

Tte Pa'ali Me
Skököl tö Se' a

New Testament and Shorter Old Testament in Bribri
(CS:bzd:Bribri)

Tte Pa'ali Me' Skëköl tö Se' a
New Testament and Shorter Old Testament in Bribri (CS:bzd:Bribri)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bribri

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Bribri

bzd

Costa Rica

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament and Shorter Old Testament

in Bribri

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
70b70297-578d-5d61-9b6f-3119201e28ca

Contents

Génesis	1
Éxodo	57
Jonás	80
Mateo	83
Marcos	127
Lucas	154
Juan	201
Hechos	235
Romanos	277
1 Corintios	296
2 Corintios	314
Gálatas	326
Efesios	334
Filipenses	341
Colosenses	346
1 Tesalonicenses	351
2 Tesalonicenses	355
1 Timoteo	358
2 Timoteo	364
Tito	368
Filemón	371
Hebreos	373
Santiago	389
1 Pedro	394
2 Pedro	400
1 Juan	404
2 Juan	409
3 Juan	410
Judas	411
Apocalipsis	413

Íyi ulitane e' wì tkënewami Génesis

Si'kuaie yëkkuö i' kiè *Génesis*, e' wà kiane chë, *íyi ulitane e' wì tkënewami*. Yëkkuö i' blatëule böt tsiní. Et tsiní e' dör capítulo et dō capítulo dabom eyök kí et (1–11). Iët tsiní e' dör capítulo dabom eyök kí böt dō capítulo dabom skeyök (12–50). Et tsiní e' tō se' a íyi kos e' wì pakè. Ká jaì ena ká i' e' yöne kewe. Ñies ñiwe, nañewe, diwö, si'wö ena bëkwö e' yöne tsawe. Es ñies dayë, ká sí, iyiwak, se' wëpa ena alakölpa, e' kos yö' Skëköl tō, e' pakè yëkkuö et tsiní tō. Ñies wës s'ditsö tsá e'pa tō ì sulu wamblë' ena ì o' Skëköl tō ie'pa tsatkoie inuí yöki, e' tso' kitule yëkkuö et tsiní kí. Ñies wës s'ditsö pone'mi ká wa'ñe senuk ditséwö wa ditséwö wa ena ì kuëki s'ttö tso' tajë kuá'kí kuá'kí, e' kos pakè yëkkuö et tsiní tō.

Yëkkuö iët tsiní tō ikkachè se' a tō wës Israel aleripa e'pa dë'bitü wëm eköl kiè Abraham e' wa. Israel aleripa wa Skëköl tō ibikeitsétke ká ulitane wakpa tsatkök inuí yöki. As e' wà tkö, e' kuëki Skëköl tō Abraham klöo' iwák a. Abraham erblë' Skëköl mik buaë, e' kuëki Skëköl tō ittè me' ie' a. E' tso' kitule yëkkuö iët tsiní kí.

Ttè me' Skëköl tō Abraham a, e' ë me'itö Abraham alá Isaac ena Isaac alá Jacob e'pa a. Jacob ñe' ë kiè ñies Israel. E' kuëki ie' aleripa kièsö Israel aleripa. Yëkkuö iët tsiní ë kí itso' kitule tō wës Skëköl tō Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa tsatkë'bitü ibolökpa kos yöki as ttè me'itö ie'pa a e' wà tkö wake'.

Skëköl tō íyi ulitane yö'

¹ Tsawe ta ká jaì ena ká i', e' yö'at Skëköl tō. ² Mik ie' tō íyi ulitane tsá yö'mi, etá ká wa'ñe kë kí i' ku' yës. Ká sí kë ta'. Di' ë me'r iskië. Ká dör ttsettseë. Erë Skëköl Wiköl shkōar di' tsaka.

³ Etá Skëköl tō iché: “iKá ñinú!”

Etá ká ñine. ⁴ Ie' tō isué tō ká ñiwe e' dör buaë, e' méatitö ñiweie. Ká

ttsettse, e' méatitö nañeweie. ⁵ Ñiwe, e' kiéitö ñiwe. Ká ttsettseë, e' kiéitö nañewe. Ekkë kanewéitö ká tsawe a.

⁶ E' bule es ta ie' tō iché: “iYönú wës skátke kkö dapee es di' shuá iblatoie as kë iwöierwane ñi a!”

⁷ Etá es iyuéitö di' blatoie. Es di' atë ká jaishet ena ká i' kí. ⁸ Ì yuéitö, e' kiéitö kakölttö. Ekkë kanewéitö etá ká de böt.

⁹ E' bule es ta ie' iché: “iDi' atë ká i' kí, e' e' dapa'úka ek tsiní ëme as íyök poppo doka!”

Etá es iyöne. ¹⁰ Wé íyök poppo deka, e' kiéitö íyök. Wé di' dapaneka, e' kiéitö dayë.

Ie' isué tō e' kos dör buaë. ¹¹ E' ukuöki ta ie' tō iché: “iYök kí íyi kuá ulitane tskinú! Kakö wör ta' ese, ñies kal ulitane wör ta' ese kos tskinú iwakmik iwakmik.”

Etá es ekkëpa tskine. ¹² Es íyök kí íyi kuá ulitane tskine kakö wör ta' iwakmik iwakmik, ñies kal wör ta' iwakmik iwakmik. Ie' tō isué tō ekkëpa kos, e' dör buaë. ¹³ Ekkë kanewéitö etá ká de mañat.

¹⁴ E' bule es ta ie' iché: “iDalöburta' yönú ká jaì a! Ekkëpa dör buaë ká blatoie ñiwe nañewe, ñies ikkachoie mik ta' diwö de kawö tköwoie, ñies ká shta'woie ena duas tköke e' jchenoie. ¹⁵ Ekkëpa kos dalöburke tajë ká i' kí.”

Etá es iyöne. ¹⁶ Es ie' tō ì dalöburta' tajë ese yuëat bök. Ikibiie dör ká ñiwoie ñiweie. Wëne dalöbur diöshet e' dör ol'o'bunoie nañeweie. ¹⁷ Ekkëpa méatitö ká jaì a dalöbunoie ká i' kí ¹⁸ ñië nañeë, ñies ká ñiwe ká nañewe e' blatoie. Ie' tō isué tō ekkëpa dör buaë. ¹⁹ Ekkë kanewéitö etá ká de tkël.

²⁰ E' bule es ta ie' tō iché: “iYiwak serke di' a dayë a, e' kos yönú tajë! iÑies dù ulitane yönú as iur kashuk a!”

²¹ Etá es iyiwak blubluë serke dayë a, ekkëpa yuéitö. Ñies iyiwak kos serke di' a ena dayë a ekkëpa yuéitö iwakmik iwakmik. E' sù dù ulitane yuéitö, iwakmik iwakmik.

Ie' isué tō ekkëpa kos dör buaë. ²² Etá iyiwak yuéitö e'pa a ie' er buaë

ché ttè i' wa: “a' alönú tajë, di' kōs, dayë kōs, e' wà iōka tajë. Ñies as dù alör tajë ká wa'ñe.”

²³ Ekkëpa kanewéitō etā ká de skel.

²⁴ E' bule es tā ie' tō iché: “¡Iyiwak serke ká síki, e' ulitane yönú iwakmik iwakmik! ¡Iyiwak uru, iyiwak kañiru, iyiwak e' kuke iski, ekkë kōs yönú iwakmik iwakmik!”

²⁵ Etā es ie' tō iyiwak ulitane yué ká síki iwakmik iwakmik. Ie' tō isué tō ekkëpa kōs dör buaë.

²⁶ E' ukuökí tā ie' tō iché: “Ditsö yuösö wes se' es as ie'pa tkōkasö ká i' kōs wōkirie. Nima, dù, iyiwak uru, iyiwak kañiru, iyiwak e' kuke iski, ekkë kōs tso' ká i' ki, e' atdaë ie'pa ulà a.”

²⁷ Mik Skëköl tō s'ditsö tsá yō', etā iyuéitō wes ie' es; Ie'pa yuéitō wëm eköl ena alaköl eköl.

²⁸ Ie' er buaë ché ie'pa a i' es: “A' ala'r kōka tajë, a' alönú tajë ká ulitane ki. Ká i' kōs e' kané ú a' tō. Nima, dù, ena iyiwak ulitane ekkëpa kōs wōkir a' dör, e' wà ú.”

²⁹ E' ukuökí tā Skëköl tō iché ie'pa a: “Ye' ttö ttsö. Íyi kuá kōs wōrtā' ñarta', ese méatyö a' a ñè. Ñies kalwö ulitane katarta' ku'yarta' ese kōs méatyö a' a katè ku'yè. ³⁰ Erë iyiwak kañiru, iyiwak uru ena dù, ekkëpa kōs a kakö méatyö katè.” Etā es iatë. ³¹ Ie' isué tō ekkë kōs dör buaë shütë. Ekkë kanewéitō etā ká de teröl.

2

¹ Es ká jai ena ká i', ñies íyi ulitane tso' iki, e' yöne one se. ² Ká de kul etā ì kōs yō'bitütö e' yöne one, e' kueki diwö e' wa ie' kë kanëblëne. ³ E' diwö wa kë ie' kanëblëneia ká i' yuök e' kueki ie' iché tō diwö e' dör buaë. Ñies ie' iché tō semana bit e' diwö bata e' dör batse'r se' a.

Skëköl Jehová tō s'ditsö tsá yué

⁴ I' dör ká jai ena ká i' tsá yöneat, e' pakè.

Mik Skëköl Jehová tō ká jai ena ká i' e' yō', ⁵ e' këwö ska' tā kām ie' tō kalí

patkō ká i' ki, ñies kë yi ku' ká kanëuk. E' kueki kām kal kuá tskir ena kām kakö tskir. ⁶ Erë di' tskirke íyök a, e' tō íyök kōs nuweke. ⁷ Etā Skëköl Jehová tō íyök yué s'ditsöie eköl wák dör wëm. Etā ie' tō iwöké iyik a tā iyöne se'ie ttsë'ka.

⁸ E' ukuökí tā ie' tō ká buaala yué ekwöki diwö tskirke e' ëka, ká kiè Edén ee. Etā wëm yō'itö, e' méatitö ká buaala e' a senuk. ⁹ Ee ie' tō kal ulitane wër bua'buä, ñies iwö dör buaë katano ese tské. Ká buaala e' shusha, ie' tō kal tské bölka. Kal elka dör sene michoë e' kéli. Kal iëlka e' dör íyi buaë ena íyi suluë ese jchenoie e' kéli.

¹⁰ Edén ká shua di' tskirke etö, e' tō ká buaala nuweke. Wé ká e' kkö döwa ee di' e' ulà jcherke döka tkëtö. ¹¹ Di' ulà etö kiè Pisón. E' tkökemi ká kiè Havilá, e' kōs a. Ká e' ki oro tso'. ¹² Oro e' dör oro bua'buä. Ñies kiö masmas bua'buä, ese tso' ena ák bua'buä kiè ónice ese tso'. ¹³ Di' ulà etö tkökemi ká kiè Cus, e' kōs a. E' kiè Guihón. ¹⁴ Iulà etö skà mir ká kiè Asiria diwö tskirke, e' ëka. E' kiè Tigris. Etā di' ulà bataie, e' kiè Éufrates.

¹⁵ Mik Skëköl Jehová tō wëm tsémi méat ká buaala atë Edén e' shua as ikaneütö, as ikkö'nütö, ¹⁶ etā ie' tō ttè dalöieno i' mé ia: “Ká buaala e' kéliwö ulitane katëmibö. ¹⁷ Erë íyi buaë ena íyi suluë ese jchenoie e' kéliwö kë katar. Mik kal e' wö katébö, etā be' duōwaraë. E' kueki kë ikatar.”

¹⁸ E' ukuökí tā ie' tō iché: “Kë idör bua' wëm a senuk ekörla. Súyö ie' a wapie yué eköl ikimuk buaë.” ¹⁹ Etā iyiwak yō'itö íyök wa ekkë kōs deb-itu iwa wëm a sué tō ima ie' tō ikiè mekami. Tā wes wëm tō ikiè méka es iatë. ²⁰ Es wëm tō iyiwak uru ena iyiwak kañiru, ñies dù, ekkë kōs kiè méka. Erë kë ie' kimuk kune buaë ie' wapieie.

²¹ Etā Skëköl Jehová tō wëm kapöwéwa tajë, e' dalewa ie' tō ichane yéttsa etö, e' chkà wöiéwaneitö.

²² Ichane e' yuéitö alakölie tā idebitu iwa wëm a. ²³ Mik wëm tō isué, etā ichéitö:

“i' je' dör ye' wák dichéwö ena ye' wák chkà! Alaköl dè'kà wëm wa, e' kueki ikirdaë alaköl.”*

²⁴ E' kueki wëpa kë serpaia iyë ena imì e'pa dapömik, iserdawa alaköl ta. Ie'pa bøl serdaë ñita, ta imía wes wák eköl ë es.

²⁵ E' këska' ta wëm ena alaköl iëter sume, erë ie'pa kë wä jaë jcher.

3

S'ditsö tö Skököl ttö dalösewéwa

¹ Tkabë tso' etö, e' erbikö taië s'kitö'woie iyiwak kañiru yö' Skököl Jehovahä tö, ekkë kos tsata. Kä et ta ie' tö alaköl a ichaké:

—¿Moki Skököl tö iyë'at a' a tö ká buaë shua kal ulitane tso', e' wö kë katar yës?

² Alaköl tö iüté:

—Au, e' kë dör es. Ie' tö sa' a iché tö kal ulitane wö katarmi. ³ Erë kal àr ká i' shushaë, e' wö kë katanuk, kë e' kanuk sa' a. E' wamblé sa' tö, eta sa' duöralur.

⁴ Eta tkabë tö iché alaköl a:

—Au, e' dör kache. A' kë duöpawa.

⁵ Ie' wä ijcher buaë tö mik kalwö e' katéwa a' tö, eta i' dör buaë, i' dör suluë e' jcherdaë a' wä wes ie' wák wä ijcher es.

⁶ Eta alaköl isuë tö kalwö e' wër buaë katè. Ie' éna ikatak iyi jchenoie buaë. E' kueki ie' tö kalwö batsée, katéwaitö. E' ukuöki ta ie' tö imé iwëm a, eta iwëm ikatéwa ñies. ⁷ E' bet ta i' dör sulu, i' dör buaë ese ane ie'pa éna, eta ie'pa wä ijchenewa tö ie'pa iëter sume. Eta ie'pa tö kal kiè higuera, e' köyök yué banoie e' wa ie'pa e' pa-tréwa.

⁸ Siwa' bitsirke tsáli, eta wëm ena ilaköl tö Skököl Jehovahä shkokedur ká buaë shua, e' ttsé. E' yöki ie'pa e' blélur kal tso' taië ese shua.

⁹ Erë Skököl Jehovahä tö wëm kié ta ichaké:

—¿Wé be' tso'?

¹⁰ Wëm tö iüté:

—Ye' tö ittse tö be' shkokedur ká buaala shua. Ye' dur sume, e' kueki ye' suane be' yöki. E' kueki ye' e' bléwa be' yöki.

¹¹ Eta Skököl tö ie' a iché:

—¿Yi be' a iché tö be' dur sume? Ichö ña tö kalwö yö'yö be' a tö kë ikatar ¿e' katébö?

¹² Ie' tö iüté:

—Be' tö ye' a alaköl me', ye' wapieie, e' tö ye' a kalwö mé katè. E' katéwayö.

¹³ Eta Skököl Jehovahä tö alaköl a ichaké:

—¿Iök bö iwamblé?

Ie' tö iüté:

—Tkabë tö ye' kitéka, e' kueki ye' tö kalwö e' katéwa.

¹⁴ Eta Skököl Jehovahä tö tkabë a iché:

—Ì wamblé be' tö, e' kueki ye' tö be' a iché tö iyiwak kos shua be' ë weirdaë michoë. Kekraë be' shkoraë e' kuule be' batsi' ki ta be' kkö a ká po mirawa. ¹⁵ Be' ena alaköl meraatyö ñi bolökie. Be' aleripa kos ena alaköl aleripa kos, e'pa ate ñi bolökie ñies. Alaköl aleri eköl tö be' wökir shka'weraë ena be' tö ie' klö kaniñak shka'weraë.

¹⁶ E' ukuöki ta ie' tö iché alaköl a:

—Mik be' alà kurketke eta be' weirdaë siarë, idalë'r taië e' ttseraëbö. Erë be' ki be' wëm kiardaë ena ie' döraë be' wökirie.*

¹⁷ E' ukuöki ta ie' tö iché wëm a:

—Be' tö be' alaköl ttö iüté, kalwö yö'yö be' a tö kë ikatar, e' wä katébö. E' kueki be' weirdaë ñies. Be' kueki iyök sulu'werawayö. Be' kanablöraë darërëe be' chkè yuloie. ¹⁸ Ýök ki dika'chka ena kakö sulusi, alördaë. Ñies kalwö kañiru katerabö. ¹⁹ Be' kawöta kanablök darërëe chkoie dö mik be' duowa, míane ýökie wes be' dör kuaë es eta. Be' yöne ýök wa, e' kueki be' dörane ýökie.

²⁰ Wëm tsá yöne, e' kiè Adán. Ilaköl dör se' mì tsá. E' kueki Adán tö ikié méka Eva.†

²¹ Eta Skököl tö datsi' yué ie'pa a iyiwak kkuölit wa, ta ie'pa paiéitö.

* **2:23** Hebreoie ttè kiane yënuK wëm e' dör ish ena ttè kiane yënuK alaköl e' dör isha. * **3:16** Mik be' alà kurketke...ie' döraë be' wökirie: Ñies ttè e' mane'wëmisö i' es: Be' éna e' alakka be' wëm ki, erë ie' e' alöraka be' ki. † **3:20** Eva: Hebreoie s'kiè e' wä kiane chë ttsë'ka.

22 Età ie' tò iché: “Iñe ì dör buaë ena ì dör suluë, e' jcher ditsö wà wës se' wà ijcher es. E' kueki dö' ie'pa mi', sene michoë e' kéli wöbatsök katè ta iser michorak.”

23 E' kueki ie' tò wëm ena ilaköl yéttsa ká buaala tso' Edén e' a, ta ipatkémiitö íyök wakanéuk. Íyök wa wëm yöne e' kī ipatkémi kaneblök. 24 Ie' tò itrë'wëshka, e' ukuöki ta ì ttsë'ka pik ta' tso' ká jai a kiè kërüb, e'pa tuléwaitö ká buaala e' ñalé ska' diwö tskirke e' ëkà ikkö'nuk. Ñies tabè wöñarke dalölöë ratkear siwà' kī, e' méatitö as kë yi döwajā sene michoë kéli ska'.

4

Caín tò iël kiè Abel, e' ttéwa

1 Età Adán sené Eva ta. Eva duneka ta ilà kune wëm. Ikiè mékaitö Caín.* Mik alà kune, età Eva tò iché: “Jehová tò ye' kimé, e' kueki ye' alà kune eköl wëm.” 2 E' ukuöki ta ilà skà kune ek, e' kiè Abel, Caín èl tsirla. Abel tò obeja alöweke. Caín tò dali kuatkeke.

3 Ká et ta, Caín wà idali wöne, ese kak mí mè Jehová a idalöioie. 4 Età Abel wà ie' icha mí ñies. Ie' obeja tsá bua'buá, ese kak mí ie' wà mè Jehová a. Abel ena ì méitö e' wër buaë Jehová wa. 5 Erë ie' kë wà Caín ena ì méitö e' sune es, e' kueki Caín uluneka tajë, iwö yée suluë. 6 E' kueki Jehová tò Caín a ichaké: “¿Iök be' ulune wö yée sulu? 7 Be' tò ì bua' úpa, e'ma be' jañuke tsuleë. Erë ì sulu wamblébö, e' kueki ì sulu e' métër bër be' panuk namuie e' aloká be' kī. Erë be' ké e' alökka iki.”

8 Ká et ta, Caín tò iël Abel kiémi kañika. Mik ie'pa demi kañika, età eë Caín ñippéka iël ta età iël ttéwaitö. 9 E' ukuöki ta bet, Jehová tò Caín a ichaké:

—¿Wé be' èl Abel?

Caín tò iiüté:

—Ye' kë wà ijcher. Ye' kë dör ie' kkö'nukwak.

10 Skököl tò ie' a iché:

—¿Iök bö iwamblé es? Be' èl ttéwabö, e' pë tène tajë íyök kī, e' nuí

tso' be' kī. E' kī ye' kawöta be' we'ikök.

11 E' kueki be' weirdaë íyök kī wé be' tò be' èl pë tkö'wé, e' kī be' yerattsayö.

12 Be' kaneblömi tajë, erë kë wà wörpa buaë. Be' kawöta shkök ká wa'ñe, kë a eno ta' yës.

13 Età ie' tò Jehová iüté:

—E' darërë ye' a. Kë ye' a idalë'ttsënuuk. 14 Iñe be' tò ye' uyéttsa ká i' kī, e' ukuöki ta ye' kawöta shkök ká wa'ñe kamië, kë a eno ta'. Be' kë kü'ia ye' ta, e' kueki yi ye' kuéwa, ese tò ye' tterawa.

15 Erë Jehová tò iiüté:

—Yi be' ttéwa, ese kī weirdaë siarë tajë iskéie.

Età Skököl tò iwakyuée iwà kka-choie as yi tò ikuéwa, ese kë tò ittöwa.

16 Età Caín e' yéttsa Jehová wörki ta imía ká kiè Nod eë, ká e' atë Edén diwö tskirke e' kke.

17 Età Caín sené ilaköl ta. Iduneka ta ilà kune wák dör wëm, e' kiè Enoc. E' ukuöki ta Caín tò ká yué et, kiè mékaitö ilà kiè wa Enoc. 18 Enoc dör Irad yé. Irad dör Mehujael yé. Mehujael dör Metusael yé. Metusael dör Lámeç yé.

19 Età Lámeç senéwa alakölpa bö ta. Eköl kiè Adá, eköl kiè Silá. 20 Età Adá dë' alàë kiè Jabal. E' aleripa dör iyiwak alöukwakpa e' serke úla yöule datsi'tak wa ese a. 21 Ie' èl kiè Jubal. E' aleripa dör ma'ma kicha ta' guitarra sù ena ma'ma pulë sù ese bla'ukwakpa. 22 Silá dë' alàë ñies kiè Tubal-Caín. E' aleripa dör tabechka kiè bronçe ena hierro ese sté. E' kutá kiè Naamá.

23 Ká et ta Lámeç tò iché ilakölpa a:

“A Adá, a Silá, ye' ttö ttsö:

Wëm eköl duladula tò ye' shkaö',

e' kueki ye' tò ikötwa.

24 Yi tò Caín ttéwa, e' tò iské tueraë siarë,

erë yi tò ye' ttéwa, e' tò iské kī tueraë jaishet shute.”

25 Adán alà skà kékane ilaköl ta wák wëm. Eva tò iché: “Skököl tò ye' a alà ské mé eköl, Caín tò Abel kötwa, e' skéie.” E' kueki ie' tò ikiè méka Set.†

* 4:1 Caín: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ye' ulà a ide. † 4:25 Set: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ie' tò imé.

²⁶ Nies Set de alàë wák wëm kiè mékaitö Enós. E' kèwö ska' ta s'ditsö tö Skèköl a iyi tsá ki'mi ena idalöië'mi ikiè Jehová e' wa.

5

Adán aleripa

¹⁻² Mik Skèköl tö s'ditsö tsá yö', eta iyuéitö wes ie' wák es. Ie'pa yuéitö wëm ena alaköl. Ie' er buaë ché ie'pa a. Ie' tö ie'pa yué, e' diwö shà ta ikiè mékaitö s'ditsö. I' dör Adán aleripa e'pa kiè.

³ Mik Adán ki duas de cien eyök ki dabom mañayök (130), eta ie' alà kune eköl, e' dör wes ie' wák es, ikiè mékaitö Set. ⁴ E' ukuöki ta ie' kí seneia duas cien paryök (800). E' shua ie' ala'r kí kune wëpa ena alakölpa. ⁵ Es ie' ki duas deka seraa cien suliyök ki dabom mañayök (930) eta ie' blënewa.

⁶ Mik Set ki duas de cien eyök ki skel (105), eta ie' alà wëm kiè Enós, e' kune. ⁷ E' ukuöki ta ie' kí seneia duas cien kuryök ki kul (807). E' shua ie' ala'r kí kune wëpa ena alakölpa. ⁸ Es ie' ki duas deka seraa cien suliyök ki dabom eyök ki bök (912) ta iblënewa.

⁹ Mik Enós ki duas de dabom suliyök (90), eta ie' alà wëm kiè Cainán, e' kune. ¹⁰ E' ukuöki ta ie' kí seneia duas cien paryök ki dabom eyök ki skel (815). E' shua ie' ala'r kí kune wëpa ena alakölpa. ¹¹ Es ie' ki duas deka seraa cien suliyök ki skel (905) ta iblënewa.

¹² Mik Cainán ki duas de dabom kuryök (70), eta ie' alà wëm kiè Mahalalel, e' kune. ¹³ E' ukuöki ta, ie' kí seneia duas cien paryök ki dabom tkëyök (840). E' shua ie' ala'r kí kune wëpa ena alakölpa. ¹⁴ Es ie' ki duas deka seraa cien suliyök ki dabom (910) ta iblënewa.

¹⁵ Mik Mahalalel ki duas de dabom teryök ki skel (65), eta ie' alà wëm kiè Jéred, e' kune. ¹⁶ E' ukuöki ta, ie' kí seneia duas cien paryök ki dabom mañayök (830). E' shua ie' ala'r kí kune wëpa ena alakölpa. ¹⁷ Es ie' ki duas deka seraa cien paryök

ki dabom suliyök ki skel (895) ta iblënewa.

¹⁸ Mik Jéred ki duas de cien eyök ki dabom teryök ki bök (162), eta ie' alà wëm kiè Enoc, e' kune. ¹⁹ E' ukuöki ta, ie' kí seneia duas cien paryök (800). E' shua ie' ala'r kí kune wëpa ena alakölpa. ²⁰ Es ie' ki duas deka seraa cien suliyök ki dabom teryök ki bök (962) ta iblënewa.

²¹ Mik Enoc ki duas de dabom teryök ki skel (65), eta ie' alà wëm kiè Matusalén, e' kune. ²² Ie' tö Skèköl ttö è dalöieke. Matusalén kune, eta ie' kí seneia duas cien mañayök (300). E' shua ie' ala'r kí kune wëpa ena alakölpa. ²³ Es ie' ki duas deka seraa cien mañayök ki dabom teryök ki skel (365). ²⁴ Ie' sene' buaë Skèköl ta, e' kueki ká et ta Skèköl wa ie' mítser ttsë'ka, e' kueki kë ie' ku'ia.

²⁵ Mik Matusalén ki duas de cien eyök ki dabom paryök ki kul (187), eta ie' alà wëm kiè Lámeç, e' kune. ²⁶ E' ukuöki ta, ie' kí seneia duas cien kuryök ki dabom paryök ki bök (782). E' shua ie' ala'r kí kune wëpa ena alakölpa. ²⁷ Es ie' ki duas deka seraa cien suliyök ki dabom teryök ki sulitu (969) ta iblënewa.

²⁸ Mik Lámeç ki duas de cien eyök ki dabom paryök ki bök (182), eta ie' alà kune wëm. ²⁹ E' kiè mékaitö Noé.* Mik ie' tö ilà kiè méka, eta ie' tö iché: "Jehová tö iyök suluo'wa. E' kueki se' kawöta kanëblök darërë ikuatkoie; erë alà i' tö se' keraë enuk."

³⁰ Noé kune, e' itöki Lámeç kí seneia duas cien skeyök ki dabom suliyök ki skel (595). E' shua ila'r kí kune wëpa alakölpa; ³¹ Es ie' ki duas deka seraa cien kuryök ki dabom kuryök ki kul (777) ta iblënewa.

³² Noé ki duas de cien skeyök, e' itöki ila'r kune mañal. Ikibi kiè Sem. Ishu êk kiè Cam. Ibata êk kiè Jafet.

6

S'ditsö ì sulu ë wambleke këkraë

* 5:29 Noé: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè enuk.

1-2 Mik s'ditsö alönémi taijē ká i' kī, eta Skéköl ala'r* tō isué tō s'ditsö alà busipa dör bua'buaala. E' kuekī ie'pa tō busipa wa ie'pa wöbatse ese tsélur. ³ Erē Jehová tō iché: “Ditsö dör duöta'wā ese wakpa. I'ñe ta ye' kē tō kawō mepaiā ditsö a senō ká taijē. Es iserdaē duas cien eyök kī dabom böyök (120), ekkē ulat.”

⁴ Mik Skéköl ala'r bak senuk s'ditsö alà busipa ta alà koka ie'pa ta, eta e' kēska' ta wēpa blubluē, kakkeē, esepa wēlepa bak ká i' kī. Ñies e' ukuökī wēpa esepa bakia. E'pa dör pē' darērē kkeaulekā taijē ia'chki ta ese.

⁵ Jehová tō isué tō s'ditsö tō ì sulu ē wambleke taijē shute. Ì suluē ē bikeitseke ie'pa tō kekraē. ⁶ E' kuekī Skéköl er a idalēnene taijē. Ie' tō ibikeitsē: “Kē yō ditsö yuōpa.” ⁷ Eta ie' iché: “Ditsö yō' ye' tō ká i' kī, sūyō e'pa ewēwa. Ñies iyiwak kos serke ká sí kī, e' ewerawayō. ¿Ie ye' tō ie'pa yō'?” ⁸ Erē wēm tso' eköl kiē Noé, e' sueke Jehová tō er bua' wa.

Noé tō kanò bērie yué

⁹ Ttē ikkē dör Noé pakē.

Noé dör wēm yēsyesē Skéköl wörki. Kekraē ie' tō Skéköl ttō dalōieke buaē. Ie' eköl ē serke wēs Skéköl kī ikiane es. ¹⁰ Ie' ala'r dör mañal wēpa kiē Sem, Cam, ena Jafet.

¹¹ Skéköl wörki s'ditsö tso' e' wamblök sulu ēme, ñippök taijē shute. ¹² Ie' tō isué tō taijē iyi suluē ē tso' iyök kī. ¹³ E' kuekī ie' tō Noé a iché: “Ye' tō ibikeitsétke tō ditsö kos tso' ká i' kī e' ewerawayō se. Ie'pa ñippöke taijē shute ká i' kī. E' kuekī ye' tō ditsö kos tso' ká i' kī e' ewerawa seraā di' taijē wa. ¹⁴ E' kuekī kanò yuó etō bērie kal bua'buā ese wa, e' shu blató. Kanò wōar tso' ipamik, e' wötō kiöchka dalolo bötsböts ese wa u'rki ena ishūā as di' kē tkōwāia. ¹⁵ Kanò yuó batsí metro dōka cien eyök kī dabom mañayök kī skel (135

metros) ekkē. Ñies ishóló yuó metro dōka dabom böyök kī böt kī shaböts (22,5 metros) ekkē. E' sù ispé yuó metro dōka dabom eyök kī mañat kī shaböts (13,5 metros) ekkē. ¹⁶ Kanò kī u yuóka, erē kanò kkō kī iulat múat metro shaböts. Kanò shu blató mañat kuó. Ñies iwékkō yuó et kanò spé mik shkowaie kanò a. ¹⁷ Di' patkerayō iyi tso' ttsē'ka ká i' kī e' kos ewōwa. Ekkē duōrawā seraā ká wa'ñe. ¹⁸ Erē ye' ttē meraē be' a tō be' tsatkerayō kanò a di' yōkī. Be' ala'r ena be' alaköl ena be' yakpa, e'pa tsúmi e' ta kanò a. ¹⁹ E' sù iyiwak kuā'kī kuā'kī tso' ká sí kī, e' iōmi kanò a etō wē'ñe etō alaki as itsatkēr wēs be' es. ²⁰ Iyiwak kos ió kanò a. Iyiwak kuā'kī kuā'kī urta', iyiwak uru, dō iyiwak e' kuke iski, e' kos iōmi kanò a, etō wē'ñe etō alaki, as kē iduölur. ²¹ Ñies chke ulitane dapa'ú blō be' a ena iyiwak a katē.”

²² Eta ekkē kos wakanewé Noé tō se wēs Skéköl tō iché ia es.

7

Di' bak taijē ká i' kī

¹⁻⁴ E' ukuökī ta Jehová tō Noé a iché: “I'ñe kuiki ta ye' tō kalī patkeraē ká i' kī dōka ká dabom tkéyök (40) ñie nañeē. Ie' wa iyi ulitane yō' ye' tō tso' ttsē'ka ká sí kī, e' kos ewerawayō yēs! Erē ye' tō isué tō ditsö ulitane shūā be' ē serke buaē yēsyesē wēs ye' kī ikiane es. E' kuekī be' e' iōka kanò a be' yamipa kos ta. Ñies iyiwak batse'r* kos ese tsúmi dōka kuktō wē'ñe kuktō alaki. Erē iyiwak kē dör batse'r, ese tsúmi etō wē'ñe etō alaki. E' sù ñies dù kuā'kī kuā'kī tsúmi dōka kul wē'ñe kul alaki as kē ierwa. Kos ttē chéyō be' a, e' wakaneú es.” ⁵ Eta e' kos wakanewé Noé tō yēsyesē wēs Jehová tō ie' a iché es.

⁶ Mik di' bak taijē ká i' kī, eta Noé kī duas tso' cien teryök (600). ⁷ Ie' e' iéka kanò a ila'r ena ilaköl ena iyakpa e'pa

* **6:1-2** Skéköl ala'r: Kē s'wā ijcher mokī tō yi chéitō es. Wēlepa tō ibikeitsē tō e' dör Skéköl biyöchökwakpaie ö aknamaie erē Jesús tō iché tō esepa kē a senukwā s'ditsö ta (Marcos 12.25). Wēlepa skā tō ibikeitsē tō e' dör s'ditsö wésele ser suluē. Ì wamblekerakitō ese kē wēr buaē Skéköl wa, e' ē jcher se' wā. * **7:1-4** Iyiwak batse'r: E' wā kiane chē iyiwak kē dör ñá ie'pa a. Se' wēlepa tō ichē iyiwak skítane.

kos ta e' tsatkök di' alörke taië e' yöki.
8-9 Iyiwak batse'r, e' sù iyiwak kë dör
batse'r, iyiwak e' kuke ibatsi' ki ñies
dù, ekkë kos dewa kanò a Noé ta bölka
bölka wes Skököl tö iché ia es.

10 Ká de kul, eta di' tö ká katémitke.
11 Noé ki duas de cien teryök (600), ki
si' et ki ká dabom eyök ki kul (17). E'
diwö shà ta ýök tskiolone ta di' tso'
idikia e' deka taië ká wa'ñe. Ñies ká
jaishet kköburoolone ta di' biteska taië
kaliie ká i' ki. 12 Eta kali yene darerëe
doka ká dabom tkëyök (40) ñie nañeë.
13 Kali yënémi, e' diwö shà ta Noé e'
iéka kanò a ila'r ta. Ila'r kiè Sem, Cam
ena Jafet. E' sù ilaköl, iyakpa mañal,
e'pa e' iéka ñies ie' ta kanò a. 14 Ie'pa ta
iyiwak ulitane dewa kanò a, iyiwak
uru, iyiwak kañiru, iyiwak e' kuke iski
ki ena dù ulitane. Ekkë kos dewa
kanò a ie'pa ta. 15 Iyiwak kos ekkë
dewa kanò a bölka bölka. 16 E' shua
imí wë'ñe etö alaki etö, wes Skököl tö
iché ia es. E' one yës ta, Skököl tö kanò
wëkkö wötéwa.

17 Eta kali yënémiie doka ká dabom
tkëyök (40). Wes di' alör mirka es
kanò batsemirkaitö. 18 Es di' ki
alönëmi taië ta kanò batsemirkaitö
buaë. 19-20 Es di' aloneka taië kabata
kos blubluë, e' tsata jaishet dö metro
kul ekkë. 21 Es kos iyi tso' ttsë'ka ká
sí ki, ekkëpa duolur di' a se. Dù kos,
iyiwak uru kos, iyiwak kañiru kos,
iyiwak e' kuke iski kos, ñies s'ditsö
ekkepa kos duolur yës. 22 Ì kos tso' ká
sí ki ttsë'ka, e' enewa se. 23 Erë Noé
ena ì tso' ie' ta kanò a, e'pa e' tsatkëne.
Eta imalepa kos e' enewa. Es ñies iyi-
wak ulitane ewéwa di' tö. Dù ulitane,
iyiwak uru, iyiwak kañiru dö iyiwak
e' kuke iski, ekkë kos enewa seraa.
24 Es di' ate ýök ki ká doka cien eyök
ki dabom skeyök (150) ekkë.

8

Di' sinewane

1 Erë Skököl kë éna Noé chë'wa. Ñies
iyiwak ulitane tso' Noé ta kanò a e' kë
chë'wa ie' éna. Ie' tö siwa' patké as itö

di' siuwane ká wa'ñe. Eta di' pasine-
mine enaena. 2 Ýök tskiolone e'
wötënene. Ñies ká jaishet kköburoolone
e' wötërulunene. Eta kali wöklönewa
kë yerku'ia. 3 Di' tso'ia e' pasirmirne
enaena. Ká de cien eyök ki dabom
skeyök (150), eta di' sirmir ëme. 4 E' ki
si' de teröl (6) diwö de dabom eyök ki
kul (17), eta erpa kanò sineka kabata
kiè Ararat e' ki. 5 Eta di' pasinemiie.
Si' de dabop (10), e' tsá diwö, eta
kabata kakkeë ese wënémitke.

6 E' ki ká de dabom tkëyök (40), eta
Noé tö kanò wëkkö tsitsir kköppëe.
7 Ie' tö dù ölö sù, e' émi et. Erë dù e'
kë dë'iane kanò a ie' urke wishwish
dö mik di' sine eta. 8 E' ukuöki ta ie' tö
nuböl émi et isuoie tö ká sinene. 9 Erë
di' tso'ia ýök ki, kam isirwa, e' kueki
nuböl dene kanò a. Kë ie' wa ká ulat
poppo kune e' tkowa. Noé tö nuböl
klö'wéwa ulà wa ta itséwaneitö kanò
a.

10 Ie' tö iskà pané doka ká kul, eta ie'
tö nuböl skà émine. 11 Ká tuinemitke
ta nuböl dene, e' wa kal ulatska deb-
itü ikà ki. Es Noé éna iane tö ýök ki
sirmir. 12 Ie' tö iskà pané doka ká kul,
eta ie' tö nuböl skà émine. Nuböl e' kë
dë'iane.

13 Mik Noé ki duas tso' cien teryök
ki et (601), eta ýök pasinene. Eta
si' kewe, e' tsá diwö, ie' tö kanò ki
u tso' e' kléttsa. Eta ie' isué tö ýök
pasinene. 14 Kawö de si' et ki diwö
dabom böyök ki kul (27), eta ie' isué
tö ýök pasinene seraa. 15 Eta Skököl
tö ie' a iché: 16 "Be' e' yöttsa kanò a,
be' alaköl ta, be' ala'r ta, be' yakpa ta
ñies. 17 Es iyiwak ulitane yölurbö se.
Dù ena iyiwak uru ena iyiwak e' kuke
iski e' kos yölurbö kanò a, as imi' ká
wa'ñe alönuk taië ká wà iökne."

18 Es Noé alaköl ena ila'r ena
iyakpa, e'pa e' yélur kanò a. 19 Es ñies
iyiwak ulitane, uru ena kañiru ena
iyiwak e' kuke iski, ñies dù e' kos e'
yéttsa kanò a se. 20 E' ukuöki ta ie' tö
ák kataté ka'ie* et Jehová a. E' bata ki
ie' tö iyiwak batse'r ese jché ña'wëitö
etö etö Jehová dalöioie. Ñies dù

* 8:20 Ák kataté ka'ie: E' wà kiane chë si'kuaie altar.

batse'r jchéitö ña'wéitö Jehovah a etk etk. ²¹ Mik ishklé alar buaë, e' demi Jehovah ska' ta ittséitö ta ibikeitséitö: “Erë ditsö ià duladula dökä këchke, eta ì sulu ë bïkeitsekeitö. Erë kë yö ká sulu'wepawaiä ie'pa kueki. Es ñies kë yö ì kos tso' ttsé'ka e' ewëwaiä wes yö iëwëwa es.

²² “Ká i' tso'ia, eta dali kuatkërmi, iwà wörmi; kaba tso', kase tso' ñies; kali tso', duas tso' ñies; ká ñiwe tso', ká nañewe tso' ñies.”

9

Skököl Jehovah tö ittè mé Noé a

¹ Eta Skököl er buaë ché Noé a ñies ila'r a ta ichéitö ie'pa a: “A' alönú taië. Ká wa'ñe wà iöne a' ala'r wa. ² Ditsö yöki iyiwak ulitane suardaë. Iyiwak ulitane urke kashuk a ena iyiwak serke ká sí ki ena iyiwak serke dayë a, e' kos ate a' dikia. ³ Iyiwak ulitane ena kalwö ena kakö e' katèmi a' tö wé kiane a' ki ese. E' kos méatyö a' a katanoie. ⁴ Chkè ulitane katèmi a' tö, erë kë ikatar ipé ta, se' serke s'pé mik e' kueki. ⁵ Se' serke s'pé mik, e' kueki kë se' meneat ñi ttökwa, e' nuí ta'. Yi tö eköl ttéwa, ese kichatërdaë. E' sù iyiwak wé tö s'ttéwa, ese kawöta ttéwa ñies. A' wé tö s'ttéwa, ese nuí patueraëitö ye' a.

⁶ “Skököl tö s'ditsö yö' wes ie' es, e' kueki yi tö se' ttéwa, ese wák kawöta' ttéwa wake'.

⁷ Erë a' alönú taië, ká wa'ñe wà iö ala'r wa.”

⁸ Ñies Skököl tö iché Noé a ena ila'r a: ⁹⁻¹⁰ “I'ñe ye' ttè mukeat a' a ena iyiwak e' yéttsa kanò a a' ta, e' kos a. ¹¹ Mokië ye' tö a' a ichè tö ye' kë tö ditsö ena iyiwak tso' ká wa'ñe, e' kos ewepawaiä di' wa. Di' kë döpaiä ká wa'ñe sulu'ukwa wes itka es.” ¹²⁻¹³ Ye' tö shkaba' tkekear mò shua iwà kka-choie a' a ena ditsö ulitane a tö ye' ttè méatyö a' a ena iyiwak kos a kekraë. ¹⁴ Mik ye' tö mò patké ta e' shua shkaba' tkène e' wërmi, ¹⁵ eta ye' éna iane

tö ye' ttè me'atbak a' a ena iyiwak kos a tö kë ye' tö ditsö ena iyiwak ulitane ewepawaiä di' wa. ¹⁶ Es mik shkaba' tkène mò shua e' suéyö, eta bet ye' éna idaa tö ye' ttè me'at ditsö a ena iyiwak kos a michoë kekraë. ¹⁷ E' dör iwà kkachioie tö ye' ttè me'atbak ditsö ulitane a ñies iyiwak tso' ká i' ki e' kos a.” Es Skököl tö Noé a iché.

Noé alà kiè Cam e' kë wä iyë dalö ta'

¹⁸ Noé ala'r e' yé'lur kanò a, e'pa kiè Sem, Cam ena Jafet. Cam dör Canaán yé. ¹⁹ E'pa mañal dör Noé ala'r. Ie'pa aleripa tö ká wà iéne.

²⁰ Noé dali kuatkémi. E' shua uva kuatkéitö. ²¹ Ká et ta ie' tö uva diö shkòshkö e' yé ta e' tö ie' ttékä taië. Ie' datsi' yéttsa ta ianewa iski sume iu a. ²² Cam dör Canaán yé, mik e' tö iyë sué sume, eta ie' mia ibiyö chök iëlpa böl e'pa a. ²³ Erë Sem ena Jafet e'pa kë éna iyë tër sume e' suak. E' kueki ie'pa tö datsi' klö'wéwa, imékarakitö e' o' bataki ta ie'pa shkémi tsikka iwötrélur bánet dö wé iyë tër ee ta ipabakéwa datsi' e' wa.

²⁴ Noé tté taië blo' tö e' ti'neka. Mik ie' wä ijchenewa ilà tsirla ék kë wä ie' dalöiène', ²⁵ eta ichéitö: “¡As Canaán kawö tkö suluë! ¡Ie' weirdaë siarë shutë klöulewa iëlpa böl e'pa kanè mésoie!”

²⁶ E' ukuöki ta ikí chéitö:

“Jehová dör Sem Kököl as e' kikarka! As Canaán aleripa kanèblö Sem aleripa a ikanè mésopaie.

²⁷ As Skököl kawö buaë mù Jafet a as ie' alör michoë.

As Jafet ditséwöpa ser Sem yamipa ska'.

As Canaán aleripa kanèblö ie' a klöulewa ikanè mésopaie.”

²⁸ Di' bak taië ká i' ki, e' ukuöki ta Noé sene'ia duas cien mañayök kí dabom skeyök (350). ²⁹ Mik ie' blénewa, eta ie' ki duas tso' cien suliyök kí dabom skeyök (950).

10

I' dör Noé aleripa kiè

¹ Noé ala'r kiè Sem, Cam ena Jafet. Di' bak tajë e' ukuöki ta ie'pa wák ala'r kune. Ikkëpa dör Noé aleripa kiè.

² Jafet ala'r wëpa dör Gómer, Magog, Madai, Javán, Tubal, Mésec, ena Tirás. ³ Gómer, e' ala'r wëpa dör Asquenaz, Rifat, ena Togarmá. ⁴ Javán e' ala'r wëpa dör Elisá, Tarsis, Quitim ena Rodanim. ⁵ E'pa kos dör Jafet aleripa. Ie'pa ñi blatérak ulawa ulawa. Es iká yuéra kitö tseë iwakpa a dayë kkömik. Ittö kua'ki kua'ki iwakpamik.

⁶ Cam ala'r wëpa dör Cus, Misraim, Fut, ena Canaán. ⁷ Cus ala'r wëpa dör Sebá, Havilá, Sabtá, Raamá ena Sabtecá. Raamá ala'r wëpa dör Sebá ena Dedán. ⁸ Cus dör wëm kiè Nimrod, e' yë. Nimrod de keweie blu' darërëë ká i' ki. ⁹ Jehová ttö wa Nimrod dör yëria poë. E' kueki ttè i' me-neat se' a: "Be' dör yëria poë Skëköl ttö wa wës Nimrod es." ¹⁰ Mik Nimrod bak ká kiè Sinar, e' wökirie etá ká e' shua ká tso' tkël kiè Babel, Érec, Acad, ena Calné. E' kos dör ká bua'ie ese. ¹¹ Wëm e' yëttsa Sinar a eköl kiè Asur. E' mía ká bánet. Etá ee ie' ká yué tkël kiè Nínive, Rehobot-ir, Quélah ena Resen. ¹² Resen dör ká bërie. E' ate Nínive ena Quélah, e' shusha.

¹³ Etá Misraim aleripa mía ie'pa ikké wakpaie: ludeowak, anameowak, lehabiwak, naftuhiwak, ¹⁴ patruseowak, casluhitawak, ena cafortitawak. Filisteowak datse cafortitawak wa.

¹⁵ Canaán dör Sidón yë. Sidón dör ie' alà tsá. Ie' alà skà kiè Het. ¹⁶ Canaán aleripa mía ie'pa ikké wakpaie: jebuseowak, amorreowak, gergeseowak, ¹⁷ heveowak, araceowak, sineowak, ¹⁸ arvadeowak, semareowak ena hamateowak. Ká tajë ta e' wakpa kos ñi blabatsérak ponemi ká kua'ki kua'ki. ¹⁹ Canaánwak ká ate ká kiè Sidón döwa ká kiè Gaza. Gaza ate ká kiè Guerar e' kke. Ñies ie'pa ká ate döwa ká kiè Lesa diwö tskirke e' kke. Lesa ate ká tkël kiè Sodoma, Gomorra, Admá ena Seboím e' kke. ²⁰ E' wakpa kos dör Cam aleripa. Ie'pa

ñi blabatsérak ulawa ulawa. Es iká yuéitörak tseë iwakpa a. Ittö kua'ki kua'ki iwakpamik.

²¹ Ñies Sem dë' alàë, e' dör Jafet ël kibi ëk. Heber ala'r kos dör Sem aleripa. ²² Sem ala'r dör Élam, Asur, Arfaxad, Lud ena Aram. ²³ Aram ala'r dör Uz, Hul, Guéter ena Mas. ²⁴ Arfaxad dör Sélah yë. Sélah dör Heber yë. ²⁵ E' ukuöki ta Heber alà de böl. Eköl kiè Péleg.* E' këwö ska' ta sulitane ñi blabatsérak, e' kueki ikiè mékaitö es. Iëköl kiè Joctán. ²⁶ Joctán ala'r dör Almodad, Sélef, Hasar-mávet, Jérah, ²⁷ Hadoram, Uzal, Diclá, ²⁸ Obal, Abimael, Sebá, ²⁹ Ofir, Havilá, ena Jobab. E'pa kos dör Joctán ala'r. ³⁰ Ie'pa serke ká micho ká kiè Mesá tkörö ká kiè Sefar e' shuulat a. Sefar ate kabata a, wé diwö tskirke, e' kke. ³¹ E' wakpa kos dör Sem aleripa. Ie'pa ñi blabatsérak ulawa ulawa. Es iká yuéra kitö tseë iwakpa a. Ittö kua'ki kua'ki iwakpamik.

³² Pë' kos ekkëpa dör Noé aleripa kiè kitule wës iditséwö kua'ki kua'ki ena wé iserke ká kua'ki kua'ki es. Di' bak tajë, e' ukuöki ta se' alönene tajë e' ñi blabatsérak ká wa'ñe.

11

Skëköl tö s'ditsö ké ttök kua'ki kua'ki

¹ Kuaë ta sulitane ttöke ttè etökicha ë wa. ² Mik ie'pa míyaldak diwö tskirke, e' ëka, demirak kakkue kiè Sinar ee, etá ee ie'pa e' tséat senuk. ³ Ká et ta ie'pa iché ñi a: "Mishkarak skauchka yuök blok sù, e' kukuèsö bö' a as imi'a darërëë u yuoie." Es iwakanewérakitö ák skéie. Ñies kiöchka dalolo bötsböts ese wa ibatsérakitö i tso' shutuule ese skéie. ⁴ E' ukuöki ta iskà chénerakitö ñi a: "Mishkarak ká blublu yuök. E' shua u yuösö kakkëë döka ká jai a. Es se' e' chömi buaë kékëpa tajë ena kë se' kawöta ñi blabatsök ká wa'ñe."

⁵ Erë Jehová e' éwa isaukrak tö ie'pa ká blublu yueke ena u kakkëë yuekerakitö. ⁶ Etá ie' tö ibikeitsé: "Ie'pa

* **10:25** Péleg: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ñi blabatsë.

dör ká etkë wak ena ittörak etkë ñies, e' kuëki ie'pa tö kanè i' kékami. E' ukuöki ta kë ì a ie'pa wöklönuk. Ie'pa sermi wes ie'pa ki ikiane es. ⁷E' kuëki súyö ie'pa kè ttök kua'ki kua'ki as kë iñi ttö ania.”

⁸Es Jehová tö iblabatséрак ká wa'ñe. Eë ie'pa ká yué e' kané wöpanere. ⁹Ká e' ki Jehová tö ie'pa ké ttök kua'ki kua'ki ena iblabatséракitö ká wa'ñe. E' kuëki ká e' kinewá Babel.*

Sem aleripa

¹⁰I' dör Sem aleripa kiè. Di' bak tajë, e' ukuöki duas bök, e' kéwö ska' ta Sem ki duas tso' cien eyök (100). Eta ie' alà kune wëm kiè Arfaxad. ¹¹Arfaxad kune, e' ukuöki Sem ki seneia duas deka cien skeyök (500), eta ie' ala'r skà kune wëpa ena alakölpa.

¹²Mik Arfaxad ki duas tso' dabom mañayök ki skel (35) eta ie' alà kune wëm, e' kiè Sélah. ¹³Sélah kune, e' ukuöki ta Arfaxad ki seneia duas cien tkëyök ki mañal (403), eta ie' ala'r skà kune wëpa ena alakölpa.

¹⁴Mik Sélah ki duas tso' dabom mañayök (30), eta ilà kune, e' kiè Heber. ¹⁵Heber kune, e' ukuöki ta Sélah ki seneia duas cien tkëyök ki mañal (403), eta ie' ala'r skà kune wëpa ena alakölpa.

¹⁶Mik Heber ki duas tso' dabom mañayök ki tkel (34), eta ilà kune, e' kiè Péleg. ¹⁷Péleg kune, e' ukuöki ta Heber ki seneia duas cien tkëyök ki dabom mañayök (430), eta ie' ala'r skà kune wëpa ena alakölpa.

¹⁸Mik Péleg ki duas tso' dabom mañayök (30), eta ilà kune, e' kiè Reú. ¹⁹Reú kune, e' ukuöki ta Péleg ki seneia duas cien böyök ki sulitu (209), eta ie' ala'r skà kune wëpa ena alakölpa.

²⁰Mik Reú ki duas tso' dabom mañayök ki bök (32), eta ilà kune, e' kiè Serug. ²¹Serug kune, e' ukuöki ta Reú ki seneia duas cien böyök ki kul (207), eta ie' ala'r skà kune wëpa ena alakölpa.

²²Mik Serug ki duas tso' dabom mañayök (30), eta ilà kune, e' kiè Nahor. ²³Nahor kune, e' ukuöki ta Serug ki seneia duas cien böyök (200), eta ie' ala'r skà kune wëpa ena alakölpa.

²⁴Mik Nahor ki duas tso' dabom böyök ki sulitu (29), eta ilà kune, e' kiè Téräh. ²⁵Téräh kune, e' ukuöki ta Nahor ki seneia duas cien eyök ki dabom eyök ki sulitu (119), eta ie' ala'r skà kune wëpa ena alakölpa.

²⁶Mik Téräh ki duas tso' dabom kuryök (70), e' ukuöki ta ie' ala'r kune mañal. Ala'r e'pa kiè Abram, Nahor ena Harán.

Téräh ala'r

²⁷E'pa dör Téräh ala'r. Téräh dör Abram, Nahor ena Harán, e'pa yë. Harán, e' dör Lot yë. ²⁸Harán blënewá kewe iyë Téräh e' yöki ká kiè Ur eë. Ká e' atë Caldea. Ie' blënewá wë ie' kune eë.

²⁹Abram senéwá alaköl kiè Sarai, e' ta. Nahor senéwá alaköl kiè Milcá, e' ta. Milcá dör Harán alà busi ena Iscá kutà. ³⁰Sarai kë dötá' alàè.

³¹Téräh e' yéttsá Ur, dör caldeawak ká e' a. Ie' alà Abram ena itala kiè Lot dör Harán alà ena iyák kiè Sarai e'pa mía ie' ta. Warma ie'pa mörö döka ká kiè Canaán eë, erë ie'pa demi ká kiè Harán, eta eë ie'pa e' tséat senuk. ³²Eë Téräh blënewá. Ie' ki duas tso' cien böyök ki skel (205).

12

Jehová tté Abram ta

¹Mik Abram bak senuk ká kiè Ur eë, eta Jehová tö ie' a iyë: “Be' ká ena be' ditséwöpa ena be' yë yamipa, e' múat ta be' yúshka senuk, ká kkachekeyö be' a eë. ²Ká e' ki ye' tö be' aleripa alöweraë tajë. Ie'pa döraë ká tajë wakpaie. Ye' er buaë chöraë be' a. Ye' tö pë' tajë keraë be' kkeökka tajë. Ñies be' er buaë chöraë pë' tajë a. ³Wëpa er buaë ché be' a, esepa a ye' er bua' chöraë. Wëpa tö alibché be' ki, esepa we'ikerayö. Be' batamik ye' er buaë chöraë ká ulitane wakpa a.”

* **11:9** Babel: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè chilineka.

⁴ Eta Abram e' yéttsa ká kiè Harán wes Jehovahá tò ie' a iyè' es. E' késka' ta ie' ki duas tso' dabom kuryök kī skel (75). Ie' mía Canaán. ⁵ Eta ie' wa iyamipa mítser seraä. Ilaköl kiè Sarai ena ilayök kiè Lot ena iyi ulitane tso'rak iwa, ekkë kos mítserak iwa. Nies Harán wakpa welepa tso' ie' wa kanè mésoie, e' mítser ie' wa. Mik ie' demi Canaán, ⁶ eta ie' tkami ká kos ekkë dömi ká kiè Siquem ate Canaán ee. Ee ká ate kiè Moré. Ee kos klö är elka. Canaánwakpa a ká e' dör ká dalöiértä' ese. (E' kèwö ska' ta Canaánwakpa serkeia ee.) ⁷ Eta ee Jehovahá e' kkaché Abram a ta ichéitö ia: “Ká i' meraëyö be' ditséwö a.”

Eta Abram tò ák kataté ka'ie et iyiwak jchoie Jehovahá dalöioie ee Jehovahá e' kkayè' ie' a e' kueki. ⁸ E' ukuöki ta imía ká dör kabataie ate Betel diwö tskirke e' éka. Eta ee ie' sené ekuölö. Ká e' ate Betel ena ká kiè Ai e' shuulat a. Ee ie' tò ák skà kataténe et. Ee ie' tò Jehovahá dalöié. ⁹ E' ukuöki ta Abram mia enaena Négueb kke.

Abram mía Egipto

¹⁰ E' kèwö ska' ta ketba tkènewa poë ká e' ki. Kè ì ta' katè wé Abram serke ee. E' kueki ie' mía Egipto senuk ekuölö. ¹¹ Abram dökemitke Egipto eta ilaköl Sarai, e' a ichéitö: “Ye' ttö ttsö. Ye' wa ijcher buaè tò be' dör buaala. ¹² Mik Egipto wakpa tò be' sué tò be' dör buaala, eta ie'pa tò ichèmi: ‘Wì dör wëm wì alaköl.’ Eta ye' tterawa ie'pa tò be' kueki erè ie'pa be' meraat senukwa ie'pa ta. ¹³ E' kueki, be' we'ikèyö, ichö ie'pa a tò ye' dör be' akè as kè itö ye' ttöwa be' kueki as ye' kawö tkö buaè.”

¹⁴ Mik Abram demi Egipto, eta Egipto wakpa isué tò Sarai dör alaköl buaala. ¹⁵ Ká e' blú kueblupa tò isué nies tò Sarai dör alaköl buaala. E' kueki ie'pa mía ichök blu' a tò alaköl e' dör buaala. Eta imítserak iwa blu' wé a.

¹⁶ Eta Egipto blú tò Abram kkö'ne buaè Sarai dalèrmik. Taiè ie' tò Abram a iyiwak uru kakmé. Obeja, baka, burro ena kameio e' kakméitö ie' a.

Se' nies kakméitö ie' a kanè mésoie wépa ena alakölpa. ¹⁷ Erè Sarai kueki Jehovahá tò Egipto blú ena iyamipa we'iké taiè. Duè méka taiè ie'pa ki. Kawö darèrèè mékaitö ie'pa ki. ¹⁸ E' kueki Egipto blú tò Abram tsuk patké ta ichéitö ia: “¿Iök bö iwamblé ye' ta es? ¿Ì kueki be' kè wa ye' a iyène tò alaköl i' dör be' alaköl? ¹⁹ Be' tò ye' a iyè' tò ie' dör be' kutà. E' kueki tsir eta ye' senéwa ie' ta. I' be' alaköl, itsúmine ta be' yúshka.” ²⁰ Eta Egipto blú tò ishkekpa patké Abram yöktsa ká e' ki ilaköl ta ena ì kos tso' ie' wa ekkëpa ta.

13

Abram ena Lot ñi blabatsélor

¹ E' ukuöki ta Abram ena ilaköl e' yélur Egipto miáne Négueb. Ie' iyi kos mítserak iwa seraä. Ie' alayök Lot e' mía ie'pa ta nies. ² Abram dör iyi blu' taiè. Ie' wa oro tso'. Ie' wa inuköl tso' taiè. Nies ie' wa iyiwak tso' taiè. ³ Négueb ee ta ie' miáne enaena dö Betel. Betel ee ta ie' miáne tkörö wé ie' bak senuk kewe ee. Ká e' ate Betel ena Ai e' ulat shusha. ⁴ Ká e' a ie' wa ák katatèulebak ka'ie, ee ie' tò Jehovahá dalöiéne.

⁵ Lot dör nies iyi blú taiè wes iyèla Abram es. Iyiwak tso' taiè ie' wa obeja ena baka. Se' tso' ie' wa nies kanè mésopaie. ⁶ Erè wé ie'pa serke ká e' ki kakö kè ku'ia ie'pa iyiwak kos a katè. Ie'pa kè chë'kaia ñi o'mik. ⁷ Abram ena Lot e'pa iyiwak kkö'nukwakpa ñippöke, ñi wöñatköke. Nies pè' tso'tke kenet ká e' ki. E' wakpa dör canaánwak ena ferese-owak. ⁸ Ká et ta Abram tò iché Lot a: “Se' dör ñi yami. Kè imène buaè tò se' ñippö. Nies se' iyiwak kkö'nukwakpa ñippöke ème e' kè dör buaè. ⁹ Ká saü wì ká bua' tso'. Be' ishustö wéne wa be' wöbatse, e' a be' yúshka. Be' mí wì éka, e' ta ye' mí dià éka. Eta be' mí dià éka, e' ta ye' mí wì éka.”

¹⁰ Eta Lot ká kí sué kamiè, eta kos di' kiè Jordán, e' kkömik ká buaè tso', e' kí sué ie' tò. Eta ie' tò isué tò ká e' dör buaè dö ká kiè Sóar ee. Buaè di' tso' wes ká buaè yö' Jehovahá tò es ena wes

Egipto es. (E' kəwō ska' t̄a k̄am Jehová tō k̄a kiè Sodoma ena k̄a kiè Gomorra, e' böt eùwa.) ¹¹ Et̄a k̄akkue tso' Jordán di' k̄kōmik e' shushté Lot tō, et̄a e' wa ie' m̄iā. Es ie'pa ñi blabatsélor. ¹² Abram e' tséat senuk Canaán. Lot m̄iā senuk Jordán k̄akkue k̄i, eē k̄a tso' tseē. Ie' sené tsinet k̄a kiè Sodoma e' o'mik. ¹³ Sodoma wakpa, serke suluē. Ie'pa ì sulu ē wambleke k̄ekraē Jehová wōa.

¹⁴ Lot m̄iā e' ukuōk̄i t̄a, Jehová tō iché Abram a: "Wé be' tso' eē k̄a k̄i saū bua'ie shkit wōw̄i wōiā diā ēka jaì ēka k̄a wa'ñe tō çis idör? ¹⁵ K̄a k̄os k̄i suébö, e' meraëyö be' a ena be' aleripa a k̄ekraē. ¹⁶ Ye' tō be' aleripa alöweraē taiē wēs íyök po taiē es. Wēs íyök po k̄ē shtarta' es be' aleripa alördaē k̄ē ishtarpa yi a. ¹⁷ K̄a i' k̄os meraëyö be' a. E' kuēk̄i be' yú iweblök seraä."

¹⁸ Et̄a Abram e' yéttsa t̄a imiā senuk kós klō wōkir àr taiē dör wēm kiè Mamré e' icha eē. E' ate tsinet k̄a kiè Hebrón eē. Eē Abram tō ák skà kataté k̄a'ie Jehová dalöioie.

14

Abram tō ilayök Lot, e' tsatké

¹ E' kəwō ska' t̄a blu'pa tso' tkël. Eköl kiè Amrafel, e' dör k̄a kiè Sinar, e' blú. Ièköl kiè Arioc, e' dör k̄a kiè Elasar, e' blú. Ièköl skà kiè Quedorlaómer, e' dör k̄a kiè Elam, e' blú. Et̄a ibata èk kiè Tidal, e' dör k̄a kiè Goím, e' blú. ² Blu'pa skà tso' dōka skel e' eköl kiè Bera, e' dör k̄a kiè Sodoma, e' blú. Ièköl kiè Birsá, e' dör k̄a kiè Gomorra, e' blú. Ièköl kiè Sinab, e' dör k̄a kiè Admá, e' blú. Skà kiè Seméber, e' dör k̄a kiè Seboím, e' blú. Ibata ekkē e' dör k̄a kiè Bela, e' blú. K̄a e' kiè Sóar ñies. E' kəwō ska' t̄a blu'pa dōka tkël ñe' e' k̄eka ñippök blu'pa skà dōka skel ñe' t̄a. ³ Blu'pa skel e'pa tō ñippök wakpa dapa'wé ek tsiní ñippök blu'pa tkël e'pa t̄a k̄akkue kiè Sidim eē. Eē dayē wölö me'r bérie kiè Mar Muerto.

⁴ Blu'pa dōka skel e'pa bak senuk iwakpa t̄a dōka duas dabom eyök k̄i bök (12), blu' kiè Quedorlaómer, e' dik̄iā. Mik e' k̄i duas de dabom

eyök k̄i mañal (13) et̄a ie'pa k̄ē éna Quedorlaómer ttè dalöiak̄iā. Ie'pa e' kakk̄a ñippök ie' t̄a. ⁵ E' k̄i duas de ek et̄a Quedorlaómer e' yéttsa m̄iā ñippök ibolökpa t̄a. Blu'pa dōka mañal dör ie' klépa, e' míyal ie' t̄a ñippök. Ie'pa m̄iā k̄a kiè Astarot Carnaim t̄a eē ie'pa e' aléka refaítawak k̄i. E' ukuōk̄i t̄a ie'pa e' aléka zuzitawak k̄i, k̄a kiè Ham eē. E' ukuōk̄i t̄a ie'pa e' aléka emiwak k̄i, e' wakpa k̄a kiè Savé-quiriataim. ⁶ E' ukuōk̄i ie'pa e' aléka horeowak k̄i kabata kiè Seír eē. Et̄a itōtiēmi ie'pa tō dō tkörö k̄a kiè Elparán eē. K̄a e' ate k̄a sir poē, e' k̄kōmik. ⁷ Et̄a eē ie'pa bitene itō wane dō k̄a kiè En-mispat. K̄a e' kiè Cadés ñies. Ie'pa e' aléka Amalec aleripa k̄i t̄a ik̄a klō'wéwarakitō. Ñies ie'pa e' aléka amorreowak k̄i. E' wakpa k̄a kiè Hasesón-tamar. E' ukuōk̄i t̄a ie'pa mi'ke ñippök blu'pa skel t̄a. E' kuēk̄i blu'pa skel e' dapa'wéka Sidim k̄ékkue k̄i blu'pa tkël k̄inuk ñippoie.

⁸⁻⁹ Et̄a Sodoma blú ena Gomorra blú ena Admá blú ena Seboím blú ena Bela blú (Bela kiè Sóar ñies), blu'pa skel ekkēpa ñi dapa'wéka Sidim k̄ékkue k̄i ñippoie, Quedorlaómer, e' dör Elam blu', e' t̄a ena blu'pa tso' ie' t̄a e'pa t̄a ñies. Blu'pa e'pa dör Tidal, e' dör Goím blu'. Ièköl dör Amrafel, e' dör Sinar blu'. Bata èk dör Arioc, e' dör Elasar blu'. Es blu'pa tkël míyal ñippök blu'pa skel t̄a. ¹⁰ E' kəwō ska' t̄a Sidim k̄ékkue k̄i kiöchka dalolo bötsböts ese dapé tso' taiē. Mik Sodoma wakpa ena Gomorra wakpa tkayal ñippè yök̄i et̄a ie'pa shaböts anemi kiöchka dapé tso' taiē ese a. Imalepa tkayalmi kabata shua.

¹¹ Es blu'pa dōka tkël e'pa e' aléka blu'pa skel k̄i. Et̄a ie'pa tō chkewō ena íyi bua'buā tso' Sodoma ena Gomorra e' k̄os klō'wéwarakitō t̄a iponemirak. ¹² E' kəwō ska' t̄a Abram alayök Lot serke Sodoma. E' mítserak iwā, es ie' dalì k̄os e' mítserak iwā ñies.

¹³ Et̄a ñippè shua wēm tkashkar eköl, e' wā ibiyö mí Abram a. Abram e' dör hebreowak. Ie' serke tsinet wēm kiè Mamré dör amorreowak e'

kós klõ wõkir àr ee. Mamré dör Escol ena Aner èl. Ie'pa wa Abram wër buaë.

¹⁴ Mik Abram tò ibiyõ ttsé, eta ie' kanè mésopa kune ie' u a, e'pa dapa'wéitõ dõka cien mañayök ki dabom eyök ki pàkõl (318) ilayök tsatkoie. Eta ie'pa míyal blu'pa tkèl itõki dõka ká kiè Dan ee. ¹⁵ Eta nañewe ie'pa demi me'ie ñippémiie blu'pa ta. Eta ie'pa tò blu'pa tõiémi tkörõ ká kiè Hobá ee. Hobá atë ká kiè Damasco e' wõwí. ¹⁶ Eta ì kòs minetsër blu'pa wa, e' kòs yélur ie'pa tò blu'pa ulà a. Es Abram tò ilayök Lot e' tsatkée. Ñies ì tso' ilayök wa e' kòs dene iulà a. Ñies alakõlpa ena pè' malepa tso' klõulewa e'pa kòs tsatkée ie' tò.

Melquisedec er buaë ché Abram a

¹⁷ Mik Abram e' aléka Quedor-laómer ki, e' sù blu'pa mañal shkõke ie' ta, e'pa ki. E' ukuõki ta ie' bitene de Savé kékkue ki. Kakkue e' kiè ñies Blu' Kékkue. Eta ee Sodoma blú de ie' ñaletsuk ie' shke'uk. ¹⁸ Ñies ká kiè Salem, e' blú kiè Melquisedec, e' dör Skèkõl dör íyi ulitane tsata e' sacerdote. Ie' tò pan ena vino yéttsa. ¹⁹ Eta ie' er buaë ché Abram a ttè i' wa:

“Skèkõl dör íyi ulitane tsata, e' tò ká jai ena ká i' yõ'.

Ie' tò be' kimè as be' kawõ tkõ buaë kekraë.

²⁰ Ie' dör íyi ulitane tsata, e' kikõkasõ. Ie' tò be' kimé e' alõkka be' bolõkpa ki, e' kueki ikikõkasõ.”

Eta íyi kòs de Abram ulà a ñippe shua, e' mú blatesõ dõka dabop ta e' tsá eyök yéttsaitõ méitõ Melquisedec a Skèkõl dalõioie. ²¹ E' ukuõki ta Sodoma blu' tò iché Abram a:

—Sa' yamipa tsatkée be' tò, e'pa múne ye' a. Erè dalì kòs e' tsúmi be' tò be' a.

²² Erè Abram tò iiuté:

—Au. Jehovah dör Skèkõl íyi ulitane tsata, e' tò ká jai ena ká i' yõ', ie' a ye' kablétke ²³ tò ì kòs dör be' icha, e' kè tsepaatyõ yës. Dõ be' datsi'takla õ

be' klõkkuõ kicha kè tsepaatyõ etkla wè'ia as kè be' ichõ tò be' íyi wa ye' blune. ²⁴ Kè ì kiane ye' ki ye' wák a. Chkõ kòs ñétke ye' kanè mésopa tò, e' è dör wè' ye' a. Erè wépa dare ye' ta ñippõk bulu'pa ta kiè Aner ena Escol ena Mamré, as ie'pa wa dalì kakmi' kòs ikawõtã tsukmi ekõl ekõl ekkè.

15

Jehová tò ittè mé Abram a

¹ E' ukuõki ta Jehovah tté Abram ta kabsueie, eta ichéitõ ia:

—A Abram, kè be' suanuk. Ye' dör be' tsatkõkwak. Íyi buaë merayõ be' a tajë shute.

²⁻³ Erè Abram tò iiuté:

—A Skèkõl, ye' wák alà kè ta', e' kueki ì kòs memibõ ye' a e' kè dör ìie bua' ye' a. Ye' íyi kòs atdaë ye' kanè méso kiè Eliézer dör Damasco wak e' ulà a. Erè ie' dör o'ka.

⁴ Eta Jehovah tò iiuté:

—Be' wák alà kurdaë, e' kè dör o'ka.

⁵ Eta Jehovah wa Abram mítser u'rki, ta ichéitõ ia:

—Ká saú buaë siwa' ki. Bèkwõ saú ta ishta'ú. ¿Be' a ishtarmit? E'ma bua', es be' aleripa alõrdaë tajë.

⁶ Eta Abram erblé Jehovah mik, e' kueki iklõ'wéitõ wes pè' buaë yësyësé es.

⁷ Eta ichéitõ ia:

—Ye' dör Jehovah. Ye' tò be' yé'ttsa caldeawak ká kiè Ur e' a ká i' moie be' a ena be' aleripa kòs a.

⁸ Eta Abram ie' a ichaké:

—A Skèkõl, ¿wes e' jchermit ye' wa yësyësé tò ká i' dõmi ye' ulà a?

⁹ Jehovah tò iiuté:

—Baka ena chibo ena obeja e' kòs ki duas tso' mañal, ese tsúbitu ña etõ etõ. Ñies nubõl et ena ipupula et, e' tsúbitu ña.

¹⁰ Eta Abram wa iyiwak kòs ekkè debitu Jehovah a. Eta ie' tò iyiwak e' ttélur télor shushaë. Shabõts méwãitõ wí wa shabõts méwãitõ i' wa. Es iate ñi wõshaë. Erè dù kè tènane ie' wa es. ¹¹ Eta õlõ dettsa iyiwak chkà dalèrmik, erè Abram tò ibukueke chkè ki. ¹² Ká tuinemitke, eta Abram kapowa tajë.

E' bet Abram pamik ká míā ttsettse shute se' suawè ekkè.

¹³ Etā Jehovahá tò iché iā:

—Be' wā ijchenú buaè tò be' aleripa serdaè ká kuā'kī kī wes ká kuā'kī wakpa es. Eē ie'pa klördawā kanè mésopaie kē patueta'. Ie'pa weirdaè dōkā duas cien tkëyök (400), ekkè ulatök. ¹⁴ Erè ká wé wakpa tò ie'pa we'ikera, e' wakpa ské we'ikerayö siarè. E' ukuökī tā be' aleripa yërdattsā ká e' a. Ie'pa wā íyi bua'buā tuè darërèè ese miraè tajè iwákpa a. ¹⁵ Etā mik be' kënawā etā be' duōwami buaè, kē weir tā'. Es be' michoè be' dëutöpa itökī. ¹⁶ Etā mik be' aleripa tso' ká kuā'kī ñe' a e'pa de dōkā tkëtökicha, etā ie'pa dōrane ká i' kī. Ká i' wakpa, kiè amorreowak, kam e'pa tò ì sulu wamblö dö wë' ishuloie. E' kuekī be' aleripa kē döpane ká i' kī bet.

¹⁷ Katuine de kamiè, etā ì dettsa tabechka ukuöie, e' shūā shkle batröke tajè. Ñies kuàtak sí wöñarke tajè ese dettsā tā itkami iyiwak chkà blatëule tkëter ee, e' shushā. ¹⁸ Etā Jehovahá tò ttè mé Abram a i' es:

—Ká i' meraëyö be' aleripa a. Di' kiè Egipto dí* eemi dōkā di' kibi kiè Éufrates, ká ekkè kos meraëyö be' aleripa a. ¹⁹ I'ñe tā ká e' dör quenitawak, quenizitawak, cadmo-neowak, ²⁰ hititawak, fereseowak, refaitawak, ²¹ amorreowak, canaánwak, gergeseowak ena jebuseowak e'pa kos wakpa ká.

16

Abram alà kune kiè Ismael

¹ Abram alaköl Sarai, e' kē dōtā' alàè. Ie' wā alaköl tkër eköl kanè mésoie kiè Agar. E' dör egiptowak.

² Etā Sarai tò iché Abram a:

—Isaú tò Jehovahá kē wā ye' a alà mène. E' kuekī be' senú ye' kanè méso Agar tā. Etā isalema ie' batamik alà dōmi ye' ulà a.

Etā Abram tò Sarai ttö iuté. ³ Etā Sarai tò egiptowak tso' ie' wā kanè

mésoie, e' tsébitu, mé iwëm a alakölie. E' kēwö ska' tā ie'pa sené Canaán e' kī duas de dabop. ⁴ Etā Abram senéwā Agar tā, etā Agar duneka. Mik ie' isué tò ie' duneka, etā ie' tò iwökir Sarai suémi sulué. ⁵ Etā Sarai tò iché Abram a:

—iBe' iane iwiie tò Agar tò ye' sueke sulué! Ye' wák tò be' a Agar me' alakölie i' tā idurtke e' wā kurdaè, etā ie' e' ttsöke jaishet ye' tsata. iAs Jehovahá tò se' a ichö tò yi iane iwiie, ye' ö be'!

⁶ Etā Abram tò iüté:

—Ye' ttö ttsö, be' kanè méso tso' be' ulà a. Be' iú wes be' éna iwak es.

E' ukuökī tā Sarai tò ikanè méso we'ikémi tajè. E' kuekī Agar tkashkar. ⁷ Etā Jehovahá biyöchökwak bua'ie, e' tò ikué di' tum o'mik ká wé kē yi ku' ese ska'. Di' tum e' tso' ñalā micho ká kiè Sur e' kkömik. ⁸ Etā Jehovahá biyöchökwak bua'ie tò ie' a ichaké:

—A Agar, Sarai kanè méso, ¿Wé be' bite? ¿Wé be' micho?

Ie' iüté:

—Ye' tkashkar ye' wökir Sarai yökī.

⁹ Etā ie' iché iā:

—Be' daköne be' wökir ska' tā idalöiö bërè.

¹⁰ Ie' tò ikī ché iā:

“Ye' be' aleripa alöweraè tajè. Kē yi a ishtanuk ekkè.

¹¹ Be' eriarke, e' ttsé Jehovahá tò, e' kuekī sē be' dur, e' wā kune, tā ikiè múkabö Ismael.*

¹² Be' alà dōraè wes burro pupula kē urutërta' es.

Ie' ñippöraè darërè sulitane tā. Ñies sulitane ñippöraè ie' tā.”

Ie' serdaè kekraè ñippök iëlpa tā.

¹³ Jehovahá tté Agar tā, e' ukuökī tā Agar tò iché: “Skököl ye' sué, e' wák suéwayö.” E' kuekī ie' tò Skököl kié i' es: “Skököl tò ye' sué e'.” ¹⁴ E' kuekī ñies di' tum e' kiè mékaitö: “Skököl tso' e' ye' sueke”. Di' tum e' tso' Cadés ena Béréd e' shushäè.

¹⁵ E' ukuökī tā Abram alà kēkā Agar tā e' wā kune wák wëm. Abram tò ikiè mékā Ismael. ¹⁶ Ismael kune,

* **15:18** Egipto dí: E' kē dör di' bérie tso' Egipto kiè Nilo e'. E' dör di' tsitsirla tso' Egipto ena Canaán e' shushā. * **16:11** Ismael: Hebreoie s'kiè e' wā kiane ché Skököl tò ittse.

e' k_éw_ö ska' t_a Abram k_i duas tso' dabom paryök k_i teröl (86).

17

Jehová tö ittè mé Abraham a, e' wà kkacho méatitö

¹ Mik Abram k_i duas tso' dabom suliyök k_i sulitu (99), et_a Jehová e' kkaché ie' a t_a iché ia:

—Ye' dör Skököl Diché Ta' Íyi Ulitane Tsat_a e'. Be' senú y_ésy_és_é ye' wörki kekraë, ² e' t_a ye' ttè meraë be' a t_ö be' aleripa alördaë tajë be' itöki.

³ Et_a ie' e' t_éw_a iski iwötsa méwa iyök k_i. E' dalewa Skököl tso' ttök ie' t_a, t_a ichéitö ia:

⁴ —Ye' ttè meke be' a e' dör i' es: Be' döräë k_a tajë wakpa y_éie. ⁵ E' kueki i'ñe t_a be' kë kièia Abram. Ye' t_ö be' tkéka k_a tajë wakpa y_éie, e' kueki be' kiè mékayö Abraham.* ⁶ Ye' t_ö be' aleripa alöweraë tajë. Ie'pa döräë blu'paie ena k_a tajë wakpaie. ⁷ Kekraë ye' dör be' Kököl ñies be' aleripa Kököl. Kawö e' mekeyö be' a. ⁸ I'ñe t_a be' serke Canaán, k_a e' kos meraëyö be' a ena be' aleripa a. E' at_e ie'pa ulà a kekraë. Ye' dör ie'pa Kököl.

⁹ Skököl tö iskà chéne Abraham a:
—Erë be' ena be' aleripa kos e' kawöt_a ttè muk ye' a ñies. ¹⁰ E' dör i' es: A' w_épa kos kawöt_a itöttola kkuölitla tök tsir. ¹¹ E' kueki a' w_épa kos e' wakyü es. E' t_ö ikkacheraë t_ö se' ttè me' ñi a. ¹² Kekraë kos a' ala'r kurke w_épa, ñies a' kanè mésopa ala'r w_épa, mik e' k_i k_a de paköl, et_a a' kawöt_a iwakyüök es. ¹³ A' kawöt_a iuk kröröë ala'r kos kurke a' u a' ekképa t_a. Es ttè me'tkeyö a' a, e' at_e wakyöule a' chkà k_i kekraë. ¹⁴ W_ém kë wakyöule, ese kë w_a ye' ttö dalöiène, e' kueki kë ikawö t_a'ia senuk a' shua.

¹⁵ Ñies Skököl tö iché Abraham a:
—Be' alaköl kë kièia Sarai. I'ñe t_a ikirdaë Sara.† ¹⁶ Ye' er buaë chöraë ie' a as ie' alà kōka be' a. Mok_i ye' er buaë chöraë ie' a. Ie' döräë k_a tajë

wakpa miie. Ñies ie' aleripa shü döräë blu'paie.

¹⁷ Abraham skà e' t_éwane iski iwötsa méwaitö iyök k_i. E' dalewa ijañéka t_a ibikeitséitö: “¿Ye' k_i duas tso' cien eyök (100), w_{es} e' dömi y_éie? ¿Sara k_i duas tso' dabom suliyök (90), et_a w_{es} ie' dömi aläë?”

¹⁸ Erë ie' t_ö iché Skököl a:

—jBe' mú er buaë chö Ismael a!

¹⁹ Erë Skököl tö iüté:

—Au, e' kë dör es. Be' alaköl Sara, e' döräë aläë t_a ikiè múkabö Isaac. Ttè me'yö be' a e' è meraneyö ie' a ena ie' aleripa a kekraë. ²⁰ Kë ye' éna Ismael ché'wa. Ye' t_ö ie' kimeräë ñies. Ye' t_ö ie' ala'r alöweraë tajë as ileripa dö tajë k_a i' k_i. Ismael döräë s'blu'pa dōka dabom eyök k_i bōl e'pa y_éie. Ie' aleripa alördaë tajë. ²¹ Erë ttè me'tkeyö be' a e' atdaë be' alà kurdaë kiè Isaac e' a. Be' alà e' keraka Sara t_ö duas iëk wa kawö ikkë t_a.

²² Mik Skököl ttè one Abraham t_a, t_a imía. ²³ E' wōshaë Abraham tö ilà Ismael e' tottola kkuölitla tée tsir. Ñies ie' w_a kanè mésopa tso' kune ie' u a ena w_épa t_öule ese, e'pa kos tottola kkuölitla téeitö tsir w_{es} Skököl tö iyë'ia es. ²⁴⁻²⁵ Mik Abraham k_i duas tso' dabom suliyök k_i sulitu (99) ena ilà k_i itso' dabom eyök k_i mañal (13) et_a ie'pa tottola kkuölitla tēne tsir.

²⁶⁻²⁷ Es e' diwö è wa Abraham ena ilà tottola kkuölitla tēne tsir. Ñies w_épa dör ie' kanè mésopa, e'pa kos tottola kkuölitla tēne tsir.

18

Jehová tö iché Abraham a t_ö alà meraëyö be' a

¹ K_a et dibata a t_a Abraham tk_{er} ie' ukkō a. Ie' u tso' w_é w_ém kiè Mamré e' kōs klō wōkir àr e_e. Ie' tk_{er} e_e et_a Jehová e' kkaché ie' a. ² E' wà paké i' es: Abraham wōkéka t_a ie' isué t_ö w_épa de iēter ie' wörki mañal. E' sué ie' t_ö t_a bet ie' e' kéka, mía ie'pa ñaletsuk

* **17:5** Abraham: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè k_a wakpa tajë, e' y_é. † **17:15** Sarai: Erë s'kiè e' ena Sara ttsér b_ér_é ku_a'k_i, erë iwà dör ñies. Iwà kiane chè blu' alà busi ö alaköl dalöiërta' tajë ese. Skököl tö ie' kiè mane'w_é es iwà kkachöie t_ö ttè mēne Abraham a e' wà döräë ie' k_i ñies.

ta ie' e' téwa iski ta iwötsa méwa íyök ki ie'pa shke'woie. ³ Ie' tö iché:

—A kéképa, be' we'ikèyö, kè be' minuk bet. ⁴ Ye' mi' di' tsuk a' klö skuoie, e' ukuöki ta a' enú bërè kal i' dikia. ⁵ A' detke ye' ska', etä ilè mekeyö a' a' ñè as a' diché iërne shkoie.

Etä ie'pa tö ie' iüté:

—E'ma iü wes be' tö iché es.

⁶ Abraham tkawa iu a, ta ichéitö Sara a:

—Bet, harina bua'buaya yulö kilo döka dabom böyök (20) ekkè, e' wa pan yuö.

⁷ E' ukuöki ta bet ie' wák tunemi baka pupula shushtök wé bua'buaya ese klö'wéwaitö. E' mítser ie' wa méitö ikanè méso eköl a. Bet ta ikanè méso tö ikanewé ie' a katè. ⁸ Abraham tö baka chkà ena baka tsu'diö wösi ena baka tsu'diö pa'ali e' mé ie'pa a. Ie'pa tukur chkök kal àr ukkö a e' dikia. E' dalewa Abraham dur ie'pa tiök ee.

⁹ E' dalewa ie'pa tö ichaké Abraham a:

—¿Wé be' alaköl kiè Sara e'?

Ie' iüté:

—Ie' tkèr weshke.

¹⁰ Etä ie'pa eköl tö iché ia:

—Dua ièk e' wa ye' döne be' pakök. E' kéwö ta be' alaköl Sara alà ta'tke.

E' dalewa Sara tkèr Abraham tsikka u wékkö a. Ie' tso' ie'pa ttöke, e' ttsök. ¹¹ Abraham ena ilaköl, e' dewatke kéképa. Bànet Sara kè tö alakölpa duè sueta'ia. ¹² E' kuéki Sara kè a jañè wöklönuk ta ibikeitsé: “¿Wes ye' tö ttè i' klö'wèmi tö sa' kèrulnetke e' dömi alàè?” ¹³ Jehovah tö iché Abraham a:

—¿I kuéki Sara jañéka? ¿I kuéki ie' tö iché: “¿Wes ye' kënewatke e' dömi alàè?” ¹⁴ Kè i' ta ye' a darèrè. Dua ièk ye' döne, etä ie' alà ta'tke.

¹⁵ Sara suane e' kuéki ichéitö: “Kè ye' jañine'!”

Erè Jehovah tö iché ia:

—E' kè dör es. Moki be' jañéka.

Abraham këché Jehovah a Sodoma wakpa tsatkö

¹⁶ E' ukuöki ta ipakökwakpa e' duékarak ta imiyal dö wé Sodoma kí wène ee. Abraham tö ñalé mére e' choat ie'pa a. ¹⁷⁻¹⁹ Etä Jehovah tö ibikeitsé: “Abraham aleripa alördaè taiè diché ta' taiè. Ye' tö iyè'at ie' a tö ie' batamik ye' er buaè chöraè ká ulitane wakpa a. Ye' tö ie' shukit as ie' tö ila'r ena ileripa a ichö tö ye' ttè dalöiö ñies tö i' kos buaè yèsyèsè e' ú. Es i' kos yè'yö ie' a e' weraèyö. E' kuéki ye' kawöta ichökia tö iök ye' mí Sodoma.” ²⁰ E' kuéki ie' tö iché Abraham a:

—Sodoma wakpa ena Gomorra wakpa e' wamblökerak suluè taiè shutè, e' ché sulitane tö. ²¹ E' kuéki ye' mia ee isaük tö yène ie'pa e' wamblöke suluè ichök wes ye' a ikkatène es.

²² Etä Abraham pakökwakpa böi e' yétsa mia Sodoma. Erè Abraham atè dur Jehovah ta. ²³ Ie' e' skéwa tsinet Jehovah ska' ta ichakéitö ia:

—¿S'ser mokiè esepa ewèwamibö se' sulusipa ta? ²⁴ Isalema s'ser mokiè esepa tso' Sodoma döka dabom skeyök (50), etä ¿ká e' wakpa ewèwamibö seraa? ¿Kè be' tö ilo'yepa ie'pa ki s'ser mokiè tso' döka dabom skeyök (50), e'pa kuéki? ²⁵ ¿Moki be' kè tö s'ser yèsyèsè esepa ewepawa se' sulusipa ta ñita! Kè bö iwamlepa es. ¿E' kè wamblèrpa! Be' dör sulitane shulökwak e' kuéki ¿wes e' kè tö se' shulepa yèsyèsè?

²⁶ Jehovah tö iüté:

—S'ser mokiè esepa kuéyö döka dabom skeyök (50) e' ta e'pa dalèrmik kè ye' tö imalepa ewepawa.

²⁷ Etä Abraham tö iska chéne ia:

—Be' dör Skököl. Ta ye' dör wes ká po ena muluchka es be' wöa. E' tö be' chakè taiè kè suane. Isalema s'ser mokiè esepa kianeia skel (5) as idöka dabom skeyök (50). ²⁸ Skel e' kianeia, e' ta e'pa è kuéki ¿ká e' wakpa ewèwamibö?

Jehovah tö iüté:

—S'ser mokiè esepa kuéyö döka dabom tkéyök ki skel (45), e' ta kè ye' tö ká e' wakpa ewepawa.

²⁹ Abraham tö iska chaké:

—Dö' dabom tkëyök (40) ë tso', e' ta ðbe' tö ká e' wakpa ewëwami?

Jehová iiuté:

—Au, kë yö ká e' wakpa ewëpawa dabom tkëyök (40) e' dalërmik.

³⁰ Etá Abraham tö ikí ché ia:

—Tajë be' tsiriwéyö, e' kuëki kë be' ulunuk ye' kî. Dö' s'ser yësyësë tso'ia dabom mañayök (30) ë.

Jehová tö iiuténe:

—Au, dabom mañayök (30), e'pa dalërmik kë yö iëwëpawa.

³¹ Abraham tö ikí chaké ëme:

—A ye' Këköl, tajë yö be' dalösewéwa be' chakök i' es, erë ká kî s'ser mokië tso' dabom böyök (20) ë, e' ta e'pa kuëki, ðká e' wakpa ewëwamibö?

Jehová tö iiuté:

—Au, ie'pa dabom böyök (20), e' ë dalërmik kë ye' tö ká e' wakpa ewëpawa.

³² Abraham tö ikí chaké ta ichéitö ia:

—Kë be' ulunuk ye' kî. I' ë chakekeyö be' a. S'ser mokië esepa tso' döka dabom eyök (10) ë, e' ta ðwes bö iwëmi? ðká e' wakpa ewëwamibö?

Jehová tö iiuté:

—Dabom eyök ë dalërmik kë ye' tö ká e' wakpa ewëpawa.

³³ Mik ie'pa tté one ñita etá Jehová míane. Abraham biteane ie' u a.

19

Skëköl tö Sodoma ena Gomorra wakpa ewéwa

¹ Ká tuinemitke ta Skëköl biyöchökwakpa böi e'pa demi ká kië Sodoma ee. Abraham alayök kië Lot, e' tkër ká e' kköiëulewa e' wëkkö a.* Mik ie' tö Skëköl biyöchökwakpa sué, etá ie' e' kéka ie'pa shké'uk. Ie' e' téwa iski iwötsa méwaitö íyök kî. ² Ie' tö iché ie'pa a:

—A këkëpa, ye' kköchö a' a tö a' kapörö ye' ska'. Eë a' klö skuömi etá bule bla'mi a' mi'mine.

Ie'pa iiuté:

—Au. Kë be' tkinuk. Sa' kapömi u'rki.

³ Erë Lot kköché tajë ie'pa a. Bata ekkë ta ie'pa míyal ie' u a. Mik ie'pa dewa weshké, etá ie' tö ie'pa a chké yulë buaë. Pan kë wötuule iwölöwoka wa ese yuëitö ie'pa a. Ie'pa chké.

⁴ Kam ie'pa kapölor e' yöki Sodoma wakpa wëpa debitu tajë. E'pa tö Lot u kköiëwa shkit. Ie'pa ulitane, duladulapa dö këkëpaë, e'pa kulémi Lot wöa.

⁵ Ie'pa tö ichaké aneule:

—I'ñe wëpa böi debitu be' u a ðwé e'pa? Ie'pa yölor ie' sa' a u'rki as sa' serka ie'pa ta kësik wa!

⁶ Lot e' yëttsa ttök ie'pa ta. Ukkö wötéwaitö buaë itsikka. ⁷ Ie' tö ie'pa a iché:

—A yamipa, ye' kköchö a' a tö i' sulu e' kë wamblar ie'pa ta. ⁸ Ye' alà busipa tulur böi kam ser wëpa ta, e'pa yekeluryö a' a as a' tö iwamblö ie'pa ta wes a' kî ikiane es. Erë kë i' wamblar sulu ye' pakökwakpa dewa ye' ska', e'pa ta.

⁹ Erë ie'pa iiuté:

—I'Be' e' sköy bánet! Be' kë döer ká i' wak. Be' kë a' i' yënuke sa' a. Ie' kuëki be' we'ikeraë sa' tö ie'pa se tsata!

E' ukuöki ta iwe'ikémi ie'pa tö ta idemirak u wëkkö batsökök. ¹⁰ Etá Lot pakökwakpa ulà tiéwa u'rki ukkö a' Lot tséwa weshké. Etá ie'pa tö ukkö wötéwa. ¹¹ Pë' sulusi kos wöbla sulu'wélur ie'pa tö, kë wawëneia. Duladulapa dö këkëpaë e'pa kos wöbla sulurulune. E' kuëki ie'pa shtrinewa ukkö yulök. Kë ie'pa wa ikune.

¹²⁻¹³ Lot pakökwakpa tö iché ia:

—Tajë ká i' wakpa kkatëne e' tté demi Jehová wö kî. E' kuëki sa' patkéitö ie'pa eukwa. Ie'pa ewëkewa sa' tö yës. E' kuëki be' yamipa eka kî tso' ká i' kî, e' ta e'pa yölor. Be' alà duladulapa ta' ö be' alà busipa ta' ö be' nuakipa ta', ö be' yamipa skà tso' ká i' kî, e' ta iyölur bet tsúmi kamië!

¹⁴ Etá Lot mía wëpa tté meule senukwa ila'r busipa ta e'pa weblök ta iché iarak:

—I'A' e' koka! I'A' yúshka! Jehová tö ká i' ewëkewa.

* **19:1** ká e' kköiëulewa e' wëkkö a: E' kéwö skà ta ká ulitane döer kköiëule ese ké wëkkö tso'.

Erë ie'pa tö ibikeitsé tö ie' kalöke ie'pa ta. ¹⁵ Ká ñirketke, e' ulatök ta Skököl biyöchökwakpa tö iché Lot a:

—Sa' tö ká i' ewekewa. Kë be' dukwa, e' ta jbet, be' e' köka! jBe' alaköl ena be' ala'r busipa tsúmi!

¹⁶ Erë ie' e' ukeia enaë. Erë Jehovah er buaé ché ie' a, e' kueki Skököl biyöchökwakpa tö iklö'wéwa iulà a yettsa. E' sù ñies ilaköl ena ilà busipa yélur ie'pa tö Sodoma a itsatkoie.

¹⁷ Mik ie'pa tö iyéttsarak bánet eta Skököl biyöchökwakpa tö iché ie'pa a:

—jA' tunú as a' tsatkër! jKë a' ká i' saukia tsikkane yès! jE' sù kë a' e' wöklö'uk kakkue i' ki! jA' éna e' tsatkak, e' ta a' yúshka etkëme kabata a!

¹⁸ Erë Lot tö iché ia:

—jA kékëpa, au, a' we'ikèyö! ¹⁹ A' tö ye' kimé taië. A' tö ye' tsatké duöwa ulà a, erë kë ye' shkak kabata a. Ye' ibikeitsé tö ì sulu datse ká i' eukwa, e' tö ye' kuëmi ñala ki eta ye' duöwami. ²⁰ Ká tsitsir tso' ie tsinet, ee ye' tköshkarmi. Kawö mú ña shkowa ee e' tsatkoie. Mokí e' dör ká tsir.

²¹ Eta ie'pa eköl tö iiuté:

—Ye' be' ttö ttsé, e' kueki yö iweke wes be' tö ye' a ikié es. Ká chébö ye' a e' kë eweku'wayö. ²² Erë be' yú etkëme ee. Kë ye' a ì wamblënuq kam be' dömi e' dalewa.

E' kueki ká e' kié Sóar.†

²³ Mik ká ñine eta Lot demi Sóar. ²⁴ Eta azufre wöñarke bö'ie e' patkébitu Jehovah tö taië Sodoma ena Gomorra ki. ²⁵ Ká e' wakpa ewéwa bö' tö yès. Ñies dalikua kos tskirke ká e' ki e' ñanewa seraä. ²⁶ Erë Lot alaköl dami itöki. E' tö ká sué itsikka. Bet ie' yönane dayë wösiie shkë'ka.

²⁷ Bule es bla'mi ta Abraham míane wé ikapaké Jehovah ta ee. ²⁸ Sodoma ena Gomorra kí suéitö ta ishklé batróke taië wes té blublu ña'wësö es. ²⁹ Es Skököl tö ká e' wakpa ewéwa. Erë ì ki' Abraham tö ie' a, e' ska' ie' er de, e' kueki ie' tö Lot tsatkée.

Lot alà busipa alà kékä ie' ta

³⁰ Sodoma ena Gomorra ewéwa Skököl tö, e' ukuöki ta Lot suane senukia Sóar. E' kueki imía senuk kabata a ila'r busipa böi ta. Eë ie'pa mañal sené ákuk a.

³¹ Ká et ta ilà busi kibi tö iché itsirla a:

—Se' yé kënewatke eta kë wé wëpa ta' senuk se' ta wes alakölpa malepa wëpa ta' es. ³² E' kueki se' yé ttökasö blo' wa eta se' ser ie' ta, eta es se' ulà a alà dömi.

³³ E' nañewe ta ie'pa tö iyé ttéka blo' wa taië, eta ilà busi kibi ëk sené ie' ta. Erë ie' tteke blo' tö taië, e' kueki kë ie' éna ì aneia. ³⁴ Bule es ta ilà busi kibi tö iché itsirla a:

—Bö ittso, ye' sené se' yé ta. Iñe nañewe iskà ttökasö blo' wa. Eta be' senú ie' ta. Eta es se' böi ulà a alà dömi.

³⁵ E' nañewe ta ie'pa tö iyé skà ttéka blo' wa. Eta ilà busi tsirla sené ie' ta. Erë ie' tteke blo' tö taië, e' kueki kë ie' éna ì aneia. ³⁶ Es ilà busipa böi e' bukluwéka iyé wa. ³⁷ Eta ikibi ëk alà kune kié mékaitö Moab. Iñe ta Moab aleripa datse e' batamik. ³⁸ Ñies itsirla de alàë, kié mékaitö Ben-amí. Iñe ta amonwak datse e' batamik.

20

Abraham ena Abimélec

¹ Abraham e' yéttsa Mamré a, mía tkörö ká kié Négueb ee. Eta ie' e' tséat senuk ká kié Guerar ee. Guerar ate Cadés ena Sur e' shushaë. ² Ie' tö ká e' wakpa a iché tö Sara dör ie' kutà. Ká e' blú kié Abimélec, e' tö Sara tsuk patké alakölie e' a. ³ Erë nañewe ta ie' kapowa e' dalewa, Skököl tté ie' ta kabsuè a ta iché ia:

—Alaköl tsuk patkébö e' wëm ta', e' kueki be' duöwami.

⁴ Erë kam ie' ser Abraham alaköl ta, e' kueki ie' iiuté:

—A kékëpa, ye' kë ki e' nuí ku' ¿wes e' ttëwamibö? ⁵ E'ma Abraham wák tö ye' a iché tö alaköl e' dör ie' kutà. Ñies ilaköl tö ye' a iché tö Abraham dör ie' aké. E' kueki ye' tö ì kos wé er bua' wa. Kë ye' wa iwamblëne er sulu wa.

† 19:22 Sóar: Hebreoie ká kié e' wà kiane chè ká tsir.

6 Skéköl tö iská iuténe kabsuè a ta ichéitö ia:

—Ye' éna iane buaè tö be' tö iwé er bua' wa. E' kuèki kè ye' wà be' kàne ie' kökwa as be' kè tö ì sulu wamblö ye' ki. 7 Abraham dör ye' tteköl, e' kuèki bet be' yú ilaköl mukne ia. Ie' tö ye' a ikieraè as be' seria ttsé'ka. Erè be' kè dè'ne imukne, e' ta be' ena be' yamipa kos duöralur.

8 Bule es bla'mi ta Abimélec shkene ikanè mésopa kiéitö ta ì suéitö kabsuè a e' kos pakéitö ie'pa a. Mik e' ttsé ie'pa tö eta tajé ie'pa suanéka iyöki.

9 Eta Abimélec tö Abraham kié ta iché ia:

—¿Iók be' tö iwamblé sa' ta es? Be' kuèki Skéköl tö sa' pauñé ewéwa, erè Skéköl tö sa' pauñé es, eta ¿ì sulu wambléyo be' ta? Íyi ese kè kawö ta' wamblénuk. 10 Be' tö ì sulu wamblé ye' ta, eta ¿ì dör iwà?

11 Abraham tö iüté:

—Ye' tö ibikeitsé tö ká i' ki kè yi tö Skéköl dalöieta'. Ye' suane dö' a' ye' ttéwa ye' alaköl yottsá ye' ulà a. 12 Erè iyéne tö ie' dör ye' kutà. Ie' yé dör ye' yé, erè ie' mì kè dör ye' mì. Nies ie' dör ye' tayé. 13 Mik Skéköl tö ye' a iyé' tö be' e' yottsá be' yé ká a, eta yö iché ye' alaköl a: “Ká wa'ñe wé se' demi, eta ichö tö ye' dör be' aké.”

14 Eta Abimélec tö Sara méne iwém Abraham a. Nies iyiwak kakméitö Abraham a obeja ena baka. Nies kanè mésopa kakméitö ie' a wépa ena alakölpa. 15 Eta ie' iché Abraham a:

—Ye' ká saú seraa wé wa be' wöbatse e' ki be' yú senuk.

16 Eta Sara a ichéitö:

—Ye' tö inuköl wömulé kakmé be' aké a döka mil ekké. E' dör ì sulu wambléyo be' ta be' wakpa ulitane wöa e' patuoie. Es be' kè jaéneia.

17 Eta Abraham tö Skéköl a ikié tö Abimélec ena ilaköl duöke, e' bua'üne. Eta Skéköl tö ie'pa bua'wéne.

18 Alakölpa kos tso' Abimélec u a, e'pa shü mo'wá Jehovahá tö as kè idöiarak alàè Sara kuèki. Ie'pa kos shü wötséene Jehovahá tö.

21

Sara alà kéka Abraham a

1 Ì yé' Jehovahá tö Sara a tö be' alà köraká, e' wà tka wés iyéne bak es. 2 Erè Sara ena iwém dör kéképalatke, erè ie' duneká e' wà kune. Alà e' kune mik Skéköl tö ikéwö yé' ie' a eta. 3 Sara alà kune wém e' kié méka Abraham tö Isaac. 4 Mik Isaac ki ká de pàköl, eta Abraham tö itóttola kkuölitla téé tsir wés Skéköl tö ie' a iyé' es. 5 E' kéwö ska' ta Abraham ki duas tso' cien eyök (100). 6 Eta Sara tö ibikeitsé: “Skéköl tö ye' jañawéka. Mik sulitane wá ijchenewa tö ye' de alàè eta tajé ie'pa jañumi ye' ta. 7 Kam ye' alà köka eta kè yi a iyénuk tö ye' dömi alàè. Erè i' ta ye' alà kéka Abraham a, ie' kënewatke eta.”

Agar ena Ismael uyétsa bánet

8 Eta Abraham alà Isaac de bérie ta itsu'batsée e' kéwö tkö'wé Abraham tö tajé. 9 Eta Sara tö isué tö Abraham alà kune egiptowak kié Agar e' ta kié Ismael, e' tö Isaac wayueke sulué. 10 E' kuèki Sara mía ichök Abraham a: “Ì kos tso' be' wá mè se' alà Isaac a, e' kè kawö ta' blaté se' kanè méso e' alà a. E' kuèki iyuöshkar alàè.”

11 Ismael dör Abraham alà nies e' kuèki ì ché Sara tö e' tö ie' eriawé tajé. 12 Erè Skéköl tö iché ia: “Be' aleripa chökle e'pa döraè Isaac wa. E' kuèki kè be' tkinuk be' alà kibi ék ki ena imì ki. Ì kos ché Sara tö e' ú. 13 Be' alà kune a' kanè méso ta, nies e' aleripa alöweraéyo tajé, ie' dör be' alà e' kuèki.”

14 Eta bule es bla'mi ta Abraham tö Agar a chké mé. Nies di' méitö ia iyiwak kkuölit yöule di' tsoie ese a. E' tiéka ie' tö seraa itsi ki ta iyuéshkar ilà Ismael e' ta. Agar mía shkémi éanas wé kè yi serku' ese ska' ká kié Beerseba e' éka. 15 Mik idi' enewa, eta ilà tkéséritö kal dikia. 16 Ie' kè ki ilà kiane sué duökwa, e' kuèki imía e' tkésér kukuie. Mik ie' e' tkésér iski eta ilà iémi.

17 Ilà iuke e' ttsé Skéköl tö ta bet Jehovahá biyöchökwak bua'ie e' tö Agar a ichaké ká jai a: “¿A Agar wés be' de? Kè be' suanuk. Be' alà tkér iuk e'

ttse Skëköl tö. ¹⁸ Be' yú be' alà yulök. Iköka ulà a kë arwa. Ye' tö ie' aleripa alöweraë taië."

¹⁹ Eta Skëköl tö Agar a di' tum kkaché et. Ie' mía di' e' tsuk, iyiwak kkuölit a e' méitö Ismael a yè. ²⁰ Skëköl tö Ismael kkö'né buaë. Ie' talane sené ká wé kî kë yi ku' kiè Parán eë. Ie' de sulëname buaë. ²¹ Ie' kibine ta imì tö iulabatséwa alaköl dör egiptowak ese ta.

Abraham ena Abimélec tö kawö mé ñi a

²² E' kéwö ska' ta blu' kiè Abimélec mía ttök Abraham ta. Ie' ñippökwakpa wökir, kiè Ficol, e' mí ie' wapie. Eta Abimélec tö iché Abraham a:

—Sa' wa ijcher tö Skëköl be' kimeke taië i kos wekebö e' wa. ²³ E' kueki be' ttè mú ye' a íe Skëköl wö wa tö be' kë tö i sulu wamblepa ye' kî ñies ye' ala'r kî ena ye' aleripa kos e'pa kî. Be' ttè mú ye' a tö be' er bua' chöraë ye' a wes ye' er buaë ché be' a es. Ñies be' ttè mú ye' a tö be' er buaë chöraë ká i' wé be' serke e' wakpa a.

²⁴ Abraham tö iiuté:

—Tö. Es ye' ttè mé be' a.

²⁵ Erë Abimélec wakpa tö di' tum biule yé'ttsa et Abraham wakpa ulà a. E' chaké Abraham tö ie' a. ²⁶ Ie' tö iiuté:

—Erpa be' ye' tkiwéwa ttè e' wa. Kë bö ichöpa ye' a, e'ma kë ye' wa ijcher. Brör çyi tö e' wamblé be' kî?

²⁷ Abraham tö baka ena obeja kakmé Abimélec a eta ie'pa böi kawö mé ñi a. ²⁸ E' ukuöki ta Abraham tö iobeja alakipa pupula e' dapa'wé doka kuktö ek tsiní. ²⁹ Mik e' sué Abimélec tö eta ie' tö Abraham a ichaké:

—Çi kueki be' iyiwak kuktö dapa'wé ek tsiní?

³⁰ Abraham tö iiuté:

—Iyiwak kuktö, e' meke ye' tö be' a iwà kkachöie tö mokî ye' tö di' tum e' bi'.

³¹ Ie'pa böi kawö mé ñi a eë e' kueki ká e' kinewa Beerseba.*

³² Ie'pa kawö mé ñi a, e' ukuöki ta Abimélec ena Ficol e'pa biteyal filisteowak ká a. ³³ Eta Abraham tö kal kuá kiè tamarisco ese kuatké elka Beerseba. Eë ie' tö Jehová dör Skëköl yöbië e' dalöie. ³⁴ Eë ie' sené ká taië filisteowak ká a.

22

Skëköl tö Abraham ma'wé ilà wa

¹ E' ukuöki ta Skëköl tö Abraham ma'wé tö mokî ie' tö idalöieta'. Ie' chakéitö:

—A Abraham.

Abraham tö iiuté:

—Çi?

² Eta Skëköl tö iché ia:

—Be' alà eköl ë kiè Isaac e' dalër be' éna taië, e' tsúmi Moria. Mik be' demi eë, eta ye' tö be' a kabata kkacheke, e' kî be' alà ttówa ta ina'úwa ye' a ye' dalöioie.

³ Bule es bla'mi ta Abraham e' kéka ta burro payuëitö. Bö' jchéitö tsëmi. Eta ie' mía wé Skëköl tö ie' a iyë eë ilà ena ikanè mésopa böi e'pa ta. ⁴ E' böiki es ta Abraham tö ká yëne ie' a e' kí sué kamië. ⁵ Eta ie' tö iché ikanè mésopa a:

—Íe a e' tsuat burro i' ta. Ye' ena ye' alà, sa' mícho kabata jaì a Skëköl dalöiök, e' wa sa' döne.

⁶ Eta Abraham wa bö' mí e' ppékaitö Isaac kuli' kî. Tabela ena bö'ka bö' batsoie e' mí Abraham wa. Eta imiyal ñita. ⁷ Eta Isaac tö iché iyë a:

—A, yéwö.

Abraham tö iiuté:

—A alà, çì kiane be' kî?

Isaac tö iché ia:

—A Yéwö, bö' tso' se' wa, ñies bö'ka, erë çwé obeja pupula ttekewa Skëköl a e'?

⁸ Iyë tö iiuté:

—A alà, Skëköl wák tö e' meraë se' a.

Ie'pa mir ñita. ⁹ Mik ie'pa demi wé Skëköl tö iyë' Abraham a eë, eta Abraham tö ák kataté et ka'ie. E' ukuöki ta ibö' dapa'wéka ka' e' kî ta ilà klö'wéwaitö payuéwa mékaitö bö' bata kî. ¹⁰⁻¹¹ Ie' tabela klö'wéwa ilà ttówa ña'wé Jehová a. E' wösha ta

* **21:31** Beerseba: Hebreoie ká kiè e' wà kiane chè ttè mène ñi a e' di' tum biule ö Obeja kuktö e' di' tum biule.

Jehová biyöchökwak bua'ie e' tö Abraham chaké siwá' k̄i:

—jA Abraham, a Abraham!

Ie' tö iüté bet:

—¿Í?

¹² Jehová biyöchökwak bua'ie e' tö iché ia:

—jBe' alà kě shka'war, kě ittarwa! Be' wák alà eköl ěme e' kě kkeone be' wa ye' yöki. E' wa ye' wa ijcher tö mok̄i be' tö ye' dalöieta' taië.

¹³ E' wösha Abraham tö isué tö obeja wé'ñe e' malıtséwa idula' a kal tsitsir chale a. Ie' tö iyiwak e' klö'wéwa jché ña'wéwa ilà skéie Jehová dalöioie. ¹⁴ Ie' tö ká e' kiè méka i' es: “Í kiane se' k̄i e' mera Jehová tö.” E' kuek̄i i'ñe ta se' tö ichekeia: “Í kiane se' k̄i, e' merdaë se' a Jehová kébata a.”

¹⁵⁻¹⁶ Jehová biyöchökwak bua'ie e' tö Abraham skà kié ká jai a ta ichéitö ia:

—Jehová tö iché: ‘Buaë be' tö ye' dalöieke, be' alà eköl ě, e' méttşabö ye' a. ¹⁷ E' kuek̄i ye' er buaë chöraë be' a taië. Be' aleripa alöweraëyö taië wes bëkwö tso' taië ká jai a es, wes tşa'wö tso' taië dayë kkömik es. Ñies ie'pa e' alöraka ibolökpa k̄i kekraë. ¹⁸ Be' tö ye' ttö dalöié, e' kuek̄i be' aleripa batamik ye' er buaë chöraë ká ulitane wakpa a.’

¹⁹ Eta Abraham biteane wé ikané mésopa atéat eë ta imíyal şeraa ñita dömine Beerseba wé ie' serke eë.

Nahor ala'r

²⁰⁻²³ E' ukuök̄i ta biyö debitu Abraham k̄i tö ie' ěl kiè Nahor, e' alaköl kiè Milcá, e' ala'r de pàköl (8). E' alà ko'k kiè Uz. Imalepa kiè dör Buz, Quémuel, e' dör Aram yě, Quéşed, Hazó, Pildás, Idlaf ena Betuel e' dör Rebeca yě.

²⁴ Nahor alaköl skà tso' kiè Reumá, e' ta ie' ala'r kék̄a tkél. E'pa kiè dör Teba, Gáham, Tahas, ena Maacá.

23

Sara blénewa

¹ Mik Sara k̄i duas tso' cien eyök k̄i dabom böyök k̄i kul (127), ² eta ie' blénewa ká kiè Quiriát-arbá ate Canaán eë. Ñies ká e' kiè Hebrón. Abraham schöne e' ieıtséitö şiarë. ³ Ie' tkër idëütö nu o'mik e' e' kék̄a ta imía ttök hititawakpa ta, ta ichéitö ie'pa a:

⁴ —Erë ye' dör ká kua'k̄i wak serke a' şua e' ě, erë ká wataú ña pöie ye' dëütö blowa.

⁵ Ie'pa tö iüté:

⁶ —A kékëpa, be' we'ikè sa' tö, sa' ttö ttsö. Sa' a ta be' dör kékëpa taië e' serke sa' şua. E' kuek̄i be' dëütö nu blö sa' pö bua'ie ese a. Sa' ulitane kě tö ichepa be' a tö kě iblar sa' pö a.

⁷ Ie' e' duéka ie'pa wörk̄i ta ie' e' tkéwa kuchë k̄i ie'pa dalöiök ⁸ ta ichéitö ie'pa a:

—Mok̄i a' k̄i ikiane tö ye' dëütö nu bléwayö ie' a' ká a, e' ta wëm kiè Efrón dör Sóhar alà, e' a ichö ⁹ tö ákuk tso' ie' ká kkö a kiè Macpelá e' wataúttşa ye' a ye' yamipa pöie. Ye' tö ipatuëmi ie' a kos ituë ekkë. Es ákuk e' ate ye' ulà a a' şua.

¹⁰ Eta Efrón dör hititawak e' tkërñak ie'pa şua, e' tö Abraham iüté darërë as iyamipa ena kos daparke ká e' wékkö a e'pa tö ittö ttsö. Ie' tö iché Abraham a:

¹¹ —A kékëpa, kě ye' tö ákuk watuepa be' a. Ká e' ñies ákuk tso' ia, e' kakmekeyö be' a ě. Ye' yamipa kos tso' ie' e'pa tö ye' ttö tşé tö ká e' kakméyö be' a. Be' dëütö nu blö eë.

¹² Erë Abraham e' tkéwane kuchë k̄i ká e' wakpa wörk̄i ¹³ ta ichéitö ie' a sulitane wörk̄i:

—Ye' ttö ttsö. Be' pablëyö tö ká e' ské klö'ú ye' ulà a. E' ukuök̄i ye' dëütö nu blekewayö.

¹⁴ Ie' tö iüté:

¹⁵ —A kékëpa, ye' ttö ttsö. Ká e' ské dör inuköl wömule döka cien tkëyök (400), erë inuköl ekkë ě, kě e' k̄i se' tkinuk. Be' dëütö nu blö eë.

¹⁶ Eta kos ie' tö ká ské ché imalepa wörk̄i e' mène buaë Abraham a, ekkë patuëttsaitö.* ¹⁷⁻¹⁸ Es Efrón ká tso'

* **23:16** Es ie'pa wöblar íyi watauk ñi a. Erë Efrón tö iché tö ká e' kakméitö Abraham a erë e' kě yëne. Ñies e' ane Abraham éna, e' kuek̄i ie' tö Efrón patuë bërë kos Efrón ie' a iché ekkë.

Macpelá atē Mamré diwö tskirke e' ëkä e' de Abraham ulà a iákuk ta ena kal tso' kos iki e' ta. Hititawak ena sulitane dami ká e' wékkö a e'pa kos dör ká tone e' ttekölpa.

¹⁹ E' ukuökí ta, Abraham tö idëütö nu bléwa ákuk tuéitö Macpelá eē. Ká e' atē Mamré atē Canaán e' o'mik tsinet (Mamré kiè ñies Hebrón). ²⁰ Ká e' watuéttsá ie' a hititawak tö. Es ká e' ena ákuk e' de Abraham ulà a iyamípa pöie.

24

Abraham tö alaköl yulök patké Isaac a

¹ Abraham dewa kékëpalaie. Ie' a Jehová er buaé ché íyi ulitane wa. ² Ká et ta ie' tö ikanè méso kibi kié. E' dör ie' íyi kos e' kueblu. Ie' tö iché ia:

—Be' ulà múwa ye' tu' dikia iwá kkachoie tö mokí i kiekeyö be' a e' waweraëbö. ³ Jehová dör ká jai ena ká i' e' Kéköl e' wörki be' ttè mú ye' a mokie tö ye' alà kē kar senukwa Canaán íe se' serke e' alékölpa ta. ⁴ Be' yú ká wé ye' manét eē, etā eē alaköl yulö eköl ye' yamípa shuá senukwa ye' alà ta.

⁵ Ie' tö iiuté:

—Dö' alaköl kē bitu ye' ta, e' ta ¿wes ye' iwëmi? ¿Buaé idir be' a tö be' alà mi' ye' wa dö wé be' manét eē?

⁶ Ie' iiuté:

—iAu, kē ye' alà tsarmi eē! ⁷ Jehová dör ká jai Kéköl, e' tö ye' yé'ttsa ye' yé u a ena ye' yamípa ká a. Ie' tö ittè me' ye' a tö ká i' meraëitö ye' aleripa a. Ie' tö ibiyöchökwak patkeraë be' kimuk alaköl tsukbitu ye' yákie. ⁸ Alaköl kē shkak be' ta, e' ta kē be' tkinuk. Kē be' kane iská yulök. Erë kē ye' alà tsarmi eē.

⁹ Etā ikanè méso ulà méwa ie' tu' dikia ta ittè mé ia tö iweraë wes iuk patkéitö es. ¹⁰ E' ukuökí ta ie' tö iwökir íyi kos bua' bua, ese shtë tsëmi kakmë. Ekkë kos payuëitö iyiwak kiè kameio e' ki döká dabop. Etā ie' mía iyiwak wëttsë tkörö Nahor atē Mesopotamia eē. ¹¹ Mik ie' demi tsinet Nahor, etā ká tuirketke. Diwö ekkë ta ká e' alékölpa

mi'ke di' tsuk. E' wösha ta ie' de di' tum biule e' kkömik ta ikameio kéitö e' tulökser enuk eē. ¹² Etā ie' tö iché Skéköl a: “A Jehová, be' dör ye' wökir Abraham e' Kéköl. Ye' kimú i'ñe ñies er buaé chö ye' wökir a. ¹³ Íe di' tum biule o'mik ye' e' tsukeat bërber ë ká i' busipa tso' di' tsuk e' dalewa. ¹⁴ Kawö mú ña tö wéne ëk a ye' iché: ‘Be' kakö' öwa ye' a di' kakmú yé', as e' tö ye' iütö: ‘Be' di' yö ñies be' kameio a ikakmekeyö.’ Es ye' éna iane tö e' ëk shushtë be' tö Isaac a alakölie. Es ye' wa ijchermi tö be' er bua' ché ye' wökir a.”

¹⁵ Etā kam i chekeitö e' or, etā ie' isué alaköl datse eköl kakö' bune kuli' ki di' tsoie. E' dör Rebeca, ie' dör wëm kiè Betuel e' alà busi. Betuel mi dör Milcá ena iyë dör Nahor. Nahor dör Abraham ël. ¹⁶ Rebeca dör busi buaala kam iser wëm ta. Ie' mía döttsa di' tum biule e' a ikakö' wà iök. ¹⁷ Mik imítke etā Abraham kanè méso tunemi itöki ta iché ia:

—Be' we'ikèyö, di' dami be' wa e' kakmú ña yè.

¹⁸ Ie' tö iiuté,

—A kékëpa, be' di' yö.

E' bet ie' kakö' éwa klö'wéwa ulà a ta di' méitö ia yè. ¹⁹ Mik ie' di'yé one ta Rebeca tö iché ia:

—Ye' mí di' tsuk ñies mè be' kameio a.

²⁰ Bet ikakö' wà ka'wëitö wé iyiwak di'yöke e' a ta imí di' kí tsuk iyiwak a. Es iwëitö kameio ulitane a. ²¹ E' dalewa Abraham kanè méso tso' isaük bërë, wà dör tö ie' ki ikiane jchenowa yësyësë tö Jehová tö ie' kimé i dalërmik ie' shkö e' wa as idöttsa buaé ö au. ²² Mik kameio di'yé one, etā ie' tö ula'tsio sù es dör gramo teröl ese tkéwa busi yik a. Ñies ulaio méitö böt, e' es dör cien gramos tsata.

²³ Etā ie' tö iché ia:

—Be' we'ikèyö, ichö ña ¿Yi alà busi be' dör? ¿Ye' chömi i'ñe nañewe be' ye' u a kapökrö ye' kanè mésopa ta?

²⁴ Ie' iiuté:

—Ye' dör Betuel alà busi, e' dör Milcá ena Nahor alà wëm. ²⁵ Sa' u a a' chömi. Ñies a' kameio a chkè tso'.

²⁶ Età Abraham kanè méso e' tkéwà kuchè kī Jehová dalöiök ²⁷ tã ichéitö: “Jehová dör ye' wökir Abraham e' Këköl. E' kīkökka ye' tso'. Këkraë ie' tō ye' wökir Abraham kīmeke buaë. Këkraë ie' er buaë chöke ye' wökir a. Ie' wã ye' debitu buaë ñalã kī dö ie' ye' wökir yamipa u a. E' kuekī ikikèkayö.”

²⁸ Rebeca tunemi shkalalã imì u a ì kōs tka ie' tã e' pakök. ²⁹⁻³⁰ Ie' akë kiè Labán, e' tō ula'tsio sué ena ulaio sué ikutà ulà a. Ñies ì ché Abraham kanè méso tō e' tté ttséitö. E' kuekī ie' biteã ñalãtsuk di' tum biule a. Ie' de Abraham kanè méso ska' e' tso'ia ikameio tã di' tum biule ska'. ³¹ Etã Labán tō iché ia:

—Jehová tso' be' tã buaë. ¡Mishka ye' ska! ¿Wes be' e' tsukeat u'rki? Ye' u kanewétke be' a ñies kameio a.

³² Es Abraham kanè méso biteã ie' tã. Ee ie' tō dali tso' kameio kī e' éwa tã itiéitö. E' ukuökī tã ie' wã di' debitu Abraham kanè méso a ena iwapiepa a klö skuoie.

³³ Mik ie'pa tō itié, etã Abraham kanè méso tō iché:

—Kë ye' chkōpa kam ye' tō iök ye' debitu e' wã pakö a' a etã.

Labán tō iüté:

—E'ma ichö. ¿Ì dör iwà?

³⁴ Ie' tō iché:

—Ye' dör Abraham kanè méso.

³⁵ Jehová tō ikimé taië. Ie' tō iblu'wé taië. Obeja, baka, orochka, inukölchka, kanè mésopa wëpa ena alakölpa, kameio ena burro, e' kōs méitö ia taië. ³⁶ Ñies ilaköl Sara e' tō alà mé ia eköl wák wëm ikënewatke etã. Ì kōs tso' ye' wökir wã e' méitö ilà a. ³⁷ Ie' tō ye' ké tté muk ie' a. Ye' a ichéitö: ‘Ye' alà kë kar senukwã Canaán wé ye' serke e' alékölpa tã.

³⁸ Be' yú wé ye' yépa tso' ee tã alaköl yulö eköl ye' yàkie ye' ditséwö shua.’

³⁹ Ye' tō iüté: ‘A ye' wökir Abraham, ¿dö' alaköl kë bitu ye' tã?’ ⁴⁰ Ie' tō ye' iüté: ‘Këkraë ye' serke buaë Jehová wöã, e' kuekī ie' tō ibiyöchökwak patkeraë be' tã as be' kawö tkö buaë ñalã kī, ñies as alaköl kùbö ye' yàkie ye' yamipa ye' yé wa e'pa shua. ⁴¹ Erë ye' yamipa kë éna ilà busi patkak be'

tã, e' tã kë be' tkinuk. Kë ì tté tã'ia be' kī.’

⁴²⁻⁴⁴ “E' kuekī ye' debitu i'ñe di' tum biule ska'. Ee ye' tō ikié Jehová dör ye' wökir Abraham e' Këköl e' a: ‘tō mokī be' ye' kīmeke alaköl yulök ye' wökir Abraham yàkie, e' tã as e' bitu ye' ska' ie' di' tum biule ska'. Mik ye' tō ie' a di' kak kié, etã as imütö ye' a ena ichöitö: Ñies ye' tō be' kameio a ikakmeke. Es ye' isuëmi tō alaköl e' shushtë be' tō ye' wökir yàkie.’ ⁴⁵ Mik e' chekeyö e' erketke, etã ye' isué tō Rebeca datse ikakö' bune ikuli' kī. ⁴⁶ Mik ie' di' yinetke etã ye' tō ie' a iché: ‘Be' we'ikèyö, di' dami be' wã e' kadmú ña yé.’ E' bet ikakö' éwaitö tã ichéitö: ‘Be' di' yö. Ñies imekeyö be' kameio a.’ Ie' ye' a di' mé ñies ye' kameio a. ⁴⁷ E' ukuökī tã ye' tō ie' a ichaké: ‘¿Yi alà busi be' dör?’ Ie' iüté: ‘Ye' dör Betuel alà busi e' dör Nahor ena Milcá alà.’ Etã ula'tsio sù e' tkéwayö iyik a ena ulaio tkéwayö böt iulà a. ⁴⁸ E' ukuökī tã ye' e' tkéwã kuchè kī tã Jehová dalöiéyö. Ie' dör ye' wökir Abraham e' Këköl e' kīkékayö. Ie' wã ye' debitu buaë yësyësë busi shukititö ye' wökir yamipa shua ilà a e' ska'. ⁴⁹ Es ¿a' er buaë chöke ye' wökir a? ¿A' e' chöke ikimuk er bua' wa? Ichö ña ì' tã yësyësë ima a' tō iché, es ye' éna iarmi tō ì wëmiyö.”

⁵⁰ Etã Labán ena Betuel e'pa tō iüté:

—E'ma i' kōs debitu Jehová ttö wa. E' kuekī kë wes sa' a ì onuk. Kë sa' a ì yënuk yës. ⁵¹ I' Rebeca. Itsúmi be' wökir a senukwã ilà tã wes Jehová kī ikiane es.

⁵² Mik Abraham kanè méso tō tté e' ttsé, etã ie' e' tkéwã kuchè kī iwötsã méwã íyök kī Jehová dalöiök. ⁵³ E' ukuökī tã ie' tō íyi yöule orochka wa ena inukölchka wa ñies datsi' bua'bu e' taië yélur méitö Rebeca a. Ñies ie' tō ikakmé Rebeca akë a ena imì a. ⁵⁴ E' ukuökī tã ie' ena iwapiepa chké di'yé tã ikapere ee. Bule es tã itì'nerak tã Abraham kanè méso tō iché:

—Ye' miãne ye' wökir ska'.

⁵⁵ Erë Rebeca akë ena imì e'pa tō iché ia:

—Rebeca kë tsarmi bet. Kawö mü ie' a as ie' e' tsuät sa' ta ká dabop, e' wa wë' be' wa imi'mi.

⁵⁶ Erë ie' tö iché ie'pa a:

—Kë ye' wöklö'ukia a' tö. Jehovah tö ye' kimé as ì kos dötsa buaë ye' a. E' kuëki ye' ömi ye' wökir u a.

⁵⁷ Ie'pa tö iiüté:

—Sa' mí Rebeca kiök chakè çima ichèmiitö?

⁵⁸ Eta Rebeca kiérakitö ta ichakérakitö ia:

—A Rebeca çbe' shkak wëm i' ta?

Ie' tö iiüté:

—Tö.

⁵⁹ Es ie'pa tö Rebeca ena alaköl tso' ie' kkö'nuk këkraë e'pa a kawö mé as imi'rak. Nies Abraham kanè méso ena iwapiepa kos e'pa a kawö mérakitö as imi'rak. ⁶⁰ Ie'pa mitke ta Rebeca yamipa er buaë ché ie' a ttè i' wa:

“A sa' yami,

As be' alör taië shüteë.

As be' aleripa e' alöka ibolökpa kos ki.”

⁶¹ Eta Rebeca ena ikanè mésopa e' tuléka ie'pa kameio ki ta imiyal Abraham kanè méso itöki.

⁶² E' kéwö ska' ta Isaac serke Négueb wé di' tum biule tso' kiè “Skököl tso' e' tö ye' sueke” eë, e' dene iyé ska'. ⁶³ Tsáli ta Isaac e' yéttsa shkök kabikeitsörami. E' wösha ta ie' isué tö kameio datse tseë. ⁶⁴ E' wösha Rebeca tö ie' sué nies ta ie' e' éwa kameio ki. ⁶⁵ Rebeca tö ichaké Abraham kanè méso a:

—çWëm doä wì se' kke, e' dör yi?

Ie' iiüté:

—E' dör ye' wökir Isaac.

Eta Rebeca wö pabakéwa datsi'tak wa.

⁶⁶ Abraham kanè méso tö ì kos tka ie' ta e' paké Isaac a. ⁶⁷ E' ukuöki ta Rebeca mítser Isaac wa imi Sara blénewa e' u a. Es Isaac senéwa ie' ta. Isaac éna Rebeca dalër taië, es ie' er pabléne imi blénewa e' kuëki.

25

Abraham ena Queturá e'pa aleripa

¹ Abraham alaköl ské tséwa kiè Queturá. ² Ie' ala'r kéka Abraham ta wëpa döka teröl. E'pa kiè dör Zimrán, Jocsán, Medán, Madián, Isbac ena Súah. ³ Jocsán dör Sebá ena Dedán, e'pa yé. Dedán aleripa e' ditséwö döka mañal kiè asurwak, letuswak ena leumwak. ⁴ Madián ala'r wëpa kiè Efá, Éfer, Hanoc, Abidá ena Eldaá. E'pa kos dör Queturá aleripa.

⁵⁻⁶ Ì kos tso' Abraham wa e' atë Isaac ulá a. Erë kam Abraham duöwa, e' yöki ie' tö iyi kakmé ilakölpa malepa ala'r a. Ie'pa patkémiitö senuk ká bánet atë diwö tskirke e' éka kamië as kë iku'rak Isaac ska' tsinet.

Abraham blénewa

⁷ Abraham sene' duas cien eyök kí dabom kulyök kí skel (175) seraa ⁸ eta iblénewa buaë ikénewatke kë weine siarë. Es ie' michoë idëütöpa itöki. ⁹⁻¹⁰ Ila'r Isaac ena Ismael e'pa tö inú blé ilaköl Sara pö e' o'mik ákuk kiè Macpelá eë. Ákuk e' atë Mamré diwö tskirke e' wa. Ká e' bak hititawak kiè Efrón dör Sóhar alá e' ulá a. Ká e' wato'ttsa hititawak tö Abraham a. ¹¹ Abraham blénewa, e' ukuöki ta Skököl er buaë ché Isaac a. Ie' e' tséat senuk tsinet di' tum biule kiè “Skököl tso', e' ye' sueke” eë.

Ismael ala'r

¹² Ismael dör Abraham alá Agar ta. Agar dör Abraham alaköl Sara, e' kanè méso e' dör egiptowak. Ikké dör Ismael ala'r e'pa kiè ¹³ wes ikunerak es: Nebaiot, e' dör ilá tsá. E' itöki Qedar, Adbeel, Mibsam, ¹⁴ Mismá, Dumá, Masá, ¹⁵ Hadar, Temá, Jetur, Nafis ena ibata kiè Quedmá. ¹⁶ E'pa kos dör Ismael ala'r döka dabom eyök kí böl (12). Ie'pa ká kiérak iwákpa kiè wa. Ie'pa kos dör iwákpa ká wökirpa.

¹⁷ Ismael ki duas de cien eyök kí dabom mañayök kí kul (137) ta iblénewa. Es ie' michoë idëütöpa itöki. ¹⁸ Ie' aleripa mía senuk Havilá ena Sur e' shusha. Ká e' atë Egipto wöshaë Asiria ñalé kke. Ie'pa serke eë bánet Abraham aleripa malepa yöki.

Jacob ena Esaú kune

19 Ttè i' dör Isaac dör Abraham alà, e' pakè. 20 Isaac kī duas de dabom tkëyök (40) ta isenéwa Rebeca ta. Rebeca dör Betuel e' alà busi ena Labán kutà. Ie'pa dör arameowak serke ká kiè Padán-aram ee. 21 Rebeca kè dō alàè. E' kuekī Isaac tō Jehovah a ikié as Rebeca dō alàè. Jehovah tō ittō ttsé ta Rebeca duneka e' wakpa dör klō. 22 Erë klōpa ñippöke taië ie' shua. E' kuekī ie' ibikeitsé: “Ye' weirke i' es, e'ma çïök ye' sermiia?” E' kuekī ie' mia iwà chakök Jehovah a. 23 E' tō ie' a iché:

“Be' shua ala'r tso' böl.
Mik ie'pa de kèchke, eta ikibi èk dōraë
itsirla kanè mésoie.
Ie'pa aleripa dōraë ká böt ñi bolökpa
ese wakpa.
Itsirla aleripa dōraë diché kibiie ikibi
aleripa tsata.
E' kuekī ie'pa ñippémitke kam ikur e'
yöki.”

24 Rebeca kèwö de, eta klōpa kune wëpa. 25 Ikewe èk kune e' tsà dör mashmash ipäkō shamamaë. Ie' kiè mékaitō Esaú.* 26 Alà tsá kune e' klōulewa iël tsirla wa iklō kaniñak a iulà et wa. E' kuekī ikiè mékaitō Jacob.† Mik Rebeca klōpa kune eta Isaac kī duas tso' dabom teryök (60).

Iyë wa ì tso' mekeat Esaú a e' kèwö watuéttsaitō

27 Klōpa kibinetke. Esaú dör yëria poë. Ie' wöbatsö sulu yëble wa. Erë iël Jacob, e' kè dör es. Ie' serke bèrë. Ie' wöbatsö senuk u a è. 28 Iyiwak kañiru tteke Esaú tō e' chkà wa Isaac wöbatsö suluë. E' kuekī Isaac kī Esaú kiar kibiie Jacob tsata. Erë Rebeca kī Jacob kiar kibiie Esaú tsata.

29 Ká et ta Jacob tso' ulök. E' dalewa Esaú debitū shtrinewa taië datse kañika. 30 Ie' iché Jacob a:

—Be' we'ikèyö, ì alé be' tō mat se kakmú ye' a ñè. Sulu ye' dué bli wa. E' kuekī Esaú kiè Edom‡ ñies.

31 Jacob tō iüté:

—Keweie ì mekeat se' yë tō be' a be' dör ilà kibi e' kuekī, e' kèwö múttsa ye' a chkō i' skéie.

32 Esaú tō iché:

—Ye' tteke bli tō dō' e' tō ye' ttèwa, e' ta ì mekeat se' yë tō ye' a çìie bua' e' dör ye' a?

33 Jacob tō ikī ché ia:

—I' ta be' ttè mú ye' a tō mokī be' tō ye' a imeke.

Eta Esaú tō ittè mé Jacob a yësyësë Skëköl wöa. Es ì mekeat iyë tō ie' a, e' kèwö métttsaitō Jacob a. 34 Jacob tō chkō mé ia pan ta. Mik Esaú chké one dī yé one, ta ie' e' kékā ta imía. Ie' dör ilà kibi e' ulà a íyi bua' kèwö tso', e' kè kī ie' tkine yës.

26

Isaac míq Guerar

1 E' kèwö ska' ta ketba ane taië ká e' kos kī wes ibak Abraham kèwö ska' ta es. E' kuekī Isaac míq Guerar wé filisteowak blū serke kiè Abimélec ee. 2 Ee Jehovah e' kkaché ie' a ta ichéitō ia: “Kè be' minuk Egipto. Be' e' tsuat wé ye' be' a iché ee. 3 Be' senúia ká i' kī. Ye' tso' be' ta. Ye' er buaë chōraë be' a. Ká i' kos meraëyö be' a ñies be' aleripa a. Es ye' ttè muke be' a wes kewe ime'yö be' yë Abraham a es. 4 Be' aleripa alöweraëyö taië wes bëkwö tso' taië es. Ká i' kos merayö be' aleripa a. Ñies ie'pa batamik ye' er buaë chōraë ká ulitane wakpa a. 5 Abraham tō ye' ttè kos e' iütè' buaë. Ttè mé ye' tō ie' a e' kos blè' buaë ie' tō e' kuekī ye' tō ttè buaë e' meke be' a ñies.”

6 Isaac e' tséat senuk Guerar. 7 Ká e' wakpa tō Isaac a ichaké: “çRebeca dör be' yaie?” Erë ie' suane ichök: “Ie' dör ye' alaköl.” E' kuekī ie' iché: “Ie' dör ye' kutà.” Ie' tō ibikeitsé tō ká e' wëpa tō ie' ttèwami ilaköl buaala kuekī.

8 Isaac kī ká de taië ee. Ká et ta, ká e' blú kiè Abimélec, e' tō isué ukkö tsitsir a tō Isaac tso' ilaköl Rebeca peñuk.

9 Bet itsuk patkémiitō ta ichéitō ia:

* 25:25 Esaú: Esaú kiè ñies Seír. Hebreoie Seír wà kiane chè pakö. Génesis 36.8 saú. † 25:26 Jacob: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè s'klō kaniñak. ‡ 25:30 Edom: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè mat.

—¿Mokì tò alaköl se dör be' alaköl? ¿Ì kuekì be' tò iyë' kuaë tò ie' dör be' kutà?

Isaac tò iüté:

—Ye' ibikeitsé tò isalema a' ye' ttèwami ie' kuekì.

¹⁰ Erë Abimélec tò iché ia:

—¿Ì kuekì i' wamblébö sa' ta? Tsir eta wëm wële senéwa ie' ta, e' ta iekké ta be' tò sa' ké i sulu wamblök Skëköl wöa.

¹¹ Abimélec tò iché sulitane a:

—A' isie tò Isaac tsiriwé ö ilaköl tsiriwé, e' ta e' tterawa.

¹² Duas e' wa Isaac tò dalì kuatké, wà wöne buaë, Jehovah er buaë ché ie' a e' kuekì. ¹³ Ie' de iyi blú taië. Taië iyi tso' ie' wa. ¹⁴ Ie' wa obeja ena baka tso' taië. Nies kanè mésopa tso' taië ie' wa. E' kuekì filisteowak er ttsë'r suluë ie' kì. ¹⁵ E' kuekì ie'pa tò di' tum bi' iyë Abraham e' kanè mésopa tò, e' kos wötéwa iyök wa. ¹⁶ Bata ekké ta Abimélec tò iché Isaac a:

—Be' yöne iyi blu' taië sa' tsata, e' kuekì jbe' yúshka!

¹⁷ Eta Isaac mía senuk Guerar kakkue kì. ¹⁸ Ee di' tum bi' iyë tò, e' wötéwa filisteowak tò iyë blénewa ukuökì ta, e' kos biéneitö ta ikié mékaitö wes iyë tò ime'ka es. ¹⁹ Ká et ta ie' kanè mésopa tso' di' tum biök ká e' kì, eta ie'pa tò di' tum a di' tuökeka taië ese kué et. ²⁰ Erë ká e' obeja kkö'nukwakpa debitu ñippök Isaac obeja kkö'nukwakpa ta. Ie'pa tò iché tò di' tum e' dör ie'pa icha. E' kuekì Isaac tò di' tum biule e' kié méka “Ñippök.” ²¹ E' ukuökì ta Isaac kanè mésopa di' tum skà bié et, e' kì iska ñippérak. E' kuekì di' tum biule e' kié mékaitö “Se' ñi bolök.”

²² Ie' mía kamië ká e' kì, ee di' tum skà biéitö et. E' kè kì ñi bunerak. Ie' iché: “I'ñe ta Jehovah tò ká bua' mé se' a wë' ta se' serdaë buaë.” E' kuekì ká e' kié mékaitö “Ká tso' taië se' a.”

²³ E' ukuökì ta ie' mía Beerseba. ²⁴ E' nañewe Jehovah de ie' ska' ta ichéitö ia:

“Ye' dör be' yë Abraham e' Këköl.

Ye' tso' be' ta, e' kuekì kè be' suanuk. Abraham dör ye' kanè méso e' dalërmik ye' er buaë chöraë be' a, ñies be' aleripa alöweraëyö taië.”

²⁵ Ee Isaac tò ák kataté et ka'ie iyiwakjchoie Jehovah dalöioie. Ee ie' sené ta ikanè mésopa tò di' tum bié et ee.

Isaac ena Abimélec kawö mé ñi a

²⁶ Ká et ta, Abimélec datse Guerar debitu ttök Isaac ta. Iyamipa debitu böl ie' ta. Eköl kié Ahuzat. Iëköl kié Ficol. E' dör Abimélec ñippökwakpa wökir. ²⁷ Isaac tò iché ia:

—A' éna ye' ar suluë. A' ye' yö'shkar a' ká kì. Eta ¿iök a' do ye' ska'?

²⁸ Ie'pa tò iüté:

—Sa' isuë tò Jehovah tso' be' ta. E' kuekì sa' bitea be' a ichök tò kawö müwasö ñita. ²⁹ Sa' kè wa be' tsirioule i wa. Kekraë sa' tò be' kimé. Mik be' manetwa, eta sa' kè wa i tté ku' a' kì. I'ñe ta iwénewa tò be' a Jehovah er buaë chöke taië. E' kuekì be' ttè mú sa' a tò be' kè tò i sulu wamblepa sa' kì.

³⁰ Eta Isaac tò kawö buaë tkö'wé ie'pa ta, chkè wa di'yé wa. ³¹ Bule es bla'mi ta ie'pa tò ikawö mé ñi a tò kè ñippöiarak. E' ukuökì ta ie'pa e' chéat ñi a er bua' wa.

³² E' diwö shà ta Isaac kanè mésopa tso' di' biök, e'pa wa ibiyö de tò sa' di' kué. ³³ Ie' tò di' e' kié méka Sebá.* E' kuekì i'ñe ta ká e' kiéa Beerseba.

³⁴ Mik Esaú kì duas de dabom tkëyök (40), eta ie' senéwa alakölpa böl ta. Eköl kié Judit e' yé kié Beerí, e' dör hititawak. Iëköl kié Basemat e' yé kié Elón, e' dör hititawak ñies. ³⁵ Alakölpa böl e'pa tò Isaac ena Rebeca eriawéka tsiriwéka taië.

27

Isaac er buaë ché Jacob ena Esaú a

¹ Isaac dewa kékëpalatke. Ie' kè wöbla wawëria. Ká et ta ilà kibi Esaú e' kiéitö ta ichéitö ia:

—jA alà!

Esaú tò iüté:

—A yéwö, ¿i?

* **26:33** Sebá: Hebreoie di' biule kié e' wà kiane ché ttè mène ñi a.

² Etā Isaac iché ia:

—Be' tō isué tō ye' kënewatke dö' wekké alè tā ye' duōwa. ³ E' kueki ye' ki ikiane tō be' kuaböt klö'ú tā be' yú ye' a yēblök. ⁴ Etā iwakaneú ña buaë wēs ye' wōbatsö iwa es, tā itsúbitu ña katè. E' wa ye' er buaë chōke be' a kam ye' duōwa e' yōki.

⁵ Erē Isaac ttōke Esau tā e' ttsé Rebeca tō. E' kueki mik Esau míā yēblök kañika ⁶ etā bet ie' tō iché Jacob a:

—A alà, ye' ttō ttsö. Ye' tō be' yé ttsé ttök be' èl Esau tā, tā iché ia: ⁷ “Be' yú yēblök, e' wakaneú ña buaë tā itsúbitu ña katè. E' ukuöki tā ye' tō be' a íyi kos bua' e' kéwö mekeyö be' a Jehovah wörki kam ye' duōwa e' yōki.” ⁸ E' kueki ye' ttō ttsö buaë. ⁹ Be' yú chibo pupula bua' bua' ese tsúbitu ña bötö tā ikanewekeyö buaë wēs be' yé wōbatsö iwa es. ¹⁰ E' ukuöki tā be' tō chké tsúmi be' yé a as ññuitö. Es íyi kos e' kéwö atmi be' a be' èl skéie.

¹¹ Erē Jacob tō iché imi a:

—Ye' èl pa shamamaë. Ye' kë dör es. ¹² Ye' yé tō ye' kèmi, e' tā ittšewami tō ye' idir, etā ie' ichèmi tō ye' tso' ie' dalöseukwa. Ie' kë er buaë chepa ye' a. E' skéie ie' er sulu chōraë ye' ki.

¹³ Erē imi tō iiuté:

—A alà, as ie' er sulu chō ye' ki. Ye' ttō iütö. Be' yú chibola chéyö be' a e' tsuk.

¹⁴ Etā Jacob míā chibola tsuk e' debitu iwa imi a. E' kanewé imi tō buaë wēs Isaac wōbatsö iwa es. ¹⁵ Ilà kibi Esau datsi' tso' blēule u a e' bua' bua' yēttsa iékaitö ilà tsirla ki. ¹⁶ E' ukuöki tā chibola kkuölit wa Jacob ulà ena ikuli' patrēwaitö. ¹⁷ Chkö bua' ena pan yuétkeitö, e' méitö Jacob a tsèmi iyé a.

¹⁸ Jacob dewa iyé ska' tā ichéitö ia:

—A yéwö.

Isaac tō iiuté:

—A alà, ¿be' dör ye' alà wéne ék?

¹⁹ Ie' iiuté:

—Ye' dör Esau, be' alà kibi ék. Ì chébö ña, e' kanewétkeyö. Be' e' tköser iyiwak ttéyö e' katök. E' ukuöki tā be' íyi buaë e' kéwö mekebö ye' a, e' mú ye' a.

²⁰ Erē Isaac tō ichaké ia:

—A alà, ¿wēs be' ulà de iyiwak e' ska' bet?

Ie' iiuté:

—Jehová dör be' Kèköl e' tō ye' kimé e' wa ikuéwayö bet.

²¹ Isaac tō iché ia:

—Be' e' skōwa ye' o'mik pattšeyö tō mokié be' dör ye' alà Esau.

²² Ie' e' skéwa iyé o'mik as ipattšöitö. Isaac tō iché:

—Be' ttö e' dör Jacob ttö. Erē be' ulà e' dör Esau ulà.

²³ Jacob ulà kë shamamaë wēs iël kibi ulà es, e' kueki Isaac kë éna iane buaë tō e' dör Jacob. Mik ie' er buaë chōketke ilà a, ²⁴ etā iskà chakéneitö:

—¿Moki be' dör ye' alà Esau?

Ie' iiuté:

—Tö, ye' dör Esau.

²⁵ Iyé tō iché ia:

—A alà, iyiwak ttébö kanewébö e' mú ña katè as ye' er buaë chō be' a.

Ie' tō iyé tié ñies vino mé ia yé. Isaac chké, vino yé. ²⁶ E' ukuöki tā ichéitö ia:

—A alà, be' e' skōwa ye' o'mik ye' wōalattsö.

²⁷ Mik Jacob e' skéwa iyé wōalattsök, etā iyé tō idatsi' alattsé tā ier buaë ché ilà a ttè ikké wa:

“Tö, ipaalar wēs ye' alà paalar es.

Ie' paalar buaë wēs kañika kkö'nè Jehovah tō e' alar è.

²⁸ As Skèköl tō be' a mò wöli mè kekraë be' dalikua ki.

As ie' tō be' dalikua kos e' wöu buaë as be' wa trigowö tā' taië ena vino tā' taië.

²⁹ Ká kua'ki wakpa taië as e' dö be' kanè mésopaie.

As ie' pa e' tulōwarak kuchë ki be' wörki be' dalöiök.

As be' mú dö be' èlpa wökirie.

As ie' pa e' tulōwa kuchë ki be' wörki be' dalöiök.

Wépa er sulu ché be' ki, esepa ki Skèköl er sulu ské chōraë.

Ñies wépa er buaë ché be' a, esepa a Skèköl er buaë ské chōraë.”

³⁰ Isaac er buaë chétke Jacob a tā Jacob míatke. E' bet tā Esau tso' yēblök

e' dene. ³¹ Ñies ie' tō chkè alé buaë, e' mí iwā iyé a ta ichéitō ia:

—A yéwō, dúla ttéyō e' alí katō. E' ukuōkī ta be' er buaë chōke ye' a e' chō ña.

³² Isaac tō ichaké:

—¿Yi dör be'?

Ilà tō iiuté:

—Ye' dör Esaú be' alà kibi.

³³ Isaac tkinewā painéka tajë ta ichéitō:

—E'ma ¿yi dare yēblök, e' wā chkè debitū ña? E' katéwayō seraa kam be' dō e' yōkī. E' a ye' er buaë chétke. Es ie' a ye' er buaë chē e' atetke.

³⁴ Mik Esaú tō ì ché iyé tō e' ttsé, etā ie' erianekā anekā tajë ta ichéitō:

—¡A yéwō, ye' a er buaë chō ñies!

³⁵ Erë Isaac tō iiuté:

—Be' èl datke ye' kītō'uk e' a ye' er buaë chétke be' skéie.

³⁶ Esaú tō iiuté:

—Wēe' ie' kiè Jacob. I' ta bötökicha iwambléitō ye' ta i' es. Be' íyi kéwō mekebō ye' a ye' dör be' alà kibi e' kuēkī, e' kéwō yē'ttsa ye' ulà a ie' tō kuaë. I'ñe ta be' er buaë chōke ye' a e' yéttšaitō ye' yōkī. ¿Warma be' er buaë chōke ye' a e' kē ta'ia?

³⁷ Isaac tō iiuté:

—Ittsō. Ye' tō ie' mékatke be' wōkirie. Ye' tō be' aleripa kōs e' métke ie' kanè mésopaie. Ñies ye' tō ichétke as chkewō ena vino dō ie' ulà a tajë. A alà, ¿ì memiia ye' tō be' a i' ta?

³⁸ Erë Esaú tō ikí ché iyé a:

—A yéwō ¿be' er buaë chōke sa' a e' dör etkē? ¡Ye' a er buaë chō ñies! Etā Esaú iéka tajë.

³⁹ Isaac tō iché ia:

“Be' serdaë wé mò wōli kē ta' tajë ese ska'.

Eē be' dalikua kē wōrpa buaë.

⁴⁰ Be' ñippōraë tabè wa o'ka ta íyi kuēkī, e' mik be' serdaë.

Be' dōraë be' èl kanè mésoie.

Erë mik be' ñippémi ie' ta, etā be' e' yōratsa ie' ulà a.”

Jacob tkashkar Esaú yōkī

⁴¹ Isaac er buaë ché Jacob a Esaú skéie. E' kuēkī Esaú éna suluë Jacob arke. Ie' ibikeitsé: “Ye' yé duökewatke.

Mik iduowā e' kéwō tka, etā ye' èl tterawayō.”

⁴² Mik Rebeca wā ijchenewā tō Esaú tō ièl bikeitsé ttèwā, etā Jacob tsuk patkéitō ta iché ia:

—A alà, ittsō. Be' èl Esaú e' pablōke tō ie' be' tterawā. ⁴³ E' kuēkī ye' ttō ttsō. Be' tkōshkar bet ye' akē kiè Labán serke Harán e' u a. ⁴⁴⁻⁴⁵ Be' e' tsuat ie' ska' ká tajë dō mik be' èl er buanene be' kī ena ì sulu wamblébō e' chowane ie' éna etā. E' ukuōkī ta ye' tō be' tsuk patkeraë, e' wa be' dōne. ¡Ye' kē kī ikiane tō ye' ala'r bōl e' duōwā diwō etkē a!

⁴⁶ E' ukuōkī ta Rebeca tō iché Isaac a:

—Esaú alakōlpa dör hititawak e'pa tō ye' shtriwétke tajë. Jacob senéwā alakōl ese ta, e' ta ye' mú duōwā.

28

¹ Etā Isaac tō Jacob kié ta ishke'wéitō ta ichéitō ia:

—Kē be' senukwā canaánwak ta.

² Be' yú be' duōchke kiè Betuel serke Padán-aram e' ska'. Eē be' senúwā be' nau Labán alà busipa e' ekōl ta.

³ Skékōl Diché Ta' Íyi Ulitane Tsata as e' er buaë chō be' a. Ñies as ie' tō be' aleripa alōu tajë ká wa'ñe. ⁴ Ie' tō iyé'atbak Abraham a tō ká i' meraëitō ie' a. E' kī se' serke shkal. As ie' er buaë chō be' a ena be' aleripa a wes ie' er buaë yé' Abraham a es as ká i' dō a' ulà a.

⁵ Es Isaac tō Jacob patkémi Padán-aram. Jacob demi inau Labán ska'. Labán dör arameowak kiè Betuel, e' alà. Ie' dör Rebeca akē. Rebeca dör Jacob ena Esaú e'pa mì.

Esaú senéwā Mahalat ta

⁶ Esaú wā ijchenewā tō Isaac er buaë ché Jacob a ñies tō ipatkémiitō ká kiè Padán-aram senukwā eē. Ñies ie' wā ijchenewā tō mik iyé er bua' ché Jacob a etā ichéitō ia:

—Kē be' senukwā canaánwak ta.

⁷ Ñies ie' wā ijchenewā tō Jacob míā ká kiè Padán-aram wes iyé ena imì tō iché ia es. ⁸ Es ie' éna iane tō iyé kē kī ikiane tō ie'pa serwā canaánwakpa

ta. ⁹ E' kuëki ie' mía alaköl skà yulök Ismael dör Abraham alà e' ska'. Ee ie' senéwa Ismael alà busi kiè Mahalat e' ta, e' dör Nebaiot kutà. Es alaköl kí tséwaitö eköl e' kë dör canaánwak wës imalepa es.

Jacob kabsué Betel

¹⁰ Eta Jacob e' yéttsa Beerseba michoë Harán. ¹¹ Ie' michoë wé katuine iki ta ee ikapere. Ák méwaitö wökir kataie, e' ki ie' kapöwa. ¹² Ee ie' kabsué. Ie' isué tö klökata batsië tkër iski ibata döká ká jaì a. E' ki ie' isué tö Skököl biyöchökwakpa shköke wö'k wa'k. ¹³ Nies ie' isué tö Jehová dur ie' o'mik ta ichéitö ia: “Ye' dör Jehová. Ye' dör be' talà, Abraham, ena be' yé, Isaac, e'pa Kéköl. Ká i' wé be' tär, e' meraëyo be' a ena be' aleripa a. ¹⁴ Ie'pa alördaë taië wës ká po es. Ie'pa michoë senuk ká wa'ne. Ye' er buaë chöraë ká ulitané wakpa a be' ena be' aleripa e'pa batamik. ¹⁵ Ye' tso' be' ta. Ye' tö be' kkö'neraë ká wa'ne wé be' mir ee. Be' dörane ye' wa ká i' ki. Kë yö be' we'ikepa. Ttè kos méyo be' a, e' waweraëyo es.”

¹⁶ Mik Jacob ti'neka, eta ie' ibikeitsé: “Moki Jehová tso' ká i' ki, e' kë jcher ye' wa.” ¹⁷ Taië ie' suane ta ibikeitséitö: “Ká i' dör batse'r taië. ¡Ië dör Skököl wé! ¡Ië dör ká jaì wékkö!”

¹⁸ Bule es ta Jacob e' kéka bla'mi. Ák méwaitö iwökir kataie, e' kékaitö duékaatitö iwà kkachöie tö ká e' dör batse'r. Kiö téitö ák bata ki iwà kka-choie tö ká e' tso' Skököl dalöioie. ¹⁹ Ká e' kiè mane'wéttsane ie' tö Betel* Kewe ta ká e' kiè Luz.

²⁰ Ee ie' tö ittè mé Jehová a i' es: “Be' tso' ye' ta ena ye' kkö'né be' tö i' ye' mir eta, ena be' tö chkö ena datsi' mé ye' a, ²¹ nies ye' dene buaë ye' yé ska', e' kos wébö ye' a, e' ta be' klö'weraëyo ye' Kékölie. ²² Ák duékayö i', e' dör iwà kkachöie tö ië be' dalöiërdaë. A Skököl, i kos mekebö ye' a, e' mú blatèsö döká dabop ta e' tsá eyök meraneyö be' a.”

29

Jacob demi Labán ska'

¹ E' ukuöki ta, Jacob mía pë' serke diwö tskirke e' éka. ² Ee ie' tö di' tum biule sué et kañika. E' pamik obeja daparke mañayök enuk ee di' e' yekerakitö e' kuëki. Di' tum biule kkö ki ákkue bërie me'r et. ³ Iyiwak kkö'nukwakpa wöblanewatke tö as iyiwak ulitane daparka ee, e' ukuöki ta ákkue skeuke di' tum biule kkö ki as iyiwak di'yö. Iyiwak di'yane one ta ie'pa tö ikkö pabakéwane ákkue wa. ⁴ Jacob tö iyiwak kkö'nukwakpa a ichaké:

—A yamipa, ¿ká wé wakpa a' dör?

Ie'pa tö iüté:

—Sa' dör Harán wakpa.

⁵ Ie' tö iskà chakéne:

—¿A' wa wëm kiè Labán dör Nahor alà, e' suule?

Ie'pa tö iüté:

—Tö, e' suule sa' wa.

⁶ Ie' tö ichaké:

—¿Is ie' tso'?

Ie'pa tö iüté:

—Ie' tso' bua'. Isaú. Wì busi datse e' dör ie' alà kiè Raquel e'. Ie' datse iyë iyiwak wëttsë.

⁷ Ie' tö iché:

—Ká tso'ia ñiwe. Diwö tso'ia kakkëë iyiwak dapa'wowa ek tsini. I kuëki a' kë tö di' mè ia ta iëmirak chkök.

⁸ Erë ie'pa tö iüté:

—Kë sa' a e' wamblënuke. Sa' kawöta ipanuk. Mik obeja de seraa, eta sa' tö di' tum kkö ppekeka ta di' meke sa' tö iyiwak a.

⁹ Ie' ttöke ie'pa ta, e' dalewa Raquel debitu iyë iyiwak wëttsë, ie' dör iyë iyiwak kkö'nukwak e' kuëki. ¹⁰ Jacob tö Raquel sué inau iyiwak wëttsë, e' bet ie' tunemi di' kkö kéka ta iyiwak a di' méitö. ¹¹ E' ukuöki ta Raquel shké'wéitö wöalatséitö ta ie' iékaie ttsé'ne buaë kuëki. ¹² Ie' tö iché ia: “Ye' dör Rebeca alà ena Labán nauyo.” E' bet ta Raquel tunemi ichök iyë a.

¹³ Mik Labán tö inauyo tté ttsé, eta bet itunemi inaletsuk. Ipaklö'wéwaitö ta iwöalattséitö ta

* 28:19 Betel: Hebreoie kiè e' wà kiane chè Skököl wé.

imítser iwā iu a. Ì kōs tka Jacob tā e' pakéitō inau a. ¹⁴⁻¹⁷ Tā Labán tō iché iā: “Mokië be' dör ye' yami ekka.”

Jacob senéwā Lía ena Raquel tā

Labán alà busi bōl, ikibi ěk kiè Lía, itsirla ěk kiè Raquel. Lía wōbla e' kē dör buaala* erē Raquel dör buaala wa'ñe.

Jacob sené Labán ska' dō si' et. E' ukuōki tā Labán tō iché iā:

–Be' dör ye' yami, erē be' kē kawōtā kanēblök ye' a éme. Ichō ña ¿kōs be' tō ye' ña'wēmī? ¹⁸ Jacob wōbatse Raquel wa, e' kueki ie' tō Labán iūté:

–Be' tō kawō mé ye' a senukwā Raquel tā, e' tā e' skéie ye' kanēblöke be' a dōkā duas kul.

¹⁹ Labán tō iūté:

–Ye' a tā e' dör buaë. Be' je' a ye' tō imèmi buaë. Ye' kē éna imak o'ka a. Be' e' tsúat ye' ska'.

²⁰ Es Jacob kanēblē dōkā duas kul Raquel dalërmik. Erē ie' ki Raquel kiane taië, e' kueki kawō ekkē e' ttséitō ká bērbēr ě. ²¹ Mik duas kul tka, etā Jacob tō iché Labán a:

–Kawō yē'yō be' a, e' detke. Kawō mú ye' a senukwā be' alà busi Raquel tā.

²² Etā Labán tō sulitane a ishkeñé tō a' shkō ulabatsè e' kēwō tkō'uk. ²³ Erē kaťuine, e' shūā Lía mí ie' wā Jacob a Raquel skéie tā Jacob kapé ie' tā. ²⁴ Labán tō ikanè méso eka kiè Zilpá, e' me'tke Lía a ikanè mésoie. ²⁵ Bule es bla'mi tā Jacob tō isuéwā tō e' dör Lía. Ie' míā Labán ska' tā ichéitō iā:

–¿Ì wamblé be' tō ye' tā? Ye' kanēblé be' a Raquel dalërmik. ¿Iōk be' tō ye' kitō'wé es?

²⁶ Labán tō iūté:

–Íe sa' wōblar tō alà busi kibi ese serkewā keweie, e' itōki itsirla ěk. ²⁷ Se' kawōtā Lía ulabatsōke e' kēwō tkō'uk dōkā ká kul. Mik kēwō e' tka, etā ye' tō be' a Raquel meke ñies. Erē be' kawōtā skā kanēblökne ye' a duas kul Raquel dalërmik.

* **29:14-17** Lía wōbla e' kē dör buaala: Hebreoie ttē e' wā kē jcher se' wā bua'iewā. Isalema e' wā kiane chē Lía wōbla dör buaala. † **29:32** Rubén: Hebreoie s'kiè e' wā kiane chē ye' eriane e' suéitō. ‡ **29:33** Simeón: Hebreoie s'kiè e' wā kiane chē ittōk. § **29:34** Leví: Hebreoie s'kiè e' wā kiane chē ñita. * **29:35** Judá: Hebreoie s'kiè e' wā kiane chē Skēkōl kīkēkāsō.

²⁸ E' dör buaë Jacob a. Mik Lía ulabatsè kēwō e' diwō tka, etā Labán tō Raquel mé Jacob a alakōlie ñies. ²⁹ Ñies ie' tō ikanè méso eka kiè Bilhá e' mé Raquel a ikanè mésoie. ³⁰ Es Jacob senéwā Raquel tā ñies. Erē ie' kawōtā kanēblökne skā Labán a dōkā duas kul, erē ie' éna idalër kibiie Lía tsāta.

Jacob ala'r

³¹ Jehová tō isué tō Jacob kē ki Lía kiane bua'ie. E' kueki Lía a alà méitō. Erē Raquel kē dōtā' alàe. ³² Lía dunekā alà kune tā ie' tō iché: “Ye' eriarke taië e' sué Jehová tō, e' kueki i'ñe tā ye' dalërdaë ye' wēm éna.” E' kueki ikiè mékaitō Rubén.†

³³ E' ukuōki tā ie' alà skā kune ekōl tā ichéitō: “Ye' wēm kē tkine ye' ki e' sué Jehová tō e' kueki alà skā méitō ye' a.” E' kueki ikiè mékaitō Simeón.‡

³⁴ Ie' alà skā kēkā tā ichéitō: “Ire' ye' ala'r deka mañal e' kueki ye' wēm éna ye' dalërmi kibiie.” E' kueki ikiè mékaitō Leví.§

³⁵ E' ukuōki tā ie' alà skā kēkā tā ichéitō: “I'ñe tā ye' tō Jehová kīkekeka.” E' kueki ikiè mékaitō Judá.* Etā ekkē ě ie' alà dē'.

30

Raquel ala'r

¹ Mik Raquel tō isué tō ie' kē dō alàe, etā ie' sibineka iël ki. Ie' tō iché iwēm a:

–Be' kē tō ye' a alà mè, e' tā ye' duōrawā.

² Jacob ulunekā ie' ki tā ichéitō iā:

–Ye' dör Skēkōl kalì, e'ma ye' a alà mermi be' a. Ie' wák tō be' méat kē dō alàe.

³ Ie' tō iūté:

–Ittsō, ye' kanè méso kiè Bilhá, e' tā be' senú. Mik ie' alà kēkā etā e' dör wes ye' alà es. Es ye' dōraë alàe ie' batamik.

⁴ Es ie' tō ikanè méso Bilhá e' mé iwēm a alakōlie, e' tā Jacob sené. ⁵ Ie'

ta Jacob alà kékā. ⁶ Raquel tö iché: “Skèköl tö ye' tsatké buaë. Ie' tö ye' ttö ttsé ta alà méitö ye' a wëm.” E' kueki ie' tö ikiè mékā Dan.*

⁷ E' ukuöki ta Bilhá alà skà kune Jacob ta. ⁸ Raquel tö iché: “Ye' ñippé taië ye' ël ta eta ye' e' aléka iki.” E' kueki ikiè mékaitö Neftalí.†

⁹ Mik Lía tö isué tö ie' kë dë'ia alàë, eta ie' tö ikanè méso kiè Zilpá, e' mé Jacob a alakölie. ¹⁰ Zilpá alà kékā Jacob ta. ¹¹ Lía tö iché: “iEdaa i mène ye' a!” E' kueki ilà kiè mékaitö Gad.‡

¹² E' ukuöki ta Zilpá alà skà kékā Jacob ta. ¹³ Lía tö iché: “iYe' ttsë'r buaë! Ire' alakölpa qos tö icheraë tö be' ttsë'r buaë.” E' kueki ilà kiè mékaitö Aser.§

¹⁴ Trigo wö alirke e' këska' ta Rubén miā kañika. Eë ie' tö kalwö kiè mandrágora* e' alí kué. E' bitë iwa imi Lía a. Mik Raquel tö kalwö e' sué ta ichéitö Lía a:

—Be' we'ikèyö, kalwö debitu be' alà wa be' a, e' kakmú ña.

¹⁵ Lía tö iiuté:

—¿Be' kë a wë' idir tö be' wa ye' wëm mítser? iKíie ta be' éna kalwö debitu ye' alà wa ye' a, e' yaktsa ye' ulà a!

Erë Raquel tö iché ia:

—Kalwö e' skéie i'ñe nañewe ye' wëm patkekeyö be' ta kapök.

¹⁶ Katuirketke ta Jacob tso' kaneblök e' debitu ta Lía miā iñaletsuk ta ichéitö ia:

—Ye' tö ye' alà mandrágora e' mé Raquel a, e' skéie be' kawötā kapök ye' ta i'ñe nañewe.

E' nañewe Jacob kapé ie' ta. ¹⁷ Eta Skèköl tö Lía ttö ttsé ta iduneka ta ilà skà kune Jacob ta. Es ie' alà deka skel.

¹⁸ Lía tö iché: “Ye' tö ye' kanè méso mé ye' wëm a e' skéie Skèköl ye' a alà i' mé.” E' kueki ilà kiè mékaitö Isacar.†

¹⁹ E' ukuöki ta Lía alà skà kékā Jacob ta, e' ta ideka teröl. ²⁰ Ie' iché: “Skèköl tö ye' a i' buaë kakmé. Ire' ye'

ala'r de teröl. E' kueki ye' wëm éna ye' dalërdaë jaishet.” E' kueki ilà kiè mékaitö Zabulón.‡

²¹ Bata ekkë ta ie' alà skà kune alaköl. E' kiè mékaitö Dina. ²² Erë ñies Raquel kime Skèköl tö. Ie' tö ala'r mé ia wes Raquel tö ikié ia es. ²³ Ie' duneka ta ilà tsá kune kiè mékaitö José. Ie' tö iché: “Ye' jaëne' siarë e' yéttsa Skèköl tö ye' ki. ²⁴ Jehová mú tö ye' a alà kí mè ia eköl.” E' kueki ikiè mékaitö José.§

Jacob iyiwak alöne taië

²⁵ José kune e' ukuöki ta Jacob tö iché Labán a:

—Ye' ömine ye' kaska'. ²⁶ Ye' alakölpa ena ye' ala'r e'pa mú ye' a as imi'rak ye' ta. Ye' kaneblétke be' a ie'pa skéie. Be' wa ijcher buaë tö qos ye' kaneblé be' a.

²⁷ Erë Labán tö iiuté:

—Be' we'ikèyö. Be' e' tsúatia senuk ye' ska'. Ye' tö itötké tö Jehová er buaë ché ye' a be' batamik. ²⁸ Ichö ña qos be' ki inuköl kiane be' kanè skéie, e' ma ekkë ye' be' patuëmi.

²⁹ Ie' tö iiuté:

—Be' wa ijcher tö ye' kaneblé buaë be' a. Ñies ye' tö be' iyiwak kk'óné buaë be' a. ³⁰ Mik ye' dë'bitü be' ska', eta be' kë wa i ku' taië. I'ñe ta be' wa íyi tso' taië. Jehová er buaë ché be' a ye' kueki. Erë ¿mik ye' kaneblömi ye' wák a? Ye' wöché yamipaë.

³¹ Labán tö iska ché ia:

—¿Qos be' ki ikiane tö be' patuëyö? Ie' tö iiuté:

—Be' kë tö ye' patauk. Erë i' chekeyö be' a e' iütö, e' ta ye' tö be' iyiwak kkö'nemi. ³² I'ñe ye' mi'ke be' iyiwak shushtök. Obeja qos dalolo ena chibo qos wöaule shkitshkit ö ulaula ese klö'wekeyö ye' wák a e' patuëie. ³³ Mik be' de ye' iyiwak sauk ta eë be' isuëmi tö obeja dalolo ö chibo wöaule shkitshkit ö ulaula ese ë tso', e' ta be' wa

* **30:6** Dan: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè Skèköl tö s'tsatké buaë. † **30:8** Neftalí: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ñippök. ‡ **30:11** Gad: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè kawö buaë mène. § **30:13** Aser: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ittse'r buaë. * **30:14** mandrágora: Kā e' kèwöska ta ie'pa tö ibikeitseke tö mandrágora wö katé alakölpa tö, e' ta e' tö ie'pa kimeimi dök alàë. † **30:18** Isacar: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ské. ‡ **30:20** Zabulón: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè kakmeule. § **30:24** José: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ilè kime.

ijcherwami tö ye' dör wëm yësyësë. E' kë dör es, e' ta be' wa ijcherdaë tö ye' tö be' iyyiwak ekiblë.

³⁴ Labán tö iiüté:

—Tö, buaë idir. Iüsö wës be' iché es.

³⁵ Erë e' diwö shà ta ie' mía ie' iyyiwak shushtök. Ie' chibo kos tso' wöaule skëkshkëk ö ulaula ese yéluritö. Nies ie' obeja kos tso' dalolo ese yéluritö ta iméitö ila'r wëpa a kkö'në.

³⁶ E' ukuöki ta iyyiwak yélur ie' tö e' wëttsë ie' mía shkë dö ká mañat Jacob yöki. Eta Jacob kawöta Labán iyyiwak malepa e' kkö'nuk.

³⁷ Erë Jacob tö kal kuä'ki kuä'ki dö mañalka e' ulà aki téé. Elka kiè álamö, skà kiè almendro, skà kiè castaño. Kal ulà kkuölit takla jchéloritö as iwër wöaule saruru skëkshkëk. ³⁸⁻³⁹ E' ukuöki ta kal ulà e' tuléwaitö wé iyyiwak daparke di'yök e' wöshaë. Eë iyyiwak wöbatsöke ñi wa. Iyyiwak wöbatsöke ñi wa kal ulà ñe' wöshaë e' ala'rla kos tskirke wöaule skëkshkëk ö shkitshkit ö ulaula. ⁴⁰ Iyyiwak tskirke wöaule e' kos dapa'wéitö bänet ie' wák a. Ese wëñe kos uyéwaitö Labán iyyiwak kos wöaule ö dalolo ese a as itskir wöaule ö dalolo. Es ie' iyyiwak alörke tajë bänet, kë ku' Labán icha ta ñita. ⁴¹ Mik iyyiwak bua'buä ese wöbatsöke ñi wa, eta ie' tö kal ulà ñe' tuléwa wé iyyiwak di' yöke eë. Es ie'pa tö kal ulà wöaule e' sué mik iwöbatsöke ñi wa e' dalewa. E' ala'rla tskirke kos e'pa dör wöaule. ⁴² Erë mik iyyiwak sí po ese datse, eta ie' kë tö kal ñe' tuléwa. E' kueki iyyiwak sí po ese ala'rla kos tskirke e' dör Labán icha. Erë wé bua'buä ese dör ie' icha. ⁴³ Es ie' de iyi blú tajë. Obeja ena kanè mésopa wëpa ena alakölpä ñies kameio ena burro e' kos tso' ie' wa tajë.

31

Jacob tkakshkar Labán yöki

¹ Erë Jacob tö ittsé tö Labán ala'r dulakölpä tö icheke: “Jacob tö se' yé iyi kos e' klö'wéwa, e' wa ie' e' blu'wé tajë.” ² Nies ie' tö isué tö Labán kë tö ie' suëia buaë wës kenet es. ³ Eta Jehová tö ie' a iché: “Be' yüne be' yépa kaska'

wé be' yamipa tso' eë. Ye' michoë be' ta be' kkö'nuk.”

⁴ Jacob tö Raquel ena Lía tsuk patké dö wé ie' tso' obeja wëttsë eë ⁵ ta ichéitö ia:

—Ye' wa ijchenewa tö a' yé kë ki ye' kianeia wës kenet es. Erë ye' yé e' Këköl tso' ye' ta kekraë ye' kimuk.

⁶ A' wa ijcher buaë tö ye' kaneblé a' yé a moki. ⁷ Erë ie' tö ye' kitö'wé kekraë ye' kanè ské wa. Erë Skëköl kë wa ie' a ikéwö mène as i sulu wamblöitö ye' ki. ⁸ Mik ie' tö ye' a iché: “Ye' be' patueke iyyiwak wöaule shkitshkit ese wa”, eta iyyiwak ulitane pane wöaule shkitshkit ëme. Mik ie' tö ye' a iché: “Ye' be' patueke iyyiwak wöaule shkëkshëk ese wa”, eta iyyiwak ulitane pane wöaule shkëkshëk ëme. ⁹ Es Skëköl tö a' yé iyyiwak yé'lur mè ye' a.

¹⁰ “Iyyiwak wöbatsöke ñi wa e' kéwö ska' ta ye' kabsué tö iyyiwak wëñe wöbatsöke iláki wa, e' kos wák dör wöaule shkëkshëk ena shkitshkit ena ulaula. ¹¹ Kabsué e' a, Skëköl biyöchökwak ye' chaké ye' kiè wa ta ye' iiüté: ‘¿I?’ ¹² Ie' ye' a iché: ‘Isaü bua'ie ta be' isueraë tö iyyiwak wëñe wöbatsöke iláki wa, e' kos dör wöaule shkëkshëk ena shkitshkit ena ulaula. I sulu kos wamblé Labán tö be' ki, e' suéyö, e' kueki ye' tö iwé es. ¹³ Ye' dör Këköl dë'bitü be' wörki ká kiè Betel eë e'. Eë be' tö ák du'kaat ye' dalöioie. Eë be' tö kawö me' ye' a. Be' e' kökä bet, be' e' yöttsa ká i' a. Be' yüne wé be' kune eë.’”

¹⁴ Eta Raquel ena Lía e'pa tö iiüté:

—Kë sa' a sa' yé daliukuö ta'ia.

¹⁵ Nies sa' sué sa' yé tö suluë wës o'ka es. Kíie ta sa' watö'ttsaitö be' a, sa' ské klö'itö buaë e' ewéwaitö yës. ¹⁶ E'ma kos Skëköl tö iyi yé'lur sa' yé ulà a, e' dör sa' icha ena sa' ala'rla icha. E' kueki i kos ché Skëköl tö be' a e' iütö.

Jacob e' yéttsa Padán-aram

¹⁷⁻¹⁸ E' ukuöki ta Jacob tö ila'r ena ilakölpä e'pa ké e' tkökka kameio ki. Ie' iyyiwak kos ena ie' iyi kos dë' ie' ulà a Padán-aram ikanè skéie, e' patkémiitö keweie ie' yöki. Eta ie' e' yéttsa micho

iyé Isaac ska' Canaán. ¹⁹ Labán míá ká bánet ioveja köyök tók, e' dalewa ie' wá iyi diököl tso' dalöie e' kós bléwami Raquel tö. ²⁰ Jacob kě wá iyéne Labán a tö ie' mi'keá. Es ie' tö ikité buaé. ²¹ Ie' tkashkar. Ýi tso' ie' wá e' kós wěttsé. Bet tá ie' tkattsa di' kié Éufrates, e' wishet. Eé tá ie' micho ká kié Galaad e' ká köwö kī.

Labán tö Jacob tötié

²² Jacob bakshkar e' kī ká de mañat, eta Labán wá ijchenewá tö ie' bakshkar. ²³ Eta ie' míá itöki iyamipa tá. Ká de kul tá ie' tö ikué Galaad ká köwö kī. ²⁴ E' nañewe Labán kabsué tö Skéköl de ie' wörki tá ichéitö ia: "Ye' ttö ttsó. Kě be' kàne ttök Jacob tá kēsik wa."

²⁵ Ie' de wé Jacob úla tultur Galaad ká köwö kī eé. Eé ie' ena iyamipa, e'pa tö iúla tuléká kapowáie ñies. ²⁶ Ie' tö iché Jacob a:

—¿Ì wamblé be' tö i' es? ¿Iök be' tö ye' kitó'wé i' es? Be' wá ye' alá busipa bitetser wēs ñippökwakpa tö s'tsēmi es. ²⁷ ¿Ì kuéki be' ye' kitó'wé? Be' tkashkar akir ye' yōki. Be' e' biyö chōpa ye' a, e'ma kawō buaé tkō'wé ye' tö a' wěttsé tsēne buaé wa, ma'ma kicha tá' ese wa ena sabak blar buaé ese wa. ²⁸ Kě be' wá kawō méne ye' a ena ye' ala'r busipa ena ye' duöchkepa e'pa a as sa' e' chōat ñi a. Be' tö iwamblé wēs pē' sulué es. ²⁹ Ye' wá diché tso' a' ulitane tsaiöie buaé, eré eniá nañewe be' yé e' Kéköl tö ye' a iché: 'Ye' ttö ttsó. Kě be' kàne ttök Jacob tá kēsik wa.' ³⁰ Be' mitkene be' yé u a wēs be' kī ikiane taié es, eta ¿lie be' tö ye' wá iyi diököl tso' dalöie e' ekiblé?

³¹ Eta Jacob tö iüté:

—Ye' suane be' yōki. Ye' ibikeits dö' be' ye' yōki be' ala'r busipa yēttsane er sulu wa. ³² Yi wá be' iyi diököl tso' dalöie e' tso', e' tá as e' wák duōwá. Se' yamipa kós tso' íe se' sauk, e'pa wörki be' yú be' iyi yulök. E' kuébö, e' tá itsúmi.

Eré ie' kě wá ijcher tö Raquel tö iyé iyi diököl e' blé'wabitu.

³³ Eta Labán tkawá Jacob úla a ie' iyi yulök. E' ukuöki tá ie' tkawá Lía úla a. Ñies Lía ena Raquel kané mēsopa bōl e'pa úla shuyuléitö. Eré kě ie' wá ikune. Ie' e' yēttsa Lía úla a míá Raquel úla shuyulök. ³⁴ E' dalewa Raquel tö iyé iyi diököl bléwa kameio tsikkuö dikia tá ie' wák e' tkéka ibata kī. Labán tö ie' úla ulitane shuyulé eré kě iwá ikune yēs. ³⁵ Raquel tö iché ia:

—A yéwö, kě be' ulunuk ye' kī. Ye' e' kōkami be' wörki, eré ye' duöke sik dué wá.

Labán tö ie' iyi diököl yulé taié. Eré kě ie' wá ikune. ³⁶ E' kuéki Jacob uluneka taié tá ichéitö Labán a:

—¿Ì sulu wambléyo be' kī, e' kuéki be' ye' tötié dö íe? ³⁷ Be' tö ye' iyi kós e' shuyulé tá ¿be', ñ kuébö? E' tuló íe se' yamipa wörki as ie'pa tö ichö tö yi tté dö'r mokie, be' ö ye'. ³⁸ Ye' kanéblé' be' a duas döka dabom böyök (20), e' dalewa tá be' chibo ena be' obeja e' kós tskirke bua'buáé. Be' iyiwak bobokpa kě tkéuletsa yēs. Ñies kě ye' wá be' obeja pupula é kataulewa. ³⁹ Namu tö be' iyiwak ttéwá, e' tá kě ye' wá inú dē'bitu. E' nuí pato' ye' tö be' a. Ñiwe ö nañewe be' iyiwak ekiblélur akblökwakpa tö, e' patauk be' tö ye' ka'. ⁴⁰ Ñiwe ye' tteke kaba tö. Nañewe tá ye' tteke kase tö. Kě ye' kapowá buaé. ⁴¹ Ye' kanéblé' be' a duas dabom böyök (20) eta es ye' bak weinuk kékraé. Ye' kanéblé' duas dabom eyök kī tkél (14) be' alá busipa dalérmik. E' ukuöki tá ye' ská kanéblé' duas teröl be' iyiwak kuéki, eré be' bak ye' kitó'uk kékraé ye' kané ské wa. ⁴² Abraham ena ye' yé Isaac e'pa Kéköl kě kúpa ye' tá, e'ma be' ye' patké'bitu ulá wöchka. Eré Skéköl tö isué tö ye' siarla, e' kanéblé' taié, e' kuéki ie' tö be' wöñé eniá nañewe.

Jacob ena Labán e'pa kawō mé ñi a

⁴³ Eta Labán tö Jacob iüté:

—Be' alakölpa dö'r ye' alá busipa. Be' ala'r dö'r ye' duöchkepa. Obeja kós e' dö'r ye' icha. ñ kós suébö íe, e' dö'r ye' icha é. ¿Wēs ye' a ye' alá busipa ena

ye' duöchkepa e'pa ormi? ⁴⁴ E' kuëki be' shkõ. Mishka kawõ muk ñi a. Es se' wa ijcherdaë tö wes se' kawõtã ñi dalõioök.

⁴⁵ Ee ta Jacob tö ák duéka ek ie'pa kawõ muke ñi a e' wã kkachõie. ⁴⁶ Ie' tö iché iyamipa a:

—Ák dapa'ú íe.

Ie'pa ulitane tö ák dapa'wé ta ichkérak ák dapaule e' o'mik. ⁴⁷ Eta Labán tö ká e' kiè méka iwák ttõ wa “Jegar Sahadutá”. Ñies Jacob tö ikiè méka iwák ttõ wa “Galaad.”* ⁴⁸ Labán tö iché:

—Íñe ák ikkë dapa'wéatsõ kawõ mésõ ñi a e' wã kkachõie.

E' kuëki Jacob tö ká e' kiè méka es. ⁴⁹ Ká e' kine ñies Mispá, wã dör tö Labán tö iché:

—Mik kë se' ñi suneia, eta as Jehovah tö se' saú tö wes se' ñi wamblõke. ⁵⁰ Be' tö ye' ala'r busipa we'iké õ be' senéwa alakõlpa kua'ki ta, e' ta e' sueraë Skëkõl tö. Eré kë yi ku' e' sauk chène ye' a, eré Skëkõl wák tö isueraë.

⁵¹ Eta Labán tö ikí ché Jacob a:

—Ák dur i' ena ák dapaule i' e' dapa'wéyõ se' bõl shushaë. ⁵² Ák dur i' ena ák dapaule i' e' dör se' bõl a iwã kkachõie tö íe ë se' kawõtã dõkwa. Kë ye' tkõpami be' kker ñippõk be' ta. Ñies kë be' tkõpami ye' kker ñippõk ye' ta. ⁵³ Abraham dör be' duöchke ena Nahor dör ye' duöchke, e'pa Këkõl ekõl ë, as e' tö se' shulõ.

Eta Jacob tö kawõ mé mokië Labán a Skëkõl dalõieke iyë Isaac tö e' wõrki. ⁵⁴ E' ukuõki ta ie' tö iyiwak jché ña'wé Skëkõl dalõioie ee. Ie' tö iyamipa kié chkõk. Ie'pa ulitane chké ta ikaperõ ee.

⁵⁵ Bule es bla'mi ta Labán tö iduöchkepa ena ila'r busipa e'pa wõalattsé e' choat ie'pa a. Ie' tö iché iarak: a' mú kawõ tkõ buaë kekraë. E' ukuõki ta imichone ikaska'.

32

Jacob tö Esau ma'wé er bua'wé

* **31:47** Galaad: Ká e' kiè dör bõt eré iwã kiane ché ñies. E' dör ák dapaule kawõ mène e' wa kkachõie.

* **32:2** Mahanaim: Hebreoie ká kiè e' wã kiane ché ñippõkwakpa bõltëpa.

¹ E' ukuõki ta Jacob mir ë wé imíró ee. Ñala ki Skëkõl biyõchõkwakpa de ie' ska'. ² Mik e'pa suéitõ, eta ichéitõ: “I'pa dör Skëkõl ñippõkwakpa.” E' kuëki ie' tö ká e' kiè méka Mahanaim.*

³ Eta ie' tö ikanè mésopa patkémi biyõ muk ie' ël Esau a tö ie' datse. Ie' ël serke ká kiè Seir ate Edom ee. ⁴ Ie' tö ichémi ikanè mésopa a: “A' tö ichõ ye' ël a: ‘Be' ël Jacob datse be' wõki be' kanè mésoie. Ie' tö ichébitu be' a: Duas ikkë kos ye' sené Labán ska'. ⁵ Ye' wã baka tso' ena obeja tso' ena burro tso' taië. Ñies kanè mésopa tso' ye' wã taië wëpa ena alakõlpa. Be' dör ye' këkëpa. Be' a ttè i' patkémiyõ as be' tö ye' kiõwa er bua' wa.’ ”

⁶ Mik ibiyõ wakpa dene, eta ie' a ichéitõ:

—Sa' dare be' ël ska', e' wák datse bet be' shke'uk. Eta ie' wã wëpa datse e' ta dõka cien tkëyõk (400).

⁷ Mik e' ttséitõ, eta taië ie' suane. Taië ie' kabikeitséka wes ye' e' ùmi. E' kuëki ie' tö iyamipa ena ikanè mésopa ena iobeja ena ibaka ena ikameio e' kos blabatsélor bõl tsiní. ⁸ Ie' ibikeitsé tö isalema ye' ël ñippõmi ek tsiní ta, e' dalewa iëk tsiní tkõshkarmirak. E' kuëki ie' iblabatsélor es. ⁹ E' ukuõki ta ie' tö iché Skëkõl a: “A Jehovah, be' dör ye' talà Abraham ena ye' yé Isaac e'pa Këkõl. Be' ye' a iyè': ‘be' yúne be' yamipa ska', eta ye' tö be' kimeraë as be' kawõ tkõ buaë.’ ¹⁰ Be' er bua' ché ye' a. Be' kë wã ye' meatule bërber ë. Warma e' kë dör ye' siarla e' a. Ye' bakmi di' Jordán wì a kë wã ì ta', e' kéwõ ska' ta ye' wã shko kéli ë dami. Eré íñe ta ye' wõché taië iyiwakie ena se'ie blabutsule bõl tsiní. ¹¹ Be' we'ikèyõ, ye' tsatkõ ye' ël Esau e' ulà a. Ye' suane ie' yõki dö' ie' datse ñippõk ye' ta; ñies dö' ye' alakõlpa ena ye' ala'rla e'pa kos ewëwa ie' tö. ¹² Be' tö ye' a iyè'atbak yësyesë tö be' tö ye' kimeraë as ye' kawõ tkõ buaë. Ñies

be' tō iyē' tō ye' aleripa alōrdaē taiē wēs dayē tsēwō kē shtarta' es.”

¹³ E' nañewe ie' kapére ee. Iyiwak tso' ie' tā ee e' shushtë ie' tō kakmè ie' èl a. ¹⁴ Ikkē shushtë ie' tō: chibo alaki dōkā cien böyök (200); chibo wē'ñe dōkā dabom böyök (20); obeja alaki dōkā cien böyök (200); obeja wē'ñe dōkā dabom böyök (20); ¹⁵ kameio alaki pane ñiköl ilà tā, ese dōkā dabom mañayök (30); baka alaki dōkā dabom tkëyök (40); baka wē'ñe pupula dōkā dabop (10); burro alaki dōkā dabom böyök (20); burro wē'ñe dōkā dabop (10). ¹⁶ E' ukuökì tā iyiwak ekkē kōs tuléitō ikanè mēsopa a iwakmik iwakmik ulawa ulawa tā ichéitō iarak:

—A' yú ye' yōkì kewe. Ká ulat múat iyiwak a ulat ulat as kē iwōiērwa ñita.

¹⁷ Eta kanè méso kewe patkémiitō e' a ichéitō:

—Mik be' tō ye' èl kué tā ie' tō be' chaké: “¿Yi be' wōkir? ¿Wé be' micho? ¿Sekké dör yi iyiwak?”, ¹⁸ eta iiütó: “A kékëpa, iyiwak i' kōs e' kak patké be' kanè méso Jacob tō be' a. Ie' wák datse sa' itōkì.”

¹⁹ E' sù ikanè mēsopa malepa patkémiitō iyiwak wëttsé, e'pa a ichémiitō ñies:

—Mik a' tō Esaú kué, eta ichö ia es è. ²⁰ Kē a' éna ichökwa ché ia: “A kékëpa, be' kanè méso Jacob e' datse sa' itōkì.”

Ie' tō ibikeitsé: “Iyiwak patkémiyō keweie ye' èl a e' dör as ie' er buarne ye' kì. E' ukuökì tā ye' wák tō isuëmi. Es ie' tō ye' kiëwami er bua' wa.” ²¹ Es iyiwak kak patkémiitō keweie ie' yōkì. Erè ie' wák e' tséat kapökrö ie' úla a.

Jacob ñippé kapa wa Skëköl tā

²²⁻²³ E' nañewe Jacob e' kékā. Ie' tō ilakölpa bōl ena e'pa kanè mēsopa bōl ena ila'r dōkā dabom eyök kì eköl e'pa kōs dapa'wéitō tā iuyöktsa kē di' Jaboc wishet ñies i' kōs tso' iwa ekkē uyéttsaitō. ²⁴ Ie' e' tséat eköl. Eē tā wēm de eköl ie' ska' tā ie'pa ñippé kapa wa darère dō ká ñine eta. ²⁵ Erè wēm e' tō isué tō kē ie' e'

alōpaka Jacob kì. E' kuekì ie' tō itéwa itu' wōiërkewa e' kì tā itu' wōyënettsa.

²⁶ Eta wēm ñe' tō iché ie' a:

—Ká ñirkewatke e' kuekì ye' öwa.

Ie' tō iiüté:

—Kē be' tō ye' a kawö bua' mè, eta kē ye' tō be' epamine.

²⁷ Wēm tō ie' a ichaké:

—¿Ima be' kiè?

Ie' tō iiüté:

—Ye' kiè Jacob.

²⁸ Wēm tō iché ia:

—Kē be' kièia Jacob. Be' kirdaë Israel.† Be' ñippé Skëköl tā ñies s'ditsō tā eta i' kiane be' kì e' de be' ulà a, e' kuekì be' kiè mékayō es.

²⁹ Jacob tō ie' a ichaké:

—Ichö ña, ¿ima be' kiè?

Ie' iiüté:

—¿Iök be' kì ye' kiè kiane jchenuk?

Eē tā wēm ñe' er bua' ché ie' a. ³⁰ Ie' tō ká e' kiè mékā Penuel.‡ Ie' tō iché: “Eré ye' tō Skëköl wák suéwa ye' wōbla wa, erè kē ye' du'wa.” E' kuekì ká e' kiè mékaitō es.

³¹ Mik ie' tkökemitke Penuel, eta diwö tskine. Erè ie' tu' wōyënettsa, e' kuekì ie' shkōrami shaotshaot. ³² Ie' tēnewa itu'kicha kì, e' kuekì dō ikké tā ie' aleripa kōs kē tō iyiwak tu'kicha kateta'.

33

Esaú er buanene Jacob kì

¹ Mik Jacob tō isué tō ie' èl datse ena wēpa taiē datse ie' wa dōkā cien tkëyök (400), eta ie' tō ila'r la blabatsé. E'pa méitō Líá a ena Raquel a ena e'pa kanè mēsopa bōl a. ² Kanè mēsopa bōl e'pa patkémiitō keweie ila'r tā. E' ukuökì tā ie' tō Líá ena ila'r patkémi. Bata ekkē Raquel ena ilà José e'pa patkémiitō. ³ Eta ie' wák tkami kewe ie'pa yōkì. Ie' mirwa ie' èl wörkì e' dalewa ie' wōémi dō iski es iwōömir dōkā kuktökicha (7 veces). Es ie' demi tsinet iël wörkì. ⁴ Eta Esaú tunebitu ie' wōkì, tā ipaklö'wéwaitō ikuli' a tā iwōalattséitō tā iérak ñita. ⁵ E' ukuökì

† 32:28 Israel: Hebreoie s'kiè e' wà kiane ché ñippé Skëköl tā.

‡ 32:30 Penuel: Hebreoie ká kiè e' wà kiane ché Skëköl wō.

ta Esau tö Jacob alakölpa ena ila'rla e'pa sué ta ichakéitö ia:

—¿Wikképa dör yi?

Jacob tö iiüté:

—A kéképa, Skéköl tö ala'rla wikképa mé ye' a.

⁶ Eta ilakölpa kané mésopa e'pa de ila'rlaé ta iwö éwarak dö iski. ⁷ E' ukuöki ta Lía de ila'rè ta ie'pa wöéwa iski ñies. Bata ekké ta Raquel de ilà José ta eta ie'pa wöéwa dö iski ñies. ⁸ E' bet ta Esau tö ie' a ichaké:

—Iyiwak kuéyo ñala ki ulawa ulawa ¿ie e' dör?

Ie' iiüté:

—E' dör as be' er buarne ye' ki.

⁹ Esau tö iiüté:

—Au, kë be' tkinuk ye' ki. Ye' wa itso' taië. E' tsúat be' wák tö.

¹⁰ Erë Jacob tö iskà ché ia:

—Au, kë be' tö ye' ttè watöktsa. Be' er buanene ye' ki e' ta iyi kakmekeyö be' a e' klö'ú. Be' tö ye' kiéwa buaë. Be' suéneyö e' dör buaë ye' a wes Skéköl wák suéyo es. ¹¹ Taië Skéköl tö ye' blu'wé. Kë ìkianeia ye' ki. E' kueki ye' be' pablè tö iyi kakméyo be' a e' tsú ye' ulà a.

Jacob tö iyiwak watké ia taië, e' kképa iël Esau tö iyiwak tsé iulà a.

¹² Esau tö iché ia:

—E'ma mishka ñita. Ye' mi'ke kewe.

¹³ Erë Jacob tö iiüté:

—A kéképa. Be' wa ijcher bua' tö ye' ala'r ia tsitsirla. Ñies obeja ena baka tso' alàe e' bikeitséyo dö' ishtrirwa ta iduölurmi sekka ká etkéme. ¹⁴ Ye' a ta buaë idir tö be' yu'tke kewe, eta wé' ye' do be' itöki enaena wes ye' iyiwak ena ye' ala'rla shkómir es. Es ye' mir ie'pa ta dö be' serke Seír ee.

¹⁵ Eta Esau tö iiüté:

—E'ma buaë idir. Kawö mú ña ye' kané mésopa welepa mukat be' a be' kimoie.

Erë Jacob tö iiüté:

—Au, ¿iök be' e' we'ikö ye' wa ekké chökle?

¹⁶ E' ë diwö ta Esau míane Seír iyamipa ta. ¹⁷ Erë Jacob mía ká kiè

Sucot* ee. Ee ie' u yué iwák a. Ñies iyiwak wé chali'wéitö. E' kueki ká e' kiè mékaitö Sucot.

¹⁸ Es Jacob manétat Padán-aram dö Canaán. Ie' dettsa buaë. Ie' sené ká kiè Siquem, e' wösha. ¹⁹ Wé ie' tö ká yué e' tuéttsa ie' tö. E' ské dör inuköl wömulé döka cien eyök (100). Hamor dör Siquem yé, e' ala'r tö ká watué Jacob a. ²⁰ Ká e' a Jacob tö ák kataté et ka'ie iyiwak jchoie Skéköl dalöioie. E' kiè mékaitö El-elohé-israel.†

34

Dina dalösewéwa Siquem tö

¹ Jacob alà busi Lía ta kiè Dina, ká et ta e' mía ká e' wakpa busipa pakök.

² Eta Hamor e' dör heveowak e' dör ká e' wökir, e' aladulaköl kiè Siquem e' tö Dina sué. Eta ie' tö iklö'wéwa ta isenéká ita késik wa. ³ Erë ie' wöbatse Dina wa taië ta ipabléitö taië. ⁴ Eta ie' tö iché iyé a:

—A yéwö, be' yú kéképa Jacob ska' ilà busi kiöktsa ye' a as ye' serwa ie' ta.

⁵ Ì sulu wamblé Siquem tö Dina ta e' jchenewa Jacob wa. Erë ie' aladulakölpa tso' kañika iyiwak kanéuk, e' kueki ie' kë wa iyéne ie'pa a. ⁶ E' dalewa Hamor dör Siquem yé e' mía Jacob ska' ttök ie' ta.

⁷ Mik Jacob aladulakölpa dene u a, eta ì wambléne Dina ta e' jchenewa ie'pa wa. E' tö ie'pa uluwéka taië. Siquem senéká Jacob alà busi ta e' dör iyi sulué Israel aleripa a. E' kë kawö ta' wamblè es. ⁸ Erë Hamor tté ie'pa ta, ta ichéitö ia:

—Ye' aladulaköl Siquem, e' wöbatse taië a' kutà wa. A' we'ikéyo kawö mú ie' a senukwa ie' ta. ⁹ Es a' yörmisa' yamipaie. Es sa' serwami a' alà busipa ta. Ñies a' serwami sa' alà busipa ta. ¹⁰ A' e' tsúat senuk sa' shua. A' senú sa' ká a wé a' ki ikiane ee. A' tö iyi wataú ena iyi taú. A' tö ká taú. Kë yi tö a' wöklö'wepa.

¹¹ Ñies Siquem tté Dina yé ta ena iképa ta, eta ichéitö ia:

* **33:17** Sucot: Hebreoie ká kiè e' wà kiane ché u yöle chalichali. † **33:20** El-elohé-Israel: Hebreoie kiè e' wà kiane ché Israel Kéköl diché ta' taië.

—Ye' a' pablè tò ye' ttè klö'ú. Ye' tò a' a' íyi kakmeraë kōs a' kī ikiane ekkē. ¹² Kōs iské* dōr e' tsatā a' tò ye' a' ikī kié, e' tā ekkē meraëyō a' a'. E' kē kī ye' tkine. Ye' tò íyi meraë tajē a' a', erē kawō mú ye' a' senukwā be' kutā tā.

¹³ Erē Siquem tò ie'pa kutā dalōsewēwā, e' kuekī ie'pa tò ie' ena iyē iūtē kachē wa. ¹⁴ Ie'pa tò iché iā:

—Kē sa' a' sa' kutā menuk wēpa kē tottola kkuōlitla tēule tsir, esepa a'. E' dōr suluē sa' a' jaē tajē. ¹⁵ Es ē sa' tò a' iūtēmi. A' wēpa kōs tottola kkuōlit tēe tsir wēs sa' es, e' tā sa' tò a' ttō iūtēmi. ¹⁶ Es a' serwāmi sa' alā busipa tā. Nies sa' serwāmi a' alā busipa tā. Es sa' sermī a' tā ñita wēs ká etkē wakpa es. ¹⁷ Erē kē a' wā a' tottola kkuōlitla tēne wēs sa' tò iché a' a' es, e' tā sa' míyalne ká i' kī. Sa' kutā mítserne sa' wā.

¹⁸ Eta Hamor ena ilā Siquem e'pa a' imène buaē. ¹⁹ Tajē duladula e' kī Jacob alā busi kiane, e' kuekī bet iwéitō wēs ie'pa tò iché es. Ie' dalō tajē iyē ska' imalepa tsatā. ²⁰ E' kuekī ie' mīa iyē tā ká kkōiēule e' wékkō a'. Eē ká e' wakpa ñi dapa'uke ttē shuloie. Eē Siquem ena iyē mīa ttōk iká wakpa tā. Tā ichéitō iarak:

²¹ —Pē' debitu iē er buaē se' tā. Ie'pa de senuk se' tā, íyi tauk ena íyi watauk se' shua. Ká tso' wē' ie'pa a'. Se' serwāmi ie'pa alā busipa tā. Nies ie'pa serwāmi se' ichapa tā. ²² Eta as se' dō ká etkē wakpaie ie'pa tā ñita, eta s'kawōtā iuk wēs ie'pa tò iché es. Ie'pa tò iché tò se' wēpa ulitane kawōtā itōttola kkuōlitla tōk tsir wēs ie'pa wōblane iuk es. ²³ Eta kōs ie'pa wā iyiwak tso', ì tso' e' dōraē se' icha. Sō ichō ie'pa a' tō. Eta es ie'pa e' tsukeat senuk se' shua.

²⁴ Eta wēpa tso' ká e' kī kibinetke, e'pa ulitane a' buaē idir. Eta ie'pa kōs tottola kkuōlitla tēlor tsir.

²⁵ E' ukuōkī bōkkī es tā mik e' dalērkeiā tajē kē wa ie'pa e' tsatkēr, eta Jacob aladulakōlpa dōr Dina akēpa kiē Simeón ena Leví, e'pa míyal Siquem, eta ká e' wakpa wēpa tēlurdakitō sēraa

tabē wa. ²⁶ Es ie'pa tò Hamor ena ilā Siquem e'pa ttēwā tabē wa. Ie'pa tò ikutā yéttsa Siquem u a' tā imíyal. ²⁷ Ká e' wēpa ttélur sēraa. E' ukuōkī tā Jacob aladulakōlpa malepa debitu tā íyi kōs tso' ká e' kī e' tsémirakitō. ²⁸ Es ie'pa wā obeja ena baka ena burro ena íyi kōs tso' ká kkōiēulewā e' a', ñies ì kōs tso' kañikā e' mítser. ²⁹ Nies íyi tso' kōs u a', e' mítser ie'pa wā sēraa. Ala'rla kōs ena alakōlpa kōs e'pa klō'wélur ie'pa tò ie'pa kanē mēsopaie. ³⁰ Eta Jacob tò iché Simeón ena Leví a':

—A' tò se' tsaié. A' kuekī ká i' wakpa e' dōr canaánwak ena fereseowak e'pa ulurdaē se' kī tajē. Ie'pa ñi dapa'uraē ñippök se' tā. Kē se' wā ñippök wakpa tā tajē, e' kuekī ie'pa e' alōraka se' kī. Ye' ena ye' yamipa kōs ttelurdaē ie'pa tò.

³¹ Erē ie'pa tò iūtē:

—¿Ima ie'pa erbikō tò ie'pa wā sa' kutā mi'mitser wēs alakōlpa sulusi es?

35

Skököl er buaē ché Jacob a Betel

¹ E' ukuōkī tā Skököl tò iché Jacob a': "Be' yú senuk Betel. Eē ák katatō ka'ie ye' dōr be' Kéköl e' kkayē' be' a' mik be' bakshkar Esaú yōkī eta, e' dalōioie." ² Eta Jacob tò iché iyamipa a' ena kōs itso'rak ie'pa tā, e'pa a' ñies:

—Íyi diököl tso' a' wā dalōiē, ese kōs tulōttsa bet. A' kuō tā a' datsi' mane'úlor. ³ Mishkarak bet Betel. Eē ye' tò ák katateke et ka'ie iyiwak jchoie Skököl dalōioie. Ie' tò ye' kime' mik ye' bak erianuk tajē eta. Ie' tò ye' kkōna' kōs ye' káka're ekkē.

⁴ E' bet tā íyi diököl tso' ie'pa wā dalōiē ese tulérakitō Jacob a'. Nies ikukuōio kōs, e' tulérakitō Jacob a'. E' kōs wötéluritō kós klō ter tsinet Siquem e' dikia. ⁵ Eta ie'pa e' yélur. Erē ká tso' tsinet tsinet e' wakpa kōs suawéka tajē Skököl tò, e' kuekī e'pa kē wā ie'pa tōiēne.

⁶ Eta Jacob ena iyamipa kōs demi ká kiē Luz a' tē Canaán. Ká e' kiē ñies

* **34:12** iské: E' kēwō ska' tā ie'pa wōblar tò ilā busipa watuēke inuāki a.

Betel. ⁷ Età eë ák katatéitö et ka'ie iyi-wak jchoie Skëköl dalöioie. Eë Skëköl e' kkayë' ie' a mik ie' bakshkar iël yöki età. E' kueki ák katatéitö e' kiè mékaitö El-Betel.* ⁸ E' ukuöki ta ká e' a Rebeca kkö'nukwak bak kiè Débora, e' blënewa ta inú bléwarakitö kós klö ter eë e' dikia. Kal e' ter ká kiè Betel e' o'mik. Jacob tö ká e' kiè méka “Iè kéli”.

⁹⁻¹⁰ Mik Jacob biteane Padán-aram dene Canaán, età Skëköl e' kkachéne etökichane ie' a. Età Skëköl er buaë ché ie' a i' es:

“Be' kiè Jacob,
erë be' kë kièia es.
Iñe ta be' kiè mékayö Israel.”

Skëköl tö ie' kiè mane'wéttsa, ¹¹ e' ukuöki ta ichéitö ia:

“Ye' dör Skëköl Diché Ta' Íyi Ulitane
Tsata e';
Be' ala'r ena be' aleripa alónú tajë.
Be' aleripa alördaë tajë,
e'pa döraë ká tajë wakpaie.
Ñies ie'pa shua blu'pa döraë.
¹² Ká me'bakyö Abraham a ena Isaac
a,
e' méyö be' a ñies be' aleripa a.”

¹³ Mik Skëköl tté one Jacob ta, ta imía. ¹⁴ Eë Jacob ák duéka ek së sù. Ák e' ki'ie' tö kiö ena vino té iwà kkachöie tö e' dör batse'r Skëköl a. ¹⁵ Ká e' kiè mékaitö Betel.

Raquel blënewa

¹⁶ E' ukuöki ta ie'pa e' yélur Betel míyal Efrata. Kam ie'pa dömi Efrata e' tso'ia elkeë, età Raquel alà kurketke e' diwö de. E' tö Raquel kiri'wéwa tajë erë kë iwà kur yës. ¹⁷ Ie' tso'tke suluë ichök età ikkö'nukwak dur eë, e' tö iché ia: “Kë be' suanuk. Be' alà kune. E' wák dör wëm.” ¹⁸ Età Raquel wake' duökewatke, isiwa' bata tkökeia, e' shua ilà kiè mékaatitö Ben-oní.† Erë ilà yé tö ikiè mane'wé Benjamín.‡

* **35:7** El-Betel: Hebreoie kiè e' wà kiane chë Skëköl tso' Betel. † **35:18** Benoni: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chë ye' eriane e' alé. ‡ **35:18** Benjamín: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chë ye' ulà bua'kka e' alé. § **35:21** Israel: E' dör Jacob kiè pa'ali me'ka Skëköl tö iki e'.

¹⁹ Es Raquel blënewa. Inú wötéwarakitö Efrata ñalé ki. Iñe ta ká e' kiè Belén. ²⁰ Età wé Raquel nu bléwaitö e' ki ák duéka ek Jacob tö iwà kkachöie. Iñe ta ák e' tkëria Raquel pö kkachöie.

²¹ Età Israel§ michoë wé imi'kerö eë. Ie' e' tséat senuk ká kiè Migdal Éder e' wishke. ²² Ie' tö ká yué senöie eë, e' ukuöki ta ilà Rubén senéka ie' alaköl kiè Bilhá e' ta, e' jchenewa ie' wa.

Jacob aladulakölpá

Jacob aladulakölpá döka dabom eyök ki böi (12). ²³ Ie' ala'r Lía ta e'pa dör Rubén, e' dör ikibi, ñies Simeón, Leví, Judá, Isacar ena Zabulón. ²⁴ Ila'r Raquel ta e'pa dör José ena Benjamín. ²⁵ Raquel kanè méso kiè Bilhá, e' ta ila'r dör Dan ena Neftalí. ²⁶ Lía kanè méso kiè Zilpá, e' ta ila'r dör Gad ena Aser. E'pa dör Jacob aladulakölpá kune Padán-aram e'pa.

Isaac blënewa

²⁷ Jacob minea iyë Isaac sauk ká kiè Mamré eë. Ká e' kiè ñies Arbá ö Hebrón. Ká e' a Abraham ena Isaac bak senuk. ²⁸⁻²⁹ Isaac kënewatke. Mik ie' ki duas tso' cien eyök ki dabom paryök (180), età iblënewa mía idëütöpa itöki. Ila'r Esaú ena Jacob e'pa tö inú wötéwa.

36

Esaú aleripa

¹ I'pa dör Esaú aleripa. Esaú kiè ñies Édom. ² Esaú senéwa canaánwak alakölpá mañal ta. Eköl dör Adá, e' dör hititawak kiè Elón, e' alà busi. Iëköl kiè Oholibamá, e' dör Aná alà busi ena heveowak eköl kiè Sibón, e' talá. ³ Bata ëk kiè Basemat, e' dör Ismael alà busi ena Nebaiot kutà. ⁴ Adá alà tsá kune e' kiè Elifaz. Basemat alà kiè Reuel. ⁵ Oholibamá ala'r kune mañal. E'pa kiè dör Jeús, Jaalam ena Coré. E'pa dör Esaú ala'r kune mik ie' bak senuk Canaán età e'pa.

6 Esaú wà ilakölpa ena ila'r wëpa ena ila'r busipa ena imalepa kòs serke ie' ska' e'pa kòs míyal ie' wà e' ta senuk ká bánet ièl Jacob e' yòkì. Ñies ie' wà iyiwak kòs ena ì kòs dë' ie' ulà a Canaán, e' mítser seraá. 7 Esaú ena Jacob wà iyi tso' taië. E' kuekì ie'pa kè chë'kaia ñita. Kè ì ku'ia wë' ie'pa bøl iyiwak a katè. 8 E' kuekì Esaú (e' kiè ñies Edom) e' míá senuk Seír kébata a.

9 I' dör Esaú aleripa bak senuk Seír ké köwö kì, e'pa kiè edomwak. 10 I'pa dör Esaú ala'r: Elifaz e' dör Esaú alà Adá ta, ena Reuel e' dör Esaú alà Basemat ta.

11 Elifaz ala'r dör Temán, Omar, Sefó, Gatam ena Quenaz. 12 Elifaz alaköl skà bak eköl kiè Timná, e' ta ilà ta' eköl kiè Amalec. E'pa dör Esaú alaköl kiè Adá e' uyökpa.

13 Reuel ala'r dör Náhat, Zérah, Samá ena Mizá. E'pa dör Esaú alaköl kiè Basemat e' uyökpa.

14 Esaú alaköl kiè Oholibamá, e' dör Aná alà busi ena Sibón talà. Ie' ala'r dör Jeús, Jaalam ena Coré.

15 I'pa dör Esaú aleripa e'pa ditséwöpa wökirpa:

Esaú alà kibi kiè Elifaz e' aleripa dör: Temán, Omar, Sefó, Quenaz, 16 Coré, Gatam ena Amalec. E'pa dör Elifaz aleripa e'pa ditséwöpa wökirpa bak senuk Edom. Ie'pa dör Adá uyökpa.

17 Esaú alà kiè Reuel e' ala'r dör: Náhat, Zérah, Samá ena Mizá. E'pa dör Reuel ditséwöpa wökirpa bak senuk Edom. Ie'pa dör Basemat uyökpa.

18 Esaú alaköl kiè Oholibamá e' dör Aná alà busi. Ie' ala'r dör: Jeús, Jaalam ena Coré. E'pa dör Oholibamá ditséwöpa wökirpa.

19 E'pa kòs dör Esaú (kiè ñies Edom) e' aleripa. E'pa dör ie'pa ditséwöpa wökirpa.

20 I'pa dör wëm dör horeowak eköl kiè Seír, e' ala'r. Ie'pa bak senuk Edom ñies. Ie'pa kiè dör: Lotán, Sobal, Sibón, Aná, 21 Disón, Éser, ena Disán. E'pa dör Seír ala'r wëpa. Ie'pa dör horeowak wökirpa bak senuk Edom. 22 Lotán ala'r dör Horí ena Hemam. Lotán

kutà dör Timná. 23 Sobal ala'r dör Alván, Manáhat, Ebal, Sefó ena Onam. 24 Sibón ala'r dör Aiá ena Aná. Ká e' ta Aná tso' iyé kiè Sibón e' burro kkö'nuk e' dalewa ie' tó di' tum kué taië ká sí po e' a. 25 Aná alà wëm kiè Disón. Ie' alà busi kiè Oholibamá. 26 Disón ala'r dör Hemdán, Esbán, Itrán ena Querán. 27 Éser ala'r dör Bilhán, Záván, ena Acán. 28 Disán ala'r dör Us ena Arán.

29 Horeowak wökirpa dör Lotán, Sobal, Sibón, Aná, 30 Disón, Éser, ena Disán. E'pa dör horeowak wökirpa iyamipa wa. Ie'pa bak senuk Seír.

31 I'pa dör Edom blu'pa, kam Israel aleripa blúpa dö e' yòkì. 32 Bela, e' dör Beor alà, e' de Edom wakpa blúie. Ie' ká kiè Dinhaba. 33 Bela blënewa e' skéie Jobab yöne blu'ie. Ie' dör Zérah alà. Ie' datse Bosrá. 34 Jobab blënewa e' skéie Husam datse Temán e' yöne blu'ie. 35 Husam blënewa e' skéie Hadad dör Bedad alà e' yöne blu'ie. Bedad e' ali'ka Madián wakpa kì ká kiè Moab eë. Husam ká kiè Avit. 36 Hadad blënewa, e' skéie Samlá yöne blu'ie. Ie' ká kiè Masrecá. 37 Samlá blënewa, e' skéie Saúl yöne blu'ie. Ie' ká dör Rehobot. Ká e' ate di' kkö a tsinet. 38 Saúl blënewa, e' skéie Baalhanán yöne blu'ie. Ie' dör Achbor alà. 39 Baalhanán blënewa, e' skéie Hadad yöne blu'ie. Ie' ká kiè Pau. Ie' alaköl kiè Mehetabel, e' dör Matred alà busi ena Mezaab talà.

40 I'pa dör Esaú aleripa kiè iyamipa wa ñies iká wa: Timná, Alvá, Jetet, 41 Oholibamá, Elá, Pinón, 42 Quenaz, Temán, Mibsar, 43 Magdiel ena Iram. Esaú kiè ñies Edom. E'pa kòs dör Edom ká blu'pa wé isenerak iká kì eë.

37

1 Jacob e' tséat senuk Canaán wé iyé bak senuk eë. 2 Ttè i' dör Jacob aleripa e' pakè.

José ena ièlpa

Jacob alà kiè José, mik e' kì duas tso' dabom eyök kì kul (17) etá ie' tso' iyé obeja kkö'nuk ièlpa ta. Ièlpa dör iyé alakölpa kiè Bilhá ena Zilpá, e'pa ala'r.

Etā ì sulu kōs wambleke iēlpa tō ie' wōwa, ese kkateke seraa ie' tō iyē a.

³ Ie' kune mik iyē Jacob kēnewatke etā. E' kuēkī Jacob kī ie' kiar ila'r malepa tsata. E' kuēkī Jacob tō datsi' yuē ie' a kitkēule buaē. ⁴ Erē mik ie' ēlpa wā ijchenewa tō ie'pa yē kī ie' kiar ie'pa ulitane tsata etā ie'pa éna iar suluē, kē ishke'weta'.

⁵ Ká et tā ie' kabsuē e' pakéitō iēlpa a. E' kuēkī ie'pa éna suluē ie' kī ane.

⁶ Ie' tō ikabsuē paké iēlpa a i' es:

—Ye' ttō ttsō. Ye' kabsuē e' pakekeyō a' a. ⁷ Ye' kabsuē tō se' ulitane tso' kanēblōk kañika dalì shuā. Se' tso' dalì wōshtōk e' tsatēsō ettsak ettsak. Ye' tō isuē tō bet ye' icha e' duéka bua' shkē'ka. A' ichapa e' dapa'wé ye' icha pamik shkit tā e'pa tō ye' icha dalōié.

⁸ Etā iēlpa tō iūtē:

—¿Be' éna iwà chak tō be' dōraē sa' blúie? ¿Sa' serdaē be' dikīa?

Ie' kabsuē ena wes ipakéitō ie'pa a, e' kuēkī ie'pa éna suluē ie' kī ane.

⁹ E' ukuōkī tā ie' skà kabsuēne, e' pakéitō iēlpa a ñies. Ie' tō iché ie'pa a:

—Ye' kabsuē tō diwō ena si'wō ñies bēkwō dōka dabom eyōk kī et (11), e' kōs tō ye' dalōieke.

¹⁰ Mik ie' tō ikabsuē e' paké iyē a ena iēlpa a, etā iyē tō iuñé:

—¿Ì kiane chē be' kī kabsuē e' wa? Ttsēskua be' mì ena be' ēlpa ena ye', sa' kawōta be' dalōiōk.

¹¹ Ie' ēlpa éna iar suluē. Erē iyē tō ibikeitsé taiē: ¿ì kēbisuē José tō es?

José watuēttsa iēlpa tō

¹² Ká et tā José ēlpa míyal dō Siquem iyē iwiwak wēttsē kakō yulōk. ¹³ Etā Jacob tō iché José a:

—Be' ēlpa tso' tsinet Siquem iwiwak kkō'nuk. Ye' kī ikiane tō be' yú isaük.

Etā José tō iūtē:

—E' buaē. Ye' mí isaüktrak.

¹⁴ Jacob tō iūtē:

—Èkēkē. Be' yú be' ēlpa saük, is itsō'rak, is iwiwak tso' ñies. E' wa be' wā ye' a ittē dōmine.

Etā Jacob tō ie' patkēmi. Ie' e' yēttsa Hebrón ké kkue kī míal Siquem. ¹⁵ Ee

ie' shkōdur chō kañika, e' kuēwā wēm ekōl tō tā e' tō ie' a ichaké:

—¿Ì yulōk be' tso'?

¹⁶ Ie' tō iūtē:

—Ye' tso' ye' ēlpa yulōk. ¿Be' kē wā ijcher wé ie'pa tso' ye' yē iwiwak kkō'nuk?

¹⁷ Wēm e' tō iūtē:

Ie'pa kē ku'ia iē. Ie'pa mineyalbak. Ye' ittō ttsérak tō ie'pa mi'keā Dotán.

Etā ie' míal iēlpa yulōk. Etā ie'pa kuéitō Dotán. ¹⁸ Etā iēlpa tō ie' suē kamiē tō ie' datse. Kam idō e' dalēwa iēlpa kawō mérak ñi a ie' ttowā. ¹⁹ Ichérakitō ñi a:

—Kabsaukwak datse. ²⁰ Ittōwasō. Inú batróomisō kauk kē a di' tā' ese a. Etā ichōsō tō iwiwak sulusi ie' katēwa. Es ie' kabsuē e' kē wā tkōpa yēs.

²¹ Mik Rubén tō ttē e' ttsé, etā ie' éna iēl tsatkak. E' kuēkī ie' tō iché iēlpa a:

—Kē ittarwā. ²² Kē a' tō ie' pē tkō'uk. A' tō iōmi kauk i' a. Kē a' ulà mukka iki.

Rubén éna José tsatkak tsèmine iyē a, e' kuēkī ie' tō iché ie'pa a es. ²³ Erē mik José debitū iēlpa ska', etā ie'pa tō ie' datsi' kitkēule bua', e' yēttsa. ²⁴ Etā iklō'wéwarakitō batréemi, kauk tso' di' blóie, erē kē iwà tā' ese a.

²⁵ E'ukuōkī tā ie'pa e' tulēwā chkōk, e' shuā ie'pa isuē tō taiē Ismael aleripa datse. E'pa datse Galaad michoē Egipto dalì dami iwā e' wataük. Kameio kī ie'pa wā kiō alar buaē e' dami. Ñies kiō masmas kiē bālsamo ena mirra e' dami iwā. ²⁶ Etā Judá tō iché iēlpa a:

—Se' èl ttēwasō tā e' ttē blésō, e' tā e' wa ¿ì buaē dōmi se' ulà a? ²⁷ Ye' iché buaē idir tō iwatauttsasō Ismael aleripa a. Ie' dōr se' èl se' yami ekkā, e' kuēkī kē sō ittōwā.

E' mēne buaē iēlpa a. ²⁸ Mik íyi wataükwakpa datse Madián e'pa tkami ee, etā ie'pa tō iēl yēttsa kauk a watuēttsarakitō Ismael aleripa a inukōl wōmulē dōka dabom bōyōk (20) ské ekkē. Es Ismael aleripa wā José minetser Egipto.

²⁹ Mik Rubén debitū kauk kkō kī, etā kē iēl ku'ia. E' tō ie' eriawé taiē. E'

kuëki idatsi' jchélor. ³⁰ E' ukuökí ta, ie' mía iëlpa ska' ta ichéitö ie'pa a:

—Se' ël tsirla kë ku'. ¿Wes ye' e' ùmi?

³¹ Etä ie'pa tö chibola ttéwa ta e' pë wa José datsi' patiékarakitö. ³² Etä datsi' e' patkémiitö iyé a ta ichémi ia: “Datsi' i' kué sa' tö. Ì saú bua'ie. ¿Kë idör be' alà datsi'?”

³³ Etä Jacob tö iché: “¡Tö, i' dör ye' alà datsi'! Iyiwak sulusi wésele tö ye' alà ttéwa katéwa.” ³⁴ Etä Jacob tö idatsi' jchéloyar eriane kuëki. Etä datsi' tso' iëno mik schönewa ese iékaitö. Etä ilà blënewa e' eriaitséitö ká taië. ³⁵ Etä ila'r, wëpa ena alakölpä, e'pa kos de ie' pablök, erë kë ie' pablër yës. Ikí iuke taië shutë ilà dalërmik. Ie' tö iché: “Ye' schö eriaitséraë dö mik ye' duowa ekkë, es ye' döraë ie' ska'.”

³⁶ Etä madiánwakpa demi Egipto. Ee ie'pa tö José watuëttsa wëm kiè Potifar e' a. Wëm e' kanëblöke Egipto blú a. Potifar dör Egipto blú tsatkökwakpa e' wökir.

38

Judá ena Tamar

¹ E' kéwö ska' ta Judá e' batséttsa iëlpa yöki mía senuk wëm kiè Hirá e' ska'. E' serke ká kiè Adulam. ² Ee Judá tö alaköl sué eköl. E' dör wëm canaánwak kiè Súah e' alà busi, e' ta ie' senéwa. ³ E' ukuökí ta iduneka ta ilà kune wëm, e' kiè mékaitö Er. ⁴ E' ukuökí ilà skà kune wëm, e' kiè mékaitö Onán. ⁵ E' ukuökí ta ilà skà kune wëm, e' kiè mékaitö Selá. E' kune mik ie' serke ká kiè Quezib, ee etä.

⁶ Judá tö alaköl yulé senowaie ilà kibi kiè Er e' ta. E' kiè Tamar. ⁷ Etä Er serke suluë shutë Jehová wöa. E' kuëki Jehová tö ittéwa. ⁸ Etä Judá tö iché Onán a:

—Be' kawöta senukwa be' dabököt ta alà kōka be' ël blënewa e' a wes se' wakpa a imeneatbak es.

⁹ Onán éna iane tö ie' alà kurmi kos ischö ta, e' kë dör ie' wák ala'r. E' kuëki mik ie' serke ischö ta, etä bet ta ie' e' skéu bánet as kë alà kōka ischö ta. Es ie' kë wa iël a iditséwö meneat. ¹⁰ E' dör suluë ichök Jehová a, e' kuëki ie'

tö Onán ttéwa ñies. ¹¹ Etä Judá tö iché iyäk Tamar a:

—Be' yú senuk be' yé u a wes schö es dö mik ye' alà Selá talane etä.

Erë Judá tso' Tamar kitö'uk. Ie' ibikeitsé tö Selá duowami wes iëlpa duolur es. Es Tamar minea senuk iyé ska'.

¹² Ká de taië ta Judá alaköl dör Súah alà busi e' blënewa. Ie' schö kéwö tka ta ie' mía ká kiè Timnat, wé itso'rak ie' obeja köyök tök ee. Ie' yami kiè Hirá e' dör adulamwak, e' mí ie' ta ie' wapiöuk. ¹³⁻¹⁴ Tamar tö isué tö Judá alà kiè Selá, e' detke këchke erë kë ie' senéwa ie' ta. E' wa ie' wa ijchenewa tö Judá tö ie' kitö'wé Selá wa. E' kuëki mik ie' wa ijchenewa tö inuaki mía Timnat iobeja köyök tök, etä ie' e' paiöke schöie e' mane'wëttsaneitö. Iwö pabakéwa datsi'tak wa as kë yi a iwërwa. Etä imía ká kiè Enaim. Ee ie' e' tkéser Timnat ñalé kkö a.

¹⁵ Mik Judá tö Tamar sué ta ie' ibikeitsé tö e' dör alaköl sulusi iwö pabakéwa e' kuëki. ¹⁶ Etä ie' mía iwökí. Kë ie' wa ieri ta' tö e' dör ie' yäk. Etä ichéitö ia:

—¿Se' ser ñita?

Etä Tamar tö iché ia:

—¿Ì meke be' tö ye' a iskéie?

¹⁷ Etä Judá tö iiuté:

—Ye' chibo patköke be' a etö iskéie.

Ie' iiuté:

—Èkëkë. Erë be' íyi tsá múat ye' a dö mik be' tö chibola patké etä.

¹⁸ Judá tö ie' a ichaké:

—¿Ì kiane be' ki tö ye' imëat be' a?

Etä ie' tö iiuté:

—Be' tabechka tso' e' kiè shtoie, e' múat ye' a ikichaë. Ñies be' shko kéli múat ye' a.

Judá tö imé ia ta ie' sené ie' ta. Etä alaköl duneka. ¹⁹ E' ukuökí ta Tamar mía iu a etä idatsi'tak wa iwö pabakéwa e' yéttsaitö. Etä ie' e' paiéne schö es.

²⁰ E' ukuökí ta Judá tö chibo patkémi iyami adulamwak e' ulà a as ie' tö imù alaköl a as alaköl e' tö ie' íyi méat alaköl ulà a e' mùbitüne. Erë ie' yami

kë wà alaköl e' kuneia. ²¹ Età ie' tò ká e' wakpa a ichaké:

—Alaköl sulusi e' dör enaimwak atéat ñalá ska', ¿wé e'?

Età ie'pa tò iüté:

—Íe alakölpa sulusi kë dè'.

²² Età ie' biteane Judá wörki ta ichéitö ia:

—Kë ye' wà alaköl kune. Ye' tò ichaké ká e' wakpa a. Ie'pa tò ye' a iché: 'Íe alakölpa sulusi kë dè'.

²³ Judá tò iüté:

—As ye' íyi tsúatitö es kë yi tò sa' jaewepa. Kë ye' iane iwii. Ye' tò ichibo patkémi be' ulà a, erë kë be' wà alaköl kune.

²⁴ Età si' mañat ulatök ta Judá ki biyö de tò:

—Be' yàk Tamar e' sene' wëpa kua'ki ta. Ie' duneka.

Età Judá tò iché aneule:

—Ílyöttsa ta ñna'úwa!

²⁵ Erë mik ie' yekettsa ie'pa tò ttëwà, e' wösha ie' ttè mémi inuaki a: “Yi íyi a'tser ye' ulà a i', e' wák tò ye' duéka. Be' isaú. ¿Yi kiè shto tabechka i' ikichaë ena shko kéli i'? ¿e' sùule be' wà?” ²⁶ Mik Judá tò ie' íyi suéwà iyàk ulà a ta ichéitö: “Alaköl i' dör buaë. Kë ye' wà iulabatsë ye' alà Selá ta. Ye' e' wamblé sulu ie' ki.” Età kë ie' seneia ie' ta.

²⁷ Tamar alà kune klö wák dör wëpa. ²⁸ Itsörke e' wösha, età eköl ulà dettsa kewe. Età ie' kkö'nukwak tò datsi'kicha batsë e' muéwà ilà ulà mik ta ichéitö: “I' èk kune kewe.” ²⁹ Erë e' wöshaë bet ta alà ulà tiéwane etökichane età ièk kune keweie. Età ikkö'nukwak tò iché ia: “¿Wes be' kune keweie?” E' kueki ikiè mékaitö Fares.* ³⁰ E' ukuöki ta, iulà a datsi'kicha tkër batsë e' kune, e' kiè mékaitö Zérah.

39

José tkashkar Potifar alaköl ulà a

¹ José minetsarak iwà Egipto. Ká e' ki wëm tso' eköl kiè Potifar, e' tò ie' tuéttsa Ismael aleripa a. Wëm e' kanèblöke Egipto blú a. Ie' dör Egipto

blú tsatkökwakpa wökir. ² Erë Jehová tso' José ta, e' kueki i' kos kanewekeitö e' dökettsa buaë iwökir egiptowak e' ska'. ³ Iwökir tò isué tò Jehová tso' José ta, e' kueki i' kos kanewekeitö e' dökettsa buaë. ⁴ E' kueki iwökir ki ikiarke tajë. Ie' tò iméka ie' wák kimukwakie. Nies imékaitö ie' íyi kos e' kuebluie. Ie' wà íyi kos tso' e' kkö'nekeitö. ⁵ Mik Potifar tò ie' méka íyi kos kuebluie, età Jehová er buaë chémi Potifar a. Ie' íyi kos tso' iu a ena kañika e' kos mir buaë. ⁶ José tò Potifar íyi ulitane kkö'neke buaë. E' kueki Potifar kë wöki i' wëneia yës. I' ñak ie' éna e' è bikeitsekeitö.

José wák dör bua'bluka. ⁷ Ká de iki tajë età iwökir alaköl wöbatseká iwa. Ká et ta ie' iché ia:

—Be' senúka ye' ta.

⁸ Erë José kë wà ie' ttè iütene ta ichéitö ia:

—Ye' ttö ttsö. Ye' wökir íyi ulitane méat ye' ulà a sunoie. Ye' tso' íe, e' ta kë ie' tkine ie' íyi kos ki. ⁹ Ye' tso' ie' u kueblu kibiie. Ye' wökir kë wà i' kkö'ne ye' ki. Be' è kë meneat iwa ye' a be' dör ie' alaköl e' kueki. ¿Wes ye' tò i' sulu i' wamblèmi be' ta? ¿Wes ye' tò i' sulu wamblèmi Skököl ki?

¹⁰ Këkraë alaköl tò ie' a icheke: “Be' senú ye' ta.” Erë ie' kë tò iüteta' yës. Ie' tò iulawaté këkraë. ¹¹ Ká et ta ie' tkawà weshke íyi kanéuk età iwökir alaköl e' è tkër. ¹² Età iwökir alaköl tò ie' klö'wéwà idatsi' a ta ichéitö ia:

—Be' senú ye' ta.

Erë ie' tkashkar iulà a mía tuneule. Ie' datsi' yënetsaat alaköl ulà a. ¹³ Mik iwökir alaköl tò isué tò José datsi' atë ie' ulà a ¹⁴ età ie' tò ikanè mésopa kié ta ichéitö ie'pa a:

—Isaú, ye' wëm wà hebreowak dè'bitu e' tso' se' wayuök. Ie' dewa ye' ska'. Ie' senakka ye' ta kësik wa erë ye' aneká tajë. ¹⁵ Mik ie' ittse tò ye' aneká tajë ta ie' tkashkar tuneule. Ie' datsi' yënetsaat e' atë ye' ulà a.

¹⁶ E' ukuöki ta ie' tò José datsi' blé kkayënoie iwëm a mik idene età.

* **38:29** Fares: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè tkabitu keweie.

17 Mik iwëm dene, etā ipakéitō iā ta ichéitō iā:

—Be' wā hebreowak dē'bitu kané mésoie, e' tkawā wēshkē ye' skā'. Ie' senakka ye' tā. 18 Erē mik ye' anekā tajē, etā ie' tkashkar tuneule tā idatsi' atē tēr iē. 19 Es be' kané méso tō ye' dalōsewēwā.

Mik iwōkir tō ttē e' ttsé etā iluneka tajē. 20-21 José klō'wéwāitō wōtōkwa patkéitō wé Egipto blú bolōkpa tso' wōtēule eē. Erē Jehová tso' José kimuk s'wōto wé ā ñies. Ie' er bua' chōke iā. Ie' tō s'wōto wé wōkir ké er buaē chōk iā. 22 S'wōto wé wōkir tō iméka s'tso' wōtērulewā malepa kos kuēbluie. José tō i kos wēke s'wōto wé ā e' kéwō meke. 23 Jehová tso' José tā. Ie' tō ikimeke as i kos dōttsā buaē ie' ā. E' kuēki i kanewēke José tō e' ké sueku'ia s'wōto wé wōkir tō tō is imir.

40

Kabsuē bōt e' wā paké José tō

1-2 E' ukuōki tā wēm dōr Egipto blú ā vino mukwakpa e'pa kuēblu ena wēm dōr blu' ā pan yuōkwakpa e'pa kuēblu, e'pa bōl tō iblú tsiriwēka. E' kuēki ie' uluneka ie'pa ki 3 tā ie'pa patkéitō wōtēwā ikkō'nukwakpa kuēblu e' u ā s'wōto wé tso' e' ā. Eē José tso' wōtēule ñies. 4 Etā Egipto blú kkō'nukwakpa e' kuēblu tō José ké wēpa bōl ñe'pa kkō'nuk. Eē ie'pa sené wōtēule ká tajē.

5 Ká et nañewe tā ie'pa bōl kabsuē kuā'ki kuā'ki. E' wā dōr kuā'ki kuā'ki. 6 Bule es bla'mi tā José debitu isaūk. Ie' tō isué tō ie'pa eriane. 7 E' kuēki ie' tō ie'pa ā ichaké:

—¿Iōk i'ñe tā a' wō wēr siar?

8 Ie'pa tō iiuté:

—Sa' kabsuē, erē ké yi ku' sa' ā iwā pakōk.

Ie' tō iché ie'pa ā:

—¿A' ké wā ijcher tō Skēkōl tō s'kabsuē e' wā chēmi se' ā? ¿Ima a' kabsuē? E' chō ña.

9 Etā blu' ā vino mukwakpa kuēblu e' tō ikabsuē paké iā tā ichéitō:

—Ye' kabsuē tō uva kicha me'r ye' wōshā 10 e' ulā tso' mañat. E' dapēneka

e' wōrkua bune tajē tā iwōrkua miāne iwōliie e' yua' tso' tajē. 11 Egipto blú tka' a'tser ye' ulā ā. E' ā uvawōli diō tuéeyō. E' ukuōki tā ye' wāk tō imé blu' ā. Es ye' kabsuē.

12 José tō iché iā:

—Be' kabsuē e' wā kiane yēnuk i' es: Be' tō uva kicha ulā kēbisuē mañat. E' wā kiane yēnuk ká mañat. 13 Ká mañat tā blu' tō be' shuleraē. Be' kané meraneitō be' ā. Vino meranebō ie' ā wes be' tō iō' kuaē es. 14 Be' we'ikèyō, mik iwā tka, etā ké be' éna ye' chōkwa. Ye' tté chō blu' ā as itō ye' yōttsā iē. ¡Be' er buaē chō ye' ā! 15 Ye' dōr hebreowak e' ekiblē'wabitū ie'pa tō. Ye' ké wā i sulu wamblēne. Ye' tso' wōtēule ē.

16 Mik blu' pan yuōkwakpa kuēblu e' tō isué tō José tō iyami kabsuē e' wā paké tā idettsā buaē etā ie' tō ie' icha paké iā ñies. Ie' iché:

—Ye' kabsuē tō ye' wā kkō dami mañal ye' wōkir ki, e' ā pan saruru dami. 17 Kkō tkēr kākke ēk e' ā pan dami blu' ā daklili. Erē pan dami ye' wā kkō ā ye' wōkir ki e' ñeke dù tō.

18 Etā José tō iché ie' ā:

—Be' kabsuē e' wā kiane yēnuk i' es: kkō mañal e' dōr ká mañat. 19 E' wā kiane chē tō ká mañat tā blu' tō be' kuli' tōkōk patkeraē, tā be' nu kichatkerakā kal ulā ā. Dù tō be' nu katerawa.

20 Ká de mañat tā blu' tō iduéswo tkō'wé chké wa di'yè wa tajē ikueblupa ulitane kanēblōke ie' ā e'pa ā. E' shuā ie' tō ivino mukwakpa kuēblu ena ipan yuōkwakpa kuēblu e'pa bōl tsukbitū patké s'wōto wé ā ikueblupa ulitane wōrki. 21 Vino mukwakpa kuēblu e' ā ikané méneitō. Ie' tō blu' ā itkā' méne wes kuaē es. 22 Erē pan yuōkwakpa kuēblu, e' patkēmi nu kichatkēka wes José tō iyē' es. 23 Erē vino mukwakpa kuēblu e' ké er aneia José ska'.

41

Egipto blú kabsuē bōtōkicha e' wā paké José tō

1 Dwas de bōk, e' ukuōki tā Egipto blú kabsuē tō ie' dur di' kiè Nilo

e' kkömik. ² Ie' isuë tö baka deyal di' a kuktö. E' dör baka bua'buäë jani'janila. E' iëter chkök kuachka shua. ³ E' itöki baka skà deyal kuktö di' a. Erë e' dör suluë sí sulula. E' míyal di' kkömik baka malë o'mik. ⁴ Eta baka sí sulula kuktö, e' tö baka bua'buäë kuktö e' katélur.

Eë ta blu' ti'neka. ⁵ E' ukuöki ta bet ie' kapowane ta ikabsuëne tö ì talarke kuö sù kiè trigo e' klö elka ë a ila'k deka kul. Ila'k e' dör bua'buäë iwö blubluë. ⁶ E' itöki iskà tskine e' klö elka ë a ila'k deka kul ñies, erë sulula idir. Siwa' datse diwö tskirke e' kke e' tö isiwéwa ña'wéwa suluë mía wö yabé ë. ⁷ Eta ila'k kul siulewa sulu e' tö ila'k bua'buäë katélur seraä.

Blu' ti'neka ta iéna iane tö ie' kabsauke moki. ⁸ Erë bule es bla'mi ta ie' kabsuë e' tö ie' eriauwéka. E' kueki ie' tö Egipto íyi tötkökwakpa ena íyi jcher taië ese wakpa, kos tsuk patké. Ie' kabsuë e' pakéitö ie'pa a. Erë ie'pa ulitane kë a ie' kabsuë e' wà ane. ⁹ Eta vino mukwakpa kueblu e' tö iché blu' a:

—A blu', erpa ye' éna idaä tö sulu ye' e' wamblé. ¹⁰ Mik be' uluneka taië be' pan yuökwakpa kueblu ki ena ye' ki, eta be' tö sa' wötökwä patké' be' kkö'nukwakpa kueblu e' wé a. ¹¹ Kä et nañewe ta pan yuökwakpa kueblu kabsuë. Ye' kabsuë ñies. Sa' kabsuë e' wà ta' ulawa ulawa. ¹² Eë wëm dur eköl duladula hebreowak, e' dör s'wöto wé wökir e' kanè méso. Ie' a sa' tö sa' kabsuë e' paké ta ie' tö iwà ché sa' a. ¹³ Iwamblëne yësyësë wës ie' tö sa' a iyë' es! Ye' dene ye' kané a ta iëköl nu kichatkéka kal ulà a.

¹⁴ Eta blu' tö José tsuk patké ta iyétsarakitö bet s'wöto wé a. José tsä téé buäë, e' paié buäë, ta ide ie'pa wa blu' wörki. ¹⁵ Blú tö iché ia:

—Ye' kabsuë erë kë yi éna iwà ane. Erë ie'pa tö iché ye' a tö buäë be' tö s'kabsuë e' wà paké.

¹⁶ Ie' tö iüté:

—A këkëpa e' kë yënuke ye' a. Erë Skëköl tö e' chëmi be' a be' kimoie.

¹⁷ Blu' tö iché ia:

—Ye' kabsuë tö ye' dur di' kiè Nilo e' kkömik. ¹⁸ Ye' isuë tö baka deyal di' a kuktö. E' dör baka bua'buäë jani'janila. E' iëter chkök kuachka shua. ¹⁹ E' itöki baka skà deyal di' a kuktö. Erë e' dör suluë sí pola. I kë ye' wa baka suule sí poë suluë ká i' a ekkë chök! ²⁰ Eta baka sí sulula kuktö, e' tö baka bua'buäë kuktö e' katélur. ²¹ Baka sí suluë e' tö baka bua'buäë katélur erë kë iwër tö ikatélur. Itso'ia sí poë wës kënet es.

“Eë ta ye' ti'neka. ²² Eta bet ye' skà kapowane ta ye' skà kabsuëne tö ì talarke kuö sù e' klö elka ë a ila'k deka kul. Ila'k e' dör bua'buäë iwö blubluë. ²³ E' itöki iskà tskine e' klö elka ë a ila'k deka kul ñies. Erë e' ala'k dör sulula. Siwa' datse diwö tskirke e' kke e' tö isiwéwa ña'wéwa suluë mía wö yabé ë. ²⁴ Eta ila'k kul siulewa sulu e' tö ila'k bua'buäë katélur seraä. E' kos pakéyö s'tötkökwakpa a erë ie'pa shua kë yi a iwà ane yës.”

²⁵ Eta José tö blu' iüté:

—A këkëpa, be' kabsuë bötökicha, e' wà dör etkë. I weraë Skëköl tö kukuie e' chök ie' tso' be' a kabsuë a kam iwà tkö e' yöki. ²⁶ Baka bua'buäë ena ala'k bua'buäë e' wà dör etkë, e' dör duas kul. ²⁷ Baka sulula sí poë deka ibua'buäë itöki ena ala'k suluë siulewa siwa' wa, e' wà dör etkë. E' dör duas kul skà. E' duéswö wa ketba ardaë s'ki dö duas kul e'. ²⁸ I weraë Skëköl tö kukuie e' chök ie' tso' be' a wës ye' tö be' a ichétke es. ²⁹ Kewe dalì wördaë taië Egipto kos a döka duas kul. ³⁰ E' ukuöki ta duas skà datskene kul e' dör ketba taië duéswö. Bli e' tö Egipto kos sulu'werawa. E' kueki duas kul buäë e' a dalì wöne taië e' kë arpaia yi éna. ³¹ Bli ardaë taië darërë, e' kueki dalì wönebak taië e' peli kë wërpaia yës. ³² A këkëpa, be' kabsuë bötökicha, e' wà kiane chë tö Skëköl tö iweraë mokië. Bli döraë se' ki bet.

³³ A këkëpa, be' kawöta wëm yulök eköl erbikö buäë wa íyi jcher taië ese. E' múka ká kuebluie. ³⁴ Ikaneú i' es: wëpa yulö as ie'pa mi' Egipto kos a daliwö kak blök daliwö tso' taië duas kul e' dalewa. Mik daliwö tso' döka

saco skel eta ikiö ia sacco et blënoie ketba yöki. ³⁵ Ie'pa a ichö tö daliwö ñe' kos dapa'ú bánet bánet ká tso' kos Egipto e' a. E' kkö'nuk patkö be' wák tö sulitane tioie. ³⁶ Es daliwö blërdaë a' wakpa ulitane a as ie'pa kë ttö ketba tö mik ketba duéswö de s'ki eta.

José yöne Egipto wökirie

³⁷ Ì ché José tö ie' a e' mène buaë ie' a ena ikueblupa kos e'pa a. ³⁸ E' kueki ie' tö iché ie'pa a:

—Wëm i' a Skëköl Wiköl tso'. Kë se' a wëm skà kurpa wes ie' es.

³⁹ Eta ie' tö iché José a:

—Skëköl tö iyi ulitane ikkë e' kkaché be' a. E' kueki be' erbikö buaë, be' wa iyi jcher taië sulitane tsata. ⁴⁰ Be' tkekekayö ye' ká kos e' wökirie. Sa' wakpa kos tö be' ttö dalöieraë. Ye' eköl ë dör kibiie be' tsata, ye' dör blu' e' kueki. ⁴¹ I'ñe ye' tö iché tö be' dör Egipto wökir kibi. ⁴² Eta blu' tö iulatio tso' iwä ikka shtioie, e' yéttsa iéwa José ulatska a. José paiéraitö datsi' bua'buä ese wa. Nies bulë dör oro ese iéwaitö José kuli' a et. ⁴³ E' ukuöki ta ie' tö José ké e' tkökka shkök karreta shköke ie' karreta itöki e' ki. Ie' tö ie'pa welepa patkëmi kewe ichök pë' a aneule: “¡A' e' skö! ¡Kawö mú se' wökir kibi datse as e' tkömi!” Es ie' tö José yué Egipto wa'ñe e' wökirie.

⁴⁴ Eta blu' tö iché José a:

—Ye' dör Egipto blú erë kë yi a ì onuk ká i' ki, be' kë wa ikéwö mène e' ta.

⁴⁵ Ie' tö José kië méka Safenatpanéah egiptowak ttö wa. Ie' tö tayë kië Asenat e' mé José a senowaie. E' dör wëm kië Potifera e' alà busi. Potifera dör egiptowak sacerdote* eköl. Ie' kanablöke ká kië On eë. Es José atë Egipto wa'ñe e' wökirie. ⁴⁶ Mik ie'pa wa José dë'bitu blu' ska', e' kéwö ska' ta ie' ki duas tso' dabom mañayök (30).

José e' chéat blu' a ta imítke ikaneuk Egipto kos a. ⁴⁷ Duas kul tsá shua dalí wöne taië shute. ⁴⁸ Daliwö e'

kos kak dapa'wé José tö ta ibléitö ká wa'ñe. Wé dali e' wöne ese wakpa ká a ibléat u tso' daliwö blóie ese a. Es ibléitö ká ulitane tso' Egipto e' a. ⁴⁹ Ie' tö daliwö dapa'wé taië wes dayë tséwö kë ishtar es. E' kueki ie' kë wa ishtaneia.

⁵⁰ Ketba kéwö kam döwa e' yöki José alaköl kië Asenat, e' alà kune böl wëpa. ⁵¹ Mik ilà tsá kune, eta José tö iché: “Skëköl tö ye' bak erianuk ena ye' yamipa e' kos chöwéwa ye' éna.” E' kueki ikië mékaitö Manasés.† ⁵² Mik ilà skà kune, eta ie' iché: “Skëköl tö ye' a alà mé ká wé ki ye' bak weinuk taië eë.” E' kueki ikië mékaitö Efraín.‡

⁵³ Duas kul dalí wöne taië Egipto e' tka. ⁵⁴ E' ukuöki ta duas kul skà debitu e' dör ketba poë duéswö wes José tö iyë' es. Ketba de ká wa'ñe erë Egipto kos a chkewö tso'. ⁵⁵ Mik Egipto wakpa teketke ketba tö, eta ie'pa míä iblú a chkewö kiök. Ie' tö iché iarak: “A' yú José ska' ta ì kos chéitö a' a e' wà iütö.”

⁵⁶ Mik ketba de ká wa'ñe, eta José tö dalí tso' blëule iwé a e' kos kköppée chkewö watuö Egipto wakpa a. Ketba kí datse taië shute. ⁵⁷ Ká ulitane wakpa a kë ì ku'ia katanoie, e' kueki ie'pa de Egipto chkewö tauk José ska'.

42

José ëlpa míä Egipto

¹ Mik Jacob wa ijchenewa tö chkewö tso' Egipto watuë, eta ila'r a ichéitö: “¿Iök a' iëter ñi sauk ë? ² Ye' a iyëne tö chkewö tso' Egipto. A' yú eë chkewö tauk as kë se' duölur ketba wa.”

³ Eta José ëlpa döka dabop, e'pa míyal Egipto chkewö tauk. ⁴ Erë Jacob kë wa ilà Benjamín, e' dör José ël táie imi wa, e' patkënemi iëlpa ta ie' ibikeitsé dö' ì tkö ita ñala ki. ⁵ Ketba tso' taië Canaán e' kueki taië Canaánwakpa míyal chkewö tauk Egipto. Esepa shua Jacob ala'r mirwarak chkewö tauk ñies.

* **41:45** sacerdote: Sacerdote i' kë dör wes i'ñe itso' es. E' skéie ie'pa dör egiptowakpa siwa' e' wä kanekwakpa. † **41:51** Manasés: Hebreoie s'kië e' wä kiane chë ichöwéwa ye' éna. ‡ **41:52** Efraín: Hebreoie s'kië e' wä kiane chë alà kéka ö dalí wör.

⁶ José dör Egipto ká kueḅlu. Ie' tō chkewō watueke sulitane datse itauk e'pa a. Mik iēlpa demi iwörki, eṭa ie'pa wöewa dö iski ie' dalöiök. ⁷ Ie' tō ie'pa suéwa bet tō ie'pa dör iēlpa. Erē ie' e' éwa iyöki wes kē ie' wa isuule es. Kē ie' e' kkayēnewa ie'pa a tō ie' dör ie'pa ēl. Eṭa ie' tō iēlpa chaké kēsik wa:

—¿Wé a' sekkēpa bite?

Ie'pa tō iūté:

—Sa' bite Canaán chkewō tauk be' ska'.

⁸ Ie' tō ie'pa suéwa, erē ie'pa kē wa ie' sūnewa. ⁹ Ie' tō iēlpa kēbisu' e' anewa ie' éna. Ie' tō iché ie'pa a:

—A' dör sa' bolökpa datse sa' sauk tō wes a' döwami ñippök sa' ta e' aloka sa' ki.

¹⁰ Ie'pa iūté:

—A' kēkēpa, e' kē dör es. Sa' kē dör a' bolökpa. Sa' debitū chkewō ē tauk.

¹¹ Sa' qos i' e' yē dör eköl ē. Sa' serke buaē yēsyesē. Kē sa' dör yi bolökpa.

¹² Ie' tō ichéne ie'pa a:

—Au. A' sekkē tso' kachök. A' datse sa' ká sauk tō wes a' döwami ñippök sa' ta e' aloka sa' ki.

¹³ Erē ie'pa tō iūté:

—Sa' tso' be' wörki wes be' kané mésopa es. Sa' döka dabom eyök ki böl (12). Sa' yē dör eköl ē. Sa' serke Canaán. Sa' ēl tsirla ēk e' aṭe sa' yē ta. Iēköl blēnewatke.

¹⁴ Erē ie' tō iskà chénerakia:

—Ye' ichétke tō a' dör sa' bolökpa.

¹⁵ Egipto blú ttō wa yō iché a' a tō a' kē wa a' ēl tsirla e' dē' iē, e' ta a' kē mi'pa ká i' ki. Es ye' isuēmi tō a' ttō moki. ¹⁶ A' eköl yú a' tsirla tsukbitū. A' malepa aṭe wötēule. Es ye' wa ijchermi tō a' ttōke e' dör moki. E' kē yēne, e' ta a' dör sa' bolökpa. E' chéyö Egipto blú ttō wa.

¹⁷ Ie' tō ie'pa wötéwa sekkā döka ká mañat. ¹⁸ Ká de mañat eṭa ie' tō iché iarak:

—Ye' tō Skéköl dalötsēta'ka. Ì cheke ye' tō a' a e' ú, e' ta ye' kē tō a' ttökwa patkepa. ¹⁹ Yēne tō a' dör wēpa ttō moki ese, e' ta a' eköl múat wötēule. A' malepa yúne, chkewō tsúmi a' yamipa tteke ketba tō e'pa a.

²⁰ E' ukuöki ta a' ēl tsirla e' tsúbitū ye' a suē. Es ye' tō isuēmi tō a' ttōke e' dör moki. E' kē dör es, eṭa a' duöralur.

Eṭa ie'pa tō iché: “E' dör buaē sa' a.”

²¹ Eṭa ichéraitō ñi a:

—Mokiē se' e' wamblē' suluē se' ēl José ta. Mik ie' kköyē' tajē se' a tō ì sulu kē wamblar ie' ki erē se' isu' tō tajē ie' eriane, erē kē e' ska' se' tkine. E' nuí ki se' weirke i'ñe.

²² Eṭa Rubén tō iūté:

—Ye' tō iyē' a' a: “Kē ì wamblar José ki.” Erē a' kē wa ye' ttō iūtēne. E' kueki i'ñe ta se' kawōta idu'wa e' nuí patauk.

²³ José ttōke iēlpa ta egiptowak ttō wa e' pakekene o'ka tō ie'pa a iwakpa ttō wa. E' kueki ie'pa kē wa ijcher tō ie'pa ttōke e' ane ie' éna. ²⁴ Mik ie' tō ie'pa ttōke e' ttsé, eṭa ie' e' skéttsa miá bānet iuk. Mik ie' er dekanē ttoie, eṭa ie' dene ie'pa ska'. Ie' tō Simeón yöktsa patké ta ipayuéwarakitō iēlpa wörki.

²⁵ E' ukuöki ta ie' tō ikané mésopa patké iēlpa sku' wà iök chkewō wa. Ñies ichéitō iarak: “Ie'pa chkewō e' ské iōwa iwakpa bil ekkē sku' a. Ñies chké bakōmirakia ñe ñala ki.” Eṭa ie'pa tō iwé wes ie' tō iché iarak es. ²⁶ E' ukuöki ta ie'pa tō ichkewō méka iburro ki ta imiyal.

²⁷ Mik ie'pa demi ñala ki wé ie'pa kapökerö ee eṭa ie'pa eköl tō isku' a burro chkō tso' e' kkō wöttsée iburro tioie ta isué tō inuköl àr sku' shua.

²⁸ Ie' tō iché iēlpa a:

—¡Isaú! Ye' inuköl mébitūne ie'pa tō e' àr sku' a.

Ie'pa ulitane suane tajē eriane tajē. Ichéraitō ñi a:

—¿Ì wamblök Skéköl tso' se' ta?

²⁹ Mik ie'pa demine Canaán, eṭa ì tka ie'pa ta Egipto e' qos pakéraitō iyē a. Ie'pa tō iché ia:

³⁰ —Ká e' wökir e' tté sa' ta kēsik wa. Ie' tō iché tō sa' dör ie'pa bolökpa.

³¹ Sa' tō iché ia: “Sa' serke buaē. Kē sa' dör yi bolökpa. ³² Sa' döka dabom eyök ki böl. Sa' yē dör eköl ē. Sa' ēl eköl blēnewatke, iēköl aṭe sa' yē ta Canaán.”

³³ Eṭa ie' tō sa' iūté: “A' ttō moki, e' ta a' ēl eköl e' múat iē ye' ska' eṭa chkewō tsúmi a' yamipa a. ³⁴ Erē a' ēl tsirla ēk

e' tsúbitu ña suè. Es ye' wà ijcher mi tò a' ttõ mokì. A' tò iwé es, e' ta ye' tò a' èl èmimine. Ñies a' íyi tuèmi bua' sa' ká i' kì.”

³⁵ Mik José èlpa tso' isku' wakkauk, eta ie'pa isué sku' a' inuköl deyal par-ratulewà. Mik e' sué, eta ie'pa tkiru-lune iyé ñies. ³⁶ Jacob tò iché iarak:

—A' tso' ye' mukat alá kè ta'. José blènewà se' yökì. Simeón ñies, kè ku' se' ta. I' ta Benjamín kiane tsèmi a' kì darè wa. Kekraë ye' weirke.

³⁷ Rubén tò iché iyé a:

—Bejamín múmi ye' a. Ye' tò ikkõ'neraë buaë. Ye' wà idörane be' a. Ye' kè wà idè'ne, e' ta ye' alá bõl e' ttõlur.

³⁸ Ie' tò iiuté:

—Ye' alá kè mìnè a' ta. Ièl José du'wa ta ie' è dawaja. Dõ' ì sulu tkõ ie' ta ñala kì, e' ta kèkèla i' duõmiwà ilà dalèrmik ta a' iane iwiie.

43

Benjamín èlpa wà imítser Egipto

¹ Ketba tkèneia darèrè Canaán. ² Chkewö dè'biturak iwà Egipto, e' enewa. Eta Jacob tò iché ila'r a:

—A' yúne chkewö skà tauk se' a.

³ Erè Judá tò iiuté:

—Wèm tso' eë e' tò iyè' sa' a yèsyèsè: “A' kè wà a' èl tsirla dè' íe, e' ta a' kè tò ye' suepa.” ⁴ Be' tò sa' èl tsirla émi sa' ta, e' ta sa' mi'mi chkewö tauk be' a. ⁵ Erè be' kè tò ièmi sa' ta, e' ta kè sa' mìnè. Wèm e' tò sa' a iché: “A' kè wà a' èl tsirla dè' íe, e' ta kè a' tò ye' suepa.”

⁶ Jacob tò iiuté:

—¿Iõk a' tò ì sulu wambleke taië ye' kì? ¿Iõk a' tò iché wèm e' a' tò a' èl skà tso'ia eköl?

⁷ Ie'pa tò iiuté:

—Wèm e' tò sa' chakéwajie darè wa: “¿A' yé tso'ia ttsè'ka? ¿A' èl skà tso'?” Kè wès sa' a ionukia. Sa' kawõtá iiütök yèsyèsè. Sa' kè wà ijcher tò wèm e' tò sa' a ichémi: “A' èl tsúbitu ye' a suè.”

⁸ Judá tò iché ie' a:

—Se' senakia, e' ta be' alá õmi ye' ta. Ye' tò ikkõ'neraë. Es be' ena sa' ena se' ala'r kòs kè duõpalur ketba wà. ⁹ Ye'

e' chõ ie' skéie. Ì de wès ie' ta, e' nuí tueraeyö. Ye' kè wà ie' dè'ne be' ska', e' ta ye' iane iwiie kekraë. ¹⁰ Kè sò kawö chõuk taië. Warma i' ta sa' daretke bõtökicha.

¹¹ Iyé tò iiuté:

—E'ma kè wès ionuk. A' tò iú i' es: A' sku' a' íyi bua'buatso' se' ká a, ese kak tsúmi wèm e' a. Bálsamo elkela ena bul alí elkela ena kiõ masmas ena mirra ena kalwö wödalo katanoie ese kòs kak tsúmi ia elkela. ¹² Ñies inuköl tsúmi ia jaishet dõka bõtökicha. Wé a' wà idè'ne e' tsúmine múne ia a' wák ulawa dõ' ie' wõa ká ché'wa. ¹³ A' yúne wèm e' ska'. Alá tsúmi. ¹⁴ Skèköl Diché Ta' Íyi Ulitane Tsata e' a ikiéyö as wèm ñe' tò a' saü er siarè wa ta imú tò be' èl ena Benjamín õbitune. Ye' ate alá kè ta', erè ¿wès ye' e' ùmiia?

¹⁵ Eta Jacob ala'r tò íyi kak íe, ñies inuköl íe jaishet dõka bõtökicha. Ñies Benjamín mírak iwà ta imíyal. Mik idemirak José ska' ¹⁶ eta ie' isué tò Benjamín debitú ie'pa wà. Ie' tò iché iu kueblu a:

—Wèpa wikkè tsúmi ye' u a. Be' yú baka ttökwa elka e' kaneú se' a. Ie'pa chköke i' ñe ye' ta dibata a.

¹⁷ Eta iu kueblu tò iwakanewé wès ichéitö ia es. Imítserak iwà e' ta José u a. ¹⁸ Erè taië ie'pa tkinewà imítserak iwà José u a e' kuekì. Ie'pa ttõramirak ñita: Ie'pa tso' se' kitõ'uk. Ie'pa tò inuköl iè'mi se' sku' a e' nuí tkène se' mik. E' nuí kuekì ie'pa tò se' klõ'wèrawà kanèblök ie'pa a kanè mésopaie kè patuè ta' ese. Ñies se' iyiwak klõ'wèrawarakitö nuí kì.

¹⁹ Mik ie'pa demi u wékkö a, eta ie'pa de tsinet u kueblu wörkì ²⁰ ta ichèrakitö ia:

—A kèkèpa, suköt sa' dè' íe chkewö tauk. ²¹ Erè sa' dè'mi wé sa' kapökerö eë ta sa' sku' kòs kkõ wõttsee ta e' a kòs sa' tò chkewö to' e' inuköl kuéne sa' tò seraa. E' debitune sa' wà mène. ²² Ñies sa' wà inuköl skà de chkewö kì tuöie. Erè kè sa' wà ijcher yi tò sa' inuköl iè'kane sa' sku' a.

²³ U kueblu tò iiuté:

—Kè a' tkinuk. Kè a' suanuk. Ye' tò a' chkewö pato' e' inuköl klõo'. A'

Këköl dör a' yé Këköl ñies, e' tō inuköl e' ië'wā a' sku' a.

E' ukuökī tā ie' tō Simeón yéttsa tsémi wé iēlpa tso' eē. ²⁴ E' ukuökī tā imítserak iwā seraa José u a. Eta di' méitō iarak klō skuoie. Ñies iburro tiérakitō. ²⁵ Ie'pa wā ijchenewā tō eē ie'pa chkōke José tā dibata a. E' kuekī ie'pa wā iyi kak de ie' a e' dapa'wérakitō mè ie' a.

²⁶ Mik ie' dewā wēshkē, eta ie'pa wā iyi kak de e' mé iā. Ie'pa wōéwaie dō iski idalōiök. ²⁷ Ie' tō ie'pa shkē'wé tā ichakéitō:

—A' yé de këkēpalatke yé' a' tō ye' a suköt ¿is e' tso'? ¿Idobyërkeiā?

²⁸ Ie'pa skà wōéwane dō iski tā ichéitō:

—A këkēpa, tō, sa' yé tso' buaë. Ie' dobyërkeiā.

²⁹ Eta José ká sué ipamik shkit, tā Benjamín dör iēl ekka imì wa ena iyé wa e' suéitō. Eta ichéitō ie'pa a:

—A' èl tsirla yé' a' tō ¿e' dör wí?

Ie' tō iché Benjamín a:

—A alà, Skëköl er buaë chō be' a.

³⁰ Ie' tō iēl suéwā e' tō ie' ttsé'wé buaë tā ie' iakka. Bet tā ie' e' skéttsa mīa wé ikapōke eē iuk. ³¹ Mik ie' ié one tā ier pablēne tā iwō skuéé tā imiāne iēlpa skà tā ichéitō: “Chkō watiō bet.”

³² José tiérakitō bánet. Iēlpa tiérakitō bánet. Egiptowak chkōke José u a e'pa tiérakitō bánet ñies. Hebreowak dör ñá egiptowak a e' kuekī ie'pa kē a kawō tā' chkök ie'pa tā ñita. ³³ José tō ie'pa tulōkwā patké chkök ñi o'mik wēs duas tso' ikī es dō ibataë. Ie'pa tō ibikeitsé: “¿Wēs ie'pa wā se' duéswō jcher?” E' kuekī ie'pa tkinewā taiē tā iñi suéka. ³⁴ Ie'pa dēne chkè tso' José mesa kī e' wa. Es iméitō ulitane a. Erë Benjamín a chkè méitō kibiie dōka sketōkicha iēlpa dēne e' tsata. Ie'pa chké taiē blo'yé José tā ttsé'ne buaë.

44

José tkā' tso' iwā wayè

¹ E' ukuökī tā iu kueblu kiére José tō tā ichéitō iā:

—Ie'pa sku' kōs wā iōka chiē chkewō wa. Ñies ie'pa inuköl iōkane

isku' kōs kkō kī. ² Ñies ye' tkā' yöule inukölchka wa tso' ye' wā wayè e' iōka ie'pa èl tsirla e' sku' kkō kī, inuköl chkewō patuo e' tā ñita.

Eta u kueblu tō iwakanewé wēs José tō iché iā es. ³ Bule es bla'mi diwō tskine tā José tō iēlpa a kawō mé shkōkne iu a iburroë. ⁴ Kam ie'pa dōmi kamië, eta ie' tō iché iu kueblu a:

—Be' yú ie'pa itōkī. Mik be' ikué, eta ichō iā: ‘Ye' e' wé buaë a' tā, ¿iök a' e' wamblé sulu ye' kī? ¿iök a' tō ye' wōkir tkā' yöule inukölchka wa, ⁵ e' dör wayè ena iyi tōtkoie, e' bléwabitū a' tō? A' e' wamblé suluë.’

⁶ Mik ie' ikuérak, eta ichéitō wēs iwōkir tō iché iā es. ⁷ Eta ie'pa tō iiüté:

—¿iök be' tō ttè e' ché sa' a es? Kë ekkè chök sa' e' wamblōpa. ⁸ Sa' bite Canaán tkörö iē inuköl mīne sa' sku' a e' mukne. ¿Wēs be' ibikeitsēmi tō sa' tō inukölchka o' orochka e' bléwami be' wōkir u a? ⁹ Sa' sku' shuyulō. Yi icha a ikuébō, as e' wák duōwā. Sa' malepa atē be' kanè mésopaie.

¹⁰ Ie' tō iché ie'pa a:

—Iwā tkōraë wēs a' tō iché es. Erë wé èk sku' a ikunewā e' è dōraë ye' kanè mésoie. A' malepa kë iane iwiie. A' mi'mine buaë.

¹¹ E' bet ie'pa ulitane tō isku' éwa iski tā ikkō wöttse'lor. ¹² U kueblu tō sku' shuyulé'rak ikibi èk kewe dō itsirla Benjamín ska'. Eta Benjamín sku' kkō a tkā' àr. ¹³ Ie'pa datsi' jchélor eriane taiē kuekī. Ie'pa dali payuéne burro kī tā ibiteyalne José ska'. ¹⁴ Mik Judá ena iēlpa demine José ska', eta José duria. Ie'pa wōéwa iski iwörki. ¹⁵ E' dalewa ie' tō iché iarak:

—¿iök a' e' wamblō es? ¿A' kë wā ijcher tō wēm dör wēs ye' es, e' s'tōtkè buaë?

¹⁶ Judá tō iiüté:

—¿Ima sa' tō be' iütēmi? ¿I wa sa' tō be' a ikkachēmi tō sa' kë wā i sulu wamblēne? I wamblēule sulu sa' wā e' sué Skëköl tō. I' sa' iēter be' wörki. Sa' klō'ú be' kanè mésoie. Yi sku' a be' tkā' kune e' klō'ú ñies.

¹⁷ Erë ie' tō iiüté:

—Kë ye' a e' wamblënu_k es. Yi sku' a ye' tka' kune, e' ë atë ye' kanè mésoie. A' malepa mi'mine buaë a' yé ska'. Kë yi tö a' tsiriwepa.

Judá kköché siarla Benjamín dalërmik

¹⁸ Etä Judá debitu José wörki tsinet, etä ichéitö ia:

—A këkëpa, be' we'ikëyö, mishka ttök se' bö_l ë. Be' dalö dör wës Egipto blú dalö es e' kuëki kë be' ulunuk ye' ki. ¹⁹ Be' tö sa' a ichaki' tö sa' yé ta', sa' ël skà ta'. ²⁰ Sa' tö be' iutë' tö, sa' yé ta' këkëpalatke, ñies sa' ël ta' eköl iä duladula. E' kune mik sa' yé kënewatke etä. Sa' be' a iyë' tö sa' yé ki tajë ilä tsirla ëk kiar. Alà e' ë atéat imi a. Ie' ël blënewa. ²¹ Be' tö sa' a iyë' tö alà e' tsübitu suëyö. ²² Sa' tö be' a iyë' tö kë ie' döpa. Kë ie' a iyë' menukat ekörla. Mik ie' tö iyé méat eköl, etä iyé duöwami ie' dalërmik. ²³ Erë be' sa' a iyë' tö sa' kë wä ie' dë', e' ta' be' kë sa' kiepawa.

²⁴ “Mik sa' dë'mine sa' yé wörki, etä i kos yé' be' tö sa' a, e' paké sa' tö ie' a. ²⁵ Ie' tö sa' a iché: ‘A' yúne chkewö taük.’ ²⁶ Erë sa' tö iutë: ‘Sa' kawöta sa' ël tsirla tsukmi. Sa' kë wä ie' mine, e' ta' wëm e' kë tö sa' kiepawa.’ ²⁷ Ie' tö sa' iutë: ‘A' wä ijcher buaë tö ye' alaköl e' tö ye' a alà mé bö_l ë. ²⁸ Iaiäë eköl minea ye' yöki, kë ye' wä isuneia. Ye' iklö'wé tö ie' kötwä iwiwak sulusi tö. ²⁹ A' wä ye' alà bata i' mítser ta' i sulu tka ie' ta' ñalä wa, e' ta' wö'kela i' duörawa eriar ë wä. Itka es, e' ta' a' iane iwiie.’

³⁰⁻³¹ “Sa' yé éna ilä dalër tajë. E' kuëki sa' demine ie' ska', erë ie' isuë tö ilä tsirla kë dë'ne sa' wä, e' ta' ie' duörawa eriar ë wä. E' wiie sa' iardaë. ³² Ye' tö ye' yé a iyë': ‘Ye' e' chö be' alà tsirla kkö'nuk. Ye' kë wä idë'ne, e' ta' ye' iane iwiie këkraë.’ ³³ E' kuëki ye' kköchö be' a tö ye' tsüat be' kanè mésoie, alà tsirla skéie. Ie' ömi as imi iëlpa ta. ³⁴ Alà tsirla kë minene ye' ta, e' ta' ¿wës ye' mi'mine ye' yé ska'? Ye' kë ki ye' yé kiane suë weinuk siarë.”

45

José e' chéka iëlpa a

¹ José kë a iwöklöneia ikanè mésopa ulitane tso' kaneblök eë e'pa wörki. E' kuëki ie' tö iché ie'pa a aneule: “A' kos yúshka bánet. Sa' múat sa' wakpa ë.” Es mik José e' chéka iëlpa a, etä ikanè mésopa kë ku' yës ie' ta.

² Etä ie' iéka tajë, e' ttsé Egipto wakpa tö. Egipto blú a itté demi tö José tso' iük. ³ José tö iché iëlpa a:

—Ye' dör José. ¿Se' yé tso'ia ttsë'ka?

Ie'pa tkirulune tajë suane José yöki, e' kuëki kë ie'pa a ie' iutëneia. ⁴ José tö iché ie'pa a:

—A' shkōwä tsinet ye' o'mik.

Mik ie'pa e' skéwä tsinet, etä ie' tö iché ie'pa a:

—Ye' dör a' ël José watö'ttsa a' tö tsëmi Egipto e'. ⁵ Skëköl tö ye' patkë'bitu ië a' yöki kewe s'tsatkoie ketba ulä a. E' kuëki kë a' erianuk, kë a' tkinuk ye' watö'ttsa a' tö e' kuëki. ⁶ Ketba de e' ki duas de bö_k. Etä duas skël kianeia. E' shua iyi kos kuatkëmisö erë kë itskirpa yës. ⁷ Erë Skëköl tö ye' patkë'bitu ká i' ki a' yöki kewe as a' aleripa kë erwa as Skëköl tö a' tsatkö ie' diché tajë e' wa. ⁸ Es Skëköl wák tö ye' patkë'bitu ië, e' kë dör a' ye' watö'ttsa e' kuëki. Skëköl tö ye' méka Egipto blú pattökwakie. Ye' dör ie' u kuëblu ena Egipto wa'ñe wökir. ⁹ A' yúne bet ye' yé ska' ta' ichö ia: ‘Be' alà José ttë i' patkëbitu be' a: Skëköl tö ye' méka Egipto ká kos, e' wökirie. Be' shkō ye' sauk bet. Kë bö ipanuk tajë. ¹⁰ Be' serdaë ká kië Gosen eë be' yamipa kos ta, ñies be' iwiwak kos ena i kos tso' be' wä ekkë ta. ¹¹ Ketba duéswö kianeia skël. E' kuëki ye' tö chkewö meraë a' ulitane a as a' wä chkewö tso' wë'. ¹² Ye' ël Benjamín ena a' ulitane tö ichëmi ye' yé a tö moki ye' wák ttë a' ta. ¹³ Ipakö ye' yé a tö ye' dör Egipto wökir. Ñies i kos suë a' tö ië, e' pakö ia. ¡Ye' yé tsübitu bet ië!

¹⁴ Etä José tö iël Benjamín paklö'wéwa ta iieka. Es Benjamín tö José paklö'wéwa ta iie ñies.

15 Età José tò ièlpa kòs wöalattsé, ñi paklö'wéwarak ta ijérak. Età erpa ièlpa er deka ttök ie' ta.

16 Età Egipto blú u a ttè demi tò José èlpa debitu ie' ska', e' tò Egipto blú ena ikueblupa kòs e'pa ttsé'wé buaë.

17 Età Egipto blú iché José a:

—Ichö be' èlpa a: 'A' chkewö payuö iyyiwak ki ta a' yúne Canaán. 18 Età a' yé ena a' yamipa kòs e' tsúbitu ye' a. Ká tso' Egipto e' bua'ie mekeyö a' a. Ñies chkewö tso' Egipto e' bua'ie mekeyö a' a. 19 Ñies ichö ie'pa a: 'karreta tsúmi taië a' alakölpá ena a' ala'r ena a' yé e'pa kòs tsobitu. 20 Egipto iyi tso' bua'buá e' kakmeraëyö a' a. E' kueki kè a' tkinuk i' tso' a' wá e' ki.'

21 Età Jacob ala'r tò iwé i' es. José tò karreta mé ie'pa a wes Egipto blú tò iché es. Ñies chkö méitö ie'pa a ñè ñala ki. 22 Ñies datsi' pa'alí mé iarak e' mane'woie. Erè Benjamín a datsi' kakméitö sketökicha iënoie. Ñies inuköl wömulé méitö ia döká cien mañalyök (300). 23 Ýyi bua'buá tso' Egipto e' kak patkémi iyé a payöule burro ki döká dabop. Ñies trigowö ena pan ena chkewö skà e' payuëitö burro dabop skà ki iyé a ñè ñala ki. 24 Mik José èlpa mitke, età José tò iché ie'pa a:

—Kè a' mía ñippök ñala ki.

25 Ie'pa e' yéttsa Egipto a demi Canaán iyé ska'. 26 Età ie'pa tò iché iyé a: "Be' alà José tso'ia ttsé'ka. Ie' tso' Egipto ká kòs e' wökirie." Ttè e' tò Jacob wökrawéwa taië. Kè uteia. Ie' kè wá ttè e' klöone. 27 Erè mik ie'pa tò i' kòs yé' José tò ie'pa a e' paké iyé a, ñies mik Jacob tò karreta patké José tò ie'pa tsömi e' sué, età ie' er dekané ttsé'ne buaë. 28 Età ie' iché: "E' è kata ye' a, ye' alà José tso'ia ttsé'ka. Ye' mi'ke isaük kam ye' blérwa, e' dalewa."

46

Jacob mía Egipto

1 Età Jacob e' yéttsa iu a. I' kòs tso' iwa e' mítser seraa. Mik idemirak ká kiè Beerseba ee, età iyyiwak ña'wéitö

iyé Isaac, e' Kèköl dalöioie. 2 E' nañewe Skèköl ttè ie' ta kabsueie ta ikiéitö ikié wa:

—A Jacob.

Jacob tò iiuté:

—¿Í?

3 Età Skèköl iché ia:

—Ye' dör be' Kèköl. Ye' dör be' yé Kèköl. Kè be' suanuk shkökmi Egipto. Ee ye' tò be' aleripa alöweraë taië. 4 Ye' mi'ke be' ta Egipto. Ñies ye' wák tò be' aleripa yerattsañe ká e' a. Ñies mik be' duökewatke età José tso' be' o'mik.

5 E' ukuöki ta Jacob e' yéttsa Beerseba a. Età ie' ala'r tò ie' iéka karreta patké' Egipto blú tò ie'pa tsömi e' a. Ñies ie'pa ala'r ena ie'pa alakölpá e'pa iékarakitö karreta a.

6 Età Jacob mía Egipto iyamipaë se. Ie' baka kòs ena ie' obeja kòs e' mítser ie' wá. Ñies i' kòs dè' ie' ulá a Canaán e' mítser ie' wá seraa. 7 Ila'r kòs ena isibayökpa kòs e'pa mía da'a Egipto.

8 Ikképa dör Israel aleripa mineyal Egipto. E'pa dör Jacob ena ila'r.

Rubén, e' dör Jacob alà kibi ék. 9 Età Rubén ala'r kiè: Hanoc, Falú, Hesrón, ena Carmí.

10 Simeón ala'r kiè: Jemuel, Jamín, Óhad, Jaquín, Sóhar, ena Saúl. Saúl mi dör canaánwak.

11 Leví ala'r kiè: Guersón, Quehat ena Merarí.

12 Judá ala'r kiè: Er, Onán, Selá, Fares ena Zérah. (Er ena Onán, e'pa blénewa Canaán.) Fares ala'r kiè Hesrón ena Hamul.

13 Isacar ala'r kiè: Tolá, Puvá, Job ena Simrón.

14 Zabulón ala'r kiè: Séred, Elón ena Jahleel.

15 E'pa kòs dör Jacob ala'r kune Padán-aram Líá ta. Ie'pa kutà kiè Dina, e' kune ee ñies. Jacob aleripa kòs wépa ena alakölpá e' döká dabom mañayök ki mañal (33).

16 Gad ala'r kiè: Sefón, Haguí, Esbón, Suní, Eri, Arodí, ena Arelí.

17 Aser ala'r kiè: Imná, Isvá, Isví ena Beriá. Ie'pa kutà kiè Sérah. Beriá ala'r kiè Heber ena Malquiel. 18 E'pa dör Jacob aleripa Zilpá ta, e' mé Labán tò

ilà busi Lía, e' a ikanè mésoie. Ie'pa kōs dōk̄a dabom eyōk k̄i terōl (16).

19 Jacob alakōl kiè Raquel, e' ala'r kiè José ena Benjamín. 20 José ala'r dōr ilakōl Asenat ta e'pa kiè Manasés ena Efraín. Ie'pa kune Egipto. Asenat dōr wēm kiè Potifera, e' alà busi. Potifera dōr egiptowak awá ekōl. Ie' kanēblōke ká kiè On ee. 21 Benjamín ala'r kiè Bela, Béquer, Asbel, Guera, Naamán, Ehi, Ros, Mupim, Hupim ena Ard. 22 E'pa dōr Jacob aleripa Raquel ta. Ie'pa kōs dōk̄a dabom eyōk k̄i tkēl (14).

23 Dan alà kiè Husim. 24 Neftalí ala'r kiè: Jahseel, Guní, Jezer, ena Silem. 25 E'pa dōr Jacob aleripa ilakōl Bilhá ta, e' mé Labán tō ilà busi Raquel a ikanè mésoie. Ie'pa dōk̄a kul (7).

26 Jacob ta iyamipa ekka mīne Egipto, e' wakpa dōk̄a dabom teryōk k̄i terōl (66). Ie' ala'r e' alakōlpa, kē shtane ishūa. 27 José ala'r kune Egipto e'pa dōr bōl. Jacob yamipa dē'mi Egipto dōk̄a dabom kuryōk (70) seraa.

28 Eta Jacob tō ilà Judá patkēmi kewe José a ibiyōchōk: “Be' shkō Gosen ye' ñaletsuk.” Eta mik ie'pa demi Gosen, 29 eta José tō ikanè mēsopa ké ie' karreta yōktsa tsēmi iyē ñaletsoie. Mik idemi iyē ska' eta iyē paklō'wēwaitō eta ie' ié tajē. 30 Eta Jacob tō iché José a:

—jire' ye' blērwaṁi buaē! Ye' be' suéne buaē, be' serkeia e' kueki.

31 Eta José tō iché iyamipa kōs a:

—Ye' mīa Egipto blú a a' biyōchōk tō 'ye' ēlpa ena ye' yē yamipa kōs serke Canaán e'pa debitu e' tsukat ye' ska'. 32 Ie'pa dōr iyiwak alōukwakpa. E' kueki ie'pa baka kōs ena ie'pa obeja kōs ena i kōs tso' ie'pa wa e' debitu ie'pa wa.' 33 Mik Egipto blú tō a' chaké: ‘¿I dōr a' kanè?’, 34 e' ta ichō ia: ‘Kekraē sa' kanè dōr iyiwak alōuk wēs sa' tsá bak es.’ Egiptowak kē kane senuk obeja alōukwakpa ta ñita, e' kueki Egipto blú kawō mēmi a' a' senuk Gosen.

47

1 Eta José mīa ibiyō muk Egipto blú a ta ichéitō ia: “Ye' yē ena ye' ēlpa serke Canaán, e'pa debitu ié. I' ta ie'pa tso' Gosen. Ie'pa obeja ena baka ena i kōs tso' iwa e' debiturak iwa seraa.” 2 José tō iēlpa shushté dōk̄a skel ta imītser iwa Egipto blú ska' as ie' tō iwakpa saū. 3 Eta Egipto blú tō José ēlpa a ichaké:

—¿I dōr a' kanè?

Eta ie'pa tō iūté:

—A kēkēpa, sa' dōr obeja alōukwakpa wēs sa' tsá bak es. 4 Ketba meneka tajē sa' kaska'. Sa' iyiwak a kē chke ta'ia, e' kueki sa' bitea senuk ká i' ki. Be' we'ikē sa' tō, kawō mú sa' a senuk Gosen.

5 Eta Egipto blú tō iché José a:

—Be' yē ena be' ēlpa de senuk be' ta. 6 Ká tso' Egipto e' wē kiane be' k̄i e' mú ie'pa a senioie. Kōs ká tso' Egipto e' bua'ie dōr Gosen e' mú ie'pa a senioie. Be' yamipa shūa wēpa tso' iyiwak kkō'nē buaē, e' ta esepa múka ye' iyiwak kkō'nuk.

7 Ñies José wa iyē Jacob mí kkachē Egipto blú a. Jacob tō Egipto blú shke'wē er bua' wa. 8 Eta Egipto blú tō ie' a ichaké:

—¿Kōs duas tso' be' k̄i?

9 Jacob iūté:

—Ye' k̄i duas de cien eyōk k̄i dabom mañayōk (130) shkōk w̄i a dià a. Kawō e' kē dōr tajē. E' tka ye' k̄i darērē. Erē kam ye' k̄i duas dō kōs ye' yēpa k̄i duas bak ekkē.

10 E' ukuōki ta Jacob e' chéat Egipto blú a ta imía. 11 Eta José tō ká bua' bua' tso' Egipto, e' mé iyē ena iēlpa a senioie wēs Egipto blú tō iché es. Ká e' ate Ramsés. 12 Ñies ie' tō chkewō meke iyamipa a kōs ila'rla tso' u a a ekkē.

José tō chkewō watué Egipto wakpa a

13 Ká ulitane kē iyi wōria, e' kueki ketba k̄i tkērke poē. Ketba tō s'tteke tajē Canaán ena Egipto. 14 Chkewō tué Egipto wakpa tō ena Canaánwakpa tō, e' ské kōs blé José tō Egipto blú u a. 15 Mik Egipto wakpa ena

Canaánwakpa inuköl enewa seraa, eta Egipto wakpa mía José ska' ta' iché ia:

—Be' sa' a' chkewö mú! Kě sa' inuköl ta'ia. Kě idör bua' tō e' ẽ kueki be' tō sa' méttsa duökwa ketba a.

16 Eta ie' tō ie'pa iuté:

—A' kě wa inuköl ta'ia, e' ta' a' iyiwak tsúbitu ña, e' skéie ye' tō a' a' chkewö meke.

17 Egipto wakpa wa kabaio ena obeja ena baka ena burro e' kōs mí ie' a. E' skéie ie' tō chkewö mé ie'pa a dō duas ek. 18 Duas e' tka eta ie'pa míyalne ie' ska' ta' iska ché ia:

—Be' wa ijcher buaë tō kě sa' wa inuköl ta'ia. Ñies sa' iyiwak kōs, e' dör be' icha. Sa' ká ẽ tso'ia sa' wa ena sa' wakpa, e' ẽ tso'ia sa' wa mē be' a 19 Sa' wákpa taú. Sa' ká taú ñies. E' skéie iyiwö mú sa' a. Sa' kaneblōmi sa' wákpa ká a Egipto blú a. Es sa' ate Egipto blú kanè mésopaie. Eta chkewö ẽ memibö sa' a as kě sa' duölr ketba wa ena sa' ká kě weir ẽ ichök.

20 Egipto wakpa tō iká watuéttsa José a ketba kueki. Es Egipto ká kōs de Egipto blú ulà a. 21 Ñies Egipto wakpa kōs ate blu' kanè mésopaie. 22 Ie'pa sacerdotepa ká e' ẽ kě tone José wa. Egipto blú tō chkewö kakmeke ie'pa a, e' kueki ie'pa kě wa iká watonettsa.

23 E' ukuöki ta' José tō iché Egipto wakpa a:

—A' wákpa kōs ena a' ká kōs e' tō'ttsa ye' tō se' blú a, e' kueki i' ñe ta' a' kōs ate ie' ulà a. Iyiwö i' tsúmi a' tō ta' ikuatkō.

24 Mik iwōne ta' iyiwö tso' dōka saco skel, eta itsá yōttsa sacco et mē Egipto blú a. Iyiwö eyök ate e' dör a' a' kuatkē, ñies a' yamipa ulitane a ñanoie.

25 Eta ie'pa tō iuté:

—Be' tō sa' tsatké ketba ulà a. Be' er bua' sa' ta'. E' kueki sa' e' chōke Egipto blú kanè mésopaie.

26 Es José tō kawō mé Egipto wakpa a tō iyiwö tso' dōka sacco skel e' tsá yōttsa sacco et mē Egipto blú a. I' ñe ta' e' wekeia ie'pa tō es. Egipto sacerdotepa ẽ kě kawōta iyiwö tsá muk Egipto blú a, ie'pa ká kě dē' Egipto blú ulà a e' kueki.

Jacob tō ittè bata ché José a

27 Es Israel aleripa e' tséat senuk Gosen, ká e' ate Egipto. Ká e' kōs de ie'pa ulà a. Ee ie'pa alōne taië. 28 Jacob sene'ia ká e' a' duas dōka dabom eyök ki kul (17). Duas de ie' ki cien eyök ki dabom tkëyök ki kul (147).

29 Mik ie' tō ittés tō iduökewatke, eta José tsuk patkëitō ta' ichéitō ia:

—Moki be' er buaë chak ye' a, e' ta' be' ulà múwa ye' tu' dikia iwà kkachoie tō moki i' kiekeyö be' a e' waweraëbö. Ye' nu kě wōtarwa Egipto.

30 Mik ye' blēnewa mía ye' dēütōpa itōki, eta ye' nu yōttsa ká i' ki tsúmi wōtēwa ie'pa pō a.

Eta José tō iuté:

—Es yō iweraë.

31 Iyé tō iché ia:

—Ichö ña moki Skëköl wörki tō be' iweraë es.

Eta José tō ittè mé moki iyé a. Eta Jacob wōméwa ika' ki ta' Skëköl kikékaitō.

48

Jacob er buaë ché José ala'r a

1 E' ukuöki ta' ie'pa wa biyö debitu José a: “Be' yé duöke tso' suluë.” Eta José mía isauk ila'r böl mí iwa e' ta.

2 Mik ie'pa tō iché Jacob a tō José debitu be' sauk, eta ie' e' tkéka isulú wa iká ki. 3 Eta ie' tō iché José a:

—Skëköl Diché Ta' Íyi Ulitane Tsata e' e' kkayë' ye' a ká kiè Luz ate Canaán ee. Ee ie' er buaë yé' ye' a 4 ta' ichéitō ña: “Ye' tō be' aleripa alōweraë taië. Ie'pa dōraë ká taië e' wakpaie. Ká i' meraëyö ie'pa a, e' atdaë ie'pa ulà a kekraë michoë.” 5 Be' ala'r böl, Efraín ena Manasés, e'pa kune kam ye' dō Egipto e' yöki. Ie'pa tsétköyö wes ye' wák ala'r es wes ye' ala'r Rubén ena Simeón dör ye' ala'r es. 6 E' kueki ká meraëyö ie'pa a wes ye' wák ala'r a es. Ie'pa itōki be' ala'r ská kurmi, e'pa dör be' wák a. Erë ie'pa dör Efraín ena Manasés elpa, e' kueki ká ñe' kak dōraë ie'pa ulà a ñies. 7 Mik ye' manét Padán-aram e' demi Canaán döketsatke Efrata, eta ee ñala ki be'

mì blènewa ye' yökì. Ee ye' tò ie' nu blè'waat Efrata ñalé ki. (I'ñe ta ká e' kiè Belén.)

⁸ Mik Jacob tò José ala'r sué eta ichakéitö:

—¿Sepa dör yi?

⁹ Ie' tò iüté:

—I'pa dör ye' ala'r mé Skëköl tò ye' a ká i' ki.

Etá iyé tò iché ia:

—Ie'pa tsúbitu ye' ska' as ye' er bua' chö ie'pa a.

¹⁰ Jacob kënewatke e' kueki iwöbla kë wawëria buaë. E' kueki José tò ila'r patkémi tsinet iyé o'mik. Etá Jacob tò italapa paklö'wé wöalattsé. ¹¹ E' ukuöki ichéitö José a:

—Ye' ibikeits tò ye' kë tò be' suepaia, erë Skëköl tò kawö mé ye' a be' ena be' ala'r suoie.

¹² Etá José tò ila'r skéttsa iyé o'mik ta iwöéwa dö iski iyé dalöioie. ¹³ E' ukuöki ta ila'r böi klö'wéwaitö iulá a. Efraín mí José ulá bua'kka, Manasés mí José ulá bakli'kka. Es itsémiitö iyé ska'. Etá Efraín até Jacob ulá bakli'kka, Manasés até Jacob ulá bua'kka. ¹⁴ Erë Jacob ulá bua'kka méka Efraín dur ie' ulá bakli'kka e' wökir ki. Eré e' dör alá tsirla. Etá iulá bakli'kka mékaitö Manasés dur ie' ulá bua'kka e' wökir ki. Eré e' dör alá kibi. Es Jacob ulá tsétkö wí'ké io'ké.

¹⁵⁻¹⁶ Etá ier bua' ché José a i' es:

“As Skëköl er buaë chö ala'r böi i' a kekraë.

Ye' yépa bak Abraham ena Isaac, e'pa bak Skëköl e' dalöiök,

e' tò ye' kkö'nami kuaë dö ikké ta.

Ie' tò ye' tsatké kekraë iyi sulusi ulá a.

As ala'r i' wa kë ye' chöwa sulitane éna kekraë.

Ñies ye' yépa bak Abraham ena Isaac as e'pa kë chöwa sulitane éna kekraë.

As ala'r i' alör tajé ká ulitane ki.”

¹⁷ Jacob ulá bua'kka méka Efraín wökir ki, e' kë mène José a buaë. E' kueki ie' tò iyé ulá bua'kka e' klö'wéwa méka ilá kibi dör Manasés e' wökir ki. ¹⁸ E' dalewa ichéitö ia:

—¡A yéwö, kë idör es! I' dör alá kibi. Be' ulá bua'kka múka i' wökir ki.

¹⁹ Erë iyé kë wa iöne es. Ie' tò iché ia:

—¡A alá, e' jcher ye' wa, e' jcher ye' wa! Ie' alördaë tajé, ie' döraë këképa tajé. Erë itsirla ék e' döraë këképa tajé shuté ikibi tsata. Ñies ie' aleripa döraë ká tajé e' wakpaie.

²⁰ Es e' é diwö wa Jacob er buaë ská ché italapa a i' es:

—Mik Ísrael aleripa er buaë cheke ñi a eta ie'pa tò icheraë ñi a i' es: ‘As Skëköl er buaë chö be' a wes Efraín ena Manasés e'pa a er buaë yéne es.’

Es Jacob er buaë ché Efraín a, Manasés a imène, e' tsata. ²¹ E' ukuöki ta José a ichéitö:

—Ye' duökewatke erë Skëköl tò a' kkö'neraë. Ie' wa se' aleripa mirane Canaán wé se' yépa bak senuk ee. ²² Ye' tò ká bua'ie méat be' a ime'bakyö be' élpa a e' tsata. Ká e' kié Siquem. E' yé'ttsa ye' tò amorreowak ulá a ñippé wa.

49

Jacob tò ittè bata ché ila'r kos a

¹ Jacob tò ila'r kié e' ska' ta ichéitö ie'pa a: “A e' sköwa ye' o'mik. I' tköraë a' ta e' wà chekeyö a' a:

² “A ala'rla, a' e' sköwa tsinet ye' ttö ttsök,

ye' dör a' yé. Ye' ttö ttsö.

³ “A Rubén, be' dör ye' alá kibi.

Be' dör ye' diché tsá e' alé.

Be' dalöiértá tajé, be' diché ta' tajé be' élpa tsata.

⁴ Erë i'ñe ta kë idör es.

Be' dör wes di' yöliie es kë iwöklör yés.

Be' tò ye' dalöse'owa. Be' sene'ka ye' alaköl ta.

E' kueki be' kë dalöierpaia wes ko'k es.

⁵ “Simeón ena Leví, e'pa dör ñi élpa; ie'pa tabè tso' ñippoie é.

⁶ ¡Wé ie'pa e' dapa'uke ee ye' kë shkak! Ie'pa tò wépa kötulur kësik é kueki.

Baka wé'ñe klökicha blublu e' télorakitö éanas.

7 Ie'pa kēsik dör suluë ichökle
e' kueki ie'pa kawö tköraë suluë.
;Ye' tö ie'pa aleripa powerami senuk
iēlpa malepa aleripa shuā wī a
diā a!

8 “A Judá, be' ēlpa tö be' kikerakā tajē.
Be' bolökpa klö'wewaraë be' tö ikuli' a,
es be' e' alörakā ie'pa ki.
Be' ēlpa ekka e' wöörawa iski be'
dalōioie.

9 ;A Judá, be' dör ye' alà!
Be' dör wes ma'name alà es.
Mik ì ttéitō tā ikaté one,
eta ie' e' wöéwa e' téwa iski wes
ma'name kēchke es.
;Yi dōmi ie' tsiriuk?

10 Judá aleripa dōraë blu'paie tajē
kekraë dō mik iblú chök de eta.
Blu' e' ttō iūteraë sulitane tö.

11 Ie' tö iburro pupula muēke uva
shuā.

Ñies idatsi' skuöke uva diō wa.

12 Ie' wöbla dör daloloë uva diō tsata.
Ie' kà dör saruruë baka tsu'diō tsata.

13 “Zabulón serdaë dayë kkömik.
Eē tajē kanò irirke ese ké tso'.
E' ká kkō dōrawā Sidón kkömik.

14 “Isacar dör wes iyiwak tso' dalì oie
diché tā' tajē ese e' mùtēr enuk
iwé a es.

15 Mik ie' isuë tö ká e' dör buaë senoie
ñies enoie,
eta ie' tsiwö ki dalì dekane kanēblök.
Ie' e' mèttsā kanēblök kanè mésoie, kē
tkine e' ki.

16 “Dan ditséwö shuā s'shulirdaë buaë
yēsyesē wes Israel aleripa e'
ditséwö malepa es.

17 Dan dōraë wes tkabē chök tso' ñalā
kkō a tö kabaio kuè iklö a tā
iwák brutāne itsiwökka ese es.

18 “;A Jehová, ye' tso' be' panuk tö ye'
tsatkó!

19 “Gad ppök ñippökwapka dōraë tajē.
Erē ie' tö ie'pa pperaë, itötieraë.

20 “Aser ká ki chké kata' buaë tskir-
daë.

Ì wörke kos e' dör buaë shute mène
buaë blu'pa a.

21 “Neftalí dör wes sulí alaki dur áie
ala'rla tā' bua'buāala ese es.

22 “José dör wes burro kañiru suè dur
di' tum kkömik es,
wes burro pupula kañiru suè dur ká
tukir ki es.*

23 Kuaböt namépa éna sulu iar,
ie' ki kuaböt uyérakitö kēsik wa.

24 Erē ie' ulà diché darērē;
e' wa ie' wā ishcame' shuirikar
darērēē,
kē ulà shtrirtā'wā yēs.

Skököl tö ie' a diché e' mé.

Skököl e' dör Jacob Kököl e' diché tā'
tajē.

Skököl e' dör Israel aleripa kkō'nukwak.
Ie' tö Israel aleripa tsatkeke.

25 A José, be' yé e' Kököl tö be' kimeke
kekraë.

E' dör Skököl Diché Tā' Íyi Ulitane
Tsata,

Ie' er buaë chōraë be' a.

Kalí buaë patkeraë ie' tö be' daliwö ki.
Ñies be' a di' atdaë buaë íyök ki as be'
dalikua talar buaë.

Be' aleripa alakölpa ala'r dōraë tajē,
ñies be' iyiwak dōraë tajē.

Es Skököl er buaë chōraë be' a.

26 Be' yé er buaë yé' be' a,

e' tkōkā ye' yé er buaë yé' ye' a e' tsata.
Skököl tö José shukit iēlpa shuā
iwökirie,

e' a ie' er buaë chō michoë wes kabata
yöbië kē ertā'wa es.

27 “Benjamín dör wes chichi kañiru
kēsikie ese es;

bla'mi tā iyiwak ttéwaitö katè,
tsáli tā ibata watiéwaitö.”

28 E'pa dör Israel ditséwöpa daia
itökí dōkā dabom eyök ki böt (12), e'
yépa tsá. Es ie'pa yé tö ie'pa a iché
mik ie' tö ittè bata ché ie'pa a eta.

Jacob blēnewā

* 49:22 José dör wes burro...ká tukir ki es: Ñies hebreoie ttè e' mane'wēmiso i' es: José dör wes kal
tskirke di' kkömik es; tkakā iké kköiëule e' mik buaë, ñies iwördaë tajē.

29 Jacob tö iché ila'r wëpa a: “Ye' blërkewā e' kēwō dōkewātke. Mik ye' blënewā, eṭa ye' nu blōwā ákuk a ká wé ye' yamipa nu blëne eē. Pō e' aṭe wēm kiè Efrón dōr hititawak e' ká a. 30 Ká e' aṭe Macpelá Mamré wōshaë. Ká e' aṭe Canaán. Ká e' ena ákuk e' wato'ttsa Efrón tö Abraham a as Abraham tö iyamipa nu blō eē. 31 Eē Abraham ena ilaköl Sara, ñies Isaac ena ilaköl Rebeca, e'pa nu blëne. Eē ye' tö ye' alaköl Lía, e' nu blë'wā ñies. 32 Ká e' ena ákuk e' wato' hititawak tö.”

33 Mik Jacob tö ttè e' kōs ché one eṭa ie' e' téwane ika' kī ta iblënewā míā idëütöpa itōki.

50

1 Eṭa José tö iyë nu paklö'wéwa wöalattséitō ta iie' tajë. 2 E' ukuöki ta ie' tö egiptowak dōr s'nu kanéukwakpa e'pa kié iyë nu kapeyökwa as kë inurwa. Eṭa es ikanewérakitō. 3 Ikanewérakitō dōka ká dabom tkëyök (40 días), ekkë kawō kiane ikanewoie e' kuëki.

Egiptowak tö ischö eriaitsé kawō dōka dabom kuryök (70 días). 4 E' ukuöki ta José ttè Egipto blú kuëblupa ta, ta ichéitō ie'pa a:

—A' éna er bua' chak ye' a, e' ta' a' yú ichök Egipto blú a 5 tö mik ye' yé duökewātke, eṭa ie' tö ye' ka' ie' a ttè muk Skëköl wörki tö inú blerawayō ákuk kane'o'at ie' wák tö aṭe Canaán e' a. E' kuëki kawō mú ña ie' nu tsomi blëwā eē. Mik ye' iblëwā ta ye' dotkene.

6 Eṭa Egipto blú tö iüté:

—Be' yú be' yé nu blökwa wës ie' tö be' a iki' es.

7 Eṭa José míā iyë nu blökwa. Egiptowak kuëblupa kōs e'pa míyal ie' ta. 8 Jacob yamipa ekka ena José yamipa ekka ena iëlpa e'pa kōs mí ñies. Ie'pa ala'r ena ie'pa iyiwak e'pa ë atéat Gosen. 9 Ñies pë' mí tajë karreta kī ena kabaio kī. Es pë' mí tajë José ta. 10 Mik ie'pa demi ká kiè Goren-hatad aṭe tsinet di' Jordán diwō tskirke e' kker eē, eṭa eē ie'pa ulitane tö Jacob

nu wötërkewā e' kēwō tkō'wé dalō tajë wa. Eē José tö iyë eriaitsé dōka ká kul.

11 Mik canaánwak serke eē, e'pa tö Jacob nu wötërkewā kēwō tkō'wé e' sué, eṭa ie'pa tö iché: “Moki egiptowak tö s'nu wötërkewā e' kēwō tkō'wéke dalō tajë wa.” E' kuëki ká e' kiè méka ie'pa tö Abel-Misraim.* Ká e' aṭe tsinet di' kiè Jordán e' kkömik.

12 Es Jacob ala'r tö iyë nu kanewé wës ie' tö iyë' ie'pa a es. 13 Ie'pa wā inú mítser Canaán iblëwarakitō ákuk yöule Abraham wā iyamipa pöie e' a. E' aṭe Macpelá. E' wato'ttsa hititawak kiè Efrón tö Abraham a. Ká e' aṭe Mamré wōshaë. 14 Mik José dëütō nu blëne one, eṭa ie' biteane Egipto. Ie' ëlpa ena pë' ulitane mine ie' ta e'pa kōs biteyalne ie' ta.

José ëlpa suanékane ie' yöki

15 Jacob blënewā e' ukuöki ta José ëlpa tö ibikeitsé: “Isalema José éna sulu se' arke. Ì kōs wamblë' se' tö ie' kī e' skéie se' wë'ikeraëitō.” 16 E' kuëki ie'pa ttè mémi ie' a: “Kam be' yé blërwa, 17 eṭa ie' tö sa' a iché tö ichö be' a: ‘Ì kōs suluë wamblë' sa' tö be' kī, e' olo'yō sa' kī.’ E' kuëki sa' kköchö be' a tö e' olo'yō sa' kī. Sa' tö be' yé e' Këköl dalöieke e' kuëki.”

Mik biyō e' demi José a, eṭa ie' ié siarë. 18 Eṭa iëlpa demi iwöki. Ie'pa wöéwa dö iski idalöioie ta ichérakitō:

—I' sa' de be' wörki. Sa' dōr be' kané mésopa.

19 Eṭa ie' tö ie'pa iüté:

—Kë a' suanuk. Ye' kë a' a' shulinuk Skëköl skéie. 20 A' iyi sulu bikeits wamblë ye' kī, erë e' mane'wëttsane Skëköl tö buaë se' kī. E' wa tajë pë' tsatkëne i'ñe ta. 21 E' kuëki kë a' suanuk. Chkewö meraëyö a' a' ena a' ala'r kōs a.

Es ie' tö ie'pa a iché er buaë wa. E' tö ie'pa ttsë'wëne buaë.

José blënewā

22 José ena iyë alikpö yamipa e'pa sene'ia Egipto. Ie' sene' dōka duas cien eyök kī dabom eyök (110). 23 Ie'

* 50:11 Abel-mizraim: Hebreoie ká kiè e' wà kiane chë egiptowak schö eriaitsé.

tö ilà Efraín talapa e' ala'r suéiã. Nies ie' tö ilà Manasés e' alà kiè Maquir e' ala'r suéiã.

²⁴ Ká et ta ie' tö iché iëlpa a: “Ye' duökewã e' kówö kianeia tsir. Erë Skëköl wák tö a' kimerã. Ie' tö a' yelurdaë ká i' kî. Ká yë'bakitö mè Abraham a ena Isaac a ena Jacob a e' a a' tsemiraëitö.” ²⁵ Etã ie' tö iëlpa kié as ie'pa ttè mù ie' a Skëköl wörki. Ie' tö ie'pa a iché: “Skëköl tö a' yerattsa ká i' kî. Mik e' tka, etã ye' sik tso' blëule e' tsúmi e' ta.”

²⁶ Mik ie' blënewã Egipto, etã ie' kî duas de cien eyök kî dabom eyök (110). Ie' nu kapeyanewã as kë inurwã e' iënewã s'nu kélkuö a.

Israel aleripa yërlune Egipto

Éxodo 1.1–20.21

Yëkkuö i' kiè si'kuaie *Éxodo*, e' wà kiane chë yërlune. Kam sa' tö yëkkuö i' mane'ù seraä se'ie, isháböts maneö' sa' tö dö capítulo 20.21. Ì maneö' sa' tö e' blatëule mañat tsiní. Et tsiní e' dör capítulo et dö capítulo dabom eyök kí skel (1-15). Iët tsiní e' dör capítulo dabom eyök kí teröl dö capítulo dabom eyök kí pàköl (16-18). Ibata ëk tsiní e' dör capítulo dabom eyök kí sulitu dö capítulo dabom böyök (19-20).

Et tsiní e' tö se' a ipakè tö ì bak Israel aleripa ta' ie'pa míä Egipto e' tsatkök ketba yöki e' ukuöki. Kewe ie'pa kawö tka buaë Egipto. Ie'pa ena ie'pa iyiwak alöne taië. Ká tka taië ta egiptowak suanémi dö' Israel aleripa e' alöka ie'pa ki. E' kueki ie'pa tö Israel aleripa sué suluë ta iwe'ikérakitö siarë. Ie'pa kërakitö kanëblök darërë kë patuëta'. Erë Skëköl tö ie'pa weirke e' sué ta wëm kékaitö eköl ie'pa yöktsa egiptowak ulà a. Wëm e' kiè Moisés, e' ë tö yëkkuö i' kit. Skëköl e' kkayë' ie' a ta iwák kiè yë'itö ia. E' ukuöki ta ipatkéitö Israel aleripa yöktsa Egipto. Moisés tö iché Egipto blú a tö Israel aleripa ömine. Erë Egipto blú kë éna Skëköl ttö iütak. E' kueki Skëköl tö egiptowak we'iké siarë tsakië ie' diché taië wa. E' wa ie' tö ikkaché ie'pa a ena Israel aleripa a tö yi dör ie'. Skëköl tö Israel aleripa tsatkée yéttsa Egipto ie' diché taië wa, e' wa ie'pa de ie' ichaie ena ie' de ie'pa Këkölie. Ie'pa yënettsa Egipto e' kéwö tkö'uk ie' tö ie'pa patké duas bit ekkë.

Iët tsiní e' tö se' a ipakè tö wes Skëköl tö ie'pa wëttse' ena ie'pa kime'itö shköktkö ká sir poë wé kë yi serku' ee. Erë ie'pa tö ie' tsiriwé taië kabene wa, erë ie' tö ie'pa tié ena ie'pa tsatkéitö ibolökpa yöki er bua' wa.

Ibata ëk tsiní e' tö se' a ipakè tö Skëköl ena Israel aleripa ttè me' ñi a. Mik ie'pa de Sinaí kébata a, eta' ie' tö ittè dalöiëno mé ie'pa a döka dabop. Ie' tö iché ie'pa a tö ie'pa tö ie' ttè dalöiëno e' kos iuté buaë, e' ta' ie'pa döraë ie' wák icha chökíe ena ie'pa a ie' er buaë chöraë ká malepa wakpa tsata.

Israel aleripa tso' Egipto e'pa weine taië

¹⁻⁴ Israel kiè ñies Jacob e' ala'r dë'mi Egipto ie' ta, e'pa kos yamipa ta'. Ie'pa kiè Rubén, Simeón, Leví, Judá, Isacar, Zabulón, Benjamín, Dan, Neftalí, Gad ena Aser. ⁵ Jacob yamipa mène ie' ta Egipto e'pa döka dabom kuryök (70) seraä. Erë José, e' tso'tke Egipto kewe iyamipa yöki.

⁶ Kawö tka taië, eta' José ena iëlpa blërlune. Ñies iyamipa dë'mi Egipto ie'pa ta, e'pa kos blërlune se. ⁷ Erë Israel aleripa alöne taië, e' kueki ie'pa de diché ta' taië. Ie'pa tso' Egipto wa'ñe.

⁸ E' ukuöki ta blu' ské tkëneká eköl e' kë wa José pakè jcher. Ie' tö iché egiptowak a: ⁹ “Ye' ttö ttsö. Israel aleripa dör taië. Ie'pa diché tköka se' diché tsata, dö' ie'pa e' alöka se' ki. ¹⁰ Mik se' bolökpa ñippömi se' ta, e' ta dö' ie'pa ñi wöiöká se' ppök se' bolökpa ta, ta es imi'miyal se' yöki. E' kueki se' tö ibikeitsö bua'iewa tö wes se' tö ie'pa wöklö'wëmi as kë ikí alör taië.”

¹¹ E' kueki egiptowak tö iwökirpa patké Israel aleripa we'ikök kanë darërë wa as ieriardak. Ie'pa tö ikérak ká yuök böt chkewö dapa'woie Egipto blú a. Ká e' kiè Pitón ena Ramsés. ¹² Israel aleripa we'ikeke ie'pa tö siarë, erë ikí alörkerak taië. E' kueki egiptowak suarke taië ie'pa yöki.

¹³ Egiptowak tö ie'pa ké kanëblök kësik wa. ¹⁴ E' tö ie'pa eriwé taië. Ikérakitö skauchka yuök shtrót shtrót u yuoie. Ñies ikérakitö kanëblök kañika kanë ulitane uk. Es Israel aleripa kos we'ikérakitö siarë. ¹⁵ E' kúie ta Egipto blú tté alakölpa kiè

Sifrá ena Puvá e'pa ta. Ie'pa dör hebreowak* alakölpa alà kurke e' kanéukwakpa. Ie' tö iché ie'pa a:

16 —Mik a' tö hebreowak alakölpa alà kurke, e' kaneweke, eta isaü çì iwák dör? Iwák wëm e' ta ittöwa. Iwák dör alaköl, e' ta imúat, kë ittarwa.

17 Erë alakölpa e'pa tö Skëköl dalöieta'. E' kueki ie'pa kë wa Egipto blú ttö iütene wes itö iché es. Ie'pa ala'r wëpa méat ttsë'ka. 18 Eta Egipto blú tö ie'pa kiére ta ichéitö iarak:

—çIök a' tö iwamblé es? çIök a' tö ala'rla wëpa e' méat ttsë'ka?

19 Ie'pa tö iüté:

—Hebreowak alakölpa kë alà kur wes egiptowak alakölpa es. Ie'pa alakölpa dör darërë. Ie'pa alà kur bet buaë. Mik sa' demi, eta ie'pa alà kunetke.

20-21 Es Israel aleripa kí alönemi taië. Ie'pa diché kí iërke taië. Sifrá ena Puvá e'pa tö Skëköl dalöieta'. E' kueki Skëköl tö ie'pa kimé, ala'r méitö ie'pa a taië.

22 Eta Egipto blú tö ikueblupa ulitane a kawö mé tö hebreowak ala'rla wëpa kune kos e' ömi di' ki. Alakölpala ë múat.

2

Moisés kune'

1 E' kéwö ska' ta wëm eköl dör Levi aleri, e' senéwa alaköl dör Levi aleri ñies ese ta. 2 Eta ie' alà skà kéka e' dör wëm. Eta imì tö isué tö alala buaala, e' kueki ibléwaitö dö si' mañat. 3 Mik imì kë a ilà blëneia, eta ie' kkö yulé et, patié buaë kiöchka tso' chkuä'chkuä ese wa as kë a di' tköwa. E' ukuöki ta alala iéwaitö kkö a, méreitö di' kiè Nilo e' kkömik kakö tso' e' shua. 4 Eta alala kutà e' duéser kamië ikí sauk tö wes idömi.

5 E' ukuöki ta Egipto blú e' alà busi mía kuök di' a. E' dalewa tayëpa tso' ie' wa ikanè mésopaie e'pa shkö iëter ákitö ki. Eta ie' tö kkö sué kakö shua. Ikanè mésopa eköl patkémiitö itsukbitü. 6 Eta ie' tö ikkökéka ta isué

tö alala wëm a'ria eköl e' iuke. Ie' isué er siarë wa ta ichéitö:

—Bëbëla i' dör hebreowak.

7 E' wösha bëbëla kutà de ta ichéitö ia:

—çBe' ki ikiane tö ye' mi' tayë hebreowak yulök eköl be' a alala se kkö'noie as itala'ütö itsu' wa?

8 Eta Egipto blú alà busi tö iüté:

—Be' yú iyulök.

Eta bëbëla kutà mía imì yulök ta idebitü iwa. 9 Eta Egipto blú alà busi tö iché alà mìa:

—Alà i' tsúmi kkö'nú ña tala'ú ña buaë. Ye' tö be' patueke iki. Eta imì wa ilà mítser tala'wë. 10 Mik alà de bërie, eta imì wa ibitsetserne Egipto blú alà busi a. Eta ie' tö iklö'wë wes ie' alà ekka es. Ikië mékaitö Moisés.* Ie' tö iché:

—Ye' tö iyë'ttsa di' a.

E' kueki ie' tö ikië méka es.

Moisés tso' Egipto e' tkashkar

11 Moisés kibineone. Ká et ta ie' mía iyamipa hebreowak, e'pa pakök. Eta ie' tö isué tö iyamipa weirke siarë kanëblök darërë. Eta ie' isué tö egiptowak eköl tso' iyami hebreowak eköl e' ppök siarë. 12 Eta ie' ká sué ká wa ñe. Kë ie' wa yi sune. E' dalewa ie' tö egiptowak e' ttëwa inú wötëwa ie' tö tsa'wö a. 13 Bule es ta ie' skà e' yëttsa, eta ie' isué tö hebreowak bö tso' ñippök ñita. Ie' tö iëköl tso' eköl ppök, e' a iché:

—çIök be' tso' be' yami ppök?

14 Eta hebreowak e' tö iüté:

—çYi tö be' tkéka sa' wökirie sa' shulökwakie? çBe' tso' ye' bikeitsök ttëwa wes egiptowak kötwabö es?

Mik ttë e' ttsé Moisés tö, eta e' tö ie' suawé. Ie' ibikeitsé: “Ie'pa wa ijchenewa tö ye' tö egiptowak kötwä.”

15 Mik e' jchenewa Egipto blú wa, eta ie' tö Moisés ttökwa patké. Erë Moisés tkashkar ie' yöki, mía senuk ká kiè Madián eë. Eë ie' e' tkére di' tum biule kkömik.

16 Ká e' a sacerdote† serke eköl kiè Reuel. E' alà busipa döka kul. E' diwö

* 1:15 hebreowak: E' kiè ñies Israel aleripa. * 2:10 Moisés: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè iyëulettsa.

† 2:16 sacerdote: Kë se' wa ijcher yësyësë tö sacerdote wëse e' dör, erë kë idör wes j'ñe itso' es.

wa alà busipa e'pa dē'bitu di' chkök kulē' a mè iyē iyiwak a yē. ¹⁷ Eta iyiwak kkō'nukwakpa skà wēpa debitu busipa trē'wēmi. Eta Moisés e' kéka e' tō busipa tsatkée. Eta ie' tō di' mé iyiwak a. ¹⁸ Mik ie'pa demine iyē ska', eta iyē tō ie'pa a ichaké:

—¿I wa i'ñe a' dene bet?

¹⁹ Ie'pa tō iüté:

—Egiptowak eköl tō sa' tsatkée iyiwak kkō'nukwakpa ulà a. Ie' di' yéttsa mé iyiwak a.

²⁰ Iyē tō iché ia:

—¿Wé wēm e'? ¿Iök a' iméat ekörla? A yú itsukbitu as ichkö se' ta.

²¹ Es Moisés e' tséat senuk wēm e' ska'. E' ukuöki ta Reuel tō ilà busi kiè Séfora, e' mé Moisés a senowaie ita. ²² Eta Moisés alà kéka eköl kiè mékaitō Guersón† wà chéitō: Ká i' ki ye' dör o'ka.

²³ Duas tka taië, eta Egipto blú blēnewa. Erë Israel aleripa kköchökeia taië kekraë kanè darërëe kueki. Ie'pa kköchöke taië e' ttsé Skököl tō. ²⁴ Ttè me'bak ie' tō Abraham a ena Isaac a ena Jacob a e' wà tsá detke kanewè. E' kueki ie' tō ibikeitsé tō Israel aleripa kimeraëyö i' ta. ²⁵ Ie' tō ie'pa sué ta ie' éna iane tō ì tköke ie'pa ta.

3

Skököl tō Moisés patké Israel aleripa tsatkök

¹ Ká et ta Moisés tso' inuaki Jetró,* e' iyiwak kkō'nuk. Inuaki kanēblöke sacerdoteie Madián. E' dalewa ie' wà inuaki iyiwak mítser ká sir po, e' jaishet, demi Skököl kébata kiè Horeb† ee. ² Eta ee Jehová biyöchökwak bua'ie e' e' kkachéwa ie' a bö' wörkueie taië kal tsir elka shua. Moisés tō isuéwa bua'ie ta isué tō kal wöbatsekā taië bö'ie, erë kë ñarwa. ³ Eta Moisés tō ibikeitsé: “¿Wì dör ì? Ye' mí isaük ì kueki kal wì kë ñarwa.”

⁴ Mik Jehová tō isué tō Moisés dökewatke tsinet bö' ñarke e' o'mik isaük, eta Skököl tō ichaké:

—¿A Moisés! ¿A Moisés! Moisés tō iüté:

—¿I?

⁵ Eta Skököl tō iché ia:

—Kë be' dökwa tsinet. Wé be' dur e' ké dör batse'r, e' kueki be' klökkuö yöttsa. ⁶ Ye' dör be' yé e' Kököl ena be' yépa bak ká iaiaë kiè Abraham, Isaac ena Jacob e'pa Kököl.

Moisés suane Skököl sauqwa, e' kueki ie' e' wöbabakéwa. ⁷ Erë Jehová tō iché ia:

—Ye' isué tō wépa dör ye' icha tso' Egipto e'pa weirke siarë. Ie'pa kköchöke taië ikanè wökirpa ulà a e' ttséyö. Ye' wà ijcher buaë tō iweirkerak siarë. ⁸ E' kueki ye' dēttsa ie'pa tsatkök egiptowak ulà a. Ye' tō ie'pa yerattsa ká e' ki. Ye' wà ie'pa miraë ká taië buaë ese ki. Ká e' ki iyi ulitane tskir buaë, iwà wör buaë shute.‡ Ká e' ki pè' tso' taië. E'pa ditséwöpa dör canaanwak, hititawak, amorreowak, fereseowak, heveowak, ena jebuseowak. ⁹ Ittsó, ye' tō Israel aleripa kköchöke e' ttsé. Ye' tō isué tō egiptowak tō ie'pa we'ikeke siarë. ¹⁰ E' kueki ye' tso' be' patkök Egipto blú ska' Israel aleripa dör ye' icha e'pa yökulur Egipto a. Be' yú Egipto.

¹¹ Erë Moisés tō iché ie' a:

—¿Yi ye' dör e' döwami Egipto blú wörki Israel aleripa yökulur ie' ulà a?

¹² Ie' tō iüté:

—Be' kë mi'pa ekörla. Ye' tso' be' ta be' kimuk. Mik be' tō Israel aleripa yélur Egipto a, eta a' tō ye' dalöieraë kabata i' ki. E' wa be' wà ijcherdaë tō ye' wák tō be' patké'.

¹³ Erë Moisés tō ie' iüté:

—Dö' ye' míā ta ye' tō iché ie'pa a: “A yépa bak iaiaë e' Kököl tō ye' patké' a' tsatkök.” Dö' ie'pa tō ye' a ichaké: “¿Ima e' kiè?”, e' ta ¿ì chémi ye' tō ie'pa a?

¹⁴ Eta ie' tō iüté:

—Ye' dör yi tso'tke e'. Ichö ie'pa a tō Ye' Tso'tke e' tō ye' patké' a' ska'.

¹⁵ Skököl tō ikí ché Moisés a:

‡ **2:22** Guersón: Hebreoie s'kiè e' wà kiane ché ká bánet wakpa. * **3:1** Jetró: E' dör Moisés nuaki. Ie' kiè ñies Reuel ena Hobab. † **3:1** Horeb: E' kiè ñies Sinaí. ‡ **3:8** Ká e' ki iyi ulitane tskir buaë, iwà wör buaë shute: Ttè e' dör Hebreoie i' es: Wé baka tsu'diö ena bul alí shköke di'ie.

—Ñies ttè i' chõ Israel aleripa a: 'Se' yépa bak ká iaiaë kiè Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Këköl kiè Jehová§ e' tö ye' patké a' tsatkök.' Ttè e' chõ ie'pa a. Ye' kiè dör Jehová i' dör ye' wák kiè kekraë. Kiè i' wa ye' kirdaë aishkuö ta kekraë. ¹⁶ Be' yú Israel aleripa kueblupa dapa'uk ta ttè i' ichõ ie'pa a: 'Jehová, dör se' yépa bak ká iaiaë kiè Abraham, Isaac ena Jacob e'pa Këköl e' e' kkayë' ye' a ta ye' a iyë'itö tö ie' tö a' weirke siarë egiptowak ulà a e' sué. ¹⁷ Ñies ye' a iyë'itö tö a' tsatkeraëitö egiptowak tso' a' we'ikök e'pa ulà a. Ie' wa a' miraë ká buaë ese kî. Ká e' kî íyi ulitane tskir buaë, iwà wör buaë shütë. Ká e' wakpa ditséwöpa dör canaánwak, hititawak, amorreowak, fereseowak, heveowak, ena jebuseowak.' Ttè e' chõ ie'pa a. ¹⁸ Israel aleripa kueblupa tö be' ttö ttersaë ta be' yú ie'pa ta Egipto blú ska' ta ttè i' chõ ie' a: 'Jehová dör hebreowak Këköl, e' dë'bitu sa' wöki. E' kueki sa' ömi ká mañat shkar ekkë wé kè yi ku' ese ska' iyiwak ña'uk Jehová dör sa' Këköl e' dalöioie.' Ttè e' chõ ie' a. ¹⁹ Erë ye' wa ijcher buaë tö ie' kè tö ie'pa a kawö e' mepa éanas. Ye' kawöta ie'pa yöktsa ye' diché taië e' wa. ²⁰ E' kueki ye' diché taië e' kkacheraëyö egiptowak a. Ì weraëyö ie'pa shua e' tö ie'pa tkiweraë. E' wa ie'pa we'ikeraëyö siarë. E' ukuöki ta Egipto blú tö Israel aleripa erami as imi'yal. ²¹ Ñies ye' tö egiptowak keraë ie'pa dalöiök taië. E' kueki mik a' e' yökettsa Egipto a, eta a' kè minuk ulà wöchka. ²² Israel aleripa e' alakölpä kos e'pa tö íyi yöule inukölchka wa ö orochka wa ö datsi' ese kak kieraë egiptowak alakölpä serke bánet ö iserkerak Israel aleripa u a esepa a, e' kos ieraë a' ala'r tö. Es a' tö íyi bua'buä tso' taië Egipto e' yerattsä ie'pa ulà a.

4

¹ Erë Moisés tö iüté:

—Ie'pa kè tö ye' ttö klö'wepa. Kè itö ye' ttö iütëpa. Ie'pa tö ye' a icheraë:

§ 3:15 Jehová: Hebreoie kiè e' wì dör ye' tso'tke.

“Jehová kè dë'bitu be' ska'.”

² Eta Skëköl Jehová tö ie' a ichaké:

—ÿI a'tser be' wa ulà a?

Moisés tö iüté:

—Ye' shko kéli.

³ Jehová tö iché ia:

—ÿIuyömi iski!

Eta Moisés tö iuyémi iski. E' wösha ta ishko kéli yönane tkabëie. Moisés e' skéu iyöki bet ⁴ erë Jehová tö iché ia:

—ÿIklö'úwa ikirë bata a ulà wa!

Eta Moisés tö iklö'wéwa eta imíane shko kéliie.

⁵ Eta Jehová tö iché ia:

—Mik be' dene Egipto, eta be' tö iü es as ie'pa tö iklö'ü moki tö ye' dör a' yépa bak ká iaiaë kiè Abraham, Isaac ena Jacob e'pa Këköl e' e' kkaché be' a.

⁶ I' ta be' ulà tiúwa be' batsi' a.

Eta Moisés ulà tiéwa ibatsi' a. Mik ie' ulà yéttsa, eta ie' isué tö iwölineka saruruë duè kiè lepra e' wa. ⁷ Eta Skëköl tö iché ia:

—Be' ulà skà tiúwane be' batsi' a.

Eta Moisés tö iwé es. Mik ie' ulà yéttsane, eta ie' ulà buanene buaë. ⁸ E' ukuöki ta Skëköl tö iché ia:

—ÿI kkachéyö be' a kewe e' kè klönerak iwa, ñies ie'pa kè wa be' ttö iütëne, e' ta iët skà ú. Isalema e' klö'wëmi ie'pa tö. ⁹ Erë e' kos wa ie'pa kè wa be' ttö klöne be' ttö iütëne e' ta di' chköka di' kibi a e' töttsa ká sí kî. Mik e' ténettsa ká sí kî eta di' miaraë péie.

¹⁰ Moisés tö iüté:

—ÿAyëwë! ÿA ye' Këköl! Ye' siarala, kè tto buaë. E' kè dör ÿñe éme be' ttöke ye' ta eta. Es ye' wák dër ká iaiaë. Ye' ttö énaë. Ye' kè a s'iütër buaë.

¹¹ Erë Jehová tö iüté:

—ÿYi tö a' a kkö méat? Ye' wák tö a' méat kè tto ö kè kukuö wattsër. Ñies a' wöbla kè wawër ö a' wöbla wawër e' kos méat ye' wák tö a' a. ¹² E' kueki be' yú. Mik be' ttöke, eta ye' tso' be' ta. Ì kiane ye' kî tö be' tö iché, e' kkacheraë ye' tö be' a.

¹³ Erë Moisés tö iché ia:

—ÿA këkëpa! Ye' kköchö be' a tö o'ka patkömi ye' skéie.

14 Età Jehovah uluneka ie' ki ta ichéitö ia:

—E'ma be' el Aarón dör Leví aleri žima e' bikeitsè be' tö? Ye' wa ijcher tö ie' ttö buaë. Ie' tso'tke ñala ki datse be' ska'. Mik ie' tö be' sué, eta e' tö ie' ttsé'wëmi buaë. 15 Ì kos chak be' éna e' kos chö Aarón a as ie' tö ichöne. Ye' wák tö a' böi kimeraë as a' ttö buaë. Ì kiane ye' ki tö a' tö iwë e' kkacheraë ye' tö a' a. 16 Aarón ttöraë be' skéie. Ie' döraë be' ttekölie wes be' dör ye' tteköl es. Ì cheke ye' tö be' a e' cherane be' tö ie' a ta e' cherane ie' tö a' yamipa a. 17 Shko kéli se tsúmi. E' wa ì kē or yi a ese weraëbö. Ie'pa wökrardawa iweblök.

Moisés míane Egipto

18 E' ukuöki ta Moisés míane inuaki, Jetró ska' ta ichéitö ia:

—Kawö mú ña. Ye' kawöta shkökmine Egipto ye' yamipa sauk tö itso'iarak ttsé'ka.

Età Jetró tö iiuté:

—Èkëkë. Be' shkö wöbla wa.

19 Moisés tso'ia Madián, eta Jehovah tö iché ia:

—Yi ki be' kiarke ttëwa Egipto, e'pa blërulune. Kë ì dalö ta'ia be' ki ee. E' kueki be' yüne Egipto.

20 Età Moisés tö ilaköl ena ila'r tkéka burro ki ta imíyal Egipto. Ie' wa Skököl shko kéli dami ulà a.

21 Jehovah tö ie' a iché:

—Mik be' demi Egipto, eta ye' tö diché me'bak be' a ì kē or yi a ese woie, e' wakaneú kröröë Egipto blú wörki. Erë ye' tö ie' a er sulué meraë as kë ie' tö Israel aleripa ömine. 22 Età ttè i' chö ie' a: 'Jehová tö iché be' a: Israel aleripa dör wes ye' alà wëm tsá es. 23 Ye' tö be' a ichétke tö ie'pa ömine as imi'yalne ye' kikökka. Erë be' kë wa ie'pa a kawö mène as imi'yal. E' kueki be' alà wëm tsá e' tterawayö. Ttè e' chö ie' a.

24 Moisés ena iyamipa minia ñala ki eta wé ie'pa kapökerö ñala ki, ee Jehovah debitu Moisés ska' ittökwa.

25 Erë Moisés alaköl Séfora e' tö ák di'dië klö'wëwa e' wa ilà tottola kkuölit téé tsir. E' kkuölit takla pé

wa ie' tö Moisés klö patié ta ichéitö Moisés a: “Moki be' tso'ia ye' wëmie pé i' wa.”

26 Età Jehovah tö Moisés émi. (Séfora tö ilà tottola kkuölit téé tsir e' kueki ie' tö iché Moisés a tö “be' tso'ia ye' wëmie pé i' wa.”)

27 Età Jehovah tö Aarón a iché: “Be' yú Moisés ñalé yulök wé kë yi serku' ee.” Aarón mía Moisés ñalé yulök ta ie' ikué Skököl kébata a. Eë ishke'wëitö wöalattsé wa. 28 Età ì kos chök Jehovah tö Moisés patkë', e' pakéne Moisés tö Aarón a. Ñies ì kë or yi a ese kkayë' Jehovah tö Moisés a wawë e' kos pakéneitö Aarón a.

29 E' ukuöki ta ie'pa böi míyal Israel aleripa kueblupa dapa'ukka kapakök ie'pa ta. 30 Ì kos ye' Jehovah tö Moisés a e' pakéne Aarón tö Israel aleripa kueblupa a. Ñies ì kë or yi a ese kkayë' Jehovah tö Moisés a e' kos wé Moisés tö Israel aleripa ulitane wörki.

31 Israel aleripa tö Aarón ttè klö'wé. Mik ie'pa éna iane tö Jehovah éna ie'pa dalërke, ñies tö ie'pa weirke siarë e' suéitö, eta ie'pa e' wöéwa iski ie' dalöiök.

5

Moisés ena Aarón tté Egipto blú ta

1 E' ukuöki ta Moisés ena Aarón míyal Egipto blú ska' ta ichéitö ia:

—Jehová dör Israel aleripa e' Këköl, e' tö iché be' a tö e'pa dör ie' icha. Ie'pa ömi as imi'yal wé kë yi serku' ee kawö tkö'uk ie' dalöioie.

2 Erë Egipto blú tö iiuté:

—¿Yi dör Jehovah? Ye' kë wa ie' suule. Ye' kë kawöta ie' ttö iütök. Ye' kë kawöta Israel aleripa ökmi. E' kueki kë ye' tö Israel aleripa epami.

3 Età ie'pa tö iché:

—Hebreowak Këköl e' dë'bitu sa' wöki. E' kueki sa' ömi ká mañat shkar ekké wé kë yi ku' ese ska' iyiwak ña'uk sa' Këköl Jehovah e' a idalöioie dö' ie' tö sa' wömëttsa duökwa duè a ö tabè a.

4 Erë Egipto blú tö iiuté:

—A Moisés. A Aarón. ¿Iök a' ki ie'pa kiane wöklö'wé ikanè a? ¡A' ena a' yamipa yúshka kanëblök!

⁵ Ñies Egipto blú tò iché ie'pa a:

—I'ñe ta Israel aleripa tso' tajë ká i' kǐ, eta ¿wes a' kǐ ikiane tò ie'pa kë kanablöia?

⁶ E' diwö wa Egipto blú tò iché ikanè wökirpa a:

⁷ —Tala'chka kösi e' kë tsarbituia Israel aleripa a skauchka shtrót shtrót yuoie wes se' tò ikanewèrö es. As ie'pa wákpa mi' itsuk. ⁸ Erë ikörak iyuök kos këkraë iyuekerakitö ekkë, kë wöarwa yës. Ie'pa bikënak ë tajë, e' kueki ie'pa arkerak: 'iMishka iyiwak ña'uk se' Këköl a!' ⁹ Ie'pa kǐ kö kanablök darërëë. Kanè mú ie'pa a tajë as kë itö kachè iütö.

¹⁰ Eta ikanè wökirpa míyal ta ichéitörak Israel aleripa a: —Egipto blu' tò kawö mé tò kë a' a tala'chka kösi tsarbituia. ¹¹ I'ñe ta a' wakpa kawöta iyulök wé a' ikué, e'ma ee itsúbitu. Erë a' kawöta iyuök kos a' iyueke kenet ekkë, kë wöarwa.

¹² Eta Israel aleripa mía Egipto ká wa'ñe kachka ëse yulök tala'chka skéie. ¹³ Kanè wökirpa tò ikérak kanablök kësik wa ta ichekerakitö ie'pa a këkraë: “A' tò iyuö kos a' tò iyueke kenet mik sa' tò tala'chka mekeia a' a ekkë.” ¹⁴ Egiptowak tò Israel aleripa welepa me'ka ñi wökirie. E'pa ppeke egiptowak tò tsa' bata wa ta ichekerakitö ie'pa a:

—¿I kueki a' kë wa iyöne chki ena i'ñe wes kenet es?

¹⁵ Eta Israel aleripa kanè wökirpa míyal kköchök Egipto blú wöa. Ie'pa tò iché ia:

—A këképa. ¿I kueki be' tò be' kanè mésopa we'ikè es? ¹⁶ Tala'chka kë mèneia sa' a, erë ie'pa kǐ ikiane tò sa' tò iyuè kos sa' a tala'chka merkeia ta iyörke ekkë. Ie'pa tò sa' ké kanablök kësik wa. Ñies sa' ppekeitö siarë. ¡A këképa, be' wakpa iane iwiie!

¹⁷ Egipto blú tò ie'pa iuté:

—¡A' dör bikëwakpa wöchka! E' kueki a' icheke këkraë: “iMishka ká bánet iyiwak ña'uk Jehová a!” ¹⁸ ¡A' yúshka kanablök! Erë kë tala'chka

kösi merku'ia a' a, erë a' kawöta iyuök kos kenet a' tò iyueke ekkë.

¹⁹ Mik Israel aleripa kanè wökirpa a iyène tò ie'pa kawöta iyuök këkraë kos iyuekerakitö kenet ekkë, eta ie'pa eriane tajë. ²⁰ Ie'pa e' yélur Egipto blú ska' de wé Moisés ena Aarón tso' ie'pa panuk ee. ²¹ Ie'pa tò iché iarak:

—I wamblé a' tò sa' kǐ e' kueki as Jehová tò a' we'ikö. Egipto blú ena ikueblupa e'pa éna sa' ar suluë. A' iane iwiie. E' dör wes a' wakpa tò tabé mé ie'pa a as sa' ttöwa ie'pa tò es.

Moisés kköché Skököl a

²² Eta Moisés tò iché Jehová a:

—A Jehová. ¿Iök be' tò Israel aleripa we'ikeke siarë? ¿Iök be' tò ye' patkë'bitu ie? ²³ Mik ye' dë'bitu ttök Egipto blú ta' be' ttö wa, eta ie' tò wépa dör be' icha e'pa kǐ we'iké siarë. Dö ikkë ta iweirkeia iwák suë. Erë be' kë wa ì one yës ie'pa tsatkoie.

6

¹ Eta Jehová tò ie' iuté:

—Kukuie bö isueraë tò wes ye' tò Egipto blú we'ikeraë. Ye' diché tajë e' wa ye' tò ie' keraë ie'pa ökmi. Ye' diché wa ye' tò ie' keraë ie'pa patkökmi iká kǐ.

Skököl tò Moisés skà patkémine Egipto blú ska'

² Ñies Skököl tò iché Moisés a:

—Ye' dör Jehová. ³ Mika ye' e' kkayë' Abraham a ena Isaac a ena Jacob a, eta ye' iché tò ye' dör Skököl Diché Ta' Ýi Ulitane Tsata e'. Erë ye' kiè Jehová, e' kë yène ye' wa ie'pa a. ⁴ Ye' tò ttè me' ie'pa a. Ye' tò iyè'at ie'pa a tò ká kiè Canaán e' merayö a' aleripa a. Eë ie'pa bak senuk wes o'ka ká es. ⁵ I'ñe ye' wa ijcher tò ie'pa weirke siarë. Egiptowak tò ie'pa keke kanablök darërëë kësik wa. E' kueki ttè me'bak ye' tò ie'pa a e' wawekeyö i'ñe ta. ⁶ E' kueki be' yú ichök ie'pa a tò ye' dör Jehová. Egiptowak tò a' we'ikeke siarë kanè darërëë wa, e' kos ulà a a' yerattsa ye' tò. Ye' tò egiptowak we'ikeraë siarë ye' diché tajë e' wa. Es a' tsatkeraë ye' tò egiptowak

ulà a. ⁷Ye' tō a' klō'weraë ye' ichapaie. Ye' dōraë a' Këkö. A' wā ijcherdaë tō ye' dör Jehová. Ye' dör a' Këkö. A' wā ijcherdaë tō ye' tō a' yē'lur egiptowak bak a' we'ikök kanë darërëë wa e' ulà a. ⁸Ye' wā a' miraë ká muk ye' kablé' Abraham, Isaac ena Jacob e'pa a eë. Ká e' meraë ye' tō a' a. E' atdaë a' a. Ye' dör Jehová e' tō iché es.

⁹Etā Moisés tō ttē e' skà chéne Israel aleripa a. Erë ie'pa eriarke tajë kanë darërë kueki. E' kueki ie'pa kë wā ittō iütēne. ¹⁰Etā Jehová tō iché Moisés a:

¹¹—Be' yú ichök Egipto blú a tō kawö mú ye' ichapa a e' yöktsa Egipto a.

¹²Erë Moisés tō Jehová iüté:

—Israel aleripa kë tō ye' ttō iütē, etā ¿wes Egipto blú ye' ttō iütēmi? Ye' kë tto buaë.

¹³Etā Jehová tō Moisés ena Aarón e'pa patkēmi ichök Israel aleripa a ena Egipto blú a tō “Jehová tō sa' patké Israel aleripa yökulur Egipto.”

Moisés ena Aarón ditséwöpa

¹⁴I' dör Moisés ena Aarón ditséwö datse iyēpa wa:

Rubén e' dör Jacob alà wēm tsá, e' ala'r dör Hanoc, Falú, Hesrón ena Carmí. Ditséwöpa datse ie'pa wa e'pa kōs dör Rubén aleripa.

¹⁵Simeón ala'r wēpa dör Jemuel, Jamín, Óhad, Jaquín, Sóhar ena Saúl. Saúl mì dör cananeawak. Ditséwöpa datse ie'pa wa e'pa kōs dör Simeón aleripa.

¹⁶Leví sene' duas dōka cien eyök ki dabom mañayök kí kul (137). I'pa dör ila'r wēpa ikibi ëk dō ibata ëk: Guersón, Quehat, ena Merarí.

¹⁷Guersón ala'r wēpa dör Libní ena Simí. ¹⁸Quehat sene' duas cien eyök ki dabom mañayök ki mañat (133). Ie' ala'r wēpa dör Amram, Ishar, Hebrón ena Usiel. ¹⁹Merarí ala'r wēpa dör Mahli ena Musí. Ditséwöpa datse ie'pa wa e'pa kōs dör Leví aleripa.

²⁰Amram sene'wā iyēchke kiè Jocabed e' ta. E' dör Moisés ena Aarón mì. Amram sene' duas cien eyök ki dabom mañayök ki kul (137).

²¹Ishar ala'r wēpa dör Coré, Néfégen ena Zicrí.

²²Uziel ala'r wēpa dör Misael, Elsafán ena Sitrí.

²³Aarón sene'wā alaköl kiè Eliseba e' ta. E' dör Aminadab alà busi ena Nahasón kutà. E' ala'r wēpa kiè Nadab, Abihú, Eleasar ena Itamar.

²⁴Coré ala'r wēpa dör Asur, Elcaná ena Abiasaf. Ditséwöpa datse ie'pa wa e'pa kōs dör Coré aleripa.

²⁵Eleasar dör Aarón alà, e' sene'wā Futiel alà busi ta. E' alà kune kiè Finees. E'pa kōs datse iyē tsá kiè Leví e' wa.

²⁶Aarón ena Moisés e'pa patkē' Jehová tō Israel aleripa yökulur Egipto a dapauleka wes ñippökwakpa tajë e' dapa'ù es. ²⁷Aarón ena Moisés e'pa ut Egipto blú ta as ie' tō kawö mù ie'pa a Israel aleripa yöktsarak Egipto a.

Aarón tté Egipto blú ta Moisés skéie

²⁸Mik Jehová tté Moisés tso' Egipto e' ta, ²⁹etā ichéitō ia:

—Ye' dör Jehová. Ì kōs chekeyö be' a e' skà chōne Egipto blú a.

³⁰Erë Moisés iiüté:

—A Jehová, ye' kë tto buaë, etā ¿wes Egipto blú ye' ttō iütēmi?

7

¹Etā Jehová tō iché Moisés a:

—Ye' ttō ttsö. Be' èl Aarón ttōraë Egipto blú ta be' skéie wes ye' ttekölpa ttōke ye' skéie es. ²Ì kōs chekeyö be' a, e' cherane be' tō Aarón a ta Aarón tō icherane Egipto blú a as ie' tō kawö mù a' a Israel aleripa yöktsarak Egipto a. ³Erë ye' tō Egipto blú er darë'wëkewa. Ì kë or yi a ese wërayö Egipto ye' diché tajë e' wà kkachöie. Ie'pa wökrardawā isaük. ⁴Egipto blú kë tō a' ttō iütēpa. Erë ye' tō egiptowak we'ikeraë siarë ye' diché tajë e' wa. Es ye' tō Israel aleripa yeralur. Ie'pa dör ye' a wes ñippökwakpa tso' tajë es. Ie'pa dör ye' icha. ⁵Egiptowak we'ikéyö siarë ye' diché tajë wa ñies Israel aleripa yéttsayö e' ukuöki ta egiptowak tō isueraë tō mokië ye' dör Jehová.

6 Moisés ena Aarón e'pa tō iwakanewé wes Jehovahá tō iché ie'pa a es. 7 Mik ie'pa tté Egipto blú ta eta Moisés kī duas tso' dabom paryök (80). Aarón kī duas tso' dabom paryök kī mañat (83).

Aarón shko kéli yōnane tkabëie

8 Jehovahá tō iché Moisés ena Aarón a:

9 –Egipto blu' tō a a iché: 'Í kē or yi a ese ú', e' ta ichō Aarón a tō ishko kéli iuyōmi iski as iyōnar tkabëie Egipto blú wörki.

10 Eta Moisés ena Aarón mía Egipto blú ska' eta ie'pa iwé wes Jehovahá tō iché ie'pa a es. Aarón tō ishko kéli uyémi iski Egipto blú ena ikuēblupa e'pa wörki ta iyōnane tkabëie. 11 Eta Egipto blú tō wēpa wa íyi jcher taiē ena ie'pa awápa esepa tsuk patké. Ie'pa tō ikanewé ñi suē isiwé wa. 12 Ie'pa shko kéli uyémi iski ñies ta iyōnane ñies tkabëie. Erē Aarón shko kéli tō Egipto shko kéli katéwarak seraa. 13 Erē Egipto blú er téwa darērēē wes Jehovahá tō iyē' es. Ie' kē wa ie'pa ttō iutēne yēs.

Jehová tō di' yuée pëie

14 E' ukuōki ta Jehovahá tō iché Moisés a:

–Egipto blu' er téwa darērēē. Kē ie' éna Israel aleripa akmine. 15 Bule bla'mi mik ie' mía di'kka, eta be' yú ttök ie' ta. Ie' panú di'kka. Shko kéli yōnane tkabëie e' kéli tsúmi. 16 Ie' a ichō: 'Jehová dōr hebreowak Kēkōl, e' tō ye' patké ichōk be' a tō ie' ala'r ōmine as imi'rak ie' kikōkka ká wé kī kē yi serku' eē. Ikkē ta kam bö ie' ttō iutō yēs.' 17 E' kuēki Jehovahá tō ye' patké ichōk be' a: 'Ire' bö isuēraē tō mokī ie' dōr Jehovahá. Mik ye' tō di' ppé shko kéli a'tser ye' wa e' wa, eta di' miaraē pē wōchka. 18 Nima duōlurdaē. Di' alaburdaka suluē. Egiptowak kē a di' e' yanuk, taiē ie'pa dako'wēkaraēitō.'

19 Ñies Jehovahá tō iché Moisés a:

–Ichō Aarón a tō ie' shko kéli klō'ú ta ikōka di' kos tso' ie'pa wa yē ese tsaka. Di'la, batsōri, di' wōblē, di' bló tso' ese kos tsaka ie' ulā kōka as imi'a

pëie. ¡Es imiaraē pē wōchka di' bló ulitane yōule kal wa ō ak wa ese a!

20 Eta Moisés ena Aarón iwakanewé wes Jehovahá tō iché ie'pa a es. Aarón tō ishko kéli kēka e' wa di' ppéitō Egipto blú ena ikuēblupa wōshaē. Eta di' kos ekkē mía pëie. 21 Nima kos duolur. Di' alanewa suluē kē yar egiptowak a. ¡Ká wa'ñe di' mía pē wōchka!

22 Erē egiptowak awápa tō iwé ñies isiwé wa. E' kuēki Egipto blú er téwa wes Jehovahá tō iyē' es. Ie' kē wa Moisés ena Aarón ttō iutēne yēs. 23 Ie' míane iu a. Kē tkine íyi kos kī. 24 Egiptowak kos kē a di' yar e' kuēki ie'pa tō di' wōblē bié di' kkōmik di' manene yottsaiē.

Jehová tō egiptowak we'iké siarē bukuē' wa

25 Jehovahá tō di' kiē Nilo e' suluō'wa e' kī ká de kul,

8

1 eta ie' tō iché Moisés a:

–Be' yú Egipto blú ska' ta ichō ia: 'Jehová tō ye' patké ichōk be' a i' es: Ye' ichapa ōmine as imi' ye' dalōiök. 2 Kē be' tō ie'pa èmi, e' ta ye' tō bukuē' alōweraka taiē a' ká kī a' we'ikoie. 3 Di' Nilo a bukuē' alōrdaē taiē shuteē. E' e' yōralur di' a mirawa be' u a. Idōrawa weshke wé be' kapōke eē, be' ka' kī. Ñies idōrawa be' kuēblupa u a ena be' yamipa kos e'pa u a. Ie' tiurawa wé a ulōke ese a ena wé a' pan wōtuōke ese kos a. 4 Bukuē' urdaka be' kī ena be' kuēblupa kī ena kos be' ká wakpa tso' e'pa kī.'

5 Eta Jehovahá tō Moisés a iché:

–Ichō Aarón a tō ie' ulā ena ie' shko kéli kōka di' kibi ena di' tsitsir ena batsōri kos ekkē tsaka as bukuē' dōka di' a Egipto kos wā iōkka.

6 Aarón tō ishko kéli kēka Egipto di' kos tsaka. Eta Egipto ká wa'ñe bukuē' alōnekā taiē. 7 Erē egiptowak awápa tō iwé ñi suē isiwé wa. Ie'pa tō bukuē' alōwēka ñies. 8 E' ukuōki ta Egipto blú tō Moisés ena Aarón e'pa tsuk patké ta ichéitō ie'pa a:

–A' tō ikiō Jehovahá a tō bukuē' yōlur ye' kī ena ye' ká wakpa kos kī ñies. E'

yéluritö eta ye' tö a' yamipa émimi as imi' iyyiwak ña'uk Jehová dalöioie.

⁹ Eta Moisés tö Egipto blú iüté:

—Ichö ña tö ¿Mik be' k̄i ikiane tö ye' tö ikiè Jehová a be' k̄i ena be' kueblupa k̄i ena be' k̄a wakpa kos k̄i as bukuë' k̄e tö a' tsiriwèia ta iatdaë di' è a?

¹⁰ Egipto blú iüté:

—Ikió Jehová a bule.

Eta Moisés tö iché ie' a:

—E' wà tköraë wës be' k̄i ikiane es as be' wà ijcher tö k̄e yi dör wës sa' Këköl Jehová es. ¹¹ Bukuë' e' yölurdane be' u a atdaë di' è a. Kë itö be' tsiriwepaia. Ñies be' kueblupa ena be' k̄a wakpa kos k̄e tsiriwepaiaitö.

¹² Eta Moisés ena Aarón e' yéttsa Egipto blú wöwa. E' ukuök̄i ta Moisés ikié Jehová a tö bukuë' patkë'bitu Egipto blú k̄i e' trë'úmi ie' yök̄i. ¹³ Eta Jehová tö iwakanewé wës Moisés tö ikié ia es. Bukuë' tso' egiptowak u a iupamik u'rki e' kos duolur.

¹⁴ Egiptowak tö bukuë' nu kos shtë dapa'wé taië. E' nu alabuneka suluë k̄a e' kos a. ¹⁵ Erë mik Egipto blú tö isuë tö ie' tsatkëne bukuë' ulà a, eta ier téwane darërë wës Jehová tö iyë' es. Kë ie' wà Moisés ena Aarón ttö iütène.

Mulu'shwak patké taië Jehová tö ie'pa k̄i

¹⁶ E' ukuök̄i ta Jehová tö iché Moisés a:

—Ichö Aarón a tö ie' shko kéli kōka siwā' k̄i e' wa íyök po ppō as imi'a mulu'shwakie Egipto wa'ñe.

¹⁷ Eta iwakanewérakitö es. Aarón tö shko kéli kéka ta íyök po ppéitö iwa eta íyök po tso' Egipto wa'ñe e' mía mulu'shwakie e' iënekā se' k̄i ñies iyyiwak kos k̄i. ¹⁸ Egiptowak awápa ima'wé mulu'shwak alöukka isiwé wa, erë k̄e iwā yöne ie'pa a. E' dalewa mulu'shwak iënekā taië ie'pa k̄i ñies iyyiwak k̄i. ¹⁹ Eta iwépa tö iché Egipto blú a:

—j! dör Skëköl kanè moki!

Erë ie' er téwā darërë wës Jehová tö iyë' es. Kë ie' wà ie'pa ttö iütène.

Ö iéka taië Skëköl tö ie'pa k̄i

²⁰ E' ukuök̄i ta, Jehová tö iché Moisés a:

—Bule bla'mi Egipto blú mi'ke di'kka, e' kuek̄i be' e' kōka bla'mi ta be' yú ñi kukwā ita. Ichö ie' a: 'Jehová tö ye' patké ichök be' a i' es: Ye' ichapa ömine as imi' ye' kikōkka. ²¹ Kë be' tö ie'pa èmine, e' ta ye' tö ö taië patkeraë be' k̄i ena be' kueblupa k̄i ena kos be' k̄a wakpa tso' e'pa k̄i. Ö iërdaka egiptowak u kos ekkë k̄i dö iyök k̄i. ²² Mik e' wà de a' k̄i, eta ö patkeraëyö a' è k̄i. Wé ye' ichapa serke Gosen ee ö k̄e suepasö yës. Ès be' éna iarmi tö mok̄i ye' dör Jehová, e' durse k̄a i' k̄i. ²³ Be' k̄a wakpa e'pa è we'ikeraë ie' tö. Erë ye' ichapa k̄e we'ikepayö. E' wà tköraë bule.'

²⁴ Es Jehová tö iwakanewé. Ö dettsa chkaie Egipto blú u a ena ikueblupa u a ñies Egipto wa'ñe e' a. Ö tö Egipto k̄a kos klö'wéwā se, sulu'wéwā yës.

²⁵ Eta Egipto blú tö Moisés ena Aarón tsuk patké ta ichéitö ie'pa a:

—A' yú, e'ma a' Këköl a iyyiwak ña'uk. Erë k̄e a' e' yökulur Egipto a.

²⁶ Moisés tö iüté:

—Kë e' dör buaë es. Sa' iyyiwak ña'weke sa' tö sa' Këköl Jehová e' a, e' dör iyyiwak dalöieke a' tö skëkölie ese. A' tö sa' suë iyyiwak ese ña'uk, e' ta a' tö sa' ttëwami ak wa. ²⁷ Sa' kawōta shkōk dö k̄a mañat dö wé k̄e yi serku' ese ska'. Eë sa' tö iyyiwak ña'weke sa' Këköl Jehová a wës kawō méatitö sa' a es.

²⁸ Egipto blú tö iché:

—A' k̄e mine kamië shute, e' ta ye' tö a' èmimirak wé k̄e yi serku' ese ska', iyyiwak ña'uk a' Këköl Jehová e' a. A' Këköl Jehová a ikió ye' k̄i.

²⁹ Moisés tö iüté:

—Mik ye' e' yéttsa íe, eta ye' mía Jehová a ikiök be' k̄i as ö pormi be' yök̄i ena be' kueblupa yök̄i ena be' k̄a wakpa kos e'pa yök̄i. Erë k̄e be' tö sa' kitö'ukia. Kë be' tö Israel aleripa wöklö'uk as imi' iyyiwak ña'uk Jehová a.

³⁰ Mik Moisés e' yéttsa Egipto blú wöwa, eta ie' ikié Jehová a. ³¹ Eta Jehová tö iwé wës Moisés tö ikié ie' a es.

Es ö po'wémiitö Egipto blú yökí ena ikueblupa yökí ena iká wakpa kos e'pa yökí. Kě ö ateia etkla wë'ia. ³² Erë Egipto blú er skà téwane darërëë. Kě ie' wà Israel aleripa anemi.

9

Jehová tö egiptowak iyiwak ttélur

¹ E' ukuökí tã Jehová tö iché Moisés a:

—Be' yú ttök Egipto blú tã, tã ichö ia: 'Jehová dör hebreowak Këköl, e' tö ichè i' es: Ye' ichapa ömine as imi' ye' kikökkã. ² Be' kě tö ie'pa èmine, be' tö ie'pa wöklö'wekeia, ³ e' tã ye' tö duè mekaraë be' iyiwak kos e' kî ye' diché taië wa. Be' kabaio, be' burro, be' kameio, be' baka ena be' obeja ekkë kos duölordaë. ⁴ Erë Israel aleripa iyiwak ulitane kë duöpalur etö wë'ia. Es ye' tö ikkacheraë tö ie'pa dör ye' ichapa.'

⁵ Eta Jehová tö ikéwö méwã i' es:

—E' kos weraëyö bule.

⁶ Bule es tã Jehová tö iwé. Egiptowak iyiwak kos e' duolur. Erë Israel aleripa icha kë du'wã etö wë'ia. ⁷ Egipto blú tö Israel aleripa icha sauk patké eta ie' isué tö mokí Israel aleripa icha kë du'wã etö wë'ia. Erë ie' er kitéwã darërëë. Kě ie' wã Israel aleripa a kawö mène as imi' rak.

Jehová tö duè mékã egiptowak kî skuëkie

⁸ E' ukuökí tã Jehová tö iché Moisés ena Aarón a:

—Muluchka tso' bö'kkö a e' klö'ú tã as Moisés tö iuyö siwã kî Egipto blú wörki. ⁹ Muluchka e' po ardaë Egipto kos e' kî. E' tskirdane ie'pa kî skuëkie ñies iyyiwak kî.

¹⁰ Eta Moisés ena Aarón muluchka klö'wé bö'kkö a tã imía Egipto blú ska' tã e' wörki Moisés tö muluchka uyé siwã kî. Eta egiptowak mik imonekã skuëkie. Ñies iyyiwak kos mik imonekã skuëkie. ¹¹ Egipto awápa kî skuëk tskinekã taië wes imalepa es, e' kuekí ie'pa kë dë' Moisés wörki. ¹² Erë Jehová tö Egipto blú er darë'wéwã as kë itö Moisés ena Aarón ttö iutö wes ie' tö iyë' es.

Mò wösi sësëë ese patké Jehová tö egiptowak kî

¹³ E' ukuökí tã Jehová tö iché Moisés a:

—Be' e' kôkã bule bla'mi eta be' yú Egipto blú a ichök: 'Jehová dör hebreowak Këköl, e' tö ichè be' a i' es: Ye' ichapa ömi as imi' rak ye' kikökkã. ¹⁴ Kě be' wã ye' ttö iutëne i' tã, e' tã ye' tö iyi sulusi kos patkeraë be' kî ena be' kueblupa kî ena a' wakpa kos e' kî. Es be' wã ijcherdaë tö kë yi ku' ye' tsatã ká wa'ñe. ¹⁵ Ye' mú kî ikiane, e'ma ye' tö iyi sulusi me'kabak be' kî ena be' yamípa ulitane kî a' eukwa ká i' kî. ¹⁶ Erë ye' wã be' tso'ia ttsë'ka as be' tö ye' diché taië e' saü, ñies as yi dör ye' e' tté pakar ká wa'ñe. ¹⁷ Erë be' er dör suluë kekraë. Kě bö ye' ichapa Israel aleripa émi. ¹⁸ Bule ikkë mò wösi sësëë ese patkeraëyö a' kî taië. E' dardaë taië a' kî tkôkã kenet idarke Egipto e' tsatã. ¹⁹ Mò wösi ardaë e' tö a' tso' u'rki ena a' iyiwak kos tso' kañikã e' ttëmilur së. E' kuekí a' iyiwak ena i kos tso' a' wã kañikã e' blök patkö u dikia as itsatkër.'

²⁰ Eta Egipto blú kueblupa welepa suane Jehová ttö yökí. E'pa tö iyyiwak blé, ñies ikanè mésopa blé u dikia. ²¹ Erë imalepa kë wã Jehová ttö klöne, e'pa tö icha méat u'rki. ²² Eta Jehová tö Moisés a iché:

—Be' ulà kôkã siwã kî as mò wösi sësëë ese dar taië Egipto kos a. E' ardaë ie'pa kî ena iyyiwak kî ñies idaliwö tso' rak iwã e' kî.

²³ Mik Moisés tö shko kéli kéka siwã kî, eta Jehová tö alá bla'wé taië wöñawéitö taië döttsã iyök kî eta mò wösi sësëë ákwöie e' patkéitö Egipto kos a. ²⁴ Es Jehová tö mò wösi sësëë ese patké taië Egipto ká wa'ñe a. Eta mò wösi ese darke taië ena ká wöñarke taië, kë iwöklörta'. Kě yi wã e' suule yës Egipto. ²⁵ Eta mò wösi e' biteshka taië i kos tso' ká áie a e' kî, se' kî ena iyiwak kî ñies. Dalí kuá kos péluritö sulu'wéluritö. Kal tso' ká wa'ñe e' ulà jchërolone. ²⁶ Erë ká kië Gosen, wé Israel aleripa serke, e' a mò wösi kë dane yës.

27 Eta Egipto blú tö Moisés ena Aarón tsuk patké ta ichéitö ia:

—Ire' yō isué tö ye' e' wamblé suluë. Jehová e' ttè dör mokïë. Eta ye' ena ye' ká wakpa sa' iane iwiie. 28 Taië alá blarke ñies mò wōsi darke taië e' kē dalē'ttsēneia sa' a. Jehová a ikiō tö iwöklö'üne, e' ta ye' tö a' ekemi. Kē yō a' wöklö'wēia.

29 Eta Moisés tö iuté:

—Ye' e' yéttsa ká i' a ta bet ye' ikieke Jehová a, eta mò wōsi ena alá wōñarke kōs e' wöklördawa as be' wa ijcher tö Jehová dör ká wa'ñe e' wák. 30 Erë ye' wa ijcher buaë tö be' ena be' kuēblupa kam tö Sa' Kēköl Jehová e' dalōiō.

31 Eta daliwö kiè lino e' tso' wörkuaie ena cebada e' wō ta'tke, e' kuēki iweinewa se. 32 Erë daliwö kiè trigo ena centeno, kē e' dē' wes kam iwörkua bur e' kuēki.

33 Mik Moisés e' yéttsa ká e' a mía bānet, eta eē ie' tö ikié Jehová a. Eta bet ta mò wōsi kē daneia ñies ká kē wōñaneia. Kalī taië e' kē yēneia. 34 Mik Egipto blú tö isué tö kalī kē yērku'ia, mò wōsi kē darku'ia ena alá kē blarku'ia, eta ie' e' wambléne suluë. Kē ie' ē er darē'newa ñies ikuēblupa. 35 Es Egipto blú er téwa darērēë. Kē iwa Israel aleripa a kawō mēne as imi'yal wes Jehová tö iyē'ia Moisés ttè wa es.

10

Jehová tö ditski patké taië Egipto

1 E' ukuōki ta Jehová tö Moisés a iché:

—Be' yūne Egipto blú ska'. Ye' tö ie' ena ikuēblupa er téwa darērēë as ie'pa tö isaū tö ye' diché taië, e' wa i kē or yi a ese wē ye' tö taië. 2 Ye' tö ie'pa er téwa darērēë as be' tö ipakō be' ala'r a ena be' talapa a tö wes egiptowak we'ikéyō ñies wes i kē or yi a ese wéyō taië ie'pa wörki. Es a' ulitane wa ijcher tö ye' dör Jehová.

3 Eta Moisés ena Aarón míyal Egipto blú ska' eta ichéitö ia:

—Jehová dör hebreowak Kēköl, e' tö ichè i' es: “¿Mik be' tö ye' ttö

dalōsewemirö? Ye' ichapa ömi as imi' ye' kikōkka. 4 Kē be' tö ie'pa èmi bule, e' ta ditski patkeraeyō a' ká ki. 5 Ditski tö a' ká wā ierawa taië, kē a íyök ulat wēneia. A' daliwö bata méat mò wōsi tö e' kōs katerawaitō yēs. Ñies kal ulitane katerawaitō seraa. 6 Ñies ditski dōrawa taië be' u kōs a ena be' kuēblupa u a ena egiptowak kōs u a. ¡Íyi i'se kē suule a' yēpa bak ká iaiaë e'pa wa ie'pa tsá dē'bitu ká i' ki dō ikkē ta!”

Moisés tté one ta ie' e' wōtrée ta imía. 7 E' bet ta Egipto blú kuēblupa tö iché iblú a:

—¿Mik ta wēm e' kē tö se' we'ikèia? A blu', ie'pa ömi ie'pa Kēköl dör Jehová, e' kikōkka. A blu', ¿be' kē wa isune tö se' ká sulunewatke seraa?

8 Eta Egipto blú tö Moisés ena Aarón tsuk patkéne eta ichéitö ia:

—A' yúshka Jehová dör a' Kēköl, e' kikōkka. Erë keweie a' tö ye' a ichō tö ¿a' wēnēpa ē mi'ke?

9 Moisés tö iuté:

—Sa' kawōta shkōkmi sekka. Sa' kawō taië tkō'uke Jehová a. E' kuēki sa' ala'r ena sa' kēkēpa, e'pa kōs kawōta shkōkmi. Ñies sa' obeja kōs ena sa' baka kōs e' mi'ke sa' wa.

10 Eta Egipto blú tö iché ia:

—¡Iwēnewa wōshak tö a' erbikōke suluë ye' ki! ¿Ima a' erbikō tö Jehová tö a' kimēmi as ye' tö a' ömi a' alakōlpaë ena a' ala'rē? 11 Kē iwamblērpa es. A' wēpa kibineone esepa ē yú Jehová kikōkka es a' ki ikiane e' kuēki.

Eta Egipto blú tö ie'pa tsukmi ké ie' yōki. 12 Erë Jehová tö iché Moisés a:

—Be' ulā kōka Egipto ki as ditski bitu Egipto kōs wā iōkka ñies dalikua bata méat mò wōsi tö e' kōs katōkwa.

13 Eta Moisés tö ishko kéli kéka Egipto ki eta Jehová tö siwa' patkébitu diwō tskirke e' kke Egipto kōs ki ñiē nañēë. Bule es bla'mi ta siwa' wa ditski debitū. 14 Ditski tö Egipto ká kōs e' wā iéwa taië. Ekkē kē suule yi wa ká iaiaë es kē yi tö isuepaiane. 15 Es ditski dapaneka ká kōs ekkē ki. Kē a íyök ulat ta'ia. Dalī kuá ena kalwō e' kōs bata méat mò wōsi tö e' katélur

ditski tō yēs. Egipto kōs a kākō kōs kal kō kōs e' kē ateia yēs.

¹⁶ E' bet ta Egipto blú tō Moisés ena Aarón e'pa tsuk patké ta iché ia:

—Ye' e' wamblé sulu a' Kēkōl dōr Jehová e' kī ñies a' kī. ¹⁷ Ye' kkōchō a' a i'ñe ē tō a' tō e' olo'yō ye' kī. Ikiō a' Kēkōl dōr Jehová e' a ye' kī tō ditski ē trē'ulur ye' kī as kē sa' duōlur.

¹⁸ Moisés e' yéttsa Egipto blú u a ta bet ikiéitō Jehová a. ¹⁹ Eta Jehová tō siwa' e' wōtréene tsikka darère e' wa ditski mítser anene dayē kiè Dayē Mat, e' kī. Eta ditski kē ate yēs Egipto. ²⁰ Erē Jehová tō Egipto blú er sulu téwane darerēē. Ie' kē wa Israel aleripa a kawō mēne as imi'rak.

Jehová tō ká ttsettseē patké Egipto kī

²¹ Eta Jehová tō Moisés a iché:

—Be' ulā kōka siwa' kī as ká ttserwa ttsettseē shuteē.

²² Eta Moisés ulā kēka eta ká ttsenewa mīa ttsettseē Egipto ká wa'ñe kī dōka ká mañat. ²³ Kē yi wa iyami serke tsinet e' sune yēs. Kē yi a e' yēnuksa wé itkēr ee dōka ká mañat. Erē Israel aleripa u a, ee je' ká olo tso' dalölö.

²⁴ Eta Egipto blú tō Moisés tsuk patké ta iché ia:

—A' yúshka Jehová kīkōkka. A' ala'r kōs tsúmi. Erē a' obeja ena a' baka e' kōs múat.

²⁵ Eta Moisés tō iūtē:

—Au. Be' kawōta kawō muk sa' a sa' iyiwak tsukmi ña'wē sa' Kēkōl dōr Jehová e' a idalōioie. ²⁶ E' kīie ta sa' icha kōs, e' michoē sa' wakpa wa. Sa' iyiwak shushteke sa' tō ña'wē sa' Kēkōl Jehová a ikīkokaie. Kam sa' dōmi ee eta kē sa' wa ijcher iyiwak isie etō kiane sa' kī ña'wē Jehová a. E' kuekī kē sa' tō sa' iyiwak mepaat yēs.

²⁷ Eta Jehová tō Egipto blú er sulu téwa darerēē. E' kuekī ie' kē wa kawō mēne Israel aleripa a as imi'rak. ²⁸ E' kīie ta Egipto blú tō iché Moisés a:

—Be' e' yōttsa ie. Be' e' kkō'nú ye' yōkī. Be' dene ye' sauk, e' ta be' duōrawa.

²⁹ Eta Moisés tō iūtē:

—Buaē bö iché es. Kē ye' dē'iane be' sauk.

11

Ala'r wēpa kibi esepa duōralur e' biyöché Moisés tō

¹ E' ukuōkī ta Jehová tō iché Moisés a:

—Ye' tō Egipto blú ena egiptowak ulitane e' batā we'ikekeia. E' ukuōkī ta Egipto blú tō a' erami, e' kīie ie' wák tō a' ulitane uyerattsa da'aie iká kī. ² Eta ichō Israel aleripa ulitane a, wēpa ena alakōlpa tō íyi yōule orochka wa ena inukōlchka wa, ese kak kiō egiptowak serke ie'pa pamik esepa a.

³ Eta Jehová tō egiptowak ké Israel aleripa dalōiök taiē. Egipto blú kueblupa ena egiptowak ulitane e'pa tō iklō'wé tō Moisés dōr kēkēpa taiē.

⁴ Eta Moisés tō iché Egipto blú a:

—Jehová tō ichē i' es: Ká shabōts nañewe ye' mi'ke Egipto kōs a. ⁵ Ala'r wēpa kibipa e' kōs duōralur. Egipto blú tso' s'wōkirie e' alā wēm kibi duōrawa, ñies egiptowak malepa icha kōs dō s'siarēpa tso'rak iwa' iyiwō woie esepa icha duōralur ñies. Ñies iyiwak uru alā wē'ñe kibi ese kōs duōralur. ⁶ Sulitane iuraē taiē Egipto kōs a. Kē ese ttsēule yi wa es, ñies kē yi tō ese ttsepaia es. ⁷ Erē Israel aleripa shua kē chichi isie arpa yēs se' wōa ena iyiwak wōa. Es a' wa ijcherdaē tō ye' dōr Jehová e' tso' Israel aleripa kīmuk, erē egiptowak we'ikōk ye' tso'.

⁸ Eta Moisés tō ikī ché ia:

—Be' kueblupa kōs dōraē ye' ska', eta ie'pa e' tkōrawa kuchē kī ye' wōrkī ta ikkōchōrarak ye' a: 'Be' yúshka. Be' yamipa tso' kōs be' ta e'pa tsúmirak ñies.'

Eta Moisés ulune taiē e' yéttsa Egipto blú wōrkī. ⁹ E' ukuōkī ta Jehová tō iché Moisés a:

—Egipto blu' kē tō a' ttō iūtepa as ye' tō i' kē or yi a ese kī ù taiē Egipto.

¹⁰ Íyi ekkē kōs wé Moisés ena Aarón tō Egipto blú wōrkī, erē Jehová tō ie' er darē'wēwa as kē itō ittō iūtō. E' kuekī ie' kē wa kawō mēne Israel aleripa a as imi'yal.

12

Israel aleripa tsatkëne e' kəwö

¹ Jehovahä tö iché Moisés ena Aarón tso' Egipto e'pa a:

² “Si' i' dōraë a' a duas si' tsawe kekraë. ³ Israel aleripa ulitane a ichö: ‘Si' i' e' diwö dabop (10) etä u bitkue ekkë wakpa tö obeja ö chibo ese wë'ne pupula yulö etö katè ila'r ta. ⁴ U wakpa welepa kë dör tajë, kë a chkë ekkë katarwa, e' ta ie'pa tö iyamipa tso' iupamik esepa kiö chkök ie'pa ta ñita kos iwakpa dōka ekkë ena kos ie'pa a ikatar ekkë. ⁵ Obeja ö chibo wë'ne bua'bu, kë ki ì sulu ku' ki duas tso' ek ese yulö etö. ⁶ E' blö. Si' i' e' diwö de dabop ki tkël (14) e' tsälì etä a' wa iyiwak tso' blëule ese ttö u a u a. ⁷ E' ukuöki ta a' tö iklö'ú ta u wé a a' tö ikateke, e' wékkö kätke patiúka a' tö ipé wa. ⁸ Ká e' nañewe chkë e' katö katuule bö' a ár bacha'bacha ta ñies pan kë yöule iwölöwoka wa, ese ta. ⁹ Kë ikatar aki ena paliule elkela wë'ia. Ichka kos, iwökir, ikla'tska, ena iñattse e' kos kawöta kakuëwa bö' a. ¹⁰ Kë a' tö ibata mukat dö bule es. Ibata ajeia, e' ta iña'ülör bö' a. ¹¹ Mik a' chkökette etä a' e' paiö, a' klökkuö iö, a' shko kéli klö'ú. Ye' dör Jehovahä e' tö a' tsatkeke e' kəwö tkö'weke a' tö, e' kueki a' chkö bet.

¹² “I'ne nañewe ye' tkōraë Egipto ká kos a egiptowak ala'r tsá wëm esepa ttökulur. Ñies ie'pa iyiwak ala'rla tsá dör wë'ne e' kos tteralur ye' tö. Es këkölpä kos tso' egiptowak wa dalöie e' we'ikeraë ye' tö tajë. Ye' wák dör Jehovahä e' tö ichè es. ¹³ U kos a wé a' tso' e' wékkö ta'oule ipamik iyiwak pé wa e' dör a' wakpa a ikkachoie. Mik ye' tö pé e' sué, etä ye' damitkö u e' ttömik. Mik ye' tso' egiptowak we'ikök siarë, etä e' kë döpa a' ska'.

¹⁴ “ ‘A' kawöta kawö e' tkö'uk. A' kawöta itkö'uk kekraë duas bit ekkë ye' dör Jehovahä e' dalöioie. ¹⁵ Ká dōka ká kul e' shua a' kë kawö ta' pan yöule iwölöwoka wa ese ñuk. E' kueki kawö tkö'weke e' diwö tsá etä pan wölöwoka kos ese tulöttsa a' u a. Yi tö pan yöule iwölöwoka wa ese ñé ká

kul e' shua, e' ta ese wák kë kawö ta' senuk Israel aleripa shua. ¹⁶ Kawö tkö'weke e' tsá diwö etä a' e' dapa'úka ek tsiní ìme ye' dalöioie. Ñies e' diwö bata ta a' e' dapa'úkane. Ká tsá ena ibata, e' diwö kë a' kawö ta' kaneblök yës, ù è alirmi a' a. ¹⁷ Kawö kiè Pan Kë Yöule Iwölöwoka Wa, e' kəwö tkö'uk a' kawöta. E' è kəwö wa ye' tö a' yerattsa Egipto a' seraa. E' kueki a' kawöta e' kəwö tkö'uk. E' kəwö tkö'weraë a' tö kekraë. E' meneat dalöie a' a ena a' ditséwöpa datse a' itöki aishkuö ta e'pa kos a. ¹⁸ Si' i' dör duas si' tsá, e' diwö dabom eyök ki tkël (14) e' tsälì a' kë kawö ta' pan yöule iwölöwoka wa ese ñuk dö si' i' ki diwö de dabom böyök ki et (21), e' tsälì etä a' tö iñemine. ¹⁹ Kawö kul e' shua a' kë kawö ta' pan wölöwoka seuk u a. Yi tö pan yöule iwölöwoka wa ese ñé ká kul e' shua, ká kua'ki wakpa ö Israel aleripa, e' ta ese wák kë kawö ta' senuk Israel aleripa shua. ²⁰ E' kueki ì kos yöule pan wölöwoka wa, ese kë ñar yës. Wé a' tso'rö eé ta a' kë kawö ta' pan yöule iwölöwoka wa, ese ñuk.’ ”

²¹ Etä Moisés tö Israel aleripa kueblupa dapa'wé ta ichéitö ia: “A' wakpa bil ekkë yú obeja ö chibo klö'uk etö etö, tsúmi a' u a a' yamipa a. Ittōwa, Jehovahä tö se' tsatkere i'ñe, e' kəwö tkö'woie. ²² Ipé klö'ú tka' a. Etä kakö kiè hisopo e' ulà klö'ú eyök, e' nuúka pé wa, e' wa u wékkö kätke patiúka. Kë a' e' yökulur u a kam ká ñir e' yöki. ²³ Mik Jehovahä tkömi egiptowak ttökulur, etä ie' tö u wékkö e' kätke sué iauleka pé wa etä ie' damitkö u e' ttömik. Es Jehovahä kë kawö mepa ibiyöchökwak tö s'ttekelur e' a a' ttökulur weshke. ²⁴ A' kawöta ttè i' kos dalöiök kekraë, ñies a' aleripa kos datse a' itöki e'pa kawöta idalöiök. ²⁵ Mik a' demi ká yé' Jehovahä tö tö imeraë se' a eé, etä a' kawöta kawö i' tkö'uk. ²⁶ Mik a' ala'r tö ichaké a' a: ‘¿Iök se' tö kawö i' tkö'weke?’, ²⁷ etä a' kawöta iütök: ‘Yiwak i' ttekesö Jehovahä dalöioie ie' tö se' tsatkë' egiptowak ulà a e' kueki.

Mik ie' bakmi egiptowak ttökulur, eta ie' bakmi se' Israel aleripa u ttömik kë dë'wä. Es ie' tö se' yamipa tsatkë'lor.' ”

Etä Israel aleripa e' tkélur kuchë ki Jehová dalöioie. ²⁸ E' ukuöki tä ie'pa mía iwakanewé wes Jehová tö iché Moisés ena Aarón a es.

Ala'r wëpa kibipa esepa duolur

²⁹ Kä shaböts Jehová tö egiptowak ala'r wëpa kibipa esepa kos ttélur sërää. Egipto blú tso' s'wökirie e' alà wëm kibi e' duowä. Egiptowak malepa icha kos dö s'tso' wötëule s'wöto wé a e'pa ala'r wëpa kibipa e'pa duolur ñies. Ñies iyiwak alà wë'ñe kibi e' kos duolur. ³⁰ E' nañewe Egipto blú ena ikuëblupa ñies egiptowak kos e'pa e' kékarak sërää iük ëme. Kë u ku' yës e' kë a s'nu ku'. ³¹ E' nañewe Egipto blú tö Moisés ena Aarón tsuk patké tä ichéitö ia:

—A' yúshka a' yamipaë. A' e' skö bänet sa' yöki. A' yúshka Jehová kikökkä wes a' tö iyë' kuaë es. ³² Iyiwak kos tsúmi wes a' ki ikiane es. A' yúshka sa' yöki. Ñies a' kköchö Jehová a as ie' ye' kimù.

³³ Etä egiptowak tö iché Israel aleripa a: “A' yúshka betbet sa' yöki. A' kë mîne e' tä sa' ulitane duöralur.” ³⁴ Israel aleripa tö harinachka, kë wötuule iwölöwoka wa, ese patrëwä tkä'ë idatsi' a iéka ppéka kuli' ki tä imíyal. ³⁵ Ie'pa tö orochka ena inukölchka ena datsi' e' kos kak kié egiptowak a wes Moisés tö iyë' ia es. ³⁶ Jehová tö egiptowak ké Israel aleripa dalöiök e' kueki ie'pa tö íyi kos kak kiéakitö e' mé Israel aleripa a. Es Israel aleripa tö egiptowak íyi bua'buä e' kos tsémi.

Israel aleripa e' yélur Egipto a

³⁷ Israel aleripa e' yélur Ramsés, míyal Sucot. Ie'pa wëpa kibineonetke döka 600.000. Alakölpä ena ala'rla kë shtaoule. ³⁸ Ie'pa tä pë' kuä'kipa mí ñies taië. Ñies iyiwak mirak iwä taië obeja ena chibo ena baka. ³⁹ Egiptowak tö Israel aleripa ka' e' yöksä bet kë wä kawö meneat ie'pa

a uloie, e' kueki ie'pa wä harinachka mir kë iwölöwoka tä'. E' wa ie'pa pan yué ñalä ki.

⁴⁰ Israel aleripa bak senuk Egipto duas döka cien tkëyök ki dabom mañayök (430). ⁴¹ Ie'pa sené Egipto duas döka cien tkëyök ki dabom mañayök (430) tas, etä e' nañewe wöshaë tä ie'pa e' yélur Egipto a iditséwö wa iditséwö wa wes ñippökwakpa taië es. ⁴² E' nañewe Jehová tö ie'pa kkö'né buaë as ie'pa e' yölur Egipto a. E' kueki nañewe e' kéwö kawötä tkö'wë wöñine wa duas bit ekkë këkraë Jehová dalöioie.

Wes Israel aleripa ké itsatkëne e' kéwö tkö'uk

⁴³ Jehová tö iché Moisés ena Aarón a:

“Ye' tö a' tsatkeke egiptowak ulä a e' kéwö tkö'uk a' kawötä i' es: Kä kuä'ki wakpa esepa kë kawö tä' obeja ö chibo tteke a' tö e' kéwö ska' tä ese chkä katök. ⁴⁴ Erë kä kuä'ki wakpa wëpa ena alakölpä wëpa to'ttsatke a' tö kanè mésoie ena e' wëpa tottola kkuölit tëule tsir, esepa ë tö ikatëmi. ⁴⁵ Erë kä kuä'ki wakpa tso' shkar ö kanëblök inuköl klö'uk, esepa kë kawö tä' ikatök. ⁴⁶ A' kawötä chké e' katök weshké. A' kë kawö tä' chké e' tsukmi u'rki yës. Ñies a' kë kawö tä' idichéwö pukwä. ⁴⁷ Israel aleripa ulitane kawötä kawö e' tkö'uk. ⁴⁸ Erë a' shüä kä kuä'ki wak tso' senuk esepa éna kawö e' tkö'wak a' tä Jehová dalöioie e' tä as itö itkö'üñak. Erë kewe ie'pa tö iyamipa wëpa ulitane tso' ie' u a e'pa keraë itöttola kkuölit tök tsir. E' ukuöki tä ie'pa kawö tkö'wëmi a' tä a' yamipaie. Erë wëpa kë tottola kkuölit tëule tsir esepa kë kawö tä' a' kawö tkö'uke e' chké katök. ⁴⁹ A' ulitane ena kä kuä'ki wakpa serke a' shüä e' kawötä ttë i' dalöiök ñikkë.”

⁵⁰ Israel aleripa tö ttë i' kos iuté wes Jehová tö iché Moisés ena Aarón a es. ⁵¹ E' diwö Jehová tö Israel aleripa yélur Egipto iditséwö wa iditséwö wa wes ñippökwakpa taië es.

13

¹ Jehová tō iché Moisés a:

² “Israel aleripa ala'r wēpa kibi esepa kōs dōr batse'r ye' a. Nies a' iyiwak alà tsá wē'ñe e' kōs dōr batse'r ye' a. E' kueki e' kōs blō ye' a.”

³ Etā Moisés tō iché Israel aleripa a: “I'ñe Jehová tō a' yekettsa Egipto a ie' diché taië e' wa. Ká i' a' weine siarë kanēblök egiptowak a kē patuè ta'. E' kueki a' er anú diwō i' ska'. A' kē kawō ta' pan yōule iwölōwōka wa ese ñuk. ⁴ I'ñe a' e' yöketsa, si' i' kiè Abib e' a. ⁵ Mik a' demi ká muk Jehová kablē' se' yēpa bak ká iaiaë e'pa a ee, etā a' kawōta kawō i' tkō'uk si' i' a. Ká e' ki iyi ulitane tskir buaë, iwà wōr buaë shute. Ká e' dōr canaánwak, hititawak, amorreowak, heveowak ena jebuseowak, e'pa ká.

⁶ A' kawōta kawō i' tkō'uk i' es: Ká kul shua a' kē kawō ta' pan yōule iwölōwōka wa ese ñuk. Kawō e' diwō bata, etā kawō tkō'weraë bua'ie Jehová dalōioie. ⁷ Kawō kul e' shua a' kē kawō ta' pan yōule iwölōwōka wa ese ñuk. Pan wölōwōka ena pan yōule iwölōwōka wa ese kōs kē kawō ta' se'wē a' tō a' ká kōs e' a. ⁸ E' diwō ta' a' tō ichō a' ala'r a: Kawō e' tkō'weke se' tō, e' wà dōr tō Jehová tō se' yē'lur Egipto a. ⁹ Ie' tō se' yē'ttsa Egipto a idiché taië wa, e' kueki se' dōr ie' icha. Mik se' tō kawō e' tkō'weke, etā e' tō se' ulitane a ierī meraë as Jehová ttē ki se' er me'rie. E' dōr wes se' e' wakyuō se' wōtsa ki ena se' ulà kkue ki es. ¹⁰ E' kueki a' kawōta kawō e' tkō'uk duas bit ekkē idiwō i' è wa.

¹¹ “Ká iaiaë Jehová tō iyē'at a' yēpa a tō ie' tō canaánwak ká meraë a' a. Mik ie' wā a' demi ká e' a, ¹² etā a' kawōta a' ala'r wēpa kibi esepa kōs blök ie' è a e'pa kōs dōr ie' icha, e' kueki. Nies a' iyiwak parke kōs wē'ñe, e' kibi kōs e' dōr ie' icha, e' kueki ese kawōta blē ie' è a. ¹³ Etā obeja wē'ñe pupula ö chibo wē'ñe pupula e' mú a' tō burro alaki e' alà wē'ñe kibi e' skéie burro alà tsatkoie. Erē a' kē a' e' patuak es, e' ta' burro alà wē'ñe kibi e' kuli' púwa. Es a' kawōta a' ala'r wēpa tsá kune esepa kōs skéie iyiwak muk itsatkottsá.

¹⁴ Aishkuō ta' mik a' ala'r tō a' chakeke tō: ‘¿I'ök a' tō ikanewē i' es?’, etā iütō: ‘Jehová tō se' yē'ttsa Egipto a idiché taië e' wa. Ee se' bak weinuk siarë kanēblök kē patuè ta'. ¹⁵ Mik Egipto blū er tē'wā darērēë, ie' kē wā kawō mēne se' a' e' yöktsane ie' ká a, etā Jehová tō egiptowak ala'r wēpa tsá kune e'pa kōs ttélur. Nies iyyiwak alà wē'ñe kibi e' kōs ttéluritō. E' kueki se' tō se' iyiwak alà wē'ñe kibi, ese kōs meke Jehová a. Nies se' ala'r wēpa tsá kune, ese skéie iyiwak mekesō Jehová a itsatkottsá. ¹⁶ E' kueki kawō i' tkō'ú as kē a' éna ichōwa tō Jehová tō a' yē'ttsa Egipto a idiché taië e' wa. E' dōr wes se' e' wakyuō se' wōtsa ki ena se' ulà kkue ki es.’ ”

Jehová tō Israel aleripa wēttsēke mò wa

¹⁷ Mik Egipto blū tō Israel aleripa émi, etā Skéköl tō ibikeitsé tō Israel aleripa mú kē ñippō filisteowak ta, e' ta' ie'pa bitumiane Egipto. E' kueki ie' kē wā ie'pa wēttsenemi ñala mi choë filisteowak ká a e' wa, e' dōr ñala yēsyesē. ¹⁸ E' kueki ie' tō ie'pa wēttsémi bánet kamië ñala tkōke ká sir po e' shua dōtsa dayë kiè Dayë Mat e' ska'.

Israel aleripa e' yē'lur dapauleka wes ñippōkwakpa taië e' e' dapa'ù es. ¹⁹ Moisés wā José sik kēchke e' mítser ie'pa ta' ñita. Kam José blērwa e' yōki ie' tō iyē' iēlpa a: “Moki Skéköl dōrane a' tsatkok. Mik e' wà tka, etā ye' sik tsúmi a' ta.” Es ie'pa tō kawō mé ñi a. E' kueki Moisés wā José sik mítser ie'pa ta.

²⁰ Etā Israel aleripa e' yélur ká kiè Sucot míyal ká kiè Etam, ee ie'pa e' tséat. Ká e' atē ká sir po e' kkōmik tsinet. ²¹ Niwe ta' Jehová tō ie'pa wēttsēke mò àr taië alabo e' wa. E' mir ie'pa yōki kewe ñala kkachoie ie'pa a. Nañewe ta' mò e' wōñarke bö'wōie dalöburke. E' wa ie'pa shkōmir wes ká ñiwe es. ²² Niwe ta' mò e' mir kēkraë ie'pa yōki kewe. Nañewe ta' mò e' wōñarke bö'wōie e' mir ie'pa yōki kewe.

14

Israel aleripa tkattsä Dayë Mat a

¹ Etä Jehová tö iché Moisés a:

² “Ichö Israel aleripa a: A' yúne a' itö wane ta a' e' tsúat ká kiè Pi-hahiroṭ e' wöshā. Ká e' atē ká kiè Migdol ena dayë kkömik e' shushā, ká kiè Baal-sefón, e' wöshā. E' wöshā dayë kkömik tsinet úla yuó. ³ Es Egipto blú tö ibikeitseraë: 'Israel aleripa kë wä ijcher wé imi'mirö. Ie'pa cholurmi ká sir po, e' shua.' ⁴ Erë ye' tö ie' er terawā darërē as ie' tö a' tötiumi. Ye' e' alörakā ie' kī ena iñippökwakpa kōs kī, e' wa ye' dalöierdaë tajë. Egiptowak ulitane wä ijcherdaë tö mokī ye' dör Jehová.”

Etä Israel aleripa tö iwakanewé es. ⁵ E' dalewa Egipto blú wöki ibiyö demi tö Israel aleripa tkayal. Ie' ena ikuëblupa erbikéne kua'kī ta ichérakitö ñi a: “¿Wes se' tö ì wamblé i' es? ¿lie se' tö Israel aleripa émi ta yi kanëblömiä se' a?”

⁶ E' ukuökī bet ta Egipto blú tö ikarreta tso' ñippoie e' tsuk patké ta iñippökwakpa patkéitö ñi dapa'uk. ⁷ Etä imiä Israel aleripa itöki karreta ñippoie ibua'buā dōka cien teryök (600) ekké. Egipto karreta ñippoie e' malepa kōs mirak iwā ñies. Karreta kōs e' a' ñippökwakpa wökir shkōke ek ek. ⁸ Jehová tö Egipto blú er darë'wéwā as ie' mi' Israel aleripa itöki erë ie'pa yënettsä Egipto a' Jehová diché tajë wa.

⁹ Etä Egipto ñippökwakpa mirwā kabaio kī, karreta kī, e'pa kōs tö Israel aleripa tötüemi kuérakitö wé Israel aleripa tso' dayë kkömik ká kiè Pi-hahiroṭ e' o'mik ena ká kiè Baal-sefón, e' wöshäë. ¹⁰ Mik Israel aleripa isuë tö egiptowak datse, e' tö ie'pa suawé tajë. Ie'pa kköché tajë Jehová a' tö sa' tsatkö. ¹¹ Moisés a' ichérakitö:

—¿Ima be' iklö'wé pö kë ta' Egipto, e' kuëki be' tö sa' yë'ttsä duökwa íe ká sir po shua? ¿Iök bö iwamblé es sa' ta? ¿lie be' tö sa' yë'lur Egipto a? ¹² Kuaë sa' tö be' a' iyë' Egipto: 'Sa' múat kanëblök bërë egiptowak a. ¡Sa'

weirke siarë kanëblök egiptowak a, e' dör bua' sa' a' duökulur íe ká sí poë a' e' skéie!

¹³ Erë Moisés tö iüté:

—Kë a' tö egiptowak suepaia. E' kuëki kë a' suanuk. A' e' tkōwā darërëë. I'ñe Jehová tö a' tsatkeräë e' saú. ¹⁴ Kë se' tkinuk ì kī. Jehová ñippöraë se' skéie.

¹⁵ Jehová tö iché Moisés a:

—¡Kë be' kköchökiä ye' a! Ichö ie'pa a' tö a' shkō wōwí ë. ¹⁶ Be' shko kéli kōka dayë tsaka as dayë blatënar ñalaie shkotkō poppo dayë shua. ¹⁷ Erë ye' tö ie' er terawā darërē as ie' tö a' tötiumi. Ye' e' alörakā ie' kī ena iñippökwakpa kōs kī, e' wa ye' dalöierdaë tajë. Egiptowak ulitane wä ijcherdaë tö mokī ye' dör Jehová. ¹⁸ Egiptowak ulitane wä ijcherdaë tö mokī ye' dör Jehová.

¹⁹ E' wöshäë ta Skököl biyöchökwak mirwā Israel aleripa yökī kewe e' e' mane'wëttsane ie'pa tsikkane. Ñies mò ar tajë alabo e' miä ie'pa tsikkane. ²⁰ Es mò e' atē Egipto ñippökwakpa ena Israel aleripa e' shushā. Egiptowak kke mò ettaie dör ttsettseë, e' kuëki ie'pa tso' ká ttsettse a. Erë Israel aleripa kke mò e' dalöburke tajë ká ñiwe sū. E' kuëki egiptowak kë ulä dë' Israel aleripa ska' e' nañewe.

²¹ Etä Moisés ulä kēka dayë tsaka ta Jehová tö siwā' bitsiwēka darërëë datse diwö tskirke e' ëka. E' bitsine nañëë dayë kī. E' tö dayë blatée shushā. Es Jehová tö ká ulat poppo yué ñalaie dayë shua ie'pa a' shkotkō. ²² Ie'pa tkami ká poppo a. Es dayë wötuki atē wī'kē io'kē.

²³ Etä egiptowak ñippökwakpa mirwā kabaio kī ena karreta kī e'pa kōs tö Israel aleripa tötüemi dayë a. ²⁴ E' bla'mi ká ñirketke etä mò wöñarke bö'wöie e' shua Jehová tso' egiptowak sauk. Ie' tö ie'pa suawēka tajë e' tö ie'pa wōa ká chōwēka tajë. ²⁵ Ñies ie' tö ie'pa karreta wöshki kōs e' wötélur dö a' as kë ishkō bet. Ie'pa tö iché ñi a: —Mishka Israel aleripa yökī. Jehová tso' ñippök se' ta' ie'pa tsatkoie.

²⁶ Jehová tö iché Moisés a:

–Be' ulà kòka dayë tsaka as iwöiërwane Egipto ñippökwakpa ki.

²⁷ Moisés ulà kékà dayë tsaka. Mik ká ñine, eta dayë wöiënewane es. Mik egiptowak mí tkökshkar, eta dayë wöiënewa ie'pa ki. Es Jehová tò ie'pa ewéwa dayë a. ²⁸ Es Egipto ñippökwakpa mineyal Israel aleripa itöki e'pa kos durulune seraa dayë a ikabaiöë. Egipto blú ñippökwakpa e' kè atë yës ttsè'ka. ²⁹ Erë Israel aleripa tkami buaë dayë a dö wışhet ká sí ki, dayë wötuki wí'kë io'kë e' shusha.

³⁰ E' kewa Jehová tò Israel aleripa tsatkée egiptowak ulà a. Ie'pa tò egiptowak nu sué dayë kkömik. ³¹ Mik ie'pa tò isué tò wes Jehová tò egiptowak ewéwa idiché taië e' wa, eta ie'pa tò ie' dalöié taië. Ie'pa er blé ie' mik ñies itteköl Moisés e' mik.

15

Moisés tò Jehová kikéka ttsé wa

¹ Moisés ena Israel aleripa ttsé Jehová kikéka ttsé i' wa:

“Ye' ttsöke Jehová dalöioie. Kabaio taië ena iwákpa kos e' ewéwaitö dayë a.

Es ie' e' alé taië shutë ie'pa ki.

² Ye' tso' ttsök Jehová ë a.

Ie' tò ye' a idiché mé. Ie' tò ye' tsatkée. Ie' dörye' Kéköl. Ye' kawöta ie' kikökka buaë.

Ie' dörye' yé Kéköl. Ye' tò ie' dalöieraë er mokí wa.

³ Ie' dörye' ñippökwak darërëë bua'ie. Jehová e' dörye' ie' kiè.

⁴ Egipto blú karreta tso' ñippoie ena ie' ñippökwakpa

e'pa kos émi dayë a Jehová tò.

Egipto blú ñippökwakpa bua'bu

e'pa kos duolur se Dayë Mat a.

⁵ Ie'pa katsirulune dayë shua wes ák es.

Dayë iskië e' ë me'r ie'pa ki.

⁶ A Jehová, be' ulà bua'kka diché taië, e' wa be' tò be' bolökpa batsélor.

⁷ Ie'pa demi ñippök be' ta, erë ie'pa kos ewéwa be' tò be' diché taië, e' wa.

Be' uluneka ie'pa ki, ta ie'pa ñanewa wes kakö sí es.

⁸ Dayë wöikébö darërëë ta iwöklönewaie wí'kë io'kë mia wes ká ukuö es.

Dayë wöklönewa, kë shkoku'ia.

⁹ Be' bolök e' ttséka taië ta iché:

‘Ye' mi' ie'pa itöki wéyö ikuérö

ta ee i mirwarak iwa e' yerattsayö iulà a,

e' wà tierayö kos ye' ki ikiane ekkë.

Ye' tabè yerattsa iñaléka,

e' wa yö ie'pa tterawa.’

¹⁰ Erë be' tò dayë wöiké ta e' tò ie'pa ttélur.

Ikatsinewa dayë a wes tabechka es.

¹¹ A Jehová,

¡Wépa skà kiekerakitö “skököl”, esepa kos tsata be' dörye'!

¡Kë yi dörye' batse'r taië wes be' es!

¡Kë yi diché ta' taië wes be' es!

¡I kë or yi a ese wè be' tò buaë, e' tò sulitane tkiwéwa!

¡Sulitane kawöta be' kikökka!

¹² Be' ulà bua'kka kékà

ta iyök tò ie'pa maléwa.

¹³ Be' tò sa' tsatkée. Be' éna sa' dalër taië,

e' kueki be' tso' sa' wëttsuk.

Be' wa sa' mi'ke be' diché wa dö wé be' wák serke ee.

¹⁴ Mik ká ulitane wakpa wa e' jchenewa,

eta ie'pa painuraë suane ë wa.

Filisteowak krardawa suane ë wa,

¹⁵ Edomwak wökirpa chkerdawa suane ë wa,

Moabwak wökirpa painuraë taië.

Canaánwak ulitane kësik kos e' chörawa yës.

¹⁶ A Jehová, ¡as ie'pa tkirwa! ¡as ie'pa suar taië!

Be' diché wa as ie'pa at kë tiria suane kueki

dö mik sa' ulitane dörye' be' icha e'pa tka eta.

¹⁷ A Jehová,

Sa' tseramibö döka be' kabata buaë e' a.

Ee sa' serdaë buaë kekraë.

Kabata e' shukitbö be' a senoie.

Ee be' wák e' wé yué e'dörye' yöbië.

18 Jehová tso' se' wëttsuk s'blúie kekraë."

María tò Jehová kíkèkà ttsè wa

19 Mik Egipto blú ñippökwakpa tkawa dayè a kabaio kī, karreta kī, eta Jehová tò dayè wöiéwane ie'pa kī erè Israel aleripa tka buaë ká poppo a. 20 E' ukuöki ta Jehová tteköl kiè María, e' dör Aarón kutà, e' tò ma'ma klö'wéwa ttoie, ta alakölpa kos mí ie' itöki klötökerak es ima'ma blardami. 21 E' dalewa María ttsöke i' es:

¡A' ulitane ttsö Jehová kíkoka!
Kabaio ena iwákpa uyéwaitö dayè a.
Es ie' e' aléka ie'pa kī.

Jehová tò di' bacha'bachaë e' bua'wéne.

22 Moisés tò Israel aleripa ké e' yöksa Dayè Mat e' kkömik. Ie'pa míyal ká sir poë kiè Sur e' a. Eë ie'pa shkère ká mañat eta kë ie'pa wa di' kune ye yès. 23 Mik ie'pa demi ká kiè Mará, eta eë di' tso' bacha'bachaë, kë yar ie'pa a. E' kueki ká e' kiè mékarakitö Mará*

24 Eta Israel aleripa tò Moisés chémi suluë. Moisés chakérakitö: “¿I yémisö?” 25 Eta Moisés tò Jehová a ikié tò sa' kímú. Eta Jehová tò ie' a kal tsitsir kkaché elka e' iéwaitö di' a eta di' baché chowa de buaë yè.

Eë Jehová tò ittè dalöiëno mé ie'pa a, ñies ie'pa ma'wéitö isuöie tò ie'pa tò idalöiëmi. 26 Ie' tò iché ie'pa a: “Ye' dör Jehová. Ye' dör a' Kéköl. Ye' dör a' bua'ukwak. Ì cheke ye' tò a' a e' ttsé a' tò, e' iüté a' tò ñies a' sené buaë wes ye' kī ikiane es, e' ta ye' kë tò a' we'ikepa ì sulu patkë'yö egiptowak kī ese wa.”

27 E' ukuöki ta ie'pa demi ká kiè Elim. Eë di' tum tso' dökā dabom eyök kī böt (12). Ñies ì klö tso' dikö klö sù ese tso' dabom kuryök (70). Eë ie'pa e' tséat di' kkömik tsinet.

16

Jehová tò Israel aleripa tié chkè kiè maná e' wa

1 E' ukuöki ta Israel aleripa ulitane e' yélur ká kiè Elim míyal ká sir poë kiè Sin eë. Ká e' ate Elim ena Sinaí, e' shusha. Ie'pa e' yè'ttsa Egipto e' kī si' de et kī shaböts. 2 Eta eë ká sir poë shuā ie'pa ttémi taië késik wa Moisés ena Aarón kī. 3 Ie'pa tò iché iarak:

—Jehová tò sa' ttöpalur Egipto! Eë sa' e' tulökeser ù tukurka wà iëule chikchië chkè wa e' o'mik ta sa' bak iwà katök wè' kos sa' kī ikiane ekkè. Erè a' wa sa' dè'bitu ká sir po i' a sa' ulitane ttowā bli wa.

4 Jehová tò iché Moisés a:

—Súyö pan da'wè siwa' kī a' a. E' shtö ká bit ekkè. Erè ishtö kos ñnar ká etkè ekkè è. Ye' kī ikiane suè tò wépa tò ye' ttö iütèmi ena wépa kë tò ye' ttö iütepa. 5 Ká de teröl e' bule es ta a' tò chkè kī shtö wè' katar ká böt ekkè. Es a' tò iü kekraë.

6 Eta Moisés ena Aarón tò iché Israel aleripa a:

—I'ñe tsáli ta a' tò isueraë tò moki Jehová tò se' yè'lur Egipto a. 7 A' ttöke késik wa e' ttsé ie' tò, e' kueki bule bla'mi ta ie' wák olo taië dalölöë e' sueraë a' tò. Ì cheke ie' tò sa' a e' è chökne sa' tso' a' a. E' kueki a' kë ulurku' sa' kī. A' ulurke ie' kī.

8 Ñies Moisés tò iché iarak:

—A' ulurke taië e' sué Jehová tò. E' kueki i'ñe tsáli ta ie' tò iyiwak chkà patkeraë a' a. Bule bla'mi ta pan patkeraëitö a' a ñè taië kos a' kī ikiane ekkè. Sa' kë dör yi, as a' ulur sa' kī. A' ulurke Jehová kī.

9 E' ukuöki ta Moisés tò iché Aarón a:

—Ichö Israel aleripa a tò a' ttöke késik wa e' ttsé Jehová tò e' kueki a' e' dapa'ü Jehová wörki.

10 Aarón tso' ttök ie'pa ta, e' dalewa ie'pa ulitane ká sué ká sir po e' ëka. Ie'pa isué tò Jehová olo dalölöë dettsa mò tso' ie'pa wëttsuk e' a. 11 Eta Jehová tò iché Moisés a:

12 —Israel aleripa ttöke késik wa, e' ttséyö. Be' ttö ie'pa ta, ta ichö iarak: ‘I'ñe tsáli a' tò iyiwak chkà kateraë. Bule bla'mi ta a' tò pan ñeraë kos a' kī

* 15:23 Mará: Hebreoie Mará e' wà kiane ché ì bacha'bacha.

ikiane ekkë. Es a' wà ijcherdaë tò ye' dör Jehovahá, e' dör a' Këköl.'

¹³ Ká e' tsáli ta tajë dù debitu kakkö sù. E' tò wé ie'pa serke e' wà iéwa seraä. Eta bla'mi ta upa kos shkëne mò wöli ë. ¹⁴ Mik mò wöli kanekä, eta itöa iski ì ate taklaie sabubula. ¹⁵ E' kë suule Israel aleripa wä. E' kueki mik ie'pa tò isuë, eta ie'pa tò iché ñi a: "¿Diö dör ì?" Eta Moisés tò iché iarak:

–E' dör pan mé Jehovahá tò a' a ñë. ¹⁶ Ie' tò iché tò a' kawöta iuk i' es: A' tò ishtö eköl eköl kos a' tso' u a e' a iñar ekkë ë. Ishtö skátke böt ulatök wák eköl eköl a.

¹⁷ Eta Israel aleripa ishté wes ikéwö mène es. Welepa tò ishté bërëbërë, welepa tò ishté kibiie. ¹⁸ Mik ie'pa tò ima'wé, eta wé tò ishté tajë ese icha kë bata ate. Wé tò ishté bërëbërë ese icha deka wë'. Ie'pa ulitane tò ishté eköl eköl kos iñar ekkë ë. Es sulitane iñé wë'.

¹⁹ Moisés tò iché ie'pa a: "Kë a' kawö ta' pan e' blök dö bule es."

²⁰ Erë welepa kë wä Moisés ttö iütëne. E'pa tò icha bata blé dö bule es. E' a öña iënekä ena ilabunekä suluë. E' kueki Moisés ulunekä ie'pa ki.

²¹ Mik diba ba'nebitu, eta pan e' diarolone, e' kueki ie'pa wakpa bik tò ishteke bla'mi kos iñar ekkë. ²² Erë mik ká de teröl, eta ie'pa ishté dö iñar ká böt ekkë. E' dör skátke tkël wák eköl eköl a. Eta Israel aleripa wökirpa mía ichök Moisés a. ²³ Eta Moisés tò iché ia:

–Jehová tò iché tò a' kawöta iuk i' es: Bule dör eno diwö. Diwö e' dör se' a ie' dalöioie. A' kë kawö ta' ulök e' diwö wa. E' kueki ì aleke a' tò e' alö i'ñë. Ibata ate e' blö ñë bule.

²⁴ Eta ie'pa tò iwé wes Moisés tò iché es. Ie'pa tò chkè bata e' blé dö bule es. Eta kë ilane sulu, kë ia öña iënekä. ²⁵ Eta Moisés tò iché ie'pa a:

–I'ñë dör eno diwö e' dör se' a Jehovahá dalöioie. I'ñë kë ì kuepa a' tò ñë u'rki. E' kueki chkè bata ate e' ë ñü. ²⁶ A' ishtëmi kekraë dö ká teröl. Erë e'

bule es dör eno diwö, e' diwö kë a' tò ì kuepa u'rki.

²⁷ Eta eno diwö shua ie'pa welepa míyal chkè shtök, erë kë iwä ì kune yës. ²⁸ Eta Jehovahá tò iché Moisés a:

–¿E' ma kos a' tò ye' ttë dalösewemirö? ²⁹ A' éna ianú tò ye' dör Jehovahá, ye' tò eno diwö me'atbak a' a. E' kueki eno diwö e' chkè es ye' tò a' a chkè meke tajë ñë ká böt ekkë. E' kueki a' ulitane kawöta senuk weshke ë eno diwö wa. Kë a' patkëne bánet.

³⁰ E' kueki Israel aleripa enuke diwö e' wa, kë kanëblënerak.

³¹ Israel aleripa tò chkè shteke e' kië méka maná* Iwä chkà dör saruruë wes suiyök es. E' dör blo'bloë wes pan yöule bul alí wa es.

³² E' ukuöki ta Moisés tò iché: –Kanè i' me' Jehovahá tò se' a: 'Maná e' iö skátke böt ekkë ta iblö a' aleripa a kkachè as ie'pa tò chkè me' ye' tò a' a ká sir poë e' a mik a' yë'ttsayö Egipto eta, e' saü.'

³³ Eta Moisés tò iché Aarón a: –Tka' klö'ú et, e' a maná iö skátke böt ekkë. E' blö Jehovahá wörki as a' aleripa tò isaü.

³⁴ Eta Aarón tò maná e' blé wé Jehovahá a iyi tso' blëule, e' kélkuö wöshaë wes Jehovahá tò iyë' Moisés a es.

³⁵ Israel aleripa bak maná ñuk dö mik ie'pa demi wé pë' serke eë eta. E' dör Canaán kkömik. Ie'pa bak maná ñuk duas döka dabom tkëyök (40) seraä.

³⁶ (I wa Israel aleripa tò maná ma'wë, e' kië ie'pa tò gomer. E' wä dör skátke blublu böt ekkë. E' dör litro böt ulatök.)

17

Ák a di' dettsa

¹ Israel aleripa ulitane e' yélur ká sir po kië Sin eë ta imía ñalä ki enaena wes Jehovahá tò iyë' iarak es. Ie'pa demirak ká kië Refidim, eë ie'pa e' tséat. Erë eë di' kë ta' ie'pa a yë. ² E' kueki ie'pa tò Moisés a di' kié kësik wa. Ie'pa tò iché ie' a:

* **16:31** maná: Hebreoie maná e' wä kiane chë ¿Diö dör ì?

—¡Sa' a di' mú yè!

Moisés iiuté:

—¿Ì kueki a' tò ye' a di' kié kèsik wa? ¿Iòk a' tò Jehová wõñatkeke?

³ Ie'pa ersine taië e' kueki ie'pa tò di' kiekerak kèsik wa Moisés a. Ie'pa tò iché ie' a:

—¿Iòk be' tò sa' ena sa' ala'r ena sa' iyyiwak e' yè'lur Egipto a ttèwà ersir wa?

⁴ Eta Moisés kköché taië Jehová a ta ichéitò ia:

—¿Wes ye' ie'pa i' wèmi? ¡Tsir eta ie'pa ye' ttèwà ak wa!

⁵ Jehová tò iiuté:

—Be' yú ie'pa wëttsë keweie. A' kueblupa welepa tsúmiñak. Be' shko kéli wa be' tò di' kié Nilo e' buk, e' tsúmi. ⁶ Be' yú Horeb kébata* a. Ee ye' be' paneke ak bérie tso' e' ska'. Mik be' tò ak e' ppé be' shko kéli wa, eta di' dörattsà taië ie'pa a yè.

Eta es Moisés tò iwakanewé Israel aleripa kueblupa wörki. ⁷ Israel aleripa tò di' ki' kèsik wa, e' kueki Moisés tò ká e' kié méka Meribá.† Nies ie'pa tò iyè', "Sa' kè wà iklöne tò Jehová tò sa' kimèmi." E' kueki Moisés tò ká e' skà kié méka Masá.‡ Ee ie'pa tò Jehová wõñatké' e' kueki.

Amalec aleripa ñippé Israel aleripa ta

⁸ Amalec aleripa debitu ñippök Israel aleripa ta Refidim. ⁹ Moisés tò iché Josué a:

—Be' tò se' wèpa welepa shushtë tsúmi ñippök Amalec aleripa ta. Bule ye' tso' kabata wóbata ki Skèköl shko kéli yaar.

¹⁰ Eta Josué tò iwakanewé wes Moisés tò iché ia es ta imíyal ñippök Amalec aleripa ta. E' dalewa Moisés ena Aarón ena Hur míyal kabata wóbata ki. ¹¹ Mik Moisés ulà kèka, eta Israel aleripa e' alòke ibolòkpa ki. Erè

mik ie' ulà éwa, eta Amalec aleripa e' alòke ie'pa ki. ¹² Ie' ulà shtrinewà taië, e' kueki ie'pa ak yulé ie' a e' tkoie. Nies Aarón ena Hur e'pa tò ie' kimé iulà böt kökka siwà ki as kè ishtrirwà. Es ie' ulà se'wé ñiè siwà ki dō katuine ekkè. ¹³ Es Josué ena Israel aleripa e' aléka Amalec aleripa ki tabè wa.

¹⁴ Eta Jehová tò iché Moisés a:

—A' ñippè i' e' pakè shtëka yèkkuò ki as a' wakpa kè éna ichõwa kekraë. Ichõ Josué a tò ye' tò Amalec aleripa ulitane ewerawa yès.

¹⁵ Eta Moisés tò ak dapa'wéka ka'ie et iyyiwak ña'woie Jehová dalõioie. E' kié mékaitò "Jehová diché wa se' e' aléka."§ ¹⁶ Ie' tò iché:

“¡Ye' ulà kèka Jehová a ikiök as ie' tò se' kimù!
¡Jehová ñippöraë Amalec aleripa ta kekraë!”

E' kueki ie' tò ikié méka es.

18

Jetró de Refidim Moisés pakök

¹ Jetró dör ká kié Madián e' sacerdote ena Moisés nuaki.* Kos Skèköl tò Moisés ena Israel aleripa kime', e' jcher ie' wà. Nies ie' wà ijcher tò wes Jehová tò Israel aleripa yè'lur Egipto a. ² Moisés tò ilaköl Séfora e' patkè'mi iyè ska'. ³ Ie' tò ilà busi kiéwa buaè ila'r bøl ta. Séfora alà eköl kié Guersón. Moisés tò iyè': "Ye' sene' ká kuà'ki ki wes ká kuà'ki wakpa es." E' kueki Moisés tò ikié méka Guersón† ⁴ Ilà eköl kié Eliézer. Moisés tò iyè': "Ye' yè Kèköl e' dè'bitu ye' kimuk. E' tò ye' tsatké' Egipto blú ulà a." E' kueki ie' tò ikié méka Eliézer‡

⁵ Moisés úla yuéka Skèköl kébata o'mik tsinet. Eta ee inuaki Jetró e'

* **17:6** Horeb kébata: Kábata e' kié ñies Sinaí kébata. † **17:7** Meribá: Hebreoie kié e' wà kiane ché ñippè. ‡ **17:7** Masá: Hebreoie kié e' wà kiane ché s'mawè. § **17:15** Jehová diché wa se' e' aléka. Iwakpa ttò wa Moisés tò ikié Jehová nisi, e' wà kiane ché Jehová dör ye' bandera. Wësua e' kiéitò es ie' ulà kèka Jehová a wes bandera kèka es, e' wa ie'pa e' aléka e' kueki. * **18:1** Jetró: E' kié ñies Reuel, e' dör Moisés tayè kié Séfora e' yè. Éxodo 2.21 saú. † **18:3** Guersón: Hebreoie s'kié Guersón wà kiane ché ká kuà'ki wak. ‡ **18:4** Eliézer: Hebreoie s'kié Eliézer wà kiane ché ye' Kèköl dör ye' kimukwak.

de Moisés alaköl ena ila'r bül, e'pa ta.
⁶ Jetró tö iché Moisés a:

—Ye' dör Jetró, be' nuaki, ye' debitu be' pakök. Be' alaköl ena be' ala'r bül e'pa de ye' ta ñies.

⁷ Moisés e' yéttsa ta inuaki shke'wéitö buaë dalöie wa wöalattse wa. E' ukuöki ta idewarak weshke.
⁸ Wes Jehová tö Israel aleripa tsatké Egipto blú ena egiptowak ulà a ñies wes ie' tö ie'pa kkö'ne i sulu tka ie'pa ta ñala wa eta, e' kos paké Moisés tö inuaki a.

⁹ Kapakè e' tö Jetró ttsé'wé buaë. Jehová er bua' ché taië Israel aleripa a. Ie' tö ie'pa tsatké'lor egiptowak ulà a. E' kuëki Jetró ttsé'ne buaë. ¹⁰ Ie' tö iché Moisés a:

—As sulitane tö Jehová kiköka. Ie' tö be' ena be' wakpa kos tsatké'lor buaë Egipto blú ena egiptowak ulà a. ¹¹ Ire' ye' tö isué tö moki Jehová dör wépa kiekerakitö “skököl” esepa ulitane tsata. Yi bak a' we'ikök kësik wa, e'pa kos we'ikéitö siarë.

¹² Eta Moisés nuaki, Jetró, e' tö iyiwak klö'wéwa etö ña'wéitö Jehová a idalöioie. Ñies iyi skà méitö ie' a idalöioie. E' ukuöki ta Aarón ena Israel aleripa kuëblupa debitu chkök Moisés nuaki ta Jehová dalöioie.

Moisés tö s'shulökwakpa kí yulé

¹³ Bule es ta Moisés e' tkésër ikula' ki Israel aleripa shulök. Ie'pa e' dapa'wé iëter ie' wörki ñië bla'mi dö tsáli as Moisés tö ishulörak. ¹⁴ E' kos sué Moisés nuaki tö ta ichéitö Moisés a:

—¿I wamblök be' tso' ie'pa ta? Be' ë e' tkésër ie'pa shulök ta ie'pa iëter ñië be' panuk.

¹⁵ Moisés tö iüté:

—E'ma ie'pa wák de ye' ska' ittsök tö ima Skököl tö iché. ¹⁶ Mik ie'pa welepa ñippöke ñita, eta ie'pa datse ye' ska' ta ye' tö ie'pa ttè shuleke. Ñies ye' tö ie'pa patteke Skököl ttè wa.

¹⁷ Moisés nuaki tö iché ia:

—Wes be' tö iweke e' kë dör buaë. ¹⁸ Be' shtrirwami. Ñies ie'pa tso' be' wörki e'pa shtrirwami. Kanè e' e' alökami be' ki. Kë be' a iwöklönuk

ekörla. ¹⁹ A Moisés, ye' tö be' patteke e' ttsö. As Skököl tö be' kimü. Be' kawöta ttök Skököl ta ie'pa skéie. Be' kawöta ie'pa ñippöke e' chök Skököl a as ie' tö ichö be' a tö wes ishuleke. ²⁰ Ie'pa wöbla'ú Skököl ttè wa. Ikkachö ie'pa a wes ie'pa kawöta senuk yësyësë. Ichö ie'pa a tö i kiane Skököl ki tö ie'pa tö iwè. ²¹ Erë be' kawöta a' wépa shushtök tseë be' kimuk ttè shuloie. Wépa serke yësyësë, Skököl dalöieta' taië, kë e' watauta'ttsa i sulu wambloie, esepa shushtö Israel aleripa shulök be' ta. Ishulökwakpa blatö i' es. Israel aleripa mil biyök (1000) e' kos ki ishulökwakpa múka eköl eköl. Mil biyök e' kos blabatsölor cien eyök (100) cien eyök döka dabop. Cien biyök e' kos ki ishulökwakpa múka eköl eköl. Cien biyök e' kos blabatsölor dabom skeyök (50) dabom skeyök. E' kos ki ishulökwakpa múka eköl eköl. Dabom skeyök kos e' blabatsölor dabom eyök dabom eyök döka skel. E' kos ki ishulökwakpa múka eköl eköl. ²² Ie'pa tö Israel aleripa kos ttè shuleraë kekraë be' skéie. Erë ttè wé kë shulinuk ie'pa a ese bituraë ie'pa wa be' ska' shulè. Ttè wé shulirmi ie'pa a e' ta ese shuleke ie'pa tö. Eta es be' ki kanè e' öshömi. Ie'pa tö be' kimèmi kanè e' wa. ²³ Skököl tö be' ké iwakanéuk, ñies be' tö iwakanewé es, e' ta be' a ikatatkërmi. Ñies Israel aleripa kos mi'mine iu a ttsé'ne buaë.

²⁴ Eta Moisés tö inuaki ttö iuté. Iwakanewéitö wes inuaki tö iché ia es. ²⁵ Ie' tö Israel aleripa shua wépa didir ese shushté. E'pa mékaitö Israel aleripa shulökwakpaie. Welepa meneka mil biyök e' kos ki ishulökwakpaie. Welepa skà meneka cien biyök e' kos ki ishulökwakpaie. Welepa skà meneka dabom skeyök e' kos ki ishulökwakpaie. Welepa meneka dabom eyök e' kos ki ishulökwakpaie. ²⁶ Ie'pa tö Israel aleripa ttè shuleke kekraë. Ttè wé darërëë, ese mí ie'pa wa Moisés a shulè. Eta ttè wé tottola, ese shuleke ie'pa tö. ²⁷ E' ukuöki ta Moisés nuaki

e' chéat ie' a ta imiane ikaska'.

19

Israel aleripa demi Sinai

¹⁻² E' ukuöki ta Israel aleripa e' yélur Refidim a demirak Sinai. Ie'pa e' yé'lur Egipto, e' ki si' de böt ki ká et. Sinai dör ká sir poë. Ee ie'pa e' tséat Sinai kébata o'mik tsinet. ³ Eta Moisés mia kabata a ttök Skököl ta. Ee Jehovaha tö ikié ta ichéitö ia:

—Ttè cheke ye' tö be' a e' chöne Israel aleripa a. E'pa dör Jacob aleripa. ⁴ Ichö ie'pa a: 'Ye' tö egiptowak we'ik e' su' a' tö. Nies a' wa ijcher tö wes ye' wa a' dë'bitu buaë ie ye' wörki wes pu wa ilala mi' ipik ki es. ⁵ Ká ulitane wakpa dör ye' icha. Erë ye' ttö iuté a' tö seraä, nies ttè mekesö ñi a e' wà iuté a' tö buaë, e' ta ká ulitane wakpa shua a' döraë ye' icha chökke. ⁶ A' döraë ye' sacerdotepaie. A' döraë batse'r ye' a'. Ttè i' kos chö Israel aleripa a.

⁷ Eta Moisés biteane, e' tö Israel aleripa kueblupa kos dapa'wé. Iché Jehovaha tö ie' a e' kos chéneitö ie'pa a.

⁸ Ie'pa ulitane tö iüté ñikkëe:

—Iché ché Jehovaha tö e' wà iüteraë sa' tö.

Eta Moisés miane ttè e' chökne Jehovaha a. ⁹ Eta Jehovaha tö iché ia:

—Ye' ttö ttsö. Mochka tērdawa kabata ki taië e' shua ye' datse ttök be' ta as Israel aleripa ulitane tö ye' ttöke be' ta e' ttsö. Es ie'pa tö be' ttè klö'weraë kekraë.

Eta ima Israel aleripa tö iüté e' chéne Moisés tö Jehovaha a. ¹⁰ Jehovaha tö iché ia:

—Be' yú Israel aleripa batse'uk i'ñe ena bule. Nies ichö iarak: 'a' datsi' skuölor.' ¹¹ Ye' dör Jehovaha, e' datse böiki Sinai kébata a ie'pa ulitane wörki, e' kueki ie'pa batse'ú as ie'pa tso' batse'r böiki yöki. ¹² Kabata wakyuö shkit as kë yi mi'tkö e' wishet. Ichö iarak: 'A' kë a kawö ta' shkökwa iwakyöne e' wishet. Nies a' kë a kawö ta' shkökwa tsinet ipamik. Wēpa tkawa e' wishet esepa duörawa. ¹³ Yi miwa ee ese kë kawö ta' kë ulà wa.

Ese kawöta ttewa ak wa ö sulë wa. Kë a' tkinuk tö se' idir ö iyiwak idir, a' kawöta ittökwa. Mik a' tö duk blar ttsé e' ë ta a' dömiwa tsinet kabata o'mik.'

¹⁴ Eta Moisés biteane tö Israel aleripa batse'wé ta ie'pa ulitane datsi' skuélor. ¹⁵ Moisés tö iché ia:

—A' ulitane e' kkö'nú batse'ne böiki yöki. E' dalewa kë a' senukka alakölpa ta.

¹⁶ Böiki es bla'mi ta kabata a ká wöñane alá blane taië. Mò taië dettsa kabata e' ki. Ie'pa tö ittsé tö duk blane taië, e' tö ie'pa suawé taië painékaie.

¹⁷ Eta Moisés tö Israel aleripa tso'rak iwakpa u a e'pa yélur tsémi Skököl wörki. Ie'pa e' wöklö'wérak kabata kuli' a tsinet. ¹⁸ Jehovaha dettsa Sinai kébata ki bö' shua, e' kueki kabata e' mia shkle ëme. Shkle e' wër wes të shkle butrö es. Kabata kos wötirke darërëe. ¹⁹ Duk ki blarke taië shute. Moisés ttöke ta Skököl tö ie' iüteke alá blar ttsé.

²⁰ Jehovaha dettsa kabata kakkeë, e' wöbata ki ta Moisés kiékaitö ee. Moisés tkaka ee, ²¹ ta Jehovaha tö iché ia:

—Be' e' öwane ta ichö ie'pa a: 'Kë a' tkökbitu wé iwakyöule e' iöshet ye' weblök dö' ie'pa duölor taië.' ²² Nies wēpa kanēblöke ye' a sacerdotepaie esepa kawöta e' batse'uk buaë dö' nies ye' tö ie'pa ttélurmi.

²³ Eta Moisés tö Jehovaha iüté:

—Be' tö sa' ké iwakyuök as kë ie'pa döwa kabata a tsinet. E' kueki kë ie'pa bitüpa kabata i' a.

²⁴ Eta Jehovaha tö iché Moisés a:

—Be' yüne ta Aarón tsúbitu e' ta. Erë a' sacerdotepa ena Israel aleripa malepa e'pa kë kawö ta' shkökbitu wé ye' tso' ee dö' ye' tö ie'pa ttélur.

²⁵ Eta Moisés biteane Israel aleripa ska' ta iché Jehovaha tö ie' a e' chéne ie' tö ie'pa a.

20

Ttè dalöiëno döka dabop

¹ Skököl tté ta ichéitö i' es:

² "Ye' dör Jehovaha. Ye' dör a' Kököl. Ye' tö a' yé'lur Egipto wé a' bak weinuk siarë kanè wa ee.

3 “Kě a' kawō ta' kěkōlpa skà dalōiök. Ye' ě dalōiö a' Kěkōlie.

4 “Kě a' kawō ta' ì diököl yuök dalōiè yēs. Ì kōs tso' ká jai a ena ká i' a ena dayë a ena íyök dikia, e' kōs diököl kě yuar a' tō dalōiè. 5-6 Ye' dör Jehová. Ye' dör a' Kěköl. A' tō kěkōlpa kua'ki dalōié, e' kě dalē'ttsēnuk ye' a. Wépa ye' suè suluē esepa we'ikeraëyö, ñies ileripa dō inukökōpaë e'pa we'ikeraëyö. Erë wépa tō ye' dalëritseke ena ye' ttè dalōiēno e' iuteke, esepa ena iëtkuōpa dōka mil e' dalëritseraëyö. E' kuëki kě a' e' tulökwa kuchewö ki iyi ñekkē kōs wörki idalōioie.

7 “Ye' dör Jehová. Ye' dör a' Kěköl. Ye' kiè kě aritsar ēanas iyi sulu wambloie. Yi tō e' wamblé ese wák we'ikeraëyö.

8 “Eno diwö e' blö Ye' ě dalōioie. E' kě chökwa a' éna. 9 Semana bit e' a kawō tso' kul. Kawō teröl e' dör a' wákpa a kanebloie. 10 Erë kawō teröl e' bule es e' dör eno diwö ye' dalōioie. E' kēwö a a' kě kawō ta' kanēblök. Ñies a' ala' ena a' kanè mēsopa ena a' iyyiwak ena ká kua'ki wakpa serke a' ska', e'pa kōs kě kawō ta' kanēblök e' diwö a. 11 Ye' dör Jehová. Ye' tō ká i' ena ká jai ena dayë ena iyi ulitane e' kōs yö' ká teröl shua. E' bule es ta' ye' eni', e' kuëki kawō e' batseo'yö me'atyö a' a eno diwöie ye' dalōioie.

12 “A' yé ena a' mì e'pa dalōiö as a' ser ká taië ká mekeyö a' a e' a.

13 “Kě a' kawō ta' s'ttökwa.

14 “Kě a' kawō ta' s'senewabak dalōseukwa.

15 “Kě a' kawō ta' akblök.

16 “Kě a' kawō ta' s'kkatök kachè wa.

17 “Kě a' kawō ta' o'ka u kkechök. Ñies ilaköl ena ikanè mēsopa, alakōlpa ö wépa, ena iyyiwak kōs ena ì kōs tso' iwa, ese kě kkechar.”

Israel aleripa suane Skěköl yöki

18 Mik Israel aleripa ulitane tō alá blarke e' ttsé ena iwōñarke e' sué ñies duk blarke taië e' ttsé ena shkle butrökeka taië kabata a e' sué, eta e' yöki ie'pa suane taië painékarak taië.

Ie'pa iëter isaük kamië. 19 E' kuëki ie'pa tō iché Moisés a:

—Be' ttö sa' ta, eta sa' tō be' ttö dalōieraë. Erë kě sa' ki ikiane tō Skěköl ttö sa' ta dö' sa' duölur.

20 Moisés tō iüté:

—Kě a' suanuk. Skěköl dettsa a' ma'uk isuoie tō moki a' tō ie' dalōieke. Ie' ki ikiane tō a' tō ie' ttö dalōiè as kě a' tō ì sulu wamblö.

21 Ie'pa ate isaük kamië. Moisés ě mía tsinet mò taië wé Skěköl tso' ee.

Jonás dör Jehová ttéköl e' pakè Jonás

Yèkkuö i' tō se' a ipakè tō ì bak Israel aleri eköl kiè Jonás e' ta. Ie' kanèblè' Skèköl ttekölíe duas cien paryök ena duas cien kuryök kī dabom skeyök (800-750 AC) e' shū ulatök kam Jesu-cristo kūr e' yöki.

Skèköl kē wā ie' patkēne Israel aleripa malepa pattök wēs Skèköl ttekölpa malepa patkèitō es. E' skéie ie' tō ie' patkè' ká kiè Nínive, e' wakpa pattök. Nínive dör ká kiè Asiria e' ká kibi. Asiria wakpa dör Israel aleripa bolökpa kibi. Ie'pa serke suluè tajè shütè Skèköl wōa. E' kueki ie' tō Jonás patké ichök ie'pa a tō ká de dabom tkëyök etā ie'pa erdawa. Jonás wā ijcher tō Skèköl tō s'suè er siarè wa. Ie' ibikeitsé: “Nínive wakpa er mane'wé, e' ta ie'pa nuì olo'yeraè Skèköl tō ie'pa kī.” Erè ie' kī ikiane tō Skèköl tō ie'pa ewèwa, e' kueki ie' kē shkakmi ie'pa pattök. E' skéie ie' tō ima'wé tkökshkar bánet Skèköl yöki. Erè Skèköl tō ie'pa wöklö'wé ta ipatkémi Nínive wakpa pattök wake'. Ie'pa er mane'wé, e' kueki Skèköl kē wā ie'pa eonewa.

Yèkkuö i' wa se' éna iane tō Skèköl tō ká ulitane wakpa suè er siarè wa. Ì sulu wamblekesö ese nuí olo'yak ie' éna se' kī. Ie' kī ikiane tō se' er mane'ù ie' a as kē ie' tō se' we'ikö.

Jonás kē éna Jehová ttö iutak

¹ Etökicha ta Jehová tō iché itteköl kiè Jonás dör Amitai alà, e' a: ² “Be' yú ká kibi kiè Nínive eē, ta ichö ká e' wakpa a wēs a' e' wamblö e' dör suluè ye' wōa, e' kueki ye' tō a' ewerawa.”

³ Erè ie' kē éna Jehová ttö iutak. E' kueki ie' tkashkar iyökī. Ie' mía dayè kkömik ká kiè Jope wé kanò irirke eē. Eē ie' tō kanò kué etö mitke ká kiè Tarsis e' patuèitō shkomi ta ie' e' iéka ikī ta imía.

⁴ Erè Jehová tō sèrkè patké ie'pa kī tajè darèrèè. E' tō kanò uyé tajè dō wēsua itskirwami. ⁵ Etā kōs ie'pa tso' kanò a, e'pa suane tajè. Ie'pa eköl eköl tō ikieke aneule iwák kèköl a: “¡Sa' tsatkö, sa' tsatkö!” Etā dalì kōs tuléttsami dayè kī as kē kanò katsirwā.

Erè Jonás e' a'wa kanò shuā dalì bló wé a, eē ie' kapötèr tajè. ⁶ Etā kanò ñakökwak mía dō wé ie' kapötèr eē ta iché ia:

—¿Iök be' kapötèr? ¡Be' e' kōka! Be' kèköl a ikiö as ie' tō se' tsatkö. Isalema ie' se' suèmi er siarè wa ta se' tsatkèmiitö.

⁷ E' dalewa kanò wakpa malepa tō iché ñi a:

—Mishka itötkök isuoie yi iane iwiie e' kueki se' weirke i' es.

Etā iwène tō Jonás idir. ⁸ E' kueki ie'pa iché ie' a:

—Ichö sa' a, ¿ì kueki ì sulu i' tköke se' ta? ¿Iök be' e' iébitu kanò i' a? ¿Wé be' datse? ¿Yi ditséwö be' dör?

⁹ Ie' iiuté:

—Ye' dör hebreowak. Jehová dör Skèköl tso' ká jai a e' dalöiökwak ye' dör. Ie' tō dayè ena ká i' yö'at.

¹⁰⁻¹¹ Ie' tō ie'pa a ipaké tō ie' tso' tkökshkar Jehová yöki. Mik e' ttsé ie'pa tō ñies isuérakitö tō dayè kī ulune tajè, etā ie'pa suane tajè shütè. Ie'pa tō ie' a ichaké:

—¿Ì wèmi sa' tō be' ta as sèrkè wöklörwā?

¹² Ie' tō iiuté:

—Ye' wā ijcher buaè tō ye' kueki sèrkè i' bitsineka tajè a' kī. E' kueki ye' uyömi dayè a etā sèrkè wöklördawa.

¹³ Erè kanò wákpa tō kanò iklémi darèrèè as irirka. Erè kē ie'pa diché dè'ka, dayè kī ulune tajè e' kueki.

¹⁴ Etā ie'pa tō Jehová a ikié i' es: “A Jehová, kē sa' maktsa duökwa wèm i' kueki. I' uk be' tso' sa' ta, e' wekebö wēs be' kī ikiane es. E' kueki wèm i' kē kī ì nuí ta', e' ta sa' tō ie' uyekemi dayè a e' nuí kē marka sa' kī.”

¹⁵ E' ukuökī ta ie'pa tō Jonás uyémi dayè a, etā sèrkè wöklönewa ta dayè míane almiè. ¹⁶ Mik kanò wákpa tō

e' sué, etá ie'pa suane tajë Jehová yökí tã idalöierakitö tajë. E' ukuökí tã ie'pa tö iyiwak jché ña'wé mè Skëköl a idalöioie, ñies ie'pa tö ttè mé ie' a tö sa' tö be' dalöieraë.

¹⁷ Etã Jehová tö nima bërie shute patké etö Jonás mulukwã. Etã nima e' tö imulëwã tã eë nima shuã ie' senë döka kã mañat ñië nañeë.

2

Jonás tté Jehová tã

¹ Etã Jonás tté Jehová dör ie' Këköl e' tã nima shuã, ² tã ichéitö ia' i' es:

“A Jehová, ye' eriarke siarë, e' shuã ye' tö be' a ikié tö ye' tsatkö, etã be' tö ye' iuté. Ye' tso'tke kã diã kaska' s'duulewã ké a, eë ye' be' a ikié tö ye' kimú, etã ye' ttö ttsébö.

³ Be' ye' uyémi dayë a iskië dayë dikia, ye' kitëulewã dayë wã. Dayë urke tajë e' patkébö, e' tka ye' kikke.

⁴ Ye' ittse tö ye' kë ku'ia be' wörki. Ye' ibikeitsé tö ye' kë dë'iane be' wé buaë e' a.

⁵ Dayë tajë, e' shuã ye' anemi. Ye' kikke, ye' pamik, ye' dikia, e' dör dayë ëme.

Dayë a itö'könu tso', e' malitséka ye' wökir mik tajë dayë shuã.

⁶ Ye' anemi dayë a dö iskië, dö wé kabata bitukeka eë. Ye' ittse tö ye' wötënewã da'a kã diã kaska'.

Erë, a Jehová, be' dör ye' Këköl, be' dör ye' yëttsane s'duöwã ulã a dekane ttsë'ka.

⁷ A Jehová, mik ye' ittse tö ye' duökewatke, etã ye' be' a ikié tö ye' tsatkö, etã i kiéyö, e' ttsébö be' wé buaë e' a.

⁸ Wépa tö iyi diököl dalöieke be' skéie, e'pa kë tö be' dalöieku'ia.

⁹ Erë ye' tö wëstela cheraë be' a kekraë, iyiwak jcheraë ña'wëraëyö be' a be' dalöioie.

Ye' ttè mé be' a, e' wawëraëyö. ¡A Jehová, be' ë a sa' tsatkërmil!”

¹⁰ E' ukuökí tã Jehová tö nima patké Jonás tuöktsã kã sí ki, tã ituëttsaitö.

3

Jonás tö Jehová ttö iuté

¹ Etã Jehová tö iskã chéne Jonás a: ² “Be' yú kã kibi kië Nínive eë tã i chekeyö be' a, e' chö kã e' wakpa a.”

³ Etã ie' tö Jehová ttö iuté. Ie' mia Nínive. E' dör kã bërie. Shkotkö kã e' shuã, e' dör kã mañat wa'ñe. ⁴ Jonás shkë kã e' shuã kã et wa'ñe tã ie' tö icherami kã e' wakpa a aneule: “Kã i' ki kã de dabom tkëyök (40), etã a' erdawa.” ⁵ Etã Nínive wakpa kos erblé Skëköl mik. E' kueki ie'pa kos, ësepala ena dalöiërta', e'pa kos tö iché: “S'kawötã batsök, ñies s'kawötã datsi' ajaë ese iök iwã kkachoie tö se' er mane'wé.” Etã es ie'pa tö iwé.

⁶ Mik ttè e' ttsé Nínive blú tö, etã ie' e' kéka ikulé ki, tã idatsi' bua'buäë iëtkër iwã, e' yëttsã skéie datsi' ajaë iëkaitö tã ie' e' tkëser iski muluchka ki. ⁷⁻⁹ Etã ie' tö ttè patké kã e' ulitane wakpa a. Ttè e' tö iché i' es: “A' ulitane kë kãne chkök di'yök yës. Ñies kë a' kãne a' baka ena a' obeja tiök. A' ulitane kawötã datsi' ajaë iökka. A' kköchö Skëköl a' a' diché kos wa as a' e' wamblö suluë ese kos nuí olo'yöitö a' ki. Ñies a' e' wamblö suluë, ese kos olo'yö. Isalema ie' er mane'umine, etã ie' er buarmine se' ki, etã ie' kë tö se' ewëpawa. Ttè i' dör ye' dör a' blú e' ttè ena a' wökirpa ttè, e' kueki a' ulitane kawötã idalöiök.”

¹⁰ Etã ie'pa tö ttè e' iuté buaë. Ie'pa e' wamblö suluë ese kos olo'yërakitö. Mik e' sué Skëköl tö, etã ie' ibikeitséne kë yö ie'pa we'ikepa wës ye' ibikeits es.

4

Jonás ulunekã Skëköl ki

¹ Erë e' kë dör bua' Jonás a tã ie' ulunekã tajë. ² Ie' iché Jehová a:

—A Jehová, be' isuë. Mik ye' tkëria ye' kaska', etã ye' iyë' tö be' er buaë chöraë Nínive wakpa a. Ye' wã ijcher tö be' dör es, e' kueki ye' bakshkar Tarsis. Ye' wã ijcher tö be'

kě ulurta'ka bet. Be' er tottoë. Be' sa' suë er siarë wa. Mik sa' tö ì sulu wamblé ta sa' er mane'wé, e' ta bet e' nuí olo'yé be' tö sa' ki, kë sa' we'ikè wes be' sa' pauñé es. ³ A Jehová, e' kueki ye' be' a ichè ye' ttówa, e' dör bua'ie ye' a.

⁴ Erë Jehová tö ie' a ichaké:

—¿Ima be' ibikeitsè tö be' wa kawö ta' ulunukka se es?

⁵ Eta Jonás e' yéttsa Nínive mía diwö tskirke e' kke ta eë úla yuékaitö e' blóie diba yöki. Eë ie' e' tkéser ì tkömi Nínive wakpa ta e' wà panuk. ⁶ Eta Skököl Jehová tö kalkua tskéka elka tala'wékaitö Jonás tsaka as ikí ttsë'r buaë. E' tö ie' ttsë'wé buaë. ⁷ Erë bule es bla'mi ká ñine eta Skököl tö í patké kalkua katökwa ta isinewa duowa. ⁸ Mik diwö deka, eta ie' tö siwa' darërëë ba'baë e' patké diwö tskirke e' kke Jonás ki. Diba ane darërëë Jonás wökir ki, ta ie' tö ittse tö ie' siwa'arkewa. Ibikeitséitö “¡Ye' mú duowa!” Ie' iché, “Ye' duowa, e' dör bua'ie ye' a.”

⁹ Erë Skököl tö iché ie' a:

—¿Ima be' ibikeitsè tö be' wa kawö ta' ulunukka kalkua sinewa e' kueki?

Ie' iiuté:

—Tö, ye' wa kawö ta'. ¡Ye' ulune tajë mik ye' duowa eta e' olone!

¹⁰ Eta Jehová tö iché ie' a:

—Kal kuá kë tkëne be' wa, kë talane kë kaneone be' wa. E' tskine talane ká et nañewe ë, bule es nañewe ta id-uowa, e' dalëne be' éna. ¹¹ Eta ¿wes ye' kë éna Nínive wakpa dalënik? Ie'pa dör tajë, ie'pa ala'rla tso' tajë döka 120.000 kë wa ijcher ì dör buaë, ì dör suluë. Ñies ie'pa iyiwak tso' tajë.

Jesús Tté Buaë Kit Mateo tö Mateo

Wëm bak eköl kiè Mateo e' tö yëkkuö i' kit. Nies ie' kiè Leví. Ie' dör Israel aleripa eköl. Jesús tö ie' ki' ittökataie (Mateo 9.9 saú), erë e' yökí ie' bak kanablök inuköl patueke Roma wökirpa a ese shtök. Erë mik Jesús tö ie' ki' ittökataie, etä ie' mineaie Jesús ta.

Ì o' Jesús tö su' Mateo tö iwák wöbla wa, ese tso' kitule yëkkuö i' kí. Nies ì su' ie' tö ena ì ttsë'itö Jesús tö s'wöbla'weke e' a, ese kit ie' tö.

Ká iaiaë Skëköl tö iyë' tö wëm döraë eköl Israel aleripa tsatkök e' paneke ie'pa tö. S'tsátkökwak e' kiè Mesías hebreoie ena griegoie ikiè Cristo. Se'ie kiè e' mane'wësö wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'. Mateo tö yëkkuö i' kit bua'ie Israel aleripa a ikkachoie tö s'tsátkökwak ñe' dör Jesús.

Jesucristo yëpa bak (Lucas 3.23-38)

¹ Jesucristo dör se' blú bak kiè David e' aleri, David dör Abraham aleri. Jesucristo yëpa bak kôs e'pa wëpa kiè dör i' es:

² Abraham alà dör Isaac, e' alà dör Jacob, e' ala'r dör Judá ena iëlpa. ³ Judá ala'r dör Fares ena Zérah, e'pa mi dör Tamar. Fares alà dör Hesrón, e' alà dör Aram. ⁴ E' alà dör Amínadab, e' alà dör Nahasón, e' alà dör Salmón. ⁵ E' alà dör Booz, e' mi dör Rahab. Booz alà dör Obed, e' mi dör Rut. Obed alà dör Jesé, ⁶ E' alà dör se' blú bak David e'.

Se' blú bak David, e' alà dör Salomón, e' mi bak Urías ta kewe. ⁷ Salomón alà dör Roboam, e' alà dör Abías, e' alà dör Asá. ⁸ E' alà dör Josafat, e' alà dör Joram, e' alà dör Ozías. ⁹ E' alà dör Jotam, e' alà dör Acáz, e' alà dör Ezequías. ¹⁰ E' alà dör Manasés, e' alà dör Amón, e'

alà dör Josías. ¹¹ E' ala'r dör Jeconías ena iëlpa. E' kèwö ska' ta Israel aleripa klö'wélur Babilonia wakpa tö ta itsémirakitö Babilonia.

¹² Israel aleripa aneyalne Babilonia, e' ukuöki ta Jeconías alà kiè Salatiel e' kune. Ie' alà dör Zorobabel, ¹³ E' alà dör Abihud, e' alà dör Eliaquim, E' alà dör Azor. ¹⁴ E' alà dör Sadoc, e' alà dör Aquim, e' alà dör Eliud. ¹⁵ E' alà dör Eleazar, e' alà dör Matán, e' alà dör Jacob. ¹⁶ E' alà dör José, e' dör María wëm. María dör Jesús mi. Jesús dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'.*

¹⁷ Es Abraham kèwö ska' doka David kune', etä Jesús ditséwö alöne doka dabom eyök kí tkëtökicha (14). Nies David kèwö ska' doka Israel aleripa minetser Babilonia, etä Jesús ditséwö alöne doka dabom eyök kí tkëtökicha (14). Nies Israel aleripa minetser doka wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' de, etä Jesús ditséwö alöne doka dabom eyök kí tkëtökicha (14).

Jesucristo kärke e' biyö yëne (Lucas 2.1-7)

¹⁸ I' dör Jesucristo kune' e' pakè: Ie' mi kiè María. E' bakia busi kam ser wëm ta, erë ittè me'bak senukwa wëm kiè José e' ta. Kam ie'pa serwa ñita, kam ie'pa ñi kowa, etä María bukluneka Wiköl Batse'r diché wa. ¹⁹ José dör wëm buaë yësyësë, e' kueki ie' kë éna María jaëwákka sulitane wörki. E' kueki ie' tö ibikeitsé: “Súyö imèat bërë.” ²⁰ Ie' tso'ia ibikeitsök ta ikapowa ta ikabsué tö Skëköl biyöchökwak de eköl e' tö ie' a iché: “A José, David aleri, María bukluneka e' dör Wiköl Batse'r diché wa. E' kueki kë be' suanuk senukwa ie' ta. ²¹ Ie' alà kurdaë eköl wák wëm. Ikiè múkabö Jesús† Ie' tö iwakpa tsatkeraë sene sulu nuí yökí, e' kueki ikiè múka es.” Es Skëköl biyöchökwak tté José ta.

²² E' kôs tka es as ì yë'atbak Skëköl tö itteköl wa e' wà tkö, e' tö ichè:

* **1:16** wé pairine'bitü idi' wa s'blúie: E' dör Mesías si'kuaie. † **1:21** Jesús: S'kiè e' wà kiane chë S'tsátkökwak.

23 “Busi eköl kě wā wēm kaule e' buk-lurdakā,
e' alà kurdaē wák wēm,
ikirdaē Emanuel.”[‡]

(s'kiè e' wà kiane chè: “Skëköl tso' se' ta”).

²⁴ Mik José tì'nekane, etā ie' tō iwē wēs Skëköl biyöchökwak tō ie' a' iché es. Ie' ulabatséwā Maríā ta. ²⁵ Erë alà kam kur, e' yökì ie'pa kě ñì kànewā. Mik alà kune, etā José tō ikiè méka Jesús.

2

Wēpa yöule íyi tötök bëkwö wa esepa de Jesús sauk

¹ Jesús kune' ká kiè Belén atē Judea eē. E' kēwö ska' tā wēm eköl kiè Herodes e' dör ká e' blú. Etā wēpa wēlepa datse ká kamiē atē diwö tskirke e' kke, e'pa de Jerusalén. Ie'pa dör íyi tötök bëkwö wa esepa. ² Ie'pa tō ichaké:

—¿Wé alala kune judiowak blúie e'? Sa' tō ibëkwö su' sa' kaska', e' kueki sa' de íerö idalöiök.

³ Mik Herodes tō ttè e' ttsé, etā e' tō ie' ena Jerusalén wakpa kōs tsiriwékarak taië. ⁴ E' kueki ie' tō sacerdotepa wōkirpa ena s'wōbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa kiéttsa sēraā tā ichaké ie'pa a:

—¿Ima a' ichè? Wé pairine'bitū idi' wa s'blúie, ¿wé e' kurmi?

⁵ Ie'pa tō iutérak:

—Ie' kurdaē Belén atē Judea eē. Skëköl tteköl tō ikitat i' es:

⁶ Skëköl tō ichè:

Belén atē Judea, e' wakpa a' ye' ichè tō a' shūā blu' kardakā eköl, e' tō ye' icha dör Israel aleripa e'pa wēttsēraē.

E' kueki a' ká dör ká bua'ie wēs Judea ká bua'ie malepa tso' es.*

⁷ Mik Herodes tō ttè e' ttsé, etā ie' tō wēpa tō íyi tötkeke bëkwö wa ñe'pa kié akir ijchenowā tō mik ie'pa tō bëkwö e' su'mi, kōs e' kī ká de. ⁸ Ie' tō ie'pa a' iché:

—A' yú Belén. Alala e' yulö bua'ie. Mik a' tō ikué, etā ibiyö chó ye' a' as ñies ye' mi' idalöiök.

⁹⁻¹⁰ Mik blu' tō ttè e' ché one, etā ie'pa míyal. Etā bëkwö su' ie'pa tō ikaska', e' suéne ie'pa tō ñalā wa. E' tō ie'pa ttsé'wéne buaē shute. Wé bëkwö mirwā e' wa ie'pa mi'ke dō wé bëkwö e' wöklö'wéwā eē. Bëkwö e' wöklö'wéwā wé alala e' tso' e' u tsakā. ¹¹ E' ukuöki tā ie'pa dewā u a' tā ie'pa tō alà ena imi Maríā kué. Ie'pa e' tuléwā kuchē kī tā idalöiérakitö. Kalkuöla dérak iwā e' kköyéttsarakitö tā orochka ena ñ masmas ña'wè ena mirra, ese mérakitö alà a. ¹² E' ukuöki tā ie'pa a' iyéne kabsuē a' tō ie'pa kě minukne Herodes ska'. E' kueki ie'pa míyalne iká kī ñalā kuā'kī wa.

José ena Maríā tkashkar míyal Egipto

¹³ Wēpa tō íyi tötkeke bëkwö wa e'pa ponemine, e' ukuöki tā José kabsuē tō Skëköl biyöchökwak eköl tō ie' a' iché: “Be' e' kóka, Maríā ena ilà klö'ú tā be' tkōshkar Egipto. Blu' Herodes tō alala sē yuleraē ttèwā, e' kueki be' e' tsúat sēnuk eē dō mik ye' tō be' a' iché etā.”

¹⁴ Etā ie' tì'nekā e' kēkā tā alà ena Maríā klö'wéitö tā e' nañewe imíyal Egipto. ¹⁵ Eē ie'pa sēné dō mik Herodes blēnewā ekkē. E' tka es as itkō wēs Skëköl tō iyè' itteköl wa es. Ie' tō iyè': “Ye' alà tso' Egipto, e' kiéne ye' tō.”[†]

Herodes tō kqwö mé ala'rla ttökulur

¹⁶ Mik Herodes wā ijchenewā tō wēpa tō íyi tötkeke bëkwö wa, e'pa kě wā ie' ttö dalöiëne', etā e' tō ie' uluwéka taië. Belén ena ká tso' ipamik e' a' ala'rla wēpa kurke kōs, e'pa ttökulur patké ie' tō sēraā kam kī duas dō bök e' yökì. Wēpa tō íyi tötkeke bëkwö wa e'pa tō bëkwö su' kōs e' kī ká de, e' yè' ie'pa tō Herodes a. E' wa ie' tō ikéwö yè'ttsā tō duas dōketke bök e' kī. E' kueki ie' tō ala'rla wēpa kurke e' kēwö ulatök, esepa kōs ttökulur patké.

[‡] 1:23 Isaías 7.14 * 2:6 Miqueas 5.2 † 2:15 Oseas 11.1

17 Es ì yè' Skèköl tteköl kiè Jeremías e' tò, e' wà tka. Ie' tò iyè':

18 “Ká kiè Ramá eè ittšene tò tajë ie'pa iuke aneule kköchöke siarë. Eè alakölpá dör Raquel aleripa e'pa iuke ila'rla ieitsök. Ila'rla kos ttélur, e' kueki ie'pa kë er pablërta'.”

María ena ilà ena José e' yéttsa Egipto biteyalne Israel

19 Blu' Herodes blënewa, e' ukuöki ta José tso' Egipto, e' kabsué tò Skèköl biyöchökwak eköl tò ie' a iché: 20 “Wépa éna alá ttakwa, e'pa blërulunetke. E' kueki be' e' kóká ta María ena ilà klö'ú ta a' yúshkane Israel.”

21 Eta José e' kéka ta María ena ilà klö'wéitö ta ie'pa biteyalne Israel. 22 Erë mik ie' wa ijchenewa tò Herodes alá kiè Arquelao e' tso'ne Judea blúie iyè skéie, eta ie' suane senuk eè. Eta ie' kabsué tò Skèköl tò ie' a iché: “A' yúshkane Galilea.” E' kueki ie'pa míyalne Galilea. 23 Mik ie'pa de Galilea, eta ie'pa míyal senuk ká kiè Nazaret eè. E' tka es as ì yè' Skèköl ttekölpa tò e' wà tkö wé ichéitö: “Ie' kirdaè Nazaret wak.”

3

Juan S'wöskuökwak tò s'patté (Marcos 1.1-8; Lucas 3.1-9,15-17; Juan 1.19-28)

1 E' kéwö ska' ta Juan S'wöskuökwak de Skèköl ttè pakök ká sir poè wé kë yi serku' ate Judea eè. 2 Juan tò ie'pa a icheke: “Ì blúie Skèköl tso' e' kéwö dewatke tsinet, e' kueki a' er mane'ú ie' a.”

3 Skèköl tò Juan yè' itteköl Isaías wa i' es: “Ká sir poè wé kë yi serku' tajë, eè yile ttöraè aneule, e' tò icheraè: ‘A' er mane'ú Skèköl datse e' yöki, e' dör wes ñalá yuèsö yësyèsè ie' yöki es.’ ”*

Es Isaías tò iyè'at.

4 Juan datsi' yöule kameio köyök wa; ikipamo e' dör iyiwak kkuölit. Ie' chké dör ditski ena bulali. 5 Jerusalén

wakpa ena ká malepa tso' Judea e' wakpa de tajë ie' ttöke e' ttsök. Nies ká tso' di' Jordán kkömik, e' wakpa de. 6 Ì sulu kos wambleke ie'pa tò e' chekekarakitö ta Juan tò iwöskueke Jordán a.

7 Erë mik Juan tò isué tò fariseowakpa ena saduceowakpa de tajë as ie' tò ie'pa wöskuölor eta ie' tò ie'pa a iché: “¡A' dör s'kitö'ukwakpa suluë wes tkabë es! ¿Yi tò a' a iché tò a' tkömishkar Skèköl tò a' we'ikeraè siarë e' ulá a? 8 A' senú yësyèsè, e' wa iwërwami tò mokì a' er mane'wétke Skèköl a. 9 Kë a' tò ibikeitsök tò a' dör Abraham aleripa, e' è kueki Skèköl kë tò a' we'ikepa. Ye' tò a' a iché tò Skèköl ki ikiane, e' ta ie' tò ák ikké yuèmi Abraham aleripaie. 10 Ie' dör wes kal bikökwak es. Ie' tso'tke kal ulitane kë wörta' ese kos bikökök ña'wèwa bö' a. 11 Mokì ye' tò a' wöskueke di' a iwà kkachoie tò a' er mane'wétke Skèköl a. Erë ye' itöki idatse eköl, e' tò a' ierawa Wiköl Batse'r a ena bö' a. Ie' dör këkëpa tajë ye' tsata, e' kueki ie' klökkuö è tsëmi e' kë dör ye' siarla e' a. 12 Ie' tò s'wöpperaè wes iyiwö wöppèsö es. Ibua'buá bleraëitö idichakuö a, erë isulusi uyerawaitö bö' kë wöittá'wa e' a.”

Jesús wösune

(Marcos 1.9-11; Lucas 3.21-22)

13 Jesús e' yéttsa Galilea demi Jordán di'kka wé Juan tso' eè as e' tò iwöskuö. 14 Kewe ta Juan kë éna ie' wöskuak, ie' tò iché ia:

—Warma be' kawöta ye' wöskuök. ¿Wes be' do ye' ska' as ye' be' wöskuö?

15 Ie' tò iüté:

—Ì dör yësyèsè Skèköl wöa, ese kos kawöta wè se' tò es, e' kueki imuatsö es i'ñe ta.

Eta Juan tò ie' ttö iüté. 16 Jesús wösune e' e' duékane di' a e' wösha ta ká jai kköbunane ta ie' isué tò Skèköl Wiköl bite ie' ki nuböl sù. 17 Eta ttö ttsene datse ká jai a e' tò iché: “Sè dör ye' alá dalër tajë ye' éna, e' wër buaè shutë ye' wa.”

* 3:3 Isaías 40.3

4

Bě tō Jesús erkiöwé
(*Marcos 1.12-13; Lucas 4.1-13*)

¹ E' ukuöki ta Skëköl Wiköl tō Jesús tsémi ká sir poë wé ké yi serku' eë as bé tō ie' erkiöü i sulu wamblök. ² Eë ie' sené doka ká dabom tkéyök (40), ké chkane yës. Ekké ta ie' dué bli wá. ³ Bě debitu ie' ska' ta ichéitō ia:

—Be' dör Skëköl Alà, e'ma ichö ák sekképa a tō a' yónú chkeie.

⁴ Jesús tō iüté:

—Au. Skëköl yëkkuö tō ichè: 'Kě se' senuk chke è mik. E' skéie i kōs cheke Skëköl tō e' mik se' serke.'*

⁵ E' ukuöki ta bě wá ie' mítser Jerusalén dör ká batse'r eë ta itsémikaitō Skëköl wé kakkéë e' bata ki ⁶ ta ichéitō ia:

—Be' dör Skëköl Alà, e'ma be' e' batróomi döttsa iski. Skëköl yëkkuö tō ichè:

'Skëköl tō ibiyöchökwakpa patkeraë be' kkö'nuk. Ie'pa tō be' kló'weraq iulà a as be' kló ké tēwá ák ki yës.†

E' kueki be' e' batróomi döttsa iski.

⁷ Eta Jesús tō iüté:

—Au. Nies Skëköl yëkkuö tō ichè: 'A' ké kawō ta' Skëköl dör a' Këköl e' wötsiriuk.‡

⁸ E' ukuöki ta bě tō ie' tsémi kabata kakkéë a, ta eë ká kōs wēs ká tkōke ekké, nies iyi bua'buāe tso' iki, ese kkachéitō ie' a seraq bet. ⁹ Ie' tō iché ia:

—Be' e' tkéwá kuchewō ki ye' wörki ye' dalöiök Skëköl, e' ta i kōs sué be' tō e' meraeyō be' a.

¹⁰ Erë Jesús tō ie' iüté:

—A Satanás, Skëköl yëkkuö tō ichè: 'Skëköl dör a' Këköl, e' è dalöiö a' tō Skëköl, ie' è a' senú.§ E' kueki be' yúshka.

¹¹ Eta bě tō Jesús méat wák míá bánet. Ta Skëköl biyöchökwakpa de Jesús ska' ikimuk.

Kanè mène Jesús a e' tsá wéitō Galilea
(*Marcos 1.14-15; Lucas 4.14-15*)

¹² Mik Jesús wá ijchenewá tō Juan S'wöskuökwak wötéwarakitō s'wötō wé a, eta ie' dene Nazaret ate Galilea eë. ¹³ Erë ké ie' ate senuk Nazaret. Ie' míá senuk Cafarnaúm, e' ate batsöri kiè Galilea e' kkömik. Cafarnaúm ate zabolónwak ena neftalíwak e'pa ké a. ¹⁴ Itka es as i kit Skëköl tteköl Isaías tō yëkkuö ki e' wá tkō es. Ie' tō iyè':

¹⁵ "Zabolónwak ena neftalíwak, e'pa serke di' kiè Jordán e' wishet batsöri kkömik.

Ie'pa serke Galilea wé nies pē' ké dör judiowak esepa serke eë.

¹⁶ Ie'pa serke wēs se' serke stui a es e' ké wá Skëköl suule.

Ie'pa dör wēs s'duulewá es.

Erë eköl doia, e' tō ie'pa er ñi'weraë Skëköl ttē wa wēs ká olo tō ká ñiwe es."*

Es Isaías tō iyē'at.

¹⁷ E' ukuöki ta Jesús tō s'pattémitke ta ichéitō: "I blúie Skëköl tso' e' kéwō dewatke tsinet, e' kueki a' er mane'ú ie' a."

Jesús tō nima klö'ukwakpa doka tkël e'pa kié ittökatapaie

(*Marcos 1.16-20; Lucas 5.1-11*)

¹⁸ Jesús shkōrami batsöri kiè Galilea e' kkömik, eë ie' tō wēpa sué böl ñi èlpa. Eköl kiè Simón, e' kiè nies Pedro. Iëköl kiè Andrés. Ie'pa kanè dör nima klö'uk. Ie'pa tso' ikla' uyök batsöri a nima klö'woie. ¹⁹ Ie' tō ie'pa a iché:

—A' shkō ye' ta. A' yueraeyō s'ditsō klö'uk ye' a ye' ttökataie.

²⁰ E' bet ta ie'pa tō ikla' tuléat ta imiyal ie' ta.

²¹ E' wī'kie ie' tō wēpa skà sué böl ñi èlpa kiè Santiago ena Juan, e'pa dör Zebedeo ala'r. Ie'pa tulur kanò a iyé ta kla' wöyuök, ie'pa kiémi ie' tō e' ta.

²² E' wōshā ta ie'pa tō ikanò ena iyé méat ta imiyal ie' ta.

Jesús tō s'wöbla'wé taië

(*Lucas 6.17-19*)

²³ Jesús shké Galilea kōs a s'wöbla'uk judiowak ñi dapa'wō wé kōs a. I blúie Skëköl tso', e' tté buāe

* 4:4 Deuteronomio 8.3 † 4:6 Salmo 91.11-12 ‡ 4:7 Deuteronomio 6.16 § 4:10 Deuteronomio 6.13 * 4:16 Isaías 9.1-2

pakekeitö, ñies s'duöke kos, i dalërke s'mik kos, ese bua'wekeitö. ²⁴ Ie' tté buneka Siria kos a. E' kueki pé' wa taië iyamipa duöke duè daklilië wa ese debitu ie' ska'. Welepa a aknama tso', welepa siwa' arke iröirö, welepa kraulewa, esepa kos bua'wéneitö.

²⁵ Eta pé' datse Galilea, Decápolis, Jerusalén, Judea ena ká ate Jordán wışhet, e'pa mi'ke taië ie' ta.

5

Jesús tö ittökatapa wöbla'wé kabata a

¹ Mik Jesús tö isuë tö pé' dapane taië, eta ie' mía kabata tukir ki ta ee ie' e' tkéser ta ittökatapa de ie' ska'. ² Ie' tö ie'pa wöbla'wémitke ttè i' wa:

Ì wër buaë Skëköl wa (Lucas 6.20-23)

³ “Wépa morke Skëköl ë mik, esepa tso' i blúie ie' tso' e' a, e' kueki ayëcha buaë esepa.

⁴ “Wépa eriarke siarë, esepa er pablërdaë, e' kueki ayëcha buaë esepa.

⁵ “Wépa e' wöökewa diöshet, esepa a ká i' merdaë, e' kueki ayëcha buaë esepa.

⁶ “Wépa tö sene yësyësë ese kos iëitseke chkè ena di'yè tsata, esepa ulà a iwà döraë, e' kueki ayëcha buaë esepa.

⁷ “Wépa tö s'malepa suëke er siarë wa, esepa suëraë Skëköl tö er siarë wa, e' kueki ayëcha buaë esepa.

⁸ “Wépa er maneneë, esepa tö Skëköl suëraë, e' kueki ayëcha buaë esepa.

⁹ “Wépa tö s'er bua'wëkene ñi ki, esepa kieraë Skëköl tö ila'r, e' kueki ayëcha buaë esepa.

¹⁰ “Wépa weirke isërke yësyësë e' kueki, esepa tso' i blúie Skëköl tso' e' a, e' kueki ayëcha buaë esepa.

¹¹ “Ayëcha buaë mik pé' tö a' cheke suluë, a' we'ikeke, a' kkateke kachè wa ye' dalërmik. ¹² Ká jai a i buaë merdaë a' a iskéie, e' kueki mik ese tköke a' ta, eta a' ttsé'nú buaë kaneë. Es ñies

Skëköl ttekölpa bak a' yöki kewe e'pa weine.

A' dör wes dayë katanoie es (Marcos 9.50; Lucas 14.34-35)

¹³ “A' dör wes dayë es ká i' wakpa a. Erë dayë kë kke ta'ia, e' ta kë ibuarpaiane. Kë iià iie bua' ta ikeukemi ñala ki ta pé' dakölor iki.

A' dör wes bö'wö es

¹⁴ “A' dör wes bö'wö es ká i' wakpa a. U tso' taië kabata ki, e' kë blënu kwa, e' wëne kamië. ¹⁵ Kë yi tö bö'wö tskepaka ta ibléwaitö ö ipatkéwaitö kalkuö dikia. E' skéie itkekekaitö kákke sulitane tso' u a esepa wö a ká ñi'woie. ¹⁶ Es ñies a' senú buaë yësyësë sulitane wörki as e' saü ie'pa tö ta a' Yé tso' ká jai a e' kikarka.

Ttè dalöiëno kit Moisés tö e' ché Jesús tö

¹⁷ “Kë a' tö ibikeitsök tö ye' dë'bitu i kit Moisés ena Skëköl ttekölpa tö yëkuö ki, e' wöshtökwa. E' skéie ye' dë'bitu as iwà tkö wes itso' kitule es. ¹⁸ Mokí ye' tö a' a ichè tö ttè e' kë watërpattsa etkla wë'ia kam ká jai ena ká i' erwa e' yöki; ttè e' kos wà tköraë. ¹⁹ E' kueki yi tö ttè e' wele dalösewëkewa, erë ttè tsir idir, ena o'ka wöbla'wekeitö idalöseukwa, ese döraë s'ësela imalepa blúie Skëköl tso' esepa dikia. Erë yi tö ttè e' dalöieke ena o'ka wöbla'wekeitö idalöiök, ese döraë këkë taië imalepa blúie Skëköl tso' esepa tsata. ²⁰ E' kueki ye' tö a' a ichè tö a' kë ser yësyësë tköka s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ena fariseowakpa tsata, e' ta a' kë döpa i blúie Skëköl tso' e' a.

S'ulurke ñi ki ese ché Jesús tö (Lucas 12.57-59)

²¹ “A' wa ittseule tö iyënebak ká iaiäe a' yépa a: ‘Kë a' kawö ta' s'ttökwa,’ ñies ‘Yi tö s'ttéwa, ese wák kichatërdaë.’ ²² Erë ye' tö a' a ichè tö yi uluneka iyami ki, ese kichatërdaë. E' kiië ta yi tö iyami ché suluë, ese kichatërdaë. Ñies yi tö iyami kichatëttsa, ese ki inuí tso' taië tö ipatkerami bö' ké a.

²³ “E' kueki a' wa ilè mí mè ka' tso' iyi moka Skëköl a e' ki ta ee a' éna

ianewā tō a' yami wēle wā ilè tté tso' a' kī, ²⁴ e' tā ì mí a' wā mè e' múat ee, kē imar. A' yú a' yamī er bua'ukne a' kī. E' ukuōkī tā a' yúne ì meke a' tō e' mú.

²⁵ “Yile wā a' mí kkatè s'shulo wé a, e' tā mik a' dami ñala kī ie' tā, eta ishulō ie' tā as ie' kē tō a' mùttsa s'shulōkwak ulà a. A' kē tō iwè es, e' tā s'shulōkwak tō a' merattsa s'shkēkpa ulà a tā esepa tō a' wōterawā s'wōto wé a. ²⁶ Mokī ye' tō a' a' ichè tō a' kē dōpattsa dō mik a' tō inuí patuéttsa s'eraa eta.

S'senewābak dalōsewēwā ese ché Jesús tō

²⁷ “A' wā ittseule tō iyēnebak: ‘Kē a' kawō tā' s'senewābak dalōseukwa.’ ²⁸ Erē ye' tō a' a' ichè tō yi tō o'ka alakōl sué tā ikkechéitō, e' tā e' wa isenewābak dalōsewēwāitō ier a.

²⁹ “E' kuekī a' wōbla bua'kka tō a' keke ì sulu wamblök, e' tā iyōttsa kōumi bánet. A' yese alè kéu a' tō, e' dör bua'ie a' uyèwā bö' ké a' wa'ñe e' tsata. ³⁰ A' ulà bua'kka tō a' keke ì sulu wamblök, e' tā itōō uyōmi bánet. A' yese alè kéu a' tō, e' dör bua'ie a' uyèwā bö' ké a' wa'ñe e' tsata.

Se' ñi òwa ese ché Jesús tō

(Mateo 19.9; Marcos 10.11-12; Lucas 16.18)

³¹ “Ñies iyēnebak: ‘Wēm tō itayē éwa, ese wák kawōtā ñi owa yēkkuō muk ia.’ ³² Erē ye' tō a' a' ichè tō wēm tō itayē éwa, kē dör itayē trēr kuekī, e' tā e' wa ese tō itayē wōmēttsami isenewābak dalōseukwā* Ñies wēm wēle senéwā tayē ese tā, e' wa e' tō tayē senewābak dalōsewēwā.

S'ttè mè ñi a Skéköl wörki ese ché Jesús tō

³³ “Ñies a' wā ittseule tō iyēnebak ká iaiaē a' yēpa a: ‘A' ttè mé Skéköl wörki, eta e' wā uk a' kawōtā mokiē.’ ³⁴ Erē ye' tō a' a' ichè tō kē a' kawō tā' ttè muk ñi a Skéköl wörki ò ilè skà wa. Kē a' kawō tā' ttè muk ñi a ká jai wa, e' dör wé Skéköl tkēr s'blúie e' kuekī. ³⁵ Kē

a' kawō tā' ttè muk ñi a ká i' wa, e' dör Skéköl klō tkokaie e' kuekī. Kē a' kawō tā' ttè muk ñi a Jerusalén wa, e' dör Skéköl dör s'blú, e' ké, e' kuekī.

³⁶ Ñies a' wakpa kē a' a' tsà è manenuk saruru ò dalolo, e' kuekī a' kē kawō tā' ttè muk ñi a i' es: “Í chéyō e' kē yēne, e' tā ye' wōkir tōō.” ³⁷ E' kuekī mik a' ttè meke ñi a, tā a' tō icheke, “tō”, eta e' dör tō; mik a' tō icheke, “au”, eta e' dör au. A' tō ì skà chéne bánet, e' tā e' dör suluē.

Se' e' tsatkō s'sulusipa yōkī ese ché Jesús tō

(Lucas 6.29-30)

³⁸ “A' wā ittseule tō iyēnebak: ‘Yi tō o'ka wōbla tskéwā, ese wák kawōtā wōbla ské tskéwā. Yi tō o'ka kà péwā, ese wák kawōtā kà ské péwā.’ ³⁹ Erē ye' tō a' a' ichè tō kē a' e' tsatkōk pē' sulusipa yōkī. E' skéie yi tō a' ppé a' aswō bua'kka kī, e' tā a' aswō etta mú ia ppé. ⁴⁰ Yi tō a' kkaté s'shulōkwakpa wörki a' paio kiane iki e' kuekī, e' tā a' paio mú ia, ñies a' paio kikkē mú ia. ⁴¹ Yi tō a' ké idali tsukmi kēsik wa dō kilómetro et†, e' tā ikī tsúmi dō kilómetro böt. ⁴² Yi tō a' a' ilè kak kié, e' tā imú ia. Ñies yi tō a' a' iyi kié peitule, e' tā ipeitō ia.

S'bolōkpa ché Jesús tō

(Lucas 6.27-28,32-36)

⁴³ “Ñies a' wā ittseule tō iyēnebak: ‘S'yamipa dalēritsō erē s'bolōkpa saū sulu.’ ⁴⁴ Erē ye' tō a' a' ichè: A' bolōkpa dalēritsō. Wépa tō a' we'ikeke, esepa kī ikiō S'yé a tō ikimú. ⁴⁵ A' tō iweke es, e' tā e' wa a' tso' ikkachök tō mokī a' dör a' Yé tso' ká jai a e' ala'r. Ie' tō dība patkeke s'ser buaē ena s'ser sulu esepa kī. Ñies ie' tō kalī patkeke s'ser yēsyesē ena s'ser sulu esepa kī. ⁴⁶ Wépa tō a' dalēritseke esepa è ské dalēritseke a' tō, e' tā ¿wes Skéköl tō ì buaē mēmi a' a' iskéie? Ñies inuköl shtōkwakpa Roma wōkirpa a' e'pa tō iweke es. ⁴⁷ A' tō a' yamipa è shké'weke, e' tā ¿ì buaē weke a' tō

* **5:32** itayē wōmēttsami...e' dalōseukwā: Ttè i' wā armi se' éna ñies i' es: “e' tā ie' tso' itayē sauk wes alakōl trērtā' es. † **5:41** E' kéwō skà tā Roma ñippōkwakpa wā kawō tā' judiowak kōk idali tsukmi dō kilómetro etk.

s'sulusipa tsata? Ñies pë' kě tò Skëköl dalöie esepa tò iweke es. ⁴⁸ A' senú buaë yësyësë wës Skëköl dör S'yë tso' ká jai a e' ser buaë yësyësë es.

6

Jesús tò s'wöbla'wé tò wës se' ké s'siarëpa kìmuk

¹ “A' e' kkö'nú! Mik a' tò ì buaë weke s'kimoie, etä kě iwar sulitane wörki as ie'pa tò a' kkeōka. A' tò iwé es, e' ta Skëköl dör S'yë tso' ká jai a, e' kě tò ì mepa a' a iskéie.

² “E' kueki mik a' tò s'siarëpa kimeke, etä kě e' tté pparka sulitane kukua wës e' ökwakpa es. Ie'pa tò iweke ie'pa ñi dapa'wo wé a ena ñala wa as sulitane tò ie'pa kkeōka. Moki ye' tò a' a ichè tò pë' tò ie'pa kkeekëka e' è dör ie'pa icha ské. ³ Erë mik a' tò s'siarëpa kimeke, etä a' tò iú bërë, kě ichar yi a. ⁴ Es Skëköl tò ì kos tso' blëule ese sueke, e' tò ì buaë meraë a' a iskéie.

Jesús tò s'wöbla'wé tò wës se' ké ttök S'yë ta

(Lucas 11.2-4)

⁵ “Mik a' ttöke S'yë ta, etä kě a' ttök sulitane wörki wës e' ökwakpa es. Sulu ie'pa wöbatsö e' duöksër ttök S'yë ta ie'pa ñi dapa'wo wé a ena wé pë' darparke taië ká áie ese ska' as ikkearkä. Moki yö ichè a' a tò ie'pa icha ské detke iulà a seraa. ⁶ Erë mik a' ttöke S'yë ta, etä a' yúwa a' úshu a, ukkö wötöwa eë a' ttö Skëköl dör a' Yë e' ta bërë. A' tò iweke es, e' ta Skëköl tò ì kos tso' blëule ese sueke, e' tò ì buaë meraë a' a iskéie.

⁷ “Ñies mik a' ttöke S'yë ta, etä kě a' ttök wës pë' kě tò ie' dalöie e'pa ttöke ie'pa kékölpa ta es. Ie'pa ttöke tté etké wa taië batsië kě wà ta'. Ie'pa tò ibikeitseke tò ikékölpa tò ie'pa ttö ttsëmi ie'pa tté taië e' kueki. ⁸ Kě a' tò iuk wës ie'pa es. Ì kiane a' ki e' jcher Skëköl wä kam a' tò ie' a ikiö e' yöki. ⁹ A' ttö ie' ta i' es:

‘A Sa' Yë tso' ká jai a,

as be' dalöiö sa' tò ì ulitane tsata.

¹⁰ As be' dö sa' blúie da'áie.

Ì kiane be' ki as e' or ká i' ki wës iorke ká jai a es.

¹¹ Chkè kiane sa' ki i' ñe sënöie e' mú sa' a.

¹² Sa' nuì olo'yö sa' ki wës sa' tò s'malepa ki inuì olo'yeke es.

¹³ Kě sa' marttsa tò ì sulu tò sa' erkiöù, e' skéie sa' tsatkó yi dör sulu ichök* e' yöki.’

¹⁴ “S'malepa nuì olo'yeke a' tò ie'pa ki, e' ta ñies S'yë tso' ká jai a, e' tò a' nuì olo'yeraë a' ki. ¹⁵ Erë a' kě tò s'malepa ki inuì olo'yè, e' ta S'yë kě tò a' nuì olo'yepa a' ki.

Jesús s'wöbla'wé tò wës se' ké batsök

¹⁶ “Mik a' batsöke Skëköl a, etä kě a' e' ök siarë wës e' ökwakpa es. Ie'pa e' öke siarëla as s'malepa tò isaù ta ikkeökarakitö ibatsökerak e' kueki. Moki ye' tò a' a ichè tò ie'pa icha ské detke ie'pa ulà a. ¹⁷ Erë mik a' batsöke, etä a' wöskuöö, a' tsaiklöö, ¹⁸ as s'malepa kě tò isaù tò a' tso' batsök. S'yë kě wërta' e' tò iyi ulitane tso' blëule e' sueke. A' batsö ie' è wöa ta ie' tò iské meraë a' a buaë.

Íyi bua'buablö ká jai a

(Lucas 12.33-34)

¹⁹⁻²¹ “Wé a' iyi bua'buablö tso' blëule eë a' er me'rie. E' kueki kě a' tò iyi bua'buablö ká i' ki. Ká i' ki powak se' iyi sulu'wekewa, ñies akblökwakpa tò iekibleke. E' skéie, a' iyi bua'buablö ká jai a. Eë powak kě döpa iyi sulu'ukwä ñies akblökwakpa kě döpa iyi ekiblök.

S'wöbla buaë ena s'wöbla suluë

(Lucas 11.34-36)

²² “S'wöbla dör wës bö'wö es s'chkà kos a. E' kueki s'wöbla dör buaë, e' ta se' chkà kos e' a ká olo ta' buaë. E' dör wës se' er dör buaë es, ì kos dör buaë yësyësë ese ki se' er me'rie. ²³ Erë s'wöbla kě dör bua', e' ta s'chkà kos e' tso' stui a. E' dör wës se' er suluë es, ì sulu kos ese ki se' er me'rie. Erë

* **6:13** Yi dör sulu ichök: E' dör bë kië Satanás e'.

se' er buaë e' míane suluë stuie, e' ta e' dör suluë ichökle.

*¿Yi dör a' wökir?
(Lucas 16.13)*

²⁴ “Wé klöulewá kanè mésoie, ese kawöta iwökir ë ttö dalöiök. Ie' wökirpa chöpa bö, e'ma ie' kawöta eköl ë dalöiök ena iököl watöksa. Es a' kë a er menukwá Skököl kî ena inuköl kî ñita.

*Kë a' tkinuk i kî
(Lucas 12.22-31)*

²⁵ “E' kueki ye' tö a' a ichè: Ì kiane a' kî senoië chkeie, di'ie, datsi'ie ie, ese kos kë kî a' tkinuk. S'tso' ttsè'ka e' kë dör chkök ëme, ñies s'chkà kë dör datsi' ë ioie. ²⁶ Dù saú a' tö. Ie'pa kë tö ì kuatketá' ì wöshetá', ie'pa kë tö chke bletá', erë S'yé tso' ká jai a e' tö ie'pa tieke. Ie' éna a' dalër taië dù kos tsata. ²⁷ A' tkirke taië e' kî, e' kë tö a' a kawö kî mepa senoië ekuölö ë.

²⁸ “¿Ì kueki a' tkirke datsi' kî? Ma'ma wörkua bua'buála ese saú wes italar, kë kanablötá', kë datsi' yueta'. ²⁹ Erë blu' bak kiè Salomón, e' wá iyi ulitane bua'buáë bak taië, erë ye' tö a' a ichè tö ie' datsi' bua'buá kë wër buaë wes ma'ma wër es. ³⁰ Kakö suésö i'ñe, bule tá iñanewa, erë Skököl tö ikítkeke buála iwörkua wa. Ie' tö kakö kítkeke es, je' yitá ie' tö a' kianeia erblök buaë ie' mik, esepa paieraë! ³¹ E' kueki kë a' tkinuk. Kë a' e' chakök, ¿Ì ñèmi sa' tö? ö ¿Ì yèmi sa' tö? ö ¿Ì wa sa' e' paiömi? ³² Pë' kë tö Skököl dalöie esepa tkirke taië iyi kos ekkë kî. Erë ì kos kiane a' kî e' jchertke a' Yé tso' ká jai a e' wá. ³³ E' kueki ì kos blúie ie' tso' ena ì dör yësyësë ie' a ese kî a' er múwá kewe. A' tö iweke es, e' tá ñies iyi ñekkë kos döraë a' ulá a. ³⁴ Diwö bit ekkë iyi tso' kî tkine e' dör wë' se' a. Bulebök se' tkirmi ì tkömi eë e' kî, e' kueki kë a' tkinuk iki i' tá.

7

*Kë a' tö s'kichatök
(Lucas 6.37-38,41-42)*

¹⁻² “Ttè wa a' tö s'malepa kichaté e' ë wa Skököl tö a' kichateraë. Wes a' tö s'malepa weke e' sù a' weraë Skököl tö. E' kueki kë a' s'kichatök as Skököl kë tö a' kichatö. ³ Kaltak jchela tsir tso' a' yami wöbla a, e' sué a' tö, erë ¿ì kueki kaltak bërie tso' a' wák wöbla a, e' kë sune a' wá? ⁴ ¿Wes a' tö ichèmi a' yami a: 'súyö be' wöbla a kaltak jchela tsir tso' e' yëttsa'? Erë kaltak bërie tso' a' wöbla a, ¿e' kë sune a' wá? ⁵ ¡A' e' öke suluë! Kaltak bërie tso' a' wöbla a e' yöttsa kewe, es a' yami wöbla a kaltak jchela tsir tso' e' wërmi a' a buaë yëttsa.

⁶ “Ì dör batse'r ese kë tularttsa chichi a dö' ie'pa bitune a' jchöklar. Ñies a' iyi bua'buá*, ese kë tularttsa köchi a, ie'pa tö iñateraë ikla'tska wa.

*Ì kiane a' kî, ese kiö Skököl a
(Lucas 11.9-13; 6.31)*

⁷⁻⁸ “Wépa tö iyi kieke Skököl a, esepa a imeraë ie' tö; wépa tö iyi yuleke ie' ska' esepa tö ikueraë; wépa tö ie' chakeke, esepa kierawa ie' tö weshke. E' kueki ì kiane a' kî e' kiö ie' a, eta' ie' tö a' a imeraë; e' yulö ie' ska', eta' a' tö ikueraë; ie' chakó, eta' ie' tö a' kierawa weshke.

⁹ “Kë a' wéne tö ák mepa ilá a pan kiéitö e' skéie. ¹⁰ Ñies kë a' tö tkabë mepa a' alá a nima kiéitö e' skéie. ¹¹ A' dör pë' suluë erë e' tö iyi buaë meke a' alá a. ¡E' yitá buaë S'yé tso' ká jai a, e' tö iyi buaë meraë yi tö ie' a ikieke ese a!

¹² “A' senú s'malepa tá wes a' kî ikiane tö ie'pa ser a' tá es. Ttè e' a ì kit Moisés ena Skököl ttekölpa tö yëkkuö kî e' kos wöieulewá. E' kueki a' senú es.

*Sené michoë wékkö e' dör tsir
(Lucas 13.24)*

¹³ “Sené michoë e' wékkö dör tsir, e' a' a' shkówa. S'weir micho e' ñalé ena iwékkö dör shoë; taië s'mi'ke iki. ¹⁴ Erë sené michoë e' wékkö dör tsir ena iñalé kî darërëë shka', wépa tö ikué esepa kë dör taië.

*Kal buaë ena kal suluë
(Lucas 6.43-44)*

* 7:6 iyi bua'buá: E' dör perla si'kuaie.

15 “A' e' kkö'nú kachökwakpa e' chö tö ie'pa dör Skököl ttekölpa esepa yöki. Ie'pa e' ö tö ie'pa dör buaë wes obeja urula es, erë ie'pa er suluë wes iyiwak sulusi es. 16 Wes ie'pa e' wamblöke, e' wa a' tö isuerawä pë' wése idir. ¿Wé a' wä isuule tö uvawö ö higowö e' shteta'sö dika' kicha mik? 17 Kal buaë kos ese wö dör buaë, erë kal sulusi kos ese wö dör suluë. 18 Kal bua'buä kē wörtä' kalwö sulusiie. Nies kal sulusi kē wörtä' kalwö bua'buäie. 19 Kal kos kē wör buaë, ese bikeeke tä inä'wékewa bö' a. 20 Es a' tö kachökwakpa suerawä wes ie'pa e' wamblö e' wa.

Jesús tö icheraë 'kë ye' wä a' suule'
(Lucas 13.25-27)

21 “Wépa tö ye' a' icheke: ‘A Sköképa, a Sköképa’, kē esepa döpa wä seraä i blúie Skököl tso' e' a. Erë wépa serke wes ye' Yé tso' ká jai a e' kī ikiane es, esepa ë dörawä. 22 Aishkuö tä mik a' wöchakirketke a' nuì kī e' kēwö de, eta taië ie'pa tö ye' a' icheraë i' es: ‘A Sköképa, be' ttö wa sa' ut Skököl ttekölie, be' ttö wa sa' tö aknama uya'lur, be' ttö wa i kē or yi a ese o' sa' tö taië.’ 23 Erë ye' tö ie'pa iuteraë: ‘Kë ye' wä a' suule yës. A' e' wamblö suluë. ¡A' yúshka bánet ye' yöki!’

Uyuökwak bö
(Marcos 1.22; Lucas 6.47-49)

24 “E' kuëki yi tö ye' ttö ttsé tä iwä iuteke, ese dör wes wëm eköl tö u yué es. E' tö u chki töbié iskië ká dör ák ë ese a. 25 Kalj yëne taië, di' pone taië, sèrkë tka taië, e' kos tène u e' mik, erë u kē anerö, ichki tuluulewä ák a e' kuëki. 26 Erë yi tö ye' ttö ttsé, erë kē iwä iuteku', ese dör wes wëm eköl kē kabikeitsöta' es. E' tö u yué tsa'wö a tä chki atë jalëjalë. 27 Kalj yëne taië, di' pone taië, sèrkë tka taië, e' kos tène u e' mik tä ianerö iski tä kē i ta'ia iwä.”

28 Mik Jesús tté one tä wes ie' tö s'wöbla'wëke e' tö sulitane tkiwéwä. 29 Ie' tö ie'pa wöbla'wëke tté moki, diché tä taië, ese wa. E' kē dör wes

s'wöbla'uk tté dalöiëno wa wakpa s'wöbla'wëke es. E' kuëki ie'pa wökranewä ittsök.

8

Wëm eköl kiri'wëke lepra tö e' bua'wé Jesús tö

(Marcos 1.40-45; Lucas 5.12-16)

1 Mik Jesús biteatkene kabata a, eta taië pë' dami ie' itöki; 2 e' shuä wëm debitu eköl ie' ska' kiri'wëke lepra* tö. Ie' e' tkéwä kuchë kī Jesús wörki tä ichéitö:

—A kéképa, be' kī ikiane, e' tä be' a ye' buarmine as ye' batse'rne.

3 Jesús tö ikéwä ulä wa tä ichéitö ia:

—Tö, ye' kī ikiane. Be' dene batse'r.

E' wöshä tä ie' buanene, kē kī lepra ku'ia. 4 Jesús tö iché ie' a:

—Ittsö, kē ichar yi a. Be' yú e' kkachök sacerdote a. I muk Moisés tö a' ka' e' batse'woie, e' tsúmi më Skököl a iwä kkachoie tö be' buanene.

Kanè méso eköl bua'wéne Jesús tö
(Lucas 7.1-10; Juan 4.43-54)

5 Mik Jesús de Cafarnaúm, eta Roma ñippökwakpa döka cien ese wökir de eköl ie' ska' kköchök, 6 tä ichéitö ia:

—A kéképa, ye' kanè méso duladula eköl kirinewä taië. Ie' me'r u a ka' kī pa dalërke taië kranewä.

7 Jesús tö iuté:

—Ye' mí ibua'ukne.

8 Ñippökwakpa wökir tö iuté:

—A kéképa, be' döwä ye' u a e' kē dör ye' siarla e' a. Erë ikéwö ë mú tä ye' kanè méso buardane. 9 Ye' wökirpa tä', e'pa ttö iütök ye' kawöta. Nies ye' dör ñippökwakpa taië e'pa wökir, ie'pa kawöta ye' ttö iütök. Mik ye' tö eköl a icheke: ‘Be' yú', tä imí. Eköl a ye' tö icheke: ‘Be' dou', tä ide. Nies ye' tö icheke ye' kanè méso a: ‘Íyi ú' tä iwéitö. Ye' iklö'wé tö be' wä kawö tä' íyi ulitane tsata, e' kuëki ye' wä ijcher tö be' tö ikéwö mé, e' tä ye' kanè méso buardane.

* 8:2 Lepra: E' dör dué s'méwöie ese. Judiowak tö iklö'wé tö dué e' tö yi tteke ese dör ná. Esepa batsettsä bánet kē a kawö tä' senuk pë' malepa shuä. Nies ie'pa kē a kawö tä' shkökwa Skököl wé a.

10 Mik Jesús tò e' ttsé ta e' tò ie' tkiwéwa. Ichéitò pé' dami ie' itöki e'pa a:

—Moki ye' iché a' a tò Israel aleripa kos shua ké ye' wa yi kune erblök ye' mik wes wém i' es. 11 Ye' tò a' a iché tò mik i' blúie Skéköl tso' e' kéwö de da'aie, eta pé' ké dör judiowak tso' ká wa'ñe, esepa döraé taié e' tkökser chkök se' yépa bak kié Abraham ena Isaac ena Jacob e'pa ta. 12 Eré warma wépa e' tulökese e' esepa uyardattsá bánet stui ké a. E' ie'pa iuraé siaré iká yilitdawa weine kueki.

13 Eta Jesús tò iché ñippökwakpa wökir a:

—Be' yú u a ta itköraé wes be' erblé ye' mik es.

E' wösha ta ikané méso buanene.

Jesús tò Pedro yàk bua'wéne

(Marcos 1.29-31; Lucas 4.38-39)

14 Jesús mía Pedro u a ta ie' isué tò Pedro yàk me'r ka' ki kiri'weke duè dalölö tò. 15 Ie' tò iké iulà ki ta duè dalölö tò iéwa ta ie' e' kéka ta ilé yuléitò ie' a ñe.

Jesús tò s'duöke taié esepa bua'wéne

(Marcos 1.32-34; Lucas 4.40-41)

16 Ká tuirketke ta taié ie'pa wa pé' a aknama tso' esepa debitu Jesús ska'. Ittö é wa ie' tò wimblupa ñe' tré'wéyal seraá. Ñies s'kirirke e'pa bua'wéneitö seraá. 17 E' tka es as i' yé'at Skéköl tteköl kié Isaías e' tò, e' wà tkö. Ie' iyé': “Se' duè kos e' yéttsa ie' tò se' ki, Se' weirke kos e' mítser ie' wa se' yöki bánet.”†

Wépa böl e' yuak Jesús ttökatapaie

(Lucas 9.57-62)

18 Mik Jesús tò isué tò pé' dapaneka taié ipamik, eta ie' tò iché ittökatapa a: “Mishka batsöri wishet.” 19 Eta s'wöbla'ukwak tté dalöiëno wa eköl de ie' ska' ta ichéitö ia:

—A S'wöbla'ukwak, ye' shkak be' ta be' ttökataie ká wa'ñe wé be' mörö e'.

20 Jesús tò iüté:

—Bakli' u ta' ñies dúla u ta', eré ye' dör S'ditsö Alà e' ké wa u ta' senoie.

21 Eta wém skà dör ie' klé eköl e' tò ie' a iché:

—A kéképa, kawö mú ña, mik ye' yé blénewa ta inú wötökwa, e' ukuöki ye' mi'ke be' ta.

22 Jesús tò iüté:

—I' ta be' shkó ye' ta. Wépa dör wes s'duulewa es Skéköl wöa, as esepa tò iyamipa nu blö.

Sérké wöklö'wé Jesús tò

(Marcos 4.35-41; Lucas 8.22-25)

23 Eta Jesús e' iéka kanò a ittökatapa ta ta imíyal batsöri ki. 24 Ie'pa mirwaia e' shua siwa' batsineka taié tò di' uyéka taié ta kanò a di' iënekami. Eré ie' kapöme'r. 25 Eta ittökatapa de ie' ska' ta itiwéka ta ichéitörak ia:

—¡A Skéképa, se' tsatkó! ¡Se' duölurmi!

26 Ie' tò ie'pa iüté:

—¿I' kueki a' suane sekké? Wésua a' ké erblöku' ye' mik bua'ie.

Eta ie' e' kéka ta siwa' ena di' yöli uñéitö ta iwöklönewa míane alamié. 27 Ie'pa tkinewa taié ta ñni chakéka:

—¿Yi dör wém wí? ¡E' ttö dalöieke siwa' tò ena di' tò!

Jesús tò wépa böl a aknama tso' e'pa bua'wé

(Marcos 5.1-20; Lucas 8.26-39)

28 Mik Jesús demi batsöri wishet ká kié Gadara e' ta wépa böl a aknama tso', e'pa e' yéttsa pó ké a de ie' ska'. Ie'pa e' wamblörak sulué e' kueki ké yi shkötá ñala e' wa. 29 Ie'pa tò ichémi aneule:

—Be' dör Skéköl Alà. ¿Iök be' de sa' tsiriuk? ¿Be' debitu sa' we'ikök kam sa' kéwö dö e' yöki?

30 E' tsinet köchi iëter taié chkök.

31 Aknamapa tso' taié e'pa kköché Jesús a:

—Be' tò sa' uyekettsa, e' ta kawö mú sa' a e' tiukwa köchi tso' taié jaí a.

32 Ie' tò iché ie'pa a:

—A' yúshka e'.

Eta aknamapa kos e' yélur wépa a ta e' tiélur köchi a. E' bet ta köchi kos poneka tunemirak ká spé mik brulongonemi batsöri a ta e' iduolur.

† 8:17 Isaías 53.4

33 Köchi kkö'nukwakpa tkayalmi. Mik ie'pa de ká kibi kī, etā ie'pa tō ì kōs tka wēpa a aknamapa bak e'pa tā, e' tté ppéka. 34 Etā ká e' wakpa kōs miá Jesús ska'. Mik ie'pa de, etā ie'pa kköché ie' a: “Be' e' yóttsa sa' ká a.”

9

Jesús tō wēm eköl kraulewā e' bua'wéne

(Marcos 2.1-12; Lucas 5.17-26)

1 E' ukuökī tā Jesús e' iéka kanò a tā imiáne itò wa demī Cafarnaúm wé ie' serke ee. 2 Etā ee ie'pa wā wēm kraulewā eköl mítser Jesús ska' ka'la kī. Mik Jesús tō isué tō mokī ie'pa erblé ie' mik, etā ie' tō iché wēm kirirke e' a:

—A yami, be' er kuú, ì sulu kōs wamblébö, e' nuí olone be' kī.

3 Etā s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa wēlepa tō ibikeitseke: “Ì ché ie' tō e' wa ie' tso' Skéköl chök sulué.”

4 Erè ì bikeitsök ie'pa tso' e' suéwā Jesús tō bet. E' kuëkī ie' tō ie'pa a ichaké:

—¿Ì kuëkī a' tso' íyi sulu bikeitsök?

5 Ye' tō wēm i' bua'wèmine as ishköne, e' tā ¿wes a' tō iklö'wèmi tō ye' kē a inuì olonuk ikī? 6 Ye' dör S'ditsö Alà, sū e' tō a' a ikkachè tō ye' wā kawö tā' ká i' a nuì olo'yoie.

Etā ie' tō iché wēm kraulewā e' a:

—Be' e' kōka, be' ka'la kōka tā be' yúne be' u a.

7 Etā ie' e' kēka tā imiáne iu a. 8 Mik e' sué pē' tso' ee e'pa tō, etā ie'pa suane taië. Ie'pa tō isué tō Skéköl tō diché taië mé s'ditsö eköl a, e' kuëkī ie'pa tō Skéköl kīkēka taië.

Jesús tō Mateo kié ittökataie

(Marcos 2.13-17; Lucas 5.27-32)

9 E' ukuökī tā Jesús e' yéttsa tā imiá, e' tō wēm sué eköl kié Mateo,* e' dör inuköl shtökwak Roma wökirpa a. Ie' tkēr ikaneblöke e' wé a. Tā Jesús tō ie' a iché:

—Be' shkō ye' tā ye' ttökataie.

Etā ie' e' kēka tā imiá Jesús tā.

10 E' ukuökī tā Jesús de ittökatapa tā Mateo u a chkök. Ie'pa tulur chkök, e' dalewa inuköl shtökwakpa Roma wökirpa a esepa taië ena pē' sulusipa skà deyalñak e' tulésér chkök Jesús tā. 11 Mik e' sué fariseowakpa tō, etā ie'pa tō Jesús ttökatapa a ichaké:

—¿Iök a' wöbla'ukwak chköke inuköl shtökwakpa ena pē' sulusipa skà tā?

12 Jesús tō ittsé tā ichéitö iarak:

—Wépa kē kirirku' esepa kē kī s'kapeyökwak kiane. Erè wépa kirirke, esepa kī ikiane. 13 Skéköl tō iyè' iyèkkuö kī: 'Iyiwak jchëule mè ye' a, ese kē kiane ye' kī. Ye' kī ikiane tō a' ñi saù er siarè wa.† A' e' yuó ttè e' wa. Ye' kē dē'bitū wépa e' ttsö tō ie'pa ser buaë yësyësè esepa kiök ye' ttökataie; ye' dē'bitū pē' sulusipa kiök ye' ttökataie.

Ì kuëkī Jesús ttökatapa kē batsöta'

(Marcos 2.18-22; Lucas 5.33-39)

14 Juan S'wöskuökwak ttökatapa de Jesús ska' tā ichakéraitö ie' a:

—Sa' ena fariseowakpa batsöke taië. ¿Ì kuëkī be' ttökatapa kē batsö?

15 Jesús tō ie'pa iüté:

—Mik s'kiule ulabatsè ese kēwö tkö'uk tā ¿wes ie'pa eriarmi wēm ulabatske e' tso'ia ie'pa tā e' dalewa? Erè ikéwö dōraë etā ie' miratser ie'pa yöki. E' je' tā ie'pa batsōraë.

16 “Kē yi tō datsi' kēchke wöyuepawā datsi'tak pa'alī wa. Datsi'tak pa'alī wöklöneka, e' tō datsi' kēchkela shükueëke tā ikī jcheeke taië. 17 Ñies vino kē tērtā'ka iyiwak kkuölit yöule ibloie ese kēchke a. Itékasö es, e' tā mik ibacha'nebitū, etā ikkuölit kēchke jchèemiitö. Es vino ena ikkuölit weirwami éme. E' kuëkī vino tekeka ikkuölit pa'alī a, es vino ena ikkuölit kē weirpawa.”

Jesús tō Jairo alà busi shké'wékane ñies alaköl eköl bua'wéneitö

(Marcos 5.21-43; Lucas 8.40-56)

* 9:9 Mateo: E' dör yèkkuö i' shtökwak. Ie'pa wöblane e' chök wes o'ka ché es, e' kuëkī ie' kē wā iyène ye'. † 9:13 Oseas 6.6

18 Jesús tso'ia ttök, e' dalewa judiowak wökir debitu eköl ie' ska' ta ie' e' tkéwa kuchë ki ta ichéitö:

—Ñiköl ye' alà busi blënewa. Erë be' shkö, be' ulà múka iki ta ishkerdakane.

19 Jesús e' kéka ta imía ittökatapa ta judiowak wökir itöki. 20-21 E' shua alaköl eköl dewa tsinet Jesús tsi kker. E' du'mi alaköpa duè wa e' ki duas de dabom eyök ki bök (12). Ie' tö ibikeitseke: “Jesús datsi' bata ë kéwayö, e' ta ye' buanene.” E' kueki idatsi' bata kéwaitö. 22 Erë Jesús wötrée ta isuéitö ta ichéitö ia:

—A alà busi, be' er kuú. Be' erblé ye' mik, e' kueki be' buanene.

E' wöshä ta ie' buanene buaë.

23 Mik Jesús de Jairo u a, eta ie' tö isué tö ma'ma bla'ukwakpa detke s'nu blërketke e' kueki, ñies pè' iuke tajë. 24 Ie' tö ie'pa a iché:

—A' e' yölor, busila kë du'wa, ikapöme'r ë.

Ie'pa tö Jesús jañeitséka tajë, 25 erë ie' tö ie'pa ké e' skökmi bánet. E' ukuöki ta ie' dewa weshke ta busila ulà klö'wéwaitö ta busila e' kéka. 26 E' tté buneka ká e' kos a.

Wëpa bül kë wöbla wawër e'pa bua'wéne Jesús tö

27 Jesús e' yéttsa ee ta wëpa bül kë wöbla wawër mirwa ie' itöki, e'pa arke:

—¡A Jesús, s'blú David bak e' aleri, † sa' saú er siarë wa!

28 Mik Jesús de u a, eta ie'pa bül de ie' ska'. Ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿A' tö iklö'wé tö ye' a a' buarmine? Ie'pa tö iüté:

—A këkëpa, tö, sa' tö iklö'wé.

29 Eta Jesús tö ie'pa wöbla ké ta ichéitö ie'pa a:

—Wes a' erblöke ye' mik es iwà ordaë.

30 Eta ie'pa wöbla buanene. Ta Jesús tö iché ie'pa a:

—Kë a' kàne ichök yi a yës.

31 Erë ie'pa míyal ta ì wé Jesús tö e' paké ie'pa tö ká e' wakpa ulitane a.

Wëm kë tto eköl e' bua'wé Jesús tö.

32 Wëpa bül wöbla buanene e'pa míyal, e' bet ta pè' welepa wa wëm kë tto, ese debitu eköl Jesús ska', e' a aknama tso'. 33 Mik Jesús tö aknama trë'wëshkar, eta wëm ttékane buaë. Pè' tso' ee e'pa tkirulune ta ichérakitö:

—Kë yi wa íyi wíse suule Israel aleripa shua.

34 Erë fariseowakpa tö iché:

—Bë, e' wák diché wa ie' tö ie'pa trë'wéyal.

Jesús tö pè' sué er siarë wa

35 Jesús shköke ká kos tso' Galilea blublu ñies tsitsir e' a. Ie' s'wöbla'weke judiowak ñi dapa'wo wé kos tso' e' a. Ì blúie Skököl tso' e' tté buaë pakekeitö. Ñies s'kirirke kos, idalërke s'mik kos, e' bua'wekeitö. 36 Ie' tö isué tö ie'pa eriarke siarë, weinetke siarë wes obeja kë kkö'nukwak ta' es, e' kueki ie'pa suéitö er siarë wa. 37 Ie' tö iché ittökatapa a:

—Moki, ye' a ta ie'pa dör wes iyiwö tso'tke wë'iaë shtë es, erë ishtökwakpa kë dör tajë. 38 E' kueki a' tö ikiö kanë wák a tö ishtökwakpa patkö.

10

Jesús tö ittekölpa tsá e'pa a kawö mé (Marcos 3.13-19; Lucas 6.12-16)

1 Jesús tö ittökatapa dabom eyök kí bül (12), e'pa kié e' ska' ta kawö méitö ie'pa a wimblupa sulusi trë'woyal ñies s'kirirke duè ulitane wa esepa bua'wone.

2 Ie'pa ekkëpa dör ñies Jesús ttekölpa tsá, e'pa kié i' es: kewe dör Simón, e' kié ñies Pedro ena ie' ël kié Andrés; Santiago ena iël kié Juan, ie'pa dör Zebedeo ala'r; 3 Felipe ena Bartolomé; Tomás ena Mateo dör inuköl shtökwak Roma wökirpa a e'; Santiago dör Alfeo alà, ena Tadeo; 4 Simón Celote ena Judas Iscariote tö Jesús wömekettsa aishkuö ta ibolökpa a e'.

Jesús tö ittökatapa patkëmi s'wöbla'uk (Marcos 6.7-13; Lucas 9.1-6)

† 9:27 David aleri: Es ie'pa tö wé pairine'bitü idi' wa s'blúie kitulebak tö idatse e' ë kié. E' wà kiane chë si'kuaie El Mesías.

⁵ Wēpa dabom eyök k_i bōl (12), ñe'pa patkēmi Jesús tō ta ipattēitō i' es: “Kē a' minuk pē' kē dör judiowak esepa ká a. Ñies kē a' minuk Samaria. ⁶ A' yú Israel aleripa ká a, ie'pa dör wes obeja chōwa es. ⁷ A' yú ipakök tō ì blúie Skēköl tso' e' kēwō dewatke. ⁸ S'kirirke bua'üne, s'duowa shke'úkane, s'kiri'weke lepra tō, esepa bua'üne as ibatse'rne. Ñies aknamapa yōttsa. E' diché mēne a' a' éme, e' kueki kē y_i ña'war iki.

⁹⁻¹⁰ “Kē ì tsarmi. A' kē kawō ta' inuköl tsukmi yēs. Ñies sku', datsi' skà, klökkuö, shko kéli ese kos kē tsarmi. Kanablökwak chkōmi ì kanewekeitō e' ské wa, e' kueki kē ì tsarmi.

¹¹ “Mik a' demi ká tsitsir ö ká blublu a, eta yi tō a' kiēwami er bua' wa ese yulō. Mik a' ikué, eta e' è u a a' kapörö a' tso' ee e' dalewa. ¹² Mik a' dewa u e' a, eta ie'pa kos serke ee e'pa shke'ú er bua' wa. ¹³ Ie'pa tō a' kiēwa er bua' wa, e' ta Skēköl er buaē chōraē ie'pa a. Erē ie'pa kē wa a' kinewa er bua' wa, e' ta kē Skēköl er buaē chōpa ie'pa a. ¹⁴ U wele wakpa ö ká wele wakpa kē wa a' kinewa buaē ö kē éna a' ttō tsak, e' ta a' e' yölur u e' a ö ká e' a ta kapo tso' a' klöttō mik e' ppöo iwà kkachoie ie'pa a tō ie'pa dör Skēköl bolökpa. ¹⁵ Moki, ye' tō a' a' ichè tō aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nu_i ki, eta ká e' wakpa wömerdattsa weinuk taiē Sodoma ena Gomorra wakpa bak senuk suluē e'pa tsata.

Jesús ttökatapa weirdaē ie' kueki

¹⁶ “iYe' ttō ttsó! Ye' tō a' patkekemi pē' shua wes obejala èmi namu tso' taiē, e' shua es. E' kueki a' senú wösh wa wes tkabē es; erē ñies a' senú bēre wes nuböl es. ¹⁷ A' tso' erki. A' miraē ie'pa wa s'shulökwakpa ulā a, ñies a' burdaē siarē judiowak ñi dapa'wō wé a. ¹⁸ Ie'pa wa a' miraē duēsēr s'wökirpa ena s'blúpa wörki ye' tté kueki. Es a' tō ye' tté pakeraē ie'pa a, ñies ká ulitane wakpa a. ¹⁹ Mik ie'pa tō a' méttsa s'shulökwakpa ulā a, eta kē

a' tkinuk ì chēmi a' tō e' tsatkoie. E' wösh ta Skēköl tō ttē eraē a' er a chē ie'pa a. ²⁰ Es kē a' ttōpa a' wák er wa, e' skéie S'yé Wiköl tō ttē eraē a' er a chē.

²¹ “Mik e' kēwō de, eta welepa tō iēl wömerattsa ttēwa, iyé tō ilā wömerattsa, ñies ala'r e' kōrakā iyé ena imi kkatök as ittōwa. ²² Sulitane tō a' sueraē suluē ye' tté kueki. Erē a' isie e' tkēwa darērēē dōka bata ekkē, e' tsatkērdaē. ²³ Mik ie'pa tō a' we'ikeke ká wele ki, eta a' tkōshkar iyōki, a' yú ká kuā'ki a. Moki ye' tō a' a' ichè tō kam ye' dör S'ditsö Alā e' dōne, e' yōki a' kē dōpa Israel ké kos a.

²⁴ “Wé wöblarke e' kē dör iwöbla'ukwak tsata. Ñies kanē méso kē dör iwökir tsata. ²⁵ E' dör wē' wé wöblarke e' a tō idō wes iwöbla'ukwak es. Ñies e' dör wē' kanē méso a tō idō wes iwökir es. U wökir kiérakitō Beelzebú* ie' yita iyamipa cherarakitō suluē!

Yi yōki se' ké suanuk (Lucas 12.2-7)

²⁶ “E' kueki kē a' suanuk ie'pa yōki. Kē ì ku' blēulewa e' kē kkayērpa aishkuö ta, ese kos jcherdane. ²⁷ Ì chéyö a' a' akir bēre, e' chōne sulitane kukua. Ñies ì kos chéyö bēre asas a' kukuö a, e' chōne aneule sulitane a. ²⁸ Kē a' suanuk yi tō s'tteta'wa esepa yōki. Ie'pa tō s'chkà è ttēwami erē ie'pa kē a' s'wiköl duökwa. E' skéie Skēköl yōki a' suanú. Ie' tō s'chkà ñies s'wiköl ewēwami bö' ké a.

²⁹ “Dúla böt tuē tottola inuköl etk wöshkila è, erē dúla kē arta'wa iski S'yé kē wa ikéwō mēne e' ta. ³⁰ E' yita a' kkō'neraēitō buaē dō a' tsakō bitō tso' shtaoule ie' wa. ³¹ Ie' a' ta a' tuē taiē tkōka dúla tso' taiē ese tsata. E' kueki kē a' suanuk.

Wépa kē jaēne Jesús ki (Lucas 12.8-9)

³² “Yi e' chō sulitane wörki tō ie' dör ye' ttökata, e' ta ñies ese cheraēyō ye' Yé tso' ká jai a e' wörki tō ie' dör ye' ttökata. ³³ Erē yi tō iblé s'malepa wörki tō ie' kē dör ye' ttökata, e' ta ñies

* **10:25** Beelzebú: E' dör bē, e' è kiē Satanás.

ibleraëyö ye' Yě tso' ká jaì a e' wörki tō ie' dör ye' ttökata.

*Jesús tté kueki se' ñi blabatsölordaë
(Lucas 12.51-53; 14.26-27)*

³⁴ “Kě a' tō ibikeitsök tō ye' dē'bitu as a' ser bēre ñita ká i' ki. Ye' kě dē'bitu as a' ser bēre ñita, e' skéie ye' dē'bitu a' mukka ñippök. ³⁵ Ye' dē'bitu as ilà wēm ñippö iyé ta, as ilà busi ñippö imi ta ena as iyàk ñippö iyàk ta. ³⁶ Es yamipa ekka dōraë ñi bolökpaie ye' tté kueki.

³⁷ “Yi éna iyé ö imi dalēr tkōka ie' éna ye' dalēr e' tsata, ese kě dōpa ye' ttökataie. Nies yi éna ilà wēm ö ilà busi e' dalēr tkōka ie' éna ye' dalēr e' tsata, ese kě dōpa ye' ttökataie. ³⁸ Yi kě e' chō weinuk dō ittēwa krus mik ta iser wēs ye' ttökata es, ese kě dōpa ye' ttökataie. ³⁹ Yi e' tsatkak ittēwa yōki, ese kě ulà a sene michoë dōpa. Erē yi e' mettsa ttēwa ye' dalērmik, ese ulà a sene michoë dōraë.

*Wēs Skököl tō iské meraë se' a
(Marcos 9.41)*

⁴⁰ “Yi tō a' kiéwa er bua' wa, e' dör wēs ye' kiéwaitö er bua' wa es. Nies yi tō ye' kiéwa er bua' wa, e' dör wēs yi tō ye' patkē' e' kiéwaitö er bua' wa es. ⁴¹ Yi tō Skököl tteköl kiéwa er bua' wa Skököl tteköl idir e' kueki, e' ta ese a i' meraë Skököl tō ittekölpa a, ese merdaë ñies. E' sū yi tō s' ser yēsyesē ese kiéwa er bua' wa iserke yēsyesē e' kueki, e' ta ese a i' meraë Skököl tō s' ser yēsyesē esepa a, ese merdaë ñies. ⁴² Yi isie tō di' kakla ě mé ye' ttökata esela a yè, ye' ttökata idir e' kueki, e' ta mokī ye' tō a' a ichè tō ese a iské patōrdaë buaë.”

11

*Juan S'wöskuökwak ttökatapa e'pa de ilè chakök Jesús a
(Lucas 7.18-35)*

¹ Mik Jesús tō ittökatapa dabom eyök ki bōl (12) e'pa wōbla'wé one, etā ie' mīa ká tso' tsinet ese a s'wōbla'uk ena Skököl ttē buaë e' pakök.

² Juan S'wöskuökwak tso' wötēule s'wōto wé a, ee ie' tō i' wēke Cristo

tō e' tté ttsé. E' kueki ie' tō ittökatapa welepa patké iska'. ³ Ie'pa tō ichaké ia: “¿Be' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie yēule idatse e' ö yi skà panèia sa' tō?”

⁴ Jesús tō ie'pa iuté: “A' yúne Juan ska' ta i' kos sué a' tō, i' kos ttsé a' tō, e' pakōne ie' a. ⁵ Ipakö ie' a tō s'wōbla kě wawēr, esepa wōbla wawēnene; s'kraulewa kě shko, esepa shkéne; wépa kiri'wēke lepra tō, esepa buanene batse'nene; s'kukuö kě watsēr, esepa watsēnene; s'duowa shkenekane; ñies Skököl ttē buaë e' pakane s'siarēpa a. ⁶ Yi kě yōki ye' sulune, ayēcha buaë ese!”

⁷ Mik ie'pa míyalne, etā Jesús tō Juan tté pakémitke pē' a, ta iché ie'pa a: “Mik a' dē'rō ká sir poë wé kě yi serku' ee Juan sauk, etā ¿ima a' erbikö wēm wése suēmi a' tō? A' kě dē'rō wēm ese, kabikeitsö wī a dià a wēs kua'kö wōppē siwa' tō es, ese sauk. ⁸ A' kě dē'rō wēm ese sauk, e' ta ¿wēm wése sauk a' dē'rō? A' kě dē'rō wēm e' paiö datsi' bua'buwa wa ese sauk. A' wa ijcher tō wépa e' paiö es esepa serke blu' u a. ⁹ Erē ¿wēm wése sauk a' dē'rō? A' dē'rō wēm dör Skököl tteköl ese sauk. Ye' tō a' a ichè tō mokī Juan dör Skököl tteköl, erē ie' kě dör ese ě. Ie' dör Skököl tteköl tsata. ¹⁰ Skököl yēkuö ki itso' kitule wé Skököl tō iché wé pairi'bituitö idi' wa s'blúie e' a:

‘Ye' tso'tke ye' tté pakökwak patkōk be' yōki kewe be' ñalé yuök.*

Skököl ttē pakökwak e' dör Juan. ¹¹ Mokī, ye' tō a' a ichè tō s'ditsö ulitane tso'tke dō ikkē ta, e'pa shūa kě yi ku' Juan S'wöskuökwak tsata. Erē i' blúie Skököl tso' e' a wé dör esela shutēe e' dör Juan tsata.

¹² “Mik Juan S'wöskuökwak s'tsá pautmi dō ikkē ta, wépa blúie Skököl tso' esepa weirke siarē. Pē' kēsik suluē esepa éna ie'pa ewakwa.

¹³ Kam Juan tō s'pattōmi e' yōki Skököl ttekölpa kos ena Moisés, e'pa tō iyē'bak tō Skököl datse se' blúie. ¹⁴ A' éna iklö'wak es, e' ta Juan dör Skököl tteköl kiè Elías yēuletke tō idatskene e'. ¹⁵ ¡A'

* 11:10 Malaquíás 3.1

éna ye' ttö ttsak, e'ma ikukueblö bua'ie!

16 “¿Ima a' chëmi ye' tö? ¿Wes a' dör? A' dör wes ttë i' tö ichë es: Ala'rla tso' inuk u itökî. Şabötspa arke taië ta icheke iyamipa a: 17 ‘Sa' tö pulë bla'wë, erë a' kë klötëne'; sa' tö s'eriar ttseittsé, erë a' kë iïne.’ 18 E' wà dör tö Juan de batsöta', blo' kë yöta', ta a' tö iché tö aknama tso' ie' a. 19 E' ukuökî ta ye' dör S'ditsö Alà, e' de kë batsöta', blo' yeta', ta a' ye' cheke tö ye' chkö taië, ye' blo' yè taië ñies tö ye' dör inuköl shtökwakpa ena pë' sulusipa malepa, esepa sini'. A' tö ye' cheke es, erë isuerasö bulebök ta tö wépa serke wes Skëköl siwé tö ichë es esepa dör yësyësë.”

*Ká mañat wakpa weirdaë siarë
(Lucas 10.13-15)*

20 Eta ká wépa kî Jesús tö ì kë or yi a ese o' taië ká malepa tsata, e' wakpa kë er maneone Skëköl a. E' kuekî ie' tö ie'pa chë ttë i' wa: 21 “A Corazín wakpa, a Betsaida wakpa, iwëstela ina a' ta! Ì kë or yi a ese o' ye' tö taië a' wörki, erë a' kë er maneone. E' úpa ye' tö Tiro ena Sidón wakpa wörki, e'ma ká iaiaë ie'pa er maneobak. Ie'pa tö eriane datsi' ajaë ië'kabak, ñies ie'pa e' tkë'kabak muluchka kî iwà kka-choie tö ie'pa er mane'wé Skëköl a. 22 E' kuekî ye' tö ichë tö aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuì kî, eta a' wömerdattsa weinuk taië şute Tiro ena Sidón wakpa tsata. 23 A Cafarnaúm wakpa, kë a' tö ibikeitsök tö Skëköl wa a' mi'mitser ká jai a. Ie' tö a' patkerami diöshet wé s'wimblu weirke ee. Ì kë or yi a ese wéyö taië a' wörki, erë a' kë er maneone. E' úpa ye' tö Sodoma wakpa suluë wörki, e'ma ie'pa tso'ia dö ikkë ta. 24 E' kuekî ye' tö ichë tö aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuì kî, eta a' wömerdattsa weinuk taië şute Sodoma wakpa tsata.”

*A' kos erblö Jesús mik
(Lucas 10.21-22)*

25-26 Eta Jesús tö iché: “A ye' Yë, be' dör iyi ulitane tso' ká jai a ena ká i' a e' Këköl. Ttë buaë blë'wa be' tö pë' wa siwa' jcher iskië ena erbikö taië esepa yöki, erë ikkachébö s'ësepala a. Es be' kî ikiane, e' kuekî be' tö iwé es. E' kuekî be' kikékayö.”

27 Jesús ttë iyé ta one ta ichéitö pë' tso' ee e'pa a: “Ye' Yë tö iyi ulitane méat ye' ulà a. Ye' dör Skëköl Alà, kë yi wa ijcher moki tö wes ye' dör, e' jcher ye' Yë ë wa. Ñies kë yi wa ijcher moki tö wes ye' Yë dör, e' jcher ye' ë wa. Ñies wépa a ye' éna ikkachak esepa wa ijchermi. 28 A' eriarke taië, weirke siarë iyi ulitane dikia wes dali ekkéë dikia s'shtrirwa es. A' shkö ye' ska', eta a' enuraë ye' batamik. 29-30 Ye' ser bërë, ye' er buaë, e' kuekî a' e' tiüwa ye' ttë dikia. Ttë wa ye' tö a' wöbla'weke, e' kë dör darërëë, e' kë tö a' we'ikepa wes. E' kuekî a' e' wöbla'ü ye' wa ta a' enuraë buaë.”

12

Jesús ttökatapa tö trigo wöikléë eno diwö a

(Marcos 2.23-28; Lucas 6.1-5)

1 E' kéwö ska' ta, eno diwö a, Jesús dami trigo şua ta ittökatapa dué bli wa. E' kuekî ie'pa tö trigo wöiklérami ta ikatéramirakitö. 2 Mik fariseowakpa tö isuë, eta ie'pa tö iché Jesús a:

—Isaü, be' ttökatapa tso' ì kë kéwö ta' wè eno diwö a, ese uk.

3 Ie' tö ie'pa iüté:

—Ì o' David tö ká iaiaë ¿e' kë aritsule a' wa Skëköl yëkküö kî? Etökicha ta ie' ena iklépa dué bli wa. 4 E' kuekî ie' dewa Skëköl wé a ta pan meule Skëköl a e' klö'wéitö ta iñéitö. Pan e' kë kéwö ta' ñë ie' ena iklépa a, sacerdotepa ë a ikéwö ta' ñë. Erë a' éna iane tö e' kë dör suluë Skëköl wöa. 5 Ñies ¿a' kë wa iaritsule ttë dalöiëno kit Moisés tö e' kî tö erë sacerdotepa kanëblöke Skëköl wé a eno diwö a, erë e' kë wa ie'pa tö idalöseweku'wa? 6 Ye' tö iché a' a tö ierö se' dur eköl, e' dör Skëköl wé tsata. 7 Skëköl tö iyë' iyëkküö kî:

* 12:7 Oseas 6.6

'Iyiwak jchëule mè ye' a, e' kē kiane ye' kī. Ye' kī ikiane tō a' ñi saù er siarē wa.* Ttè e' wà anúpa a' éna mokjē, e'ma kē s'kī ì nuí ta' ese kē kkatēpa a' tō. ⁸Ye' dör S'ditsö Alà, e' wà kawö ta' ichök tō ì dör buaë ö ì dör suluë wē eno diwö a.

Jesús tō wēm eköl ulà siulewā e' bua'wéne

(Marcos 3.1-6; Lucas 6.6-11)

⁹E' ukuöki ta' Jesús dewā ie'pa ñi dapa'wo wé a. ¹⁰Etā ee wēm tkēr eköl ulà etk siulewā. Ie'pa éna Jesús kkatakilè kī e' kueki ie' a' ichakérakitō: –¿Ima be' tō ibikeitsè? ¿Kawö meule se' a' Moisés ttè a' s'buawōne eno diwö a' ö au?

¹¹Ie' tō ie'pa iüté:

–A' obeja anemi etō kauk a' eno diwö a, e' ta' a' miraë iyöktsa. ¹²E' yita se' tueta' taië obeja tsata, e' kueki kawö tso' se' a' s'kimoie eno diwö a.

¹³Etā ie' tō iché wēm ulà siulewā e' a:

–Be' ulà shulöö.

Tā ie' ulà shuléa ta' ibuanene buaë wēs iulà iët es. ¹⁴Fariseowakpa e' yéttsa ta' ileritsérakitō “¿wēs sō Jesús ttewami?”

Jesús dör Skëköl kanè méso bua'ie e'

¹⁵E' jchenewā Jesús wā, e' kueki ie' miā bānet. Taië pé' dami ie' itökī e'pa shūā ikirirkerak e'pa kōs bua'wéne ie' tō. ¹⁶Ie' tō iché ie'pa a:

–Kē ye' tté pparka. ¹⁷Ie' tō iché ie'pa a es as iwā tkō wēs Skëköl tteköl kié Isaías tō iyë' es, e' tō iyë' i' es:

¹⁸Skëköl tō iché: “I' dör ye' kanè méso shukit ye' tō,

e' dalër taië ye' éna, ie' wër ye' wa buaë shute.

Ye' Wiköl meraëyö ie' a,

ta' ie' tō sene yësyësë wà pakeraë ká ulitane wakpa a.

¹⁹Ie' serdaë bërë. Kē yi wōñaktkepa ie' tō.

Kē ì chepa ie' tō aneule. Kē yi tō ie' ttō ttsepa ñalā kī.

²⁰S'weirke siarë, esepa kē kī we'ikepa ie' tō,

Se' kē diché ta'ia esepa kimeraë ie' tō dō mik ie' e' alörakā ì sulu kōs kī sene yësyësë wa etā.

²¹Ká ulitane wakpa tō ie' è paneraë e' tsatkoie.”†

Fariseowakpa tō Jesús kkaté

(Marcos 3.20-30; Lucas 11.14-23; 12.10)

²²Etā ie'pa wā wēm eköl a' aknama tso' ese debitu Jesús ska', e' kē wöbla wawër, kē tto. Jesús tō ibua'wéne ta' iwöbla wawënene ñies ittékane. ²³Ie'pa kōs tkirulune iweblök ta' ñi chakérak: “¿A' iché wí dör s'blú bak David, e' aleri?”

²⁴Mik ì ché ie'pa tō, e' ttsé fariseowakpa tō, etā ie'pa tō iché: “Beelzebú dör bē, e' diché wa ie' tō ie'pa trë'wekeyal.”

²⁵Erë ì bikeitseke ie'pa tō e' suéwaitō, e' kueki ie' tō iché ie'pa a:

“S' serke ká etkē kī e' ñi blabatsélor ñippök ñita, kē wöklör, e' ta' ie'pa wákpa è ñi euraawa. Ñies ñi yamipa e' kékā ñippök ñita, kē wöklör, e' ta' ie'pa mir wa'k ème. ²⁶Es ñies Satanás mú tō iklépa trë'wéyal, e' ta' ie' tso' ñippök iwakpa è ta. ¿Wēs ì blúie ie' tso' e' sermiia? ²⁷Ye' tō aknamapa trë'úpayal Beelzebú diché wa, e' ta' ¿yi diché wa a' klépa tō itrë'wèmiyal? Ie'pa kē a' itrë'nukyal Beelzebú diché wa, e' kueki ¿wēs a' tō ye' kkatèmi tō ye' tō itrë'wekeyal Beelzebú diché wa? A' wák klépa tō iwà kkacheraë tō a' ttè kē dör mokī. ²⁸Ye' tō aknamapa trë'wéyal Skëköl Wiköl diché wa, e' ta' e' wà kiane ché tō ì blúie Skëköl tso', e' kèwö detke a' a.

²⁹“¿Wēs yi mi'miwa wēm diché taië? ese u a' ie' íyi ekiblök kam ie' tō iwák maüwā e' yökī? Es ème íyi ekiblërmi.

³⁰“Yi kē a' ye' dör bua', ese dör ye' bolök. Yi kē tō ye' kimè imalepa tsukbitu Skëköl ska', ese tō ie'pa po'wékemi.

³¹“E' kueki ye' tō iché tō ì sulu kōs wambleke a' tō ñies Skëköl ché sulu kōs e' nuí olo'yèmiitō a' kī. Erë yi tō Wiköl Batse'r ché suluë, e' nuí kē

† 12:21 Isaías 42.1-4 ‡ 12:29 Wēm diché taië: E' wà kiane ché Satanás. Jesús dör wé dör ie' íyi ekibleke e'.

olorpa iki. ³² Ñies yi tö ye' dör S'ditsö Alà, e' ché suluë, e' nuí olo'yèmi Skèköl tö iki. Erë yi tö Wiköl Batse'r ché suluë e' nuí kè olorpa iki i'ñe ta ñies aishkuö ta.

*Kal buaë ena kal suluë
(Lucas 6.43-45)*

³³ “Kal wèrkewa iwö kî. Kal buaë, ese wö dör buaë; kal sulu, ese wö dör sulu. ³⁴ ¡A' dör suluë wës tkabë chök es! A' er dör suluë, ¿wës a' ttömi buaë? Ì bikeitsekesö, e' ã chekesö. ³⁵ Wëm dör buaë ese serke buaë, ttö yësyësë ie' er dör buaë e' kuekî. Wëm dör suluë, ese serke suluë, ttö suluë ie' er dör suluë e' kuekî. ³⁶ Ye' tö a' a' ichè tö aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuí kî e' kèwö de, eta ttè sulu ché a' ulitane tö shabatshabat e' kî a' wöchakirdaë. ³⁷ A' wakpa ttè wa a' shulirdaë. A' tö ttè buaë cheke, e' ta Skèköl tö icheraë tö kè a' kî i' nuí ta'. Erë a' tö ttè sulu cheke, e' ta ie' tö icheraë tö a' kî nuí tso'.”

Fariseowakpa tö ì kè or yi a ese kié suë

(Marcos 8.12; Lucas 11.29-32)

³⁸ Eta fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa welepa tö iché Jesús a:

—Ì kè or yi a ese ú sa' a iwà kkachoie tö mokî be' patkè'bitu Skèköl tö.

³⁹ Ie' tö ie'pa iüté:

—A' dör pè' suluë e' kè tö Skèköl dalöië wës trër wakpa kè tö imaso dalöië es. A' tö ye' a' ikié tö ì kè or yi a ese uyö iwà kkachoie tö mokî Skèköl tö ye' patkè'bitu. Erë ye' tö ilè weraë etökicha ãme iwà kkachoie e' dör wës ibak Jonás dör Skèköl tteköl e' ta es. ⁴⁰ Ie' sene' nima bërie e' shua döka ká mañat ñië nañeë, es ñies ye' dör S'ditsö Alà, e' serdaë íyök shua ká mañat ñië nañeë. ⁴¹ Mik Jonás tö Nínive wakpa paut, eta ie'pa er maneo' Skèköl a. Erë i'ñe ta ye' dur íe e' dör ie' tsata, erë a' kè er mane'ù Skèköl a. E' kuekî aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuí kî, eta Nínive wakpa e' kóraka ie' wörki a' kkatök. ⁴² Aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuí kî, eta alaköl datse ká bánet diwö tskirke e' o'mik,

bak iká blúie, e' e' kóraka ie' wörki a' kkatök tö a' dör pè' suluë. Ká iaiaë alaköl e' dè'bitu datse kamië se' blú bak Salomón wa íyi jcher taië e' ttö kittsök. Erë i'ñe ta ye' dur a' shua e' dör Salomón tsata, erë a' kè tö ye' ttö iütè. E' kuekî alaköl e' tö a' kkateraë.

*Wimblu sulusi dene wëm a
(Lucas 11.24-26)*

⁴³ “Mik wimblu sulusi trëneskar yile a, eta imía ká sir poë wé kè yi ku' ese ska'. Ie' tso' ká yulök senoie erë kè ie' wa ikune. E' kuekî ie' ibikeitsè: ⁴⁴ ‘Ye' miãne wé ye' trëneskar ee senuk.’ Mik ie' demine wëm e' a, eta ie' tö isué tö wëm dör wës u shuiriule buaë maneneë kè a' yi ku' es. ⁴⁵ Eta ie' miã iyamipa kî yulök döka kul suluë shute ie' tsata ta ie'pa kos de senuk wëm e' a. Wëm e' miãne suluë shute kenet tsata. Es iwamblërdaë a' dör pè' sulusipa e'pa ta.”

*Jesús mi ena iëlpa debitu ie' weblök
(Marcos 3.31-35; Lucas 8.19-21)*

⁴⁶ Jesús ttökeia pè' ta e' shua ie' mi ena iëlpa ena ikutapa e'pa iëter u'rkî. Ie'pa ttak ie' ta. ⁴⁷ Yile tö ibiyö ché ie' a:

—Be' mi ena be' ëlpa ena be' kutapa e'pa shkö be' weblök.

⁴⁸ Erë Jesús iiüté:

—¿Yi dör ye' mi ena ye' ëlpa ena ye' kutapa?

⁴⁹ Eta Jesús tö ie' a ittökatapa kkaché ulà wa ta ichéitö:

—Isaú, ie'pa dör wës ye' mi ena ye' ëlpa ena ye' kutapa es. ⁵⁰ Yi serke wës ye' Yé tso' ká jaí a e' kî ikiane es, esepa dör wës ye' ël ena ye' kutà ena ye' mi es.

13

*Të kuatkökwak tté
(Marcos 4.1-9; Lucas 8.4-8)*

¹ E' ã diwö wa Jesús e' yëttsa u a miã batsöri kkömik ta ee ie' e' tkésér. ² Pè' debitu taië ie' ska', e' kuekî ie' e' iéka kanö a ta ee ie' e' tkésér ie'pa wöbla'uk. Ie'pa ulitane ate ká sí kî batsöri kkömik. ³ Ie' tö ttè tsakië kleé ie'pa a. E' et dör i' es: “Wëm

eköl mía të kuatkök ppé ululu ãme*
 4 Mik ie' tso' iwö ppök, eta ditsöwö wele anewa ñala ska' ta dù debitu tö ikatéwa. 5 Ditsöwö wele anewa áklo a wé iyök kë ta' taië ese ska'. Íyök kë ta' taië, e' kueki bet ta itskineka. 6 Erë kë iwí kicha ta' taië, e' kueki mik diba aneka iki eta isinewa. 7 Ditsöwö wele anewa dika'chka shua. Dika'chka ena ditsöwö talane ñita, erë dika'chka e' aléka iki. 8 Erë ditsöwö wele anewa iyök bua'buwa ki, e' tskine talane wöne buaë. Wele wöne doka cien eyök (100) elka elka, wele dabom teryök (60), wele dabom mañayök (30). 9 ¡A' éna ye' ttö ttsak, e'ma ikukueblö bua'ie!"

Í kueki Jesús tö s'wöbla'weke kleaule (Marcos 4.10-12; Lucas 8.9-10)

10 Eta Jesús ttökatapa debitu ie' ska' ta ichakerakitö ia: "¿Í kueki be' tö ie'pa wöbla'weke kleaule?" 11 Ie' tö ie'pa iuté: "Í blúie Skököl tso' e' tté bléulewa e' kéwö meneat a' a wà jchenoie, erë pé' malepa a kë imeneat es. 12 Yi wa tté e' jcher ese a imerdaë as ie' wa iki jcher bua'ie. Erë yi kë éna ianaka, ese wa i jcher bérébéré e' yerattsane iyöki. 13 Í weke ye' tö e' suéke ie'pa tö, erë ie'pa kë éna iwà ane. Í cheke ye' tö e' ttseke ie'pa tö, erë ie'pa kë tö ittseku' er moki wa, ie'pa kë éna iwà iutak. E' kueki ye' kapaköke ie'pa ta es. 14-15 Es iwà tköke ie'pa ta wes Skököl tteköl kiè Isaías tö iyé' es, e' tö iyé' i' es:

'Ká i' wakpa er mía darère, kë i dè'waja.

Ie'pa kukuöña wötéwa darère as kë iwattsér,

ie'pa tö iwöbla tsimiwéwa as kë iwawër.

Ie'pa tö iwé es as ie'pa kë éna iwà ar, as ie'pa kë er mane'ü ye' ska' ta ye' tö ie'pa bua'wè.

E' kueki ie'pa tö ittseraë je', erë kë ie'pa éna iwà arpa,

ie'pa tö isueraë je', erë kë ie'pa tö iklö'wepa.†

Es Isaías tö iyé'.

16 "Erë a' wöbla wawër buaë, a' kukuöña wattsér buaë, e' kueki ayécha buaë a'. 17 Moki ye' tö a' a iché tö Skököl ttekölpa taië ena ká iaiaë s'bak ser yésyèsé e'pa tö i sué a' tö ena i ttsé a' tö e' kkeyé' siarè sué ena ttsé, erë ie'pa kë wa isune ittse.

Të kuatkökwak tté e' wà paké Jesús tö (Marcos 4.13-20; Lucas 8.11-15)

18 "Ittsö, i kleéyö të kuatkökwak tté wa, e' wà pakekeyö a' a. 19 Pé' welepa ta itkömi wes ditsöwö arwa ñala ska' es. Esepa tö i blúie Skököl tso' e' tté ttsé, erë ie'pa kë éna iwà ane. Bè de ta tté buaë yéttsa ie'pa er a. 20 Welepa skà ta itkömi wes ditsöwö arwa áklo a es. Esepa tö Skököl tté ttsé ta iklö'wérakitö ttsé'ne buaë wa. 21 Erë ie'pa kë wí kicha ta' taië, e' kueki ie'pa tö iklö'wé ekuölö è. Mik ie'pa weinemitke Skököl tté kueki, eta ie'pa anemine bet. 22 Welepa skà ta itkömi wes ditsöwö arwa dika'chka shua es. Esepa tö Skököl tté ttsé, erë ie'pa tö iyi tso' ká i' ki ese bikeitseke kibiie. Ie'pa er me'rie inuköl ki ena i tso' ká i' ki tö s'ttsé'weke buaë ese ki. E' kos tö Skököl tté kui'wéwa ie'pa er a ta kë idé'ttsa buaë wes ikiane es. 23 Erë welepa skà ta itkömi wes ditsöwö arwa iyök bua'buwa ki es. Esepa je' tö Skököl tté ttsé ta iwà ane buaë ie'pa éna ta iwà dettsa buaë wes ikiane es. Ie'pa dör wes iyi kuá wör buaë es wele wöne doka cien eyök (100), wele dabom teryök (60), wele dabom mañayök (30)."

Kakö kua'ki tkéne trigo shua e' tté

24 Jesús tö tté skà kleéne ie'pa a i' es: "Í blúie Skököl tso' e' ta itköke wes itka wém eköl tö trigowö kuatké iká a e' ta itka es. 25 Nañewe ie'pa kapolur e' dalewa ibolök debitu eköl kakö dör trigo sué ese wö kuatké trigo shua ta iwák mía. 26 Mik trigo wöne, eta iwénewa tö ñies kakö kua'ki tso'. 27 Ikanè mésopa mía ta iché kanè wák a: 'A këkëpa, be' tö trigowö bua'buwa

* 13:3 të kuatkök ppé ululu: E' kéwö ska' ta pé' wöblar të kuatkök wö ppélur të kos e' ki. † 13:14-15 Isaías 6.9-10

kuatké be' ká a ta ʒwes e' a kākō kua'ki tso?' 28 Ie' tō ie'pa iūté: 'Ye' bolök wele tō iwamblé ye' ki.' Ie'pa tō ie' a ichaké: 'ʒBe' ki ikiane tō sa' mi' kākō ñe' yökulur?' 29 Erë ie' tō ie'pa iūté: 'Au, imúat es. A' tō kākō yéttsa e' ta trigo yérttsami ita ñies. 30 Imúat as italar ñita dö mik itërketke eta. E' wa ye' tō itökwakpa patkeke kākō tök kewe muè eyök eyök ña'wèwa bö' a. E' ukuöki ta ye' tō trigowö tök patkeke blè wé ye' iyiwö blöke e' wé a.' ”

Mostaza wö tté
(Marcos 4.30-32; Lucas 13.18-19)

31 Ttè skà kleéne Jesús tō ie'pa a i' es: “Ì blúie Skéköl tso' e' dör wes mostaza wö kuatkèsö ká a es. 32 E' wö dör tsirlala iyiwö ulitane dikia. Erë mik italane ta e' dör iyi kuá tsitsir ulitane tsata. E' mía kalie ta dù datse u yuök iulà tsaka.”

Pan wölöwoka tté
(Lucas 13.20-21)

33 Jesús tō ie'pa a ttè skà kleéne i' es: “Ì blúie Skéköl tso' e' dör wes pan wölöwoka wötué tayè tō harinachka mañayök a es. E' tō harinachka e' kos wölöwéka tajè.”

Jesús tō s'wöbla'weke kleaule
(Marcos 4.33-34)

34 Ttè e' kos kleé Jesús tō ie'pa a. Moki ie' ké wa i' pakane ie'pa a ké kleaule. 35 Ie' tō s'wöbla'wé es, e' wa i' yè'bak Skéköl tteköl eköl tō e' wà tka, e' dör i' es: “Ye' tō s'wöbla'weraë kleaule. Ttè tso' bléule ká iaiaë ká i' yöne e'tami, ese kkacherayö ie'pa a.” ‡
Es Skéköl tteköl tō iyè'.

Kākō kua'ki tté e' wà paké Jesús tō

36 Eta Jesús e' chéat pè' a ta imía u a. Ittökatapa de ie' ska' ta iché ie' a: “Kākō kua'ki waklébö, e' wà pakö sa' a.” 37 Ie' tō ie'pa a iché: “Yi tō trigowö kuatké, e' dör ye' dör S'ditsö Alà e'. 38 Tè wé ki ikuatkéne e' dör ká i'. Trigowö e' dör wépa blúie Skéköl tso' esepa. Kākō kua'ki e' dör wépa dör bé icha esepa. 39 Ibolök tō kākō

kua'ki kuatké e' dör bé è. Ilir kèwö e' dör ká i' erkewatke e' kèwö. Itökwakpa e'pa dör Skéköl biyöchökwakpa. 40 Wes ie'pa tō kākō kua'ki yéttsa uyéwa bö' a, es itköraë ká i' erkewatke eta. 41 E' kèwö ska' ta ye' dör S'ditsö Alà e' döraë iyi ulitane blúie da'ae. Ye' tō ye' biyöchökwakpa patkeraë wépa tō o'ka keke i' sulu wamblök ena wépa e' wamblö sulu esepa kos shtökka. 42 Ie'pa uyerawarakitö bö' taië a, ee jurarak ñies ikà yiltdawarak iweir kuëki. 43 Erë s'ser yësyësë, esepa dalöburdaë wes diwö es wé S'yé tso' ie'pa blúie ee. jA' éna ye' ttö ttsak, e'ma ikukueblö bua'ie!

Íyi tuè darërëë bléulewa e' tté

44 “Ì blúie Skéköl tso' e' dör wes iyi tuè darërëë ese bléulewa yile ká a es. E' kué wëm eköl tō ta e' tō ie' ttsé'wé buaë. E' kuëki ie' tō ibléwane ta imía ta i' kos tso' iwa, e' watuéttsaitö. E' ské wa ie' tō ká e' tué. Es iyi tuè darërëë e' de ie' ulà a.

Ákwöla bua'bu tuè darërëë e' tté

45 “Ñies i' blúie Skéköl tso' e' dör wes ákwöla bua'bu yuleke iyi wataukwak eköl tō tué es. 46 E' tō ákwöla bua'bu ichök tuè darërëë shute ese kuéwa ta imía ta i' kos tso' iwa e' watuéttsaitö. E' ské wa ie' tō ákwöla bua'bu e' tuéttsa.

Kla' tté

47 “Ñies i' blúie Skéköl tso' e' dör wes kla' uyé wépa wélepa tō dayé a es. E' tō nima klö'wé taië tsakië buaë ena suluë. 48 Mik ie'pa tō kla' yéttsa ká sí ki ta ie'pa e' tuléser nima shushtök; ibua'bu iéka kkö a ta isulusi uyémi bánet. 49 Es itköraë mik ká i' erkewatke eta. Skéköl biyöchökwakpa bituraë s'shushtök; s'sulusipa michoë bánet, s'ser yësyësë michoë bánet. 50 S'sulusipa kos uyerawa Skéköl biyöchökwakpa tō bö' taië e' a, ee ie'pa juräë siarë, ká yiltdawa iweir kuëki.”

Íyi pa'ali ena iyi këchke e' tté

51 Jesús tō ittökatapa a ichaké:
—ʒTtè ekké kos wà ane a' éna?

‡ 13:35 Salmo 78.2

52 Ie'pa iiuté:

—Tö.

Ie' tö ie'pa a iché:

—E' kueki mik s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ese eköl e' yué buaë ì blúie Skëköl tso' e' tté wa, eta ie' tö s'wöbla'wëmi buaë ttè këchke wa ñies ttè pa'alí wa. Ie' dör wës u wák wa íyi tso' blëule iblo a es. Ese wa ijcher mik ta ikëchke ö ipa'alí kiane yëttsa s'malepa kimoie.

Nazaret wakpa tö Jesús watéttsa

53 Mik Jesús ttè kleé one, eta imía 54 demi Nazaret, e' dör ie' wák ká. Eë ie' tö s'wöbla'wëmitke judiowak ñi dapa'wo wé tso' eë e' a. Wës ie' tö ie'pa wöbla'weke e' tö ie'pa tkiwéwa. Ie'pa tö iché ñi a:

—¿Wé ie' e' yué ttè taië ekké wa? ¿Wës ì kë or yi a ese wé ie' tö buaë?

55 ¿Ie' wí yé kë dör se' íyi yuök kaltak wa e'? ¿Ie' mì kë dör María? ¿Ie' ëlpa kë dör Santiago, José, Simón ena Judas?

56 ¿Ñies ie' kutapa kë serku' se' shua? Eta ì kos weke ie' tö ¿wé e' bite ie' wa?

57 Ie'pa kë éna ie' ttè klö'wak. Erë ie' iché ie'pa a:

—Ká wa'ñe Skëköl tteköl dalöiërta', erë iwák ká kí ena iwák u a eë kë idalöiërta'.

58 Ie'pa kë erblëne ie' mik, e' kueki ì kë or yi a ese kë one ie' wa taië eë.

14

Juan S'wöskuökwak kötewa

(*Marcos 6.14-29; Lucas 9.7-9*)

1 E' kéwö ska' ta Herodes dör Galilea blú, e' tö Jesús tté ttsé, 2 e' kueki ie' tö iché ikanè mésopa a: “Wëm ñe' dör Juan S'wöskuökwak shkenekane e'. E' kueki ie' wa diché tso' ì kë or yi a ese woie.”

3 Herodes tö Juan klö'ukwa patké' wötëwaitö s'wöto wé a, e' kueki ie' tö Jesús ché es. Ie' sene' Herodías ta, e' dör ie' ël kiè Felipe e' alaköl. 4 E' yé' Juan tö ie' a: “Kë be' kawö ta' senuk be' ël alaköl ta.” E' kueki Herodes tö Juan wötökwá patké'.

5 Herodes éna Juan ttakwa erë ie' suane pé' yóki, ie'pa tö iklö'wé tö Juan dör Skëköl tteköl e' kueki. 6 Erë mik

Herodes tö iduéswo kéwö tkö'weke, eta Herodías alá busi e' klöté s'kiule tso' taië e'pa wörki. E' wër buaë Herodes wa. 7 E' kueki ie' tö iché ie' a yësyësë Skëköl wörki: “Moki ye' tö iché, ì kiè be' tö ye' a, e' meraëyö be' a.” 8 Eta ie' tö iché Herodes a wës imi tö ie' a iyé' es:

—Juan S'wöskuökwak ttökwá patkö ta iwökir mú ye' a kulé' a iwà kka-choie tö moki ittëwarakitö.

9 Eta blu' Herodes erianeka taië, erë ie' tö ittè métke s'kiule tso' e'pa kukua, e' kueki ie' tö ikéwö mé. 10 Ie' tö Juan kuli' tökök patké' s'wöto wé a. 11 E' ukuöki ta ie'pa wa iwökir debitu kulé' a mé busi a ta ie' tö imé imi a.

12 Juan ttökatapa de ta inú tsémirakitö wötéwa. E' ukuöki ta ie'pa mía ta ibiyö ché Jesús a.

Pë' döka mil skeyök e' tié Jesús tö (Marcos 6.30-44; Lucas 9.10-17; Juan 6.1-14)

13 Mik Jesús tö biyö e' ttsé, eta ie' mía kanò kí ekörla bánet wé kë yi serku' ese ska'. Mik pé' wa ijchenewa tö ie' mía, eta ie'pa míyal itöki batsöri kkömik klö wa. 14 Mik Jesús e' yëttsa kanò a, eta pé' tso' taië ipanuk e' suéitö. Ie'pa suéitö er siarë wa. S'kirirke kos demi ie'pa wa e' bua'wéitö. 15 Ká tuirketke, e' kueki ittökatapa de ie' ska' ta ichérakitö ie' a:

—Ká de tsálij, kë yi serku' íe. Ie'pa yuömi as ie'pa mi' pé' serke tsinet eë ilé tauk ñe.

16 Ie' tö ie'pa iuté:

—Ie'pa kë kawöta mi'kyal; ie'pa tiö a' tö.

17 Ie'pa tö iiuté:

—Pan skel ena nima bötö e' ë tso' sa' wa.

18 Ie' tö iché:

—Itsúbitu ña.

19 Eta ie' tö pé' ké e' tulöksër iski ta'tsi kí. E' ukuöki ta ie' tö pan skel ena nima bötö e' klö'wé ta iká sué ká jai a ta wéstela chéitö Skëköl a. Ta pan blatéitö mé ittökatapa a as ie'pa tö iwatiö pé' a. 20 Ie'pa ulitane chké de wé'. Ibata atë e' shtéraitö iëne döka kköla dabom eyök kí bök. 21 Ie'pa chké e'pa döka mil skeyök

(5.000) wēpa ě, alakōlpa ena ala'rla kē shtane.

Jesús shké di' kí
(Marcos 6.45-52; Juan 6.16-21)

²² E' ukuōkī tā Jesús tō iché ittōkatapa a: "A' e' iōkā kanò a, a' yúshkatke ye' yōkī kewe batsōri wishet." Ie' tō iché pē' malepa a: "A' yúne a' u a." ²³ E' ukuōkī tā ie' mīa ekōrla kabata a ttōk S'yě tā. Mik kā tuine, etā ie' tso'ia kabata a. ²⁴ E' dalewa ittōkatapa mirwā batsōri kí demitke elkeē. Siwā' bitsirke taiē ie'pa kke wōiá, e' tō di' uyeke taiē tērke kanò mik. ²⁵ Kā ñirketke etā Jesús mīa ie'pa ska' shkōrami di' kí. ²⁶ Erē mik ie'pa tō isué tō ie' shkōdatse di' kí, etā e' tō ie'pa tkiwéwā suawé taiē tā ianekarak:

—j Wimblu datse se' kker!

²⁷ Erē ie' iché ie'pa a:

—jA' er kuú! Kē a' suanuk, ye' idir.

²⁸ Etā Pedro tō iché ie' a:

—A Skēkēpa, mokī be' idir, e' tā kawō mú ye' a shkōk di' kí dō be' ska'.

²⁹ Etā Jesús tō iūtē:

—Be' shkō ye' ska'.

Etā Pedro e' yéttsa kanò a shkēmi di' kí dō Jesús ska'. ³⁰ Erē mik ie' isué tō siwā' bitsirke darērēē, etā ie' suanēka taiē tā iwōtunewami di' a tā ianeka taiē:

—jA Skēkēpa, ye' tsatkō!

³¹ E' bet tā Jesús tō iklō'wé iulà a tā iché ia:

—jWēsua be' erblōke ye' mik bērebērē! ĵĭ kuēkī be' ibikeitséka bōtbōt?

³² Mik ie'pa bōl e' iéka kanò a, etā siwā' wōklōne. ³³ Ie'pa kōs tso' kanò a, e'pa e' tulésēr kuchē kí Jesús wōrkī idalōioie tā ichérakitō:

—jMokī be' dōr Skēkōl Alà je'!

Jesús tō s'kirirkepa bua'wé Genesaret

(Marcos 6.53-56)

³⁴ Itkattsarak batsōri wishet demirak Genesaret. ³⁵ Mik kā e' wakpa tō isué tō Jesús idir, etā ie'pa tō ittē

ppéka ká e' kōs a. Ie'pa wā s'kirirke mi'ke ie' ska' as ibua'uitō. ³⁶ S'kirirke esepa kkōchōke ie' a tō ie'pa a ie' datsi' bata ě mú kēwā. Wēpa kōs tō iké e'pa buanene.

15

Ī tō se' ia'wèmi ñáie
(Marcos 7.1-23)

¹ Fariseowakpa ena s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa serke Jerusalén, e'pa welepa debitu Jesús ska'. Ie'pa tō ie' a ichaké:

² —ĵĭ kuēkī be' ttōkatapa kē tō se' yēpa bak e'pa ser e' dalōiē? Ie'pa chkō ulā kē pakōule.

³ Ie' tō ie'pa iūtē:

—ĵĭ kuēkī Skēkōl ttē dalōiēno e' dalōsewēkewā a' tō a' wakpa ser dalōioie? ⁴ Skēkōl iyē'at: 'A' yě ena a' mī e'pa dalōiō,* ñies ie' tō iyē'at: 'Yi tō iyē ö imi ché suluē ese wák wōmerdattsa ttēwā.† ⁵ Erē a' icheke tō se' a iyērmi s'yě a ö s'mi a i' es: 'Ī kōs tso' ye' wā a' kimoie, e' meuletke Skēkōl a‡, e' kuēkī kē ye' a a' kimenuk i' wa'. ⁶ A' tō icheke tō yi isie e' ché, ese wák kē kawōtāia iyē ö imi kīmuk. Es Skēkōl ttē dalōiēno ñe' dalōsewēkewā a' tō a' wakpa ser iūtē wa. ⁷ jA' e' ö suluē! Buaē Isaías tō a' yē' mik ie' iyē': ⁸ Skēkōl tō ichē: 'Pē' ikkēpa tō ye' dalōieke kkō ě wa, erē ie'pa er tso' kamiē ye' yōkī.

⁹ ě ichōkle ie'pa mi'ke ye' wé a ye' dalōiōk.

Ttē wa ie'pa s'wōbla'weke e' dōr s'ditsō ttē dalōiēno ě. §

Es Isaías tō iyē'at.

¹⁰ E' ukuōkī tā ie' tō pē' tso' eē e'pa kié tā ie' iché iarak:

—A' tō ye' ttō ttsō, iwà anú a' éna.

¹¹ Ī ñeke a' tō ese kē tō a' ia'wēpa ñáie Skēkōl wōa. Erē i' sulu wambleke a' tō tskirke a' er a ese je' tō a' ia'wēraē ñáie.

¹² Etā ittōkatapa de ie' ska' tā ie' a ichaké:

* **15:4** Éxodo 20.12; Deuteronomio 5.16 † **15:4** Éxodo 21.17; Levítico 20.9 ‡ **15:5** meuletke Skēkōl a: Ie'pa tō iché es erē ie'pa ulā a itso'ia, e' wakanewēmi ie'pa tō wēs ie'pa kí ikiane es. § **15:9** Isaías 29.13

—¿Be' wə ijçer tō ì chekebō e' tō fariseowakpa uluwé?

¹³ Ie' tō ie'pa iüté:

—Fariseowakpa esepa dör wes íyi kuá kē tkēnewə ye' Yě tso' ká jai a e' wa es, e' kuəkí ie'pa yērdattsə wlä. ¹⁴ Ie'pa múat es. Ie'pa dör wes s'wöbla kē wawēr ese tō o'ka wöbla kē wawēr e' ulaiè es, e'pa bōl tkōaraē kauk a.

¹⁵ Eta Pedro tō iché ie' a:

—Ttè wakleébō ñe' wə pakō sa' a.

¹⁶ Ie' tō iüté:

—¿Ñies a' kē éna iwà ane? ¹⁷ ¿A' kē éna iane tō ì ñekesō ese mi'ke s'ñawi a e' ukuōki tə iwekettsasō? ¹⁸ Erè ì sulu tskirke a' er a ese tō a' ia'wēmi ñáie. ¹⁹ Ì sulu bikeitseke a' tō, s'ttēwə, senewəbak dalōsewēwə, trè, akblè, s'kkatè kəchè wa ñies ñi chè sulu ese kōs tskirke a' er a. ²⁰ Íyi ese tō a' ia'wəraē ñáie. Erè a' chkō kē ulà pakōule e' kē tō a' ia'wəpa ñáie.

Tayè eköl kē dör judiowak e' erblé Jesús mik

(Marcos 7.24-30)

²¹ Eta Jesús ena ittōkatapa míyal ká kiè Tiro ena Sidón eē. ²² Eta tayè eköl serke eē dör cananwak, e' ardatse taiè Jesús itōki:

—A kēkēpa be' dör David aleri, ye' saú er siarè wa. Ye' alà busi kirirke taiè a aknama tso'.

²³ Erè Jesús kē wə ie' iütēne yēs. Eta ittōkatapa kkōché ie' a:

—Tayè ardatse taiè se' itōki, ì kiane ie' kī e' mú ie' a as imi'a.

²⁴ Ie' tō ie'pa iüté:

—Skököl tō ye' patkē' Israel aleripa è kimuk. E'pa dör wes obeja chōwa siarè es.

²⁵ Eta tayè dewə e' tkēwə kuchè kī Jesús wörki tə ichéitō ia:

—¡A kēkēpa, ye' kimú!

²⁶ Jesús iüté:

—Kē idör buaē ala'rla chkè yéttsə mè chichi a.

²⁷ Tayè tō iché:

—A kēkēpa, e' yēne; erè chkè mulé darke iski e' ñeke chichi tō.

²⁸ Eta Jesús iché ie' a:

—A tayè, be' erblé mokī ye' mik, e' kuəkí ì kiane be' kī e' de be' ulà a.

E' wōshə tə ilà busi buanene.

S'kirirke ese bua'wéne Jesús tō

²⁹ Eta Jesús ena ittōkatapa biteyalne batsōri kiè Galilea e' kkōmik. Eta ie' tkaka kabata tukir kī tə eē ie' e' tkésər. ³⁰ Tə pē' de taiè ie' ska', e'pa wə iduepa de Jesús wörki. Iduepa kē shko, kē wöbla wawēr, kē tto, ulà ö klō suluulewə ñies s'kirirke duè ulitane wə ese kōs bua'wéitō. ³¹ Pē' ulitane tso' eē isaük e'pa wōkrarulune. Ie'pa tō isué tō kē s'tto esepa ttékane, s'ulà ena s'klō suluulewə esepa buanene, kē s'shko esepa shkéne, ñies kē s'wöbla wawēr, esepa wöbla wawēne. E' kuəkí ie'pa tso' Israel aleripa Kéköl kikōkka taiè.

Wəpa dōka mil tkéyök e' tié Jesús tō (Marcos 8.1-10)

³² Eta Jesús tō ittōkatapa kiè tə ichéitō ie'pa a:

—Siarè ye' wa pē' ikkēpa wēr. Ie'pa tso' ye' tə e' kī ká de mañatk tə kē ie'pa wə ì ku' ñè. Kē ye' éna ie'pa patkak u a kē chkaule dö' isiwa'arwarak ñalə kī.

³³ Eta ittōkatapa tō iché ia:

—Erè ká i' a kē yi serku'. ¿Wes sa' tō pan kuèmi taiè pē' ekkēpa tioie?

³⁴ Ie' tō ie'pa a ichaké:

—¿Kōs a' wə pan tso'?

Ie'pa iüté:

—Sa' wə pan tso' kul (7), ñies nima tso' elkela.

³⁵ Eta ie' tō pē' ké e' tulöksər iski ³⁶ tə pan kul ena nima e' klō'wéitō tə wéstela chéitō Skököl a tə iblatéitō mé ittōkatapa a tə ie'pa tō iwatié pē' a. ³⁷ Pē' ulitane chké de wē' tə ibata a tē e' iēne dōka kkō kul. ³⁸ Ichkérak e'pa dōka mil tkéyök (4.000) wəpa è, alakōlpa ena ala'rla kē shtane. ³⁹ Jesús tō pē' yuémine tə ie' e' iéka kanò a tə imía ká kiè Magdala eē.

16

Fariseowakpa tō ì kē or yi a ese uk ké suè

(Marcos 8.11-13; Lucas 12.54-56)

¹ Fariseowakpa ena saduceowakpa welepa de Jesús ska'. Ie'pa éna ie' tsaiak, e' kuəkí ie'pa tō ikié ie' a tō ì kē

or yi a ese úitö iwà kkachöie tō moki ie' patkē'bitu Skëköl tō.

² Erë ie' tō ie'pa iüté: “Tsáli ta a' tō icheke, ‘Ká tanewa mat bule dība ardaë buaë’; ³ bla'mi ta a' icheke, ‘Ká tanewa mat kalī moneka ttsetseë ta kalī yërdaë.’ A' éna iane buaë mik ta dība armi mik ta kalī yërmi, eta ¿wes ì tköke i'ñe ta e' kë wà ar a' éna? ⁴ A' dör pë' suluë e' kë tō Skëköl dalöie wes trër wakpa kë tō imaso dalöie es. A' ye' a ikié tō ì kë or yi a ese uyö iwà kkachöie tō moki Skëköl tō ye' patkē'bitu. Erë ilè weraëyö etökicha éme iwà kkachöie, e' dör wes Jonás ta ibak es.”

Eta ie' tō ie'pa méat ta imía bánet.

Fariseowakpa pan wölöwoka e' pake

(Marcos 8.14-21)

⁵ Jesús ena ittökatapa demi batsöri wishet, erë ittökatapa éna ilè chowa tsëmi ñè. ⁶ Ie' iché ie'pa a:

—Ye' ttö ttsö. A' e' kkö'nú fariseowakpa ena saduceowakpa pan wölöwoka e' yöki.

⁷ Ittökatapa iché ñi a:

—jKë se' wà ì dè' ñè!

⁸ Ì chök ie'pa tso' e' suéwaitö ta ichéitö ie'pa a:

—¿Ì kuëki a' tso' ichök ñi a tō kë se' wà ì dè' ñè? jKam a' erblö ye' mik mokië! ⁹ ¿Kam a' éna iwà ar? Pan skel wadë'yö wëpa doka mil skeyök (5.000) ekkë a, ¿e' chowa a' éna? Eta ¿kkö bik ibata kit a' tō? ¹⁰ Ñies pan kul wadë'yö wëpa doka mil tkëyök (4.000) ekkë a, ¿e' chowa a' éna? E' ukuöki ta ¿kkö bik ibata kit a' tō? ¹¹ ¿Wes a' kë éna iane tō ye' kë ku' ì ñekesö ese chök? A' e' kkö'nú fariseowakpa ena saduceowakpa pan wölöwoka ese yöki.

¹² Eta ie'pa éna iane tō Jesús kë ku' pan wölöwoka tso' se' wà ese chök. Ie'pa éna iane tō ttè wa fariseowakpa ena saduceowakpa tō s'wöbla'weke e' chök ie' tso'.

Pedro tō iché tō Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'

(Marcos 8.27-30; Lucas 9.18-21)

¹³ Mik ie'pa de ká kiè Cesarea Filipo, eta Jesús tō ittökatapa a ichaké:

—Ye' dör S'ditsö Alà, ¿ima e' cheke pë' tō ye' dör yi?

¹⁴ Ie'pa iüté:

—Welepa tō icheke tō be' dör Juan S'wöskuökwak. Welepa skà tō icheke tō be' dör Skëköl tteköl bak kiè Elías shkenekane e'. Welepa skà tō icheke tō be' dör Skëköl tteköl bak kiè Jeremías ö Skëköl ttekölpa skà bak e' wele.

¹⁵ Ie' tō ie'pa a ichaké:

—Erë ¿ima a' ichè, ye' dör yi?

¹⁶ Simón Pedro tō iüté:

—Be' dör wé pairine'bitu idi' wa sa' blúie e'. Be' dör Skëköl chök Alà e'.

¹⁷ Jesús iché ie' a:

—A Simón, Jonás alà, ayëcha buaë be' dör. Ì ché be' tō e' kë mène s'ditsö wà be' a, e' mé ye' Yë tso' ká jai a e' tō be' a. ¹⁸ E' kuëki ye' be' a iché tō be' dör Pedro (kiè e' wà kiane ché ak). Be' dör wes ak dör u katabloie es, e' wa ye' ichapa kí döraë taië. Ì kos tso' dö duèwà diché, e' kë e' alöpaká ie'pa ki. ¹⁹ Ì blúie Skëköl tso' e' wékkö kköppóo kéwö meke ye' tō be' a. Ye' tō kawö meke be' a ye' tté buaë pakök as Skëköl dö s'tso' taië e' blúie. E' dör wes blu' eköl kanè méso tō blu' wékkö kköppèe as s'döwajia es. Ì kë kéwö mène be' wà ká i' a, ese kë kéwö mène Skëköl wà. Ñies ì kéwö mé be' tō ká i' a, ese kéwö me'bak Skëköl tō.

²⁰ E' ukuöki ta Jesús kë wà ittökatapa kàne yi a ichök tō ie' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'.

Jesús e' biyö ché tō ie' tterawa

(Marcos 8.31-9.1; Lucas 9.22-27)

²¹ E' ukuöki ta Jesús tō itsá ché ittökatapa a:

—Ye' kawöta shkökmi Jerusalén, ee judiowak kuëblupa ena sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tō ye' we'ikeraë taië. Ye' tterawa erë e' ki ká de mañat eta ye' shkerdakane.

²² Pedro tō ie' kiémi bánet ta iuñémiitö:

—jA Skëképa, kë e' char! jE' mú kë dör es! jKë e' wamblënk be' ta!

23 Erë ie' e' wötrée Pedro kke ta iché:
—¡A Satanás, be' yúshka bánet ye' yöki! Be' tso' ye' wöklö'uk. Be' kë të iyi sué wes Skëköl të isueke es; be' të isueke wes s'ditsö të isueke es.

24-25 Ie' të iché ittökatapa a:

—Yi e' tsatkak ittëwä yöki, ese kë ulà a sene michoë döpa. Erë yi e' mettsä ttëwä ye' dalërmik, ese ulà a idöraë. E' kueki yi e' yuak ye' ttökataie, ese kë kàne tkinukia e' ki. E' skéie ikawöta e' chök dö ittëwä wötëulewä krus mik ekkë. Es ie' kawöta shkök ye' itöki. 26-27 Ye' dör S'ditsö Alà, e' döraë Skëköl olo ta' taië e' a, ñies Skëköl biyöchökwakpa ta. Ye' të sulitane patueraë eköl eköl wes iser es. E' kueki iyi ulitane tso' ká i' a e' de a' ulà a, erë sene michoë kë dë' a' ulà a, e' ta e' dör ¿ie bua' a' a? Sene michoë kë patorpa i wa. 28 Moki ye' të a' a ichè të a' tso' íe, e'pa wëlepa të ye' dör S'ditsö Alà, e' datse blu'ie e' sueraë kam iblërulur e' yöki.

17

Jesús të ilo taië e' kkaché ittökatapa a

(Marcos 9.2-13; Lucas 9.28-30)

1 E' ki ká de teröl, etä Jesús wä Pedro ena Santiago ena Juan dör Santiago ël, e'pa mítser e' ta ká bata kakkeë ese ki. 2 Eë ie'pa wö shaë ie' manenettsä mía kuä'ki, iwö olobune wes diwö es, ñies idatsi' manenettsä mía saruruë wöñarke dalölöë. 3 E' bet ta ie'pa të Skëköl ttekölpa bak ká iaiaë kiè Moisés ena Elías e'pa sué kapakök ie' ta. 4 Etä Pedro të iché ie' a:

—A Skëképa, buaë se' tso' íe. Be' ki ikiane, e'ma ye' të úla yuëka mañatkuela; etkue be' a, etkue Moisés a, etkue Elías a.

5 Ie' ttökeia e' wösha ta mochka wöñarke dalölöë ese të ie'pa kitëwä. Mochka shua ie'pa të ttö ttsé të ichè: “Se dör ye' alà dalër taië ye' éna, e' wër buaë shutë ye' wa. Ie' ttö iütö.”

6 Mik e' ttsé ittökatapa të ta ie'pa suanéka taië, e' kueki ie'pa e' télur wöwakköt. 7 Jesús dewä ie'pa o'mik ta ie' të ie'pa kéwä ta ichéitö ie'pa a:

—A' e' köka; kë a' suanuk.

8 Mik ie'pa të ká sué, etä ie'pa isué të kë yi ku'ia, Jesús ë dur.

9 Ie'pa bitëtkene wa'k, etä Jesús të ie'pa a ichè:

—Ì sué a' të e' kë pakar yi a dö mik ye' dör S'ditsö Alà, e' ttëwä shkenekane e' ukuöki.

10 Ie'pa të ie' a ichaké:

—¿Ì kueki s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa të icheke të Elías kawöta dökrone kewé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' yöki?

11 Ie' të ie'pa iüté:

—E' yëne të Elías datsekene kewé. Ie' të i kos kaneweketke kewé wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' yöki.

12 Erë ye' të a' a ichè të ie' dë'bak, erë ie'pa kë éna iane të ie' idir. Ie'pa të iwe'ik siarë wes ie'pa ki ikiane es. Es ñies ie'pa të ye' dör S'ditsö Alà e' we'ikeraë.

13 Ie'pa éna iane të ie' tso' Juan S'wöskuökwak e' chök.

Duladula eköl tteke aknama të e' bua'wéne Jesús të

(Marcos 9.14-29; Lucas 9.37-43)

14 Mik Jesús ena ittökatapa demine wé pë' daparke taië ie' panuk eë, etä wëm de eköl ie' ska' ta ie' e' tkéwä kuchë ki Jesús wörki ta ichéitö ia:

15 —A këképa, ye' alà saü er siarë wa. Ie' kirirke siarë, wëkkë alè ta ilineka, mikle ta ie' anerö bö' a, mikle ta di' a. 16 Kam be' dö etä ye' wä idebitü be' ttökatapa a erë ie'pa kë a ibuarne.

17 Jesús të iché:

—A pë' kë erblöta' Skëköl mik, a' kë éna ká ane. ¿Mik ye' sermirö a' ta? ¿Kos ye' të a' dalë'ttsemirö? Kabëla ñe' tsúbitü ña.

18 Etä ie' të aknama uñé ta itrë'wëshkar duladula a. E' wösha ta duladula buanene buaë.

19 E' ukuöki ta ittökatapa tté ie' ta bánet. Ie'pa ie' a ichaké:

—¿Ì kueki sa' kë a aknama e' trëneshkar?

20 Ie' iché ie'pa a:

—A' kë erblöku' Skëköl mik mokië e' kueki. Moki ye' të a' a ichè të a' erblöpa Skëköl mik tsir mostaza wö dör tsirla ekkë, e' ta a' të ichèmi

kabata wì a: 'Be' e' sköttsa yúshka bánet', ta imiraa bánet. A' erblöke moki Skëköl mik, e'ma kë ì dör darëre a' a wè. ²¹*

*Jesús skà e' biyö ché tö itterawa
(Marcos 9.30-32; Lucas 9.43-45)*

²² Mik Jesús ena ittökatapa ñi dapa'wé Galilea, eta ie' tö ie'pa a ichè:

—Ye' dör S'ditsö Alà, e' wömerdattsa pè' ulà a, ²³ ta ye' tterawarakitö, erë e' kî ká de mañat ta ye' shkerdakane.

Ttè e' tö ie' ttökatapa eriawé tajë.

*Inuköl shteke Skëköl wé kanéwoie
ese patués Jesús tö*

²⁴ Mik Jesús ena ittökatapa de Cafarnaúm, eta pè' tö inuköl shteke Skëköl wé kanéwoie e'pa de Pedro ska' ta ie' a ichaké:

—¿Be' wöbla'ukwak tö inuköl patuëkesö Skëköl wé kanéwoie e' patuëta'?

²⁵ Pedro tö ie' iüté:

—Tö, ipatuëta'.

E' ukuöki ta mik Pedro de weshke, eta Jesús ttè ie' ta kewe ta ichéitö ie' a:

—A Simón, ¿ima be' ibikeitsè? ¿Yi ña'weke ká wökirpa tö, iká wakpa ekka ö pè' kua'ki?

²⁶ Pedro tö iüté:

—Pè' kua'ki.

Jesús tö iché:

—E' yène, e' kueki ila'r kë kawöta ipatauk. ²⁷ Erë ipataüsö as ie'pa kë ulurka se' kî. E' kueki be' yú batsöri kkömik eta biklö' uyömi di' a. Eta nima tsá klí'wé be' tö e' kkö shuppöö, ee be' tö inuköl kuëraë et. E' tsümi ie'pa patuöie, e' dör wè' se' böi nuí patuöie.

18

*Yi dör ibua'ie Skëköl wöa
(Marcos 9.33-37; Lucas 9.46-48)*

¹ E' kéwö ska' ta Jesús ttökatapa de ie' ska' ta ie' a ichakéraitö:

—Ì blúie Skëköl tso' e' shua ¿yi dör ibua'ie imalepa tsata?

² Jesús tö alala kié eköl duésër ie'pa shushaë ³ ta ichéitö ie'pa a:

—Moki ye' tö a' a ichè tö a' kë er mane'ù as a' dö wes alala i' es, e' ta' a' kë döpawa ì blúie Skëköl tso' e' a. ⁴ Yi er mane'wé ta ie' e' wöéwa wes alala i' es, ese döraë ibua'ie ì blúie Skëköl tso' e' a. ⁵ Yi tö alala i'se kiéwa ye' ttö wa, ese tö ye' wák kiéwa.

*A' tso' wösh wa ì tö s'ké ì sulu
wamblök ese yöki*

(Marcos 9.42-48; Lucas 17.1-2)

⁶ “Yi tö ikkëpala erblöke ye' mik, esepa eköl ké ì sulu wamblök, esepa weirdaë tajë shute tköka ak wawoie muéwa ikuli' a batrèemi dayè a e' tsata. ⁷ Ýyi tso' tajë s'erkiöwoie ì sulu wamblök, e' kueki wéstela ina ká i' wakpa ta. Kekraë ì sulu tso' s'erkiöuk, erë yi tö s'ké ì sulu wamblök, wéstela ina esepa ta.

⁸ “A' ulà ö a' klö tö a' ké ì sulu wamblök e' ta itöo uyömi bánet. A' döwa sene micho a ulà etkë ö klö etkë, e' dör buaë. E' skéie a' uyéwa bö' ñar michoë e' a ulà bötkë ena klö bötkë e' dör suluë. ⁹ Ñies s'wöbla tö s'ké ì sulu wamblök, e' ta iyöttsa uyömi bánet. A' döwa sene micho a wöbla ek è wa, e' dör buaë. E' skéie a' uyéwa bö' ñar michoë e' a wöbla böké, e' dör suluë.

Obeja chowa e' pakè

(Lucas 15.3-7)

¹⁰⁻¹¹ “A' e' kkö'nú, ikkëpala kë watarttsa. Ye' tö a' a ichè tö Skëköl biyöchökwakpa tso' ie'pa kkö'nuk e'pa tso' kekraë ye' Yé tso' ká jai a e' wörki ie'pa tté chök.

¹² “¿Ima a' tö ibikeitsè? Wëm eköl wa obeja tso' döka cien ta e' etö chowa, e' ta ¿ì wèmi ie' tö? Obeja döka dabom suliyök kî sulitu (99) e' meraat ie' tö kañika ta imía obeja chowa e' yulök. ¹³ Moki ye' tö a' a ichè tö mik ie' tö ikué, eta ie' ttsè'nene buaë tköka imalepa kë ché'wa e' tö ie' ttsè'wè e' tsata. ¹⁴ Es Skëköl dör a' Yé tso' ká jai a, e' kë kî ikiane tö ikkëpala chöwa ekla wè'ia.

*Wes se' ké er buanukne ñi kî
(Lucas 17.3)*

* **17:21** Yëkkuö këchke wele tö versículo 21 kí kuötkéka. E' tö iché i' es: Erë aknama ese yërmittsa ikié S'yè a ena batsè e' è wa.

15 “A' yami wele tö ì sulu wamblé a' kī, e' ta a' yú ie' ska' ta ì sulu wambléitō e' chō ie' a, e' shulō a' bōl ē tö. Ie' tö a' ttō iuté, e' ta a' er buanene ñi kī. 16 Erē ie' kē wā a' ttō iutēne, e' ta a' yamipa tsúmi ekōl ö bōl, ttē kī a' tö ie' kkatē e' ttekōlie as ior wes itso' kitule es. E' tö ichē, “Ttē kos shulekesō etā ittekōlpa kiane bōl ö mañal ichoie tö mokī idir ö au.” 17 Erē kē ie' wā e' pa ttō ttsēne, e' ta ichō ye' icha erule e' kukua. Ñies kē iwā ie' pa ttō iutēne, e' ta isaú wes pē' kē tö Skēkōl dalōie es ö wes inukōl shtōkwakpa Roma wōkirpa a e' pa suē es.

18 “Mokī ye' tö a' a' ichē tö ì cheke a' tö tö e' dōr suluē ká i' a, ese cheraē Skēkōl tö tö e' dōr suluē. Ñies ì cheke a' tö tö e' dōr buaē ká i' a, ese cheraē Skēkōl tö tö e' dōr buaē.

19-20 “Ye' tö ì skà chekene a' a: Wé a' bōl ö mañal ñi dapa'wé ye' ttō wa, ee ye' tso' a' ta. E' kuekī a' bōl er méwa ñikkē ká i' a ilē kiök ye' Yē tso' ká jai a e' a, e' ta imeraeitō a' a.”

21 Etā Pedro dewā Jesús ska' ta ichakéitō:

—A Skēkēpa, ¿bitōkicha ye' yami tö ì sulu wamblé ye' kī, e' olo'yemiyō ikī? ¿Mokī dö kul ekkē?

22 Ie' iuté:

—Kē ye' tö be' a' ichē kul ē. Ye' ichē tö be' kawōta inuì olo'yök ikī kekraē bitōkicha ekkē*

Blu' er buaē ché ikanè méso ekōl a

23 “Ì chéyō a' a e' wà pakekeyō ttē i' wa. Ì blúie Skēkōl tso' e' dōr wes blu' ekōl éna nuì shulak ikanè méso pa ta es. 24 Ie' tö ie' pa nuì shulémitke etā ikanè méso ekōl debitu ie' pa wā ie' wōrkī, e' wā nuì tso' taiē shute† 25 Ie' kē a' nuì ekkē patorpa, e' kuekī blu' tö ie' ena ilakōl ena ila'r ena ì kos tso' iwā e' watauktsa kē inuì ekkē patuoie. 26 Ikanè méso e' tkéwā kuchē kī blu' wōrkī ta ikkōché taiē ie' a: ‘Be' we'ikèyō, ye' panú bēre tsir, e' wa ye' tö be' patuēttsa seraā.’ 27 Blu' ie'

suē er siarē wa, e' kuekī ñarke kos e' olo'yéitō ikī seraā ta iémine bēre.

28 “Erē mik kanè méso e' mía, etā ie' tö kanè méso iékōl kué ña'weke ie' tö elkela ē‡ Ta iklō'wéwaitō ikulī a tuéwā darērēe ta ichéitō ia: ‘I'Be' ñarke ye' ulā a, e' pataútsa ña!’ 29 Ta iékōl e' tkéwā kuchē kī ie' wōrkī ta ikkōché taiē: ‘Be' we'ikèyō, ye' panú bēre tsir, e' wa yō be' patuēttsa seraā.’ 30 Erē ie' kē wā iékōl kkōché e' iutēne. Ie' tö iwötōkwā patké s'wōto wé a dö mik inuì patuēttsaitō seraā etā. 31 Mik kanè méso pa malepa tö ittse, etā e' tö ie' pa eriawé taiē. E' kuekī ie' pa mía blu' ska' ta ichéka seraā. 32 Etā blu' tö kanè méso e' kiök patké ta ichéitō ia: ‘I'Be' dōr pē' suluē! Ye' tö be' kī be' nuì taiē e' olo'ya' seraā be' kkōyé' ye' a e' kuekī. 33 ¿I' kuekī be' kē wā be' yami sune er siarē wa wes ye' be' su' es?’ 34 Etā blu' uluneka taiē, e' tö ikanè méso wötōkwā patké as iwe'ikō ie' pa tö siarē dö mik inuì patonettsa seraā etā. 35 Es ñies a' yami tö ì sulu wamblé a' kī e' nuì kē olo'yè a' tö ikī er mokī wa, e' ta ye' Yē tso' ká jai a e' tö a' we'ikeraē siarē.”

19

Se' ñi öwa ese ché Jesús tö (Mateo 5.31-32; Marcos 10.1-12; Lucas 16.18)

1 Mik Jesús tö ttē ekkē ché one, etā ie' e' yéttsa Galilea mía Judea ta itkattsa Jordán a wishet. 2 Taiē pē' dami ie' itōkī e' pa shūa wépa kirirke esepa kos bua'wéitō.

3 Etā fariseowakpa welepa de ie' ska' ta ie' pa tö ie' a' ichaké itsaioie:

—¿Wépa a' kawō ta' itayē owa íyi ulitane kuekī?

4 Ie' tö ie' pa iuté:

—Ì tso' kitule Skēkōl yēkkuō kī, ¿e' kē sune a' wā? E' tö ichē tö tsawe ta Skēkōl tö se' yō' wēm ena alakōl. 5 Ie' tö iyē': ‘E' kuekī wépa kē serpaia iyē ena imi e' pa dapōmik, ta iserdawa

* **18:22** kekraē bitōkicha ekkē: Griegoie e' dōr dabom kuryök dōka kuktōkicha (70×7). † **18:24** nuì taiē shute: Ttē i' dōr inukōl kiē talento e' mil dōka dabop. I'ñe ta' e' ské dōr dólares dōka millón dōka dabom skeyök (50,000,000) ‡ **18:28** elkela ē: Ttē i' dōr inukōl kiē denario ese dōka cien. * **19:5** Génesis 2.24 saú.

alaköl ta. Ie'pa bül serdaë ñita ta ie'pa mia wes wák eköl ã es.* Es ikiteat ⁶ e' kueki ie'pa kë ià bül, ie'pa yöne wes wák eköl ã es. E' kueki wépa batséwa Skéköl tö esepa kë batsökök yi tö.

⁷ Eta ie'pa tö ie' a ichaké:

—E' dör es, e' ta çì kueki Moisés tö iyë'at tö wëm tö itayë éwa, ese wák kawöta ñi owa yëkkuö muk ia?

⁸ Ie' iüté:

—A' er darërë, e' kueki Moisés tö kawö me' a' a' tayë ökwa, erë tsawe ta kë idör es. ⁹ Ye' tö a' a' ichè tö yi tö itayë éwa, kë dör itayë trër kueki, ese tö alaköl skà tséwane, e' ta e' wa isenewabak kewe e' dalösewéwaitö.

¹⁰ Jesús ttökatapa tö iché ie' a:

—E' dör es e' ta bua' idir sa' a' tö kë sa' alaköl tsüwa.

¹¹ Ie' tö ie'pa iüté:

—Ì ché a' tö e' kë dör sulitane a, e' dör wépa a imène esepa ã a.

¹² Wépa welepa dör kachir ie'pa wák dë'ka es e' kueki. Wélepa skà yueke s'kapeyökwakpa tö kachirie. Iskà tso' esepa serke kachirie ì blúie Skéköl tso' e' kané kueki. Wépa sermi es, esepa senú es.

Jesús tö ikié S'yë a ala'rla ki

(Marcos 10.13-16; Lucas 18.15-17)

¹³ Pë' wa ala'rla debitu Jesús ska' as ie' ulà mùka iki ena ikiö S'yë a iki. Erë ittökatapa tö pë' uñélor. ¹⁴ Erë ie' tö iché:

—As ala'rla bitu ye' ska'. Wépa dör wes ie'pa es, esepa blúie Skéköl tso', e' kueki kë iwöklö'waria.

¹⁵ Eta ie' ulà méka ie'pa ki, e' ukuöki ta imía banet.

Inuköl blú eköl tö Jesús a ichaké

(Marcos 10.17-31; Lucas 18.18-30)

¹⁶ Wëm eköl debitu Jesús ska' ta ie' a ichaké:

—A S'wöbla'ukwak, çì buaë wëmi ye' tö as sene michoë dö ye' ulà a?

¹⁷ Ie' tö iüté:

—Çì kueki be' tö ye' chaké ì dör buaë ese ki? Skéköl eköl ã dör buaë. Be' ki sene michoë kiane, e' ta ttè me'atbak ie' tö dalöiëno e' dalöiö.

¹⁸ Ie' tö Jesús a ichaké:

—ÇTtè wéne?

Ie' iüté:

—'Kë a' kawö ta' s'ttökwa, kë a' kawö ta' s'senewabak e' dalöseukwa, kë a' kawö ta' akblök, kë a' kawö ta' s'kkatök kachè wa, ¹⁹ a' yé ena a' mì dalöiö, ñies a' malepa dalëritso wes a' wákpa e' dalër es.†

²⁰ Duladula tö ie' a iché:

—Ttè e' kos dalöië'bitu ye' tö iaiaë. Eta çì skà kianeia?

²¹ Ie' iüté:

—Be' éna ì buaë kos wak seraa, e' ta be' yú ta ì tso' be' wa, e' wataúttsa seraa ta iské múttsa s'siarépa a. E' ukuöki ta be' shkó ye' ta ye' ttökataie. Es ta iyi buaë taië döraë be' ulà a ká jai a.

²² Duladula dör inuköl blú taië, e' kueki mik ie' tö e' ttsé eta ie' erianeka taië ta imiatke.

²³ Eta Jesús tö iché ittökatapa a:

—Moki ye' tö a' a' ichè tö inuköl blúpa a darërëë idir dökwa ì blúie Skéköl tso' e' a. ²⁴ Iskà chëneyö a' a' tö inuköl blúpa a dökwa ì blúie Skéköl tso' e' a e' dör darërëë tköka kameio tkömi datsi' yuo diké ese wökla a e' tsata.

²⁵ Mik e' ttsé ie'pa tö, eta ie'pa tkinewa taië ta ichéitorak:

—E' dör es e' ma çyi tsatkërmi?

²⁶ Ie'pa webléitö ta ichéitö:

—E' kë onuk s'ditsö a wes, erë Skéköl a iyi ulitane ormi.

²⁷ Eta Pedro tö iché ia:

—Sa' tö iyi ulitane me'at ta sa' bite be' ta. Çì dömi sa' ulà a e' skéie?

²⁸ Ie' tö ie'pa iüté:

—Moki ye' tö a' a' ichè tö mik ká i' manerketkene buaë aishkuö ta, eta ye' dör S'ditsö Alà e' döraë ká ulitane blúie olo ta' taië. Ñies a' dör ye' ttökatapa, e'pa e' tulöraser blu' kulé dökä dabom eyök kí böt e' ki, Israel ditséwöpa dökä dabom eyök kí bül e'pa wëttsuk. ²⁹ Wépa kos tö iu ö iëlpa ö ikutapa ö iyë ö imi ö ila'r ö iká ese méat ye' tté kueki, e' ta e'pa ulà a iské dörane taië shuteë, ñies aishkuö ta sene michoë döraë ie'pa ulà a. ³⁰ Erë

† 19:19 Éxodo 20.12-16; Deuteronomio 5.16-20; Levítico 19.18

i'ñe ta se' tajë tso' kewe esepa döraë bataie ena se' tso' bataie i'ñe ta esepa döraë keweie.

20

Kanè mésopa patuè e' tté

1 “Ì blúie Skëköl tso' e' ta itköke wes itka wëm eköl ta es. E' mía bla'mi kanè mésopa yulök ie' uva tso' tkëule e' kanëuk. 2 Ie' tö iché ie'pa a: ‘Ye' tö a' patuëke kos s'patörke ká etk ekkë, e' dör denario etk.’ E' dör buaë ie'pa a ta ie' tö ie'pa patké kaneblök. 3 Diwö de sulitu (9) etä kanè wák míane kanè mésopa skà yulök etä ee' ie' tö isué tö wëpa tulur ñala ska' kë ku' kaneblök. 4 Ie' tö ie'pa a iché: ‘A' yú kaneblök ye' kanè a ta ye' tö a' patuëke kos s'patörke mokí ekkë.’ Etä ie'pa mía kaneblök. 5 Diwö de bata a ta ie' mía kanè mésopa skà yulök etä ie' tö ie'pa patké kaneblök. Ñies tsáli diwö de mañat etä ie' mía kanè mésopa skà yulök ta ie'pa patkëitö ñies kaneblök. 6 Diwö döketke skël etä ie' mía kanè mésopa skà yulök, ee' ie' tö wëpa kué iëter kë ku' kaneblök. Ie' tö ie'pa a ichaké: ‘¿Jök a' iëter ñië ie' kë ku' kaneblök?’ 7 Ie'pa tö iiüté: ‘Kë yi wa sa' a kanè mène.’ Etä ie' tö ie'pa a iché: ‘A' yú kaneblök ye' a.’

8 “Mik ká tuine, etä kanè wák tö iché ikanè mésopa pataukwak a: ‘Kanè mésopa kiö etä ie'pa pataú. Wëpa debitu bataie, e'pa pataúmi kewe, ta wëpa debitu kewe, e'pa pataú bataie.’ 9 Etä kanè mésopa debitu kaneblök tsáli diwö skël, e'pa patone kewe. Ie'pa kos patone denario et et. 10 Mik kanè mésopa debitu kaneblök kewe, e'pa patörketke etä ie'pa tö ibikeitsé: ‘Sa' patörke aishet sa' malepa tsata.’ 11 Erë ie'pa kos patone denario et et ë. 12 E' tö ie'pa kabewéka ta iché kanè wák a: ‘Wëpa ikképa debitu bataie kaneblé bërberla ë, e' skéie sa' kaneblé ñië, ña'wé diba tö, ñies shtrine tajë. Etä ¿wes be' tö ie'pa patuë kos be' tö sa' patuë ekkë?’ 13 Erë kanè wák tö ikanè méso eköl iüté: ‘A yami, ye' kë ku' i sulu wamblök be' ta. Se' ttè mé ñi a

tö ye' be' patuëke denario etk. 14 E' kuëki be' inuköl klö'ú ta be' yúshka. Wëm debitu kaneblök ibataie ese a ye' éna inuköl mak kos ye' tö be' a imé ekkë etä ¿wes ide? 15 Ye' a kawö ta' i wak ye' éna ye' inuköl wa, ese woie. Ye' tö ilé kakmeke yile a, ¿e' tö be' ukyëweke ye' ki?’

16 “Es s'tso' bataie esepa döraë keweie ena s'tso' keweie esepa döraë bataie.”

Jesús e' biyö chéne tö ie' tterawa pë' tö

(Marcos 10.32-34; Lucas 18.31-34)

17 Jesús ena ittökatapa dabom eyök kí böi (12), e'pa mirka Jerusalén ta ie' tö ie'pa kié bánet ta ichéitö ia:

18 –Se' mirka Jerusalén i', etä ee' ye' dör S'ditsö Alà, e' merdattsa sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ulà a. Ie'pa tö ye' kichateraë. 19 Ye' merattsarakitö pë' kë dör judiowak esepa ulà a. E'pa tö ye' wayueraë pperaë siarë ta ye' tterawarakitö wötëule krus mik. Erë e' ki ká de mañat, etä ye' shkerdakane.

Santiago ena Juan e'pa mi tö kawö kié Jesús a

(Marcos 10.35-45)

20 Santiago ena Juan dör Zebedeo ala'r e'pa mi de ie'pa ta Jesús ska' ta ie' tkëwa kuchë ki iwörki ilé kioie ie' a. 21 Jesús tö ie' a ichaké:

–¿I kiane be' ki?

Ie' tö iiüté:

–Ye' tö be' a kawö kieke tö mik be' tkënekä s'blúie, etä ye' alà eköl tköwa be' ulà bua'kka, eköl be' ulà bakli'kka s'wëttsuk be' ta.

22 Ie' iiüté:

–Ì kieke a' tö e' kë wà jcher a' wa. ¿Ye' tkä' wayarmi a' a? ¿A' e' ché weinuk wes ye' weirdaë es?

Ie'pa tö iiüté:

–Tö, sa' dirmi.

23 Ie' iché:

–Mokí ye' tkä' wayeraë a' tö, a' weirdaë wes ye' es. Erë e' tkökser ye' ulà bua'kka ö ye' ulà bakli'kka, e' kë kéwö menuk ye' a. E' tso'tke ye' Yé wa klöule yi a imekeitö esepa a.

²⁴ Mik ttè e' ttséwā ittōkatapa malepa dōka dabom eyök (10) e'pa tō, etā ie'pa uluneka ie'pa bōl ñe' kī. ²⁵ Erè ie' tō ie'pa ulitane kié tā iché ia:

—A' wā ijcher tō pè' kē tō Skëkōl dalöie, esepa wōkirpa kōs e' alōkeka ie'pa kī kekraë, ñies iblúpa tō ie'pa patkeke kēsik wa. ²⁶ Erè a' kē kàne e' wamblök es. E' skéie, a' isie e' yuak a' wōkirie, ese kawōtā e' wōōkwa imalepa dikīā diōshet ikanè mésoie. ²⁷ Ñies a' isie e' yuak ibua'ie a' malepa tsata, ese kawōtā e' muktsā imalepa a kanè mésoie. ²⁸ Ye' dör S'ditsö Alà, e' kē dē'bitu as yi tō ye' kīmù. Ye' dē'bitu ie'pa kīmuk ena e' muktsā ttèwā pè' tso' taië e' nuì skéie. E' kuëkī a' kawōtā e' wōōkwa a' malepa kanè mésoie.

Wëpa bōl wōbla kē wawër e'pa bua'wé Jesús tō

(Marcos 10.46-52; Lucas 18.35-43)

²⁹ Jesús ena ittōkatapa e' yéttsa Jericó, e'pa itōkī pè' mirwā taië. ³⁰ Etā wëpa bōl wōbla kē wawër, e'pa tular ñalā ska'. Mik ie'pa tō ittsé tō Jesús dami, etā ie'pa tō iché aneule:

—¡A kékëpa, s'blú David bak e' aleri, sa' saü er siarë wa!

³¹ Pè' tō wëpa e' uñeke as ie'pa siwā'blōwā, erè ie'pa kī anekā taië:

—A kékëpa, David aleri, sa' saü er siarë wa

³² Jesús e' duésër tā wëpa wōbla kē wawër e'pa kiéitō tā ie'pa a ichakéitō:

—¿Ì kiane a' kī?

³³ Ie'pa iiüté:

—A kékëpa, sa' wōbla bua'ú.

³⁴ Ie' tō ie'pa sué er siarë wa tā ie'pa wōbla kéitō. E' wō shà tā ie'pa wōbla buanene tā imíyal ie' tā.

21

Jesús demi Jerusalén

(Marcos 11.1-11; Lucas 19.28-40; Juan 12.12-19)

¹ Mik Jesús ena ittōkatapa demi tsinet Jerusalén, ká kiè Betfagé tso' Olivo kébata a eë, etā ie' tō ittōkatapa kié bōl ² tā ichéitō iarak:

—A' yú wì u wëne eruleë eë. Mik a' demi eë, etā bet tā a' tō burro alaki kueraë etō moulewā ena ilala dur io'mik. E' wōtsōō tā itsúbitu ña. ³ Yile tō a' a ichaké, e' tā iiütō: 'Skëkëpa kī ikiane, e' wa ie' tō imène.'

⁴ Itka es as i yè'atbak Skëkōl tteköl tō e' wā tkō es. Ie' tō iyè':

⁵ "Ichō Jerusalén wakpa a:

'Ye' ttō ttsō, a' blú datse a' ska' e' tkëulekā burro kī.

Ie' dör pè' bërë kē e' ttsötā'ka.

Ie' datse burro alala kī, e' dör iyiwak tso' dali oie ese.' "

Es Skëkōl tteköl tō iyè'at.

⁶ Ittōkatapa míyal tā iwérakitō wes Jesús tō iché ie'pa a es. ⁷ Ie'pa wā burro alaki ena ilala bitetser Jesús a. Ie'pa tō ipaio kikkë mékā burro alala kī tā Jesús e' tkéka iki. ⁸ Pè' tso' taië e'pa tō ipaio kikkë shuélor ñalā kī, ñies wëlepa tō kal kō télor shuélor ñalā kī Jesús ñalé tsoie. ⁹ Pè' mirwā keweie Jesús yöki ñies itōkī, e'pa ulitane arke taië:

—¡Ie' i' dör se' blú bak David e' aleri, e' kikōkasō! Ayëcha buaë ie' datse Skëkōl ttō wa. ¡Skëkōl tso' ká jaì a e' kikōkasō!†

¹⁰ Mik ie' dewā Jerusalén, etā e' wakpa aláneka taië tā ichaké:

—¿Yi dör ie'?

¹¹ Pè' datse taië ie' tā, e'pa tō iüté:

—E' dör Jesús. Ie' dör Skëkōl tteköl datse Nazaret atë Galilea e'.

Jesús tō Skëkōl wé batse'wé

(Marcos 11.15-19; Lucas 19.45-48; Juan 2.13-22)

¹² Etā Jesús dewā Skëkōl wé a. Etā wëpa tso' eë iyi taük ena iyi wataük e'pa kōs trè'wéyal ie' tō. Inuköl mane'ük‡ wakpa mesa trélurkaitō. Ñies nuböl wataükwakpa kula' trélurkaitō. ¹³ Ie' iché ie'pa a:

—Skëkōl tō iyè'at iyëkkuö kī: 'Ye' u kirdaë tto ye' tā wé,§ erè a' tō iia'wéka akblo wéie.

¹⁴ Etā s'wōbla kē wawër ena kē s'shko bua' esepa debitu Jesús

* **21:5** Zacarías 9.9 † **21:9** Salmo 118.26 ‡ **21:12** inuköl mane'ük: Judiowak a inuköl tso' wakanewë Skëkōl wé ë a, e' tuëkene ie'pa tō inuköl ëse wa. § **21:13** Isaías 56.7

ska' Skëköl wé a ta ie' tö ie'pa bua'wé. ¹⁵ Ala'rla tso' ee e'pa tö iché aneule: '¡s'blú bak David, e' aleri kíkòkasö!' Mik sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tö ì wé Jesús tö e' sué, ena ima ala'rla tö ie' ché e' ttsé, eta ie'pa uluneka tajë ¹⁶ ta ichéitorak Jesús a:

—Ì chök ala'rla tso', ¿e' ttsé be' tö?

Ie' tö ie'pa iüté:

—Tö, e' ttséyo. Erë ima e' ché Skëköl yëkkuö tö, wësua e' kë suule a' wa. E' tö iché:

'A Skëköl, ala'rla ena bëbëpala tsu'yökeia, esepa kébö e' kíkòkka.*

¹⁷ Eta ie' tö ie'pa méat ta imía ká kiè Betania ee. Eë ie' kapére.

*Higo klö siwéwa Jesús tö
(Marcos 11.12-14,20-26)*

¹⁸ Bule es bla'mi ta Jesús michone Jerusalén ta ie' mirwa ñala wa ta ie' dué bli wa. ¹⁹ Ie' tö higuera klö ter elka sué ta imía iwö yulök katè. Erë kë iwö ta', ikö ë arwa tajë. E' kueki ie' tö iché kal e' a:

—¡Kë be' wörpaia yës!

E' wösha ta higuera klö sinewami.

²⁰ Mik e' sué ittökatapa tö, eta e' tö ie'pa tkiwéwa tajë, e' kueki ie'pa tö ie' a ichaké:

—¿Wës higuera klö sinewá bet?

²¹ Ie' tö ie'pa iüté:

—Moki ye' tö a' a iché tö a' erblé Skëköl mik moki, kë ibikeitsule bötböt, e' ta ì wé ye' tö, e' ormi a' a ñies. E' kiie ta a' tö ichémi kabata wì a: 'Be' e' sköttsa ie' anúwa dayë a', e' ta es iwà tköraë. ²² A' erblé Skëköl mik moki, e' ta ì kos kié a' tö ie' a e' wà döraë a' ulà a.

*¿Yi tö kawö mé Jesús a?
(Marcos 11.27-33; Lucas 20.1-8)*

²³ E' ukuöki ta Jesús dewa Skëköl wé a, ee ie' tso' s'wöbla'uk. Eta sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa de ie' ska' ta ichaké ia:

—¿Yi ttö wa be' tö íyi ikké weke? ¿Yi tö e' kéwö mé be' a?

²⁴ Ie' iüté:

—Ñies ye' tö a' a ilè chakeke, e' iüté a' tö, e' ta ye' tö a' a icheke tö yi tö ikéwö me' ye' a. ²⁵ ¿Yi tö Juan patkë' s'wöskuök? ¿Skëköl tso' ká jai a e' ö s'ditsö?

Ie'pa ñi iütémi ta ichéraitö: "Se' tö ichémi tö Skëköl tö kawö mé Juan a, e' ta ie' tö se' iütémi: 'Eta ¿ì kueki a' kë wa ie' ttè klöone?' ²⁶ Pë' ulitane tö iklö'wé tö Juan dör Skëköl tteköl. Se' suane ie'pa yöki, e' kueki kë se' a iyënuk tö Juan a kawö me' s'ditsö tö."

²⁷ E' kueki ie'pa tö iüté:

—Kë sa' wa ijcher.

Ie' tö ie'pa a iché:

—Es ñies ye' kë tö a' a ichepa tö yi tö ye' a kawö mé íyi ikké woie.

Ala'r böle' tté

²⁸ Jesús tö ie'pa a iché:

—Ttè kleekeyö a' a e' ttsö a' tö. Wëm eköl alà dör bölwëpa, e' debitu ilà eköl ska' kewe ta ichéitö ia: 'A alà, be' yú kaneblök i'ñe ye' uva tso' tkëule e' a.'

²⁹ Ilà tö iüté: 'Kë ye' mìnè.' Erë e' ukuöki ta ie' tö ibikeitséne kua'ki ta imía. ³⁰ E' ukuöki ta iyé mía ilà iëköl ska' ta ichéitö ia: 'Be' yú kaneblök ye' uva tso' tkëule e' a.' Ilà iüté: 'Èkëké ye' mi'ke.' Erë ie' kë mìnè.

Eta Jesús tö ie'pa a ichaké:

³¹⁻³² —¿Ima a' tö ibikeitsè? Ala'r böle, ¿e' wéne tö iyé ttö iüté?

Ie'pa tö ie' iüté:

—Wéne a ichéitö kewe e'.

Ie' iché ie'pa a:

—Juan S'wöskuökwak dë'bitu sene yësyësë ñalé kkachök a' a, erë a' kë wa ie' ttè klöone. Erë inuköl shtökwakpa Roma wökirpa a ena alakölpá sulusipa, esepa tö ie' ttè klö'wé. E' sué a' tö erë kë a' er maneone ie' ttè klö'woie. E' kueki moki ye' tö a' a iché tö ie'pa esepa dörawa a' skéie ì blúie Skëköl tso' e' a.

*Uva kanéukwakpa sulusipa e' tté
(Marcos 12.1-12; Lucas 20.9-19)*

³³ Iskà kleekeyö a' a, e' ttsö. Kané wák eköl tö uva kuatké tajë ta ikköiéwaitö buaë, kauk biéitö uva diö tuoie. Ñies úla yuëitö kakkeë uva kkö'noie. E' ukuöki ta ie' tö ipeitéat

* 21:16 Salmo 8.3

wépa wélepa a as ie'pa tö ipataù ie' a iwörke e' kak wa. E' ukuöki ta ie' mía ká bánet. ³⁴ Mik uvawö aline tso'tke wé'iaë shtë, eta ie' tö ikanè mésopa wélepa patkémi ie' icha tsuk. ³⁵ Erë kanéukwakpa tö ikanè mésopa klö'wéwa, eköl ppéraitö siarë, eköl ttéwarakitö, eköl shka'wérakitö taië ák wa. ³⁶ Eta kanè wák tö ikanè mésopa skà patkémine tköka kuaë ipatké'itö e' tsata. Erë kanéukwakpa tö iwamblé ie'pa ta wes ie'pa tö iwamblé' wépa dè'rö kuaë e'pa ta es.

³⁷ “Bata ekké ta ie' tö iwák alà patkémi ta ie' ibikeitsé: ‘Ye' alà idir, e' kuëki ie'pa tö idalöieraë.’ ³⁸ Erë mik ie'pa tö ilà sué, eta ie'pa iché ñi a: ‘Ie' wì dör ká i' wak alà, ká i' atdaë ie' ulà a. Ittöwasö eta es se' ulà a ká i' atdaë.’ ³⁹ E' kuëki ie'pa tö iklö'wéwa yétsa bánet ta ittéwarakitö.”

⁴⁰ Eta Jesús tö iché:

—Ye' tö a' a ichakè: ¿Ima a' tö ibikeitsé? Mik kanè wák dene eta ¿i weraë ie' tö kanéukwakpa e'pa ta?

⁴¹ Ie'pa tö iüté:

—Ie' tö pè' sulusipa e'pa tteralur er sulu wa ta uva kané meraneitö kanéukwakpa kua'kipa tö ipatueraë buaë mik ikéwö döke bit ekké esepa a.

⁴² Eta ie' tö iché ie'pa a:

—Ye' tté tso' kitule Skéköl yëkkuö ki, ¿e' kë sune a' wa? E' tö iché: ‘Ák waté'ttsa u yuökwakpa tö e' yönene ák bua'buaië.

E' kaneq' Skéköl tö, ta e' tö s'ttsé'wéke buaë, s'tkinewa iweblök.†

Es Skéköl yëkkuö tö iyë'at.

⁴³ E' kuëki yö iché a' a tö ì blúie Skéköl tso' e' kané mène a' a, erë e' yerattsaitö a' ulà a ta imeraëitö pè' kua'kipa tö iwakaneweraë buaë esepa a. ⁴⁴ Es yi klastkéne ák e' mik ese parolordaë ena yi ki ák e' aneka ese yalitdawa idikia. ⁴⁵ Mik sacerdotepa wökirpa ena fariseowakpa tö ì kleé Jesús tö ñe' ttsé, eta ie'pa tö isuéwa tö ie' tso' ie'pa chök. ⁴⁶ E' kuëki ie'pa éna ie' klö'wakwa ee. Erë pè'

tö iklö'wé tö ie' dör Skéköl tteköl, e' kuëki ie'pa suane pè' yöki ta kë ie'pa wa iklönewa.

22

Blu' alà ulabatske e' tté (Lucas 14.15-24)

¹ Eta Jesús tö tté skà kleé ie'pa a i' es: ² “Ì blúie Skéköl tso' e' ta itköke wes itka blu' eköl ta es. E' tö ilà ulabatske e' kéwö tkö'wéke. ³ Ie' tö ikanè mésopa patké wépa kiule kos e'pa a ichök: ‘Blu' alà ulabatske e' diwö de, a' shkó ikéwö tkö'uk.’ Erë ie'pa kë shkak. ⁴ E' ukuöki ta blu' tö ikanè mésopa kua'ki skà patkémi e'pa a ichéitö: ‘Ichö wépa kiule kos a tö ye' iyiwak bua'buaië e' duotke alinetke, katè ë kianeia. E' kuëki a' shkó ye' alà ulabatske e' kéwö tkö'uk.’ Eta ie'pa míyal e' chök wépa kiule e'pa a. ⁵ Erë wépa kiule kos e'pa kë wa blu' ttö iütene. Ie'pa eköl mía ikanè ki, eköl mía iyi watauk ⁶ ta imalepa tö blu' kané mésopa klö'wéwa ta iwe'ikéraitö siarë, ñies wélepa ttéwarakitö. ⁷ Eta blu' uluneka taië ie'pa ki ta ie' tö iché iñippökwakpa a: ‘A yú ie'pa kos ttökulur, ñies ie'pa u kos ña'úwa.’ ⁸ E' ukuöki ta ie' tö iché ikanè mésopa a: ‘Íyi ulitane tso'tke ye' alà ulabatske e' kéwö tkö'woie, erë wépa kiule e'pa dör pè' suluë, e' kuëki ye' kë tö kawö mepa ie'pa a ye' alà ulabatske e' kéwö tkö'uk. ⁹ E' kuëki a' yú bet ñala kibi kos ese ki ta pè' kos sué a' tö e'pa a ishkeñú kawö tkö'uk ye' ta.’ ¹⁰ Eta ikanè mésopa míyal ñala kos ki ta pè' kos kué ie'pa tö, pè' buaë ena pè' suluë, esepa dapa'wéka wé ie'pa tso' ikéwö tkö'uk e' wé a. Es iwé wà iëne taië.

¹¹ “Erë mik blu' de wépa dapane e'pa sauk, eta wëm eköl suéitö kë e' paiëule wes ikawöta e' paiök ulabatsé kéwö tkö'wo es. ¹² E' kuëki blu' tö ie' a iché: ‘A yami, ¿wes be' dawa? Be' kë e' paiëule ulabatsé kéwö tkö'wo ese datsi' wa.’ Erë wëm e' kë wa blu' iütene yës. ¹³ Eta blu' tö iché ichkö watiökwakpa a: ‘Wëm i' ulà ena iklö

† 21:42 Salmo 118.22-23

moúwā a' tō tā iuyōttsā bānet stui kē ā, ee ie' iuraē siarē, ikà blardaē iweir taiē e' kueki.' ¹⁴ Ttē e' pakéyo a' a e' wà dōr i' es. S'tso' taiē kiule as Skēkōl klō'urakitō iblúie, erē wēpa shukitbakitō esepa kē dōr taiē."

S'wōkirpa patauk, e' tté

(Marcos 12.13-17; Lucas 20.20-26)

¹⁵ E' ukuōki tā fariseowakpa míyal tā ittérak ñita: "ilē chakōsō Jesús ā as ie' tō ilē sulu chō ikkatoie." ¹⁶ E' kueki ie'pa tō iklēpa wēlepa ena Herodes klēpa wēlepa patkēmi ie' ā ichakōk. Ie'pa tō ie' ā iché:

—A s'wōbla'ukwak, sa' wā ijcher tō kekraē be' ttō mokiē. Be' tō sulitane sueke ñikkēē. Ima pē' tō be' cheke e' kē ki be' tkine. E' kueki be' tō s'wōbla'wēke yēsýsē Skēkōl ñalé tté wa. ¹⁷ E' kueki ichō sa' ā, ¿ima be' tō ibikeitsē? Roma wōkir kibi patuēsō ¿e' dōr buaē ō kē idōr buaē?

¹⁸ Ie' tō isuéwā tō ie'pa tso' ie' chakōk er sulu wa, e' kueki ie' iūté i' es:

—A' e' ō suluē, ¿I' kueki a' tso' ye' ma'uk tsaiē? ¹⁹ Inukōl tso' a' wā Roma wōkir patuoie, e' kkachō ye' ā et.

Tā ie'pa wā inukōl wōshki ese deb-ituia et. ²⁰ Etā ie' tō ie'pa ā ichaké:

—¿Yi diōkōl ena yi kiē me'rka iki?

²¹ Ie'pa iūté:

—Roma wōkir kibi.

Etā ie' tō ie'pa ā iché:

—E' ma kōs Roma wōkir kibi icha, ese mú ie' ā, tā kōs Skēkōl icha ese mú ie' ā.

²² Mik ie'pa tō e' ttsé, etā ie'pa tkinewā. Ie'pa tō iméat tā imíyal.

¿S'duolur e' shkermikane ō au?

(Marcos 12.18-27; Lucas 20.27-40)

²³ E' ē diwō wa, saduceowakpa wēlepa de Jesús ska'. E' wakpa tō iklō'wé tō s'duowā e'pa kē shkenukkane. Ie'pa tō ie' ā ichaké:

²⁴ —A s'wōbla'ukwak, Moisés tō se' ā iyē'at tō wēm blēnewā kē alā atē, e' tā ie' ēl kawōtā ischō tsukwā as ilā kōkā iēl blēnewā, e' ā. ²⁵ Etōkicha sa'

shuā wēpa bak dōkā kul ñi ēlpa. Ikibi alakōl tséwā, erē iblēnewā kē alā atē. E' ukuōki tā ie' itōki iēl tō ischō tséwā, ²⁶ erē ñies e' blēnewā kē alā atē. Es itka iēl skā tā ñies imalepa kōs e'pa tā. Ie'pa kul blērulune kē alā atē yēs. ²⁷ Bata ekkē tā ñies ilakōl blēnewā. ²⁸ Wēpa kul e'pa bak alakōl ekōl ē tā. Mik s'duowā e'pa shkenekane, etā ¿wēne dōmi ie' wēm chōkie?

²⁹ Ie' tō ie'pa iūté:

—A' kē wā Skēkōl yēkkuō suule, ñies ie' diché kē jcher a' wā, e' kueki a' wōā ká chowa. ³⁰ Mik s'duolur e'pa shkenekane, etā wēpa ena alakōlpa kē serpawāia ñita. E'pa míyal wes Skēkōl biyōchōkwakpa tso' ká jai ā kē sertā'wā ñita es. ³¹ ¿A' ki kiane jcheno tō mokī s'duowā e'pa shkerdakane? I' ye' Skēkōl tō a' ā iyēkkuō ki ¿e' kē aritsule a' wā? Ie' tō iyē' Moisés ā: ³² 'Ye' dōr Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Kēkōl.* Ie' kē dōr s'duowā e'pa Kēkōl. Ie' dōr s'ttsē'ka e'pa Kēkōl! E' kueki se' wā ijcher tō s'duowā e'pa shkerdakane.

³³ Mik pē' tō ttē wa Jesús tō s'wōbla'wēke ñe' ttsé, etā ie'pa tkirulune.

¿Skēkōl ttē dalōiēno e' isie dōr ikibiē?

(Marcos 12.28-34)

³⁴ Mik fariseowakpa wā ijchenewā tō Jesús tō saduceowakpa siwā'blōwēwa ttē mokī wa, ³⁵ etā ie'pa ekōl dōr s'wōbla'ukwak ttē dalōiēno wa, e' tō ie' ā ilē chaké itsaioie:

³⁶ —A S'wōbla'ukwak, Skēkōl ttē dalōiēno ¿e' wēne dōr ibua'ie imalepa tsata?

³⁷ Ie' iūté:

—'Kēkē dōr a' Kēkōl, e' dalēritsō a' er kōs wa, a' wák kōs wa ena a' erbikē kōs wa.' ³⁸ Ttē e' dōr ibua'ie ttē dalōiēno malepa kōs tsata. ³⁹ Erē e' itōki ttē skā tso', e' dōr wes iēt ñe' es, e' tō ichē: 'A' malepa dalēritsō wes a' wákpa e' dalēr es.' ⁴⁰ Ttē dalōiēno kōs kitbak Moisés tō ena Skēkōl ttekōlpa

* **22:32** Ye' dōr Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Kēkōl: Mik ttē e' ché Skēkōl tō Moisés ā, etā Abraham, Isaac ena Jacob e'pa blērulunebak ká iaiāē. Wes ie' tō ichē, e' wā kiane chē tō ie'pa tso' ttsē'ka Skēkōl tā. Éxodo 3.6 saú.

tö yëkkuö k_i, e' wöiënewa ttè böt ñe' ë a.

¿Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' dör yi aleri?

(Marcos 12.35-37; Lucas 20.41-44)

⁴¹ Fariseowakpa daparkeia, ⁴² e' dalewa Jesús tö ie'pa a ichaké:

—¿Ima a' tö wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' ché, tö yi aleri idir?

Ie'pa ie' iuté:

—E' dör s'blú bak kiè David e' aleri.

⁴³ Eta ie' iché ie'pa a:

—E' dör es, e' ta ¿wes David tö iki' ie' Kéköl? David tö iyè' Skéköl Wiköl wa i' es:

⁴⁴ 'Skéköl tö iché ye' Kéköl a:

Be' e' tköser ye' ulà bua'kka dalöiëno taië,

dö mik ye' tö be' bolökpa mérö be' klö dikia eta.'†

⁴⁵ Ie' dör David aleri, e' ta ¿wes e' kiëmi David tö ie' Kéköl?

⁴⁶ Ké yi a ie' iütëneia yës. E' ukuöki ta ké yi kësik dë'kaia ie' a ì skà chakök.

23

Fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa kkaté Jesús tö

(Marcos 12.38-40; Lucas 11.37-54; 20.45-47)

¹ E' ukuöki ta Jesús tö iché ittökatapa a ena s'tso' taië e' kukua: ² S'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ena fariseowakpa a kawö mène ttè dalöiëno me'atbak Moisés tö e' wà pakök se' a. ³ E' kueki ì kos dalöiök a' ké ie'pa tö e' dalöiö. Erë ì dalöiök ie'pa tö a' ké ese ké dalöieta' ie'pa wákpa tö. E' kueki ké ie'pa waköwar a' tö.

⁴ Ie'pa tö ttè dalöiëno taië darërëe ese meke s'malepa a wà dalöiè. E' dör wes dali ekkë iè s'ki es, erë ie'pa ké tö iketa'wa iulatska è wa s'kimoie. ⁵ Ì kos weke ie'pa tö e' dör s'ditsö è wö wa e' oie tö ie'pa dör pè' buaë. Skéköl ttè wele kitule datsi'tak k_i, ese mueke ie'pa tö iwötsa k_i ena iulà k_i e' kitkoie. Ñies ie'pa wöbatsö idatsi' kitkök datsi'tak batsibatsi chala buaala ese wa. ⁶ Wé ie'pa kawö tkö'uke ñies ñi dapa'wo wé a ese ska'

kula' tso' skékëpa dalöiërta' taië es-epa a, ese k_i ie'pa wöbatsö e' tkökser.

⁷ Ñies ie'pa k_i iklar tö pè' tö ie'pa shke'wè wes kékëpa dalöiërta' taië ese shke'wè es wé pè' tso' taië e'pa wöwa. Ie'pa wöbatsö tö pè' tö ie'pa kiè 's'wöbla'ukwak'.

⁸ “Erë a' ulitane dör ñies è, e' kueki ké a' ñi kiök 's'wöbla'ukwak.' A' wöbla'ukwak e' dör eköl ème e' kueki ké a' ñi kiök es. ⁹ Ñies a' ulitane yé dör eköl ème, e' dör Skéköl tso' ká jai a e'. E' kueki ké yi kiar ká i' a 'S'yé.' ¹⁰ Ñies a' wökir dör eköl ème, e' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. E' kueki ké a' ñi kiök 's'wökir.' ¹¹⁻¹² Yi e' ttséka taië, esepa wöardawa; erë yi e' wöéwa diöshet, esepa kikardaka. E' kueki wé dör ibua'ie a' shua ese kawöta e' wöökwa kanè mésoie imalepa kimuk.

¹³⁻¹⁴ “¡A s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wéstela ina a' ta! ¡A' e' ö suluë! Ì blúie Skéköl tso' e' wékkö wötekewa a' tö s'malepa yök_i as ké ie'pa döwa. A' ké mi'wa, ñies wépa shkakwa esepa wöklö'weke a' tö.

¹⁵ “¡A s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wéstela ina a' ta! ¡A' e' ö suluë! A' shkoke ká kos ekké k_i s'yulök as ie' yuö a' ttökataie. Mik a' ikué, eta iyué a' tö ì sulu wamblökwak taië tköka a' wákpa tsata. Es ie' weirdaë siarë bö' ké a wes a' es.

¹⁶ “¡A' dör wes sulaiökwakpa wöbla ké wawër es! ¡Wéstela ina a' ta! A' icheke: ‘Yi tö ttè mé Skéköl wé wa, ese ké kawöta iütök kröröë. Erë yi tö ttè mé orochka tso' wötëule Skéköl wé mik e' wa, e' ta e' wà kawöta iütè.’ ¹⁷ ¡A' ké er ta! ¡A' dör wes s'wöbla ké wawër es! ¡Ì dör ibua'ie, orochka tso' Skéköl wé mik e' ö Skéköl wé tö orochka batse'wé e'? ¹⁸ Ñies a' tö icheke: ‘Yi tö ttè mé ka' tso' íyi moka Skéköl a e' wa, e' ta ese ké kawöta iütök kröröë. Erë yi tö ttè mé íyi me'rka ka' ñe' k_i e' wa, e' ta e' wà kawöta iütè.’ ¹⁹ ¡A' dör wes s'wöbla ké wawër es! ¡Ì dör ibua'ie, íyi me'rka ka' ñe' k_i e' ö ka' tö ibatse'wé e'? ²⁰ Yi tö ttè mé ka' ñe' wa, ese ké

† 22:44 Salmo 110.1

ku' ttè muk ka' ñe' è wa, ñies ie' tso' ttè muk kos i tso' iki e' wa. ²¹ Yi tò ttè mé Skèköl wé wa, ese kë ku' ttè muk Skèköl wé è wa. Ñies ie' tso' ttè muk Skèköl serke ee e' wa. ²² Yi tò ttè mé ká jai wa ese tso' ñies ttè muk Skèköl kulé wa. Ñies itso' ttè muk Skèköl wák tkër ikulé ki e' wa.

²³ “jA s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wëstela ina a' ta! jA' e' ò suluë! Káköla tso' iëno chké a kiè menta ena anís ena comino ese kos tsá meke a' tò Skèköl a. E' dör buaë erè ttè dalöiëno e' bua'ie kë dalöie a' tò. E' dör sene yësyësë, ena ñi saù er siarè wa ena erblö Skèköl mik moki kë ilo'yeta'. Ñies e' kos dalöiök a' kawöta. ²⁴ jA' dör wës sulaiökwakpa wöbla kë wawër es! E' dör wës a' tò schö'wak wöppée tá a, erè kameio maléwa a' tò wa'ñe, kë ittsé'ne a' wa.

²⁵ “jA s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wëstela ina a' ta! jA' e' ò suluë! A' dör wës a' tka' kos pa skueke a' tò ikikke è es. A' wër buaë erè a' er suluë. A' dör akblökwakpa. A' ki s'yamipa iyi kos kianettsa a' è a. ²⁶ jA fariseowakpa, a' dör wës s'wöbla kë wawër es! Tka' ttö skuöö kewe, es ñies ikikke pa sune.

²⁷ “jA s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wëstela ina a' ta! jA' e' ò suluë! A' dör wës pö pateule saruruë es. Ese wër buaë ikikke, erè ishüa s'nu diché tso' tajé, e' dör ñá suluë. ²⁸ A' dör wës pö ese es, a' e' ò tò a' dör pè' buaë yësyësë, erè a' er dör suluë. A' dör e' ökwakpa.

²⁹ “jA s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wëstela ina a' ta! jA' e' ò suluë! A' tò Skèköl ttekölpa bak ká iaiaë e'pa pö yuekene pa'ali. Ñies i yué a' tò as s'ser yësyësë bak e'pa kë chöwa a' éna, ese kitkeke a' dör buaë. ³⁰ E' dalewa a' icheke: ‘Sa' tköpa sa' yépa bak ká iaiaë e'pa kéwö ska' ta, e'ma kë sa' wa ie'pa sini'küne Skèköl ttekölpa ttökulur.’ ³¹ Mik e' cheke a' tò, eta' a' e' chökeka' tò a' dör wépa tò Skèköl ttekölpa kötulur, e'pa aleripa. ³² Wës a' mir e' wa iwënewa tò i sulu wamblé'mi a' yépa tò ese ki wambleraë a' tò dö ibataie.

³³ “jA' dör suluë wës tkabë es, wës tkabë ichök es! ¿Wës a' tkömishkar kë wömerpattsä weinuk bö' ké a? ³⁴ Ittsö, ye' tò Skèköl ttekölpa ena s'pattökwakpa ena s'wöbla'ukwakpa ye' ttè wa, esepa patkeraë a' a. Erè a' tò ie'pa welepa tterawa, welepa skà wöterawa a' tò krus mik ttèwa, welepa skà pperaë siarè a' tò ttsa'bata daloie wa a' ñi dapa'wo wé a. Ie'pa yuleraë a' tò iwe'ikeraë a' tò ká wa'ñe. ³⁵ E' kueki s'ser yësyësë kötulur a' yépa tò mik Abel kötwä Caín tò döka mik Zacariás dör Berequiás alá e' kötwä a' yépa tò ka' tso' iyi moka Skèköl a e' ena ie' wé e' shusha, e' nuí kos kierane ie' tò a' a. ³⁶ Moki ye' tò a' a ichè tò s'ser yësyësë kos kötulur a' yépa tò, e' nuí ki a' ena wépa dör wës a' es esepa weirdaë siarè.

Jesús eriane Jerusalén wakpa dalërmik

(Lucas 13.34-35)

³⁷ jA Jerusalén wakpa, Skèköl ttekölpa kos ttekewa a' tò kekraë! Ñies ittè pakökwakpa patkeke ie' tò a' a, e'pa ttekewa a' tò ák wa. jWekkë ye' erkiè tò ye' mú a' dapa'wè e' ska' wës dakro mitchke tò ila'rla dapa'wè ipik dikia es, erè kë a' ki ikiane yé! ³⁸ Ye' ttö ttsö, Skèköl kë tò a' ká kkö'nepaia. ³⁹ Ye' tò a' a ichè tò i'tami a' kë tò ye' suëpaia dö mik ye' dene eta. E' kéwö ska' ta a' tò ye' cheraë: ‘jAyëcha buaë yi datse Skèköl ttö wa e'!’

24

Jesús tò iché tò Skèköl wé olordawa (Marcos 13.1-2; Lucas 21.5-6)

¹ Jesús e' yéttsa Skèköl wé a ta imía ta ittökatapa de ie' ska' ta Skèköl wé ena u bua'buwa skà tso' ipamik, e' kkaché ie'pa tò ie' a. ² Erè ie' iché:

—Moki ye' tò a' a ichè tò u kos tso' bua'buwaë sué a' tò ie, e' olordawa seraä, iékwö è kë atpa ñi bata ki.

¿I wa sö isuëmi tò ká i' erkewatke? (Marcos 13.3-23; Lucas 21.7-24; 17.22-24)

³ E' ukuöki ta ie'pa míyal kabata kiè Olivo ee. Jesús e' tkéser ta ittökata de ie' ska' ta ie' è a ichaké:

–Ichö sa' a çmik íyi ekkè wamblërmi? ÇÌ wa sö isuëmi tö be' dotkene, ñies tö ká i' erkewatke?

⁴⁻⁵ Ie' tö ie'pa iuté:

–Tajë pè' datse e' chök tö ie'pa dör ye'. Icherarakitö: 'Ye' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e', ta pè' kiterarakitö tajë. E' kueki a' tso' wösh wa as kë yi tö a' kitö'ù. ⁶ Ká tajë wakpa ñippöke tajë wì a dià a e' biyö ttersaè a' tö. E' wake' tköraè erè ká i' erwami e' kianeia. E' kueki kë a' tkinuk e' wa. ⁷ Ká kuà ki kuà'ki wakpa ñippöraè ñita. Ñies í tö ká wötì'weraè ká wa'ñe. Ñies ká tseè wakpa tteraè bli tö tajë. ⁸ Erè íyi ekkè kos dör erpa s'tsá weirketke kam ye' döne e' yökì ese. E' dör wes alaköl alá kurketke ta ikirir es.

⁹ "A' merdattsa we'ikè. A' ttelurdaè pè' tö. Sulitane tö a' sueraè suluè ye' tté kueki. ¹⁰ E' kéwö ska' ta wépa erblé ye' mik, esepa tajë tö ye' waterattsa. Ie'pa ñi sauraè suluè, ñies welepa tö ieltépa wömerattsa ibolökpa ulà a. ¹¹ Kachökwakpa e' chö tö ie'pa dör Skököl ttekölpa esepa döraè tajë. Ie'pa tö s'kitö'weraè tajë. ¹² Ì sulu kí wamblërdaè tajë shüte, e' kueki s'kibiie kë tö imalepa dalëritsepaia. ¹³ Erè yi e' tkéwa darërèè doka bata ekkè, esepa tsatkërdaè. ¹⁴ Ì blúie Skököl tso' e' tté buaè pakardaè ká wa'ñe as ká ulitane wakpa wa ijcher, e' ukuöki ta ká i' erdawa.

¹⁵ "Skököl tteköl bak kiè Daniel, e' tö ikit iyëkuö kì tö ì sulusi tö ì dör batse'r e' ia'wè ñáie, e' dörawa Skököl wé a iia'ukka ñáie, (yi tso' yëkuö i' sauk, e' éna iwà anú). Mik e' sué a' tö, ¹⁶ eta wépa serke Judea e'pa tköyalmi kabata a; ¹⁷ yi tso' u bata kì* esepa tköshkar kë dökwane weshké iíyi tsukmi. ¹⁸ Ñies yi tso' kanëblök kañika esepa kë dökwane weshké idatsi' yöktsa. ¹⁹ E' kéwö ska' ta alakölpa alá kurketke ena alakölpa tsu' muke ilà a jwéstela ina esepa ta!

²⁰⁻²¹ S'ditsö weirdaè tajë shüte. Mik ká i' yöne dö ikkè ta kë s'we'ikule ekkè, ñies kë s'weirpa aishkuö ta ekkè. E' kueki ikiö Skököl a as kë iwamblër a' ta yuëdiö këska' ö eno diwö a. ²² E' kéwö kë wööpawa Skököl tö, e' ma kë yi isie atukia ttsè'ka. Erè e' kéwö wöerawaitö, wépa shukitbakitö esepa dalërmik.

²³⁻²⁴ "Kachökwakpa e' kōrakā e' chök tö ie'pa dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' ö Skököl tteköl wele. E'pa tö ì kë or yi a ese weraè s'kitö'woie tö ie'pa tté dör mokiè. Dö wépa shukit Skököl tö, esepa mú kitërmi, e' ma ikitërdaè. E' kueki yile tö a' a icheke: 'Isaú, wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' dur íe', ö 'Isaú, ie' dur wìe', e' ta kë a' tö iklö'war. ²⁵ Ittsö, íyi ekkè biyö chétkeyö a' a keweie. ²⁶ E' kueki mik ie'pa tö icheke a' a: 'Isaú, wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' tso' ká wé kë yi serku' ee', eta a' kë minuk isauk. Mik ie'pa tö icheke a' a: 'Isaú, ie' tso' íe blëulewa', eta kë a' tö iklö'war. ²⁷ Ye' dör S'ditsö Alà, mik e' dene, eta sulitane tö isueraè wes alá wöñar tö ká olo ppèe ká wa'ñe e' suèsö es. ²⁸ Sulitane wa ijcher tö wé ölö daparke tajë, ee ilè nu tër. Es ñies mik ye' dene, eta sulitane wa ijcherdaè.

Jesús dörane olo ta' tajë

(Marcos 13.24-37; Lucas 17.26-30,34-36; 21.25-33)

²⁹ "S'weine e' kéwö tka, e' bet diwö wötuirdawa, ñies si'wö kë wöñarpaia. Bëkwö darolordaè ena ì kos tso' ká jai a e' wötirdaè. ³⁰ Eta sulitane tö íyi sueraè ká jai a iwà kkachöie tö ye' dör S'ditsö Alà, e' datsene bet. Ká ulitane wakpa suardaè tajë e' yökì, ie'pa iuraè tajë ta bet ie'pa tö isueraè tö ye' datse kashuk a mò a diché ta' tajë olo ta' tajë. ³¹ Duk blar-daè tajë ta ye' biyöchökwakpa patkeramiyö wépa shukitbakyö, esepa dapa'ukka ek tsjini' ème. Ie'pa tö iyuleraè ká wa'ñe dö wé ká i' bata erkerö ee ena wé ká jai bata erkerö ee.

³² "A' e' wöbla'ú tté ikkè wa iwà saú higo klö wa: Mik iulatska tso'

* **24:17** u bata kì: E' kéwö ska' ta ie'pa u tsabata dör kkuèie, e' kì ie'pa shköke.

ulölöla ena erpa iköyök tskirdoka, eta a' wa ijcher tö duas dewatke tsinet. ³³ Es ñies mik a' tö isué tö iyi ekké wamblërke, eta a' wa ijchenú tö ye' datskene, e' diwö dewatke tsinet. ³⁴ Mokí ye' tö a' a' ichè tö iyi ekké wamblërdaë wépa dör wes a' es esepa kam erwa e' yöki. ³⁵ Kashuk ena ká i' erdawa, erè ye' ttè michoë e' kè erpawa yès.

³⁶ “Erè e' kèwö e' diwö kè jcher yi wa. Skèköl biyöchökwakpa tso' ká jaì a, e'pa kè wa ijcher, ñies ye' dör Skèköl Alà e' kè wa ijcher. S'yé è wa ijcher.

³⁷ “Ye' dör S'ditsö Alà, mik e' dene eta e' kèwö dör wes Noé këska' es. ³⁸ E' këska' ta kam di' taiè tkö e' yöki, ie'pa tso' chkök, di'yök, senukwa wes kekraë es dö mik Noé dewa ikanò bérie e' a eta. ³⁹ Erè ie'pa kè ku' ipanuk yès eta di' dettsa taiè ie'pa kí, e' tö ie'pa ulitane ttélur. Es itköraë mik ye' dör S'ditsö Alà e' dene eta. ⁴⁰ E' kèwö ska' ta wëm bül tso' kanèblök ese eköl mira iwa ta ièköl atdaë. ⁴¹ Alakölpä bül tulur ák wawök, ese eköl mira iwa ta ièköl atdaë.

⁴² “E' kueki a' tso' erki. A' kè wa ijcher tö diwö wekké a' Kèköl dörane. ⁴³ A' wa ijcher buaë tö u wák mú wa ijcher tö wekké akblökwak datse, e'ma kè ikapöpawá iyöki, kè itö kawö mepa yi a dökwa iyi ekiblök. ⁴⁴ Es ñies ye' dör S'ditsö Alà, e' datskene mik a' kè ku' ye' panuk eta, wes akblökwak es. E' kueki a' tso' erki.

Kanè méso buaë ena kanè méso suluë e' tté
(Lucas 12.41-48)

⁴⁵ “Kanè méso yèsyèsè kabikeitsö buaë, ese meraka iwökir tö imalepa kuebluie ie'pa tiök kekraë mik kè iku' e' dalewa. ⁴⁶ Iwökir dene ta ikuëitö iwakanéuk wes iyëneia es, e' ta ayècha e' dör buaë ie' a. ⁴⁷ Mokí ye' tö a' a' ichè tö kanè méso ese merakaitö ie' wa iyi tso' kos e' kuebluie. ⁴⁸ Erè kanè méso ñe' dör suluë tö ibikeitsé tö kè iwökir döpane bet. ⁴⁹ E' kueki ie' tö imalepa ppémi. Ñies ie'

chkémi, blo' yémi bloblopa ta. ⁵⁰ Erè idiwö ena ikéwö kè wa ie' ku' ipanuk, eta iwökir dörane ⁵¹ ta iwe'ikeraitö siarè wömerattsá weinuk e' ökwakpa ta. Ie'pa jurarak siarè, ikà blardaë iweir kueki.

25

Busipala dökä dabop e' tté

¹ “Ì blúie Skèköl tso' e' ta itköraë wes itka ulabatsè a es. Busipala dökä dabop e' e' yélur ibö'wöla wa wëm ulabatsöke, e' ñaletsuk. ² Busipa skel e'pa dör kabikeitsöta' buaë esepa, erè imalepa skel kè dör es. ³ Wépa kè kabikeitsöta' buaë e'pa wa ibö'wöla è mí, kè wa bö'wö diö kí mine. ⁴ Erè wépa kabikeitsöta', e'pa wa ibö'wöla mí, ñies idiö kí mírak iwa. ⁵ Erè wëm ulabatsöke, e' kè dè' bet, iwötkëneka e' kueki. E' dalewa busipa shtrine ta ikapolur. ⁶ Ká shaböts ta ie'pa tö ittsé tö iarkerak: ‘Wëm ulabatsöke, e' datse! ¡A' yú ñaletsuk!’ ⁷ Eta busipa kos e' kèka ta ibö'wöla wötskémirakitö. ⁸ Eta busipa kè kabikeitsöta' e'pa tö iché imalepa a: ‘A' bö'wö diö kákmú sa' a as sa' bö'wöla kè wöitwa.’ ⁹ Erè ie'pa iüté: ‘Au, sa' tö imé a' a, e' ta kè idöpaká se' ulitane kí. E' kueki a' yú a' icha tauk wé iwatorke ee.’ ¹⁰ Eta ie'pa míyal bö'wö diö tauk. E' dalewa wëm ulabatsöke e' de, eta wépa wa bö'wö diö kí mí e'pa dewa wëm ulabatsöke e' ta iulabatso wé a ta iwékkö wötënewa. ¹¹ E' ukuöki ta busipa malepa debitu ta ichakeke u'rkí: ‘¡A kékëpa, a kékëpa, ukkö kköppöö sa' a!’ ¹² Erè wëm ulabatsöke e' tö ie'pa iüté: ‘Mokí ye' tö a' a' ichè tö kè ye' wa a' suule.’

¹³ “Ye' tö a' a' ichè tö a' kè wa ijcher i kèwö, i diwö ye' dómine e' kueki a' tso' erki.

Inuköl mène wakanewè e' tté (Lucas 19.11-27)

¹⁴ “Ñies i blúie Skèköl tso' e' ta itköraë wes itka wëm eköl mi'kea kamië ká kua'ki a ese ta es. Ie' tö ikanè mësopa kié ta iché ie'pa a: ‘Ye' inuköl wakaneú ye' a buaë as ikí klör.’

* **25:15** talento: E' dör ie'pa inuköl kiè denario e' mil teröl (6.000). Denario et e' dör s'kanèblö ká et e' ské ekké.

15 Ikanè méso eköl a ie' tö inuköl kié talento* ese mé mil skel (5.000). Iëköl a ie' imé mil böt (2.000). Eta iskà a ie' tö imé mil et ë (1.000). Ie' tö ie'pa a imé kos ie'pa a iwakanewé ekkë. E' ukuöki ta ie' mía. 16 Wéne a imène mil skel, e' tö iwakanewé buaë. Ie' tö ikí klö'wé mil doka skel. 17 Es ñies wéne a imène mil böt, e' tö ikí klö'wé mil doka böt. 18 Erë wéne a imène mil et, e' mía ta iyök biéitö e' a itö iwökir inuköl wötéwa.

19 “Ká de taië eta ie'pa wökir dene e' tö ie'pa kié isuöie tö kos ie'pa tö inuköl kí klö'wé. 20 Wéne a imène mil skel, e' de kewé iwökir ska'. Ie' wa inuköl kí debitu mil doka skel. Ie' iché iwökir a: ‘A këképa, be' tö ye' a inuköl me' mil skel, e' kí klö'wéyö mil doka skel.’ 21 Iwökir tö iché ie' a: ‘E' dör buaë, be' dör kanè méso buaë yësyësë. Inuköl elkela me'yö be' a e' wakanewé be' tö yësyësë. E' kueki ye' tö iyi skà meraë be' a taië wakanewé. Be' shkōwa ttsë'nú buaë ye' ta.’ 22 E' ukuöki ta wéne a imène mil böt e' de ta ichéitö: ‘A këképa, be' tö ye' a inuköl me' mil böt, e' kí klö'wéyö mil doka böt.’ 23 Iwökir tö ie' a iché: ‘E' dör buaë, be' dör kanè méso buaë yësyësë. Inuköl elkela me'yö be' a e' wakanewé be' tö yësyësë. E' kueki ye' tö iyi skà meraë be' a taië wakanewé. Be' shkōwa ttsë'nú buaë ye' ta.’

24 “Erë kanè méso a imène mil et, mik e' de, eta ie' tö iché iwökir a: ‘A këképa, ye' wa ijcher tö be' dör wëm er darërëë ese. Be' tö iyi wöshteke wé kë be' wa ikuatkëne eë. Ñies i kë dör be' icha ese klö'wékewa be' dör. 25 E' kueki ye' suane be' yöki dö' ye' tö be' inuköl chōwëwa. E' kueki be' inuköl blé ye' tö iyök a. I' be' inuköl dene ye' wa be' a.’ 26 Eta iwökir tö iüté: ‘Be' dör kanè méso suluë, bikër taië ese. Be' iché tö ye' tö iyi wöshteke wé kë ye' wa ikuatkëne eë ena i kë dör ye' icha ese klö'wékewayö, 27 e' ta be' tö ye' inuköl blöpa inuköl bló wé a as eë ikí klör. Be' ikaneúpa es, e'ma ye' dene eta ye' inuköl ena ikí klöne, e' de ye' ulà a.’ 28-29 Eta ie' tö iché: ‘Wé wa iyi tso' e' a ikí merdaë. Erë wé kë wa i ku', i tso'

e' wa elkela e' yerattsa iyöki. E' kueki inuköl me'yö ie' a, e' yöttsa ie' ulà a ta imú wé wa itso' doka 10.000 e' a. 30 Eta kanè méso suluë i' e' uyöttsa stui ké a, eë pé' suluë iurarak siarë ikà blardaë iweir kueki.’

Jesús tö ká ulitane wakpa shuleraë

31 “Ye' dör S'ditsö Alà, e' dörane s'blúie olo ta' taië ye' biyöchökwakpa kos ta. Mik ye' dene, eta ye' e' tköraká blu' kulé kí ká ulitane wakpa shulök. 32 Ie'pa dapardaë ye' wörki ta ye' tö ie'pa blabatseraë wes iyiwak kkö'nukwak tö obeja ena chibo blabatsè es. 33 S'ser yësyësë esepa dör wes obeja es, ie'pa merawa ye' tö ye' ulà bua'kka. S'ser suluë esepa dör wes chibo es, ie'pa merawa ye' tö ye' ulà bakli'kka. 34-36 Eta ye' tö icheraë wépa tso' ye' ulà bua'kka e'pa a: ‘Ye' dör a' blú. Ye' yë er bua' ché a' a. Mik ye' du' bli wa, eta a' tö ye' dë; mik ye' bak ersinuk, eta a' tö ye' a di' me'; a' kë wa ye' suule, erë a' tö ye' kiéwa buaë a' u a. Ye' bak datsi' kë ta', eta a' tö ye' a datsi' kakme'; ye' bak duök siarë, eta a' dë' ye' kimuk; ye' bak wötëulewa s'wöto wé a, eta a' dë' ye' sauk. E' kueki a' shkōwa i blúie ye' tso' e' a, e' kos yöulebak a' a kam ká i' yör e' yöki.’ 37 Erë s'ser yësyësë e'pa tö ye' a ichakeraë: ‘A Skëképa, sa' kë wa ijcher. ¿Mik sa' tö be' su' tö be' tteke bli tö, e' dë' sa' tö? ¿Mik sa' tö be' su' tö be' tteke ersi tö, e' a di' me' sa' tö? 38 ¿Mik be' dë'bitu sa' u a, kë suule sa' wa, e' ki'wa buaë sa' tö? ¿Mik sa' tö be' su' datsi' kë ta', e' a datsi' kakme' sa' tö? 39 ¿Mik sa' tö be' su' tö be' duöke ö be' wötëulewa s'wöto wé a, e' sauk sa' dë'?” 40 Eta ye' tö ie'pa iüteraë: ‘Moki ye' tö a' a iché tö mik a' tö iyi ekkë buaë o' ye' yamipa siarë ikképa a, eta e' dör wes a' tö ye' wák a iwè es.’

41-43 “E' ukuöki ta ye' tö icheraë wépa tso' ye' ulà bakli'kka e'pa a: ‘Ye' du' bli wa, erë a' kë wa ye' dëne; ye' bak ersinuk, erë a' kë wa ye' a di' mène. Ye' dë' a' ska', kë suule a' wa, erë a' kë wa ye' kinewa a' u a; ye' bak datsi' kë ta', erë a' kë wa datsi' mène ye' a; ye' bak duök ena

wötëulewā s'wōto wé a, erë a' kē dē' ye' sauk. E' kueki a' wōmeulettsabak weinuk siarë. A' e' sköttsa ye' yōki. A' yúshka bö' ñar michoë yöule bë ena iklépa we'ikoie e' a.' ⁴⁴ Erë ie'pa tö ye' a' ichakeraë: 'A Skëképa, e' kē jcher sa' wā. ¿Mik sa' tö be' su' tö be' duöke bli wā? ¿Mik sa' tö be' su' tö be' ersine? ¿Mik be' dē' sa' u a? ¿Mik sa' tö be' su' datsi' kē tā'? ¿Mik sa' tö be' su' duöke ö wötëulewā s'wōto wé a? ¿Mik sa' kē wā be' kimene?' ⁴⁵ Eta ye' tö ie'pa iuteraë: 'Moki ye' tö a' a' ichè tö mik a' kē wā ýi ekkë one s'siarëpa ikképa a, eta e' dör wes kē a' wā ye' wák a' ionë es.' ⁴⁶ S'ser suluë esepa michoë weinuk, erë s'ser yësyësë esepa ser michoë buaë ye' tā.'"

26

Judiowak wökirpa tö Jesús aleritsé klö'wèwā

(Marcos 14.1-2; Lucas 22.1-2; Juan 11.45-53)

¹ Mik Jesús tö s'wöbla'wé kos e' one, eta ie' tö iché ittökatapa a:

² –A' wā ijcher tö böiki se' tö Se' Yépa Yërulune Egipto e' kēwö tkö'weke. E' kēwö ska' tā, ye' dör S'ditsö Alà, e' wömerdattsā ttèwā wötëulewā krus mik.

³ E' kēwö ska' tā sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa ñi dapa'wé sacerdotë kibi kiè Caifás, e' u a. ⁴ Eë ie'pa tö Jesús aleritsé kitö'wé iklö'wōwā ttèwā. ⁵ Erë ie'pa iché ñi a:

–Kë sö iwamblè Se' Yépa Yërulune Egipto e' kēwö tkö'wekesö e' a' as pè' kē shutirka' tajë.

Kiö masmas téka alaköl eköl tö Jesús ki

(Marcos 14.3-9; Juan 12.1-8)

⁶ Jesús tso' Betania, Simón kiri'uk lepra bak, e' u a. ⁷ Ie' tkëria' mesa ki chkök. Eta alaköl eköl de ie' ska', e' wā kiö masmas tuè darërëë ese debitu, e' mí ie' wā iukkuö yöule ák bua'buwa ese a. Eta kiö e' tékaitö Jesús wökir ki. ⁸ Erë mik e' sué ittökatapa tö, eta ie'pa uluneka' tā iché:

–¿Iök kiö se' we'ikéwa ie' tö éanas? ⁹ Iwatormittsa inuköl tajë skéie s'siarëpa kimoie.

¹⁰ E' ttsé Jesús tö tā ie' tö iché ie'pa a:

–¿Iök a' tso' alaköl i' tsiriuk? Ýi buaë wéitö ye' a. ¹¹ S'siarëpa tso' kekraë a' shua, erë ye' kē ku' kekraë a' tā. ¹² Kiö tékaitö ye' ki ye' kanéwoie kam ye' nu wötërwa e' yōki. ¹³ Moki ye' a' a' ichè tö ká wa'ñe wé Skëköl ttè buaë pakarke, eë ipakardaë ñies tö ie' tö i' buaë o' ye' a. Es e' kē chöpawa yi éna.

Judas tö Jesús watké

(Marcos 14.10-11; Lucas 22.3-6)

¹⁴ Jesús ttökatapa dabom eyök kī böl, e'pa eköl dör Judas Iscariote, e' mía sacerdotepa wökirpa ska' ¹⁵ tā ie' tö iché ie'pa a:

–¿Kos a' tö ye' patuëmi Jesús wömottsā a' a?

Eta ie'pa tö inukölchka wöshki mé ie' a' dökā dabom mañayök (30). ¹⁶ E'tami ie' tö kawö yulémi bua'iewā Jesús wömottsā.

Jesús tö Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kēwö bata tkö'wé

(Marcos 14.12-25; Lucas 22.7-23; Juan 13.21-30; 1 Corintios 11.23-26)

¹⁷ Kawö kiè Pan Kë Yöule Iwölöwōka Wa* e' kēwö tsá diwö dewatke. Eta Jesús ttökatapa de ie' ska' tā ie' a' ichaké:

–¿Wé be' ki ikiane tö sa' tö Se' Yépa Yërulune Egipto kēwö tkö'wekesö e' chké kanewé?

¹⁸ Ie' tö ie'pa iuté:

–A' yú Jerusalén, wëm yë' ye' tö a' a' e' u a' tā ichö ie' a: 'S'wöbla'ukwak be' a' ichök ké: Ie' kēwö dökewatke. Ie' datse be' u a' kawö tkö'wekesö e' tkö'uk sa' tā.'

¹⁹ Ie'pa tö iwé wes ie' tö ie'pa a' iché es tā eë ie'pa tö ichké kanewé.

²⁰ Mik katuinetke, eta ie' tkër mesa ki chkök ittökatapa dabom eyök kī böl e'pa tā. ²¹ Ie'pa chköke, e' dalewa ie' tö iché ie'pa a:

* **26:17** Kawö kiè Pan Kë Yöule Iwölöwōka Wa: Kawö e' tkö'weke Israel aleripa dö ká kul, e' diwö tsá kièrakitö Se' Yépa Yërulune Egipto e' kēwö.

—Mokij ye' tō a' a ichè tō a' eköl tō ye' wömerattsä.

²² Ie'pa erianekä tajë tä ichakémi ie' a eköl eköl:

—A Skëkëpa, çye' alè idir?

²³ Ie' tō ie'pa iüté:

—A' tso' ye' tä pan nuuk tkä' etkë a ñè, e' eköl ye' wömerattsä. ²⁴ Ye' dör S'ditsö Alà, e' tä itköraë wës itso' kitule Skëköl yëkkuö kī es. Erë wëstela ina yi ye' wömekettsä, e' tä. Buaë idir wëm e' a tō kē ikunüpa.

²⁵ Etä Judas tō iwömekettsä, e' tō ie' a ichaké:

—A S'wöbla'ukwak, çye' alè idir?

Ie' iüté:

—Be' wák e' chéka.

²⁶ Ie'pa tso'ia chkök, e' shua pan klö'wéitö tä e' kī wëstela chéitö Skëköl a tä iblatéitö tä iwà tié ie'pa a tä ichéitö:

—Pan sē dör ye' chkà, e' ñú a' tō.

²⁷⁻²⁸ E' ukuöki tä tkä' a vino tso', e' klö'wéitö tä e' kī wëstela chéitö Skëköl a tä iméitö ie'pa a tä ichéitö:

—Vino sē dör ye' pé. Ye' tterawa e' pé tērdaë, e' wa ttè pa'alī me' Skëköl tō e' wà de. Ye' ttèwä, e' wa s'tso' tajë e'pa nuì olo'yarmi. E' kuëki a' ulitane tō ikak yö. ²⁹ Ye' tō a' a ichè tō vino kē yepaiayö dö mik ì blúie ye' Yé tso' e' kēwö de da'aie, etä iskà yeraneyö a' tä.

Pedro tō icheraë tō ie' kē wä Jesús suule

(Marcos 14.26-31; Lucas 22.31-34; Juan 13.36-38)

³⁰ Etä ie'pa tō Skëköl ttseittsé, e' ukuöki tä ie'pa míyal Olivo kébata a.

³¹ Jesús tō iché ie'pa a:

—I' nañewe a' ulitane tköyaldä. A' ye' meraat ekörla. E' dör wës itso' kitule Skëköl yëkkuö kī es, e' tō ichè: 'Obeja kkö'nukwak ttewaraëyö tä obeja pordami wī a dià a.† ³² Erë mik ye' ttéwä shkenekane, e' ukuöki tä ye' miraë Galilea a' yöki kewe.

³³ Pedro tō ie' a iché:

—Erë ie'pa ulitane be' memiat ekörla, erë ye' kē tō be' mepaat.

³⁴ Ie' tō iüté:

—Mokij ye' ichè be' a tō i' nañewe, kam dakro ar, e' yöki be' icheraë mañatökicha tō be' kē wä ye' suule.

³⁵ Pedro tō ie' a iché:

—Erë ye' ttëmiwarakitö be' tä, erë kē ye' ichépa tō kē ye' wä be' suule.

Etä ie'pa ulitane ttöke es ëme.

Jesús tté S'yë tä Getsemaní

(Marcos 14.32-42; Lucas 22.39-46)

³⁶ E' ukuöki tä Jesús mía ittökatapa tä ká kiè Getsemaní eë. Ie' tō iché ie'pa a:

—A' atē tulur ië, e' dalewa ye' mía wishkē ttök S'yë tä.

³⁷ Etä ie' wä Pedro ena Zebedeo ala'r bööl, e'pa mítser e' tä. Etä ie' erianemi chkenewami tajë. ³⁸ Ie' tō iché ie'pa a:

—Ye' eriane tajë ttsësquia ye' ttëwamiitö ekkë. A' e' tsuat ië ye' tä, kē a' kapökwa.

³⁹ Ie' mía wishkē tä ie' e' kéutër wöwakköt iski tä ikiéitö Skëköl a i' es: "A yéwö, ì tköraë ye' tä e' dör wës iyi bacha'bachaë yéwasö es. E' mú ulà a ye' yërmittsa, e'ma ye' yöttsa iulà a. Erë kē iwar wës ye' kī ikiane es, iü wës be' kī ikiane es."

⁴⁰ E' ukuöki tä ie' dene wé ittökatapa tulur eë tä ie'pa kuéitö kapötulur tä ichéitö Pedro a:

—¿A' kē wä kapèwä wöklöne dö hora ek è ye' tä? ⁴¹ Kē a' kapökwa. A' ikiö Skëköl a as ì sulu tō a' erkiöweke ese kē e' alöka a' kī. Moki a' éna ì buaë wak, erë a' diché kē dè'ka iwà uk, e' kuëki a' a darërëë idir.

⁴² Etä ie' skà míane wishkē ttökne S'yë tä tä ichéitö: "A yéwö, ì tköraë ye' tä e' mú ulà a ye' yërmittsa, e'ma ye' yöttsa iulà a. Erë iü wës be' kī ikiane es."

⁴³ Mik ie' dene, etä ie'pa kuéneitö kapötulur; ie'pa wöbla surirkewa kapè wä e' kuëki. ⁴⁴ Ie' skà míane wishkē ttök S'yë tä, i' tä idare mañatökicha. Etä itténe wës itté kuaë es. ⁴⁵ E' ukuöki tä ie' dene wé ie' tō ittökatapa mañal méat eë tä ie' tō iché ie'pa a:

† 26:31 Zacarías 13.7

—¿A' kapötulurĩa enukeiã? Ye' dör S'ditsö Alà, e' diwö dekatke mèttsa pè' sulusipa ulà a. ⁴⁶ A' e' köka, yi tö ye' wömekettsa, e' dotke i' ta. Mishka ie' panuk.

Jesús klö'wéwã ibolökpa tö
(*Marcos 14.43-50; Lucas 22.47-53;*
Juan 18.2-11)

⁴⁷ Jesús tso'ia ttök, e' dalewa ittökatapa dabom eyök ki böi (12), e'pa eköl kië Judas, e' debitu pè' ta taië. E' wakpa debitu tabè ki ena kal wölö ki. Ie'pa patkè'mi sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa tö. ⁴⁸ Judas dör iwöméttsa e' tö ie'pa a iyè'bak: “Wé shke'wekeyö wöalattsè wa, e' dör ie', iklö'úwã a' tö.” ⁴⁹ Eta ie' de Jesús ska' ta iché iã:

—¡A S'wöbla'ukwak!

Ta iwöalattséwaitö. ⁵⁰ Jesús tö iché ie' a:

—A yami, i uk be' de, e' ú.

Eta pè' datse Judas ta e'pa de Jesús ska' ta iklö'wéwarakitö.

⁵¹ Eta ie'pa iëter ee Jesús ta e'pa eköl tö itabè yéttsa ta e' wa sacerdotè kibi e' kanè méso kukuöña téttsa. ⁵² Jesús tö iché ie' a:

—Wépa ñippöke tabè wa, esepa dörakã tabè kkö a. E' kueki be' tabè blówãne ikkuölit a. ⁵³ ¿Be' kë wã ijcher tö ye' ki ikiane, e'ma ye' tö ikiëmi ye' Yé a ta ie' tö ibiyöchökwakpa taië döka 70.000 e' patkèmi ye' tsatkök? ⁵⁴ Erë ye' tö ikié es, e' ta ¿wes Skököl yëkkuö ki itso' kitule e' wã tkömi? E' tö ichè tö i suluë tköke ye' ta e' kawöta tkök es.

⁵⁵ Eta ie' tö ichaké pè' ekképa a:

—¿I kueki a' bitë ye' klö'ukwa tabè ki kal wölö ki wes akblökwakpa klö'wéwã es? Kékraë ye' bak e' tkökser Skököl wé a s'wöbla'uk, erë a' kë wã ye' klöçnewã. ⁵⁶ Erë i tköke i' e' dör as iwã tkö wes Skököl ttekölpa tö ikitatbak Skököl yëkkuö ki es.

E' wöshã ta ie' ttökatapa kos tkayalmi tö iméat ekörla.

Jesús demi ie'pa wã Caifás wörki
(*Marcos 14.53-65; Lucas 22.54-*
55,63-71; Juan 18.12-14,19-24)

⁵⁷ Eta pè' tö Jesús klö'wéwã e'pa tö ie' tsémi sacerdotè kibi kië Caifás e' u a. Eë s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ena judiowak kueblupa kos daparke. ⁵⁸ Erë Pedro datse ie'pa itöki kamië döttsa sacerdotè kibi e' u pamik, ee ie' e' tséat tkër Skököl wé shkékpa ta isaük tö i tkömi.

⁵⁹ Eta sacerdotepa wökirpa ena judiowak wökirpa malepa tö ttè yuleke Jesús kkatoie as ie'pa tö iwömüttsa ttèwã. ⁶⁰ Taië pè' de ie' kkatök kachè wa, erë kë yi wã ie' kkatène wè' ie' wömöttsa ttèwã. Bata ekkè ta idebitu böi ikkatök kachè wa, ⁶¹ e'pa tö iché:

—Wëm se tö iyè' tö ie' a Skököl wé olorwãmi, e' yuëkamineitö kã mañat shua.

⁶² Sacerdotè kibi e' kéka ta ichaké Jesús a:

—¿Kë be' ie'pa iuteku' yës? ¿Ñe' ie'pa be' kkateke, e' dör i?

⁶³ Erë Jesús siwã'bléwã ie'pa yöki. Eta sacerdotè kibi tö ichaké ie' a:

—Ichö sa' a yësyèsé Skököl chök e' wörki tö ¿be' dör ie' Alà? ¿Be' dör wé pairine'bitu idi' wa sa' blúie e'?

⁶⁴ Ie' iüté:

—Wes be' iché es idir. Ye' tö iché a' a tö ye' dör S'ditsö Alà, e' sueraë a' tö tkërka Skököl diché ta' taië iyi ulitane tsata e' ulã bua'kka dalöiërta' taië. Nies ye' datskene kashuk a mò a e' sueraë a' tö.

⁶⁵ Eta sacerdotè kibi e' datsi' jchéé ikkachoie tö ilunekã ta ichéitö:

—I ché ie' tö, e' wa ie' tso' Skököl chök suluë. ¿Iie se' ki ikkatökwakpa kí kiarmiia? Ttè suluë chéitö, e' ttsétkesö. ⁶⁶ ¿Ima a' tö ibikeitsè?

Ie'pa tö iüté:

—Ie' wák iãne iwiie, e' kueki ikawöta ttèwã.

⁶⁷ Eta ie'pa wirituöke Jesús wö ki ta itekerakitö taië. Welepa tö ippé iwö ki ⁶⁸ ta ichérakitö:

—Be' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e', e'ma sa' a ichökã ¿yi tö be' ppé?

Pedro tö iblé tö kë ie' wã Jesús suile
(*Marcos 14.66-72; Lucas 22.56-62;*
Juan 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Pedro tkëria sacerdote kibi e' u pamik ta alaköl kanebloke u e' a, ese de eköl ie' ska' ta ichéitö ia:

—Be' ñies dör Jesús Galilea wak e' klé eköl.

⁷⁰ Erë ie' tö iblé sulitane tso' e'pa kukua. Ie' tö iché:

—Ye' kë éna iane tö ì chök be' tso'.

⁷¹ Ie' mía ukkō tkër kañika eë ta alaköl skà tö isué e' tö iché imalepa a:

—Ie' i' dör Jesús Nazaret wak e' klé eköl.

⁷² Etökichane Pedro tö iskà ché:

—Ye' iché Skëköl wörki tö ye' kë wa wëm e' suule!

⁷³ E' kuölö ta wépa tso' eë e'pa debitu ie' ska' ta ichéitö:

—Moki be' dör ie'pa eltë wak, be' ttö ie'pa ttö ttsë.

⁷⁴ Eta ie' iché:

—Skëköl wörki yö ichè tö iwëm e' kë suule ye' wa! Kë idör es, e'ma as ye' kichatër.

E' wöshaë dakro ane, ⁷⁵ ta ì yè' Jesús tö ie' a e' anewa ie' éna, e' dör i': 'Kam dakro ar, e' yöki be' tö icheraë mañatökicha tö be' kë wa ye' suule.' Eta ie' e' yéttsa mía kañika ta eë ie' ié tajë siarë.

27

Jesús mítser Pilato wörki

(*Marcos 15.1; Lucas 23.1-2; Juan 18.28-32*)

¹ Mik ká ñine, eta sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa kos ñi dapa'wéka ileritsök tö “¿wes sö Jesús ttëwami?” ² Ie'pa wa imítser moulewa mé Pilato a. Pilato tkë'ka Roma wökir kibi tö Israel aleripa kë wökirie.

Judas e' ttëwa

³ Judas tö Jesús wato'ttsabak, mik e' wa ijchenewa tö moki Jesús wömenettsa ttëwa, eta e' tö ie' eriawéne tajë. E' kueki ie' mía sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa ska' ta inuköl mène ie' a mañayök (30), e' méneitö ie'pa a. ⁴ Ie' iché ie'pa a:

—Ì sulu wambléyö. Wëm kë ki ì sulu nuí ta', ese wöméttsayö ttëwa.

Erë ie'pa tö ie' iüté:

—Ye' kë ki sa' tkine! Ye' wërke be' wöki!

⁵ Eta ie' inuköl e' uyémine Skëköl wé shua ta imía e' kuli' skéka ta, es ie' e' ttëwa.

⁶ Eta sacerdotepa wökirpa tö inuköl e' shtéka ta ichérakitö:

—Inuköl i' dör s'kötulewa ské, e' kueki ñá idir. Kë iiënuwä inuköl tso' Skëköl a iyi kanéwoie ese a.

⁷ E' kueki ie'pa ttè mé ñi a tö ká tau'ttsasö iwa yuè pöie pë' datse ká bánet blënewa ie, esepa nu blóie. Eta ká kiè Skauchka Yuökwak Ké e' tué ie'pa tö. ⁸ Ie'pa tö ká e' tué s'kötulewa ese ské wa, e' kueki dö ikké ta ká e' kiè Ká Tone S'kötulewa Ské Wa. ⁹ Iyi ekkë kos tka wes Skëköl tteköl kiè Jeremías tö iyë'atbak es. Ie' tö iyë': “Israel aleripa tö iské méka inukölchka wöshki döka dabom mañayök (30), ekkë klö'wé ie'pa tö, ¹⁰ ta e' wa ie'pa tö ká kiè Skauchka Yuökwak Ké e' tué wes Skëköl tö ye' a iyë' es.”* Es Jeremías tö iyë'at.

Pilato tö Jesús a ichaké

(*Marcos 15.2-5; Lucas 23.3-5; Juan 18.33-38*)

¹¹ Jesús mítser ie'pa wa Pilato dör ká e' wökir e' ska' ta e' tö ie' a ichaké:

—¿Be' dör judiowak blú?

Ie' iüté:

—Tö, wes be' iché, e'ma es idir.

¹² Sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa tö ie' kcateke Pilato a, erë Jesús kë wa ie'pa iütëne yës. ¹³ E' kueki Pilato tö ie' a ichaké:

—Ie'pa tö be' kcateke tajë ¿e' kë ttsëne be' wa?

¹⁴ Erë ie' kë wa iütëne yës, e' tö Pilato tkiwéwa darërë.

Jesús métsa ttëwa Pilato tö

(*Marcos 15.6-20; Lucas 23.13-25; Juan 18.38-19.16*)

¹⁵ Judiowak Yépa Yërulune Egipto, e' kéwö wa Pilato wöblar s'wötulewa s'wöto wé a ese yöksa eköl émine wé kiane pë' ki e'. ¹⁶ E' kéwö ska' ta

* 27:10 Jeremías 19.1-13; 32.6-9

wëm tso' wötëule eköl kiè Barrabás kkekaulekà tajë judiowak shuà. ¹⁷ E' kuekì mik ie'pa e' dapa'wë tajë, eta Pilato tö ie'pa a ichaké:

—¿S'wötëulewà wëne kiane a' kì tö ye' tö iyëttsane a' a: Barrabás ö Jesús kiekerakitö wë pairine'bitu idi' wa s'blúie e'?

¹⁸ Ie' tö isuéwà tö ukyëne wa sacerdotepa wökirpa tö Jesús me'ttsa ie' ulà a. E' kuekì ie' tö ie'pa a ichaké es.

¹⁹ Ie' tkërkaia s'shulo kulé kì, eta ilaköl tö ichök patké ie' a: “Nañewe ye' tö Jesús kébisué, e' tö ye' tsiriwétka tajë, e' kuekì be' kë e' tiuk wëm ser yësyësë e' ta.”

²⁰ Erë sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa tö pë' ulitane dakiñé ta ichéraitö: “Ikió Pilato a tö Barrabás ömine erë Jesús ttöwa.”

²¹ Pilato tö ie'pa a iskà chakéne:

—¿Wëpa böl i', wë kiane a' kì tö ye' tö iëmine?

Ie'pa iüté:

—¿Barrabás ömine!

²² Ie' tö ie'pa a ichaké:

—Eta ¿wes Jesús kiekerakitö wë pairine'bitu idi' wa s'blúie e' wëmiyö?

Ie'pa iüté:

—¿Ittöwà wötëulewà krus mik!

²³ Ie' tö ichaké ie'pa a:

—¿Ì kuekì? ¿Ì sulu wambléitö?

Erë ie'pa kí arke:

—¿Iwötöwà krus mik!

²⁴ Ie' tö isué tö ie' kë a Jesús tsatkënuwë wes, pë' kí arkeka tajë, e' kuekì ie' tö di' tsuk patké ta iulà skué ie'pa ulitane wörki iwà kkachoie tö ie' kë iane iwiie. Ie' iché:

—Wëm i' patkeraëyö ttëwà erë e' nuí kë ku' ye' kì. E' nuí ardaë a' ulitane kì.

²⁵ Eta ie'pa ulitane iüté:

—Sa' ena sa' ala'r kos as e' kì inuí ar.

²⁶ Eta Barrabás émi ie' tö. E' ukuökì ta ie' tö Jesús ppök patké tsa' bata daloie wa, ta imëttsaitö inippökwapka ulà a wötëwà krus mik.

²⁷ Eta Pilato ñippökwapka wà Jesús mítser s'wökirpa wë kiè Pretorio e' pamik ta eë ie'pa tö ñippökwapka malepa kos kiëttsa dapa'wë ek tsiní Jesús pamik. ²⁸ Ie'pa tö Jesús

datsi' yëttsa ta datsi' mat dalosh-dalosh ese wa ipaiéraitö blu'ie.

²⁹ Ñies dika'kicha yué wöshkie, e' tkékarakitö iwökir kì blu'ie. Kuaköl wölö méraitö ie' a iulà bua'kka wes blu' es. E' ukuökì ta ie'pa e' tkéwà kuchë kì ie' wörki iwayuoie ta ichéraitö:

—¿Be' dör judiowak blú! ¿Be' kikökka sa' tso'!

³⁰ Ñies ie'pa wiritué iki tajë, ta kuaköl wölö a'tser iulà a, e' yëttsarakitö, e' wa ippéraitö tajë iwökir kì. ³¹ Mik iwayué one, eta datsi' mat daloshdalosh, e' yëttsarakitö ta iwák datsi' iékanerakitö iki ta imítserak iwà wötëwà krus mik.

Jesús wötëne krus mik

(Marcos 15.21-32; Lucas 23.26-43; Juan 19.17-27)

³² Mik ñippökwapka wà Jesús dami e'pa e' yélur eë, eta wëm eköl kué ie'pa tö ñala kì kiè Simón, e' dör Cirene wak. Ie' ké ie'pa tö Jesús krus tsukmi.

³³ Mik ie'pa de ká kiè Gólgota eë (Gólgota wà kiane chë s'wökirdiche), ³⁴ eta ie'pa tö vino shutuule kapöli bacha'bachaë wa, ese mé Jesús a yë. Erë mik ie' tö ipattsé, eta ie' kë wà iyanewa.

³⁵ Mik ie'pa tö iwöté krus mik one, e' ukuökì ta ie'pa iné ñi ma'woie sué tö wes ie'pa tö ie' datsi' blatemi ñi a. ³⁶ E' ukuökì ta ie'pa e' tuluéser ikkö'nuk as kë yi itsatkö. ³⁷ Kaltak kì itso' kitule tö iché: “I' dör Jesús dör judiowak blú e'”, e' batséwarakitö ie' wökir tsaka. E' kit ie'pa tö iwà kkachoie tö ñi nuí kì ie' wötënewà krus mik.

³⁸ Eta ñies wëpa böl akblökwapka wötëwarakitö krus mik, eköl iulà bua'kka, eköl iulà bakli'kka. ³⁹ Pë' tköke eë e'pa tö ichëke sulu, iwökir wötiukerak iwöa, es ichekerakitö:

⁴⁰ —¿Be' së tö Skököl wë tkekettsa, ta ká mañatk ë ta be' tö iyuékane! Moki be' dör Skököl Alà, e'ma be' e' tsatkö, be' e' öwa krus së mik.

⁴¹ Es ñies sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa

ena judiowak kuēblupa, e'pa tō ie' wayueke. Ie'pa ñi a ichöke:

⁴² —O'kapa tsatkéitō erē ie' wák kē a e' tsatkēr. Mokī ie' dör Israel aleripa blú, e'ma as ie' e' öwa krus wí mik, e' iarma ta sa' erblömi ie' mik. ⁴³ ¿Ie' kē wa sa' a iyēne tō ie' dör Skököl Alà? ¡Ie' erblöke Skököl mik e' kī ikiane, e'ma as e' tō itsatkō!

⁴⁴ Dō ñies akblökwakpa böl wötēulewā krus mik ie' o'mik, e'pa tō ie' cheke sulu.

Jesús duowa

(*Marcos 15.33-41; Lucas 23.44-49; Juan 19.28-30*)

⁴⁵ Mik diwö de bata a, etā ká míā ttsettseē ká wa'ñe, dō tsáli diwö de mañat ekkē. ⁴⁶ E' wöshā ta Jesús anekā tajē ta ichē: “Elí, Elí, ¿lemá sabac-tani?” (e' wà kiane chē: A ye' Kököl, a ye' Kököl, ¿iök be' ye' we'ikéttsa?)

⁴⁷ Mik welepa tso' ee, e'pa tō ttē e' ttsé ta ichérakitō:

—Wēm wí tso' Skököl tteköl bak kiē Elías, e' kiök.

⁴⁸ Etā ie'pa eköl tunemi tō suiyök nuwéka vino shkōshkō wa, e' tkéka kuaköl bata kī ta itkéwā ie' kkō mik as ikuyōitō. ⁴⁹ Erē imalepa tō iché ie' a:

—Imúat bër, ipanusö suē tō Elías datse itsatkök.

⁵⁰ Etā ie' skà anene tajē ta iwiköl émiitō. Es iduowā. ⁵¹ E' wöshā ta Skököl wé a ie'pa wā datsi' buririē ese shukuar u blatoie e' jchēnane kákke döttsa iski. Ñies ká wōti'neka ta ák blublu tskiolone. ⁵² Etā pō kköburoolone ta s'batse'rpa blērulone, esepa tajē shkenekane ⁵³ e' yélur ipō a. Ie' du'wā shkenekane, e' ukuökī ta ie'pa de Jerusalén dör ká batse'r ee, ta tajē pē' tō ie'pa sué.

⁵⁴ Roma ñippökwak eköl dör capitán ena imalepa tso' ie' ta Jesús kkō'nuk, mik e'pa tō ká wōti'ne ena i kos tka ee e' sué, etā ie'pa tkirulone ta iché ñi a:

—Mokī wēm wí dör Skököl Alà je'.

⁵⁵ Ñies alakölpa manetwā Galilea Jesús ta ikimuk, e'pa tso'ñak tajē ie' kī sauk kamiē. ⁵⁶ E'pa eköl dör María Magdala wak, iököl dör María dör

Santiago ena José e'pa mi, iököl dör Zebedeo ala'r, e'pa mi.

Jesús nu wötēne pō a

(*Marcos 15.42-47; Lucas 23.50-56; Juan 19.38-42*)

⁵⁷ Wēm eköl tso' kiē José Arimatea wak, e' dör inuköl blú, ñies ie' dör Jesús klé eköl. Mik ká tuirketke, ⁵⁸ etā ie' míā Pilato ska' Jesús nu kiök. Pilato tō imuk ké ie' a. ⁵⁹ Ie' wā imítser patrēwā datsi' ukuö bua'buā saruru maneneē ese wa. ⁶⁰ E' ukuökī ta ie' tō ibléwā ákuk bine pa'alī iwák nu blóie e' a. Ie' tō ák bērie trémi dō pō kkō mik, e' wa iwötéwā. E' ukuökī ta imía. ⁶¹ Erē María Magdala wak ena María skà, e'pa atē tulur pō kkō wöshā.

Jesús nu blēne e' kkō'né Shkēkīpa tō

⁶² E' bule es e' dör eno diwö, etā sacerdotepa wökirpa ena fariseowakpa míyal ñita ttök Pilato ta. ⁶³ Ie'pa iché ia:

—A kēkēpa, sa' éna ianewā tō mik kachökwaq e' bak ttsé'ka, etā ie' tō iyē' tō ie' duowā e' kī ká de mañat etā ishkerdakane. ⁶⁴ E' kuēki sa' tō be' a ikiē tō pō kkō'nuk patkō dōka ká mañat dō' ittökatapa dō inú ekiblökwa ta i' ukuökī ta ichēnerakitō sulitane a tō ishkenekane. E' wérakitō es, e' ta e' dör kachē tajē shutē tkōka ikache kewe e' tsata.

⁶⁵ Pilato tō iché ie'pa a:

—Se a' wā ñippökwakpa tso', a' yú ikkō'nuk bua'iewā kos a' a ikkō'narmi ekkē.

⁶⁶ Etā ie'pa míā pō a ta íyi batséwarakitō pō kkō mik as kē yi mi'waiā ee. Ie'pa tō ñippökwakpa méat pō kkō'nuk, etā iwákpa míyal.

28

Jesús shkenekane

(*Marcos 16.1-8; Lucas 24.1-12; Juan 20.1-10*)

¹ Eno diwö tka, e' bule es e' dör domingo e' ñirketke ta María Magdala wak ena María skà, e'pa míyal Jesús pō sauk. ² E' wöshā ta Skököl biyöchökwak eköl tso' ká jai a e' de, etā í tka darerēē. Ie' míā pō a ta ák bastkēr e' tréuitō bánet ta ie' e' tkēsēr

iki. ³ Ie' wõnarke dalölöë wës alá wõnar es, idatsi' damiwa saruruë wës suiyök es. ⁴ Mik ñippökwakpa tö e' sué, eta ie'pa tkirulune painékarak siwa' arulune suane ë wa, atë wës s'duowa es. ⁵ Eta Skököl biyöchökwak tö iché alakölpa a:

—Kë a' suanuk. Ye' wa ijcher tö a' tso' Jesús kötëwa krus mik, e' nu yulök. ⁶⁻⁷ Erë ye' de a' a ichök tö kë iku' ie, ishkenekane wës ie' tö iyë'atbak es. A' shkõ wé ie'pa tö inú me'wa e' tö weblök. E' ukuök i ta a' yú bet ibiyö chök ittökatapa a: 'Ie' shkenekane, e' mir a' yöki kewe Galilea, eë a' tö isuëraë.'

Jesús e' kkaché alakölpa a

⁸ Eta alakölpa míyal shkalalaë. Ie'pa suane erë ñies ie'pa ttsë'ne buaë. Ie'pa tunemirak ibiyö muk Jesús ttökatapa a. ⁹ E' wösha ta Jesús de dur ie'pa wörki ta ie'pa shke'wëitö. Ie'pa dewa ie' ska' ta ie'pa e' tuléwa kuchë ki ta iklö paklö'wëwarakitö ta idalöierakitö. ¹⁰ Ie' tö iché ie'pa a:

—Kë a' suanuk. A' yú ichök ye' ttökatapa a tö a' yú Galilea ta eë a' tö ye' suëraë.

Ñippökwakpa patoule kachök

¹¹ Alakölpa míyal, e' dalewa ñippökwakpa tso' pö kkö'nuk e'pa welepa míyal Jerusalén ta i qos tka e' pakéraitö sëraa sacerdotëpa wökirpa a. ¹² Sacerdotëpa wökirpa míyal ttök judiowak kueblupa ta. Ie'pa ttë mé ñi a: "Sú sô ñippökwakpa patuë inuköl taië wa as ie'pa ichö wës se' ki ikiane es." ¹³ Ie'pa tö iché ñippökwakpa a:

—A' ichö tö nañewe a' kapolur e' dalewa Jesús ttökatapa debitu e' wa inú mítser. ¹⁴ A' wökir kibi wa ijchenewa, e' ta sa' ttöraë ie' ta a' tsatkoie. Es kë i tköpa a' ta.

¹⁵ Eta iñippökwakpa tö inuköl e' klö'wé ta ichéraitö wës ie'pa ké ichök es. Dö i'ñe ta kachë e' pakekeia judiowak tö.

Jesús tö ittökatapa patké ie' ttë pakök ká ulitane wakpa a

(*Marcos 16.14-18; Lucas 24.36-49; Juan 20.19-23*)

¹⁶ Eta Jesús ttökatapa dabom eyök kí eköl (11), e'pa míyal Galilea kabata a wé ie' tö ie'pa a iyë' ee. ¹⁷ Mik ie'pa tö isué, eta ie'pa tö idalöié, erë ie'pa welepa tö ibikeitséka bötböt. ¹⁸ Ie' de ie'pa ska' ta ichéitö:

—Skököl tö ye' tkë'ka iyi ulitane wökirie ká jai a ena ká i' a. ¹⁹ E' kueki a' yú ká ulitane a s'yuök ye' ttökatapaie. Ie'pa wöskuö S'yë ena ye' dör ilá ena Wiköl Batse'r e' ttö wa. ²⁰ Ñies ttë qos wà dalöiök a' ka' ye' tö, e' wa ie'pa wöbla'ú as ñies ie'pa tö iwà dalöiö. Ye' ser michoë a' ta kekraë. Erë ká i' enewatke, erë ye' kë tö a' mepaat a' wakpa ë.

Jesús Tté Buaë Kit San Marcos tö Marcos

Yi tö yëkkuö i' kit e' kiè Marcos. Ñies ie' kiè Juan Marcos. Ie' kë dör Jesús ttekölpa tsá dabom eyök kī bōl e'pa ekōl. Erë wele tö ibikeitsè tö ie' dör Pedro klé. E' kueki pē' taië tö ibikeitsè tö Pedro tö ie' kīme' yëkkuö i' shtök. Ñies ie'pa ibikeitsè tö Marcos bak senuk Jerusalén, e' kueki i' o' Jesús tö ena i' yē'itō e' ane buaë ie' éna.

Jesús dör Skëköl alà e' dē'bitū ká i' kī e' tö íyi buaë o' taië sulitane a ie'pa wörki. E' kit Marcos tö yëkkuö i' kī. Ie' kī ikiane tö sulitane wa ijcherwa. Ñies wes Jesús weine taië ena iwötēnewa krus mik e' paké ie' tö taië. Jesús weine taië ena idu'wa, e' ukuöki ishkenekane, e' kueki idiché ta' taië tkōka se' bolök Satanás tsata. I'ñe ta' kekraë ie' tso' se' kimoie, e' kiane Marcos kī tö se' wa ijcher. E' kueki ie' tö yëkkuö i' kit.

Marcos i' tté tso' kitule Hechos 12.12,25; 13.5,13; 15.36-39 ena 2 Timoteo 4.11 e' kī. Erë kë s'wa ijcher yësyēsè tö mik ie' tö yëkkuö i' kit, erë se' taië tö ibikeitsè tö ikititō Jesús kune' e' kī duas de dabom skeyök (50) ena dabom kuryök (70) e' shū ulat.

Juan s'wöskuök tö s'patté
(Mateo 3.1-12; Lucas 3.1-9,15-17;
Juan 1.19-28)

¹ Jesucristo dör Skëköl Alà, e' tté buaë dör i' es.

² Ká iaiaë Skëköl tteköl kiè Isaías e' tö ikitat yëkkuö kī, e' ichè i' es: Skëköl tö ichè: “Ye' tso'tke ye' tté pakökwak patkōk be' yōkī kewe, be' ñalé yuök.*

³ Ká sir poë wé kë yi serku' ee' ie' ttōraë aneule:

‘A' er mane'ú Skëköl datse e' yōki, e' dör wes ñala yuēsō yësyēsè ie' yōki es.’”†

Es Isaías tö iyē'at.

* 1:2 Malaquías 3.1 † 1:3 Isaías 40.3

⁴ Es Juan S'wöskuökwak tso' ká sir poë wé kë yi serku' ee, e' tö s'pattémi i' es: “A' er mane'ú Skëköl a as a' nuì olo'yōitō a' kī tā a' e' wöskuölor iwà kkachōie.”⁵ Jerusalén wakpa ena ká malepa tso' Judea e' wakpa kos döke ie' ttōke e' ttsök. Ie'pa e' wamblō sulu kos e' chekekarakitō tā Juan tö iwöskuekelor di' kiè Jordán e' a.

⁶ Juan datsi' yöule kameio köyök wa; ikipamo yöule iyiwak kkuölit wa. Ie' chkè dör ditski ena bulali. ⁷ Tté pakeke ie' tö ie'pa a i' es: “Ye' itōki idatse ekōl, e' dör kekēpa taië ye' tsata, e' kueki ie' klökkuö kicha è kë wötsēnanuk ye' siarla e' a. ⁸ Ye' tö a' wöskueke di' a, erë ie' tö a' ierawa Wiköl Batse'r a.”

Juan tö Jesús wöskué
(Mateo 3.13-17; Lucas 3.21-22)

⁹ E' kēwō ska' tā Jesús e' yéttsa Nazaret atē Galilea ee, e' de Jordán tā ee Juan tö ie' wöskué. ¹⁰ Mik ie' wösune e' e' duékane di' a, e' wōsha tā ie' isué tö ká jai kkōbunane tā Skëköl Wiköl bite ie' kī nuböl sū. ¹¹ Eta ttō ttsēne datse ká jai a, e' tö ichè: “Be' dör ye' alà dalër taië ye' éna, e' wër ye' wa buaë shūte.”

Satanás tö Jesús erkiöwé i' sulu wamblök
(Mateo 4.1-11; Lucas 4.1-13)

¹² E' ukuöki tā Skëköl Wiköl tö Jesús ké shkōkmi ká sir poë wé kë yi serku' ee. ¹³ Eë iyiwak sulusi tso' taië. Eë ie' sené ká dabom tkëyök (40), e' dalewa Satanás tö ie' erkiöwé i' sulu wamblök. Skëköl biyöchökwakpa tö ie' kīmé.

Jesús tö ie' kanè wawémitke Galilea
(Mateo 3.1-12; Lucas 3.1-9,15-17;
Juan 1.19-28)

¹⁴ Juan klö'wéwarakitō wötéwa s'wōto wé a, e' ukuöki tā Jesús miá Galilea Skëköl tté buaë e' pakök. ¹⁵ Ie' s'patteke i' es: “I' blúie Skëköl tso' e' kēwō dewatke tsinet. E' kueki a' er mane'ú ie' a tā ie' tté buaë e' klō'ú.”

Jesús tö nima klö'ukwakpa döka tkël e'pa kié
(Mateo 4.18-22; Lucas 5.1-11)

16 Mik Jesús shkōrami batsōri kiè Galilea e' kkōmik, etā wēpa bōl suéitō. E'pa dōr Simón ena ièl Andrés. Ie'pa dōr nima klō'ukwakpa. Ie'pa tso' ikla' uyōk batsōri a nima klō'woie.

17 Jesús tō ie'pa a iché:

—A' shkō ye' tā. A' yueraëyō s'ditsō klō'uk ye' a ye' ttōkataie.

18 E' bet tā ie'pa tō ikla' tuléat ta míyal ie' tā.

19 E' wī'kie Jesús tō Santiago ena ièl kiè Juan e'pa sué. Ie'pa dōr Zebedeo ala'r. Ie'pa tulur kanō a ikla' wōyuōk. 20 E' wōshā tā Jesús tō ikiémirak e' tā. Etā ie'pa tō iyé méat ikanè mésopa ta kanō shua tā imíyal Jesús tā.

Jesús tō aknama trē'wéshkar wēm ekōl a

(Lucas 4.31-37)

21 Ie'pa demi ká kiè Cafarnaúm ee. Eno diwō a Jesús tkawā judiowak ñi dapa'wo wé a tā ie' tō s'wōbla'wémítke. 22 Ie' tō s'wōbla'wēke ttè mokī diché tā' taië ese wa. E' kē dōr wēs s'wōbla'uk ttè dalōièno wa wakpa tō s'wōbla'wēke es. E' kuëkī e' tō wépa tso' ittōk e'pa tkiwéwā. 23 Etā eē wēm ekōl tso' e' a wimblu sulusi tso' e' tō iché aneule:

24—A Jesús Nazaret wak, ¿iè be' tso' sa' tsiriuk? ¿Be' debitu sa' eukwa? Ye' wā be' suule. Ye' wā ijcher tō be' dōr yi dōr batse'r patkē'bitū Skëkōl tō e'.

25 Jesús tō wimblu e' uñé:

—¡Be' siwā'blōwā, be' e' yōttsā wēm se a!

26 Wimblu sulusi tō wēm siwā' éwa tā ianekā taië tā ie' yéttā iā. 27 Sulitane tkinewā iweblök tā iñi chakérak:

—¿Wí dōr ì? ¡Ie' s'wōbla'wēke ttè pa'alī wa ena diché wa dō wimblupa sulusi kèitō e' yōktsā tā ittō iutérakitō ekkē!

28 E' bet tā ie' tté bunekā Galilea kōs a.

Jesús tō Simón yàk bua'wéne
(Mateo 8.14-15; Lucas 4.38-39)

29 Mik ie'pa e' yélur ñi dapa'wo wé a tā Jesús míā Simón ena Andrés e'pa u a. Santiago ena Juan mí ie' tā. 30 Ee Simón yàk me'r ká kī kiri'wēke duè dalölō tō, e' ché ie'pa tō Jesús a. 31 Etā ie' e' skéwā tā iklō'wéitō iulà a tā ikimé e' tkōkser. E' bet tā duè dalölō ie' éwa tā ie' e' kékā ilè yulök ie'pa a ñè.

Jesús tō taië s'kirirke esepa bua'wéne

(Mateo 8.16-17; Lucas 4.40-41)

32 Ká tuine diwō míwatke tā s'kirirke ena wépa a aknama tso' esepa kōs debiturak iwā Jesús ska'‡

33 Ká e' wakpa kōs e' dapa'wékā ukkō a. 34 Etā ie' tō duè ulitane bua'wéne pē' tso' taië e'pa a. Ñies aknamapa taië trē'wéyalitō. Erè aknamapa wā ijcher yi dōr ie', e' kuëkī ie' kē wā kawō mène ie'pa a ttök.

Jesús tō Skëkōl ttè paké judiowak ñi dapa'wo wé a

(Lucas 4.42-44)

35 Ká ñirketke iā ttsettseë, tā Jesús e' kékā míā bánet wé kē yi ku' ese ska' ttök S'yé tā. 36 Etā Simón ena iwapiepa míyal ie' yulök. 37 Mik ikuéwarakitō, etā ie'pa ie' a iché:

—Sulitane tso' be' yulök.

38 Erè ie' tō ie'pa iuté:

—Mishka ká tso' tsinet tsinet ese a. Ñies eē ye' ké Skëkōl ttè pakök, eseie ye' dē'bitū.

39 Es Jesús shké ká tso' Galilea e' kōs a ttè pakök judiowak ñi dapa'wo wé kōs a, ñies aknama trē'ukyal.

Wēm ekōl kiri'wēke lepra tō e' bua'wéne Jesús tō

(Mateo 8.1-4; Lucas 5.12-16)

40 Wēm ekōl kiri'wēke lepra tō, e' e' skéwā Jesús o'mik tā ie' e' tkéwā kuché kī tā iché iā:

—Be' kī ikiane, e' tā be' a ye' buarmine as ye' batse'rne.

41 Jesús tō ie' sué er siarē wa tā ikéwaitō ulà wa tā iché:

—Tō, ye' kī ikiane. Be' dene batse'r.

‡ 1:32 Diwō e' dōr eno diwō, e' kuëkī s'kirirke kōs kē dē' ie'pa wā Jesús ska' ñiwe. Ie'pa kē a kawō tā' kaneblok eno diwō a. Ie'pa a tā íyi ö yile tsémi e' dōr kanè. E' kuëkī ie'pa tō s'kirirke tsémi Jesús ska' diwō míwatke e' ukuökī, ekkē eno diwō erkerö e' kuëkī.

42 E' wösha ta wëm buanene batse'nene. 43-44 E' ukuöki Jesús tö ie' a iché:

—Ye' ttö ttsö, ì tka be' ta e' kë char yi a. Be' yú e' kkachök sacerdote a. Ì muk Moisés tö a' ka' e' batse'woie e' tsúmi mè Skëköl a iwà kkachoie.

45 Erë wëm mía ta ie' e' kéka ì tka ita e' pakök sulitane a. E' kueki Jesús kë a e' kkayënuwé pé' tso' taië ese ska'. Ie' kawöta e' tsukat kañika wé kë pé' ku' ese ska', erë ká wa'ñe wakpa datse ie' ska'.

2

Wëm eköl kraulewa e' bua'wéne Jesús tö

(Mateo 9.1-8; Lucas 5.17-26)

1 Ká wekké alè kuöki ta Jesús dene Cafarnaúm. Mik pé' wá ijchenewa tö ie' tkër u a, 2 eta taië ie'pa e' dapa'wé ie' ska' kë chë'kaia weshke, kë chë'kaia ukkö a ekké. Ie' tso' Skëköl ttè pakök ie'pa a. 3 E' dalewa wëpa dökä tkël wá wëm kraulewa kë karka debitu eköl ka'la ki. 4 Erë taië s'tso', e' kueki kë wes ie'pa tkömi weshke Jesús ska'. E' kueki ie' tsaka u tsabata jchéé* ie'pa tö ta iduè émirakitö enaë e' a döttsa iski. 5 Mik Jesús tö isuë tö mokí ie'pa erblé ie' mik, eta ie' iché ikirirke e' a:

—A alà, ì sulu kos wamblébö, e' nuì olone be' ki.

6 Erë s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa welepa tular ee, e'pa ibikeitsè: 7 “¿Ì kueki wëm wí ttö es? Skëköl ë a se' nuì olo'yarmi. Ì ché ie' tö e' wa ie' tso' Skëköl chök suluë.” 8 Erë ì bikietsök ie'pa tso' e' suéwa Jesús tö bet. E' kueki ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿Ì kueki a' tö ibikeitseke es? 9 Ye' tö s'kraulewa diö bua'wëmine as ishköne, e' ta ¿wes a' tö iklö'wëmi tö ye' kë a inuì olonuk iki? 10 Ye' dör S'ditsö Alà, sú e' tö a' a ikkachè tö ye' wa kawö ta' ká i' a nuì olo'yoie.

Eta ie' tö iché wëm kraulewa e' a:

11 —Be' e' koka, be' ka'la koka ta be' yúne u a.

12 Bet ta ie' e' kéka, ika'la kéka, ta imía sulitane wörki. E' tö ie'pa kos tkiwéwa ta ie'pa tö Skëköl kikéka taië ta ichéraitö:

—Kë se' wá iyi wíse suule yës.

Jesús tö Leví kié ittökataie

(Mateo 9.9-13; Lucas 5.27-32)

13 E' ukuöki ta Jesús míane batsöri kkömik ta pé' e' dapa'wéka ie' ska' ta ie' tö ie'pa wöbla'weke. 14 Ie' domitkö ta ie' tö inuköl shtökwak Roma wökirpa a e' sué eköl tkër ikaneblöke e' wé a. E' dör Leví dör Alfeo aladulaköl. Ie' tö iché ia:

—Be' shkö ye' ta ye' ttökataie.

Eta ie' e' kéka ta imía Jesús ta.

15 E' ukuöki Jesús tso' chkök Leví u a. Pé' shköke tsakië Jesús ta, e' kueki inuköl shtökwakpa ena pé' sulusipa skà tularnak chkök ie' ena ittökatapa ta. 16 S'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa welepa dör fariseowakpa. Mik e'pa wele tö Jesús sué tö ichköke pé' esepa ta, eta ie'pa tö ichaké ittökatapa a:

—¿Iök a' wöbla'ukwak chköke inuköl shtökwakpa ta ena pé' sulusipa skà ta?

17 Jesús tö ittsé ta ichéitö iarak:

—Wépa kë kirirku' esepa kë ki s'kapeyökwak kiane, erë wépa kirirke esepa ki ikiane. Ye' kë dë'bitu wépa e' ttsö tö ie'pa serke yësyësë esepa kiök. Ye' dë'bitu pé' sulusipa kiök.

Ì kueki Jesús ttökatapa kë batsöta'

(Mateo 9.14-17; Lucas 5.33-39)

18 Etökicha ta Juan S'wöskuökwak ttökatapa ena fariseowakpa tso' batsök, eta pé' welepa de Jesús ska' ta ichakéraitö ie' a:

—Juan S'wöskuökwak ttökatapa ena fariseowakpa klépa batsöke. ¿Ì kueki be' ttökatapa kë batsö?

19 Jesús tö ie'pa iuté:

—Mik s'kiule ulabatsè kéwö tkö'uk, eta ¿wes ie'pa batsömi wëm ulabatske e' tso'ia ie'pa ta e' dalewa? Ie' tso'ia ie'pa ta, e' dalewa ie'pa kë batsöpa. 20 Erë ikéwö döraë eta ie' mi'datser ie'pa yöki. E' je' ta ie'pa batsöraë.

* 2:4 u tsabata jchéé: Ie'pa u tsabata dör kkuëie, e' ki ie'pa shköke.

21 “Kě yi tō datsi' kěchke wöyuepawa datsi'tak pa'alī wa, datsi'tak pa'alī wöklōneka, e' tō datsi' kěchkela shukuèe ta ikī jchēe taiē. 22 Nies kē yi tō vino pa'alī tepaka iyiwak kkuōlit yöule ibloie ese kěchke a. Itékasō es, e' ta mik ibacha'nebitu, eta ikkuōlit jchēemiitō. Es vino ena ikkuōlit weirwami ěme. E' kueki vino pa'alī tekeka ikkuōlit pa'alī a.”

Jesús ttōkatapa tō trigowō butsé eno diwō a

(Mateo 12.1-8; Lucas 6.1-5)

23 Etōkicha ta eno diwō a, Jesús dami trigo shua ta ittōkatapa tō trigowō butsémi ishkōrami e' dalewa katē. 24 Fariseowakpa tō ie' a ichaké:

—Sa' ttō ttsō, ¿i kueki be' ttōkatapa tso' i kē kēwō ta' wē eno diwō a ese uk?

25 Erē ie' iuté:

—Etōkicha ká iaiaē mik David ena iklépa du' bli wa ta kē ie'pa wa i dami ñē, eta i o' ie' tō ¿e' kē aritsule a' wa Skēkōl yēkuō kī? 26 Mik Abiatar dōr sacerdote kibi, e' kēwō ska' ta David dewa Skēkōl wé a ta pan meule Skēkōl a e' ñéitō ta ñies iméitō iklépa a ñē. Sacerdotepa ē a pan ese kēwō ta' ñē. Erē a' éna iane tō i o' David tō e' kē dōr suluē Skēkōl wōa.

27 Ie' tō ikī ché:

—Eno diwō meneat s'ditsō kimoie, erē s'ditsō kē yöne eno diwō ē batseitsōk. 28 E' kueki ye' dōr S'ditsō Alà, e' wa kawō ta' ichoie tō i dōr buaē o' i dōr suluē wē eno diwō a.

3

Wēm ulà siulewa e' pakē

(Mateo 12.9-14; Lucas 6.6-11)

1 Jesús skà dewane judiowak ñi dapa'wō wé a, ta eē wēm tkēr ekōl ulà etk siulewa. 2 Ie'pa éna ie' kkatatak ilē kī, e' kueki ie'pa tso' ie' weblōk tō wēm ñē' bua'wēmine ie' tō eno diwō a. 3 Ie' tō iché wēm ulà siulewa e' a:

—Be' e' kōka ta' be' e' duōser iē suli-tane wōshaē.

4 Ie' tō ie'pa a iché:

—¿I kēwō ta' se' a wē eno diwō a: i buaē o' i suluē? ¿S'tsaṭkōk o' s'ttōkwā?

Erē ie'pa siwa'bléwa ie' yöki. 5 Ie' tō ie'pa weblé kēsik wa. Ie'pa er darērēe e' tō ie' eriawé. Ie' iché wēm a:

—Be' ulà shulōō.

Ta ie' ulà shulée ta ibuanene. 6 Eta fariseowakpa ponemi, e' bet ta ie'pa ñi dapa'wéka Herodes klépa ta iler-itsōk Jesús ttowaie.

Taiē pē' tso' batsōri kkōmik

7 Eta Jesús mía ittōkatapa ta batsōri kkōmik ta taiē Galilea wakpa míyal ie' ta. 8 Nies pē' tso' taiē eē datse Jerusalén ena Judea ká malepa a. Nies ie'pa datse Idumea ena Jordán wışet ena ká wé Tiro ena Sidón aē eē. Ie'pa tō i kōs weke Jesús tō e' ttē ttsē' e' kueki ie'pa de iweblōk. 9-10 S'kirirke taiē bua'wétke Jesús tō, e' kueki imalepa taiē e' uyōkeka ie' kī ikōkwa. E' kueki ie' tō iché ittōkatapa a tō kanò tsūbitu tērtke dō' ie'pa tō ye' tuéwa darērē.

11 Mik wépa a wimblupa sulusi tso' esepa tō ie' sué, eta ie'pa e' tulélur kuchē kī ie' wōa ta iarkerak:

—iBe' dōr Skēkōl Alà!

12 Erē ie' tō ie'pa a iché kēsik wa:

—iKē ye' ttē pparka!

Jesús tō ittekōlpa tsá dabom eyōk kī bōl e'pa shushté

(Mateo 10.1-4; Lucas 6.12-16)

13 E' ukuōki ta Jesús mía kabata a. Eta wépa kiane ie' kī kiē, e'pa kiéitō ta ibiterak ie' ska'. 14 Ie' tō ie'pa shushté dabom eyōk kī bōl shkōk ie' ta ena patkēmi ie' ttē pakōk. E'pa kiē mékaitō ittekōlpa tsá. 15 Ie'pa a diché méitō aknama trē'ukyal. 16 Ie'pa kiē i' es: Simón, e' kiē mékaitō Pedro; 17 Santiago ena iēl Juan, e'pa dōr Zebedeo aladulakōlpa, e'pa kiē skà mékaitō Boanerges (kiē e' wà kiane chē “wépa dōr wēs alá es”); 18 Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás ena Santiago dōr Alfeo alá; ena Tadeo, Simón Celote, 19 ena Judas Iscariote tō Jesús wōmekettsa aishkuō ta ibolōkpa a e'.

Jesús ena Beelzebú

(Mateo 12.22-32; Lucas 11.14-23; 12.10)

20 E' ukuöki ta Jesús dewa u a ittökatapa ta. Eta tajë pë' ñi dapa'wékane kë wa ie'pa chko ekkë. 21 Mik Jesús yamipa ekka wa ijchenewa tö wes ie' tso', eta ie'pa de itsukmi iyërke tö ie' alinekā e' kueki.

22 Ñies s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa datse Jerusalén e'pa tö Jesús ché i' es: “Beelzebú dör bé e' tö wëm wí éna ká chówéwa, e' diché wa ie' tö aknama trë'wekeyal.”

23 Eta Jesús ikiéttsarak ta ikleítö iarak i' es: “¿Wes Satanás e' trë'ùshkarmi? 24 S'serke ká etkë ki e' ñi blabatsélor ñippök ñita, kë wöklör, e' ta ie'pa wákpa mir wa'k ëme. 25 Ñies ñi yamipa e' kékā ñippök ñita, kë wöklör, e' ta ie'pa mir wa'k ëme. 26 Es ñies Satanás klépa mú ñi blabatsélor ñippök ñita, e' ta idiché wöarwami ta ierdawarak.

27 “Kë yi mi'pawa wëm diché tajë ese u a ie' íyi ekiblök kam ie' tö iwák maüwa e' yöki. Es ëme íyi ekiblërmi.

28 “Moki ye' tö a' a ichè tö ì sulu kos wambleke a' tö, ñies Skéköl cheke a' tö sulu kos e' nuí olo'yëmitö a' ki. 29 Erë yi isie tö Wiköl Batse'r ché suluë, ese kë ki inuí olorpa, itso' iki kekraë.”

30 Ie'pa iyë' tö wimblu sulusi tö ie' éna ká chówéwa e' kueki Jesús tö e' ché ie'pa a.

Jesús mi ena iëlpa de iweblök (Mateo 12.46-50; Lucas 8.19-21)

31 E' ukuöki ta Jesús mi ena iëlpa ena ikutapa e'pa debitu ie' yulök, erë ie'pa kë dë'wa weshke. Ie'pa tö ikiök patké.

32 Pë' tulur ie' pamik e'pa tö iché ia:

—Be' mi ena be' ëlpa ena be' kutapa e'pa shkō be' weblök.

33 Ie' iüté:

—¿Yi dör ye' mi ena ye' ëlpa ena ye' kutapa?

34-35 Wépa tulur ie' pamik e' suéitö ëk ta ichéitö:

—Yi isie tö ì kiane Skéköl ki ese wé, ese dör wes ye' ël ena ye' kutā ena ye' mi es. E' kueki ie'pa ikképa dör wes ye' mi ena ye' ëlpa ena ye' kutapa es.

4

Të kuatkökwak tté (Mateo 13.1-9; Lucas 8.4-8)

1 Etökicha ta Jesús s'wöbla'wémitke batsöri kkömik. Pë' dapanë tajë ipamik, e' kueki ie' e' iéka kanò tkërki tsinet ese etö a. Ee ie' e' tkéser ie'pa wöbla'uk. Ie'pa kos atë batsöri kkömik ie' ttö ttsök. 2 Ee ie' tö ttë tsakjë kleé ie'pa a iwöbla'woie, e' et dör i' es: 3 “A' tö ittö. Etökicha ta wëm eköl míā të kuatkök ppé ululu ëme* 4 Mik ie' tso' iwö ppök, eta ditsöwö wele anewa ñala ska' ta dù debitu tö ikatéwa. 5 Ditsöwö wele anewa áklo a wé íyök kë ta' tajë ese ska'. Íyök kë ta' tajë, e' kueki bet ta' itskine. 6 Erë kë iwí kicha ta' tajë, e' kueki mik diba anekā iki, eta isinewa. 7 Ditsöwö wele anewa dika'chka shua. Dika'chka ena ditsöwö talane ñita, erë dika'chka e' aléka iki, kë wöne. 8 Erë ditsöwö wele ane íyök bua'buā ki ese tsikine talane wöne buaë. Wele wöne dōka dabom mañayök (30) elka elka, wele dabom teryök (60), wele cien eyök (100).”

9 Eta ie' tö ie'pa a iché: “¡A' éna ye' ttö ttsak, e' ma ikukueblō bua'ie!”

10 Mik ie' tso' iwö ppök, eta ditsöwö wele anewa ñala ska' ta dù debitu tö ikatéwa. 5 Ditsöwö wele anewa áklo a wé íyök kë ta' tajë ese ska'. Íyök kë ta' tajë, e' kueki bet ta' itskine. 6 Erë kë iwí kicha ta' tajë, e' kueki mik diba anekā iki, eta isinewa. 7 Ditsöwö wele anewa dika'chka shua. Dika'chka ena ditsöwö talane ñita, erë dika'chka e' aléka iki, kë wöne. 8 Erë ditsöwö wele ane íyök bua'buā ki ese tsikine talane wöne buaë. Wele wöne dōka dabom mañayök (30) elka elka, wele dabom teryök (60), wele cien eyök (100).”

9 Eta ie' tö ie'pa a iché: “¡A' éna ye' ttö ttsak, e' ma ikukueblō bua'ie!”

10 Mik ie' tso' iwö ppök, eta ditsöwö wele anewa ñala ska' ta dù debitu tö ikatéwa. 5 Ditsöwö wele anewa áklo a wé íyök kë ta' tajë ese ska'. Íyök kë ta' tajë, e' kueki bet ta' itskine. 6 Erë kë iwí kicha ta' tajë, e' kueki mik diba anekā iki, eta isinewa. 7 Ditsöwö wele anewa dika'chka shua. Dika'chka ena ditsöwö talane ñita, erë dika'chka e' aléka iki, kë wöne. 8 Erë ditsöwö wele ane íyök bua'buā ki ese tsikine talane wöne buaë. Wele wöne dōka dabom mañayök (30) elka elka, wele dabom teryök (60), wele cien eyök (100).”

9 Eta ie' tö ie'pa a iché: “¡A' éna ye' ttö ttsak, e' ma ikukueblō bua'ie!”

10 Mik ie' tso' iwö ppök, eta ditsöwö wele anewa ñala ska' ta dù debitu tö ikatéwa. 5 Ditsöwö wele anewa áklo a wé íyök kë ta' tajë ese ska'. Íyök kë ta' tajë, e' kueki bet ta' itskine. 6 Erë kë iwí kicha ta' tajë, e' kueki mik diba anekā iki, eta isinewa. 7 Ditsöwö wele anewa dika'chka shua. Dika'chka ena ditsöwö talane ñita, erë dika'chka e' aléka iki, kë wöne. 8 Erë ditsöwö wele ane íyök bua'buā ki ese tsikine talane wöne buaë. Wele wöne dōka dabom mañayök (30) elka elka, wele dabom teryök (60), wele cien eyök (100).”

9 Eta ie' tö ie'pa a iché: “¡A' éna ye' ttö ttsak, e' ma ikukueblō bua'ie!”

10 Mik ie' tso' iwö ppök, eta ditsöwö wele anewa ñala ska' ta dù debitu tö ikatéwa. 5 Ditsöwö wele anewa áklo a wé íyök kë ta' tajë ese ska'. Íyök kë ta' tajë, e' kueki bet ta' itskine. 6 Erë kë iwí kicha ta' tajë, e' kueki mik diba anekā iki, eta isinewa. 7 Ditsöwö wele anewa dika'chka shua. Dika'chka ena ditsöwö talane ñita, erë dika'chka e' aléka iki, kë wöne. 8 Erë ditsöwö wele ane íyök bua'buā ki ese tsikine talane wöne buaë. Wele wöne dōka dabom mañayök (30) elka elka, wele dabom teryök (60), wele cien eyök (100).”

Ì kueki Jesús tö s'wöbla'weke kleaule (Mateo 13.10-17; Lucas 8.9-10)

10 Mik Jesús atë dur ekörla, eta ittökatapa dabom eyök ki böl ena iklépa welepa skā de ie' ska' ta ichakérakitö ia:

—Ttë wā kleébō, ¿ima e' wā dör?

11 Ie' ie'pa iüté:

—“Ì blúie Skéköl tso' e' tté bléulewa, e' kéwō meneat a' a iwā jchenoie. Erë pë' tso' tajë kë éna ye' tté klō'wak, es-epa a ye' ikleeke 12 as ie'pa tö iweblō je', erë kë ie'pa a iwā wër, ñies as ie'pa tö ittö je', erë kë ie'pa a iwā ar as kë ie'pa er mane'ù ta inuí kë olor ie'pa ki.”†

11 Ie' ie'pa iüté:

—“Ì blúie Skéköl tso' e' tté bléulewa, e' kéwō meneat a' a iwā jchenoie. Erë pë' tso' tajë kë éna ye' tté klō'wak, es-epa a ye' ikleeke 12 as ie'pa tö iweblō je', erë kë ie'pa a iwā wër, ñies as ie'pa tö ittö je', erë kë ie'pa a iwā ar as kë ie'pa er mane'ù ta inuí kë olor ie'pa ki.”†

Të kuatkökwak tté e' wā paké Jesús tö (Mateo 13.18-23; Lucas 8.11-15)

13 Eta ie' tö ie'pa a iché: “Ttë kleéyō ñie' wā kë ane a' éna, e' ta ¿wes a' éna

* 4:3 të kuatkök ppé ululu: Ie'pa wöblar të kuatkök wö ppélur të kos e' ki. † 4:12 Isaías 6.9-10

imalepa wà armi? ¹⁴ Wé tö ditsöwö kuatké, e' dör wé tö Skëköl ttè pakeke ese. ¹⁵ Pè' welepa tso' e'pa ta itkõmi wes ditsöwö arwa ñala kî es. Esepa tö Skëköl ttè tse' erë bet Satanás de iska' ta Skëköl ttè yéttsa ier a. ¹⁶ Welepa skà ta itkõmi wes ditsöwö arwa áklo a es. Esepa tö Skëköl ttè tse' ta iklö'wérakitö tse'ne buaë wa. ¹⁷ Erë ie'pa kë wî kicha ta' taië, e' kueki ie'pa tö iklö'wé ekuölö ë. Mik ie'pa weinemitke Skëköl ttè kueki, eta' ie'pa anemine bet. ¹⁸ Welepa skà ta itkõmi wes ditsöwö arwa dika'chka shua es. Esepa tö Skëköl ttè tse', ¹⁹ erë ie'pa tö iyi tso' ká i' kî ese bikeitseke kibiie. Ie'pa er me'rie inuköl kî ena i skà tso' ká ikî tö s'ttsé'weke buaë ese kî. Ese kos tö Skëköl ttè kui'wéwa ie'pa er a ta kë idë'ttsa buaë wes ikiane es. ²⁰ Erë welepa skà ta itkõmi wes ditsöwö arwa iyök bua'buwa kî es. Esepa tö Skëköl ttè tse' ta iklö'wé ta iwà dettsa buaë wes ikiane es. Ie'pa dör wes iyi kuá wör buaë es. Wele wöne doka cien eyök (100), wele dabom teryök (60), wele dabom mañayök (30).”

Bö'wö tté
(Lucas 8.16-18)

²¹ Eta' ie' tö iché iarak: “Kë yi tö bö'wö tskepaka ta ibléwaitö kalkuö dikia ö ka' dikia. E' skéie itkekekaitö kákke ká ñi'woie. ²² Es ñies kë i ku' blëulewa kë jchenukwa aishkuö ta. Ese kos kkayërdaë. ²³ Yi éna ye' ttö ttsak, e'ma ikukueblö bua'ie!”

²⁴⁻²⁵ Ñies ichéitö: “Yi e' yuak buaë ye' ttè wa, ese a ikî meraëyö as iéna iwà ar buaë. Erë yi kë e' yuak ye' ttè wa, ese yöki i bikeitséitö tö ane ie' éna, ese kos yërdattsane. E' kueki i cheke ye' tö a' a e' kukueblö. A' tö iwé es, e' ta a' éna iarmi buaë, ñies Skëköl tö a' kimeræ as ikî ar a' éna.”

Íyi kuatké tté

²⁶ Ñies Jesús tö iché: “I blúie Skëköl tso' e' ta itkõke wes itkõ iyiwö kuatké wëm eköl tö ese ta es. Ie' tö ikuatké të kî ²⁷ ta iméat bërë. Ká bit ekké ie' kapökewa nañewe, ñiwe ta ie' ti'rke ta iyi kuatkéitö e' tskine, talane erë ie' kë

éna iane tö wes itskine wes italane. ²⁸ Íyök ë tö itskeke. Kewe ikua tskine, e' ukuöki ta iwörkuane, e' ukuöki ta iwöne. ²⁹ Mik ikéwö de shtë, eta' wëm mía ishtökka.”

Mostaza wö tté
(Mateo 13.31-32; Lucas 13.18-19)

³⁰ Ñies Jesús tö iché: “I blúie Skëköl tso' ¿wes e' dör? ¿Ttè wé wa ye' tö ikleëmi? ³¹ E' dör wes mostaza wö tkèsö es. E' wö dör tsirlala iyiwö ulitane dikia. ³² Erë mik ikuatkënewa, eta' italar iyi kuá tsitsir ulitane tsata. E' ulà doka wî wîë, e' tsaka dù u yuöke.”

³³ Es Jesús tö ie'pa a ikleé taië wes ttè i' es dö wé ie'pa éna iane ekké. ³⁴ Ie' kë wa i pakane ie'pa a kë kleaule. Erë iwà kos pakekëneitö ittökatapa a bánet kë kleaule.

Siwa' taië e' wöklö'wé Jesús tö
(Mateo 8.23-27; Lucas 8.22-25)

³⁵ E' tsáli mik ká tuine, eta' Jesús tö iché ittökatapa a:

—Mishka batsöri wishet.

³⁶ Pè' tso' taië e'pa méarakitö ta ie' iékarak kanò a Jesús tso' e' a ta imiyal. Kanò skà mirwa ie'pa ta tseë. ³⁷ E' bet ta siwa' bitsineka taië tö di' uyéka taië e' tö kanò wà iekeka.

³⁸ Erë ie' kapöme'r kanò ñak a wökir kata kî, eë ittökatapa ie' ti'wéka ta iché ia:

—iA s'wöbla'ukwak! ¿Se' duökelur e' kë kî be' tkine?

³⁹ Eta' ie' e' kéka tö siwa' uñé ta iché di' a:

—iBe' e' shtëwa bër!

Eta' siwa' wöklöne di' wöklöne míane alamië. ⁴⁰ Eta' ie' tö ittökatapa a iché:

—¿I kueki a' suane sekké? ¿Kam a' erblö ye' mik?

⁴¹ Ie'pa kî tkinewa taië ta iñi chakéka:

—¿Yi dör wëm wî? iE' ttö dalöieke siwa' tö di' tö!

5

Wimblu sulusi trë'wéyal Jesús tö
(Mateo 8.28-34; Lucas 8.26-29)

1 Ie'pa demi batsöri wışhet ká kiè Gerasa* ee. 2 Mik Jesús e' yéttsa kanò a, eta wëm eköl a wimblu sulusi tso' e' yéttsa de Jesús ska'. 3 Wëm e' serke pö ké a. Kë imonukwā tabechka kichaie wa ì wa. 4 Tseë imonere iulà a ena iklò a tabechka kichaie wa erë ibatséloritò. Kë yi diché tã' wë' iwöklò'woie. 5 Ñië nañeë ie' shköke pö a ena kabata a arke taië, ñies ie' e' shka'uke ák wa. 6 Erë mik ie' tó Jesús sué kamië, eta ie' tunebitu e' tkéser kuchë kî Jesús wö shaë 7 tã ichéitò ia aneule:

—¡A Jesús, be' dör Skököl dör íy ulitane tsata e' Alà! ¿Iòk be' de ye' tsiriuk? ¡Ye' kköchöke be' a Skököl wörkî tó kè ye' we'ikar!

8 Jesús tó ie' a ichétke: “¡A wimblu sulusi, wëm sè ówa!” E' kuekî ie' tó iché Jesús a es.

9 Eta Jesús tó ie' a ichaké:

—¿Ima be' kiè?

Ie' iiüté:

—Ye' kiè Taië Wakpa, sa' dör taië e' kuekî.

10 Eta ikköchöke taië Jesús a: “Kë sa' patkar kamië.” 11 Eë tsinet kabata kuli' a taië köchi iëter chkök. 12 Eta aknamapa kköché ie' a:

—Sa' patkömi köchi a. Kawö mú sa' a e' tiukwā ie' pa a.

13 Eta ie' tó kawö mé iarak tã wimblupa sulusi e' yélur wëm e' a tã ie' tiéwarak köchi a. Köchi ekképa doka mil böyök ulatök (2.000). Eta köchi poneka tunemirak ká spé mik brulongonemi batsöri a tã ee iduolur.

14 Köchi kkö'nukwakpa tkayalmi tã itté ppékarakitò ká e' wa'ñe a. Taië pè' de iweblök. 15 Mik ie'pa de Jesús ska' tã wëm a aknama bak e' suérakitò. E' tkér datsi' iéne éna ká anene buaë, e' tó ie'pa suawé. 16 Wépa tó ì tka wëm a aknamapa bak e' tã ena köchi tã e' sué, e'pa tó ipakéne imalepa a. 17 Eta ie'pa kköché Jesús a: “Be' e' yóttsa ká i' a, be' yú bánet.”

18 Mik Jesús dene kanò a tã wëm a aknama bak, e' kköché ie' a: “Ye'

shkakmi be' tã.” 19 Erë Jesús kë wā ikéwö mène ie' a. Ie' iché ia:

—Be' yúne be' u a be' yamipa ska'. Ì buaë wé Skököl tó be' a ena wës ie' tó be' sué er siarë wa, e' kos pakó ie' pa a.

20 Eta wëm mía tã ì wé Jesús tó ie' a e' pakéitò ká tso' Decápolis e' wakpa a. Ie' pa kos tkinewā ittök.

Jesús tó Jairo alà busi shké'wékane ñies alaköl bua'wéneitò eköl

(Mateo 9.18-26; Lucas 8.40-56)

21 Mik Jesús dene kanò kî batsöri ioshet, eta batsöri kkömik taië pè' e' dapa'wéka ie' ska'. 22 E' dalewa wëm debitu eköl kiè Jairo. E' dör judiowak ñi dapa'wo wé e' wökir eköl. Mik ie' tó Jesús sué, eta ie' e' téwā wówakköt Jesús wörkî 23 tã ikköché taië ie' a:

—Ye' alà busi duökewatke. Be' shkö ulà mukka ikî as ibuarne tã iserne.

24 Eta Jesús mía ie' tã. Taië pè' dami Jesús tã e' tērdami ie' mik. 25 E' shūa alaköl dami e' du'mi alakölpa duè wā e' kî duas de dabom eyök kî bök (12). 26 Taië ie' weine s'kapeyökwakpa ulà a ena ì kos tso' ie' wā e' ewéwaitö yës ie'pa kî, erë kë ibuanene, e' skéie imir wa'k éme. 27-28 Ie' wā Jesús tté ttséule e' kuekî ie' ibikeitsé: “Jesús datsi' bata ë kéwayö e' tã ye' buanene.” E' kuekî ie' e' skéwā Jesús tsî kker pè' shūa tã idatsi' kéwaitö. 29 E' bet tã ipé wöklöne tã ie' ittse e' kî tó ibuanene. 30 E' bet Jesús ittse tó ilè tka ie' diché wa, e' kuekî ie' tó pè' tso' ipamik e' kos sué ëk tã ichakéitò ia:

—¿Yi tó ye' datsi' ké?

31 Ittökatapa tó ie' a iché:

—¿Kë be' wā isune tó taië ie'pa tērdami be' mik? Tã wës be' tó ichaké: “¿Yi tó ye' ké?”

32 Erë ie' tó wépa tso' ipamik e'pa kî weblé ia isuoie tó yi ie' ké. 33 Alaköl buanene e' painéka taië suane wa. Ì tka ie' tã e' ane ie' éna, e' kuekî ie' debitu e' tkéwā kuchë kî Jesús wörkî. Ì kos tka ie' tã e' chékaia yēsyesë. 34 Eta Jesús ie' a iché:

* 5:1 Gerasa: Yëkküö këchke wele tó ká e' kiè Gadara ö Gergasa. Mateo 8.28 saú.

—A alà busi, be' erblé ye' mik, e' tō be' bua'wéne. Be' yúne bërë. Be' buanene.

³⁵ Ie' ttōkeia alaköl ta e' dalewa welepa bite Jairo u a e'pa wa ibiyō de Jairo a ta ichéitōrak:

—Be' alà busila blēnewatke. ¿Iōk s'wōbla'ukwak tsiriwēiābö?

³⁶ Erë ì cheke ie'pa tō e' kē kī Jesús tkine. Ie' tō Jairo a iché:

—Kē be' tkinuk. Be' erblō ye' mik ē.

³⁷ E' ukuōkī ta ie' mīa Jairo u a. Pedro ena Santiago ena Santiago ēl kiè Juan e'pa ē mí ie' wa, kē ie' wa yi skà mīne e' ta. ³⁸ Mik ie'pa demi Jairo u a, etā taiē pē' dapanekā e' trōke iūke taiē siarē. ³⁹ Jesús dewā weshkē ta ichéitō ie'pa a:

—¿Ì tso' a' aláuk? ¿Ì kuekī a' iūke? Busila kē du'wā, ikapōme'r ē.

⁴⁰ Etā ie'pa tō ie' wayué ena ijañeitsé, erë ie' tō ie'pa ké e' yökulur. Etā alà yé ena imi ena wépa de ie' ta, e'pa ē mí ie' wa e' ta úshu a wé alà nu me'rka eē. ⁴¹ Ie' tō iulà klō'wéwā ta ichéitō ia:

—Talíta kum. (ttè e' wà kiane chè: “A tayēla, ye' be' a iché, be' e' kōka.”)

⁴² E' bet ta busila e' e' duéka shkē'ka ta ishkémi. E' tō ie'pa tkiwéwā taiē. (Tayē e' kī duas tso' dabom eyök kī bök.) ⁴³ Erë Jesús tō ie'pa a iché: “Ì tka i' e' kē char yi a.” E' ukuōkī ta ie' iché: “Alà se tiō.”

6

Jesús dene Nazaret

(Mateo 13.53-58; Lucas 4.16-30)

¹ E' ukuōkī ta Jesús e' yéttsa ká e' a mīa ittōkatapa ta iwák ká a. ² Mik eno diwō de, etā ie' tō s'wōbla'wémitke judiowak ñi dapa'wo wé a. Taiē pē' daparke eē. Mik ie'pa tō ie' ttō ttsé, etā itkirulune ta iñi chakérak:

—¿Wé ie' e' yué ttè taiē wa? ¿Wes ie' ulà de ttè buaē iskiē ese ska'? ¿Wes ì kē or yi a ese wéitō? ³ ¿Ie' kē dör kaltak kanéukwak bak kanēblök ierō e'? ¿Ie' kē dör María alà? ¿Ie' kē dör Santiago, José, Judas ena Simón e'pa ēl? ¿Ñies ie' kutapa kē serku' se' shuā?

E' kuekī kē ie'pa erblēne ie' mik. ⁴ Erë ie' tō iché iarak:

—Ká wa'ñe Skököl tteköl dalöier'ta', erë iwák ká kī ena iyamipa shuā ena iwák u a eē kē idalöier'ta'.

⁵ Eē iekkē ta ì kē or yi a ese kē one ie' wa. Ie' ulà méka welepa kirirke esepa kī ta ibuanerak, erë e' kē dör taiē. ⁶ Ká e' wakpa kibiiepa kē erblēne ie' mik, e' tō ie' tkiwéwā.

Jesús tō ittōkatapa patkémis'wōbla'uk (Mateo 10.5; Lucas 9.1-6)

E' ukuōkī ta Jesús mīa ká tsitsirpa tso' tsinet ese a s'wōbla'uk. ⁷ Ie' ttōkatapa dabom eyök kī bōl e'pa kiéitō ta ipatkémirak bōl bōl. Ie' kawō mé iarak wimblupa sulusi trē'woyal.

⁸ Ie' tō iché iarak:

—Kē ì tsarmi, shko kéli e' ē tsúmi. Sku' kē tsarmi, chkō kē tsarmi, inuköl kē tsarmi. ⁹ Klökkuō ena datsi' iōmi, e' ē mik a' mi'mi, erë datsi' kī kē tsarmi.

¹⁰ Ñies ie' iché ia:

—Mik a' dewā u wele a, etā a' e' tsúat eē dō mik a' míyal ká bánet ekkē.

¹¹ Ká wele wakpa kē wa a' kinewā buaē ö kē kī a' kapakōke e' kiane ttsé, e' ta a' e' yōlur eē ta kapo tso' a' klöttō mik e' ppōö. E' tō ie'pa a ikkacheraē tō ie'pa dör Skököl bolökpa.

¹² Etā ittōkatapa míyal s'pattök i' es: “A' er mane'ú Skököl a.” ¹³ Ñies ie'pa tō aknama trē'wéyal taiē. Ñies taiē s'kirirke esepa kī ie'pa tō kiō té ta ibuanenerak.

Juan S'wōskuökwak kötewā

(Mateo 14.1-12; Lucas 9.7-9)

¹⁴ Etā Jesús tté bunekā ká wa'ñe, e' kuekī itté ttsé ñies blu' kiè Herodes e' tō. Welepa tō icheke:

—Jesús dör Juan S'wōskuökwak shkenekane e', e' kuekī ie' wa diché tso' ì kē or yi a ese woie.

¹⁵ Welepa skà tō icheke:

—Ie' dör Skököl tteköl bak kiè Elías e' shkenekane.

Welepa skà tō icheke:

—Skököl tteköl idir wes Skököl ttekölpa ia'chki es.

¹⁶ Erë ttè ekkē ttsé Herodes tō ta ichéitō:

—Ie' dör Juan kuli' tökök patkë' ye' tö e' shkenekane.

¹⁷ Herodes tö iché es ie' tö Juan S'wöskuökwak klö'ukwa patkë' wötèwa s'wöto wé a Herodías kueki. Herodías dör Herodes èl kiè Felipe e' alaköl, erè Herodes sene'wa ie' ta. ¹⁸ Erè Juan tö iyè' Herodes a: “Kè be' kawö ta' senuk be' èl alaköl ta. E' wa be' tso' ttè dalöièno dalöseukwa.”

¹⁹⁻²⁰ E' kueki Herodías uluneka Juan ki ta ie' ki ikiane ttèwa. Erè Herodes wa ijcher tö Juan dör wëm yèsyèsè ena batse'r ese, e' dalöiekeitö tajë, e' kueki ikk'onekitö. Ie' tö Juan kapaköke e' ttseke er bua' wa, erè kè ièna iane ì wèmiitö. Ie' tö Juan dalöieke es, e' kueki Herodías kè a wes Juan or. ²¹ Erè mik Herodes tö iduéswo kèwö tkö'weke, eta Herodías isué wes iulà dõmi Juan ska'. Herodes tö ikueblupa ena inippökwakpa wökirpa ena wépa dalöiërta' tajë serke Galilea esepa kiéttsa ikéwö tkö'uk. ²² Mik ie'pa tso' ikéwö tkö'uk, eta Herodías alà busi dewa ta iklöté ie'pa wörki. E' wër buaè Herodes ena imalepa tso' chkök ie' ta, e'pa wa, ta ie' iché tayè busi a:

—Ì kiane be' ki e' kiö ye' a ta ye' tö be' a imeraè.

²³ Eta ie' tö iché ia ttè moki wa Skèköl wörki sulitane kukua:

—Ì kos kièbö ña, e' mekeyö be' a. Ká kos wökirie ye' tso', e' kiö ña ta e' merayö be' a shushaè.

²⁴ Eta tayè busi mía, ta imì chakéitö:

—¿Ì kièyö?

Ta imì iüté:

—Juan S'wöskuökwak wökir kiö ia.

²⁵ Ie' míane bet blu' tkèr ee ta iché ia:

—Ye' ki ikiane tö írö Juan S'wöskuökwak wökir tsúbitu ña kulè' a iwà kkachoie tö moki ittéwarakitö.

²⁶ Eta blu' erianeka tajë, erè ie' tö ittè métké s'kiule tso' e'pa kukua, e' kueki kè ie' a ionuk wes. ²⁷ E' kueki bet ie' tö ñippökwak patkëmi eköl Juan wökir tsuk. Eta ñippökwak mía s'wöto wé a ta Juan kuli' téé, ²⁸ ta iwökir tsébitu kulè' a méitö tayè busi a, ta tayè busi tö imé imì a.

²⁹ Mik Juan ttökatapa wa ijchenewa ta ie'pa debitu inú kökka tsémi wötèwa.

Pè' dökä mil skeyök e'pa tié Jesús tö (Mateo 14.13-21; Lucas 9.10-17; Juan 6.1-14)

³⁰ Mik Jesús ttekölpa tsá e'pa dene ie' ska', eta ì kos wé ie'pa tö ena ì kos wa ie'pa s'wöbla'wé e' pakérakitö ie' a. ³¹ Pè' datse tajë míyal iské datsene kè wa ie'pa chkoia ekkè, e' kueki ie' iché ittökatapa a:

—Mishka enuk bánet wé kè yi ku' ese ska'. ³² Eta ie'pa míyal bánet kanò ki wé kè yi serku' ese ska'. ³³ Erè ie'pa míyal e' sué pè' tö tajë ñies pè' tö isuéwa tö ie'pa e' idir. Eta pè' kos serke ee e'pa míyal tuneule ipanuk wé ie'pa irirke ee demi kewe. ³⁴ Mik Jesús e' yéttsa kanò a, eta pè' tso' tajë ipanuk e' suéitö. Ie'pa wër ie' wa wes obeja kè kkö'nukwak ta' es, e' kueki ie'pa suéitö er siarè wa. Eta ie' e' kéka ie'pa wöbla'uk ttè kua'ki kua'ki tajë wa. ³⁵ Ká detke tsáli ta, ittökatapa de ie' ska' ta ichérakitö ie' a:

—Ká de tsáli, kè yi serku' ie. ³⁶ Ie'pa yuömi as ie'pa mi' pè' serke tsinet ena ká tso' tsinet ese ska' ilè tauk nè.

³⁷ Erè ie' tö ie'pa iüté:

—Ie'pa tiö a' tö.

Ie'pa iüté:

—¿Be' ki kiane tö sa' mi' chkè tauk ie'pa tioie? Chkè ekkè tuöie inuköl kiane s'kanablömi dö ká cien böyök e' ské ekkè.

³⁸ Ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿Kos a' wa pan tso'? A' yú iweblök. Ie'pa dare iweblök ta ichéitö ia:

—Pan tso' skel ena nima bötö.

³⁹ Eta ie' tö iché ie'pa a:

—Pè' kos kó e' tulöksér ta'tsi ki erule erule.

⁴⁰ Eta pè' e' tulésér cien eyök, welepa e' tulésér dabom skeyök. ⁴¹ E' ukuöki ta ie' tö pan skel ena nima bötö e' klö'wé ta iká sué ká jai a ta wéstela chéitö Skèköl a. E' ukuöki ta ie' tö pan ena nima blaté ta iméitö ittökatapa a as ie'pa tö iwatiö pè' kos a. ⁴² Ie'pa ulitane chké de wè'. ⁴³ Pan ena nima bata a te e' shtérakitö iène dökä kköla

dabom eyök ki bök. ⁴⁴ Wëpa këchkepa chké esepa dökā mil skeyök (5.000).

Jesús shkë di' kí
(Mateo 14.22-27; Juan 6.16-21)

⁴⁵ E' ukuökí tã Jesús tō iché ittökātapa a: “A' e' iókā kanò a, a' yúshkatke ye' yökí kewe batsöri wíshet Betsaida kker.” Ie' tō iché pë' malepa a: “A' yú a' u a.” ⁴⁶ E' ukuökí tã ie' mía kabata a ttök S'yë tã. ⁴⁷ Ká tuine tã kanò demi batsöri shushaë. Ie' e' tsëat ekörla ká sí kí. ⁴⁸ Ie' tō isué tō ie'pa kaneblöke darërë kanò patkoie siwa' bitsirke ie'pa kke woiá e' kueki. Ká ñirketke tã ie' mía ie'pa ska' shkörami di' kí. Ie' tkökemitke tsinet ie'pa o'mik. ⁴⁹⁻⁵⁰ Erë mik ie'pa isué tō ie' shkōdatse di' kí, etã ie'pa ibikeitsé tō wimblu idir, e' tō ie'pa tkiwëwã tajë tã ianekararak. Erë bet tã ie' iché ie'pa a:

—jA' er kuú! jKë a' suanuk! Ye' idir.

⁵¹ Etã ie' e' iéka kanò a tã siwa' wöklöne. Ie'pa tkirulune tajë iweblök. ⁵² Ie'pa er dör daloie, e' kueki Jesús tō pë' tajë dë' pan skel ë wa, e' wã kë dë'wã ie'pa er a. E' kueki ie'pa tkirulune tajë ekkë.

Jesús tō s'kirirke bua'wé Genesaret
(Mateo 14.34-36)

⁵³ Itkattsarak batsöri wíshet demirak Genesaret tã eë kanò muëwarakitö. ⁵⁴ Ie'pa e' yélur kanò a tã e' wöshã tã pë' tō Jesús suëwã tō ie' idir. ⁵⁵ Etã itunerak ká e' wa'ñe ibiyö chök. Mik pë' tō ittsé, etã ie'pa tō s'kirirke tsémi wé ittsérakitö tō Jesús tso' ee. ⁵⁶ Ká wa'ñe wé ie' mir, wé s'tso' tajë ö bërëbërë, etã pë' tō s'kirikepa tulekeser ñala shaë tã ikköchökerak ie' a tō ie'pa a idatsi' bata ë mú këwã. S'kirirke kos tō iké, esepa buanene.

7

Ì tō se' ia'wëmi ñáie
(Mateo 15.1-20)

¹ Fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa wëlepa datse Jerusalén e'pa debitu Jesús ska'. ² Mik

ie'pa tō isué tō Jesús ttökātapa wëlepa chköke ulà kë paköule, etã e' kí ie'pa tō icheke suluë. ³ (Fariseowakpa ena judiowak malepa kos tō ie'pa yëpa bak e' ser klö'wé darërë. E' kueki kë ichkötã rak kë ulà paköule wes ie'pa a imeneat es. ⁴ Mik ie'pa dare chkwö tãuk, etã kë ichkötã wa kam iulà pakör e' yökí. Es ie'pa wã íyi ese skà tso' taië dalöiëno. Ñies tã', kulë', ù, kã' ekkëpa kos pakueke ie'pa tō.) ⁵ E' kueki fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa tō Jesús a ichaké:

—¿Ì kueki be' ttökātapa kë tō se' yëpa bak e' ser e' ttë dalöië? ¿Iök ichkörak ñá ulé wa?

⁶ Ie' tō ie'pa iüté:

—Buaë Isaías tō a' e' ö sulu e'pa yë' mik ie' tō iyë':

'Skököl tō ichë: Pë' ikkëpa tō ye' dalöië kkö ë wa,

erë ie'pa er tso' kamië ye' yökí.

⁷ È ichökke ie'pa mi'ke ye' wé a ye' dalöiök.

Ttë wa ie'pa s'wöbla'weke e' dör s'ditsö ttë dalöiëno ë.*

Es Isaías tō iyë'at.

⁸ A' tō Skököl ttë watëttsã s'ditsö ser e' ttë dalöioie.

⁹ Ñies ie' iché iararak:

—Skököl ttë dalöiëno e' méat a' tō bánet a' wákpa ser e' ttë dalöioie.

¹⁰ Moisés tō iyë': 'A' yë ena a' mi e'pa dalöiö.† Ñies ie' tō iyë'at: 'Yi tō iyë ö imì ché suluë ese wák wömerdattsã ttëwã.‡

¹¹ Erë a' icheke tō se' a iyërmí s'yë a ö s'mì a i' es: 'Ì kos tso' ye' wã, e' dör corbán' (e' wã kiane chë tō imeulettsã Skököl a\$). E' kueki kë ye' a a' kimenuk ì wa. ¹² Ñies a' tō icheke tō yi isie e' ché, ese kë kawötãiyë ö imì kimuk. ¹³ Es a' wákpa ser e' ttë wa a' tō s'yueke, e' iütë wa a' tō Skököl ttë dalöiëno e' dalösewëkewã. Ì sulu ese skà wambleke a' tō tajë.

¹⁴ E' ukuökí tã ie' tō pë' tso' eë e'pa kié tã ie' iché iararak:

* **7:7** Isaías 29.13 † **7:10** Éxodo 21.17 ‡ **7:10** Levítico 20.9 § **7:11** meuletke Skököl a: Ie'pa tō iché es, erë ie'pa ulà a itso'ia e' wakanewëmi ie'pa tō wes ie'pa kí ikiane es.

—A' ulitane tō ye' ttō ttsō, iwà ǎnú a' éna. ¹⁵⁻¹⁶ Ì ñeke a' tō e' kě tō a' ia'wepa ñáie Skëköl wōa. Erë ì sulu wambleke a' tō tskirke a' er a' ese je' tō a' ia'weraë ñáie.*

¹⁷ Mik ie' tō pē' méat dewa weshke, etā ittōkatapa tō ì kleé ie' tō e' wà chaké ie' a. ¹⁸ Ie' tō ie'pa iüté:

—¿Ñies a' kě éna iwà ǎne? ¿A' kě éna iane tō ì kos ñekewasō e' kě tō s'ia'wepa ñáie? ¹⁹ Ì kos ñekewasō e' kě mi'ku'wā s'er a, e' mi'kewā s'ñawi a e' ukuōki tā iwekettsasō. E' kueki e' kě tō s'ia'wepa ñáie.

(Ttè e' wa ie' ki ikiane chē tō chke ulitane dör batse'r.) ²⁰ Ñies ichéitō:

—Ì sulu wambleke a' tō tskirke a' er a' ese je' tō a' ia'weraë ñáie. ²¹ Ì sulu bikeitseke a' tō, trë, akblè, s'ttèwā, ²² senewabak dalōsewèwā, o'ka íyi kkeché, ì kos sulu wablè, s'malepa wöyüè, s'malepa wörieikè, ukyëne, ñi chē suluè, e' ttsèka, ì kos dör yësyësè ese watëttsa, ²³ íyi ese kos tskirke a' er a' e' tō a' ia'weraë ñáie.

Tayë eköl kě dör judiowak e' erblé Jesús mik

(Mateo 15.21-28)

²⁴ E' ukuōki tā Jesús mía ká kiè Tiro e' kker. Ee ie' e' tséat yile ska'. Ie' kě ki ikiane tō yi wā ijcherwā tō ie' tso' ee; erë kě ie' a' e' blène. ²⁵ E' bet busila eköl a' wimblu sulusi tso', e' mì wā ijchenewā tā imía tā ie' tkéwā kuchè ki ie' wörki. ²⁶ Alaköl e' kě dör judiowak, e' dör ká kiè Sirofenicia e' wak. Etā ikkōché ie' wōa:

—Aknama tso' ye' alà busi a' e' trë'úshkar.

²⁷ Erë ie' tō iché ia:

—Kě idör buaë ala'rla chke yëttsa mè chichi a. E' kueki as ye' ala'r chkö kewe.

²⁸ Erë tayë tō ie' iüté:

—A kékëpa, e' yëne; erë s'ala'r chköke e' kamulë darke iski ese ñeke chichi tō.

²⁹ Jesús tō ie' a' iché:

—Buaë be' iüté, e' kueki be' yüne bërë. Aknama trëshkartke be' alà busila a.

³⁰ Mik alaköl e' demine u a, etā ilà busila kuéitō ká ki. Aknama kě ku'ia ie' a.

Wëm eköl kukuö kě wattsër e' bua'wé Jesús tō

³¹ Jesús e' yëttsa Tiro tkami Sidón demi Galilea batsöri Decápolis kker. ³² Ee pē' wā wëm debitu eköl ie' ska' e' kě kukuö wattsër ena kě tto buaë. Ie'pa tō ikié Jesús a: “be' ulà múka iki as ibuarne.” ³³ Jesús wā imítser bānet wé kě yi ku' ee, tā iulatska tiéwā wëm kirirke e' kukuöuk bök a tā iwiri wa iku' kéwā. ³⁴ E' ukuōki tā ká suéitō ká jai a, isiwa' tkéka tā ichéitō wëm a:

“¡Efatá!” (e' wà kiane chē ie'pa ttō wa: “¡Kukuö shubunú!”)

³⁵ E' bet tā wëm kukuö ena ittō buanene tā ittéka buaë. ³⁶ Jesús tō iché iarak tō kě ichar yi a. Erë kos e' ché ie' tō ie'pa a, e' tsata ie'pa tō iki chekeia. ³⁷ Ie'pa tkirulune taië iweblök, tā ichérakitō, “¡Ì kos weke ie' tō buaë dö s'kukuö kě wattsër ese bua'wéitō tā iwattsène buaë, ñies s'me' bua'wéitō tā ittékane buaë!”

8

Pë' dōka mil tkëyök e'pa tié Jesús tō
(Mateo 15.32-39)

¹ Etökicha tā pē' e' dapa'wéne taië Jesús ska', e'pa kě wā ì ku' ñè. Tā ie' tō ittōkatapa kié tā ichéitō ie'pa a:

² —Siaré ye' wa pē' ikkëpa wër. Ie'pa tso' ye' tā e' ki ká de mañatk tā kě ie'pa wā ì ku' ñè. ³ Welepa datse kamië. E' kueki dö' ye' tō ipatkéminerak u a kě chkaule tā isiwa'arwamirak ñala ki.

⁴ Etā ittōkatapa ie' iüté:

—Erë ¿ì wa se' tō ie'pa tiëmi ká i'se a wé kě yi serku' ee?

⁵ Ie' tō ie'pa a' ichaké:

—¿Kos a' wā pan tso'?

Ie'pa iüté,

—Kul (7).

⁶ Etā ie' tō pē' ké e' tulöksër iski tā pan kul klö'wéitō tā wéstela chéitō

* **7:15-16** Yëkküö kéchke wele versículo 16 ki kuötkéka, e' tō ichè: ¡A' éna ye' ttō ttsak, e' ma ikukueblö bua'ie!

Skëköl a ta iblatéitö mé ittökatapa a watiè pè' a, etä es ie'pa tö iwé. ⁷ Nies nima tsitsirla tso'rak iwä elkela e' ki wéstela chéitö Skëköl a ta ittökatapa patkéitö iwatiök. ⁸ Pè' ulitane chké de wé' ta chké bata atë e' shtéraitö iéne dökä kkö kul. ⁹ Ichkéрак e'pa dökä mil tkëyök (4.000) ulatök. E' ukuöki ta Jesús tö ie'pa yuémine ¹⁰ ta ie' e' iéka kanò a ittökatapa ta míyal ká kiè Dalmanuta eë.

Fariseowakpa tö i kë or yi a ese uk ké suè

(Mateo 16.1-4; Lucas 12.54-56)

¹¹ Fariseowakpa debitu Jesús ska' ta ittemirak ie' ta kësik wa. Ie'pa éna ie' tsaiak, e' kueki ie'pa tö ie' a ikié tö i kë or yi a ese wéitö iwà kkachöie tö mokí ie' patké'bitü Skëköl tö. ¹² Jesús siwä' tkéka iskië ta ichéitö:

—¿I kueki i kë or yi a ese kieke a' tö iwà kkachöie tö yi dör ye'? Mokí yö a' a ichè tö ese kë kkayërpa a' a.

¹³ Etä ie' tö ie'pa méat ta ie' e' iékane kanò a ta imía batsöri wishët.

Fariseowakpa pan wölöwoka e' pakè

(Mateo 16.5-12)

¹⁴ Etä Jesús ttökatapa éna ilè chowa tsèmi ñè. Pan etkë mírak iwä e' ta kanò a. ¹⁵ Jesús iché iarak:

—iA' tso' wösh wa! A' e' kkö'nú fariseowakpa pan wölöwoka e' yöki. Nies a' e' kkö'nú Herodes pan wölöwoka e' yöki.

¹⁶ Ittökatapa iché ñi a:

—iKë se' wä i ta' ñè! ¹⁷ Jesús wä ijchenewä, ta ie' iché iarak:

—¿I kueki a' tso' ichök ñi a tö a' kë wä i ta' ñè? ¿Kam a' éna iwà ar? ¿Kam a' wä iwà jcherwä? ¿A' er darèrè dö ekkè? ¹⁸ A' wöbla ta' ¿e' kë wawër? A' kukuöña ta' ¿e' kë wattsër? ¿A' kë éna ianeia? ¹⁹ Mik ye' tö pan skël wadè' wëpa dökä mil skeyök (5.000) ekkè a, etä ¿kkö bik ibata kit a' tö?

Ie'pa iiüté:

—Dabom eyök ki bök (12).

²⁰ —Nies mik ye' tö pan kul (7) wadè' wëpa dökä mil tkëyök (4.000) ekkè a, etä ¿kkö bik wä iè' a' tö ibata wa?

Ie'pa iiüté:

—Kul (7).

²¹ Etä ie' iché iarak:

—¿Kam a' éna iwà ar?

S'wöbla kë wawër eköl e' bua'wéne Jesús tö

²² E' ukuöki ta idemirak Betsaida ta wëm wöbla kë wawër ese debitu eköl pè' wä Jesús a ta ikköchökerak ie' a tö ikö ulà wa as ibuarne. ²³ Etä ie' tö iklö'wéwä iulà a ta iyéttsaitö bánet. Eë ie' tö iwöbla bök nuwéka wiri wa ta iulà méka iki ta ichakéitö, “¿Be' wöbla wawéne?” ²⁴ Etä wëm tö ká weblé ta iché:

—Pè' suekeyö erë ye' wa iwër wësua kal shköke suè.

²⁵ Etä Jesús ulà mékane iwöbla ki ta wëm töká sué krereë ta iwöbla wawénene buaë. Iyi ulitane suéitö buaë. ²⁶ Etä Jesús tö ipatkémine iu a ta iché ia:

—Kë be' mi'ktkö pè' shua.

Pedro tö iché tö Jesús dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'

(Mateo 16.13-20; Lucas 9.18-21)

²⁷ E' ukuöki ta Jesús ena ittökatapa míyal ká tso' tseë atë Cesarea Filipino e' a. Nñala ki Jesús tö ie'pa a ichaké:

—¿Ima pè' tö ichè, ye' dör yi?

²⁸ Ie'pa iiüté:

—Welepa tö icheke tö be' dör Juan S'wöskuökwak. Welepa skà tö icheke tö be' dör Skëköl tteköl bak kiè Elías shkenekane e'. Welepa skà tö icheke tö be' dör Skëköl ttekölpa skà bak e' wele.

²⁹ Ie' tö ie'pa a ichaké:

—Erë ¿ima a' ichè, ye' dör yi?

Pedro tö iiüté:

—Be' dör wé pairine'bitü idi' wa sa' blúie e'.

³⁰ Erë Jesús kë wä ie'pa kàne yi dör ie', e' chök yi a.

Jesús e' biyö ché tö itterawa

(Mateo 16.21-28; Lucas 9.22-27)

³¹ Jesús tö ie'pa a itsá ché:

—Ye' dör S'ditsö Alà, e' weirdaë taië. Judiowak kueblupa ena sacerdotepa wökirpa ñies s'wöbla'uk ttè dalöiëno

wa wakpa tö ye' waterattsä. Ye' tterawa, erë e' kî kâ de mañat eta ye' shkerdakane.

³² Ttë e' chéitö ie'pa a wöshak. Erë Pedro tö ie' kiémi bánet ta iuñémiitö. ³³ Erë Jesús e' wötrée ta ittökatapa weblé krereë ta Pedro uñéitö i' es:

—¡A Satanás, be' yúshka bánet ye' yökî! Be' kë tö íyi sué wes Skéköl tö isuëke es; be' tö isuëke wes s'ditsö tö isuëke es.

³⁴⁻³⁵ E' ukuökî ta ie' tö ittökatapa ena pë' malepa kié e' ska' ta ichéitö:

—Yi e' tsatkak ittëwä yökî, ese kë ulà a sene michoë döpa. Erë yi e' mettsä ttëwä ye' dalërmik ena ye' ttë buaë e' dalërmik, ese ulà a idöraë. E' kuëkî yi e' yuak ye' ttökataie, ese kë kâne tkinukia e' kî. E' skéie ie' kawöta e' chök dö ittëwä wötëulewä krus mik ekkë. Es ie' kawöta shkök ye' itökî.

³⁶ Íyi ulitane tso' kâ i' a, e' de a' ulà a, erë sene michoë e' kë dë' a' ulà a, e' ta e' dör çìie bua' a' a? ³⁷ Sene michoë kë patorpa i wa. ³⁸ Mik ye' dör S'ditsö Alà, e' dene ye' Yë olo ta', ñies ibiyöchökwakpa batse'r e'pa ta, eta wépa jaëne ye' kî pë' sulusipa kë tö Skéköl dalöie wes trër wakpa kë tö imaso dalöie es esepa wörki, esepa kî ye' jaërdaë ñies.

9

¹ Ñies ie' tö iché ie'pa a:

—Mokî ye' tö a' a ichè tö a' tso' íe, e' welepa tö i blúie Skéköl tso' e' kéwö de diché ta', e' suëraë kam iblërulur e' yökî.

Jesús tö ilo taië e' kkaché ittökatapa a

(Mateo 17.1-13; Lucas 9.28-36)

² Kâ teröl ukuökî ta Jesús miä kâ bata kakkeë e' kî. Pedro, Santiago ena Juan e'pa mítser iwa e' ta. Eta eë ie'pa wö shaë ie' manenetsä miä kuä'kî.

³ Ie' datsi' manenetsä miä dalölöë saruruë, kë yi a kâ wa'ñe datsi' sunuk as idöttsä saruruë es. ⁴ Eta ie'pa tö Skéköl ttekölpa bak kâ iaiaë kié Elías ena Moisés e'pa sué kapakök Jesús ta.

⁵⁻⁶ Ie'pa tkinewa taië. Pedro kë éna i aneia chë, e' kuëkî ichéitö Jesús a:

—¡A S'wöbla'ukwak, buaë se' tso' íe! Sú sa' tö úla yuëka mañatkuela, etkue be' a, etkue Moisés a, etkue Elías a. ⁷ Eta mochka tö ie'pa kitëwä ta e' shua ie'pa tö ttö ttsé tö ichè: “Së dör ye' alà dalër taië ye' éna, e' ttö ttsö.” ⁸ E' bet ta ie'pa kâ sué ipamik ta ie'pa isuë tö kë yi ku'ia, Jesús ë dur ie'pa ta.

⁹ Ie'pa datskene wöwa'k ta Jesús tö ie'pa a ichè:

—Ì sué a' tö e' kë pakar yi a dö mik ye' dör S'ditsö Alà, e' ttëwä shkenekane e' ukuökî.

¹⁰ E' kuëkî ie'pa ttë iwakpa ë ñi ta. Erë ie'pa ñi chaköke: “Ie' ttëwä shkenekane çima e' wà dör?” ¹¹ Ie'pa tö Jesús a ichaké:

—Çì kuëkî s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa tö icheke tö Elías kawöta dökne kewe wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' yökî?

¹² Ie' iiutérak:

—E' yëne tö Elías datse kewe. Ie' tö i kos kaneweketke kewe wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' yökî. Erë çì kuëkî Skéköl yëkuö tö ichè tö S'ditsö Alà, e' weirdaë ena iwatërdattsä? ¹³ Ye' tö a' a ichè tö Elías dë'bak, eta ie'pa tö iwe'ik siarë wes ie'pa kî ikiane es. E' bak wes ie' ttë tso' kitule Skéköl yëkuö kî es.

Kabëla eköl a aknama tso' e' bua'wéne Jesús tö

(Mateo 17.14-21; Lucas 9.37-43)

¹⁴ Mik idenerak wé ittökatapa malepa tso' eë, eta ie'pa isuë tö taië pë' tso' ipamik. Ñies isuëitörak tö s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa welepa ñi iütöke ie'pa ta. ¹⁵ Mik pë' tö Jesús sué, eta iwö krarulune ta itunemirak ishke'uk. ¹⁶ Ie' tö ichaké ittökatapa a:

—Çì kî a' ñi iütöke?

¹⁷ Wëm eköl tö iché ie' a:

—A s'wöbla'ukwak, íe ye' wa ye' aladulaköl debitü be' a. Wimblu sulusi tso' ia e' kuëkî kë itto. ¹⁸ Kâ wa'ñe wé ie' tso' eë wimblu tö ie' éna kâ chöwekewa ta ikéure iski ta shuya deka ikkö a, ikà blarke ñi mik ena ikranewa. Be' ttökatapa a ikiéyö tö

wimblu e' trè'úshkar erë kë ie'pa a ìone.

¹⁹ Jesús tò iüté:

—¡A pè' kë erblöta' Skëköl mik! ¿Mik ye' sermirö a' ta? ¿Kos ye' tò a' dalè'ttsemirö? Kabëla ñe' tsúbitu ña.

²⁰ Eta ie'pa wa kabëla mítser Jesús ska'. Erë mik wimblu sulusi ñe' tò Jesús sué ta kabëla painuwékaitö taië anerö iski e' tréka burup burup ta ikkö a shuya deka. ²¹ Jesús tò kabëla yé a ichaké:

—¿Mik i' wamblënemi ie' ta?

Iyé tò iüté:

—Mik ie' ià tsirlala e'tami. ²² Taië wimblu tò ie' ma'wé ttèwa. Mikle ta iuyéwaitö bö' a ö di' a ittowaie. Sa' saú er siarë wa. Ilè ormi be' a, e'ma sa' kimú.

²³ Jesús tò iüté:

—¿Wes bö ibikeitsèmi tò ye' kë a ionuk? Yi erblöke Skëköl mik, jese a i kos ormi!

²⁴ Eta kabëla yé tò iché aneule:

—Ye' erblöke Skëköl mik. ¡Ye' kimú kí erblök imik!

²⁵ Mik Jesús tò isué tò taië pè' da-parke, eta wimblu sulusi uñéitö i' es:

—A wimblu, kabëla i' tteke be' tò kukuö kë wattser, kë tto. Ye' tò be' ké e' yóttsa kabëla i' a. Kë be' e' tiukwane ie' a.

²⁶ Wimblu aneka ta kabëla skà éna ká chówéwaneitö. E' ukuöki ie' e' yéttsa ta kabëla ate wes s'duowa es. E' kueki pè' taië tò ichè tò mokí id-uowa. ²⁷ Erë Jesús tò iklö'wéwa iulá a ta ikimé e' kókka ta ie' e' kéka.

²⁸ E' ukuöki ta Jesús dewa weshke ta ittökatapa tò ie' a ichaké bánet.

—¿Ì kueki sa' kë a wimblu e' trëshkar?

²⁹ Ie' tò ie'pa iüté:

—Wimblu sulusi ese trëshkarmi ikiè S'yé a e' é wa*

*Jesús skà e' biyö ché tò itterawa
(Mateo 17.22-23; Lucas 9.43-45)*

³⁰⁻³¹ Jesús ena ittökatapa e' yéttsa ee tkami Galilea. Ie' tso' ie'pa wöbla'uk, e' kueki ie' kë kí ikiane tò wé ie'pa tso' e' jcherwa yi wa. Ie' tò iché ie'pa a:

—Ye' dör S'ditsö Alà, e' wömerdattsa pè' ulá a ta ye' tterawarakitö. Erë e' kí ká de mañat ta ye' shkerdakane.

³² Erë ì ché ie' tò, e' wà kë ane ie'pa éna, ñies ie'pa suanerak ichakök.

Yi dör ibua'ie Skëköl wöa

(Mateo 18.1-5; Lucas 9.46-48)

³³ E' ukuöki ie'pa demi Cafarnaúm. Mik ie'pa dewa weshke, eta Jesús tò ie'pa a ichaké:

—¿Ì kí a' ñi iütöro ñala kí?

³⁴ Erë ñala kí ie'pa ñi iütöro tò wé dör ibua'ie imalepa tsata, e' kueki ie'pa siwa'bléwa. ³⁵ Eta Jesús e' tkéser ta ie'pa dabom eyök kí bö' e'pa kiéitö ta ichéitö ia:

—Yi kí ikiane tò idö ibua'ie imalepa tsata, e' ta ese kawöta e' wöökwa imalepa dikia ikanè mésoie ikimoie.

³⁶ E' ukuöki ta alala duéseritö eköl ie'pa shushaë ta ikékaitö ulá a ta ichéitö iarak:

³⁷ —Yi tò alala i'se kiéwa ye' ttö wa, ese tò ye' wák kiéwa. Es ñies yi tò ye' kiéwa, ese kë wa ye' é kinewa, yi tò ye' patké'bitu, e' kiéwaitö ñies.

Yi kë ku' ñippök se' ta ese tso' buaë se' ta

(Mateo 10.42; Lucas 9.49-50)

³⁸ Juan tò iché Jesús a:

—A s'wöbla'ukwak, wëm sué sa' tò eköl, e' tò aknama trë'wéyal be' ttö wa. Erë ie' kë ku' se' ta, e' kueki sa' tò iché ia tò kë iwaria.

³⁹⁻⁴⁰ Ie' tò ie'pa iüté:

—Yi tò ì kë or yi a ese wé ye' ttö wa, ese kë a ye' yënu suluë. Yi kë ku' ñippök se' ta, ese tso' se' ta. E' kueki kë iwöklö'war. ⁴¹ Yi isie tò di' kakla é mé a' a yé, ye' dör Cristo e' icha a' dör e' kueki, mokí ye' tò a' a ichè tò ese a iské patordaë buaë.

A' tso' wösh wa ì tò s'ké ì sulu wamblök ese yöki

(Mateo 18.6-9; Lucas 17.1-2)

⁴² “Yi tò ikkepala erblöke ye' mik, ese eköl ké ì sulu wamblök, esepa weirdaë taië shute tköka ak wawoie muéwa ikuli' a batrèemi dayë a e' tsata. ⁴³⁻⁴⁴ A' ulá tò a' ké ì sulu

* **9:29** ikiè S'yé a e' é wa: Yëkkuö këchke wele tò ikí kuötkéka i' es: ena batsé wa.

wamblök, e' ta itöö. A' döwa sene micho a ulà etkë, e' dör buaë. E' skéie a' döwa bö' ké a ulà bötkë e' dör suluë. Eë bö' kë wöitta'wa. ⁴⁵⁻⁴⁶ A' klö tö a' ké i sulu wamblök, e' ta itöö. A' döwa sene micho a klö etkë, e' dör buaë. E' skéie a' uyëwa bö' ké a klö bötkë e' dör suluë. ⁴⁷ A' wöbla tö a' ké i sulu wamblök, e' ta iyöttsa. A' döwa i blúie Skëköl tso' e' a wöbla ek ë, e' dör buaë. E' skéie a' uyëwa bö' ké a wöbla böke e' dör suluë. ⁴⁸ E' ké a öña tö s'kateke kekraë kë duöta'wa, ñies bö' wöñarke kë wöitta'wa.

⁴⁹ “S'weir e' dör s'paiklè wës iyi-wak jchè ña'wè mè Skëköl a ese paiklè dayë wa es. ⁵⁰ Dayë dör buaë, erë kë ikke ta'ia, e' ta kë ibuarpaiane. Kë a' tö dayë kke chökwa a' er a. A' senü bërë ñita.”

10

Se' ñi öwa ese ché Jesús tö
(Mateo 19.1-12; Lucas 16.18)

¹ Jesús e' yéttsa Cafarnaúm mía Judea ta itkattsa Jordán a wishet. Eë pë' e' dapa'wéne ie' ska' ta ie' tö ie'pa wöbla'wëmitke wës ie' wöblar es. ² Eta fariseowakpa wëlepa de ie' ska' ta ie'pa tö ie' a ichaké itsaioie:

—¿Wëpa a kawö ta' itayë owa ö au?

³ Ie' tö ie'pa iüté:

—¿I uk Moisés tö a' ka' ttè dalöiëno ki?

⁴ Ie'pa tö ie' iüté:

—Moisés tö ikéwö me' se' a ñi owa yëkkuö muk s'tayë a ta itrë'ukshkar.

⁵ Ie' tö ie'pa a iché:

—A' er darërë, e' kueki Moisés tö ttè e' me'at a' a es. ⁶ Erë mik ká i' yöne, eta kë idir es. Itso' kitule i' es: ‘Skëköl tö se' yö' wëm ena alaköl. ⁷ E' kueki wëpa kë serpaia iyë ena imi e'pa dapömik ta iserdawa alaköl ta. ⁸ Ie'pa bö' serdaë ñita ta ie'pa mía wës wák eköl ë es.* Es ikiteat, e' kueki ie'pa kë iä bö', ie'pa yöne wës wák eköl ë es. ⁹ E' kueki wëpa batséwa Skëköl tö esepa kë batsökök yi tö.

¹⁰ Mik ie'pa dene wëshkë, eta ittökatapa tö ie' ichaké ttè e' ki. ¹¹ Ie' tö ie'pa iüté:

—Wëm tö itayë éwa, ese tö alaköl ské tséwane, e' ta e' wa ie' tö isenewabak këwe e' dalösewëwa. ¹² Ñies tayë tö iwëm éwa, ese tö wëm ské tséwane, e' ta e' wa ie' tö isenewabak këwe e' dalösewëwa.

Jesús tö ikié S'yë a ala'rla ki
(Mateo 19.13-15; Lucas 18.15-17)

¹³ Eta pë' wa ala'rla debitu as Jesús ulà muka iki. Erë ittökatapa tö pë' e'pa uñélor. ¹⁴ Mik e' suëitö ta iluneka ta ichéitö ie'pa a:

—As ala'rla bitu ye' ska'. Wëpa dör wës ie'pa es, esepa blúie Skëköl tso', e' kueki kë iwöklö'waria. ¹⁵ Moki ye' tö ichè tö yi kë e' wöowa wës alala es i blúie Skëköl tso' e' kiowa, ese kë döpawa.

¹⁶ Eta ie' tö ala'rla paklö'wëwa ta iulà méka iki ta ier buaë ché ia.

Inuköl blu' eköl e' tö Jesús a ichaké
(Mateo 19.16-30; Lucas 18.18-30)

¹⁷ Mik Jesús shkëmitke, eta wëm debitu eköl tuneule, e' tkérö kuchë ki ie' wörki, ta ie' a ichakéitö:

—A s'wöbla'ukwak, be' dör buaë, ¿i wëmi ye' tö as sene michoë dö ye' ulà a?

¹⁸ Ie' tö iüté:

—¿I kueki be' tö ye' kié buaë? Skëköl eköl ë dör buaë. ¹⁹ Ie' ttè dalöiëno e' jcher be' wa: ‘Kë a' kawö ta' s'ttökwa, kë a' kawö ta' s'senewabak dalöseukwa, kë a' kawö ta' akblök, kë a' kawö ta' s'kkatök kachè wa, kë a' kawö ta' s'kitö'uk, a' yë ena a' mi e'pa dalöiö.’†

²⁰ Wëm ie' iüté:

—A s'wöbla'ukwak, ttè e' kos dalöië'bitu ye' tö ye' iä duladula e'tami.

²¹ Jesús ie' suë er bua' wa ta ichéitö:

—Íyi etkë kianeia be' a wë, e' dör i': Be' yú ta i tso' be' wa, e' wataüttsa seraa ta iské múttsa s'siarëpa a. E' ukuöki ta be' shkö ye' ta ye' ttökataie. Es ta iyi buaë tajë döraë be' ulà a ká ja i a.

* **10:8** Génesis 2.24 † **10:19** Éxodo 20.12-16; Deuteronomio 5.16-20

²² Ie' dör inuköl blu' taië, e' kueki mik e' ttséitö, eta iwö éwa iski ta imía eriane taië.

²³ Jesús tö ká sué ipamik ta ichéitö ittökatapa a:

—Inuköl blúpa a darërëë idir dökwa ì blúie Skëköl tso' e' a!

²⁴ Ttè e' tö ittökatapa tkiwéwa, erë ie' tö ie'pa a iskà chéne:

—A ala'r, darërëë idir dökwa ì blúie Skëköl tso' e' a! ²⁵ Inuköl blu'pa a dökwa ì blúie Skëköl tso' e' a, e' dör darërëë tköka kameio tkömi datsi' yuo diké ese wöukla a e' tsata.

²⁶ Mik e' ttsé ie'pa tö, eta ie'pa kí tkinewa taië ta ie'pa ñi chaké:

—E' dör es, e'ma ¿yi tsatkërmi?

²⁷ Ie'pa webléitö ta ichéitö:

—E' kë onuk s'ditsö a wes, erë kë dör es Skëköl a, ie' a iyi ulitane ormi.

²⁸ Pedro tö ie' a ichémi:

—Sa' tö iyi ulitane me'at ta sa' bite be' ta.

²⁹ Jesús iiuté:

—Moki ye' tö a' a ichè tö yi tö iu ö iëlpa ö ikutapa ö imì ö iyé ö ila'r ö iká méat ye' dalërmik ena ye' tté buaë dalërmik, ³⁰ e' ta ká i' ki ese ulà a iské dörane taië dökwa u cien eyök. Es ñies iëlpa ö ikutapa ö imì ö iyé ö ila'r ö iká ese döraë iulà a dökwa cien eyök. Erë ñies iweirdaë siarë ye' tté buaë kueki. Erë aishkuö ta sene michoë döraë iulà a. ³¹ Erë i'ñe ta s'tso' taië keweie esepa döraë bataie, ena s'tso' bataie i'ñe ta esepa döraë keweie.

Jesús skà e' biyö chéne tö itterawa (Mateo 20.17-19; Lucas 18.31-34)

³² Eta ie'pa mirka ñala ki micho Jerusalén. Jesús shkörami ittökatapa yöki kewe. Ittökatapa mir tkirulewa ena pè' mir ie'pa itöki e'pa suane. Ie' ttökatapa dabom eyök kí böl, e'pa kiémiitö bánet ta ì tköraë ie' ta e' pakémiitö ie'pa a. Ichéitö: ³³ “Se' mirka Jerusalén i', eta ee ye' dör S'ditsö Alà, e' merdattsa sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ulà a. Ie'pa tö ye' kichateraë ta ye' wömerattsa pè' kë dör judiowak esepa ulà a ttèwa. ³⁴ Ye' wayueraë ie'pa tö, iwiri

tuöraë ye' ki, ye' pperarakitö, ena ye' tterawarakitö; erë e' ki ká de mañat eta ye' shkerdakane.”

Santiago ena Juan tö kawö kié Jesús

a (Mateo 20.20-28)

³⁵ Santiago ena Juan e'pa dör Zebedeo ala'r e'pa dewa Jesús o'mik ta ichéitö ia:

—A s'wöbla'ukwak, sa' ki ikiane tö ì kieke sa' tö be' a e' mú sa' a.

³⁶ Ie' tö ichakérak:

—¿I kiane a' ki?

³⁷ Ie'pa tö iiuté:

—Mik be' tkëneka s'blúie olo ta' taië, eta kawö mú sa' a e' tkökser be' o'mik, eköl be' ulà bua'kka, eköl be' ulà bakli'kka s'wëttsuk be' ta.

³⁸ Ie' tö ie'pa iuté:

—A' kë wa ijcher ì kiök a' tso'. ¿Iyi yeraë ye' tö bacha'bachaë, e' yarmi a' a? ¿A' e' ché weinuk wes ye' weirdaë es?

³⁹ Ie'pa tö iiuté:

—Tö, sa' dirmi.

Ie' tö iché ia:

—Ye' tka' wà yeraë a' tö. A' weirdaë wes ye' es. ⁴⁰ Erë e' tkökser ye' ulà bua'kka ö ye' ulà bakli'kka, e' kë kéwö menuk ye' a. E' tso'tke klöule yi a imeke esepa a.

⁴¹ Mik ttè e' ttséwa ittökatapa malepa dökwa dabom eyök (10) e'pa tö, eta ie'pa uluneka Santiago ena Juan ki. ⁴² Erë ie' tö ie'pa kié seraa ta ichéitö:

—A' wa ijcher tö pè' kë tö Skëköl dalöië, esepa wökirpa kos e' alökeka ie'pa ki kekraë, ñies iblúpa tö ie'pa patkeke kësik wa. ⁴³ Erë a' kë kàne e' wamblök es. E' skéie, a' isie e' yuak s'wökirie, ese kawöta e' wöökwa s'malepa dikia diöshet ikanè mésoie.

⁴⁴ Ñies a' isie e' yuak ibua'ie s'malepa tsata, ese kawöta e' muktsa s'malepa a kanè mésoie. ⁴⁵ Ye' dör S'ditsö Alà, e' kë dè'bitu as yi tö ye' kimù, ye' dè'bitu s'kimuk ena e' muktsa ttèwa s'tso' taië e' nuì skéie. E' kueki a' kawöta e' wöökwa s'malepa kanè mésoie.

Bartimeo bua'wéne Jesús tö

(Mateo 20.29-34; Lucas 18.35-43)

⁴⁶ Ie'pa demi Jericó. Mik Jesús e' yöketsatke ittökatapa ta ena pë' dami taië itöki e'pa ta, eta eë wëm eköl siarë tkër ñala ska'. E' dör inuköl kak kiökwak kië Bartimeo dör Timeo alà, e' wöbla kë wawër. ⁴⁷ Mik ie' ittse tö Jesús Nazaret wak damitkö, eta ie' iché aneule:

—¡A Jesús, s'blú bak David e' aleri, ye' saú er siarë wa!

⁴⁸ Taië pë' tö ie' uñeke as isiwa'blöwa, erë ie' kí arkeka:

—¡A David aleri, ye' saú er siarë wa!

⁴⁹ Eta Jesús e' duésër ta ichéitö:

—Ie' kiöttsa.

Eta wëm wöbla kë wawër, e' kiëttsa ie'pa tö ta ichérakitö ia:

—Be' er kuú. Be' e' kóka. Ie' tso' be' kiök.

⁵⁰ Eta wëm tö ipaio kikke yéttsa ppéumi ta ie' e' kéká bet dewa Jesús ska'. ⁵¹ Ta Jesús tö ie' a ichaké:

—¿I kiane be' kí tö ye' tö iwë be' a?

Ta ie' tö iüté:

—A s'wöbla'ukwak, ye' kí ikiane tö ye' wöbla buarne.

⁵² Jesús tö iché ia:

—Be' erblé ye' mik, e' wa be' buanene. Be' yúne.

E' wösha ta ie' wöbla buanene ta imía Jesús ta ñala wa.

11

Jesús demi Jerusalén

(Mateo 21.1-11; Lucas 19.28-40; Juan 12.12-19)

¹ Mik Jesús ena ittökatapa dökemitke Betfagé ena Betania tso' tsinet Jerusalén, Olivo kébata kuli' a ta eë ie' tö ittökatapa kié bö! ² ta ichéitö iarak:

—A' yú wì u wëne eruleë eë. Mik a' demi eë, e' bet ta burro pupula moulewa kueraë a' tö etö kë kí yi e' tkëuleka ese. E' wötsöo ta itsúbitu ña. ³ Yile tö a' a ichakeke: '¿I uk a' tso'?', e' ta iütö: 'Skëképa kí ikiane', e' wa ie' tö imène.

⁴ Eta ie'pa míyal tö burro ñe' kué, motër ukkó a ñala shaë. Iwötsée ie'pa tö tsëmi.

⁵ Eta welepa iëter eë e' tö ichakérak: —¿I uk a' tso'? ¿Ie a' tö burro se wötsée?

⁶ Ittökatapa tö iüté wës Jesús tö iché ia es ta ie'pa tö iébitu. ⁷ E' ukuöki ittökatapa wa burro bitetser Jesús a. Ie'pa tö ipaio kikke méka burro kí ta Jesús e' tkéka iki. ⁸ Taië pë' tö ipaio kikke shuélor ñala kí, iskà tö kal kó t'lor kañika tsëmi ese shuélor ñala kí Jesús ñalé tsoie.

⁹ Pë' mirwa keweië Jesús yöki ñies itöki, e'pa ulitane arke taië:

—¡Skëköl kikokasö! Yi datse ie' ttö wa, ayëcha buaë e'. ¹⁰ E' datse s'wëttsukne s'blúie wës se' yë David bak es. Ayëcha buaë ie'. ¡Skëköl tso' ká jai a e' kikokasö!*

¹¹ Jesús dewa Jerusalén ta imía dewa Skëköl wé a. Ie' tö iyi weblé sërää. Ká tuirketke, e' kueki imía Betania ittökatapa dabom eyök kí bö! e'pa ta.

Jesús tö higowö yulé

(Mateo 21.18-19)

¹² Bule es ta mik ie'pa e' yélur Betania, eta Jesús dué bli wa. ¹³ Kamië ie' tö higuera klö sué kó arwa buaë. Ie' mía iweblök tö iwö ta'. Erë kë ie' wa iwö kune. Kam iwö kéwö döwa, e' kueki ikö ë arwa taië.

¹⁴ Ie' tö iché higo klö a:

—¡Kë yi tö be' wö katepaia!

E' ttsé ittökatapa tö.

Jesús tö Skëköl wé batse'wé

(Mateo 21.12-17; Lucas 19.45-48; Juan 2.13-22)

¹⁵ Ie'pa demi Jerusalén ta Jesús dewa Skëköl wé a. Eë ie' e' kéká wépa tso' iyi taúk ena iyi wataúk e'pa tré'ukyal. Inuköl mane'ukwakpa† mesa trélurkaitö. Ñies nuböl wataúkwakpa kula' trélurkaitö. ¹⁶ Ñies ie' kë tö yi a kawö mè iyi tsuktö Skëköl wé shua. ¹⁷ Eta ie' tö s'wöbla'wémitke ta ichéitö:

—Skëköl tö iyë'at iyëkuö kí: 'Ye' u kirdaë tto ye' ta wé ká ulitane wakpa a,‡ erë a' tö iia'wéká akblo wéie.

* **11:10** Salmo 118.25-26 † **11:15** inuköl mane'uk: Judiowak a inuköl tso' wakanewë Skëköl wé ë a, e' tuékene ie'pa tö inuköl ëse wa. ‡ **11:17** Isaías 56.7

18 Mik e' ttsé sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tö, etä ie'pa ileritsémi Jesús ttowaie. Ie' tö s'wöbla'weke e' tö pè' kos tkiwéwa, e' kueki judiowak wökirpa suane iyöki. 19 Erë mik ká tuine, etä ie' e' yéttsa Jerusalén ittökatapa ta.

*Higo klö sinewa
(Mateo 21.20-22)*

20 Bule es bla'mi ie'pa tkamine higuera klö o'mik, etä ie'pa tö isué tö isinewa dö iwí kicha è. 21 Etä ì bak e' anewa Pedro éna, e' kueki ie' tö Jesús a iché:

—A S'wöbla'ukwak, isaú higuera klö wayë'abö e' sinewa.

22 Jesús iiuté:

—A' erblö Skököl mik. 23 Mokí ye' tö a' a iché tö yi tö iché kabata wí a: '¡Be' e' sköttsa íe anúwa dayë a!' ta iklö'wéitö mokí kè ibikeitseka bötböt tö ì chéitö e' wà tköraë, e' ta es iwà tköraë. 24 E' kueki ye' tö a' a iché tö iklö'ú tö ì kié a' tö Skököl a' e' wà detke a' ulà a, etä iwà döraë. 25-26 Ñies mik a' tso' ikiök ie' a, etä ilè tté tso' a' wa yile kí, ese nuí olo'yó iki as S'yé tso' ká jaí a e' tö a' icha olo'yó a' kí ñies.

*¿Yi tö kawö mè Jesús a?
(Mateo 21.23-27; Lucas 20.1-8)*

27 E' ukuöki ta ie'pa dene Jerusalén. Jesús shködur Skököl wé a. Etä sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ena judiowak kueblupa e'pa de ie' ska' 28 ta ichaké ia:

—¿Yi ttö wa be' tö íyi ikké weke? ¿Yi tö e' kéwö mé be' a?

29 Ie' tö iiuté:

—Ñies ye' tö a' a ilè chakeke, e' iuté a' tö, e' ta ye' tö a' a icheke tö yi tö ikéwö me' ye' a. 30 ¿Yi tö Juan patké' s'wöskuök? ¿Skököl tso' ká jaí a e' ö s'ditsö? Ye' iütö.

31 Ie'pa ñi iutémi ta ichekerakitö: "Sö ichèmi tö Skököl tö ipatké'bitu, e' ta ie' tö se' a ichèmi: '¿Í kueki a' ké wa ie' tté klöone?' " 32 Pè' ulitane tö iklö'wé tö Juan döer Skököl tteköl chökle, e' kueki ie'pa suane pè' yöki.

E' kueki ie'pa tö icheke ñi a: 'Kè se' a iyènuök tö s'ditsö tö ie' patké'.' 33 E' kueki ie'pa tö iiuté:

—Kè sa' wa ijcher.

Ie' tö ie'pa a iché:

—Es ñies ye' ké tö a' a ichepa tö yi tö ye' a kawö mé íyi ikké woie.

12

*Uva kanéukwakpa sulusipa e' tté
(Mateo 21.33-46; Lucas 20.9-19)*

1 Jesús tö tté kleé ie'pa a i' es: "Wëm eköl tö uva kuatké taië ta ikköiëwaitö buaë, kauk biéitö uva diö tuoie. Ñies úla yuéitö kakkeë uva kk'noie. E' ukuöki ta ie' tö ipeitéat wépa welepa a as ie'pa tö ipataù ie' a iwörke e' kak wa. E' ukuöki ta ie' mía ká bánet. 2 Mik uva wöline tso'tke wè'iaë shtë, etä ie' tö ikanè méso patkémi eköl ie' icha tsuk. 3 Erë ie'pa tö ikanè méso klö'wéwa ppé taië patkémine ulà wöchka. 4 Etä kanè wák tö ikanè méso skà patkémine eköl, erë e' shka'wé ie'pa tö iwökir kí ta iché suluë. 5 E' ukuöki ta eköl skà patkémine ie' tö ta e' ttéwa ie'pa tö. E' ukuöki ikanè mésopa skà patkémiitö taië, erë ie'pa tö welepa ppélor welepa ttélur.

6 "Bata ekké ta iateia eköl è. E' döer iwák alà, e' dalër taië ie' éna. E' patkémiitö ta ie' ibikeitsé: 'Ye' alà idir, e' kueki ie'pa tö idalöieraë.' 7 Erë ie'pa tö iché ñi a: 'Ká i' atdaë ie' wí ulà a. Ittöwasö, es ká i' döraë se' ulà a.' 8 E' kueki ie'pa tö iklö'wéwa ttéwa ta inú kéumi ie'pa tö uva ké a bánet."

9 Etä Jesús tö ie'pa a chaké:

—¿Ima a' ibikeitsé? ¿Í weraë kanè wák tö? Ie' mira kanéukwakpa ttökulur ta uva kané meraneitö pè' kuá'kí a.

10 Ye' tté tso' kitule Skököl yëkkuö kí, ¿e' ké sune a' wa? E' tö iché:

'Ák watéttsa u yuökwakpa tö e' yönene ák bua'buaië.

11 E' kaneq' Skököl tö, ta e' tö s'ttsé'weke buaë, s'tkinewa iweblök.*

Es Skököl yëkkuö tö iché.

* 12:11 Salmo 118.22-23

12 Ie'pa tö isuéwā tö kleè e' wa Jesús tö ie'pa ché, e' kuekì ie'pa éna iklö'wakwā. Erè ie'pa suane pè' yöki, e' kuekì ie'pa tö iméat tā iponemi.

S'wökirpa patauk, e' tté

(Mateo 22.15-22; Lucas 20.20-26)

13 E' ukuökì tā ie'pa tö fariseowakpa welepa ena Herodes klépa welepa patkémi Jesús ska'. Ie'pa kì ikiane tö ie' tö ilè ché ikkatoie. 14 Ie'pa demi ie' ska' tā ichérakitö ia:

—A s'wöbla'ukwak, sa' wā ijcher tö kekraë be' ttö mokì. Be' tö sulitane sueke ñikkëë. Ima pè' tö be' cheke e' kë kì be' tkine. E' kuekì be' tö s'wöbla'weke yësyësë Skëköl ñalé tté wa. Ichö sa' a, Roma wökir kibi patuësö ze' dör buaë ö kë idör buaë?

15 Erè ie' tö isuéwā tö ie'pa e' öke er sulu wa, e' kuekì ie' tö iché iarak:

—ÿI kuekì a' tso' ye' ma'uk tsaiè? Inuköl wöshki tsúbitu ña et suè.

16 Eta' ie'pa tö inuköl wöshki tsémi ie' a et tā ie' tö ichaké ie'pa a:

—ÿYi diököl ena yi kiè me'rka iki?

Ie'pa tö iüté:

—Roma wökir kibi.

17 Eta' ie' tö iché ie'pa a:

—E'ma kos Roma wökir kibi icha, ese mú ie' a, tā kos Skëköl icha ese mú ie' a.

Ie' tö ie'pa iüté es, e' tö ie'pa tkiwéwā.

ÿS'duolur e' shkermikane ö au?

(Mateo 22.23-33; Lucas 20.27-40)

18 Eta' saduceowakpa welepa de Jesús ska'. E' wakpa tö iklö'wé tö s'duowā e' kë shkenukkane. Ie'pa tö ie' a ichaké:

19 —A s'wöbla'ukwak, Moisés tö ttè dalöiëno kitat yëkkuö kì e' tö iché i' es: Wëm blënewā kë alà ate, e' tā ie' èl kawöta ischö tsukwā as ilà kökā iël blënewā, e' a. 20 Etökicha wëpa bak dökā kul ñi èlpa, ikibi alaköl tséwā, erè iblënewā kë alà ate. 21 Ie' itöki iël tö ischö tséwā, erè e' ñies blënewā kë alà ate. E' sù iwamblëne iël tā 22 ena imalepa tā. Ie'pa kul blërulune

kë alà ate alaköl e' tā. Bata ekkë tā ñies alaköl e' blënewā. 23 Wëpa kul e' bak alaköl eköl è tā. Mik s'duowā e' shkenekane, eta' zéwéne dömi ie' wëm chökìe?

24 Ie' tö ie'pa iüté:

—A' kë wā Skëköl yëkkuö suule, ñies ie' diché kë jcher a' wā, e' kuekì a' wöā ká chowa. 25 Mik s'duolur e' shkenekane, eta' wëpa ena alakölpa kë serpawāia ñita. E'pa míyal wës Skëköl biyöchökwakpa tso' ká jai a kë sarta'wā ñita es. 26 ÿA' kì kiane jcheno tö mokì s'duowā e'pa shkerdakane? Skëköl ut Moisés tā kal tsir wöñarke bö'ie, e' shuā, ze' pakè kë aritsule a' wā Moisés yëkkuö kì? E' kéwö ska' tā Skëköl tö iyè': 'Ye' dör Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Këköl.'† 27 E' wā kiane ché tö ie' kë dör s'duowā, e'pa Këköl. ÿIe' dör s'ttsè'ka, e'pa Këköl! Taiè a' wöā ká chowa.

ÿSkëköl ttè dalöiëno e' isie dör ibua'ie?

(Mateo 22.23-40)

28 Eta' s'wöbla'ukwak ttè dalöiëno wa dur eköl ie'pa tso' ñi iütök e' ttsök. Ie' tö ittsé tö Jesús tö ie'pa iüté buaë, e' kuekì ie' ichaké ia:

—Skëköl ttè dalöiëno, ze' wéne dör ibua'ie imalepa tsata?

29 Ie' iüté:

—Skëköl ttè dalöiëno kibiie imalé tsata e' dör i': 'A Israel aleripa, a' tö ittsö. Këké dör se' Këköl, e' è dör Skëköl. 30 E' dalëritsö a' er kos wa ena a' wák kos wa ena a' erbikè kos wa ena a' diché kos wa.' 31 E' itöki e' dör i': 'A malepa dalëritsö wës a' wákpa e' dalër es.' Kë ttè tā' dalöiëno tkökā ttè böt e' tsata.

32 Eta' s'wöbla'ukwak ttè dalöiëno wa, e' tö iché ia:

—A s'wöbla'uk, be' iüté buaë. ÿI ché be' tö e' dör mokì. Skëköl dör eköl ème. Kë e' skà tā. 33 ñies s'kawöta ie' dalëritsök se' er kos wa ena se' kabikeitsö kos wa, ena se' diché kos wa, ñies s'kawöta s'malepa dalëritsök wës se' wák e' dalër es. E' wësö, e' tā

† 12:26 Ye' dör Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Këköl: Mik ttè e' ye' Skëköl tö Moisés a, eta' Abraham, Isaac ena Jacob e'pa blërulunebak ká iaiaë. Wës ie' tö iché, e' wā kiane ché tö ie'pa tso' ttsè'ka Skëköl tā. Éxodo 3.6 saú.

e' dör buaë se' a tkōka iyiwak jchëule ña'wè wa'ñe ena iyiwak jchëule skà mèsö Skëköl a e' kōs tsata.

³⁴ Mik ie' isué tö s'wōbla'ukwak ttè dalöiëno wa, e' tö ie' iüté buaë yësyësë, eta ie' tö iché ia:

—Ì blúie Skëköl tso' e' o'mik tsinet be' tso'.

Eta kë yi kësik dë'kaia ie' a ì skà chakök.

¿Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' dör yi aleri?

(Mateo 22.41-46; Lucas 20.41-44)

³⁵ Jesús tso' ie'pa wōbla'uk Skëköl wé a ta ie'pa a ichakéitö:

—¿Wes s'wōbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tö ichëmi tö wé pairine'bitu idi' wa s'blúie, e' dör s'blú bak kië David e' aleri? ³⁶ Erë David wák tö iyé' Wiköl Batse'r wa i' es:

'Skëköl tö ichè ye' Këköl a:

Be' e' tkōser ye' ulà bua'kka dalöiëno taië,

dō mik ye' tö be' bolökpa mérö be' klō dikia eta.†

³⁷ Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' dör David aleri, e' ta ¿wes e' kiëmi David tö ie' Këköl?

Eta pè' tso' taië, e'pa tö Jesús ttö ttseke er bua' wa.

Jesús tö s'wōbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa kkaté

(Mateo 23.1-36; Lucas 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Jesús tö s'wōbla'weke e' shua ie' tö iché: “A' e' kkō'nú s'wōbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa yöki. Ie'pa wōbatsö shkök datsi' batsië ese mik wé pè' tso' taië ese ska' as pè' tö ie'pa shkë'ù wes këkëpa dalöiërta' taië es.

³⁹ Ñies se' ñi dapa'wo wé a ena wé ie'pa kawö tkō'wekerakitö, ese ska' kula' tso' këkëpa dalöiërta' esepa a, ese yuleke ie'pa tö e' tkoie. ⁴⁰ Ie'pa tö alakōpa schö u yeta'ttsa iulà a, eta ittökerak S'yé ta braraë sulitane wōwa idikiñoie tö ie'pa dör pè' buaë yësyësë. Ie'pa weirdaë siarë s'malepa tsata.”

Alaköl siarë tö inuköl mé Skëköl a
(Lucas 21.1-4)

† 12:36 Salmo 110.1

⁴¹ Etökicha ta Jesús tkër kalkuö tso' inuköl ioie mè Skëköl a e' wōsha pè' tso' inuköl iök kalkuö a e' sauk. Inuköl blúpa tso' taië esepa tö inuköl ieke taië. ⁴² E' wōshaë ta alaköl siarë dör schö debitü eköl, e' tö inuköl wōshkila yöule cobre wa tuë tottola ese iéwa böt kalkuö ek a. ⁴³ Jesús tö ittökatapa kié ta ichéitö ia:

—Moki ye' tö a' a ichè tö alaköl siarëla dör schö wí tö inuköl iéwa kibiie imalepa tö iie kōs e' tsata.

⁴⁴ Ie'pa ulitane tö inuköl kuö atë ese ié, erë ie' siarë, e' tö ie' wa itso' senoie e' kōs méttsa. E' kueki ye' tö ie' ché es.

13

Jesús tö iché tö Skëköl wé olordawa
(Mateo 24.1-2; Lucas 21.5-6)

¹ Mik Jesús e' yéttsa Skëköl wé a, eta ittökata eköl tö iché ie' a:

—¡A s'wōbla'uk, isaú! U bua'buä yöule ak bua'buäla wa.

² Ie' iüté:

—U kōs tso' bua'buä sué a' tö ié, e' olordawa sera, iékwö è kë atpa ñi bata ki.

¿I wa sö isuëmi tö ká i' erkewatke?
(Mateo 24.3-28; Lucas 21.7-24; 17.22-24)

³ E' ukuöki ta ie'pa míyal kabata kië Olivo tkërka Skëköl wé wōshaë ee. Jesús e' tkëser ta Pedro, Santiago, Juan ena Andrés e'pa tö ie' a ichaké bānet: ⁴ “Ichö sa' a: ¿mik íyi ekkë wamblërmi?

¿I wa sö isuëmi tö iwamblërketke?”

⁵⁻⁶ Ie' iüté: “Taië pè' datse e' chök tö ie'pa dör ye'. Icherarakitö: ‘Ye' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'”, ta pè' kiterarakitö taië. E' kueki a' tso' wōsh wa as kë yi tö a' kitö'ù.

⁷ “Mik a' tö ibiyö ttsé tö ká taië wakpa ñippöke taië wì a dià a, eta e' kë tö a' tkiuk. E' wake' tkōraë, erë ká i' erwami e' kianeia. ⁸ Ká kuak'i kuak'i wakpa ñippōraë ñita. Ñies í tö ká wōti'weraë ká wa'ñe. Ñies ká tseë wakpa tteraë bli tö taië. Íyi ekkë dör erpa s'tsá weirketke kam ye' dōne e' yöki ese. E' dör wes alaköl alà kurketke ta ikirirke es.

9 “A' e' kkö'nú. A' merdattsa s'shulökwakpa a ta a' burdaë siarë judiowak ñi dapa'wo wé a. Ie'pa tö a' keraë e' duökser shulè s'wökirpa ena s'blúpa wörki ye' tté kueki. Es a' tö ye' tté pakeraë ie'pa a. 10 Erë kam ká i' erwa e' yöki ye' tté buaë e' kawöta pakè ká ulitane wakpa a. 11 Mik a' menettsa tté shulökwakpa a, eta kë a' tkinuk ima a' e' tsatkömi. Mik e' kèwö de, eta kë a' ttöpa a' wákpa er wa, e' skéie Wiköl Batse'r ttöraë a' wa. E' kueki tté eraë Skököl tö a' a ché e' chö. 12 Eta welepa tö iël wömerattsa ttéwa, iyé tö ilà wömerattsä, ñies ala'r e' kóraka iyé ena imì kkatök as ittöwa. 13 Sulitane tö a' sueraë suluë ye' tté kueki. Erë yi e' tkéwa darërëë döka bata ekké, esepa tsatkërdaë.

14 “Íyi sulusi tö ì dör batse'r ia'wè ñáie e' tkërdaka wé kë ikawöta tkëka ee* (yi tso' yëkkuö i' sauk, e' éna iwà anú). Mik e' sué a' tö, eta wépa serke Judea e'pa tköyalmi kabata a. 15 Yi tso' u bata ki ese kë dökwane weshke iíyi yöktsa, itköshkarmi. 16 Ñies yi tso' kanëblök kañika ese kë dökwane weshke idatsi' yöktsa. 17 E' kèwö ska' ta alakölpä alà kurketke ena alakölpä tsu' muke ilà a jwéstela ina esepa ta! 18-19 S'ditsö weirdaë taië shute kos kë s'we'ikule ekké mik ká yö' Skököl tö dö ikké ta, ñies kos kë s'weirpa aishkuö ta ekké. E' kueki ikiö Skököl a as kë e' wamblër a' ta yuëdiö këska'. 20 E' kèwö kë wööpawa Skököl tö, e'ma kë yi isie atukia ttsë'ka. Erë e' kèwö wöerawaitö, wépa shukitbakitö esepa dalërmik.

21-22 “Kachökwakpa e' kóraka e' chök tö ie'pa dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' ö ie'pa dör Skököl tteköl wele. E'pa tö ì kë or yi a ese weraë s'kitö'woie tö ie'pa tté dör mokië. Dö wépa shukit Skököl tö, esepa kitö'wëmi e' mú kitërmi e'ma. E' kueki yile tö iché a' a: 'Isaú, wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' dur íe', ö 'Isaú, idur wíe', e' ta kë a' tö iklö'war. 23 ¡A' tso' erkí! Íyi ekké biyö chétkeyö a' a

keweie.

Jesús dörane olo ta' taië
(Mateo 24.29-35,42,44; Lucas 21.25-36)

24 “Erë s'weine e' kèwö tka, eta diwö wötuirdawa, ñies si'wö kë wöñarpaia. 25 Bèkwö darolordaë ena ì kos tso' ká jai a e' wötirdaë. 26 Eta ye' dör S'ditsö Alà, e' datse mò a diché ta' taië olo ta' taië, e' wërdaë. 27 Skököl biyöchökwakpa patkeramiyö wépa shukitbakyö, esepa dapa'ukka ek tsini éme. Ie'pa tö iyuleraë ká wa ñe dö wé ká i' bata erkerö ee ena wé ká jai bata erkerö ee.

28 “A' e' wöbla'ú tté ikké wa iwà saú higo klö wa: Mik iulatska tso' ulölöla ena erpa iköyök tskirdoka, eta a' wa ijcher tö duas dewatke tsinet. 29 Es ñies mik a' tö isué tö íyi ekké wamblërke, eta a' wa ijchenú tö ye' datskene, e' diwö dewatke tsinet. 30 Mokí ye' tö a' a iché tö íyi ekké wamblërdaë wépa dör wes a' es esepa kam erwa e' yöki. 31 Kashuk ena ká i' erdawa, erë ye' tté michoë e' kë erpawa yës.

32 “Erë e' kèwö e' diwö kë jcher yi wa. Skököl biyöchökwakpa tso' ká jai a, e'pa kë wa ijcher, ñies ye' dör Skököl Alà e' kë wa ijcher. S'yé ë wa ijcher.

33 “A' kë wa ijcher wekké ta idiwö de, e' kueki a' tso' erkí, a' senú wösh wa. 34 E' dör wes wëm eköl mi'keá kamië ká kua'ki a es. Ie' tö iché ikanë mésopa a: 'Ü kkö'nú ña.' Eta kanë tuléatitö ie'pa bik ekké a. Ie' tö iché ie' ká wékkö kkö'nukwak a: 'Be' tso' wösh wa.' 35 Es ñies a' tso' erkí. A' kë wa ijcher mik ye' dör wes u wák es e' dotkene. Ye' dömitö ká tuinetke ekké alè, ká shaböts alè, dakro ane ekké alè ö ká ñine alè ta. 36 A' tso' wösh wa dö' a kuëwayö kapè a. 37 Tté chéyö a' a, e' chekeyö sulitane a: ¡A' tso' wösh wa!”

* 13:14 Íyi sulusi...tkëka ee: Mateo 24.15 saú.

14

Judiowak wökirpa tö Jesús aleritsé klö'wèwə

(Mateo 26.1-5; Lucas 22.1-2; Juan 11.45-53)

¹ Ká böt ð kianeia Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kèwö tkö'woie. Nies e' kèwö ska' ta Pan Kë Yöule Iwölöwoka Wa e' kèwö tkö'weke judiowak tö. Sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tö Jesús aleritsé kitö'wè iklö'wowa ttèwa. ² Ie'pa welepa tö iché:

—Kë sö wamblö Se' Yépa Yërulune Egipto e' kèwö a as pè' kë shutirka. E' kueki ie'pa éna iklö'wakwa ikité wa.

Jesús klö ki kiö masmas téka alaköl eköl tö

(Mateo 26.6-13; Juan 12.1-8)

³ Jesús minea Betania, Simón kiri'uk lepra bak, e' u a. Ie' tkëria mesa ki, e' dalewa alaköl debitü eköl e' wa kiö masmas kiè nardo ese chökle tuè darëre, ese debitü. Kiö e' ukkuö yöule ak kiè alabastro e' wa. Kiö ukkuö kuli' péwaitö ta itéka Jesús wökir ki. ⁴ Welepa uluneka ie' ki ta ñi a ichérak:

—¿Ì kueki alaköl tö kiö we'ikéwa?

⁵ Ituè darëre doka s'kanëblö duas ek ské ekké. Iwatormittsa s'siarëpa kimoie.

Etä suluë ie'pa tö alaköl e' paké.

⁶ Erë Jesús tö iché:

—Imúat bëre. ¿Ì kueki a' itsiriweke? Iyi buaë kanewé ie' tö ye' a. ⁷ S'siarëpa tso' kekraë a' shua, etä e'pa kimëmi a' tö mik a' ki ikiane e' ta. Erë ye' kë ku' kekraë a' ta. ⁸ Ie' tö iwé ye' a kos ie' a ior ekké. Ie' kiö té ye' ki ye' kanéwoie kam ye' nu wötërwa e' yöki. ⁹ Mokj ye' tö a' a ichè tö ká wa'ñe wé Skëköl ttè buaë pakarke eë ipakardaë nies tö ie' tö i buaë o' ye' a. Es e' kë chöpawa yi éna.

Judas tö Jesús wöméttsa

(Mateo 26.14-16; Lucas 22.3-6)

¹⁰ Jesús ttökatapa dabom eyök kī bōl, e' eköl dör Judas Iscariote, e' mia sacerdotepa wökirpa ska' ichök tö ye' a Jesús mermittsa a' a. ¹¹ Mik e' ttsé ie'pa tö, etä ittse'nerak buaë ta ikablé ie' a inuköl muk. Etä ie' tö kawö yulëmi bua'iewa Jesús wömottsa.

Jesús bata chkeia ittökatapa ta

(Mateo 26.17-29; Lucas 22.7-23; Juan 13.21-30; 1 Corintios 11.23-26)

¹² Kawö kiè Pan Kë Yöule Iwölöwoka Wa e' kèwö tsá diwö dewatke* E' diwö wa ie'pa obeja pupula jcheke Judiowak Yépa Yërulune Egipto, e' kèwö tkö'woie. Etä Jesús ttökatapa tö ie' a ichaké:

—¿Wé be' ki kiane tö sa' mi' kawö tkö'wekesö e' chké kanëuk be' a?

¹³ Ie' tö iché ie'pa bōl a:

—A' yú Jerusalén. Mik a' demi ee, etä wëm kueraë a' tö eköl, e' wa di' dami skauña a. E' itöki a' yú. ¹⁴ Ta u wé a ie' demi e' wák a ichö: 'S'wöbla'ukwak be' chakök ké: ¿Úshu wé a ie' tö kawö tkö'wekesö e' chké ñëmi ie' ttökatapa ta?' ¹⁵ Ie' tö úshu bërie tso' kákke tso'tke kaneoule buaë, e' kkacheraë a' a. Eë ichké kaneú se' a.

¹⁶ Etä ie'pa bōl míyal Jerusalén ta iyi ulitane kuérakitö wes ie' tö iché es. Eë chké kanewérakitö kawö tkö'woie.

¹⁷ Mik ká tuine, etä ie' debitü ittökatapa dabom eyök kī bōl, e'pa ta.

¹⁸ Mik ie'pa e' tuléser chkök, etä ie' tö iché ie'pa a:

—Mokj ye' tö a' a ichè tö a' eköl tö ye' wömerattsa. E' wák tso' ye' ta chkök.

¹⁹ Etä ie'pa erianeka taië ta ie'pa tö ie' a ichakémi eköl eköl:

—¿Ye' alè idir?

²⁰ Ie' tö iiüté:

—E' dör a' dabom eyök kī bōl tso' ye' ta pan nuuk tka' etké a' ñë, e' eköl.

²¹ Ye' dör S'ditsö Alà e' ta itköraë wes itso' kitule Skëköl yëkkuö ki es. Erë wëstela ina yi ye' wömekettsa e' ta. ¡Buaë idir wëm e' a tö kë ikunúpa!

* **14:12** Pan Kë Yöule Iwölöwoka Wa e' kèwö: Kawö e' tkö'weke judiowak tö dö ká kul, e' tsá diwö kiérakitö Se' Yépa Yërulune Egipto e' kèwö.

22 Ie'pa tso'ia chkök, e' shua pan klö'wéitö, e' ki wéstela chéitö Skököl a ta iblatéitö watié ie'pa a ta ichéitö:

—Pan se dör ye' chkà, e' ñú a' tó.

23 E' ukuöki tka' a vino tso', e' klö'wéitö, e' ki wéstela chéitö Skököl a ta ie'pa ulitane tö tka' e' wayé. 24 Ie' tö iché ie'pa a:

—Vino se dör ye' pë. Ye' tterawa e' pë' tärdaë tajë, e' wa ttè pa'ali me' Skököl tö, e' wà de. E' wa pë' tajë tsatkërdaë. 25 Moki ye' a' a iché tö vino kë yepaiayö dö mik i blúie Skököl tso' e' kéwö de eta. Mik ide, eta iska yeraneyö a' ta.

Pedro tö icheraë tö ie' kë wa Jesús suule

(Mateo 26.30-35; Lucas 22.31-34; Juan 13.36-38)

26 Eta ie'pa tö Skököl ttseittsé, e' ukuöki ta ie'pa míyal Olivo kébata a. 27 Jesús tö iché ie'pa a:

—A' ulitane tköyaldaë. A' ye' meatdaë ekörla. E' dör wes itso' kitule Skököl yekkuö ki es, e' tö iché: 'Obeja kkö'nukwak ttewaraëyö, eta obeja pordami wì a dià a.† 28 Erë mik ye' ttéwa shkenekane, e' ukuöki ta ye' miraë Galilea a' yöki kewe.

29 Pedro tö ie' a iché:

—Erë ie'pa ulitane be' memiat ekörla, erë ye' kë tö be' mepaat.

30 Ie' iiüté:

—Moki ye' tö be' a iché tö i' nañewe, kam dakro skà arne, e' yöki be' tö icheraë mañatökicha tö be' kë wa ye' suule.

31 Erë Pedro tö iki ché ia kröröë:

—Erë ye' ttewamirakitö be' ta, erë kë ye' ichepa tö kë ye' wa be' suule.

Eta ie'pa ulitane ttöke es ëme.

Jesús tté S'yë ta Getsemani

(Mateo 26.36-46; Lucas 22.39-46)

32 E' ukuöki ta ie'pa míyal ká kië Getsemani ee. Jesús tö iché ittökatapa a:

—A' ate tular ie, ye' mía ttök S'yë ta.

33 Pedro, Santiago ena Juan e'pa mítser iwa e' ta. Eta ie' erianemi chkenewami tajë. 34 Ie' tö iché ie'pa a:

—Ye' eriane tajë ttseskua ye' ttewamiitö ekkë. A' e' tsuat ie, kë a' kapökwa.

35 E' ukuöki ie' mía wishke ta ie' e' kéutër wöwakköt iski ta ikiéitö Skököl a tö i tköraë ie' ta, e' diwö tköami ie' ki, e' ta itköüü. 36 Ie' iché: "A yéwöla, iyi ulitane ormi be' a. I tköraë ye' ta e' dör wes iyi bacha'bachaë yéwasö es. E' ulà a ye' yöttsa. Erë kë iwar wes ye' ki ikiane es, iü wes be' ki ikiane es."

37 E' ukuöki ta ie' dene wé ittökatapa tular ee ta ie'pa kuéitö kapötulur. Ie' tö iché Pedro a:

—A Simón, ¿be' kapowa? ¿Kë be' wa kapèwa wöklöne dö hora ek ë? 38 Kë a' kapökwa. A' ikiö Skököl a as i sulu tö a' erkiöweke ese kë e' alöka a' ki. Moki a' éna i buaë wak, erë a' diché kë dë'ka iwà uk, e' kueki a' a darerëë idir.

39 Ie' míane ta tté Skököl a wes kewe itté es. 40 Mik ie' dene ta ie'pa kuéneitö kapötulur; ie'pa wöbla surirkewa kapè wa e' kueki. Ie'pa kë wa tté kune ie' iutoie. 41 Ie' skà míane ttök S'yë ta e' dene, i' ta idare mañatökicha, eta ie' tö iché iarak:

—¿A' kapötuluria enukeia? Wë' a' kapowa. Ye' dör S'ditsö Alà, e' diwö dekatke mëttsa pë' sulusipa ulà a. 42 A' e' koka, yi tö ye' wömekettsa, e' dotke i' ta. Mishka ie' panuk.

Jesús klö'wéwa ibolökpa tö

(Mateo 26.47-56; Lucas 22.47-53; Juan 18.2-11)

43 Jesús tso'ia ttök, e' dalewa ittökatapa dabom eyök ki bö, e' eköl kië Judas, e' debitü pë' ta tajë. E' wakpa debitü tabè ki ena kal wölö ki. Ie'pa patkë'mi sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ena judiowak kueblupa ekkëpa tö. 44 Judas dör iwömëttsa e' tö ie'pa a iyë'bak: "Wé shké'wéyö wöalattsé wa, e' dör ie', iklö'üwa a' tö ta itsümi kkö'naule buaë as kë itköshkar." 45 Eta ie' e' skéwa Jesús o'mik ta iché ia:

—iA S'wöbla'ukwak!

Ta iwöalattséwaitö. 46 Eta Jesús klö'wéwa pë' tö.

† 14:27 Zacarías 13.7

⁴⁷ Erë ie'pa iëter eë, e' eköl tö itabè yéttsa ta e' wa sacerdote kibi e' kanè méso kukuöña téttsa. ⁴⁸ Eta Jesús tö ichaké pé' ekképa a:

—¿Ì kueki a' bite ye' klö'ukwa tabè ki kal wölö ki wes akblökwakpa klö'wëwä es? ⁴⁹ Këkraë ye' bak a' shüa s'wöbla'uk Skëköl wé a, erë a' kë wä ye' klönewä. Erë i' tköke as itkö wës itso' kitule Skëköl yëkkuö ki es.

⁵⁰ Eta ittökatapa kos tkayalmi tö iméat ekörla. ⁵¹ Erë duladula eköl dowä ie' itöki e' patrëwäbitu ka' kishuo wa, e' klö'wëwarakitö, ⁵² erë idatsi' ppéeatitö wak tkashkarmi sune.

Jesús demi ie'pa wä Judiowak wökir kibipa wörki

(Mateo 26.57-68; Lucas 22.54-55,63-71; Juan 18.12-14,19-24)

⁵³ Jesús tsémirakitö sacerdote kibi ska'. Eta eë sacerdotepa wökirpa malepa ena judiowak kueblupa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa kos daparke. ⁵⁴ Pedro datse ie'pa itöki kamië döttsa sacerdote kibi u pamik, eta eë ie' e' tséat tkër Skëköl wé shkëkipa ta bö' baiklök.

⁵⁵ Eta sacerdotepa wökirpa ena judiowak wökirpa malepa tö ttè yuleke Jesús kkatoie as ie'pa tö iwömüttsa ttëwä, erë kë ie'pa wä i' ttè kune ikkatoie. ⁵⁶ Taië pé' de ie' kkatök kachè wa, erë ie'pa ttè kë dë'ttsa ñittsëë. ⁵⁷ Welepa tö ie' kkatémi kachè wa ta ichérakitö:

⁵⁸ —Sa' tö ie' ttsë'wä ichök tö Skëköl wé yö' s'ditsö tö i', e' olo'yerawaitö ta iské, kë yöne s'ditsö wä, ese yuérakaneitö ká mañat shüa.

⁵⁹ Erë ie'pa ttè kë dë'ttsa ñittsëë.

⁶⁰ Eta sacerdote kibi e' kéka iyamipa shüa, ta Jesús a' ichakéitö:

—¿Kë be' ie'pa iütëku' yës? ¿Ñe' ie'pa be' kkateke, e' dör i'?

⁶¹ Erë Jesús siwä'blëwä ie'pa yöki, kë ie' wä i' iütëne.

Sacerdote kibi ie' skà chaké:

—¿Be' dör wé pairine'bitü idi' wa sa' blúie e'? ¿Be' dör Skëköl kikauleka tajë e' Alà?

⁶² Jesús ie' iüté:

—Tö, ye' idir. Ye' dör S'ditsö Alà e' suëraë a' tö tkërka Skëköl diché ta' iyi ulitane tsata e' ulà bua'kka dalöiërta' tajë. Ñies ye' datskene kashuk a' mò a' e' suëraë a' tö.

⁶³ Eta sacerdote kibi e' datsi' jchéé ikkachoie tö iluneka ta ichéitö:

—¿Iie se' ki ikkatökwakpa ki kiarmiia? ⁶⁴ A' ittsé tö ie' e' chö tö ie' dör Skëköl Alà, e' wa ie' tso' Skëköl chök suluë. ¿Wës a' iweke?

Ie'pa ulitane ñi sini'kué tö ie' iane iwiie, e' kueki ikawöta ttëwä.

⁶⁵ Ie'pa welepa wirituëmi iki ñies iwöbla pabakëwarakitö ta itérakitö ta ichakérakitö:

—Be' dör Skëköl tteköl, e'ma sa' a' ichökä ¿yi tö be' té?

Eta Skëköl wé shkëkipa tö ippé iwö ki tajë.

Pedro tö iblé tö kë ie' wä Jesús süule
(Mateo 26.69-75; Lucas 22.56-62; Juan 18.15-18,25-29)

⁶⁶ Pedro tkëria iski u pamik, e' dalewa tayëla debitu e' dör sacerdote kibi e' kanè méso eköl. ⁶⁷ Ie' Pedro sué bö'iklök, ta isuëitö krereë ta ichéitö ia:

—Be' ñies dör Jesús Nazaret wak e' klé eköl.

⁶⁸ Pedro tö iblé. Ie' tö iché:

—Kë ye' wä ie' süule. Ye' kë éna iane tö i' chök be' tso'.

Eta ie' e' yéttsa ukkö a. E' wöshäë dakro ane. ⁶⁹ Kanè méso ñe' tö Pedro suéne ta ie' e' kéka ichök imalepa a:

—Ie' i' dör Jesús klépa e' eköl.

⁷⁰ Erë Pedro tö iskà bléne. E' kuölö ta wëpa tso' eë ñies e'pa tö iché ie' a:

—Be' dör Galilea wak, e' kueki moki be' dör ie'pa eltë wak.

⁷¹ Ie' tö iché:

—¿Skëköl wörki ye' iché tö wëm chök a' tso' e' kë süule ye' wä! Kë idör es, e'ma as ye' kichatër.

⁷² E' wöshäë ta dakro ane etökichane, ta ie' éna ianewä tö Jesús tö ie' a' iyë': 'Kam dakro skà arne e' yöki be' icheraë mañatökicha tö be' kë wä ye' süule.' Eta ie' iékä tajë.

15

Jesús mítser Pilato wörki
(Mateo 27.1-2,11-14; Lucas 23.1-5;
Juan 18.28-38)

¹ Mik ká ñine, eta sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ñi dapa'wéka ta Jesús aleritsétke. Ie'pa wa imítser moulewa mé Pilato a.
² Pilato tö ichaké ie' a:

—¿Be' dör judiowak blú?

Ie' iiüté:

—Tö, wes be' iché, e'ma es idir.

³ Sacerdotepa wökirpa tö ie' kkaté tajë. ⁴ Eta Pilato tö iská chakéne:

—Ñekkë ie'pa be' kkaté ¿e' ttsébö? ¿Ì kueki e' kë iütébö?

⁵ Erë ie' kë wa iiütëne, e' tö itkiwéwa darërëë.

Jesús méttsa ttëwa
(Mateo 27.15-31; Lucas 23.13-25;
Juan 18.38-19.16)

⁶ Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kéwö wa Pilato wöblar s'wötëulewa s'wöto wé a ese yöktsa eköl émine wé kié pé' tö e'. ⁷ Wëm kié Barrabás e' tso' wötëulewa s'wöto wé a imalepa sulusipa ta. Ie'pa wa s'kötulewa mik ie'pa e' ka'ka ñippök romawakpa ta eta. ⁸ Ta pé' debitü Pilato ska' e'pa tö ikié ie' a tö iú wes iwöblar es. ⁹⁻¹⁰ Ie' tö isuéwa tö ukyëne wa sacerdotepa wökirpa tö Jesús me'ttsa ie' ulà a. E' kueki ie' tö ichakérak ia:

—A' judiowak blú ¿e' èmineyö?

¹¹ Erë sacerdotepa wökirpa tö pé' shutiwékatke as ie'pa tö kiö Pilato a tö Barrabás yöttsa Jesús skéie. ¹² Pilato tö ichakéne:

—Eta ¿wes a' ki kiane tö ye' tö wëm kié a' tö judiowak blú e' wë?

¹³ Ie'pa iiüté aneule:

—¡Iwötöwa krus mik!

¹⁴ Ie' tö ichaké ie'pa a:

—¿Ì kueki? ¿Ì sulu wambléitö?

Erë ie'pa kí arke:

—¡Iwötöwa krus mik!

¹⁵ Ie' atak buaë ie'pa ta, e' kueki Barrabás yéttaitö. Eta Jesús ppök patkémiitö tsa' bata daloie wa. E' ukuöki ta ie' tö iméttsa wötëwa krus mik.

¹⁶ Eta ñippökwakpa wa Jesús mítser ká e' wökir u kié Pretorio e' shua wé ulat tso' áie ee. Eë ie'pa tö ñippökwakpa malepa kiéttsa dapa'wè ek tsini éme. ¹⁷ Ie'pa tö datsi' mat daloshdalosh ese iéka Jesús ki blu'ie. Ñies dika'kicha yuérakitö wöshkie tkékarakitö iwökir ki blu'ie iwayuoie. ¹⁸ E' ukuöki ta ie' wayuémirakitö aneule:

—¡Be' dör judiowak blú! ¡Be' kikökka sa' tso'!

¹⁹ Eta ippémirakitö tajë iwökir ki kuaköl wölö wa ena iwiri tuérak iki ena ie' e' tuléserak kuchë ki iwörki iwayuök tö sú sa' be' dalöië.

²⁰ Mik iwayué one, eta datsi' mat daloshdalosh, e' yéttsarakitö ta iwák datsi' iékanerakitö iki ta imítserak iwa wötëwa krus mik.

Jesús wötëne krus mik
(Mateo 27.32-44; Lucas 23.26-43;
Juan 19.17-27)

²¹ Ñippökwakpa tö wëm kié Simón dör Cirene wak, e' kué ñala ki, e' datse bánet micho Jerusalén. Ie' dör Alejandro ena Rufo yë. Ie' ké ie'pa tö Jesús krus tsukmi.

²² Ie'pa wa Jesús mítser ká kié Gólgota eë. (Gólgota e' wà kiane chë s'wökirdiche.) ²³ Eta vino shutuule kapöli kié mirra e' wa, ese mé Jesús a yè, erë kë ie' wa iyanewa. ²⁴ Eta iwötérakitö krus mik. E' ukuöki ta ie'pa iné ñi ma'woie suë tö wes ie'pa tö Jesús datsi' blatemi ñi a.

²⁵ Mik ie'pa tö iwötëwa krus mik, eta diwö de sulitu (9). ²⁶ Kaltak tso' e' ki itso' kitule tö ichë: “I' dör judiowak blú e'”, e' dör iwà kkachöie tö ì nuí ki ie' wötënewa krus mik. ²⁷⁻²⁸ Ñies wëpa böl akblökwakpa wötëwarakitö krus mik, eköl iulà bua'kka, eköl iulà bakli'kka.

²⁹ Pé' tköke eë e'pa tö icheke sulu, iwökir wötiukerak iwöa, es ichekerakitö:

—¡Íkëta, be' së tö Skëköl wé tkekettsa eta ká mañat ë ta be' tö iyuékane! ³⁰ ¡E'ma be' e' tsatkö, be' e' öwa krus së mik!

³¹ Es ñies sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tō Jesús wayueke. Ie'pa tō icheke ñi a:

—O'kapa tsatkéitō erē ie' wák kē a e' tsatkēr. ³² Mokī ie' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie, mokī ie' dör se' Israel aleripa e' blú, e'ma as ie' e' òwa krus wí mik, e' iarma ta se' erblömi ie' mik.

Wépa wötēne ie' ta krus mik e'pa tso'ñak ie' chök suluë.

Jesús duowa

(Mateo 27.45-56; Lucas 23.44-49; Juan 19.28-30)

³³ Mik diwö de bata a, eta ká mía ttsettseë ká wa'ñe dö tsáli diwö de mañat ekkē. ³⁴ E' wösha ta Jesús aneka taië ta iché: “Eloí, Eloí, ¿lemá sabac-tani?” (e' wa kiane ché: A ye' Kéköl, a ye' Kéköl, ¿iök be' ye' we'ikéttsa?)

³⁵ Welepa tso' ee, mik e'pa tō ttè e' ttsé ta ichérakitō:

—¿A' ittsé? Ie' tso' Skéköl tteköl bak kiè Elías, e' kiök.

³⁶ Eta ie'pa eköl tunemi tō suiyök nuwéka vino shköshkö wa e' tkékaitō kuaköl bata kī ta itkéwa ikkō mik as ikuyöitō. Ie'pa tō iché:

—Imúat bër, ipanusö suè tō Elías datse iökwa.

³⁷ Jesús aneka taië ta isiwa' bata tké. ³⁸ Eta Skéköl wé a ie'pa wa datsi' buririë ese shukuar u blatoie e' jchénane kákke döttsa iski. ³⁹ Eta Roma ñippökwakpa eköl dör capitán e' durshkö Jesús wömik. Mik e' tō isué tō wes Jesús duowa, eta ichéitō:

—Mokī, wëm wí dör Skéköl Alà je'.

⁴⁰ Ñies alakölpa iëter ee ie' kī sauk kamië. E' shua eköl dör María Magdala wak. Iëköl dör María e' dör Santiago tsirla ék ena José, e'pa mì. Iëköl dör Salomé. ⁴¹ Alakölpa e'pa bak shkök Jesús ta ena ikime' mik ibak Galilea eta. Ñies alakölpa skà tso' taië dè'bitu Jesús ta dö Jerusalén.

Jesús nu wötēne

(Mateo 27.57-61; Lucas 23.50-56; Juan 19.38-42)

* **15:42-43** Ká tuirketke: Judiowak ttè dalöiëno tō iché tō s'nu kē tserta'mi eno diwö a. Eno diwö e' tkérkewami Viernes ká tuine ekkē. Ñies kē idör buaë ie'pa a tō s'nu at aie nañewe. E' kuëki José Arimateawak éna Jesús nu akwa bléwa bet kam ká tuir e' yöki.

⁴²⁻⁴³ E' diwö dör judiowak a iyi kanéwoie eno diwö yöki. Ká tuirketke* e' kuëki wëm eköl kiè José Arimateawak, e' kësik iéwa ta imía Jesús nu kiök Pilato a bléwa. Ie' dör judiowak wökirpa e' eköl dalöiërta' taië ese. Ñies ie' tso' i blúie Skéköl tso' e' kévö panuk. ⁴⁴ Pilato tkinewa tō Jesús duowatke, e' kuëki ie' tō icapitán kié chakè tō mokī Jesús duowatke. ⁴⁵ Mik ie' wa ijchenewa, eta ie' tō Jesús nu kévö mé José a tsëmi. ⁴⁶ E' ukuöki ta José tō datsi' ukuö bua'buasaruru ese tué et. Jesús nu éwaitō krus mik, e' patrëwaitō datsi' ñe' wa bléwa ákuk biule s'nu blóie ese a. Eta ákuk kkō wötëwaitō ák bérie wa. ⁴⁷ Wé Jesús nu menewa e' sué María Magdala wak ena María dör José mì, e'pa tō.

16

Jesús shkenekane

(Mateo 28.1-10; Lucas 24.1-12; Juan 20.1-10)

¹ Mik eno diwö tka, eta María Magdala wak ena María dör Santiago mì ena Salomé e'pa tō kiö masmas bua'buasaruru ese tué mí ie'pa wa tèka Jesús nu kī. ² Eta domingo bla'mi erpa diwö tskine ta ie'pa míyal wé Jesús nu bléne ee. ³ Ie'pa ñi a iché:

—¿Yi tō se' a ák yëmittsa ákuk kkō a?

⁴ Erë mik ie'pa tō iweblé, eta ie'pa tō isué tō ák rratune bánet. Ák e' dör bérie. ⁵ Mik ie'pa dewa ákuk a, eta ie'pa tō isué tō duladula tkër eköl ulà bua'kka, e' datsi' saruruë batsjë. Ie'pa tkinewa iyöki. ⁶ Erë ie' tō iché ie'pa a:

—Kē a' tkinukwa. Ye' éna iane tō a' tso' Jesús Nazaret wak kōtëwa krus mik e' nu yulök. Erë kē iku' ié, ie' shkenekane. Wé ie'pa tō ime'wa e' tō weblö. ⁷ A' yú Pedro ena ittökatapa malepa a ibiyó chök tō ie' mitke a' yöki kewe Galilea. Ee a' tō ie' sueraë wes ie' tō a' a iyë' es.

⁸ Alakölpa tkinewā painéka tajē, e' kueki ie' e' yélur ákuk a tkayalmi. Ie'pa suane, e' kueki kē wā ì yēne yi a.

María Magdala wak tö Jesús sué

[⁹ Jesús shkenekane domingo bla'mi, e' ukuöki tā ie' e' kkaché kewe María Magdalā wak a, e' a ie' tö aknamapa bak kul (7) e' trëo'yal. ¹⁰ Eta alaköl e' mia ibiyö chök wépa bak shkök Jesús tā e'pa a. Ie'pa eriarke iù tulus siarē. ¹¹ Erē mik ie'pa ittse tö Jesús shkenekane ñies tö alaköl ñe' tö isué, eta kē ie'pa wā iklöone.

Jesús ttökatapa böi e'pa tö ie' sué
(Lucas 24.13-35)

¹² E' ukuöki tā ittökatapa böi shkörami micho bānet, eta ñala ki Jesús e' kkaché ie'pa a, erē iwēr kua'ki. ¹³ Eta ie'pa míyal ibiyö chök imalepa a, erē ñies kē ie'pa wā ittö klöone.

Jesús tö ittökatapa patké s'wöbla'uk
(Mateo 28.16-20; Lucas 24.36-49; Juan 20.19-23)

¹⁴ E' ukuöki tā Jesús e' kkaché ittökatapa dabom eyök ki eköl e'pa a. Ie'pa tulus chkök e' dalewa ie' de. Wépa tö ie' shkenekane e' sué, e'pa ttö kē klöone ie'pa wā, ie'pa er darerē e' kueki. E' ki ie' tö ie'pa uñélor. ¹⁵ Eta ie' iché ie'pa a: “A' yú ká wa'ñe ye' tté buaë e' pakök sulitane a. ¹⁶ Yi erblé ye' mik tā ie' e' wöskué e' e'pa tsatkerdaë. Erē yi kē erbléne ye' mik e'pa tsatkerdaë. ¹⁷ Wépa erblöke ye' mik e'pa tö ì kē or yi a ese weraë iwā kkachöie. Ye' ttö wa ie'pa tö aknamapa trë'werattsa, ñies ie'pa a imeraë ttoie s'ttö kua'ki kua'ki wa. ¹⁸ Tkabē chök klö'wéwā ie'pa tö ulā wa ö kapöli sulusi yéwarakitö, e' tā kē ie'pa döpa wes. Ñies ie'pa ulā muraka s'kirirke e'pa ki tā ibuardane.”

Jesús míkane ká jai a
(Lucas 24.50-53)

¹⁹ Mik Sköképa Jesús tté e' ché one, eta ibutséka mia ká jai a tā e' ie' tkéser Skököl ulā bua'kka. ²⁰ Eta ittökatapa

míyal ká wa'ñe Jesús tté buaë pakök. Sköképa Jesús tö ie'pa kímé, ì kē or yi a ese uk. E' wa ie' tö iwā kkaché tö ie' tté döi moki.]*

* **16:20** Yëkkuö kēchke wēle tö 16.9-20 ki kuötkéka. Tté e' kē ku' yëkkuö kēchke bua'ie ese ki.

Jesús Tté Buaë Kit Lucas tö Lucas

Wëm tö yëkkuö i' kit e' wák kiè Lucas. Ie' tö ikit wëm eköl kiè Teófilo e' a. Welepa tö ibikeitsè tö Teófilo dör romawak eköl ena ie' dör kékëpa tajë ese. Lucas tö ie' a yëkkuö i' kit as ì o' Jesús tö ena ì wa s'wöbla'itö e' jcherwä ie' wä yësyësë.

Yëkkuö i' ki Lucas tso' ikkachök tö Jesús dë'bitü sulitane tsatkök, Israel aleripa ena pë' ulitane. Jesús kë dë'bitü Israel aleripa ë a. Lucas tö ichè tö Jesús kune' ká i' ki sulitane kimoie. Nies Lucas ki ikiane tö s'wä ijcherwä tö Jesús dë'bitü iyë kkachök se' a.

Ì tso' kitule Colosenses 4.14 ena Filemón 24 ena 2 Timoteo 4.11, e' wa se' wä ijcher tö Lucas bak Pablo wapiöuk. Welepa tö ibikeitsè tö ie' kë dör Israel aleri. Ie' bak kanëblök s'kapeyökwakie. Nies welepa tö ibikeitsè tö ie' tö yëkkuö i' kit ká kiè Roma eë Jesús kune' e' ki duas de dabom teryök (60) ena dabom kuryök ki sulitu (79) e' shü ulat.

Ttè tsá kitule

¹⁻³ A kékëpa tajë Teófilo, ì o' Jesús tö sa' shua mik ibak ká i' ki eta, e' paka' sa' a wépa itsá su'bitü dö ibata ekké e'pa tö. Ie'pa dör Jesús ttè buaë e' kanéukwakpa. Taië sa' malepa imao' shtë yëkkuö ki, erë kë idë'ttsa wës ikiane shtë es. E' kuëki ye' tö iwà chakéwä bua'iewä itsá dö ibataë. Es ye' isué tö buaë idir shtëmi be' a yëkkuö i' ki sërää wës ibak es ⁴ as be' éna iar tö ttè wa be' wöblane, e' dör moki.

Juan S'wöskuökwak kurke e' biyö yëne

⁵ Mik Herodes bak judiowak blúie eta sacerdote tso' eköl kiè Zacarías. Judiowak sacerdotepa ñi dapa'oule erule erule kanëblök Skëköl wé a. Zacarías dör sacerdotepa erule kiè Abías wakpa e' eköl. Ie' alaköl kiè Elisabet, e' dör nies sacerdotepa ditséwö

wës iwëm es. ⁶ Ie'pa bül serke yësyësë Skëköl wöa. Ie'pa tö Skëköl ttè me'bak dalöiëno, e' dalöieke buaë, kë ki ì sulu ttè ta'. ⁷ Erë Elisabet kë döta' aläë. Nies ie'pa bül dör kékëpalatke.

⁸ Etökicha ta' mik Zacarías ena imalepa kàne iwakanéuk Skëköl wé a, ⁹ eta ie'pa iné ilè wa wës ie'pa wöblar es isuöie tö yi kàne shkökwa Skëköl wé shua iyi masmas ña'uk Skëköl a. Eta idettsa tö Zacarías kawöta shkökwa. ¹⁰ Mik ie' tso' Skëköl wé shua iyi masmas ña'uk, e' dalewa tajë s'daparke u'rki ttök S'yé ta. ¹¹ E' wösha ta' Skëköl biyöchökwak eköl e' kkachéwä ie' a ka' tso' iyi masmas ña'woie Skëköl a e' ulà bua'kka. ¹² Mik ie' tö Skëköl biyöchökwak sué ta ie' tkinewä suane tajë iyöki. ¹³ Eta biyöchökwak tö iché ie' a:

—A Zacarías, kë be' suanuk. Ì kiè be' tö Skëköl a, e' meraëitö be' a. Be' alaköl dör Elisabet, e' döraë aläë, e' wák wëm. Ie' kiè múka a' tö Juan. ¹⁴⁻¹⁵ Ie' döraë kékëpa tajë Skëköl wöa. E' kuëki e' be' ttsë'weraë buaë kaneë. Nies ie' tö tajë pë' ttsë'weraë buaë. Ie' kë ì shköshkö yepa. Kam ie' kur eta Wiköl Batse'r döraë ie' ki tajë. ¹⁶ Ie' tö Israel aleripa tajë, e' kerane ie'pa Këköl yulökne. ¹⁷ Ie' döraë Skëköl yöki kewe itté pakök. Ie' tö ipakeraë Wiköl Batse'r diché tajë e' wa wës Skëköl tteköl kiè Elías bak ká iaiaë es. Ie' ipakeraë as iyë er buarne ila'r ki ena ila'r er buarne iyë ki. Nies ipakeraëitö as wépa tö Skëköl ttè dalösewéwä, es-epa e' wöbla'ü senuk yësyësë. Es ie' tö ie'pa patteraë Skëköl datse e' panoie.

¹⁸ Eta Zacarías tö Skëköl biyöchökwak a ichaké:

—¿Ì wa be' ye' a ikkachèmi tö ttè e' dör moki? Ye' dör kékëpalatke. Nies ye' alaköl dewatke kékëpalatke, ta' ¿wës sa' alala kökamiä?

¹⁹ Ie' iüté:

—Ye' dör Gabriel. Ye' kanëblöke Skëköl a. Ie' ye' patké ttè buaë i' chök be' a. ²⁰ Erë be' kë wä ye' ttè klöone, e' kuëki be' ttö wöblërdawä kë ttöpaia dö mik be' alà kune eta. Mik ì chéyö be' a e' kéwö de, eta be' ttörane.

21 E' dalewa ie'pa tso' Zacarías panuk u'rki, e'pa tö ibikeitsé, “¿Ì tö ie' wöklö'wé, e' kë dötsa bet Skéköl wé a?” 22 Mik ie' dettsa, eta ie'pa tö isué tö ie' ttö wöblénewa, kë ie' ttoia ta ulà ë wa ie' tö iwà kkaché ie'pa a. Eta ie'pa éna iane tö ilè suéitö kabsueie. Es ie' ate me'ie.

23 Mik ie' kanè one Skéköl wé a, eta imiane iu a. 24 E' ukuöki ta ie' alaköl Elisabet duneka. Ie' e' tkéwa iu a dö si' skel, kë dè'ttsa wérö. 25 Ie' tö iché, “Ikképa Skéköl tö alá mé ye' a. Es ie' er buaé ché ye' a, ekké ye' jaéne.”

Jesús kurke e' biyö yéne

26 Elisabet duneka e' ki si' de teröl, eta Skéköl tö ibiyöchökwak kiè Gabriel, e' patké Nazaret, ká e' ate Galilea. 27 Ee busi serke eköl kiè María. Ie' kam ser wém ta, eré ie' tte meule wém eköl kiè José e' a senowa ie' ta. José dör blu' bak kiè David e' aleri eköl. 28 Eta Skéköl biyöchökwak dewa wé María tkér ee, ta ichéitö ie' a:

—¿Is be' shkene? Skéköl er buaé ché be' a. Ie' tso'ie be' ta.

29 Tte e' tö María tkiwéwa ta ibikeitséitö, “¿Iök ye' shké'wé es?” 30 Eta Skéköl biyöchökwak tö iché ie' a:

—A María, Skéköl er buaé ché be' a, e' kueki kë be' suanuk. 31 Be' durkaraë, be' alá kurdaë wák dör wém, ikiè múkabö Jesús. 32 Ie' doraë këké taië, dalö taië. Ie' kirdaë Skéköl dör iyi ulitane tsata, e' Alá. Skéköl tö ie' meraka blu'ie wes iyé bak kiè David es 33 as Jacob aleripa wëttsütö blu'ie kekraë kë erta'wa.

34 Eta María tö ichaké Skéköl biyöchökwak a:

—Kam ye' ser wém ta, eta ¿wes ì ché be', e' wà tkömi ye' ta?

35 Skéköl biyöchökwak iituté:

—Wiköl Batse'r doraë be' ki, Skéköl dör iyi ulitane tsata e' diché ardaë be' ki. E' kueki be' alá kurdaë, e' serdaë Skéköl ë a. Ie' kirdaë Skéköl Alá. 36 Nies be' yami kiè Elisabet këképalatke cheke tö kë idöta' alàë, e' alá kurdaë. Si' i' wa ta ie' ki ide si'

teröl. 37 Ì kos or Skéköl a, kë ì ku' darère ie' a wè.

38 Eta María tö iché:

—Ye' dör Skéköl kanè méso, as ie' tö iù ye' ta wes be' iché es.

Eta Skéköl biyöchökwak mía.

María mía Elisabet pakök

39 E' ukuöki ta María dali ié ta imía bet Elisabet pakök. Elisabet serke Judea ká dör kabataie ee. 40 Mik ie' dewa Zacarías u a, eta ie' tö Elisabet shké'wé. 41 Mik e' ttsé Elisabet tö, eta ilà wöti'ne taië ie' shua ta Wiköl Batse'r de iki taië. 42 Ie' ttémi darerëe ta ichéitö María a:

—Skéköl er buaé ché be' a alakölp ulitane tsata. Nies ie' er buaé ché be' alá kurmi e' a. 43 Ye' siarë ¿wes e' a ie' er buaé ché tö ye' Kéképa mi e' de ye' pakök? 44 Mik be' tö ye' shké'wé e' ttsé yö, e' bet ta ye' alá wöti'ne ye' shua ittse'ne buaë e' kueki. 45 Ì yé' Skéköl tö be' a, e' klö'wébö tö iwà tköraë, e' kueki ayécha buaë be' dör.

46-49 María tö iché:

“Ye' dör Skéköl kanè méso esela siarë ese ë,

eré e' ska' ie' er de.

E' kueki ie' kikekeka ye' tö.

Ie' dör ye' tsatkökwak, e' tö ye' ttsé'weke buaë.

Ie' diché taië iyi ulitane tsata, e' tö ì buaë shuteë wé ye' a.

E' kueki i'tami ye' yërdaë: ¡Ayécha buaë!

¡Skéköl dör batse'r!

50 Wépa tö ie' dalöieke, esepa sueke ie' tö kekraë er siarë wa.

51 Ì kë or yi a ese wéitö idiché taië wa: Pè' e' ttsöká taië esepa tö ì bikeitseke wè ese wöklö'wéitö.

52 Ká wökirpa uyéttaitö ikulé ki, e' skéie s'siarépa tkékaitö.

53 Wépa siarë kë wa ì ku' ñè, esepa a ì buaë méitö taië.

Eré inuköl blúpa esepa patkémiitö ulà wöchka.

54 Israel aleripa dör ie' kanè mésopa.

Ká iaiaë ie' tö ie'pa a iyé' tö ie' tö ie'pa sueraë er siarë wa.

Tte e' kë ché'wa ie' éna.

55 Es ie' tö iyé'bak Abraham a,

ñies ie' aleripa kōs daia ie' itōki e'pa a.”

Es María tō iché.

⁵⁶ María sené Elisabet ska' dō si mañat ta imiáne iu a.

Juan S'wōskuōkwak kune'

⁵⁷ Mik Elisabet alà kurke e' kēwō de, eta iwà kune wēm. ⁵⁸ Mik pē' serke tsinet ena iyamipa ekka, e'pa ibiyō ttsé tō Elisabet sué Skēkōl tō er siarē wa, eta ie'pa kōs ttsē'ne buaē wes Elisabet es. ⁵⁹ Mik ilà kune' e' ki ká de pākōl (8), eta ie'pa debitu ilà tot-tola kkuōlit tērke tsir, e' kēwō tkō'uk wes ie'pa wōblane es iwà kkachoie tō alà e' dōr judiowak. Ie'pa éna iyé kiè Zacarías, e' kiè makka ikī. ⁶⁰ Erē imi tō iché:

—Au, ie' kirdaē Juan.

⁶¹ Ie'pa tō iché:

—Kē yi ku' be' yamipa shua kiè es. Eta ìi kueki be' ikiè mekeka es?

⁶² Eta ie'pa ulà kkaché ichakoie alà yé a, “¿Ima be' éna ikiè makka?” ⁶³ Eta iyé tō kaltak kié, e' ki ie' tō ishtë tō “ikiè Juan.” E' tō ie'pa kōs tkiwéwa.

⁶⁴ E' wōsha ta Zacarías ttékane, eta Skēkōl kikéka ie' tō tajé. ⁶⁵ Pē' serke tsinet, e'pa kōs tkirulune tajé. Ñies pē' kōs serke Judea kēbata a, e'pa shua itté buneka tajé. ⁶⁶ Ie'pa ulitane tō itté ttsé e'pa tō ibikeitsé: “Alà e' dōraē kēkēpa tajé.” Ie'pa isué tō Skēkōl tso' ie' ta, e' kueki ie'pa tō ibikeitsé es.

Zacarías tō Skēkōl kikéka

⁶⁷ Eta Wikōl Batse'r de tajé Zacarías ki, e' wa ie' ttémi Skēkōl ttekōlie ta ichéitō:

⁶⁸ “Skēkōl dōr Israel aleripa Kēkōl, e' de ie' icha kōs tsatkōk, e' kueki ikikōkasō tajé.

⁶⁹ Ie' tō S'tsatkōkwak diché tajé, e' patké ekōl, e' dōr ie' kané méso bak kiè David e' aleri.

⁷⁰ E' dōr wes Skēkōl ttekōlpa batse'r bak ká iaiaē e'pa tō iyē'at es.

⁷¹ Skēkōl tō iyē'atbak tō ie' tō se' tsatkeraē s'bolōkpa ulà a, ñies wēpa éna se' ar suluē esepa kōs yöki.

⁷² Ie' tō ittē batse'r me' se' yēpa bak ká iaiaē e'pa a

tō ie' se' sueraē er siarē wa, e' kē ska' ie' er chē'wa.

⁷³ Ie' tō iyē' se' yé bak ká iaiaē kiè Abraham e' a

⁷⁴ tō se' tsatkeraeitō s'bolōkpa ulà a as se' ser ie' a kē suarta',

⁷⁵ ñies as se' ser batse'r ena yēsyesē ie' wōa se' tso'ia ttsē'ka e' dalewa.

⁷⁶ A ye' bēbēla, mik be' de kēchke, eta be' miraē kewe s'pattōk as se' tō Skēkōl kiōwa buaē mik ide eta.

E' kueki be' kirdaē Skēkōl dōr íyi ulitane tsata, e' ttekōl.

⁷⁷ Israel aleripa a be' tō ttē pakeraē as ie'pa wa ijcher tō ì sulu wambleke ie'pa tō,

e' olo'yèmi Skēkōl tō ie'pa ki itsatkoie.

⁷⁸ Skēkōl tō se' sueke er siarē wa, e' kueki ie' tō S'tsatkōkwak patkekebitu se' a datse ká jaì a

olo ta' tajé wes diwō tskir bla'mi es.

⁷⁹ Wēpa tso' klōulewa ì sulu ulà a wes s'tso' stui a es,

wēpa tso' iduōkewatke e' ē kinuk, esepa wōa ká ñi'weraē ie' tō as itsatkērdak.

Ie'pa wēttseraito sene bēre ie' ta e' ñalé ki.”

Es Zacarías tō iché.

⁸⁰ Juan talane de kēchke ta Wikōl Batse'r tso' tajé ie' a. Ie' sené ká wé kē yi serku' eē dō mik ikēwō de e' kkachoie Skēkōl ttekōlie Israel aleripa a eta.

2

Jesús kune'

(Mateo 1.18-25)

¹ Juan kune', e' kēwō ska' ta, Roma wōkir kibi kiè Augusto, e' tō ká kōs tso' ie' ulà a, e' wakpa kiè shtōk ké sēraa.

² (Ì dōr s'kiè tsá kite mik Cirenio dōr ká kiè Siria e' wōkir e' kēwō ska' ta.)

³ Sulitane kawōta shkōkne ká wé iyēpa datse eē e' kiè shtōk.

⁴⁻⁵ José dōr David bak Israel blú e' aleri. David kune' Belén ate Judea eē. Erē José serke Nazaret ate Galilea eē. E' kueki ie' mía María ta Belén

e' kiè shtök. Ie'pa ttè meuletke ñi a senowaie, erë kam ie'pa serwa ñita. María batsö dur. ⁶ Ie'pa tso' Belén, e' dalewa ie' alà kurke, e' diwö de. ⁷ Wé s'kapökerö, e' wé a, kè ká kuneia ie'pa a kapoie. E' kuëki ie'pa míyal iyiwak wé a kapökrö. Etá eë ie' alà tsá kune wák wëm, ipatréwaitö datsi'tak batsi wa mékaitö iyiwak tioie ese kulë' a ka' skéie.

Skököl biyöchökwakpa tö ttè buaë ché obeja kkö'nukwakpa a

⁸ E' nañewe tsinet Belén obeja kkö'nukwakpa tso' iyiwak kkö'nuk. ⁹ E' bet ta Skököl biyöchökwak de eköl ie'pa ska' ta Skököl olo tajë e' olo buneka ie'pa pamik, e' yöki ie'pa suane tajë. ¹⁰ Erë Skököl biyöchökwak tö iché ie'pa a: “Kè a' suanuk, ttè buaë datse ye' wa a' a, e' tö pë' ulitane ttsë'weraë buaë. ¹¹ I'ñe a' tsatkökwak kune David ká a, e' dör Skökëpa pairine'bitü idi' wa a' blúie e'. ¹² A' tö ie' kueraë parratulewa datsi'tak batsi wa tär kulë' tso' iyiwak tioie ese a. E' wa a' wa ijcher tö ì ché ye' tö a' a, e' dör moki.”

¹³ E' bet ta Skököl biyöchökwakpa ki de tajë shute, e' tö Skököl kikekëka ta ichekerakitö:

¹⁴ “iSkököl tso' ká jaì a, e' kikökasö!
iÑies wépa a Skököl er buaë chö as
eseпа ser bërë ñita ká i' ki!”

¹⁵ Mik Skököl biyöchökwakpa míyalne ká jaì a, etá obeja kkö'nukwakpa tö iché ñi a:

—Mishka Belén, ì ché Skököl tö se' a, e' wà sauk.

¹⁶ Etá ie'pa míyal bet, ta María ena José kuéraitö, ta iyëne tö alà àr iyiwak tio kulë a. ¹⁷ Mik ie'pa isuë, etá ì kos ché Skököl biyöchökwak tö ie'pa a alà e' ki, e' pakéne ie'pa tö itso'rak eë e'pa a. ¹⁸ Mik wépa tö, ì ché obeja kkö'nukwakpa, e' ttsé, etá e'pa kos tkirulune. ¹⁹ Ttè e' kos bleke María tö ier a ta ie' iwà bikeitseke ë. ²⁰ Etá obeja kkö'nukwakpa míyalne. ì kos ttsé ie'pa

tö, sué ie'pa tö, e' ki ie'pa tö Skököl kikekarami.

Alala Jesús tsémi Skököl wé a

²¹ Mik alala ki ká de pököl (8), etá ie'pa itöttola kkuölit téé tsir ta ikiè mékarakitö Jesús wes Skököl biyöchökwak iyë' María a kam ie' buklurka e' yöki es.

²² Mik Jesús kune' e' ki ká de dabom tkëyök (40), etá María ena José mí a e' batse'uk* wes ttè dalöiëno kit Moisés tö e' tö iché es. Ie'pa wa ilà mí mè Skököl a Skököl wé ate Jerusalén eë. ²³ Skököl ttè dalöiëno e' ki itso' kitule e' tö iché: “Alaköl alà tsá kune wëm, e' kirdaë batse'r Skököl a.” E' kuëki ie'pa wa ilà mí mè Skököl a. ²⁴ Nies ie'pa mí a iyiwak muk jché Skököl a e' batse'woie wes Skököl ttè dalöiëno tö iché es: e' dör dù kiè tórtola, et wëñe ena et alaki ö nuböl pupula böt.

²⁵ E' kéwö ska' ta wëm serke Jerusalén kiè Simeón. Ie' serke yësyësé wes Skököl ki ikiane es. Skököl tö Israel aleripa tsatkeke e' kéwö paneke ie' tö. Wiköl Batse'r tso' ie' a, ²⁶ e' tö ie' a iyë': “be' kè blërpawa kam be' tö wé pairine'bitü idi' wa a' blúie patkeraë Skököl tö e' saü e' yöki.” ²⁷ Ie' ittsé Wiköl Batse'r wa tö ie' kawöta shkök Skököl wé a, e' kuëki ie' mí a demi eë. Eë ñies José ena María demi. Ie'pa wa ilala Jesús mí wakanewé wes Moisés ttè dalöiëno tö iché es. ²⁸ Simeón tö alala kéká ulà a ta Skököl kikékaitö ta ichéitö:

²⁹ “A Skököl, ye' dör be' kanè méso,
ì yë' be' tö ye' a, e' wà suéyö.
E' kuëki ire', ye' duowami bërë.

³⁰ Sa' tsatkökwak patké be' tö e' wà suéiyö ye' wák wöbla wa.

³¹ E' patké be' tö ká ulitane wakpa a.

³² Ie' döraë wes ká olo es, pë' kè dör judiowak

eseпа er ñi'woie as ie'pa éna be' ttè mokië e' wà ar.

Ñies Israel aleripa dör be' icha, e'pa kikardaká tajë ie' batamik.”

* 2:22 e' batse'uk: E' batse'wë i' e' kè dör wes se' bribriwak e' batse'ù es awá wa ì wa.

Es Simeón tò iché.

³³ Jesús ché Simeón tò Skèköl a, e' tò Jesús mì ena iyé tkiwéwà. ³⁴ Ie' tò ikié Skèköl a as e' er buaë chõ ie'pa a ta ichéitò María dör Jesús mì e' a:

—Skèköl ibikeitsbak tò alà i' kuëki se' Israel aleripa taië tsatkërdaë ñies e'pa taië weirdaë. Ie' tò Skèköl olo kkacheraë se' a, erë taië pè' tò ie' waterattsà. ³⁵ E' tò ì bikeitsekesö e' wà kkacheraë. Be' er a idalërdaë taië wës tabè tièwà be' wák er a es.

³⁶⁻³⁸ E' wöshà ta alaköl debitù eköl ie'pa ska' kiè Ana, e' dör Skèköl tteköl. Ie' yé kiè Fanuel, e' dör Aser aleri. Ie' dör kèkèpalatke. Ie' sene'wà mik iia busi età. Ie' sene' wëm e' ta duas kul (7) è ta iwëm blènewà. Ie' schönewà e' kì duas de dabom paryök kì tkël (84). Ie' serkeie Skèköl wé a idalöiök ñië nañeë S'yé ta ttè wa ena batsè wa. Ie' tò wèstela chémi Skèköl a alala Jesús kuëki. Ñies ipakéitò taië Israel aleripa malepa tso' itsatkè panuk esepa a.

José ena María míyalne Nazaret

³⁹ Mik José ena María e'pa tò ì kos kanewé wës Skèköl ttè dalöiëno tò ichè es, età ie'pa míyalne Nazaret ate Galilea ee, e' dör iwakpa ká. ⁴⁰ Alala talar è, e' tso' buaë, ñies ie' yörke buaë, ikabikeitsöke taië ta Skèköl er buaë chòke ie' a.

Jesús atë Skèköl wé a

⁴¹ Duas bit ta Jesús mì ena iyé mi'ke Jerusalén Judiowak Yépa Yèrulune Egipto e' kèwö tkö'uk. ⁴² Mik Jesús kì duas de dabom eyök kì bök (12), età ie'pa míyal kawö e' skà tkö'uk wës ie'pa wöblar es. ⁴³ Mik ikéwö tka, età ie'pa míyalne iu a, erë Jesús ate Jerusalén, e' kè jcher imì wà iyé wà. ⁴⁴ Ie'pa tò ibikeitsé tò ie' dami iyamipa ta. Ie'pa shké ká et ta ie'pa isué tò Jesús kè ku' ie'pa ta. E' kuëki ie'pa iyulémi iyamipa dami taië e'pa shua. ⁴⁵ Erë ie'pa kè wà ie' kune, e' kuëki ie'pa míyalne Jerusalén iyulökne.

⁴⁶ Ká de böiki es, età ie'pa tò Jesús kué Skèköl wé a. Ie' tkër s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa shua ikittsök ena ichakök. ⁴⁷ Jesús tò iuteke e' ttsé

ie'pa kos tò e'pa wökrarulune ittsök ena isa'uk tò wës ie' wà iyi jcher taië.

⁴⁸ Mik imì ena iyé tò ie' sué ee, età ie'pa tkinewà. Età imì tò iché ia:

—A alà, ¿iök be' e' wamblé sa' ta es? ¿iök be' tò be' yé ena ye' eriauwé ekkè? Sa' be' yulé taië.

⁴⁹ Jesús tò ie'pa iutë:

—¿iök a' ye' yulé taië? ¿Wës a' kè wà ijcher tò a' ye' kueraë ye' Yé u a?

⁵⁰ Erë ì ché ie' tò, e' wà kè ane ie'pa éna.

⁵¹ Età imíane ie'pa ta Nazaret ta ie' tò ie'pa ttö iuteke buaë kekraë. E' kos bleke imì tò ie' er a. ⁵² Jesús talarke buaë, ñies ie' kì yörke taië, kabikeitsöke buaë, wër buaë Skèköl wa, ñies s'ditsö wa.

3

Juan S'wöskuökwak

(Mateo 3.1-12; Marcos 1.1-8; Juan 1.19-28)

¹⁻² Ká et ta Skèköl ttè Juan dör Zacarías alà e' ta wé kè yi serku' ee ipatkoie ittè pakök. E' kèwö ska' ta wëm kiè Tiberio e' dör Roma wökir kibi. Ie' tkènekà ká e' wökirie, e' kì duas de dabom eyök kì skel (15). Ie' dikia ká tsitsirpa wökirpa tso'. E'pa kiè dör i' es: Poncio Pilato dör Judea wökir, Herodes dör Galilea wökir, e' èl kiè Felipe e' dör Iturea ena Tracónítide e' wökir ena Lisaniás dör Abilinia wökir. E' kèwö ska' ta Anás ena Caifás e'pa dör judiowak sacerdotepa wökirpa. E' kèwö ska' ta Skèköl ttè Juan ta ká sir poë wé kè yi serku' ee. ³ Età Juan míal di' kiè Jordán kkömik pè' serke ee, e'pa a Skèköl ttè pakök. Ie' tò iché ie'pa a: “A' er mane'ú Skèköl a as a' nuì olo'yöitò a' kì ta a' e' wöskuólor iwà kkachöie.”

⁴ Isaías dör Skèköl tteköl e' tò Juan ttè kit ká iaiaë Skèköl yèkkuö kì, e' tò iché: “Ká sir poë wé kè yi serku', ee yile ttóraë aneule, e' tò icheraë: ‘A' er mane'ú Skèköl datse e' yökì, e' dör wës ñalà yuèsö yèsyèsè ie' yökì es.”

⁵ Káblè kos kawöta wà ièka sèraa, ñies kabata ena kakuö kos kawöta wè ñikkè,

ñala shkuli'shkuli', e' kos kawöta
yèttsa yësyësë,
ñies ñala suluë, e' kos kawöta
paiklèttsa buaë.

6 Skëköl tö s'tsatakè, e' sueraë sulitane
tö.' ”*

Es Isaías iyë'.

7 Pë' debitu tajë Juan ska' as ie' tö
ie'pa wöskuö ta ie' tö ie'pa a iché: “¡A'
dör s'kitö'ukwakpa suluë wes tkabë
es! ¿Yi tö a' a iché tö a' tkömishkar
Skëköl tö a' we'ikeraë siarë e' ulà
a? 8 A' senú yësyësë, e' wa iwëmiwa
tö moki a' er mane'wétke Skëköl a.
Kë a' tö ibikeitsök tö a' dör Abra-
ham aleripa e' ë kueki Skëköl kë tö
a' we'ikepa. Ye' tö a' a iché tö Skëköl
ki ikiane, e' ta ie' tö ak ikkë yuëmi
Abraham aleripaie. 9 Ie' dör wes kal
bikökwak es. Ie' tso'tke kal ulitane kë
wörtä' ese kos bikökök ña'wëwa bö' a.”

10 Etä ie'pa tö Juan a ichaké:

—¿E'ma i wëmi sa' tö?

11 Ie' tö ie'pa iüté:

—Yi wa datsi' tso' böt, e' etka mú wé
kë wa itä' ese a. Es ñies yi wa chkè tso',
ese tö chkè kakmú wé kë wa itä' ese a.

12 Inuköl shtökwakpa Roma wökirpa
a, e'pa wëlepa debitu Juan ska' as ie'
tö ie'pa wöskuö, ie'pa tö ie' a ichaké:

—A' s'wöbla'ukwak, ¿i wëmi sa' tö?

13 Ie' tö ie'pa iüté:

—Kë a' tö inuköl shtök kos ikawöta
shtë e' tsata.

14 Ñies ñippökwakpa wëlepa ie' a
ichaké:

—Ñe' ta ¿i wëmi sa' tö?

Ie' tö ie'pa iüté:

—Kë a' s'pauñuk inuköl yottsäie. Kë
a' kachök s'ña'woie. Kos a' patorke,
ekkë ë klö'ú, ta a' ttsë'nú buaë iwa.

15 Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie
e' datske bet, e' wà panuk sulitane
tso'. E' kueki ie'pa tso' ibikeitsök tö
isalema Juan dör e'. 16 Erë Juan tö iché
ie'pa ulitane a: “Moki ye' a' wöskueke
di' wa. Erë ye' itöki idatse eköl, e' tö
a' ierawa Wiköl Batse'r a ena bö' a.
Ie' dör këkëpa tajë ye' tsata, e' kueki
ie' klökkuö kicha ë kë wötsënanuk ye'
siarla e' a. 17 Ie' tö se' wöpperaë wes

iyiwö wöppè es. Ibuya'buya bleraëitö
idichakuö a, erë isulusi uyerawaitö
bö' kë wöitta'wa e' a.”

18 Es Juan ie'pa patté ttè ese wa
tajë. Es ie' tö S'tsatakökwak ttè buaë
e' pakeke ie'pa a. 19 Ñies Juan tö
Herodes dör Judea wökir, e' uñë.
Herodes serke ie' wák ël e' alaköl kië
Herodías e' ta. Ñies ie' tö i sulu skà
wamblé tajë. E' kueki Juan ie' uñë.
20 Herodes tö i sulu wamblé tajë, erë
e' kúie ta ie' tö Juan wötökwä patkë
s'wöto wé a.

Jesús wösune

(Mateo 3.13-17; Marcos 1.9-11)

21 Mik Juan bak sulitane wöskuök,
etä ñies ie' tö Jesús wöskué. Mik Jesús
tso'ia ttök S'yë ta, e' dalewa ká jai
kköbunane 22 ta Wiköl Batse'r de ie' ki
wër nuböl sù. Etä ttö ttsëne ká jai a, e'
tö iché:

—Be' dör ye' alà dalër tajë ye' éna, e'
wër ye' wa buaë shüte.

Jesús yëpa bak e'pa kië

(Mateo 1.1-17)

23 Mik Jesús ki duas de dabom
mañayök (30) ulatök, etä ie' tö Skëköl
ttè pakémitke. Ie'pa tö ibikeitsé tö ie'
dör José alà. José dör Elí alà†, 24 e'
dör Matat alà, e' dör Leví alà, e' dör
Melquí alà, e' dör Janai alà, e' dör José
alà, 25 e' dör Matatías alà, e' dör Amós
alà, e' dör Nahúm alà, e' dör Eslí alà,
e' dör Nagai alà, 26 e' dör Máhat alà,
e' dör Matatías alà, e' dör Semeí alà,
e' dör Josec alà, e' dör Judá alà, 27 e'
dör Johanán alà, e' dör Resá alà, e' dör
Zorobabel alà, e' dör Salatiel alà, e'
dör Nerí alà, 28 e' dör Melquí alà, e'
dör Adi alà, e' dör Cosam alà, e' dör
Elmadam alà, e' dör Er alà, 29 e' dör
Josué alà. e' dör Eliézer alà, e' dör
Jorim alà, e' dör Matat alà, 30 e' dör
Leví alà, e' dör Simeón alà, e' dör Judá
alà, e' dör José alà, e' dör Jonam alà,
e' dör Eliaquim alà, 31 e' dör Melea
alà, e' dör Mená alà, e' dör Matatá
alà, e' dör Natán alà, 32 e' dör David
alà, e' dör Jesé alà, e' dör Obed alà, e'
dör Booz alà, e' dör Sélah alà, e' dör

* 3:6 Isaías 40.3-5 † 3:23 Kië ikkëpa kos dör wëpa ë kië.

Nahasón alà, ³³ e' dör Aminadab alà, e' dör Admín alà, e' dör Arni alà, e' dör Esrom alà, e' dör Fares alà, e' dör Judá alà, ³⁴ e' dör Jacob alà, e' dör Isaac alà, e' dör Abraham alà, e' dör Térah alà, e' dör Nahor alà, ³⁵ e' dör Serug alà, e' dör Ragau alà, e' dör Péleg alà, e' dör Heber alà, e' dör Sélah alà, ³⁶ e' dör Cainán alà, e' dör Arfaxad alà, e' dör Sem alà, e' dör Noé alà, e' dör Lámeç alà, ³⁷ e' dör Matusalén alà, e' dör Enoc alà, e' dör Jéred alà, e' dör Mahalalel alà, e' dör Cainán alà, ³⁸ e' dör Enós alà, e' dör Set alà, e' dör Adán alà. Adán dör Skëköl alà.

4

Bě tō Jesús erkiöwé

(Mateo 4.1-11; Marcos 1.12-13)

¹ Jesús tso' Jordán di' kkömik, ie' a tajë Wiköl Batse'r tso'. E' tō ie' tsémi ká sir poë wé kë yi serku' eë. ² Eë ie' sené doka ká dabom tkëyök (40), e' dalewa bë tso' ie' erkiöuk ì sulu wamblök. E' kéwö kos ta ie' kë chkane yës, e' ukuöki ta ie' dué bli wa. ³ Eta bë tō ie' a iché:

—Be' dör Skëköl Alà, e' ma ichö ák se a tō iyönú chkeie.

⁴ Jesús tō iiüté:

—Skëköl yëkkuö tō ichè: “Kë se' senuk chkè ë mik.”*

⁵ E' ukuöki ta bë tō ie' tsémi kabata kakkeë a, ta eë ká kos wës ká tköke ekkè kkachéitö ia bet. ⁶ Ie' tō iché ia:

—Ká kos suébö e' meule ye' ulà a, e' kueki yi a ye' éna imak, ese a ye' imeke. Ye' be' yuèmi ká kos e' blúie. Nies iyi buaë tso', inuköl tso', ì tso' ká ulitane ki, e' kos wákie be' yuèmi ye' tō. ⁷ Be' e' tkéwa kuchëwö ki ye' wörki ye' dalöiök, e' ta e' kos döraë be' ulà a.

⁸ Erë Jesús ie' iüté:

—Skëköl yëkkuö tō ichè: ‘Skëköl dör a' Këköl, e' ë dalöiö; ie' ë a a' senú.† E' kueki be' e' sköttsa ye' yöki bánet.

⁹⁻¹¹ E' ukuöki ta bë wa imítser Jerusalén ta iduékaitö Skëköl wé e' bata ki kakkeë ta ichéitö ia:

—Skëköl yëkkuö tō ichè:

‘Skëköl tō ibiyöchökwakpa patkeraë be' kkö'nuk be' tsatkök.

Ie' pa be' klö'weraká iulà a as be' klö kë tërwa ák ki.‡

Es Skëköl yëkkuö tō ichè, e' kueki be' dör Skëköl Alà, e' ma be' e' ppöömi döttsa iski.

¹² Erë Jesús iiüté:

—Nies Skëköl yëkkuö tō ichè: ‘A' kë kawö ta' a' Këköl wötsiriuk.§

¹³ Mik bë kë wa ì ská kune Jesús erkiöwoie, eta ie' iméat dö iëttökicha.

Jesús dene Galilea

(Mateo 4.12-17; Marcos 1.14-15)

¹⁴ Jesús minea dene Galilea. Këkraë Wiköl Batse'r diché tso' ie' a tajë. Ie' tté buneka ká e' kos a. ¹⁵ Judiowak ñi dapa'wo wé kos tso', e' a ie' tō s'wöbla'weke Skëköl tté wa ta sulitane tō ie' kikekeka buaë.

Nazaret wakpa tō Jesús uyéttsa iká ki

(Mateo 13.53-58; Marcos 6.1-6)

¹⁶ Jesús demine Nazaret wé ie' talane eë. Mik judiowak eno diwö de, eta ie' dewa ie' pa ñi dapa'wo wé a wës ie' wöblane es. Eta eë ie' e' duéser Skëköl yëkkuö aritsök ie' pa tso' eë, e' pa kukua. ¹⁷ Yëkkuö kit Skëköl tteköl kië Isaías e' tō, e' mé ie' pa tō ie' a suë. Ie' ishuppée ta ikuéitö wé Skëköl kané méso bua'iewa e' tté tso' kitule eë. E' tō iché i' es:

¹⁸ “Skëköl Wiköl tō ye' pairi'bitu idi' wa tté buaë pakoie s'siarëpa a, e' kueki ie' tso' ye' a.

Ie' tō ye' patkë'bitu ichök s'tso' klöulewa ì sulu ulà a esepa a tō ‘a' yërdattsä.’

Ie' tō ye' patkë'bitu wépa wöbla kë wawër esepa wöbla bua'ukne.

Ie' tō ye' patkë'bitu wépa weirke siarë s'sulusipa ulà a, esepa tsatkök.

¹⁹ Ie' tō ye' patkë'bitu ipakök sulitane a tō Skëköl er buaë chöke se' a, e' kéwö detke.”*

²⁰ E' ukuöki ta Jesús tō yëkkuö wötrëwane mé judiowak ñi dapa'wo wé e' kimukwak a, ta ie' tkéser iwä

* 4:4 Deuteronomio 8.3 † 4:8 Deuteronomio 6.13 ‡ 4:9-11 Salmo 91.11-12 § 4:12 Deuteronomio 6.16 * 4:19 Isaías 61.1-2

pakök. Kos s'daparke ee e'pa tö ie' suéwä krereë. ²¹ Etä ie' tö iché ie'pa a:

—Skököl yëkkuö aritsé ye' tö ñe', e' wà tka i' ta.

²² Ie'pa ulitane tö icheke ie' dör pë' buaë. Ñies ttè bua'buäë chekeitö, e' tö sulitane tkiwéwä. Ie'pa tö iché ñi a:

—A'ka, ¿ie' kë dör José alá?

²³ Ie' tö iüté:

—Ye' wä ijcher buaë a' tö ye' cheraë ttè i' wa: 'A s'kapeyökwak, be' wák e' bua'üne.' Ñies a' tö ye' a icheraë: 'Sa' ittsé tö ì kë or yi a ese wé taië be' tö Cafarnaúm, ese ú ñies íe be' wák ká a.'

²⁴ Ie' tö ikí ché ie'pa a:

—Mokí ye' a' a ichè tö Skököl ttekölpa kos kë dalöiërta' iwakpa ká ki. ²⁵ Mokí ye' a' a ichè tö mik Skököl tteköl kiè Elías bak, etä kalí kë yëne yës döka duas mañal kí shaböts ta bli bak poë Israel. E' kéwö ska' ta alakölpa schöpa tso' taië Israel, ²⁶ erë Skököl kë wä Elías patkéne ie'pa ska' ikimukrak. Ie' tö Elías patké alaköl dör schö eköl serke Sarepta, ká e' atë tsinet Sidón, e' kimuk. ²⁷ Es ñies mik Skököl tteköl kiè Eliseo e' bak, e' kéwö ska' ta lepra tö s'teke taië Israel. Erë ie'pa kos kë buaone. Wëm kiè Naamán dör ká kiè Siria e' wak, e' ë buaone Eliseo tö Skököl batamik.

²⁸ Mik ie'pa tö ttè e' ttsé, etä ie'pa kos tso' judiowak ñi dapa'wo wé a, e'pa uluneka taië ie' ki. ²⁹ Ie'pa iëneka ie' ki ta iuyétsarakitö ká e' a bánet. Ká e' tso' kabata kakkeë e' ki, ie'pa wä ie' mítser dö katte kakkeë e' kkömik batrèemi as iduöwä. ³⁰ Erë ie' tkami ie'pa shua ta imía.

Wëm eköl a aknama tso' e' bua'wéne Jesús tö
(Marcos 1.21-28)

³¹ Jesús mía Cafarnaúm, ká e' atë Galilea. Eno diwö bit ekkë ta ie' tö s'wöbla'weke judiowak ñi dapa'wo wé a. ³² Ie' tö s'wöbla'weke ttè mokí diché ta' taië ese wa, e' kuëki ie'pa tkinewä.

³³ Ká et ta ie'pa ñi dapa'wo wé a wëm dur eköl e' a aknama ö wimblu sulusi tso', ie' tö iché aneule:

³⁴ —A Jesús Nazaret wak, sa' múat bëré. ¿Ie be' tso' sa' tsiriuk? ¿Be' debitu sa' eukwa? Ye' wä be' suule. Ye' wä ijcher tö yi be' dör. Be' dör batse'r patké'bitu Skököl tö e'.

³⁵ Jesús tö aknama e' uñé:

—¿Be' siwä'blöwä, be' e' yöttsa wëm se a!

Etä aknama tö wëm e' éró iski sultane wörki, ta ie' e' yétsa ia kë wä wës wëm one. ³⁶ Sulitane tkinewä iweblök ta ñi chakérak:

—¿Ttè wése dör ñe'? Ttè diché ta' taië e' wa wëm wí wimblupa sulusi ké e' yöktsa ta ie' yélur je'.

³⁷ Etä Jesús tté buneka taië ká e' kos a.

Jesús tö Simón yäk bua'wéne
(Mateo 8.14-15; Marcos 1.29-31)

³⁸ Jesús e' yétsa judiowak ñi dapa'wo wé a ta imía Simón u a. Eë Simón yäk kiri'weke duè dalölö tö taië. Ie'pa kköché Jesús a tö ibua'üne.

³⁹ Etä Jesús e' wöewa ie' ki ta duè dalölö uñeitö ta ibuanene. E' bet ta ie' e' kékä ta ilè yulémitö ie'pa a ñe.

Jesús tö s'kirirke taië esepa bua'wéne

(Mateo 8.16-17; Marcos 1.32-34)

⁴⁰ Diwö mi'kewatke ta taië pë' wa iyamipa kiri'weke duè tsakië tö, esepa debitu taië Jesús ska'. Ie' ulä méka ie'pa kirirke kos ki eköl eköl, ta es ie' tö ibua'wënerak seraa. ⁴¹ Ñies e' shua taië s'tso' tteke aknamapa tö. Mik ie' tö ie'pa bua'wéne, etä aknama e' yélur ie'pa a ta aknamapa tö iché ie' a aneule:

—¿Be' dör Skököl Alä chökke!

Erë ie' tö ie'pa uñé. Ie'pa wä ijcher tö ie' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. E' kuëki kë ie' wä ie'pa kàne ttök.

Jesús tö Skököl tté paké judiowak ñi dapa'wo wé kos a

(Marcos 1.35-39)

⁴² Bule es ká ñine ta Jesús e' yétsa mía bánet wé kë yi ku' ese ska'. Erë ie'pa tö ie' yulé. Mik ie'pa tö ikué, etä ie'pa tö ima'wé wöklö'wè as kë imi'.

⁴³ Erë ie' tö ie'pa iüté:

—Ì blúie Skéköl tso' e' tté buae pakök ye' kawöta ñies judiowak serke ká malepa a esepa a, eseie ye' patkëne'bitu.

⁴⁴ E' kueki ie' mía tté pakök judiowak ñi dapa'wo wé tso' taië Judea e' a.

5

Jesús ttö wa nima klöne taië

(Mateo 4.18-22; Marcos 1.16-20)

¹ Etökicha ta Jesús dur s'wöbla'uk batsöri kié Genesaret e' kkömik (batsöri e' kié ñies Galilea). Taië pè' dapane ie' ska' Skéköl tté pakekeitö e' kittsök, e' kë wa ie' shkoia. ² Nima klö'ukwakpa dene tso' ikla' skuök, e'pa kanò àr bötö, e' sué Jesús tö. ³ Ta ie' e' iéka kanò etö a, e' dör Simón kanò. Ie' tö ikié Simón a: “Be' we'ikèyö, kanò patkömi bère wöwik.” Ie' e' tkéser kanò a ta ie'pa wöbla'wéitö. ⁴ Mik ie' s'wöbla'wé one, eta ie' tö iché Simón a:

—Kanò patköumi di' shua ta a' tö kla' uyömi nima klö'woie.

⁵ Simón tö ie' iuté:

—A s'wöbla'ukwak, nañeë sa' ima'wé, eré kë sa' wa iwà klöne yés. Eré be' ttö wa ye' tö kla' uyekene.

⁶ Mik ie'pa tö ikla' uyémi ta iwà klö'wérakitö taië, e' tö kla' batseeketke. ⁷ Ta iulà kkaché iyamipa tso' kanò etö a e'pa a tö a' shkó sa' kimuk. Iyamipa debitu ie'pa kimuk ta kanò bötö wà iérakitö chié, tsir eta kanò woturkewatke di' a. ⁸ Mik e' sué Simón Pedro tö, eta ie' e' tkéwa kuché ki Jesús klö ska' ta ichéitö ia:

—iA Skékëpa, ye' dör pè' sulusi, be' e' sköttsa ye' yöki!

⁹ Nima klöne taië, e' tö Simón Pedro ena iyamipa kos tso' ie' ta, e'pa tkiwéwa taië, e' kueki ie' tö iché es. ¹⁰ Ñies Santiago ena Juan dör Zebedeo ala'r e'pa tkirulune. Ie'pa kanéblöke Simón ta nima klö'uk. Eta Jesús tö iché Simón a:

—Kë be' suanuk. Be' kë tö nima klö'wepaia. I' tami be' wa s'ditsö bituraë ye' ska'.

¹¹ Eta ie'pa tö kanò ikléka, ta íyi kos tuléat ie'pa tö eë ta imíyal Jesús ta.

Wëm eköl kiri'weke lepra tö e' bua'wéne Jesús tö

(Mateo 8.1-4; Marcos 1.40-45)

¹² Etökicha ta Jesús tso' Judea ké et a. Eta eë wëm debitu eköl kiri'weke lepra* tö. Mik ie' tö Jesús sué, eta ie' wöéwa dö iski ta ikköché taië Jesús a:

—A këkëpa, be' ki ikiane, e' ta be' a ye' buarmine as ye' batse'rne.

¹³ Jesús tö ikéwa ulà wa ta ichéitö ia:

—Tö, ye' ki ikiane. Be' dene batse'r.

E' wösha ta ie' buanene, kë ki lepra ku'ia. ¹⁴ Eta Jesús tö ie' a iché:

—Kë ichar yi a. Be' yú e' kkachök sacerdote a. Ì muk Moisés tö a' ka' e' batse'woie, ese tsúmi mè Skéköl a ie'pa a ikkachoie.

¹⁵ Eré Jesús tté tineka taië shute. Taië pè' döke ie' ska' ie' tté kittsök, ñies as ie' tö ie'pa bua'üne. ¹⁶ Eré taië ie' mi'ke bánet ttök S'yé ta wé kë yi ku' ese ska'.

Jesús tö wëm eköl kraulewa e' bua'wéne

(Mateo 9.1-8; Marcos 2.1-12)

¹⁷ Etökicha ta Jesús tso' s'wöbla'uk ta eë fariseowakpa ena s'wöbla'uk tté dalöieno wa wakpa tulur Jesús tso' s'wöbla'uk e' kittsök. Ie'pa datse ká kos tso' Galilea ñies Judea ena Jerusalén. Jesús wa Skéköl diché tso' s'kirirke ese bua'wone. ¹⁸ Eta wëpa wëlepa debitu e'pa wa wëm kraulewa debitu eköl ka'la ki. Ie'pa éna iduë tsakmi u shua wé Jesús dur eë as ie' tö ibua'üne. ¹⁹ Eré taië s'tso', e' kueki ie'pa kë a itkömi wes u shua. E' kueki ie'pa mika u bata ki† tö u jchéé ta iduë émirakitö énaë dötsa iski wé Jesús dur pè' tso' taië e' shua eë. ²⁰ Mik Jesús tö isué tö mokí ie'pa erblé ie' mik, eta ie' tö iché wëm kirirke e' a:

* **5:12** lepra: E' dör dué s'méwöie ese. Judiowak tö iklö'wé tö dué e' tö yi tteke ese dör ñá. Esepa batseekettsa bánet kë a kawö ta' senuk pè' malepa shua. Ñies ie'pa kë a kawö ta' shkowá Skéköl wé a.

† **5:19** u bata ki: Ie'pa u kë dör wes se' bribriwak u es. Ie'pa u tsabata dör kkuëie klökata ta'.

—A yami, ì sulu kos wamblébö, e' nuí olone be' kî.

²¹ Eta s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ena fariseowakpa tö ibikeitsè: “¿Ìma wëm wí erbikö tö ie' dör yi e' tö Skëköl ché suluë es? Skëköl ë a se' nuí olo'yarmi.”

²² Erë ì bikeitsök ie'pa tso' e' suéwa Jesús tö bet. E' kuekî ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿Ì kuekî a' ibikeitseke es? ²³ Ye' tö wëm i' bua'wëmine as ishköne, e' ta ¿wes a' tö iklö'wëmi tö ye' kë a inuì oloyanuk iki? ²⁴ Ye' dör S'ditsö Alà, sù e' tö a' a ikkachè tö ye' wa kawö ta' ká i' a nuí olo'yoie.

Eta ie' tö iché wëm kraulewa e' a:

—Be' e' kókà, be' ka'la kókà ta' be' yúne u a.

²⁵ E' wösha ta' ie' e' kéka sulitane wörki ta' ka'la a ie' debitu, e' kékaitö ta' imiane iu a Skëköl kikekaramiitö taië. ²⁶ Ie'pa wökrarulune iweblök ta' Skëköl kíkëkarakitö taië. Ie'pa suane ta' ichéitorak:

—Ì sué se' tö ìñe, e' kë sùule se' wa yës.

*Jesús tö Leví kié ittökataie
(Mateo 9.9-13; Marcos 2.13-17)*

²⁷ E' ukuökî ta' Jesús mía, e' tö wëm sué eköl kié Leví, e' dör inuköl shtökwak Roma wökirpa a. Ie' tkër ikaneblöke e' wé a. Ta' Jesús tö ie' a iché:

—Be' shkó ye' ta' ye' ttökataie.

²⁸ Eta Leví e' kéka tö ì kos méat ta' imía Jesús ta.

²⁹ E' tsáli ta' Leví tö ikéwö tkö'wé buaë chkè wa di'yè wa Jesús dalöioie. Inuköl shtökwakpa de taië. Ñies pè' kua'kipa de, e'pa tulur chkök Jesús ena ittökatapa ta. ³⁰ Mik fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tö isué, eta' ie'pa tö ichémi Jesús ttökatapa a:

—¿lök a' chköke di' yöke inuköl shtökwakpa ta' ena pè' sulusipa malepa ta?

³¹ Jesús tö ie'pa iuté:

—Wépa kë kirirku' esepa kë kî s'kapeyökwak kiane. Erë wépa kirirke esepa kî s'kapeyökwak kiane.

³² Ye' kë dë'bitu wépa e' bikeitsö tö iserke yësyësë esepa kiök. Ye' dë'bitu pè' sulusipa kiök as ie'pa er mane'ù.

*Ì kuekî Jesús ttökatapa kë batsöta'
(Mateo 9.14-17; Marcos 2.18-22)*

³³ Judiopa wökirpa welepa tö iché Jesús a:

—Juan S'wöskuökwak ttökatapa batsöke taië, töke S'yé ta' taië, wes fariseowakpa klépa tö iweke es, erë be' ichapa chköke ena di'yöke kekraë kë batsöta'.

³⁴ Jesús tö ie'pa iuté:

—Mik s'kiule ulabatsè kéwö tkö'uk ta' ¿wes ie'pa batsömi wëm ulabatske ese tso'ia' ie'pa ta' e' dalewa? ³⁵ Erë ikéwö döraë eta' ie' mi'datser ie'pa yöki. E' je' ta' ie'pa batsöraë.

³⁶ Ñies Jesús tö ie'pa wöbla'wé tö judiowak ttè këchke e' kë shuturpaka' ie' ttè pa'alí ta. E' kleitö ttè i' wa:

—Kè yi tö datsi' pa'alí tak teepa batsèwa datsi' këchke wöyuowaie. Iwësö es, e' ta' e' tö datsi' pa'alí we'ikéwa, ñies itak pa'alí kë mène buaë datsi' këchke kî. ³⁷ Ñies vino pa'alí kë terta'ka' iyiwak kkuölit yöule ibloie ese këchke a. Itékasö es, e' ta' mik ibacha'nebitu, eta' ikkuölit këchke jchëemiitö. Es vino ena ikkuölit weirwami éme. ³⁸ E' kuekî vino pa'alí tekeka' ikkuölit pa'alí a. ³⁹ Yi tö vino bacha'bacha yeke, ese tö ibikeitseke tö e' ya' bua' vino pa'alí tsata. E' kuekî ie' kë éna vino pa'alí yakia. Es ñies a' tö ibikeitseke tö ye' ttè pa'alí e' kë dör buaë.

6

Jesús ttökatapa tö trigo wöklée eno diwö a

(Mateo 12.1-8; Marcos 2.23-28)

¹ Etökicha ta' eno diwö a Jesús dami trigo shua ta' ittökatapa tö trigo wöklérami ta' iwösiéitö irikirik ulà wa ta' ikatéramirakitö. ² Eta' fariseowakpa welepa tö ie'pa a' ichaké:

—¿Ì kuekî a' tso' ì kë kéwö ta' wè eno diwö a' ese uk?

³ Jesús tö ie'pa iuté:

–Ì o' David tò ká iaiäe ¿e' kě aritsule a' wá Skéköl yékuö kǐ? Etökicha ta ie' ena iklépa dué bli wa. ⁴ Ie' dē'wá Skéköl wé a ta pan meule Skéköl a e' klö'wéitö ñéitö. Ñies ie' tó iblaté iklépa a ta inérakitö. Sacerdotepa ě a pan e' kěwö ta ñè. Erë a' éna iane tó ì o' David tò ñè' kě dör suluë Skéköl wöa.

⁵ Ñies Jesús tó iché ie'pa a:

–Ye' dör S'ditsö Alà, e' wá kawö ta' ichoie tó ì dör buaë ö ì dör suluë wè eno diwö a.

Wëm eköl ulà siulewá e' bua'wéne Jesús tó

(Mateo 12.9-14; Marcos 3.1-6)

⁶ Eno diwö skà ta Jesús dewá judiowak ñi dapa'wo wé a ta eë ie' tó s'wöbla'wémitke. Ta eë wëm detkër eköl e' ulà bua'kka siulewá.

⁷ S'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ena fariseowakpa éna ie' kkatak ilè kǐ, e' kuëkǐ ie'pa tso' ie' weblök tó wëm ñè' bua'wëmineitö eno diwö a. ⁸ Erë ì bikeitseke ie'pa tó, e' suéwá ie' tó, e' kuëkǐ ie' tó iché wëm ulà siulewá e' a:

–Be' e' kóká ta be' e' duóser íe suli-tane wöshaë.

Eta wëm e' duóser. ⁹ Jesús tó iché ie'pa a:

–A' chakèyö: ¿Ì kěwö ta' se' a wè eno diwö a: ì buaë ö ì suluë? ¿S'tsatkök ö s'ttökwa?

¹⁰ E' ukuökǐ ta ie' tó ie'pa ulitane weblé e' pamik ta ichéitö wëm ulà siulewá e' a:

–Be' ulà shulöö.

Ta ie' tó iwé es eta iulà buanene. ¹¹ E' tó ie'pa uluwéka tajë, ta ñi chakérak, ¿wes se' tó Jesús wëmi?

Jesús tó ittekölpa tsá dabom eyök kǐ böl e'pa shushté

(Mateo 10.1-4; Marcos 3.13-19)

¹² E' kěwö ska' ta Jesús mía kabata a ttök S'yé ta, eë ie' tté ie' ta nañeë.

¹³ Mik ká ñine, eta ie' tó ittökatapa kié dapa'wé ie' ta. E' shua ie' tó wépa shushté dabom eyök kǐ böl (12), e'pa kiéitö ittekölpa tsá. ¹⁴ Ie'pa kié i' es: Simón, e' kié méka Jesús tó Pedro; Andrés dör Simón ël, Santiago, Juan, Felipe, Bartolomé, ¹⁵ Mateo, Tomás,

Santiago dör Alfeo alà, Simón kine Celote, ¹⁶ Judas dör Santiago alà ena Judas Iscariote tó Jesús wömekettsa ibolökpa a e'.

Jesús tó s'wöbla'wé ñies s'buawéne (Mateo 4.23-25)

¹⁷ Jesús biteatkene kabata a ittekölpa tsá e'pa ta, e' e' wöklö'wé kakkue kǐ. Eë iklépa tso' tajë ie' panuk. Ñies pè' datse Judea ena Jerusalén, esepa de tajë. Ñies pè' de tajë datse Tiro ena Sidón. Ká böt e' atë dayë kkömik. ¹⁸ Ie'pa ekképa kos debitu Jesús tó s'wöbla'wéke e' kittsök ñies as ikirirkerak e' bua'üneitö. Ñies wépa tteke wimblupa sulusi tó esepa bua'wéitö. ¹⁹ Tajë diché tso' ie' a e' wa s'kirirke kos e' buanene, e' kuëkǐ sultane éna ie' kakwa.

Ì wër buaë Skéköl wa (Mateo 5.1-12)

²⁰ Jesús tó ittökatapa weblé ta ichéitö ie'pa a:

“A' wépa dör siarë kě wá ì ta' tajë, esepa tso' ì blúie Skéköl tso' e' a, e' kuëkǐ ayëcha buaë a'.

²¹ “A' wépa tteke bli tó ká i' a, esepa ttsè'rdaë dö wè', e' kuëkǐ ayëcha buaë a'.

“A' wépa iuke ká i' a, esepa jañurane buaë, e' kuëkǐ ayëcha buaë a'.

²² “Ayëcha buaë mik pè' éna a' ar suluë, a' wateke, a' cheke suluë, a' cheke tó a' dör pè' sulusipa ye' dör S'ditsö Alà e' tté kuëkǐ. ²³ Mik e' tköke a' ta, eta kě a' erianuk. E' skéie a' ttsè'nú buaë. Aishkuö ta ká jai a ì buaë merdaë a' a iskéie e' kuëkǐ a' ttsè'nú kaneë. Kě a' éna ichökwa tó ká iaiäe ie'pa yépa bak Skéköl ttekölpa we'ikök es.

²⁴ “Erë wéstela ina a' wá íyi tso' tajë ká i' a esepa ta, e' ukuökǐ ta kě ì skà ta'ia a' ttsè'woie buaë.

²⁵ “Wéstela ina a' wá íyi tso' tajë ñè wè' i'ñe ta esepa ta, e' ukuökǐ ta a' tterane bli tó.

“Wéstela ina a' jañuke buaë ká i' a e'pa ta, e' ukuökǐ ta a' eriardaë, iuraë siarë.

²⁶ “Wéstela ina a' ta mik sultane tó a' kikéka, es ie'pa yépa bak ká iaiäe

e'pa tö kachökwakpa e' chö tö ie'pa dör Skököl ttekölpa, e'pa kika'ka.

*S'bolökpa ché Jesús tö
(Mateo 5.38-48; 7.12)*

²⁷ “Erè a' tso' ye' ttö kittsök, esepa a ye' tö ichè: a' bolökpa dalëritsö. Wépa éna sulu a' ar, esepa a i buaë ú. ²⁸ Wépa alibchöke a' kî, esepa a' er buaë chö. Wépa tö a' cheke suluë esepa kî ikiö S'yé a' tö ikimú. ²⁹ Yi tö a' ppé a' aswö kî, e' ta a' aswö etta mú ia ppè. Yi tö a' paio kikké tsémi, e' ta ñies a' paio mú ia. ³⁰ Yi tö ilè kak kiè a' a, e' ta imú ia. Yi wa a' íyi mítser, e' ta kè a' tö ikiökneia. ³¹ A' senú s'malepa ta wes a' kî ikiane tö ie'pa ser a' ta es.

³² “Wépa tö a' dalëritseke, esepa è ské dalëritseke a' tö, e' ta ¿e' kî Skököl tö wéstela chémi a' a? ¡Au! Ñies pè' sulusipa tö wépa tö ie'pa dalëritseke, esepa ské dalëritseke. ³³ Wépa tö i buaë weke a' a, esepa è a a' tö iské weke buaë, e' ta ¿e' kî Skököl tö a' kikèkami? ¡Au! Ñies pè' sulusipa tö iweke es. ³⁴ A' tö íyi peiteke, wépa klö'wé a' tö tö imeraneitö, esepa è a, e' ta ¿e' kî Skököl tö a' kikèkami? ¡Au! Ñies pè' sulusipa tö íyi peiteke ñi a, mik ie'pa tö iklö'wé tö imerdane eta. ³⁵ A' bolökpa dalëritsö. I buaë ú ie'pa a, íyi peitö ie'pa a, kè iské panane. A' tö iweke es, e' ta Skököl tö a' a iské merane buaë. Ie' er buaë chöke s'sulusipa a ena wépa kè tö wéstela cheta' ie' a esepa a. A' tö iweke es, e' ta a' tö ikkacheraë tö mokié a' dör ie' dör íyi ulitane tsata, e' ala'r. ³⁶ S'malepa saú er siarè wa wes S'yé tö a' suéke er siarè wa es.

*Kè se' kàne s'kichatök
(Mateo 7.1-5)*

³⁷ “Kè a' s'kichatök, e' ta Skököl kè tö a' kichatepa. Kè a' ichök yi a' tö Skököl mú tö be' tsaiö, e' ta Skököl kè tö a' tsaiépa. I sulu kos wamblé ie'pa tö a' kî, ese nuí olo'yö ie'pa kî, e' ta a' nuí olo'yeraë Skököl tö a' kî. ³⁸ Kos a' tö i mé s'malepa a, ekké a' a imerdane. E' kueki íyi kakmú s'malepa a, eta iské merane Skököl tö a' a. Erè ie' tö imerane a' a taié wes dakö'ukuö wà

ièsö chië wötoule buaë ikí wà iè doka ikkō a katötöë tsá tkënetsamitke es.”

³⁹ Ñies Jesús tö ttè kleé ie'pa a i' es: “¿Wé a' wa isuule tö s'wöbla kè wawër, ese tö eköl wöbla kè wawër ese ulà ièmi? ¿E'pa kè brutarmi bölä kauk a? ⁴⁰ Wé wöblarke ese kè dör iwöbla'ukwak tsata. Mik iwöblaone, e' je' ta idöraé wes iwöbla'ukwak es.

⁴¹ “Kaltak jchela tsir tso' a' yami wöbla a, ese sué a' tö, erè ¿i kueki kaltak bërie tso' a' wák wöbla a, ese kè sune a' wa? ⁴² ¿Wes a' ichèmi a' yami a: ‘A yami, súyö kaltak jchela tsir tso' be' wöbla a, e' yëttsa?’ Erè kaltak bërie tso' a' wöbla a, e' kè sune a' wa. ¡A' e' ö suluë! Kaltak bërie tso' a' wöbla a, ese yöttsa kewe, es kaltak jchela tsir tso' a' yami wöbla a, ese wërmi a' a buaë yëttsa.

*Kal buaë ena kal sulusi
(Mateo 7.17-20; 12.34-35)*

⁴³ “Kal buaë kè wörtá' kalwö suluie, ñies kal sulusi kè wörtá' kalwö bua'ie. ⁴⁴ Kal wèrkewa iwö kî. Higowö ö uvawö ese kè shteta'sö dika' kicha mik. ⁴⁵ I bikeitsekesö, ese è chekesö. E' kueki wëm dör buaë, ese er dör buaë, e' kueki ie' serke buaë, ttö yësyësë. Erè wëm dör suluë, ese er dör suluë, e' kueki ie' serke suluë, ttö suluë.

*Uyuökwak böi
(Mateo 7.24-27)*

⁴⁶ “¿I kueki a' tö ye' kieke: ‘A Sköképa, a Sköképa, erè kè a' tö ye' ttè iuteku?’ ⁴⁷ Yi datse ye' ska, ta ye' ttö ttseke ta iwà iuteke, súyö a' a ichè tö wes ese dör. ⁴⁸ Ese dör wes wëm eköl tö u yué es. E' tö u chkí töbié iskië, ká dör ák è, ese a. Mik di' pone taië, tkami u kî taië, erè u kè minetser iwa, iyöule buaë e' kueki. ⁴⁹ Erè yi tö ye' ttö ttsé erè kè iwà iuteku', ese dör wes wëm eköl tö u yué, erè kè wa itöbinewa iskië, tkékaitö jalëjalé iyök è bata kî es. Mik di' pone taië e' tkami u kî, eta u mítser iwa, kè i a'teia.

7

Jesús tö ñippökwakpa wökir eköl e' kanè méso bua'wéne

(Mateo 8.5-13; Juan 4.43-54)

¹ Mik Jesús tö s'wöbla'wé one, eta imía demi Cafarnaúm. ² Eta ee Roma ñippökwakpa döka cien, e' wökir serke eköl. E' kanè méso eköl kirinewa tajë duökewatke. Iwökir éna ie' dalër tajë. ³ Mik ñippökwakpa wökir tö Jesús tté ttsé, eta ie' tö iché judiowak kueblupa welepa a: "A' yú Jesús ska' ta ichö ie' a: 'Be' we'ikè sa' tö, be' shkö ñippökwakpa wökir, e' kanè méso eköl duöke tajë, e' bua'ukne.'" ⁴⁻⁵ Mik ie'pa demi Jesús ska' ta ikköcherak tajë ie' wöa:

—Ñippökwakpa wökir e' éna se' judiowak dalër tajë. Ie' wák tö se' ñi dapa'wo wé e' yuök patkè' se' a. E' kueki sa' a ta buaé idir tö be' ie' kimè.

⁶ Eta Jesús mía ie'pa ta. Erë mik ie'pa dökemitke ñippökwakpa wökir e' u a, eta ie' tö iyamipa welepa patké ichök Jesús a: "A kékëpa, kë be' e' tsiriuk. Be' dör kékë tajë, e' döwa ye' u a, e' kë dör ye' siarla e' a. ⁷ E' kueki ye' kë dë'rö be' ska'. Erë ikéwö è mú ta ye' kanè méso buardane. ⁸ Ye' wökirpa ta', e'pa ttö iütök ye' kawöta. Ñies ye' dör ñippökwakpa tajë e'pa wökir, ie'pa kawöta ye' ttö iütök. Mik ye' tö eköl a icheke, 'Be' yú' ta imí. Eköl a ye' tö icheke, 'Be' dou' ta ide. Ñies ye' tö icheke ye' kanè méso a, 'Íyi ú' ta iwéitö. Ye' iklö'wé tö be' wa kawö ta' íyi ulitane tsata, e' kueki ye' wa ijcher tö be' tö ikéwö mé, e' ta ye' kanè méso buardane."

⁹ Mik Jesús tö tté e' ttsé, eta e' tö ie' tkiwéwa. Ie' wötréene ta ichéitö pè' dami ie' itökí e'pa a:

—Ye' ichè a' a tö Israel aleripa kos shua, kë yi kune ye' wa erblök ye' mik wes wëm i' es.

¹⁰ Eta mik ñippökwakpa wökir yamipa dene u a, eta ie'pa tö isué tö ikanè méso kirirke, e' buanene.

Alaköl eköl schö alà blënewa e' shké'wékane Jesús tö

¹¹ E' ukuökí ta Jesús mía ká kiè Naín ee. Ie' dami ittökatapa ta, ñies pè' dami

ie'pa ta tajë. ¹² Mik ie'pa de tsinet ká e' a, eta ie'pa isué tö tajë pè' datse, e' wa s'nu datse micho wötèwa. Dëutö e' mì dör schö, ie' alà eköl ème wëm, e' blënewa. Tajë ká e' wakpa tö ie' pablerami. ¹³ Mik Skékëpa Jesús tö isué, eta ie' wa iwër siarè ta ichéitö ia: —Kë be' iukia.

¹⁴ E' bet ta ie' dewa tsinet ka'la ki s'nu dami e' o'mik ta ka'la kéitö. Wépa wa idami e'pa e' wöklö'wéwa. Jesús tö iché s'nu a:

—A duladula, be' a ye' tö ichè, 'Be' e' kôka!

¹⁵ E' bet ta s'nu shkenekane e' tkéser ta itté. Eta Jesús tö imé imí a. ¹⁶ Kos pè' tso' ie'pa ta e'pa suane tajë, Skéköl kikéka ie'pa tö tajë ta ichéakitö:

—Skéköl tteköl chök eköl, e' de se' shua.

Ñies ie'pa tö iché:

—Skéköl de se' dör ie' icha esepa kimuk.

¹⁷ Eta i wé Jesús tö e' tté buneka tajë Judea ké kos e' a, ñies ká tso' Judea pamik e' a itté tineká.

Juan S'wöskuökwak ttökatapa de Jesús ska' ichakök

(Mateo 11.2-19)

¹⁸ Juan S'wöskuökwak ttökatapa tö i kos weke Jesús tö, e' paké Juan tso' s'wöto wé a e' a. E' kueki ie' tö ie'pa bül kié ¹⁹ ta ichéitö ie'pa a:

—A' yú Skékëpa Jesús a ichakök tö ¿be' dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie yëule tö idatse e', ö yi ská panèia sa' tö?

²⁰ Mik ie'pa de Jesús ska' ta ie'pa tö iché ie' a:

—Juan S'wöskuökwak tö sa' patké be' a ichakök tö ¿be' dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie yëule tö idatse e', ö yi ská panèia sa' tö?

²¹ E' wösha ta Jesús tö s'kirirke duè tsakíë wa, esepa bua'wé tajë. Ñies s'tteke wimblupa sulusi tö, ena s'wöbla kë wawër esepa bua'wéitö tajë. ²² E' ukuökí ta ie' tö iché Juan ttökatapa bül a:

—A' yúne Juan ska' ta i sué a' tö, i ttsé a' tö, e' kos pakö ie' a. Ichö ie' a tö s'wöbla kë wawër esepa wöbla wawënene; s'kraulewa kë shko esepa

shkéne; wépa kiri'wéke lepra tö esepa buanene batse'nene; s'kukuö kë wattser esepa wattsenene; s'duowa shkenekane; ñies Skököl ttè buaë e' pakane s'siarépa a. ²³ Yi kë yöki ye' sulune, ayécha buaë ese!

²⁴ Mik ie'pa míyalne, etä Jesús tö Juan ttè pakémitke pè' a, ta ichéitö ie'pa a: "Mik a' dè'rö ká sir poë wé kë yi serku' ee Juan sauk, etä ¿ima a' erbikö wém wése suëmi a' tö? A' kë dè'rö wém ese, kabikeitsö wí a dià a wes kua'kö wöppè siwa' tö es, ese sauk. ²⁵ A' kë dè'rö wém ese sauk, e' ta ¿wém wése sauk a' dè'rö? A' kë dè'rö wém e' paiö datsi' bua'buwa, ese sauk. A' wa ijcher tö wépa e' paiö es ena íyi bua'buwa tso' iwä taië e' ttsé'woie buaë, esepa serke blu' u a. ²⁶ Erë ¿wém wése sauk a' dè'rö? A' dè'rö wém dör Skököl tteköl ese sauk. Ye' tö a' a ichè tö mokí Juan dör Skököl tteköl, erë ie' kë dör e' è. Ie' dör Skököl tteköl ese tsata. ²⁷ Skököl yékkuö kí itso' kitule wé Skököl tö ichè wé pairi'bituitö idi' wa s'blúie e' a, e' tö ichè i' es:

'Ye' tso'tke ye' ttè pakökwak patkök be' yöki kéwe be' ñalé yuök.*

Skököl ttè pakökwak e' dör Juan. ²⁸ Ye' ichè a' a tö s'ditsö ulitane shua, kë yi ku' Juan tsata. Erë ì blúie Skököl tso', e' shua yi dör èsela, ese dör ie' tsata."

²⁹ (Mik pè' ulitane ñies inuköl shtökwakpa Roma wökirpa a, e'pa tö Jesús s'wöbla'wéke e' ttsé, etä ie'pa tö iché tö Skököl ttè dör yösyèsè. Ie'pa dè' as Juan tö ie'pa wöskuö iwà kkachöie tö ie'pa tö Juan ttè klö'wé, e' kueki ie'pa tö iché es. ³⁰ Erë fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa kë wa Juan ttè klöone, e' kueki ie' kë wa ie'pa wösune, es ie'pa tö Skököl er buaë chöke ie'pa a e' watéttsa.)

³¹ Jesús tö iché: "¿Ima a' chëmi ye' tö? ¿Wes a' dör? ³² A' dör wes ttè i' tö ichè es: Ala'rla tso' inuk u itöki. Shabötspa arke taië ta iché iyamipa a: 'Sa' tö pulè bla'wé, erë a' kë klötène'; sa' tö s'eriariar ttseittsé, erë a' kë iine'."

³³ E' wä dör tö Juan S'wöskuökwak de

batsöta', kë blo' yetä' ta a' tö iché tö aknama tso' ie' a. ³⁴ E' ukuöki ta ye' dör S'ditsö Alà, e' de kë batsöta', blo' yetä', ta a' tö ye' cheke tö ye' chkö taië, blo' yè taië, ñies tö ye' dör inuköl shtökwakpa ena pè' sulusipa malepa, esepa sini'. ³⁵ A' tö ye' cheke es erë isuerasö bulebök ta tö wépa serke wes Skököl siwé tö ichè es, esepa dör yösyèsè."

Jesús míq upakök Simón dör fariseowak e' ska'

³⁶ Fariseowak eköl kiè Simón, e' tö Jesús kié chkök ie' u a. E' kueki Jesús míq ie' ska' ta ie'pa e' tuléser chkök. ³⁷ Etä alaköl sulusi serke ká e' a, e' wa ijchenewa tö Jesús tso' chkök fariseowak e' u a. Ie' wa kiö masmas de e' ukkuö yöule ak bua'buwa kié alabastro ese wa. ³⁸ Ie' de dur Jesús ska', e' iúke Jesús tsikka, iwöriö yënané taië Jesús klö kí, e' pasiwéitö itsà wa, ta Jesús klö wöalattsémiitö ta kiö masmas téitö Jesús klö kí. ³⁹ Mik fariseowak tö Jesús kié chkök e' tö alaköl sué, etä ibikeitséitö: "Wém wí mú dör Skököl tteköl mokí, e' ma ie' éna iarwami tö e' wése tso' ie' kök. Ie' éna iarwami tö e' dör alaköl sulusi." ⁴⁰ Jesús iché ie' a:

—A Simón, ilè tso' ye' wa yönoie be' a.

Ie' iiuté:

—A s'wöbla'ukwak, ichö ña.

⁴¹ Jesús tö iché:

—Wém böi ñarke inuköl peitökwak ulà a. Eköl ñarke cien skeyök (500), iököl ñarke dabom skeyök (50). ⁴² Ie'pa böi kë a ipator, e' kueki inuköl peitökwak tö inuì olo'yé ie'pa kí. Ye' tö be' a ichakè tö ie'pa böi, ¿wéne èk éna inuköl peitökwak dalèrmi kibiie?

⁴³ Ie' iiuté:

—Ye' a ta, wéne nuì olone kibiie e' èk.

Jesús tö iché:

—Buaë be' iiuté.

⁴⁴ Etä Jesús tö alaköl sué ta ichéitö Simón a:

—Alaköl i' saú. Mik ye' dewa be' u a, etä be' kë wa ye' a di' mène ye' klö skuoie, erë alaköl i' tö ye' klö skué

* 7:27 Malaquías 3.1

iwöriö wa ta ipasiwéitö itsà wa. ⁴⁵ Be' kë wa ye' shkeone wöalattsè wa wes s'wöblar es. Erè ie' dewa íe, eta ie' tö ye' klö wöalattsémi taië.

⁴⁶ Be' kë wa kiö ësela, e' tëne ye' wökir ki wes s'wöblar es. Erè ie' tö kiö masmas tuè darèrèe ese té ye' klö ki. ⁴⁷ E' kueki ye' ichè be' a tö ie' éna ye' dalèr taië e' wa iwènewa tö ì sulu wamblé ie' tö taië, e' nuí olone ie' ki. Erè wépa kë éna ye' dalèrta' taië, e' wa iwènewa tö esepa ki inuì olone elkela è.

⁴⁸ E' ukuöki ta ie' iché alaköl e' a:

—Ì sulu kos wamblé be' tö e' nuí olone be' ki.

⁴⁹ Imalepa kiule chkök ñies tso' ee, e'pa ñi chakérak:

—A' ichè çyi ie' dör e' ttö es? Skököl è a se' nuí olo'yarmi.

⁵⁰ Erè ie' tö alaköl a iché:

—Be' erblé ye' mik, e' tö be' tsatkée. Be' yúne bèrè.

8

Alakölpa tö Jesús kímé

¹ E' ukuöki ta Jesús mía ì blúie Skököl tso' e' tté buaè pakök ká blublu ena ká tsitsir tso' e' a. Ie' ttekölpa tsá dabom eyök kí bül, e'pa shköke ie' ta.

² Ñies alakölpa welepa buaq'ne ie' tö, e'pa shköke ie' ta. E'pa welepa bak weinuk wimblupa sulusi wa, ñies duè wa. Ie'pa eköl, kiè María Magdala wak, e' a aknamapa yè'ttsaitö doka kul. ³ Ñies Juana dör Cuza alaköl, e' shköke ie' ta. Cuza dör Herodes dali kkö'nukwak. Ñies Susana ena alakölpa malepa taië shköke ie' ta. Ie'pa tö Jesús ena ittökatapa kimeke taië, ì tso' ie'pa wa ese wa.

Tè kuatkökwak, e' pakè

(Mateo 13.1-9; Marcos 4.1-9)

⁴ Pè' e' yélur iká ki debitu taië Jesús ska'. Ie' tö ie'pa a ittè kleé i' es: ⁵ Wëm mía eköl tè kuatkök ta ie' tö iwö ppé ululu tè ki* Mik ie' tso' iwö ppök, eta ditsöwö wele anewa ñala ska' ta pè' dakélor iki, e' tö inatélur,

ñies dù debitu tö ikatéwa. ⁶ Ditsöwö wele anewa áklo a ta e' kuölö ta itskine buaè. Erè ká tsabe kë ta' ee, e' kueki bet ta isinewa. ⁷ Ditsöwö wele anewa dika'chka shua. Dika'chka ena ditsöwö talane ñita, erè dika'chka e' aléka iki. ⁸ Erè ditsöwö wele ane iyök bua'buwa ki, ese tschine talane wöne buaè. Iklö wele wöne doka cien eyök (100) elka elka.

Mik Jesús tö iché one, eta iki chéitö ie'pa a aneule: “iA' éna ye' ttö ttsak, e'ma ikukueblö bua'ie!”

Ì kueki Jesús tö s'wöbla'weke kleaule (Mateo 13.10-17; Marcos 4.10-12)

⁹ Jesús ttökatapa tö ie' a ichaké:

—Tè waklébö, çima e' wà dör?

¹⁰ Ie' tö iché ie'pa a: “Ì blúie Skököl tso' e' tté bléulewa, e' kéwö meneat a a ijchenoie. Erè pè' tso' taië kë éna ye' tté klö'wak, esepa a ye' tö ikleeke as ie'pa tö iweblö je', erè kë ie'pa a iwà wër, ñies as ie'pa tö ittsö je', erè kë ie'pa a iwà ar.†

Tè kuatkökwak tté e' wà paké Jesús tö

(Mateo 13.18-23; Marcos 4.13-20)

¹¹ “Tè wakléyö e' wà dör i' es: Skököl tté pakèsö e' dör wes ditsöwö kuatkèsö es. ¹² Pè' welepa ta itkömi wes itka ditsöwö anewa ñala ska' ñe' ta itka es. Esepa tö Skököl tté ttsé, erè bé de ie'pa ska' ta iyétsaitö ie'pa er a as ie'pa kë tö iklö'ù ta itsatkèr. ¹³ Welepa skà ta itkömi wes itka ditsöwö anewa áklo a ñe' ta itka es. Esepa tö Skököl tté ttsé ta iklö'wérakitö ttsé'ne buaè wa erè ekuölö è. Ie'pa kë a e' tkérwa darèrèe Skököl tté a. Mik ie'pa weinemitke ie' tté kueki, eta ie'pa anemine tottola. ¹⁴ Welepa skà ta itkömi wes itka ditsöwö anewa dika'chka shua ñe' ta itka es. Esepa tö Skököl tté ttsé, erè ie'pa tö iyi tso' ká i' ki e' bikeitseke kibiie. Ie'pa er me'rie inuköl ena ì tso' ká iki tö s'ttsè'weke buaè ese ki. Ese kos tö Skököl tté kui'wéwa ie'pa er a, ta ie'pa kë sene buaè Skököl tté a. ¹⁵ Erè welepa skà ta itköke wes itka ditsöwö anewa

* **8:5** tè kuatkök ppé ululu: Ie'pa wöblar tè kuatkök wö ppélur tè kos e' ki. † **8:10** Isaías 6.9

íyök buaë k̄i ñe' ta itka es. Esepa tō Skëköl ttè ttsé ta iklö'wé er buaë wa moki. Ie'pa tō iiuteke buaë ta iwà dalöiekerakitō kekraë. E' kuëk̄i ie'pa tō ì buaë kos ese wé wes Skëköl k̄i ikiane es.

*Bö'wö tté
(Marcos 4.21-25)*

¹⁶ “Mik bö'wö wötskékasö, eta kë sō ipabikepawa, kë sō ipatkepawa ka' dikia. E' skéie itkekeka kákke s'yamipa datse esepa wö a ká ñi'woie. ¹⁷ Es ñies ttè tso' blëulewa ì'ñe ta, ese jcherdawa sulitane wa aishkuö ta. Ì ché ye' tō, e' kë wà ane ie'pa éna ì'ñe ta, erë e' wà ardaë ie'pa éna aishkuö ta.

¹⁸ “Yi e' yuak buaë ye' ttè wa, ese a ikí meraëyö as ie' éna iwà ar buaë. Erë yi kë e' yuak ye' ttè wa, ì bikeitsé ese tō tō ane iéna, e' kos yërdattsane iyök̄i. E' kuëk̄i ye' ttö kukueblö a' tō bua'ie.”

*Jesús mi ena ie' ëlpa debitu ie' we-blök
(Mateo 12.46-50; Marcos 3.31-35)*

¹⁹ Eta Jesús mi ena iëlpā ena ikutapa e'pa debitu ie' weblök. Erë ie' tkër wé pè' tso' taië e' shua, e' kuëk̄i ie'pa kë dè'wa ie' ska'. ²⁰ E' biyö ché yile tō ie' a:

—Be' mi ena be' ëlpa ena be' kutapa e'pa shkō be' weblök.

²¹ Ie' tō iiuté:

—Èkëkë, erë ye' tō a' a ichè tō wépa tō Skëköl ttè ttsé ta iwà iütéitō, esepa dör wes ye' mi ena ye' ëlpa ena ye' kutapa es.

*Siwa' taië e' wöklö'wé Jesús tō
(Mateo 8.23-27; Marcos 4.35-41)*

²² Etökicha ta Jesús e' iéka kanò a ittökātapa ta, ta ichéitō ie'pa a:

—Mishka batsöri wishet.

Eta ie'pa míyal. ²³ Ie'pa mirwaiā ta ie' kapowā kanò a. E' dalewa siwa' batsineka taië tō di' uyéka taië ta kanò a di' iënekami katsirkewatke. ²⁴ E' kuëk̄i ie'pa tō it̄i'wéka ta ichérakitō ia:

—jA s'wöbla'ukwak! jA s'wöbla'ukwak! jSe' duölurmi!

Eta ie' e' kéka ta siwa' ena di' yöli uñéitō ta iwöklönewa míane alamië.

²⁵ E' ukuök̄i ta ie' tō iché ie'pa a:

—¿Wes a' erblöke ye' mik, e' de?

Erë ie'pa suanéka taië, tkinewa taië ta ñi chakéka:

—¿Yi dör wëm wí? jE' ttö dalöié di' tō ena siwa' tō!

Wëm eköl a aknamapa tso' taië e' bua'wéne Jesús tō

(Mateo 8.28-34; Marcos 5.1-20)

²⁶ E' ukuök̄i ta ie'pa míā demi ká kiè Gerasa atë batsöri wishet Galilea wöshaë eë. ²⁷ Mik Jesús e' yéttsa de ká sí k̄i, eta wëm eköl de ie' ska', e' a aknamapa tso'. Ie' dör Gerasa wak. Iaiäe ie' sene'mi sume, kë serku'ia u a, ie' serke pö a. ²⁸ Mik ie' tō Jesús sué, eta ie' aneka taië ta ie' tkéwa kuché k̄i. Ie' iché Jesús a:

—A Jesús, be' dör Skëköl dör íyi ulitane tsata e' alà. ¿Iök be' de ye' tsiriuk? Ye' múat bërë. Ye' kköchö taië be' a tō kë ye' we'ikar.

²⁹ Jesús tō ichétke wimblu sulusi a kewe: “Be' e' yöttsa wëm se a.” E' kuëk̄i wimblu tō ie' a iché es. Iaiäe ie' we'ikbitu aknama tō. Kekraë aknama tō ie' wö aliweke. E' kuëk̄i pè' tō ie' muëke iulà a iklö a tabechka daloie wa, erë e' batsélor ie' tō tottola ta aknama tō ie' k̄i aliwéka patkemi wé kë yi serku' ese ska'. ³⁰ Eta Jesús tō ie' a ichaké:

—¿Ima be' kiè?

Ie' iiuté:

—Ye' kiè Taië Wakpa.

Ie' a aknamapa tso' taië, e' kuëk̄i ie' tō iüté es. ³¹ Ie'pa kköchöke taië Jesús a: “Kè sa' patkarmi kauk taië tso' iskië e' a.” ³² Tsinet kabata kuli' a köchi iëter taië chkök, e' kuëk̄i wimblupa kköchöke Jesús a: “Kawö mú sa' a e' tiukwa köchipa jaì a.” Jesús tō ikéwö mé ie'pa a. ³³ Eta ie'pa e' yélur wëm a ta ie' tiélur köchipa a. Köchi kos poneka tunemirak ká spé mik brulongonemi batsöri a ta eë iduolur.

³⁴ Mik köchi kkö'nukwakpa tō isuë, eta itkayalmi ta itté ppékarakitō ká e' wa'ñe. ³⁵ Pè' de taië iweblök tō ì tka. Mik ie'pa de Jesús ska', eta wëm a aknamapa yërulune taië, e' sué ie'pa tō itkër Jesús wörk̄i datsi' iéne

éna ká anene buaë. E' tö ie'pa suawé.
³⁶ Wépa tö ì tka e' sué, e'pa tö ipaké
 ie'pa a tö wés wém a aknamapa bak
 e' buanene. ³⁷ Ká e' wakpa ulitane
 suane taië, e' kueki ie'pa kköché Jesús
 a: “Be' e' yótsa sa' ká a.” Eta Jesús
 e' iéka kanò a ittökatapa ta ta imiatke.
³⁸ Eta wém a aknamapa yërulune e'
 kköché Jesús a: “Ye' shkakmi be' ta.”
 Erë Jesús tö iüté:

—Au, be' e' tsúat. ³⁹ Be' yúne be' u
 a ta ì kos wé Skéköl tö be' a, e' pakó
 sulitane a.

Ta ie' mía, ta ì kos buaë wé Jesús tö
 ie' a, e' pakéitö sulitane a.

*Jesús tö Jairo alá busi shké'wékane
 ñies alaköl bua'wéneitö eköl*

(Mateo 9.18-26; Marcos 5.21-43)

⁴⁰ Mik Jesús dene batsöri iöshet, eta
 pè' tso' taië ie' panuk, e' kueki ie'pa
 tö ie' kiéwa ttsé'ne bua' wa. ⁴¹ Eta
 wém eköl kiè Jairo e' de. Ie' dör ju-
 diowak ñi dapa'wo wé e' wökir eköl.
 Ie' e' téwa wöwakköt Jesús wörki ta
 ikköchöke taië ie' a: “Mishka bet ye'
 u a.” ⁴² Jairo alá dör ekla ë wák dör
 alaköl ki duas tso' dabom eyök ki bök
 ulatök (12), e' duökewatke.

Jesús miria, e' dalewa taië pè' dami,
 e' tërdami ie' mik. ⁴³ E'pa shua alaköl
 dami eköl e' du'mi alakölpa duè wa
 e' ki duas de dabom eyök ki bök
 (12). Ì kos tso' ie' wa e' ewéwaitö yës
 s'kapeyökwak ki, erë kë yi a ibuanene.

⁴⁴ Ie' dewa tsinet Jesús tsj kker ta
 idatsi' bata kéwaitö. E' wösha ta ipé
 wöklöne ta ibuanene buaë. ⁴⁵ Eta
 Jesús tö ichaké:

—¿Yi tö ye' ké?

Sulitane tö iché:

—Kë sa' wa be' kàne.

Pedro tö iché ia:

—A s'wöbla'ukwak, pè' tso' taië e'
 tërdami be' mik.

⁴⁶ Erë Jesús tö iché:

—Ye' ittse tö ilè tka ye' diché wa. E'
 kueki ye' wa ijcher tö yile tö ye' ké.

⁴⁷ Mik alaköl buanene, e' tö isué tö
 kë ie' a e' blënukia ta ide Jesús ska'
 painéka taië suane wa. Ie' e' tkéwa
 kuchë ki Jesús wörki ta ie' e' chéka sulitane
 kukua tö ì kueki Jesús kéwaitö.

Ie' tö iché: “Mik ye' tö be' kéwa, e'
 wöshaë ta ye' buanene.” ⁴⁸ Jesús tö
 iché ia:

—A alá busi, be' erblé ye' mik, e'
 kueki be' buanene. Be' yúne bërè.

⁴⁹ Ie' ttökeia alaköl ta, e' dalewa eköl
 bite Jairo u a, e' debitü ta iché Jairo a:

—Be' alá busi blënewatke. S'wöbla'ukwak
 kë tsiriwaria.

⁵⁰ Mik e' ttsé Jesús tö, eta ie' tö iché
 Jairo a:

—Kë be' tkinuk. Be' erblö ye' mik ë,
 be' alá busila buardane.

⁵¹ Mik ie'pa de Jairo u a, eta Jesús kë
 wa yi kàne shkökwa wé busila nu me'r
 ee. Pedro ena Santiago ena Juan ena
 alá yé ena imi, e'pa ë kiéwaitö e' ta.

⁵² E' dalewa sulitane iuke alárke taië.
 Erë Jesús tö ie'pa a iché:

—Kë a' iukia. Busila kë du'wa,
 ikapöme'r ë.

⁵³ Sulitane wa ijcher tö busila
 duowa, e' kueki ie'pa tö ie' wayuéka
 jañeitséka taië. ⁵⁴ Erë Jesús tö busila
 ulà klö'wéwa, ta iché ie' a:

—¡A tayëla, be' e' koka!

⁵⁵ Eta ishkenekane, e' bet ta ie' e'
 kéka ta Jesús tö iché ie'pa a:

—Itiö.

⁵⁶ Iyë ena imi tkirulune iweblök.
 Eta Jesús tö iché ie'pa a:

—Ì tka íe, e' kë char yi a.

9

*Jesús tö ittökatapa patké s'wöbla'uk
 (Mateo 10.5-15; Marcos 6.7-13)*

¹ Jesús tö ittökatapa dabom eyök
 kí bül e'pa dapa'wé ta diché méitö
 ie'pa a aknamapa ulitane trë'woyal.
 Ñies kawö méitö ie'pa a s'kirirke
 bua'wone. ² Ipatkérak ì blúie Skéköl
 tso' e' tté buaë pakök ñies s'bu'ukne.
³ Ta ie' tö iché ie'pa a:

—Mik a' mi'ke, eta kë ì tsarmi. Shko
 kéli, sku', íyi ñanoie, inuköl, datsi' skà,
 ese kos kë tsarmi.

⁴ Mik yile tö a' a iché a' kapörö, eta
 a' tso' ká e' a e' dalewa a' kapörö ie'
 u ë a. ⁵ Eta ká wele wakpa kë wa a'
 kinewa, e' ta a' e' yölur ká e' a, ta kapo
 tso' a' klöttö mik, e' ppöo a' tö. E' tö

ie'pa a ikkacherae tö ie'pa dör Skököl bolökpa.

⁶ Eta ie'pa míyal judiowak ké tsitsir kos a Skököl ttè buaë pakök ñies s'kirirke bua'ukne.

Herodes tö ibikeitséka taië tö yi dör Jesús

(Mateo 14.1-12; Marcos 6.14-29)

⁷⁻⁸ Herodes dör Galilea wökir, mik e' tö ì kos weke Jesús tö e' tté ttsé, eta ie' tö ibikeitséka taië tö yi dör Jesús. Welepa tö icheke tö Jesús dör Juan S'wöskuökwak köteḡa e' shkenekane. Welepa tö icheke tö ie' dör Skököl tteköl bak kiè Elías e' shkenekane. Welepa tö icheke tö ie' dör Skököl ttekölpa skà bak esepa wele shkenekane. ⁹ Erë Herodes tö iché:

—Ye' wák tö Juan kuli' tökök patkè', e' ta wëm tté ttséyö tso' íyi uk taië s'tkiwè ekkè ze' dör yi?

E' kueki Herodes éna suluë Jesús suakḡa.

Pè' dökā mil skeyök e'pa tié Jesús tö
(Mateo 14.13-21; Marcos 6.30-44; Juan 6.1-14)

¹⁰ Mik Jesús ttekölpa tsá e'pa dene, eta ì kos wé ie'pa tö, e' pakéne ie'pa tö Jesús a. Eta Jesús tö ie'pa kiémi e' ta dö tsinet ká kiè Betsaida wé ké yi serku' ee. ¹¹ Erë mik pè' malepa wa ijchenewa, eta ie'pa mí itöki ta ie'pa kiéwätö buaë. Ì blúie Skököl tso' e' tté buaë paké ie' tö ie'pa a ñies s'kirirke bua'wéneitö.

¹² Mik ká tuirketke, eta Jesús ttökatapa dabom eyök kí böi (12) e'pa de ie' ska' ta ichéraitö ia:

—Ká i' kí ké ì ku' katanoie ñanoie, e' kueki ie'pa yuömi as ie'pa mi' ká tso' tsinet ena pè' serke tsinet esepa ska' chké taḡuk ñè ena kapökrö.

¹³ Jesús tö ie'pa a iché:

—Ie'pa tiö a' tö.

Ie'pa tö iiuté:

—Sa' wa pan skel ena nima bötö e' è tso'. Ké sa' mène ikí taḡuk, e' ta ì tso' sa' wa e' ké dökā ie'pa taië ekképa tioie.

¹⁴ Wépa tso' ee dökā mil skeyök (5000), e' kueki ittökatapa tö iché es. Erë Jesús tö ie'pa a iché:

—A' tö ie'pa kö e' tkökser iski ek tsiní ek tsiní dabom skeyök (50) dabom skeyök. ¹⁵ Es ie'pa tö iwé ta pè' ulitane e' tkéser. ¹⁶ E' ukuöki ta ie' tö pan skel ena nima bötö, e' klö'wé ta iká sué ká jai a ta wéstela chéitö Skököl a. E' ukuöki ta ie' tö pan ena nima blaté mé ittökatapa a as ie'pa tö iwatiö pè' a. ¹⁷ Mik ie'pa chké de wé', eta ibata ate, e' shtéraitö iéne dökā kköla dabom eyök kí böi (12).

Pedro tö iché tö Jesús dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'

(Mateo 16.13-19; Marcos 8.27-29)

¹⁸ Etökicha ta Jesús tso' ittökatapa è ta. Ie' tso' S'yé ta ttök, ta ee ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿Ima pè' tö iché tö ye' dör yi?

¹⁹ Ie'pa tö iiuté:

—Welepa tö icheke tö be' dör Juan S'wöskuökwak. Welepa skà tö icheke tö be' dör Skököl tteköl bak kiè Elías e' shkenekane. Welepa skà tö icheke tö be' dör Skököl ttekölpa bak ká iaiaë e' wele shkenekane.

²⁰ Ie' tö ie'pa a ichaké:

—Erë ¿ima a' iché, ye' dör yi?

Pedro tö iiuté:

—Be' dör wé pairine'bitü idi' wa sa' blúie e'.

Jesús e' biyö ché tö ie' tterawa

(Mateo 16.20-28; Marcos 8.30-9.1)

²¹ Erë Jesús ké wa ie'pa kàne yi a ichök yi dör ie'.

²² Ñies ie' tö iché:

—Ye' dör S'ditsö Alà, e' weirdaë taië. Judiowak kueblupa ena sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöieno wa wakpa tö ye' waterattsā. Ye' tterawa, e' kí ká de mañat eta ye' shkerdakane.

²³⁻²⁴ E' ukuöki ta ie' tö iché ie'pa ulitane a:

—Yi e' tsatkak ittèḡa yöki, ese ké ulà a sene michoë döpa. Erë yi e' mettsā ttèḡa ye' dalèrmik, ese ulà a idöraë. E' kueki yi e' yuak ye' ttökataie, ese ké kàne tkinukia e' kí. E' skéie kekraë ikawötā e' chök dö ittèḡa wötèuleḡa krus mik ekkè. Es ie' kawötā shkök ye' itöki. ²⁵ Íyi ulitane tso' ká i' a, e' de a' ulà a, erë sene michoë ké dè' a'

ulà a, e' ta e' dör ÷lie bua' a' a? ²⁶ Mik ye' dör S'ditsö Alà, e' dene ye' olo wa, ñies ye' Yé olo wa, ñies ibiyöchökwakpa batse'r e'pa olo wa, eta wépa jaéne ye' ki, esepa ki ye' jaërdaë ñies. ²⁷ Moki ye' tö a' a ichè tö a' tso' íe, e' welepa tö ì blúie Skèköl tso' e' sueraë kam iblèrurur e' yöki.

Jesús tö ilo ta' taië e' kkaché ittökatapa a

(Mateo 17.1-8; Marcos 9.2-8)

²⁸ E' ki ká de pàköl (8) ulatök, eta Jesús mía kabata a ttök S'yé ta. Pedro ena Juan ena Santiago e'pa mítser iwa e' ta. ²⁹ Ie' tso' ttök S'yé ta, eta iwö manenetsa mía kua'ki dalölöë ñies idatsi' mía saruruë wöñarke dalölöë. ³⁰ E' wösha ta wépa de iëter böl tso' ttök ie' ta. Ie'pa dör Skèköl ttekölpä bak ká iaiäë kié Moisés ena Elías e'pa. ³¹ Ie'pa olo bunekä taië dalölöë. Ie'pa iëter kapakök Jesús ta wes ie' tterawa pé' tö Jerusalén as iwà tkö wes Skèköl ki ikiane es. ³² Pedro ena iyamipa böl, e'pa tteke kapèwa tö taië. Erë mik ie'pa tì'nekane bua'ie, eta ie'pa tö Jesús olo taië e' sué, ñies wépa böl iëter ttök ie' ta e'pa suérakitö. ³³ Mik Moisés ena Elías mitkene, eta Pedro tö iché Jesús a:

—A S'wöbla'ukwak, buaë se' tso' íe. Sú sa' tö úla yuèka mañatkuela, etkue be' a, etkue Moisés a, etkue Elías a.

Erë ì cheke Pedro tö e' wà kè ane ie' éna. ³⁴ Pedro ttökeia, e' wö shà ta mochka tö ie'pa kitéwa. E' tö ie'pa suawé taië. ³⁵ Mochka shua ie'pa tö ttö ttsé tö ichè: “Sé dör ye' alà, e' pairi'bitubak ye' tö idi' wa a' blúie. Ie' ttö iutö.”

³⁶ Mik ie'pa tö ttè e' ttsé, eta ie'pa tö isué tö Jesús atè dur ekörla. Erë ì ttsé ie'pa tö, ì sué ie'pa tö, e' blé ie'pa tö ier a, kè ie'pa wä ipakane yi a dö aishkuö ta.

Duladula eköl tteke aknama tö e' bua'wéne Jesús tö

(Mateo 17.14-21; Marcos 9.14-29)

³⁷ Bule es ta ie'pa tso' kabata a e'pa biteyal, eta taië pé' de Jesús ñaletsuk. ³⁸ E' shua wëm tso' eköl, e' tö iché aneule:

—A s'wöbla'ukwak, be' we'ikèyö, ye' aladulaköl saú, e' dör ye' alà eköl è. ³⁹ Mik wimblu sulusi tö ie' éna ká chówéwa, eta ie' anekä taië, painéka katötöë, ta ikkö a ishuya deka taië. Kékraë ie' we'ikekeitö siarè. Wimblu kè éna ie' akwa. ⁴⁰ Ye' kköché taië be' ttökatapa a tö wimblu trè'úshkar erë kè ie'pa a iöne.

⁴¹ Jesús tö iché ie'pa ulitane a:

—A' wakpa kè erblöta' Skèköl mik, a' kè éna ká ane. ¿Mik ye' sermirö a' ta? ¿Kos ye' tö a' dalè'ttsemirö? Be' alà tsúbitu ña.

⁴² Mik duladula de tsinet, eta aknama tö ie' éna ká chówéwa kéu iski ta ipainekä taië. Erë Jesús tö wimblu sulusi uñé trè'wéshkar ta duladula bua'wéneitö méneitö iyé a. ⁴³ Ì buaë wé Skèköl tö idiché taië wa e' tö ie'pa ulitane tkiwéwa.

Jesús skà e' biyö chéne tö itterawa

(Mateo 17.22-23; Marcos 9.30-32)

Ì buaë wé Jesús tö, e' chekeia ie'pa tö ñi a, e' dalewa ie' tö iché ittökatapa a:

⁴⁴ —Ì cheke ye' tö a' a, e' ttsö buaë, kè a' éna ichökwa: Ye' dör S'ditsö Alà, e' wömerdattsa pé' ulà a.

⁴⁵ Erë ì ché ie' tö e' blèulewa ie'pa yöki, e' kueki ie'pa kè éna iwà ane. Ñies ie'pa suane ichakök tö ima iwà dörl.

Yi dör ibua'ie Skèköl wöa

(Mateo 18.1-5; Marcos 9.33-37)

⁴⁶ E' ukuöki ta Jesús ttökatapa ñi iutökerak tö ie'pa shua yi dömi ibua'ie imalepa tsata. ⁴⁷ Ì bikeitsök ie'pa tso', e' suéwa Jesús tö, e' kueki ie' tö alala kié eköl duésér ie' o'mik ⁴⁸ ta ichéitö ie'pa a:

—A' shua yi e' wöéwa imalepa dikia diöshet ese dör ibua'ie. E' kueki yi tö alala i'se kiéwa ye' ttö wa, ese tö ye' wák kiéwa. Es ñies yi tö ye' kiéwa, ese tö yi tö ye' patkè'bitu, e' kiéwa.

Yi kè ku' ñippök se' ta ese tö se' bikeitseke er bua' wa

(Marcos 9.38-40)

⁴⁹ Juan tö iché Jesús a:

—A s'wöbla'ukwak, wëm sué sa' tō eköl, e' tō aknama trë'wéyal be' ttō wa. Erë ie' kë ku' se' ta, e' kueki sa' tō iché ia tō kë iwaria.

⁵⁰ Jesús tō iüté:

—Yi kë ku' ñippök se' ta, ese tso' se' ta. E' kueki kë iwöklö'war.

Santiago ena Juan e'pa uñé Jesús tō

⁵¹ Jesús mi'kekane ká jaí a, e' kéwö dökewatke, eta Jesús tō ibikeitsé tō ye' mía diché wa Jerusalén, ta imía.

⁵² Ie' tō wëpa welepa patkëmi ie' yöki kewe u yulök kaporöie. Ie'pa mía demi ká tso' etk Samaria ee. ⁵³ Erë Samaria wakpa wa ijcher tō Jesús ena ittökatapa mi'ke Jerusalén, e' kueki ie'pa kë wa ikinewa. ⁵⁴ Mik Jesús ttökatapa kié Santiago ena Juan e'pa tō isué tō Samaria wakpa kë wa ie'pa kinewa, eta ie'pa tō Jesús a iché:

—A Skëkëpa, ¿be' ki ikiane tō sa' tō bö' kié ká jaí a ie'pa ewowa?

⁵⁵ Erë Jesús wotréene ie'pa sauk ta ie'pa uñéitö. ⁵⁶ E' ukuöki ta ie'pa mía ká skà tso' tsinet ee.

Wëpa mañal e'yuak Jesús ttökatapaie (Mateo 8.19-22)

⁵⁷ Ie'pa mirwa ñala ki ta wëm eköl tō Jesús a iché:

—A këkëpa, ye' mi'ke be' ta ká wa ñe wé be' mörö ee.

⁵⁸ Jesús tō iüté:

—Bakli' u ta, ñies dúla u ta, erë ye' dör S'ditsö Alá, e' kë wa u ta' senoie.

⁵⁹ Jesús tō iché wëm eköl skà a:

—Mishka ye' ta.

Erë wëm tō iüté:

—A këkëpa, kawö mú ña, mik ye' yé blërkewa e' nu wötökwa, e' ukuöki ta ye' mi'ke be' ta.

⁶⁰ Jesús tō iüté:

—Wëpa dör wes s'duulewa es Skëköl wöa, as esepa tō iyamipa nu wötö. Erë be' yú, i blúie Skëköl tso' e' tté pakök sulitane a.

⁶¹ Wëm eköl skà tō iché Jesús a:

—Ye' e' yuak be' ttökataie, erë kewe kawö mú ña shkoie e' chökät ye' yamipa a.

⁶² Jesús tō iüté:

—Yi e' yué ye' ttökataie ta i kos méatitö ye' dalërmik, erë ibikeitséneitö taië, eta ese kë ki i blúie Skëköl tso' e' mène.

10

Jesús tō ittökatapa dabom kuryök ki böi (72) e'pa patké

¹ E' ukuöki ta Skëkëpa Jesús tō ittökatapa skà shushtë döka dabom kuryök ki böi (72) patkëmi ie' yöki kewe böi böi wé ie' mi'ke ese ska'.

² Ie' tō iché ie'pa a: “Moki pë' tso' taië e' ki Skëköl tté buaë kiane ttsé. Esepa dör wes iyiwö tso'tke wë'iaë shtë es, erë ishtökwakpa kë dör taië. E' kueki a' tō ikiö kanè wák a tō ishtökwakpa patkö. ³ A' yú. Ye' tso' a' patkök ye' tté pakök pë' shua wes obejala èmi namu tso' taië, ese shua es. ⁴ Inuköl skúla ena dali skú ena klökkuö skà, ese kos kë tsarmi yës. Ñies yi kué a' tō ñala wa, ese kë ta a' ttök taië. ⁵ Mik a' dewa yile ska', eta kewe ichö ie'pa a tō ‘Skëköl er buaë chö a' a.’ ⁶ Ie'pa tō a' kiéwa er bua' wa, e' ta Skëköl er buaë chöraë ie'pa a. Erë kë idör es, e' ta Skëköl kë er buaë chöpa ie'pa a. ⁷ Ie'pa tō a' kiéwa buaë, e' ta a' e' tsuat u e' a. Tté tso' e' tō iché i' es: ‘Kaneblökwak chkömi i kanewekeitö e' ské wa.’ E' kueki i meke ie'pa tō a' a' ñe yè, e' ñú, e' yö. U e' è a' e' tsuat a' tso' ká e' a' e' dalewa. ⁸ Ká wé a' demi ta ká e' wakpa tō a' kiéwa buaë, e' ta i mekeitö a' a' ñe e' ñú. ⁹ Ie'pa duöke, e' ta e'pa bua'üne. Ñies ichö ie'pa a: ‘i blúie Skëköl tso' e' kéwö dewatke tsinet a' o'mik.’ ¹⁰ Erë ká wele wakpa kë wa a' kinewa, e' ta a' yú ie'pa ñala wa ta ichö ie'pa a: ¹¹ ‘A' kapo tso' sa' klöttö mik, e' ppée sa' tō iwà kkachoie tō a' dör Skëköl bolökpa. Erë a' wa ijchenú tō i blúie Skëköl tso' e' kéwö dewatke tsinet a' o'mik.’ ¹² Ye' tō a' a' iché tō mik Skëköl tō a' chakeketke inuí ki aishkuö ta, eta ká e' wakpa weirdaë siarë Sodoma wakpa bak senuk suluë e'pa tsata.

Ká mañat wakpa weirdaë siarë (Mateo 11.20-24)

13 “A Corazín wakpa, a Betsaida wakpa, iwěstela ina a ta! Ì kě or yi a ese wé ye' tō taië a' wörki, erë kě a' er maneone. E' úpa ye' tō Tiro ena Sidón e' wakpa wörki, e'ma ká iaiaë ie'pa er maneobak. Ie'pa tō eriane datsi' ajaë ese ië'kabak, ñies ie'pa e' tkë'kabak muluchka ki iwà kkachoië tō ie'pa er mane'wé Skëköl a. 14 E' kueki ye' tō ichè tō aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuì ki e' kèwö de, eta a' wömerdattsa weinuk taië shute Tiro ena Sidón wakpa tsata. 15 A Cafarnaüm wakpa, kě a' tō ibikeitsök tō a' mi'mitser ká jai a. Ie' tō a' patkerami diöshet wé s'wimblu weirke ee.”

16 Eta Jesús tō iché ittökatapa a: “Yi tō a' ttö tseke ta iutekeitö, ñies ese tō ye' ttö tseke ta iutekeitö. Yi tō a' wateke, ñies ese tō ye' wateke. Ñies yi tō ye' wateke, ese tō Skëköl tō ye' patkë', e' wateke.”

Jesús ttökatapa dabom kuryök ki bö (72) e'pa dene

17 E' ukuöki ta Jesús ttökatapa döka dabom kuryök ki bö (72) patkë' ie' tō, e'pa dene ttsë'nerak buaë. Ie'pa tō iché ie' a:

—A Skëkëpa, aknamapa tō sa' ttö dalöié be' ttö wa.

18 Ie' tō ie'pa iuté:

—Tö. A' e' aléka Satanás ki je'. Ye' isué tō ie' bateshkar ká jai a wes alá wöñar es. 19 Ye' tō a' a' diché mé e' aloka tkabë ki ena bachë' ki ñies e' aloka Satanás diché ki. Es kě ì tō a' we'ikepa. 20 Kě a' ttsë'nuk buaë wimblupa sulusi tō a' ttö dalöié, e' ë kueki. E' skéie a' kië tso' kitule ká jai a sene michoë yëkkuö ki, e' kueki a' ttsë'nú buaë.

Jesús ttsë'ne buaë

(Mateo 11.25-27; 13.16-17)

21 Jesús tso'ia ttök ittökatapa ta, e' shua Wiköl Batse'r tō ie' ttsë'wé buaë shute. Ie' tō iché: “A ye' Yé, be' dör iyi ulitane tso' ká jai a ena ká i' a' Këköl. Be' tō ttë ikkë blë'wa pë' wa siwa' jcher iskië ena erbikö taië esepa yöki. Erë ikkachéwabö s'ësela a. Es be' ki ikiane, e' kueki be' iwé es. E' kueki be' kikékayö.”

22 Jesús ttë S'yé ta one ta ichéitö pë' tso' ee' e'pa a: “Ye' Yé tō iyi ulitane méat ye' ulà a. Ye' dör Skëköl Alà, kě yi wa ijcher moki tō wes ye' dör, e' jcher ye' Yé ë wa. Ñies kě yi wa ijcher moki tō wes ye' Yé dör, e' jcher ye' ë wa. Ñies wépa a ye' éna ikkachakwa esepa wa ijchermi.”

23-24 Eta Jesús wötréene ittökatapa kke ta ichéitö ie'pa ë a: “Ye' tō a' a' iché tō Skëköl ttekölpa taië ena blu'pa bak ká iaiaë esepa taië tō, ì sué a' tō, e' kkeyë' siarë sué, erë ie'pa kě wa isune. Ñies ì ttsé a' tō, e' kkeyë' siarë ie'pa tō ttsé, erë ie'pa kě wa ittse. E' kueki wépa tō ì sué a' tō e' sué, ayëcha buaë esepa.”

Samariawak buaë e'pake

25 Etökicha ta s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa ese eköl débitu Jesús ska', e' tō ie' a' ichaké itsaioie:

—A s'wöbla'ukwak, ¿Ì wëmi ye' tō as sene michoë dö ye' ulà a?

26 Jesús tō ie' a' ichaké ñies:

—¿Ì tso' kitule Skëköl yëkkuö ki? ¿Ima e' wà dör be' a?

27 Eta s'wöbla'ukwak tō iiuté:

—Skëköl yëkkuö tō iché: ‘Skëköl dalëritsö a' er kos wa, a' wák kos wa, a' diché kos wa, ena a' erbikë kos wa.’ Ñies e' tō iché: ‘A' malepa dalëritsö wes a' wákpa e' dalër es.’

28 Jesús tō iché ie' a:

—Be' tō iiuté buaë. Be' tō iwé es, e' ta sene michoë döraë be' ulà a.

29 Erë ie' e' tsatkak ttë e' yöki, e' kueki ie' tō Jesús a' ichaké:

—Eta s'yamipa chë Skëköl yëkkuö tō, ¿esepa dör s'yamipa wése?

30 Eta Jesús tō iiuté ttë i' wa:

—Wëm eköl datse Jerusalén, e' mi cho Jericó, eta ñala wa akblökwakpa tō ie' klö'wéwa. Ì dami iwa kos dö idatsi' e' blëwarakitö. Ie' ppërakitö taië ta imíyal. Ie' méat tër ie'pa tō ñala ska', tsir eta iduowa. 31 Eta judiowak eköl dör sacerdote e' dami ñala e' ki. Mik ie' tō wëm tër shka'ule e' sué, eta ie' tkami bánet iyöki. 32 Es ñies judiowak skà eköl dör Leví aleri kanëblöke Skëköl wé a, e' dami ñala

e' k̄i. Mik ie' tō wēm tēr shk̄a'ule, e' sué, et̄a ie' ñies tkami bánet iyōk̄i. ³³ Erē samariawakpa kē mik a' wödör, suēke a' tō suluē, esepa eköl dör wēm, e' dami ñala e' k̄i. Mik ie' tō wēm tēr shk̄a'ule e' sué, et̄a ie' wa iwēr siarē. ³⁴ Ie' de iska', t̄a wé ishka'ne e' paskuëitō vino wa, paikléitō kiō wa, t̄a ipatréw̄aitō datsi'tak wa. E' ukuōk̄i t̄a ie' tō itkéka iwák burro k̄i tsémi wé s'kaporō ese wé a, t̄a eē ie' tō ikkō'neia ipasuēia buaē. ³⁵ Bule es t̄a samariawak tō s'kaporō wé, e' wák patuē inuköl dōka s'kaneklō k̄a böt e' ské ekkē, t̄a iché ie' a: 'Wēm shk̄a'ule i' kkō'nú ña. Ilè k̄i tué be' tō ie' a, e' t̄a e' k̄i ye' tō be' patuērane mik ye' dene eta.'

³⁶ Et̄a Jesús tō ichaké s'wōbla'ukwak a:

—Wēm shk̄a'wé akblōkwakpa tō e' sué ie'pa mañal tō, ¿ie'pa wé tō idalëritsé mok̄i wēs s'kawōta s'yamipa dalëritsök es?

³⁷ S'wōbla'ukwak tō iüté:

—Wé tō isué er siarē wa e'.

Jesús tō ie' a iché:

—Es be' yú t̄a iú wēs samariawak tō iwé es.

Jesús mía Marta ena María ska' up-akök

³⁸ Jesús ena ittōkatapa míyal ñala wa dō Jerusalén, t̄a ie'pa de k̄a tsir ese a. Eē alaköl serke eköl kiè Marta, e' tō Jesús kiéw̄a buaē ie' u a. ³⁹ Marta èl, kiè María, e' e' tkéw̄a tsinet Jesús ska', t̄a ì cheke Jesús tō e' ttsök ie' tkēr. ⁴⁰ Erē Marta wa kanè tso' taiè iu a kanewè, e' kuēk̄i ie' de Jesús ska' t̄a ichéitō ie' a:

—A Skékēpa, ye' èl tō ye' méat ekōrla u kanéuk, ¿e' kē k̄i be' tkine? Ichō ie' a tō ye' kimú.

⁴¹ Erē Jesús tō iüté:

—A Marta, a Marta, taiè be' e' tkiuke kanè tso' taiè be' u a e' k̄i, ⁴² erē íyi etkē, e' dör ibua'ie, e' shushté María tō wè. Kē yi tō iyepattsa iulà a.

11

Jesús tō ittōkatapa wōbla'wé ttök S'yé t̄a
(Mateo 6.9-15; 7.7-11)

¹ Etōkicha t̄a Jesús tso' ttök S'yé t̄a. Mik ie' tté one, et̄a ie' ttōkatapa eköl tō ie' a iché:

—A Skékēpa, Juan S'wōskuōkwak tō ittōkatapa wōbla' ttök S'yé t̄a. Es ñies sa' wōbla'ú ttök S'yé t̄a.

² Jesús tō ie'pa a iché:

—Mik a' ttōke S'yé t̄a, et̄a ichō ie' a i' es:
'A Sa' Yé, as be' dalöið sa' tō ì ulitane tsata.

As be' dō sa' blúie da'aie.

³ Chkè kiane sa' k̄i sēnoie, e' mú sa' a k̄a bit ekkē.

⁴ Sa' malepa kōs e' nuì olo'yeta' sa' tō ie'pa k̄i,

e' kuēk̄i sa' nuì olo'yō sa' k̄i.

Kē sa' marttsa tō ì sulu tō sa' erkiöù.'

⁵⁻⁶ Ñies ie' tō ie'pa wōbla'wé tté i' wa:

—Sö ichèmi tō a' wele w̄a yami tso' eköl, ese ska' a' mía nañewe k̄a shabōts, t̄a a' tō iché ie' a: 'A yami, írō ye' yami datse bánet, e' debitu ye' ska', erē ye' kē w̄a ì t̄a' mè ie' a. Be' we'ikèyō, pan peitō ña mañat.'

⁷ Be' yami e' tō a' iütèmi i' es: 'Kē ye' tsiriwar. Ukkō wötēnewatke. Ye' ena ye' ala'r, sa' e' téwatke kapōkwa. Ye' kē e' kōpaka ì muk be' a.' ⁸ Jesús tō iché ie'pa a tō u wák e' kē e' kōpaka chkè muk a' a, a' dör iyami e' è kuēk̄i. Erē a' tō ikié kröröe, kē wōklör ekkē, e' t̄a ie' e' kōraka t̄a ì kōs kiane a' k̄i, e' meraëitō a' a, a' tō ie' a ikié kröröe e' kuēk̄i. ⁹⁻¹⁰ 'Wépa tō íyi kié Skéköl a, esepa a imeraëitō. Wépa tō íyi yulé ie' ska' esepa tō ikueraë. Wépa tō ie' chaké, esepa kierawaitō weshkē. E' kuēk̄i ì kiane a' k̄i e' kiō ie' a, et̄a ie' tō a' a imeraë; e' yulō ie' ska', et̄a a' tō ikueraë; ie' chakō, et̄a ie' tō a' kierawa weshkē.

¹¹ "Kē alà yé wéne tō tkabè mepa ilà a nima kiéitō e' skéie. ¹² Ñies kē a' wéne tō bachè' mepa ilà a dakro sia' kiéitō e' skéie. ¹³ A' dör pè' sulué erē e' tō íyi buaë meke a' alà a. ¡E' yit̄a buaë S'yé tso' k̄a jai a e' tō Wiköl Batse'r meraë yi tō ie' a ikié ese a!"

Judiowak tō Jesús kkaté
(Mateo 12.22-30; Marcos 3.20-27)

14 Etökicha ta Jesús tso' aknama trë'ukshkar wëm eköl a. Aknama tö wëm e' ttö wöblëo'wä. Mik aknama mia, eta wëm ttékane buaë. Wëpa kos tö isuë, e'pa tkirulune iwe-blök. 15 Erë ie'pa welepa tö iché: “Beelzebú dör bë, e' diché wa ie' tö ie'pa trë'wëkeyal.”

16 Ie'pa welepa skà éna Jesús tsaiak, e' kueki ie'pa tö ikié ie' a tö ì kë or yi a ese úitö iwà kkachoie tö moki ie' patkë'bitü Skëköl tö. 17 Erë ì bikeitseke ie'pa tö, e' suëwä ie' tö, e' kueki ie' tö ie'pa a iché:

“S'serke ká etkë ki, e' ñi blabatsélor ta ñippöke iwakpa ë ñita, kë wöklör, e' ta ie'pa wákpa ë ñi eukewa kë diché ta'ia. Ñies ñi yamipa ë e' kékä ñippök ñita, kë wöklör, e' ta ie'pa sulunewa mia siarë. 18 Es ñies Satanás mú tö aknamapa trë'wéyal, e' ta ie' tso' ñippök iwakpa ë ta. ¿Wes ì blúie ie' tso' e' sermiia? A' icheke tö aknamapa trë'wéyal ye' tö Beelzebú diché wa, e' kueki e' ché ye' tö. 19 Ye' tö itrë'úpaya Beelzebú diché wa, e'ma ¿yi diché wa a' klépa tö itrë'wéyalmi? Ie'pa kë a itrënukyal Beelzebú diché wa. E' kueki ¿wes a' tö ye' kkatëmi tö ye' tö itrë'wëkeyal Beelzebú diché wa? A' wakpa klépa tö iwà kkacheraë tö a' ttè kë dör moki. 20 Aknamapa trë'wéyal tö Skëköl diché wa, e' ta e' wà kiane yënoie tö ì blúie Skëköl tso', e' kéwö dewatke a' a.

21 “Mik wëm diché taië tö iu kkö'neke buaë tabè wa, ì wa, eta ie' iyi kos tso' blëule buaë. 22 Erë mik wëm skà datse diché ta' taië shütë ie' tsata, ñippök ie' ta, eta e' e' aléka iki ta iyi mik ierblöke e' tsatkoie ena ì skà kos tso' ie' wä, e' yëttsa seraa iyöki, ta ikakmémitö iyamipa a.*

23 “Yi kë dör ye' sini', ese dör ye' bolök. Yi kë tö ye' kimè obeja kkö'nuk buaë, ese tö obeja po'wëkemi.

*Aknama dene wëm a
(Mateo 12.43-45)*

24 “Mik wimblu sulusi trë'neshkar yile a, eta imia ká sir poë wë kë yi ku' ese ska'. Ie' tso' ká yulök senioie, erë kë ie' wä ikune. E' kueki ie' ibikeitsé: ‘Ye' miãne wë ye' trë'neshkar eë senuk.’

25 Mik ie' demine wëm e' a, eta ie' tö isuë tö wëm dör wes u shuiriule buaë maneneë es. 26 Eta ie' mia iyamipa kí yulök döka kul suluë shütë ie' tsata ta ie'pa kos de senuk wëm e' a. Wëm e' miãne suluë shütë kenet tsata.”

Ayëcha buaë e' dör yi

27 Jesús tso' ttök, eta alaköl eköl dur eë, e' tö iché aneule:

—¡Alaköl tö be' tsöo', be' talaq', ayëcha buaë e'!

28 Erë ie' iüté:

—¡Ayëcha buaë shütë, wëpa tö Skëköl ttè ttsé ta idalöiekerakitö esepa!

Wëpa dör pë' suluë esepa kë tö Jesús ttë klö'weta'

(Mateo 12.38-42; Marcos 8.12)

29 Ie'pa kí ñi dapa'wë Jesús pamik, eta ie' tö iché ie'pa a: “A' dör pë' suluë. A' tö ye' a ikieke tö ì kë or yi a ese uyö iwà kkachoie tö moki Skëköl tö ye' patkë'bitü. Erë ye' tö ilè wëraë etökicha ëme iwà kkachoie, e' dör wes Jonás ta ibak es. 30 ì bak Jonás ta e' tö iwà kkayë' Nínive wakpa a tö Skëköl tö ie' patkë'bitü ie'pa pattök. Es ñies, ye' dör S'ditsö Alà, e' tö iwà kkacheraë a' a tö moki Skëköl tö ye' patkë'bitü.

31 Aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuì ki, eta alaköl datse ká banet diwö tskirke e' o'mik† bak iká blúie, e' e' kōrakā Skëköl wörki a' kkatök tö a' dör pë' suluë. Ká iaiaë ie' dë'bitü datse kamië shütë se' blú bak kië Salomón wä iyi jcher taië, e' ttö kittsök. Erë j'ne ta ye' dur a' shua, e' dör Salomón tsata, erë a' kë tö ye' ttö iütë. E' kueki alaköl e' tö a' kkateraë. 32 Mik Jonás tö Nínive wakpa paut, e' tö ie'pa er mane'otssa Skëköl a, erë j'ne ta ye' dur ierö, e' dör Jonás tsata, erë a' kë er mane'ù Skëköl a. E' kueki aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuì ki, eta

* 11:22 Ttè i' wa kiane chë tö Jesús e' aléka Satanás ki, e' kueki ie' tö aknamapa trë'wëkeyal. † 11:31 diwö tskirke e' o'mik: Si'kuaie ttè e' dör sur. Kë se' wä ijcher tö ima e' chëmisö bua'ie se' ttö wa.

Nínive wakpa e' kōrakā Skēkōl wōrkī a' kkatōk.

Se' wōbla buaē ena se' wōbla suluē
(Mateo 5.15; 6.22-23)

³³ “Kē yi tō bō'wō tskepaka ta ibléwaitō ö ipatkéwaitō kalkuö dikia. E' skéie se' tō itkekeka kākke se' yamipa datse e'pa wō a ká ñi'woie. ³⁴ Se' wōbla dör wes bō'wō es se' chkà kos a. E' kuēki se' wōbla dör buaē, e' ta se' chkà kos e' a ká olo ta' buaē. E' dör wes se' er dör buaē es, i kos yēsýēsē buaē, ese kī se' er me'rie. Erē se' wōbla dör suluē, e' ta se' chkà kos e' tso' stui a. E' dör wes se' er suluē es, i kos suluē, ese kī se' er me'rie. ³⁵ A' e' kō'nú buaē as a' kē e' kitō'ù tō a' wōbla wawēr buaē, erē kē iwawēr buaē. ³⁶ A' wōbla dör buaē, e' ta i kos buaē, ese wēr buaē a' wa. E' dör wes a' serke wé bō'wō ñarke kekraē eē es, kē ku' stui a.”

Wéstela ina fariseowakpa ena s'wōbla'uk ttè dalöiēno wa wakpa ta
(Mateo 23.1-36; Marcos 12.38-40; Lucas 20.45-47)

³⁷ Mik Jesús tté one, eta fariseowak eköl tō ie' kiēmi chkök iu a. Eta ie' miā demi eē e' tkéser mesa kulé kī. ³⁸ Erē fariseowak e' tō isuē tō kē ie' wa iulā pakōne wes ie'pa wōblar es, e' tō ie' tsiriwéka. ³⁹ E' kuēki Jesús tō iché ie' a:

—A fariseowakpa, A' dör wes a' tka' kos pa skueke a' tō ikikke ē es. A' wēr buaē, erē a' er suluē. A' dör akblōkwakpa. A' kī s'yamipa íyi kos e' kianettsa a' ē a. ⁴⁰ ¡A' kē éna i ane yēs! ¿A' kē wa ijcher tō Skēkōl tō se' chkà yō', e' ē tō se' er yō'? ⁴¹ S'siarēpa kimú a' íyi wa, eta i kos atdaē maneneē a' a.

⁴² ¡A fariseowakpa, wéstela ina a' ta! Kākōla tso' iēno chkè a kiē menta ena ruda ena iskà tso', ese kos tsá meke a' tō Skēkōl a. Erē a' kē serku' yēsýēsē s'malepa ta. A' kē tō Skēkōl daléritseta', e' uk a' kawōta ñies.

⁴³ ¡A fariseowakpa, wéstela ina a' ta! Kula' tso' a' ñi dapa'wo wé a kēkēpa dalöiērtā' esepa a, ese kī a' wōbatsō e' tkökser. A' kī ikiar tō a' shke'wè wes kēkēpa taiē shke'wè es, wé pē' tso' taiē, e'pa wōwa.

⁴⁴ ¡Wéstela ina a' ta! A' dör wes pō tso' kē jcher yi wa e' bata kī s'shkōrami es. Ishu dör ñá taiē alar suluē, e' kē alar ttsēne s'wa.

⁴⁵ S'wōbla'ukwak ttè dalöiēno wa, ese tso' eköl eē, e' tō iché Jesús a:

—A s'wōbla'ukwak, mik be' tō e' ché fariseowakpa a, eta ñies be' tso' sa' chök suluē.

⁴⁶ Jesús tō iüté:

—¡A s'wōbla'uk ttè dalöiēno wa wakpa, wéstela ina a' ta ñies! A' ttè dalöiēno taiē darērēē, ese meke a' tō s'malepa a wà dalöiē wes dali ekkeē iē s'ki es, erē a' ulatska ē kē tieta'wa a' tō ie'pa kimoie.

⁴⁷ “¡Wéstela ina a' ta! A' tō Skēkōl ttekōlpa bak ká iaiaē e'pa pō yuekene pa'alī, erē a' yēpa tō ie'pa kōtular. ⁴⁸ Es a' tso' iwà kkachök tō i wamblē' a' yēpa tō, e' dör buaē a' a. A' yēpa tō ie'pa kōtular, ta i'ñe ta a' tō ie'pa pō yuekene buaē.

⁴⁹ “E' kuēki Skēkōl wa íyi jcher taiē, e' tō iyē'atbak: ‘Ye' tō ye' ttekōlpa ena ye' ttè pakōkwakpa patkeraē Israel aleripa a, eta e'pa welepa tterawa ie'pa tō, ñies welepa skà we'ikeraē ie'pa tō.’ ⁵⁰ Skēkōl ttekōlpa taiē kōtular a' yēpa tō. Mik ká i' yōne kuaē, ⁵¹ eta Abel kōtwa Caín tō. E' itōki a' yēpa bak tō Skēkōl ttekōlpa taiē kōtmi. Ibata kōtwarakitō e' dör Zacarías. E' kōtwa ie'pa tō ka' tso' íyi moka Skēkōl a e' ena iwé e' shusha. Skēkōl ttekōlpa kos kōtularbak a' yēpa tō, e' nuí kierane ie' tō a' ena wépa dör a' es, e'pa a. Moki ye' tō a' a' iché tō Skēkōl ttekōlpa kos kōtular a' yēpa bak e'pa tō, e' nuí kuēki a' ena wépa dör wes a' es, esepa weirdaē siarē.

⁵² “¡A s'wōbla'uk ttè dalöiēno wa wakpa, wéstela ina a' ta! A' wa Skēkōl yēkuö tso', e' dör wes ukkō yottsā tso' es as se' wa ijcher tō wes Skēkōl dör. Erē e' kkēuk a' tso' a' malepa yōki. A' kē wa ijcher moki tō wes Skēkōl dör, ñies wépa kī e' kiane jchenoie, esepa wōklō'weke a' tō as ie'pa kē wa ijcher.”

⁵³ Eta Jesús e' yétsa u e' a. S'wōbla'uk ttè dalöiēno wa wakpa ena fariseowakpa uluneka taiē ie' kī.

Ie'pa tö ie' chakémi tajë ttè darërëë wa. ⁵⁴ Ie'pa éna ie' klö'wākwa ittè kī ikkatoie.

12

A' e' kkö'nú fariseowakpa yöki (Mateo 10.26-27)

¹⁻³ Eta pë' dapane tajë Jesús ska' dōka miles, e'pa tērke ñi mik tajë. Jesús tö ichémi ittōkatapa a kewe: “A' e' kkö'nú fariseowakpa pan wölōwōka yöki. E' wà kiane chë tö a' e' kkö'nú wës ie'pa ser e' yöki. Ie'pa e' wamblō suluë, erë ie' òrak tö ie'pa dör buaë s'malepa tsata. Kë ì ku' blëulewā ese kë kKayërpawā aishkuō tā. Ese kōs jcherdane. Ì cheke a' tö bikeitsè a' tö tö kë ittšene, ese ttserane sulitane tö. Ì kōs cheke a' tö asas ukkō wötëulewā shuā, ese yërdane aneule sulitane kukua. E' kueki a' e' kkö'nú as a' kë e' ò wës ie'pa es.

Yi yöki s'kawōta suanuk (Mateo 10.28-31)

⁴ “A ye' yamipa, kë a' suanuk yi tö s'tteta'wā esepa yöki. Ie'pa tö s'ttëwā, erë e' ukuōki tā kë wës ie'pa a se' onukia. ⁵ Erë sūyō a' a' ichè tö yi yöki a' ké suanuk. A' suanú Skëköl yöki. Ie' tö a' ttëwāmi, e' ukuōki tā ie' wā diché tā a' uyowā bö' ké a. Ye' tö iskā chène a' a, a' suanú ie' yöki.

⁶ “Dúla skel tuè tottola, inuköl böt wōshkila ë, erë ie'pa kë ska' Skëköl er chōtā'wa. ⁷ Ñies a' kë ska' ie' er chōpawa. Dō a' tsakō bitō tso' shtaoule ie' wā. Ie' a' tā a' tuè tajë tkōka dúla tso' tajë ese tsata, e' kueki kë a' suanuk.

Wépa kë jaëne Jesús kī (Mateo 10.32-33; 10.19-20)

⁸ “Yi e' chō sulitane wörki tö ie' dör ye' dör S'ditsō Alà, e' ttökata, e' tā ese cheraëyō Skëköl biyōchōkwakpa wörki tö ie' dör ye' ttökata. ⁹ Erë yi tö iblé sulitane wörki tö ie' kë dör ye' ttökata, e' tā ñies ibleraëyō Skëköl biyōchōkwakpa wörki tö ie' kë dör ye' ttökata.

¹⁰ “Yi tö, ye' dör S'ditsō Alà, e' ché suluë, e' nuī olo'yèmi Skëköl tö iki. Erë

yi tö Wiköl Batse'r ché suluë, e' kë kī inuī olorpa.

¹¹ “Mik pë' tö a' klö'wéwā tsémi kkatè ye' ttè kueki judiowak ñi dapa'wō wé a' ö s'shulōkwakpa wörki ö s'wōkirpa wörki, eta kë a' tkinuk tö ì chémi a' dör e' tsatkoie. ¹² E' wōshā tā Wiköl Batse'r tö ttè eraë a' a' chë ie'pa a.”

Inuköl blú eköl e' er me'rie inuköl ë kī

¹³ Pë' dapane tajë e' eköl tö Jesús a' iché:

—A s'wōbla'ukwak, ichō ye' èl a' tö sa' yé iyi ukuō atë kōs e' blatōō, ye' icha mú ye' a.

¹⁴ Jesús tö iüté:

—A wëm, ye' kë dör a' iyi shulōkwak, ñies ye' kë dör a' iyi blatōkwak.

¹⁵ Ñies Jesús tö iché:

—Sene chōk e' kë dōku' s'ulā a' iyi tso' s'wā tajë ese wa. E' kueki a' e' kkö'nú iyi kkechë tajë ese kōs yöki.

¹⁶ Eta Jesús tö ttè kleë ie'pa i' es: “Wëm eköl dör inuköl blú tajë, e' tö iyi wōwé tajë shūte ikā kī. ¹⁷ Ie' tö ibikeitsè: ‘Ye' iyi wōne tajë çwës e' wëmi ye' tö? Kë ichë'kaia iwé a.’ ¹⁸ Eta ie' tö ichè: ‘Ye' éna iane tö wës ye' tö iwëmi. Sūyō iwé tkëttsa ské yuëkane pa'alī, bërie shūte, e' a' ye' iyiwō kōs ena ì kōs tso' ye' wā e' blekeyō. ¹⁹ E' ukuōki tā ie' tö ibikeitsé: iyi tso' tajë ye' wā blëule, e' mik ye' sermi dō duas tajë. E' kueki sū ye' enū, chkō, di'yō, ttsë'r buaë.’ ²⁰ Erë Skëköl tö iché ie' a: ‘Be' kukuō darërëë, bëre nañewe be' duōwaraë, eta ì kōs tso' be' wā blëule, e' atë pë' kua'kī ulā a.’” ²¹ Eta Jesús tö iché: “Es itkōraë wé tö iyi blé tajë iwák a' ká i' a, erë kë serku' wës Skëköl kī ikiane es, ese wák dör siarë Skëköl a.”

Kë a' tkinuk ì kī (Mateo 6.25-34)

²² E' ukuōki tā Jesús tö iché ittōkatapa a: “Ye' tö a' a' ichè: Kë a' tkinuk ì kiane a' kī senioie, chkeie, datsi'ie, ìie, ese kōs kī. ²³ S'tso' ttsë'ka e' kë dör chkök ëme, ñies s'chkā kë dör datsi' ë ioie. ²⁴ Dù saū a' tö. Ie'pa kë tö ì kuatketa' ì wōsheta' kë tö chkè bleta', erë Skëköl tö ie'pa tieke. E' yitā ie' a

ta a' tuè tajë dù kòs tsata. ²⁵ A' tkirke tajë e' kī, e' kē tō a' a' kawō kī mepa senoië ekuölö ë. ²⁶ E' dör tottola erë kē a' a' ior. ¿Wes a' tkirke íyi malè kī?

²⁷ “A' tō ma'ma wörkua bua'buāala ese saū wes italar, kē kanēblōta', kē datsi' yuetā'. Erë blu' bak kiē Salomón, e' wā íyi ulitane bua'buāē bak tajë, erë ye' tō a' a' ichè tō ie' datsi' bua'buā, e' kē wēr buāē wes ma'ma wēr es. ²⁸ Kākō suēsō i'ñe, bule ta iñanewa, erë Skëköl tō ikitkeke buāala iwörkua wa. Ie' tō kākō kitkeke es, je' yitā ie' tō a' kianeia erblō buāē ie' mik, e' paieraē! ²⁹ E' kuekī kē a' er mukwā chkè kī, di'yè kī, ese kòs kē kī a' tkinuk. ³⁰ Pē' kē tō Skëköl dalöie esepa tkirke tajë íyi kòs ekkè kī. Erë ì kòs kiane a' kī e' jchertke a' Yē wā. ³¹ E' skéie ì kòs blúie Skëköl tso' e' kī a' er mú keweie. A' tō iwé es, e' ta ñies íyi ñekkè dōraē a' ulā a.”

Íyi buāē bleke ká jai a
(Mateo 6.19-21)

³² “A ye' obejapala, kē a' suanuk ì yōkī. A' kē dör tajë, erë S'yé er buāē chōke a' a. Ie' tō a' shushtë as ì blúie ie' tso' e' dō a' ulā a ie' ta ñita. ³³ Ì tso' a' wā, e' wataúttsa ta iské mú s'siarēpa a. Ì dör buāē Skëköl a, e' ú, etā es a' a' íyi bua'buā blërdaē ká jai a wes inuköl blèsö, ì kē nurta'wā, ese a es. Eē akblökwakpa kē a iekiblénuk, ñies powak kē a ikatanukwā. ³⁴ Wé a' íyi bua'buā tso' eē a' er me'rie ñies, e' kuekī a' íyi blō ká jai a.”

A' tso' erkī Jesús datsene e' panuk

³⁵⁻³⁶ “A' tso' erkī wes kanè mésopa tō iwökir tso' ulabatsè kēwō tkō'uk datsene, ese panè es. Ie'pa tso'tke ie' panuk datsi' iēnetke ikanewoie, ibō'wō tskékātke buāē. Mik iwökir de ta ichaké ukkō a, etā bet ta ie'pa ukkō ppée ie' a. ³⁷ Wépa kué iwökir tō ttsē'ka ie' panuk mik ide etā, ayēcha buā esepa. Mokī ye' tō a' a' ichè tō ie' e' paiōraē wes chkè watiökwak es ta ikanè mésopa keraeitō e' tköksēr kula' kī ta ie'pa tieraeitō chkè buāē wa. ³⁸ Kanè mésopa kué iwökir tō ttsē'ka ie' panuk ká shābōts alè ö ká ñirketke alè

etā, ayēcha buāē esepa. ³⁹ Erë a' éna ianú tō u wák mú wā ijcher tō wekkè akblökwak datse, e'ma ie' kē tō kawō mepa yi a' dökwa íyi ekiblök. ⁴⁰ Es ñies ye' dör S'ditsö Alà, e' datsene mik a' kē ku' ye' panuk etā, wes akblökwak es. E' kuekī a' tso' erkī.”

Kanè mésopa bōl eköl dör buāē, eköl dör suluē
(Mateo 24.45-51)

⁴¹ Pedro tō Jesús a' ichaké:

—A Skëkēpa, ttè wakleébö ¿e' dör sa' ã a' ö sulitane a'?

⁴² Ie' iüté: “Kanè méso yēsyesë kabikeitsö buāē, ese mekeka iwökir tō imalepa kuebluie ie'pa tiök kekraē mik kē iku' e' dalewa. ⁴³ Iwökir dene ta ikuéitō iuk wes iyēneia es, e' ta ayēcha e' dör buāē ie' a. ⁴⁴ Mokī ye' tō a' a' ichè tō kanè méso e' merakaitō, ie' wā íyi tso' kòs, e' kuebluie. ⁴⁵ Erë kanè méso ñe' erbikö tō 'ye' wökir kē döpane bet.' E' kuekī ie' tō imalepa wēpa ena alakölpa ppémi darerēē. Ñies ie' chkémi, di'yémi tajë ena ie' ttémi blo' wa. ⁴⁶ Erë idiwö ena ikéwö kē wa ie' ku' ipanuk, etā iwökir dōrane ta iwe'ikeraitō siarē wōmerattsa weinuk wes pē' kē erblōta' Skëköl mik esepa es.

⁴⁷ “Kanè méso wé wā ì kiane iwökir kī, ese jcher buāē, erë ie' kē wā ì one yēs, kē tō ittö dalöie, ese we'ikeraē iwökir tō siarē. ⁴⁸ Erë kanè méso wé kē wā ijcher ta e' tō ì suluē wamblé, e' ta ese we'ikeraē iwökir tō erë kē tajë. Wépa a' imène tajë kanēbloie Skëköl a, esepa a' ikieraeitō tajë. E' sù wépa a' imène tajë shütē, esepa a' ikieraeitō tajë shütē. Kòs se' a' imène e' mik se' a' ichakirdaē.

Jesús tté kuekī se' ñi blabatsōraē
(Mateo 10.34-36)

⁴⁹ “Ye' dē'bitu ká i' a' s'aláuk wes bō' tajë wōbatska ese tō s'aláwè es, e' mú wōbatskatke. ⁵⁰ Erë kewe ta ye' weirdaē siarē, e' kawōta dalè'ttsèyö, e' tō ye' eriawēke tajë dō mik itka etā. ⁵¹ ¿A' ibikeitsé tō ye' dē'bitu ká i' a' as a' ser bërè ñita? Ye' ichè, au. E' skéie ye' dē'bitu a' blabatsök. ⁵² I' ta iñak tkēnewamitke, se' serke skel ñita, e' ñi

blabatsörae ye' ttè kueki, bøl ñippörae mañal ta, mañal ñippörae bøl ta. ⁵³ Iyë ñippörae ilà wëbie ta ena ilà ñippörae iyë ta; imì ñippörae ilà busi ta ena ilà ñippörae imì ta; yàk ñippörae iyàk ta.”

Ì weke Jesús tò e' wà kě ane ie'pa éna (Mateo 16.1-4; Marcos 8.11-13)

⁵⁴ Ñies Jesús tò ie'pa a iché: “Mik a' isué tò kalì moneka diwö mi'ke e' ëka, eta a' tò icheke 'kalì yërdaë', eta moki iwà yërdaë. ⁵⁵ Mik a' ittse tò siwà datse ká sir poë e' ëka, eta a' tò icheke 'diba ardaë', eta moki iwà ane. ⁵⁶ ¡A' e' ò suluë! A' éna iane mik kalì yërmi, mik diba armi, erë ì uk ye' tso' iwà kkachoie tò yi dör ye', ¿wes kě e' wà ane a' éna? ¡A' kě wà ì jcher tajë wes a' ibikeitseke es!”

A' ñi shulö (Mateo 5.25-26)

⁵⁷ “¿Ì kueki a' kě a' ibikeits tò ì dör buaë, ì dör suluë Skëköl a? ⁵⁸ Yile tò a' kkaté nuì kueki e' wà a' mí s'shulök wé a, e' ta ima'ú shulè ie' ta ñala kì as ie' kě tò a' wömüttsa s'shulökwak ulà a we'ikè. A' kě tò iwë es, e' ta s'shulökwak tò a' wömerattsa s'shkëkipa ulà a ta e'pa tò a' wöterawa s'woto wé a. ⁵⁹ Ye' tò a' a' ichè tò kě a' döpattsa dö mik a' tò nuì e' patuéttsa seraa eta. E' kueki a' er mane'ú Skëköl a kam iwà dö a' kì e' yöki.”

13

S'kawöta er mane'uk Skëköl a

¹ E' ë kèwö ta pè' welepa tso' ee, e'pa tò iché Jesús a tò Galilea wakpa wëpa welepa tso' iyiwak jchök mè Skëköl a iwé a. E' dalewa Pilato tò ie'pa ttökulur patké ta ipé shutuéka iyiwak jchène e' pè ta.

² Jesús tò iché ie'pa a: “¿Ima a' erbikö? ¿Galilea wakpa kötulur ñe'pa dör pè' sulusipa tköka imalepa tsata, e' kueki ie'pa weine es? ³ Ye' tò iché au, kě idör es. Erë a' kě er mane'ù, e' ta ñies a' wákpa kos duölurdaë. ⁴ Ñies u tso' Jerusalén kiè Siloé, e' yöule kakkeë ak wa, mik e' anebitu aneka ie'pa ki, eta ie'pa duo döka dabom eyök kì pàköl (18). ¿Ima a' erbikö?

¿Ie'pa duolur ñe'pa ki inuì tso' tköka Jerusalén wakpa malepa tsata? ⁵ Ye' tò a' a' ichè au, kě idör es. Erë a' kě er mane'ù Skëköl a, e' ta ñies a' duölurdaë.”

Higuera klö tté wà pakè Jesús tò

⁶ Jesús tò tté kleé ie'pa a i' es: “Wëm eköl wà kal kiè higuera tso' tkëule elka idali shua. Ie' mia iwö yulök, erë kě iwö ta' yës. ⁷ E' kueki ichéitö idali kkö'nukwak a: 'I' ta duas mañal, ye' de kekraë higuera wö yulök, erë kě iwö ta'. E' kueki itöobö as kě iku' àr éanas.' ⁸ Erë idali kkö'nukwak tò iché: 'A kékëpa, as iaria duas ek. Súyö iwì paiklè kapöli tkëka iki. ⁹ E' wa sò isué tò duas ètö ta iwörmi e' ma buaë idir. Erë kě iwöne, e' ta iteerasö.' ”

Alaköl eköl wököulewa e' bua'wéne Jesús tò

¹⁰ Eno diwö et a Jesús tso' s'wöbla'uk Skëköl tté wa ñi dapa'wo wé etkue a. ¹¹ Eta ee alaköl tso' eköl tteke wimblu sulusi tò wököulewa. Ie' kirirke es, e' kì duas de dabom eyök kì pàköl (18). Kě ie' a' e' wödurka yësyësë. ¹² Mik Jesús tò isué, eta ikiéitö e' ska' ta ichéitö ia:

—A tayë, be' buanene. Duè tò be' kiri'weke, e' ulà a be' tkashkar.

¹³ Eta ie' ulà méka iki ta iwödunekane yësyësë ta Skëköl kikékamiitö tajë. ¹⁴ Erë Jesús tò alaköl bua'wéne eno diwö a, e' kueki judiowak ñi dapa'wo wé e' wökir uluneka iki tajë. E' kueki ie' tò iché pè' dapane ee e'pa a:

—Domingo etö shua ká tso' kul. Ká teröl dör se' a kanebloie. Ká teröl shua a' shkõ ie' bua'wéne. Kě a' kine eno diwö a bua'wéne.

¹⁵ Jesús tò iché ie' a:

—¡A' e' ò suluë! Eno diwö a a' ulitane tò a' iyiwak wöttseeke ta itsekemi di' yok. ¹⁶ Tayë i' dör Abraham aleri, e' tso' klöulewa Satanás ulà a döka duas dabom eyök kì pàköl (18) wes iyiwak moulewa es. Erë i' ñe dör eno diwö, erë ¿wes a' kě kì ikiane tò iwöttsèyö aknama yöki?

17 Mik Jesús tò e' ché, etá ibolökpa jaëneká taië. Erë pë' malepa ttsë'nerak buaë, ì buaë kos wé Jesús tò e' kueki.

Mostaza wö tté
(Mateo 13.31; Marcos 4.30-32)

18 Ñies Jesús tò iché: “Ì blúie Skëköl tso' ¿wes e' dör? ¿Ttè wé wa yö ikleëmi? 19 E' dör wes mostaza wö tkéwa wëm eköl tò íyök a es. Mostaza wö dör tsirlala, erë itskine talane bërie kalie, ese ulá tsaká dù u yuöke.”

Pan wölöwoka tté
(Mateo 13.33)

20 Ñies Jesús tò iché: “Ì blúie Skëköl tso' ¿ttè wé wa yö ikleëmi? 21 E' dör wes pan wölöwoka wötué tayë tò hari-nachka mañayök a es. E' tò hari-nachka, e' kos wölöwéka taië.”

Ukkö tsitsir
(Mateo 7.13-14,21-23)

22 Jesús dami Jerusalén ñalé wa, eta eë ká tso' tseë, ká blublu ena ká tsitsir, e' wakpa wöbla'weke Jesús tò. 23 Eta yile tò ie' a ichaké:

—A këképa ¿yëne tò kë yi tsatkërpa taië?

Ie' iuté:

24 —Tsatkè wékkö dör tsir. Taië pë' tò ima'wëraë shkökwaia, erë kë ie'pa döpa. E' kueki a' e' diché iö shkökwaia. 25 Mik u wák e' kéka tò ukkö wötéwa, etá a' tso' u'rkí, e'pa tò ie' kieke ukkö a. A' tò ichakeke: ‘A këképa, be' ukkö kköppöö sa' a.’ Erë ie' tò a' iüteraë: ‘Kë ye' wa a' sùle.’ 26 Eta a' tò icheraë ie' a: ‘Sa' chka' be' ta. Sa' di'ya' be' ta. Be' tò sa' wöbla' sa' ká a.’ 27 Erë ie' tò a' iüteraë: ‘Kë ye' wa a' sùle. A' dör ì sulu wamblökwakpa, a' yúshka bánet ye' yöki.’ 28 Mik a' tò Abraham, Isaac, Jacob ena Skëköl ttekölpa kos e'pa sué ì blúie Skëköl tso' e' a, erë a' uyanettsa bánet, eta a' iüraë siarë a' ká yilitdawa weine kueki. 29 S'ditsö datse ká wa'ñe, esepa döraë chkök buaë ì blúie Skëköl tso' e' a. 30 Es se' welepa kë dalöiërta' ká i' a, esepa dalöiërdaë taië aishkuö ta. E' sù se' welepa dalöiërta' taië ká i' a, esepa atdaë ibataie aishkuö ta.

Jesús eriane Jerusalén wakpa dalërmik

(Mateo 23.37-39)

31 E' wöshá ta fariseowakpa welepa de Jesús ska' ta ichéitörak ia:

—Herodes éna be' ttakwa, e' kueki be' yúshka ká bánet.

32 Jesús tò ie'pa iuté:

—A' yú ta ichö s'kitö'ukwak ñe' a: ‘I'ñe ena bule ye' tso' aknamapa trë'ukyal, ñies s'bu'ukne, böiki ta ye' kanè ene.’ 33 Ye' mitke i'ñe, e' shkömi bule böiki tkörö Jerusalén wé ie'pa wöblane Skëköl ttekölpa bak e'pa ttökulur ee, e' kueki ye' kë ttepawa ie.

34 ¡A Jerusalén wakpa, Skëköl ttekölpa kos ttekewa a' tò këkraë! ¡Ñies ittè pakökwakpa patkeke ie' tò a' a, e'pa ttekewa a' tò ák wa! ¡Wëkké ye' erkië tò ye' mú a' dapa'wè e' ska' wes dakro mitchke tò ila'rla dapa'wè ipik dikia es, erë kë a' kí ikiane yës! 35 Ye' ttö ttsö, Skëköl kë tò a' ká kkö'nepaia. Ye' tò a' a ichè tò a' kë tò ye' suepaia dö mik ye' dene eta. E' kèwö ska' ta a' tò ye' cheraë: ‘¡Ayëcha buaë yi datse Skëköl ttö wa e'!

14

Wëm eköl iëneká taië e' bua'wé Jesús tö

1 Etökicha ta eno diwö a Jesús mia chkök fariseowakpa wökir eköl, e' u a. Eta eë fariseowakpa welepa tso' iweblök krereë ikkatoie ilè kí. 2 Eta wëm eköl kirirke iëneká taië, e' de dur Jesús wörki. 3 Eta Jesús tò ichaké s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa a ena fariseowakpa a:

—¿Kawö ta' se' a s'bu'ukne eno diwö a?

4 Erë ie'pa kë wa ie' iütëne yës. Eta Jesús tò wëm e' klö'wé ta ibua'wéitö ta ichéitö ia: ‘Be' yúshka.’ 5 Eta ie' tò iché fariseowakpa a:

—A' alà ö a' baka anemi di' biule uk a eno diwö a, e' ta bet a' mia iyöktsa.

6 Ie'pa kë a ie' iütëne yës.

Skawöta e' ökwa s'malepa yöki

7 Jesús isué tò pë' shkeñaule chkök, e'pa welepa tò kula' tso' këképa

dalöiërta' taië, esepa a ese shushtë e' tkoie. E' kueki ie' tö ie'pa patté i' es:

8 —Mik yile tö a' wele shkeñé ulabatsè kéwö tkö'uk, eta kë a' e' tkökser kula' tso' këkëpa taië a ese kulé ki. Isalema këkëpa dalöiërta' taië a' tsata ese de, 9 eta yi tö a' shkeñé, e' tö iché a' a: 'Be' we'ikèyö, kula' se mú këkëpa i' a e' tkoie.' Eta a' jaerkami taië, miraë e' tkökser kula' tso' se' esepa a ese ki. 10 E' skéie, mik yi tö a' shkeñé, eta a' e' tköser kula' tso' se' esepa a ese kulé ki. Es mik yi tö a' shkeñé, e' de a' ska', eta ie' tö iché be' a: 'A yami, be' yú e' tkökser kula' tso' këkëpa a, ese kulé ki.' Es pè' kos tso' ee, e'pa tö a' dalöieraë wes këkëpa taië es. 11 Yi e' ttsöka taië, ese ardawa diöshet, erë yi e' wöewa, ese kïkardaka taië.

12 Wëm tö ie' shkeñé chkök, e' a Jesús tö iché ñies:

—Mik be' tö pè' shkeñeke chkök be' ska' ö di'yök be' ska', eta be' sini'pa ena be' elpa ena be' yamipa malepa ena inuköl blúpa serke tsinet be' pamik, esepa kos kë shkeñar. Ie'pa tö be' shkeñèmine, eta es be' ulà a iské detke. 13 E' skéie mik be' kawö tkö'uke, eta s'siarëpa ena s'yulëpa ena s'klö bachiulewa ena s'wöbla kë wawër, esepa shkeñú. 14 Ie'pa kë a iské menukne be' a. Erë mik s'ser yësyësë, esepa duowa shkeneka aishkuö ta, eta Skököl tö be' a iské meraë, e' tö be' ttsë'weraë buaë.

Kéwö taië e' tkö'wé (Mateo 22.1-10)

15 Wëm eköl tkër chkök mesa ki ie'pa ta, mik e' tö i' ché Jesús tö e' ttsé, eta ie' tö iché ia:

—Wépa kawö tkö'weraë buaë aishkuö ta i' blúie Skököl tso' e' a, ayëcha buaë esepa.

16 Jesús tö ie' a iché:

—Wëm eköl tö kawö tkö'weke taië ta ie' tö taië pè' shkeñé. 17 Mik ikawö tkö'uke e' diwö de, eta ie' tö iché ikanè méso a: 'Se' kawö tkö'uke, e' tso'tke kaneoule e' kueki be' yú s'kiule kos e'pa a ichök tö a' shkó kawö tkö'uk.'

18 Erë ie'pa ulitane tö iché kanè méso a: 'Wéstela be' ta, erë sa' wötkërke taië,

kë sa' döpa.' Itsá tö iché ie' a: 'Erpa ye' tö ká tué e' sauk ye' mi'ke, e' kueki ye' kë döpa. Ye' kköchö be' a tö e' olo'yö ye' ki.' 19 Iskà tö iché: 'Baka wè'ñe tuéyö kanebloie dabop, e' wà ma'uk ye' mi'ke, e' kueki ye' kë döpa. Ye' kköchö be' a tö e' olo'yö ye' ki.'

20 Iëköl tö iché: 'Író ye' ulabatséwa, e' kueki kë ye' döpa.' 21 Ikanè méso biteane iwökir ska' ta i' kos ché ie'pa tö ie' a e' chéne ie' tö. Eta u wák uluneka taië ta ichéitö ia: 'Be' yú bet ñala kibi ki, ñies ñala malepa ki, ta s'siarëpa ena s'yulëpa ena s'wöbla kë wawër ena s'klö bachiulewa, esepa tsúbitu ie' kawö tkö'uk ye' ta.' 22 Béré ta kanè méso dene, e' tö iché iwökir a: 'A këkëpa, i' uk be' tö ye' patké, e' wétke ye' tö, erë be' u kam wà iër.' 23 Eta iwökir tö iché ie' a: 'Be' skà yúne u tso' bánet ese ñalé kos wa, eta pè' kó shkökwa ye' u a as iwà iërka. 24 Ye' tö iché tö wépa shkeña' ye' tö kewe, e'pa kë wéne kawö tkö'upa ye' ta.'

Jesús ttökataie sene e' dör darëre (Mateo 10.37-38)

25 Taië pè' mir Jesús itöki ta ie' e' wötrée ta ichéitö ie'pa a: 26 'Yi senak ye' ttökataie, erë kë iéna ye' dalër iyé, imi, ilaköl, ila'r, iëlpa, ikutapa tsata, ñies iwák tsata, e' ta ese kë döpa ye' ttökataie. 27 Yi kë e' chö weinuk dö ittëwa krus mik ta iser wes ye' ttökata es, ese kë döpa ye' ttökataie.

28 Ichösö tö a' wele éna u yuak bërie. Kewe ie' e' tkökser ibikeitsök tö kos u e' tué isuöie tö inuköl dömiä ö kë idöpaka iyuoie. 29 Erë ie' kë wa ibikeitse kewe, e' ta ie' tö ichki tuléwa ta inuköl kë ta'ia iyuoie. Sulitane tö isuëmi, e'pa tö ie' wayueraë. 30 Ie'pa tö ichèmi: 'Wëm wí u yuëmi, erë kë ie' a iyöneia.' 31 Ñies ká blu' wele wa ijcher tö ká kua'ki blu' datse ñippök ie' ta, e' ta ie' e' tköraser ibikeitsök kewe: 'Ye' wa ñippökwa tso' döka 10.000. Ye' bolök wa ñippökwa tso' döka 20.000. ¿Ye' e' alömika iki ö kë ye' e' alöpaka iki?' 32 Ie' isué tö ie' kë e' alöpaka ibolök ki, e' ta kam ibolök dö tsinet, e' yöki ie' tö ibiyöchökwakpa

patkeraë ibolök a ichök tö '¿wes sö ishulëmi as se' ser bërë ñita?' ³³ E' kueki yi senak ye' ttökataie ese tö iwà bikeitsö kewë. Es a' kë e' chö ì kos tso' a' wà e' mukat, e' ta' kë a' döpa ye' ttökataie.

Dayë kë kke ta'ia

(Mateo 5.13; Marcos 9.50)

³⁴ "Dayë dör buaë, erë kë ikke ta'ia, e' ta' kë ibuarpaiane. ³⁵ Kë ibua'ia iyök kapeyoie. Kë ibua'ia ñie. E' dör buaë këumi ñ. ¡Yi éna ye' ttö ttsak, e' ma ikukueblö bua'ie!"

15

Obeja kkö'nukwak e' tté

(Mateo 18.10-14)

¹ Kekraë inuköl shtökwakpa Roma wökirpa a, esepa döke taië Jesús ska' ikittsök. Ñies pë' malepa cheke fariseowakpa tö tö e'pa dör pë' sulusipa, esepa döke taië Jesús ttöke e' kittsök. ² Fariseowakpa ena s'wöbla'uk tté dalöiëno wa wakpa tö Jesús chëmi suluë ñi a. Ie'pa tö iché:

—Ie' tö pë' sulusipa sueke buaë, ñies esepa ta' ie' chköke.

³ E' kueki tté kleé ie' tö ie'pa a i' es: ⁴ "A' isie wà obeja tso' döka cien, e' etö chowa, e' ta' a' tö imalepa döka dabom suliyök ki sulitu (99), e' meraat iké a ta' a' miraë ichowa e' yulök dö wé a' tö ikué ee. ⁵ Mik a' tö ikué, etä a' ttsë'rdaë buaë ta' a' tö ikeraka pperaka kuli' ki. ⁶ Mik a' dene iu a, etä a' yamipa ena pë' serke a' o'mik, e'pa kiera a' tö a' u a ta' a' tö icheraë ie'pa a: 'Ye' obeja chë'wa, e' kuéneyö. A' ttsë'nú buaë ye' ta.' ⁷ Es ñies ye' tö a' a' iché tö mik pë' sulusi eköl, ese er mane'wé Skëköl a, etä e' tö Skëköl tso' ká jai a, e' ttsë'wé buaë shute tköka imalepa döka dabom suliyök ki sulitu (99) e' bikeitsö tö ie'pa dör yësyësë, kë kawötä er mane'uk, esepa tsata.

Inuköl chowa, e' tté

⁸ "Ñies alaköl wà inuköl tso' döka dabop, e' chowa etk, e' ta' ie' tö bö'wö tskéka iushkléttsa ta' iyulé bua'iewa ta' iwà kuéitö. ⁹ E' ukuöki ta' ie' tö iyamipa ena pë' serke io'mik e'pa kié

iu a ta' ichéitö ie'pa a: '¡A' ttsë'nú buaë ye' ta! Ye' inuköl chë'wa, e' kuéneyö, e' kueki e' kéwö tkö'üsö ñita.' ¹⁰ Es ñies ye' tö a' a' iché tö mik pë' sulusi eköl er mane'wé Skëköl a, etä e' tö Skëköl biyöchökwakpa ttsë'weke buaë shute."

Alà e' wamblö suluë e' nuí olo'yé iyë tö iki, e' tté

¹¹ Ñies Jesús tö ikleé ie'pa a tté i' wa: "Këkëpa eköl alà dör bö' wëpa. ¹² Ilà tsirla tö iché iyë a: 'A yëwö, ñ mekeat be' tö ye' a' mik be' duökewatke etä, e' mütke be' tö ye' a.' Etä iyë íyi kos, e' blabatséitö méitö ila'r bö' a eköl eköl kos ikawötä imuk ia ekkë. ¹³ Ká kë bak taië, etä ñ kos méitö ilà tsirla a, e' watuéttsa ilà tö, e' ské klö'wéitö ta' imía ká kuá'ki. Eë ie' tö ie' inuköl kos we'ikéwa íyi sulu ñ ki. ¹⁴ Mik ie' inuköl enewa, etä bli ane taië ká e' ki, e' kueki ie' ttémitke bli tö. ¹⁵ Eë ta' ie' mía kanè yulök ká e' wakpa eköl ska'. Etä wëm e' tö ie' a kanè mé köchi tiök. ¹⁶ Ie' duéwa bli wà suluë. Köchi chkë kë ñano se' a ese ñakwa ie' éna, erë kë yi tö ie' a imè. ¹⁷ Bata ekkë ta' ie' tö ibikeitsé: '¿Iök ye' e' tötkër bli wà íe? Wëkkë ye' yé u a kanè mésopa tso', e'pa wà chkë tso' taië. ¹⁸ Ye' miane ye' yé ska', ta' ye' tö icheraë ie' a: A yëwö, ye' tö ñ sulu wamblé Skëköl ki, ñies be' ki. ¹⁹ Ye' jaëne taië. Ye' kiök be' alà, e' kë dör ye' siarla e' a. E' skéie ye' saú wes be' kanè mésopa suekebö es.' ²⁰ Etä ie' e' kéka mía iyë ska'.

"Mik idökemitke iyë ska', etä iyë wö de iska' ta' idoia kamië ta' ie' wa iwër siarë. Ie' tunemi ñaletsuk ta' ipaklö'wéwaitö iwöalattséitö. ²¹ Etä ilà tö iché ie' a: 'A yëwö, ye' tö ñ sulu wamblé Skëköl ki ñies be' ki. Ye' jaëne taië. Ye' kiök be' alà, e' kë dör ye' siarla e' a.' ²² Erë iyë tö iché ikanè mésopa a: 'Datsi' bua'ie yulö iökä ie' ki bet, ta' ula'tsio iöwä ta' klökkuö iökä iki. ²³ Baka pupula bua'buaya yulö ta' ittöwä. Ye' alà dene e' kéwö tkö'wëkesö. ²⁴ Ye' alà i' dene, e' dör wes ie' du'wa e' shkenekane es. Ye' alà minea ye' yöki kë tté ttsëneia ye' wä, e' dene e' kueki ikéwö tkö'üsö.' Etä ie'pa tö ikéwö tkö'wémi taië.

25 “E' dalewa ilà kibi tso' kanablök kañikā. Mik ie' datse e' de tsinet u a, etā ie' tō ittse tō iyamipa alárkerak tajē blarkerak, klötöke tajē. 26 Etā ie' tō kanè méso kié eköl tā ichakéitō: ‘¿Í kēwō tkō'weke a' tō ekkē?’ 27 Etā kanè méso tō ie' iuté: ‘Be' èl dene, e' kuēki be' yē tō sa' patké baka pupula bua'ie ttökwa be' èl dene buaë, kē wes ie' dē', e' kēwō tkō'woie.’ 28 Erē e' tō ilà kibi uluwéka tajē. Ie' kē shkakwa weshkē. E' kuēki iyē e' yétsa u'rkī tā iwōpablé tajē tā iché ie' a: ‘Be' shkōwa sa' tā, kē be' ulunuk.’ 29 Erē ie' tō iyē iuté: ‘Ye' kanablē'mi be' a e' kī duas de tajē. Ye' kē wā be' ttō dalöseoulewa yēs. Erē chibola ē kē meule be' wā ye' a katano ye' sini'pa tā. 30 Erē i'ñe tā be' alà e' dene. Ie' tō be' inuköl we'ikwa alakōlpa sulusipa tā etā be' tō baka bua'ie ttökwa patké ie' dene e' kēwō tkō'woie.’

31 “Iyē tō ie' iuté: ‘A alala, be' tkēria ye' tā kekraë. Í kos tso' ye' wā e' dör be' icha. 32 Erē be' èl dene buaë, e' dör wes ie' du'wā e' shkenekane es. Ie' minea ye' yōkī kē ttē ttsēnene ye' wā, e' dene, e' kuēki s'kawōtā e' kēwō tkō'uk chkē wa, di'yē wa, ttsē'ne bua' wa.’ ”

16

Inuköl blú iyi kuēblu e' erbikō buaë, e' tté

1 Nies Jesús tō ttē kleé ittōkatapa a' es: “Wēm bak eköl kanablöke inuköl blú a iyi kuēbluie. Etōkicha tā pē' welepa tō ie' kkaté iwōkir a tō ie' tso' iwōkir inuköl we'ikōkwa. 2 Iwōkir tō ie' kié tā iché ia: ‘Ye' wā ijchenewa tō be' tso' ye' inuköl we'ikōk. Be' kē a kanè tā'ia. Ye' be' trē'wēkeshkar. E' yōkī í kos kanewé be' tō, e' yēkkuō kkachō ye' a.’ 3 Ie' ibikeitsé: ‘Ye' wōkir tō ye' trē'wēkeshkar, ¿wes ye' e' ùmi? Kē ye' diché tā'ia kanè darērē woie ena ye' jaēne inuköl kakkiök. 4 Ye' éna ianetke tō wes ye' e' ùmi mik ye' trēneshkar etā as yile tō ye' kkō'nù.’ 5 Etā ie' tō pē' kos ña'weke iwōkir tō e'pa kiétsa eköl eköl. Mik e' tsá de, etā e' a ie' tō ichaké: ‘¿Kos be' ñarke ye' wōkir ulà a?’ 6 E' tō iuté: ‘Ye' ñarke ie' ulà a kiō dōka galon cien (100)

ekkē. Ie' iché ia: ‘I' be' yēkkuō. Be' e' tkōser bet tā yēkkuō se kī be' ñarke se, e' mane'úttsa tā ishtōka tō be' ñarke galon dōka dabom skeyök ē (50).’ 7 E' ukuōkī tā ie' tō ichaké iēköl ñarke a: ‘¿Ñe be', kos be' ñarke ye' wōkir ulà a?’ E' tō iuté: ‘Ye' ñarke trigowō dōka saco cien (100) ekkē. Ie' tō iché ia: ‘I' be' yēkkuō. Se kī be' tō imane'úttsa tā ishtō ikī saco dōka dabom paryök ē (80).’ 8 Mik í wambléitō, e' jchenewa iwōkir wā tā ibikeitséitō: ‘Ye' iyi kuēblu kē wā ikanè one yēsyesē, erē ie' kabikeitso buaë e' kimoie. E' ē kuēki ikikekekayō.’ ”

Jesús tō ichéne: “Es ñies yō iché tō wēpa kē tō Skēköl dalöie esepa kabikeitsō buaë e' kimoie tkōka wēpa dör ie' olo tā' tajē e' icha esepa tsata. 9 E' kuēki yō iché a' a tō inuköl kē dör ibua'ie. E' wa s'malepa kimú as ie'pa tō Skēköl dalöiō. A' tō iwé es e' tā aishkuō tā ie'pa tō a' kierawā buaë weshkē seno wé yōbiē e' a.

10 “Yi tō kanè tsitsir weke yēsyesē, ñies ese tō kanè tajē wēmi es. Erē yi kē tō kanè tsitsir wēku' yēsyesē, ñies ese kē tō kanè tajē wēpa yēsyesē. 11 E' kuēki inuköl kē wakanewē a' tō yēsyesē, e' tā ¿yi erblōmi a' mik í tueta' chōkle, ese wakanewōie? 12 Nies a' kē tō o'ka icha wakanewē yēsyesē, e' tā ¿yi tō a' icha mēmi a' a wakanewē?

13 “Wé klōulewa kanè mésoie, ese kawōtā iwōkir ē ttō dalöiök. Iwōkirpa chōpa bōl, e' ma ie' kawōtā eköl ē dalöiök ena iēköl watōktsa. Es a' kē a er menukwa Skēköl kī ena inuköl kī ñita.”

14 Í ché Jesús tō e' ttsé seraā fariseowakpa tō. Ie'pa éna inuköl dalēr tajē, e' kuēki ie'pa tō iwayué. 15 Ie' tō iché ie'pa a: “A' e' ò sulitane wōrkī tō a' dör pē' buaë yēsyesē, erē a' er suule buaë Skēköl wā. Í kikekēka s'ditsō tō tajē, ese wēr suluē ie' wa.

Í kos kitule Skēköl yēkkuō kī e' wā tkōraë

16 “Í kit Moisés ena Skēköl ttekōlpa tō yēkkuō kī, e' wa s'wōblaonebitu dō mik Juan S'wōskuōkwak dē'bitu etā.

Erë e' itökj ta ì blúie Skëköl tso' e' tté buaë pakarke ta sulitane tso' ima'uk darërëë diché wa dökwa e' a.

17 “Ká jai ena ká i' erta'wa. Erë Skëköl yëkkuö kitule, e' kē erta'wa yēs, e' wà tkōraë seraä döwa tté bataë.

Se' ñi öwa ese ché Jesús tö (Mateo 19.1-12; Marcos 10.1-12)

18 “Wëm tö itayë éwa ese tö tayë skà tséwane, e' ta e' wa ie' tö isenewabak kewé e' dalösewéwa. Ñies tayë a'wa iwëm tö, ese tséwane wëm o'ka tö, e' ta e' wa ie' tö tayë e' senewabak kewé e' dalösewéwa.

Inuköl blú ena Lázaro, e' tté

19 “Inuköl blú bak eköl e' e' paiö datsi' bua'buá ë wa. Këkraë ie' chköke, di' yöke buaë. 20 Ñies s'siarë bak eköl kië Lázaro, e' e' tkökeser blu' e' u wékkö a. Ie' pa dör smewö ëme. 21 Ie' éna blu' chkè po darke, e' ñakwa suluë. Chichi döke ie' smewö pakuyök. 22 Ká et ta ie' siarla blénewa, ta Skëköl biyöchökwakpa tö ie' wimblu tsémi ká jai a chkök Abraham ta. Ñies inuköl blú ñe' blénewa ta inú wöténewa.

23 “Eta ie' tso' weinuk siarë wé s'wimblu weirke ee ta iwökéka ta Abraham suéitö kamië ká bánet, e' batsi' a Lázaro tkër. 24 Eta ie' ar taië Abraham wöa ta ichéitö: ‘ja këkëpa Abraham, ye' saú er siarë wa! Ye' weirke taië bö' i' a. Be' we'ikèyö, Lázaro patkö iulatska bata nuukka di' a ta ipatkö ye' ku' nuukka as ipaser.’ 25 Erë Abraham tö iüté: ‘Be' éna ianú tö mik be' bak tts'ka, eta iyi buaë kos bak be' wa. E' skéie Lázaro bak weinuk siarë. Erë i'ñe ta ie' wöpablène buaë, e' skéie be' weirkene siarë. 26 Kíie ta, káblë iskië e' tso' se' shushaë. E' kueki sa' shkak a' ska', esepa kē döpa a' ska'. Ñies a' shkak sa' ska', esepa kē döpa sa' ska'.

27 “Inuköl blú tö iché: ‘A yéwö Abraham, ye' kköchö be' a, Lázaro patkö ye' yé u a 28 ye' élpa döka skel, e'pa pattök as ie'pa kē dö ká i' a wé s'weirke siarë ee.’ 29 Abraham tö iché ie' a: ‘Ì kit Moisés ena Skëköl ttekölpa malepa

e'pa tö yëkkuö ki, e' tso' ie'pa wa, jas tté e' iütö ie'pa tö!’ 30 Blu' tö iüté: ‘A yéwö Abraham, e' kē dör wë'. Erë se' duowa eköl shkenekane ese tö ie'pa patté, e' ta ie'pa er mane'uraë.’ 31 Erë Abraham tö iché ia: ‘Ttè kit Moisés ena Skëköl ttekölpa e'pa tö, e' kē iütène ie'pa wa, e' ta s'du'wa shkenekane ese mía ie'pa pattök, e' ta ñies ie'pa kē tö ie' ttö iütépa.’ ”

17

A' tso' wösh wa ì tö ské ì sulu wamblök ese yöki

(Mateo 18.6-7,21-22; Marcos 9.42)

1 Jesús tö iché ittökatapa a: “Këkraë se' erkiörke ì sulu wamblök; jerë yi tö se' erkiöweke, esepa tö inuí sueraë! 2 Yi tö ikkëpala erblöke ye' mik, esepa eköl kē ì sulu wamblök, esepa weirdaë siarë shütë tköka ak wawoie muéwa ikuli' a batrèemi dayë a e' tsata. 3 ja' tso' wösh wa!

“A' yami tö ì sulu wamblé a' ki, e' ta iuñú. Ie' er mane'wéne, e' ta inuí olo'yö iki. 4 Erë ká etkë a ie' tö ì sulu wamblé a' ki döka kuktökicha (7), erë ie' iché döka kuktökicha: ‘ye' er mane'wéne, e' ta ilo'yö iki.’ ”

S'ki erblö Skëköl mik

5 Eta Skëkëpa Jesús ttekölpa tsá e'pa tö ie' a iché:

—Sa' kimú kí erblök Skëköl mik.

6 Ie' tö ie'pa iüté:

—A' erblöpa Skëköl mik tsir wes mostaza wö dör tsirla ekkë, e'ma a' tö ichèmi kal bërie i' a: ‘Be' e' yöttsa íe e' tköwa dayë a', ta iyërdattsa.

Wes s'kawöta kaneblök Skëköl a

7 “Ichösö tö a' wele wa kanè méso tso' eköl, e' mía të tök alè ö a' iyiwak kkö'nuk alè. Mik idene u a, eta a' kē tö ichepa ie' a: ‘Weshke, be' e' tköser chkök, ye' tö be' tieke.’ 8 A' kē tö ichepa ia es. E' skéie a' tö ichera ie' a: ‘Be' datsi' mane'ú, be' ulö ye' a ta ye' tiö. Ye' panú, ye' chké one, ye' di' yane one, e' wa be' mi' chkök.’ 9 Ie' tö iwé wes a' tö ie' kē iük es, e' ki a' kē tö wéstela chepa ia. 10 Es ñies mik ì uk Skëköl tö se' kē, ese wésö seraä, eta

ichöso ie' a i' es: 'Í uk sa' kàne, e' ã wé sa' tó. Sa' dör kanè mésopa ësepala ã.' "

Wëpa dabop kiri'wëke lepra tö e'pa bua'wëne Jesús tö

11 Jesús michoë Jerusalén, e' damitkö Samaria ena Galilea. 12 Mik ie' dökemitke ká tsitsirla a ta eë wëpa döká dabop kiri'wëke lepra tö, e'pa e' yéttsa iëter kamië 13 ta iarkerak Jesús tsaka:

—iA Jesús, a s'wöbla'ukwak, sa' saü er siarë wa!

14 Mik ie' tö ie'pa sué, etá ichéitö ie'pa a:

—A' yú e' kkachök sacerdotepa a as sulitane wá ijcher tö a' buanene. Ie'pa mirwajá ñalá kî e' dalewa ie'pa buanene. 15 Mik ie'pa eköl tö isué tö ibuanene, etá ibiteane Jesús ska' Skëköl kikökka tajë aneule. 16 Ie' e' tkéwá kuchë kî iwö méwá iyök kî Jesús klö ska' wëstela chök. Wëm e' dör Samaria wak. 17 Jesús tö iché iá:

—¿A' buanene e' kë dör dabop? ¿Wé be' malepa sulitu (9)? 18 Wëm dör ká kua'kî wak ¿e' ã biteane Skëköl kikökka?

19 Ie' tö iché wëm a:

—Be' e' kökã be' yúshkane. Be' erblé ye' mik, e' tö be' bua'wëne.

Ì blúie Skëköl tso', wës e' kéwö dör (Mateo 24.23-28,36-41)

20 Fariseowakpa tö ichaké Jesús a:

—Ì blúie Skëköl tso', ¿mik e' kéwö datse?

Ie' tö ie'pa iuté:

—Ì blúie Skëköl tso' e' kë dör íyi suëmi sulitane tö ese. 21 Itso'tke a' shua, e' kueki kë yi a iyërpa, 'Íe itso', ö 'Wíe itso'.

22 Tá ichéitö ittökatapa a:

—Ikéwö döraë mik a' tö ibikeitseraë: 'Jesús dör S'ditsö Alà, e' mú dö i' ta s'blúie. E' diwö et ã kkechekesö suë.' A' tö bikeitseraë es, erë a' kë tö isuepa kam ye' döne e' yöki. 23 Welepa tö icheraë: 'Íe ie' de', ö 'Diàe ie' de'; erë kë a' minuk isaük, kë a' minuk itöki. 24 Ye' dör S'ditsö Alà, mik e'

dene, etá sulitane tso' ká wa'ñe e'pa tö isueraë wës alá wöñar tö ká olo ppèe ká wa'ñe e' suësö es. 25 Erë e' yöki kewe ye' kawöta weinuk tajë ye' bolökpa ulá a, ie'pa tö ye' wateratssa. 26 Ye' dör S'ditsö Alà, mik e' dene, etá e' kéwö döraë wës Noé késka' es. 27 E' kéwö ska' ta ie'pa tso' chkök, di'yök, senukwá wës kekraë es dö mik Noé dewá ikanò bërie e' a etá. E' bet ta di' detssa tajë ie'pa kî, e' tö ie'pa ulitane ttélur. 28 Es ñies iwamblëne wëm bak kië Lot, e' kéwö ska' ta. Sodoma wakpa tso' chkök, di'yök, ie'pa tso' íyi tauk ena íyi watauk, ie'pa tso' íyi kúatkök ena u yuök wës kekraë es. 29 Erë mik Lot e' yéttsa Sodoma, etá azufre datse ká jai a wöñarke bö'ie, ese yëne ká e' kî wës kalí es, e' tö ie'pa kos ttélur. 30 Es itköraë mik ye' dör S'ditsö Alà, e' dene etá.

31 "Mik e' kéwö de, etá yi tso' u bata kî, ese kë dökwanë weshké íyi tsukmi. Ñies yi tso' kanëblök kañika, ese kë dökwanë weshké. 32 Ì bak Lot alaköl ta* e' ska' a' er anú. Ie' yönane dayë wösiie, ie' éna íyi dalër tajë e' kueki. 33 Yi e' tsatkak ittëwá yöki, ese ulá a sene michoë kë döpa aishkuö ta. Erë yi e' metssa ttëwá ye' dalërmik, ese ulá a sene michoë döraë aishkuö ta.

34 "Ye' tö a' a' ichè tö e' nañewe se' böi kapöke ká' etkë kî, ta eköl mira iwá ta iëköl atdaë. 35-36 Alakölpa böi tulur ák wawök ñita ta eköl mira iwá ta iëköl atdaë.†

37 Jesús ttökatapa tö ie' a' ichaké:

—A Skëkëpa, ¿wé e' wamblërmi?

Jesús tö ie'pa iuté ttè i' wa:

—Sulitane wá ijcher tö wé ölö darparké tajë, eë ilè nu tër. Es ilè sueraë a' tö iwá kkachoie tö wé iwamblërmi.

18

Alaköl dör schö ena s'shulökwak eköl, e' tté

1 Jesús éna ikkachak ittökatapa a tö s'kawöta ikiök S'yé a kekraë kë shtrirta'wá, e' kleitö ie'pa a i' es:

2 "Ká et kî s'shulökwak eköl tso', e'

* 17:32 Génesis 19.26 saü. † 17:35-36 Yëkkuö këchke wële tö versículo 36 kî kuötkéka. E' tö ichè i' es: Wëpa böi tso' kanëblök të a, eköl mítser ta iëköl atë.

kě suarta' Skëköl yöki, ñies ie' kë tö yi dalöieta'. ³ Kä e' a ñies alaköl dör schö tso' eköl, e' ñippöke ibolök ta. Kekraë ie' mía s'shulökwak ñe' ska' ta ichekeitö ia: 'Ye' kimú. Ye' bolök tö ye' we'ikeke, e' shulö ye' a'. ⁴ E' tka ká taië erë s'shulökwak kë wa iütëne. Bata ekkë ta s'shulökwak tö ibikeitsé: 'Alaköl schö i' tso' ye' tsiriuk ñie. Erë ye' kë suarta' Skëköl yöki, ñies kë ye' tö yi dalöieta', ⁵ erë ie' ttë shuleraëyö as kë idöia ye' shtriuk taië ttë e' wa.' "

⁶ Skëkëpa tö ikí ché: "Ì ché s'shulökwak suluë ñe' tö e' bikeitsö buaë. ⁷ Wëpa shukitulebak Skëköl wa, tso' ie' a ikiök ñie nañeë, ¿eseпа kë tsatkepaítö? ¿Ie' tö ie'pa keraë ipanuk? ⁸ Ye' ichè, au. Ie'pa tsatkeraitö bet, kë dör ká taië. Erë ye' dör S'ditsö Alà, mik e' dene, eta s'erblöke Skëköl mik, ¿eseпа kuëmiyö ká i' a?

Fariseowak ena inuköl shtökwak Roma wökirpa a, e' tté.

⁹ Pë' tso' Jesús ttö kittsök, e'pa welepa e' bikeitsö tö ie'pa serke yësyësë Skëköl wöa, erë ie'pa wöska sulu s'malepa wër. Esepa a ie' tö ttë kleé i' es: ¹⁰ "Wëpa bül mía Skëköl wé a ttök S'yë ta. Eköl dör fariseowak, eköl dör inuköl shtökwak Roma wökirpa a. ¹¹ fariseowak ttödur S'yë ta, ie' iché i' es: 'A Skëköl, wëstela chekeyö be' a tö ye' kë dör suluë wes s'malepa es. Ie'pa dör akblökwakpa ena pë' sulusipa ena s'senewabak e' dalöseukwa wakpa. Ñies ye' kë dör suluë wes inuköl shtökwak dur wí es. ¹² Domingo bit ta ye' batsöke ká böt ká böt kekraë. Ñies i' kos de ye' ulà a, e' blatekeyö dökä dabop, e' tsá eyök mekeyö be' a.' ¹³ Erë inuköl shtökwak e' dur bánet, ie' eriane taië, ie' wö è kë kanekä ká jai sauk, ie' batsi' è töke iulà wa ie' eriane taië kueki. Ie' tö iché: '¡A Skëköl, ye' dör pë' sulusi, ye' saú er siarë wa!'

¹⁴ Jesús tö ichéne: Ye' tö a' a ichè tö yi e' ttsökä taië ese wöardawa, erë yi e' wöëwa ese kikardakä taië. E' kueki inuköl shtökwak ñe' miáne iu a klö'wé

Skëköl tö wes pë' buaë yësyësë es. Erë fariseowak kë minene es.

Jesús tö ikié S'yë a ala'rla ki

(Mateo 19.13-15; Marcos 10.13-16)

¹⁵ Pë' wa ala'rla debitu Jesús ska' as ie' ulà muka iki. Erë mik e' sué ittökatapa tö, eta ie'pa tö pë' uñélor. ¹⁶ Erë ie' tö ittökatapa kié ta ichéitö:

—As ala'rla bitu ye' ska'. Wëpa dör wes ie'pa es, esepa blúie Skëköl tso', e' kueki kë iwöklö'waria. ¹⁷ Mokí ye' tö ichè tö yi kë e' wööwa wes alala es, i' blúie Skëköl tso' e' kiowa, ese kë döpawaiä.

Inuköl blú eköl tö Jesús a ichaké

(Mateo 19.16-30; Marcos 10.17-31)

¹⁸ Judiwak wökir eköl tö Jesús a ichaké:

—A S'wöbla'ukwak, be' dör buaë, ¿i wëmi ye' tö as sene michoë dö ye' ulà a?

¹⁹ Ie' tö iüté:

—¿Ì kueki be' ye' kié buaë? Skëköl eköl è dör buaë. ²⁰ Ttë me'atbak ie' tö dalöiëno, e' jcher be' wa buaë. E' tö ichè: 'Kë a' kawö ta' s'senewabak dalöseukwa, kë a' kawö ta' s'ttökwa, kë a' kawö ta' akblök, kë a' kawö ta' s'kkatök kachè wa, a' yé ena a' mi dalöiö.*

²¹ Wëm e' tö ie' a iché:

—Ttë e' kos dalöië'bitu ye' tö, ye' iä duladula eta.

²² Ie' tö ttë e' ttsé ta ie' iüté:

—Íyi etkë kianeia be' a wè, e' dör i': i' tso' be' wa, e' wataúttä s'eraa ta iské múttä s'siarëpa a. E' ukuöki ta be' shkó ye' ta ye' ttökataie. Es ta íyi buaë taië döraë be' ulà a ká jai a.

²³ Erë wëm e' dör inuköl blú taië e' kueki mik ie' tö e' ttsé, eta ie' erianekä taië. ²⁴ Jesús tö isué tö ieriane ta ichéitö ia:

—¡Inuköl blúpa a darërëë idir dökwa i' blúie Skëköl tso' e' a! ²⁵ Esepa a dökä ee, e' dör darërëë tkökä kameio tkömi datsi' yuo diké ese wökla a e' tsata.

²⁶ Wëpa tso' ittsök e'pa tö ichaké Jesús a:

—E' dör es, e' ma ¿yi tsatkërmi?

²⁷ Ie' tö ie'pa iüté:

* 18:20 Éxodo 20.12-16; Deuteronomio 5.16-20

—Ì kě or s'ditsö a, ese ormi Skëköl a buaë.

²⁸ Etä Pedro tö ie' a iché:

—Ittsö, sa' íyi kos me'at sa' tö ta sa' bite be' ta.

²⁹ Ie' tö iché ie' a:

—Mokí ye' tö a' a iché tö yi isie tö iu ö ilaköl ö iēlpa ö iyē ö imì ö ila'r, e' méat ì blúie Skëköl tso' e' dalërmik, ³⁰ ese ulà a iské dōrane taiē shute ká i' a, ñies aishkuö ta sene michoë dōraē iulà a.

Jesús skà e' biyö ché tö itterawa

(Mateo 20.17-19; Marcos 10.32-34)

³¹ Jesús tö ittōkatapa dabom eyök kī bōl (12), e'pa kiémi bānet ta ichéitō ie'pa a: “Se' mirka Jerusalén i', etä ee ì kos kitat Skëköl ttekölpa tö yëkkuö kī e' wà tkōraē, ye' dōr S'ditsö Alà, e' ta. ³² Ie'pa tö ye' wōmerattsa pē' kě dōr judiowak esepa ulà a. E'pa tö ye' wayueraē, cheraē suluē, iwiri tuōrarak ye' kī. ³³ Ie'pa tö ye' pperaē, ye' tterawa; erē e' kī ká de mañat etä ye' shkerdakane.

³⁴ Erē ì ché ie' tö ittōkatapa a, e' wà blēulewa ie'pa yöki, e' kueki ie'pa kě a iwà ane.

Wēm eköl wōbla kě wawër tso' Jericó e' bua'wéne Jesús tö

(Mateo 20.29-34; Marcos 10.46-52)

³⁵ Mik Jesús demi tsinet Jericó, etä ee wēm tkēr eköl ñala ska' inuköl kak kiök. Ie' wōbla kě wawër. ³⁶ Mik ie' tö ittsé tö pē' dami taiē ñala kī, etä ie' tö ichaké tö ÿi wamblërke? ³⁷ Ie'pa tö iché ie' a tö Jesús Nazaret wak dami ñala kī. ³⁸ E' kueki ie' tö iché aneule:

—iA Jesús, s'blú David bak e' aleri, ye' saú er siarë wa!

³⁹ Pē' dami Jesús yöki kewe, e' tö wēm e' uñeke as isiwa'blōwa. Erē ie' tö ikí ché aneule:

—iA David aleri, ye' saú er siarë wa!

⁴⁰ Jesús e' duéser ta itsuk patkéitō. Mik ide, etä Jesús tö ie' a ichaké:

⁴¹ —ÿi kiane be' kī tö ye' tö iwè be' a? Ie' iüté:

—A kēkēpa, ye' kī ikiane tö ye' wōbla buarne.

⁴² Jesús tö ie' a iché:

—iBe' erblé ye' mik, e' wa be' buanene!

⁴³ E' wōsha ta ie' wōbla buanene ta imía Jesús ta e' tö Skëköl kīkekarami taiē. Ñies wépa kos tö isué e'pa tö Skëköl kīkekarami taiē.

19

Jesús ena Zaqueo, e' pakè

¹ Jesús de Jericó, e' shkōdur ee. ² Ee wēm eköl serke kié Zaqueo, e' dōr inuköl shtōkwakpa Roma wōkirpa a, e'pa wōkir. Ie' dōr inuköl blú taiē. ³ Ie' kī Jesús kiane suè, erē ie' dōr tsirlala iskila, taiē pē' tso', e' kueki ie' kě wō dē'ka Jesús sauk. ⁴ E' kueki ie' tunemi wé Jesús tkökemi ee tkaka kal ulà a ipanuk suè. ⁵ Mik Jesús dōkemitke kal e' dikia, etä iwökéka ta iché Zaqueo a: —A Zaqueo, be' e' öwa bet. Iñe ye' mi'ke be' ska' kapökrö.

⁶ Zaqueo e' éwa bet ta Jesús kiéwaitō iu a ttsē'ne buaë. ⁷ Mik pē' ulitane tö isué, etä ie'pa tö Jesús ché suluē. Ie'pa tö iché ñi a: “ÿiök ie' mi'ke pē' sulusi u a?” ⁸ Zaqueo e' duéka ta iché Skëkēpa Jesús a:

—A kēkēpa, ye' ttō ttsö. Ì kos tso' ye' wa, e' shabōts meraeyö s'siarëpa a. Ñies yile íyi ekiblëyö, e' ta e' mekeneyö ie' a dōka tkëtökicha.

⁹ Jesús tö iché ie' a:

—Be' dōr Abraham aleri, erē be' erblé Skëköl mik mokí wes Abraham es, e' kueki iñe ta be' de Abraham alà chökíe. E' kueki iñe be' tsatkēne, ñies wépa tso' be' u a erblé Skëköl mik e'pa tsatkēne. ¹⁰ Ye' dōr S'ditsö Alà, e' dē'bitu, wépa chē'ulur ì sulu ulà a esepa yulök tsatkè.

Inuköl mēne wakanewè, e' tté

¹¹ Jesús dōkemitke Jerusalén. Pē' tso' ie' ttō kīttsök, e'pa tö ibikeitsé tö mik ie' de Jerusalén etä ì blúie Skëköl tso' e' kēwō dewatke da'aie. E' kueki ie' tö ie'pa a ikleé i' es:

¹² “Wēm tso' eköl dōr blu' ditséwö, e' mía kamië ká kua'kī a iblú kibi ska' as e' tö ie' tkōka blu'ie, wé ie' bite ee. E' ukuökí ta ibitukeane. ¹³ Kam ie' mi', etä ie' tö ie' kané mēsopa kié

dabop, e'pa a ie' tō inuköl mé taië ñikkëë eköl eköl a. Ie' tō iché ie'pa a: 'A' tō inuköl se wakaneú dō mik ye' dōne eta, isuoie kos a' tō ikí klö'wëmi.'
 14 Erë pè' serke ie' kaska', e'pa éna ie' ar suluë. E' kueki ie'pa welepa patkérakitō blu' kibi ska' ichök: 'Sa' kē ki ie' kiane sa' blúie, e' kueki kē itkarka.'

15 "Erë blu' kibi tō ie' tkéka blu'ie ta ie' míane wé ibite eë. Mik ie' dene, eta ie' tō ikanè mésopa dabop, wépa a ie' tō inuköl me'at, e'pa kiök patké isuoie tō kos inuköl kí klö'wérakitō. 16 Itsá debitu tō iché iblú a: 'A kékëpa, be' inuköl wakanewéyö, e' kí klö'wéyö dōka dabobtökicha.' 17 Blu' tō ie' iuté: 'E' dör buaë. Be' dör kanè méso buaë. Ì elkela wakanewébö yësyësë, e' kueki ye' tō be' tkekeka ká dabop, e' wökirie.' 18 Iskà debitu tō iché: 'A kékëpa, be' inuköl wakanewéyö, e' kí klö'wéyö dōka skëtökicha.' 19 Ñies blu' tō ie' iuté: 'Ye' tō be' tkekeka ká skël, e' wökirie.'

20 "Erë iëköl debitu, e' tō iblú a iché: 'A kékëpa, i' be' inuköl. Ye' tō ipatrëwa tsamo a ta ibléyö. 21 Be' dör wëm er darërëë ese. Ì kē dör be' icha ese klö'wekewabö. Ñies be' tō íyi wöshteke wé kē be' wa ikuatkëne eë. Ye' suane be' yöki, e' kueki ye' tō be' inuköl blé.' 22 Eta blu' tō ie' a iché: 'Be' dör kanè méso sulusi ese. Ye' tō be' kichaterattsá be' wák ttë wa. Be' tō iché tō ye' dör wëm er darërëë ese. Be' tō iché tō ì kē dör ye' icha ese klö'wekewayö, ñies tō ye' tō íyi wöshteke wé kē ye' wa ikuatkëne eë. 23 E' dör es, e' ta ì kueki be' kē wa ye' inuköl blëne inuköl bló wé a as eë ikí klör? Be' tō iúpa es, e'ma mik ye' dene, eta ye' inuköl ena ikí klöne e' de ye' ulà a.' 24 Eta blu' tō iché itso'rak eë, e'pa a: 'Inuköl yóttsa ie' ulà a, ta imú wé wa itso' dabop, e' a.' 25 Erë ie'pa tō blu' a iché: 'A kékëpa, erë ì kueki be' tō ie' a ikí meke, ie' wa itso'tke dabop?' 26 Ie' tō ie'pa iuté: 'Ye' tō a' a iché tō wé wa íyi tso', ese a ikí merdaë. Erë wé kē wa ì ku', ì tso' ese wa elkela, e' yerattsá iyöki. 27 Wépa kē ki ye' kiane blu'ie, e'pa dör

ye' bolökpa; ie'pa tsúbitu íe ta ittölur ye' wörki.' "

Jesús demi Jerusalén
 (Mateo 21.1-11; Marcos 11.1-11; Juan 12.12-19)

28 Jesús ttë paké one, eta ie' mirkaia Jerusalén ñalé ki. 29 Mik idökemitke tsinet Betfagé ena Betania ate kabata kiè Olivo kébata e' kuli' a, eta ie' tō ittökatapa bōl kié 30 ta ichéitō iarak:

—A' yú kewe, u tso' se' wōshaë e' a, eta eë burro kueraë a' tō etō moule kē ki yi e' tkëuleka ese. E' wōtsōö ta itsúbitu ña. 31 Yile tō a' a ichaké: ¿Ie a' tō iwötseeke? e' ta iütö: Skékëpa ki ikiane.

32 Ittökatapa míyal ta ikuérakitō wes Jesús tō iché ie'pa a es. 33 Ie'pa tso' burro wōtsōök ta burro wakpa debitu ta ichakéitö:

—¿Ie a' tō burro se wötseeke?

34 Ie'pa tō iuté:

—Skékëpa Jesús ki ikiane e' kueki.

35 Eta ittökatapa wa burro bitetser Jesús a. Ie'pa tō ipaio kikke méka burro ki, ta Jesús kimerakitō e' tkökka ikí. 36 Jesús mirkaia Jerusalén ñalé ki, eë pè' tso' taië, e'pa tō paio kikke shuélor ñala ki kewe Jesús yöki. 37 Ie'pa mirwa Olivo kébata kuli' a wö wa'k. Iklépa tso' taië, e'pa anemi ttsë'ne buaë wa. Skéköl kíkëkarakitō taië. Ì kē or yi a ese o' Jesús tō taië ie'pa wörki, e' kueki Skéköl kíkëkarakitō.

38 Ie'pa tō iché:

—¡Ayëcha buaë s'blú i' datse Skéköl ttö wa! Skéköl tso' ká jaì a olo ta' taië as e' ta se' ser bërë. Ie' kikökasö.*

39 Pè' shua fariseowakpa welepa tso', e'pa tō iché Jesús a:

—Be' klépa uñú.

40 Erë ie' tō ie'pa iuté:

—Ye' tō iché a' a tō ie'pa siwa'bléwa, e' ta ak tō ye' kikeraka aneule.

41 Mik ie' de tsinet Jerusalén, eta ie' ikí sué ta ie' íe idalërmik. 42 Ie' tō ibikeitsé: ¡A' mú wa ijcher ì'ñe tō wes a' sermi bërë Skéköl ta! Erë e' tso' bléule a' yöki, e' kueki a' kē a isurpa.

* 19:38 Salmo 118.26

43 Kawö sulu dōraë a' k̄i. A' bolökpa dōraë, e'pa tō a' k̄á köierawa shkit as a' k̄ë tkōyal. Ie'pa miraë ñippök a' ta. 44 Ie'pa tō a' k̄á ena a' wakpa kōs ewerawa. A' u kōs olordawa, e' éki k̄ë atpa ñi bata k̄i. Skëköl de a' tsatkök, e' k̄ëwö de a' k̄i erë iwatëttsa a' tō. E' kuëk̄i e' kōs tkōraë a' ta.

Jesús tō Skëköl wé batse'wé
(Mateo 21.12-17; Marcos 11.15-19; Juan 2.13-22)

45 E' ukuök̄i ta Jesús de Skëköl wé a, ta ie' tō íyi wataukwakpa trë'wéyalmi, 46 ta ichéitō ie'pa a:

—Skëköl tō iyë' iyëkkuö k̄i: 'Ye' u dör tto ye' ta wé', erë a' tō iia'wéka akblo wéie.

47 Këkraë Jesús tō s'wöbla'weke Skëköl wé a. Sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa ñies judiowak wökirpa malepa, e'pa tō ileritsekerak Jesús ttowaie. 48 Erë judiowak malepa ulitane tō ie' ttöke e' kittseke er bua' wa, e' kuëk̄i ibolökpa k̄ë ulà dë'wa ittökwa.

20

¿Yi tō kawö mé Jesús a?
(Mateo 21.12-17; Marcos 11.27-33)

1 Etökicha ta Jesús tso' s'wöbla'uk ena Skëköl ttë buaë e' pakök Skëköl wé a ta eë sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa ena judiowak kuëblupa e'pa de. 2 Ie'pa tō ichaké ie' a:

—¿Yi ttö wa be' tō íyi ikkë weke? ¿Yi tō e' k̄ëwö mé be' a?

3-4 Ie' iüté:

—Ñies ye' tō a' a ilè chakeke: ¿Yi tō Juan patkë' s'wöskuök? ¿Skëköl tso' k̄á jai a e' ö s'ditsö? Ye' iütö.

5 Eta ie'pa ichémi ñi a: “Se' tō ichémi tō Skëköl tō Juan patkë', e' ta ie' tō se' iütëmi: ‘¿I' kuëk̄i a' k̄ë wa ie' ttë klöone?’ 6 Ñies pë' ulitane tō iklö'wé tō mok̄ië Juan dör Skëköl tteköl, e' kuëk̄i k̄ë se' a iyënuke tō ipatkë' s'ditsö tō. Se' tō iché es, e' ta ie'pa tō se' ttëwami ák wa.” 7 E' kuëk̄i ie'pa tō iüté:

—Kë sa' wa ijcher tō yi tō Juan patkë' s'wöskuök.

8 Ie' tō ie'pa a iché:

—Es ñies ye' k̄ë tō a' a ichepa yi tō ye' a kawö mé íyi ikkë wöie.

Uva kanéukwakpa sulusipa, e' ttë
(Mateo 21.33-44; Marcos 12.1-11)

9 E' ukuök̄i ta Jesús ttëmi pë' ta ta ttë kleitō i' es: “Wëm eköl tō uva kuatké taië. Ie' tō ipeitéat wëpa welepa a as ie'pa tō ipataù ie' a iwörke e' kak wa. E' ukuök̄i ta ie' mía k̄á kuë'k̄i dö k̄á taië. 10 Mik uva wöline tso'tke wë'iaë shtè, eta ie' tō ikanè méso patkëmi eköl ie' icha tsuk. Erë kanéukwakpa tō ikanè méso klö'wéwa, ppé siarë, ta ipatkëmine ulà wöchka. 11 Eta iwák tō ikanè méso skà patkëmine eköl. Ñies e' ché ie'pa tō suluë, ppé siarë, ta ipatkëmine ulà wöchka. 12 Ikanè méso skà patkëmine ie' tō eköl, eta ñies e' shka'wérakitō taië, ta itrë'wëshkar.

13 “Bata ekkë ta iwák tō iché: ‘¿I wëmi ye' tō? Ye' alà dalër taië ye' éna, e' patkerami ye' tō. Isalema ie'pa tō ie' dalöiëmi.’ 14 Erë mik kanè mésopa tō kanè wák alà sué, eta ie'pa tō iché ñi a: ‘Ie' w̄i dör k̄á i' wak alà, e' a k̄á i' atdaë. E' kuëk̄i ittöwasö, eta es k̄á i' atdaë se' ulà a.’ 15 E' kuëk̄i ie'pa tō iklö'wéwa yëttsa bánet ta ittëwarakitō.

“Ye' tō a' a ichakè: ¿Ima a' ibikeitsé?

¿I wëraë kanè wák tō? 16 Yö iché tō ie' miraë ta kanéukwakpa tteratulur, ta uva kané meraneitō pë' kuë'k̄i a.”

Mik e' ttsé judiopa wökirpa tō, eta ie'pa tō iché:

—E' mú k̄ë wamblër es.

17 Erë ie' tō ie'pa sué krereë, ta ichéitō:

—¿Wes a' tō ibikeitsëmi tō e' k̄ë tköpa a' ta? Skëköl yëkkuö tō ye' ché i' es:

‘Ák watë'ttsa u yuökwakpa tō,

e' yönene ák bua'buaië.* 18 Yi klastkëne ák e' mik ese parolordaë ena yi k̄i ák e' anek̄a ese yalitdawa idik̄ia.

19 Ie'pa tō isuéwa tō kleë e' wa Jesús tō ie'pa ché. E' kuëk̄i ie'pa éna ie' klö'wakwa eë, erë ie'pa suane pë' yöki.

* 20:17 Salmo 118.22

S'wökirpa patuè, e' tté
(Mateo 22.15-22; Marcos 12.13-17)

²⁰ E' kueki ie'pa tso' Jesús weblök isuoié tö ì kî ikkatërmi. Ie'pa tö wëpa wëlepa patké ie' chakök ittö yoktsä, e' wa ikkatè Roma wökirpa a as e'pa tö iklö'ùwä. Wëpa e'pa e' ö tö ie'pa dör pë' buaë yësyësë ese. ²¹ Ie'pa tö ie' a ichaké:

—A s'wöbla'ukwak, sa' wä ijcher tö ì cheke be' tö ena tté wa be' tö s'wöbla'weke, e' dör moki. Be' a sulitane dör ñies ëme. Be' tö s'wöbla'weke yësyësë Skëköl ñalé tté wa. ²² ¿Ima be' tö ibikeitsë? Roma wökir kibi patuësö ¿e' dör buaë ö kë idör buaë?

²³ Ie' wä ijcher tö ie'pa tso' ie' chakök er sulu wa, e' kueki ie' iüté i' es:

²⁴ —Inuköl tso' a' wä Roma wökir patuoié, e' kkachó ye' a et. ¿Yi diököl ena yi kiè me'rka iki?

Ie'pa tö iüté:

—Roma wökir kibi.

²⁵ Ie' iché ie'pa a:

—E'ma kos Roma wökir kibi icha, ese mú ie' a. Tä kos Skëköl icha, ese mú ie' a. ²⁶ Ì kos ché ie' tö sulitane wörki, e' a ie'pa kë wä ì kune ie' kka-toie. Ie' tö ie'pa iüté es, e' tö ie'pa tkiwéwä. E' kueki ie'pa siwa'blélur iyöki.

¿S'duolur e'pa shkermikane ö au?
(Mateo 22.23-33; Marcos 12.18-27)

²⁷ E' ukuöki tä saduceowakpa wëlepa debitu Jesús ska'. E' wakpa tö iklö'wé tö s'duowa e' kë shkënukkane. Ie'pa tö ie' a ichaké:

²⁸ —A s'wöbla'ukwak, Moisés tö ttè dalöiëno kitat yëkkuö kî se' a, e' tö iché i' es: Wëm blënewä kë alà aṭe, e' ta ie' ël kawöṭa ischö tsukwä as ilà kōka iël blënewä e' a. ²⁹ Etökicha wëpa bak döka kul ñi ëlpa. Ikibi alaköl tséwä, erë iblënewä kë alà aṭe. ³⁰ E' ukuöki tä ie' itöki iël tö ischö tséwä, erë ñies e' blënewä kë alà aṭe. ³¹ Es itka iël skà tä ñies imalepa kos e'pa tä. Ie'pa kul blërulune kë alà aṭe yës. ³² Bata ekkë tä ñies alaköl e' blënewä. ³³ Wëpa kul e'pa bak alaköl eköl ë tä. Mik s'duowa

e'pa shkënekane, eta ¿wéne dömi ie' wëm chökíe?

³⁴ Ie' tö ie'pa iüté:

—S'tso'ia ká i' a ta wëpa ena alakölpa ñi tsukewä. ³⁵ Erë aishkuö tä wëpa kî sene michoë mène, es-epa shkërdakane tä eë wëpa ena alakölpa kë serpawaiä ñita. ³⁶ Ie'pa ser michoë kë duöṭa'wä wes Skëköl biyöchökwakpa kë duöṭa'wä es. Skëköl tö ie'pa shkëo'kane, e' kueki ie'pa döraë ie' ala'rie. E' kueki ie'pa kë serpawaiä ñita. ³⁷ Ñies Moisés wák tö se' a ikkayë' tö s'duowa e'pa shkërdakane. Kal tsir wöñarke bö'ie e' paka'itö, eë ie' tö iyë' tö Skëköl dör Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Këköl.† Es isuésö tö ie'pa tso'ia ttsë'ka Skëköl a. ³⁸ E' wä kiane ché tö s'tso' ttsë'ka ena s'duowa, e'pa kos tso' ttsë'ka Skëköl a kekraë. E' kueki ie' kë dör s'duowa e' Këköl. Ie' dör s'ttsë'ka e' Këköl.

³⁹ Eta s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa wëlepa tö iché ie' a:

—A s'wöbla'ukwak, ì ché be' tö, e' chébö buaë yësyësë.

⁴⁰ Eta saduceowakpa kë kësik dë'kaiä ie' a ì skà chakök.

¿Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' dör yi aleri?

(Mateo 22.41-46; Marcos 12.35-37)

⁴¹ Jesús tö ie'pa a ichaké:

—¿Wes ie'pa tö ichémi tö wé pairine'bitu idi' wa s'blúie, e' dör s'blú bak kiè David e' aleri? ⁴² Erë David wák tö ie' yë'at yëkkuö kiè Salmos e' kî. Ie' tö iyë'at i' es:

'Skëköl tö iché ye' Këköl a:

Be' e' tköser ye' ulà bua'kka dalöiëno taië

⁴³ dö mik ye' tö be' bolökpa mérö be' klö dikia eta.‡

⁴⁴ Es se' isué tö wé pairine'bitu idi' wa s'blúie, e' kiè David wák tö ie' Këköl, e' tä ¿wes ie' dör David aleri?

Jesús tö s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa kkaté

(Mateo 23.1-36; Marcos 12.38-40; Lucas 11.37-54)

† 20:37 Skëköl dör Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Këköl: E' ché Skëköl tö ie'pa blërulunebak ká iaiäe' e' ukuöki. ‡ 20:43 Salmo 110.1

⁴⁵ Sulitane tso' Jesús ttöke e' kittsök, eta ie' tö iché ittökatapa a: ⁴⁶ "A' e' kkö'nú s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa yöki. Ie'pa wöbatsö shkök datsi' batsië ese mik wé pè' tso' tajë ese ska' as pè' tö ie'pa shke'ù wes kékëpa dalöiërta' tajë es. Nies se' ñi dapa'wo wé a ena wé ie'pa kawö tkö'wekerakitö, ese ska' kula' tso' kékëpa dalöiërta' esepa a, ese yuleke ie'pa tö e' tkoie. ⁴⁷ Ie'pa tö alakölpa schö u yekettsa iulà a ta iwökatekerakitö ittökerak S'yé ta braraë e' wa. Ie'pa weirdaë siarë s'malepa tsata.

21

Alaköl eköl siarë e' tö inuköl mé Skököl a

(Marcos 12.41-44)

¹ Jesús tso'ia Skököl wé a, eta ie' tso' inuköl blúpa tso' inuköl iök kalkuö tso' iioie mè Skököl a ese a e'pa sauk. ² Nies ie' tö alaköl eköl siarëla dör schö e' sué inuköl wöshkila yöule cobre* wa ese böt iökwa. ³ Eta Jesús tö iché:

—Moki ye' tö a' a iché tö alaköl wí siarëla dör schö e' tö inuköl iéwa kibiie imalepa kos tsata. ⁴ Ie'pa ulitane tö inuköl kuö ate ese ié, erë ie' siarë, e' tö ie' wa itso' senoië e' kos méttsa. E' kueki ye' tö ie' ché es.

Jesús tö iché tö Skököl wé olordawa
(Mateo 24.1-2; Marcos 13.1-2)

⁵ Eta Jesús ttökatapa welepa tso' ichök tö Skököl wé wër buaala, kitküle tajë ak bua'buwa wa ena iyi bua'buwa kakmeule Skököl a tajë, ese wa. Jesús tö iché:

⁶ —Ikéwö doraë eta i kos sué a' tö i', e' olordawa serea, iékwö è kè atpa ñi bata ki.

⁷ Eta ittökatapa tö ichaké:

—A s'wöbla'ukwak, ¿mik e' wamblërmi? ¿I wa sö isuëmi tö iwamblërketke?

⁸ Ie' iiuté: "Tajë pè' datse e' chök tö ie'pa dör ye'. Icherarakitö: 'Ye' dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'. Nies icherarakitö tö s'erkewa e' kéwö

detke. Erë kè a' minuk esepa itöki. Pè' kiterarakitö tajë. E' kueki a' tso' wösh wa as kè yi tö a' kitö'ù. ⁹ Mik a' tö biyö ttsé tö ká wele wakpa ñippöke tajë ká ku'a'ki wakpa ta, eta e' kè tö a' tkiuk. Nies mik a' tö ibiyö ttsé tö pè' ñippöke tajë iké wakpa wökirpa ta, eta e' kè tö a' tkiuk. Ese wamblërdaë kam ye' döne e' yöki, erë ká i' erwa e' kam kéwö döwa."

¹⁰ Ie' tö ie'pa a ikí ché ia: "Ká ku'a'ki ku'a'ki wakpa ñippöraë ñita. ¹¹ Nies í tö ká wötí'weraë tajë. Nies ká ku'a'ki ku'a'ki ki bli tö ena dué tö pè' tteraë tajë. Ká jai a iyi sueraësö tajë suluë iwà kkachöie, e' tö ie'pa tkiweraë tajë.

¹² Kam e' kéwö tkö, e' yöki ie'pa tö a' klö'werawa, we'ikeraë siarë. A' miraë ie'pa wa se' ñi dapa'wo wé a shulè, ñies a' wöterdawa s'wöto wé a. Ie'pa wa a' miraë duéser s'blúpa ena s'wökirpa wörki ye' ttè kueki. ¹³ Erë es ñies a' tö ye' tté pakeraë ie'pa a. ¹⁴ Eta kè a' tkinuk tö ima a' e' tsatkömi. ¹⁵ Ye' tö ttè eraë a' a e' tsatkoie buaë, e' kueki kè a' tkinuk e' ki. A' bolökpa kè a iwöklönuk, ñies ie'pa kè a iyënik tö e' dör kachè. ¹⁶ A yé, a' mi, a' elpa, a' yamipa malepa, a' sini'pa, e'pa welepa tö a' wömerattsä a' bolökpa ulà a. Ie'pa tö a' welepa tterawa. ¹⁷ Sulitane tö a' sueraë suluë ye' ttè kueki. ¹⁸ Erë kè a' tkinuk, a' kè weirpa kekraë, a' doraë buaë ká jai a aishkuö ta. ¹⁹ A' e' tkéwa darërë döka bata ekké, e' ta a' tsatkërdaë.

²⁰ Mik a' isuë tö ká ku'a'ki ñippökwa'pa iëne tajë Jerusalén kköiëule e' pamik shkit ñippök Jerusalén wakpa ta, eta a' éna ianú tö Jerusalén erdawa bet. ²¹⁻²² Mik e' kéwö de, eta wépa serke Judea e'pa tköyalmi kabata a. Skököl tö Jerusalén wakpa we'ikeraë tajë siarë. E' kueki wépa serke Jerusalén, e'pa e' yölor. Nies wépa tso' kañika, esepa kè kinewane ee. E' kos tköraë wes itso' kitule Skököl yëkküö ki es. ²³ Kawö suluë doraë ká i' ki, iwakpa we'ikeraë siarë Skököl tö. E' kueki e' kéwö ska'

* **21:2** cobre: E' dör tabechka èse kè tuëtä' darërë wes orochka ena inukölchka es.

ta iwěstela ina alakölpa alà kurketke ena alakölpa tsu' muke ilà a esepa ta! ²⁴ Judiowak welepa tterawa tabè wa; welepa tserdami klöulewa ká wa'ñe. Eta pé' kè dör judiowak, esepa tö Jerusalén klö'werawa wes iwákpa icha es, dö mik Skököl tö ikéwö mé ie'pa a ekké.

Jesús dörane olo ta' taië
(Mateo 24.29-35; Marcos 13.24-37)

²⁵ “Diwö a, si'wö a ena békwo a iyi wërdaë taië suluë iwà kkachoie tö ká i' erkewatke. Nies ká i' ki dayë blardaë taië ena iyöli busdaka taië, ese yöki ká ulitane wakpa suardaë taië, kè ie'pa a e' onukia wes. ²⁶ Ì sulu tköraë ká i' ki, ese yöki ie'pa suardaë taië, isiwá' ardawarak suane ë wa. Ì kos tso' ká jai a e' wötirdaë. ²⁷ Eta ye' dör S'ditsö Alà, e' datse mò a diché ta' taië olo ta' taië, e' wërdaë. ²⁸ Mik iyi ikké sué a' tö, eta bet ta' a' tsatkërketke, e' kueki a' er kuú, a' wö koka siwa' ki.”

²⁹ Nies ie' tö ie'pa a ikleé ttè i' wa: “Kal kiè higuera ö kal ulitane, e' bikeitsö. ³⁰ Mik a' isué tö erpa kal kö shlörketke, eta a' wa ijcher tö duas dewatke tsinet. ³¹ Es nies mik a' tö isué tö iyi ekké wamblërke, eta a' wa ijchenú tö ì blúie Skököl tso', e' kèwö dewatke tsinet.

³² “Moki ye' tö a' a ichè tö iyi ekké wamblërdaë wépa dör wes a' es esepa kam erwa e' yöki. ³³ Kashuk ena ká i' erdawa, erë ye' ttè michoë e' kè erpawa yës.

³⁴ “iA' e' kkö'nú! Kè a' e' muktsa ì sulu ulà a. Kè a' e' ttökka blo' wa. Kè a' er mukwa ì tso' ká i' a, e' ë ki. E' kos tö a' er darë'werawa Skököl ki. A' e' kkö'nú as ye' datskene, e' kèwö kè tö a' klö'ù ³⁵ wes iyiwak klör sho' a es. Kawö e' döraë sulitane serke ká wa'ñe e'pa ki, e' kueki a' e' kkö'nú e' yöki. ³⁶ A' senú wösh wa. A' ikiö S'yé a kekraë as iyi suluë kèwö datse, e' kè dö a' ki. Nies ikiö ie' a kekraë as a' e' duöser buaë ye' wörki mik Yë' dör S'ditsö Alà, e' datskene sulitane shulök eta.”

³⁷ Níwe ta Jesús tö s'wöbla'weke Skököl wé a, nañewe ta ie' mia kabata kiè Olivo e' a. ³⁸ Bla'mi sulitane mi'ke Skököl wé a Jesús tö s'wöbla'weke e' kittsök.

22

Judas ena judiowak kueblupa tö Jesús aleritsé klö'wèwa
(Mateo 26.1-5,14-16; Marcos 14.1-2,10-11; Juan 11.45-53)

¹ Judiowak Yépa Yërulune Egipto, e' kèwö tkö'wekerakitö, e' dökewatke tsinet, ese kèwö ska' ta judiowak wöblar pan kè yöule iwölöwoka wa ese ñuk. ² Sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa suane pé' yöki, e' kueki ie'pa tso' ikéwö yulök Jesús ttowa.

³ Eta Satanás tkawa Judas er a. Judas e' kiè nies Iscariote. Ie' dör Jesús ttökatapa dabom eyök ká böi e' eköl. ⁴ Ie' mia ttök sacerdotepa wökirpa ta ena Skököl wé shkëkipa wökirpa ta. Wes ie' tö Jesús mëttsami ie'pa ulà a e' chéitö ie'pa a. ⁵ E' tö ie'pa ttsë'wérak buaë ta ikablé ie' a inuköl muk. ⁶ E' dör buaë ie' a. E' kueki ie' tö kawö yulémi iwömottsá mik kè yi ku' taië Jesús ta e' dalewa.

Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kèwö tkö'wé Jesús tö ittökatapa ta
(Mateo 26.17-29; Marcos 14.12-25; Juan 13.21-30)

⁷ Eta Pan Kè Yöule Iwölöwoka Wa e' kèwö tsá de. E' diwö a judiowak tö obeja pupula jcheke Ie'pa Yépa Yërulune Egipto, e' kèwö tkö'woie. ⁸ Jesús tö Pedro ena Juan kié, ta iché ie'pa a:

—A' yú kawö tkö'wekesö, e' chké kanéuk.

⁹ Ie'pa ie' a ichaké:

—¿Wé be' ki ikiane tö sa' mi' ika-neuk?

¹⁰ Ie' iiuté:

—Mik a' de Jerusalén, eta eë wëm kueraë a' tö eköl, e' wa di' dami skauña a. E' itöki a' yú dö u wé a ie' demi eë. ¹¹ U e' wák a ichö: 'S'wöbla'ukwak be' chakök ké: ¿Úshu wé a ie' tö kawö tkö'wekesö e' chké

ñemi ie' ttökatapa ta?' ¹² Ie' tö a' a úshu bérie tso' kákke, kaneouletke buaë, e' kkacheraë. Eë ichké kaneú se' a.

¹³ Eta ie'pa mía ta íyi ulitane kuérakitö wes ie' tö iché es. Eë chké kanewérakitö kawö tkö'woie.

¹⁴ Mik ichköketke e' diwö de, eta ie' e' tkéser chkök mesa o'mik ittekölpa tsá e'pa ta. ¹⁵⁻¹⁶ Ie' tö iché ie'pa a:

—Ye' tö a' a ichè tö kawö i' kē tkö'wepaiayö a' ta dö mik iwà tka mik ì blúie Skéköl tso' e' kēwö de eta. E' kuēki suluë ye' éna ikēwö bata tkö'wakia a' ta kam ye' ttöwā ie'pa tö e' yöki.

¹⁷ Eta tka' klö'wéitö, ta wéstela chéitö Skéköl a, ta ichéitö ie'pa a:

—Íkē, a' itsá yö eköl eköl. ¹⁸ Ye' a' a ichè tö vino kē yepaiayö dö mik ì blúie Skéköl tso' e' kēwö de eta.

¹⁹ E' ukuöki ta pan klö'wéitö, ta wéstela chéitö Skéköl a ta iblatéitö wà tié ie'pa a ta ichéitö:

—Pan sē döer ye' chká wömeulettsa ttèwā a' skéie e'. A' tö inú kekraë as a' er arne ye' ska'.

²⁰ Es ñies mik ie'pa chké one, eta tka' klö'wéitö ta ichéitö:

—Vino i' döer ye' pé. Ye' tterawā e' pé tērdaë a' tsatkoie. E' wa ttè pa'alī me' Skéköl tö, e' wà de. ²¹ Erē yi ye' wömekettsa, e' tkēr ye' ta mesa i' o'mik. ²² Ye' döer S'ditsö Alà, e' ta itköraë wes isuletēneatbak es, erē iwéstela ina yi ye' wömekettsa, e' ta!

²³ Eta ie'pa ñi chakémitke: “A' ichè, ¿yi ie' wömekettsa?”

¿Yi döer kēkēpa taië Skéköl a?

²⁴ Jesús ttökatapa ñi iutéka tö ie'pa wé ék döer kēkēpa taië imalepa tsata.

²⁵ Jesús tö iché ie'pa a: “Pè' kē tö Skéköl dalöie, esepa blúpa e' alöka ie'pa ki kekraë, erē ie'pa e' chö tö ie'pa döer imalepa kimukwakpa buaë.

²⁶ Erē e' kē döer es a' ta. E' skéie yi döer kēkēpa taië imalepa tsata a' shua, ese kawöta e' ökwa se' eselaie. Ñies a' wökir kawöta e' ökwa wes kanè méso es. ²⁷ E'ma ¿yi döer kēkēpa taië? ¿Itkēr chkök mesa o'mik ese ö wé tso' chké watiök ese? Tö, itkēr mesa o'mik ese

döer kēkēpa taië. Erē ye' tso' a' shua wes kanè méso tso' chké watiök es.

²⁸ “Kos ye' weirke e' a a' tso' ye' ta ye' wapie. ²⁹ E' kuēki ye' tö a' tkekeka blu'paie, wes ye' Yé tö ye' tké'ka blu'ie es. ³⁰ Aishkuö ta ì blúie ye' tso' e' a a' e' tulöraser chkök di'yök buaë ye' ta. Ñies a' e' tulöraser blu' kulé ki, Israel ditséwöpa döka dabom eyök ki böi (12), e'pa wëttsuk.”

Pedro tö icheraë tö ie' kē wā Jesús suile

(Mateo 26.31-35; Marcos 14.27-31; Juan 13.36-38)

³¹ Ñies Skékēpa Jesús tö iché:

—A Simón, a Simón, ¡ye' ttö ttsö! Satanás tö a' kēwö kié ma'wè. Ie' tö a' ulitane wöpperaë darèrèe wes iyiwö wöppè es. ³² Erē ye' ikiétke Skéköl a as be' erblö ye' mik e' kē olo'yöbö. Mik be' erbléne buaë ye' mik, eta ye' ttökatapa malepa kimú as ie'pa e' tköwā darèrèe ye' mik.

³³ Simón tö ie' a' iché:

—A Skékēpa, ye' e' chétke wötēnukwa be' ta s'wöto wé a dö ttèwā be' ta.

³⁴ Ie' iuté:

—A Pedro, ye' ichè be' a tö iñe kam dakro ar, e' yöki be' icheraë mañatökicha tö be' kē wā ye' suile.

Jesús weirketke e' kēwö dökwatke

³⁵ E' ukuöki ta Jesús tö ittökatapa a ichaké:

—Mik ye' tö a' patkē'mi Skéköl ttè pakök inuköl kē ta', chkwö kē ta', klökkuö kē ta', eta ¿i kianeia a' ki?

Ie'pa tö iuté:

—Kē ì kianeia sa' ki.

³⁶ Ie' tö iché ie'pa a:

—E' skéie, iñe ta, ye' tö a' a' ichè tö a' wé wā inuköl ta', e' tsúmi; a' wé wā chkwö ta', e' tsúmi; a' wé kē wā tabè ta' e' tsatkoie, eta a' paio wataúttsa ta e' ské wa tabè taúttsa. ³⁷ Ye' tté kos tso' kitule Skéköl yēkkuö ki, e' wà tköraë wes itso' kitule es, e' tö ichè: 'Ie'pa tö ye' we'iké wes pè' sulusi we'ikè es.’* Ttè e' wà tköketke i' ta, e' kuēki a' tö iú wes ye' tö a' a' ichè es.

³⁸ Ie'pa tö iché ie' a:

* **22:37** Isaías 53.12

—A Skëkëpa, *ie* tabè tso' böt.
 Ie' tö ie'pa iuté:
 —Wë' idir, jkë a' ttökia!

Jesús tté S'yë ta Getsemani

(Mateo 26.36-46; Marcos 14.32-42)

³⁹ E' ukuöki ta Jesús mía Olivo kébata a wës iwöblar es, eta ittökatapa míyal ie' ta. ⁴⁰ Mik ie'pa demi wé ie'pa mírö ee, eta ie' iché ie'pa a:

—A' ikiö Skëköl a as ì sulu tö a' erkiöweke e' kè e' alökä a' ki.

⁴¹ Ie' mía bánet ie'pa yöki dö kos ák uyemisö ekkë, ee ie' e' tkéser kuchë ki ta itté S'yë ta i' es: ⁴² “A yëwö, ì tköraë ye' ta, e' dör wës iyi bacha'bachaë yëwasö es. Be' ki ikiane, e'ma be' ye' yöttsa e' ulä a. Erë kè iwar wës ye' ki ikiane es, iú wës be' ki ikiane es.”

⁴³ [E' wöshä ta Skëköl biyöchökwak de eköl ie' ska' idiché kí iök. ⁴⁴ Ie' eriane taië, e' shua ie' ttémitke S'yë ta taninië, ta ipaali wër s'pé es e' yërke taië darke iyök ki.]†

⁴⁵ Mik ie' tté one, eta idene ittökatapa ska' ta ie'pa kuéitö kapötulur. Ie'pa shtrinewä eriar ë wa, e' kueki ie'pa kapolur. ⁴⁶ Ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿Iök a' kapötulur? A' e' köka, a' ikiö Skëköl a as ì sulu tö a' erkiöweke e' kè e' alökä a' ki.

Jesús klö'wéwa ibolökpa tö

(Mateo 26.47-56; Marcos 14.43-50; Juan 18.2-11)

⁴⁷ Jesús tso'ia ttök e' dalewa taië pë' de. Ie' ttökatapa dabom eyök kí bö, e' eköl kië Judas e' debitü ie'pa wëttsë. Ie' dewä Jesús ska' ishke'uk wöalattse wa. ⁴⁸ Erë Jesús tö ie' a iché:

—A Judas, ¿wöalattse wa be' tö ye' dör S'ditsö Alä, e' wömekettsa?

⁴⁹ Mik Jesús ttökatapa tso' ie' ta, e'pa tö isué tö ie' klörkewatke, eta ie'pa tö ie' a ichaké:

—A Skëkëpa, ¿tabè yëttsa sa' tö ie'pa ki?

⁵⁰ Eta ie'pa eköl tö sacerdote kibi, e' kanè méso eköl kuköña ulä bua'kka téttsa. ⁵¹ Jesús tö iché:

—Imúat; wë' idir.

Eta ie' tö kanè méso kukuöña kéwa ta ibua'wéneitö. ⁵² E' ukuöki ta sacerdotepa wökirpa ena Skëköl wé shkëkipa wökirpa ena judiowak kueblupa debitü ie' tsukmi, e'pa a ie' iché:

—¿I kueki a' bite ye' ñalé ki tabè ki kal wölö ki ye' klö'ukwä wës akblökwakpa klö'wëwa es? ⁵³ Kekraë ye' bak a' shua Skëköl wé a, erë a' kè wa ye' klö'onewä. Erë i' ta a' a ikéwö de ye' klö'wowaie. Ñies bë a ikéwö de ì sulu wamblak ie' éna e' wambloie.

Pedro tö iblé tö kè ie' wa Jesús suule
 (Mateo 26.57-58,69-75; Marcos 14.53-54,66-72; Juan 18.12-18,25-27)

⁵⁴ Eta ie'pa tö Jesús klö'wéwa tsémi sacerdote kibi, e' u a. Pedro dami ie' itöki kamië. ⁵⁵ Eta ee pë' welepa tö bö' batséka upa shushaë baiklé, eta Pedro e' tkéser ie'pa ta. ⁵⁶ Eta alaköl eköl dör kanè méso, e' tö Pedro sué bö' kkö a ta isuéwa krereë ta ichéitö:

—Ñies ie' wí dör Jesús klé.

⁵⁷ Erë Pedro tö iblé. Ie' tö iché:

—A tayë, ye' kè wa wëm e' suule.

⁵⁸ E' ukuöki kukuie ta wëm eköl tö Pedro sué ñies ta ichéitö:

—Be' ñies dör Jesús klépa eköl.

Erë Pedro tö iuté:

—A wëm, kè ye' dör ie'pa eköl.

⁵⁹ E' ukuöki hora de et ta iskà tö iché:

—Wëm se dör Galilea wak e' kueki mokí ie' dör Jesús klé eköl.

⁶⁰ Pedro tö iché:

—A wëm, ì cheke be' ye' a, e' kè jcher ye' wa.

Pedro ttökeia e' wöshä ta dakro ane.

⁶¹ Eta Skëkëpa Jesús wötrée, ta Pedro suéitö ék. Eta Pedro éna ianewä tö tté i' yë' Jesús tö ye' a: “I'ñe kam dakro ar, e' yöki be' tö icheraë mañatökicha tö be' kè wa ye' suule.” ⁶² Eta Pedro e' yëttsa kañika ta iie siarë.

Jesús wayué ie'pa tö

(Mateo 26.67-68; Marcos 14.65)

⁶³ Wëpa ulä a Jesús tso' klöulewa, e'pa tö ie' wayué suluë, ippé taië.

⁶⁴ Ñies ie'pa tö iwöbla pamuéwa

† 22:44 Ttë i' kè ku' yëkküö këchke wele ki.

datsi'tak wa, etā ie'pa tso' ippök, e' dalewa ie'pa tö ie' a ichakeke:

—Be' dör Skököl tteköl, e'ma sa' a ichökā çyi tö be' ppé?

⁶⁵ Etā ie'pa tö ie' skà cheke suluë ttè ulitane wa kuā'kī kuā'kī.

Jesús mítser ie'pa wa judiowak kueblupa wörki

(Mateo 26.59-66; Marcos 14.55-64; Juan 18.19-24)

⁶⁶ Mik ká ñine, etā judiowak kueblupa ena sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tö Jesús tsémi wé judiowak wökir kibipa ñi dapa'uke ee. Tā ie'pa tö ie' a ichaké:

⁶⁷ —Ichö sa' a çmoki be' dör wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e' ö au?

Ie' tö ie'pa iüté:

—Ye' tö ichèmi tö, erë kë a' tö ye' ttö klö'wepa. ⁶⁸ Ñies ye' tö a' a ilè chakèmi, e' tā a' kë tö ye' iütepa. ⁶⁹ Erë ye' dör S'ditsö Alà, i' ukuökī tā ye' e' tköraser Skököl diché dör íyi ulitane tsata, e' ulà bua'kka dalöiërta' taië.

⁷⁰ Ie'pa ulitane tö ie' a ichaké:

—çE'ma be' e' chö tö be' dör Skököl Alà?

Jesús tö ie'pa iüté:

—Tö, wes a' tö iché es idir.

⁷¹ Etā ie'pa iché:

—çIe se' kī ikkatökwakpa kī kiarmiia? Ì ché ie' tö, e' ttsé se' wákpa tö.

23

Jesús mítser Pilato wörki

(Mateo 27.1-2,11-14; Marcos 15.1-5; Juan 18.28-38)

¹ Etā ie'pa ulitane e' kéka tā Jesús tsémirakitö Pilato ska' as ishulöitö. Pilato dör ká e' wökir patké' Roma wökir kibi tö. ² Ie'pa tö Jesús kkatémi Pilato a tā ichéraitö:

—Sa' wa ijcher tö wëm i' tö taië sa' judiowak mekeka ñippök s'wökirpa tā. Ie' iché tö sa' kë kawötā inuköl patauk Roma wökir kibi a. Ñies ie' iché tö ie' dör wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e'. Ie' e' chö tö ie' dör sa' judiowak blú.

³ Pilato tö ichaké ie' a:

—çBe' dör judiowak blú?

Ie' iüté:

—Tö, wes be' iché, e'ma es idir.

⁴ Etā Pilato tö iché sacerdotepa wökirpa a ena pë' tso' ee, e'pa a ñies:

—Ye' kë wā ì nuí kune wëm i' kī.

⁵ Erë ie'pa tö ikī kcateke aneule tā ichekerakitö:

—Tè wa ie' tö s'wöbla'weke, e' tö sa' wakpa mekeka ñippök ñita. Ie' tö itsá paka'bitū Galilea, ì ñe tā ide íe Judea.

Pilato tö Jesús patkëmi Herodes ska'

⁶ Mik e' ttsé Pilato tö, etā ichakéitö: çwëm i' dör Galilea wak? ⁷ Mik ie' wā ijchenewa tö Jesús dör Galilea wak, etā ie' tö ipatkëmi Herodes ska' as e' tö ishulö, e' dör Galilea wökir e' kueki. E' kewö ska' tā ie' tso' Jerusalén. ⁸ Mik ie' tö Jesús sué, etā e' tö ie' ttsé'wé buaë. Bānet ie' éna isuak. Ie' wā itté jchenewa tö, ì kë or yi a ese wekeitö, e' wā paneke ie' tö sué. ⁹ Ie' tö Jesús chaké taië, erë Jesús kë wā ie' iütene yës. ¹⁰ Ñies sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tso'ñak ee. Ie'pa tö Jesús kcateke taië ie' a. ¹¹ Ie' ena ñippökwakpa, e'pa tö Jesús sué suluë, tā ie'pa tö datsi' bua'buā, blu' datsi' sū, ese iéka ikī iwayuoie. E' ukuökī tā ie' tö ipatkëmine Pilato ska'. ¹² Herodes ena Pilato dör ñi bolökpa, erë e' diwö shā tā ie'pa er buanene ñi kī.

Jesús métsa ttèwa

(Mateo 27.15-26; Marcos 15.6-15; Juan 18.39-19.16)

¹³ Sacerdotepa wökirpa ena judiowak wökirpa malepa ena judiowak taië, e'pa kiétsa Pilato tö e' dapa'uk ek tsiní ème. ¹⁴ Ie' tö ie'pa a iché:

—A' wā wëm i' de ye' ska' kkatè. A' tö iché tö ie' tö a' wakpa mekeka ñippök sa' tā. Erë ye' tö ie' a ichaké a' wörki, etā ì kī a' tö ie' kkaté, e' kë nuí kune ye' wā ie' kī yës. ¹⁵ Ñies Herodes kë wā ì nuí kune ie' kī, e' kueki ie' tö ipatkébitune ye' ska'. E' kueki a' tö isué tö ie' kë wā ì sulu nuí kī ittèwami ese wamblène. ¹⁶⁻¹⁷ Súyö ippök patkè tsa'bata daloie

wa iwe'ikoie bërëbërë, e' ukuökì tã ye' tó ie' ekemine.*

¹⁸ Erë ie'pa ulitane anemi ñikkëe:

—¡Jesús ttõwã tã Barrabás õmine sa' a!

¹⁹ Barrabás e' tó iyamipa dapao'ka ñippök kã e' wõkirpa tã, ñies ie' wã s'kõtulewã. E' kueki ie' tso' wõtëulewã s'wõto wé a. ²⁰ Pilato éna Jesús akmine, e' kueki ie' tó iskà chéne Jesús tsatkoie. ²¹ Erë ie'pa kí arkeka taië:

—¡Iwõtõwã krus mik! ¡Iwõtõwã krus mik!

²² Pilato tó iskà chéne ie'pa a, i' tã ide mañatökicha:

—¿I kueki? ¿I sulu wambléitõ? Ye' kã wã ì sulu kune ie' wõmottsã ttèwã. Súyõ ippök patkè tsa'bata daloie wa iwe'ikoie, e' ukuökì tã ye' tó ie' ekemine.

²³ Erë ie'pa kí arkeka taië shute: “¡Iwõtõwã krus mik!” Bata ekkè tã Pilato tó ie'pa ttè iuté. ²⁴ Ie' tó iwé wes ie'pa kí ikiane es. ²⁵ Es wëm tso' wõtëulewã ñippè s'wõkirpa tã kueki, ñies s'ttèwã kueki, e' émine Pilato tó. Etã Jesús ttõkwã patkéitõ wes judiowak kí ikiane es.

Jesús wõtëne krus mik

(Mateo 27.32-44; Marcos 15.21-32; Juan 10.17-27)

²⁶ Mik Roma shkëkipa wã Jesús dami, e'pa tó isué tó ie' kã kí krus dè'kaia, etã ie'pa tó wëm eköl kiè Simón e' klõ'wéwã tã iké krus ppökka tsèmi Jesús itõki. Wëm e' dör Cirene wak. Ie' tso' bánet, erpa e' de Jerusalén.

²⁷ Taië pè' mirwã Jesús itõki. E'pa shuã alakõlpa tso' taië iijuramirak taië ie' ieitsök. ²⁸⁻²⁹ Jesús wõtréene ie'pa sauk tã ichéitõ:

—A Jerusalén alakõlpa, kawõ suluë dõraë a' kí, e' kueki kã a' iuk ye' ieitsök. E' skéie a' wákpa e' ieitsõ, ñies a' ala'r ieitsõ. Aishkuõ tã iyërdaë: ‘Ayëcha buaë alakõlpa kos kã dõtã alãë. Ayëcha buaë alakõlpa kos kã alã tã.’ ³⁰⁻³¹ Ye' dör wes kal pa'alì es e'

weirke i' es, e' tã ¿ì kã wamblërpa a' dör wes kal sí es, e'pa tã? E' kueki e' kèwõ ska' tã iyërdaë kabata a: ‘Be' anúka sa' kí as sa' duõwã wõtëulewã iyök a.’†

³² Ñies wëpa bõl dör pè' sulusipa e'pa mirwarak iwã Jesús tã wõtèwã krus mik. ³³ Mik ie'pa demirak kã kiè S'wõkirdiche ee, etã ie'pa tó Jesús wõté krus mik. Ñies wëpa bõl sulusipa wõtérakitõ, eköl iulã bua'kka, eköl bakli'kka. ³⁴ [Jesús tó iché: “A yëwõ, ì wambleke ie'pa tó ye' tã, e' kã ane ie'pa éna, e' kueki e' nuì olo'yõ ie'pa kí.”]‡

Etã Roma shkëkipa iné ñi ma'woie suè tó wes ie'pa tó Jesús datsi' blatemi ñi a. ³⁵ Pè' iëter Jesús sauk. Dõ judiowak wõkirpa tso' ie' wayuök suluë, ie'pa tó icheke:

—Moki ie' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie shukit Skëkõl tó e' e'ma as iwák e' tsatkõ wes o'kapa tsatkéitõ es.

³⁶ Ñies Roma shkëkipa tó ie' wayué. Ie'pa de tsinet ie' ska' tã blo' shkõshkõ watké ie'pa tó ie' a. ³⁷ Ie'pa iché:

—¡Moki be' dör judiowak blú, e'ma be' wák e' tsatkõ!

³⁸ Kaltak ki itso' kitule tó iché: “I' dör judiowak blú e’”, e' batsulewã Jesús tsaka.

³⁹ Etã wëm eköl àr wõtëulewã ikrus mik Jesús o'mik, e' tso' ie' chõk suluë. Ichéitõ ia:

—¡Moki be' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e', e'ma be' e' tsatkõ, ñies sa' tsatkõ!

⁴⁰ Erë iëkõl tso' wõtëulewã ie' o'mik, e' tó iëkõl uñé tã ichéitõ:

—Be' wõmenettsã ttèwã wes ie' es, erë wësua be' kã suar tã' Skëkõl yõki.

⁴¹ Moki se' weirke se' wák kueki, se' nuì kueki. Erë ie' kã wã ì sulu wamblène yës.

⁴² E' ukuökì tã ie' tó iché Jesús a:

—A Jesús, mik be' detkene s'blúie, etã kã be' éna ye' chõkwa.

⁴³ Ie' tó iüté:

* **23:16-17** Yëkuõ kèchke wële tó kuõtkéka. E' tó iché i' es: Pilato wõblar s'wõtëulewã e' õkmi eköl mik judiowak tso' Ie'pa Yépa Yërulune Egipto e' kèwõ tkõ'uk etã. † **23:30-31** Oseas 10.8 ‡ **23:34** Ttè tso' iwakyõule i' es...e' shuã, e' kã ku' yëkuõ kèchke wële kí.

—Mokj ye' tō be' a ichè tō j'ñe be' dōrawā kā buaala tso' kā jai a e' a ye' ta.

Jesús duowa
(Mateo 27.45-46; Marcos 15.33-41; Juan 19.28-30)

⁴⁴ Mik diwō de bata a, etā kā mīa ttsettseē kā wa'ñe, dō tsālī diwō de mañat ekkē. ⁴⁵ Diwō kē dalōbuneia, etā Skēkōl wé a ie'pa wā datsi' buririē ese shūkuar u blatoie, e' jchēnane shushaē. ⁴⁶ Etā Jesús tō iché aneule:

—A yēwō, ye' wikōl méat be' ulā a.

E' chéitō tā isiwa' bata tké.

⁴⁷ Roma ñippōkwak ekōl dōr capitán, mik e' tō isué, etā Skēkōl kīkékaitō tā ichéitō:

—Mokj, wēm wí sene' yēsyesē.

⁴⁸ Pē' daparke taiē isaūk, mik e'pa tō isué tō wēs Jesús blēnewā, etā ie'pa erianekā taiē tā es imíyalnerak iu a.

⁴⁹ Erē wēpa wā Jesús suule buaē ena alakōlpa manetwā ie' tā Galilea, e'pa kōs iēter ie' kī saūk erē kamiē.

Jesús nu wötēne
(Mateo 27.57-61; Marcos 15.42-47; Juan 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Wēm tso' ekōl kiē José, e' dōr kā kiē Arimatea e' wak. Arimatea ate Judea. Ie' dōr wēm buaē yēsyesē. Nies ì blúie Skēkōl tso' e' kēwō panuk ie' tso'. Ie' dōr judiowak wōkirpa e' ekōl, erē ie' tō ibikeitsé tō wēs imalepa tō Jesús wé e' dōr suluē. ⁵² Ie' mīa Pilato ska', etā Jesús nu kiéitō. ⁵³ Ie' tō Jesús nu yéttsā krus mik éwa iski tā ipatréwaitō datsi' ukuō bua'buā saruru ese wa. E' ukuōki tā ie' tō Jesús nu bléwā ákuk bine pa'alī s'nu blóie ese a. ⁵⁴ Kā tuirketke etā eno diwō batseitsekemitke, e' kuēki ie' kawōtā Jesús nu wötōkwā bet.

⁵⁵ Etā alakōlpa manetwā Jesús tā Galilea, e'pa mirwañak isaūk tō wé Jesús nu mekwā. Ie'pa tō isué tō wēs ie' nu blēne ákuk a. ⁵⁶ Mik ie'pa dene u a, etā kiō masmas tso' tē s'nu kī, ese kanewérakitō. Ie'pa tō eno diwō batseitsé wēs Skēkōl ttē dalōiēno tō ichè es.

24

Jesús shkenekane
(Mateo 28.1-10; Marcos 16.1-8; Juan 20.1-10)

¹ Erē domingo kā ñirketke, etā alakōlpa mīane Jesús pō a kiō masmas kanewétke ie'pa tō, e' mī ie'pa wā tē Jesús nu kī. ² Mik ie'pa de, etā ie'pa tō isué tō ák bērie bastkēr pō kkō a, e' rratune bánet. ³ Erē mik ie'pa dewā ákuk a, etā ie'pa tō isué tō Jesús nu kē ku'. ⁴ Ie'pa tso'ia ibikeitsōk tō wēk Jesús nu mī, e' bet tā ie'pa tō isué tō wēpa bōl de iēter ie'pa o'mik, e'pa datsi' wōñarke dalölöē. ⁵ E' tō alakōlpa suawéka taiē tā iwō éwarak dō iski. Erē wēpa e'pa tō iché ie'pa a:

—¿Iōk a' tō ie' tso' ttsē'ka, e' yuleke s'nupa shuā? ⁶ Ie' kē ku' ie', ishkenekane. Ì yē'bakitō a' a mik ibak Galilea etā, e' anú a' éna. ⁷ Ie' tō a' a iyē'bak tō ie' dōr S'ditsō Alā, e' wōmerdattsa pē' sulusipa ulā a tā iwötērdawā krus mik, e' kī kā de mañat etā ishkerdakane. ⁸ Etā ì yē' Jesús tō, e' anewane ie'pa éna.

⁹⁻¹⁰ Alakōlpa dare Jesús pō a, e'pa kiē María Magdala wak ena Juana ena María dōr Santiago mī. Nies alakōlpa skā tso'ñak ie'pa tā. Ì sué ie'pa tō pō a, e' pakéne Jesús ttekōlpa tsá dabom eyōk kī ekōl (11) e'pa a, ñies imalepa a. ¹¹ Erē ì paké alakōlpa tō e' kē wā tā' ie'pa a, e' kuēki ie'pa kē wā iklōne. ¹² Erē Pedro tunemi pō a isaūk. Mik ie' demi tā ie' tō isué ákuk shuā, etā datsi' wa Jesús nu parratewā, e' ē tkēter. Etā ie' biteane u a, e' tō ibikeitsèro tō ¿wēk imí?

Jesús ttōkatapa bōl tō ie' suéne Emaús ñalé kī
(Marcos 16.12-13)

¹³ E' diwō wa Jesús ttōkatapa bōl e' yéttsā Jerusalén michoē kā kiē Emaús ee. E' ñalé dōr kamiē kilómetro dōkā dabom eyōk kī et (11), e' ulatōk. ¹⁴ Ì tka Jesús tā Jerusalén, e' kōs pakerami ie'pa tō ñi a. ¹⁵ Ie'pa kapakōrami ñita, etā Jesús tō ie'pa kué etā ishkémi ie'pa tā. ¹⁶ Ie'pa tō isué, erē ie'pa kē a ikkayēnewā tō yi idir.

17 Jesús tō ie'pa a ichaké:

—¿Ì pakerami a' tō?

Etā ie'pa e' wöklö'wé iëter. Ie'pa eriarke taië e' wënewā iwö kī. 18 Ie'pa eköl kiè Cleofás, e' tō Jesús iüté:

—Wësua se' kos dë'rö Jerusalén kawö tkö'uk e' shua be' ë kë wā ijcher tō ì bak ee chki bökli.

19 Ie' tō ie'pa a ichaké:

—¿Ì bak?

Ie'pa iüté:

—Ì bak wëm kiè Jesús dör Nazaret wak e' tã e'. Ie' dör Skëköl tteköl buaë, diché tã' taië Skëköl wöa. Ì kë or yi a ese wé ie' tō taië sulitane wörki. Nies s'wöbla'wëitö ttè buaë mokī wa. 20-21 Sa' tō ie' pana' tō isalema Skëköl tō ie' patkë' se' dör Israel aleripa e' tsatkök. Erë sacerdotepa wökirpa ena s'wökirpa malepa, e'pa tō ie' wömëttsa ttèwā wötëulewā krus mik. E' kīie tã, ì kos wamblëne, e' kī ká de mañat etã ¿ì panemiã sa' tō? 22 Nies alakölpa welepa tso' sa' ska', e'pa tō sa' tkiwéwā. Iñe bla'mi ie'pa dare Jesús pö a 23 erë ie' nu kë ku' ee. Ie'pa tō sa' a iché tō Skëköl biyöchökwakpa de ie'pa ska', tã ichéitö ie'pa a tō Jesús tso'ne ttsë'ka. 24 E' ukuökī tã sa' wakpa welepa dare isaük tã ie'pa tō ikué wës alakölpa tō iché es, erë ie'pa kë wā Jesús sune.

25 Etã Jesús tō iché ie'pa a:

—A' kuköña darërëë. A' kë wöblar bet. Ì kos yë'atbak Skëköl ttekölpa tō e' kë klöne a' wā bet. 26 Skëköl yëkkuö tō iché tō wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' kawötã weinuk es kam ie' dö sulitane wökirie olo tã' taië e' yöki.

27 Etã ie' wák tté tso' kitule Skëköl yëkkuö kī, e' kos wā pakémiitö ie'pa a. Kewe ì kit Moisés tō, e' wā pakéitö. E' ukuökī tã ì kit Skëköl ttekölpa kos e'pa tō, e' wā pakéitö ie'pa böl a.

28 Mik ie'pa demi wé ie'pa mírö ee, etã iwër tō Jesús kī mi'keiã ñalã kī, 29 erë ie'pa tō ie' kiémi kröröë kapökrö ie'pa ska'. Ie'pa tō iché iã:

—Ká tuirketke, e' kueki be' e' tsuãt sa' ska' kapökrö.

E' kueki ie' dewā ie'pa tã weshkë.

30 Mik ie'pa e' tuléwā mesa o'mik chkök, etã ie' tō pan klö'wé ulã a tã wëstela chéitö Skëköl a tã iblatéitö méitö ie'pa a. 31 E' wö shã tã ie'pa tō isuéwā tō Jesús idir; erë bet tã ie' kë ku'ia ie'pa tã. 32 Etã ie'pa tō iché ñi a:

—Wëe', mik ie' kapaköratse se' tã ñalã wa, Skëköl yëkkuö wā pakeratseitö, e' tō se' ttsë'wé buaë ichök.

33 E' wöshã tã ie'pa e' yëttsã míyalne Jerusalén. Mik ie'pa demi ee, etã ie'pa tō Jesús ttökatapa tsã döka dabom eyök kī eköl (11) ena imalepa, e'pa kué ee ñitã. 34 E' a ie'pa iché:

—Mokī Skëkëpa Jesús shkënekane. Ie' e' kkaché Simón a.

35 Etã wëpa böl tō ì kos tka ie'pa tã ñalã wa e' paké imalepa a. Nies wës ie'pa tō Jesús suéwā, mik ie' tō pan blaté etã, e' pakéitörak.

*Jesús e' kkaché ittökatapa a
(Mateo 28.16-20; Marcos 16.14-18;
Juan 20.19-23)*

36 Ie'pa tso'ia ipakök, etã Jesús de dur ie'pa shua, e' tō ie'pa shkë'wé tté i' wa:

—As a' kawö tkö buaë.

37 Ie'pa tkirulune tō ibikeitsé tō ie'pa tso' s'wimblu saük. 38 Erë Jesús tō iché ie'pa a:

—¿Ì kueki a' tkirulune? ¿Ì kueki a' ibikeitsé bötböt? 39 Ye' ulã kī itö saü. Ye' klö kī itö saü. Ye' kö, e' wa a' isueraë tō ye' kë dör wimblu. S'wimblu kë chkã tã', kë dichéwö tã', erë a' isué tō ye' chkã tã' ye' dichéwö tã'.

40 E' chök ie' tso' ie'pa a, tã ie' tō iulã ena iklö kkaché ie'pa a. 41 Ie'pa iëteriã ttsë'nerak buaë tkirulune taië, e' kueki darërë ie'pa a iklö' tō mokī idir. E' kueki Jesús tō ie'pa a ichaké:

—¿Ì tso' a' wā ñè? 42 Etã ie'pa tō nima katuule bö' a, e' mé iã. 43 Tã ie' tō ikaté ie'pa wörki. 44 Etã ie' tō iché ie'pa a:

—Ì tka ye' tã, e' yë' ye' tō a' a, mik ye' bak a' tã etã. Ye' tō a' a iyë' tō ye' tté kos kit Moisés ena Skëköl ttekölpa tō

yëkkuö k_i ñies Salmos yëkkuö k_i, e' k_{os} kawöta wà tkök.

⁴⁵ Età ie' t_ö ie'pa er ñi'wé as ì ché Skököl yëkkuö t_ö, e' wà ar ie'pa éna.

⁴⁶ Tä ichéitö ie'pa a:

–Itso' kitule Skököl yëkkuö k_i i' es: wé pairine'bitu idi' wa a' blúie e' kawöta ttèwa, mik e' k_i ká de mañat età ishkerdakane. ⁴⁷ Ñies t_ö iché i' es: Ttè buaë pakardaë ye' tt_ö wa Jerusalén wakpa a kewe, e' itök_i ipakardaë ká ulitane wakpa a. Ttè buaë e' dör t_ö wépa er mane'wé Skököl a, esepa k_i ie' t_ö ì sulu wamblérakitö e' nuí olo'yeraë. ⁴⁸ Ì k_{os} tka ye' ta, e' sué a' t_ö, e' pakök a' kawöta sulitane a. ⁴⁹ Ye' yé kablé' Wiköl Batse'r muk a' a, e' patkeraë ye' t_ö a' a. Ie' datse ká jai a, e' döraë a' k_i idiché taië wa, e' panú íe Jerusalén.

Jesús míane ká jai a

(Marcos 16.19-20)

⁵⁰ E' ukuök_i ta Jesús wa ittökäta mítsér tsinet Betania. Eë Jesús ulà kéka ta ie' er buaë ché ie'pa a. ⁵¹ Ie' tso'ia ie'pa a er buaë chök ta ie' butséka mía ká jai a ie'pa wörki. ⁵² Ie'pa t_ö ie' dalöié taië, e' ukuök_i ta ie'pa míane Jerusalén ttsë'nerak buaë. ⁵³ Kékraë ie'pa tso' Skököl kikökka iwé a.

Jesús Tté Buaë Kit Juan tö Juan

Yëkkuö i' kit Juan tö e' dör Jesús ttökatapa dabom eyök k_i bö_l e' eköl. Yëkkuö i' k_i Juan tö Jesús ttökata eköl tté cheke (13.23; 19.26; 20.2,21; 7.7, 20, 24). E' kièitö "Jesús ttökata dalër tajë iëna e'." Ibikeitsèsö tö Juan wák tso' e' chök es. Ie' dör Israel aleri. Ie' ena iël Santiago e'pa ki' Jesús tö ittökataie. Ie'pa bak kaneblok nima kli'uk. Ie'pa bak senuk batsöri tajë me'r Galilea e' o'mik tsinet. Iklö'wésö tö yëkkuö i' kit ie' tö Jesús kune' e' k_i duas de dabom paryök ena suliyök e' shu ulat (80-90 DC).

Ie'pa tö ibikeitsè tö ie' tö ikit Israel aleripa bak senuk bánet Israel esepa a. Juan 20.31 ee ie' tö se' a ikkachè tö ië ie' tö yëkkuö i' kit. E' tö ichè i' es: yëkkuö i' kitule as a' tö iklö'ù tö Jesús dör Skëköl Alà pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. Nies ikitule as sene michoë dö a' ulà a' a' erblö ie' mik e' wa. Es Juan tö ikit. Yëkkuö i' k_i ie' tö se' a ikkachè bua'iewa tö Skëköl dör Jesús Yë.

Mik Juan wötënewa s'wöto wé a dayë nane kiè Patmos ee etä ie' dewatke këkëlaie. Mik ie' bak ee, etä Jesús tö ie' ka' yëkkuö kiè Apocalipsis e' shtök. Nies ie' tö yëkkuö tsitsirla skà kit döka mañat.

Skëköl Ttö yöne s'ditsöie

¹ Tsawe ta eköl kiè Skëköl Ttö e' tso'tke. Ie' tso' Skëköl ta, nies ie' dör Skëköl. ² Kenet ie' tso'tke Skëköl ta. ³ Skëköl tö iyi ulitane yö' ie' ta ñita. Kë ì ku' ká i' k_i, e' kë yöneñak ie' wa. ⁴ Ie' dör sene michoë e' wák. Ie' dör wes bö'wö es, e' tö se' er ñi'wëke. ⁵ Bö'wö ñe' tö se' er suluë tso' wes stui a es e' ñi'wëmir. Kë ì sulu e' alöpaka iki.

⁶ Wëm eköl patkë'bitu Skëköl tö e' kiè Juan. ⁷ E' dë'bitu yi dör bö'wö ñe' ttekölle itté pakök as sulitane erblö imik Juan tö itté pakeke e' wa. ⁸ Ie'

wák kë dör bö'wö ñe', erë ie' dë'bitu itté pakök.

⁹ Yi dör bö'wö ñe' e' dör bö'wö chökle datse ká jai a sulitane er ñi'woie e'. ¹⁰ Ká i' kos yö' Skëköl tö ie' ta ñita, erë mik idë'bitu ká i' a, etä ká i' wakpa kë éna iane tö yi dör ie'. ¹¹ Ie' dë'bitu iwák ká a ena iwák ditséwöpa a, erë e'pa kë wa ikinewa. ¹² Erë wépa tö ikiéwa ta ierblé imik, esepa a kawö méitö as idörak Skëköl ala'rie. ¹³ Ie'pa de Skëköl ala'rie, erë e' kë dör wes se' ala'r kurke yé wa mi wa es. Ie'pa de Skëköl ala'rie ie' wák er wa.

¹⁴ Wé kiè Skëköl Ttö ñe' yöne s'ditsöie ta isene' sa' shua. Ie' dör Skëköl Alà eköl è e'. Ie' wa Skëköl er buaë chö se' a ena wes Skëköl dör moki, e' kos kkayëne se' a. E' su' sa' tö. ¹⁵ Juan tö ie' tté paka' ta ichéitö aneule: "Wëm i' yö'yö a' a' mik ye' iché tö wëm eköl daia ye' ukuöki s'pattök ye' skéie, e' tso'tke ká iaiä ye' yöki, e' kuëki ie' dör buaë ichökle ye' tsata."

¹⁶⁻¹⁸ Skëköl tté dalöiëno e' mène Moisés wa. Erë kos Skëköl er buaë chö se' a ena wes ie' dör moki e' jchenewa sa' wa Jesucristo wa. Kë yi wa Skëköl suule iwöbla wa, erë ilà eköl è tkërie iyé ta, e' dör nies Skëköl, e' tö iyé kkaché se' a. E' kuëki ie' dör er buaë chökwak. Ie' er buaë k_i ché se' a tajë shute.

Juan dör S'wöskuökwak e' tö Jesucristo tté pakè

(Mateo 3.11-12; Marcos 1.7-8; Lucas 3.15-17)

¹⁹ Judiowak wökirpa tö sacerdotepa ena Leví aleripa, e'pa wëlepa patké Juan ska' ichakök: "¿Yi dör be'? ¿Be' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'?" ²⁰ Juan kë wa iblëne. Ie' tö ie'pa iuté yösyësë:

—Ye' kë dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'.

²¹ Ie'pa tö iskà chaké:

—E'ma ¿be' dör yi? ¿Be' dör Skëköl tteköl bak kiè Elías e'?

Juan tö ie'pa iuté:

—Au, ye' kë dör ie'.

Ie'pa tö iskà chaké:

—¿Be' dör Skëköl tö iyë'at tö itteköl skà datse e'?

Etā Juan tō iūté:

—Au, ye' kē dör ie'.

²² Etā ie'pa tō iskà chaké ia:

—E'ma, ¿be' dör yi? Sa' kī ikiane jchenowā yēsēsē chēne yi tō sa' patké e'pa a. E' kuēkī ichō sa' a tō ¿yi dör be'?

²³ Juan tō ie'pa iūté:

—Ye' dör wé yē' Skēköl tteköl Isaías tō e'. Ie' tō iyē': 'Ká sir poē wé kē yi serku' eē yile ttōraē aneule, e' tō icheraē: A' er mane'ú Skēköl datse e' yōkī. E' dör wes ñalā yuēsō yēsēsē ie' yōkī es.*

²⁴ Etā wépa patké fariseowakpa tō ttök Juan tā, ²⁵ e'pa tō ie' a iskà chaké:

—Be' kē dör wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e', be' kē dör Elías, be' kē dör Skēköl tteköl ñe', e'ma ¿i kuēkī be' tō s'wōskueke?

²⁶ Ie' tō iūté:

—Ye' s'wōskueke di' a, erē eköl dur a' shua kē ijcher a' wā tō yi idir, ²⁷ e' dōraē ye' ukuōkī kanēblök ye' skéie. Ie' dör kēkē taiē ye' tsatā, e' kuēkī ie' klökkuō kicha ē kē wōtsēnanuk ye' siarla e' a.

²⁸ E' kos tka Betania. Ká e' atē di' kiē Jordán e' wışhet. Eē Juan tso' s'wōskuök.

Jesús dör Skēköl obeja jchēne e'.

²⁹ Bule es tā Juan tō Jesús sué tō idatse ie' ska' tā ichéitō: “Isaú. Wī idatse e' dör Skēköl obeja pupula patkébitū jchē ì sulu wambleke sulitane tō e' nuí olo'yoie e'. ³⁰ Ie' wī paka' ye' tō a' a mik ye' tō iyē': 'Eköl doia ye' ukuōkī, e' tso'tke ká iaiaē ye' yōkī, e' kuēkī ie' dör buaē ichōkle ye' tsatā.’

³¹ Ye' wák kē wā ijcher bua'iewā tō yi dör ie', erē ye' tō s'wōskueke as Israel aleripa wā ijcherwā tō yi dör ie'.”

³² Ñies Juan tō iché: “Ye' isué tō Wiköl Batse'r datse ká jai a nubölie, e' atē ie' a. ³³ E' yōkī ye' kē wā ijcher tō yi idir, erē Skēköl tō ye' patké' s'wōskuök di' a, e' tō ye' a iyē': 'Yī kī Wiköl batse'r de atē ie' a, e' dör wé tō a' iekewā Wiköl Batse'r a e' wák.’ ³⁴ E' sué ye' tō, e' kuēkī ye' tō iché a' a tō ie' dör Skēköl Alà ichōkle.”

Jesús ttōkatapa tsá

³⁵ Bule es tā Juan durne eē tā ie' ta ittōkatapa de bōl. ³⁶ Mik Juan tō isué tō Jesús damiā e' wa, etā ie' tō iché ie'pa a:

—jWēm wī dör Skēköl obeja pupula patkébitū jchē se' skéie e'!

³⁷ Ì ché Juan tō, e' ttsé Juan ttōkatapa bōl tō, etā e'pa míyal Jesús itōkī. ³⁸ Jesús e' wōtréene tā isué tō idatserak ie' itōkī tā ichakéitō:

—¿I kiane a' kī?

Ie'pa tō iūté:

—A Rabí (judioie ttē e' wà kiane chē s'wōbla'ukwak), ¿wé be' serke?

³⁹ Etā ie' tō ie'pa iūté:

—A' shkō isaük.

Etā ie'pa míyal ie' tā, tā wé ie' serke, e' sué ie'pa tō. Mik ie'pa míā ie' tā etā diwō detke tkēl. Ie'pa e' tséat ie' ska' dō katuirketke ekkē.

⁴⁰ Ittōkatapa bōl tō Juan ttō ttsē' tā imineyal Jesús itōkī, e' eköl kiē Andrés, e' dör Simón Pedro ēl. ⁴¹ E' ukuōkī bet tā Andrés tō iēl Simón e' kué tā ichéitō ia:

—Wé pairine'bitū idi' wa s'blúie, e' kué sa' tō. (“Wé pairine'bitū idi' wa s'blúie” e' kiē judioie “Mesías” ena griegoie ikiē “Cristo”).

⁴² E' ukuōkī tā Andrés wā Simón mítser wé Jesús tso' eē. Mik Jesús tō Simón sué, etā ie' tō iché ia:

—Be' dör Simón, Juan alà, erē be' kirdaē Cefas (griegoie s'kiē Pedro, e' wà kiane chē ák.)

Felipe ena Natanael e'pa kié Jesús tō ittōkatapaie

⁴³ Bule es tā Jesús tō ibikeitsé tō “ye' mi'keā Galilea.” Kam ie' mi' e' yōkī tā ie' tō Felipe kué tā ichéitō ia:

—Be' shkō ye' tā ye' ttōkataie.

⁴⁴ Felipe dör ká kiē Betsaida e' wak. Andrés ena Pedro e'pa serke ñies Betsaida. ⁴⁵ Felipe tō Natanael kué tā ichéitō ia:

—Wé pairine'bitū idi' wa s'blúie kit Moisés ena Skēköl ttekōlpa tō yēkkuō kī, e' wák kué sa' tō. Ie' dör Jesús, José serke Nazaret, e' alà.

⁴⁶ Natanael tō iché:

* 1:23 Isaías 40.3

—¿Ì buaë döttsami Nazaret?
Felipe tö iché ia:

—Be' shkõ sa' ta, ta iwà saú.

⁴⁷ Mik Jesús tö isué tö Natanael datse ta ichéitö:

—Wëm wí e' je' dör Israel aleri bua'ie. Ie' kë kachõta'.

⁴⁸ Natanael tö ie' a ichaké:

—¿Ì be' a ichök tö ye' dör es?

Ie' tö iüté:

—Ye' kë ku' dur ee, erë kam Felipe tö be' kiõ, e' yökí ye' tö be' su' higuera klõ dikia.

⁴⁹ Natanael tö iché ie' a:

—A S'wõbla'ukwak, ¡Be' dör Skëköl Alà ichök! ¡Be' dör Israel aleripa blú ichök!

⁵⁰ Jesús tö ie' iüté:

—Ye' be' a iché tö “ye' be' su' higuera klõ dikia,” ¿e' ã kueki be' erblé ye' mik? Erë e' tsata be' tö ikí sueraia.

⁵¹ Ñies ie' tö iché:

—Mokí ye' tö a' a iché tö ká jai sueraë a' tö áie ta a' isueraë tö ye' dör S'ditsö Alà e' dör wes klökata† es shkokaië ká jai a, e' ki Skëköl biyöchökwakpa shkõke wo'k wa'k.

2

Ulabatsè kéwö tkõ'weke Caná

¹ Böiki es ta ulabatsè Caná ate Galilea ee, ee Jesús mì tso'. ² Ñies Jesús ena ittökatapa kiule, e'pa de ulabatsè e' kéwö tkõ'uk. ³ Mik ie'pa vino enewa, eta Jesús mì tö iché ie' a:

—Vino enewa.

⁴ Jesús tö ie' a iché:

—¿Iõk be' tö e' ché ye' a? Kam ye' kéwö dö iwà kkachõie tö yi dör ye'.

⁵ Eta imì tö iché íyi watiökwakpa a:

—Ì kos chekeitö a' a, e' ú a' tö es.

⁶ Ee skaú tso' teröl (6) judiowak e' batse'ukerak Skëköl a, e' dí dapa'woie. Skaú ek ã a di' choká galon dõkã dabom böyök (20) õ dabom mañayök (30) ekkë. ⁷ Jesús tö iché watiökwakpa a:

—Skaú ikkëpa wà iõkã chië di' wa.

Ta watiökwakpa tö iwà iékarak es. ⁸ Eta Jesús tö iché iarak:

—I' ta itsá yõttsa elkela ta itsúmi ikéwö tkõ'uk wökir a pattse.

Es ie'pa tö iwé. ⁹ Eta iwökir tö di' yöne vinoie e' pattsé. Ie' kë wa ijcher tö wé vino e' datse (erë watiökwakpa tö di' yéttsa, e'pa ã wa ijcher tö wé idatse.) E' kueki ie' tö wëm ulabatske, e' kié ¹⁰ ta ichéitö ia:

—Sulitane wöblane vino bua'iewa, ese watiök kewe. Mik s'kiulepa tö iyé tajë, eta vino ëse watieke. Erë be' tö vino bua'ie blé, ikkë erpa be' tö iwatieke.

¹¹ I' wé Jesús tö Caná ate Galilea ee, e' dör ì kë or yi a ese tsá o' ie' tö. E' wa ie' tö ilo tajë, e' kkaché ie'pa a, ta ittökatapa erblé ie' mik.

¹² E' ukuöki ta ie' mía imì ta, iëlpa ta, ñies ittökatapa ta, ká kië Cafarnaúm ee. Ee ie'pa e' tséat ká böt ká mañat ekkë alè.

*Jesús tö Skëköl wé batse'wé
(Mateo 21.12-13; Marcos 11.15-18;
Lucas 19.45-46)*

¹³ Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kéwö tkõ'wé dökewatke tsinet, e' kueki Jesús mía Jerusalén kawó e' tkõ'uk. ¹⁴ Mik ie' de Skëköl wé pamik, eta ie' tö obeja ena bakala pupula ena nuböl ese wataukwakpa kué. Ñies inuköl mane'ukwakpa* kuéitö tuldak imesa o'mik. ¹⁵ Ta ie' tö tsa' tréwa, e' wa ie' tö íyi wataukwakpa kos tré'wéyal iobeja ibakala tso' kos e' ta. Ñies inuköl mane'ukwakpa inuköl tuléttsaitö ta imesa trélurka. ¹⁶ Ie' tö iché nuböl wataukwakpa a:

—¡Íyi i' yölor seraá! ¡Kë ye' Yë u klõ'warwa a' íyi watuöie!

¹⁷ E' ukuöki ta ittökatapa éna ianewa tö Skëköl yëkkuö tö iché: “Be' u dalër tajë ye' éna, e' tsatkeraë ye' tö dö ye' duõwa ekkë.”

¹⁸ Judiowak wökirpa tö ichaké Jesús a:

† **1:51** Génesis 28.11 saú. * **2:14** inuköl mane'ukwakpa: Inuköl tso' Skëköl wé a, e' dör kuá'ki, kë dör inuköl tso' judiowak wa íyi tuöie bánet ese. E' kueki yi tö íyi tuéke ee, ese kawõtã ie'pa inuköl mane'uk inuköl ñe'se wa.

—Ì kē or yi a ¿e' wése wèmi be' tò sa' a iwà kkachöie tò be' wà kawö ta' íyi ikkē woie?

¹⁹ Ie' tò iiuté:

—U i' tkéttsa a' tò, e' ta böiki es ta ye' tò iyuékane.

²⁰ Ie'pa tò iché ia:

—U i' kané dör duas dabom tkëyök kí teröl (46), eta ¿wes iyuékami be' tò ká mañatk è?

²¹ Erë u cheke ie' tò, e' dör iwák e' chöke. ²² E' kuëki mik ie' shkenekane, eta ittökatapa éna ianewa tò ie' tò iyè' es. E' kuëki ie'pa tò Skëköl yëkkuö ena ì yè' Jesús tò e' klö'wé.

Jesús wà sulitane er sùule buaë

²³ Mik Jesús tso' Jerusalén Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kèwö tkö'uk, eta ì kē or yi a ese weke ie' tò taië. E' kuëki taië pè' erblé ie' mik. ²⁴ Erë ie' wà ie'pa er sùule buaë, e' kuëki kē ie' erblène ie'pa mik. ²⁵ Ie' wák wà ijcher buaë wes sulitane er dör. E' kuëki kē yi a ì yënuke ie' a tò wes se' er dör.

3

Jesús ena Nicodemo tté ñita

¹ Wëm tso' eköl kiè Nicodemo, e' dör judiowak wökirpa eköl. Ie' dör fariseowak. ² Ká et nañewe ie' de Jesús ska' ta ichéitö ia:

—A S'wöbla'ukwak, ì kē or yi a ese weke be' tò. Skëköl kē kúpa be' ta, e'ma kē be' a ì onuk. E' kuëki sa' wà ijcher tò ie' tò be' patkè' sa' wöbla'uk.

³ Jesús tò iché ia:

—Mokí ye' be' a iché tò yi kē ská kunene etökichane, ese kē döpa wà ì blúie Skëköl tso' e' a.

⁴ Nicodemo tò ie' a ichaké:

—Mik s'de kèchke, eta ¿wes s'kürmine etökichane? ¿Wes s'mi' miwane s'mi shua, e' kürmi etökichane?

⁵ Jesús tò iiuté:

—Mokí ye' be' a iché tò yi kē kune di' wa ena Skëköl Wiköl wa, ese kē döpa wà ì blúie Skëköl tso' e' a. ⁶ S'kune s'mi wa s'yé wa ese ser wes s'ditsö

ser es, erë yi kune Skëköl Wiköl wa, ese ser wes Skëköl ser es. ⁷ Ye' tò be' a iché tò be' kawöta kunukne etökichane. ¿Wes e' tò be' tkiwëmi?

⁸ Ì wakanewëke Skëköl Wiköl tò se' a, e' dör wes siwá' bitsirke ká wa'ñe es. E' blar ttsésö, erë wé idatse ena wé imirö e' kē jcher s'wá. Es itkoke sulitane kune Skëköl Wiköl wa e'pa ta. Se' wà ijcher tò ie'pa kunene Skëköl Wiköl wa, erë kē se' wà ijcher wes iwá tköke.

⁹ Nicodemo tò iskà chaké:

—¿E'ma ima iwà dör?

¹⁰ Eta Jesús tò iiuté:

Be' dör s'wöbla'ukwak dalöiërta' taië Israel aleripa shua ese, erë ¿wes be' kē wà íyi ikkē jcher? ¹¹ Mokí ye' tò be' a iché tò ì jcher sa' wà, e' cheke sa' tò a' a, ñies ì sué sa' tò, e' pakeke sa' tò, erë a' kē éna sa' ttö klö'wak yës. ¹² Íyi tso' ká i' kí, ese wa ye' tò ikleeke a' a, erë e' kē klö'wè a' tò. Ye' mú tò ipaké íyi tso' ká jai a ese wa kē kleaule, e'ma ¿wes e' klö'wëmi a' tò?

¹³ “Ké yi mine'ka ká jai a ese dene ká i' a. Erë ye' dör S'ditsö Alà, e' datse ká jai a, e' kuëki íyi tso' e'e' jcher sera a ye' wà buaë. ¹⁴ Mik Israel aleripa bak ká wé kē yi serku', ese kē a, eta Moisés tò tabechka yué tkabè diökölíe,* e' batséwaitö kalka mik ta itkéka. Es ñies, ye' dör S'ditsö Alà, e' kawöta tkèka kal mik ¹⁵ as wépa erblé ye' mik, esepa ulà dö sene michoë e' ska'.” Es Jesús tò iché Nicodemo a.

Skëköl éna sulitane dalër

¹⁶ Skëköl éna ká ulitane wakpa dalër taië. E' kuëki ie' alà eköl è, e' me'ttsaitö ttèwà se' skéie, as yi erblé imik esepa kē duöwà aishkuö ta, e' skéie sene michoë dö iulà a. ¹⁷ Skëköl kē wà ilà patkène ká i' a se' kichatöktsa. E' skéie ipatkè'itö se' tsatkök.

¹⁸ “Yi erblé Skëköl Alà mik, ese kē kichatène. Erë yi kē erblène imik, ese kē erblène Skëköl Alà eköl è e' mik,

* **3:14** Moisés tò tabechka yué tkabè diökölíe: Israel aleripa ukyëne Skëköl kí ena Moisés kí. E' nuñie Skëköl tò tkabè patkè' ie'pa ttökulur. Erë Skëköl tò iyè' Moisés a tò tabechka yuö tkabè diökölíe ta ibatsöwà kalka mik as wépa duökewatke esepa isàü ta ibuarne. Números 21.4-9 saü.

e' kueki ikichatēnettsatke. ¹⁹ Skëköl Alà dē'bitu ká i' a, e' dör wes bö'wö es se' er ñi'woie. Erë s'tso' i' sulu wamblök, esepa dör wes s'tso' stui a es, e' wa ie'pa wöbatsö bua'ie. Ie'pa kë kī ie' kiane. E' kueki wépa kë erblēne ie' mik, esepa kichatēnetke. ²⁰ Wépa tō i' sulu wambleke, esepa éna sulué Skëköl Alà ar. Ie'pa kë kī Skëköl Alà ttē kiane ttsè as i' sulu wamblekerakitō, ese wà kë kkayërwa. E' dör wes s'tso' stui a kë shkakwà bö'wö olo ska' es. ²¹ Erë wépa serke wes Skëköl ttē moki tō ichè es, esepa kī Skëköl Alà kiar buaë. Ie'pa dewa buaë Skëköl Alà dör wes bö'wö es e' ska' iwà kkachoie tō i' wëke ie'pa tō, e' wëkerakitō Skëköl batamik."

Juan S'wöskuökwak tō iché tō Jesús dör ie' tsata

²² E' ukuöki tã Jesús míã Judea ittökatapa tã. Eë ie' e' tséat ká taië ie'pa tã s'wöskuök. ²³ Ñies Juan tso' s'wöskuök ká kiè Enón eë, eë di' tso' taië e' kueki. Ká e' atë tsinet Salim. Pë' döke ie' ska' tã ie' tō ie'pa wöskueke. ²⁴ (Íyi ikkë kaneone kam ie' wötërwa s'wöto wé a, e' yöki.)

²⁵ Erë ie' ttökatapa wélepa ñi' iütémi judiowak eköl tã, ie'pa e' batse'uke di' wa, e' tté kī. ²⁶ E' kueki ie'pa míyal Juan ska' tã ichéitō iã:

—A S'wöbla'ukwak, wëm dë' be' ska' Jordán di' wishet yë' be' tō, e' wák tso' s'wöskuök tã sulitane mi'ke ie' tã. ¿E' kë tō be' tsiriwè?

²⁷ Juan tō iüté:

—Au, e' kë tō ye' tsiriwè. Skëköl kë wã se' a ikéwö mène, e' tã kë se' a i' onuk yës. ²⁸ Ye' tō iyè' tō 'ye' kë dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e', erë ye' patkēne'bitu ie' yöki keweie, e' ttsé' a' wákpa tō buaë. ²⁹ Mik ulabatske, etã alaköl dör iwëm icha. Etã iwëm sini' tso' eë, ese tō wëm ttō ttsé, etã e' tō ie' ttsé'wé buaë. Ye' dör wes wëm sini' es. E' kueki ye' ttsé'ne buaë i' ñe' tō sulitane mi'ke Jesús tã. ³⁰ Ie' kawöta kikëka taië ye' tsata, e' skéie ye' ké e' wöökwa diöshet.

Jesús datse ká jai a

³¹ Yi datse ká jai a, e' dör sulitane tsata. Wépa tso' ká i' kī, esepa dör ká i' wakpa, i' tso' ká i' kī, ese ë cheke ie'pa tō. Erë yi datse ká jai a e' dör sulitane tsata. ³² I' suule ie' wã ena i' ttséule ie' wã ká jai a ese pakekeitō, erë pë' kibiiepa kë wã ie' tté klöone. ³³⁻³⁴ Yi patkē'bitu Skëköl tō e' a Skëköl Wiköl mène taië shute, e' kueki ie' tō Skëköl ttō pakékene. E' kueki wépa tō ie' tté klö'wé, e' wa esepa tso' ichök tō Skëköl tté dör mokië. ³⁵ S'yë éna ilà dalër taië, e' kueki íyi ulitane méatitō iulã a. ³⁶ Wé erblé Skëköl Alà mik, ese ser michoë. Erë wé kë tō Skëköl Alà ttō iütè, ese kë ulà döpa sene michoë ska'. E' skéie Skëköl késik me'rie iki.

4

Jesús tté alaköl eköl tã Samaria

¹⁻³ Fariseowakpa tō ittésé tō Jesús klépa kī iërke ena s'wösurkerak taië Juan tō s'wöskué e' tsata. (Erë Jesús wák kë wã s'wösune, ittökatapa tō s'wöskué.) Mik i' cheke ie'pa tō e' ttsé Jesús tō, etã ie' e' yéttsã Judea míãne Galilea.

⁴ Erë ie' ittésé tō ie' kawöta shkótkö Samaria. ⁵ Ie' ena ittökatapa de ká atë Samaria kiè Sicar eë. Eë tsinet ká me' Jacob tō ilà José a, e' atë. ⁶ Di' bi' Jacob tō ká iaiaë e' tso' eë. Eë Jesús demi tã ishtrinewa. Ie' e' tkéser di' biule e' kkömik etã diwö döketke bata a. ⁷⁻⁸ Jesús ttökatapa míyal Sicar chkewö taük ñè. E' dalewa alaköl eköl dör Samaria wak, e' debitu di' tsuk tã Jesús tō iché iã:

—A tayë, be' we'ikèyö, di' kakmú ñã yè.

⁹ Ie' tkinewa tã iütéitō:

—Be' dör judiowak, ye' dör Samaria wak. ¿Wes be' tō ye' a di' kieke? (Jud-iowak ena Samaria wakpa kë wö dör ñi' mik, kë döta'wã ñi' ska', e' kueki alaköl tō iüté es.)

¹⁰ Jesús tō iüté:

—I' meke Skëköl tō se' a éme ena yi dör ye', e' jchenúpa be' wã, e' ma be' tō ye' a di' kieraë tã di' tō sene meke siã ese meraëyö be' a.

¹¹ Alaköl e' tō Jesús a iché:

—A kékëpa, be' kě wā tkā' ku' di' i' yottsā, ñies di' i' tso' iskië. ¿Wé be' tō di' e' kuèmi mè ye' a? ¹² ¿Ima be' tō ibikeitsè? Se' yě bak dör Jacob, e' tō di' i' me'at sa' a. Di' i' ya' ie' wák tō ena ila'r tō ñies iyyiwak. ¿Be' tō ibikeitsè tō be' dör ie' tsata?

¹³ Jesús tō ie' iüté:

—Wépa tō di' i' yé esepa er sirdane.

¹⁴ Erë wépa tō di' meke ye' tō e' yé, esepa kě er sirpaiane yës. Di' e' dör ie'pa er a wes di' tskirke wötuō taië es, e' tō sene michoë meraë ie'pa a.

¹⁵ Eta alaköl tō iché ia:

—A kékëpa, di' e' mú ye' a as kě ye' er siria, ñies as kě ye' döia di' watsuk ië.

¹⁶ Jesús tō iché ia:

—Be' yú, be' wëm kiök ta be' kiéne.

¹⁷ Eta alaköl tō iüté:

—Ye' kě wëm ta'.

Jesús tō iché ia:

—Buaë be' iché tō kě be' wëm ta'.

¹⁸ Be' ulabatsule sketökicha ta i'ñe ta be' wā itso', e' kě ta' be' ulabatsule. I ché be' tō, e' dör moki.

¹⁹ Eta alaköl tō iché ie' a:

—A kékëpa, ye' tō isué tō wësua be' dör Skëköl tteköl. ²⁰ Sa' dör Samaria wakpa, e' kékëpa bak ká iaiaë, e'pa tō Skëköl dalöie e' wakaneo' kabata i' ki. Erë a' judiowak tō icheke tō s'kawöta e' kanéuk Jerusalén ë.

²¹ Eta Jesús tō iüté:

—A tayë, ye' ttö klö'ú. Kawö döraë ta Skëköl dalöie e' wakaneo' rdaë ká wa'ñe, kě dör kabata i' ë ki ö Jerusalén ë a. ²² A' tō Skëköl dalöieke, erë e' kě jcher a' wā buaë. Erë s'atsatker tté e' datse sa' dör judiowak ditséwö wa, e' kuëki sa' wā ie' jcher buaë.

²³ S'yë dalöiökwakpa chökle, esepa tō ie' dalöieraë mokië iWiköl wa. E' kəwö döketke, moki idetke i' ta. ²⁴ Skëköl dör wiköl, kě wërta'wā, e' kuëki wépa tō ie' dalöieke esepa ké idalöiök mokië wes ie' ki kiane es iWiköl wa.

²⁵ Eta alaköl tō iché:

—Ye' wā ijcher tō wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' datse (e' kië “Cristo” griegoie ena “Mesías” hebreoie). Mik ie' de eta ie' tō iyi ulitane wà pakeraë se' a.

²⁶ Jesús tō ie' a iché:

—E'ma e' dör ye' tso' ttök be' ta e'.

²⁷ E' wöshā ta ittökātapa debituë.

E'pa tō Jesús sué kapakök alaköl ta, e' tō ie'pa tkiwéwā taië. Erë kě yi kësik dë'ka ichakök ie' a tō “¿i kiane be' ki?” ö “¿iök be' tso' kapakök alaköl se' ta?”

²⁸ Eta alaköl tō iskau méat tkër ee ta imiane wé iu tso'rak ee, ta ichéitö e' wakpa a:

²⁹ —Mishka wëm dur eköl e' sauk.

I sulu kos wamblë'yö, e' chéitö ye' a seraa. ¿Ie' alè dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'?

³⁰ Eta ká e' wakpa biteyal Jesús we-blök. ³¹ E' dalewa Jesús ttökātapa tō iché ia:

—A S'wöbla'ukwak, be' chkö.

³² Erë Jesús tō ie'pa a iché:

—Ye' wā chkè tso', e' kě suule a' wā.

³³ Ie'pa ñi chakérak:

—¿Yile wā chkè debitu ie' a ñè?

³⁴ Erë Jesús tō ie'pa a iché:

—Ye' chkè dör, yi tō ye' patkë', e' ttö iütök ena kanè me'itö ye' a, e' eukwa seraa.

³⁵ A' wā tté tso' e' tō iché: ‘Kawö kianeia si' tkël eta iyyiwö tso'tke shtë'; erë ye' tō a' a iché tō pë' datse taië e'pa weblö. Ie'pa dör wes iyyiwö alinetke tso'tke wë'iaë ténuk es. Ie'pa tso'tke erblök ye' mik. ³⁶ Wépa tō ie'pa kimeke erblök ye' mik, esepa dör wes iyyiwö shtökwakpa es, e' ské döraë ie'pa ulà a. Ñies wépa shteke ie'pa tō, esepa ulà a sene michoë döraë. Es wépa dör wes iyi kuatkökwakpa es ena wépa dör wes iyyiwö shtökwakpa es, esepa ttsë'rdaë buaë ñita. ³⁷ Pë' tō icheke: ‘wele tō ikuatkeke, skà tō iwöshteke.’ Ttë e' dör moki. ³⁸ Ye' tō a' patkë'mi iyyiwö shtök wé a' kě wā ikuatkëule ee. Eë o'ka kanëblë', erë iwà de buaë a' ulà a.

³⁹ Alaköl e' tō ipaké Samaria wakpa a: “I sulu kos wamblë'yö, e' chéitö ye' a seraa.” E' kuëki Samaria wakpa taië serke ká e' a, e'pa erblé Jesús mik.

⁴⁰ Eta mik Samaria wakpa de Jesús ska', eta ie'pa kköché ie' a ta ichéraitö ia:

—Be' e' tsúat sa' ta.

Ie' e' tséat ie'pa ta ká böt. ⁴¹ Ie' kapaköke ie'pa ta, e' kueki ie'pa ki dapané taië erblök ie' mik. ⁴² Eta ichéakitö alaköl a:

—Sa' erblé ie' mik e' kë dö'r be' tö sa' a iché, e' ë kueki. I'ñe ta' sa' wákpa tö ittö ttsé, e' kueki sa' tö iklö'wé tö moki ie' dö'r sulitane tsatkökwak.

Jesús tö blu' kanè kueblu eköl e' alà bua'wéne

(Mateo 8.5-13; Lucas 7.1-10)

⁴³ Böiki es ta Jesús e' yéttsa Samaria e' michone Galilea. ⁴⁴ Ie' tö iyè': Skököl tteköl kë dalöiërta' iwák ká ki. ⁴⁵ Mik ie' demi Galilea eta ká e' wakpa tö ikiéwa er bua' wa. Mik ie'pa dö'rö Jerusalén Judiowak Yépa Yérulune Egipto e' kéwö tkö'uk, eta i kos buaë o' Jesús tö, e' su' ie'pa tö. E' kueki ie'pa tö ikiéwa er bua' wa.

⁴⁶ Jesús dene Caná ate Galilea wé ie' tö di' yö' vinoie eë. Ká e' blú kanè kueblu eköl tso' Cafarnaúm, e' alà kirinewa taië. ⁴⁷ Mik ie' wa ijchenewa tö Jesús tso' Judea, e' dene Galilea, eta ie' mía Jesús ska' ta ikköché ia:

—Mishka Cafarnaúm ye' alà duökewatke e' bua'ukne.

⁴⁸ Ie' tö iüté:

—Wësua i kë or yi a ese kë one ye' wa a' a iwà kkachoie tö yi dö'r ye', e' ta kë a' erblöpa ye' mik.

⁴⁹ Erë blu' kanè kueblu tö iché ia:

—A këkëpa, mishka bet kam ye' alà duöwa e' dalewa.

⁵⁰ Jesús tö iché ia:

—Be' yúne be' u a. Be' alà serdaia.

Ie' tö Jesús ttö klö'wé mokië ta ie' míane iu a. ⁵¹ Kam idömine u a, eta ikanè mésopa tö ikué ñala ki ta ie'pa tö ie' a iché:

—Be' alà buanene.

⁵² Ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿Diwö wekkë ye' alà buanémine?

Ie'pa tö iüté:

—Chki diwö bata rrate ekkë.

⁵³ Iyë éna iane tö diwö ekkë Jesús tö iyè' ie' a tö be' alà serdaia. E' kueki ie' ena iyamipa kos e'pa erblé imik.

⁵⁴ Jesús tso' Galilea, i' ta, i kë or yi a ese wéitö bötökicha eë.

5

Jesús tö wëm kraulewa bua'wéne

¹ E' ukuöki ta judiowak tso' kawö tkö'uk Jerusalén, eë Jesús mía. ² Jerusalén di'dape kuoie me'r ukkö kië Obeja Ukkö e' o'mik tsinet. Di'dape e' kië hebreoie Betsata, e' kkömik úla tso' skel. ³⁻⁴ Úla ekkë a taië s'kirirke esepa tso'. E'pa welepa kë wöbla wawër, welepa kë shko, welepa kraulewa. Ie'pa tso' ipanuk tö as di' wötir.* ⁵ Ie'pa shua wëm tär eköl kraulewa. Ie' kirinemi e' ki duas de dabom mañayök ki pàköl (38). ⁶ Jesús tö isué tär eë. Ie' wa ijchenewa tö ká iaiäe ikinemi. Eta ie' tö wëm kraulewa e' a ichaké:

—¿Be' ki ikiane tö be' buarne?

⁷ Eta ikinirke tö ie' iüté:

—A këkëpa, kë yi ku' ye' kimuk e' iowa di' a mik iwötirke eta. Bitökicha ye' e' iakwa, eta yile e' iéwatke ye' yöki këwe.

⁸ Jesús tö ie' a iché:

—Be' e' koka, be' ka'la koka ta be' shkömi.

⁹ E' bet ta wëm buanene ika'la kékaitö ta ishkémi ekká. Erë e' diwö dö'r judiowak eno diwö. ¹⁰ E' kueki judiowak wökirpa tö iché wëm buanene e' a:

—I'ñe dö'r eno diwö, e' kueki be' kë a kawö ta' ka' se tsukmi i'ñe.

¹¹ Ie' tö ie'pa iüté:

—Yi tö ye' bua'wéne, e' tö ye' a iché: 'Be' ka' shtöka ta be' shkömi.'

¹² Eta ie'pa tö ie' a ichaké:

—¿Yi tö be' a iché tö 'be' ka' shtöka ta be' shkömi'?

¹³ Jesús mía pè' tso' taië e' shua, kë wëneia, e' kueki wëm buanene e' kë wa ijcher yi tö ie' bua'wéne. ¹⁴ E'

* **5:3-4** Ttë i' kë ku' Juan yëkküö këchke kibipa e' ki. E' tö iché i' es: Mikle ta mikle ta Skököl biyöchökwak eköl e' ökewa di' wötük. Di' wötirke eta yi míwa di' a këwe, e' buanene. Kë itkine tö dué wése tö ie' tteke. E' kueki s'kirirke tso' ipanuk tö as di' wötir.

ukuökḷi ṭa Jesús tò ie' kué Skèköl wé a ṭa ichéitö iā:

—Ye' ttō ttsō. Be' buanene, e' kueḷi ì sulu kë wamblaria dö' ì sulu kí döbitune be' ki.

¹⁵ Etā wēm e' mía judiowak wōkirpa ska' ṭa ichéitö, 'Jesús tò ye' bua'wéne.' ¹⁶ Jesús tò ì kë or yi a ese wé eno diwö a, e' kueḷi judiowak wōkirpa tò ie' suémitke suluë. ¹⁷ Erë ie' tò iché ie'pa a:

—Ye' yé kanēblöke këkraë, es ñies ye' kanēblöke.

¹⁸ Ttè e' tò judiowak wōkirpa kí uluwéka, éna ie' ttakwā ème. Ie'pa kë ulune ie' ki, ie' tò eno diwö dalösewéwa, e' è kueḷi. Erë ie' icheke tò Skèköl dör ie' yé, es ie' e' chō tò ñies ie' dör Skèköl, e' tò ie'pa kí uluwé taië ie' ki.

Skèköl tò ilà a diché taië mé

¹⁹ Jesús tò iché ie'pa a: “Moki ye' tò a' a ichè tò ye' dör Skèköl Alà, e' kë a ì onuk ye' wák er wa. Ì kos weke ye' Yé tò, e' sué ye' tò, e' è weke ye' tò. Ì weke ye' Yé tò, e' kos weke ye' tò. ²⁰ S'yé éna ye' dör ie' Alà e' dalér taië, e' kueḷi ì kos wekeitö, e' kkachekeitö ye' a. Ñies ilè kí kkacheraëitö taië ye' a, e' tò a' tkiwerawā taië. ²¹ S'yé tò s'duulewā e' shkewetā'kane ṭa sene mekeneitö ie'pa a. E' sué ye' dör ie' Alà, e' tò sene meke wépa a ye' ki ikiane mè esepa a. ²² Ñies S'yé kë tò yi shuletā' ichoie tò yi kichatërdaë ö yi ser michoë, e' kéwö méitö ye' a as ye' tò s'shulö. ²³ Ie' tò iwé es as sulitane tò ye' dalöiö wes ie'pa tò ie' dalöieke es. Wépa kë wā ye' dalöiëne, ñies esepa kë wā S'yé tò ye' patkè'bitu e' dalöiëne.

²⁴ “Moki ye' tò a' a ichè tò wépa tò ye' ttè iuteke ena ierblökerak yi tò ye' patkè'bitu, e' mik, esepa ulà a sene michoë detke. Ie'pa kë kichatèrpattsa. Ie'pa kë ku'ia wes s'duulewā es, ie'pa ulà detke sene chökle ska'. ²⁵⁻²⁶ Ye' Yé dör sene mukwak ñies ye' dör sene mukwak, e' kéwö me' ie' tò ye' a e' kueḷi. Wépa kë wā sene michoë ku', esepa dör wes s'duulewā es Skèköl a. Kawö dōraë ṭa ie'pa tò ye' dör Skèköl

Alà e' ttō ttseraë. Wépa tò ye' ttō ttsé ṭa iklö'wéitö moki, esepa ser michoë. Moki ye' tò a' a ichè tò e' kéwö datse, ñies e' de i' ṭa. ²⁷ Ñies ye' dör S'ditsö Alà, e' kueḷi ie' tò kawö mé ye' a sulitane shuloie. ²⁸⁻²⁹ Kawö datse aishkuö ṭa, ṭa s'duulewā kos tò ye' ttō ttseraë ṭa ie' yörattsarak pö a. Wépa tò ì buaë o', esepa shkerdakane sene michoë a. Erë wépa tò ì sulu wamblé', esepa shkerdakane kichatënoie. Ttè e' kë tò a' tkiukwā.

Wes se' wā ijcher tò Jesús tté dör mokië

³⁰ “Kë ye' a ì onuk ye' wák er wa. Ye' kë ki ì kiane wé ye' wák er wa. E' skéie ì kiane wé Skèköl tò ye' patkè'bitu, e' ki, ese wekeyö. E' kueḷi ye' tò s'shuleke wes ye' Yé tò ye' a icheke es. E' kueḷi ye' tò s'shuleke yësyësë. ³¹ Ye' wák e' chōpa tò ye' ttō dör moki, e' ma e' kë wā ṭa'. ³² Erë itso' eköl e' tò ye' tté cheke, e' dör Skèköl. Ye' wā ijcher tò ima ie' tò ye' tté cheke, e' wā ṭa'. ³³ A' tò ye' chakök patkè' Juan a ṭa ie' tò ye' tté yé', e' dör mokië ñies. ³⁴ Erë s'ditsö tò ye' tté cheke, e' kë ska' ye' tkine. Erë ì yé' Juan tò, e' chéyö a' a as a' tsatkër e' è kueḷi. ³⁵ A' a Juan dör wes bö'wö wōñarke olo burke es. Kuaë a' tò ie' ttè klö'wé buaë tts'ne bua' wa, erë ekuölö è. ³⁶ Erë ì skà tso', e' tò ye' tté cheke buaë, ì yé' Juan tò, e' tsata. E' dör, ì kë or yi a ese wekeyö taië wes ye' Yé tò ye' patkè' iuk es. E' tò sulitane a ikkacheke tò moki ye' Yé tò ye' patkè'bitu. ³⁷ Ñies ye' Yé tò ye' patkè'bitu, e' tò ye' tté cheke, erë a' kë wā ie' ttō ttséule, ñies a' kë wā ie' suule. ³⁸ Ie' tò ye' patkè'bitu, erë a' kë erblène ye' mik. E' kueḷi a' kë tò ye' ttè klö'weta' moki a' er a. ³⁹ A' tò ibikeitseke tò Skèköl yëkkuö tò ichèmi tò wes sene michoë dömi a' ulà a, e' kueḷi a' tò isuekewā bua'iewā. Erë yëkkuö e' tò ye' tté cheke. ⁴⁰ Erë a' kë erblak ye' mik as sene michoë dö a' ulà a.

⁴¹ “S'ditsö tò ye' kikèka, e' kë ska' ye' tkine. ⁴² Erë ye' wā a' suule buaë tò wes a' dör. Ye' wā ijcher tò kë a' éna

Skëköl dalër. ⁴³ Ye' dë'bitu ye' Yë ttö wa, erë kë a' wä ye' kinewa. Erë o'ka bitúpa iwák ttö wa, e'ma e' kiéwa a' tö buaë. ⁴⁴ A' wakpa ñi kikökeka, e' wa a' wöbatsö bua'ie. Erë a' kë ki ikiane tö Skëköl eköl ë, e' tö a' kiköka, e' ta ¿wes a' erblömi ye' mik? ⁴⁵⁻⁴⁶ Moisés tö ye' tté kitat yëkkuö ki, e' kueki moki a' tö ie' ttè klö'wé, e'ma ñies a' tö ye' ttè klö'wëmi. E' kueki kë a' ibikeitsök tö ye' tö a' kkatëmi ye' Yë a. Ì kit Moisés tö ká iaiaë e' mik a' erblöke, e' je' tö a' kkateraë. ⁴⁷ Erë ì kitbak ie' tö, e' kë klöne a' wä, e'ma ¿wes ì cheke ye' tö, e' klö'wëmi a' tö?"

6

Pë' dökä mil skeyök e'pa tié Jesús tö (Mateo 14.13-21; Marcos 6.30-44; Lucas 9.10-17)

¹ E' ukuöki ta Jesús mía batsöri kië Galilea e' wishet. Batsöri e' kië ñies Tiberias. ² Ì kë or yi a ese weke ie' tö taië. Ie' tö s'kirirke esepa bua'wéne, e' sué pé' tö, e' kueki taië pé' mir ie' itöki. ³ Ie' mía ittökatapa ta kabata a ta ee ie' e' tkéser ie'pa ta. ⁴ Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kéwö dökewatke tsinet tkö'wé. ⁵ Mik ie' tö isué tö pé' de taië ie' itöki, etä ichéitö Felipe a:

—¿Wé se' mi'mi iyi taük pé' kos ikképa a ñè?

⁶ E' chéitö Felipe a isuöie tö ima Felipe tö ie' iütëmi. Erë ie' wák wä ijcher buaë tö ì wëmi ie' tö.

⁷ Felipe tö iüté:

—S'kaneblömi dö ká cien böyök, erë e' ské kë dö wë' iyi tuöie më ie'pa a elke elke.

⁸ Ittökata eköl kië Andrés dö Simón Pedro ël, e' tö iché ia:

⁹ —Íe duladula tso' eköl, e' wä pan yöule cebada wa tso' skel ena nima bötö; erë e' kë döpakä s'tso' taië e' ki.

¹⁰ Jesús tö iüté:

—Ichö ie'pa ulitane a tö a' e' tulúser iski.

(Ká e' a taië ta'tsi tso'.) Etä pé' ulitane e' tulúser. Eë wëpa ë dökä mil skeyök (5.000). ¹¹ Jesús tö pan klö'wé ta wëstela chéitö Skëköl a. E' ukuöki ta iblatéitö méitö ittökatapa a

as iwatiörakitö. Ñies iwéitö nima ta es. Etä ie'pa tö iné kos ie'pa ki ikiane ekkë. ¹² Mik ie'pa chké de wë' etä Jesús tö iché ittökatapa a:

—Ibata atë e' shtë as kë iweirwa.

¹³ Etä ittökatapa tö pan yöule cebada wa dökä skel, e' bata atë, e' shtë iëne dökä kköla dabom eyök ki bök (12).

¹⁴ Mik pé' isué tö, ì kë or yi a ese wé Jesús tö, etä ie'pa iché:

—Moki wëm wì dö Skëköl tteköl cheke ká iaiaë tö idatse e'.

¹⁵ Erë Jesús wä ijchenewa tö ie'pa wä ie' mi'ketser diché wa tkëka blu'ie, e' kueki ie' miáne kabata a e' tsukat ekörla.

Jesús shké di' kí

(Mateo 14.22-27; Marcos 6.45-52)

¹⁶ Mik ká tuirketke, etä Jesús ttökatapa biteyalne dö batsöri a.

¹⁷ Jesús ichétke ie'pa a tö kë ye' panar. Ká ttsenewatke etä Jesús kam döne, e' kueki ie'pa e' iékarak kanò a ta imichorak batsöri wishet dö Cafarnaúm. ¹⁸ E' wösha ta siwa' bitsineka taië, e' tö di' uyeke taië. ¹⁹ Mik ishkerak dö kilómetro skel ö teröl e' ulatök, etä ie'pa isué tö Jesús shkëratse ie'pa kker di' ki. E' tö ie'pa suawé. ²⁰ Ie' iché ie'pa a:

—¡Kë a' suanuk! Ye' idir.

²¹ Ie'pa ttsë'ne buaë ie' ikiökwa kanò a, e' wösha ta idemirak wé imi'kerak eë.

Pë' tö Jesús yuleke

²² Bule es ta, pé' atë batsöri wishet, e'pa wä ijchenewa tö Jesús ttökatapa mineyal kanò àr eë etö ë, e' ki, erë Jesús kë minea ittökatapa ta. ²³ Etä kanò skà datse tseë Tiberias, e' irine tsinetkla wé ie'pa pan ña' mik Jesús wëstela yë' Skëköl a pan ki etä eë.

²⁴ Mik pé' isué tö ie' ena ittökatapa kë ku'ia, etä ie'pa e' iéka kanò demi taië ese ki ta imíyal Cafarnaúm iyulök.

Jesús dö chké tö sene michö meke e'

²⁵ Mik pé' demi batsöri wishet, etä ie'pa tö Jesús kué ta ie' a ichakerakitö:

—A S'wöbla'ukwak, ¿mik be' dë'bitu íe?

²⁶ Ie' iüté:

—Mok̄i ye' tō a' a' ichè tō a' kē ku' ye' yulök, ì kē or yi a' ese wéyö, e' wà ane a' éna e' kueki. A' tō chkè ña' tajië, e' ã kueki a' tso' ye' yulök. ²⁷ Kē a' kanablök chkè ertā'wa ese skéie. A' kanablö chkè kē ertā'wa tō sene michoë meke a' a, ese skéie. Chkè e' meraë ye' dör S'ditsö Alà e' tō, ye' Yé dör Skököl e' tō ikéwö me' ye' a' e' kueki.

²⁸ Ie'pa tō ie' a' ichaké:

—¿Ì wèmi sa' tō as ì kiane Skököl ki ese ù sa' tō?

²⁹ Ie' tō iüté:

—Skököl tō ye' patkè' e' ki ikiane tō a' erblö ye' mik. E' ã kiane ie' ki.

³⁰ Ie'pa tō iché ie' a:

—Ì kē or yi a' ¿e' wése wèmi be' tō as sa' tō isaù ta sa' erblö be' mik? ¿Ì wèmi be' tō? ³¹ Se' yépa bak ká iaiaë e'pa tō ì kiè maná e' ña' ká sir poë wé kē yi serku' eë. E' tso' kitule Skököl yékkuö ki wé iché: 'Moisés tō ie'pa dē' chkè datse ká jai a' e' wa.'

³² Jesús tō ie'pa iüté:

—Mok̄i ye' tō a' a' ichè tō Moisés kē wā chkè datse ká jai a' e' mène a' yépa bak e'pa a. Ye' yé tō chkè e' me' ie'pa a. Erë chkè chökle datse ká jai a' e' watkeke ie' tō a' a. ³³ Chkè chökle meke Skököl tō, e' dör yi datse eköl ká jai a' tō sene michoë mèmi sulitane a' e'.

³⁴ Ie'pa tō Jesús a' iché:

—A kékëpa, chkè e' mú sa' a' kékraë.

³⁵ Ie' tō ie'pa a' iché:

—Ye' dör chkè tō sene michoë meke e'. Yi bituke ye' ska' ena ierblöke ye' mik, ese kē tepaiā bli tō, ñies ese kē ersirpaiā. ³⁶ Erë e' dör wes ye' tō a' a' ichétke tō eré a' wā ye' suule a' wöbla wa, erë a' kē erblökü' ye' mik. ³⁷ Wépa me' ye' Yé tō ye' a, esepa kos bituraë ye' ska' ta wépa bituke ye' ska', esepa kē watepattsayö. ³⁸ Ye' datse ká jai a, e' kē dē'bitü ì kiane ye' wák ki e' uk. Ye' dē'bitü ì kiane yi tō ye' patkè' e' ki e' uk. ³⁹ Yi tō ye' patkè', e' ki ikiane tō wépa kos me'itö ye' a, esepa kē wéne we'iköyö. E' kueki ie'pa kē watepattsayö. E' skéie ie' ki ikiane tō ie'pa kos shké'wèkaneýö aishkuö

ta mik ká i' enewa e' kēwö ska'. ⁴⁰ Ye' Yé ki ikiane tō wépa tō ye' sué ena erblé ye' mik, esepa kos ser michoë kékraë. Ie'pa shké'werakaneýö aishkuö ta mik ká i' enewa e' kēwö ska'.

⁴¹ Jesús tō ichétke: "Ye' dör chkè datse ká jai a' e'." E' kueki ie'pa ukyënemi ie' ki suluë. ⁴² Ie'pa tō iché:

—¿I' kē dör Jesús dör José alà e'? Iyë ena imì suule se' wā buaë. ¿Wes ie' tō ichèmi tō ie' datse ká jai a'?

⁴³ Ie' tō ie'pa iüté:

—Kē a' ukyënukiā ye' ta. ⁴⁴ Kē yi bitüpa ye' ska', ye' Yé tō ye' patkè', e' kē wā idè' e'ma. Wépa bitü ye' Yé wā, e'pa shké'werakaneýö mik ká i' erkewatke eta. ⁴⁵ Skököl yékkuö kitule ittekölpa wā e' tō iché: 'Skököl tō ie'pa kos wöbla'weraë.' Es wépa tō ye' Yé ttö ttseta', ñies e' wöblautā' ie' wa, esepa kos bituraë ye' ska'.

⁴⁶ "Kē yi wā Skököl suule. Erë ye' dē'bitü ie' ska', e' kueki ye' ã wā ie' suule. ⁴⁷ Mok̄i ye' tō ichè a' a' tō wépa erblé ye' mik, esepa ser michoë kékraë. ⁴⁸ Ye' dör chkè tō sene michoë meke e'. ⁴⁹ A' yépa bak ká iaiaë, e'pa tō chkè kiè maná e' ña' ká wé kē yi serku' ese ska', erë ie'pa durulune. ⁵⁰ Erë chkè datse ká jai a, e' cheke ye' tō a' a. Wépa tō chkè e' ñé, e'pa kē duöpawa. ⁵¹ Erë chkè tō sene michoë meke datse ká jai a, e' dör ye'. Wépa tō chkè e' ñé, e'pa ser michoë. Chkè meraëyö ie'pa a, e' dör ye' wák chkà, e' merattsayö ttèwā as ká ulitane wakpa isiepa erblé ye' mik, esepa ser michoë."

⁵² Eta ie'pa ñi iütémi:

—¿Wes ie' tō ichkà mèmi se' a' katè?

⁵³ Ie' tō ie'pa iüté:

—Mok̄i ye' tō a' a' ichè tō a' kē tō ye' dör S'ditsö Alà, e' chkà katè, e' pé yé, e' ta sene michoë kē dōpa a' ulà a. ⁵⁴⁻⁵⁵ Ye' chkà e' dör chkè chökle, ye' pé, e' dör di'yè chökle. E' kueki wépa tō ye' chkà katé, ye' pé yé, esepa ulà a sene michoë detke. Aishkuö ta mik ká i' erkewatke, eta ie'pa shké'werakaneýö. ⁵⁶ Wépa tō ye' chkà katé, ye' pé yé, esepa bàtse

buaë ye' mik. Ñies ye' bātse buaë ie'pa mik. ⁵⁷ Ye' yě tō ye' patkē' e' serke iwák mik. Ie' mik ye' serke. Es ñies wépa tō ye' chkà katé esepa serke ye' mik. ⁵⁸ Chkè dē'bitu ká jai a, e' chök ye' tso' a' a. Chkè e' kē dör wes chkè kiè maná ña' a' yépa bak ká iaiäe e'pa tō e' es. Ie'pa tō iña' erè ie'pa durulune. Erè wépa tō chkè cheke ye' tō a' a e' ñé, esepa ser michoë.

⁵⁹ Ttè e' wa Jesús tō ie'pa wöbla'wé judiowak ñi dapa'wo wé tso' Cafarnaúm e' a.

Jesús ttè batamik se' ser michoë

⁶⁰ Pē' shkōke taië Jesús ta, e'pa tō ttè ñe' ttsé ta ichérakitō:

—Ttè e' dör darërè. ¿Yi tō iklö'wèmi?

⁶¹ Ima ie'pa tso' ichök e' suéwaitō. E' kueki ie' tō ie'pa a ichaké:

—¿Ttè e' kueki a' éna ye' wataktsa?

⁶² Ye' dör S'ditsö Alà, e' míkane ká jai a wé ye' datse ee, e' mú sué a' tō, e' ma e' je' ta ¿a' erblömi ye' mik? ⁶³ Wiköl Batse'r tō sene michoë meke sia. Ì weke s'ditsö tō, ese kē dör ìie bua'. Ttè wa a' pattekeyö e' wà datse Wiköl Batse'r wa. Ttè e' klö'wé a' tō, e' ta a' ser michoë. ⁶⁴ Erè a' welepa kē erblökü' ye' mik.

Wépa kē erblökü' ie' mik ena yi tō ie' mekettsa e' jchertke ie' wà kewe, e' kueki ie' tō ichè es. ⁶⁵ Ie' tō ikí ché:

—E' kueki ye' tō a' a ichè tō kē yi bitúpa ye' ska', ye' Yé kē wà imène e' ta.

⁶⁶ E' ukuöki ta taië pē' shkōke Jesús ta, e' kibiiepa tō iméat, kē shkōia ie' ta. ⁶⁷ Eta Jesús tō ittökatapa dabom eyök ki böl (12), e'pa a ichaké:

—¿A' shkakmi ñies ye' yöki?

⁶⁸ Eta Simón Pedro tō iiuté:

—A Skëkëpa, ¿yi ta sa' mi'mi? Be' ttè è wa sa' ser michoë. ⁶⁹ Sa' erblétke be' mik. Sa' wà ijcher mokië tō be' dör yi dör batse'r patkē'bitu Skëköl tō e'.

⁷⁰ Jesús tō ie'pa iuté:

—A' dabom eyök kí böl (12), e' shükít ye' tō, erè a' eköl dör bé icha.

⁷¹ Mik Jesús tō e' ché eta Judas chéitō. E' dör Simón Iscariote e' alà. Ie' dör Jesús ttökatapa dabom eyök

kí böl (12) e' eköl erè ie' tō Jesús wömekettsa.

7

Jesús ëlpa kē erblène ie' mik

¹ E' ukuöki ta Jesús shkōke Galilea. Judiowak wökirpa éna ie' ttakwa, e' kueki ie' kē shkak Judea. ² Erè judiowak tō kawö tkö'weke kiekerakitō Úla Kéwö, e' kéwö tkö'wekerakitō Judea, e' dewatke tsinet. ³ E' kueki Jesús ëlpa tō ie' a iché:

—Kē be' e' tsukat ie. Be' yú Judea as ì kē or yi a ese weke be' tō, e' wà saü be' ttökatapa serke ee e'pa tō. ⁴ Yi ki ikiane tō s'malepa tō ikikèka taië, ese tō iyi kos wé sulitane wörki. Moki ì kē or yi a ese ormi be' a, e' ta iú sulitane wörki.

⁵ Jesús ëlpa kē erblène ie' mik, e' kueki ie'pa tō iwayué es. ⁶ Ie' tō iché ie'pa a:

—Kam ye' kéwö dōka, erè a' kawö kos ese dör buaë. ⁷ Wépa kē tō Skëköl dalöie esepa kē a' a' sunuk suluë. Erè ye' tso' ie'pa a ichök tō ì wambleke ie'pa tō, ese dör suluë. E' kueki ie'pa éna ye' ar suluë. ⁸ A' yúshka Úla kéwö tkö'wekerakitō e' a. Ye' kéwö kam dōka, e' kueki kam ye' mi'.

⁹ E' chéitō ta ie' e' tséat Galilea.

Jesús mía Jerusalén Úla kéwö tkö'uk

¹⁰ Jesús ëlpa míyal, e' ukuöki ta ñies ie' mía. Erè ie' mía bërè, kē e' kkayëule. ¹¹ Kéwö tkö'weke, e' shua judiowak wökirpa tso' ie' yulök. Ie'pa tō ichaké:

—¿Wé ie' tso'?

¹² Pē' dapane taië ee, e'pa tō Jesús cheke ñi a bër ñi kukuö a. Welepa tso' ichök: “Jesús dör buaë.” Erè welepa tso' ichök: “Ie' kē dör buaë. Ie' tō se' kiteke.”

¹³ Erè ie'pa suane judiowak wökirpa yöki, e' kueki ie'pa kē ttökü' darërè.

¹⁴ Mik ikéwö tkö'wekerakitō, e' dōketke shaböts, eta Jesús dewa Skëköl wé a' ta ie' tō s'wöbla'wémi. ¹⁵ Eta judiowak wökirpa tkirulune iweblök ikittsök ta ichérakitō:

—Ie' kē yöule ¿wes e' wā ttè jcher tajë?

¹⁶ Jesús tō iüté:

—Ttè wa a' wöbla'weke ye' tō, e' kē dör ye' wák ttè, e' dör Skëköl tō ye' patkë' e' ttè. ¹⁷ Yi e' chëtke ì kiane Skëköl kī e' wā uk, ese wā ijcherdaë tō ttè wa s'wöbla'wekeyö, e' dör Skëköl ttè. Ie' kē tō ibikeitsepa tō e' dör ye' wák ttè ë. ¹⁸ Yi ttöke iwák er wa, ese kī ikiane tō pë' tō ie' kīkëka. Erë wé kī ikiane tō yi tō ipatkë' e' kīkarka, ese ttö mokī kē kachötä'.

¹⁹ “Sulitane wā ijcher tō Moisés tō Skëköl ttè dalöiëno e' méat se' a. Erë a' ulitane kē tō iwà dalöië. ¿Ì kuëkī a' kī ye' kiane ttèwā?”

²⁰ Etā pë' tso' tajë ee, e'pa tō iüté:

—Be' a aknama tso'. ¿Yi éna be' ttakwa?

²¹ Ie' tō ie'pa a iché:

—Ì kē or yi a ese wé ye' tō etökicha eno diwö a, e' tō a' ulitane tkiwéwā.

²² Moisés tō ttè dalöiëno me'at a' a tō a' ala'r wëpa kos wakyuöo itóttola kkuölitla tée tsir e' wa ká de iki pàköl (8) etā. (Ñermata se' wā ijcher tō ttè e' kē mène Moisés wā, imène a' yëpa bak ká iaiaë Moisés yöki e'pa a.) Nies Skëköl yëkkuö tō ichè tō kē a' kawö ta' kanëblök eno diwö a. Erë mik ká de ala'rla kī pàköl, e' ane eno diwö a, etā a' tō a' ala'rla wakyueta' eno diwö a. ²³ A' a kawö ta' alala wakyuök eno diwö a Moisés ttè dalöioie, e' ta ¿wes a' ulurmi ye' kī, ye' tō wëm eköl bua'wéne wa'ne eno diwö a e' kī?

²⁴ Kē s'kkatar is iwër e' ë wa. E' skéie itö yuló yösyësë.

Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'

²⁵ Jerusalén wakpa wëlepa tō ichaké:

—¿Wëm wí kē yuleku' s'wökirpa tō ttèwā? ²⁶ Isaú, wí idur ttök sulitane wörki etā ie'pa kē tō ì chè ie' a yës. ¿A' iché, s'wökirpa tō iklö'wé tō mokī ie' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'? ²⁷ Erë se' wā ijcher buaë tō wé ie' datse. E' skéie mik wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' datse, etā kē yi wā ijcherpa tō wé idatse.

²⁸ Jesús tso' s'wöbla'uk Skëköl wé a. Mik e' tō ttè e' ttsé, etā ichéitö aneule:

—A' ibikeitseke tō a' wā ye' suule buaë. A' ibikeitseke tō a' wā ijcher buaë tō wé ye' datse. Erë ye' kē dë'bitu ye' wák er wa. Yi tō ye' patkë'bitu e' mik s'erblömi, ie' kē suule a' wā. ²⁹ Erë ye' datse ie' ska', e' kuëkī ye' wā ie' suule buaë. Ie' tō ye' patkë'bitu.

³⁰ Ie'pa tō ima'wé klö'wëwā, erë kam ie' këwö döka, e' kuëkī kē yi ulà dë'wā iska'. ³¹ Erë tajë pë' erblé ie' mik e'pa tō iché:

—Kë yi skà a ì kē or yi ese onuk tkökä Jesús tō iwé e' tsatā. Ie' wake' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'.

Fariseowakpa éna Jesús klö'wakwā

³² Jesús cheke pë' tō bèrè ñi kukuö a, mik e' ttsé fariseowakpa tō, etā ie'pa ena sacerdotepa wökirpa, e'pa tō Skëköl wé shkëkipa patké iklö'ukwā.

³³ Jesús tō iché:

—Ye' tso'ia a' ta bërbër ëme ta ye' míane yi tō ye' patkë'bitu e' ska'. ³⁴ A' tō ye' yuleraë, erë a' kē tō ye' kuëpa. A' kē döpakā wé ye' mirö ee, e' kuëkī a' kē tō ye' kuëpaia.

³⁵ Ta judiowak wökirpa ñi chaké:

—¿Wé ie' wí mi'keä, e' kē kuëpa se' tō? ¿A' ichè imi'keä wé judiowak mineyal senuk ká kuä'kī wakpa shua ese ska' pë' kē dör judiowak, esepa wöbla'uk? ³⁶ Ie' tō iché: 'A' tō ye' yuleraë, erë a' kē ye' kuëpa. A' kē döpakā wé ye' mirö ee, e' kuëkī a' kē tō ye' kuëpaia. ¿Ima e' wà kiane chè?

Se'er a ituöraë tajë wes di' klöka tuö es

³⁷ Ikéwö tkö'weke judiowak tō, e' këwö bata e' dör ibua'ie, e' këwö Jesús e' kékā ta ichéitö aneule:

—Wëpa ersine, esepa shkö ye' ska' di'yök. ³⁸ Wëpa erblé ye' mik, esepa ta itköraë wes Skëköl yëkkuö tō ichè es, e' tō ichè: “Ie'pa er a ituöraë tajë wes di' klöka tuö es.”

³⁹ Mik Jesús tō di' klöka ché, etā ie' tso' Skëköl Wiköl merdaë wëpa erblé ie' mik esepa a, e' chök. Erë e' këwö ska' ta kam Jesús mi'kane iyé ska' olo

ta' taië, e' kueki kam Skëköl Wiköl mer.

Judiowak ttè chilineka Jesús batamik

⁴⁰ Wépa tö ttè e' ttsé, e'pa welepa tö iché:

—Moki wëm wí dör Skëköl tteköl datse e'.

⁴¹ Welepa skà tö icheke:

—Ie' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'.

Erë welepa skà tö icheke:

—Au, kë idör e'. Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' kë bitüpa Galilea.

⁴² Skëköl yëkkuö tö ichè tö ibituraë se' blú bak David e' ditséwö wa, ñies ibituraë Belén wé David bak senuk ee.

⁴³ Es ie'pa ttè chilineka Jesús batamik.

⁴⁴ Ie'pa welepa éna iklö'wakwa, erë kë yi ulà dë'wa ie' ska'.

Judiowak wökirpa kë erblëne Jesús mik

⁴⁵ Skëköl wé shkëkpa dë'bitu Jesús klö'ukwa, e'pa dene fariseowakpa ena sacerdotepa wökirpa ska', eta e'pa tö ichakérak ishkëkpa a:

—¿I kueki a' kë wa Jesús dë'?

⁴⁶ Ishkëkpa tö iüté:

—¿Sa' kë wa yi ttsëule ttök wës wëm e' ttö es!

⁴⁷ Fariseowakpa tö iché ie'pa a:

—¿Ñies a' e' mettsa kitö'wè? ⁴⁸ ¿Ima a' ibikeitsè tö s'wökirpa ö fariseowakpa e'pa wele erblé ie' mik? ⁴⁹ Pë' ësepa kë wa Moisés ttè dalöiëno sùule, esepa e' mukettsa kitö'wè. Erë ie'pa kichatënettsatke.

⁵⁰ Erë fariseowak eköl kiè Nicodemo dë'rö Jesús sauk nañewe, e' tö iché ie'pa a:

⁵¹ —Ttè mène se' a dalöiëno, e' tö ichè kë se' kawö ta' yi wömuksa we'ikè kam itö yulöttsasö buaë e' yöki. Es se' wa ijcher tö ì sulu wambléitö ö kë iwä iwamblëne.

⁵² Ie'pa tö ie' iüté:

—¿Wësua ñies be' dör Galilea wak! Skëköl yëkkuö saü bua'ie, eta be' isuraë tö Skëköl tteköl kë karpaka yës Galilea.

Alaköl eköl tö isenewabak dalösewéwa

⁵³ [Eta ie'pa ulitane míane iu a.

8

¹ Erë Jesús mía Olivo kébata a.

² Bule es bla'mi ie' dene Skëköl wé a ta pë' ulitane debitu ie' ska'. Ie' e' tkéser ie'pa wöbla'uk.

³ S'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ena fariseowakpa de ie' ska'. Ie'pa wa alaköl eköl kunewa isenewabak dalöseukwa e' debitu. Ie'pa tö iké e' duöksër sulitane wörki. ⁴ Ie'pa tö iché Jesús a:

—A s'wöbla'ukwak, alaköl i' kunewa isenewabak dalöseukwa. ⁵ Ttè dalöiëno me'at Moisés tö se' a, e' tö se' ké alaköl i'se ttökwa ak wa. ¿Ima e' ché be' tö?

⁶ Ie'pa tö Jesús a ichaké ima'woie tö ima ie' tö iütëmi ikkatoie. Erë Jesús e' wöéwa iski ta iulatska wa ishtëmiitö iski wës iyi shtësö yëkkuö ki es. ⁷ Ie'pa tö iki chaké ia. Ie' wöduéka ta ichéitö: —A' wé kë wa ì sulu wamblëule yës, ese tö ak tsá uyö ie' ki.

⁸ Eta Jesús e' wöéwane iski ta ishtëmineitö iski. ⁹ Mik ie'pa tö ttè e' ttsé, eta ì sulu wamblëke ie'pa tö, ese ane ie'pa éna ta imíyal eköl eköl. Ikëkëpa míyal kewe, e' itöki iduladulapa. Bata ekkë ta alaköl ë atë dur Jesús wörki. ¹⁰ Eta Jesús e' wöduékane ta ie' a ichakéitö:

—A tayë, ¿wé ie'pa? ¿Yi atë be' kkatök?

¹¹ Ie' tö iüté:

—A këkëpa, kë yi atë.

Jesús tö iché ia:

—Ye' ñies kë tö be' kkatè. Be' yúshka. Kë ì sulu skà wamblaria.]*

Jesús dör wës ká olo es sulitane a

¹² Eta Jesús tö iskà chéne pë' a:

—Ye' dör ká ulitane wakpa a wës ká olo es. Wépa e' yué ye' ttökataie, esepa ser michoë ká olo e' a. Ie'pa kë serpaia wës s'shkö stui a es.

¹³ Fariseowakpa tö iché ie' a:

—Be' wák tso' e' tté chök, e' kueki be' ttö kë wà ta'.

* **8:11** Isalema ttè i' kë ku' yëkkuö këchke kit Juan tö. E' ukuöki ta yile skà tö ime'ka iki.

14 Ie' tō ie'pa iūté:

—E' yēne tō ye' e' tté chōke, erē ima ye' e' chōke e' wà tā'. Ye' wà ijcher wé ye' datse, ñies wé ye' michoë, erē e' kē jcher a' wà. E' kuëki ima ye' e' chō e' wà tā'. 15 A' tō ye' bikeitseke wes a' wakpa kabikeitsō es, e' kuëki a' tō ye' kkateke tō ye' dör kachōkwak. Erē ye' kē tō yi bikeitsetā' es. Ye' kē dē'bitu yi shulök, ye' dē'bitu s'tsatkök. 16 Erē mik ye' tō s'shulè, etā ye' kē tō s'shuletā' ekörla, e' kuëki ye' tō s'shuleraë yēsyesë. Ye' yē tō ye' patkē', e' tso' ye' tā s'shulök. 17 Ttè dalöiëno tō ichè tō s'ditsō bōl tso' ittekölie, e'pa tō iché ñikkëë, e' tā ie'pa ttè wà tā'. 18 Es e', ye' dör ye' wák tteköl. Ñies ye' Yé tō ye' patkē', e' dör ye' tteköl. E' kuëki ye' ttekölpa dör bōl.

19 Ie'pa tō ie' a' ichaké:

—¿Wé be' yé tso'?

Ie' iūté:

—A' kē wà ye' suule, ñies a' kē wà ye' Yé suule. A' mú wà ye' suule, e' ma ñies a' wà ye' Yé suule.

20 Ttè ikkë ché Jesús tō itso' s'wöbla'uk e' dalewa. Ie' tkër s'wöbla'uk Skëköl wé a' wé kalkuö tso' inuköl ioie më Skëköl a' eë. Erē kam ie' kēwō dōka, e' kuëki kē yi wà iklōnewa.

A' kē dōpa wé ye' mörö eë

21 Jesús tō iskà ché ie'pa a':

—Ye' míā tā a' tō ye' yuleraë, erē a' duöralur ì sulu kos wambleke a' tō e' a'. E' kuëki kē a' dōpaka wé ye' mörö eë.

22 Etā judiowak wökirpa tō iché:

—Ie' iché tō sa' kē dōpaka wé ie' mörö eë. Ie' e' ttökewa alè, e' kuëki ie' iché es.

23 Ie' tō ie'pa a' iché:

—A' dör ká i' wakpa ë, erē ye' dör ká jaì wak. A' dör ká íe wakpa, erē ye' kē dör ká íe wak. 24 E' kuëki ye' tō a' a' ichè tō 'a' duöralur ì sulu kos wambleke a' tō e' a'. A' kē wà iklōne tō ye' dör yi yē'bitu ye' tō a' a' e', e' tā a' duöralur ì sulu kos wambleke a' tō ese a'.

25 Etā ie'pa tō ie' a' ichaké:

—¿Yi be' dör?

Ie' tō iūté:

—Ye' dör yi yē'bitu ye' tō a' a' kuaë e'.

26 Taië ye' wà ttè tso' a' kkatoie. Erē ì kos cheke ye' tō sulitane a' e' ttsëule ye' wà yi tō ye' patkē' e' kkō a'. Ie' ttè dör mokjë.

27 Erē ie'pa kē éna iwà ane tō ie' tso' iyë dör Skëköl, e' chök. 28 E' kuëki ie' tō iché ie'pa a':

—S'ditsō Alà, e' dör ye'. Mik a' tō ye' batséka krus mik, etā a' tō isuëraë tō yi dör ye'. Ye' kē tō ì wèpa ye' wák er wa. Ì cheke ye' Yé tō ye' a' tō ichö, e' ë chekeyö. 29 Yi tō ye' patkē' e' tso' ye' tā. Ì wër buaë ie' wa, e' ë wëkeyö, e' kuëki kē ie' wà ye' meuleat ekörla.

30 Mik e' ché Jesús tō, etā taië pë' erblé ie' mik.

Se' yënettsa ì sulu ulà a' Jesús batamik

31 Jesús tō iché judiowak erblé ie' mik, e'pa a':

—A' serke kekraë ye' ttè dikia, e' je' tā a' dör ye' ttökatapa chōkle. 32 A' wà Skëköl ttè mokj e' jcherdaë buaë tā e' tō a' yerattsā, ì ulà a' a' klöulewā e' yökj.

33 Ie'pa tō ie' iūté:

—Sa' dör Abraham aleripa. Sa' kē klöulewā ì ulà a'. ¿Wes be' tō ichèmi tō sa' yërdattsā?

34 Ie' tō ie'pa iūté:

—Mokj ye' tō a' a' ichè tō wèpa tō ì sulu wambleke, esepa tso' klöulewā sene sulu ulà a'. 35 Erë s'klöulewā kanè mésoie ese serke iwökir ska', erë kē idör iwökir yami ekka. Iwökir alà e' dör iyami ekka kekraë. 36 Ye' dör Skëköl Alà. Ye' tō a' yëttsā sene sulu ulà a', e' tā mokj a' yënettsā. 37 Ye' wà ijcher tō a' dör Abraham aleripa, erë a' kē tō ye' ttè klö'wè, e' kuëki a' kï ye' kiane ttèwā. 38 Ì kkacheke ye' Yé tō ye' a', ese cheke ye' tō a' a'. Es ñies a' tō iwambleke wes a' yé tō a' a' ikkacheke es.

39 Ie'pa tō iūté:

—Sa' yé bak ká iaiaë e' dör Abraham.

Erë ie' tō ie'pa a' iché:

—A' mú dör Abraham aleripa, e' ma a' sermi wes ie' sene' es. 40 Ye' tō ttè mokj ché a' a' wes Skëköl tō ye' a' ikkaché es. E' ë wéyö, erë a' kï ye'

kiane ttèwa. Ese kë wamblène Abraham wa. ⁴¹ A' e' wamblö wës a' yé e' wamblö es.

Ie'pa tö ie' a' iché:

—¡Sa' kë dör ñala alé! ¡Sa' yé dör eköl ã e' dör Skököl!

⁴² Ie'pa tö ie'pa a' iché:

—Ye' datse Skököl ska', e' tso' íe. Ye' kë dë' ye' wák er wa. Ie' tö ye' patkë'. E' kueki moki ie' chöpa a' yé, e' ma ye' dalërmi a' éna. ⁴³ ¿Í kueki a' kë éna ye' ttè wà ane? A' kë ki ye' ttè kiane klö'wè, e' kueki a' kë éna ye' ttè wà ane. ⁴⁴ A' yé dör bë. A' dör ie' ala'r. A' dör ie' icha ta a' e' wamblö wës ie' ki ikiane es. Këkraë ie' dör s'ttökwak. Ie' ttö kos e' dör kachè wöchka, e' kueki Skököl ttö moki, e' kë wa ie' wöbatsö. Ie' dör kachökwak, ie' wák dër es, e' kueki ie' kachö taië. Ie' dör kachè këköl. ⁴⁵ Erë ye' tö ttè moki chë a' a, e' kueki a' kë tö ye' ttè klö'wè. ⁴⁶ ¿A' wé tö ikkachèmi tö ye' tö ì sulu wamblé? Ye' tö ttè moki cheke a' a, e' ta ¿ì kueki a' kë tö ye' ttè klö'wè? ⁴⁷ Yi dör Skököl icha, ese tö ie' ttè ttsè er bua' wa. Erë a' kë dör ie' icha, e' kueki a' kë éna ie' ttè ttsak.

Abraham kam kur e' yöki Jesús tso'tke

⁴⁸ Eta judiowak kë erblène Jesús mik, e'pa tö iché ie' a:

—Mik sa' iché tö be' dör Samaria wak suluë, e' a aknama tso', eta sa' tö iché yësyësë.

⁴⁹ Jesús tö ie'pa iüté:

—Au, kë ye' a aknama ku'. Ye' tö ye' Yé dalöieke, erë a' kë tö ye' dalöie. ⁵⁰ Ye' kë ku' ì yulök ye' wák a e' kikoka. Erë itso' eköl, e' ki ikiane tö a' tö ye' kikëka. E' dör s'shulökwak. ⁵¹ Moki ye' tö a' a' iché tö yi tö ye' ttè iuteke mokië, ese kë duöpawa.

⁵² Ie'pa tö iché ie' a:

—Íñe je' sa' tö iklö'wé moki tö be' a aknama tso'. Abraham ena Skököl ttekölpa kos durulune. ¿Wës be' tö iché tö yi tö be' ttè iuteke, esepa kë duöpawa? ⁵³ ¿Ima be' erbikö tö be' dör se' yé Abraham e' tsata? Ie' blënëwa ñies Skököl ttekölpa kos blërulune. ¿Ima be' erbikö tö be' dör yi?

⁵⁴ Ie' tö ie'pa iüté:

—Ye' wák e' kikökeka, e' ma e' kë dör ìe bua'. Erë ye' Yé tö ye' kikekeka, e' wák cheke a' tö tö e' dör a' Këköl. ⁵⁵ Erë a' kë wa ie' suule. Ye' je' wa isuule. Ye' ichöpa tö ye' kë wa ie' suule, e' ma ye' kachö suluë wës a' es. Moki ye' wa isuule. Ie' ttè iutekeyö. ⁵⁶ Abraham dör a' yé bak ká iaiäe e' tö ye' datse, e' këwö sueraë, e' kueki ie' ttsë'ne buaë. Ie' tö isu' ta e' tö ie' ttsëo' buaë.

⁵⁷ Ie'pa tö ie' a' iché:

—Kam be' ki duas dö dabom skeyök (50), eta ¿wës be' ichèmi tö be' wa Abraham suule?

⁵⁸ Jesús tö ie'pa iüté:

—Moki ye' tö a' a' iché tö ye' tso'tke Abraham bak ká iaiäe e' yöki këwe.

⁵⁹ Eta ie'pa tö ak klö'wé taië Jesús toie. Erë Jesús e' blëwa ie'pa shua e' yëttsa Skököl wé a.

9

Jesús tö s'kune eköl wöbla kë wawër e' bua'wéne

¹ Jesús shkörami e' tö wëm kune' wöbla kë wawër ese sué eköl. ² Eta ittökatapa tö ie' a' ichaké:

—A S'wöbla'ukwak, ¿yi tö ì sulu wamblé', e' nuí kueki wëm i' kune' wöbla kë wawër, ie' wák ö iyé ö imì?

³ Ie' tö ie'pa iüté:

—Kë idör tö ie' ö iyé ö imì tö ì sulu wamblé' e' nuí kueki. Ie' kune' es as Skököl diché taië e' wawër iki. ⁴ Yi tö ye' patkë', e' kanë kawöta wè se' tö kawö ta'ia se' a e' dalewa. E' dör wës se' kanëblö ñiwe es. Se' blënëwa eta kë se' a ì kanëneia. E' dör wës katuine s'ki es, kë se' a kanëblënukia. ⁵ Ye' tso'ia ká i' ki, e' dalewa ye' dör wës ká olo es sulitane er ñi'woie.

⁶ Ie' tö iché one ta ie' wiritué iyök ki, e' wa ie' tö döchka yué. Ta wëm kë wöbla wawër e' wöbla ki döchka e' tiëitö. ⁷ Ta ichéitö ie' a:

—Be' yú wöskuök di'dape kië Siloé eë. (Siloé e' wà kiane chë: “patküle”).

Wëm wöbla kë wawër e' mía ta iwöskué ta iwöbla wawënene buaë ta imía iu a. ⁸ Pë' serke ie' o'mik ena pë' wa ie' suule inuköl kak kiök e'pa ñi chaké:

—¿Wēm wí kē dör wēm e' tkökeser inuköl kak kiök e'?

⁹ Welepa tö iché:

—Tö, ie' idir.

Erë welepa skà tö iché:

—Au, kē dör ie' erë ie' sù idir.

Erë ie' wák tö iché:

—Tö, ye' je' idir.

¹⁰ Eta ie'pa tö ie' a ichaké:

—¿Wes i' ta be' wöbla wawēnene?

¹¹ Ie' tö ie'pa iüté:

—Wēm kiē Jesús e' tö döchka yué, e' tiéitö ye' wöbla kī ta ichéitö ña: 'Be' yú wöskuök di'dape kiē Siloé e' a.' Eta ye' mīa wöskuée ta ye' wöbla wawēnene.

¹² Eta ie'pa tö ie' a ichaké:

—¿Wé wēm e'?

Ie' tö ie'pa iüté:

—Kē ye' wā ijcher.

Wēm wöbla buanene e' kī chaké taië fariseowakpa tö

¹³⁻¹⁴ Mik Jesús tö döchka yué ena wēm wöbla kē wawēr e' bua'wēnitö, e' kēwö dör eno diwö. E' kueki wēm buanene e' tsémirakitö fariseowakpa ska'. ¹⁵ E'pa tö ie' a ichaké:

—¿Wes be' wöbla buanene?

Ie' tö ie'pa iüté:

—Wēm eköl tö döchka tié ye' wöbla kī ta ye' wöskuée ta ye' wöbla buanene.

¹⁶ Ie'pa welepa tö iché:

—Wēm wé tö e' wé e' kē wā eno diwö dalöiēne, e' kueki e' wák kē patkēne Skököl wā.

Erë welepa skà tö iché:

—Ie' chöpa pē' sulusi, e'ma ¿wes i' kē or yi a ese ormi ie' a'?

Es ie'pa ttē chilineka.

¹⁷ Ie'pa tö iskà chakéne wēm buanene e' a:

—Ie' tö be' wöbla bua'wéne, ¿ima e' wák bikeitsè be' tö?

Ie' tö ie'pa iüté:

—Ye' a ta ie' dör Skököl tteköl.

¹⁸ Erë ie'pa kē éna iklö'wák tö ie' bak wöbla kē wawēr ta iwasuéitö. E' kueki ie'pa tö imi ena iyé tsuk patké ¹⁹ ta ie'pa a ichaké:

—¿Wēm i' dör a' alà? A' ichè tö ie' kune' wöbla kē wawēr, e' ta ¿wes i' ñe ta iwöbla wasuéitö?

²⁰ Iyé ena imi tö iché ie'pa a:

—Sa' wā ijcher buaé tö ie' dör sa' alà. Ñies sa' wā ijcher tö ikune wöbla kē wawēr. ²¹ Erë wes i' ñe ta ie' wöbla buanene e' kē ijcher sa' wā. Ñies kē sa' wā ijcher yi tö ie' wöbla bua'wéne. E' chakö ie' wák a. Ie' detke kēchke. ¿Ie' wák tö ichèmi a' a! ²² Iyé ena imi e'pa suane judiowak wökirpa yöki, e' kueki ie'pa tö iché es. Judiowak wökirpa tö iyé'bak ñi a tö wépa iklö'wé tö Jesús dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e', e' ta esepa yekelur ie'pa tö ie'pa ñi dapa'wö wé a, kē kièwāia yés. ²³ E' kueki iyé ena imi tö iché: "Ie' detke kēchke. Ie' wák tö ichèmi a' a."

²⁴ Eta ie'pa tö wēm buanene, e' skà kiéne ta ie' a ichaké:

—Be' ttö mokië Skököl wörki. Sa' wā ijcher tö wēm tö be' bua'wéne, e' dör pē' sulusi.

²⁵ Wēm tö iüté:

—Kē ye' wā ijcher tö wēm e' dör pē' sulusi ö au. Erë ye' wā ijcher buaé tö ye' bak wöbla kē wawēr, erë i' ñe ta ye' tö iwasué. E' è jcher ye' wā.

²⁶ Ie'pa tö iskà chakéne ie' a:

—¿Wes be' wéitö? ¿Wes ie' tö be' wöbla bua'wéne?

²⁷ Ie' tö ie'pa iüté:

—E' chétkeyö a' a, erë a' kē éna itt sak. ¿Ie' a' kī ikiane tö ye' tö iskà ché? Wésua ñies a' e' yuak ie' kléie.

²⁸ Ie'pa tö ie' ché sulué ta ichéraitö ia:

—Be' dör wēm e' ttökata, erë sa' dör Moisés ttökatapa. ²⁹ Sa' wā ijcher tö Skököl ut Moisés ta, erë wēm e', kē jcher sa' wā wé ie' datse.

³⁰ Ie' tö ie'pa iüté:

—¿I' ché a' tö, e' tö ye' wökrawéwa! Ie' tö ye' wöbla bua'wéne ta ¿wes a' kē wā ijcher wé ie' datse? ³¹ Se' wā ijcher tö pē' sulusipa ttö kē iüteta' Skököl tö. Erë wépa tö Skököl dalöieke ena iserke wes ie' kī ikiane es esepa è ttö iüteke ie' tö. ³² Ká i' tsá yöne e'tami kē yi wā ittseule tö se' kune wöbla kē wawēr esepa wöbla buarta'ne. ³³ Ie' kē patköpa Skököl tö, e'ma kē i' orpa ie' a.

³⁴ Ie'pa tö iüté:

–Be' kune', be' talane ì sulu ë a. ¿Wes be' kësik deka sa' wöbla'uk?
Etä ie'pa tö itrë'wëshkar.

Wëm wöbla buanene e' erblé Jesús mik

³⁵ Jesús ittse tö wëm wöbla buanene e' trë'wëshkar ie'pa tö Skëköl wé a. Mik ie' tö ikué ta ie' a ichakéitö:

–¿Be' erblé S'ditsö Alà mik?

³⁶ Ie' tö iüté:

–A këkëpa, ichö ña yi idir as ye' erblö imik.

³⁷ Jesús tö iüté:

–Be' wä isüulebak; e' dör ye' tso' ttök be' ta e'.

³⁸ Etä ie' e' tkéwä kuchë ki idalöiök ta iché ia:

–A Skëkëpa, be' mik ye' erblé.

³⁹ E' ukuöki ta Jesús tö iché:

–Ye' dë'bitu ká i' a s'shulök as wépa dör wes s'wöbla kë wawër es esepa wöbla wawër. Ñies ye' dë'bitu wépa e' chö tö iwöbla wawër buaë esepa mukat wes iwöbla kë wawër es.

⁴⁰ Mik fariseowakpa welepa tso' ie' ska', e'pa tö ttë e' ttsé, etä ichérakitö ia:

–¿Ima be' sa' bikeitsè? ¿Sa' dör wes s'wöbla kë wawër es?

⁴¹ Ie' tö ie'pa iüté:

–A' mú wöbla kë wawër, e'ma ì sulu nuí kë ku' a' ki. Erë a' tö icheke tö a' wöbla wawër, e' kuëki a' ki ì sulu nuí tso'ia.

10

Obeja kkö'nukwak e' tté

¹ Etä Jesús tö iché: “Moki ye' a' a ichè tö obeja ekiblökwakpa, esepa kë shkötä'wä wé obeja tso' wötëule, e' wékkö chökle a. E' skéie ie'pa shkökewä bánet. Esepa dör akblökwakpa. ² Erë wé shkökewä obeja wékkö chökle a, ese dör obeja kkö'nukwak chökle. ³ Obeja wékkö kkö'nukwak, ese tö obeja wékkö kköppeeke obeja kkö'nukwak a ta e' tö iobeja kieké ikié wa etö etö. Obeja tö ie' ttö ttséwä buaë, ta ie' tö iyekelur wé itso'rak wötëule ee. ⁴ Obeja tö ie' ttö ttséwä buaë, e' kuëki mik ie' tö iyélur sërää, etä imi'kerak ie' itöki. ⁵ Yi kë süule ie'pa wä, ese kë töie ie'pa tö.

Ie'pa kë wä ese ttö ttsëule, e' kuëki ie'pa poneka iyöki.”

⁶ Ttë e' pakë Jesús tö judiowak a, erë ie'pa kë éna iwà ane.

Jesús dör wes obeja kkö'nukwak buaë es

⁷ Ie' tö iskà ché ie'pa a: “Moki ye' tö a' a ichè tö ye' wák dör wes obeja wötëule ese wékkö es. ⁸ Pë' dë'bitu ye' yöki kewe s'wöbla'uk kache ttë wa, esepa dör wes obeja ekiblökwakpa es, ie'pa dör pë' suluë. Erë wépa dör wes ye' obeja es, esepa kë wä ie'pa ttö ttsëne. ⁹ Ye' dör wes obeja wékkö es, wépa shkökewä ye' wa, esepa tsatkërdaë. Ie'pa döraë wes obeja shkökewä dökettsane chkök kkö'naule buaë ese es.

¹⁰ “Obeja ekiblökwakpa datse iekiblök ena ittökulur ie'ukwa, e' ë wamblök esepa datse. Erë ye' dë'bitu ká i' a sene bua'ie muk a' a, e' dör sene michoë chökle. ¹¹ Ye' dör wes obeja kkö'nukwak buaë es, e' e' murattsä ttëwä iobeja tsatkoie. ¹² Erë wé kaneblöke inuköl dalërmik, ese kë dör ikkö'nukwak chökle. Ie' kë dör obeja wák, e' kuëki mik chichi kañiru datse, etä ie' tö obeja méat ta itkashkar ta chichi kañiru tö obeja ttëwä ta imalepa poneka. ¹³ Wëm e' kë tkine obeja ki. Ie' tkirke inuköl ë ki, e' kuëki itkashkar.

¹⁴⁻¹⁵ “Ye' wák dör wes obeja kkö'nukwak buaë es. Ye' Yé wä ye' süule buaë, es ñies ye' wä ie' süule. Wépa dör ye' icha e'pa dör wes ye' obeja es, ie'pa süule ye' wä buaë, ñies ie'pa wä ye' süule. Ye' e' murattsä ttëwä ie'pa tsatkoie. ¹⁶ Ñies ye' wä ye' icha skà tso' bánet, esepa dör ye' obejapa ñies, erë ie'pa kë dör a' ditséwö. Ie'pa döraë ye' wä ye' ska' ta ie'pa tö ye' ttö iüteraë ta iërdawarak ye' icha tso' ie' e'pa ta ñita echka ëme. Ye' ë döraë ie'pa kos e' kkö'nukwakie.

¹⁷ “Ye' e' murattsä ttëwä e' shkerdakane, e' kuëki ye' Yé éna ye' dalër taië. ¹⁸ Kë yi a ye' duökwä. Ye' e' murattsä ttëwä ye' wák er wa. Ye' a kawö mène e' mottsä ttëwä ena

shkenokane wes ye' Yě tö ye' patkë iwà uk es."

19 Mik judiowak tö ttè e' ttsé, eta ie'pa ttè chiliwékane. 20 Ie'pa kibi-iepa tö icheke:

—İle' dör aljie! İle' a aknama tso' ğlie a' tö ittö ttseke?

21 Erë imalepa tö icheke:

—İyi a aknama tso', ese kë ttö es! Aknama kë a s'wöbla buanukne.

Judiowak kë erblëne Jesús mik e'pa tö iwatëttsa

22 Tskiri kėwö de, eta Jerusalén wakpa tso' Skëköl wé batse'one ká iaiaë, e' kėwö tkö'uk. 23 E' shua Jesús shködur Skëköl wé ùle kiè Salomón ùle e' a. 24 Eta judiowak kë erblëne Jesús mik, esepa iënewa ie' pamik tajë ta ie'pa tö ie' a ichaké:

—Ķkos sa' tö be' ttè panemirö? Iwà chö sa' a yësyësë tö be' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' ö kë be' dör e'.

25 Ie' tö ie'pa iüté:

—Ye' tö ichétke a' a, erë a' kë erblëne ye' mik. İ kë or yi a ese wéyö ye' Yě ttö wa. E' tö ikkaché buaë sulitane a tö yi dör ye'. 26 Erë a' kë dör ye' obeja, e' kueki a' kë erblöku' ye' mik.

27 Ye' obeja tö ye' ttö ttseke. Ye' wa ie'pa suule buaë ena ie'pa datse ye' itöki. 28 Sene michoë mekeyö ie'pa a ta ie'pa kë duöpawa aishkuö ta. Ie'pa kë yërpattsaiya yi a ye' ulà a. 29 Ye' Yě tö ie'pa me' ye' a e' dör İyi ulitane tsata. E' kueki kë yi a ie'pa yërpattsä ie' ulà a. 30 Ie' ena ye', sa' dör eköl ë.

31 Eta judiowak kë erblëne Jesús mik, e'pa tö ak skà klö'wëne tajë ie' toie. 32 Ie' tö ie'pa a iché:

—Ye' Yě batamik İyi buaë wé ye' tö tajë a' wörki ğe' wé kueki a' ki ye' kiane ttëwa ak wa?

33 Ie'pa tö iüté:

—Sa' kë éna be' ttakwa İyi buaë wé be' tö ese kueki. Sa' éna be' ttakwa be' tö Skëköl ché suluë e' kueki. Be' dör s'ditsö ë, erë be' e' chö tö be' dör Skëköl.

34-36 Ie' iüté:

—Ķwes a' tö ye' kkateke ttè e' ki? ĶA' kë éna iane tö ká iaiaë Skëköl tö iyë' a' shulökwakpa bak e'pa a: “a' dör këkölpa”?* Ttè e' tso' kitule Skëköl yëkkuö ki. Se' wa ijcher tö yëkkuö e' dör moki kekraë. Ie'pa wépa a Skëköl tö ittè me'bak s'shulök, esepa ki' ie' tö këkölpa, e' yita ye' kirmi buaë ie' alà. E' wà dör tö ie' wák tö ye' klöo' ta ye' patkë'bituitö ká i' a. Ķwes a' ichëmi tö ye' tö ie' ché suluë mik ye' iché tö ye' dör ie' alà eta? 37 İ kiane ye' Yě ki tö ye' tö iwè, e' mú kë uk ye' ku', e'ma kë a' erblök ye' mik. 38 A' kë erblöku' ye' mik, erë İ wekeyö, e' mik a' erblö as a' wa ijcher moki tö ye' Yě ena ye' sa' dör eköl ë.

39 Judiowak tö Jesús skà ma'wé klö'wëwa, erë ie' tkashkar ie'pa yöki.

40 E' ukuöki ta Jesús míane Jordán wışhet wé Juan bak s'wöskuök ee. Ee ie' e' tséat. 41 Tajë pë' de ie' ska' ta ichekerakitö:

—Juan kë wa, İ kë or yi a ese one, erë wëm i' paka' Juan tö kos e' dör moki.

42 Eta tajë pë' tso' ká e' a, e'pa erblé Jesús mik.

11

Lázaro blënewa

1 Wëm tso' eköl duöke kiè Lázaro serke Betania. Ee María ena iël kiè Marta e'pa serke. 2 María e' dör Lázaro kutà tö Skëképa Jesús klö ki kiö masmas tē'ka ta ipasio'waitö itsakö wa e'. 3 Ie' ena Marta e'pa tö Jesús a ichök patké:

—A Skëképa, Lázaro dalër tajë be' éna, e' duöke.

4 Mik Jesús tö ittse ta ichéitö:

—Duè e' kë e' alöpaka İki da'a. E' dör buaë Skëköl olo kkachoie, ñies ye' dör ie' Alà e' olo kkachoie.

5 Marta ena iël ena Lázaro, e'pa dalër tajë Jesús éna. 6 Erë mik ie' ittse tö Lázaro duöke, eta ie' kë mine iska'. Ie' e' tséatia dö ká böt wé itso' ee. 7 E' ukuöki ta ie' iché ittökatapa a:

—Mishkane Judea.

8 Ie'pa tö iché ie' a:

* 10:34-36 këkölpa: Si'kuaie ttè e' dör dioses.

—A S'wöbla'ukwak, i' kukuie se' dërö eë, ta judiowak ki be' kiane ttëwä äk wa. ¿Wes eë be' shkakne?

⁹ Ie' tö ie'pa a iché:

—Kë a' tkinuk e' ki. Kam ye' kéwö dökä, e' kueki kë i tköpa ye' ta. E' dör wes ttë i' tö iché es: Kä ñiwe a diwö tso' dökä dabom eyök ki böt (12). Ñiwe ta ká olo buaë, e' kueki se' shköke ñiwe, e' ta kë se' klastkërpawä. ¹⁰ Erë s'shköke ká ttsettse a, e' ta se' klastkërdaë. Ye' tso'ia shkök wes s'shköke ñiwe es, e' kueki kë i tköpa ye' ta.

¹¹ E' ukuöki ta ie' tö ichéne:

—Se' yami Lázaro kapowä, erë ye' mi'ke ishke'ukwane.

¹² Eta ittökatapa tö iché ie' a:

—A Skëkëpa, ie' kapowä, e' ta ibuarmine.

¹³ Ie' tö Lázaro blënewä e' ché ie'pa a es. Erë ittökatapa tö ibikeitsé tö ë ikapowä. ¹⁴ E' kueki ie' tö ie'pa a iché yësyësë:

—Lázaro blënewä. ¹⁵ Erë a' kueki ye' ttsë'ne buaë tö ye' kë ku' eë as a' erblö ye' mik. Mishka isaük.

¹⁶ Eta Tomás (e' kië ñies Dídimo) e' tö iché imalepa a:

—Mishka as se' ttöwä ie'pa tö Jesús ta.

Jesús dör s'duulewä ese shke'ukkanewä.

¹⁷ Mik Jesús demi Betania, eta Lázaro nu wötënewä, e' ki ká de tkël.

¹⁸ Betania atë tsinet Jerusalén o' mik kilómetro mañat ekkë. ¹⁹ Marta ena María akë blënewä, e' kueki tajë judiowak dë'bitu ie'pa pablök. ²⁰ Mik Marta wä ijchënewä tö Jesús dökette ta imía ñaletsük, erë María atë u a.

²¹ Ie' tö iché Jesús a:

—A Skëkëpa, be' chöpa tkër ie, e'ma ye' akë kë blënewä. ²² Ie' blënewatke, erë ye' wä ijcher tö i kié be' tö Skëköl a, e' meraëitö be' a.

²³ Ie' tö ie' a iché:

—Be' akë blënewä e' shkerdakane.

²⁴ Marta tö iché ia:

—Ye' wä ijcher tö ie' shkerdakane aishkuö ta mik ká i' erkewatke eta.

²⁵ Jesús tö iché ie' a:

—Ye' dör s'duulewä e' shke'ukkanewä. Ye' dör sene michöe e' mukwak. Yi erblé ye' mik erë iblënewatke, erë

ishkerdakane ta iser michöe. ²⁶ Yi serke ye' mik erblöke ye' mik, ese kë duöpawä aishkuö ta. ¿E' klö'wé be' tö?

²⁷ Marta tö iüté:

—A Skëkëpa, iklö'wéyö. Ye' tö iklö'wé tö be' dör Skëköl Alà, be' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie cheke ká iaiaë tö idatse ká i' ki e'.

Jesús ié wé Lázaro nu blëne eë

²⁸ Marta tö ttë e' ché one, ta imía iël María kiök, ta iché ie' kukuö a:

—S'wöbla'ukwak detke. Ie' tö be' kié.

²⁹ Mik e' ttsé María tö, eta bet ie' e' kékä mía Jesús saük. ³⁰ Jesús tso'ia wé ie' ttë Marta ta eë. Kam ie' döwä wé ie'pa serke eë. ³¹ Mik wépa tso' María u a ipablök, e'pa tö isué tö ie' e' kékä mía bet, eta ie'pa mía itöki. Ie'pa ibikeitsé tö ie' mía iük idëütö nu blëne eë.

³² Mik María demi Jesús ska', eta ie' e' tkéwä kuchë ki iklö ska' ta ichéitö ie' a:

—A Skëkëpa, be' chöpa tkër ie, e'ma ye' akë kë blënewä.

³³ Mik Jesús tö isué tö María iuke ena wépa debitu ie' ta e'pa iukeñak, eta e' tö ie' chkewéwä tajë shüte. ³⁴ Ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿Wé a' tö inú blë'wä?

Ie'pa tö iüté:

—A Skëkëpa, be' shkö isaük.

³⁵ Eta Jesús ié. ³⁶ Ie'pa tö iché:

—Isaü. Ie' éna Lázaro dalër tajë.

³⁷ Erë ie'pa wëlepa tö iché:

—Ie' tö wëm wöbla kë wawër, e' buaë'ne ta ¿i' kueki ie' kë wä i' one as Lázaro kë blërwa?

Jesús tö Lázaro shke'wékane

³⁸ Eta Jesús skà erianekä ta idemi wé Lázaro nu blëne eë. E' dör ákuk bërie. Ák bërie bastkër, e' wa ákuk wötëulewä. ³⁹ Jesús tö iché:

—Ák bastkër ákuk kkö mik, e' sköttsä bánet.

Marta dör dëütö kutà e' tö iché:

—A Skëkëpa, ká detke tkël inú ki, e' kueki suluë inú alanewatke.

⁴⁰ Ie' tö iüté:

—Ye' tō be' a ichétke tō be' erblé ye' mik, e' ta mokī be' tō Skéköl olo taiē e' sueraē.

⁴¹ Eta ie'pa tō ák skéu bánet ta Jesús wókéka ká jaì a ta ichéitō:

—A yéwō, ì kiéyō be' a e' ttsébō. E' kuéki wéstela chekeyō be' a. ⁴² Ye' wa ijcher tō kékraē ì kiekeyō be' a, e' ttsekebō. Erē ikiéyō be' a pè' tso' taiē ie, e'pa kukua as ie'pa tō iklō'ù tō mokī be' ye' patkè'.

⁴³ E' chéitō one ta ie' iché aneule:

—A Lázaro, ìbe' e' yóttsa see!

⁴⁴ Eta Lázaro blénewa e' dettsa ttsè'ka. Ie' ulà, ie' klō parratulewā datsi'tak wa. Nies iwō parratulewā datsi'tak wa. Jesús tō iché iarak:

—Iparratulewā datsi'tak wa, e' wōtsōō as imi'a.

*Judiowak tō Jesús ileritsé klō'wèwā
(Mateo 26.1-5; Marcos 14.1-2; Lucas 22.1-2)*

⁴⁵ Judiowak dē'bitu María wapiöuk, e'pa tō ì wé Jesús tō e' sué, e' kuéki ie'pa taiē erblé ie' mik. ⁴⁶ Erē ie'pa wēlepa mía, ì wéitō, e' chök fariseowakpa a. ⁴⁷ Eta fariseowakpa ena sacerdotepa wókirpa, e'pa tō judiowak wókirpa kié ta ìni dapa'wéka ta ichérakitō ñi a:

—¿Wes se' tō Jesús wèmi? Ì ké or yi a ese wékeitō taiē. ⁴⁸ Se' tō ie' méat es, e' ta sulitane erblöraē ie' mik ta itkèrdakā se' blúie. E' mú ttsé Roma wókirpa tō, e' ma ie'pa bituraē ta Skéköl wé tskerawarakitō, ñies se' judiowak ewerawarakitō.

⁴⁹ Erē ie'pa shua wém tso' eköl kié Caifás, e' dör sacerdote kibi duas e' wa. Ie' tō iché ie'pa a:

—A' ké wā ì jcher yēs. ⁵⁰ Ttsèskua a' ké éna iane tō wém eköl è duōwā se' judiowak skéie, e' dör bua'ie se' kos erwa e' skéie.

⁵¹ Erē e' ké yène Caifás wā iwák er wa. Ie' dör sacerdote kibi duas e' wa, e' kuéki Skéköl tō ie' ké ichök es ittekölie. Ie' tō iché Skéköl ttekölie tō Jesús tterawā judiowak ulitane skéie.

⁵² Ké idör judiowak è skéie, ñies itterawā Skéköl ala'r ulitane serke ká wa'ne e'pa skéie as ie'pa dō judiowak

ta ñita wes wakpa etökicha è es. ⁵³ E' diwō ta judiowak wókirpa tō kawō mé ñi a Jesús ttowā.

⁵⁴ E' kuéki ie' ké shkōia sulitane wōshā judiowak shua. Ie' e' yéttsa mía ká kié Efraín ee. Ká e' atē ká sir poē wé ké yi serku' ese ska' tsinet. Ee ie' e' tséat ittōkatapa ta.

⁵⁵ Judiowak Yépa Yèrulune Egipto e' kéwō dökewatke tsinet tkō'wè. Judiowak serke bánet e'pa taiē dökemitke Jerusalén e' batse'ukne ikawō tkō'uke e' yöki wes ie'pa wöblar es. ⁵⁶ Ie'pa tso'ie Jesús yulök. Ie'pa ñi chakökerak Skéköl wé a:

—¿Ima a' tō iché, Jesús dōmi kawō tkō'uk ö ké idōpa?

⁵⁷ Fariseowakpa ena sacerdotepa wókirpa, e'pa tō iché sulitane a tō yi wā ijcher tō wé Jesús tso', e' ta ibiyō chō sa' a iklō'wōwā.

12

*Alaköl eköl tō kiō masmas téka
Jesús klō kī*

¹ Kawō kianeia teröl Judiowak Yépa Yèrulune Egipto e' kéwō tkō'woie ta Jesús mía Betania wé Lázaro serke ee. Lázaro du'wā e' shkeo'kané ie' tō e' ska' ie' mía. ² Ee ie'pa ulérak, chkérak buaé Jesús kikoka. Marta tso' iwatiök. Lázaro tkér ie'pa shua mesa kī chkök Jesús ta. ³ Eta María wā kiō masmas kié nardo chökle tué darèrè, ese debitu litro shaböts, e' téitō Jesús klō kī. E' ukuöki ta ipasiwéwaitō itsakō wa. Kiō e' tō úshu kos alappöwéka buaé jamamaé. ⁴ Eta Jesús ttökata eköl kié Judas Iscariote tō iwömekettsa e' tō iché:

⁵ —Kiō masmas se tué kané duas ek ské ekké. ¿Ì kuéki ké iwatonettsa s'siarépa kimoie?

⁶ Erē e' ké yène ie' wā, ie' éna s'siarpa dalér taiē e' kuéki. Ie' dör akblökwak, e' kuéki ie' tō iché es. Ie' dör Jesús ttōkatapa inuköl blökwak, e' kak ekibleke ie' tō iwák a. ⁷ Jesús tō iché ia:

—Imúat. Kiō e' bleke tē se' nu kī, eré ité ie' tō ye' kī kam ye' ttōwā e' yöki.

⁸ S'siarëpa tso' kekraë a' shua as a' t'ö ikimü, erë ye' kë ku' kekraë a' ta.

Sacerdotepa wökirpa ki Lázaro kiane ttëwa

⁹ Tajë judiowak wa ijchenewa t'ö Jesús tso' Betania ta imíyal eë, kë dör Jesús ë sauk. Nies ie'pa ki Lázaro shkeo'kaneitö e' kiane suë. ¹⁰⁻¹¹ Lázaro batamik tajë ie'pa erblé Jesús mik, ta sacerdotepa wökirpa ttë kë iutëia ie'pa t'ö. E' kueki sacerdotepa wökirpa t'ö ibikeitsétke Lázaro ttowa ñies.

Jesús demi Jerusalén

(Mateo 21.1-11; Marcos 11.1-11; Lucas 19.28-40)

¹² Tajë pë' de Jerusalén Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kéwö tkö'uk. Bule es ta ie'pa wa ijchenewa t'ö Jesús datse ñies Jerusalén. ¹³ E' kueki ie'pa sí k'ö télor tsémi shuélor ie' datse e' ñalé ki idalöioie ta imíyal ñaletsuk. Ie'pa t'ö iché aneule:

—¡Skököl k'ikokasö! ¡Ayëcha buaë se' Israel aleripa blú datse Skököl ttö wa e'!*

¹⁴ Eta Jesús t'ö burro pupula kué etö, e' ki ie' e' tkéka wes ikitule Skököl yëkkuö ki es, e' t'ö iché:

¹⁵ A Sión wakpa, kë a' suanuk.

Isaú, a' blú datse e' tkëuleka burro pupula ki.†
Es Skököl yëkkuö t'ö iché.

¹⁶ Ima Jesús tté tso' kitule Skököl yëkkuö ki e' wà tka ie' ta. Erë e' kéwö ska' ta ie' ttökatapa kë éna iwà ane t'ö Skököl yëkkuö kitule ká iaiaë e' t'ö Jesús tté pakeke. Erë ie' mikane ká jai a' olo ta' tajë, e' ukuöki ta ie'pa éna iwà ane t'ö i' kos wé pë' t'ö ie' ta, e' tso'tke kitule Skököl yëkkuö ki.

¹⁷ Wépa tso' mik Jesús t'ö Lázaro shkeo'kane eta, e'pa t'ö tté e' pakeke imalepa a. ¹⁸ E' kueki pë' wa tajë tté e' jchenewa, e' kueki imíyal Jesús ñaletsuk. ¹⁹ Erë fariseowakpa t'ö iché ñi a:

—¡Isaú, sulitane mi'ke Jesús ë itök'i!
¡Se' tsaiëne buaë!

Griegowak welepa t'ö Jesús yulé

²⁰ Pë' mine Jerusalén Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kéwö tkö'uk, e' shua griegowak welepa tso'ñak. ²¹ Griegowak e'pa debitu Felipe ska'. Felipe dör ká kië Betsaida e' wak. Ká e' atë Galilea. Ie'pa kköché tajë:

—A këkëpa Felipe, sa' ki Jesús kiane suë.

²² Eta Felipe mía ichök Andrés a ta ie'pa böi míyal ichök Jesús a. ²³ Jesús t'ö iché ie'pa a:

—Ye' dör S'ditsö Alà, e' olo tajë e' kkayërkette. ²⁴ Mok'i ye' t'ö a' a' iché t'ö iyiwö etkla kë tkënewa iyök a, e' ta iatdaë ekörla, kë wö ta'. Erë iyiwö etkla tkënewa iyök a, ese shölone ta iwödaló duowa, e' ta itskine wördaë tajë. ²⁵ Wé e' dalër tajë kë duakwa, ese weirdaë aishkuö ta. Erë wé e' mettsa ttëwa ká i' a, ese tsatkërdaë ser michoë. ²⁶ Yi kanëblak ye' a, ese kawöta shkök ye' ta; wé ye' tso' eë ye' kanë mésopa tso' ñies. Yi kanëblöke ye' a, ese kikeraka ye' Yé t'ö.

Jesús ttekewatke, e' ché ie' t'ö

²⁷ “Ye' ittsé i' ta, tajë ye' eriane. ¿I chëmiyö? ¿Yö ichëmi ye' Yé a: ‘A yëwö, ye' tsatköö i' tkökette ye' ta e' yök'i?’ Au, e' kë chepayö. ¡Ye' wák e' dë'bitu ttëwa!
²⁸ A yëwö, be' olo tajë e' kkachö as be' k'ikarka.”

Eta ká jai a' ttö ttsëne e' t'ö iché: “Ye' olo tajë e' kkachétkeyö be' ki, ta iská kkacheraneyö.”

²⁹ Pë' tso' ittsök eë, e'pa t'ö iché t'ö alá blane, erë welepa t'ö iché:

—Skököl biyöchökwak wele tté ie' ta.

³⁰ Jesús t'ö iché ie'pa a:

—Ttö ttsé a' t'ö, e' kë dör ye' a, e' dör a' kimoie. ³¹ Ká i' wakpa shulé kéwö detke. Bë dör ká i' wakpa wökir, e' uyardattsa i' ta. ³² Mik ye' wötënewa krus mik e' tkëneka, eta ye' wa sultane bituraë ye' ska'.

³³ Es ie' t'ö wes itterawa e' ché. ³⁴ Pë' t'ö iüté:

—Se' wa ijcher t'ö Skököl yëkkuö ki ikitule t'ö wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' ser michoë. ¿Wes be' t'ö iché

* **12:13** Salmo 118.25 † **12:15** Zacarías 9.9

tö S'ditsö Alà, e' kawöta tkèka krus mik? S'ditsö Alà ¿e' dör yi?

³⁵ Jesús tö iché ie'pa a:

—Yi shkøke stui a, ese kë wä ijcher wé imírø. Ye' dör wes ká olo es, erë ye' tso'ia a' shua ekuölø ã. E' kueki a' shkø ye' olo a' as kë stui tö a' küwa. ³⁶ Ye' dör wes ká olo es, e' tso'ia a' shua. Ye' mik a' erblø as a' dö ye' ichaie.

E' ché one Jesús tö ta imía e' bléwa ie'pa yöki.

Ì kueki judiowak kë erblø Jesús mik

³⁷ Ì kë or yi a ese wé Jesús tö taië judiowak wörki, erë ie'pa kë erbløne ie' mik. ³⁸ E' kos wambløne wes Skököl tteköl Isaías e' tö ikit Skököl yëkkuø ki es, e' tö ichè:

“A Skököl, ttè paka' sa' tö wësua kë yi wä ikløne.

Be' diché taië e' kkayë' be' tö ie'pa a, erë ie'pa kë wä sa' ttø iütene.”[‡]

³⁹ Es ie'pa kë a Skököl ttè klør. Nies Isaías ikitat tö ì kueki ie'pa kë wä Skököl ttè kløone. E' tö ichè:

⁴⁰ “Ie'pa er darërë, kë éna Skököl ttè klø'wak yës.

E' kueki ie'pa wöa Skököl tö ká chöwéwa.

Ie' tö ie'pa méat wes s'wöbla kë wawër es.

Ie' tö ie'pa er darë'wéwa as ie'pa kë éna iwà ar.

Skököl tö ichè tö ye' tö iwé es

as ie'pa kë er mane'ù ye' a ta ie'pa bua'wèneyö.”[§]

⁴¹ Isaías tö Jesús olo taië e' su' ena ie' tö Jesús cheke, e' kueki ie' tö iché es.

⁴² Erë taië judiowak wøkirpa erblø Jesús mik. Erë ie'pa suane fariseowakpa yöki, e' kueki kë ie'pa ichéka sulitane kukua. Ie'pa kë ki ikiane tö fariseowakpa tö ie'pa trè'wèshkar ie'pa ñi dapa'wo wé a. ⁴³ S'ditsö tö ie'pa kikekeka e' wa ie'pa wöbatsö bua'ie, Skököl tö ie'pa kikekeka e' skéie.

Ì ché Jesús tö e' wa se' kichatërdaë

⁴⁴ Jesús tö iché aneule: “Wépa erblø ye' mik, esepa kë erbløne ye' ã mik.

Ie'pa erblø ye' Yë tö ye' patkè' e' mik ñies. ⁴⁵ Wépa tö ye' sué, esepa tö ye' Yë tö ye' patkè' e' sué ñies. ⁴⁶ Ye' dör wes ká olo es. Ye' dè'bitü ká i' a as wépa erblø ye' mik, esepa kë kü'ia wes s'tso' stui a es. ⁴⁷ Wépa tö ye' ttø ttsé, erë kë iwä iwä iütene, esepa kë kichatèpa ye' wák tö. Ye' kë dè'bitü ká i' a s'ditsö kichatök. Ye' dè'bitü s'ditsö tsatkök. ⁴⁸ Wépa tö ye' watekettsa, kë tö ye' ttø daløië, esepa kkatøkwak tso'tke, e' tö ie'pa kichaterattsä. Ttè yè'bak ye' tö, e' kë kløne ie'pa wä, e' kueki mik ká i' erkewatke, etä ie'pa kichatërdattsä. ⁴⁹ Ye' kë wä ì yëule ye' wák er wa. Ì cheke ye' tö, e' chekeyø wes ye' Yë tö ye' patkè'bitü, e' tö ye' patkè' ichök es. E' kueki ye' ttø dör mokië. ⁵⁰ Ye' wä ijcher tö ì ché ie' tö e' tö sene michøé mé. Es ì chekeyø, e' chekeyø wes ye' Yë tö ye' ké ichök es.”

13

Jesús tö ittøkatapa klø skué

¹ Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kéwø døkewatke bule es. Jesús wä ijcher tö ie' tö ká i' mekeatke ta imichone iyé ska', e' kéwø dewatke. Wépa dör ie' icha tso' ká i' a, e'pa dalër kekraë ie' éna. Es ie'pa dalër michøé ie' éna kekraë.

² Jesús ena ittøkatapa tso' chkök nañewe. Ie'pa eköl kië Judas, e' dör Simón Iscariote e' alà. Bë tö ie' kétke ibikeitsök Jesús wömüttsä. ³ Erë Jesús wä ijcher tö iyé tö ì kos kéwø mé iulà a. Nies ie' wä ijcher tö ie' dè'bitü Skököl ska' e' mitkene eë. ⁴ Es ie' e' kéka wé ie'pa tso' chkök eë, ta ipaio kikkë yëttsaitø ta datsi' ukuø e' pasiwoie, ese muéwaitø e' kipa mik. ⁵ E' ukuøki ta di' téitø kulè' a ta ie' tö ittøkatapa klø skuémi. Datsi' ukuø tso' iwä moule e' kipa mik, e' wa ittøkatapa klø pasiwéitø.

⁶ Mik Jesús mi' Simón Pedro klø skuök, etä e' tö ie' a iché:

—A Skökèpa, be' dör sa' wöbla'ukwak. ¿Wes e' tö ye' klø skuémi?

⁷ Jesús tö iüté:

—Ì uk ye' tso' e' wà kě ane be' éna i'ñe, erè i' ukuöki ta be' éna iwà ardaë.

⁸ Eta Pedro tö iché ie' a:

—jKě ye' tö kawö mepa be' a as be' tö ye' klö skuö!

Jesús tö iiuté:

—Ye' kě tö be' klö skuè, e' ta be' kě döpaia ye' ttökataie.

⁹ Simón Pedro tö iché ia:

—A Skëkëpa, e' dör es e'ma ye' klö skuö. jÑies ye' ulà ena ye' wökir e' kos skuö!

¹⁰ Erè Jesús tö iiuté:

—Yi kuétke ñiköl pa sunetke maneneë, ese kě kawöta kuowène, iklö è kiane skuè. A' kibiiepa tso'tke maneneë, erè eköl dur a' shua, e' kě dör manene.

¹¹ Ie' wa ijcher tö yi tö iwömekettsa, e' kueki ie' tö iché: “eköl dur a' shua, e' kě dör manene.”

¹² Jesús tö ittökatapa klö skué one ta ipaio kikke iékaneitö ta imía e' tkéserne mesa o'mik ta ichéitö:

—j' wé ye' tö a' a, e' wà ane a' éna? ¹³ A' tö ye' kiè S'wöbla'ukwak ö Skëkëpa, es je' idir, ye' dör e'. ¹⁴ Ye' dör a' wöbla'ukwak, ye' dör a' këkëpa, erè ye' e' wöewa dö diöshet a' klö skuök wes kanè méso es. E' yita a' ké e' wöökwa dö diöshet ñi yöki ñi kimuk.

¹⁵ j' wé ye' tö a' wörki, e' wà kkachéyö a' a as a' tö iwakaneü es. ¹⁶ Moki ye' tö a' a ichè tö kanè mésopa kos, esepa kě dör iwökirpa tsata. Ñies yi patkëule, ese kě dör yi tö ipatké ese tsata. ¹⁷ Ttè e' wà ane a' éna ta iwawé a' tö es, e' ta ayècha e' dör buaë a' a.

¹⁸ “Kě ye' ku' a' ulitane chök. Ye' tö a' shukitbak, e' kueki ye' wa ijcher buaë wes a' dör. Erè Skëköl yëkkuö tö ichè: ‘wépa chköke ye' ta, e' isie alè eköl míane ye' bolökie.’ Ttè e' kawöta wà tkök es. ¹⁹ E' ché ye' tö a' a kam iwà tkö e' yöki. Es mik iwà tka, eta a' tö iklö'weraë moki tö Skëköl tö ye' patkë'bitü. ²⁰ Moki ye' tö a' a ichè tö yi tö yi patkekeyö, ese kiekewa er bua' wa, ese tö ye' kiekewa er bua' wa. Ñies yi tö ye' kiekewa er bua' wa, ese tö yi tö ye' patkë'bitü e' kiekewa er bua' wa.”

Jesús tö iché Judas tö ye' wömerattsä (Mateo 26.20-25; Marcos 14.17-21; Lucas 22.21-23)

²¹ Jesús tö iché one ta ichkenewa ta ichéitö ittökatapa a yësyësë:

—Moki ye' tö a' a ichè tö a' eköl tö ye' wömerattsä.

²² Ittökatapa ñi suéka. Ie'pa kě wa ijcher tö yi chök ie' tso'. ²³ Ie'pa eköl dalër taië Jesús éna, e' tkër io'mik tsinet ie'pa chköke e' dalewa. ²⁴ Ie' a Simón Pedro ulà kkaché tö ichakö yi cheke Jesús tö. ²⁵ Ie' kí e' skéwa tsinet Jesús skà ta ichakéitö ia:

—A Skëkëpa, jyi idir?

²⁶ Jesús tö iiuté:

—Ye' tö pan takla nuwëke udiö a, ta yi a yö imé e' idir.

E' bet ta ie' tö pan takla nuwéka ta iméitö Judas dör Simón Iscariote alà e' a. ²⁷ Judas tö pan takla ñé ta bet Satanás tkawa ie' er a. Jesús tö iché ia:

—j weke be' tö e' ú bet.

²⁸ Erè ie'pa tso' chkök mesa o'mik, e'pa kě éna iane i kueki Jesús tö iché es. ²⁹ Judas dör inuköl blökwak, e' kueki Jesús ttökatapa welepa tö ibikeitsé tö Jesús tö Judas ké ilè taük ikawö tkö'wekerakitö e' a ö ilè kakmuk s'siarëpa a.

³⁰ Es Judas tö pan ñé ta imía. Mik imía, eta ká detke nañewe.

Jesús tö ttè dalöiëno pa'ali mé ittökatapa a

³¹ Judas mía e' ukuöki ta Jesús tö iché:

—Ye' dör S'ditsö Alà e'. I'ñe ye' olo wërdaë, ñies Skëköl wák olo wërdaë ye' ki. ³² Skëköl olo wërdaë ye' ki, e' ta ie' wák tö ye' olo kkacheraë sulitane wörki, e' weraëitö bet. ³³ A ala'r, kě ye' serpaia a' ta ká taië. A' tö ye' yuleraë, erè i yè'bak ye' tö judiowak wökirpa a, e' cheke ye' tö a' a ñies: a' kě döpa wé ye' mi'ke eë. ³⁴ Ye' tö ttè pa'ali meke a' a dalöiè, e' dör i': a' ñi dalëritsö. A' kawöta ñi dalëritsök wes ye' tö a' dalëritseke es. ³⁵ A' ñi dalëritsöke es, e' ta sulitane wa ijcherdaë tö a' dör ye' ttökatapa.

Pedro icheraë tö ie' kë wä Jesús suule

(Mateo 26.31-35; Marcos 14.27-31; Lucas 22.31-34)

³⁶ Simón Pedro tö ichaké Jesús a:

—A Skëkëpa, ¿wé be' mi'ke?

Ie' tö iiuté:

—Kë be' döpmi ye' itökí wé ye' mi'ke ee, erë aishkuö tã be' dömi ye' itökí.

³⁷ Pedro tö iché ie' a:

—A Skëkëpa, ¿i kuëki ye' kë mi'pa be' itökí i' tã? ¡Ye' e' chétke duökwa be' tsatkök!

³⁸ Jesús tö iiuté:

—¿Mokí be' e' chétke duökwa ye' tsatkök? Ye' be' a ichè yësyesë tö kam dakro ar, e' yökí bö icheraë mañatökicha tö be' kë wä ye' suule.

14

Shkowa Skëköl ska' e' ñalé dör Jesús

¹ E' ukuökí tã Jesús tö iché ittökatapa a:

“Kë a' tkinuk. A' erblö Skëköl mik. Ñies a' erblö ye' mik. ² Ye' yë u blatëule tajië. Ye' mi'ke iwakanéuk kewe a' yökí. E' kë chöpa es, e' ma kë ye' wä iyëne. ³ Ye' mía tã mik iwakanëone, etã ye' datskene a' tsukmi as a' mi' senuk wé ye' tkër ee. ⁴ Wé ye' mi'ke e' ñalé suule a' wä buaë.”

⁵ Tomás tö ie' a' ichaké:

—A Skëkëpa, kë sa' wä ijcher wé be' mi'ke tã ¿wes sa' a' ñalé armi?

⁶ Ie' tö iiuté:

—Ye' dör ñala e'. Ì dör mokíë ena sene michoë e' dör ye'. Kë yi döpa S'yë ska', e' kë dör ye' wa e' tã. ⁷ A' wä ye' suule mokíë, e' tã es a' wä ye' Yë suule. I' tãmi a' wä ie' suule, mokíë isuétke a' tö.

⁸ Felipe tö iché ia:

—A Skëkëpa, S'yë kkachö sa' a' tã e' ë dör wé'.

⁹ Jesús tö iiuté:

—A Felipe, kã tajië ye' sené a' tã, ¿wes kë be' wä ye' suule? Yi tö ye' sué, ese tö S'yë sué ñies. ¿Wes be' ichëmi, 'S'yë kkachö sa' a'?' ¹⁰ A Felipe, ¿be' kë wä iklöone tö ye' ena S'yë, sa' bö dör eköl ë? Ì chekeyö a' a, e' kë cheku' ye' wä ye' wák er wa. Ì kos

kanewëkeyö, e' kanewëke S'yë serke ye' a' e' tö. ¹¹ Iklö'ú tö ye' ena S'yë sa' bö dör eköl ë. Ì chekeyö a' a, e' kë klö'wë a' tö, e' tã iklö'ú ì kë or yi a, ese wëyo e' wa. ¹² Mokí ye' tö a' a ichè tö wépa erblé ye' mik, esepa tö ì wëke ye' tö, e' wëraë ñies. Erë ye' mi'ke S'yë skà e' kuëki ì oule ye' wä, ese wëraë ie'pa tö, ye' wä ioule e' tsata. ¹³ Ì kos kieke a' tö ye' ttö wa, e' wëraëyo as S'yë olo tajië e' kkayër ye' dör ilà e' wa. ¹⁴ Ì kos kieke a' tö ye' a, e' wëraëyo.

Jesús kablé Wiköl Batse'r patkök

¹⁵ “A' éna ye' dalër, e' ma ye' ttè dalöiëno e' dalöieraë a' tö. ¹⁶ Ye' tö ikieraë S'yë a' tã ie' tö iskà patkeraë eköl a' kimuk, e' dör Sulaiökwak, ie' tso'ie a' tã kekraë. ¹⁷ Ie' dör Skëköl Wiköl. Ie' tö S'yë ttö mokí e' kkacheraë a' a. Wépa kë tö Skëköl dalöië esepa kë a' iWiköl wënuke ena ie'pa kë wä isuule, e' kuëki ie'pa kë a' ikinukwä e' kimoie. Erë a' wä ie' suule. Ie' serke a' tã, ñies ie' serdaë a' er a.

¹⁸ “Ye' kë tö a' mepaat s'jchu'rlaie. Ye' datskene a' ska'. ¹⁹ Kukur tã wépa kë dör ye' icha esepa kë tö ye' suepaia. Erë a' tö ye' suerane. Ye' duowa shkenekane, e' batamik sene michoë döraë a' ulà a. ²⁰ Mik e' kéwö de, etã a' wä ijcherdaë tö ye' ena S'yë sa' bö dör eköl ë. Ñies a' wä ijcherdaë tö a' ena ye', se' dör wes wák eköl ë es. ²¹ Wépa tö ye' ttè dalöiëno klö'wëke tã iwä iuteke, esepa éna ye' dalër. Wépa éna ye' dalër, esepa dalërdaë ye' Yë éna. Ñies ye' éna ie'pa dalërdaë ena ye' e' kkachöraë ie'pa a.

²² Etã eköl skà kië Judas, kë dör Judas Iscariote, e' tö ie' a' ichaké:

—A Skëkëpa, ¿wes be' e' kkachömi sa' a, erë be' kë e' kkachöpa sulitane a?

²³ Ie' iiuté:

—Wépa éna ye' dalër, esepa tö ye' ttè iuteraë. Ie'pa dalëritseraë ye' Yë tö. Ie' ena ye', sa' döraë ie'pa ska' senuk ie'pa tã. ²⁴ Wépa kë éna ye' dalër, esepa kë tö ye' ttè iutepa. Ttè chekeyö

a' a, e' kě dör ye' wák ttè, e' dör Skëköl tō ye' patkë', e' ttè.

²⁵ “I' kōs chekeyō a' a, e' chekeyō ye' tso'ia a' ta e' dalewa. ²⁶ Erë Sulaiōkwak, e' dör Wiköl Batse'r, e' patkeraë Skëköl tō a' a ye' ttō wa. I' kōs yë' ye' tō a' a, e' wa ie' tō a' wōbla'weraë as a' éna iarne.

²⁷ “Sene bërë méatyō a' a, e' datse ye' wā. E' dör ichök kě dör wēs sene bërë cheke wépa kě tō Skëköl dalöie esepa tō es. E' kuëki kě a' tkinuk, kě a' suanuk. ²⁸ A' wā ittseüle tō ye' tō a' a iché tō 'ye' mi'ke erë ye' datskene a' ska'. A' éna ye' dalër moki, e' ta a' ttsë'rdaë buaë tō ye' mi'ke S'yé ska', e' dör ye' tsata e' kuëki. ²⁹ I' ta ye' tō ichétke a' a kam iwà tkō e' yōki as mik iwà tka, etā a' erblō ye' mik.

³⁰ “Bé dör ká i' wōkir, e' datsetke bet, e' kuëki ye' kě a' kawō ta'ia ttök a' ta tajë. Ie' kě diché ta' e' aloka ye' ki yës. ³¹ Erë ye' tō iwé wēs ye' Yé tō ye' ka' iuk es as sulitane tō isaù tō ye' Yé dalër ye' éna.

“Se' e' yōlur ié, mishkatke.

15

Jesús dör wēs uva kicha es

¹ “Ye' dör uva kicha chōkle, e' kaneweke ye' Yé tō. ² Iulà wé kě wör, ese télor ye' Yé tō. Iulà wör ta' kōs, ese paikléloritō buaë maneneë as ikí wör tajë. ³ A' pairiuletke maneneë ttè wa ye' tō a' wōbla'wé e' wa. ⁴ A' senú ye' ta ñita, etā ye' serdaë a' ta ñita. Mik ulà kě ku'ia iwí mik, etā kě iwōria. Kě iwōnuk iwák ã mik. Es ñies a' kě ku' ye' mik, etā kě a' wörpa.

⁵ “Ye' dör uva kicha. A' dör iulà. A' kě ku' ye' mik, etā kě i' onuk a' a yës. E' kuëki wépa serke ye' mik, ñies ye' serke e'pa a, esepa wörke tajë. ⁶ Wépa kě serku' ye' mik, esepa tērdattsā kéu bānet ta isinewa wēs uva kicha ulà sir es. Iulà ese shtekekā uyèwā bö' a ta iñanewa.

⁷ “A' serke ye' mik, ñies ye' ttè tso'ie a' er a, e' ta i' kōs kiane a' ki, e' kiō Skëköl a' ta imeraëitō a' a. ⁸ Mik i' kiane Skëköl ki, ese wé a' tō, etā e' dör wēs uva wör es. E' tō ye' Yé kikekeka

tajë. E' wa iwēnewā tō moki a' dör ye' ttōkatapa. ⁹ Ye' éna a' dalër wēs ye' Yé éna ye' dalër es. A' senú kekraë ye' mik as ye' tō a' dalëritsō kekraë. ¹⁰ Ye' ttè dalöiëno e' dalöieke a' tō, e' ta ye' tō a' dalëritsè michoë. E' dör wēs ye' tō ye' Yé ttè dalöiëno e' dalöieke ta' ie' tō ye' dalëritsè michoë es.

¹¹ “I' kōs chekeyō a' a as a' ttsë'r buaë wēs ye' es. Ye' ki ikiane tō a' ttsë'r buaë shutë. ¹² Ye' ttè dalöiëno e' dör i': a' ñi dalëritsō wēs ye' tō a' dalëritseke es. ¹³ Se' e' mettsā duōkwa yile dalër se' éna, e' skéie, e' ta kě se' éna yi dalënik e' tsata. ¹⁴ I' uk ye' tō a' ké, ese wēke a' tō, e' ta a' dör ye' sini'pa. ¹⁵ I' bikeitseke i' kaneweke kanè wōkir tō, ese kě jcher ikanè méso wā. Iwōkir kě tō ipaketa' ie' a. Erë i' kōs yë' ye' Yé tō ye' a, e' chéneyō a' a, e' kuëki a' kě kièiyō ye' kanè mésopa, a' kiekeyō ye' sini'pa. ¹⁶ A' kě wā ye' shukitë, e' skéie ye' tō a' shukit. Ye' tō a' patkeke as a' mi' wōnuk buaë wēs uva ulà es, erë iwō ese tso'ie kekraë. Es i' kōs kié a' tō ye' Yé a' ye' ttō wa e' meraëitō a' a. ¹⁷ Ye' ttè dalöiëno dör i': a' ñi dalëritsō.

Pë' kě erblëne Jesús mik esepa tō Jesús ttōkatapa sueraë suluë

¹⁸ “Wépa kě tō Skëköl dalöie esepa tō a' sueke suluë, e' ta a' éna ianú tō ie'pa tō ye' su'bak suluë a' yōki kewe. ¹⁹ A' chópa wēs ie'pa es, e' ma ie'pa tō a' dalëritsèmi wēs ie'pa ñi dalër es. Erë ye' tō a' shukit ie'pa shua, e' kuëki i' ñie ta' a' kě dör wēs ie'pa es. E' kuëki ie'pa éna suluë a' ar. ²⁰ Ye' tō iyë'bak a' a tō 'ikanè méso kě dör iwōkir tsata,' e' anú a' éna. Ie'pa tō ye' we'iké siarë, e' ta ie'pa tō a' we'ikeraë siarë. Ie'pa tō ye' ttō dalöié, e' ta ñies ie'pa tō a' ttō dalöieraë. ²¹ A' dör ye' ichapa. Ie'pa kě wā ye' Yé tō ye' patkë' e' suule. E' kuëki i' kōs suluë wambleraë ie'pa tō a' ki.

²² “Ye' kě dōpa ká i' a, ye' kě ttè pakōpa ie'pa a, e' ma ie'pa kě ki i' sulu nuí ta'. Erë i' ñie ta' ie'pa kě tkōpashkar inuí ulà a. ²³ Wépa tō ye' sueke suluë, esepa tō ye' Yé sueke suluë ñies. ²⁴ I' kě

or yi a ese kë úpayö ie'pa wörki, e'ma ie'pa kë ki ì nuí ta'. Erë ie'pa tö isu'bak erë ie'pa tö ye' sué suluë, ñies ye' Yé sué suluë ie'pa tö. ²⁵ Erë itka es as ì tso' kitule Skëköl yëkkuö ki, e' wà tkö es, e' tö ichè: 'Ie'pa tö ye' sué suluë kë wà ta'.'*

²⁶ "Ye' tö Sulaiökwak tso' ye' Yé ska', e' patkeraë a' a, e' dör Skëköl Wiköl. Ie' dör Skëköl ttö moki chökwak. Mik ie' de, eta ie' tö ye' tté cheraë. ²⁷ A' manetwä ye' ta' kuaë, e' kueki a' tö ye' tté cheraë ñies.

16

¹ Ttè e' kos chéyö a' a as a' erblö ye' mik e' kë olo'yö a' tö. ² Ie'pa tö a' uyerattsa se' ñi dapa'wo wé a. Moki kawö dökewatke ta' yile tö a' ttéwa, e' ta' e' tö ibikeitseraë tö es ie' tso' Skëköl kanè uk. ³ Ie'pa kë wä ye' ena ye' Yé suüle moki, e' kueki ie'pa e' wamblö es. ⁴ Erë tté e' chéyö a' a as mik ikéwö de, eta' a' éna iar.

Ì weke Wiköl Batse'r tö, e' pakè

Ye' tso'ia a' ta, e' kueki kuaë tté e' kë yéne ye' wä a' a. ⁵ Erë i'ñe ta' ye' mitkene, ye' Yé tö ye' patké', e' ska'. Erë a' kë tö ye' a' ichakè tö '¿wé be' mi'ke?' ⁶ E' skéie a' erianekä taië, ì ché ye' tö a' a e' kueki. ⁷ Mokië ye' tö a' a ichè tö buaë idir a' a tö ye' mía. Ye' kë mîne, e'ma Sulaiökwak kë döpa a' a. E' kueki ye' tö a' a ichè tö buaë idir a' a tö ye' mía. Ye' mía, e' ta' ye' tö Sulaiökwak patkeraë a' a. ⁸ Mik ie' de, eta ie' tö ikkacheraë wépa kë tö Skëköl dalöie esepa a' a tö ie'pa e' wamblö sulu. Ñies ie' tö ikkacheraë ie'pa a' a tö ye' eköl è dör yësyësë Skëköl wöa. Ñies ie' tö ikkacheraë ie'pa a' a tö ie'pa kichatërdaë aishkuö ta'. ⁹ Ie'pa kë erblöku' ye' mik, e' kueki ie'pa dör ì sulu wamblökwakpa. ¹⁰ Ye' mi'kene ye' Yé ska', e' kueki kë ye' suepaia a' a. E' wa ikkayéne ie'pa a' a tö ye' eköl è dör yësyësë Skëköl wöa. ¹¹ Bè dör ká i' wakpa wökir e' kichatënetke, e' wa ikkayéne tö ñies ie'pa kichatërdaë.

¹² "Taië ye' wä íyi tso'ia ché a' a, erë i' ta' kë a' a iwà anuk. ¹³ Erë mik Skëköl Wiköl ttö mokië e' de, eta ie' kë ttöpa iwák er wa. Ì ttseke ie' tö Skëköl ska', ese cherane ie' tö a' a. E' kueki ie' tö a' wöbla'weraë tté moki kos ese wa. Ì tköraë aishkuö ta, ese cheraëitö a' a. ¹⁴ Ì tso' ye' er a, ese cheraneitö a' a. Es ie' tö ye' kikerakä. ¹⁵ Ì kos tso' ye' Yé er a, ñies e' tso' ye' er a. E' kueki ye' tö a' a iché tö, ì tso' ye' er a, ese cherane Wiköl Batse'r tö a' a.

Ittökatapa eriane e' manerdattsane ttsë'rdane buaë

¹⁶ "Bërbër setcha, eta' kë a' tö ye' suepaia. Erë e' ukuöki setcha, eta' a' tö ye' suëmine."

¹⁷ Ie' ttökatapa welepa ñi chaké:

—Ie' tö iché, 'Bërbër setcha eta' a' kë tö ye' suepaia. Erë ekuölö ta' a' tö ye' suëmine.' ¿Ì cheke ie' tö es? ¿Ìma iwà dör? Ñies ie' tö iché tö 'Ye' mi'ke ye' Yé ska'.' ¹⁸ Ie' iché 'Bërbër setcha' ¿Ìma e' wä kiane ché? ¿Ì ché ie' tö, e' wä kë ane se' éna!"

¹⁹ Jesús wä ijcher tö ie'pa éna ie' chakak, e' kueki ie' tö iché ie'pa a:

—Ye' tö iché a' a: 'Bërbër setcha, eta' a' kë tö ye' suepaia. Erë e' ukuöki setcha, eta' a' tö ye' suëmine.' ¿E' wä chakeke a' tö ñi a? ²⁰ Moki yö iché a' a tö a' iuraë kköchöraë siarë, erë wépa kë tö Skëköl dalöie esepa ttsë'rdaë buaë. Erë a' eriardaë, erë e' manerdattsane ttsë'rdane buaë. ²¹ Mik alaköl alà kurketke, eta' ieriane taië, ikirine e' kéwö de, e' kueki. Erë mik ilà kune, eta' ittse'nene buaë. Ie' alà kune e' tö ie' ttsë'weke buaë. E' kueki ikirine weine siarë e' chowa ie' éna. ²² E' sù i'ñe ta' a' eriarke siarë, erë se' ñi saurane, e' tö a' ttsë'werane buaë shute. Ttsë'ne buaë e' kë yënuksa yi a' a' er a.

²³ "Mik e' kéwö de, eta' kë ì kiepaia a' tö ye' a. Moki ye' tö a' a ichè tö ì kos kié a' tö ye' Yé a' ye' ttö wa, e' meraëitö a' a. ²⁴ Ikké ta' a' kë wä ì kiule Skëköl a' ye' ttö wa, erë i' ta' ikiömitke ie' a, ikiö ie' a' kekraë eta' imerdaë a' a as a' ttsë'r buaë shute.

* 15:25 Salmos 35.19; 64.4

Jesús e' alékatke pè' kè erblène ie' mik esepa ki

25 “I' kòs chéyö a' a, e' chéyö ttè kleaule wa. Erè kawö dōraë eta kè ye' tō ichèiä a' a es. Ye' tō ye' Yé ttè pakeraë a' a wēs idör es kè kleaule. 26 Mik e' kèwö de, eta ì kiane a' ki e' kieraë a' wákpa tō ye' Yé a ye' ttō wa. E' wà kiane chè tō kè ikianukia tō ye' tō ì kòs kiane a' ki e' kiö ye' Yé a. Ie' wák éna a' dalër tajë, e' kuëki ì kiane a' ki, ese kiëmi a' wákpa tō ie' a ye' ttō wa. 27 Ie' éna a' dalër, e' kuëki a' wákpa tō ikiëmi ie' a. A' éna ye' dalër, ñies a' tō iklö'wéke tō ye' dè'bitu ie' ska', e' kuëki ie' éna a' dalër. 28 Ye' datse ie' ska' e' dè' ká i' a, i' ñe ta ye' mitkene ie' ska'.”

29 Ittökatapa tō iché ie' a:

—I' ta be' tso' ichök sa' a wēs idör es kè kleaule. Be' kè ku' ichökia ttè kleaule wa. 30 Ire' sa' wä ijcher tō be' wä iyi kòs e' jcher. Dö ì chakak sa' éna be' a, e' jchertke be' wä. E' kuëki sa' tō iklö'wé tō be' datse Skëköl ska'.

31 Jesús tō iüté:

—¿Ire' a' tō iklö'wé? 32 A' tō ye' meraat ekörla. A' michone eköl eköl a' u a. Kawö e' datse, e' detke i' ta. Erè mokì ye' kè ku' ekörla. Ye' Yé tso' ye' ta. 33 E' kòs chéyö a' a as a' ser bère a' batsulewä ye' mik e' wa. Ká i' ki a' weirdaë siarë. Erè a' er kuü, iye' e' ali'kabak ì sulu diché ki!

17

Jesús ikié S'yé a ittökatapa ki

1 Ttè ekkè ché Jesús tō one ta iká sué ká jai a ta ichéitö: “A Yéwöla, ye' kèwö detke. Ye' dör be' alà, e' olo kkachö as be' olo kkayër sulitane a ye' wa. 2 S'ditsö ulitane kèwö me' be' tō ye' a as sene michoë mù ye' tō, wépa kòs me' be' tō ye' a, esepa a. 3 Sene michoë e' dör tō ie'pa bats buaë be' dör Skëköl chökle eköl è e' mik, ñies ye' dör Jesucristo patkè' be' tō e' mik.

4 “Kanè me' be' tō ye' a wè ká i' a, e' wétkeyö. E' wa ye' tō be' olo kkayë'bitu. 5 E' kuëki i' ta, a yéwöla, ye' tō be' a ikiè tō mik ye' dene be' ska', eta ye' olo kkachö, wēs be' tō ye' olo

kkayë' mik ye' bak be' ta kam ká i' yör e' yökì eta es.

6 “Wépa shukitbak be' tō ká i' wakpa shua mè ye' a, e'pa a ye' tō ikkaché tō be' dör yi. Be' ichapa idir, e'pa me' be' tō ye' a. Ie'pa tō be' ttè iuteke. 7 I' ñe ta ie'pa wä ijcher tō ì kòs wéyö, ñies ì kòs chéyö, e' me' be' tō ye' a. 8 Ttè me' be' tō ye' a pakè, e' pakéyö ie'pa a, ta ie'pa tō iklö'wé. Ie'pa wä ijcher tō mokì ye' datse be' ska' patkè' be' tō.

9 “Ye' tso' be' a ikiök ie'pa ki. Ye' kè ku' ikiök wépa kè tō be' dalöieta' esepa ki. Ye' tso' ikiök wépa me' be' tō ye' a esepa ki, ie'pa dör be' icha e' kuëki. 10 Wépa kòs dör ye' icha, esepa dör be' icha. Ñies be' icha kòs esepa dör ye' icha. Ie'pa wa ye' olo tajë e' kkayëne.

11 “Kè ye' serpaia tajë ká i' ki. Ye' mitkene senuk be' ska'. Erè ie'pa ate ká i' ki. A Yéwöla batse'r, be' dalö tajë, be' diché tajë me' be' ye' a, e' wa ie'pa kkö'nú as ie'pa ser ñita wēs wák eköl è es wēs be' ena ye' es. 12 Mik ye' tso'ia ká i' a ie'pa ta, eta ye' tō ie'pa kkö'né tsatké diché me'bö ña e' wa. Ie'pa kòs tsatkéyö. Wé wömenettsabak weinuk, e' è e' yé'ttsa sa' shua. Ie' è weinewa as iwà tkö wēs be' yëkkuö tō ichè es.

13 “Írö ye' mitke be' ska', erè ttè i' chekeyö, ye' tso'ia ká i' a e' dalewa, as ie'pa ttsë'r buaë mokìe wēs ye' es. 14 Be' ttè yé'yö ie'pa a, erè wépa kè tō be' dalöie esepa tō ie'pa sueke suluë. Ye' kè dör wēs ká i' wakpa es, e' sù ye' ttökatapa kè dör wēs ie'pa es. E' kuëki ká i' wakpa tō ie'pa sueke suluë. 15 Ye' kè ku' ikiök be' a tō ie'pa yöttsa ká i' ki. Ye' tso' be' a ikiök tō ie'pa blö bë yökì. 16 Ye' kè dör wépa kè tō be' dalöie esepa eköl, ñies ye' ttökatapa kè dör ie'pa es. 17 Ie'pa klöübö be' wák è a be' ttè wa. Be' ttè dör mokì. 18 Ye' tso' ie'pa patkök ká i' wakpa shua, wēs be' tō ye' patkè' ká i' wakpa shua es. 19 Es ye' e' müttsa be' a as ie'pa e' müttsa mokì be' a ñies.

20 “Ye' kè ku' ikiök be' a ie'pa è ki. Erè wépa erblömi ye' mik ie'pa ikkëpa ttö batamik, ñies esepa ki ye' tso' be'

a ikiök. ²¹ Ye' tö be' a ikiè as ie'pa dō wes wák eköl ã es. Be' ena ye', se' dör wák eköl ã. Es ye' tö be' a ikiè tö ie'pa dō wes wák eköl ã es se' ta wes se' dör eköl ã es, as ká i' wakpa tö iklö'ù mokì tö be' tö ye' patkè'. ²² Diché me' be' tö ye' a, e' mé ye' tö ie'pa a as ie'pa dō wes wák eköl ã es, wes be' ena ye', se' dör eköl ã es. ²³ Ye' bàtse buaë ie'pa mik, ñies be' bàtse buaë ye' mik. Es idir as ie'pa dō mokìe wes wák eköl ã es. E' dör es, e' ta ká i' wakpa wà ijcherdaë tö be' tö ye' patkè'. Ñies ie'pa wà ijcherdaë tö be' éna ye' ttökatapa dalër taië wes be' éna ye' dalër es.

²⁴ “A yéwö, be' tö ie'pa me' ye' a. Ye' kì ikiane tö aishkuö ta ie'pa dömi ye' ta, wé ye' tso' eë, as ie'pa tö olo me' be' tö ye' a, e' saù. Kam ká i' yör, eta wake' be' éna ye' dalër taië, e' kueki olo e' me'bak be' tö ye' a. ²⁵ A Yéwö, be' dör yésyësë. Wépa ké tö be' dalöie esepa ké wà be' suule, erë ye' wà be' suule. Ñies ie'pa ikképa wà ijcher tö be' tö ye' patkè'bitù. ²⁶ Ye' tö ie'pa a ikkayè' tö be' dör yi, e' kkachekeiayö ie'pa a as ie'pa ñi dalërirtsö wes be' tö ye' dalërirtseke es, ñies as ye' dö senuk ie'pa er a.”

18

Judiowak tö Jesús klö'wéwa
(Mateo 26.47-56; Marcos 14.43-50;
Lucas 22.47-53)

¹ Jesús tté S'yé ta one, ta imía ittökatapa ta di'la kiè Cedrón, e' wishet. Ie'pa de wé kal klö tso' tkéule eë. ² Eë Jesús krá ñi dapa'uk ittökatapa ta, e' kueki Judas tö ie' wömekettsa, e' wà ká e' suule buaë. ³ E' itöki Judas demi eë Roma ñippökwakpa ta taië. Ñies Skéköl wé, e' shkékipa de ie' ta. E'pa patké judiowak sacerdotepa wökirpa ena fariseowakpa tö. Ie'pa de Judas ta bö'wö kì ena kuàtak sí wöñarke taië ese kì, ñies tabè damirak iwà taië. ⁴ I wamblérketke ie' ta, e' kos jcher buaë ie' wà, e' kueki ie' dettsa ta ichaké ie'pa a:

—¿Yi yuleke a' tö?

⁵ Ie'pa iiüté:

—Jesús Nazaret wak, e' yuleke sa' tö.

Jesús tö iché:

—Ye' idir.

Judas tö ie' wömekettsa, e' tso' ñippökwakpa ta. ⁶ Mik Jesús tö iché: “Ye' idir”, e' wösha ta ie' skéuraktsikka ta ianerörak iski. ⁷ Jesús tö iskà chaké ie'pa a:

—¿Yi yuleke a' tö?

Ie'pa tö iiüté:

—Jesús Nazaret wak.

⁸ Jesús tö iskà iüté:

—Ye' tö ichétke a' a tö ye' idir. A' ye' yuleke, e'ma wépa tso' ye' ta, e'pa múat bër.

⁹ Ie' tö iché es as ttè yé'itö iyé a, e' wà tkö. Ie' tö iyé': “wépa mé be' tö ye' a, esepa ké weinuk yés.” ¹⁰ Eta Simón Pedro wà tabè shkö, e' yéttsaitö ta sacerdote kibi kanè méso, e' kukuöña ulà bua'kka téttsa, e' kiè Malco. ¹¹ Jesús tö iché Pedro a:

—Be' tabè blöwane ikkuölit a. Ye' Yé tö iyi bacha'bacha i' mé ye' a, e' ta ¿wes e' ké yepawayö?

Jesús mítser Anás wörki
(Mateo 26.57-58; Marcos 14.53-54;
Lucas 22.54)

¹² Eta Roma ñippökwakpa ena iwökir kibi ena Skéköl wé shkékipa tö Jesús klö'wéwa muéwa iulà a. ¹³ Ta itsémirakitö kéwe Anás u a. Anás dör Caifás nuaki. Duas e' wa Caifás dör judiowak sacerdote kibi. ¹⁴ Caifás e' tö iyé' judiowak wökirpa a tö buaë idir ie'pa a tö wëm eköl ã ttèwà ie'pa ulitane skéie.

Pedro iblé tö ké ie' wà Jesús suule
(Mateo 26.69-70; Marcos 14.66-68;
Lucas 22.55-57)

¹⁵ Simón Pedro ena Jesús ttökata skà eköl, e'pa bül mirwà Jesús itöki. Ittökata tso' Pedro wapieie, e' suule buaë sacerdote kibi wà, e' kueki ie' dewa buaë Jesús ta sacerdote kibi upa a. ¹⁶ Erë Pedro ate dur u'rki ukkö tkër kañika eë. Eta ittökata suule sacerdote kibi wà, e' biteane ttök tayé tso' ukkö kkö'nuk e' ta as Pedro döwa. Eta es

Pedro dewa. ¹⁷ Eta tayë dur ukkò
kkò'nuk, e' tō Pedro a ichaké:

—¿Yëne be' dör wëm klönewa e' klé?
Ie' tō iüté:

—Au, ye' kë dör iklé.

¹⁸ Ká dör sesëë, e' kuëki sacerdote
kanë mësopa ena Skëköl wé shkëkipa
tō bö' batséka baiklè. Eë Pedro de bö'
baiklök ñies ie'pa ta.

Sacerdote kibi tō Jesús chaké

(Mateo 26.59-66; Marcos 14.55-64;
Lucas 22.66-71)

¹⁹ Anás bak sacerdote kibi e' tō
Jesús chaké ittōkatapa ki ena ttè wa ie'
s'wöbla'weke, e' ki. ²⁰ Jesús tō iüté:

—Këkraë ye' tté sulitane kukua.
Këkraë ye' tō s'wöbla'wé se' ñi
dapa'wo wé kos a ena Skëköl wé a wé
sulitane ñi dapa'uke eë. Kë ye' wa ñ
yëule akir. ²¹ ¿Iök be' tō ye' chaké?
I chéyö e' jcher wépa wa ye' ttsëule
ichök, esepa wa. Ie'pa a ichakö.

²² Mik e' ché Jesús tō, eta Skëköl wé
shkëkipa eköl tō ie' ppé iwö ki iulatö
wa ta iché ia:

—¿Wës be' tō sacerdote kibi iütëmi
es?

²³ Jesús tō iüté:

—I chéyö, e' dör suluë, e'ma ichö wé
isulune. Erë ñ ché ye' tō e' dör mokì, e'
ta ¿i ki be' tō ye' ppé?

²⁴ E' ukuökì ta Anás tō Jesús patkëmi
moule Caifás ska', e' dör judiowak
sacerdote kibi.

*Pedro tō ibléne tō kë ie' wa Jesús
suule*

(Mateo 26.71-75; Marcos 14.69-72;
Lucas 22.58-62)

²⁵ E' dalewa Pedro duriä bö' baiklök
ta ichakéraitö:

—¿Yëne be' dör wëm klönewa e' klé
eköl?

Ie' iüté:

—Au, ye' kë dör ie' klé.

²⁶ E' ukuökì ta sacerdote kibi kanë
méso kukuöña téa' Pedro tō, e' yami
eköl tō ie' a iché:

—Ye' tō be' sué ie' ta, kal klö tso'
tkëule eë.

²⁷ Pedro tō iskà bléne ta e' wöshä ta
dakro ane.

Jesús mítser Pilato wörki
(Mateo 27.1-2,11-14; Marcos 15.1-
5; Lucas 23.1-5)

²⁸ Bla'mi, diwö tskirketke, eta Jesús
yéttsarakitö Caifás u a tsëmi judiowak
wökir kiè Pilato, e' ska'. E' kë dör
judiowak. Ie' tkëuleka Roma wakpa
wa judiowak wökirie. Eë ie'pa tō
Jesús tsëmi. Judiowak éna Ie'pa Yépa
Yërulune Egipto e' kéwö tkö'wak, e'
kuëki ie'pa kë e' ia'wakka. Ie'pa a ta
shkëwa yi kë dör judiowak ese u a e'
dör ñá, e' kuëki ie'pa kë dë'wa Pilato u
a. ²⁹ E' kuëki ie' dettsa ie'pa ta ttök, ta
ie'pa a ichakéitö:

—¿I ki a' tō wëm e' kcateke?

³⁰ Ie'pa tō iüté:

—Wëm e' kë tō íyi sulu wamblöpa,
e'ma sa' kë wa ie' mène be' ulä a.

³¹ Ie' tō ie'pa a iché:

—Itsúmine ta ishulö wës a' wakpa
ttè dalöiëno e' tō iché es.

Erë judiowak wökirpa tō iché:

—Kë sa' a kawö mène s'ttökwa.

³² Mik e' ché ie'pa tō es, eta e' wa
Jesús tō wës ie' duörawa e' yë', e' wa
tka. * ³³ Pilato míane weshke ta Jesús
kiéitö ta ichakéitö:

—¿Be' dör judiowak blú?

³⁴ Jesús tō iché ie' a:

—¿E' chaké be' tō be' wák er wa, ö
yile tō ye' ché be' a e' kuëki?

³⁵ Pilato tō iüté:

—¿Ttsëskua ta ye' dör judiowak? Be'
wák ditséwöpa ena sacerdote wökir
kibipa, e'pa wa be' debitü ye' a shulë.
¿I sulu wamblébö?

³⁶ Jesús tō iüté:

—Mokì ye' dör blu', erë ñ blúie ye'
tso' e' kë dë'ka ká i' ki. Imú dör
es, e'ma ye' ttökatapa ñippömi as ju-
diowak wökirpa kë tō ye' klö'wëwa.
Erë ñ blúie ye' tso' e' kë dë'ka ká i' ki.

³⁷ Eta Pilato tō ie' a ichaké:

—¿E'ma mokì be' dör blu'?

Jesús tō iüté:

—Tö, wës be' iché e'ma es idir. Ye'
dör blu'. Ye' kune' ká i' a ttè mokì
e' choie, e' kuëki ye' dë'bitü. Wépa
éna ttè mokì dalër esepa kos tō ye' ttè
iüteraë.

* 18:32 Juan 3.14 ena 12.32 saú.

³⁸ Pilato tö ie' a ichaké:
—¿Ì dör ttè moki?

Pilato tö iché tö Jesús ttōwā
(Mateo 27.15-31; Marcos 15.6-20;
Lucas 23.13-25)

Pilato tö ichaké one ta ie' skà dettsa
ttök judiowak ta, ta ichéitö ie'pa a:

—Ye' kë wā ì sulu kune Jesús ki.
³⁹ Erë a' wöblanewatke tö mik A' Yëpa
Yërulune Egipto e' kēwō tkō'weke, eta
s'wötëule e' yekettsa èmine ye' tö eköl.
¿A' ki ikiane tö a' blú e' èmiyö?

⁴⁰ Ie'pa tö iüté aneule:
—¡Ie' kë wöttsaar! ¡Barrabás wöttsöo
sa' a!
(Barrabás e' dör akblökwak.)

19

¹ Eta Pilato tö Jesús ppök patké tsa'
bata daloie wa. ² Roma ñippökwakpa
tö dika'kicha yué wöshkiie ta
itkékarakitö Jesús wökir ki blu'ie. Ñies
ie'pa tö datsi' daloshdalosh ese iéka
iki blu'ie iwayuoie. ³ E' ukuöki ta
idewarak tsinet ie' o'mik ta iché ia:

—¡Be' dör judiowak blú! ¡Be' mú
kawö tkö buaë!

Taië ie'pa tö ippé iwö ki.

⁴ Pilato dettsane ta iskà ché ju-
diowak a:

—Isaú, ye' mía itsukbitü as a' wā
ijcher tö ye' kë wā ttè kune ie' kkatoie.

⁵ Eta Jesús dettsa dika'kicha yöule
wöshkiie, e' tkëuleka iwökir ki ta
ipaiëule blu' datsi' daloshdalosh ese
wa. Pilato tö iché:

—I' dör wëm e'. A' tö isaú.

⁶ Mik sacerdotepa wökirpa ena
Skököl wé shkëkipa tö Jesús sué, eta
ie'pa tö iché aneule:

—¡Iwötöwā krus mik! ¡Iwötöwā
krus mik!

Pilato tö iché ie'pa a:

—Ye' kë wā ì ttè kune ie' ki, e' kueki
itsümine, iwötöwā a' wákpa tö krus
mik.

⁷ Judiowak wökirpa tö iché ie' a:

—Sa' wā ttè dalöiëno tso', e' tö iché
ie' kawötā ttëwā, ie' e' yë' tö ie' dör
Skököl Alà e' kueki.

⁸ Mik e' ttsé Pilato tö, eta ie' kí suane
taië. ⁹ Ie' míane u shuā ta Jesús a
ichakéitö:

—¿Wé be' datse?

Erë Jesús kë wā iütëne yës. ¹⁰ Pilato
tö iché ie' a:

—¿Iök be' kë ttö ye' tā? ¿Be' kë wā
ijcher tö ye' a kawö tso' be' wötowā
krus mik ö be' omine?

¹¹ Jesús tö iüté:

—Skököl kë wā kawö meule be' a,
e'ma be' kë a wes ye' onuk. E' kueki
wëpa tö ye' me'ttsa be' ulà a, e'pa ki
inuí tso' be' tsata.

¹² Eta Pilato tö ibikeitséka taië tö
wes ie' a Jesús armimine, erë ju-
diowak tö iché ie' a aneule:

—Be' ie' émine, e' ta be' mía ro-
mawak wökir kibi e' bolök. Wé e'
chö tö ie' dör blu', ese dör se' wökir
kibi e' bolök.

¹³ Mik e' ttsé Pilato tö, eta Jesús
tsuk patkéitö u'rki. E' ukuöki ta ie' e'
tkéser s'shulo kulé ki. E' atë uitö ki kië
hebreoie Gabatá eë (e' wā kiane ché
uitö yöule ák wa). ¹⁴ E' dör Judiowak
Yëpa Yërulune Egipto e' kēwō tkō'weke
e' chki es, diwö detke bata a ekkë. Eta
Pilato tö iché ie'pa a:

—¡I' dör a' blú!

¹⁵ Erë ie'pa tö iché aneule:

—¡Ittöwā! ¡Ittöwā! ¡Iwötöwā krus
mik!

Pilato tö ie'pa a iché:

¿Ima a' ibikeitsè tö ye' tö a' blú
ttëwami?

Sacerdotepa wökirpa tö iüté:

—Sa' blú eköl ë, e' dör romawak
wökir kibi.

¹⁶ Eta ie' tö iwé Jesús ta wes ie'pa ki
ikiane es. Ie' tö imétsa ñippökwakpa
ulà a wötëwā krus mik ta ie'pa wā
imítser.

Jesús wötëwakitö krus mik
(Mateo 27.32-44; Marcos 15.21-32;
Lucas 23.26-43)

¹⁷ Eta Jesús e' yétsa Jerusalén,
krus kuëramiitö michoë ká kië
S'wökirdiche eë (ká e' kië hebreoie
Gólgota). ¹⁸ Eë ie'pa tö iwöté krus
mik. Ñies wëpa bül sulusipa wötëne
krus mik wí'kë io'kë, Jesús atë ie'pa
shushä. ¹⁹ Pilato tö ishtök patké
kaltak ki, e' batsëwakitö Jesús krus
mik. Ikitule e' tö iché: “I' dör Jesús
Nazaret wak dör judiowak blú e'.”

20 Wé ie' wötéwarakitö krus mik, e' atë Jerusalén tsinet, e' kuëki taië judiowak tö ikitule e' sué. Ikitule ttè mañatökicha wa: hebreoie, latinie ena griegoie. 21 E' kuëki judiowak sacerdotepa wökirpa tö iché Pilato a:

—Kë ishtar tö ie' dör judiowak blú. Ishtö tö ie' e' chö tö ie' dör judiowak blú.

22 Erë Pilato tö iüté:

—Ì shtétke ye' tö, e' shtétkeyö, iméattkeyö es.

23 Roma ñippökwakpa tö Jesús wötéwa krus mik, e' ukuöki ta ie'pa tö idatsi' blatélor ie'pa tkél a. Erë Jesús datsi' batsjë e' atë. Datsi' e' yöule alabo, 24 e' kuëki ie'pa tö iché ñi a:

—Kë se' tö ijchëlor. Mishka inuk ákwöla wa isuoie tö yi ulà a iatmi.

Es itka wës itso' kitulé Skëköl yëkkuö kî es, e' tö ichè: “Ye' datsi' blabatsélor ie'pa tö ñi a, ta inérak ákwöla wa isuoie tö yi ulà a ye' datsi' batsjë e' atmi.”* Es Roma ñippökwakpa tö iwé.

25 Krus o'mik Jesús mi ena imila ena María dör Cleofás alaköl ena María Magdala wak e'pa iëter. 26 Mik Jesús tö imi ena ittökata dalër taië ie' éna, e'pa sué iëter eë, etä ichéitö imi a:

—A tayë, se be' alà dur.

27 Etä ie' tö iché ttökata ñe' a:

—Se be' mi dur.

Es ittökata ñe' wa Jesús mi mítser kkö'nè ie' u a.

Jesús duowa

(Mateo 27.45-56; Marcos 15.33-41; Lucas 23.44-49)

28 Jesús wa ijcher buaë tö ì uk ie' dë'bitü, e' wakaneone. Ñies ttè kitule Skëköl yëkkuö kî, as e' wà tkö, e' kuëki ie' tö iché: —Ye' er sine.

29 Etä eë tka' tkër, e' a vino shköshköë tso'. E' wa ie'pa tö suiyök nuwéka, ta itkéka kal kiè hisopo, ese ulatska kî, ta itkéwa ie' kkö a. 30 Ie' tö ikuyé ta ichéitö:

—Ì kos uk ye' dë'bitü, e' wakaneonetke.

E' ukuöki ta ie' e' wöéwa ta iwiköl émiitö, es iduowa.

Jesús nu tkéraitö ichane a kuaböt wa

31 Kawö e' wa, judiowak e' kat-ablöke Ie'pa Yépa Yërulune Egipto e' kéwö tkö'wëkerakitö bule es, e' yöki. Bule es e' dör eno diwö. Erë eno diwö e' batseitseke taië shütë ie'pa tö, e' kuëki ie'pa wökirpa kë kî ikiane tö pë' wötëulewa krus mik, esepa nu meät dö bule es. E' kuëki ie'pa tö ikié Pilato a tö itu' püklor patkö as iduölor bet ta inü öwarakitö iski wötëwa. 32 Etä Roma ñippökwakpa mía, ta wëm kewe e' tu' péwa, e' ukuöki ta ñies iëköl wötënewa Jesús ta krus mik, e' tu' péwa. 33 Erë mik ie'pa de Jesús ska', etä ie'pa tö isué tö iduowatke. E' kuëki ie'pa kë wa itu' panewa.

34 Erë ñippökwak eköl, e' tö Jesús nu àr e' tké kuaböt wa ichane a ta pé ena di' dettsa. 35 E' kos tka, e' sué ye' tö ye' wák wöbla wa, e' chök ye' tso' a a. Ì chekeyö, e' dör moki. Ye' wa ijcher tö e' dör moki. Ipakekeyö a a as a' erblö ie' mik. 36 E' kos tka as ì tso' kitule Skëköl yëkkuö kî e' wà tkö, e' tö iché: “Ie' diché kë parpawa yës.”† 37 Ikitule skà tö iché: “Ie' tkëule kuaböt wa, e' sueraë ie'pa tö.”‡

Jesús nu wötéwa ie'pa tö pö a

(Mateo 27.57-61; Marcos 15.42-47; Lucas 23.50-56)

38 E' ukuöki ta wëm de eköl kiè José Arimatea wak, e' dör Jesús klé eköl, erë ie' suane judiowak wökirpa yöki, e' kuëki ie' dör iklé eköl kë jcher yi wa ese. Ie' tö Pilato a kawö kié Jesús nu tsukmi blè. Pilato tö ie' a ikéwö mé, etä ie' mía ta Jesús nu mítser iwa. 39 Nicodemo dë'rö ttök Jesús ta nañewe, e' wák debitü José ta. Kapöli tso' s'nu patioie as kë inurwa bet, e' debitü Nicodemo wa dö kilo dabom mañayök (30) ekkë. Kapöli e' shütule kiö masmas kiè mirra ena áloë ese wa. 40 Ie'pa böi tö Jesús nu patrëwa datsi'tak batsjë bua'buwa saruru nuuleka kapöli e' wa wës judiowak wöblar es. 41 Wé Jesús du'wa krus mik, eë tsinet kal klö tso' tkëule. E' a ákuk tso' biule et s'nu blóie, erë kam

* 19:24 Salmo 22.18 † 19:36 Salmo 34.20 ‡ 19:37 Zacarías 12.10

s'nu blëria. ⁴² Pö e' atë tsinet wé Jesús dunewa ee, ñies judiowak eno diwö dökette, e' kueki ie'pa tö Jesús nu blé ee.

20

Jesús shkenekane

(Mateo 28.1-10; Marcos 16.1-8; Lucas 24.1-12)

¹ Eno diwö, e' bule es bla'mi, ká ià ttsettseë tã María Magdala wak mía wé Jesús nu blëne ee. Ie' tö isué tö ák wa ákuk kkö wötëule, e' sinettsá bánet. ² Ie' tunemi bet wé Simón Pedro ena Jesús ttökata skà tso' ee. Ittökata e' dalëritsök ie' bak tajë. Tã ichéitö ie'pa a:

—iYile wã Skëkëpa nu minetsër! jKë sa' wã ijcher tö wes ie'pa tö iwé!

³ Ie'pa míyal pö a. ⁴ Ie'pa böl tunemirak, erë Jesús ttökata ñe' tunemi bet Pedro tsata, e' kueki ie' demi kewe pö a. ⁵ Eë ie' e' wöéwa tã iká sué ákuk shuã. Jesús nu kë ku'. Ie' tö datsi' wa Jesús nu parratewa e' ë sué, erë kë ie' minewa ákuk a iweblök. ⁶ Ie' itöki Simón Pedro debitu míwa ákuk a tã ñies e' ë suéitö. ⁷ Ñies datsi'tak wa Jesús wökir monewa, e' suéitö wörrat tër bánet. ⁸ Jesús ttökata de kewe, e' míwañak ákuk a tã isuéitö tã iklö'wéitö tö moki Jesús shkenekane. ⁹ Kam ie'pa éna iwà arwã tö Jesús kawöta shkenukkane wes ikitule Skëköl yëkkuö ki es. ¹⁰ E' ukuöki tã ittökatapa böl míyalne wé ikapökerö ee.

María tö Jesús sué shkeulekane *(Marcos 16.9-11)*

¹¹ María iù dur ákuk kkö a. Ie' iukeia tã ie' e' wöéwa ká sauk ákuk a. ¹² Eta Skëköl biyöchökwakpa suéitö böl idatsi' saruruë, e'pa tukur wé Jesús nu bak tër ee. Eköl tkër wé iwökir bak tër ee, iëköl tkër wé iklö' bak tër ee. ¹³ Ie'pa tö María a ichaké:

—A tayë, ¿i jëitseke be' tö?

Ie' tö ie'pa iüté:

—Ye' Këkëpa nu minetsër yile wã. Kë ye' wã ijcher tö wes ie'pa tö iwé.

¹⁴ E' wösha tã María wötrée tã ee Jesús dur. Ie' tö isué erë ie' kë wã

isunewa tö Jesús idir. ¹⁵ Jesús tö ie' a ichaké:

—A tayë, ¿i jëitseke be' tö? ¿Yi yuleke be' tö?

María tö ibikeitsé tö ee idur e' dör kal klö tso' tkëule, e' kanëukwak, e' kueki ie' tö iché ie' a:

—A këkëpa, be' wã iminetsër, e' tã ichö ña wé be' tö iblé, as ye' mi' itsuk.

¹⁶ Eta Jesús tö iché ie' a:

—iA María!

Tã María e' wötrée tã ichéitö ie' a hebreoie:

—iRabuni! (e' wã kiane chë: "S'wöbla'ukwak")

¹⁷ Jesús tö iché ie' a:

—Ye' öwa. Kam ye' mi'ka ye' Yë ska', e' kueki kë ye' wöklö'waria. Erë be' yú ichök ye' ttökatapa a tö ye' mi'kekane ye' Yë ska', e' dör a' Yë ñies. Ie' dör ye' Këköl, a' Këköl ñies.

¹⁸ Eta María Magdala wak mía Jesús ttökatapa ska', tã ichéitö: "Ye' tö Skëkëpa sué." Ñies i kos ché Jesús tö ie' a, e' pakéneitö Jesús ttökatapa a.

Jesús e' kkaché ittökatapa a *(Mateo 28.16-20; Marcos 16.14-18; Lucas 24.36-49)*

¹⁹ Eno diwö, e' bule es nañewe tã Jesús ttökatapa tukur ñita u etkue ë a. Ie'pa suane judiowak wökirpa yöki, e' kueki ie'pa u wëkkö wötë'tkër darërë. Erë e' bet tã ie'pa tö isué tö Jesús de dur ie'pa shuã. Ie' tö ie'pa shké'wé ttë i' wa:

—iA' senú bërë!

²⁰ Mik e' ché one tã ie' tö iulà ena ichane shka'ule, e' itö kkaché ie'pa a. Eta ittökatapa ttsë'ne buaë tö Skëkëpa suéne ie'pa tö ttsë'ka. ²¹ Ie' tö iskà ché ie'pa a:

—iA' senú bërë! Wes ye' Yë tö ye' patkë'bitu ká i' a ie' ttë pakök, es ye' tö a' patkëmi ye' ttë pakök.

²² Ie' tö ie'pa wöiké siwã' wa tã ichéitö ie'pa a:

—Wiköl Batse'r kiöwã buaë a' tö a' er a. ²³ Yi ki iyi sulu nuí tso', ese olo'yé a' tö, e' tã ñies Skëköl tö ilo'yeraë iki. Yi ki iyi sulu nuí tso', ese kë olo'yane a' wa, e' tã ñies Skëköl kë tö ilo'yepa iki.

Tomás tö Jesús suéne ttsë'ka

²⁴ Jesús ttökatapa dabom eyök k_i bö_l (12), e' eköl kiè Tomás, e' kiè ñies Dídimó. Ie' kě ku' imalepa ta mik Jesús dē'dur ie'pa sh_ua e_ta.

²⁵ E' kue_ki ie'pa tō iché ie' a:

—Sa' tō Skēkēpa sué.

Erē Tomás tō ie'pa a iché:

—Ye' kě w_a iulà sh_ka'ule clavo wa, e' itō s_une, ye' kě w_a ye' w_ak ulatska patkēnew_a itō a, ye' kě w_a ye' ulà patkēnew_a ichane sh_ka'ule e' a, e' ma ye' kě tō yi ttē klō'wēpa yēs.

²⁶ Ká de pākōl, e_ta Jesús ttökatapa skà iēnene iu a, e_ta Tomás tso'ñak ie'pa ta. U wékko wōtē'tkēr, erē Jesús skà dedurne ie'pa sh_ua, ta ichéitō ie'pa a:

—¡A' senú bērē!

²⁷ E' ukuōk_i ta ichéitō Tomás a:

—Be' ulatska patkōw_a ye' ulà sh_ka'ule a, e_ta isaú. Be' ulà patkōw_a ye' chane sh_ka'ule e' a. Kě ibikeitsaria bōtbōt. ¡iklō'ú!

²⁸ E_ta Tomás tō iūtē:

—¡Be' dōr ye' Blú! ¡Be' dōr ye' Kēkōl!

²⁹ Jesús tō iché ie' a:

—Be' ye' sué, e' kue_ki be' erblé ye' mik. Erē wēpa erblé ye' mik, erē kě iw_a ye' s_une, ¡ayēcha buaē esepa!

Yēkkuō i' wà dōr i' es

³⁰ Ì kě or yi a ese o' tajē Jesús tō ittökatapa wōrk_i ikkachoie tō yi dōr ie', ese kibiie kě kitule yēkkuō i' k_i. ³¹ Erē yēkkuō i' shtekeyō as a' tō iklō'ù tō Jesús dōr Skēkōl Alà pairine'bit_u idi' wa s'blúie e'. Ñies ishtekeyō as sene michoē dō a' ulà a, a' erblō ie' mik e' wa.

21

Ittökatapa kul tō Jesús suéne ttsē'ka

¹ E' ukuōk_i ta Jesús e' kkachéne ittökatapa a batsōri kiè Tiberias, e' kkōmik. E' pakē dōr i' es: ² Ittökatapa ñi dapa'wé ee, e'pa dōr Simón Pedro, Tomás (e' kiè ñies Dídimó), Natanael (e' dōr ká kiè Caná atē Galilea e' wak), Zebedeo ala'r bö_l tso'ñak, ñies Jesús ttökatapa skà bö_l tso'ñak. ³ Simón Pedro tō iché ie'pa a:

—Ye' m_ia nima klō'uk kla' wa.

Ie'pa tō iūtē:

—Sa' mi'keñak be' ta.

E_ta ie'pa m_iyal ta ie' iékarak kanò a. Erē e' nañewe ie'pa kě w_a nima klō_one yēs. ⁴ Mik ká ñirketke, e_ta Jesús demi batsōri kkōmik, erē ittökatapa kě w_a ijcher tō ie' idir. ⁵ Ie' tō ie'pa a ichaké:

—A wēpa, ¿a' nima klōne?

Ie'pa tō iūtē:

—Au, kě sa' w_a iklōne yēs.

⁶ E_ta ie' iché:

—A' kla' uyō ulà bua'kka k_ke, e_ta nima klōrdaē.

E_ta ie'pa tō iuyé ta iwà klōne tajē, kě dē'kaia ie'pa k_i. ⁷ E_ta ittökata dalēr tajē ie' éna, e' tō iché Pedro a:

—¡Skēkēpa Jesús idir!

Mik Simón Pedro tō ittsé tō Skēkēpa Jesús idir, e_ta bet idatsi' iékanetitō, ie' dur kiparuó ē mik kanēblōk e' kue_ki. E_ta ie' e' ppée di' a ulaiklémi dōmi Jesús ska'. ⁸ Jesús ttökatapa malepa w_a kanò datse batsōri kkōmik, kla' wà deka chiē, e' kueratse enaena. Ie'pa tso' kukuie batsōri kkō a, cien metro ekkē, e' kue_ki ie'pa tō kla' kueratse.

⁹ Mik ie'pa e' yéttsa kanò a, e_ta ie'pa tō isué bö' ñarke, e' k_i nima me'r etō. Ñies pan tso'. ¹⁰ E_ta Jesús tō iché:

—Nima klō'wé a' tō, e' wele tsúbitu.

¹¹ Simón Pedro e' iéka kanò a ta ikla' wà deka chiē nima blublu ē wa, e' yéttsaitō ká sí k_i. Nima dōka cien eyök k_i dabom skeyök k_i mañatō (153). Nima e' dōr tajē, erē ikla' kě butsolone. ¹² Jesús tō ie'pa a iché:

—A' shkō chkök.

Ie'pa w_a ijcher tō Skēkēpa Jesús idir, e' kue_ki ie'pa kě w_a ie' a ichakine tō ¿be' dōr yi? ¹³ E' ukuōk_i ta ie' m_ia bö' kkōmik ta pan ena nima klō'wéitō blaté méitō ittökatapa a.

¹⁴ I' ta mañatōkicha Jesús e' kkachéne ittökatapa a ishkenekane e' ukuōk_i.

Jesús tté Pedro ta

¹⁵ Ie'pa chké one ta Jesús tō ichaké Simón Pedro a:

—A Simón, Juan alà, ¿be' éna ye' dalēne, ye' ttökatapa malepa éna ye' dalēr, e' tsata?

Pedro tō iūtē:

—A Kēkēpa, be' w_a ijcher tō be' dalēne ye' éna.

Jesús tö iché ia:

—E' ma wépa dör ye' icha, es-epa kkö'nú ña buaë wës obeja kkö'nukwakpa tö iobejala kkö'neke buaë es.

¹⁶ Jesús tö iskà chakéne:

—A Simón, Juan alà, ¿be' éna ye' daléne?

Pedro tö ie' a iché:

—A Skëképa, be' wà ijcher tö be' daléne ye' éna.

Jesús tö iché:

—E' ma wépa dör ye' icha, es-epa kkö'nú ña buaë wës obeja kkö'nukwakpa tö iobejala kkö'neke buaë es.

¹⁷ Jesús tö Pedro a iskà chakéne i' ta ide mañatökicha.

—A Simón, Juan alà, ¿be' éna ye' daléne?

Jesús tö Pedro a ichaké mañatökicha, e' kuëki Pedro erianekà. Ie' tö Jesús iuté:

—A Skëképa, i kos jcher be' wà. Be' wà ijcher tö be' daléne ye' éna.

Jesús tö ie' a iché:

—E' ma wépa dör ye' icha, es-epa kkö'nú ña buaë wës obeja kkö'nukwakpa tö iobejala kkö'neke buaë es. ¹⁸ Mokj ye' tö be' a iché tö mik be' bak duladula, eta be' wák e' paiöke ena be' mi'ke wé be' wák shkak ee. Erë mik be' dewa wö'kela siarëla, eta be' ulà shulöraë ta o'ka tö be' ki datsi' ieraë ta be' tseramiitö wé be' kè shkak ee.

¹⁹ Ttè e' wa Jesús tö iwaché Pedro a tö wës ie' duörawa, e' wa ie' tö Skëköl kikerakà. E' ukuöki ta Jesús tö iché ia:

—Be' e' tköwà darërë ye' ttökataie kekraë.

Ittökata dalër taië Jesús éna, e' pakè

²⁰ Pedro e' wötrée tö isué tö Jesús ttökata dalër taië ie' éna, e' datse ie' pa itöki. Mik Jesús ttökatapa bata chka' ie' ta, eta ittökata e' e' tkéser tkër Jesús o'mik ta ie' a ichakéitö, “A Skëképa, ¿yi tö be' wömerattsä?” ²¹ Mik Pedro tö isué Jesús ttökata e' datse ie' pa itöki, eta ie' tö Jesús a ichaké:

—A Skëképa, be' ttökata datse se' itöki ¿i tkömi e' ta?

²² Ie' tö iüté:

—Ye' ki ikiane tö ie' at ttsë'ka dö mik ye' döne ekkë, e' ta ¿wës e' de be' yöki? Be' e' tköwà darërë ye' ttökataie kekraë.

²³ Ttè e' kuëki Jesús ttökata e' ttè tinekà iyamipa shua, tö kè iduöpawà. Erë Jesús kè wà iyëne tö kè iduöpawà. È ie' tö iché: “Ye' ki ikiane tö ie' at ttsë'ka dö mik ye' döne ekkë, e' ta ¿wës e' de be' yöki?”

²⁴ Jesús ttökata e' tso' ttè i' pakök a' a, e' tso' ttè i' shtök yëkkuö i' ki. Sa' wà ijcher tö ttè i' dör mokjè.

²⁵ Jesús tö ì skà o' taië, e' kos shtöpa yëkkuö ki, e' ma ye' iklö'wé tö yëkkuö kitule e' kos kè chöpakà ká i' a.

Ì o' Jesús ttekölpa tsá e'pa tö e' pakè

Hechos

Yëkkuö i' dör yëkkuö skà kit Lucas tö Teófilo a e', i' ta ide böt. Itsá kite ie' a e' dör ì o' Skëkëpa Jesús tö e' pakè. Ie' mine'ka ká jai a e' ukuöki ta ì kî o' ie' tö ká i' kî ittekölpa tsá e'pa wa Wiköl Batse'r batamik, e' pakè Lucas tö yëkkuö i' kî.

Kam Jesús mi'kane ká jai a e' yöki ie' tö ittekölpa tsá e'pa patké ttè i' wa: Mik Wiköl Batse'r de a' kî, eta ie' tö diché meraë a' a ye' ttè pakoie. A' miraë ipakök s'tso' kos Jerusalén e'pa a. Nies ipakeraë a' tö s'tso' Judea ká malepa a ena Samaria ena ká wa'ñe dö wé íyök erkerö ee. E' tso' kitule yëkkuö i' kî 1.8 ee. E' ukuöki ta ì o' Skëköl tö Pedro wa Jerusalén ena Judea ká malepa ena Samaria e' ttè tso' kitule yëkkuö i' kî.

E' ukuöki ta Pablo tö Jesús tté buaë paka' ká taië wakpa a e' tté kit Lucas tö yëkkuö i' kî. Yëkkuö i' wa Lucas tö se' a ikkachè tö Jesús dör sulitane tsatkökwak.

Lucas bak s'kapeyökwakie. Iekkè ta ká kos wé Pablo dë'rö ee Lucas mir ie' ta. E' kuëki Lucas tö isu' iwák wöbla wa tö wes Skëköl kanëblè' Pablo wa. E' tté tso' kitule yëkkuö i' kî.

Skëköl tö iWiköl patkeraë

1-2 A kékë Teófilo, ì o' Jesús tö ena ì wa s'wöblao'itö kuaë dö mik imineka ká jai a, e' kos paka' ye' tö be' a yëkkuö tsá kityö e' kî. Kam ie' mi'kane ká jai a, e' yöki ì kiane ie' kî tö ittekölpa tsá shukitbakitö, e'pa tö iwè, e' uk ie'pa kèitö Wiköl Batse'r wa. ³ Ie' kötëwa shkenekane, e' ukuöki ta ie' wák e' kkayëne taië ie'pa a döka ká dabom tkëyök (40) ekkè. Es ie' tö ie'pa a ikkaché tö moki ie' tso'ne ttsë'ka. Nies ie' tö ì blúie Skëköl tso' e' tté paké ie'pa

a. ⁴ Ká et ta ie' tso' ittekölpa tsá e'pa ta, ta ichéitö iarak:

—A' kë kàne e' yöksa Jerusalén. Ye' Yë kablè' iWiköl patkök a' a yè' ye' tö a' a, e' panú dö mik ide eta. ⁵ Juan tö s'wösuk di' a, erë ká kë tköpa taië ta Skëköl tö a' ierawa iWiköl Batse'r a.

Jesús mineka ká jai a

⁶ Mik Jesús ttekölpa tsá ñi dapa'wéka ie' ta, eta e'pa tö ie' a ichaké:

—A Skëkëpa, zi' ta be' tö se' wakpa tkekekane se' Israel aleripa, e' wökirpaie?*

⁷ Ie' tö iiuté:

—E' kèwö kë mène a' a jchënoie. E' kèwö tso' ye' Yë wa klouletke. ⁸ Erë mik Wiköl Batse'r de a' kî, eta ie' tö diché meraë a' a ye' ttè pakoie. A' miraë ipakök s'tso' kos Jerusalén e'pa a. Nies ipakeraë a' tö s'tso' Judea ká malepa a ena Samaria ena ká wa'ñe dö wé íyök erkerö ee e'pa a.

⁹ Mik ie' tö e' ché one, eta ibutséka mía ká jai a ie'pa wörki ta ichowa mö shua kë wër ta'ia. ¹⁰ Ie'pa tso' ká sauk ká jai a krereë tö wes imichoka, e' dalewa bet wëpa bül datsi' saruruë de iëter ie'pa o'mik. ¹¹ E'pa tö iché iarak:

—A Galilea wakpa ziök a' iëteria ká sauk ká jai a? Jesús bak a' shua e' mítser Skëköl wa. Wes a' tö isuë tö imía ká jai a, e' suë idörane ká i' kî.

Matías atë Judas skéie

¹² Eta Jesús ttekölpa tsá e'pa tso' Olivo kébata a, ie'pa biteane Jerusalén. E' ñalé dör wekkè ulat kawö mène judiowak a shkoie eno diwö a ekkè.† ¹³ Mik ie'pa dene Jerusalén ta ie'pa tkaka u etkuö kî wé ikapökerak ee. Eë itso'rak Pedro, Juan, Santiago, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Santiago Alfeo alà, Simón Celote, nies Judas Santiago alà. ¹⁴ Ie'pa ulitane ñi dapa'uke kekraë ttök S'yé ta. Alakölpa welepa ena María, Jesús mi, ena Jesús ëlpa, e'pa tso'ñak ie'pa ta ttök S'yé ta.

* **1:6** Israel aleripa e' wökirpaie: Jesús ttekölpa tso'ia ibikeitsök tö ie' e' tkökeka Israel aleripa blúie ie'pa ká kî ta ie'pa tkekekä ie' kayupaie. † **1:12** shkoie eno diwö a ekkè: E' dör kilómetro etk ulatök.

15 Jesús mik erblökwakpa e' dapa'uke e'pa döka cien eyök ki dabom böyök ekkë ulatök (120). E' kèwö ska' ta Pedro e' kéka ie'pa wörki ta ichéitö: 16 “A yamipa, ima Judas yé' Wiköl Batse'r tó se' blú bak David e' wa, e' wà tka wës itso' kitule Skëköl yëkkuö ki es. Judas wà pè' míne Jesús klö'ukwà. 17 Ta ie' bak Jesús kléie wës se' es, ie' bak kanëblök Jesús ta wës se' es. 18 (Ie' tò ì sulu wamblé', e' ské wa ie' tò ká tué et. E' ukuöki ta ie' anëbitu wöwakköt ñawi tskinewà ta ñattse yërulune. 19 Mik Jerusalén wakpa tò ttè e' ttsé, età ká e' kiè mékarakitö iwákpa ttè wa Hacéldama e' wà kiane chë S'pë Ké). 20 Es itso' kitule Skëköl yëkkuö kiè Salmo e' ki e' tò iché i' es: ‘As ie' u weir ñies as kë yi serià e' a.’‡

Ñies ichéitö:
‘O'ka múka iskéie ie' kanè méat e' kanéukne.’ ”§

Es itso' kitule Skëköl yëkkuö ki.

21 “Wëpa tso' íe e'pa manetwà se' ta kekraë Jesús bakia se' shuà età. 22 Mik Juan tò Jesús wösuk e' kos ta ie'pa tso'ñak se' ta dö mik Jesús minea ká jai a età. Se' kawötà wëpa ekkëpa shushtök eköl se' kúie as itö Jesús shkenekane, e' tté pakö se' ta.”

23 Es ie'pa tò wëpa shushté bül. Eköl kiè José, e' kiè Justo ñies. E' kkabata dör Barsabás. Iëköl kiè Matías. 24 Età ie'pa tò ikié S'yé a i' es: “A Skëköl, be' wà sulitane er suule buaë. E' kuëki ikkachö sa' a wëne shushté be' tò 25 as iat Jesús ttekölpa tsá e' kúie Judas skéie. Judas e' wamblé sulu, e' kuëki ie' tò kanè e' méat ta imía weinuk wé ikawötà weinuk ee.”

26 Età ie'pa iné isuöie tò wëpa bül shushtétke ie'pa tò e' wëne kiè dömittsa. Età Matías kiè dettsa. Es ie' atë Jesús ttekölpa tsá e' kúie imalepa döka dabom eyök ki eköl (11) e'pa ta.

‡ 1:20 Salmo 69.25 § 1:20 Salmo 109.8 * 2:1 Pentecostés kèwö: Pentecostés wà kiane chë Ká Dabom Skeyök kèwö. Judiowak tò Ie'pa Yépa Yërulune Egipto e' kèwö tkö'wé one, e' ki ká de dabom skeyök, età kawö skà tkö'wëke ie'pa tò e' kiekerakitö Pentecostés. Ñies e' kèwö kiërakitö Iyiwö Shtök Kèwö. Kawö e' dör wëstela choie Skëköl a iyiwö kite e' ki. Éxodo 23.16 saú.

2

Wiköl Batse'r de Jesús mik erblökwakpa ki

1 Mik Pentecostés kèwö* de, età Jesús mik erblökwakpa kos tso' dapaule ek tsini ëme. 2 E' bet ta ká jai a ì blane taië wës siwà' darërëë es, e' blane u shü kos a wé ie'pa tso' ee. 3 Età ie'pa tò isué tò idebitu taië ku'ie bö' wörkua suë, e' ane ie'pa ulitane ki et et. 4 Età ie'pa a Wiköl Batse'r iënewà ta eköl eköl ttémi ká bánet wakpa ttö wa kuà'ki kuà'ki wës Wiköl Batse'r tò ie'pa ké ttök es.

5 E' kèwö ska' ta judiowak tò Skëköl dalöietà' datse ká ulitane ki, esepa tso' taië Jerusalén. 6 Mik ie'pa tò Jesús mik erblökwakpa alánëka taië e' ttsé, età ie'pa e' dapa'wëka ikí ttsök bua'ie. Ie'pa tò ittse eköl eköl iwákpa ttö wa kuà'ki kuà'ki es. E' kuëki ie'pa tkinewà taië. 7 Ie'pa wökranewà ta ichéraitö ñi a:

—¿A'ka ie'pa kë dör Galilea wakpa tso' ttök? 8 ¿Wës se' ulitane tso' ittök tò ie'pa ttöke se' ulitane ttö kuà'ki kuà'ki wa? 9 Íe se' shuà se' tso' datse Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Judea, Capadocia, Ponto, Asia, 10 Frigia, Panfilia, Egipto ena ká tso' Libia atë tsinet Cirene kke. Ñies pè' datse Roma serke íe esepa tso' íe. 11 Se' wëlepa dör judiowak chökle. Wëlepa kë dör es, esepa e' yö'bak judiowakie. Ñies se' tso' íe datse Creta ena Arabia. Erë ì kos kaneö' Skëköl tò buaë e' chök ie'pa tso' e' ane buaë se' éna se' wákpa ttö kuà'ki kuà'ki e' wa.

12 E' kuëki ie'pa ulitane wökrarulune taië ikittök. Ie'pa wöa ká chowa. Ie'pa ñi chakéрак:

—Íyi ikké, ¿ima e' wà kiane chë?

13 Erë wëlepa tò Jesús mik erblökwakpa wayué sulu ta ichéraitö:
—Ie'pa tteke blo' tò.

Pedro tò tté paké

14 Etā Pedro e' duéka shkē'ka Jesús ttekōlpa tsá malepa dōka dabom eyök ki eköl (11), e'pa tā. Ie' tō iché sulitane a aneule: “A yamipa judiowak, ñies a' ulitane serke Jerusalén. Íyi ikkē e' wà pakekeyō a' a. Ye' ttō ttsō buaē a' tō. 15 Sa' kē tteku' blo' tō wes a' tō ibikeitsè es. Erpa diwō de sulitu (9) bla'mi, diwō ikkē kē yi e' ttōtā'ka blo' wa. 16 Erē ì tkōke sa' tā, e' dōr wes Skēkōl ttekōl kiè Joel, e' tō iyē'atbak es. Ie' tō iyē'at i' es:

17 ‘Skēkōl tō ichè tō mik ká i' erkewatke, etā ye' tō ye' Wikōl patkeraē sulitane ki.

E' kueki a' ala'r, wēpa ena alakōlpa, ekkēpa kos ttōraē wes ye' ttekōlpa es. A duladulapa a ilè kkayērdaē kab-sueie ie'pa kē ku' kapōkwā e' dalewa.

Ñies a' kēkēpa a ilè kkayērdaē kabsuē a.

18 Ñies e' kēwō ska' tā ye' Wikōl patk-eraēyō

ye' kanè mēsopa ki, wēpa ena alakōlpa. Es ie'pa tō ye' ttē pakerane imalepa a.

19 Ká jai a ye' tō íyi taiē suluē kkacheraē, kē suule a' wā ese. Ká i' ki ñies íyi kkacheraēyō as a' isaù: s'pē sueraē a' tō, bō' sueraē a' tō, shkle taiē sueraē a' tō ñies.

20 Diwō ttserdawa. Si'wō iardawa batsē wes s'pē es.

E' kos tkōraē kam Skēkōl kēwō dō e' yōki.

Kawō e' dōr buaē shute, e' olo tā' taiē.

21 E' kēwō ska' tā yi kos tō e' tsatkè kiè Skēkōl a,

esepa ulitane tsatkērdaē.' †

Es Joel tō iyē'at.

22 “A Israel aleripa, ye' ttō ttsō. A' wā ijcher tō mik Jesús Nazaret wak sene' ká i' ki, etā ì kē or yi a ese wéitō taiē se' shua Skēkōl batamik kkayēnoie. Es Skēkōl tō se' a ikkaché tō ie' tō ipatkē'. 23 Erē Jesús menettsa a' a klō'wēwā wes Skēkōl tō isuletē'atbak kuaē es, ñies wes ie' ki ikiane es. A' tō wēpa sulusipa ké ie' ttōkwā wötēulewā krus mik. 24 Ie'

weine siarè ie' kōtēwā, erē Skēkōl tō ie' shkeo'kane. Duēwā kē a ie' wōklōne yēs. 25 E' kueki ká iaiaē blu' David ut Skēkōl tā ima Jesús ttōmi e' yē'itō i' es:

‘Ye' wā ijcher tō kekraē be' tso' ye' tā. Be' tso' ye' tā ye' ulà bua'kka ye' kimuk,

e' kueki kē ì a ye' orpa wes.

26-27 E' kueki ye' ttsē'r buaē,

ye' ttsō kaneē.

Be' kē tō ye' mepaāt pō a,

e' kueki ye' enuraē iwà panuk bēre.

Ye' dōr be' kanè méso batse'r e',

e' kueki be' kē tō imepaāt as ye' nurwā.

28 Be' tō sene michoē ñalé e' kkayē' ye' a.

Ye' tso' be' wōrki, e' kueki be' tō ye' ttsē'weraē buaē.‡

Es David tō iyē'at.

29 “A yamipa, ye' tō icheke a' a yēsyesē. Se' blú kēkē David bak ká iaiaē, e' du'wabak tā inú wötēnewā. Ie' pō tso'ia dō ikkē tā ie'. 30 Erē David bak Skēkōl ttekōlie. E' kueki ie' wā ijcher tō Skēkōl kablē' ie' a iwák ttō wa ttē i' wa: ‘Ye' tō be' aleri tkerakā eköl blu'ie wes be' es.’ 31 E' jcher David wā, e' kueki ie' tō Cristo shkenekane e' yē'. Ie' tō iyē' tō inú kē atuk pō a, kē inurpawā. 32 Es iwà tka. Skēkōl tō Jesús shkeo'kane, e' sué sa' ulitane tō sa' wákpa wōbla wa. 33 Skēkōl tō ie' tsémikā tā itkékaitō iulà bua'kka dalöiērtā' taiē. Ie' Yē tō iWikōl mé ie' a wes ikablē' imuk es. E' ukuōki tā ie' tō iWikōl Batse'r patké sa' ki. E' sué a' tō, e' ttsé a' tō enia. 34 Erē David kē mine'ka ká jai a wes Jesús es. Ie' wák tō iyē'at:

‘Skēkōl tō ichè ye' Kēkōl a:

Be' e' tkōkā ye' ulà bua'kka,

35 e' dalewa ye' tō be' bolōkpa merarō be' klō dikia.'§

Es David tō iyē'.

36 “A Israel aleripa ulitane. Ijchenú buaē a' wā tō ye' tso' Jesús chök. E' kōtwā a' tō wötēulewā krus mik, erē e' wák tkéka Skēkōl tō se' wōkirie ñies se' blúie.”

† 2:21 Joel 2.28-32 ‡ 2:28 Salmo 16.8-11 § 2:35 Salmo 110.1

³⁷ Mik ie'pa tö ttè e' ttsé, etā ie'pa erianekā tajë. Ie'pa tö Pedro ena imalepa a ichaké:

—A yamipa, ¿wes sa' e' ùmi?

³⁸ Ie' tö iiuté:

—A' er mane'ú Skëköl a ta a' e' wöskuöök eköl eköl Jesucristo ttö wa as a' nuì olo'yar a' kī. A' tö iwé es, e' ta Skëköl tö iWiköl Batse'r meraë a' a. ³⁹ Kablè e' dör a' a ena a' aleripa ulitane a ena sulitane serke ká kamië, esepa a ñies. Kablè e' dör wépa kos kiekè Këké dör Se' Këköl e' tö esepa a.

⁴⁰ Es ttè e' wa ena ttè skà tajë wa Pedro tö iché iarak darèrèë, ipatté tajë ta ichéitö iarak:

—A' e' tsatkö ì tköraë pè' sulusipa ta e' yöki.

⁴¹ Es wépa tö ì ché Pedro tö, e' klö'wé, e'pa wöskuérakitö. E' diwö Skëképa Jesús icha erule e' kī iëne tajë dökā mil mañayök ulatök (3000). ⁴² Etā ie'pa e' ché ttè wa Jesús ttekölpa tsá e'pa tö s'wöbla'weke, e' ttsök këkraë er bua' wa. Ñies ie'pa e' ché ñi kimuk ì tso' ie'pa wa e' wa. Ñies këkraë ie'pa e' dapa'uke pan ñuk Jesús kötewā e' kèwö tkö'woie. Ñies ie'pa e' ché ttök S'yé ta.

Wes Jesús mik erblökwakpa tsá e'pa ser

⁴³ Etā ì kë or yi a ese weke tajë Jesús ttekölpa tsá e'pa tö Skëköl batamik. E' tö pè' ulitane wökrawé tajë. ⁴⁴ Wépa erblé Jesús mik e'pa kos serke wes wák eköl è es. Ì tso' ie'pa wa ese kakmekerakitö ñi a. ⁴⁵ Es íyi tso' ie'pa wa, ká ö ilè skà, ese watueke ie'pa tö ta iské blatekerakitö imalepa kimè kiane esepa a. ⁴⁶ Diwö bit ta ie'pa ulitane e' dapa'ukerak Skëköl wé a. Ñies u a u a ie'pa chköke ñita er bua' wa ttsè'rdak buaë. Jesús kötewā e' kèwö tkö'weke pan ñè wa ñita. ⁴⁷ Skëköl kikekëka ie'pa tö. Sulitane wa ie'pa wër buaë. Ká bit ekkè Skëköl tö s'tsatkeke tajë, e' kueki ie'pa kī darparke tajë.

3

Pedro tö s'kraulewā eköl e' bua'wéne

¹ Ká et tsáli diwö de mañat ta Pedro ena Juan míyal ttök Skëköl ta iwé a. Diwö e' dör ttoie ie' ta. ² Etā ee wëm tkër eköl kune' klö kraulewā. E' datse iyamipa wa itkekeser këkraë Skëköl wé wékkö kiè Wékkö Buaala e' a as inuköl kak kiöitö sulitane dökewā ee esepa a. ³ Mik ie' tö Pedro ena Juan dökewatke e' sué, etā inuköl kak kiéitö ie'pa a. ⁴ Etā ie'pa tö ie' suéwā krereë iwö kī ta Pedro tö iché ia:

—Sa' saú.

⁵ Etā ie' tö ie'pa sué ta ibikeitséitö tö ilè kakmekeitö ye' a. ⁶ Erë Pedro tö iché ia:

—Kè ye' wā inuköl ta'. Kè ye' wā oro ta'. Erë ì tso' ye' wā e' mekeyö be' a. Jesucristo Nazaret wak e' ttö wa, be' e' köka ta be' shkö.

⁷ Etā Pedro tö iklö'wéwā iulā bua'kka ta ibatséka. E' wösha ta iklö a idiché iëne ⁸ ta ituneka e' duékaie ta ishkémi wī'kè io'kè. E' ukuöki ta imíwā Skëköl wé a Pedro ena Juan ta iwák klö wa. Ie' turkeka, es Skëköl kikekaramiitö. ⁹ Etā pè' tso' kos e'pa tö isué tö ishkörami ta Skëköl kikekaramiitö. ¹⁰ Ie'pa tö ie' suéwā tö ie' dör wëm e' tköke inuköl kak kiök Skëköl wé wékkö kiè Wékkö Buaala e' a e'. E' tö ie'pa tkiwéwā tajë. Ie'pa wökranewā iweblök.

Pedro tö s'patté Skëköl wé a

¹¹ Skëköl wé e' ùle kiè Salomón ùle, ee wëm buanene e' tso'ia Pedro ena Juan paklö'uk. E' dalewa pè' kos datse tuneule wé ie'pa tso' ee ta ie'pa tkinewā tajë isaük. ¹² Mik e' sué Pedro tö, etā ie' tö ie'pa a iché: “A Israel aleripa ¿ì kueki a' tkirke? ¿ì kueki a' tso' sa' saük krereë wësua sa' wák tö wëm i' bua'wéne shköwéne sa' wák diché wa ö sa' serke yésyèsè Skëköl a e' kueki? ¹³ Erë Skëköl dör Abraham, Isaac, Jacob ena se' yépa malepa bak ká iaiaë, e'pa Këköl, e' tö ie' kanè méso kiè Jesús, e' kikeka íyi ulitane tsata, e' dör yi me'ttsa ttèwā a' tö e'. Ie' watè'ttsa a' tö Pilato wörki erë

e' tō ibikeitsbak iökshka. ¹⁴ Jesús dör batse'r ena yësyësë warma a' tō iki' tō e' yōttsa. Erë e' skéie a' tō pë' suluë e' yöktsa ka'. ¹⁵ Es sene mukwak e' kōtwā a' tō, erë ishkeo'kane Skëköl tō. E' kos su' sa' tō sa' wōbla wa. ¹⁶ Wëm i' kraulewā e' suule a' wā buaë. Ie' diché iënene sa' erblöke Jesús mik e' wa. Jesús mik erblè, e' tō wëm i' bua'wëne buaë a' wörki.

¹⁷ “A yamipa, ye' wā ijcher tō mik a' ena a' wōkirpa tō Jesús kōtwā, etā a' kē wā ijcher mokī tō i' wamblök a' tso'. ¹⁸ Erë i' yë'atbak Skëköl tō ittekölpa ulitane kkö wa tō wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' kawōtā ttèwā es, e' wawé Skëköl tō es. ¹⁹ E' kueki i' sulu watōttsa. A' er mane'ū Skëköl a' as a' nu' olo'yōitō a' ki. ²⁰ Etā es ie' tō a' er pableraë tā Jesús pairi'bituitō idi' wa s'blúie e' patkeraneitō se' a. ²¹ Erë i' tā ie' kawōtā senuk ká jai a' dō mik Skëköl tō i' kos yuëne buaë wes kenet es etā. Es Skëköl tō iyë'bak ká iaiäë ittekölpa batse'r e'pa wa. ²² Moisés tō Jesús yë' se' yëpa bak ká iaiäë, e'pa a' i' es: ‘A' shuā Skëköl tō itteköl kerakā eköl wes ye' es. E' ttō kos dalöiö a' tō. ²³ Wépa kē wā ie' ttō dalöiëne, esepa ulitane skerattsā se' wakpa yöki bānet, ie'pa erdawa seraā.’* Es Moisés tō iyë'at.

²⁴ “Es ñies Samuel ena Skëköl ttekölpa malepa dé'bitu ie' itōki, e'pa kos tō i' tköke kawō ikkē tā, e' yë'atbak. ²⁵ I' uk Skëköl kablë' ká iaiäë ittekölpa wa, e' wā dōraë se' ulā a. Ñies ttè me'atbakitō se' yëpa bak ká iaiäë e'pa a, e' wā dōraë se' ulā a. Ie' tō iyë'atbak Abraham a' i' es: ‘Be' aleripa batamik ye' er buaë chōraë ká ulitane wakpa a.’ ²⁶ E' kueki mik ie' tō ilā Jesús shke'wékane, etā ipatkéitō se' a kewe se' a er buaë choie as se' ser sulu ese olo'yösö eköl eköl.”

4

Pedro ena Juan e' tsatké judiowak wōkirpa wörki

¹ Etā Pedro ena Juan tso'ia s'pattök, e' shuā sacerdotepa biteshka Skëköl wé shkëkipa wōkir tā ena saduceowakpa tā. ² Pedro ena Juan tso' s'wōbla'uk tō Jesús kōtwā e' shkenekane. E' wa iwā kkachéitō tō s'duowā e'pa shkerdakane. E' tō sacerdotepa ena ie'pa malepa uluwéka taië. ³ Ie'pa tō Pedro ena Juan klö'wéwā. Ká detke tsáli, e' kueki iméarakitō s'wōto wé a' dō bule es. ⁴ Erë wépa tso' Pedro ttō ttsök, e'pa shuā taië ie'pa tō Jesús tté buaë klö'wé. Es Jesús mik erblökwakpa wépa ë esepa deka mil skeyök e' ulatök (5000).

⁵ Bule es tā judiowak wōkirpa ena ikueblupa ena s'wōbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa e' dapa'wéka Jerusalén. ⁶ Ñies sacerdote kibi kiè Anás e' tso'. Ñies Caifás, Juan, Alejandro ena imalepa dör sacerdote kibi e' ditséwō e'pa kos tso'. ⁷ Ie'pa tō Pedro ena Juan tsuk patké tā iduésrak ie'pa wörki tā iwā chakéraitō:

—¿Yi diché wa, yi ttō wa wëm klö kraulewā e' bua'wëne a' tō?

⁸ Etā Pedro a' Wiköl Batse'r iënewa taië tā iiütéitō:

—A' s'wōkirpa, a' s'kueblupa. ⁹ Sa' tō s'kirirke e' kime' er bua' wa, e' chaké a' tō sa' a. A' ki ikiane jchenuk tō wes ibuanene. ¹⁰ I' ñe tā sa' tō ichè a' wörki, ñies Israel aleripa ulitane e'pa wörki tō wëm i' buanene sulitane wörki Jesucristo Nazaret wak e' ttō wa. E' wák kōtwā a' tō krus mik erë Skëköl tō ishkeo'kane. ¹¹ Skëköl yëkkuö ki itso' kitule: “Ák watë'ttsā u yuökwakpa tō, e' yönene ák bua'buaië.”* Ák e' dör Jesucristo ché. ¹² Ie' dör S'tsatkökwak. Skëköl kē wā yi skā patkëule ká i' ki s'tsatkoie. E' kueki Jesucristo eköl ë wa s'tsatkërmi.

¹³ Mik iwōkirpa tō isué tō Pedro ena Juan dör skle siarla, kē wōblaule yëkkuö wa erë ittöke buaë kē suane, etā ie'pa tkinewā. Ie'pa éna ianewā tō ie'pa bak shkök Jesús tā ittökatapaie. ¹⁴ Wëm buanene e' dur Pedro ena Juan tā, e' kueki ie'pa kē a' iyë'at tō e'

* 3:23 Deuteronomio 18.15,18-19 * 4:11 Salmo 118.22

dör kache. ¹⁵ Etā ipatkémirakitō u'rki ta ie'pa ate ileritsök. ¹⁶ Ie'pa iché ñi a: —¿Wes sō wēpa i' wēmi? Kos Jerusalén wakpa wā ijcher tō i' kē or yi a ese wé ie'pa tō etk. E' kē yēnuk se' a tō e' dör kache. ¹⁷ Erē ipauñusō as i'tami Jesús tté i' kē pakōiā ie'pa tō yi a, es kē ittē bunukka ká wa'ñe.

¹⁸ Etā ikiérakitō tā iché iarak:

—Kē a' kawō tā'ia Jesús tté pakōk yi a. Ñies a' kē kawō tā'ia yi wōbla'uk tté e' wa.

¹⁹ Erē Pedro ena Juan tō iūtérak:

—A' wákpa tō ibikeitsō tō Skéköl wōa yi ttō dalöie dör buaē sa' a, a' ttō ö ie' ttō. ²⁰ Erē i' su' sa' tō ena i' ttsē' sa' tō, e' pakeraē sa' tō kekraē sulitane a.

²¹ Etā iwōkirpa tō ie'pa kī pauñé darērēē tā iémirakitō. Wēm kraulewā buanene e' kuēki pē' kos tso' Skéköl kikōkka. E' kuēki iwōkirpa kē ulā dē'wā Pedro ena Juan we'ikök. ²² Wēm buanene Skéköl diché wa e' kī duas tso' dabom tkēyök (40) kīta.

Jesús mik erblökwakpa tō ikié Skéköl a

²³ Etā Pedro ena Juan émirakitō tā imíyal wé imalepa tso' eē. I' kos yē' sacerdotepa wōkirpa ena judiowak kuēblupa e'pa tō e' pakérakitō imalepa a seraa. ²⁴ Mik e' ttsé ie'pa tō, etā ie'pa ulitane kköché ñita Skéköl a i' es: “A Skéköl, ká jai ena ká i' ena dayē ena i' kos tso' iki, e' yō' be' tō. ²⁵ Ká iaiaē be' tō sa' kēkēpa David dör be' kanè méso, e' ka' ttök Wiköl Batse'r wa. Ie' tō iyē' i' es:

‘¿Iök ká malepa wakpa uluneka taiē troka taiē Skéköl kī?

¿Iök ie'pa ileritseke ñippök ie' tā? Kē e' wamblēnuk ie'pa a.

²⁶ Ká wōkirpa ena blu'pa e'pa ulitane ñippakka ie' tā.

Ie'pa ileritseke ñippök ie' tā ena wé pairi'bituitō idi' wa s'blúie e' ta.†

Es David tō iyē'.

²⁷ “Ttē e' dör mokjē. Iwà sué sa' tō tō s'wōkirpa kiè Herodes ena Poncio Pilato, e'pa ñi dapa'wéka ká i' a Israel aleripa tā ena pē' kē dör Israel aleripa

eseпа tā ñita Jesús we'ikök. Ie' dör be' kanè méso batse'r pairi'bitu be' tō idi' wa s'blúie e'. ²⁸ Es i' kos wé ie'pa tō ie' tā e' wé ie'pa tō wes be' tō isuletē'atbak es. ²⁹ A Skéköl, e' kuēki ie'pa tso' sa' pauñuk darērēē, e' ttsō. Sa' dör be' kanè méso e'pa a diché kī mú Jesús tté pakoie kē suane. ³⁰ Be' diché kkachō. S'kirirke bua'üne, i' kē or yi a ese ú iwà kkachōie, ñies íyi ese ú taiē Jesús dör be' kanè méso batse'r e' ttō wa.”

³¹ Mik ie'pa tō ikié one, etā wé ie'pa tso' e' kē wōti'ne. Etā ie'pa ulitane a Wiköl Batse'r iēnewā tā ie'pa tō Skéköl tté paké kē suane.

Jesús mik erblökwakpa ñi kimé

³² Jesús mik erblökwakpa dör taiē. Ie'pa kabikeitsōke ñikkēē, ulitane er ttsē'r ñittsēē. Kē yi tō icheku' tō ie'pa íyi e' dör ie'pa è icha, e' skéie e' dör ie'pa icha ñikkēē. ³³ Jesús ttekölpa tsá e'pa tō Jesús shkenekane, e' tté kī pakeke diché taiē wa. Skéköl tō ie'pa kos kimeke taiē. ³⁴⁻³⁵ Yi wā ká tso' ö ilē skà tso'rak i'wā, ese watuēkerakitō tā iské mekerakitō Jesús ttekölpa tsá e'pa a blatè wēpa dör siarē esepa a wes e'pa kiane kimé eköl eköl es. E' kuēki kē yi weirku' siarē ie'pa shuā. ³⁶ Ie'pa shuā wēm tso' eköl dör Leví aleri datse ká kiè Chipre, e' kiè José. Jesús ttekölpa tsá tō ikié méka Bernabé (e' kiane yēno s'pablökwak). ³⁷ Wēm e' wā ká tso'. E' watuēitō tā iské méitō Jesús ttekölpa tsá a as ie'pa tō s'siarēpa kimù iwa.

5

I' sulu wamblé Ananías ena Safira e'pa tō e' paké

¹ Erē wēm bak eköl kiè Ananías, e' tayē kiè Safira. E'pa tō ká watuēttsa.

² Etā wēm e' tō iká ské tsá yéttsa iwákpa a tā iēyök méitō Jesús ttekölpa tsá a wes ká ské seraa es. E' jcher ilaköl wā seraa. ³ Etā Pedro tō iché ie' a:

—A Ananías, ¿iök be' e' mettsa Satanás a kitō'wē tā be' kéitō kachök Wiköl Batse'r a? Ká watuébö e' ské

† 4:26 Salmo 2.1-2

kak tséatbö. ⁴ Kam be' tö iwataüttsa etä be' icha idir. Tä be' tö iwatuéttsa, etä iské dör be' icha. ¿Iók be' ibikeitsé wamblé es? Be' kë kayëne s'ditsö a. Be' kaché Skéköl a.

⁵ Mik e' ttsé Ananías tö etä ianewa duowaie. Etä ie'pa kos wä ijchenewa, e'pa suane tajë. ⁶ Etä duladulapa welepa debitu tä inú patrëwarakitö tsémi blëwä.

⁷ Hora tka mañat e' ulatök, etä Ananías tayë dewä Pedro ska'. Wes iwëm de e' kë jcher ie' wä. ⁸ Tä Pedro tö ie' a ichaké:

—Ichö ña. ¿Mokí a' tö ká watué kos a' tö iché ekké?

Safira tö iüté:

—Tö, ekké je'.

⁹ Pedro tö iché ia: ¿Iók a' tö kawö mé ñi a Skéköl Wiköl wötsiriuk? Wépa wä be' wëm nu mí blëwä, se e' wakpa doyalne tä írö ie'pa wä be' nu michoë blëwä ñies.

¹⁰ E' bet tä Safira anewa tä iduowa Pedro klö ska'. Mik duladulapa dewä tä Safira nu tër tä ie'pa wä inú mítser blëwä iwëm o'mik. ¹¹ Etä Skékëpa Jesús icha erule ulitane ena sulitane wä ijchenewa, e'pa suanerak tajë.

I kë or yi a ese wé tajë Jesús ttekölpa tsá tö

¹² Jesús ttekölpa tsá e'pa tö i kë or yi a, ese weke tajë pé' shüa iwä kkachöie. Jesús mik erblökwakpa ulitane e' dapa'uke Salomón üle a.

¹³ Pé' eltëpa tö ie'pa dalöieta' erë kë diché dë'ka e' tiükwä ie'pa shüa.

¹⁴ Erë wépa erblé Jesús mik, wépa ena alakölpa, esepa kí iërkerak tajë kekraë. ¹⁵ Pé' tö s'kirirke tsémirak katä shuélor ñalä kkömik as Pedro tkö tä ilo mú ar esepa wele kí as ibuarne.

¹⁶ Ñies ká tso' kos Jerusalén pamik, e' wakpa de tajë s'kirirke wëttsë. Ñies wimblupa sulusi s'tteke esepa wëttsë. Etä e'pa ulitane buanene sëraa.

Jesús ttekölpa tsá wötënewä s'wöto wé a

¹⁷ Etä sacerdote kibi ena iklépa kiè saduceowakpa, e'pa ukyënekä tajë Jesús ttekölpa tsá e'pa kí. ¹⁸ E'

kuëki iklö'wëwarakitö wötëwä s'wöto wé a. ¹⁹ Erë nañewe tä Skéköl biyöchökwak eköl tö s'wöto wékkö

ppée tä iyéttsarak tä iché ia: ²⁰ “A' yüne Skéköl wé a. Ee a' e' duókä sene pa'ali Jesús tä, e' tté pakök sulitane a.”

²¹ Bule es bla'mi tä idewarak Skéköl wé a tä ie' kékarak s'wöbla'uk wes ie'pa a iyëne es.

Etä sacerdote kibi ena iklépa tö Israel aleripa wökirpa ulitane kiéttsa e' dapa'ukkä ie'pa tä. Etä Jesús ttekölpa tsá e'pa tsuk patkëraakitö. ²² Erë mik ishkekëpa demirak s'wöto wé a, etä kë iwä ikunerak. Tä idebiturak ibiyö mukne ²³ tä ichëraakitö:

—Sa' tö s'wöto wékkö kué wötëule buaë. Ñies shkëkëpa tso'rak iwékkö kkö'nuk. Erë mik sa' tö iwékkö ppée, etä kë sa' wä yi kune ee.

²⁴ Mik Skéköl wé shkëkëpa wökir ena sacerdote wökir kibipa, e'pa tö tté e' ttsé etä ie'pa éna ká chowa tä iñi chakërak: “¿Wes iwä dötsami?” ²⁵ E' ukuökí tä bet eköl de ibiyö muk tä iché iarak:

—Wépa wötë'wä a' tö s'wöto wé a, e'pa tso'ne Skéköl wé a s'wöbla'uk.

²⁶ Etä shkëkëpa wökir mía iyulök ishkekëpa tä. Iklö'wëwarak erë ie'pa suane dö' pé' tö s'tè ak wa, e' kuëki ie'pa kë wä iweineia. ²⁷ Mik ideminerak etä itsémirakitö judiowak wökirpa wörki. Etä sacerdote kibi tö iché ie'pa a:

²⁸ —Sa' tö a' a iyë' etkëme tö wëm e' tté kë pakar yës. Etä ¿i wamblé a' tö? A' tö Jerusalén wakpa ulitane wöbla'weke tté e' wa. Ñies a' tso' ichök tö wëm e' kötëwä, e' nuí tkënewä sa' mik.

²⁹ Erë Pedro ena Jesús ttekölpa tsá malepa tö iütërak:

—Sa' kawötä Skéköl ttö dalöiök s'ditsö ttö tsata. ³⁰ A' tö Jesús ttökwa ka' wötëulewä krus mik. Erë se' wakpa bak iaiaë e' Këköl e' wák tö Jesús shkeo'kane. ³¹ Skéköl tö ibatsékami e' skä' tkéser iulä bua'kka s'wökirie ena s'tsatkëkwakie as Israel aleripa er mane'ù tä ie'pa kí ie'pa nuí olo'yarmi.

³² Íyi ikké kos su' sa' tö e' pakök sa' tso'

a' a. Ñies Wiköl Batse'r mène wépa tō Skëköl ttō dalöieke esepa a, e' tso' a' a ipakök.

³³ Mik ie'pa tō e' ttsé etā ie'pa uluneka tajë Jesús ttekölpa tsá e'pa ki. Ie'pa éna ittakulur. ³⁴ Erë ie'pa shua wëm tso' eköl e' dör fariseowak kië Gamaliel. Ie' dör s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ese eköl. Sulitane tō ie' dalöieke tajë. Ie' e' duéka ta iché: “Jesús klépa yölur kañika ekuölö.” Etā ie'pa tō iyélur.

³⁵ E' ukuöki ta ichéitō imalepa a:

—A yamipa Israel aleripa. A' isaü bua'ie tō ì weke a' tō wépa wikképa ta. ³⁶ A' éna ianú tō barbane wëm kië Teudas e' e' ka'ka ichök tō e' dör wëm tajë ese. Wépa döka cien tkëyök (400) e'pa e' yué ie' klépaie. Ie' du'wa kötulewa ta iklépa pone'mi wì a dià a. Es ilone'. ³⁷ E' ukuöki ta mik s'wökirpa s'kië shtök patkë', e' kéwö ska' ta wëm skà eköl kië Judas Galilea wak e' e' ka'ka. Pè' welepa e' yué ie' klépaie. Erë ñies ie' kötëwa ta iklépa pone'mi sera a wì a dià a ta eë ilone'. ³⁸ E' kueki ye' tō ichè a' a tō wépa wì muat bërë. Kë ì sulu wamblar ie'pa ta. Ì aleritseke ie'pa tō ena ì weke ie'pa tō e' dör ttè ësë, e' ta bet ta kë ita'ia. ³⁹ Erë Skëköl ttè idir, e' ta kë a' e' alöpaka iki. A' isaü buaë dö' a' tso' ñippök Skëköl ta.

Ie'pa tō Gamaliel ttō iüté. ⁴⁰ Ie'pa tō Jesús ttekölpa tsá e'pa tsuk patkéne ta ippök patkérakitö ta iché iarak: “Kë a' a kawö ta'ia Jesús tté pakök.” E' ukuöki ta iémirakitö. ⁴¹ Es Jesús ttekölpa tsá e'pa e' yélur judiowak wökirpa wé a. Skëköl tō ie'pa mé weinuk Jesús tté kueki, e' tō ie'pa ttsë'wé buaë. ⁴² Es kekraë ká bit ekkë Skëköl wé a ñies u a u a ie'pa tō s'wöbla'weke s'patteke Jesús dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' tté buaë wa.

6

Wépa kul shushtérakitö Jesús ttekölpa tsá kimoie

¹ E' kéwö ska' ta Jesús ttökatapa kí daparke tajë e'pa dör judiowak.

Ie'pa welepa ttöke griegoie, esepa tō imalepa ttöke iwakpaie e'pa cheke suluë. Ie'pa tō icheke:

—Mik chkè blatërke kekraë, etā sa' tayëpa schö, esepa kë a imène kos imalepa ttöke judioie esepa a imène ekkë.

² E' kueki Jesús ttekölpa tsá dabom eyök kí böi (12), e'pa tō Jesús ttökatapa ulitane kié e' dapa'uk ta ichéitörak:

—A yamipa, kë idör buaë sa' a s'wöbla'weke sa' tō Skëköl ttè wa e' kané mukat iyi watioie e' ë kueki. ³ E' kueki a' shua wépa yulö kul as kané e' ù ie'pa tō. Wépa suule sulitane wā tō ie'pa a Wiköl Batse'r tso' tajë ena ikabikeitsö buaë, esepa shushtö ta sa' tō ie'pa mekeka kané ñe' uk. ⁴ Etā sa' e' ché kekraë ttök Skëköl ta ena s'wöbla'uk ie' ttè wa.

⁵ E' wër buaë ie'pa ulitane wa. Ie'pa tō Esteban shushté. E' erblé buaë Skëköl mik ñies ie' a Wiköl Batse'r tso' tajë. Ñies Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Pármenas ena Nicolás e'pa shushté ie'pa tō. Nicolás dör Antioquia wak, e' e' yö'bak judiowakie. ⁶ Etā itsémirakitö wé Jesús ttekölpa tsá e'pa tso' eë. Etā ie'pa ulà méka wépa ñekképa ki ta ie'pa tō ikié S'yé a tō ikimú.

⁷ És Skëköl ttè kí pakanemi tajë. Ñies Jesús ttökatapa kí daparke tajë Jerusalén. Ñies judiowak sacerdotépa tajë tō ttè mik se' erblöke e' wà klö'wé.

Esteban klönewa

⁸ Etā Skëköl er buaë ché Esteban a tajë ta diché méitö ia tajë. E' wa ì kë or yi a ese wekeitö tajë pè' shua iwà kkachoie tō Jesús tté dör moki. ⁹ Erë wépa welepa tō Esteban chémi suluë. Ie'pa welepa dör judiowak ñi dapa'wo wé kië Kané Mésopa Auleshka Esépa Wé e' wakpa. (Ie'pa bak klöulewa kanéblök erë iyërulunebak.) Ñies judiowak welepa tso' datse Cirene, Alejandría, Cilicia ena Asia, e'pa kos wöñarke Esteban ki. ¹⁰ Erë Wiköl Batse'r tō Esteban a ttè mé ttoie buaë, e' kueki ie'pa kë a e' alirka ie' ki. ¹¹ E' kueki ie'pa tō wépa welepa patué kachök:

“Sa' ittsé tö Esteban tso' Moisés ena Skëköl chök suluë.”¹² E' wa ie'pa tö pë' uluwéka tajë Esteban ki. Ñies judiowak kueblupa ena s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa uluwékarakitö Esteban ki. E' kueki ie'pa de Esteban ska' ta iklö'wëwarakitö tsémirakitö judiowak wökirpa ska'.¹³ Ñies wëpa yulërakitö kachoie, e'pa tö iché:

—Kekraë wëm wí tö Skëköl wé dör batse'r i' ena Moisés ttë dalöiëno e' cheke suluë.¹⁴ Ñies sa' tö ie' ttsé ichök tö Jesús Nazaret wak e' tö Skëköl wë tskerawä ena sene me'at Moisés tö se' a e' mane'wëkettsaitö.

¹⁵ Etä judiowak wökirpa kos tuler ee, e'pa tö isuë tö Esteban wö wër dalölöë wës Skëköl biyöchökwak wö wër es.

7

Esteban e' tsatké

¹ Sacerdote kibi, e' tö Esteban a ichaké:

—Ì ki be' kkatërke ¿e' dör moki?

² Ie' iiüté: “A yamipa, a yëpa, ye' ttö ttsö. Mik se' këkëpa Abraham bak iaiaë Mesopotamia, kam imi' senuk Harán, etä ee se' Këköl olo ta' tajë, e' e' kkayë' ie' a.”³ Etä ichéitö ia: ‘Be' ká ena be' yamipa, e' múat ta be' yúshka senuk, ká kkachekeyö be' a ee.’⁴ Es Abraham e' yë'ttsa Caldea atë Mesopotamia ee, ta imía senuk Harán. Iyë blënewa e' ukuöki ta Skëköl tö ie' patké' senuk ie, wé se' serke i'ñe ta ee.⁵ Kuaë Skëköl kë wa ká i' mène ie' a yës, elkela wë'ia ë kë ie' a imène. Erë e' këwö ska' ta ie' kë ala'r ta', erë Skëköl kablë' ie' a ttë i' wa: ‘Ká i' meraëyö be' aleripa a be' blënewa e' ukuöki ta.’⁶ Ñies Skëköl tö iché ie' a: ‘Be' aleripa serdaë ká kua'ki ki wës ká kua'ki wakpa es. Eë ie'pa klördawa kanë mésoie kë patuëta' ese. Iweirdarak siarë doka duas cien tkëyök (400).’⁷ Erë Skëköl tö iché ia: ‘Ká wé wakpa tö ie'pa we'ikera, esepa ské we'ikerayö siarë. E' ukuöki ta ie'pa e' yörattsa ká e' a as ye' dalöiorakitö ká i' ki.’⁸ Etä Skëköl tö

iché ia: ‘A ala'r wëpa kurke kos esepa tottola kkuölitla töö tsir. E' ú kekraë iwà kkachoie tö ye' tö ttë me' be' a.’ E' kueki mik ie' alà kiè Isaac ki ká de pàköl, etä itöttola kkuölitla tééitö tsir. Es ñies Isaac tö iwé ilà Jacob* ta. E' sù Jacob tö iwé ila'rla dabom eyök ki böl (12), e'pa ta. Ie'pa dör se' dör Israel aleripa ditsëwöpa dabom eyök ki böl e' yëpa tsá.

⁹ “Erë se' yëpa tsá, e'pa ukyëne iël tsirla kiè José e' ta. E' kueki ie'pa tö iwato'ttsa ta yi tö itué e' wa imítser Egipto. Erë Skëköl tso' ie' ta.”¹⁰ Ie' tö itsatké kekraë kos iweirke e' shua. Ñies kabikeitsë buaë méitö ia. Ñies ie' tö Faraón ké isaük er bua' wa (Egipto wakpa tö iblúpa kos kiè Faraón). E' kueki Faraón tö ie' tkéka Egipto iyi kos e' wökirie ñies ie' wák u wökirie.

¹¹ “E' ukuöki ta ketba aneka Egipto ena Canaán, e' kos a. E' wakpa weine siarë. Se' yëpa tsá kë wa i kune ñanoie katanoie.”¹² Erë mik Jacob wa ijchenewa tö iyiwö tso' Egipto, etä ie' tö ila'r dör se' yëpa tsá, e'pa patkëmi iyiwö taük ee, e' dör ie'pa tsá dë'rö.¹³ Mik ie'pa skà dë'rö etä José tö ie'pa a iché: ‘ye' dör a' ël.’ Es Faraón wa ijchenewa tö yi ditsëwö José dör.¹⁴ E' ukuöki ta ie' tö iyë Jacob ena iyamipa kos tsuk patké as idöbitu Egipto. E'pa doka dabom kuryök ki skel (75).¹⁵ Es Jacob minea senuk Egipto. Eë iblënewa. Eë ie' ala'r dör se' yëpa tsá, e'pa blërulune ñies.¹⁶ Ie'pa nu minene Siquem wötëwa iwakpa pö a. Ká e' wato' Hamor ala'r tö Abraham a pöie.

¹⁷ “Erë Skëköl kablë' Abraham a ttë i' wa: ‘Be' aleripa yerattsane ye' tö Egipto.’ Mik e' këwö dökewatke, etä se' yëpa ki alöne tajë.”¹⁸ E' këwö ska' ta Egipto blú ské tkëneka, e' kë wa José pakë jcher.¹⁹ Blu' e' tö se' yëpa kitö'wé we'iké siarë. Ie' tö ie'pa ké kësik wa ila'rla wëpa kune erpa esepa kos watöktsa as iduölur.²⁰ E' këwö ska' ta Moisés kune', e' dör buaala shutë. Iyë ena imi tö ikkö'né u a doka sí mañat.²¹ E' ukuöki ta ie'pa kawöta

* 7:8 Jacob: E' kiè ñies Israel.

iwatöktsa as iduöwä erë Egipto blú alà busi tō ikuéwä tsémi u a tala'wè wës iwák alà es. ²² Es Moisés yöne tajë íyi jcher Egipto wakpa wä, kos e' wa. Ittō è kī ittšenewä, ñies ì wekeitō e' è kī iwēnewä tō ie' dör wēm tajë ese.

²³ “Mik ie' kī duas de dabom tkëyök, (40) etä ibikeitséitō: ‘Ye' mía ye' yamipa dör Israel aleripa e' weblök.’ ²⁴ Etä ie' isué tō egiptowak eköl tso' Israel aleri eköl we'ikök. E' kuekī ie' mishka itsatkök ta egiptowak ttéwaitō iskéie. ²⁵ Ie' ibikeitsé tō iyamipa Israel aleripa éna iarmpi tō Skëköl tō ie' patké ie'pa tsatkök. Erë kë iwà ane ie'pa éna. ²⁶ Bule es ta ie' tō Israel aleripa kué bül ñippök. Ie' kī ikiane tō ie'pa mú er buarne ñi kī, e' kuekī ichéitō iarak: ‘A' dör ñi yamipa. ¿Iök a' ñi we'ikö?’ ²⁷ Etä eköl tō iyami we'ikeke, e' tō Moisés patkéumi ta ichéitō ia: ‘¿Yi tō be' tkéka sa' wökirie sa' shulökwakie? ²⁸ ¿Be' éna ye' ttakwä wës chki be' tō egiptowak kötwä es?’ ²⁹ E' ttséwä Moisés tō ta itkashkar ká bánet kiè Madián ee. Ee isené wës ká kuä'kī wak es. Ee ila'rla kéka bül.

³⁰ “Ee ie' sené dō duas dabom tkëyök (40). Ká et ta Skëköl biyöchökwak eköl e' kkaché ie' a Sinaí kébata a tsinet ká sir poë wé kë yi serku' ese ska'. Ie' e' kkaché ia kal tsir wöñarke bö'ie e' shua. ³¹ Moisés wökranewä iweblök. Erë mik ie' e' skéwä isaük bua'iewä ta Skëköl ttō ttséitō, e' tō iché ia: ³² ‘Ye' dör be' yépa bak iaiaé kiè Abraham, Isaac ena Jacob e'pa Këköl.’ Etä Moisés painéka tajë suane kuekī. Ie' kë diché dë'kaia isaük. ³³ Etä Skëköl tō iché ia: ‘Wé be' dur, e' ké dör batse'r, e' kuekī be' klökkuö yöttsa. ³⁴ Mokī ye' isué tō wépa dör ye' icha tso' Egipto e'pa weirke. Ie'pa kköchöke e' ttséyö. E' kuekī ye' dë'ttsa ie'pa tsatkök. E' kuekī ittso: Ye' tō be' patkerami Egipto.’

³⁵ “Israel aleripa tō iyë' Moisés a: ‘¿Yi tō be' tkéka sa' wökirie sa' shulökwakie?’ Erë ie'pa tō ie' watë'ttsa, erë Skëköl tō patké' ie'pa wökirie ena ie'pa tsatkökwakie. E' bak mik Skëköl

biyöchökwak e' kkayë'wä ie' a kal tsisirla shua etä. ³⁶ Es Moisés tō se' yépa yë'ttsa Egipto a. Egipto ena dayë kiè Dayë Mat ee ie' tō ì kë or yi a ese wé tajë. Ñies e' wéitō duas dabom tkëyök ekkë ká sir poë wé kë yi serku' ee. ³⁷ Ie' wák tō iché ie'pa a: ‘Skëköl tō itteköl kerakä eköl a' shua wës ye' es.’ ³⁸ Mik Israel aleripa tso'rak echkaie ká sir poë wé kë yi serku' ee, etä Moisés tso' ie'pa shua. Ñies Skëköl biyöchökwak tté ie' ta Sinaí kébata a. Skëköl tté tō sene meke sia e' yéne ie' a ee, e' pakéne ie' tō se' a.

³⁹ “Erë se' yépa kë wä ie' tté dalöiëne'. Ie'pa tō ie' tté watë'ttsa. Ie'pa shkakne Egipto. ⁴⁰ E' kuekī ie'pa tō iché Aarón a: ‘Moisés tō se' yë'ttsa Egipto a. Kë sa' wä ijcher ì tka ie' ta. E' kuekī íyi diököl yuó se' a böt mañat dalöiè skëkölíe as e' mi' se' wëttsuk.’ ⁴¹ Es ie'pa tō baka pupula diököl yué dalöiè. Ta iyiwak jcherakitō mè baka diököl a idalöioie. Ie'pa tō e' kéwö tkö'wé tajë, baka diököl yuéakitō iwákpa ulà wa, e' dalöioie. ⁴² E' kuekī Skëköl e' skéttsa ie'pa yöki. Ie' tō ie'pa méat as bëkwö dalöiorakitō ie' skéie. Es Skëköl ttekölpa tō ikit iyëkkuö kī. Ie'pa tō iché:

‘A Israel aleripa,
mik a' sene' ká sir poë wé kë yi serku' ee duas dabom tkëyök (40) ekkë,
etä a' tō iyiwak jchë' erë e' kë dör ye' dalöioie.

⁴³ Wé dalöieke pë' tō skëkölíe kiè Moloc, e' diököl wéla dami a' wä.

Ñies wé dalöieke pë' tō skëkölíe kiè Refán e' diököl bëkwöie, e' dami a' wä.

E' kos diököl yué a' wákpa tō, esepa dami a' wä dalöiè.

E' kuekī ye' tō a' patkeraë kamië weinuk siarë Babilonia wí'kie.’†

Es ikiteat.

⁴⁴ “Es mik se' yépa bak senuk ká sir poë wé kë yi serku' ee, etä ie'pa wä datsi'kuö dami e' shukuekëar Skëköl

† 7:43 Amós 5.25-27

wéie. E' a ie' bak e' kkachök ie'pa a. U e' yöne wes ie' tö Moisés ka' iyuök es, wes ie' tö ikkayë' ia es. ⁴⁵ E' ukuökij ta u e' méat se' yépa bak e'pa tö ileripa a. Mik ie'pa demi Josué ta pé' kua'ki wakpa ká klö'ukwa, eta u e' mirwarak iwa. Skököl tö pé' kua'ki wakpa uyéttsa ie'pa yöki. E' ukuökij ká tajë ta David tkëneká blu'ie. E' kéwö ska' ta u yöne iaiaë datsi'kuö wa, e' tso'ia. ⁴⁶ David wër buaë Skököl wa ta ie' a David tö kawö kié ie' dalöio wé yuoie Israel aleripa a. ⁴⁷ Erë David alà kié Salomón, e' tö Skököl wé e' yué. ⁴⁸ Erë Skököl dör íyi ulitane tsata e' kër ser u yué s'ditsö tö ese a. Es itteköl eköl tö iyë'at, e' tö ichë:

⁴⁹⁻⁵⁰ 'Skököl tö ichë:

Ká jaì e' dör ye' e' tkoie.

ká i' dör ye' klö tkoser.

Ye' wák tö íyi kos yö',

e' kueki ¿wes a' tö u yuëmi ye' a?

¿Wes a' tö ká mëmi ye' a enoie?†

Es ikiteat.

⁵¹ "Erë a' kër tö Skököl dalöieta'. A' er darërë. A' kukuöña darërëë. Kekraë Wiköl Batse'r wöklö'wë a' tö. A' dör wes a' yépa bak ká iaiaë es. ⁵² Ie'pa tö Skököl ttekölpa kos we'ik. Es ñies ittekölpa bak ichök tö yi dör Yësyësë Chökle e' datse, e'pa kótulur ie'pa tö. I'ñe ta yi dör Yësyësë Chökle ñe' detke, erë iwatuéttsa a' tö ttëwa. ⁵³ A' ulà a Skököl ttë dalöiëno dë' ibiyöchökwakpa wa. Erë a' kër tö idalöië."

Esteban ttëwa ie'pa tö

⁵⁴ Mik iwökirpa tö ì pakë Esteban tö e' ttsé, eta ie'pa uluneka iki tajë. Ie'pa kà wötëwa ulune ë kueki. ⁵⁵ Erë Esteban ki Wiköl Batse'r kí de tajë ta iwö kéká ká jaì a ta Skököl olo tajë e' suëitö. Ñies ie' tö Jesús sué dur Skököl ulà bua'kka. ⁵⁶ Ie' tö ichë:

—¡Isaú! Ye' tso' isaúk tö ká jaì wékkö àr áie. Ñies Jesús dör S'ditsö Alà e' saúk ye' tso' tö idur Skököl ulà bua'kka.

⁵⁷ Erë ie'pa e' kukuöña wötëwa as kër iwattsër. Eta ianekararak tajë ta imishkararak sera Esteban ki. ⁵⁸ Ta iyéttsarakitö Jerusalén a mítser u'rki ee, ta ie'pa tö ie' témi ák wa ittowaie.

Esteban kkatökwakpa tso' itök, e'pa datsi' me'itörak duladula kié Saulo e' a blë.

⁵⁹ Ie'pa tso' Esteban tök ák wa, e' dalewa ie' tö ikié Skököl a i' es: "A Skökëpa Jesús, ye' wiköl tsúmi be' ska." ⁶⁰ E' ukuökij ta ie' e' tkéwa kuchë ki ta ianeka tajë: "A Skökëpa, ì sulu wamblök itso'rak, e' nuí olo'yö ie'pa ki."

Mik e' chéitö ta iduowa.

8

¹ Esteban ttëwa ie'pa tö e' tö Saulo ttsë'wë buaë.

Saulo tö Jesús mik erblökwakpa we'ikémitke

E' diwö shà ta Skökëpa Jesús icha erule tso' Jerusalén e'pa we'ikémitke pé' tö. Ie'pa kos tkayalmi dö Judea ena Samaria. Erë Jesús ttekölpa tsá e'pa kër mineyal. ² Wëpa welepa tö Skököl dalöieke tajë, esepa tö Esteban nu blëwa ta ie' ieitsérakitö tajë. ³ Erë Saulo tö Skökëpa Jesús icha erule e'pa we'ikémi siarë. Ie' mirwa u a u a ie'pa yöktsa kuulemi patkëmi wötëwa s'wöto wé a wëpa ena alakölpa ñies.

Jesús ttë pakane Samaria wakpa a

⁴ Erë wëpa bakyalmi Jerusalén, e'pa tö Jesús ttë buaë pakémir ká wa'ñe wé imirwarak ee. ⁵ Es Felipe mía Samaria. Eë ie' tö wë pairine'bitü idi' wa s'blúie e' ttë pakémi ká e' wakpa a. ⁶ Mik ie'pa tö ie' ttöke e' ttsë ñies ì kër or yi a ese wekeitö, e' suérakitö eta ie'pa tö ittö kittseke bua'iewa. ⁷ Es pé' a wimblupa sulusi tso', esepa bua'wëneitö tajë. Wimblupa sulusi yërulune arkekararak tajë. Es ñies s'kraulewa tajë ena s'bachiuwëwa tajë, esepa buanene buaë. ⁸ E' kueki ká e' wakpa kos ttsë'ne buaë.

⁹ Eta ká e' a wëm tso' eköl kié Simón. Ie' kanëblë'mi iaiaë wes awá es. E' wa ie' tö Samaria wakpa kitë' tajë. Es ie' e' kkeö tö ie' dör imalepa tsata. ¹⁰ Ká e' wakpa ulitane, siarëpa ñies inuköl blúpa, e'pa tö ie' ttö klö' buaë. Ie'pa

† 7:49-50 Isaías 66.1-2

tö iyë': "Skëköl kiè Diché Tajë, e' e' yuë Simónie."

¹¹ Bänet ie' tö ie'pa kitë'bitu ikanë wa. E' kuëki ie'pa tö ie' ttö iütë' buaë.

¹² Erë mik Felipe tö ì blúie Skëköl tso' e' tté buaë paké ñies Jesucristo tté buaë paké, etä ie'pa tö iklö'wé ta ie' wöskuëlor wëpa ena alakölpa.

¹³ Ñies Simón wák erblé Jesús mik ta iwöskuëe. Ie' michoë Felipe ta këkraë. Es ie' isuë tö ì kë or yi a ese wëke Felipe tö tajë, e' tö ie' tkiwëwä.

¹⁴ Mik Jesús ttekölpa tsá tso' Jerusalén, e'pa wa ijchenewä tö Samaria wakpa tö Skëköl tté klö'wé, etä ie'pa tö Pedro ena Juan patkëmi eë. ¹⁵ Mik idemirak, etä ikiérakitö S'yë a Samaria wakpa tö iklö'wé, e'pa ki a Wiköl Batse'r dö ie'pa ki. ¹⁶ Kam Wiköl Batse'r döbitu ie'pa ulitane ki. Ie'pa wösuule Skëkëpa Jesús ttö wa, e' ë o' ie'pa tö. ¹⁷ E' kuëki Pedro ena Juan ulà méka ie'pa ki ta Wiköl Batse'r de ie'pa ki.

¹⁸ Simón tö isuë tö mik Jesús ttekölpa tsá ulà méka ie'pa ki etä Wiköl Batse'r debitu iki. E' kuëki ie' tö inuköl watké Pedro ena Juan a, ¹⁹ ta ie' tö iché iarak:

—A' wä diché tso' së, e' mú ye' a as yi ki ye' ulà méka ta ese ki Wiköl Batse'r döbitu wës a' tö iwëke es.

²⁰ Pedro tö iüté:

—Be' tö ibikeitsè tö ì kakmè Skëköl tö e' tormi inuköl wa, e' kuëki be' inuköl weinú këkraë be' wák ta. ²¹ Be' er kë dör yësyësë Skëköl wöa, e' kuëki diché i' kë menuk be' a. ²² Be' er mane'ú ì sulu wamblekebö i', e' yöki. Skëköl a ikiö as ì bikeitsébö suluë isalema e' nuí olo'yèmiitö be' ki. ²³ Ye' tö isuë tö be' er dör suluë kësik ëme. E' wä be' wák kos tso' klöulewä.

²⁴ Simón tö iüté:

—Skëköl a ikiö as ì kos ché a' tö e' kë tkö ye' ta.

²⁵ Etä ì o' Skëköl tö ie'pa ta e' tté paké Pedro ena Juan tö. Ñies s'pattéraitö Skëkëpa Jesús tté wa. E' ukuöki ta

ie'pa míyalne Jerusalén. Ta ñala wa Samaria shua ká tso' tajë, e' wakpa a ie'pa tö Jesús tté buaë pakerami wës imirdak es.

Felipe tö Etiopía wák eköl wöbla'wé

²⁶ E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak eköl tö iché Felipe a: "Be' yúshka dayë ñak kke Jerusalén ñalé wa dö Gaza." Ñala e' tkökemi ká sir poë wé kë yi serku' e' kke. ²⁷ Etä Felipe mía ta ñala e' ki wëm kuëitö eköl, e' dör Etiopía wak. Ie' dör iká wökirpa e' eköl. Ie' dör alaköl tso' Etiopía blúie, e' inuköl blök wökir. Ie' dare Jerusalén Skëköl dalöiök. ²⁸ Ie' mirwane ikaska' karreta ki, e' a itkër yëkuö kit Skëköl tteköl kiè Isaías tö, e' sauk.

²⁹ Etä Wiköl Batse'r tö iché Felipe a: "Be' yú, be' e' sköwä karreta së o'mik." ³⁰ Mik Felipe e' skéwä karreta o'mik, etä ie' tö ittésé tö Etiopía wak tö Skëköl yëkuö kit Isaías tö, e' aritserami. Felipe tö ie' a ichaké:

—Yëkuö së aritseke be' tö ¿e' wä ane be' éna?

³¹ Ie' tö iüté:

—Kë yi ku' ye' wöbla'uk ta ¿wës ye' a iwä armi?

Ie' tö Felipe kié e' tkökä ie' o'mik.

³² Ie' tö iaritserami wé ichéitö: "Ie' dör wës obeja urula tsëmi ttëwä es.

Wës obeja pupula kë artä' mik iköyök tërke etä, es ñies kë ie' wä ì yëne.

³³ Ie'pa tö ijaëwé siarë ta ikichatëttsarakitö, erë ì ki ikichatënettsa e' kë dör mokí. Ie' ttëwarakitö as kë iseriä ká i' ki, e' kuëki kë ie' alà ate."*

³⁴ Etiopía wak tö Felipe a ichaké:

—Be' we'ikëyö, ichö ña, ¿yi cheke Skëköl tteköl Isaías tö tté i' wa? ¿Ie' wák e' chöke ö o'ka chekeitö?

³⁵ Etä tté aritsétkeitö, e' wa Felipe tö ie' a Jesús tté buaë pakëmi. ³⁶⁻³⁷ Es ittöramirak ñala wa ta eë di' kuéraitö. Etä Etiopía wak tö iché Felipe a:

—Íe di' tso'. ¿Í kuëki be' kë tö ye' wöskuë?†

* **8:33** Isaías 53.7-8 † **8:36-37** Yëkuö kitule ká iaiäë keweie imalepa yöki esepa kë wä 8.37 kitekä. Tté e' tö iché: Felipe tö ie' a iché: —Be' tö tté i' klö'wé mokíe e' ta be' wösurmi. Etä wëm tö iüté: —Ye' tö iklö'wé tö Jesucristo dör Skëköl Alà e'.

³⁸ Etā Etiopía wak tō iché karreta ñakökwaq a tō karreta wöklö'úwa. Ta ie'pa e' éwa ta imíyal bölē di' a. Ee Felipe tō Etiopía wak wöskuée. ³⁹ Mik ie' yélune di' a etā Skëköl Wiköl tō Felipe batsékami bet ká bánet a, Etiopía wak kē wā isuneia yēs, erē imía ttsé'ne buaē kaneē. ⁴⁰ Etā Felipe tō isué tō ie' demi dur ká kiè Azoto ee. Etā ie' mía Jesús tté buaē pakök ká tso' ñala kī ese wakpa a dōmi Cesarea.

9

Saulo er mane'wé Jesús a

¹⁻² E' dalewa Saulo tso'ia Skëkëpa ttökatapa pauñuk ttëwa. E' kueki ie' mía sacerdote kibi ska' yëkkuö kiök shkowäie judiowak ñi dapa'wo wé tso' Damasco ee. Yëkkuö e' kī kawö mène ia s'tso' tté kiè Jesús dör Ñala Pa'alī e' dikia esepa yulök klö'wowa tsëmi Jerusalén, kē tkine tō alakölpa ö wëpa idir. ³ Erē mik Saulo dökemitke tsinet Damasco e' bet ibiteshka ká jaī a bö'wöie e' olo bune taiē ipamik. ⁴ Ta ie' anere iski. Etā ttö ttséitö tō iché ia: “A Saulo, a Saulo, ¿iök be' tō ye' we'ikeke?”

⁵ Saulo tō ie' a ichaké: “A Skëkëpa, ¿be' dör yi?” Etā iiüténeitö: “Ye' dör Jesús we'ikeke be' tō e'. ⁶ Erē be' e' kōka. Be' yú Damasco. Ee be' a iyërmi tō ì uk be' ké.”

⁷ Etā Saulo wapiepa tkirulune taiē. Ie'pa tō yile ttö ttsé, erē kē ie'pa wā yi sune. ⁸ E' ukuöki ta Saulo e' kēka ta iwöbla shuppée, erē kē iwawër. E' kueki itsémirakitö ulà iërule dö Damasco. ⁹ Ee ie' sené ká mañat kē wöbla wawëne, kē wā ì ñane, kē wā ì yane yēs.

¹⁰ Jesús ttökata eköl kiè Ananías serke Damasco e' a Skëkëpa Jesús e' kkachéwa kabsueie ta iché ia: “¡A Ananías!” Ie' iiüté: “A Skëkëpa Jesús, ichö ña.”

¹¹ Skëkëpa tō iché ia: “Be' yú ñala kiè Yësyësé e' kī dö Judas u a. Ee wëm tso' kiè Saulo datse Tarso, e' yulö. Ie' tso' ttök S'yé ta. ¹² Ie' tō isué kabsueie tō wëm kiè Ananías dewā ie' ska' iulā

méka iki as iwöbla wawërne, e' dör be'.”

¹³ Ie' iiüté: “A Skëkëpa Jesús, erē ye' a iyëule taiē ie'pa wā tō wëm e' tō be' icha batse'r tso' Jerusalén e'pa we'ikeke siarē. ¹⁴ I'ñe ta e' de ie. Sacerdotepa wökirpa tō kawö mé ie' a as wépa tō be' a e' tsatkè kié esepa kos klö'uluritö.”

¹⁵ Erē Skëkëpa Jesús tō iché ia: “Be' yú. Ye' tō wëm e' shukitbak as ie' tō ye' tté pakö pë' kē dör Israel aleripa esepa a ena iblúpa a ñies Israel aleripa a. ¹⁶ Ye' wák tō ikkacheraē ie' a tō ie' kawötā weinuk ye' tté kueki.”

¹⁷ Etā Ananías demi Saulo ska' ta iulā méka iki ta iché ia:

—A yami Saulo, Skëkëpa Jesús e' kkayé'wā be' a ñala kī be' dë'bitu e' wa, e' tō ye' patké as be' wöbla wawërne ñies as Wiköl Batse'r iërwa be' a.

¹⁸ E' bet ta ì tso' Saulo wöbla mik nima kkuö sù, e' darolone ta iwöbla wawënene. Etā ie' e' kēka ta imía ta ie' e' wöskuée. ¹⁹ E' ukuöki ta ichkéne ta idiché iënene. Etā ie' e' tséat Jesús ttökatapa wëlepa tso' Damasco e'pa ta ká elke ulatök.

Saulo tō Jesús tté paké Damasco

²⁰ E' ukuöki ta bet Saulo tō Jesús tté pakémi judiowak a ie'pa ñi dapa'wo wé kos a. Ie'pa a ichekeitö tō Jesús dör Skëköl Alà chökle. ²¹ Wépa kos tō ie' ttö ttsé, e'pa wökrarulune ittök ta iñi chakérak:

—¿Ie' wí kē dör wépa tō e' tsatkè kié Jesús a tso' Jerusalén esepa we'ik siarē? ¿Kē ie' wëbi wí dë'bitu ie'pa esepa tso' ie' e'pa klö'ukwā wömëttsa sacerdotepa wökirpa ulà a?

²² Erē Saulo tō Jesús tté pakéwaie kīta kīta, kē suane. Ie' tō ikkaché judiowak serke Damasco e'pa a tō moki Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. Ttè e' wa ie'pa siwā'blöwélur ie' tō.

Saulo tkashkar judiowak yöki

²³ Ká taiē ukuöki ta judiowak tté ñita Saulo ttowa. ²⁴ Erē e' jchenewa ie' wā. Ñiē nañeē ie'pa tso' ipanuk ttëwa ká wékkö dökettša ese ska'. ²⁵ Erē nañewe iklépa tō ie' iéka kkö blublu a

ta iiémi ká tso' kkoíeüle shkit kakkeë e' mik enaena. Es ie' tkashkar.

Saulo dene Jerusalén

²⁶ Mik ie' demi Jerusalén, eta ie' dapa'wak Jesús ttökatapa ta. Erë ie'pa kë wa iklöone tö mokí ie' erblé Jesús mik. Ie'pa suane iyöki. ²⁷ Erë Bernabé wa ie' mítser kkachè Jesús ttekölpa tsá e'pa a. Bernabé tö ipaké ie'pa a tö Saulo tö Skëképa Jesús su' ñala kí ta ee itté ie' ta. Ñies ichéitö tö Saulo kapakétke Damasco Jesús ttö wa kë suane. ²⁸ Es Saulo e' tséat Jerusalén dami Jesús ttekölpa tsá e'pa ta. Kekraë ie' tö Skëképa Jesús tté pakeke kë suane. ²⁹ Ñies ie' tö itté pakeke judiowak ttöke griegoie esepa a. Erë ie'pa ñi iutéka taië ie' ta. E' kueki ie'pa tö ima'wé ttewa. ³⁰ Mik e' jchenewa iyamipa wa, eta ie'pa wa imítser Cesarea, ee ta ipatkémi dö Tarso.

³¹ E' ukuöki ta Skëképa Jesús icha erule erule kos tso' Judea ena Galilea ena Samaria e'pa atene bërë, kë yi tö ie'pa we'ikèia. Ie'pa yörike buaë Skëköl tté dikia. Ñies ie'pa tö Skëköl dalöieke taië. Wiköl Batse'r tö ie'pa kimeke as ikí iërdak taië kekraë.

Eneas buanene

³² Pedro shköke ká wa'ñe ie'pa kos pakök wé ie'pa tso' ese ska'. Eta ide ñies ká kiè Lida s'batse'rpa serke ee e'pa pakök. ³³ Eta ee wëm eköl kuéitö kiè Eneas e' kraulewa me'r ka' ki e' ki duas de paköl (8). ³⁴ Pedro tö iché ia:

—Jesucristo tö be' bua'wéne. Be' e' kókka ta be' ka' pashuö.

E' bet ta ie' e' kéka. ³⁵ E' ukuöki ta pé' tso' Lida ena Sarón, e'pa ulitane tö ie' sué. E' kueki ie'pa er mane'wé Skëképa Jesús a.

Dorcas shkenekane

³⁶ E' kéwö ska' ta ká kiè Jope ee alaköl serke eköl dö'r Jesús ttökata, e' kiè Tabitá (griegoie ikiè e' dö'r Dorcas*). Kekraë ie' bak i buaë uk ena s'siarépa kimuk. ³⁷ Ká e' ulatök ta ie' kirinewa ta iduowa. Inú pasunetke

ta iméka úshu kákke ese a. ³⁸ Jope ate Lida o'mik wé Pedro tso' ee. Jesús ttökatapa serke Jope, e'pa wa ijcher tö ie' tso' Lida, e' kueki ie'pa tö wépa patké bö'l ichök ie' a: “Be' shkó bet Jope.”

³⁹ Es ie' mía ie'pa ta. Mik idemirak, eta ie' tsémi u shua wé Dorcas nu me'r ee. Alakölpa schö† kos iúke taië. E'pa iënewa ie' pamik. Eta ie'pa tö paio ena datsi' yö' Dorcas tö mik ibak ttsé'ka eta, e' kkaché Pedro a. ⁴⁰ Eta Pedro tö ie'pa ké e' yökukur ta ie' e' tkéwa kuché kí ta itté S'yé ta. E' ukuöki ta ie' tö inú sué ta iché:

—A Tabitá, be' e' kókka.

Eta ie' wöbla shuppée. Mik Pedro suéitö eta ie' e' tkéser. ⁴¹ Pedro tö iklö'wéwa iulà a duéka. E' ukuöki ta ie' tö alakölpa schö ena s'batse'r malepa kiè ta Tabitá kkachéitö ie'pa a ttsé'ka. ⁴² E' jchenewa Jope wakpa kos wa ta ie'pa taië erblé Skëképa Jesús mik. ⁴³ Ta Pedro e' tséat taië Jope wëm kiè Simón e' ska'. Wëm e' dö'r iyiwak kkuölit kanéukwak.

10

Pedro tö Jesús tté buaë paké Cornelio a

¹ Ká kiè Cesarea ee wëm serke eköl kiè Cornelio, e' dö'r Roma ñippökwakpa eruleë kiè Italiano e' capitán. ² Ie' kë dö'r judiowak erë ie' dö'r wëm yösyësë Skëköl wöa. Ie' ena iyamipa ekka, e'pa tö Skëköl dalöieke taië. Ñies ie' tö inuköl kakmeke taië judiowak kimoie. Kekraë ie' ttöke Skëköl ta. ³ Ká et tsáli ta diwö de mañat, eta ie' tö isué buaë kabsueie tö Skëköl biyöchökwak eköl dewa wé ie' tso' ee ta ichéitö ia: “A Cornelio.” ⁴ Ie' tkinewa ta Skëköl biyöchökwak suéwaitö krereë ta ie' tö iché ia: “A kékë, ¿I kiane be' kí?” Eta Skëköl biyöchökwak tö ie' iuté: “Be' ttöke Skëköl ta ena s'siarépa kimeke, e' wër buaë ie' wa. ⁵ E' kueki yile patkömi Jope. Ee wëm tso' kiè Simón, kiè ñies Pedro e' kiök patkö. ⁶ Ie' tso' wëm eköl kiè ñies Simón dö'r iyiwak

* **9:36** Dorcas: S'kiè e' wà kiane chè sulí. † **9:39** schö: E' dö'r alakölpa wëm bléulewa kam serwane ese.

kkuölit kanéukwak, e' ska', ie' u me'r dayé kkömik."

⁷ Mik Skököl biyöchökwak ttè one Cornelio ta e' mía eta Cornelio tö ikanè mésopa kié böi ena iñippökwak kiéitö eköl ñies. Ñippökwak e' tö Skököl dalöieke taië. Ie' dör Cornelio kimukwak bua'ie. ⁸ Cornelio tö ì kos tka ie' ta e' paké ie'pa a. E' ukuöki ta ie'pa patkémiitö dö Jope.

⁹ Bule es diwö de bata a ta Cornelio kanè mésopa dami ñala wa döketke tsinet Jope. E' dalewa Pedro tkaka u bata ki ttök Skököl ta. ¹⁰ Pedro dué bli wa erë ulirkeia ie' a, e' dalewa isuéitö kabsueie. ¹¹ Ie' tö isué tö ká jaì kköbunane ta datsi' ukuö bërie suë iklöulewa ibata tkël a, e' bitewa dö iski. ¹² Datsi' ukuö e' shua iyiwak klöka, e' sköke ibatsi' ki ena dù dör ña judiowak a esepa tkërki tsakië. ¹³ Eta ie' tö ttö ttsé ta ichéitö ia: "A Pedro, be' e' koka. Iyiwak se ttö ta ikatö."

¹⁴ Erë ie' tö iiuté: "Au. A Skököl, iyiwak dör ña ese kë kataule ye' wa yës." ¹⁵ Ta ttö e' tö ichéne Pedro a: "Ì batse'wétke Skököl tö e' kë kiaria ña."

¹⁶ E' tka mañatökicha ta datsi' ukuö míkane ká jaì a. ¹⁷ Pedro tso'ia ibikeitsök taië ì suéyö kabsueie çima e' wa kiane chë? E' wöshaë ta wëpa patké' Cornelio tö, e'pa tö Simón u kué ta iëter Simón ukkö a. ¹⁸ Ie'pa tö ichaké: "Çie wëm kië Simón kiekerak-itö ñies Pedro, e' tso'?"

¹⁹ Pedro tso'ia ì suéitö kabsueie e' bikeitsök, eta Wiköl Batse'r tö iché ia: "Ittsö. Wëpa mañal tso' be' yulök. ²⁰ Be' e' öwa ta be' yú ie'pa ta. Kë ibikeitsar bötböt. Ye' tö ie'pa patkébitu be' tsukmi."

²¹ Eta Pedro e' éwa ta iché ie'pa a:

—Yi yuleke a' tö, e' dör ye'. Çi dör iwà?

²² Ie'pa iiuté:

—Wëm kië Cornelio dör Roma ñippökwakpa capitán eköl, e' tö sa' patké' be' yulök. Ie' dör wëm yësyësë. Skököl dalöiekeitö taië. Judiowak ulitane ki ie' kiar taië. Skököl biyöchökwak batse'r e' eköl tö iyë' ie'

a: "Pedro kiö as ie' bitu be' u a. Ì kos cheke ie' tö be' a, e' ttsö."

²³ Eta Pedro tö ie'pa kiéwa weshke. Eë ie'pa kapére. Bule es ta ie' mía ie'pa ta. Ñies s'yamipa serke Jope e'pa welepa mía ie' wapieie. ²⁴ Bökki es ta idemirak Cesarea. Eë Cornelio tö iyamipa ena pë' suule iwa buaë e'pa ki' e' dapa'ukka Pedro ttö ttsök. E'pa kos de ie' panuk. ²⁵ Mik ie' de Cornelio u a eta Cornelio dettsa ishke'uk ta ie' e' tkéwa kuchë ki ie' wöshaë idalöioie. ²⁶ Erë ie' tö iké e' duökka ta iché ia:

—Be' e' duökka. Ye' dör s'ditsö ñies wes be' es.

²⁷ Pedro ttöramiia Cornelio ta eta idewarak weshke ta ie' isué tö taië pë' dapanewa. ²⁸ Ie' tö iché ie'pa a:

—A' wa ijcher tö sa' judiowak kë a kawö ta' pë' kë dör judiowak esepa pakök ena shkök pë' esepa ta. Erë Skököl tö ikkaché ye' a tö kë ye' kawö ta'ia ichök tö yile dör ña. ²⁹ E' kueki mik ye' kine, e' bet ta ye' bitea, kë wa ì chakine. Ye' tö a' a ichaké çioök a' tö ye' kié?

³⁰ Cornelio tö iiuté:

—Tkali ikëkkë ta ye' tkër ttök Skököl ta ye' u a wes ye' wöblar ká bit ekkë diwö de mañat eta. E' bet ta wëm eköl de dur ye' wörki, e' datsi' dör dalölöë. ³¹ E' tö ye' a iché: 'A Cornelio, be' ttöke Skököl ta e' ttsé ie' tö. Be' tö s'siarëpa kimeke e' wër buaë ie' wa. ³² Yile patkömi Jope Simón kië ñies Pedro, e' kiökbitu. Ie' tso' wëm skà kië Simón dör iyiwak kkuölit kanéukwak e' u a. E' u me'r dayé kkömik.' ³³ E' bet ta ye' tö be' tsuk patké ta be' debitu er bua' wa. Es sa' ulitane e' dapa'wé ie' Skököl wöa ì chök ie' tö be' ké sa' a e' ttsök.

Pedro tö Skököl tté buaë paké Cornelio ska'

³⁴ Eta Pedro ttémi ta ichéitö ie'pa a:

—I'ne ta ye' éna iane tö mokì sultane dör ñies ëme Skököl a. ³⁵ E' kueki ká wa'ne wëpa tö ie' dalöieke ta iserke yësyësë esepa kiar ie' ki. ³⁶ Ie' er buarmine se' ki Jesucristo dör sultane Këköl e' batamik, e' tté buaë pakane sa' dör Israel aleripa e'pa a. E' jcher a' wa. ³⁷ Ñies

ì bak judiowak ké kos a e' jcher buaë a' wā. Juan tö iyë' tö s'kawöta e' wöskuök. E' ukuöki ta Jesús tö s'pattémi Galilea. ³⁸ Nies a' wā ijcher buaë tö Skököl tö iWiköl Batse'r patké Jesús Nazaret wak e' ki idiché taië. Ie' shké kekraë pë' ulitane shua iyi buaë kanéuk. Nies s'we'ikeke bë tö esepa bua'wénéitö Skököl tso' ie' ta e' kueki. ³⁹ Ì wé ie' tö Jerusalén ena judiowak ká malepa a, e' kos sué sa' tö. E' ukuöki ta ittewarakitö wötëulewā krus mik. ⁴⁰ Erë e' ki ká de mañat ta Skököl tö ishke'wékane ta ikkachéitö sa' a. ⁴¹ Ie' kë e' kkayëne sulitane a. Sa' ë a ie' e' kkaché. Skököl tö sa' shukitbak as sa' tö Jesús saü sa' wák wöbla wa. Ie' shkenekane e' ukuöki ta sa' chké sa' di'yé ie' ta. ⁴² Ie' tö sa' patké ittè buaë pakök sulitane a ñies ichök iarak tö ie' tkéka Skököl tö s'ttsë'ka ena s'duulewā, e'pa shulökwakie. ⁴³ Ká iaiaë Skököl ttekölpa ulitane tö Jesús paka'atbak ta iyë'atratkitö tö yi erblé ie' mik esepa nuì olordaë ie'pa ki ie' batamik.

Pë' kë dör judiowak esepa ki Wiköl Batse'r de

⁴⁴ Pedro tso'ia ipakök ie'pa a ta e' shua Wiköl Batse'r debitu ie'pa kos tso' ie' ttö küttsök, e'pa ki. ⁴⁵⁻⁴⁶ Eta Jesús mik erblökwakpa dör judiowak dë'bitu Pedro ta e'pa tö isué tö wes Wiköl Batse'r debitu pë' kë dör judiowak, esepa ki ñies. Ie'pa tö ittse' tö ittökerak ttö kua'ki kua'ki wa. Nies Skököl kikökka itso'rak. E' tö ie'pa tkiwéwā. ⁴⁷ Eta Pedro tö iché:

—Wiköl Batse'r debitu ie'pa ki wes sa' ki itsá dë'bitu es. E' kueki kë yi a iwöklönuk tö kë ie'pa wöskuar di' a.

⁴⁸ Ie' tö ikérak e' wöskuök Jesucristo ttö wa. E' ukuöki ta ie'pa tö ie' a ikié taië: “Be' e' tsuat sa' ta ká böt mañat.”

11

Pedro tö Cornelio tté paké Jerusalén

¹ Jesús ttekölpa tsá ena s'yamipa malepa tso' Judea, e'pa tö ittse' tö pë' kë dör judiowak, ñies esepa tö

Skököl tté klö'wé. ² Mik Pedro dene Jerusalén, eta Jesús mik erblökwakpa dör judiowak, esepa welepa tö ie' ché suluë. ³ Ie'pa tö ie' a ichaké:

—ÿlök be' dare pë' kë dör judiowak esepa pakök ena chkök ie'pa ta?

⁴ Ie' tö ì kos tka e' paké ie'pa a sera a ta iché ia:

⁵ —Ye' bak Jope ta ye' ttöke Skököl ta, e' shua ye' tö ì sué kabsueie. Ì suéyö e' dör datsi' ukuö bërie sué klöulewā ibata tkél a. E' bitewā ká jai a dö wé ye' tso' eë. ⁶ Eta ye' tö isué bua'iewā isuöie tö ì tso' ishua. Ye' tö iyiwak klöka, iyiwak kañiru, iyiwak e' sköke ibatsi' ki ena dù, esepa sué. ⁷ Eta ye' tö ttö ttsé e' tö iché ye' a: ‘A Pedro, be' e' köka. Iyiwak se' ttö ta ikatö.’ ⁸ Ye' iüté: ‘Au. A Skököl, ye' kë wā iyiwak dör ñá ese kataule yës.’

⁹ Ta ttö datse ká jai a, e' tö ichéne ye' a: ‘Ì batse'wétke Skököl tö ese kë kiaria ñá.’ ¹⁰ E' tka mañatökicha ta imíkane sekka ká jai a. ¹¹ E' wöshaë ta, wëpa mañal patküle datse Cesarea ye' yulök, e'pa debitu wé ye' tkër e' wé a. ¹² Wiköl Batse'r tö ye' a iché: ‘Kë ibikeitsar bötböt. Be' yú ie'pa ta.’

Ñies s'yamipa teröl i' dare ye' ta. Sa' kos dewā Cornelio u a. ¹³ Ie' tö sa' a ipaké tö wes ie' tö Skököl biyöchökwak sué dur eköl ie' u a. E' tö iché ia: ‘Yile patkömi dö Jope eë wëm tso' kië Simón, e' kië ñies Pedro, e' kiöbitu. ¹⁴ Ie' tö icheraë be' a wes be' ena be' yamipa kos e'pa tsatkërmi.’ ¹⁵ Mik ye' tö Jesús tté pakémi ie'pa a, eta Wiköl Batse'r debitu ie'pa ki wes idë'bitu sa' ki kuaë es. ¹⁶ Eta ì yé' Skökëpa Jesús tö ye' a, e' ane ye' éna. Ie' tö ye' a iyë': ‘Juan tö s'wöskué di' a, erë a' iërdawā Wiköl Batse'r a.’ ¹⁷ Iwënewā tö Skököl tö iWiköl mé ie'pa a wes imenebak se' a kuaë mik se' erblé' Skökëpa Jesucristo mik eta es. E' kueki ÿye' dör yi Skököl wöklö'woie?

¹⁸ Mik ì ché Pedro tö e' ttsé ie'pa tö, eta isiwa'bléwarak ta Skököl kikékarakitö. Ie'pa tö iché:

—E' wa se' wā ijcher tö pë' kë dör judiowak, esepa a ñies Skököl tö imé as ie'pa er mane'ü ie' a senoië michoë.

Skëkëpa Jesús icha eruleë tso' Antioquía e' pake

¹⁹ Esteban kötwarakitö e' ukuöki ta Jesús mik erblökwakpa we'ikémitke tajë pé' tö. E' yöki ie'pa welepa tkayal. Welepa míyal dö Fenicia. Welepa míyal dö Chipre. Iskà mírak dö Antioquía. Ká ekkëpa a ie'pa tö Jesús tté buaë pakeke judiowak ë a. ²⁰ Erë Jesús mik erblökwakpa datse Chipre ena Cirene, ese welepa míyal Antioquía. Eë Skëkëpa Jesús tté buaë pakéraitö pé' kë dö judiowak esepa a. ²¹ Eta Skëkëpa tö ie'pa kímé tajë. E' kueki tajë ká e' wakpa erblé Skëkëpa Jesús mik ta ier mane'wérak ie' a.

²² Mik Skëkëpa Jesús icha erule tso' Jerusalén, e'pa tö tté e' ttsé, eta Bernabé patkémirakitö tkörö Antioquía. ²³ Mik ie' demi, eta ie' tö isué wes Skëköl er buaë ché ie'pa a. E' tö ie' ttsé'wé buaë. Ie' tö ie'pa kí patté as ie'pa e' tköwa darëré kekraë ier kos wa ie'pa erblö Skëkëpa mik e' a. ²⁴ Ie' dö wëm yësyësë. Ie' a tajë Wiköl Batse'r tso'. Ie' tö Jesús bikeitseke bua'iewa. Es tajë pé' kí de erblök Skëkëpa mik.

²⁵ E' ukuöki ta ie' mía Tarso Saulo yulök. ²⁶ Mik ikuéitö, eta itsémi Antioquía e' ta. Eë ie' tséarak duas ek. Ie'pa e' dapa'uke Skëkëpa Jesús icha erule e'pa ta. Ká e' wakpa tajë wöbla'wekerakitö. Ká e' a Jesús ttökatapa tsá kine Cristo wakpa.

²⁷ E' kéwö ska' ta Skëköl ttekölpa welepa tso' Jerusalén míyal Antioquía. ²⁸ E'pa shüa eköl kié Agabo, e' e' duéka ta ichéitö Wiköl Batse'r wa tö bli datse ká wa'ne ki. E' debitu mik Claudio bak Roma wökir kibi e' kéwö ska'. ²⁹ Eta Jesús ttökatapa tso' Antioquía e'pa tö iché ñi a: "Mishka inuköl shtök patké se' yamipa serke Judea, e'pa kimoie kos se' a imer ekkë." ³⁰ Es ie'pa tö iwé. Eta ipatkémirakitö Bernabé ena Saulo ulà a as ie'pa tö imü Skëkëpa Jesús icha wökir kibipa tso' Judea e'pa ulà a.

12

Pedro wötéwgrakitö s'wöto wé a

¹ E' kéwö ska' ta blu' kié Herodes, e' tö Skëkëpa Jesús icha welepa klö'wéwa we'iké. ² Ie' tö Santiago dö Juan ël, e' ttökwa patké tabè wa. ³ Mik ie' isué tö e' wër buaë judiowak wa, eta ie' tö Pedro klö'ukwa patké. E' wéitö mik judiowak tö Pan Kë Yöule Iwölöwoka Wa e' kéwö tkö'wekerakitö eta. ⁴ Mik Pedro klönewa, eta Herodes tö iwötéwa s'wöto wé a. Eë ñippökwakpa döka dabom eyök kí teröl (16) e'pa tö ikkö'neke tkël tkël. E'pa mane'weke tkël tkël kukur kukur. Herodes tö ibikeitsé tö kawö tkö'wekerakitö, e' ukuöki ta iyekettsaneyö shulè sulitane wöa. ⁵ E' dalewa Pedro tso' s'wöto wé a. Erë Skëkëpa Jesús icha erule e'pa tso' ikiök Skëköl a darëré ie' ki kekraë.

Skëköl biyöchökwak tö Pedro yéttsa s'wöto wé a

⁶ Herodes tö Pedro yekettsa shulè, e' nañewe Pedro kapötër ñippökwakpa böi shusha moulewa tabechka kichaie bötö wa. Nies ñippökwakpa böi tso' s'wöto wé ukkö kkö'nuk. ⁷ E' bet Skëköl biyöchökwak de dur ie' ska' ta bö'wö olo buneka dalölöe s'wöto wé a. Eta ikéwaitö ichane a as iti'rka ta iché ia: "iBe' e' koka bet!" E' bet ta imoulewa tabechka kichaie wa e' wöyërulune. ⁸ Eta Skëköl biyöchökwak tö iché ia: "Be' datsi' iöka, be' klökkuö iöka." Ta ie' tö iwé es. Skëköl biyöchökwak iki ché ia: "Be' paio kikküö iöka ta be' shkó ye' itöki."

⁹ Eta Pedro mía itöki, erë ie' kë éna iane tö i weke Skëköl biyöchökwak tö e' dö moki. Ie' tö ibikeitsé tö ie' tso' kabsauk. ¹⁰ Eta ie'pa tkami wé ñippökwakpa iëter ukkö kkö'nuk eë. E' ukuöki ta wé ñippökwakpa skà iëter eë itkamirak nies. Mik ie'pa demi ukkö kibi a yöule tabechka wa ate ñala kke, eta e' kköbunane er wa. Eta ie'pa deyal u'rki shkémirak ekuölö ta Skëköl biyöchökwak tö iméat eköl.

¹¹ Ekkë ta ie' éna iane tö i suéitö e' dö moki. Ie' ibikeitsé: "I'ne ta yö isué tö moki Skëköl tö ibiyöchökwak patké ye' tsatkök Herodes ulà a ena i kos

wamblak judiowak éna ye' k̄i, e' ulà a ñies."

¹² Mik ie' éna ianewa bua'iewa ta imía María u a. María dör Juan mi. Juan kiè ñies Marcos. Ee ie'pa da-parke tajë ttök Skëköl ta. ¹³ Mik Pedro de dur ukkô a ie'pa chakök, eta busi eköl dör kanè méso kiè Rode e' mía iweblök tö yi idir. ¹⁴ Mik ie' ttö ttséwa Rode tö, eta ittse'neka buaë kē deia ukkô ppöök ta itunemine weshkë ichök tö Pedro de dur ukkô a.

¹⁵ Ie'pa tö iché ia:

—jBe' alineka!

Erë ie' iuté:

—Mok̄i ye' ttöke.

Ie'pa ie' a iché:

—Au, e' kē dör ie'. E' dör Skëköl biyöchökwak patkëule ikkô'nuk e'.

¹⁶ E' dalewa Pedro tso'ia ichakök ukkô a. Mik ukkô kköppéerakitö, eta isuérakitö tö ie' e' idir ta itkinewarak tajë. ¹⁷ Erë ie' tö ikkaché ulà wa tö a' siwa'blö. E' ukuök̄i ta ie' tö ipaké ie'pa a tö wes Skëköl tö iyéttsa s'wöto wé a ta ichéitö:

—Ttè e' pakö Santiago a ena s'yamipa malepa a.

E' ukuök̄i ta ie' e' yéttsa mía bánet.

¹⁸ Mik ká ñine eta s'wöto wé a ñippökwakpa shutineka tajë Pedro kē ku' e' kueki. ¹⁹ Herodes tö Pedro yulök patké. Erë mik ie'pa kē wa ikune, eta ie' tö inuí tkéwa inippökwakpa mik ta ie' tö ie'pa ttökwa patké.

E' ukuök̄i ta ie' e' yéttsa Judea mía senuk Cesarea.

Herodes du'wa

²⁰ E' kēwö ska' ta blu' Herodes ulurke tajë Tiro ena Sidón wakpa ki. E' kueki ie'pa kawö mé ñi a shkowaje ie' ska' ttök ie' ta. Ie'pa tö wëm kiè Blasto e' pablë'bak as ie' mi' ie'pa ttekölle ttök Herodes ta. Ie' kanëblöke Herodes a iu kuebluie. Ie' ttö wa ie'pa tö kawö kiè Herodes a tö ie'pa múat bërë, ie'pa tö chkewö tuëke Herodes ká a e' kueki.

²¹ Ká et ta Herodes tö ie'pa kiéttsa. Mik e' kēwö de, eta ie' tö blu' datsí iéka ta ie' e' tkéka s'shulo kulé tso' iwé a e' ki ta ee ikapaké ie'pa ta. ²² Ie'pa tö

Herodes ché aneule i' es: “jittöke i', e' kē dör s'ditsö, e' dör kéköl wele ttöke!”

²³ E' ttsër buaë ie' kukua ta ie' e' kikéka tajë, kē wa Skëköl kikaneka. E' kueki e' wöshaë ta Skëköl biyöchökwak eköl tö duè méka iki. Ie' katéwa öña tö ta iduowa.

²⁴ E' dalewa ta Skëköl ttè pakarke ëme ká wa'ñe.

²⁵ Mik Bernabé ena Saulo e'pa tö i' uk ie'pa dë' Jerusalén e' wawé one, eta ie'pa míyalne Antioquia. Ie'pa wa Juan kiè ñies Marcos, e' mitsërñak.

13

Wiköl Batse'r tö Bernabé ena Saulo patké Jesús tté buaë pakök

¹ Skëképa Jesús icha erule tso' Antioquia, e'pa shua Skëköl ttekölpa ena s'wöbla'ukwakpa tso'rak ee. E'pa dör Bernabé ena Simón (Simón e' kiè ñies Dalo'riwak), ena Lucio dör Cirene wak, ena Menahem (Menahem e' talane Galilea blú kiè Herodes e' ta ñita), ñies Saulo tso'ñak. ² Ká et ta ie'pa tso' Skëköl dalöiök batsè wa ta e' shua Wiköl Batse'r tö iché ie'pa a: “Kanë ku'a'ki tso' ye' wa Bernabé ena Saulo a. Ie'pa shushtétkeyö iwakanéwoie e' kueki ie'pa bül yöttsa ye' a kanè e' woie.”

³ Ie'pa batsé ena tté S'yé ta one, ta iulà mékarak ie'pa bül ki e' dalewa ikié S'yé a iki. E' ukuök̄i ta ipatkémirakitö iwakanéuk.

Bernabé ena Saulo tö Jesús tté paké Chipre wakpa a

⁴ Es Bernabé ena Saulo míyal Seleucia patkëule Wiköl Batse'r wa. Ta ee ie'pa e' iéka kanò a míyal ká kiè Chipre ee. ⁵ Idemirak Chipre wé kanò irirke ee, e' kē kiè Salamina. Mik idemirak ee, eta ie'pa tö Skëköl ttè pakémi judiowak a iní dapa'wo wé kos a. Juan mirwa ie'pa ta ie'pa kimuk. ⁶⁻⁸ Chipre kos a itkarak demirak ká kiè Pafos ee. Ee ie'pa tö judiowak kué eköl kiè Barjesús (e' kiè griegoie Elimas). E' dör ie'pa awá eköl. Ie' e' chö tö ie' dör Skëköl tteköl. Ie' yé'arie kekraë ká e' wökir kiè Sergio Paulo, e' ska'. Sergio Paulo kabikeitsö buaë, ie' ki Skëköl

ttè kiane ttsè. E' kuëki ie' tò Bernabé ena Saulo tsuk patké. Erè awá ñe' kè ki ikiane tò Sergio Paulo tò ttè mik se' erblöke e' klö'wè. E' kuëki ie' tò Bernabé ena Saulo ma'wé wöklö'wè. ⁹ Età Saulo, e' kiè ñies Pablo, e' ki Wiköl Batse'r debitu taië. Età Elimas suéwaitö krereë ¹⁰ ta iché ia:

—Be' kachö. Be' e' wamblö suluë. Be' dör wes bé es. Sene yesyésë kos, e' bolök be' dör. ¿Kos be' tò Skököl ñalé yesyésë e' shküli'wëmirö? ¹¹ I' ta Skököl tò be' we'ikeraë. Be' wöbla kè wawërpaia. Ká tköraë taië be' ki ta be' kè tò diwö olo suepaia.

E' bet ta Elimas wöa ká mia ttsetseë, iwöbla kè wawëneia, e' kuëki yile yulekeitö as tò iulaiö. ¹² Mik ká e' wökir tò e' sué, età ie' erblé Jesús mik. Ie' wökranewa wes Skökëpa ttè dör e' kittsök.

Pablo ena Bernabé tò Jesús tté paké Antioquia atë Pisidia ee

¹³ Pablo ena ishköwapa e' iékarak kanö a Pafos ta imíyal Perge atë Panfilia ee. Età Juan tò ie'pa méat ee, ta imíane Jerusalén. ¹⁴ E' ukuöki ta imíyal Antioquia atë Pisidia ee. Età ee judiowak eno diwö ta ie'pa dewa judiowak ñi dapa'wo wé a e' tuléser. ¹⁵ Età wele tò i kit Moisés ena Skököl ttekölpa tò yëkkuö ki, e' aritsé dö ekuölö. E' ukuöki ta ñi dapa'wo wé wökirpa tò ichök patké Pablo ena Bernabé a:

—A yamipa, a' wa ilè tso' sa' pattoie, e' ta sa' pattö.

¹⁶ Età Pablo e' kékä ta ikkaché ulä wa tò a' siwa'blö ta ichéitö:

—A Israel aleripa ñies ká kua'ki wakpa tò Skököl dalöieta', a' tò ye' ttö ttsö. ¹⁷ Skököl dör Israel aleripa e' Kököl, kuaë e' tò se' bak ká iaiaë, e'pa shukitbak iwák a. Ie'pa sene' Egipto wes ká kua'ki wakpa es. Eë ie' tò ie'pa kimé taië alöne taië. E' ukuöki ta ie' tò ie'pa yéttsa ká e' ki idiché wa. ¹⁸ Ie' tò ie'pa dalé'ttsé ká sir poë wé kè yi serku' e' a dökä duas dabom tkëyök (40). ¹⁹ Pë' ditséwöpa dökä kul bak senuk Canaán e'pa eö'waitö ká mè se' yépa bak ká iaiaë, e'pa a. ²⁰ E'

kos ki duas bak cien tkëyök ki dabom skeyök (450) ekkë.

“E' ukuöki ta Skököl tò ie'pa shu kékä eköl eköl imalepa wëttsöie dö itteköl Samuel e' kèwö ska'. ²¹ E' ukuöki ta ie'pa tò Samuel a blu' kié eköl. Es Skököl tò Saúl mékä ie'pa blúie, e' dör Quis aladulaköl. Ie' dör Benjamín ditséwö. Saúl sené ie'pa blúie dökä duas dabom tkëyök (40). ²² E' ukuöki ta Skököl tò Saúl uyéttsa ta David mékaitö blu'ie iskieie. David ché Skököl tò i' es: ‘Ye' tò David dör Jesé alá, e' sué. Ie' wër buaë ye' wa, ie' erbikö wes ye' erbikö es. I' kiane ye' ki wè, e' wakaneweraëitö.’ ²³ David aleri eköl dör Jesús, e' patké Skököl tò se' dör Israel aleripa e'pa tsatkök wes ie' kablé' es. ²⁴ Erè kam Jesús döbitü e' yöki Juan S'wöskuökwak tò se' Israel aleripa ulitane patté tò se' kawötä er mane'uk Skököl a. Ñies se' kawötä e' wöskuöklor di' a. ²⁵ Mik Juan kané erkewatke ta ie' tò iché: ‘Wëm datse eköl e' kinuk a' tso', e' kè dör ye'. Ie' datseia ye' itöki. Ie' dör ye' tsata, e' kuëki ie' klökkuö kicha ë kè wötsënanuk ye' siarla e' a.’

²⁶ “A s'yamipa, Abraham aleripa, ñies a' wépa kè dör ie' aleripa eré Skököl dalöieta' esepa, se' ulitane a s'tsatkè tté e' patkënetke. ²⁷ Jerusalén wakpa ena iwökirpa e'pa kè wa ijcher tò Jesús dör S'tsatkökkwak. Ñies eno diwö bit ta ie'pa tò ie' tté kitule yëkkuö ki Skököl ttekölpa wa, e' aritseke, eré e' kè wa ane ie'pa éna. Mik ie'pa tò Jesús wöméttsa ttéwa etä e' wa ie'pa tò ie' tté tso' kitule Skököl yëkkuö ki e' wä tkö'wé. ²⁸ Ie'pa kè wa i sulu kune iki ittowa eré ikkatéraitö Pilato a as ittökwa patköitö krus mik. ²⁹ Es Jesús ttéwarakitö. Mik ie'pa tò i kos kitule Skököl yëkkuö ki, e' wawé one, etä inu éwarakitö krus mik ta iwötéwarakitö pö a. ³⁰ Eré Skököl tò ie' shké'wékane. ³¹ E' ukuöki ta ie' e' kkachéne ká taië wépa manetwa ie' wapie Galilea dö Jerusalén, e'pa a. I'ñe ta e'pa kos dör ie' ttekölpa judiowak ulitane wörki.

³² “Es sa' tso' tté buaë i' pakök a' a. E' dör i uk Skököl kablé' sa' yépa

bak ká iaiaë e'pa a³³ e' wà tka sa' dör ie'pa aleripa e' wörki. Itka mik Skëköl tö Jesús shke'wékane eta. Itka wes itso' kitule Salmo böt ki es wé ichéitö: 'Be' dör ye' alà. I'ne yö ikkachétke tö ye' dör be' yé.*³⁴ Nies Jesús yé'at Skëköl tö iyëkuö ki: 'Wes ye' tö ye' ttè yësyesë batse'r taië e' me' David a tö ye' er buaë chöraë ie' a, es ye' er buaë chöraë be' a.† E' wà dör tö Skëköl tö ie' shke'werane as kë ichkà nurwà.³⁵ E' kueki ñies itso' kitule: 'Be' kanè méso batse'r, e' kë mepaätbö as ichkà nurwà.‡³⁶ Es David, se' blú bak iaiaë, e' tö imalepa bak e' kéwö ska', e'pa wëttsé wes Skëköl tö iyë'ia es. E' ukuöki ta idu'wà ta itöbinewà iyëpa pö a ta inunewà.³⁷ Erë wé shkeo'kane Skëköl tö e' chkà kë nune'wà.³⁸ A yamipa, a' wà ijchenú tö se' nuì olo'yarmi se' ki Jesús batamik, e' ttè pakeke sa' tö a' a.³⁹ Ttè méat Moisés tö dalöieno, e' kë a se' nuì olonuk. Erë wépa erblé Jesús mik esepa nuì olordaë ie'pa ki.⁴⁰ A' tso' erki as a' kë ta itkö wes Skëköl ttekölpa tö ikit es wé Skëköl tö ichè:

41 'A ye' wayuökwakpa, ye' ttö ttsö.

Ì weraëyö a' kéwö ska' ta, e' dör taië kë klöonuk a' a ekkè.

Erë a' a ipakarmi erë kë a' tö iklö'wepa.

E' kueki a' tkinú. A' enúwa.' "§

42 Eta Pablo ena Bernabé e' yélur ñi dapa'wo wé a. Eta pé' tö iché ie'pa a' a' kiéne ttè ekképa skà pakökne sa' a eno diwö étö wa.⁴³ Mik ie' dapa'wérak e' one, eta judiowak, ñies pé' e' yué judiowakie esepa taië míyal Pablo ena Bernabé ta. Pablo ena Bernabé tö ie'pa patté tö a' e' tköwà darèrèë Skëköl er buaë chöke se' a e' a.

44 Eno diwö étö wa eta ká e' wakpa iekkè ta idettsarak seraä Skëköl ttè kittsök.⁴⁵ Erë mik judiowak tö isué tö pé' dapane taië Pablo ttö kittsök, eta ie'pa yöki isulune ta ie' kékarak ichök tö ì cheke ie' tö e' dör kache. Ie'pa tö

ie' ché suluë.⁴⁶ Erë ie' ena Bernabé kë suane ta iché iarak:

—Sa' kawöta a' dör judiowak e'pa pattoie kewe Skëköl ttè wa, erë a' kë wà iklöne. Wësua a' ibikeitseke tö sene michoë kë mène a' ki. E' kueki sa' míyal ipakök pé' kë dör judiowak esepa a.⁴⁷ Es Skëköl tö sa' patké. Ie' yëkuö tö ichè:

'Be' tkékayö wes bö'wö wöñar stui a es. Es ye' tö be' patkeraë ká ulitane wakpa pattök,

Ie'pa tsatkè e' ttè pakeraëbö ká wa'ñe dö wé ká i' erkerö ee.'*

48 Mik pé' kë dör judiowak e'pa tö ttè e' ttsé eta ie'pa ttsenekarak buaë. Ie'pa e' kékarak Skëképa Jesús ttè kikökka. Wépa kos suletëneat senuk michoë, esepa erblé Jesús mik.⁴⁹ Es Skëképa Jesús ttè pakane ká e' wa'ñe a.⁵⁰ Erë alakölpa dalöiërta' taië ká e' ki esepa tö judiowak ttè dalöieke buaë, ñies wépa dalöiërta' taië ká e' ki, esepa shutiwéka judiowak tö as Pablo ena Bernabé we'ikörakitö as ie' yöttsarak ká e' ki.⁵¹ Eta Pablo ena Bernabé tö iklö po ppée ikkachoie ie'pa a tö ie'pa ki inuí ane ta imíyal Iconio.⁵² Erë Jesús ttökatapa ate e'pa ttsé'ne buaë ñies ie'pa a Wiköl Bats'e'r tso' taië.

14

Pablo ena Bernabé tö Jesús tté paké Iconio wakpa a

1 Mik Pablo ena Bernabé demi Iconio, eta ie'pa dewa judiowak ñi dapa'wo wé a wes ie'pa wöblar es. Ie'pa tö Jesús tté paké buaë. Es judiowak ñies pé' kë dör judiowak, esepa taië erblé Jesús mik.² Erë judiowak kë erbléne imik, e'pa tö pé' kë dör judiowak, esepa shutiwéka ena iluwéka taië s'yamipa ki as iwe'ikörakitö.³ Erë Pablo ena Bernabé e' tséat ká taië ee. Ie'pa tö Skëképa tté pakeke kë suane. Skëköl tö diché mé ie'pa a ì kë or yi a ese woie iwà kkachoie tö ie' er buaë chöke sia e' tté dör moki.⁴ Erë ká e' wakpa ñi blabatsélor, shäbötspa wa

* 13:33 Salmo 2.7 † 13:34 Isaías 55.3 ‡ 13:35 Salmo 16.10 § 13:41 Habacuc 1.5 * 13:47 Isaías 49.6

judiowak ttè wër buaë, shabötspa wa Jesús ttekölpa tsá e'pa ttè wër buaë. ⁵ Judiowak ena pè' kě dör judiowak, e'pa tō kawō mé ñi a iwōkirpa ta Pablo ena Bernabé we'ikoie, tē ák wa ittowaie. ⁶⁻⁷ Erë mik Pablo ena Bernabé, e'pa wā ijchenewa, etā ie'pa tkayalmi dōmi ká kiè Licaonia eē. Ká kiè Listra ena ká kiè Derbe ate eē. Ká e' wa'ñe ie'pa tō Jesús tté buaë paké.

Pablo tēne ák wa ittowaie ká kiè Listra eē

⁸⁻⁹ Etā wēm tso' eköl Listra, e' kune' klō bachiulewa. Ie' kě shko. Ie' tkēr Pablo ttōke e' ttsök. Pablo tō isuéwa krereë. Ie' wā ijcher tō wē' ierblé Jesús mik as ibuarne. ¹⁰ Etā ie' tō iché ia aneule:

—¡Be' e' kōka, be' e' duōka!

Etā wēm e' kēka tuneka tsut ta ishkémi. ¹¹ Mik pè' tō, ì wé Pablo tō e' sué, etā ie'pa tō ichémi aneule ie'pa Licaonia ttō wa:

—¡Wépa dalöiekesö skékölie e'pa dettsa se' shua s'ditsöie!

¹² Pablo kapaké kibiie, e' kuēki ie'pa tō ie' klō'wé ie'pa kéköl kiè Hermes e' skéie. Bernabé klō'wérakitō ie'pa kéköl kiè Zeus e' skéie.* ¹³ Zeus wé merka ká e' ñalé ukuö o' mik tsinet. Zeus sacerdote wā baka wē'ñe ena ma'ma wörkua debitu taië. Ie' ena pè' ulitane éna baka wē'ñe jchak mè Pablo ena Bernabé a idalöioie ikékölpaie. ¹⁴ Erë mik Bernabé ena Pablo wā ijchenewa, etā ie'pa e' datsi' jchéie ikkachoie tō e' dör suluë ie'pa a. Tā ie'pa mīa pè' shua tā ichérakitō aneule:

¹⁵ —A kékēpa, ¿ì uk a' tso'? Sa' dör s'ditsö wēs a' es. Sa' debitu ttè buaë pakök a' a as a' tō iyi ikkē kě wā tā' ese kos watöttsa tā a' er mane'ù Skéköl chök e' a. Ie' tō ká jai ena ká i' ena dayë ena ì kos tso' ikī e' yō'at. ¹⁶ Ká iaiäē dō ikkē tā sulitane serke wēs iwák ki ikiane es, e' dalé'ttsē'bitu Skéköl tō. ¹⁷ Erë e' dör es, erë ie' dör buaë se' tā kekraë, e' wa ie' tō iwā kkaché siā tō ie' dör Skéköl chök. Ie'

tō kalī patkeke a' a. Ie' tō iyiwō wēke a' a. Ie' tō chké meke a' a ñanoie a' ttsē'woie buaë.

¹⁸ Erë ie'pa tō ì kos ché iarak, erë iekkē tā baka wē'ñe jchérakitō Pablo ena Bernabé dalöioie wēs Zeus ena Hermes es.

¹⁹ E' shā tā judiowak wēlepa datse Antioquia ena Iconio, e'pa debitu tā Listra wakpa dakiñérakitō Pablo ttökwa. Iklō'wéwarakitō tā itérakitō taië ák wa. Ibikeitsérakitō tō iduowa, e' kuēki ie'pa tō ikuēmi méat tēr Listra ké kkō a wī'kie. ²⁰ Erë mik Jesús ttōkatapa malepa e' dapa'wēka ipamik, etā ie' e' kēka mīane Listra. E' bule es tā ie' mīa Bernabé tā dō ká kiè Derbe eē.

²¹ Ie'pa demi Derbe tā Jesús tté buaë pakérakitō ká e' wakpa a. Taië ie'pa e' yué Jesús ttökataie. E' ukuōki tā ie'pa debitu Licaonia ena Antioquia. ²² Ká ekkē kos a ie'pa tō Jesús ttōkatapa er diché ié ena ipablérakitō as ie' tkōwarak darerë ttè mik se' erblöke e' a. Ie'pa tō iché iarak: “Se' wake' weirdaë ká i' ki dowaie aishkuö tā ì blúie Skéköl tso' e' a.” ²³ Ñies ká kos e' ki ie'pa tō wēpa shushtë kanēblök Skékēpa Jesús icha erule erule e'pa wōkirpaie. E'pa ki ie'pa ikié S'yé a ena batsé, e' ukuōki tā iméarakitō Skékēpa mik ie'pa erblöke e' ulā a.

Pablo ena Bernabé dene Antioquia ate Siria eē

²⁴ E' ukuōki tā Pablo ena Bernabé tkami ká kiè Pisidia demirak Panfilia. ²⁵ Ie'pa tō Jesús tté buaë paké ká kiè Perge e' wakpa a. E' ukuōki tā ie'pa mīa ká kiè Atalía eē. ²⁶ Eē tā ie'pa e' iéka kanò a mīane Antioquia iyamipa tō ie'pa patkē'mi Jesús tté pakök e'pa ska'. Eē iyamipa tō ie'pa me' Skéköl er buaë chöke se' a e' ulā a ì kanéuk ie'pa dare e' woie. ²⁷ Mik ie'pa demine Antioquia, etā Skékēpa Jesús icha erule e' dapa'wékarakitō. Tā ì kos wé Skéköl tō ie'pa tā, ñies wēs ie' tō

* **14:12** Zeus ena Hermes: E'pa dalöiök griegowak bak skékölie ká iaiäë. Ie'pa a Zeus dör skéköl bua'ie imalepa tsata. Ie'pa tō iklō'wé tō Hermes dör Zeus tteköl. Romawak tō Zeus kiè méka Júpiter ena Hermes kiè mékarakitō Mercurio.

ikkayè' pè' kè dör judiowak, esepa a tö ie'pa erblömi ie' mik wës judiowak es, e' kôs pakérakitö iyamipa a. ²⁸ Etä ie'pa e' tséat ká taië Jesús ttökatapa tso' Antioquia, e'pa ta.

15

Skëkëpa Jesús icha e'pa wökir kibipa ñi dapa'wé Jerusalén

¹ E' kèwö ta, wëpa welepa e' yéttsa Judea demi Antioquia. Ie'pa tö s'yamipa wöbla'wémi ttè i' wa: “A' wëpa kôs kawöta tottola kkuölit tée tsir wës Moisés ikitat es. E' kè kaneone a' wa, e' ta kè a' tsatkërpa.”
² E' kueki Pablo ena Bernabé ñi iutëka darërëe ie'pa ta. E' kueki iyamipa tö Pablo ena Bernabé ena welepa skà, e'pa shushtë as imi'yal Jerusalén ttè ñe' shulök Skëkëpa Jesús icha wökir kibipa ena Jesús ttekölpa tsá, e'pa ta.

³ Es Skëkëpa Jesús icha erule tso' Antioquia, e'pa tö Pablo ena imalepa patkëmi Jerusalén. Ie'pa tkami Fenicia ena Samaria. Etä ipakeramirakitö iyamipa a tö wës pè' kè dör judiowak, esepa er mane'wé Skëköl a. Ttè e' tö ie'pa ttsë'wé buaë.

⁴ Mik Pablo ena Bernabé demirak Jerusalén, etä ee Skëkëpa Jesús icha erulee e'pa kôs ena iwökirpa ena Jesús ttekölpa tsá, e'pa tö ie'pa kiéwa buaë. Etä i' kôs o' Skëköl tö ie'pa wa e' pakérakitö imalepa a. ⁵ Erë Jesús mik erblökwakpa dör fariseowakpa, esepa welepa e' kékä ta ichéitörak:

—S'yamipa kè dör judiowak esepa wëpa kawöta itóttola kkuölit tée tsir. Ñies ie'pa a ikawöta chë tö Moisés ttè kitulebak e' dalöiök ie'pa kawöta.

⁶ Etä Skëkëpa Jesús icha wökir kibipa ena Jesús ttekölpa tsá, e'pa ñi dapa'wéka ttè e' bikeitsök bua'iewa.
⁷ Ie'pa tö ipaké taië, e' ukuöki ta Pedro e' kékä ta ichéitö:

—A yamipa, a' wa ijcher tö ká iaiaë Skëköl tö ye' shukitbak a' shua Jesús ttè buaë pakök, pè' kè dör judiowak, esepa a as ie'pa erblö imik. ⁸ Ie' wa se' er suule buaë, ie' tö Wiköl Batse'r

mé ie'pa a wës se' a ime'itö es. Es ie' tö se' a ikkaché tö ñies ie' tö ie'pa klö'wé ie' ichaie. ⁹ Ie' tö ie'pa er paiklé ie'pa erblé Jesús mik e' wa. Es se' wa ijcher tö ie'pa ena se' dör ñies ëme ie' wöa.
¹⁰ A' tö ie'pa ké Moisés ttè darërëe e' dalöiök, erë e' kè dalöiëne' se' a, ñies se' bak ká iaiaë e'pa kè a idalöiëne'. I'ñe ta çioök a' tso' Skëköl wöñatkök es?
¹¹ E' kè dör es. Se' tö iklö'wé tö se' tsatkëne Skëkëpa Jesús er buaë chöke sia e' ë wa. E' suë ie'pa tsatkëne ñies.

¹² E' ukuöki ta ie'pa ulitane siwa' blélur tso' Bernabé ena Pablo e'pa kapaköke e' ttsök. Ie'pa tso' ipakök tö wës i' kè or yi a ese wérakitö Skëköl batamik pè' kè dör judiowak, esepa shua Skëköl diché kkachöie. ¹³ Ie'pa kapaké one etä Santiago tö iché:

—A yamipa, ye' ttö ttsö. ¹⁴ Simón tö se' a ipaké wës Skëköl tö, pè' kè dör judiowak, esepa tsá kime er bua' wa as ie'pa welepa dö ie' wák ichaie. ¹⁵ Ñies e' sini'kué Skëköl ttekölpa bak ká iaiaë e'pa tö. Ie'pa tö iyë':

¹⁶ Skëköl tö iché: ‘Aishkuö ta ye' datsene.

Etä David jchúlipa kerakayö iwák suë. Ie'pa dörane diché ta' taië wës iaiaë es
¹⁷ as pè' malepa kè dör judiowak dör ye' icha

esepa tö ye' yulö.

¹⁸ Es ye' tö ttè i' chétke.

Ká iaiaë ttè i' me'atbakyö a' a.*

¹⁹ “Ttè i' kueki ye' ibikeitsè tö, pè' kè dör judiowak er mane'wé Skëköl a, esepa kè tsiriuk s'kàne judiowak ser ese wa. ²⁰⁻²¹ E' kueki yëkuö patkëmisö ie'pa a e' ki ichösö tö íyi meule íyi diököl tso' dalöië skëkölle ese a, ese kè kar, ese kè katar. Ñies ie'pa kè kàne trënu. Iyiwak ttéwa kuli' siuleka ese chkà kè katar ñies ipé kè katar. Ká iaiaë ttè i' pakanemi ká wa'ñe se' ñi dapa'wo wé a eno diwö bit ekkë. E' kueki íyi ekkë ë shtömisö ie'pa a.”

Yëkuö patkëne s'yamipa kè dör judiowak, esepa a

* 15:18 Amós 9.11-12

²² Skëkëpa Jesús icha eruleë e'pa kos ena iwökir kibipa ena Jesús ttekölpa tsá, e'pa wa iwër buaë tö wëpa wëlepa shushtë ie'pa shuá as imi'rak Pablo ena Bernabé ta dömi Antioquía. Es ie'pa tö Judas kiè ñies Barsabás ena Silas, e'pa shushtë. Wëpa e'pa dalöieke taië s'yamipa ulitane tö. ²³ Eta yëkkuö shtë iwökirpa tö e' mé ie'pa a as iwá imi'rak. Yëkkuö e' tö iché i' es:

“Sa' dör Skëkëpa Jesús icha eruleë e'pa wökir kibipa ena Jesús ttekölpa tsá, sa' dör a' yamipa. Sa' tso' yëkkuö i' shtök a' dör sa' yamipa erë kë dör judiowak serke Antioquía ena Siria ena Cilicia e'pa a. A' shkë'wémi sa' tö. ²⁴ Sa' wa ijchenewa tö sa' yamipa wëlepa e' yë'ttsa sa' shuá, e'pa dë'mi a' ska'. Ie'pa tö a' tsiriö' iwákpa ttë wa. E' tö taië a' wökir tsiriwéka. Kë sa' wa kawö mène ie'pa a a' wöbla'woie i wa. ²⁵ E' kueki sa' ulitane wa iwër buaë wëpa wëlepa shushtök sa' shuá as imi' a' sauk Bernabé ena Pablo ta. Sa' yami e'pa dalër taië sa' éna. ²⁶ Ie'pa e' me'ttsa weinuk taië. Ie'pa kë suane ttëwa Skëkëpa Jesucristo ttë kueki. ²⁷ Sa' tö Judas ena Silas patkëmi ttök a' ta. Ie'pa tö ipakeraë a' wöshaë yësyësë wës yëkkuö i' ki ikitule es. ²⁸⁻²⁹ Buaë idir Wiköl Batse'r a, ñies sa' a, tö a' kë kawöta judiowak ser e' blök sera. I' ë blök a' ké: Chkë meule iyi diököl tso' dalöie ese a, e' kë katar. Ñies ipé kë katar ena iyiwak ttëwa kuli' siuleka ese chkà kë katar. Kë a' kane trënu. İyi ekkë ë kawöta blë a' tö. A' tö iwé es, e' ta e' dör buaë. Skëköl tö a' kimè.”

³⁰ Eta ie'pa e' chëat ta imíyal Antioquía. Mik ie'pa demi eë ta ie'pa iyamipa dapa'wéka, e'pa a yëkkuö mirdak iwá e' méitö. ³¹ Mik iyamipa tö yëkkuö aritsé, eta e' tö ie'pa er pablé taië, e' kueki ittse'nerak buaë. ³² Judas ena Silas, e'pa dör Skëköl ttekölpa ñies, e' kueki ie'pa tö iyamipa patté taië. E'

tö iyamipa er pablé taië, ikimé taië. ³³⁻³⁴ Ie'pa sené eë kukuie. Mik ie'pa mitkene itö wane eta iyamipa tö iché iarak a' shkë wöbla wa. ³⁵ Erë Pablo ena Bernabé e' tsëat Antioquía. Ie'pa ena imalepa taië e'pa tso'rak Skëkëpa Jesús ttë buaë pakök. Ñies ttë e' wa s'wöbla'uk ie'pa tso'.

Pablo ena Bernabé kë kaneblöku'ia ñita

³⁶ Kawö tka taië, e' ukuöki ta Pablo tö iché Bernabé a:

—Mishkane etökichane ká kos ki se' bak Skëkëpa Jesús ttë pakök e' ane s'yamipa sauk tö is ie'pa tso'.

³⁷ Bernabé ki Juan kiane tsëmi ie'pa ta. Juan e' kiè ñies Marcos. ³⁸ Erë Marcos tö ie'pa me'at ká kiè Panfilia eë. Ie' kë kaneblëneia ie'pa ta. E' kueki Pablo kë éna ie' tsakmi ie'pa ta. ³⁹ Iñi iutérak darërë erë kë ishuline. E' kueki ie'pa ñi blabatsélor. Bernabé wa Marcos mítser e' ta ta ie'pa míyal kanò ki dö Chipre. ⁴⁰ Pablo tö wëm kiè Silas e' kiémi e' wapie. Iyamipa tö ie'pa méat Skëköl er buaë chö sia e' ulà a. Eta ie'pa e' yëttsa eë ⁴¹ tkamirak Siria ena Cilicia. Ie'pa tso' Skëkëpa Jesús icha erule erule tso' ká e' ki e'pa diché ki iök Jesús ttë wa.

16

Timoteo mí Pablo ena Silas wapie

¹ E' ukuöki ta Pablo ena Silas demi Derbe ta imíyal Listra. Eë wëm kiè Timoteo e' serke, ie' dör Jesús ttökata. Ie' mi dör judiowak e' dör Jesús ttökata ñies. Erë iyé dör griegowak. ² S'yamipa serke Listra ena Iconio, e'pa tö ichëke tö Timoteo dör pë' buaë. ³ Pablo ki ie' kiane tsëmi e' wapie. Erë judiowak serke ká e' ki e'pa ulitane wa ijcher tö Timoteo yë e' dör griegowak. E' kueki Pablo tö ie' ké itóttola kkuölit tök tsir as judiowak kë ulurka iki. ⁴ Ká kos wé ie'pa dami eë i uk patkë' Skëkëpa icha erule tso' Jerusalén e'pa wökirpa ena Jesús ttekölpa tsá e'pa tö, e' wá paké ie'pa tö s'yamipa ulitane a. ⁵ Es Skëkëpa Jesús icha erule erule e'pa kos diché

kí iène Jesús tté a. Ñies pè' kí iërke tajè kekraë.

Pablo tò wëm dör Macedonia wak e' sué kabsueie

⁶ Eta Wiköl Batse'r kë wä kawö mène ie'pa a Jesús tté buaë pakök ká kiè Asia eë. E' kueki ie'pa tkami ká kiè Frigia ena Galacia ⁷ demi ká kiè Misia e' kköröwä eë. Eta ie'pa tò ima'wé shkökwa ká kiè Bitinia e' a, erè Jesús Wiköl kë wä kawö mène ie'pa a. ⁸ E' kueki ie'pa tkami yësyësë Misia kker demi ká kiè Tróade dayë kkö a wé kanò irirke eë. ⁹ Eta nañewe Pablo tò i sué kabsueie. Ie' tò wëm sué eköl, e' dör ká kiè Macedonia e' wak. E' dur shkë'ka ta ikköché ia: “Be' shkötkö Macedonia sa' kimuk.” ¹⁰ Pablo tò e' sué one ta bet sa' dali iémi mitke Macedonia. Sa' wä ijcher buaë tò Skököl ki ikiane tò sa' tò Jesús tté buaë pakè ká e' ki.

Alaköl kiè Lidia e' erblé Jesús mik

¹¹ Eta sa' e' iéka kanò a Tróade, míyal yësyësë ká kiè Samotracia eë. Bule es ta sa' demi ká kiè Neápolis eë. ¹² Eë ta sa' míyal klö ki dö ká kiè Filipos eë. Ká e' a romawak tso' tajë. E' dör ká bua'buwa a Macedonia. Eë sa' sené ká tkël ká skel ulatök. ¹³ Judiowak eno diwö ta sa' e' yélur míyal di' kkömik wé sa' tò ibikeitsè isalema judiowak wä ká tso' ttoie Skököl ta eë. Mik sa' tò ikué, eta eë sa' e' tulésér Jesús tté buaë pakök alakölpä ñi dapa'wéka e'pa a. ¹⁴ Ie'pa eköl kiè Lidia, e' dör ká kiè Tiatira e' wak. Ie' dör datsi' bua'buwa daloshdalosh ese wataukwak. Ie' tò Skököl dalöieke tajë. Sköképa tò ie' er ñi'wé as Pablo ttöke kos e' klö'uitö mokië. ¹⁵ Eta ie' e' wöskué iyamipa tso' ie' u a e'pa ta. E' ukuöki ta ie' tò sa' a iché kröröë:

—A' ibikeitsè tò mokië ye' dör Jesús mik erblökwa, e' ta a' klönúia ye' ska'. Es ie' tò sa' ké klönukia ie' ska'.

Pablo ena Silas wötënewa s'wöto wé a Filipos

¹⁶ Ká et ta sa' mirwane wé s'ttöke S'yé ta eë. Sa' mirwaia ta pè' busi kuéwa sa' tò eköl, e' a wimblu sulusi tso' eköl, e' wa iyi tötkekeitö. Wëpa

wëlepa tò ie' to'ttsa ie'pa a kanëblök iyi tötök, e' ské klö'weke ie'pa tò tajë e' a. ¹⁷ Busi e' shkëmi Pablo ena sa' itöki. Ie' ardatse:

—Wëpa ikképa dör Skököl iyi ulitane tsata e' kanè mésopa. Ie'pa tò s'tsatkè ñalé e' tté pakeke a' a.

¹⁸ E' wambléitö ká tajë, bata ekké ta Pablo uluneka tajë. Ie' e' wötréne ta ichéitö wimblu sulusi tso' busi a e' a:

—Jesucristo ttö wa ye' tò be' a iché be' e' yöttsa ie' a.

E' wöshaë ta wimblu sulusi e' yéttsa ia.

¹⁹ Mik busi wökirpa tò isué tò inuköl kë dë'ia ie'pa ulä a busi batamik, eta ie'pa tò Pablo ena Silas klö'wéwa tsémirak wé tté shulökwakpa tso' eë. ²⁰ Ie'pa tò ikkatérak tté shulökwakpa a ta ichéraitö:

—Wëpa ikképa dör judiowak. Tajë ie'pa tso' sa' shutiuk. ²¹ Sa' dör romawak, e' kueki kë sa' a kawö mène ie'pa tò s'wöbla'weke sene wa e' klö'uk ena e' wä uk.

²² Eta ká e' wakpa biteshka Pablo ena Silas ki. Eta ishulökwakpa tò idatsi' yöktsa ké iki ta ippök ké darërë kal wa. ²³ Ibunerak siarë wötëwarakitö s'wöto wé a. Ta ichéraitö s'wöto wé wökir a tò ikkö'nú bua'iewa as kë itköyal. ²⁴ Mik ie' a kawö e' mène, eta ie' tò Pablo ena Silas wötëwa iwé wötëulewa bua'iewa, ese a. Ie' tò ie'pa klö tiéwa kaltak wöbiule s'klö wötowa ese a. Es iméarakitö.

²⁵ Ká de ká shaböts eta Pablo ena Silas tso' ttök Skököl ta ena ittseittsök. Imalepa tso' ittök. ²⁶ E' wösha ta í tka darërë. S'wöto wé wöppéitö darërë. E' wöshaë ta ukkö ulitane kköburo lone. Í kos wa ie'pa tso' moulewa, e' wötsërolone. ²⁷ S'wöto wé wökir ti'neka. Mik ie' isué tò ukkö kos tso' áie ta ibikeitséitö s'tso' wötëule e' kos tkayal. E' kueki itabè kuéttsaitö e' ttowaie. ²⁸ Erè Pablo aneka:

—¡Kë be' e' ttökwa! Sa' tso'ia ulitane.

²⁹ Eta s'wöto wé wökir tò bö'wö kié ta itunewa Pablo ena Silas ska'. Eë ie' e' tkéwa kuchë ki ie'pa wöa painéka

suane tajë. ³⁰ Età ie' tò ie'pa yéttsa u'rki ta ie'pa a ichaké:

—A kékëpa, çì uk ye' kawöta e' tsatkoie?

³¹ Ie'pa ie' iuté:

—Skékëpa Jesús mik be' erblö eta be' tsatkërdaë ñies be' yamipa tsatkërmi es.

³² Età ie'pa tò Skékëpa tté paké ie' a ena iyamipa kos tso' iu a, e'pa a. ³³ Età e' nañewe ulatök s'wöto wé wökir tò ie'pa tsémi e' ta. Ie'pa shka'ule tajë e' kapeyéitö. Età ie' ena iyamipa kos e' wöskuélor. ³⁴ E' ukuöki ta ie' tò itsémirak iu a ta itiérakitö. Ie' ena iyamipa e'pa erblé Skéköl mik, e' kueki ie'pa kos ttsë'ne buaë.

³⁵ Ká ñine ta ishulökwakpa tò ishkekëpa patkëmi ichök s'wöto wé wökir a tò Pablo ena Silas ömine.

³⁶ S'wöto wé wökir tò iché Pablo a:

—Sa' shulökwakpa tò ye' a kawö mé a' ökmine. E' kueki a' yüne bërë.

³⁷ Erë Pablo tò iché ia:

—Sa' dör romawak* Ie'pa tò sa' buk sulitane wöshaë kam sa' shulir e' yöki. Sa' wötë'waitö s'wöto wé a. I'ñe ta ie'pa ki sa' kiane èmine akir. Ie'pa kë a kawö ta' iwoie es. As ie'pa wákpa bitu sa' ökmine.

³⁸ Età shkëkëpa tò tté e' chéne ishulökwakpa a. Mik ie'pa ittse' tò Pablo ena Silas dör romawak, eta tajë ie'pa suane. ³⁹ Età ie'pa míyal Pablo ena Silas ska' ta ichérakitö:

—Ì sulu wamblé sa' tò a' ki e' olo'yö sa' ki.

Età iémine ta ikköchéрак ia: “A' e' yölor sa' ká ki.” ⁴⁰ Età Pablo ena Silas yénettsa s'wöto wé a míyal Lidia u a iyamipa weblök. Ie'pa pablérakitö eta imíyal.

17

Tesalónica wakpa tsirineka Jesús tté kueki

¹ Pablo ena Silas tkami ká kiè Anfípolis ena ká kiè Apolonia demirak ká kiè Tesalónica wé judiowak wa ñi dapa'wo wé tso' ee. ² Età Pablo

dewa e' wé a eno diwö wa wes ie' wöblar es. Ee ie' kapaké ie'pa ta Skéköl yëkkuö wa eno diwö mañat. ³ Ie' tò ikkaché ie'pa a tò itso' kitule Skéköl yëkkuö ki tò wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' tterawa ta ishkerdakane. Ie' tò iché ie'pa a:

—Jesús pakök ye' tso' a' a, e' wák dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'.

⁴ Judiowak welepa erblé Jesús mik, ta ie'pa de Pablo ena Silas kñie. Ñies griegowak tò Skéköl dalöieke wes judiowak es, esepa tajë erblé Jesús mik ena alakölpa dalöiërta' esepa tajë erblé imik ñies. ⁵ Erë e' tò judiowak malepa uluwéka tajë. Età wëpa sulusipa tso' éme ñala ki, esepa kiérakitö pë' dapa'uk tajë, e'pa kí uluwérakitö ta imíyal kësik wa pë' malepa uluukka. Età itkawarak kësik wa Jasón u a Pablo ena Silas yulök yéttsa mè imalepa ulurke tajë e'pa ulà a. ⁶ Erë kë iwa ikunerak ee. E' kueki Jasón ena iyamipa welepa e'pa kuémirakitö ká e' wökirpa wöa ta ichéitörak aneule:

—Wëpa ikkëpa tò ká ulitane wakpa tsirio', e'pa de ie' ñies. ⁷ Jasón tò ie'pa kiéwa iu a. Ie'pa ulitane tso' ichök tò se' blú kibi dör kuak'ki, e' kiè Jesús. Ie'pa tò sa' blú kibi e' tté dalösewëwa.

⁸ Mik pë' ulitane ena iwökirpa tò tté e' ttsé, eta ie'pa shutineka tajë. ⁹ Erë Jasón ena iyamipa kërakitö inuköl mukat iwà kkachoie tò ie'pa datskene ishulök ta iéminerakitö.

Pablo ena Silas tò Jesús tté paké Berea wakpa a

¹⁰ Ká tuinetke eta bet iyamipa tso' Tesalónica e'pa tò Pablo ena Silas patkëmi ká kiè Berea ee. Ie'pa demi Berea eta imíyal judiowak ñi dapa'wo wé a. ¹¹ Judiowak e'pa er dör buaë judiowak tso' Tesalónica e'pa tsata. Ie'pa tò Jesús tté kí ttsé er bua' wa. Kekraë ie'pa tò Skéköl yëkkuö suékewa bua'iewa isuöie tò ì ché Pablo tò e' yéne ö kë iyéne. ¹² Es tajë ie'pa erblé Jesús mik. Ñies

* **16:37** Romawak: Pablo ditséwö dör judiowak erë ie' yami bak e' wele e' yö' romawakie, e' kueki ñies ie' dör romawak.

tajë griegowak erblé imik alakölpa dalöiërtä' ena wëpa ñies. ¹³ Erë mik judiowak serke Tesalónica e'pa wä ijchenewä tö Pablo tso' ñies Berea Skëköl ttë pakök, etä imíyal eë. Ie'pa tö Berea wakpa dapa'wémi shutiwémi Pablo kî. ¹⁴ Erë s'yamipa tso' Berea, e'pa tö Pablo ké e' yöktsa tä ipatkémi dayë kkömik. Erë Silas ena Timoteo e' tséat Berea. ¹⁵ Wépa wä Pablo mirwä, e'pa wä imí dö ká kië Atenas eë. E' ukuökî tä ie'pa biteyalne. Pablo tö ie'pa ka' ichök Silas ena Timoteo ä tö "a' kié bet."

Pablo tö Jesús tté paké Atenas wakpa a

¹⁶ Pablo tso' Silas ena Timoteo kinuk Atenas, e' dalewa ie' tö isué tö ká e' wakpa wä iyi diököl tso' dalöie, ese tso' tajë. E' tö ie' tsiriwéka tajë. ¹⁷ E' kuekî judiowak ñi dapa'wo wé a ie' kapaköke judiowak tä ena pë' kë dör judiowak erë Skëköl dalöieta' esepa tä. Ñies ie' kapaköke kekraë Atenas wakpa tä wé ie'pa döke tajë iyi taük eë. ¹⁸ Ñies ie'pa wöbla'ukwakpa welepa kiekerakitö epicúreo wakpa* ena estoico wakpa†, e'pa ñi iutémi Pablo tä. Ie'pa welepa tö ie' cheke i' es:

—¿Ì kabeweke s'ñeñe diö tö?

Ie'pa welepa skà tö icheke:

—Ttsëskua e' dör këkölpa tsakië dalöieke ká bár wakpa tö e'pa ttë pakökwak.

Pablo tso' Jesús kötewä shkenekane e' tté buaë pakök e' kuekî ie'pa tö ie' ché es. ¹⁹ E' kuekî ie' tsémirakitö wé ie'pa e' dapa'uke ttë tsakië pakarke ese ttsök eë. Ká e' kië Areópago. Tä ichakérakitö:

—Ttë pa'alî pakeke be' tö, ¿e' pakémibö sa' a? ²⁰ Ttë pakeke be' tö, e' kë ttsëule sa' wä, e' kuekî e' kiane jchenukwä sa' kî ¿ima e' wä dör?

²¹ Atenas wakpa kos ena ká kuakî wakpa serke Atenas, e'pa ulitane tö ttë pa'alî ttseke ese ë pakeke ñi a kekraë.

²² Etä Pablo e' duéka ie'pa shua Areópago wé a tä ichéitö:

"A Atenas wakpa, i kos suéyö, e' wa ye' wä ijcher tö a' tö këkölpa tsakië dalöieke. ²³ Mik ye' tkami a' ká shua, etä wé a' tö këkölpa ñe' dalöieke ese ké suéyö tajë. E' shua ye' tö ka' tso' idalöioie ese kué et e' kî itso' kitule i' es: 'Skëköl eköl kë jcher se' wä tö yi idir, e' dalöioie'. Ie' dalöieke a' tö, erë a' kë wä ijcher tö yi idir. Skëköl e' pakeke ye' tö a' a."

²⁴ "Ie' tö ká ulitane ena iyi ulitane tso' ikî e' yö'at. Ie' dör ká jai ena ká i' e' kos wák. Ie' kë serku' Skëköl wé yöule s'ditsö wa ese a. ²⁵ Sulitane serke ie' mik. Ñies iyi ulitane kiane se' kî senoië, e' mekeitö se' a kekraë. E' kuekî ie' kë kî ikiar tö se' ie' kímè i wa.

²⁶ "Wëm eköl ë wa ie' tö se' ditsöwö ulitane alöwé. Ie' tö se' ké senuk ká wañe. Mik ie' tö ká i' yö', etä ie' tö se' katatë'atbak tö mik se' sermi, wé se' sermi ditséwö wa ditséwö wa. ²⁷ Ie' tö se' katatë'at es as se' tö ima'ü yulë isalema sö ikuëmi. Erë mokî ie' kë ku' kamië se' yökî. ²⁸ E' dör wes yile tö iché es, e' tö iché: 'Skëköl mik se' serke se' shköke, ie' wa se' tso'.' Ñies e' dör wes a' wákpa ttsököl eköl tö iyë'at es, e' tö iché: 'Sulitane dör Skëköl aleripa.' ²⁹ Se' dör Skëköl ditséwö, e' kuekî kë se' kane ibikeitsök tö ie' dör wes iyi diököl yöule se' wä orochka wa ö inukölchka wa ö ákchka wa es. E' kos yuésö wes se' ibikeitsè es wes se' wákpa a iyör es. Erë Skëköl kë dör es. ³⁰ Iaiäë tä kë se' wä ijcher tö wes ie' dör, e' kuekî e' nuí tköo'atbak ie' tö ie'pa kî. Erë i'ñe tä ie' tso' ichök ká ulitane wakpa a tö a' kawöta er mane'uk. ³¹ Skëköl tö idiwö me'atbak wekké alè tä ie' tö sulitane shuleraë yësyësë wëm eköl tkë'kaitö e' wa. Wëm e' kötewä erë ishkeo'kane Skëköl tö, e' wa ie' tö iwä kkaché sulitane a tö mokîë wëm ñe' tkë'kaitö."

³² Erë mik Atenas wakpa tö ittésé tö Pablo tö s'du'wä shkenekane e' ché,

* **17:18** epicúreo wakpa: E' wakpa tö iklö'wé tö s'ser e' wä bua'ie dör ttsé'ne buaë. Ttë e' wa s'wöbla'weke ie'pa tö. † **17:18** estoico wakpa: E' wakpa tö iklö'wé tö s'ser e' wä bua'ie dör se' e' kkö'nü i sulu kos e' yökî. Ttë e' wa s'wöbla'weke ie'pa tö.

eta ie'pa welepa tö ie' wayué, erë welepa skà tö iché:

—Ì pakeke be' tö, e' skà ttsèmi sa' tö iëtökichane.

³³ Eta Pablo míã. ³⁴ Erë wëpa welepa míyal Pablo ta, ta e'pa erblé Jesús mik. Ie'pa e' shua Dionisio tso'ñak, e' dör Areópago wökirpa eköl. Ñies alaköl eköl kiè Dámaris ena pë skà tso'ñak ishua.

18

Pablo míã Corinto

¹ E' ukuöki ta Pablo e' yéttsa Atenas míã Corinto. ² Eë wëm kuéwaitö eköl dör judiowak kiè Áquila, e' dör ká kiè Ponto e' wak. Ie' alaköl kiè Priscila. Ie'pa bak senuk Roma a te Italia eë. Ie'pa dë'bitu erpa Corinto. Ká tso' tseë romawak ttè dikia e' wökir kibi kiè Claudio, ie' tö judiowak kos serke Roma e' yökulur patké. E' kueki Áquila ena ilaköl e' yë'lor Roma demi Corinto. Pablo míã ie'pa pakök. ³ Ie' kanè dör ie'pa kanè ese ë, e' kueki ie' e' tséat ie'pa ta kanëblök. Kanè e' dör iyiwak kkuölit yueke üie tsèmi ese kané. ⁴ Eno diwö bit ekké Pablo mi'ke judiowak ñi dapa'wo wé a. Eë ie' tö Jesús ttè pakeke ie'pa ulitane a. Ie' tö judiowak ena pë' kë dör judiowak e'pa ulitane pableke as ie'pa erblö Jesús mik.

⁵ Mik Silas ena Timoteo tso' Macedonia, e'pa demirak Corinto, eta Pablo kë kanëblëneia Áquila ta. E' skéie ie' e' mé Jesús ttè buaë e' ë pakök kekraë. Ñies ie' tö judiowak pablé kekraë tö Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. ⁶ Erë ie'pa wötkémi Pablo ta ta iché suluë. E' kueki ie' datsi' wöppée iwà kkachoie tö ie' kë ki inu ku' ta iché iarak:

—A' weirdaë siarë, e' wiie a' wákpa iane. E' kë wëneia ye' wöki. I'tami ye' míã pë' kë dör judiowak esepa pattök.

⁷ Eta Pablo e' yéttsa judiowak ñi dapa'wo wé a míã wëm kiè Ticio Justo, e' u a senuk. Wëm e' tö Skëköl dalöieke taië. Ie' serke judiowak ñi dapa'wo wé o'mik. ⁸ Wëm kiè Crispo, e' dör

judiowak ñi dapa'wo wé, e' wökir. Ie' erblé Skëképa Jesús mik iyamipa kos e' ta. Es ñies taië Corinto wakpa tö Jesús ttè ttsé ta ierblérak imik ta ie' wöskuélor. ⁹ Ká et nañewe Skëképa Jesús tö Pablo a iché kabsueie: “Kë be' suanuk. Ye' tté ki pakö kekraë. Kë be' siwa'blök. ¹⁰ Ye' tso' be' ta. Kë yi a i sulu wamblënu be' ki yës. Ye' wa pë' tso' taië ká i' ki.” ¹¹ Es Pablo a te duas ek ki shaböts Corinto ie'pa wöbla'uk Skëköl ttè wa.

¹² Mik Galión bak Acaya wökirie, eta judiowak serke Corinto e'pa ñi dapa'wëka Pablo naméie ie' tsémi ttè shulo wé a. ¹³ Ie'pa tö Pablo kkaté Galión a ta iché ia:

—Wëm i' tso' sa' pablök tö Skëköl dalöiö sa' tö, erë kë dör wës ttè dalöiëno meneat sa' a e' tö ichè es.

¹⁴ Pablo ttémitke ta Galión tö iché judiowak a:

—Moki i' sulu wamblöpaitö, e'ma ye' tö a' ttö ttsèmi. ¹⁵ Erë a' tso' ñi wöñatkök ttè ki ena wëpa welepa kiè ki, ena a' wákpa ttè dalöiëno e' ki, e' kueki e' shulö a' wákpa tö. Ye' kë tö ttè ese shulè.

¹⁶ Eta Galión tö ie'pa uyéttsa ttè shulo wé a. ¹⁷ Eta pë' tso' taië e'pa tö wëm kiè Sóstenes dör judiowak ñi dapa'wo wé wökir, e' klö'wëwa ppérakitö ttè shulo wé wöshaë. Erë e' ki Galión kë tkine yës.

Pablo dene Antioquia

¹⁸ Pablo e' tséatia taië Corinto. E' ukuöki ta ie' e' chéat iyamipa a ta imía ká kiè Cencreas wé kanò irirke eë. Eta eë ie' e' iéka kanò mi'ke Siria ese a. Áquila ena Priscila mitke ie' ta ñies. Kam ie' e' iöka kanò a, eta ie' tsá té manene. E' wéitö ittè me'itö Skëköl a e' blóie wës iyë'itö es. ¹⁹⁻²¹ Mik ie'pa demi ká kiè Éfeso eë, eta Pablo míã judiowak ñi dapa'wo wé a Jesús ttè buaë pakök judiowak ñi dapa'uke eë, e'pa a. Ie'pa tö iché ia taië: “Be' e' tsúatia sa' ta.” Erë kë ie' e' tsakat. Ie' e' chéat ie'pa a ta ichéitö: “Skëköl ki ikiane, e'ma ye' skà dörane a pakök.” Áquila ena Priscila e' tséat senuk Éfeso.

E' ukuöki ta Pablo e' iéka kanò a ta imía. ²² Mik idemi Cesarea ta imía Jerusalén Skëképa Jesús icha erule e'pa shke'uk. E' ukuöki ta imía Antioquia. ²³ Ee ie' sené ekuölö. E' ukuöki ta iskà miáne Galacia ena Frigia, ká e' kos a Jesús ttökatapa er diché kí iök.

Apolo tö Jesús tté paké Éfeso wakpa a

²⁴ E' kéwö ska' ta wëm eköl kiè Apolo dör judiowak, e' de Éfeso. Ie' datse ká kiè Alejandría ee. Ie' dör wëm ttö buaë ese. Ie' wa Skëköl yëkkuö sùle buaë. ²⁵ Ie' yöule buaë Skëköl ñalé tté wa. Ie' tö s'wöbla'weke kaneë yësyësé Jesús tté wa. Erë ie' kë wa Jesús tté jcher seraä. Ie' wa Juan S'wöskuökwak, e' tté ë sùle. ²⁶ Ie' ttémi judiowak ñi dapa'wo wé a, kë suane. Eta mik Priscila ena Áquila tö ie' kapaköke e' ttsé, eta ikiémirakitö iu a. Ta ee ie'pa tö ie' kí wöbla'wé buaë Skëköl ñalé tté wa. ²⁷⁻²⁸ E' ukuöki ta ie' shkak ká kiè Acaya ee. E' kueki iyamipa serke Éfeso, e'pa tö ie' kimé. Yëkkuö shtérakitö Jesús ttökatapa tso' Acaya, e'pa a as ie'pa tö ie' kiöwa buaë. Mik ie' demi Acaya ta wépa erblé'bak Jesús mik Skëköl er buaë ché ie'pa a e' kueki, esepa kimé taië ie' tö. Ie' e' alöke judiowak ki ie' tté wa sulitane wörki. Ie' tö ie'pa siwa'blöweke. Ie' tö ikkacheke yësyësé Skëköl yëkkuö wa tö mokí Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. Es ie' tö iyamipa kimé.

19

Pablo tö Jesús tté buaë paké Éfeso wakpa a

¹ Apolo tso'ia Corinto e' dalewa Pablo tkami kabata wa demi Éfeso. Ee ie' tö Jesús ttökatapa welepa kué. ² Ie' tö ie'pa a ichaké:

Mik a' erblé' Jesús mik eta ¿Wiköl Batse'r dè' a' ki?

Ie'pa tö iüté:

—Kë sa' wa ittseüle tö Wiköl Batse'r tso'.

³ Pablo tö ie'pa a ichaké:

—Eta ¿wöskué wése wa a' wösune?

Ie'pa iüté:

—Juan s'wöskué e' wa.

⁴ Ie' tö iché iarak:

—Wépa er mane'wé Skëköl a, esepa wösuk Juan tö. Erë ie' tö iyë' ie'pa a tö wëm datse ie' itöki e' mik ie'pa ké erblök.

⁵ Tté e' ttsérakitö ta iwöskuélor Skëképa Jesús ttö wa. ⁶ Pablo ulà méka ie'pa ki ta Wiköl Batse'r debitu ie'pa ki ta ie'pa ttémi ttö kua'ki kua'ki wa. Nies i mé Skëköl tö ie'pa a ché, e' ché ie'pa tö. ⁷ Seraä ie'pa döka dabom eyök kí bö (12) wépa.

⁸ Si' mañat Pablo shkére judiowak ñi dapa'wo wé a, ee Jesús tté pakéitö kë suane. Ie' tö ie'pa pableke taië as ie'pa e' tiüwa i blúie Skëköl tso' e' tté dikia. ⁹ Erë ie'pa welepa wökir darërëe, e' kueki ie'pa kë wa tté e' klöne. Ie'pa tö Jesús dör se' ñala e' tté ché sulué sulitane kukua. Eta Pablo e' skéttsa ie'pa yöki. Wépa detke Jesús ttökatapaie e'pa tsémi e' ta dö wé wëm kiè Tirano e' wa u tso' s'wöbla'woie ee. Ee Jesús tté pakeke Pablo tö kekraë. ¹⁰ Es iwéitö dö duas bök. Sulitane serke Asia, judiowak ena pé' kë dör judiowak, e'pa tö Skëképa Jesús tté ttsé. ¹¹⁻¹² I kë or yi a ese wé Skëköl tö kibiie Pablo wa tköka imalepa tsata dö tsamo ena datsi' done ie' mik ese mi'kerak iwa wépa kirirke esepa ska' ta ibuanene ta wimblupa sulusi e' yélur ie'pa a.

¹³ Erë judiowak welepa shkörami ñala ki wimblupa sulusi yökulur pé' a. E'pa tö iché 'ima'üsö Skëképa Jesús ttö wa. Ie'pa ichémi wimblupa sulusi a i' es: “¡A' e' yölor Jesús pakeke Pablo tö, e' ttö wa!”

¹⁴ Es wëm kiè Esceva e' ala'r döka kul e'pa tö ima'wémi nies. Esceva dör judiowak sacerdotepa wökirpa e' eköl. ¹⁵ Erë etökicha ta wimblu sulusi tö ie'pa iüté: “Yi dör Jesús e' jcher ye' wa. Nies yi dör Pablo e' jcher ye' wa. Erë ¿a' dör yi?”

¹⁶ E' wöshaë wëm a wimblu sulusi tso', e' uneká ie'pa ki. Ie' e' aléka ie'pa ki idiché taië wa. Ie'pa ppéitö siarë. Ie'pa e' yélur tkayal sume shka'ule

tajë. ¹⁷ Éfeso wakpa kōs, judiowak ena kē judiowak, e'pa wā ijchenewā. Tajë ie'pa suane. Es Skēkēpa Jesús ttē kī bunekā tajë.

¹⁸ Tajë pē' erblé Jesús mik esepa debitu ì kōs wamblē'rakitō suluē e' chōkkā sulitane kukua. ¹⁹ E'pa shūa tajë ie'pa awāpa tso'ñak. E'pa kōs wā iyēkkuō tso'rak iwā wakanewē, ese debitu tā ñna'wēwa sulitane wōshaē. Ie'pa tō iyēttsā kōs yēkkuō e' ské dōr tā idettsā inukōl tajë. E' dōr ie'pa inukōl dōkā 50.000 ekkē. ²⁰ Es Skēkēpa Jesús ttē kī bunekā tajë. Sulitane tō isuē tō ttē e' diché tā' tajë.

²¹ E' ukuōkī tā Pablo ibikeitsé: “Ye' mi'ke ká kiè Macedonia ena Acaya e' wakpa pakōk. E' ukuōkī tā ye' michoē dō Jerusalén. Eē tā ye' kawōtā shkōk dō Roma ñies.”

²² E' ukuōkī tā ie' kimukwakpa bōl, Timoteo ena Erasto, e'pa patkēmiitō dō Macedonia, e' dalewa ie' a'atēiā Asia ekuölō.

Éfeso wakpa shūtineka tajë

²³ E' kēwō ska' Éfeso wakpa shūtineka tajë Jesús dōr Se' ñala e' ttē kuekī. ²⁴ Wēm tso' ekōl kiè Demetrio e' dōr íyi diökōl yuōk inukōlchka wa e' stē. E' tō Éfeso wakpa Kēkōl kiè Artemisa wak dōr alakōlie, e' wé diökōl yueke inukōlchka wa. Kanè e' wa ie' ena ikanè mēsopa inukōl klō'uke tajë. ²⁵ Ikanè mēsopa dapa'wēkaitō imalepa kanēblōke kanè ese ē a e'pa tā, tā ichéitō: “A kēkēpa, a' wā ijcher tō kanè i' wa se' inukōl klō'uke. ²⁶ Erē a' isuē, a' ittse tō Pablo e' tso' ichök tō íyi diökōl yuekesō dalōiē skēkōlie, e' kē dōr skēkōl moki. Tajë pē' tō ttē e' klō'wétke íe Éfeso ñies Asia kōs e' a. ²⁷ E' dōr suluē. E' tō se' kanè sulu'wēmiwā. Ñies Artemisa, se' kēkōl tajë, e' wé dalōsewēwamiitō. Se' kēkōl tajë dalōiērtā' tajë Asia ena ká wa'ñe, e' dalōsewēwaraitō.”

²⁸ Mik ttē e' ttsérakitō, etā ilunekararak tajë. Etā iānekararak: “Artemisa dōr Éfeso wakpa kēkōl, e' dōr kēkōl tajë.”

²⁹ Etā Éfeso wakpa kōs aláneka tajë. Wēpa datse bōl Macedonia. Ekōl kiè

Gayo iēkōl kiè Aristarco, e'pa dōr Pablo wapiepa, e'pa tso'ñak eē. Éfeso wakpa tō ie'pa bōl klō'wēwā kuēmi dō wé ie'pa ñi dapa'uke e' wé a. ³⁰ Etā Pablo shkakwa eē ttōk ie'pa tā, erē Jesús ttōkatapa malepa kē wā ianemi. ³¹ Ñies Asia wōkirpa wēlepa éna Pablo dalēr tajë, e'pa tō ttē patké Pablo a: “Kē be' minukwā eē.” ³² E' dalewa Éfeso wakpa daparke e'pa shūtineka tajë. Ie'pa arkekararak tajë. Ikibiiepa kē éna iwā ane iōk ie' dapa'wérak. E' kuekī ekōltēpa arke kua'kī, iēkōltēpa arke kua'kī. ³³ Etā judiowak tō wēm kiè Alejandro e' tsēmi patkēule duēser sulitane wōrki, e' kuekī pē' wēlepa tō ibikeitsé tō ie' wōkī iwērke. Etā ie' tō ikkaché ulā wa tō “A' siwā'blō. Ye' ttōke judiowak tsatkoie.” ³⁴ Erē mik ie'pa wā ijchenewā tō ie' dōr judiowak, etā ie'pa skā e' kēkane anuk: “Artemisa dōr Éfeso kēkōl. E' dōr kēkōl tajë.” Es ie'pa arkerak dō hora bōt.

³⁵ E' ukuōkī tā ká wōkirpa yēkkuō shtōkwak, e' tō pē' kē siwā'blōkwā. Ie' tō iché ie'pa a: “A Éfeso wakpa, ká ulitane wakpa wā ijcher tō se' dōr Éfeso wakpa e'pa dōr se' kēkōl tajë Artemisa e' wé kkō'nukwakpa, ñies ie' diökōl anebitu ká jaì a, e' kkō'nukwakpa. ³⁶ Kē yi a iyērpa tō kē idōr es. E' kuekī a' siwā'blōlur. Kē ì wamblar kē bikeitsule buaē. ³⁷ Wēpa i' debitu a' wā, e'pa kē wā ì blēulewā se' kēkōl wé a. Ie'pa kē wā se' kēkōl yēule suluē. ³⁸ E' kuekī Demetrio ena ikanè mēsopa, ie'pa éna yile kkatā, e' tā as imi'rak ikkatōk ttē shulōkwakpa a ena s'wōkirpa a. E'pa tso' kanēblōk ttē shulo wé a. Eē ie' tsatkōmirak ñi wōshaē. ³⁹ Erē ì skā kianēiā a' kī yēnoie, e' tā e' choie a' kawōtā mik se' daparke wēs ikanewēkesō es etā. ⁴⁰ Ì tka íerō i'ñe, e' kī s'wōkirpa tō se' kkatēmi. Kē iwā tā' mokiē, e' kuekī ie'pa tō se' kkaté ikī, e' tā kē se' a e' tsatkēnuk iyōkī.” ⁴¹ Ie' ttē one tā ichéitō ie'pa a, “A' yúshka.”

20

Pablo míā Macedonia ena Grecia

¹ Éfeso wakpa shutineka, e' olone ta Pablo tō Jesús ttōkatapa kiéttsa pattē. E' ukuōki ta ie' e' chéat ie'pa a ta imía Macedonia. ² Ie' tkami ká e' wa'ñe iyamipa pattök, e' tō ie'pa er kuwé taië. E' ukuōki ta ie' mía Grecia. ³ Ee ie' sené si' mañat. Ie' tso'tke kanò klö'uk shkomi dō Siria, e' shua ta ie' wa ijchenewa tō judiowak ileritsétke ie' ttowa. E' kueki ie' míane klō wa tkamine Macedonia. ⁴ Ie' wapiepa dör kul. Eköl kiè Sópato, e' dör Berea wak, iyé kiè Pirro. Iëköl kiè Aristarco. Iëköl kiè Segundo, e' dör Tesalónica wak. Iëköl kiè Gayo, e' dör Derbe wak. Iëköl kiè Timoteo. Ñies wëpa bōl dör Asia wakpa, e'pa kiè Tíquico ena Trófimo. ⁵ Wëpa ekkëpa mía kewe sa' yōki sa' kinuk ká kiè Tróade ee. ⁶ Pan Kë Yöule Iwölöwoka Wa e' kèwö tka, etā sa' e' yélur Filipos mía kanò ki dō Tróade. Ká skel ukuōki ta sa' demi Tróade, etā ie'pa kué sa' tō ee. Ee sa' e' tséat ká kul.

Pablo tō ttè bata paké Skëképa Jesús icha erule tso' Tróade, e'pa a

⁷ Eno diwö tuinetke ta sa' e' dapa'wéka ñita Jesús kötëwa e' kèwö tkö'uk. Pablo tso' iyamipa ta kapakök. Ie' kawōta e' yöktsa bule es, e' kueki ie' kapaké dō ká shaböts. ⁸ Sa' dapaneka u kakkeë e' a. Taië bö'wö tso' wötskiuleka ee. ⁹ Duladula tkër eköl ukkö tsitsir ki, e' kiè Eutico. Pablo tso' kapakök taië e' dalewa Eutico shtrinewatke kapakwatke. Bata ekkë ta ikapowa ta ibrutanemi döttsa iski. Etā ikéka ie'pa tō erë iduowaie. ¹⁰ Etā Pablo dur kákke, e' e' éwa ta ie' e' méka duladula bata ki, ipaklö'wëwaitö ta ichéitö:

—Kë a' tkinukia. Itso' ttsë'ka.

¹¹ E' ukuōki ta Pablo tkakane kákke ta Jesús kötëwa e' kèwö tkö'wéitö ie'pa ta. Etā ie' kapakéia dō ká ñine ekkë ta imía. ¹² Etā duladula tsémirakitö ttsë'ka iu a. E' tō ie'pa ulitane ki ttsë'wéka buaë.

Pablo e' yéttsa Tróade mía Mileto

¹³ Sa' míyal kewe Pablo yōki kanò ki dō ká kiè Aso ee. Pablo wák shkak klō wa dō ee, e' kueki sa' kawö me'attke

ie' ta ñi kinuk ee. ¹⁴ Mik sa' tō ie' kué, etā ie' e' iéka sa' ta kanò ki ta sa' míyal ká kiè Mitilene ee. ¹⁵ Ta sa' michoë. Bule es ta sa' tkami ká kiè Quío, e' wöshäë. E' bule es ta sa' demi wé kanò irirke kiè Samos ee. E' bule es ta sa' mía Mileto. ¹⁶ Pablo shkakmi bet dō Jerusalén Pentecostés kèwö tkö'uk, e' kueki sa' mineyal es. Pablo kë e' wöklö'wak taië Asia, e' kueki ie' kë dë' Éfeso.

Pablo kapaké Skëképa Jesús icha erule tso' Éfeso e' wökirpa ta

¹⁷ Pablo tso' Mileto e' tō Skëképa Jesús icha erule tso' Éfeso e' wökirpa tsuk patké ñi dapa'uk ie' ta. ¹⁸ Mik idebiturak, etā Pablo tō iché iarak:

—Wes ye' sené a' shua ye' tsá dë'bitu Asia e'tami, e' jcher buaë a' wa. ¹⁹ Erë judiowak ileritseke ye' tsaiök e' ye' rrewëke taië, erë këkraë ye' e' wöawa diöshet ta Skëképa Jesús kanè uk ye' bak a' shua ië wa i wa. ²⁰ Ñies a' wa ijcher tō ttè buaë a' kimoie, ese kë blënewa ye' wa yës a' yōki. Ese wa ye' bak a' wöbla'uk sulitane wörki, ñies u a u a. ²¹ Ye' bak ichök wö yësyésë wa judiowak a ena pè' kë dör judiowak esepa a: 'A' ké er mane'uk Skëköl a. A' ké erblök Skëképa Jesús mik mokië.' ²² Iñe ye' mitke Jerusalén. Ye' ittse tō es Wiköl Batse'r ki ikiane. Kë ye' wa ijcher wes ye' wëmirakitö ee. ²³ Ká wa'ñe wé ye' dë'ule ee Wiköl Batse'r tō ye' a icheke: 'be' wötërdaë, be' weirdaë siarë,' e' ë jcher ye' wa. ²⁴ Ye' a ta ye' ttëwa ö ye' tso' ttsë'ka, kë e' ki ye' tkine. Kanè me' ye' a Skëképa Jesús tō, e' ë ewakwa ye' éna er bua' wa. Kanè e' dör Skëköl er buaë chöke sia, e' tté buaë pakök.

²⁵ Ì blúie Skëköl tso' e' tté pakéyö a' a. Iñe ye' wa ijcher buaë tō a' ulitane kë tō ye' suepaiane. ²⁶ E' kueki iñe ta yö iché a' a mokië tō a' wëpa kë tsatkëne, e' ta kë ye' iane iwiie. ²⁷ Ì kiane kanewë Skëköl ki, e' tté pakéyö a' a se. Kë ye' wa tté wëne blënewa yës a' yōki. ²⁸ E' kueki a' e' kkö'nú. Ñies Wiköl Batse'r tō a' tké'ka Skëköl ichapa erule e'pa wökirpaie ikkö'nukrak, e' kueki

ie'pa kk'ónú buaë a' tö. Ie'pa to'ttsa Skëköl tö iwák pë wa. ²⁹ Ye' wä ijcher tö mik ye' mía e' ukuöki ta pë döraë s'yamipa eukwa wes chichi sulusi tö iyiwak ewëwa es. ³⁰ Nies a' shua welepa e' körakä s'wöbla'uk kache tté wa as s'yamipa erblé Jesús mik e'pa mi' ie'pa ë itöki. ³¹ A' tso' erki. A' éna ianú tö duas mañal, ñiwe nañewe, kekraë ye' bak a' ulitane pattök eköl eköl ië wa i wa.

³² Es ye' tö a' méat Skëköl ulà a. Nies a' méatyö Skëköl er buaë chöke se' a e' tté a. Ie' wä diché ta' a' er diché kí ioie. Nies ie' wä diché ta' i kos buaë moie a' a wes ikablë' imuk ie' icha batse'r esepa a es. ³³ Kë ye' wä yi inuköl ena yi datsi' kkeyëule yës. ³⁴ Erë a' wä ijcher buaë tö ye' kë bak senuk yi ulà mik. E' skéie ye' kaneblë' ye' wák ulà i' wa e' kk'ónoie. Nies e' wa ye' tö ye' wapiepa kimé. ³⁵ Es ye' bak a' wöbla'uk kekraë tö s'kawöta kaneblök darërëë wëpa kë a kaneblër, esepa kimoie. Kë se' éna ichökwa tö Skëképa Jesús wák tö iyë': "Se' tö ikakmè e' dör ibua'ie se' a, kë dör ikaktsè."

³⁶ Mik Pablo tté one, etä ie' e' tkéwa kuchë ki ta itté Skëköl ta ie'pa ulitane ta. ³⁷ Ie'pa ulitane tso' e' chökät Pablo a iuke taië ta ie'pa tö ipaklö'wëmi iwöalattsémi. ³⁸ Pablo tö ichétke ie'pa a: "A' kë tö ye' suepaiane." E' tö ie'pa eriawé taië. E' ukuöki ta ie'pa mía iñalemuk dö wé kanò irirke ee.

21

Pablo mía Jerusalén

¹ Mik sa' tö sa' yamipa méat, etä sa' e' iéka kanò a. Sa' míyal yësyësë ká kiè Cos ee. E' bule es ta sa' míyal ká kiè Rodas ee ta sa' míyal ká kiè Pátara ee. ² Etä sa' tö kanò kué Pátara mi'ke ká kiè Fenicia, e' a sa' e' iéka ta sa' míyal. ³ Sa' tkami ta sa' tö ká kiè Chipre e' sué, e' ate ulà bakli'kka. Etä sa' mir dö Siria. Dalì mir kanò a e' mekeat Tiro, e' kueki sa' demi ee. ⁴ Etä Jesús mik erblökwakpa serke ee, e'pa yulé sa' tö ta ikué sa' tö. Sa' sené ká kul ie'pa ska'. Ie'pa tö iché Pablo a Skëköl Wiköl wa:

"Be' mú kë mi' Jerusalén." ⁵ Erë ká kul tka sa' ki etä sa' e' yéttane. Ie'pa kos, ilakölpa ena ila'r, e' yéttä ie'pa ká a míyal sa' ñalemuk dömi dayë kkömik. Eë sa' e' tuléwa kuchë ki ttök Skëköl ta. ⁶ E' ukuöki ta sa' e' chéat ie'pa a ta sa' e' iéka kanò a. Etä ie'pa míyalne iu a.

⁷ Sa' e' yéttä Tiro demi ká kiè Tolemaida ee. Sa' tö s'yamipa serke ee e'pa shké'wé. Sa' e' tséat ie'pa ska' ká et. ⁸ E' bule es ta sa' e' yéttane demi klö wa Cesarea. Eë sa' mí Felipe dör Jesús tté buaë pakökwak e' u a. Ie' dör wëpa kul shukitulebak Jesús ttekölpa tsá e'pa kimuk, e' eköl. Ie' ska' sa' e' tséat. ⁹ Ie' ala'r busipa döka tkël kam iserdak wëpa ta. Ie'pa kos dör Skëköl ttekölpa. ¹⁰ Sa' sené ie' ska' elkeë etä wëm debitu eköl datse Judea, e' kiè Agabo. Ie' dör Skëköl tteköl. ¹¹ Ie' dewa sa' o'mik ta Pablo kipamo klö'wéwaitö. Ta e' wa ie' e' muéwa iklö a ena iulà a ta ichéitö:

—Wiköl Batse'r tö iché: "I' es judiowak tö kipamo i' wák, e' muerawa Jerusalén. Ta imerattä ie'pa tö pë' kë dör judiowak, esepa ulà a."

¹² Mik sa' tö tté e' ttsé, etä sa' ena Cesarea wakpa tso'ñak sa' ta, e'pa ulitane kköché taië Pablo a: "Kë be' minuk Jerusalén." ¹³ Erë Pablo tö iüté:

—¿I' kueki a' iuke? E' tso' ye' eriauk taië. Ye' e' méttätké monukwa, ñies ttëwa Skëképa Jesús tté kueki Jerusalén.

¹⁴ Ie' kë wä sa' ttö iütëne, e' kueki kë sa' wä i' kí yëne ia. Sa' iché:

—As Skëképa tö iü wes ie' ki ikiane es.

¹⁵ E' ukuöki ta sa' dalì ié míyal Jerusalén. ¹⁶ Jesús ttökäta tso' Cesarea, e'pa welepa míyal sa' ta. Ie'pa wä sa' mítser wëm kiè Mnasón, e' u a kapökrö. Wëm e' datse ká kiè Chipre ee. Ie' dör wëpa tsá erblë' Jesús mik esepa eköl.

Pablo mía Santiago pakök

¹⁷ Mik sa' deka Jerusalén, etä s'yamipa tso' ee, e'pa tö sa' kiéwa buaë, ittsë'nerak buaë. ¹⁸ E' bule es ta Pablo mía sa' ta Santiago pakök. Nies

Skëkëpa Jesús icha e'pa wökir kibipa tso'ñak Santiago ska' seraa. ¹⁹ Ie' tō ie'pa shkë'wé ta ì kos wéitō Skëköl batamik, pë' kë dör judiowak, esepa shua, e' pakéitō ie'pa a yësyësë. ²⁰ Mik e' ttsé ie'pa tō, etā Skëköl kíkékarakitō tajë. Ie'pa tō iché ia:

—A yami Pablo, be' isuë buaë tō ië judiowak dōka miles e'pa erblétke Jesús mik. Ie'pa ulitane e' mettsa da'a Moisés ttë dalöiëno e' tsatkök. ²¹ Ie'pa a iyëne tō be' tō judiowak tso' ká kua'ki kua'ki ki, esepa wöbla'weke tō ttë e' olo'yó. Ñies ichekerakitō tō be' tō icheke tō ila'r kurke wëpa, esepa tot-tola kkuölit kë tar. Ñies ichekerakitō tō be' tō s'wöbla'weke tō se' judiowak ser e' kë dalöiaria. ²² Ie'pa ulitane wa ijcherdawa tō be' dë'bitu. E' kueki çì wëmi be' tō ie'pa siwa'blöwowa? ²³ Ì cheke sa' tō be' a e' ú. Ië sa' shua wëpa tso' tkël kawö me'bak Skëköl a, e' orketke. ²⁴ E'pa tsúmi e' ta, ta be' e' batse'ú ie'pa ta. Kos e' patuë e' pataúbö as ie'pa tsà töttsa manene iwà kkachoië tō kawö me' ie'pa tō Skëköl a e' one. Be' tō iwé es, e' ta judiowak ulitane isueraë tō ì kos ki pë' tso' be' chök suluë e' dör kache. Ie'pa tō isuëmi tō Moisés ttë dalöiëno e' dalöieta' be' tō ñies. ²⁵ Erë s'yamipa kë dör judiowak, esepa a ì bikeitsé sa' tō e' kitmibak sa' tō yëkkuö ki. E' ki sa' tō ie'pa a iyë' tō ie'pa kë kàne chke meule iyi diököl tso' dalöië ese a ese katök. Iyiwak pë' kë katar. Iyiwak ttéwa kuli' siuleka ese chkà kë katar. Ñies ie'pa kë kàne trënu.

Pablo klö'wéwarakitō Skëköl wé pamik

²⁶ Es Pablo e' yëttsa wëpa tkël, e'pa ta. E' bule es ta ie' e' batse'wé ie'pa ta. E' ukuöki ta ie'pa tkawa Skëköl wé a. Eë Pablo tō ibiyó ché tō mik ta ie'pa batse'ne e' diwö ene ta ie'pa iyi meke Skëköl a iwakpa bil ekkë.

²⁷ Kawö kul shua ie'pa tso' batse'ne e' erkewatke etā judiowak welepa datse Asia, e'pa tō Pablo sué Skëköl wé a. Ie'pa tō imalepa shutiwéka ta imishkarak Pablo ki iklö'wéwarakitō.

²⁸ Ie'pa anekarak: “A yamipa, sa' kimú. Wëm i' shköke ká wa'ñe s'wöbla'uk tō se' judiowak ser, e' kë dör buaë. Ie' icherami tō Moisés ttë dalöiëno ena Skëköl wé i' kë dör buaë. I'ñe ta pë' kë dör judiowak esepa welepa debitu ie' wa ië Skëköl wé a. E' tō ká i' dör batse'r e' ia'wéka.”

²⁹ Wëm kië Tróximo e' su' ie'pa tō Jerusalén ie' dör Éfeso wak. Ie'pa tō ibikeitsé tō Pablo wa imí Skëköl wé a, e' kueki ie'pa tō iché es.

³⁰ Ká e' wakpa kos shutineka debitu tuneule. Ta Pablo klö'wéwarakitō kuëmi u'rki. E' bet Skëköl wé wékkö ulitane wötéwarakitō. ³¹ Ie'pa tō ittekewatke etā ttë de Roma ñippökwakpa eruleë e' comandante a tō Jerusalén wakpa ulitane shutineka tajë. ³² Etā ie' tō iñippökwakpa dapa'wé ikayuapa ta, etā itunemirak wé pë' daparke eë. Mik pë' tō ñippökwakpa ena icomandante sué, etā ie'pa tō Pablo méat, kë ippëia.

³³ Etā comandante debitu, e' tō Pablo klö'wéwa ta imaukwa ké tabechka kichaie bötö wa. E' ukuöki ta ie'pa a ichakéitō: “çì' dör yi? çì wambléitō?”

³⁴ Erë welepa tō iché kua'ki aneule, iëltëpa iché kua'ki aneule. Tajë ie'pa arkerak kua'ki kua'ki, e' wa kë ishulir, e' kueki ie' tō itsukmi ké ñippökwakpa wé a. ³⁵ Pë' éna ie' klö'wakwa kësik wa, e' kueki mik idemirak ñippökwakpa wé klékata ki, etā ñippökwakpa tō Pablo batsékami.

³⁶ Pë' kos arke Pablo itöki: “jittöwa!”

Pablo e' tsatké judiowak wörki

³⁷ Mik Pablo dökewatke ñippökwakpa wé a etā ie' tō comandante a iché:

—Kawö mú ña ttök be' ta.

Etā comandante tō iiuté:

—Ye' kë wa ijcher tō be' ttö griegoie.

³⁸ E'ma be' kë dör Egipto wak dë'bitu eköl e' ka'ka ñippök sa' ta e'. Ie' mía ká wé kë yi ku' eë s'ttökwa wakpa ta dōka mil tkéyök (4000).

³⁹ Etā ie' tō iché ia:

—Au, ye' dör judiowak kune Tarso, ká e' dör ká kibi aë Cilicia. Kawö mú ye' a ttoie ie'pa ta.

40 Etā comandante tō kawō mé ia. Etā ie' dur shkē'ka ñippōkwakpa wé klékata kī tā iulà kkaché pē' tso' taiē, e'pa a tō a' siwā'blōlur. Mik isiwā'bléwarak, etā ie' tté ie'pa tā hebreoie. Tā ichéitō iarak:

22

1 “A yamipa, a kēkēpa, ye' e' tsatkoke, e' ttsō.”

2 Mik ie'pa tō ittsé tō Pablo ttōke ie'pa tā iwákpa ttō wa, etā ie'pa kī siwā'blélur. Ie' tō iché:

3 “Ye' dōr ñies judiowak wēs a' es. Ye' kune' Tarso atē Cilicia eē. Erē ye' talane iē Jerusalén. Gamaliel tō ye' yō' yēsēsē wēs se' tté dalōiēno kiteat iaiaē e' tō iché es. Kēkraē ye' tso'ie Skēkōl dalōiōk ye' er kōs wa kōs a' ulitane tō idalōieke i'ñe ekkē. 4 Mik se' wēpa tō Jesús dōr Se' ñalā e' tté klō'wé, etā esepa tōtiuk ye' bak ttēwā, klō'wēwā, wōtēwā s'wōto wé a. Kē ye' tkine tō wēm idir ō alakōl idir. 5 Ñies sacerdote kibi ena s'kuēblupa ulitane, e'pa tō a' a' ichēmi tō e' dōr mokiē. Ie'pa tō ye' a' yēkkuō me' tsēmi s'yamipa tso' Damasco e'pa a. Yēkkuō e' tō kawō me' ye' a' Jesús mik erblōkwakpa esepa tsōbitu dō Jerusalén we'ikē.

6 “Erē ye' miriā ñalā kī. Diwō de bata a tā ye' dōkemitke Damasco tsinet, e' bet tā i' bitēshka ká jai a bö'wōie e' olo bune taiē ye' pamik. 7 Eē ye' anere iski. Etā ittō ttséyō tō iché ña: ‘A Saulo, a Saulo žiōk be' tō ye' we'ikeke?’ 8 Etā ichakéyō: ‘A Skēkēpa, žbe' dōr yi?’ Etā ie' tō iūtē: ‘Ye' dōr Jesús Nazaret wak, e' we'ikeke be' tō.’ 9 Itso'rak ye' tā, e'pa tō bö'wō sué, erē i' yēne ye' a, e' wā kē ane ie'pa éna. 10 Etā ye' tō ie' a' ichaké: ‘A Skēkēpa Jesús, ži wēmiyō?’ Tā ie' tō iché ye' a: ‘Be' e' kōka. Be' yū Damasco. Eē i' kōs wēmi be' tō, e' yērdaē be' a.’ 11 Bö'wō olo tō ye' wōbla batuwēwā, e' kuēki ye' wapiepa tō ye' ulā iémirak dō Damasco.

12 “Eē wēm tso' ekōl kiē Ananías, e' tō Skēkōl dalōieke taiē. Moisés tté dalōiēno kitule e' dalōiekeitō yēsēsē. Judiowak kōs serke Damasco e'pa tō

icheke tō ie' dōr wēm buaē. 13 Ie' deb-itū ye' ska' tā ye' a' iché: ‘A yami Saulo, be' wōbla buanú.’ E' wōshāē tā ye' wōbla buanene iwawēnene Ananías suéyō iwa. 14 E' ukuōki tā ie' tō ye' a' iché: ‘Skēkōl dalōiōk se' yēpa bak ká iaiaē, e' tō be' shukitatbak as i' kiane wē ie' kī e' jcher be' wā. Ñies be' shukititō as yi dōr Yēsēsē e' saūbō ena ie' wāk ttō ttsōbō. 15 Be' dōraē ie' ttekōlie. I' kōs su' be' tō, i' kōs ttsē' be' tō, e' cheraēbō sulitane a. 16 I' tā kē bö ipanukia. Be' e' kōka. Be' e' wōskuō. Skēkōl a' ikiō as i' sulu kōs wamblébō e' nu' olo'yōitō be' kī.’

17 “Mik ye' dene Jerusalén etā, ye' miā ttōk Skēkōl tā iwé a, eē ye' tō i' sué kabsueie. 18 Skēkēpa Jesús suéyō tā ichéitō ña: ‘Be' tō ye' tté pakēmi judiowak a, e' kē klō'wēpa ie'pa tō. E' kuēki be' e' yōttsā bet Jerusalén.’ 19 Etā ye' iché ia: ‘A Skēkēpa, ie'pa wákpa wā ijcher tō ye' bak ie'pa ñi dapa'wō wé kōs a, be' mik erblōkwakpa, esepa yulōk ppē, wōtēwā s'wōto wé a. 20 Mik Esteban dōr be' kanē méso bak be' tté pakōk, e' kōtwā ie'pa tō, etā ye' tso' eē. E' wēne buaē ye' wa. E' dalewa ye' tso' ie'pa datsi' kkō'nuk.’ 21 Erē ie' tō ye' a' iché: ‘Be' shkōmitke ñalā kī. Ye' be' patkeke kamiē pē' kē dōr judiowak esepa a.’ ”

Pablo atē comandante ulā a

22 Pablo ttōke e' ttsōk ie'pa tso' buaē, erē mik pē' kē dōr judiowak e' aritséitō, etā ie'pa ñi kēka anuk darērē: “i'wēm ese kē kawōtā senukia! i'ttōwasō!” 23 Ie'pa arkekarak taiē, tā idatsi' wōti'wēkerakitō kashuk a, ñies ká po uyekerakitō kashuk a kēsik wa. 24 E' kuēki comandante tō Pablo tsukmi kē wēshkē ñippōkwakpa wé a tā i'ppōk kē as itō ichōka i' kuēki pē' wōñarke ie' kī taiē. 25 Erē mik ie'pa tō Pablo muéwatke ppē tsa'bata daloie wa, etā ie' tō capitán dur eē, e' a' ichaké:

—žA' a' kawō mēne wēpa dōr romawak esepa ppōk kam ishulir e' yōki?

²⁶ Mik e' ttsé capitán dur ee' e' tō, eta imiá icomandante a ibiyō chōk ta iché ia:

—¿Wes be' iwèmi? Wëm e' dör romawak.

²⁷ Eta comandante debitu Pablo ska' ta ie' tō ie' a ichaké:

—¿Moki be' dör romawak?

Pablo iiuté:

—Tō, es idir.

²⁸ Eta comandante tō iché:

—Ñies ye' dör romawak, e' pato'yō inuköl taië wa.

Ta Pablo iiuté:

—Erë ye' dör romawak ye' kune' es e' kueki.

²⁹ Mik ittserakitō, eta ippökwa pa tō Pablo méat bëré. Mik comandante wa ijchenewa tō Pablo dör romawak, eta ie' suane tō iök ie' tō imaukwa patké'.

Pablo e' tsatké judiowak wökirpa wörki

³⁰ Comandante ki ikiane jchenowa mokië tō i ki Pablo kcateke judiowak tō. E' kueki bule es ta ie' tō sacerdotepa wökirpa ena judiowak wökir malepa ké e' dapa'ukka. E' ukuöki ta ie' tō Pablo wötsöök patké ta iyéttsaitō tsémi duéser ie'pa wörki.

23

¹ Eta Pablo tō ie'pa suéwa krereë iwö ki ta iché iarak:

—A yamipa, ikké ye' senére, eta ye' er ké wa ye' kkatëne i ki Skököl wöa.

² Eta sacerdote kibi kië Ananías, e' tō, itso'rak Pablo o'mik, e'pa ké Pablo ppök ikkö ki. ³ Erë Pablo tō iiuté:

—iBe' dör e' ökwak, e' pperaë Skököl tō! Se be' tkër ye' shulök Moisés ttë dalöiëno e' wa. Erë iök ye' ppök këbö? E' wa ttë ñe' dalösewéwa be' tō.

⁴ Itso'rak ee, e'pa tō iché Pablo a:

—iBe' tso' Skököl sacerdote kibi e' chök suluë!

⁵ Pablo tō iché:

—A yamipa, ye' ké wa ijcher tō ie' dör sacerdote kibi. Skököl yëkuö tō iché: 'Yi tso' s'wökirie, ese ké char suluë.'

⁶ Mik Pablo wa ijchenewa tō iwökirpa shabötspa dör saduceowakpa, shabötspa dör fariseowakpa, eta ie' tō ie'pa a iché aneule:

—A yamipa, ye' dör fariseowak.

Ñies ye' yépa kos dör fariseowakpa. S'duowa shkerkane, e' wà panekeyö kröröë, e' ki a' tso' ye' kkatök.

⁷ Mik Pablo tō ttë e' ché, eta fariseowakpa ena saduceowakpa e'pa wöñanemi ñi ki. Eta ie'pa ñi blabatsélor. ⁸ Saduceowakpa tō icheke tō s'duowa ké shkerta'kane. Ñies ichekerakitō tō Skököl biyöchökwakpa ké ta', wimblupa sulusi ké ta'. Erë fariseowakpa tō iyi ekkë kos klö'wé tō itso'. E' kueki ie'pa ñi blabatsélor. ⁹ Ie'pa ulitane arkerak taië. Fariseowakpa dör s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa welepa e' kéka ta ichéraitō:

—Wëm i' ké wa i sulu wamblëne. Isalema wimblu ö Skököl biyöchökwak wele utule ie' ta.

¹⁰ Erë ie'pa ki shutirkeka taië késik wa, e' kueki comandante suane dö' Pablo ttëwarakitō. E' kueki iñippökwa pa tsuk patkéitō Pablo yottsä ee tsëmi ñippökwa pa wé a.

¹¹ E' nañewe ta Skökëpa Jesús debitu e' tō Pablo a iché: “Be' er kuú. Wes be' tō ye' ttë paké ië Jerusalén es ñies be' kawöta ipakök Roma.”

Judiowak kawö mé ñi a Pablo ttökwa

¹² E' bule es ta judiowak welepa tō kawö mé ñi a Pablo ttökwa. Ie'pa tō ittë mé Skököl a ttë i' wa: “Kë sa' chköpa, ké sa' di' yöpa dö mik Pablo ttëwa sa' tō eta.” ¹³ Wëpa tō ittë mé es, e'pa dökä dabom tkëyök (40). ¹⁴ Eta ie'pa míyal sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa, e'pa ska' ta iché iarak:

—Sa' tō ttë me' Skököl a tō ké sa' chköpa, Pablo kam ttöwa sa' tō e' yöki. E' ké wà one sa' wa, e' ta as Skököl tō sa' we'ikö. ¹⁵ E' kueki a' ena s'wökirpa malepa, a' ichö comandante a tō Pablo tsúbitu bule. A' e' ö tō a' ki ie' kiane chakë bua'iewa

ishuloie. E' dalewa sa' tso'tke ikinuk ñalā ki ttèwà kam idō a' ska' e' yōki.

¹⁶ Erè Pablo nauyō wà ijchenewa ta imía ñippōkwakpa wé a ta ibiyō méitō Pablo a. ¹⁷ Etā Pablo tō capitán kié ekōl ta iché ia:

—Duladula i' tsúmi comandante ska'. Ie' wà ilè tso' yēnoie ie' a.

¹⁸ Etā capitán e' tō itsémi comandante ska' ta iché ia:

—Pablo tso' wõtēule, e' tō ye' kié ta ikkōché ye' a tō duladula i' tsúmi be' ska'. Ie' wà ilè tso' yēnoie be' a.

¹⁹ Etā comandante tō iklō'wéwa iulà a ta itsémi bānet. Eē ie' a ichakéitō:

—¿Ì cheke be' tō ye' a?

²⁰ Ie' tō iché ia:

—Judíowak kawō métké ñi a be' a ichōk tō bulepa Pablo tsúmi wé judíowak wōkirpa e' dapa'uke eē. Ie'pa e' öke tō Pablo ttè kiane shulè bua'ie ie'pa ki. ²¹ Erè ie'pa ttè kē klō'war. Judíowak wēpa dōka dabom tkēyōk (40) kīta, e'pa tso' blēule Pablo panuk. Ie'pa kablē' Skēkōl a ttè i' wa: “Kē sa' chkōpa, kē sa' di' yōpa dō mik sa' tō Pablo ttèwà etā.” Ie'pa tso'tke, ima be' icheke, e' è panuk.

²² Etā comandante tō ipatkémine ta iché ia: “Kē yi a ichar tō e' ché be' tō ye' a.”

Pablo patkēmi Judea wōkir kié Félix e' ska'

²³ Etā comandante tō ikimukwakpa kiébōl ta ichéitō ie'pa a: “Ñippōkwakpa mi'ke klō wa esepa klō'ú dōka cien böyök (200). Ñies ñippōkwakpa mi'ke kabaio ki esepa shtō dōka dabom kuryōk (70). Ñies ñippōkwakpa wà kēt mi'ke esepa klō'ú dōka cien böyök (200). Kātuine de sulītu (9:00 pm) etā e'pa kos dapa'ú as imi'rak Cesarea.” ²⁴ Ñies ichéitō: “Kabaio yulō Pablo tsomi. Itsúmi kkō'nú buaē dōmi s'wōkir Félix ska'.” ²⁵ Ie'pa ta comandante tō yēkkuō patkēmi mē Félix a. Ikitule yēkkuō ki e' tō iché i' es:

²⁶ “A Félix, s'wōkir kibi. Ye' dōr Claudio Lisias. Yēkkuō i' shtéyō

be' a. Be' shkē'wéyō. ²⁷ Judíowak wōkirpa tō wēm i' klō'wà iminerak ittōkwa. Erè mik ye' wà ijchenewa tō ie' dōr romawak, etā ye' mía ye' ñippōkwakpa ta ta itsatkée sa' tō. ²⁸ Ye' ki ikiane jchenukwa tō i' ki ie'pa tō ikkateke. E' kueki itsémiyō judíowak wōkirpa wōrki. ²⁹ Ie'pa tō ikkaté ie'pa ttè dalöiēno kitule, ese ki. Erè kē ye' wà i' sulu kune ie' ki ittowaie ö iwōtoie s'wōto wé a. ³⁰ Erè ye' wà ijchenewa tō judíowak welepa kawō mé ñi a ittowaie, e' kueki ye' tō ipatkébitu be' a. Ñies ye' tō ichétke ikkatōkwakpa a tō i' ki ie'pa éna ikkatak, e' chō be' wōshaē.”

³¹ Etā ñippōkwakpa wà Pablo mítser nañewe wes ie'pa a ikéwō mēne es. Ie'pa demi ká kié Antípatris eē. ³² Bule es ta ñippōkwakpa dami klō wa, e' èltēpa biteane ñippōkwakpa wé a. Etā ièltēpa dami kabaio ki, e'pa wà Pablo mítser. ³³ Mik ie'pa demirak Cesarea eē, etā ie'pa tō yēkkuō mé iwōkir kibi a. Ñies Pablo méitōrak ia. ³⁴ Iwōkir kibi tō yēkkuō sué one etā ie' tō Pablo a ichaké: “¿Wé be' datse?” Mik ie' wà ijchenewa tō idatse Cilicia, ³⁵ etā iché ia:

—Mik be' kkatōkwakpa debitu etā be' ttè ttseraēyō.

Etā ie' tō Pablo wōtōkwa patké s'wōto wé tso' u bērie yō' blu' Herodes tō ká e' wōkirpa a e' a. Eē iwōtēwarakitō.

24

Pablo e' tsatké Félix wōrki

¹ Ká de skēl etā sacerdote kibi kié Ananías, e' demi Cesarea judíowak kueblupa welepa ta Pablo kkatōk. Ñies wēm ekōl kié Tértulo, e' de ie'pa wà ie'pa ttekōlie Pablo kkatōk Félix a. ² Mik Pablo debitu etā Tértulo tō ikkatémi. Ie' tō Félix a iché:

A kēkēpa s'wōkir kibi, be' ttè dikia ká taiē sa' serke bēre ñita. Be' erbikō buaē, e' wa be' tō sa' wakpa kimé taiē. E' kueki sa' tō wēstela chē be' a. ³ A Félix, kēkēpa taiē, be' tō sa'

kimeke tajë, e' kueki kekraë ká ulitane ki sa' tó wěstela chë tajë be' a. ⁴ Kë ye' éna be' kawö chöwak tajë, erë be' we'ikëyö, sa' ttö tso' bërber ë er bua' wa. ⁵ Sa' wä ijchenewa tó wëm i' dör pë' suluë. Ie' shköke ká wa'ñe judiowak shütiuk ñi ki as iñi blabatsölor. Ie' dör Jesús Nazaret wak e' klépa eruleë e' wökir eköl. ⁶⁻⁷ Ñies ie' éna Skököl wé ia'wakka ñáie. E' kueki sa' tó iklö'wéwa.* ⁸ Be' wák a ie' chakirmi, es be' wä ijchermi tó i' ki sa' tó ikkateke, e' dör mokië.

⁹ Judiowak tso' ee, e'pa ulitane tó Pablo kcateke ñittsë. ¹⁰ Eta Félix tó ie' a kawö mé ttoie tã ie' tó iché:

—Ye' wä ijcher tó ká iaiaë be' dör ká i' wakpa ttë shulökwak. E' kueki ye' ttsë'ne buaë e' tsatkök be' wörki. ¹¹ Be' wák wä ijchermi tó ye' dë'röka Jerusalén Skököl dalöiök, e' ki ká de-tke dabom eyök ki böt (12). ¹² Ie'pa kë wä ye' kune yi tã ñi chök. Ie'pa kë wä ye' sune pë' shütiukka Skököl wé a, ñies judiowak ñi dapa'wo wé malepa a, ñies Jerusalén kos a. ¹³ I' kos ki ie'pa tó ye' kcateke, e' kë yërpa ie'pa a yësyësë be' a. ¹⁴ Erë ye' tó be' a ichë tó Jesús dör ñala chökke, e' ttë wa ye' tso' sa' yëpa bak ká iaiaë e'pa Këkök dalöiök. Ie'pa tó ichë tó ttë e' kë dör buaë. Erë ñies i' kos kitatbak yëkuö ki Moisés ena Skököl ttekölpa tó, e' klö'wé ye' tó. ¹⁵ Ñies ye' erblöke Skököl mik wes ie'pa es tó se' yësyësë ena se' suluë duowa e' shkerdakane. ¹⁶ E' kueki kekraë ye' e' chöke senuk buaë Skököl wöa ena sulitane wöa as kë ye' er tó ye' kkatö i' ki.

¹⁷ “Ye' mîne sené duas tajë kë dë'ia ie, e' ukuöki tã ye' dene ie ye' wakpa shua inuköl kakmuk s'siarëpa a. Ñies ye' dene iyi muk Skököl a idalöioie. ¹⁸ E' kanëuk ye' tso' Skököl wé a e' dalewa ye' sué ie'pa tó. Ye' e' batse'wétke wes sa' ttë kitule tó ichë es. Eë pë' kë ku' tajë. Kë yi shütiuka. ¹⁹ Erë judiowak welepa datse Asia,

* **24:6-7** Yëkuö kitule ká iaiaë welepa tó ttë i' ká méka ttë i' wa: Sa' ki ikiane shulë wes sa' ttë dalöiëno tó ichë es. ⁷ Erë shkëkipa wökir kibi kië Lisias, e' debitu tã iyëttsa sa' ulä a kësik wa. ⁸ Ie' tó sa' a iché tó Pablo kkatökwakpa kawötã ikkatök be' wörki.

e'pa tso' ee. E'pa éna ye' kkatok ilë ki, e' tã warma ie'pa kawötã shkökrö ie ye' kkatök. ²⁰ Ie'pa kë shkakrö, e' tã as ie' itso'rak e'pa tó ichö tó i' sulu kué ie'pa tó ye' ki mik ye' dë' e' tsatkök judiowak wökirpa wörki eta. ²¹ Erë mik ye' bak ie'pa wörki, eta ttë i' ë ye' ye' tó aneule: ‘S'duowa e' shkerkane e' klö'wëyö, e' ki a' tso' ye' kkatök i'ñe.’”

²² Jesús dör ñala chökke e' ttë jchertke buaë Félix wä. E' kueki mik i' chë Pablo tó, e' ttsëtö tã ie' kë ki ttë i' kianeia ttsë. Ie' iché ie'pa a:

—Mik comandante kië Lisias, e' de, e' wa ye' tó a' ttë shulë.

²³ Eta Félix tó capitán eköl ké Pablo wötökwane s'wöto wé a, erë ichéitö ia: —Ikkö'nú er bua' wa wes kë s'wötëule es. Kawö mú ie' a as iyamipa bitu ikané uk.

²⁴ Bökki es tã Félix debitune ilaköl kië Drusila e' tã. E' dör judiowak. Félix tó Pablo tsuk patké. Pablo tó s'kawötã erblök Jesucristo ë mik e' wä paké Félix a. E' ttsök ie' tso'. ²⁵ Erë mik Pablo tó sene yësyësë ena e' kkö'në sene sulu yöki ena s'shulir aishkuö tã e' wä paké, eta e' tó Félix tkiwéwa. Ie' tó iché Pablo a:

—Be' yúne. Mik ye' kawö kune e' wa ye' tó be' kiëne.

²⁶ Ñies Félix tó ipaneke tó Pablo mú tó inuköl watkë ia iomine bër, e' kueki ie' tó Pablo kiekerö kekraë ttök ie' tã. ²⁷ Es itka dö duas bök. E' ukuöki tã Félix kë kanëblöia s'wökirie. Ie' skéie wëm kië Porcio Festo, e' de s'wökirie. Félix atak buaë judiowak tã, e' kueki Pablo méatitö wötëule s'wöto wé a.

25

Pablo e' tsatké Festo wörki

¹ Festo demi Cesarea kanëblök s'wökirie e' ki ká de mañat tã imia Jerusalén. ² Eë tã sacerdotepa wökirpa ena judiowak wëpa kibipa, e'pa tó Pablo kkaté Festo a. ³ Ie'pa tó ikié ie' a: “Sa' kimú er bua' wa. Kawö mú Pablo

tsobitu *ie* Jerusalén.” E' dör Pablo ttowa ñala *ki*. ⁴ Erë Festo tö iüté:

—Pablo tso' Cesarea wötëulewa s'wöto wé *a*. Ee ye' mi'ke kukuie. ⁵ I sulu wamblé *ie*' tö, e' ta *as* a' wökirpa mi' ye' ta Cesarea *ie*' kkatök ee.

⁶ Festo sené Jerusalén *ká* päköl (8) *ká* dabom (10) e' ulatök ta imiane Cesarea. E' bule es ta *ie*' e' tkéka *ikula'* *ki* tté shulo wé *a*. Eta Pablo tsuk patkéitö shulè. ⁷ Mik Pablo dewa, eta judiowak datse Festo ta Jerusalén, e'pa dewa *ie*' o'mik ta ikkaté *íyi* sulué taié ese *ki*. Erë *ie*'pa *ké* *a* iwöklönuk yés tö e' dör moki. ⁸ E' ukuöki ta Pablo tté e' tsatkoie. *ie*' tö *iché* *ia*:

—Ye' *ké* wa *ì* sulu wambléne yés judiowak tté dalöieno *ki*, ñies Skököl wé *ki*, ñies Roma wökir kibi e' ta. Ekképa *ké* yéule ye' wa sulué.

⁹ Erë Festo atak buaé judiowak ta, e' kueki *ie*' tö Pablo *a* *ichaké*:

—¿Be' shkak Jerusalén *as* ye' tö be' shulö ee?

¹⁰ *ie*' tö iüté:

—Au. Ye' tso'tke Roma wökir kibi e' tté shulo wé *a*. *ie* a' kawöta ye' shulök. Be' wa ijcher buaé tö ye' *ké* wa *ì* sulu wambléule judiowak ta. ¹¹ Erë ilè sulu wambléyo, ese kué a' tö, e' *ki* ye' kawöta ttéwa, e' ta ye' ttöwa. Erë *ì* kos *ki* *ie*'pa tö ye' kcateke, e' *ké* yéne, e' ta *ké* *yi* kawöta ye' muktsa *ie*'pa ulà *a*. E' kueki ye' tö ikié tö Roma wökir kibi *as* e' wák tö ye' shulö*

¹² Eta Festo tté ipattökwakpa ta eta *ichéitö* Pablo *a*:

—Buaé be' ikiétke tö Roma wökir kibi tö be' shulö. E' kueki ye' tö be' patkekemi Roma *as* *ie*' be' shulö.

Festo tö Pablo tte paké blu' Agripa a

¹³ *Ká* tka wekké alè e' ukuöki ta blu' kié Agripa e' demi Cesarea ikutà kié Berenice e' ta Festo tkéneka *ká* wökirie e' kéwö tkö'uk. ¹⁴ *ie*'pa e' tséat *ká* taié. E' dalewa Festo tö *ì* tköke Pablo ta e' paké blu' Agripa *a*: *ie*' tö *iché* *ia*:

—*ie* wém tso' eköl méat Félix tö wötëule s'wöto wé *a*. ¹⁵ Mik ye' bak

Jerusalén, eta sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa, e'pa debitu wém e' kkatök ye' *a*. Ye' *a* ikiérakitö *as* ye' iwömüttsa ttéwa. ¹⁶ Ye' tö *ie*'pa iüté tö romawak wökirpa *ké* *yi* tteta'wa, kam *ie*' tsatkö ikkatökwakpa ta *ñi* wöshaé e' yökj. ¹⁷ E' kueki mik *ie*'pa debitu *ie*, eta *ké* ye' kawö chöone. E' bule es ta ye' e' tkéka ye' kula' *ki* tté shulo wé *a* ta wém e' tsuk patkéyo. ¹⁸ Erë mik ikkatökwakpa debitu, eta *ie*'pa *ké* wa ikkaténe *íyi* sulu *ki* wés ye' *ibikeits* es. ¹⁹ *ie*'pa tö ikkaté wés *ie*'pa Skököl dalöieke ese *ki*. Ñies wém köte'wa kié Jesús, e' ché Pablo tö tö itso' ttsé'ka, ese *é* *ki* *ie*'pa tö ikkaté. ²⁰ Ye' *ké* wa ijcher wés yö tté e' wé, e' kueki ye' tö Pablo *a* *ichaké*: “¿Be' shkak Jerusalén *as* ee be' shulir tté *i*' *ki*?” ²¹ Erë *ie*' ikié tö *as* se' wökir kibi tö ishulö. E' kueki ye' tö ikéwö mé tö *as* itkér wötëule dö mik ye' tö ipatkekemi eta.

²² Eta Agripa tö *iché* Festo *a*:

—Ye' éna wém e' ttö ttsak ñies.

Ta Festo tö iüté:

—Bule bö ittseraé.

²³ Bule es ta Agripa ena Berenice, e'pa debitu, tkawa u *a* shkörami wés kéké taié es. Ñippökwakpa wökirpa ena *ká* e' kéképa dalöiërta' taié, esepa debitu *ie*'pa ta ñies. Eta Festo tö Pablo tsuk patké ²⁴ ta *ichéitö*:

—A blu' Agripa ena kéképa ulitane tso' *ie* se' ta, *ie* wém dur eköl kié Pablo. Judiowak kos tö *ie*' kcateke ye' *a* Jerusalén ñies *ie* Cesarea. *ie*'pa *ké* shtrirta'wa ye' *a* ikiök aneule tö ikéwö müttsa ttéwa. ²⁵ Erë ye' *a* ta *ie*' *ké* wa *ì* wambléne *ì* *ki* yö ittökwá ipatkèmi. Erë *ie*' wák tö ikié *as* Roma wökir kibi tö ishulö. E' kueki ye' tö *ibikeitsbak* patkèmi ee. ²⁶ Erë *ké* *ì* kune ye' wa shtëmi yëkuö *ki* mèmi s'wökir kibi *a* ikkatoie. A Agripa, e' kueki ye' wa idebitu a' wörki, bua'ie be' wörki, *as* be' *ichakö*. Ima be' *iché*, e' ukuöki ta iyëkuö shtëmiyö. ²⁷ ¿Wés ye' tö *yi* patkemimi shulè *ké* wayéule tö *ì* *ki* ikkatërke?

* **25:11** Pablo dör romawak e' kueki *ie*' *a* kawö ta' ikiök Roma wökir kibi *a* tö e' tö ishulö. Roma wökirpa tsitsir *ké* *a* iwöklönuk.

26

Pablo e' tsatké blu' Agripa wörki

¹ E' ukuöki ta Agripa tö Pablo a iché:
—Be' ttó e' tsatkoie.

Etá Pablo ulà kéka ta ittémitke i' es:
²⁻³ “A blu' taië Agripa. Se' judiowak ser, e' jcher buaë be' wa. Nies ttè i' ki sa' ñi chöke, e' jcher buaë be' wa. E' kuëki i' ñe ta ye' ttsé'ne buaë e' tsatkök be' wörki ì kos ki judiowak tö ye' kkateke, e' yöki. Es ikiéyö be' a tö ye' ttó ttsó enaë.

⁴ “Se' wakpa kos wa ijcher buaë tö wes ye' ser ye' kaska' ena Jerusalén mik ye' bak duladula etá. ⁵ Nies ie'pa wa ijcher buaë tö kékraë ye' dör fariseowak. Ese wakpa e' tiuke Skéköl ttè dikia yësyësë se' wakpa malepa tsata. Ie'pa ki ikiane, e' ta ie'pa tö ichèmi tö mokí ye' dör fariseowak. ⁶ Skéköl kablè' se' yépa bak ká iaiaë e'pa a tö s'duowa e' shkerdakane, e' wà panekeyö mokí, e' ki ie'pa tso' ye' kkatök i' ñe ta. ⁷ Se' dör Israel aleripa e' ditséwöpa döka dabom eyök ki böl (12), e'pa tö iwà paneke nies er mokí wa. E' kuëki ie'pa tö Skéköl dalöie e' wakanewekerakitö ñië nañeë kékraë. A blu' Agripa, s'duowa shkerdakane, e' panekeyö wes se' wakpa malepa es, e' ta ì ki ie'pa tso' ye' kkatök? ⁸ Ì kuëki a' ibikeitseke tö s'duowa e' kë shkenukkane Skéköl a?

⁹ “Ye' wák bak ibikeitsök tö ye' kawöta ì kos or ye' a e' uk Jesús Nazaret wak e' ttè wöklö'woie. ¹⁰ Es ye' tö iwamblè' Jerusalén. Sacerdotepa wökirpa tö ye' a kawö me' iwambloie. S'batse'rpa taië wötè'wa ye' tö s'wöto wé a. Kë dör e' ë, nies mik ie'pa ttekerakitö, etá ye' a ta e' dör buaë. ¹¹ Taië ie'pa we'ikyö se' ñi dapa'wo wé ulitane a ie'pa koie ie'pa erblö Jesús mik e' olo'yök. Ye' kësik blè' ie'pa ki taië. Ye' tö ie'pa tötè'rö tkörö ká bár ki we'ikè.

¹² “Sacerdotepa wökirpa tö ye' a kawö me' ena ye' patké' ese wamblök Damasco, e' wakanéuk ye' mirwa.

¹³ Erë, a blu', ñala ki dibata a ta ká

jai a ye' tö ì sué bö'wöie e' tköka diwö olo tsata. Bö'wö e' olo bune ye' pamik ena imirwarak ye' ta e'pa pamik ñies. ¹⁴ Sa' kos anere jski ta ittö ttséyö e' tö iché ña hebreoie: ‘A Saulo, a Saulo, çïök be' ye' we'ikeke? Ì sulu wamblekebö ye' ki e' wa be' wák e' mukettsa we'ikè wes iyiwak kë shkak ppèsö kal wa es.’ ¹⁵ Ye' tö ie' a ichaké: ‘A Skéképa, çbe' dör yi?’ Ie' ye' iüté: ‘Ye' dör Jesús, e' we'ikekebö. ¹⁶ Erë be' e' duöka. Ye' e' kkaché be' a be' patkoie kaneblök ye' a. Ì kos suébö i' ñe ena ì kos kkacheraëyö be' a, e' pakerabö sulitane a. ¹⁷ Ye' tö be' patkeraë be' yamipa a ena pè' kë dör judiowak esepa a. Ye' tö be' tsatkeraë ie'pa ulà a. ¹⁸ Ye' tö be' patkeraë ie'pa wöa ká ñi'uk as ishkörak Skéköl ta ká ñi a, kë ku'ia klöulewa stui a Satanás ulà a; nies as inui olo'yardak iki as idörak Skéköl icha batse'r e'pa kie ierblérak ye' mik e' wa.’

¹⁹ “A blu' Agripa, ì yéne ña ká jai a e' wawéyö. ²⁰ Jesús ttè buaë tsá pakéyö Damasco wakpa a, e' ukuöki ta yö ipaké Jerusalén wakpa a nies ká malè tso' Judea e' kos wakpa a. Nies ipakéyö pè' kë dör judiowak esepa a. Ye' tö ie'pa kos patté: “A' er mane'ü Skéköl a. A' senü buaë yësyësë ikkachöie tö mokí a' er mane'wétke ie' a.” ²¹ E' kuëki se' yamipa judiowak e'pa tö ye' klö'wa Skéköl wé a ttèwa. ²² Erë dö ikké ta Skéköl tö ye' kimé, e' kuëki ye' tso'ia ie' ttè pakök sulitane a, s'dalöiërta' taië esepa a, nies se' esepa a. Ì yè'atbak Skéköl ttekölpa ena Moisés, e'pa tö tö itköraë, e' ë pakekeyö. Kë ye' wa ttè kua'ki pakane. ²³ Ie'pa tö iyè'at tö wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' kawöta ttèwa. E' ukuöki ta ie' shkerdakane kéweie sulitane yöki, ta s'tsatko ttè pakeraëitö judiowak a ena ká ulitane wakpa a. Ttè e' dör wes bö'wö es se' er ñi'woie.”

Pablo tö Agripa shkeñé erblök Jesús mik

²⁴ Es Pablo e' tsatköke e' shua Festo tö iché ie' a aneule:

—¡A Pablo, be' alineka! Be' e' yue yekkuo wa taië, e' to be' aliwëka.

²⁵ Erë ie' iüté:

—A këkëpa Festo. Ye' kë alineka. Ì chéyö e' kë dör alipa ttè, e' dör ttè moki. ²⁶ Se blu' Agripa tkër. Ie' wa ttè ikkë suule buaë. E' kueki kë ye' tkine ttök ie' wörki. Íyi ikkë kos kë wamblëne blëulewa. E' kueki ye' wa ijcher tö ie' wa íyi ikkë jcher buaë. ²⁷ A blu' taië Agripa, ye' wa ijcher buaë tö be' tö ì yë'atbak Skëköl ttekölpa tö, e' klö'wé.

²⁸ Agripa tö iüté:

—Kë be' ibikeitsök tö be' ye' kèmi e' mane'uk Cristo kléie i' ta.

²⁹ Pablo tö iché:

—I' ta ö i' ukuöki ta, erë Skëköl mú ki ikiar tö be' ena a' kos tso' i'ñe ye' ttö ttsök, e'pa mú dör wes ye' es, erë kë moulewa tabechka kicha wa wes ye' es.

³⁰⁻³¹ Eta blu' ena s'wökir kibi ena Berenice ena kos itulur ee, e'pa ulitane e' kéka míyal bánet ttök ñita Pablo tté ki. Ie'pa tö iché ñi a:

—Wëm i' kë wa ì sulu wamblëne ì ki ittèwasö, warma kë ie' kawöta wötëwa.

³² Eta Agripa tö iché Festo a:

—Wëm i' kë tö ichöpa: 'ye' patkömi Roma wökir kibi a shulè', e'ma sö iëmimi.

27

Pablo patkémirakitö Roma

¹ Mik ie'pa tö ibikeitsétke tö sa' patkekemi Italia, eta Pablo ena pë' skà tso' wötëule, e'pa méraakitö wëm eköl kiè Julio e' ulà a. Wëm e' dör ñippökwakpa eruleë kiè Emperador Icha, e' capitán. ² Eta sa' e' iéka kanò a. Kanò e' datse ká kiè Adramitio ee michoë Asia wé kanò irirke dayë kkömik ese a. Wëm kiè Aristarco, e' tso'ñak sa' ta ñies. Ie' datse Tesalónica ate Macedonia ee. ³ Bule es ta sa' demi Sidón. Julio tö Pablo sué er bua' wa. Ie' tö iémi s'yamipa serke ee, e'pa pakök as ì kiane ie' ki e' mù ie'pa tö ie' a. ⁴ Sa' e' yéttsa Sidón mir wówí, erë siwa' bitsirke darërëë wöia. E' kueki sa' míyal dayë nane kiè Chipre e' kke

wé siwa' kë bitsirku' taië e' ëka. ⁵ Sa' tkami Cilicia ena Panfilia demi Mira ate Licia ee.

⁶ Eta ee capitán tö kanò datse Alejandria, e' kué etö. E' mi'ke Italia. Ee sa' e' mane'wé kanò e' etö a ta sa' míyal. ⁷ Siwa' kueki sa' mirwa kanò ki enaë, kanè taië wa. Ká böt ö ká mañat alè eta sa' demi ká kiè Cnido wöshaë. Siwa' bitsirkeia sa' kke, e' kueki sa' tkami Salmona wöshaë ta sa' tkami dayë nane kiè Creta e' wishet.

⁸ Sa' mí kanò ki dayë kkö ë wa kanè taië wa. Eta sa' demi ká kiè Buenos Puertos (kiè e' wà kiane chè wé kanò irirke buaë), e' ate tsinet ká kiè Lasea ee.

⁹ Sa' ki kawö chó taië ta yuediö dewatke. E' këska' ta kë se' a shkanukia dayë ki dö' ì sulu tkö s'ta. E' kueki Pablo tö ipattérak:

¹⁰ —A këkëpa, yö isué tö se' mirwa i' eta ì sulu tkömi. Kanò i' ena dali i', e' weirwami, ñies dö' se' wákpa duödur.

¹¹ Erë capitán kë wa Pablo ttö iütëne. Ie' tö kanò wák ena kanò ñakökwakpa wökir, e'pa ttö iüté. ¹² Wé ie'pa kanò irine e' kë dör buaë yuediö tkö'woie. E' kueki kanò wakpa kibi-iepa tö ibikeitseke tö se' mú dömi Fenice yuediö tkö'uk ee, e' dör bua'ie. Ká e' ate dayë nane kiè Creta ee. Ee dayë ate noroeste ena sudoeste.

Siwa' bitsirke taië dayë ki

¹³ Eta siwa' datse sur kke, e' bitsinemitke bërëbërë. Ie'pa tö ibikeitsè tö se' tkömimi, e' kueki ie'pa e' yéttsa míyal Creta dayë kkö ë mik kanò ki. ¹⁴ E' ukuöki bet ta serkë bitsineka taië datse nordeste kke, e' tërke kanò mik. ¹⁵ E' tö kanò uyémi. Sa' kë a kanò wöklöneia siwa' kke. E' kueki sa' tö iémi as siwa' wa imítser sa' ta. ¹⁶ Sa' tkami dayë nane tsitsir kiè Cauda, e' tsikka, wé kë siwa' bitsirku' darërë shute ee. Sa' kaneblé darërëë, e' wa sa' tö kanóla tso' s'tsatkoie e' muéwa buaë as kë imi'a dayë a. ¹⁷ E' ukuöki ta ie'pa tö kanò kibi etö ki payuéwa buaë ttsa' wa. Ie'pa suane dö' kanò tkërka ttsa'wö tso' taië kiè Sirte, e' ki. E' kueki ie'pa tö datsi' ukuö tso' kanò shköwoie, e' iéwa dayë

a kanò wöklö'woie as imi' enaë. Ta ie'pa tö iémi as siwa' wa imi'. ¹⁸ Bule es ta siwa' bitsirkeia taië, e' kueki ie'pa tö dali damirak iwa kanò a, e' tuléttsami dayë a. ¹⁹ Böiki es ta ie'pa tö iyi taië tso' kanò shköwoie, e' kibiie tuléttsa dayë a iwákpa ulà wa. ²⁰ Ká tka taië età diwö kë wëneia bëkwö kë wëneia. Sërkë taië tërkeia sa' ki. E' kueki sa' tö ibikeitsé tö sa' duölurdaë, kë sa' tsatkërpaia.

²¹ Sa' tka ká taië kë chkaule. E' kueki Pablo e' kéka ie'pa tso' kos e' shua ta ichéitö:

—A këkëpa, a' tö ye' ttö ttsöpa, e'ma kë se' e' yënettsa Creta ena i sulu tka se' ta, e' kë bak se' ta. Nies kë se' iyi weinewa. ²² Erë i'ne ta a' er kuú. Kë yi duöpawa. Erë kanò ë weirwami. ²³ Enia nañewe Skëköl dör ye' blú dalöieke ye' tö, e' tö ibiyöchökwak patké ye' ska', ²⁴ e' tö ye' a iché: 'A Pablo, kë be' suanukia. Be' kawöta shkökrö Roma wökir kibi e' ska'. Skëköl er buaë ché be' a. E' kueki pè' kos tso' be' ta kanò a, e'pa tsatkëraëitö. ²⁵ A këkëpa, e' kueki a' er kuú. Ye' erblöke Skëköl mik. Ye' wa ijcher buaë tö i kos tköraë wes Skëköl biyöchökwak tö ye' a iché es. ²⁶ Erë siwa' tö se' patkeraë dö ká wele dayë kkömik.

²⁷ Dayë kiè Adriático e' ki sa' dami siwa' wa wi'kë io'kë. E' ki ká de domingo bötö e' nañewe ká shaböts età kanò ñakökwakpa éna iane tö sa' döketke ká sí ki. ²⁸ Ie'pa tö dayë shu ma'wé tö wekkë idir dötsa iski ta ide metro döka dabom mañayök ki teröl (36). E' ukuöki ta wi'kie iskà ma'wënerakitö ta ide metro dabom böyök ki kul (27). ²⁹ Ie'pa suane dö' ák tso' blubluë ese mik kanò tär, e' kueki tabechka tso' kanò wöklö'woie e' émirakitö tkël kanò ñakka dayë shua. Ta ikiérakitö Skëköl a tö sa' kimú ká ñirke e' dalewa. ³⁰ Erë kanò ñakökwakpa tö ibikeitsé: se' tköyalmi as se' e' tsatkö. E' kueki ie'pa tö kanóla éwami dayë a. Ie'pa e' é tö ie'pa mí tabechka tso' kanò wöklö'woie, e' ökmi kanò wökka dayë shua. ³¹ Erë i weke ie'pa tö e' biyö ché Pablo tö

ñippökwakpa a ena capitán a. Ie' tö iché:

—Ie'pa tkayal, e' ta a' kë tsatkërpa.

³² Età ñippökwakpa tö kanóla e' ttsé télor ta iémirak dayë a.

³³ Ká ñirketke età Pablo tö ie'pa ulitane a iché:

—Ilè ñú. A' tso' ipanuk tö i tkömi, e' ki domingo de bötö e' dalewa kë i ñane a' wa yës. ³⁴ A' keyö ilè ñuk. A' e' tsatkak, e' ta a' kawöta ilè ñuk. Kë a' weirpa yës. ³⁵ Pablo tté one, età pan klö'wéitö et, ta wëstela chéitö Skëköl a. Sulitane wörki iblatéitö ta ie' wák tö itsá ñé. ³⁶ Età e' tö imalepa erkiöwé ta ichkérak ñies. ³⁷ Sa' döka cien böyök ki dabom kuryök ki teröl (276) seraa. ³⁸ Ie'pa chké one kos ie'pa ki kiane ekkë ta dali eyök atë e' tuléttsarakitö dayë a as kanò at öböbla. Dali e' dör trigowö.

Kanò jchënanane

³⁹ Ká ñine ta kanò ñakökwakpa kë wa dayë kkö suule. Erë ie'pa tö isuë tö tsa'wö buaë ulat tär kanò ikloka. E' kueki ie'pa tö ibikeitsétke tö kanò ma'üsö klëka eë. ⁴⁰ Età iyi tso' kanò wöklö'woie, e' ttsé télor ie'pa tö émi dayë a. Età kaltak tso' kanò ñakoie, e' wöttsélor ie'pa tö. E' ukuöki ta datsi'kuö skëkarakitö kanò wökka ta idökemitke dayë kkömik. ⁴¹ Erë tsa'wö tkërka dayë dikia, e' ki kanò tkëne kuj. Ta kanò wökka bunewa tsa'wö a, kë yënettsaia. E' dalewa dayë tärke kanò ñakka e' tö kanò tskélor taië.

⁴² Wépa mir klöulewa e'pa kiane ñippökwakpa ki ttélur as kë itköyal ukule. ⁴³ Erë capitán éna Pablo tsatkak, e' kueki ie' kë wa ikéwö mène ittökulur. Ie' tö iché: "Wépa ukuo, e'pa e' ppölor kewe dayë a as e'pa dötsa ká sí ki. ⁴⁴ As imalepa mi' kanò tak ki." Es sa' ulitane dettsa ká sí ki buaë.

28

Pablo sené si' mañat ká kiè Malta eë

¹ Mik sa' dettsa età sa' wa ijchenewa tö ká e' kiè Malta. ² Ká e' wakpa tö sa' kiéwa buaë seraa. Kase suluë ena kali yërke, e' kueki bö' batsékarakitö taië ta sa' kiérakitö

bö' baiklök. ³ Etä Pablo tö bö' ulatska shté, e' tuleke bö' a. E' wöshäë ta tkabë sulusi e' yéttsa bö'ba yöki, e' tö Pablo kuéwa iulà kkue a, kë èwa. ⁴ Mik ká e' wakpa tö isué tö tkabë moar Pablo ulà mik, etä ichérakitö ñi a: “Wëm i' wa s'kötulewa alè. Erë dayë a itsatkëne, erë s'shulökwak tso' ká jai a e' kë wa kawö mène ia as iser.”

⁵ Erë Pablo ulà wöppé ta tkabë anewa bö' a. Kë wes Pablo dë'. ⁶ Wekkë Pablo iërkeka ö wekkë Pablo duömiwa etkëme, e' panuk ie'pa tso' seraa. Erë ie'pa tö ipané taië. Mik ie'pa tö isué tö kë i bak ie' ta, etä ie'pa ibikeitséne kuá'ki. Ie'pa tö ichémi tö Pablo dör këköl wele.

⁷ Ee tsinet ká tso', e' dör Malta wökir kibi kiè Publio, e' icha. Ie' tö sa' kiéwa ena sa' sué buaë dö ká mañat. ⁸ Ta Publio yé, e' duöke duè dalölö wa ena ishütërke taië. E' ie' teme'r. Etä Pablo míá iweblök ta ie' tö ikié S'yé a ta iulà méka iki ta ibua'wéneitö. ⁹ E' ukuöki ta imalepa kirirke tso' ká e' a, e'pa kos debitu ta ibuanerak ñies. ¹⁰ E' kueki ká e' wakpa tö iyi kakmé sa' a taië. Mik sa' mitkene kanò ki ta i kos kiane sa' ki shkoie, e' kakmé ie'pa tö sa' a.

Pablo demi Roma

¹¹ Sa' sené ká e' a si' mañat ta sa' e' iéne kanò iëtö a. Eë kanò e' tö yuëdiö tköq'. E' datse Alejandria. Kanò e' kiè ie'pa këkölpa dalöiekerakitö dör klö e'pa kiè wa. ¹² Sa' míyal kanò e' ki ká kiè Siracusa eë. Eë sa' sené ká mañat. ¹³ E' ukuöki ta sa' míyal ká kiè Regio eë. E' bule es ta sa' e' yélur Regio a. Siwa' bitsirke buaë datse sur kke, e' wa ká böt ta sa' demi Pozzuoli wé kanò irirke eë. ¹⁴ Eë sa' tö s'yamipa welepa kué. Ie'pa tö sa' ké e' tsukat ie'pa ta domingo etö. Bata ekkë ta sa' demi Roma. ¹⁵ S'yamipa tso' Roma, e'pa wa ijchertke tö sa' datse. E' kueki ie'pa de sa' ñaletsuk dö wé dali wé tso' taië kiekerakitö Apio eë. Ñies ie'pa skà de sa' ñaletsuk ká kiè S'kaporö Wé Mañat eë. Mik Pablo tö ie'pa sué ta wéstela chéitö Skököl a ta ittse'neka buaë. ¹⁶ Mik sa' demi Roma, etä Roma wökirpa tö ie' ké senuk u

etkue a ekörla, erë ishkëki méarakitö eköl Pablo kkö'nuk.

Pablo tö Jesús tté paké Roma

¹⁷ Pablo demi Roma, e' ki ká de mañat, etä ie' tö judiowak wökirpa tso' Roma, e'pa kiök patkë. Mik ie'pa e' dapa'wéka ie' ska' ta ie' tö iché iarak:

—A yamipa judiowak, kë ye' wa i sulu wamblëne se' wakpa ki. Ñies kë ye' wa i sulu wamblëne se' yépa bak ká iaiaë e'pa sene e' ki. Erë ye' tso' Jerusalén e' me'ttsarakitö Roma wakpa ulà a. ¹⁸ Roma wakpa tö ye' ichaké iskië, erë kë ie'pa wa i sulu kune ye' ki ye' ttowaie. E' kueki ie'pa éna ye' akmi. ¹⁹ Erë judiowak kë ki ikiane tö ye' èmi ie'pa tö. E' kueki ye' kawötä ikiök tö ye' patkö Roma wökir kibi a as ie' tö ye' shulö. Erë ye' kë wa i ta' se' judiowak kkatoie. ²⁰ I paneke se' dör Israel aleripa e'pa tö, e' kueki ye' tkër íe moule. Ñies e' kueki ye' tö a' kiök patké a' suojie ena ttoie a' ta.

²¹ Ie'pa tö iché ia:

—Judea wakpa kë wa yëkkuö patkëule sa' a be' choie yës. Ñies sa' yamipa datse Judea, e'pa kë wa i sulu yëule sa' a be' ki. ²² Sa' wa ijcher tö ttè pa'alí i' pakè be' tö e' cheke suluë sulitane tö ká wa'ñe. E' kueki sa' ki ikiane ttsè tö zima be' tö ibikeitseke?

²³ Ie'pa tö kawö skà mé ñi a kapakoie. Mik e' kèwö de, etä ie'pa dapaneka taië Pablo ska'. Ie' tö i blúie Skököl tso' e' tté paké bla'mi dö tsáli. I kit Moisés ena Skököl ttekölpa tö yëkkuö ki e' wa ie' tö ie'pa pablé taië as ie'pa tö iklö'ü tö Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. ²⁴ Ie'pa welepa tö tté paké Pablo tö, e' klö'wé. Erë welepa kë wa iklö'one. ²⁵ Ie'pa kë wa ibikeitse ñikkëe, e' kueki imítkerak erë Pablo tö ttè i' bata ché iarak:

—I yé' Wiköl Batse'r tö a' yépa bak iaiaë, e'pa a, itteköl bak kiè Isaías e' wa, e' dör moki. Skököl tö iché ia:

²⁶ 'Be' yú ta ichö ká i' wakpa a.

A' tö ittseraë je', erë kë a' éna iwá anuk.

A' tö iwebleraë je', erë kë a' tö isuepa.

27 Es ie'pa dör, ie'pa wökir suluë, e' kueki.

Ie'pa tö ikukuö wötéwa as kë iwattsër.

Ie'pa tö iwöbla tsimiwéwa as kë iwawër.

Ie'pa kë éna iwà anak.

Ie'pa kë shkakne ye' ska' as ye' tö ibua'üne.*

Es Isaías tö iyë'at. 28-29 A' wa ijchenú tö i' ukuöki ta Skököl tö s'tsatkè e' tté tso'tke pakè pè' kë dör judiowak esepa a. Ie'pa e' tö iklö'weraë.

30 Pablo e' tséat duas bök wa'ñe wé u patuekeitö eë. Sulitane mi'ke ie' weblök ta eë ie' tö ikiéwa. 31 Ie' tso'ie ì blúie Skököl tso' e' tté pakök ena s'wöbla'uk Sköképa Jesucristo tté wa. Kë yi wa ie' wöklöone. Kë yi wa ie' tsirione yës.

* 28:27 Isaías 6.9-10

Yëkkuö kit Pablo tö Roma wakpa a Romanos

Yi tö yëkkuö i' kit, e' wák kiè Pablo. Wëlepa tö ibikeitsè tö yëkkuö i' kit ie' tö etä ie' wák tso' Corinto. Ie' tö ikit duas dabom skeyök ki kul (57) Cristo kune'bak e' ukuöki ta. Ie' ikkeyè' tajë shkökmi Jesús mik erblökwakpa tso' Roma e'pa pakök. Erë kë ie' a kawö kune shkoie. E' kueki ie' tö yëkkuö i' kit patkëmi ie'pa a as ie'pa wa ijcher tö i' o' Jesús tö ie'pa dalërmik. Ie'pa kibiepa kë dör Israel aleripa erë Israel aleripa erblé Cristo mik esepa e' iè'wa ie'pa ta. Israel aleripa erblé Cristo mik esepa tö ibikeitsè tö ie'pa klö'bak Skëköl tö keweie e' kueki ie'pa dör ibua'ie pè' kë dör ie'pa ditséwö esepa tsata. E' kueki ie'pa kë ñi sini'kune.

E' kueki Pablo ki ikiane kkachè ie'pa a yëkkuö i' ki tö sulitane dör ñies è Skëköl wöa. Israel aleri ö kë idör ileri e' dör ñies ème. Kewe Pablo tö ie'pa a ikkaché tö sulitane tö Skëköl watë'ttsa e' kueki e' nuí tso' sulitane ki. E' ukuöki ta ie' tö ie'pa a ikkaché tö Jesús tté buaè e' è wa Skëköl tö se' tsatkëmi ñikkëè, Israel aleripa ena kë idör ileripa esepa ñies. E' kkaché ie' tö ie'pa a. Ñies Pablo tö ikkaché tö erblé Jesús mik e' wa Skëköl tö se' klö'wëmi wës pè' buaè yësyèsè es. Israel aleripa tö ibikeitsè tö Moisés tté dalöiëno e' dalöie wa Skëköl tö se' klö'wëmi wës pè' buaè yësyèsè es. Erë Pablo tö ie'pa a iché tö e' kë dör es. Se' kë a i onuk Skëköl ttsé'woie buaè as se' tsatköitö. Erë Jesús mik erblé e' wa ie' tö se' tsatkeke. Es Pablo tö ichè yëkkuö i' ki.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Ye' dör Cristo Jesús kanè méso klöule ie' ttekölpa tsá e' ekölie. Ñies ye' klöule tté buaè kkayè' Skëköl tö e' pakök.

² Ká iaiaè Skëköl kablè' tö tté buaè ñe' kkayërdaè, e' kit ittekölpa tö iyëkkuö batse'r e' ki. ³ Tté buaè

ñe', e' dör ilà Skëkëpa Jesucristo e' tté. S'ditsö wa ta ie' dör Israel blú bak kiè David e' aleri. ⁴ Erë mik ishkenekane, eta e' wa ikkayëne Wiköl Batse'r wa tö ñies ie' dör Skëköl Alà diché ta' tajë e'.

⁵ Ie' batamik Skëköl er buaè ché ye' a. Ie' ye' tkè'ka kanablök Jesucristo a ittekölpa tsá e'pa ekölie as ká wa'ñe pè' kë dör judiowak esepa kur ie' ttö iutök erblé ie' mik e' wa. ⁶ Ñies a' tso' ie'pa shua. A' klöule Jesucristo ichaie. ⁷ Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' dalër tajë Skëköl éna serke Roma e'pa a. A' klöule ie' wa s'batse'rpa kije. S'yé dör Skëköl ena Skëkëpa Jesucristo as e'pa er buaè chö ena sene bërè mù a' a.

Pablo wëstela ché Skëköl a

⁸ Kewe ye' ichè tö a' erblé Jesús mik e' tté buneka ká wa'ñe. E' kueki wëstela chekeyö Skëköl a Jesucristo ttö wa a' ulitane ki. ⁹ Skëköl a ye' kanablöke ye' er kos wa ie' alà tté buaè e' pakök, e' wák wa ijcher tö kekraè ye' er arke a' ska'. ¹⁰ Kekraè ie' a ikiekeyö tö ie' ki ikiane, e'ma as bata ekké ta ie' kawö mù ye' a shkoie a' pakök. ¹¹ Sulu ye' éna a' suak. Ye' éna a' kimak as a' er diché ki iër buaè Skëköl Wiköl wa. ¹² E' wà dör tö se' erblöke Jesús mik eköl eköl, e' wa se' ñi er diché iö buaè.

¹³ A yamipa, ye' ki ikiane tö a' wa ijcher tö tajë ye' ileritsé shkoie a' pakök, erë dö ikké ta ye' wötkërke. Ye' ki ikiane tö kanè me' Skëköl tö ye' a e' wà döttsa buaè a' shua wës ká malepa wakpa shua idë'ttsa es. ¹⁴ Ye' ittse tö ye' ki kanè tso'ia Jesús tté buaè pakök sulitane a. Kë ye' tkine tö s'dalöier ta' tajë ese idir ö s'ësepa idir ö s'yöule ö kë s'yöule idir. ¹⁵ E' kueki ñies ye' shkak Roma Jesús tté buaè pakök a' wakpa shua.

Jesús tté buaè dör Skëköl diché tajë s'tsatkoie e'

¹⁶⁻¹⁷ Jesús tté buaè e' wa Skëköl a wépa kos tö iklö'wé esepa tsatkërmi. E' kueki ye' kë jaëne tté e' ki. Tté e' pakane judiowak a kewe, e' itöki pè' kë dör judiowak esepa a. Tté e' tö ikkachè se' a tö wës Skëköl tö se'

klö'wèmi wës pè' buaë yësyësë es. Se' klö'wétö es se' erblé Jesús mik e' wa. E' è wa ie' tó se' klö'wèmi es. E' dör wës itso' kitule Skëköl yëkkuö kî es, e' tó ichè: "Yi dör yësyësë ierblö Skëköl mik e' batamik, ese serdaë."*

Sulitane kî ì sulu nuí tso' Skëköl wöa

¹⁸ Skëköl tso' ká jaì a, e' tso' wépa tó ì sulu wambléta' ena kë ser yësyësë esepa we'ikök. E' wa ie' tso' ikësik kkachök. Ì sulu kos wambleke ie'pa tó, ese tó ie' ttè moki e' wöklö'weke. ¹⁹ Kos s'èna iane tó wës ie' dör, e' kkayë' ie' wák tó ie'pa a, e' kuekî buaë ie'pa wä ijcher. ²⁰ Kewe ta' ie' tó ká i' yö'at, e'tami sulitane wä ijcher tó wës ie' dör. Ie' kë wërta' erè ì kos yö'itö e' wa iwënewa buaë tó ie' dör Skëköl, ñies tó ie' diché kë erta'wa. E' kuekî kë ie'pa a iyënuke tó kë sa' wä ijcher. ²¹ Erè ie'pa wä ijcher buaë tó ie' tso'tke, erè ie'pa kë wä ikikaneka wës ikawöta kikëka es. Ñies ie'pa kë wä wëstela yëne ie' a. E' skéie ì bikeitseke ie'pa tó ese kë wä ta'. Ie'pa erbiköke kos ese dör sulu ème. ²² Ie'pa e' chö tó ie'pa wä íyi kos ese jcher buaë, ñermata ie'pa ianewa kë kabikeitsöta'. ²³ Ie' olo ta' taië kë erta'wa, e' kë dalöiëne' ie'pa wä. E' skéie ie'pa tó s'duöta'wä ese diököl dalöieke. Dö kal ö ák yöüle dùie ö bakaie ö talokie ese dalöiekerakitö ie' skéie.

²⁴ E' kuekî Skëköl tó ie'pa émi e' ia'ukka sené sulusi wa wës ie'pa kî ikiane es. Es ie'pa ñi dalösewéwä íyi s'jaëwè taië ese wa. ²⁵ Ie' ttè mokië e' olo'yéraitö, e' skéie kache ttè è klö'wekerakitö. Íyi yö'at ie' tó ese è dalöiekerakitö skëkölíe, kë dör ie' wák dalöie. Ie' è kî kikëka mène buaë këkraë. Es e' idir.

²⁶ E' kuekî Skëköl tó ie'pa émi e' ya'uk wës ie'pa er sulu kî ikiane es. Dö alakölpä e' mane'wéttsa kë senakiä wépa ta' wës imeneat es. Ie'pa senéka ñita iwakpa è. ²⁷ Es ñies wépa kë senakiä alakölpä ta. Ie'pa e' mane'wéttsa. Suluë ie'pa éna

senakka iwákpa è ñita. E' dör jaë taië. Ie'pa e' ya'u sulu es, e' nuí kî iwákpa weirke siarè wës ikiane we'ikè es.

²⁸ Ie'pa kë éna Skëköl bikeitsak, e' kuekî ie' tó ie'pa émi ì suluë e' è bikeitsök as ì kë wamblök s'kàne ese wamblörakitö. ²⁹ Es ie'pa er sulunewa da'aie. Ì sulu kos e' wambleke ie'pa tó taië. Ie'pa wöttsérke taië. Ie'pa e' wamblöke suluë. Ie'pa ukyërke imalepa ta. Ie'pa s'ttekewa ena ñi wöñakköke suluë ena s'kitö'weke taië. Këkraë ie'pa er me'rie ì sulu è kî. Ie'pa biyöblöke ñi kî. ³⁰ Ie'pa tó s'malepa cheke suluë. Sulu ie'pa éna Skëköl ar. Ie'pa e' kkeökeka taië e' ttsökeka taië ena kë tkirku' imalepa kî. Íyi sulusi bikeitseke ie'pa wákpa tó, ese wamblekerakitö. Ie'pa kë tó imi ena iyè ttö dalöieta'. ³¹ Ì dör buaë e' kë ane ie'pa éna. Ì uk ie'pa kablé e' kë wawéta'itö. Ie'pa kë éna yi dalërta'. Kë yi suéta' er siarè wa. ³² Erè ie'pa wä ijcher buaë tó Skëköl ttè dalöiëno tó ichè tó wépa tó íyi ekké wambleke esepa kî duéwä kiane, erè ie'pa tó iwamblekeia. E' kîie ta' ie'pa wa buaë iwër tó s'malepa tó iwamblé.

2

Skëköl tó sulitane shuleraë ñikkë

¹ A' isie* tó pè' chéyö ñe'sepa kichatekettsa, esepa kë a ì yënuke e' tsatkoie Skëköl wörki. Ì sulu kos wambleke ie'pa tó ese wambleke a' tó ñies. E' kuekî mik a' tó ie'pa kichatéttsa, eta' e' wa a' wákpa tso' e' kichatöktsa. E' kuekî kë a' a e' tsatkënuke. ² Se' wä ijcher tó Skëköl tó s'shulè yësyësë, e' tó se' e' wamblö sulu es esepa kos kichaterattsa. ³ A' tó ì sulu wamblé wës wépa kichatéttsa a' tó es, e' ta' wës a' ibikeitsëmi tó Skëköl kë tó a' kichatepattsa ñies? ⁴ A' tó ibikeitseke es, e' ta' e' wa ie' er buaë se' ta, e' watöktsa a' tso'. Ie' tó se' anewëkeia taië, ie' kë tó se' we'ikè bet. Ie' er buaë a' ta, e' tó a' dalé'ttsekeia buaë, e' wa ie' tso' a'

* **1:16-17** Habacuc 2.4

* **2:1** Versículo i' a Pablo ttökemi judiowak ta. E' wënewa bua'ie verículo 12 ena itökí itso' e' kî.

ulaiök as a' er mane'ù ie' a, ze' kē jcher a' wa? ⁵ Erē a' er darērēē. A' kē ēna er mane'wak ie' a, e' nuī ki a' tso' Skēköl kēsik e' kī kiök e' ki. Mik ie' s'shuleraē e' kēwō de etā ie' tō s'shuleraē yēsēsē. ⁶⁻¹¹ Sulitane dör ñies ēme ie' a, e' kuēki ie' tō iské meraē eköl eköl a wes s'ser es. Wēpa e' chōke kekraē i buaē uk, tso' ilo ena ikikēka ena sene michoē yulök, esepa ulā a sene michoē dōraē. Erē wēpa tkirke iwák ē ki, e' wamblō sulu, kē tō ie' ttē mokī dalōiē, esepa we'ikeraētō kēsik wa da'a. Wēpa e' wamblō suluē esepa kos weirdaē siarē kewe judiowak e' ukuōki tā sulitane, e' dalērdarak imik tajē. Erē wēpa serke yēsēsē esepa kos a ilo ena ikikēka ena sene bērē e' merdaē tajē kewe judiowak a e' ukuōki tā sulitane a.

¹² Pē' kē dör judiowak esepa kē ku' Moisés ttē dalōiēno e' dikia. Ie'pa tō i sulu wamblē, e' tā iweirdaē siarē erē ie'pa kē shulirpa ttē ñe' wa. Erē judiowak tso' ttē e' dikia, e'pa tō i suluē wamblē e' tā ttē e' wa ie'pa shulirdaē. ¹³ Wēpa tō ttē dalōiēno e' ttsé, e' ē kuēki ie'pa kē klō'wēpa Skēköl tō wes pē' buaē yēsēsē es. E' skéie wēpa tō ttē e' wā dalōiē esepa klō'weraētō es. ¹⁴⁻¹⁵ Pē' kē dör judiowak esepa kē wā Skēköl ttē dalōiēno kit Moisés tō yēkkuō ki e' jcher. Erē mik ie'pa tō ttē ñe' wā dalōiē iwákpa wā ijcher e' kuēki, etā e' wa iwēnewā tō ttē dalōiēno tso' ie'pa er a. Ttē e' dikia ie'pa tso'. Ttē e' ē wa ie'pa er tō ie'pa a icheke tō i dör buaē i dör suluē. Ttē e' wa mikle tā ie'pa er tō ie'pa kcateke, mikle tā ie'pa tsatkeke. Ttē e' wa ie'pa shulirdaē. ¹⁶ E' tkōraē aishkuō tā mik Skēköl tō i kos tso' blēulewā se' er a e' shuleraē Cristo Jesús batamik etā, wes ttē buaē pakekeyō e' tō ichē es.

¹⁷ Erē a' wēpa dör judiowak, esepa erblōke Moisés ttē dalōiēno e' mik. A' e' ttsōka tō a' dör Skēköl icha. ¹⁸ I kiane ie' ki ese jcher buaē a' wā. A' yöule buaē ie' ttē wa, e' kuēki i dör ibua'ie e' shukitmi a' a wē. ¹⁹ A' ibikeitseke tō o'ka pautmi a' a buaē.

E' dör wes s'wōbla kē wawēr esepa ulaiē es ö wes se' tso' stui a esepa a bö'wō kkachē es. ²⁰ A' wā ttē dalōiēno tso', e' dör ttē mokī ena íyi jcher tajē e' ttē. E' kuēki a' ibikeitseke tō a' a se' kam yör esepa yörmī ena wēpa kē wā i jcher esepa wōblarmi. ²¹ E' dör es, e' tā z wes a' kē e' wōbla'ù? A' tō s'patteke tō kē s'kàne akblök tā z wes a' akblōke? ²² A' icheke tō kē s'kawōta s'senewabak dalōseukwā tā z wes a' tō idalōsewēke? Íyi diököl tso' dalōiē e' ar suluē a' ēna tā z wes íyi tso' iwé a' e' ekibleke a' tō? ²³ Ttē dalōiēno meneat a' a, e' wa a' e' ttsōka tajē tā z wes a' kē tō idalōiē? E' wa a' tō ie' dalōsewēwa. ²⁴ Wēe' Skēköl yēkkuō tō ichē: “Pē' kē dör judiowak, esepa tō Skēköl cheke suluē a' ukuōmik.”†

²⁵ Mokī wēpa tō Moisés ttē dalōiēno e' iuteke, esepa a itóttola kkuölit tēule tsir e' dör buaē. Erē yi kē tō iiutē, esepa a kē idör lie bua', e' dör wes kē s'wakyöule es. ²⁶⁻²⁹ z Wēpa dör judiowak chōkle? E' kē dör iditsēwō ē wa. E' kē dör iwakyöule iyese alē ki e' wa. Judiowak chōkle e' dör wēpa er yēsēsē Skēköl wōa esepa, e' dör wes ie'pa wakyöule ier a es. E' kē onuk ttē dalōiēno e' a. E' ormi Wiköl Batse'r ē a. Esepa wēr buaē Skēköl wa, kē dör s'ditsō wa. E' kuēki pē' kē dör judiowak, kē wakyöule, kē wā Moisés ttē dalōiēno e' ku', esepa tō idalōiē buaē, e' tā ie'pa sueraē Skēköl tō wes judiowak wakyöule es erē kē iwakyöule mokī. Pē' tō ttē dalōiēno e' dalōiē, erē kē iwakyöule ichkà ki, esepa tō judiowak kē tō iiutē esepa kkateraē iki aishkuō tā, erē iwakyöule ena ttē dalōiēno tso' iwā.

3

¹ Yile tō ichakēmi: “E' dör es, e' tā z lie bua' idir tō se' dör judiowak? Se' tottola kkuölit tēule tsir z lie bua' e' dör?” ² Ye' iiutē tō e' dör buaē shute ena iwā dör tajē. I bua'ie dör tō Skēköl tō ittē me'atbak judiowak ulā a. ³ Yēne tō ie'pa wēpa tō ttē ñe' dalōsewēwā, erē e' ē kuēki z ichēmiso tō Skēköl kē ttō mokīe? ⁴ Au, kē idör

† 2:24 Isaías 52.5; Ezequiel 36.22

es. Erë sulitane kachömi suluë, erë ie' ttö mokië kekraë. E' dör wes itso' kitule ie' yëkkuö k_i es, e' tö ie' chë i' es: "Sulitane isueraë tö be' ttö mokië. Be' ttë shulirmi, e' ta be' e' alörakā be' kkatökwakpa k_i."*

Es Skëköl yëkkuö tö ichè.

⁵ Pë' welepa kë wā ijcher yësyësë, esepa tö icheke tö s'ser suluë, e' wa ik_i wënewā bua'ie tö Skëköl dör yësyësë sulitane tsata. E' kuek_i ie'pa tö icheke tö e' nu_i k_i s'we'ikéitö, e' kë dör yësyësë. ¿Es idir? ⁶ Au, kë idör es. Skëköl chöpa kë dör yësyësë, e' ma ¿wes ie' a sulitane shulirmi yësyësë?

⁷ Es yile tö ichakëmi: "Ye' kache wa Skëköl ttö mokië e' k_ikarkeka tajë, e' ta ¿i kuek_i e' nu_i k_i ye' k_iatekeiaitö?"

⁸ E' chöpa es, e' ma sô ichëmi tö "i sulu k_i wamblösö as e' wa i buaë k_i dö tajë." Welepa tö icheke tö ttë ese wa ye' tö s'wöbla'weke. Ie'pa éna ye' wöakwa, e' kuek_i ie'pa tö ye' cheke sulu es. Erë ie'pa esepa kichatëttsa kiane.

Kë yi dör yësyësë Skëköl wöa

⁹ E' ma ¿i chëmisö? Sa' dör judiowak ¿esepa dör buaë sulitane tsata? Au, kë idör es. Ikkachétkeyö a' a tö sulitane, judiowak ena wépa kë dör judiowak, esepa kos tso' sene sulu dik_ia. ¹⁰ E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuö k_i es, e' tö ichè:

"iKë yi ku' eköl wë'ia dör yësyësë Skëköl wöa!

¹¹ I dör buaë Skëköl a ese kë ane yi éna yës.

Kë yi ku' Skëköl yulök.

¹² Sulitane ts_i tröuke ie' yök_i;

Ie'pa er sulunewā suluë.

Kë yi ku' eköl wë'ia i buaë ese uk.†

¹³ Ie'pa ttö suluë, e' dör wes s'nu kélkuö kköppëe alar suluë es.

Ie'pa kkö k_i s'kitö'wë me'rie.‡

Ie'pa kapakö e' dör wes tkabë ichök kapöli es.§

¹⁴ Ie'pa tso'ie alibchök s'malepa k_i kësik wa.*

¹⁵ Ie'pa er me'rie s'ttewā ë k_i.

¹⁶ Wë ie'pa dami ee s'we'ikë ena s'eriawë siarë ese mekearakitö.

¹⁷ Sene bërë ñalé e' kë suule ie'pa wā.†

¹⁸ Skëköl dalöie e' kë eri ta' ie'pa wā yës."‡

Es Skëköl yëkkuö tö ichè.

¹⁹ Se' wā ijcher tö i kos chë Skëköl ttë dalöieno tö, e' chëtö wépa tso' idik_ia, esepa a. Ttë e' wa sulitane siwa'blöwekewa Skëköl tö. Ñies ttë e' tö ikkacheke tö sulitane k_i nu_i tso' ie' wöa. ²⁰ Ttë dalöieno e' dör ikkache se' a tö se' dör i sulu wamblökwakpa. E' kuek_i kë yi a iyënucca: "ttë dalöieno iutéyö seraä, e' kuek_i Skëköl kawöta ichök tö ye' dör pë' buaë yësyësë."

Wes Skëköl tö se' klö'wëmi wes pë' buaë yësyësë es

(3.21-31)

²¹⁻²³ Erë i'ñe ta Skëköl tö se' a ikkachétke tö wes ie' tö se' klö'wëmi wes pë' buaë yësyësë es. E' kë dör ttë dalöieno iutésö e' wa. E' dör se' erblé Jesucristo mik e' wa. Wépa kos erblé ie' mik, esepa klö'wé Skëköl tö wes pë' buaë yësyësë es. Ñies Skëköl yëkkuö kos e' tö isini'kué tö mok_i idir. Sulitane dör i sulu wamblökwak. Kë se' serku' buaë yësyësë wes Skëköl olo ta' tajë e' ser es. E' kuek_i sulitane dör ñies ie' wöa. ²⁴ Erë Cristo Jesús tö se' yé'ttsa i sulu ulā a. E' wa Skëköl tö se' klö'wé wes pë' buaë yësyësë es. E' kë k_i se' ñarku', e' dör éme. Es ie' er buaë ché se' a. ²⁵ Ie' tö Jesucristo me'ttsa ttewā se' skéie e' pé tene tajë se' nu_i olo'yoie. E' de se' ulā a se' erblé Jesús mik e' wa. E' wa ie' tö ikkaché tö ie' dör yësyësë. Ká iaiaë ie' tö sene suluë dalë'ttsë'bitu enaë. ²⁶ E' kéwö ska' ta ie' kë wā se' weine wes s'kawöta weinuk es. Erë se' nu_i patone Jesucristo weine e' wa. E' wa Skëköl tso' ikkachök i'ñe ta tö ie' dör yësyësë. Ñies ie' tso' ikkachök tö wes ie' tö wépa erblé Jesús mik esepa klö'wëmi wes pë' buaë yësyësë es.

²⁷ E' dör es, e' ta ¿i wa se' e' ttsökami Skëköl wöa? iKë i wa! Se' erblé Jesús

* 3:4 Salmo 51.4 † 3:12 Salmo 14.1-3; 53.1-3 ‡ 3:13 Salmo 5.9 § 3:13 Salmo 140.3 * 3:14 Salmo 10.7 † 3:17 Isaías 59.7-8 ‡ 3:18 Salmo 36.1

mik, e' kueki ie' tō se' klō'wé wēs pē' buaē yēsyesē es. Kē idōr ttē dalōiēno iūtēsō e' kueki. E' kueki kē se' a e' ttsēnukka ì wa yēs. ²⁸ Es se' tō ibata chéat tō Skēkōl tō se' klō'wé wēs pē' buaē yēsyesē es se' erblé Jesús mik e' kueki. Kē idōr ttē dalōiēno e' iūtēsō e' kueki.

²⁹ Erē ¿Skēkōl dōr judiowak ē Kēkōl? ¿Ie' kē dōr pē' malepa Kēkōl? Tō, ie' dōr pē' kē dōr judiowak esepa Kēkōl ñies. ³⁰ Ie' dōr ekōl ěme. Wépa erblé Jesús mik esepa klō'wéitō wēs pē' buaē yēsyesē es. Kē ie' tkine tō judiowak idir ō kē idir judiowak. ³¹ Se' tsatkērmi se' erblé Jesús mik e' wa, eta ¿sō ichēmi tō Moisés ttē dalōiēno e' kē diché ta'ia? ¡Au, e' kē dōr es! E' skéie se' tō ikī ché mokī tō idiché tso'ia iwák es.

4

Abraham erblé Skēkōl mik

¹ Eta sa' judiowak yē bak kiē Abraham, ¿ima e' chēmisō? ¿Ijchenewa ie' wa erblé Skēkōl mik e' wa? ²⁻³ Skēkōl tō Abraham klō'úpa wēs pē' buaē yēsyesē es ì buaē wéitō e' kueki, e'ma buaē ie' a e' ttsērmika. Erē Skēkōl yēkkuō tō ichē: “Abraham erblé Skēkōl mik, e' kueki iklō'wéitō wēs pē' buaē yēsyesē es.”* E' kueki ie' kē a e' ttsēnukka yēs Skēkōl wōa. ⁴ E' dōr wēs s'kanēblétke ese patuē es, e' kē dōr kakmeule. E' dōr ikanebletke e' ské. ⁵ Erē yile erblé Skēkōl tō s'sulusipa klō'wēmi wēs pē' buaē yēsyesē es e' mik, e' ta' ese klō'wēraē Skēkōl tō es, erē kē iwā ì buaē one e' tsatkoie. ⁶ Ñies e' sini'ku' David tō. Ie' iché tō ayēcha buaē wé klō'wé Skēkōl tō wēs pē' buaē yēsyesē es, kē dōr ì buaē wéitō e' kueki. ⁷ Ie' tō iyē':

“Wépa kī inuì olo'yé Skēkōl tō ena itkōwéē ikī, jayēcha buaē esepa!

⁸ Wépa kē chakepaia Skēkōl tō inuì kī, jayēcha buaē esepa!”†

Es itso' kitule.

⁹ Ye' ichakē tō wépa yē' David tō ayēcha buaē ¿esepa dōr wépa

wakyōule itóttola kkuōlit tēule tsir e' wa esepa ē? Au. Ñies ie'pa dōr wépa kē wakyōule esepa. Ye' ichétke tō Abraham erblé Skēkōl mik, e' kueki iklō'itō wēs pē' buaē yēsyesē es. ¹⁰ Erē ¿mik Skēkōl tō iklō' es? ¿E' dōr iwakyōne e' ukuōki ō e' yōki? Kē idōr e' ukuōki, e' dōr e' yōki. ¹¹ Ie' tō iklō'wé es ierblé imik e' kueki. E' ukuōki ta' ie' kēitō e' wakyuōk iwā kkachōie tō iklō'wéitō wēs pē' buaē yēsyesē es. Es ie' de wépa erblé Skēkōl mik erē kē iwakyōule, esepa kōs yē tsawēie. Es ie'pa kōs klō'wé Skēkōl tō wēs pē' buaē yēsyesē es. ¹² Ñies ie' dōr wépa wakyōule ena ierblō Skēkōl mik wēs ie' es kam iwakyuō e' yōki, esepa kōs yē.

Skēkōl tō ttē me' Abraham a

¹³ Skēkōl kablē' Abraham a ttē i' wa: “Ye' tō ká ulitane meraē be' a ena be' aleripa a.” Erē ie' kē wā imēne Abraham a ttē dalōiēno e' iūtē wa. Iméitō ia' ierblé imik e' wa. E' wa Abraham klōne wēs pē' buaē yēsyesē es. ¹⁴⁻¹⁵ Mik Skēkōl ttē dalōiēno dalōsewéwasō, eta e' nuí kī se' we'ikeraeitō. Erē ttē ñe' kē kunúpa, e'ma kē ì ta' dalōsewēwā. E' kueki ì uk Skēkōl kablē' Abraham a e' wā mú dō wépa tō ttē dalōiēno e' wā iūtē esepa a, e'ma erblé Skēkōl mik ena ie' kablē' Abraham a e' kē dōr iē bua'.

¹⁶ E' kueki ì uk Skēkōl kablē' Abraham a, e' wawéitō ěme wēs iyi kakmeule es ie' erblé imik e' wa. Ie' tō iwé es er buaē choie sulitane a as iwā dō Abraham aleripa ulitane ulā a. E' wā dōr tō ì yēne Abraham a, e' kē dōr wépa tso' ttē dalōiēno dikia esepa ē a. Ñies e' dōr wépa kōs erblé Skēkōl mik wēs Abraham es esepa a. Es Abraham de se' ulitane erblé Skēkōl mik esepa yēie. ¹⁷ E' dōr wēs itso' kitule Skēkōl yēkkuō kī es. E' kī Skēkōl tō iché Abraham a: “Ye' tō be' tkéka ká taiē wakpa yēie.”‡ Skēkōl dōr s'duowā shké'ukkanewak e'. Ì kē ku' e' yuēmiitō ittō ē wa. Skēkōl e' mik Abraham erblé.

* 4:2-3 Génesis 15.6 † 4:8 Salmo 32.1-2 ‡ 4:17 Génesis 17.5

18 Ì yè' Skèköl tò Abraham a wësua kë iwà tköpa suë. Erë Abraham tò iklö'wé mokië ta iwà panéitö. E' kueki ie' de ká kua'ki taië e' wakpa yéie wës ie' a iyënebake es. Skèköl tò ie' a iyë': "Be' aleripa alördaë taië." § 19 Tsir eta ie' ki duas de cien eyök (100). Ie' wa ijcher tò ie' ena ilaköl Sara dewatke këkëpa alula kë döpaia aläë. Erë erblé Skèköl mik e' kë olo'yane ie' wa yës. 20 Ie' kë wa ibikeitseka bötböt. Skèköl kablé' ie' a e' kë bikeitse ie' wa tò kë iwà tköpa. E' skéie ie' kí erblé Skèköl mik ta ikikékaitö. 21 Ie' tò iklö'wé mokië tò Skèköl wa diché tso' i uk ie' kablé' ese woie. 22 E' kueki Skèköl tò iklö'wé wës pè' buaë yësyësë es.

23 "Skèköl tò iklö'wé wës pè' buaë yësyësë es." Ttè e' kë kiteat yëkuö ki Abraham ë a. 24 Nies ikiteat se' a. Skèköl tò Skèkëpa Jesús shkeo'kane e' mik se' erblé, e' ta ñies ie' tò se' klö'weraë wës pè' buaë yësyësë es. 25 Jesús wömenettsa ttèwa se' nuí ki, e' ukuöki ta ishkeo'kaneitö as se' klör wës pè' buaë yësyësë es.

5

Skèköl er buanene se' ki

1 Se' erblé Jesucristo mik e' wa Skèköl tò se' klö'wé wës pè' buaë yësyësë es. E' kueki i'ñe ta ie' er buanene se' ki Skèkëpa Jesucristo batamik. 2 Jesucristo batamik ie' er buaë ché se' a, se' erblé ie' mik e' wa. Ie' er buaë chö se' a, e' a se' e' tkéwa darërë. Se' wa ijcher tò se' dörami ie' ska'olo ta taië ie' ta ñita. E' wà paneke se' tò kröröë, e' tò se' ttsë'weke buaë. 3 Erë kë dör e' ë, ñies se' ttsë'rke buaë mik se' weirke eta. E' wà dör tò se' wa ijcher tò mik se' weirke, eta e' tò se' kí diché ieke idalé'ttsök er bua' wa. 4 Ì kos dalé'ttsésö er bua' wa e' wër buaë Skèköl wa. Se' wër buaë ie' wa, e' ta e' tò se' ké iwà kí panuk kröröë. E' kueki se' ttsë'rke buaë se' weirke e' shua. 5 Wiköl Batse'r mène se' a e' tò se' a ikkacheke tò Skèköl éna se' dalër taië, e' kueki ipané ñe' e' kë tò se' eriawepa.

6 Mik Skèköl tò ikéwö me' e' de, eta Cristo kötëwa se' nuí skéie se' tso'ia kë a e' tsatkër e' dalewa. 7 Darërë idir se' a e' muktsa ttèwa o'ka skéie, erë imú dör pè' buaë yësyësë ese. Isalema yile e' mumittsa ttèwa pè' buaë shute ese skéie. 8 Erë Cristo e' me'ttsa ttèwa se' skéie, se' bakia e' wamblök suluë e' dalewa. E' tò se' a ikkacheke tò kos Skèköl éna se' dalër. 9 Ie' kötëwa ipé tène taië e' wa Skèköl tò se' klö'wé wës pè' buaë yësyësë es. E' yita buaë ie' wa se' tsatkërdaë Skèköl késik yöki. 10 Mik se' bak Skèköl bolökpaie, eta ie' wák tò ier bua'wéne se' ki ilà ttèwa e' batamik. Erë i'ñe ta ie' er buanene se' ki, e' yita buaë se' tsatkërdaë Cristo tso'ne ttsë'ka e' diché wa. 11 Erë kë dör e' ë. Skèkëpa Jesucristo batamik Skèköl er buanene se' ki, e' kueki se' ttsë'rke buaë ie' batamik.

Adán ena Cristo

12 Wëm tsá yöne kiè Adán, e' wa sene sulu tsá dë'bitu ká i' a. Ie' dör sultane yéie. E' kueki mik ie' tò i sulu tsá wamblé', eta e' dör wës sultane tò iwamblé' ie' ta ñita es. E' tò sultane wöme'ttsa i sulu wamblök ena e' nuí ki duökwa. E' kueki duëwa de sultane ki. 13 Kam ttè dalöiëno mer Moisés a, e' yöki i sulu wamblënemibak je'. Erë e' kéwö ska' ta ttè dalöiëno kë ta', e' kueki kë yi kkatëne inuú ki. 14 Erë Adán kéwö ska' dö Moisés kéwö ska' sultane blërke. Nies wépa kë wa Skèköl ttö dalöseonewa wës Adán es, esepa blërulune. Ie' dör wëm eköl doia ie' itöki e' klíla.

15 Ì sulu wamblé' Adán tò ena i buaë o' Skèköl tò se' a e' dör kua'ki. Adán tò i sulu wamblé', e' kueki taië s'blërulune. Erë wëm eköl skà, e' dör Jesucristo, e' batamik Skèköl er buaë ché se' a éme kë tuë ta'. E' dör buaë ichökle, e' wa s'tsatkërke taië. 16 Adán tò i sulu wamblé' etökicha éme, e' nuí ki sultane kichaté'ttsa Skèköl tò. Erë Skèköl er buaë ché se' a, e' kueki ie' tò se' klö'wé wës pè' buaë yësyësë es, erë se' tò i sulu wambléke taië. E' kueki i buaë o' ie' tò se' a, e' kë dör wës i sulu wamblé' Adán tò es. 17 Es

wëm eköl ë tö ì sulu wamblë', e' wa duèwà e' aléka sulitane ki. E' yita ì o' Jesucristo tö, e' wa wépa a Skëköl er buaë ché klö'wéitö wës pë' buaë yësyësë es, esepa kos ulà a sene pa'ali doraë ta ie'pa e' alöraka ie' ta ñita. E' dör tajë tköka ì wamblé Adán tö e' tsata.

18 Ì sulu wamblé Adán tö etökicha, e' wa sulitane kichatënettsa. Erë ì yësyësë wé Jesucristo tö etökicha, e' wa sulitane klörmi wës pë' buaë yësyësë es as iser michoë. 19 Adán tö Skëköl ttö tsá dalöseowà e' wa sulitane wömenettsa ì sulu wamblök. Erë Jesucristo tö Skëköl ttö dalöié, e' wa se' tajë klördaë wës pë' buaë yësyësë es.

20 Skëköl tö ttè dalöiëno mé se' a as ì sulu wamblekesö kos e' jcherwà se' wà yësyësë tö e' dör suluë. Erë mik ijchenewà se' wà, eta se' éna iwà armi bua'ie tö kos Skëköl er buaë ché se' a. E' dör tajë ì sulu kos wamblekesö e' tsata. 21 Mik se' bak klöulewà duèwà ulà a, eta sene sulu e' ali'ka se' ki. Erë Skëköl er buaë ché se' a, e' dikia se' tso' i'ñe ta wës se' bak kuaë sene sulu dikia es. Ie' er buaë ché se' a Skëkëpa Jesucristo batamik, e' wa se' klö'wéitö wës pë' buaë yësyësë es ta sene michoë méitö se' a.

6

Se' dör wës s'duulewà es sene sulu yöki

1 E' dör es e'ma ¿ima sö ichèmi? ¿Ì sulu kí wambléiasö as Skëköl er buaë kí chö se' a tajë shütë? 2 Au, e' kë dör es. Se' dör wës s'duulewà es sene sulu yöki. ¿Wës ì sulu wamblèmiiasö? 3 ¿A' kë wà ijcher tö se' wösune e' tö iwà kkacheke tö se' batsulewà Cristo Jesús mik? E' dör wës se' ttèwàñak ie' ta es. 4 Se' wösune e' wà kiane chè tö se' töbinewà ie' ta. E' dör es as se' serne kua'ki wës Cristo shkenekane S'yé olo ta' tajë e' wa e' ser es.

5 Se' batsulewà ie' mik ie' dunewà eerö, es ñies se' shkerdakane wës ie' shkenekane es. 6-7 Se' wà ijcher tö s'duulewà kë ku'ia ì sulu wamblök. Es ñies wës se' dör kuaë e' dunewà

Cristo ta wötëulewà krus mik. E' tka es as s'wák dër suluë e' diché erwa ta s'tkõshkar sene sulu ulà a kë ku'ia klöulewà. 8-9 Se' wà ijcher tö Cristo shkenekane, e' kueki ie' kë duöpawane. Duewà kë e' alöpakaia ie' ki. E' kueki se' duulewatke ie' ta, e' ta se' tö iklö'wé mokië tö se' serdane ie' ta. 10 Mik ie' kötwa, eta ikötwa etökicha ème se' nuì ki, kë iskà duöpawaiane. Erë ishkenekane serkene Skëköl a. 11 Es ñies a' e' ttsó mokië tö a' duulewà sene sulu yöki, erë a' tso' ttsé'ka senoie yësyësë Skëköl a' a' batsulewà Cristo Jesús mik e' wa.

12 E' kueki kë a' kawö mukia sene sulu a as kë ie' alöka a' ki ta ì sulu kos wamblak a' éna ese wamblè a' tö. 13 Kë a' e' muktsaia sene sulu ulà a as e' kë tö a' klö'uwa ì sulu wambloie. E' skéie a' e' múttsa Skëköl a wës s'duulewà shkenekane es. A' e' múttsa wa'ñe Skëköl a senuk yësyësë. 14 A' kë ku'ia Moisés ttè dalöiëno dikia. A' tso' Skëköl er buaë chöke se' a e' dikia. E' kueki a' e' múttsa senuk yësyësë ta es sene sulu kë e' alöpaka a' ki.

Skawõtq senuk buaë yësyësë Skëköl a

15 E' dör es, e' ta ¿ima sö ichèmi? Se' kë ku'ia ttè dalöiëno e' dikia. Se' tso' Skëköl er buaë chö se' a e' dikia. E'ma e' kueki ¿ì sulu wamblösö? Au, kë idör es. 16 A' wà ijcher buaë tö yi ttö iutekesö, ese ulà a se' tso' klöulewà wës s'klöulewà kanè mésoie tso' iwökir ulà a es. Es sene sulu ttö iutekesö, e' ta e' ulà a se' tso' klöulewà wës kanè méso es ta e' nuí ki se' duöralur weir michoë. Erë Skëköl ttö iutekesö, e' ta e' ulà a se' tso' ta e' wa se' serdaë yësyësë. 17 A' bak klöulewà sene sulu ulà a wës kanè méso es. Erë wéstela Skëköl a tö i'ñe ta ttè buaë pakane a' a e' iuté a' tö er moki wa. 18 Es a' yëulettsatke sene sulu ulà a ta i'ñe ta a' de sene yësyësë e' ulà a. 19 (A' ià katötö Skëköl ttè a, e' kueki ttè i' kleekeyö a' a kanè méso ttè wa.) Kenet a' e' me'ttsa e' ia'ukka sene sulusi wa ena ì sulu è kí wamblök. Erë e' sù i'ñe ta a' e' múttsa senuk yësyësë as a' ser batse'r.

20 Mik a' bakia klöulewa sene sulu ulà a, eta kë a' tkine sene yësyësë ki. 21 E' wa çì bua' dè' a' ulà a? E' ulà a a' mìnè duökulur weir michoë. I'ñe ta ì sulu wamblë' a' tò ese tò a' jaëwéne. 22 Erë a' yënettsa sene sulu ulà a. A' de Skëköl kanè mésopaie. E' ulà a a' serke batse'r, e' bata dör sene michoë. 23 Ì sulu wamblekesö ese skéie s' duörawa. Erë wépa batsulewa Skëképa Cristo Jesús mik, esepa a sene michoë meraë Skëköl tò éme.

7

Se' du'ulur ttè dalöiëno yöki

1 A yamipa, Moisés ttè dalöiëno, e' suule buaë a' wa. A' wa ijcher tò ttè e' dikia s'tso', s'tso'ia ttsë'ka e' dalewa. 2 E' dör wes alaköl senewabak es. Ese kë kawöta iwëm ökwa iwëm tso'ia ttsë'ka e' dalewa. Erë mik iwëm blënewa, eta e' ttè olone ie' ki. 3 Alaköl ese sené wëm o'ka ta iwëm chökle tso'ia ttsë'ka e' dalewa, e' ta ttè e' dalösewëwaitö. Erë iwëm chökle blënewa, e' ta ie' kë ku'ia ttè e' dikia. Ie' a serwamine buaë wëm skà ta, e' kë dör trë.

4 A yamipa, es idör se' a ñies. Se' batsulewa Cristo mik, e' kuëki se' du'ulur ie' ta ttè dalöiëno e' yöki. Ñies se' shkenekane ie' ta as se' ser wes Skëköl wa iwër buaë es.

5 Mik se' bak senuk s'wák dër sulu e' dikia, eta ttè dalöiëno tò se' wörieikeke ì sulu kí wamblök. E' ulà a se' mìnè duökulur. 6 Se' bak klöulewa ttè dalöiëno e' dikia, erë i'ñe ta se' durulune ttè e' yöki. Se' yënettsa ttè e' ulà a as se' kanëblö Skëköl a kua'ki sene pa'alì mé iWiköl tò se' a e' wa. E' kë dör wes se' bak kanëblök ie' a ttè dalöiëno kitule yëkkuö ki e' iutè wa es.

Sene sulu ta ñippök

7 Es idir, e'ma çima sö ichèmi? Moisés ttè dalöiëno kitule çe' dör suluë? Au, kë idör es. Ttè e' kë kunúpa, e'ma ye' kë wa ijcher tò ì dör suluë. Ttè e' kë tò ichöpa: “Kë a' kawö ta' o'ka íyi kkechök,” e'ma ye' kë wa ijcher tò e' dör suluë. 8 Erë ttè dalöiëno kë kunúpa, e'ma sene sulu kë diché ta'. E' kuëki ttè dalöiëno e' wa sene

sulu tò ye' erkiöwéka ì sulu tsakjë wamblök. 9 Ká iaiaë kam ye' wa ttè dalöiëno jcherwa, e' yöki ye' ttsë'ne' buaë. Erë mik ye' wa ttè e' jchenewa, eta sene sulu tso' ye' a e' diché iëne ta ye' éna ianewa tò ye' dör ì sulu wamblökwa 10-11 kichatëulettsa. Ttè dalöiëno batamik sene sulu tò ye' kitö'wé as ì sulu wamblöyö, ese tò ye' kichatëttsa. Es ttè e' tò warma sene michoë mèmi ye' a, e' skéie ye' kichatëttsaitö.

12 Es Moisés ttè dalöiëno e' dör buaë, e' dör yësyësë, e' dör batse'r. 13 Eta çe' yëne tò ttè buaë e' tò ye' kichatëttsa? Au, kë idör es. Ttè buaë e' batamik, ì sulu wamblekeyö, ese tò ye' kichatëttsa. Ttè dalöiëno e' tò se' a ikkacheke mokië tò ì sulu wamblekesö, ese dör suluë ichök. Es ttè dalöiëno dör buaë, e' wa sö isuëmi tò mokië ì sulu wamblekesö ese dör sulu éme.

14 Se' wa ijcher tò ttè dalöiëno e' dör Skëköl wák ttè. Erë ye' dör siarë kë diché ta' klöulewa sene sulu ulà a ikanè mésoie. 15 Ì wamblekeyö ese kë ane ye' wák éna. Ì buaë wak ye' éna ese kë wëyö. Erë ì ar suluë ye' éna, ese wamblekeyö. 16 Ì kë wamblak ye' éna ese wambléyö, e' ta e' wa ye' icheke tò ttè dalöiëno e' dör buaë. 17-18 Ì buaë wak ye' éna, ese kë or ye' a, e' wa ye' wa ijcher tò ì dör buaë e' kë ku' ye' er a. Sö ichöma kë ì bua' ku' ye' wák dër sulu e' a. Es idir e' kuëki ye' kë tò ì sulu wamblaku' ye' wák er wa. Sene sulu tso' ye' er a, e' tò ye' ké iwamblök. 19 Ì buaë wak ye' éna, ese kë wëyö. Ñies ì sulu kë wamblak ye' éna, ese wamblekeyö. 20 Es ì sulu kë wamblak ye' éna, ese wambléyö, e' ta e' kë dör tò ye' tò iwambleke ye' wák er wa. E' dör tò sene sulu tso' ye' éna, e' tò ye' keke iwamblök.

21 Es ye' éna iane tò erë ì buaë wak ye' éna erë ye' a sene sulu tkër. 22 Ttè dalöiëno me'at Skëköl tò, e' wa ye' wöbatsö tajë. 23 Erë ilè skà tso' ye' a, e' ttséyö tò e' tso' ì buaë wak ye' éna ese wöklö'uk. E' dör sene sulu tso' ye' er a e', e' ulà a ye' tso' klöulewa.

²⁴ Ye' dör siarëla. Ì sulu tso' ye' er a, e' tō ye' kichatëttsa. E' yōkī ʒyi tō ye' tsatkèmi? ²⁵ Skëköl tō ye' tsatké Skëkëpa Jesucristo batamik. E' kuekī wëstela chéyō ia.

Es ye' éna ttè dalöiëno me'at Skëköl tō e' ë iütak. Erë ye' wák dër suluë, e' tō ye' ké ì sulu wamblök.

8

Se' sermi buaë yësyësë Skëköl Wiköl wa

¹⁻² Cristo Jesús batamik Skëköl Wiköl tō sene michoë meke se' a, e' tō ye' yëttsa sene sulu ena duëwā e' ulā a. E' kuekī ì ñe tā wépa batsulewā Cristo Jesús mik, esepa kë kichatepa Skëköl tō yës. ³ Ì kë onuk Moisés ttè dalöiëno a, e' wé Skëköl tō. Se' wák dër sulu e' kë tō se' kë ttè dalöiëno iütök buaë, e' kuekī e' kë a se' tsatkë nuk. Erë Skëköl tō iwák alā patkë'bitū s'ditsöie ttëwā se' skéie se' nuì patuöie. Es ie' tō sene sulu tso' se' er a e' kichatëttsa. ⁴ E' wé ie' tō as se' klö'ütö wës pë' buaë yësyësë es wës ttè dalöiëno yësyësë e' tō se' a ikië es. Se' klöne es, esepa serke wës Skëköl Wiköl kī ikiane es. Ie'pa kë serku'ia wës s'wák dër sulu kī ikiane es.

⁵ Wépa serke wës s'wák dër sulu kī ikiane es, esepa er me'rie ì kiane e' kī ese ë kī. Erë wépa serke wës Skëköl Wiköl kī ikiane es, esepa er me'rie ì kiane e' kī ese ë kī. ⁶ Ì kiane s'wák dër sulu kī, ese kī se' er me'rie, e' tā e' bata dör se' duōwā. Erë se' er me'rie ì kiane Skëköl Wiköl kī, ese kī, e' tā e' bata dör sene michoë, ñies sene bërë Skëköl tā e'. ⁷ Erë wépa er me'rie ì kiane s'wák dër sulu kī, ese kī, esepa kë tō Skëköl ttè dalöiëno e' dalöie, moki ie'pa kë a idalöiër. E' kuekī ie'pa dör Skëköl bolökpa. ⁸ Wépa serke wës s'wák dër sulu kī ikiane es, esepa kë a ì onuk wër buaë Skëköl wa.

⁹ Erë Skëköl Wiköl tso' se' a, e' tā se' kë ku'ia s'wák dër sulu ulā a. E' skéie se' tso' Skëköl Wiköl ulā a. Yi kë a Cristo Wiköl ku', ese kë dör ie' icha. ¹⁰ Erë Skëköl tō se' klö'wé wës pë' buaë yësyësë es, e' kuekī Cristo tso' se' a. E' dör es, e' tā erë s'chkà nurdawā se'

nuì kuekī, erë se' wiköl ser michoë. ¹¹ Skëköl tō Cristo Jesús shkeo'kane, e' Wiköl tso' se' a, e' tā aishkuö tā ie' tō se' nu shke'werakā iWiköl tso' se' a e' wa.

¹² A yamipa, e' kuekī kë se' kàne senukiā wës s'wák dër sulu kī ikiane es. ¹³ Se' serke es, e' tā se' duōrawā. Erë se' e' aléka i kī Skëköl Wiköl wa, e' tā se' ser michoë.

¹⁴ Wépa wëttseke Skëköl Wiköl tō, esepa dör Skëköl ala'r. ¹⁵ Skëköl kë wā iWiköl mène se' a se' klö'wōwā kësik wa as se' suarne. E' skéie iWiköl wa se' de ie' ala'rie. Ie' Wiköl wa ie' a ichëmisö: “A yëwōla.” ¹⁶ Ñies ie' Wiköl tō se' ké ittsök se' er a tō se' dör ie' ala'r. ¹⁷ Es se' dör ie' ala'r. Se' weirke Cristo tā ñita, e' je' tā ñies se' kirdawā buaë ie' tā ñita ie' olo tā' taië e' ska'. Aishkuö tā ì kos tso' blëule Skëköl wā më se' a, e' dōraë se' ulā a Cristo tā ñita.

Ì tso' se' a aishkuö tā e' dör buaë chökle

¹⁸ Ye' a tā ie' olo taië e' a se' dōrañak aishkuö tā, e' dör buaë shütë. E' o'mik tā se' weirke kos ká i' kī e' kë dör ì. ¹⁹ Aishkuö tā ikkayërdaë wōshaë tō se' dör Skëköl ala'r. E' këwö paneke kröröë íyi ulitane yō'at Skëköl tō ese tō. ²⁰ Íyi ulitane yō'at Skëköl tō ese kos sulu newā. Ì kos yöule e' kë wák e' sulu newā. Erë Skëköl wák tō iwöme'ttsa es. Erë ibua'weneraëitö aishkuö tā. ²¹ Ie' wák tō iyë'at: “Aishkuö tā íyi kos yō'at ye' tō e' yerattsaneyö iweirke taië e' ulā a as itsatkënar ena ilókarka taië ye' olo wa ye' ala'r tā ñita.” E' kuekī íyi ulitane yō'atitö e' tso' kawö e' panuk kröröë. ²² Se' wā ijcher tō dō ikkë tā íyi ulitane yō'atitö e' rrerkeia ena iweirkeia wës alaköl alā kirketke weir es. ²³ Erë kë e' ë rrerku' kawö e' panuk. Ñies se' a Skëköl Wiköl menetke wës íyi tsá kadmè siā es, e'pa rrerkeia kawö e' panekesö e' dalewa. E' këwö ska' tā Skëköl tō se' tseratkö da'a ila'rie, tā se' chkà mane'werattsaneitö buaë kë duötā'waiā. ²⁴ Se' tsatkëne erë se' tsatkërkette da'aie e' panekesö. Ì tso'tke s'wā ese kë paneku'sö. E'

kuëki mik se' tö iché tö e' kéwö panekesö, eta e' wà kiane ché tö kam sö isaù. ²⁵ Erë ì kam saùsö ese panekesö, e' ta se' kawöta ipanuk bèrè s'weirke kos e' dalè'ttsè wa.

²⁶ Es ñies se' kë diché ta', e' kuëki Skëköl Wiköl tö se' kimeke. Kë se' wöblar buaë ttök Skëköl ta wës se' ké ttök ita es. Erë ie' wák Wiköl tso' se' tté chök ie' a tajë kköchè wa ena ttè kë yër sia ese wa. ²⁷ Ie' wà se' er sùule buaë. Ie' Wiköl tö ikieke ie' ichapa batse'r ki wës ie' ki ikiane es. E' kuëki ì cheke iWiköl tö ie' a e' ane buaë ie' éna.

Se' e' aléka iyi ulitane ki Cristo batamik

²⁸ Se' wà ijcher tö wépa éna Skëköl dalër, ñies iklö'bakitö wës ie' wák tö ibikeitsbak es, esepa ta ì kos tköke, e' a ie' ulà ter ie'pa kimoie as idöttsa buaë wës ie' ki kiane es. ²⁹ Wépa shukitbakitö e'pa bikeitsbakitö tö idöraë wës ie' Alà es as ie' Alà dö ie'pa tajë e' shua wës ikok es. ³⁰ Wépa bikeitsbakitö e'pa kiéitö ñies. Wépa kiéitö e'pa klö'wéitö wës pè' buaë yësyësè es. Wépa klö'wéitö es, esepa döraë ie' ta ñita ilo tajë e' a.

³¹ E' dör es, e' ta kë ì kianeia ché. Skëköl tso' se' ta, e' ta ¿ì e' alömika se' ki? ³² Ie' kë wà iwák Alà kkëone, e' me'ttsaitö ttèwà se' ulitane skéie je' yita ì kos meraëitö se' a ilà ta ñita! ³³ ¿Yi tö wépa shukitbak Skëköl tö esepa kkatèmi? Kë yi. Ie' wák tö ie'pa klö'wétke wës pè' buaë yësyësè es. ³⁴ ¿Yi a ie'pa kichatèrmi? Kë yi. Cristo Jesús kötwa se' skéie, e' kiië ta ishkenekane tkër Skëköl ulà bua'kka se' tté chök. ³⁵ ¿Ì tö se' yètsami Cristo éna se' dalër tajë e' ulà a? ¿Se' weir tajë alè? ¿Ì darèrèè alè? ¿Se' weir Jesús tté batamik alè? ¿Se' duöke bli wà alè? ¿Kë se' datsi' ta' alè? ¿Ilè tkö se' ta alè? ¿S'ttèwà alè? Au. Kë ì a se' yèrpattsà ie' ulà a. ³⁶ E' dör wës Skëköl yëkkuö tö ichè es, e' tö ichè:

Be' dalèrmik wekkè alè ta sa' tterawa pè' tö.

Sa' sueke ie'pa dör wës obeja tsèmi ttèwà es.*

Es Skëköl yëkkuö tö ichè.

³⁷ Erë e' shua se' dör e' alökwakpa tsata, Cristo éna se' dalër tajë e' batamik. ³⁸ E' kuëki ye' wà ijcher buaë tö kë ì tö se' yepattsà Skëköl éna se' dalër tajë e' ulà a. Duewà, sene, ie' biyöchökwakpa, iyi wökir kë wërta'wà, ì tköke se' ta i'ñe ta, ì tkömi se' ta aishkuö ta, ì skà tso' diché ta', ³⁹ ì kos tso' ká jaì a, ì kos tso' ká diöshet, ekkè kos ena ì skà yö'atitö, e' kos kë a se' yèrpattsà ie' éna se' dalër tajë e' ulà a. Ie' éna se' dalër tajë, e' kkachéitö se' a Skëképa Cristo Jesús e' wa.

9

Skëköl tö Israel aleripa shukitbak ie' ala'rie

¹ Ì cheke ye' tö a' a e' dör mokië. Ye' dör Cristo icha, kë ye' kachö. Ñies Wiköl Batse'r wa ye' er tö ye' a icheke tö e' dör mokië. ²⁻³ Moki ye' chkenewa siarè, tajë ye' eriarke kekraë ye' wák ditséwöpa kuëki. Ye' wák mú kichaté Skëköl tö yètsa Cristo ulà a as ie'pa tsatkër ye' skéie. ⁴ E'pa dör Israel aleripa. Ká iaiaë Skëköl tö ie'pa tsé'tkö ie' ala'rie. Ie'pa a ie' tö ilo tajë e' kkeyè'. Ie' ena ie'pa ttè me' ñi a tsakië ñies ittè dalöiëno e' me'itö ie'pa a. Wës iyi wakanewè ie' dalöioie e' wa ie'pa wöblao'itö. Ñies ie' kablè' ie'pa a er buaë chök. ⁵ Ie'pa dör sa' yépa bak ká iaiaë dalöiërta' tajë, e'pa aleripa. Ñies wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' kune' ie'pa ditséwö wa, e' dör Skëköl dör iyi ulitane tsata kikarkeka kekraë e'. Es e' idir.

⁶ Kë ye' ku' ichök tö Skëköl kablè' er buaë chök ie'pa a e' kë wà bak. E' kë dör es. E' dör tö kë ie'pa seraa dör Israel aleripa chökle Skëköl a. ⁷ Ñies Abraham aleripa, e'pa kibiëpa kë dör ie' aleripa chökle Skëköl a. Skëköl tö iyè' ie' a: "Be' aleripa chökle, e'pa döraë Isaac wa."* ⁸ E' wà kiane ché tö kë yi dör Skëköl ala'r s'ditséwö wa. E' skéie wépa tö ì uk Skëköl kablè' e' klö'wé wës Abraham tö iklö'wé es, esepa è dör Abraham aleripa chökle

* 8:36 Salmo 44.22 * 9:7 Génesis 21.12

Skëköl a. ⁹ Skëköl kablë' ie' a ttë i' wa: “Kawö ikkë ta duas iëk ye' dörane ta be' alaköl Sara alà ta'tke.”† E' klö'wë Abraham tö.

¹⁰ Erë kē dör e' ë. Sara alà kune' ñe' dör sa' yë bak ká iaiaë kiè Isaac e'. Ie' alà ka'ka itayë Rebeca ta e'pa dör klö wakpa wëm. ¹¹⁻¹³ Erë kam ie'pa kur, kam ie'pa tö ì buaë ù ò ì sulu wamblö, e' yökj Skëköl tö iyë' Rebeca a: “Ik-ibi ëk döraë itsirla kanè mésoie.”‡ E' dör wës iskà tso' kitule Skëköl yëkkuö kī es, e' kī ie' tö ichè: “Jacob dalëne ye' éna, erë Esau watéttsayö.”§ Es iatëtke tö wëne shushtak ie' wák éna, ese shushtéitö as iwà döttsa wës ie' kī ikiane es. Kē dör ì wësö ese kuekī.

¹⁴ Es idir, e' ta çsö ichëmi tö Skëköl kē dör yësyësë? Au, kē idör es. ¹⁵ Ie' tö iyë' Moisés a: “Wé a ye' er buaë chak, ese a ye' er buaë chöraë. Ñies wë suak ye' éna er siarë wa, ese suerayö er siarë wa.”* ¹⁶ E' kuekī ie' kē er buaë chö se' a, se' kī ikiane ö ì wëkesö e' kuekī. Erë wépa sueke ie' tö er siarë wa, esepa a ie' er buaë chöraë. ¹⁷ E' dör wës itso' kitule Skëköl yëkkuö kī es. E' kī Skëköl tö iché Egipto blú a: “Ye' tö be' tkéká ká i' blúie, e' wà ta' ye' wá. E' dör ye' diché kkachoie be' wa as yi dör ye' e' tté pakar ká wa'ñe.”† ¹⁸ Es yi suak Skëköl éna er siarë wa, ese sueraëitö er siarë wa. Ñies yi er darë'wakwá ie' éna, ese er darë'wërawá ie' tö.

¹⁹ Erë isalema a' wële tö ye' a ichëmi: “Mokī tö ì kiane wë Skëköl kī ese kē wöklönuk yi a çwës ie' tö se' chakëmi se' nuì kī?” ²⁰ Erë ye' iütëmi: A wëm çjma be' erbikö be' dör yi, e' tö Skëköl iütë er sulu wa? Skaü kē tö ichëpa iyuökwak a: “Çj kē be' tö ye' yué i' es?” ²¹ Skaü yuökwak e' a iyörmi wës ie' éna iyuak es. Skauchka e' ë yörmi skaü bua'buaië ena skaü ësie ñies.

²² Es ñies Skëköl tö iwëmi wës ie' kī ikiane es. Ie' éna ie' kësik ena ie' diché kkachak ì sulu wamblökwakpa wömeulettsa weinuk esepa ewëwa

wa, e' ta e' wëmi ie' tö. Erë e'pa kos dalë'ttsekeia ie' tö bèrë enaë ²³ as ie' olo taië shuteë e' kkachöitö se' shukitbakitö e'pa a. Ká iaiaë ie' tö se' shukitbak suë er siarë wa ñies se' klöo'bakitö as se' dö ie' ska' olo ta' taië ie' ta' ñita. ²⁴ Es judiowak ena pë' kē dör judiowak, e'pa shua ie' tö se' klöo'bak ie' wák a. ²⁵ E' dör wës Oseas tö ikit iyëkkuö kī es. E' kī Skëköl tö ichè:

“Wépa kē dör ye' icha, esepa kieraëyö ye' icha.

Wépa kē dalër ye' éna, esepa a icheraëyö: ‘ye' éna a' dalër.’‡

²⁶ Ñies ká wé kī ye' tö iyë': ‘a' kē dör ye' icha’

ká e' ë kī ye' icherane: ‘Ye' dör Skëköl chök e' ala'r a' dör.’”§

²⁷⁻²⁸ Isaías tö Israel aleripa yë' i' es:

“Ká wa'ñe wépa wömeulettsa kichatënuK

e' wakanewëraë Skëköl tö bet kē wötkënuK yës.

E' kuekī erë Israel aleripa dör taië wës dayë tséwö es,

erë ie'pa wëlepa ë tsatkërdaë, kē dör taië.”*

²⁹ E' dör wës Isaías tö iyë' es. Ie' iché:

“Skëköl diché ta' iyi ulitane tsata, e' kē tö se' aleripa múpaat,

e'ma se' enewa seraä wës Sodoma ena Gomorra wakpa enewa es.”†

Jesús tté buaë e' dör Israel aleripa a ñies

³⁰ Es sö isuë tö pë' kē dör Israel aleripa, kē ku' sene yësyësë e' yulök, esepa klö'wë Skëköl tö wës pë' buaë yësyësë es ie'pa erblé Jesús mik e' wa.

³¹ E' skéie Israel aleripa kī ikiane tö Skëköl tö ie'pa klö'wë wës pë' buaë yësyësë es ttë dalöiëno e' dalöië wa, erë e' kē ska' ie'pa ulà dë'. ³² Çj kuekī e' kē dë' ie'pa ulà a? Ie'pa kē erblëne Jesús mik e' kuekī. Ie'pa erblé ì buaë wëkerakitö e' mik. E' kuekī ie'pa tene Jesús mik wës s'klastkër ák mik es.

† 9:9 Génesis 18.10,14 ‡ 9:11-13 Génesis 25.23

† 9:17 Éxodo 9.16 ‡ 9:25 Oseas 2.23 § 9:26 Oseas 1.10 * 9:15 Éxodo 33.19 * 9:27-28 Isaías 10.22-23 † 9:29 Isaías 1.9

33 E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuö k_i es, e' tō ichè:

“Ye' ttō ttsö. Ák tkè'atyö et Sión, e' mik pè' klastkërdaë, ák e' tō ie'pa eröraë iski.

Erë wépa erblé ák e' mik, esepa kē eriarpa.”‡

Es Skëköl yëkkuö tō ichè. Ák e' tō Jesús chè.

10

1 A yamipa, Israel aleripa mú tsatkër e' kkechekeyö tajë ye' er a, e' kiekeyö Skëköl a. 2 Ye' ichè tō moki ie'pa kanëblak darërëë Skëköl a. Erë ie' tte mokië e' wà kē ane ie'pa éna buaë. 3 Ie'pa kē éna iane tō ie' tō s'klö'wëke wes pè' buaë yësyësë es s'erblé Jesús mik e' wa. Ttè e' watéttsa ie'pa tō. Ie'pa atak buaë yësyësë ie' wōa ie'pa serke es e' wa. 4 Erë Moisés ttè dalöiëno e' wà dör Cristo kkachè. E' kuëki mik ie' de, eta ttè e' wà de. E' kuëki wépa erblé ie' mik esepa ulitane klö'weraë Skëköl tō wes pè' buaë yësyësë es.

5 Se' wër yësyësë Skëköl wa sene yësyësë wa, e' yè' Moisés tō i' es: “Yi tō ttè dalöiëno e' dalöië yësyësë seraa, ese ser michoë ttè e' wa.”* 6 Erë se' wër yësyësë Skëköl wa se' erblé Jesús mik, e' yè' Moisés tō i' es: “Kē a' tō ibikeitsar tō çyi mi'mi ká jaì a?” — E' dör wes se' mú mi' Cristo yulök as ibitune ká i' k_i.— 7 “Ñies çyi mi'mi ká dià kaska'?” —E' dör wes se' mú mi' Cristo yulök as ishkerkane s'duulewa tso' esepa shua.— 8 Erë ttè e' tō ichè: “Ttè buaë e' tso' tsinet se' ska' ena se' kkō a ena se' er a.”† Ttè buaë e' dör as a' erblö Jesús mik, e' ttè pakeke sa' tō. 9-10 Se' er a ttè e' klö'wésö as Skëköl tō se' klö'ü wes pè' buaë yësyësë es. Ñies s'wák kkō wa ichésö tō Jesús dör Skëkëpa eköl è e' as se' tsatkër. E' kuëki iché a' tō a' wák kkō wa tō Jesús dör Skëkëpa eköl è e', ñies iklö'wé a' tō a' er a tō Skëköl tō ishkeo'kane, e' ta' a' tsatkërdaë.

11 Skëköl yëkkuö tō ichè: “Yi erblé ie' mik esepa kē eriarpa.”‡ 12 Skëkëpa ñe' è dör sulitane Këköl. Judiowak ena wépa kē dör judiowak, esepa kos Këköl ie' dör. E' kuëki ie'pa dör ñikkëë ie' wōa. Wépa kköchöke ie' a as ie'pa tsatköitö, esepa a ie' er buaë chö tajë.

13 E' dör wes Skëköl yëkkuö tō ichè es, e' tō ichè: “Yi kos tō e' tsatkè kié Skëköl a, esepa ulitane tsatkërdaë.”§ 14 Erë kē s'erblëne ie' mik, e' ta' çwes s'kköchömi ie' a? Ñies kē s'wa ie' ttè ttsëule, e' ta' çwes s'erblömi ie' mik? Ñies kē yi wa ie' ttè pakane sia, e' ta' çwes ittsemisö? 15 Ñies ie' ttè pakökwakpa kē patkëne yi wa, e' ta' çwes e'pa dömi ie' ttè pakök sia? E' dör wes Skëköl yëkkuö tō ichè es, e' tō ichè: “Wépa wa ttè buaë datse sia, esepa de e' dör buaë shute.”*

16 Erë kē sulitane wa ttè buaë e' klöne. Es Isaías tō iyè'bak: “A Skëköl, ttè paka' sa' tō wësua kē yi wa e' klöne.”† 17 Es sö isuë tō se' erblé Skëköl mik, e' datse ie' ttè ttsésö, e' wa. Ttè e' dör Cristo ttè.

18 Erë ye' ichakè: çA' ichè, kē iwarak ttè e' ttsëule? Erë ye' e' iütöne tō, ie'pa wa ittseule je'. E' dör wes Skëköl yëkkuö tō ichè es wé ichèitö:

“Skëköl ttè pakökwakpa, e'pa tka ká wa'ñe,

Ttè i' de dö wé ká i' erkerö ee.”‡

Es Skëköl yëkkuö tō ichè.

19 Ye' iskà chakène: çA' ichè Israel aleripa kam éna iwà ar? E' iütè' Moisés tō mik ie' tō iyè' ie'pa a tō Skëköl tō iyè' i' es:

“Ye' tō a' keraë sibirukka pè' kē dör i, esepa wa.

Ye' tō a' keraë ulunukka pè' kē éna i ane, esepa k_i.”§

20 E' ukuöki ta' Isaías diché dè'ka ichök tō Skëköl tō pè' kē dör Israel aleripa esepa yè' i' es:

“Wépa kē ku' ye' payulök, esepa tō ye' kué.

Wépa kē ku' ye' chakök, esepa a ye' e' kkaché.”*

‡ 9:33 Isaías 8.14; 28.16 * 10:5 Levítico 18.5 † 10:8 Deuteronomio 30.14 ‡ 10:11 Isaías 28.16 § 10:13 Joel 2.32 * 10:15 Isaías 52.7 † 10:16 Isaías 53.1 ‡ 10:18 Salmo 19.4 § 10:19 Deuteronomio 32.21 * 10:20 Isaías 65.1

21 Ñies Isaías tō iskā yē' tō Skēkōl tō Israel aleripa yē' i' es:
 “Ie'pa tō ye' ttō dalōsewēwā ñippōke ye' tā,
 esepa a kekraē ye' tō ikimè watkè.”†
 Es Skēkōl yēkkuō tō ichè.

11

Skēkōl er buaē chōraē Israel aleripa
 a

1 I' tā ye' ichakè: ¿A' ichè, Israel aleripa watéttsa Skēkōl tō seraa? Au, kē idōr es. Ye' wák dōr Israel aleri ekōl, Ye' dōr Abraham aleri ekōl Benjamin ditsēwō wa. 2 Kuaē Skēkōl tō Israel aleripa shukitbak iwák ichaie. Kē ie'pa watēulettsa ie' wā. Elías tté tso' kitule Skēkōl yēkkuō kī wé Israel aleripa kkatē'kaitō Skēkōl a, ¿e' kē jcher a' wā? Ie' iché Skēkōl a: 3 “A Skēkōl, ie'pa tō be' ttekōlpa malepa kōs ttélur. Ñies ka' tso' íyi moka be' a, e' kōs tkéttsarakitō. Ye' ē atēat ttsē'ka erē ye' ttakwā ie'pa éna ñies.”*
 4 Erē Skēkōl tō ie' iuté: “Wēpa dōka mil kuryök (7.000) e'pa kē e' tkēulewā kuchē kī Baal dalōioie ekkēpa tso'ia ye' wā.”† 5 Es ñies i'ñe tā Israel aleripa tso' taiē, erē e' shuā wēpa a Skēkōl er buaē yē' tā ishukititō, esepa kē dōr taiē. 6 Ie'pa shukititō ie' er buaē ché ie'pa a e' kuekī, e' tā e' wà kiane ché tō e' kē dōr i' buaē wé ie'pa tō e' kuekī. Ichōpa es, e'ma kē ie' er bua' yēne.

7 E' kuekī sō isué tō Israel aleripa bak tsatkè yulök, e' kē dē' ie'pa ulitane ulà a. Erē ie'pa wēlepa shukit Skēkōl tō, e'pa ulà a ide, erē imalepa er darērulune. 8 E' dōr wēs Skēkōl yēkkuō tō ichè es. E' ichè: “Skēkōl tō ie'pa ké er chōukwa ie' ska'. E' dōr wēs ie'pa wōbla tā', erē kē iwawēr es. E' dōr wēs ie'pa kukōña tā' erē kē iwattsēr. Dō i'ñe tā ie'pa dōr es.”‡ 9 Es ñies David tō ie'pa yē' i' es:
 “Mik ie'pa tso' kawō tkō'uk kaneē, etā as eē ibolōkpa tō iklō'ūwā kēsik wa

as ie'pa klastkēr tā iweirdak.

10 Iwōbla mú kē wawēria.

Itsiwō mú kōrwā dalì ekkeē dikia kekraē.”§

Pē' kē dōr Israel aleripa esepa tsatkērdāē

11 I' tā ye' ichakè: A' ichè Israel aleripa tō Jesús watē'ttsa ¿e' wà kiane ché tō ie'pa kē tsatkērpa? Au, e' kē dōr es. E' skéie i' sulu wamblé ie'pa tō ñe' batamik pē' malepa tsatkērmi. E' tka es as ie'pa sibirkā pē' malepa kī tā ierkindak erblök Jesús mik. 12 I' sulu wamblé' ie'pa tō, e' batamik pē' malepa a Skēkōl er buaē ché taiē ká wa'ñe. E' yitā buaē sulitane a ie' er buaē kī chōraē taiē shūte mik judiowak taiē erblé Jesús mik etā.

13 Erē a' kē dōr judiowak, esepa a ye' tō ilè cheke. Skēkōl tō ye' a kanè i' me' Jesús ttekōlie pē' kē dōr judiowak esepa a ttè pakök. Kanè e' dalēr taiē ye' éna. 14 Isalema kanè e' wa ye' tō ye' wák ditsēwōpa wēlepa mú ukyēwēkā tā ie'pa ñies erblōmi Jesús mik as itsatkēr. 15 Ie'pa watéttsa Skēkōl tō e' batamik ie' ena ká wa'ñe wakpa malepa er buarmine ñi kī. E' yitā mik ie' tō ie'pa skà kiéwane buaē, etā e' dōr buaē shūte. E' dōr buaē wēs s'duulewā e' shkenekane es. 16 Harinachka tsá meule Skēkōl a* e' dōr batse'r, e' tā iēyök dōr batse'r ñies. Ñies kal wikicha dōr batse'r, e' tā kal e' kōs dōr batse'r ñies. Es judiowak yēpa tsá dōr Skēkōl icha, e' kuekī ileripa dōr ie' icha ñies.

17 Skēkōl tō judiowak watéttsa, e' dōr wēs kal uru kiè olivo e' ulà téé es. Pē' kē dōr judiowak esepa dōr wēs olivo klō kañiru ulà tkéwā olivo uru ulà tēule ese skéie es. E' batamik i'ñe tā a' serke buaē olivo klō uru e' wì mik. 18 E' kuekī olivo uru ulà tēule, e' kē kī a' e' ttsökka. Erē a' e' ttsakka, e' tā a' éna ianú tō ulà serke iwí mik; iwí kē serku' iulà mik.

† 10:21 Isaías 65.2 * 11:3 1 Reyes 19.10,14 † 11:4 1 Reyes 19.18 ‡ 11:8 Deuteronomio 29.4; Isaías 29.10 § 11:10 Salmo 69.22-23 * 11:16 Harinachka tsá meule Skēkōl a: Pablo tso' ichök tō judiowak dōr wēs harinachka es. Harinachka tsá e' dōr wēs judiowak yēpa tsá Abraham ena Isaac ena Jacob es. Harinachka iēyök e' dōr wēs ileripa datse itök es.

19 Isalema a' ichèmi: "E' yène erè iulà uru tërolone as sa' tkërwanè iskéie." 20 E' yène erè ie'pa tërolone ie'pa kè erblène Jesús mik e' kueki. Erè a' erblé Jesús mik, e' è kueki a' tkëulewà olivo klõ uru mik. E' kueki kè a' e' ttsõkka. Warma a' kawõtã Skëköl dalöiök. 21 Ie' kè wà kal chök e' ulà meneat, e' yitã kè ie' tã a' mepaat. 22 A' éna ianú tã wës Skëköl dör. Ie' er buaë chõmi se' a, erè ñies ie' a' s'kichatërmi. Wépa anemi i sulu a, esepa kichaterattsaitõ. Erè ie' er buaë ché a' a. A' erblõkeia ie' mik, e' ma buaë idir. Erè a' kè serku'ia es, e' ta' a' tërdattsa ñies. 23 Judiowak kè erblène Jesús mik. Erè e' kè wamblèia ie'pa tã ta ierblé imik, e' ta' Skëköl wà diché tso' ie'pa tkowane iwákpa kéli mik, e' kueki itkërdawarak. 24 E' wà dör i' es: a' kè dör judiowak, e'pa dör wës olivo kañiru ulà tëule tkëulewà olivo uru mik es. Erè e' kè wetã'sõ es, erè es Skëköl tã iwé a' a. E' yitã buaë judiowak dör wës ulà chök es, esepa tkërwanè buaë iwákpa kéli mik.

Israel aleripa tsatkërdaë tajë

25-26 A yamipa, kenet ta' tte tso' blèule, ese chekeyõ a' a. Ye' ki ikiane tã tte e' jcherwã a' wã as a' kè e' ttsõkã tã a' wã iyi jcher Israel aleripa tsata. Tte blèule e' dör i': i'ñe ta' Israel aleripa kibiiepa er darërulune dõ mik pè' malepa shukitbak Skëköl tã e' kos tsatkëne eta. E' ukuõki ta' ie'pa kos tsatkërdaë wës Skëköl yëkkuõ tã ichè es, e' tã ichè:

"S'tsatkõkwak datse Siõn,
e' tã sene sulu kos yerattsa Jacob
aleripa shua.

27 Tte e' meraeyõ ie'pa a
mik ie'pa nuì olo'yéyõ ie'pa ki eta."†
Es Skëköl yëkkuõ tã ichè.

28-29 Mik Skëköl tã s'shushtë er buaë choie sia, eta e' kè mane'wepaitõ. Israel aleripa tã Jesús tte buaë watéttsã, e' kueki i'ñe ta' ie'pa dör Skëköl bolõkpa. Erè kã iaiaë ie'pa yépa bak e'pa shukititõ er buaë choie ie'pa a. E' kueki ie'pa aleripa dalërkeia ie' éna. E' tka es ie'pa ta' as a' tsatkër.

30-32 Sulitane tã ie' tte dalõsewéwã, e' nuí ulà a se' tso' klõulewã. E' me'atbakitõ es as ie' a sulitane sur er siarè wa ñikkëe. E' kueki kenet a' tã ie' dalõsewéwã, erè i'ñe ta' a' suëitõ er siarè wa, ie'pa tã ie' dalõsewéwã e' kueki. Es ñies i'ñe ta' ie'pa tã ie' dalõsewëkewã, erè e' dör as a' saùitõ er siarè wa, ñies as ie'pa saùneitõ er siarè wa.

33 Skëköl er buaë ché tajë shute se' a. Ie' wã iyi ulitane jcher buaë suli-tane tsata. Ie' kabikeitsõ tajë iskië. I' bikeitseke ie' tã ese kè wã pakanuk yi a. I' wëkeitõ ese kè anuk yi éna. 34-36 I' kos e' wì dör ie'. I' kos tso' ie' batamik. I' kos tso' ie' wák a. E' kueki Skëköl yëkkuõ tã ichè:

"Skëköl erbikõ e' kè jcher yi wã.

Kè yi a ie' pautuk.

Kè yi a i' menuk ie' a keweie

as ie' tã iské mune ia."

i'Skëköl kikkõkasõ kekraë! i'Es e' idir!

12

Wës se' kawõtã senuk Skëköl ala'rie

1 A yamipa, Skëköl er buaë ché se' a tajë, e' kueki ye' kkõchõ a' a tã a' e' müttsã ekõl ekõl ie' a kekraë wës i' batse'r meule ie' a wër buaë ie' wa es. Es se' tã ie' dalõie e' wakanewëmi mokie. 2 Kè a' senukia wës wépa kè tã ie' dalõie esepa ser es. E' skéie a' erbikè mane'üttsã pa'ali ta' e' wa a' sermi buaë yësyësë. Es i' kiane ie' ki ese jchermi buaë a' wã wawè. E' wã dör i' dör buaë, i' wër buaë ie' wa ena i' dör yësyësë ese.

3 Ie' er buaë ché ye' a, e' kueki ie' tã kanè me' ye' a Jesús ttekõlie. E' wa ye' tã a' kos a' ichè tã kè a' e' bikeitsõkka tkõkã kos s'ké e' bikeitsõk e' tsata. E' skéie se' e' bikeitsõ yësyësë kos Skëköl tã imé se' a' erbloie ie' mik ekkë. 4 E' dör wës se' dör es. Se' wõbla ta', ulà ta' ena s'yese skà tso' tajë kuã'ki kuã'ki, erè e' kos wõieulewã ñita s'wák ekõl è a. 5 E' sù se' erblõke Cristo mik esepa dör tajë kuã'ki kuã'ki, erè se' kos dör wës wák ekõl è es, se' kos batsulewã ie' mik e' wa.

† 11:27 Isaías 59.20-21; 27.9

⁶ Es Skëköl tō imé se' a kua'ki kua'ki ñi kimoie wës ie'ki ikiane es. E' kueki wépa a iméitō ttoie ittekölie, esepa ttō es, ie'pa erblō Skëköl mik e' wa. ⁷ Wépa a imé Skëköl tō s'kimoie, esepa tō s'kimú. Wépa a iméitō s'wöbla'woie Skëköl ttè wa, esepa s'wöbla'ú. ⁸ Wépa a imène s'er diché ioie, esepa tō s'er diché iō. Wépa a imène íyi kakmoie, esepa ikakmú er bua' wa kë dör ì skéie. Wépa a imène s'wëttsöie, esepa s'wëttsú kaneë. Wépa a imène s'malepa suoie er siarë wa, esepa tō iwà ú ttsë'ne buaë wa.

Jesús mik erblökwakpa ñi dalër

⁹ A' ñi dalëritsō er moki wa. Sene sulu kos e' watōttsa. E' skéie sene yësyësë kos e' a a' senú kekraë. ¹⁰ A' ñi dalëritsō wës ñi ëlpa ñi dalër es. A' ñi dalöiō tajë.

¹¹ Ì kos weke a' tō, e' ú kaneë. Kë a' bikë nuk. Skëköl kanè ú ttsë'ne buaë meke iWiköl tō se' a e' wa.

¹² Ì buaë panekesö, e' kueki a' senú ttsë'ne bua' wa. A' weirke e' dalë'ttsō er bua' wa. A' ttō S'yé ta kekraë.

¹³ S'batse'rpa malepa weirke ki ilè kiane, esepa kimú. Yi de a' pakök, ese kiöwa er bua' wa.

¹⁴ Wépa tō a' we'ikeke Jesús ttè kueki, kë esepa ki alibchök, e' skéie er buaë chō iarak.

¹⁵ Wépa ttsë'rke buaë, esepa ta a' ttsë'nú buaë. Wépa iuke, esepa ta a' iú.

¹⁶ A' senú bërë ñita. Kë a' e' ttsökka s'malepa tsata. E' skéie a' e' batsō se' ësepala ta buaë. Kë a' e' bikeitsökka tō a' wa íyi jcher tajë.

¹⁷ Yi tō ì sulu wamblé a' ki, e' ta kë iské wamblarne. Ì kos dör buaë yësyësë sulitane a' ese ú. ¹⁸ A' senú bërë sulitane ta kos a' dirmi ekkë. ¹⁹ A' yamipa dalër ye' éna, kë ì sulu ské wamblarne yi ki. E' skéie imuat Skëköl kësik ulà a. Ie' tō ichè iyëkkuö ki i' es: "Ye' ë wöki iské wërke wë. Yi tō ì sulu wamblé, e' ské wërayö iki."*

²⁰ Ñies ichè: "A' bolökpa dué bli wa, e' ta itiö. Ie' er sine, e' ta di' mú ia yë. A'

iwé es, e' ta ie'pa jaërdaë."† ²¹ Kë sene sulu kar e' alökka a' ki. E' skéie a' e' alöka sene sulu ki sene yësyësë wa.

13

¹ Sulitane kawōta ká wökirpa ttè dalöiök. Skëköl tō kawō me' ie'pa a s'wëttsöie. Itso'rak kos e'pa tkë'ka ie' tō. ² E' kueki wépa kë tō ie'pa dalöie, esepa ñippöke wépa tkë'ka ie' tō esepa ta. Ese wakpa weirdaë iulà a. ³⁻⁴ S'wökirpa kë tkëneka s'ser yësyësë esepa we'ikök as isuardak. Ie'pa dör Skëköl kanè mësopa a' kimoie. Ie'pa tso' s'ser suluë esepa we'ikoie. Esepa je' kawōta suanuk. A' senak kë suar ta' s'wökirpa yöki, e' ta a' senú yësyësë ta ie'pa tō a' kikeraka. Erë wépa serke suluë, esepa je' kawōta suanuk. Kë ë ichök ie'pa a kawō mène s'we'ikoie. Ie'pa tso' kanëblök Skëköl a s'ser sulu we'ikoie wës kawō meneat ie'pa a es.

⁵ E' kueki se' kawōta ie'pa ttè iutök, e' kë dör as kë itō s'we'ikö e' ë kueki. E' dör tō se' er tō se' a icheke tō e' dör buaë yësyësë e' kueki. ⁶ E' kueki ñies inuköl patauk ie'pa tō se' keke ese patuekesö. Ie'pa dör Skëköl kanè mësopa kanëblöke ie' a s'wökirpaie. E' dör ie'pa kanè, e' kueki ie'pa patuë e' dör buaë. ⁷ E' kueki imusö ie'pa a eköl eköl wës s'kawōta imuk es. Ilë kawōta patuë etā ipataú. Wépa kawōta dalöie esepa dalöiö.

⁸ A' wa nuì tso' kos e' pataú. Erë nuì tso'ia se' ki kekraë, e' dör ñi dalëritsë, e' kë patonuktsa se' a. S'malepa dalëritsekesö, e' ta e' wa ttè dalöiëno me'at Moisés tō e' wà kos dalöiësö. ⁹ Ttè e' tō ichè: "Kë a' kawō ta' s'senewabak dalöseukwa; kë a' kawō ta' s'ttökwa, kë a' kawō ta' akblök; kë a' kawō ta' o'ka íyi kkechök."* Ttè e' ena imalepa kos e' wöiënewa ttè etkë a, e' dör i': "A' malepa dalëritsō wës a' wákpa e' dalër es."† ¹⁰ S'malepa dalëritsekesö, e' ta kë ì sulu wamblepasö yi ta. Es ttè dalöiëno kos e' dalöiekesö mokië yësyësë.

* **12:19** Deuteronomio 32.35 † **12:20** Proverbios 25.21-22 * **13:9** Éxodo 20.13-17 † **13:9** Levítico 19.18

11 A' senú es. S'tsatkè kèwö kî dewatke tsinet se' erblë' Jesús mik kuaë e' tsata. E' kèwö a se' tso' i'ñe ta, e' anú a' éna. E' kuekî kè a' senukia wes s'kapötër nañewe es. 12 Sene sulu kèwö erkewatke ta se' tsatkeke e' kèwö dökewatke wes ká ñirketke s'kî es. E' kuekî kè se' e' wamblöia sulu wes pè' tso'ia stui a e' wamblö es. E' skéie se' senú yësyësë, e' dör wes s'ser ká ñí a es. Se' e' duöser ñippök sene sulu ta wes ñippökwakpa es. 13 Se' senú buaë yësyësë wes s'ser ká ñí a es. Kè se' kàne e' wamblökia bloblopa es. Kè se' kàne trënu, e' ya'uk sulu. Kè se' kàne ñippök. Kè se' kàne ukyënu s'malepa ta. 14 E' skéie a' senú buaë yësyësë wes Skëkëpa Jesucristo kî kiane es. Kè a' tó ibikeitsök tó wes a' a s'wák dër sulu e' wöpatërmi.

14

Kè a' ñi bikeitsök suluë

1 Wépa erblöke Jesús mik, erë kam ierblö bua'ie, esepa kiöwa er bua' wa. Ttë bikeitseke a' tó kua'kî kua'kî ese kè kî a' ñi iütök. 2 A' welepa tó ibikeitseke tó Jesús mik erblökwakpa a iyi ulitane katarmi. Erë a' welepa ská kam erblö bua'ie Jesús mik, esepa tó iklö'wé tó iyiwak chkà kè katar. 3 Wépa tó iyi ulitane katé, esepa kè kàne wépa kè ikatè esepa chök iki. Ñies wépa kè ikatè, esepa kè kàne wépa tó ikatè esepa chök iki, Skëköl tó ie'pa klö'bak ie' ichaie e' kuekî. 4 Se' dör Skëkëpa Cristo kanè mésopa. Wes se' wër ie' wa eköl eköl, e' wërke ie' wák wökî. Ie' a se' kimermi as se' wër buaë ie' wa, e' kuekî se' wërdaë ie' wa buaë. E' kuekî ¿wes s'yamipa chëmisö suluë?

5 Ñies se' shua welepa tso' tó ibikeitseke tó s'kawöta diwö wele batseitsök imalepa tsata. Erë ieltëpa tó ibikeitseke tó diwö ulitane dör ñies ème. Se' kawöta wa ijchenuk eköl eköl tó i klö'wésö e' dör yësyësë. 6 Wépa tó iklö'wé tó s'kawöta diwö wele batseitsök bua'iewa, esepa tó batseitseke Skëkëpa Cristo dalöioie.

Ñies wépa tó iyi ulitane katé esepa tó ikateke Skëkëpa Cristo dalöioie ta wëstela chekeitö Skëköl a iki. Wépa kè tó iyiwak chkà katèia, esepa tó ilo'yé Skëkëpa Cristo dalöioie ta wëstela chekerakitö Skëköl a i ñekerakitö e' kî.

7 Se' dör Skëkëpa Cristo icha, e'pa tso' ttsë'ka ö e'pa duowa e' dör ie' dalöioie, kè idör se' wák dalöioie. 8 Mik se' tso'ia ttsë'ka, eta se' serke ie' a. Mik se' duowa, eta se' duowa ie' a. Se' tso' ttsë'ka ö se' duowa, erë se' dör ie' icha. 9 Ie' kötëwa e' shkenekane as ie' dö s'durulune ena s'tso' ttsë'ka e'pa kos Këkölie.

10 Se' ulitane döraë Skëköl tkër s'shulo kulé kî e' wörki. E' kuekî ¿iök a' ñi chö ö ñi saü suluë? 11 Skëköl tó ichë iyëkkuö kî i' es:

“Ye' wák ser wa yö ichè:

Sulitane e' tulörawa kuchë kî ye' wörki.

Sulitane tó ye' kikeraka.”*

Es Skëköl yëkkuö tó ichë. 12 Es sö isuë tó wes se' serke e' kî Skëköl tó se' chakerane eköl eköl.

13 E' kuekî kè se' kàne ñi chökia suluë. E' skéie a' e' tköwa darërë i tó s'yamipa wöklö'wëmi ö i tó iëmime sene sulu a, ese kè war. 14 Ye' wa ijcher buaë tó kè chkè wëne tó s'ia'wëpa ñaie Skëköl wöa. Ye' erblöke Skëkëpa Jesús mik, e' wa ye' iklö'wé yësyësë tó es idir. Erë wépa tó iklö'wé tó chkè wele tó s'ia'wëmi ñaie, e' ta es idir esepa a. 15 E' kuekî a' tó s'yami wele siawëwa i kateke a' tó e' batamik, e' ta e' kè dalëritseku'ia a' tó. Ñies ie' skéie Cristo kötëwa, e' kè sulu'warwa i kateke a' tó e' batamik. 16-18 I blúie Skëköl tso' e' wà kè dör chkè ena di'yé. E' wà dör sene yësyësë ena sene bërë ena ttsë'ne buaë Wiköl Batse'r wa. Yi tó Cristo kanè weke es, ese wër buaë Skëköl wa ñies sulitane wa. E' kuekî i tó a' yamipa kèmi a' chök suluë i dör buaë a' a e' kî, ese kè war.

19 Es i kos tó se' kimeke senuk bërë ñita ena ñi diché iök Skëköl a, ese üsö.

20 I buaë wëtke Skëköl tó a' er a, e' kè sulu'warwa chkè è kuekî. Mokî chkè

* 14:11 Isaías 45.23

ena di'yè kos dör batse'r. Erë sulu idir tö s'yamipa armine sene sulu a se' ukuömik ì katésö ì yésö ese wa. ²¹ Buaë idir tö iyiwak chkà mú kě katésö ö blo' mú kě yésö ö ì kos mú kě wësö. Erë kě idör buaë tö s'yamipa armine se' ukuömik. ²² Ima a' ttè i' b̄ikeitsè e' blö a' er a Skëköl è a. Wépa tö ì wër buaë ie'pa wa ese wé ta ittse tö kě iki ì nuí ku', jayëcha buaë esepa! ²³ Erë yi tö ì katé ta ibikeitsékaitö bötböt dö' ye' tso' ì sulu wamblök, e' ta e' nuí tso' iki. Ie' kě wä iklöne mokí tö buaë idir, e' kueki e' dör suluë ie' a. Ì kos wésö e' kě one se' wä yësyësë wës iklö'wësö es, e' ta e' dör suluë se' a.

15

S'kawöta s'malepa kimuk

¹ Se' wépa erblöke buaë Cristo mik, esepa ké wépa kam erblö buaë tso'ia katötö esepa sauk wës se' wák katörwa es. Kě se' kàne ì tö se' wák ttsè'weke buaë ese è bikeitsök. ² Se' kos ké ì tö s'malepa ttsè'wèmi buaë ese bikeitsök eköl eköl ikimoie ena idiché ioie buaë Skëköl a. ³ Cristo wák kě wä ì tö ie' ttsè'weke buaë ese è bikeitse. E' skéie ie' ta itka wës Skëköl yëkkuö tö ichè es, e' tö ichè: "A Skëköl, wépa tö be' cheke suluë esepa tö ye' cheke suluë ñies."* ⁴ Ì kos kite ká iaiaë Skëköl yëkkuö kī, e' kite s'wöbla'woie as se' e' tköwä darërë ena as se' er pablö. E' wa ì buaë panekesö e' kě olo'yepasö. ⁵ Skëköl tö se' ké e' tkökwa darërë ñies se' er pablekeitö. As ie' tö a' kimù senuk bërë ñita wës Cristo Jesús ser es. ⁶ A' serke es, e' ta Skëköl dör Skëképa Jesucristo Yé e' kikeraka a' ulitane tö sekka ñita.

⁷ Es a' ñi kiöwä er bua' wa wës Cristo tö a' ki'wä es as sulitane tö Skëköl kíkoka. ⁸ Mokí ye' ichè a' a tö Cristo dë'bitü judiowak kimuk ikkachoie ie'pa a tö ì uk Skëköl kablè' sa' yépa bak ká iaiaë e'pa a, e' wawéitö. ⁹ Ñies idë'bitü as pè' kě dör judiowak, esepa tö Skëköl kíkoka ie'pa suéitö er

siarë wa e' kueki. E' dör wës Skëköl yëkkuö tö ichè es wé ichèitö:

"E' kueki ye' tö be' kikeraka pè' kě dör judiowak esepa ulitane shua. Ye' ttsöraë be' kíkokaie buaë."†

¹⁰ Ñies itso' kitule i' es:

"jA' kě dör judiowak esepa ttsè'nú buaë wépa dör Skëköl icha esepa ta ñita!"‡

¹¹ Ñies ichéitö:

"jA pè' kě dör judiowak Skëköl kíkoka! jA ká ulitane wakpa, Skëköl kíkoka!"§

¹² Ñies Isaías tö ikitat iyëkkuö kī i' es:

"Jesé aleri eköl döraë se' shua, e' tkërdaká ká ulitane wakpa wëttsöie. Pè' kě dör judiowak esepa tö ie' è paneraë e' tsatkoie."*

Es itso' kitule.

¹³ Ì buaë kos doia se' a e' panekesö kröröë e' wì dör Skëköl. As e' tö ttsè'ne buaë ena sene bërë mü a' kos erblé ie' mik e'pa a. As ie' tö a' kimù iwà kī panuk buaë Wiköl Batse'r diché batamik.

¹⁴ A yamipa, mokí ye' iklö'wé tö a' serke buaë yësyësë. Ñies ye' iklö'wé tö a' wä iyi jcher taië. A' a ñi pautmi buaë. ¹⁵ Erë yëkkuö i' kī ye' er deka a' pattök wöshäë ttè wésele wa as kě a' éna ichöwa. Skëköl er buaë ché ye' a e' wa kanè me'itö ye' a, e' kueki ye' a kawö ta' a' pattoie es. ¹⁶ Ye' dör Cristo Jesús kanè méso ie' tté buaë kkayë' Skëköl tö se' a e' pakoie pè' kě dör judiowak esepa moie Skëköl a batse'oule Wiköl Batse'r wä. E' dör wës iyi mè sacerdotepa tö Skëköl dalöioie wër buaë ie' wa es.

¹⁷ Ye' batsulewä Cristo Jesús mik, e' kueki ye' kaneblöke Skëköl a e' tö ye' ttsè'weke buaë. ¹⁸ Ye' kě er dë'ka kabenukka ì kě one Cristo wä ye' wa ese kī. Ie' batamik ye' tö pè' kě dör judiowak esepa ulaié Skëköl ttè iütök. E' wé ye' tö ipakè wa ena iwakanewë wa ¹⁹ ena Skëköl Wiköl diché wa. Ñies ì kě or yi a ese wéyö taië ie'pa wörki ikkachoie tö ì chéyö e' dör mokí. Es kanè mène ye' a Cristo tté buaë pakoie e' wawétkeyö ká tso' kos Jerusalén dö Iliria e' shua.

* 15:3 Salmo 69.9 † 15:9 2 Samuel 22.50; Salmo 18.49 ‡ 15:10 Deuteronomio 32.43 § 15:11 Salmo 117.1 * 15:12 Isaías 11.10

20 Kεkraē ye' e' mukettsa tté buaē e' pakök wé kē yi tö Cristo dalöieta' ese ska'. Ye' iwé es as ye' kē dör wes yi tö u yuékā u chkí tulu'wabak o'ka tö ese kī es. 21 E' skéie ye' éna iwak wes Skököl yēkkuö tö iché es, e' tö iché:

“Wépa a ie' tté kē pakaule, esepa a ká ardaē;
Wépa kē wa ie' tté ttsēule, esepa éna iardaē.”†

Pablo shkak Roma

22 Kεkraē ye' shkak a' weblök, eré kanè i' tö ye' wöklö'weke. 23 Eré i'ñe ta ye' kaneone ká ikkēpa kī. Bānet ye' tö a' kkeyē'mi pakè, 24 e' kuēkī ye' mú tkömi Roma a' pakök mik ye' mi'ke España etā. Eré ye' kē a kawö kunuk taiē a' ska' senuk, eré ye' ttsē'rmi buaē. E' ukuökī ta a' mú ye' kimè as ye' dö España. 25 Eré i'ñe ta ye' mitke Jerusalén s'batse'r malepa serke eē e'pa kimuk. 26 E' dör tö s'yamipa serke Macedonia ena Acaya e'pa tö inuköl kitbak iwákpa er wa patkēmi s'batse'rpa dör siarē tso' Jerusalén e'pa kimoie. 27 E' wé ie'pa tö iwákpa er wa, eré mokī ie'pa kī inuí tso'. E' kuēkī buaē idir tö ie'pa tö judiowak kimè. E' dör tö i' buaē de judiowak ulā a' Cristo wa, e' de ie'pa ulā a' ñies judiowak wa. E' kuēkī buaē idir tö i' tso' ie'pa wa e' kakmè s'yamipa dör judiowak esepa a. 28 Es mik ye' tö inuköl kitule kos ie'pa a e' mé ie'pa ulā a, etā ye' mía España e' tkökemi a' pakök. 29 Ye' wa ijcher tö mik ye' demi a' ska', etā se' ñi er diché iōraē buaē Cristo er buaē chō sia e' kos wa.

30 A yamipa, Skökēpa Jesucristo ttö wa, ñies se' ñi dalëritsöke Skököl Wiköl wa, e' wa ye' kköchö a' a' tö a' e' chö darèrē ye' ta ñita kanè mēne ye' a e' wā uk. E' wēmi a' tö, a' tö Skököl a' ikiē ye' kī e' wa. 31 Ikiö ie' a' as ie' tö ye' tsatkö Judea wakpa kē tö Jesús tté iütè esepa yökī. Ñies ikiö ie' a' tö i' kos mi'ke ye' wa s'batse'rpa tso' Jerusalén e'pa kimoie as ie'pa tö e' tsü er bua' wa. 32 Es ikiö ie' a' as ye' dömi a' ska' ttsē'ne buaē wa enuk a' pakekeyö e'

dalewa, es ie' kī ikiane e'ma. 33 Ie' dör sene bērē mukwak as e' tö a' wapiöü. Es e' idir.

16

Roma wakpa shke'wēmi Pablo tö

1 Tayē eköl kiè Febe dör s'yami, e' tté chekeyö a' a. Ie' dör Skökēpa Jesús icha erule tso' Cencreas e' kimukwak eköl. 2 Ie' kiöwa buaē Skökēpa Jesús ttö wa wes s'batse'rpa ñi kiöwa es. Ie' tö s'yamipa taiē e'pa kimé, ñies ye' wák kiméitö. E' kuēkī mik ie' kī ilè kiane etā ie' kimú.

3 Prisca ena Áquila e'pa shke'ú ña. Ie'pa bak kaneblök ye' ta Cristo Jesús kanè a. 4 Ie'pa e' me'ttsa ye' tsatkök, kē tkine tö dö' ittèwa. Wéstela chekeyö ie'pa a, eré kē dör ye' è. Skökēpa Jesús icha erule erule kos kē dör judiowak, e'pa tö wéstela cheke ie'pa a ñies. 5 Ñies Skökēpa icha erule daparke Prisca ena Áquila u a, e'pa shke'ú ña. Ñies ye' yami dalër taiē ye' éna kiè Epéneto, e' shke'ú ña. Ie' dör s'tsá erblé' Cristo mik Asia e'. 6 María shke'ú ña. Ie' kaneblé taiē a' a. 7 Wépa bül kiè Andrónico ena Junias, e'pa shke'ú ña. Ie'pa dör judiowak wes ye' es. Ie'pa bak wötēule s'wöto wé a ye' ta. Ie'pa dör Jesús ttekölpa kkeaulekā buaē imalepa wa. Ie'pa erblé' Cristo mik ye' yökī kewe.

8 Ampliato shke'ú ña. Ie' dör ye' yami Skökēpa Jesús ttö wa, e' dalër taiē ye' éna. 9 Urbano shke'ú ña. Ñies ie' kaneblöke Cristo a wes sa' es. Ñies Estaquis shke'ú ña. Ie' dalër taiē ye' éna. 10 Apeles shke'ú ña. Ie' wēr buaē Cristo wa. Ñies wépa dör Aristóbulo icha, e'pa shke'ú ña. 11 Herodiön, e' shke'ú ña. Ie' dör judiowak wes ye' es. Ñies wépa dör Narciso icha erblé' Skökēpa mik e'pa shke'ú ña. 12 Tayēpa kiè Trifena ena Trifosa shke'ú ña. Ie'pa kaneblöke Skököl a. Ñies tayē dalër se' éna kiè Pérside e' shke'ú ña. Ie' kaneblöke taiē Skököl a. 13 Rufo shke'ú ña, e' dör Jesús mik erblökwak buaē suule

† 15:21 Isaías 52.15

sulitane wā. Ñies ie' mî e' shke'ú ña. Ie' dör weş ye' wák mî es. ¹⁴ Asíncrito, Flegonte, Hermes, Patrobas, Hermas ena s'yamipa kos tso' ie'pa ta, e'pa kos shke'ú ña. ¹⁵ Ñies Filólogo, Julia, Nereo ena ikutà, Olimpas ena s'batse'r malepa tso' ie'pa ta, e'pa kos shke'ú ña.

¹⁶ A' ñî shke'ú ñî dalër wa. Cristo icha erule erule e' kos tö a' shke'wémi.

¹⁷ A yamipa, ye' kköchö a' a tö wépa éna se' blabatsak ena se' akmîne sene sulu a, esepa yöki a' e' kkö'nú. Ie'pa se' a icheke tö ttè wa se' wöblaule kewe e' kë dör mokië. Esepa yöki a' e' skö. ¹⁸ Ie'pa kë ku' Skëkëpa Cristo kanëuk. E' skéie ie'pa tso' iwákpa ë kanëuk. Se' kam éna iar buaë esepa ðakiñekerakitö ttè ttsër buaë ese wa. E' kueki esepa yöki a' e' skö.

¹⁹ Sulitane wā ijcher tö Skëköl ttè mokië e' dalöieke a' tö buaë. E' tö ye' ttsë'weke buaë. Ye' ki ikiane tö a' mú wöblar ttè buaë yësyësë wa wawè. Erë a' mú kë e' wöbla'ù kache tté wa ì sulu wambloie. ²⁰ A' serke es, e' ta betka Skëköl dör sene bërë mukwak, e' tö Satanás shtowerawa a' klö dikia. As Skëkëpa Jesús er buaë chö a' a.

²¹ Ye' yami Skëkëpa Jesús kanè a kiè Timoteo e' tö a' shke'wémi. Ñies Lucio ena Jasón ena Sosípatro, e'pa tö a' shke'wémi. Ie'pa dör judiowak weş ye' es.

²² Ye' dör Tercio, e' tso' Pablo ttöke e' shtök yëkkuö i' ki. Ñies ye' tö a' shke'wémi Skëkëpa ttö wa. I' ta ì cheke Pablo tö e' shtekeneyö.

²³⁻²⁴ Gayo tö a' shke'wémi, e' u a ye' serke. Eë Skëkëpa Jesús icha erule tso' ká i' ki e'pa daparke. Erasto tö a' shke'wémi. Ie' dör ká i' inuköl kueblu. Ñies s'yami kiè Cuarto, e' tö a' shke'wémi.

Pablo tö Skëköl kikéka

²⁵ ;skëköl kikökasö! Ie' a a' kimermi e' tkökwa darërë Jesucristo tté buaë pakekeyö e' a. Ká iaiaë ttè buaë e' blëule se' yöki. ²⁶ Erë i'ñe ta ikkayënewa se' a ì kit Skëköl ttekölpa tö yëkkuö ki e' wa. Skëköl yöbië e' tö ie'pa

ka' ishtök. Ttè buaë ñe' kkeyënewa as ká ulitane wakpa erblö imik ta iwà iutö.

²⁷ Skëköl e' dör Skëköl eköl ëme e'. Ie' erbikö taië sulitane tsata. ;As e' kikarka këkraë Jesucristo wa! Es e' idir.

Yëkkuö tsá kit Pablo tö Corinto wakpa a 1 Corintios

Mik Pablo bak kanablök Éfeso etá ie' tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa serke Corinto e'pa a. Pablo kékwo ska' ta Corinto dör Grecia ká bua'ie. Pë' bak senuk iki döká 650.000. E'pa shua 400.000 klöulewá kanablök é. Pablo wák tö tsawe Corinto wakpa a Jesús tté buaë paka'. E' tté tso' kitule Hechos 18.1-17 e' ki.

Alaköl eköl kiè Cloe e' yami wele de Pablo pakök ie' tso' Éfeso ee. E' tö ie' a iyé' tö Jesús mik erblökwakpa tso' Corinto e'pa ñippöke taië ena welepa tso' íyi sulusi wamblök taië, e' kuëki ie' tö yëkkuö i' kit. Ñies ie' tö ikit ilè chaki' ie'pa tö ie' a e' iutoie ie'pa kimoie ena ipattoie.

Kam Corinto wakpa erblö Jesús mik etá ie'pa tö íyi taië dalöieke Skököl skéie, e' dör kabene et. Ì dalöieke ie'pa tö e' a ie'pa tö iyiwak jcheke e' chkà katekerakitö iyamipa ta ì dalöiekerakitö e' dalöioie. E' cheke Pablo tö yëkkuö i' ki.

Ñies ì dalöieke ie'pa tö e' wé kos a alakölpa sulusi datse ta wëpa serkerak ita. Erë mik wëpa ñekkëpa erblé' Jesús mik etá ie'pa kë éna iane tö wes ie'pa ké senuk. E' kuëki Pablo tö ikkaché tö wes wëpa alaköl ta' ena alaköl kë ta' e'pa kawöta senuk.

Kiie ta pé' wele bak ñi dapa'uk Jesús mik erblökwakpa ta, e'pa tö ie'pa wöbla'weke kache tté wa. Ese ché Pablo tö yëkkuö i' ki.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Skököl tö ye' klög'bak iwák er wa Cristo Jesús ttekölpa tsá, e'pa ekölie. S'yami kiè Sóstenes tso' ye' ta. ² A' dör Skököl icha erule serke Corinto, e'pa a sa' tso' yëkkuö i' shtök. A' batse'oule a' batsulewá Cristo Jesús mik e' wa. A' klög' Skököl tö ie' icha batse'rpaie

wëpa kos tso' ká wa'ñe tö e' tsatké kiè Skökëpa Jesucristo a e'pa ta ñita. Jesucristo dör ie'pa ena se', e' Këköl. ³ Skököl dör S'yé ena Skökëpa Jesucristo, as e'pa er buaë chö ena sene bërë mù a' a.

Pablo tö wëstela ché Skököl a

⁴ Skököl er buaë ché taië a' a Cristo Jesús batamik, e' kuëki ye' tso' wëstela chök ie' a kekraë. ⁵ A' batsulewá Cristo mik, e' wa ì kos kiane a' ki wakanewè Skököl a, e' mène a' a taië. Skököl tö iëri mé a' a iwà pakoie buaë, ñies iwà jchenowá buaë. ⁶ E' wa iwënewá a' shua tö mokí a' tö Cristo tté klö'wé buaë. ⁷ Es ì kos kiane a' ki kanebloie Skököl a, ese métke ie' tö a' a iWiköl wa. E' wakaneweke a' tö a' tso' Skökëpa Jesucristo datskene e' panuk, e' dalewa. ⁸ Ñies ie' tö a' kimeraë buaë as a' e' tköwa darërëe ie' mik dö bata ekké. Es a' kë ki ì nuí ta' ie' wöa mik Skökëpa Jesucristo datskene e' kékwo ska'. ⁹ Skököl ttö mokië e' tö a' klög'bak as a' ser batsulewá ie' alà Jesucristo dör Skökëpa e' mik.

Jesús mik erblökwakpa ñi blabatsélor

¹⁰ A yamipa, ye' tö a' a iché Skökëpa Jesucristo ttö wa tö a' kos erbikö ñikkëe. Kë a' ñi blabatsök. A' senu buaë ñita. A' kabikeitsö ñikkëe wes wák eköl é es. ¹¹ A yamipa, tayë kiè Cloe, e' yamipa welepa tö ibiyö ché ye' a tö a' tso' ñippök tté ki. E' kuëki ye' tso' a' a ichök es. ¹² Ie'pa tö ye' a iché tö a' kos ñippöke ñita i' es: A' welepa tö icheke: "Ye' dör Pablo klé." Welepa skà tö icheke: "Ye' dör Apolo klé." Iëkölpa tö icheke: "Ye' dör Cefas* klé." A' skà tö icheke: "Ye' dör Cristo klé." ¹³ ¿Ima a' ibikeitsè tö Cristo tso' blabutsule? Au, kë idör es. ¿Ye' kötewá krus mik a' skéie? Au. ¿A' wösune ye' ttö wa? Au. ¹⁴ Wëstela chekeyö Skököl a tö ye' kë wá a' wösune taië. Wëpa kiè Crispo ena Gayo, e'pa é wösuk ye' tö. ¹⁵ Kë yi a iyënuke tö ye' tö a' wösuk ye' ttö wa. ¹⁶ Ye' éna ianewá i' ta tö ñies ye' tö wëm kiè Estéfanos e' wösuk ena ie' yamipa ekka. Kë ye' éna iane tö yi

* 1:12 Cefas: E' é kiè ñies Pedro.

skà wösuk ye' tö. ¹⁷ Cristo kë wà ye' patkëne s'wöskuök, ie' tö ye' patké ie' tté buaë pakök. Ye' kë tö tté e' paketa' tté iskië wa wes s'yöule taië esepa kapakö es. Ye' tö ipakeke tté wöshakla wa as Cristo kötëwà krus mik e' tté diché kë chöwa.

Skëköl diché taië ena ie' siwé iskië, e' wà dör Cristo

¹⁸ Wépa weirdaë aishkuö ta, esepa a Cristo kötëwà krus mik, e' tté dör alipa ttéie. Erë se' tsatkërke, esepa a Skëköl diché taië, e' tté idir. ¹⁹ E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuö kī es, e' tö ichè:

“Skëköl tö ichè: Wépa wà siwà' jcher iskië,

esepa meraatyö wes kë wà i jcher es.

Wépa kabikeitsö taië,

esepa éna ká chöwerawayö.”†

Es Skëköl yëkkuö tö ichè.

²⁰ Es idir e' kueki s'ditsö wà siwà' jcher iskië, ¿wes esepa de? S'wöbla'uk tté dalöiëno wa wakpa, ¿wes esepa de? Wépa a s'ditsö íyi tté wà pakar ñi a buaë ¿wes esepa de? Skëköl a ta siwà' iskië jcher s'ditsö wà, e' kë wà ta', e' dör wes alipa tté es. ²¹ Tté e' wà dör i' es: Skëköl wà íyi jcher iskië, e' kueki ie' kë wà imeneat tö se' tsatkër i jcher s'ditsö wà iskië ese wa. E' skéie ie' tö ime'at tö wépa erblé Cristo mik itté pakarke e' wa, esepa ë tsatkërdaë erë ittsër alipa ttéie.

²² I kë or yi a ese kiane suè judiowak kī tté klö'woie. Griegowak tö siwà' iskië ese yuleke taië. ²³ Erë Cristo kötëwà krus mik, e' tté pakeke sa' tö. Tté e' sulune judiowak yöki. Pë' kë dör judiowak, esepa a ta e' dör alipa tté. ²⁴ Erë wépa kos klö'bak Skëköl tö iwák a, judiowak öpë' kë dör judiowak, esepa a Cristo dör Skëköl diché taië ena ie' siwé iskië e'. ²⁵ I wé ie' tö e' wër wes i wé aliwakpa tö es. Ñermata ie' wà siwà' jcher iskië tköka sulitane tsata. Iwër wësua tö ie' kë diché ta', ñermata ie' diché ta' taië tköka sulitane tsata.

²⁶ A yamipa, mik Skëköl tö a' klö'bak, etä ¿wes a' dör? E' anú a'

éna. Ká i' wakpa a ta a' kibiiepa kë wà siwà' iskië jcher. A' kibiiepa kë ttö dalöiërta'. A' kibiiepa kë dör këkëpa taië ese ditséwö. ²⁷ Erë wépa cheke ká i' wakpa tö tö kë iwà i jcher, esepa shukit Skëköl tö wöbla wa, wépa wà siwà' jcher iskië, esepa jaëwoie. Wépa kë dör këkëpa taië ká i' wakpa a, esepa shukit ie' tö wöbla wa, wépa dör këkëpa taië, esepa jaëwoie. ²⁸ Wépa watëulettsa, wépa bikeitseke ká i' wakpa tö tö kë idör ñie bua', wépa kë dör i, esepa shukit ie' tö, wépa dalöiërta' taië ká i' kī, esepa wöowaie diöshet. ²⁹ Es kë yi a e' ttsënuukka Skëköl wörki. ³⁰ Erë Skëköl wák tö a' bätswa Cristo Jesús mik. Cristo batamik ie' tö se' ké siwà' mokī jchenukwà iskië. Ñies Cristo batamik ie' tö se' klö'wé wes pë' buaë yësyësë es, ñies se' de ie' wák ichaie batse'r yënetsa sene sulu ulà a. ³¹ E' kueki s'kawöta senuk wes Skëköl yëkkuö tö ichè es, e' tö ichè: “Yi e' tsakka as ese e' ttsöka i wé Skëköl tö ese wa.”‡

2

Cristo kötëwà wötëulewà krus mik, e' tté paké Pablo tö

¹ A yamipa, mik ye' dë' kewë Skëköl tté buaë pakök a' a, etä kë ye' wà iwà pakane siwà' iskië ese wa wes a' wakpa yöule taië esepa tö s'wöbla'weke es. ² Mik ye' bak a' shua, etä ye' kë kī i bär tté kianeia. Ye' ibikeitsétke Jesucristo kötëwà wötëulewà krus mik e' tté ë pakök. ³ Mik ye' dë'bitu a' ska', etä ye' ttsé'rke alabëbë kë diché ta' taië, ye' suarke taië painuke taië. ⁴ Ye' tö Skëköl tté buaë e' paké a' a, erë kë ye' wà ipakane siwà' iskië s'ditsö a' ese wa a' dakiñoie. E' skéie i pakéyö a' a, e' wà kkaché a' a Skëköl Wiköl tö idiché wa tö mokīe idir. ⁵ Skëköl tö iwé es as a' kë erblö siwà' iskië ese mik, e' skéie as a' erblö ie' diché mik.

Se' wà Skëköl siwé jcher i Wiköl wa

⁶ Erë wépa tkëulewatke darërë Cristo mik, esepa je' éna iane tö tté

† 1:19 Isaías 29.14 ‡ 1:31 Jeremías 9.24

pakeke sa' tō, e' dör siwa' iskië chökle. Erë e' kē dör s'ditsö ena iwökirpa siwa' ese; esepa diché erkewatke. ⁷ Siwa' pakeke sa' tō, e' dör Skököl siwa' bak blëulewā s'ditsö yöki e'. Ká iaiaë kam ká i' yör, e' yöki ie' tō ibikeitsbak tō sene michoë olo tā' taië, e' meraëitö se' a' ie' siwa' wa. ⁸ Siwa' e' kē ane s'ditsö wökirpa éna. Ie'pa éna ianüpa, e'ma ie'pa kē wā Skökëpa Jesús olo tā' taië e' kötewa. ⁹ Erë e' dör wes itso' kitule Skököl yëkkuö ki es, e' tō ichè:

“Ì buaë kē sūule yi wā,
ì buaë kē tsëule yi wā,
ì buaë kē bikeitsule yi wā,
ese tso' Skököl wā mè wépa éna ie'
dalër esepa a.”*

¹⁰ Erë e' kos wà kkachéitö se' a' iWiköl wa. Iwiköl tō iyi ulitane shuyulekettsā sekka dö Skököl erbikö iskië eseë.

¹¹ Se' wiköl tso' se' a, e' ë wā ijcher ì tso' se' er a. Es ñies Skököl Wiköl ë wā ijcher ì tso' ie' er a. ¹² Ie' tō iWiköl mé se' a, e' kueki kē se' kabikeitsöia wes s'ditsö kabikeitsö es. Ie' tō iWiköl mé se' a as ì buaë kos méitö se' a er bua' wa e' wā ar se' éna. ¹³ E' kueki kē sa' tō s'wöbla'weku' ká i' a siwa' tso' ese wa. S'wöbla'weke sa' tō ttè kkaché Skököl Wiköl tō sa' a e' wa. Es sa' tō Skököl Wiköl iyi e' wā pakeke ttè méitö sa' a ese wa.

¹⁴ Wépa kē a Skököl Wiköl ku', esepa a ie' iyi e' dör alipa iyi, e' kueki ie'pa kē ki ikiane. Ñies ie'pa kē éna iwà ar, ttè e' wā arke se' éna Skököl Wiköl ë wa e' kueki. ¹⁵ Erë wépa a Skököl Wiköl tso', esepa éna ie' iyi ulitane wā armi buaë. Erë ì weke ie' tō ie'pa a e' kē wā anuky éna. ¹⁶ E' dör wes itso' kitule Skököl yëkkuö ki es, e' tō ichè: “Skököl erbikö e' kē jcher yi wā. Kē yi a ie' pautuk.”† Erë se' eltëpa wā Cristo erbikè tso'.

3

Se' kos dör Skököl kanè mésopa

¹ A yamipa, mik ye' bak a' shua, eta ye' kē a kapakar a' tā wes s'wëttseke Skököl Wiköl tō esepa tā kapakè es.

E' skéie ye' kawötā kapakök a' tā wes ye' kunüpa kapakök s'tso'ia s'wák dër sulu dikia ö ala'r tsitsirla kē yöule buaë Cristo ttè wa esepa tā kapakè es. ² Ttè wa ye' tō a' wöbla' e' dör tottola wes tsu'diö mè ala'rla a es, kam a' a chkè darërè katar e' kueki. ¡Erë ikkè tā kam a' a chkè darërè katar, ³ a' serkeia wes s'wák dër sulu ki ikiane es e' kueki! A' ñippöke, a' ukyërke ñi ki taië, e' wà kiane chè tō a' seria wes s'wák dër sulu ki ikiane es, wes pè' kē a Wiköl Batse'r ku' es. ⁴ A' welepa tō icheke: “ye' dör Pablo klé.” A' welepa skà tō icheke: “ye' dör Apolo klé.” A' ttökeia es, e' wa iwënewā tō a' dör wes pè' kē a Wiköl Batse'r ku' es.

⁵ Eta ichö ye' a tō ¿Apolo dör yi? ¿Pablo dör yi? Sa' dör Skököl kanè mésopa ë. Sa' tō Jesús ttè buaë paka' a' a, e' batamik a' de erblök Jesús mik. Kanè me' ie' tō sa' böi a' kuä'ki kuä'ki, e' wakanewé sa' tō. ⁶ Jesús ttè buaë e' tsá tkéyö a' er a, wes iyi kuatke es. Apolo tō ikkò'né as italar, erë Skököl wák tō iwà tala'weke. ⁷ Yi tō iyi kuatkeke, ñies yi tō ikkò'neke, esepa kē dör ì. Skököl tō iwà tala'weke, e' dör ibua'ie. ⁸ Yi tō iyi kuatkeke, ñies yi tō ikkò'neke, esepa dör ñies ëme ie' a. Ie' tō iské meraë ie'pa a eköl eköl wes iwakanewekerakitö es. ⁹ A' dör wes ie' tē es, e' a sa' böi kanëblöke ie' a. Ñies a' dör wes u yörke ie' a es. ¹⁰⁻¹¹ Ie' er buaë ché ye' a, e' wa ime'itö ye' a' ichki tkökwa wes u yuökwak bua'buwa es. E' ukuöki tā u yuökwakpa skà de iki yuökmi. U yörke Skököl a' e' chki tkënewatke e' dör eköl ë, e' dör Jesucristo. Kē yi a' ichki kuä'ki tkënuwane. E' kueki se' ulitane eköl eköl kawötā e' kko'nuk buaë tō wes iwà ki yuekemisö. ¹² Se' tō iwà yuëmi orochka wa, inukölchka wa ena ák bua'buwa wa ö iwà yuëmisö kaltak wa, kakö wa ena kuaköl wa. ¹³ Mik Jesucristo datkene, eta iwërdaë tō is iwà yuésö. E' këwö ska' tā se' kanè ma'ordaë bö' wa isuöie tō is idir. ¹⁴ U chki tulunewā, e' ki se' tō iwà yué, e' tā e' kē ñanewā bö' a' tā esepa a

* 2:9 Isaías 64.4 † 2:16 Isaías 40.13

iské merdaë. ¹⁵ Erë i yuésö e' ñanewa, e' ta kanè e' weirdawa. Erë esepa tsatkërdaë bö' yöki, erë kë i ate ie'pa ulà a wës s'tkõshkar u ñarkewa yöki es.

¹⁶ ¿A' kë wà ijcher tö a' wákpa dör Skëköl wé, ie' Wiköl serke a' shua e' kueki? ¹⁷ Ie' wé dör batse'r, e' dör a' wákpa. E' kueki e' olo'yéwa yi isie tö, e' ta ese olo'yerawa ie' tö.

¹⁸ Kë a' e' kitö'ukia. A' welepa e' bikeitsö tö a' wà siwa' iskië jcher wës s'ditsö tö ibikeitseke es, e' ta esepa kawõtá e' ökwa aljie as siwa' moki jcherwa iwa. ¹⁹ Ì dör siwa' iskië s'ditsö a, ese dör alipa ttè Skëköl a. E' dör wës ie' yëkkuö tö ichè es: "Wépa wà siwa' iskië jcher tajë, esepa klö'werawa Skëköl tö iwákpa erbikö s'dakiñoie e' wa wës iyiwak klö'wèwasö sho' wa es." ²⁰ Ñies ichéitö i' es: "Skëköl wà ijcher buaë tö i tso' ká i' a, ese siwé jchermi s'wà tajë, e' kë dör iie bua'." ²¹⁻²³ Erë a' dör Cristo icha ena Cristo dör Skëköl icha. E' wà kiane ché tö iyi ulitane mé Skëköl tö a' a a' kimoie. Ye' ena Apolo ena Pedro, e'pa tso' a' kimuk. E' kiiie ta i' kos tköke i' ñe ta, ñies aishkuö ta, s'ser ena s'duöwa, ekké kos tso' a' kimuk. E' kueki kë a' kane s'ditsö wele kkeökka tajë tö e' dör ibua'ie as s'mi' ikléie.

4

Jesucristo ttekölpa tsá, e'pa kanè

¹ Sa' bikeitsö tö sa' dör Cristo kanè mésopa. Skëköl ttè bak bléulewa e' wà pakè wërke sa' wöki wës iyi kueblu es. ² İyi kueblu kawõtá iwakanéuk yësyësé wës iwökir tö iukpatké es. ³ Es idir, e' kueki ima a' tö ö yile skà tö is ye' kaneblöke Cristo a' e' bikeitseke, e' kë ki ye' tkine. E' kiiie ta ima ye' wák tö ye' kanè bikeitseke, e' kë ki ye' tkine. ⁴ Ye' er kë wà ye' kkatëne, erë kë e' wa yö ichepa tö kë i' sulu ku' ye' ki. Skëképa Jesucristo tö ye' shuleraë, ima e' tö ye' bikeitseke, e' ë ki ye' tkirke. ⁵ Mik ie' dene eta sulitane shuleraëitö. Ì kos tso' bléulewa se' er a, ñies i' dalërmik se' serke, ese kos kkacheraëitö wöshak sulitane wörki. E' kéwö ska' ta se' kos kaneblöke buaë

ie' a, e'pa kikeraka ie' tö. E' kueki kë s'kkatar, kam s'shulir kéwö doka e' yöki.

⁶ A yamipa, ye' tö ye' wák ena Apolo ché a' a' kimoie as e' wa a' tö iwà saü tö kë a' kane i' tso' kitule Skëköl yëkkuö ki chétkeyö ñe' dalöseukwa. Kë a' kane e' ttsöka tajë sa' eköl wa ena sa' eköl wöökwa diöshet. ⁷ ¿Wës a' tö ichèmi tö a' dör s'malepa tsata? Ì kos tso' a' wà, i' buaë eri ta' a' wà, wës a' kabikeitsö, e' kos me' Skëköl tö a' a. ¿Iök a' e' ttsöka tajë tö wësua iyi kos e' dè'bitü a' wákpa wà, a' wákpa er wa?

⁸ Wësua a' ibikeitseke tö Skëköl siwa' jcher tajë a' wà, e' dör wé', kë i' ki kianeia a' ki. A' e' ttsö tö a' s'wëttsémitke blu'paie, erë kam sa' doka ekké. Moki a' mú s'wëttsémitke blu'paie, e' ma sa' detke a' ta ñita s'wëttsuk. ⁹ Erë ye' a' ta, wësua sa' dör Jesús ttekölpa tsá e'pa méat Skëköl tö s'ditsö malepa bataie. Ye' ittse tö ká ulitane wakpa ñies Skëköl biyöchökwakpa ulitane e'pa tso' sa' weirke e' weblök. Sa' dör wës s'bolökpa tö s'klö'wéwa tsèmi sulitane wörki ttéwa es. ¹⁰ Cristo ttè kueki sa' wër aljie, erë a' e' bikeitsö tö a' wà siwa' iskië jcher buaë a' batsulewa Cristo mik e' kueki. Iyerke tö sa' kë diché ta', erë a' diché ta' tajë. A' dalöiërta' tajë, erë sa' kë dalöiërta'. ¹¹ Dö ikké ta' sa' tekeia bli tö ersir tö; kë sa' datsi' ta' buaë; pè' tö sa' we'ikeke siarè; sa' wákpa kë wà u ta' senoie; ¹² sa' kaneblöke darërèe sa' wák ulà wa dö sa' shtrinewa da'a ekké. Mik pè' alibchöke sa' ki, eta e'pa a' sa' er buaë chöke. Mik ie'pa tö sa' we'ikeke, eta e' dalè'ttseke sa' tö er bua' wa. ¹³ Mik pè' tö sa' cheke suluë, eta e' iutekene sa' tö ttè bua' wa. Dö ikké ta' ká i' wakpa wa sulu sa' wër. Ie'pa a' sa' dör wës ushña uyanettsa u'rki es.

¹⁴ Ye' kë wà ttè i' kite a' a' jaëwoie, ë ye' tso' a' pattök wës iyé éna ila'r dalër ese pattèitö es. ¹⁵ Cristo Jesús ttè buaë paka' ye' tö a' a' kewe, e' wa a' bätsewa ie' mik. E' kueki moki ye' dör wës a' yé es. A' mú wà s'wöbla'ukwakpa Cristo ttè wa tso' doka 10.000, erë ye' eköl ë dör wës a' yé es. ¹⁶ E' kueki ye' tö

a' pattè tò a' senú wës ye' serke es. ¹⁷ E' kueki ye' tò Timoteo patkëmi a' ska'. Ie' dör wës ye' wák alá es Skëkëpa wa. Ie' dör ye' ttökata yësyësë dalër tajë ye' éna. Wës ye' dör Cristo Jesús mik erblökwak e' ser, e' ttè wa ye' tò ie' icha kos tso' erule erule ká wa' ñe, e' pa wöbla' wëke. Ttè e' ska' Timoteo tò a' ererane.

¹⁸ A' wëlepa e' ttsékä tajë tò ibikeit-seke tò ye' kë döpa a' ska'. ¹⁹ Erë Skëkëpa ki ikiane, e' ta ye' mi'ke a' pakök bet. Mik ye' de etä ye' tò isueraë tò a' wépa e' ttsékä tajë, esepa wä Skëköl diché ta' ö ie'pa kabërke ë. ²⁰ Ì blúie Skëköl tso' e' wà wënëwa idiché tajë e' ki, kë dör ttè ë wa. ²¹ ¿Ì kiane a' ki? ¿A' ki ikiane tò ye' dö kësik wa a' uñuk? ö ¿a' ki ikiane tò ye' dö a' ska' er bua' wa, a' dalëritsè wa?

5

Sene sulu watöttsasö

¹ Ye' itté ttsé tò a' shua wëm tso' eköl e' trërke suluë tkökä pë' kë tò Skëköl dalöie, esepa tsata. Ie' wä iyë alaköl tso'. ² Ì sulu e' tköke a' shua, erë e' wa a' e' ttsökekajä tajë. E' skéie ¿wës e' kë wä a' jaëne? ¿Wës e' kë wä a' eriane? Warma wëm ñe' uya'ttsabak a' tò a' shua. ³⁻⁴ Erë ye' wák kë ku' a' ta, erë ye' ttöke wës ye' wák tso' a' ta es. Wëm ñe' shulétke ye' tò Skëkëpa Jesús ttö wa wës ye' wák tso' a' ta es. Mik a' ñi dapa'uke etä eë ye' tso'ñak a' ta Wiköl Batse'r wa. Ñies Skëkëpa Jesucristo diché tso' a' ta. ⁵ E' wöshä ta wëm ñe' wömüttsä a' tò Satanás ulä ä as iwák dër suluë e' wöklör ta iwák tsatkër mik Skëkëpa datskene e' këwö ska'.

⁶ A' e' ttsökä tajë sene sulu wa, e' kë dör buaë. ¿Kë a' wä ijcher tò pan wölöwoka elkela tò harinachka kos wölöwëkä? ⁷ Sene sulu e' dör wës pan wölöwoka këchke* es, e' tò a' sulu'wëkewa. E' kueki ese kos uyöttsä a' shua. Es a' döraë buaë yësyësë kë ä ì sulu ta'ia wës pan yöule kë ä iwölöwoka iëne es. Cristo kötëwa

se' nuì skéie. Ie' dör wës obeja jcheke Judiowak Yépa Yërulune Egipto, e' këwö tkö'woie es. E' kueki ñermata a' batse'oule Skëköl wöä Cristo batamik.

⁸ Es kë se' kàne Cristo kötëwa se' skéie, e' këwö tkö'uk pan yöule iwölöwoka wa ese wa. Itkö'üsö pan kë yöule iwölöwoka wa ese wa. E' wà kiane chë tò itkö'üsö këkraë sene mokì yësyësë ese wa. Kë se' kàne itkö'uk sene sulu tò s'sulu'wëkewa ese wa.

⁹ Yëkkuö iët patkë' ye' tò a' ä, e' ki ye' iyë' tò a' kë kàne e' batsök trër wakpa ta. ¹⁰ Erë pë' kë tò Skëköl dalöie dör trër wakpa ö iyi kkechök tajë ese wakpa ö akblökwakpa ö iyi diököl dalöiökwakpa, esepa kë chök ye' ku' a' ä. Esepa chöpa ye' tò, e'ma a' kawöta duökwa as kë a' e' batsö esepa ta. ¹¹ Wépa yë' ye' tò a' ä yëkkuö ki, esepa dör wépa e' chö tò ie'pa erblöke Jesús mik esepa. Erë ie'pa dör trënukwakpa ö iyi kkechök tajë wakpa ö iyi diököl dalöiökwakpa ö s'chök suluë wakpa ö bloblopa ö akblökwakpa. Kë a' e' batsök esepa ta, ñies kë a' chkök esepa ta. ¹²⁻¹³ Wépa kë dör Skëkëpa Jesús icha ¿wës esepa shulëmi ye' tò? Skëköl wák tò ie'pa shulëraë. Erë wépa dör Skëkëpa icha ñi dapa'uke a' ta, esepa kawöta shulë a' tò. E' kueki a' tò iú wës itso' kitule Skëköl yëkkuö ki es, e' tò ichë: "Yi tò ì sulu wamblé, e' uyöttsä a' shua."

6

A' ñippöke e' shulö a' wákpa tò

¹ Mik a' wële tò ì sulu wamblé iyami eköl ki, etä ¿wës ese mi'ke ie' wä kkatè s'shulökwakpa kë tò Skëköl dalöie, esepa ska'? ¿Iök e' kë shulë a' wákpa dör batse'r e'pa tò? ² ¿A' kë wä ijcher tò se' batse'r, e'pa tò ká i' wakpa shulëraë aishkuö ta? E' dör es, e' ta ¿wës i'ñe ta iyi tsitsirla ese ë kë shulir a' a'? ³ ¿A' kë wä ijcher tò ñies Skëköl biyöchökwakpa shulëraësö? Ie'pa shulëraësö, e' ta ¿wës a' kë ä ñippè tso' ká i' ki ese shulir? ⁴ E' kueki a' wëlepa ñippöke

* **5:7** pan wölöwoka këchke: Judiowak wöblar pan wölöwoka tso' ie'pa u ä e' kos uyöktsä Ie'pa Yépa Yërulune Egipto e' këwö tkö'wëketke ie'pa tò e' yöki.

ñita, e' ta ¿wes ese mi'ke a' wa shulë pë' bänet ska'? ⁵ I' chéyö a' jaewoie. Yi a a' shulirmi ¿ese kë ku' a' shua da'a? ⁶ Erë e' skéie a' mi'ke ñi kkatök s'shulökwakpa kë erblöta' Jesús mik esepa ska'.

⁷ A' ñi kkatöke s'shulökwakpa ska', e' ã wa iwënewa tö sene sulu e' alékátke a' ki. Idalë'ttsök bëre ¿e' kë dör ibua'ie? ¡As itö se' íyi ekiblö! ⁸ Erë e' skéie a' wákpa tö ì sulu ñe' wambleke ñi ta dö s'yamipa erblöke Cristo mik esepa íyi ekibleke a' tö.

⁹ ¿A' kë wa ijcher tö wépa dör ì sulu wamblökwakpa, esepa kë döpa ì blúie Skököl tso' e' a? Kë a' e' kitö'uk. Wépa dör trënuwakpa, wépa dör íyi diököl dalöiwakpa, s'senewabak dalöseukwa wakpa, wépa trër wépa ta, alakölpa trër alakölpa ta, esepa kos kë döpa ì blúie Skököl tso' e' a. ¹⁰ Nies wépa dör akblökwakpa, wépa dör íyi kkechök taië wakpa, bloblopa, s'chök suluë wakpa, esepa kos kë döpa ì blúie Skököl tso' e' a. ¹¹ A' welepa bak senuk íyi ekkë wamblök, erë Skököl tö a' paköa'bak, a' batseo'bak, a' klöo'bak wes pë' buaë yësyësë es iWiköl wa Skökëpa Jesucristo ttö wa.

Skököl kë wa se' tsatkëne as se' tö ì sulu wamblöia

¹² A' welepa tö icheke: "se' wa kawö tso', ì kos kiane wë se' ki, ese woie." Erë ye' ichë tö kë ì ulitane dör buaë se' a wë. Ye' wa kawö ta' ì ulitane woie, erë kë ye' e' mùpattsä as ilë e' alöka ye' ki. ¹³⁻¹⁴ A' welepa tö icheke: "chkë dör s'ñawi a, ñies s'ñawi dör chkë a." E' yëne erë aishkuö ta íyi böt ñe' ewerawa Skököl tö. Erë s'chkà kë dör trënoie. Skököl tö s'chkà shké'werakane aishkuö ta idiché taië wa wes ie' tö Skökëpa Jesús shkéo'kane es. E' kueki s'chkà kë meneat trënoie wes a' tö ibikeitseke es, imeneat ì buaë woie Skökëpa a, ñies ie' tö s'chkà kkö'neke.

¹⁵ ¿A' kë wa ijcher tö se' batsulewa Cristo mik, e' kueki se' chkà dör etkë ie' chkà ta? E' dör es, e' ta ¿wes se' tö s'chkà dör Cristo icha e' ia'wëmika

senukka alaköl sulusi ta ese wa? ¡Kë se' kane e' ia'ukka yës! ¹⁶ ¿A' kë wa ijcher tö mik yi sené alaköl sulusi ta, e' ta ie'pa bül mia wes wák eköl ã es? E' dör wes itso' kitule Skököl yëkkuö ki es. E' tö wëm ena ilaköl e' chë i' es: "Ie'pa bül serdaë ñita ta ie'pa mia wes wák eköl ã es."* ¹⁷ Erë yi batsulewa Skökëpa Jesús mik, ese dör wes wák eköl ã es ie' ta.

¹⁸ E' kueki a' tköshkar trë yöki. Sene sulu skà kos, e' kë tö s'chkà dalösewëwa wes trë es. Mik se' trërke, eta s'chkà dör Cristo icha, e' méttasö o'ka kë dör Cristo icha, ese a. E' wa s'wák chkà dalösewëwasö. ¹⁹⁻²⁰ ¿A' kë wa ijcher tö a' chkà dör Wiköl Batse'r e' wé? Skököl tö iWiköl mé a' a, e' tso' a' a. Ie' tö a' to'ttsabak, e' ské dör darërëë. A' kë dör a' wákpa icha, a' dör ie' icha. E' kueki a' ké senuk yësyësë as ie' kikarka.

7

Se' serwa ñita e' pakë

¹ Ì chaki' a' tö ye' a yëkkuö ki, e' wa iuteke ye' tö i'ñe. A' tö ye' a ichaki' tö ¿buaë idör tö se' kë serwa alakölpa ta? ² Erë ye' ichë a' a tö taië trë tso', e' yöki a' kos maso tsüwa eköl eköl. ³ A' wépa kos kawöta senuk ilaköl ta, es ñies a' alakölpa kos kawöta senuk iwëm ta. ⁴ Alaköl chkà kë meneat ie' wák ã, e' meneat ñies iwëm a. Es ñies iwëm chkà kë meneat ie' wák ã, e' meneat ñies ilaköl a. ⁵ Ie'pa kë kane ichkà kkëuk ñi yöki. Erë ie'pa kawö mé ñi a e' batsöktsä ñi yöki ekuölö ã ttoie S'yë ta, e' ta e' ã dalewa kë ie'pa ñi köpawa. Mik ká e' tka, eta ie'pa ñi köwane dö' Satanás tö ie'pa erkiöwë trënu, kë ie'pa diché dë'ka e' kkö'nuk e' kueki. ⁶ Erë ye' kë ku' a' a ichök tö a' kawöta ñi batsöktsä ñi yöki es, a' ki ikiane, e' ta a' tö iwëmi es. ⁷ Ye' a ta sulitane mú dör wes ye' es, kë alaköl ta'. Erë Skököl tö imé sulitane a kuä'ki kuä'ki ñi kimoie.

⁸ A' wépa tso'ia ekörla ñies a' wépa dör schö, esepa a ye' ichë tö buaë idör tö ie'pa mú ser kekraë ekörla

* 6:16 Génesis 2.24

wes ye' es. ⁹ Erë ie'pa kë e' kkö'nuku' trë yöki, e' ta ie'pa mú maso yulöne senowäie. S'serwa e' dör bua'ie maso kkechekesö ñië e' tsata.

¹⁰ A' wépa senewabak, esepa a ye' tö ttè dalöiëno i' meke: a' kë kàne ñi ökwa. Ttè e' kë dör ye' ttè, e' mé Skëképa Jesús tö se' a. Alakölpa kë kàne iwëm ökwa. ¹¹ Erë ie' tö iéwa, e' ta ie' kë kàne senukwa wëm o'ka ta, ie' kawöta senuk ekörla kë wëm ta'. Ie' kë senak es, e' ta ie' ké er bua'ukne iwëm ki. Ñies wépa alaköl ta', esepa kë kàne ilaköl ökwa.

¹²⁻¹⁴ A' malepa senewabak, erë e' maso kë erblöta' Jesús mik, esepa a ttè dalöiëno kë meneat Skëképa Jesús wa. Erë esepa a ye' ichè tö a' masopa kë arwa. Iwëm kë erblöta' Jesús mik, isalema e' tsatkërmi ilaköl olomik. Ñies alaköl kë erblöta' Jesús mik, isalema e' tsatkërmi iwëm olomik. Ie'pa ñi éwa, e' ta ie'pa ala'r dör wes pé' kë erblöta' Jesús mik esepa ala'r es, ie'pa tsatkè e' dör darërë. Erë iyé ena imi serke ñita, kë ñi anewa, e' ta isalema ie'pa tsatkërmi iyé ö imi olomik. E' kuëki ye' ichè tö a' maso senakia a' ta, e' ta kë iarwa. ¹⁵ Erë a' maso kë erblöta' Jesús mik, e' éna a' akwa kró wa, e' ta kë iwöklö'war a' kë klöulewa iulà a. Erë Skëköl tö se' klöo'bak senuk bërë ñita. ¹⁶ E' kuëki ibua'ie dör tö a' sermiia bërë ñita. A wëm çì tö be' a' ichök tö be' alaköl kë tsatkërpa be' olomik? A alaköl çì tö be' a' ichök tö be' wëm kë tsatkërpa be' olomik?

¹⁷ E' dör wes ttè wa ye' tö Skëképa Jesús icha erule erule e'pa ulitane wöbla'weke ká wa'ñe es. Ye' tö ie'pa a' ichè tö wes a' ku' Skëköl tö mik a' klöo'itö iwák a' eta, es a' atú bër. Ie' tö ieri mé a' a' seno eköl eköl es. ¹⁸ Wépa tottola kkuölit tēule tsir, mik ie'pa klöo' Skëköl tö iwák a' eta, esepa kë kàne e' mane'ukne wes. Es ñies wépa kë wakyöule es, mik Skëköl tö ie'pa klöo' eta, esepa kë kàne e' wakyuök. ¹⁹ Se' wakyöule ö kë se' wakyöule e' ska' Skëköl kë tkine yës. Ie' ttè dalöiëno, e' dalöiekesö, e' je' ki ie' tkirke. ²⁰ A' kos e' tsúat wes a' dör mik

ie' tö a' klöo' iwák a' eta es. ²¹ Mik ie' tö a' klöo', eta ç'a' klöulewa kanè mésoie? e' ta kë a' tkinuk e' ki. Erë a' a' kawö tso'ia e' yöksa e' ulà a, e' ta a' e' yöttsa.

²² Mik ie' tö a' klöo', eta a' klöulewa kanè mésoie, e' ta e' yé'ttsa ie' tö sene sulu ulà a' kanebloie Skëképa Jesús a. Es ñies mik Skëköl tö a' klöo', eta a' kë dör kanè méso ñe'se, e' ta e' klöo' Cristo tö ie' wák kanè mésoiaie. E' kuëki a' klöulewa kanè mésoie, e' ta kë a' tkinuk e' ki. ²³ Skëköl tö a' to'ttsabak, e' kuëki kë a' e' tiükne yile skà ttè dikia. ²⁴ A yamipa, wes a' ku' Skëköl tö mik a' klöo'itö eta, es a' atú bër. A' senú buaë yësyësë ie' a, sene me'itö a' a' e' a.

²⁵ Ima a' tö ye' chaki' yëkkuö ki wépa tso'ia ekörla, esepa ki, e' iuteke ye' tö i'ñe. Ese ttè kë mène ye' a' Skëképa Jesús wa. Erë ima ibikeitsyö, e' chekeyö a' a. Skëköl ye' sué er siarë wa e' wa ieri méitö ye' a' iwä jchenowa buaë. E' kuëki i' chekeyö e' mik a' erblömi. ²⁶ I'ñe ta se' serke kawö darërë a, e' kuëki ye' a' ta buaë idir tö se' kos e' tsúat wes s'tso' es. ²⁷ Wëm senewabak, ese kë tö ilaköl ökwa. Wëm duriä ekörla, ese tayë kë yular. ²⁸ Erë wëm senéwa, e' ta buaë idir. E' wa ie' kë wa i' sulu wamblène. Ñies alaköl kam serwa, ese senéwa, e' ta e' dör buaë. E' wa ie' kë wa i' sulu wamblène. Erë wépa senewabak, esepa we'ikèmi ká i' ki s'weirke ese tö tköka wépa kë senewabak esepa tsata. E' yöki ye' éna a' tsatkak, e' è kuëki ye' ichè tö buaë idir tö a' ser ekörla.

²⁹⁻³¹ A yamipa, ye' ichè tö kë se' a' kawö ta'ia tajë. Wes ká i' dör i'ñe ta e' erkewatke. E' kuëki i'ñe ta ena kekraë kë se' kàne senukia er me'rie i' tso' ká i' ki ese ki. Se' senewabak, esepa kë er mukwa e' ki. Se' iuke siarë, esepa kë er mukwa e' ki. Ñies se' tts'erke buaë, esepa kë er mukwa e' ki. Se' tö i' tué ta', esepa kë er mukwa i' tso'rak iwä ese ki. Se' serke buaë i' tso' ká i' ki ese mik, esepa kë er mukwa ese ki.

³² Ye' ki ikiane tö a' mú tts'er buaë, kë tkir i' ki. Wépa serke ekörla, esepa wa kawö tso' kibiie Skëköl íyi sauk ena i' wër buaë ie' wa ese uk. ³³ Erë

wēpa senewabak, esepa kawōta ì tso' ká i' kī ese sauk as iwēr buaē itayē wa. ³⁴ Es ie'pa kī íyi bōt kané tso'. Es ñies alakōlpa dōr schō ena busipa wēm kē ta', esepa wā kawō tso' kibiie Skēkōl íyi sauk. Ie'pa e' mumittsa senuk batse'r. Erē alakōlpa senewabak, esepa kawōta ì tso' ká i' kī ese sauk as iwēr buaē iwēm wa. ³⁵ Ttè ekkē chéyō a' kimoie, kē dōr a' wōklō'woie. Ye' kī ikiane tō a' ser buaē yēsyesē Skēkōl ē a, kē wōtkeku' ì tō.

³⁶ Wēpa ttè meuletke tayē a senukwa, esepa wele tō ibikeitsè: “Tayē duéswō detke senowa, ñies ye' kē a seneia ekōrla. Bua' idir ye' a senukwa ie' ta”, e' ta esepa a ye' ichè tō a' senakwa, e' ta a' senúwa, e' kē dōr suluē. A' senúwa. ³⁷ Erē wēpa ttè meuletke tayē a senukwa, erē esepa kē éna senakwaia, e' ta esepa a ye' ichè tō e' dōr buaē tō a' kē serwa. Erē a' kawōta ibikeitsōkwa bua'iewa kewe tō a' wákpa er wa a' kē senakwa. Ñies a' kawōta isauk buaē tō kē yi ku' a' a ichök tō kē a' senukwa. A' tō ibikeitsétke tō a' senak ekōrla kekraē, e' ta bua' idir tō a' kē serwa. ³⁸ Es ye' tō ichè tō wēpa senéwa, esepa tō iwé buaē. Erē wēpa kē sene'wa, esepa tō iwé bua'ie.

³⁹ Alakōl senewabak, e' kawōta senuk iwēm ē ta dō mik iwēm blēnewa eta. Iwēm blēnewa e' ta ie' serwamine wēm o'ka ta. Erē ie' kawōta senukwa wēm erblé Skēkēpa mik ese ē ta. ⁴⁰ Erē ye' ichè tō bua' idir ie' a tō ie' mú ser ekōrla, kē senewane. E' tō ie' ttsē'weraē buaē shute. Ye' tō iklō'wé tō ye' a Skēkōl Wikōl tso' ñies, e' kueki ye' tō a' a ichè es.

8

Iyiwak jchēule íyi diököl tso' dalöie ese a, e' pakè

¹ Chkè meule íyi diököl tso' dalöie ese a, ese kī a' tō ye' a ichaki' yēkkuō kī, e' iutekeyō ì ñe.

Ima a' tō íyi diököl ñe'se ché, e' dōr moki e' jcher se' wa. Erē kē a' éna ichökwa tō se' wa íyi jcher, e' tō se' kèmi e' ttsökka taiē s'malepa kī.

Erē s'malepa dalëritsekēsō, e' tō ie'pa diché kī ieraē. ² Yi e' bikeitsō tō ie' wa íyi jchertke taiē, e' wa iwēnewa tō kam ie' wa ijcher wes ikawōta jchenuk es. ³ Erē yi tō Skēkōl dalëritseke, ese mik ie' batsē buaē.

⁴ Chkè meule íyi diököl tso' dalöie ese a ese katèsō, e' kī a' tō ye' a ichaki'. Se' wa ijcher buaē tō íyi diököl ñe'se wák kē ta', e' kueki kē idōr ñie bua'. Skēkōl chökke, e' dōr ekōl ē. ⁵ Pē' kē tō Skēkōl dalöie, esepa tō iklō'wé tō ì dalöiekerakitō, esepa tso' taiē serke ká jai a o ká i' a. Esepa kiérakitō kēkōl o skēkēpa. Moki esepa tso', ⁶ erē Skēkōl dalöieke se' tō, e' dōr Skēkōl ekōl éme e'. Ie' dōr S'yé. Ie' dōr íyi ulitane wì, ñies se' tso' ie' ē a. Ñies Skēkēpa dōr ekōl ē, e' dōr Jesucristo. Íyi ulitane tso' ie' mik, ñies se' tso' ie' mik.

⁷ Erē kē s'yamipa ulitane éna iwà ane buaē tō íyi diököl tso' dalöie, ese kos kē wà ta'. Ie'pa bak íyi diököl ñe'se dalöiök, e' kueki e' tso'ia ie'pa er a dō ikkē ta. Mik ie'pa tō chkè meule íyi diököl a, ese katé, eta e' kī ier tō ikkaté. Ie'pa diché kē dē'ka ierbikō es, ese wōklō'woie. E' kueki ie'pa tō ittse tō iianekane ñaie. ⁸ Se' bats Skēkōl mik e' kē dōr chkè wa. Ì katekesō o ì kē katèsō e' kē a se' onuk buaē o suluē ie' wōa. ⁹ E' jcher a' wa, e' kueki a' tō iklō'wé tō chkè kos katèmi a' tō. E' yēne, erē a' e' kkō'nú as kē a' ukuömik s'yamipa kam éna iwà ar buaē, esepa ardōne sene sulu a. ¹⁰ Ichōsō tō be' éna iane buaē, e' mia e' tkéser chkè meule íyi diököl a, ese katök iwé a. Erē e' dalewa s'yami kam éna iwà ar buaē ese ekōl tō be' sué chkök ta e' tō ie' erkiōwéka ta imía ta ikatéitō ñies. ¹¹ Be' tō iwé es, e' ta e' wa be' tō se' yami, kē diché dē'ka wē', e' émine sene sulu a ta isulurdawa be' ukuömik. Ie' dōr s'yami, ñies Cristo e' mettsa ttēwa ie' skéie. Be' tō iwé es, e' ta be' tō ì sulu wamblé s'yami kī. ¹² Se' tō s'yamipa kam éna iwà ar buaē, esepa kī ì sulu wamblé es, e' ta ñies se' tso' ì sulu wamblök Cristo kī. ¹³ E' kueki ye' ichè tō s'yami wele armine sene sulu a ye' ukuömik, iyiwak chkà katéyō e' kueki,

e' ta kē ye' tō ikatepaiane.

9

Pablo tō ikanè tsatké

¹ ¿Wes a' tō ibikeitsèmi tō ye' kē a kawō ta' i woie wes ye' ki ikiane es? Wēsua a' tō ibikeitseke tō ye' kē dōr Jesús ttekōlpa tsá e'pa ekōl. Erē ye' tō Skēkēpa Jesús su' ye' wák wōbla wa, e' kueki moki ye' dōr ie'pa ekōl. A' dōr ye' kanēblōke Skēkēpa a' e' wā. ² A' wakpa ki iwēnewā tō moki ye' dōr Jesús ttekōlpa tsá e'pa ekōl. O'kapa tō ichèmi tō ye' kē dōr es, erē e' kē yēnuk a' a.

³ Wēpa tō ye' ché es, esepa yöki ye' e' tsatkové i' es. ⁴ ¿Wes a' ibikeitsèmi tō wēpa wōbla'wekeyō, esepa kē kawōta ye' kimuk inukōl wa chkoie di' yoie?

⁵ Nies ¿ima a' ibikeitsè tō ye' kē a kawō ta' senukwā tayē erblōke Jesús mik ese ta tsèmi e' ta wes Jesús ttekōlpa malepa ena Jesús ēlpa ena Pedro e'pa tō iweke es? ⁶ ¿Ima a' ibikeitsè tō ye' ena Bernabé, sa' bōl ē kawōta kanēblōk sa' wákpa ulā wa e' kkō'noie?

⁷ ¿Wé a' wā isuule tō nippōkwakpa mi'ke, erē iwákpa e' kkō'nukē ichkē wa idi'yē wa? ¿Wé a' wā isuule tō iyiwō tkèsō, erē kē sō iwā katēpa? ¿Wé a' wā isuule tō yi tso' chibo kkō'nuk, erē ese kē tō chibo tsu'diō yēpa? ⁸⁻⁹ Ì chök ye' tso' a' a, e' kē bikeitse s'ditsō ē wā, n̄ies itso' kitule Moisés ttē dalōiēno ki, e' tō ichè i' es: “Baka wē'ñe tso' kanēbloie trigo wōttsoie, e' kē kawō ta' kkō payuèwā itso' kanēblōk e' dalewa as trigowō katōitō.” ¿Ima a' ibikeitsè? ¿Ttē dalōiēno e' me'at Skēkōl tō baka wē'ñe ē kkō'noie? ¹⁰ Au, ie' tō ime'at se' a n̄ies. Wēpa tō iyiwō tkeke ena wēpa tō ishtēke, esepa tō iwakaneweke ie'pa tō iwō kak paneke e' kueki. ¹¹ Es n̄ies sa' tō Wikōl Batse'r iyi tsá paka' a' a, e' dōr wes iyiwō tkèsō es, e' kueki kē idōr suluē tō a' tō sa' kimù i' tso' a' wā ese wa, e' dōr wes iyiwō shtekesō es. ¹² A' wōbla'ukwakpa skà e' kkō'nuk a' kawōta, e' yitā buaē a' kawōta sa' kkō'nuk.

Erē e' wā kē kine sa' wā a' a. Mik sa' bak a' ska', etā sa' kē wā a' iyi kàne

e' kkō'noie. Sa' kanēblē' sa' wákpa ulā wa e' kkō'noie. E' dōr darērē sa' a, erē e' kos dalē'ttsē' sa' tō as kē i' tō a' wōklō'ù Cristo ttē buaē e' klō'uk. ¹³ A' wā ijcher tō wēpa kanēblōke Skēkōl wé tso' Jerusalén e' a, esepa serke i' kaneweke ie'pa tō ese mik. E' wā dō tō iyiwak jcheke ie'pa tō ka' tso' imoka Skēkōl a' e' ki, ese chkà kak tsekeat ie'pa tō katē. ¹⁴ Es n̄ies Skēkēpa Jesús tō iyē'at tō wēpa kanēblōke ie' a ittē buaē pakōk, esepa serdaē kanē e' mik. ¹⁵ Erē ye' kē wā iyi ikkē kine a' a yēs. N̄ies ye' kē ku' i' chök a' a as a' tō ye' a imù. Ye' tō Jesús ttē buaē pakeke éme, e' tō ye' ttsē'weke buaē shūte. E' kē yepattsā yi tō ye' ulā a. Ye' a ta buaē idir tō ye' duōwā, erē ye' kē tō a' ulā a i' klō'wēpa.

¹⁶ Erē ye' patkēule Jesús ttē buaē pakōk, e' kueki e' wa ye' kē a e' ttsēnukka yēs. Ye' kawōta iwā pakōk. Ye' kē tō ipakē, e' ta jwēstela ina ye' ta!

¹⁷ Ipakōpayō ye' wák er wa, e' ma ye' wā kawō ta' s'ña'woie iki. Erē kanē e' me'at Skēkōl tō ye' ulā a, e' kueki ye' kawōta ipakōk. ¹⁸ E' dōr es e' ma ¿i dōr iské ye' a? Ye' ttsē'ne buaē ipakōk éme e' dōr iské ye' a. E' wā kiane chē tō erē ye' wā kawō ta' senuk ye' kanē e' wa, erē e' kē ki ye' s'ña'weku' yēs. E' tō ye' ttsē'weke buaē shūte.

¹⁹ Erē ye' kē dōr yi kanē méso, erē ye' e' mettsā sulitane kanē mésoie as kos ie'pa erblōmi Jesús mik, ekkēpa dō erblōk imik. ²⁰ Mik ye' tso' judiowak shūa, etā ye' serke wes sa' judiowak ser Moisés ttē dalōiēno dikia es as ie'pa erblō Jesús mik. Erē ye' kē ku'ia Moisés ttē dalōiēno e' dikia, erē mik ye' tso' ie'pa shūa, etā idalōiekeyō as ie'pa erblō Jesús mik. ²¹ Es n̄ies mik ye' tso' pē' kē dōr judiowak esepa shūa, etā ye' serke wes ie'pa ser es as ie'pa erblō Jesús mik. (Erē kē i' sulu wambleku'yō. E' wā dōr tō erē ye' kē ku'ia Moisés ttē dalōiēno e' dikia, erē ye' tso'ia Skēkōl ttē dalōiēno e' dikia, ye' tso' Cristo ttē dikia e' kueki.) ²² Mik ye' tso' s'yamipa kam éna Jesús ttē wā ar buaē, esepa shūa, etā ye' serke wes ie'pa ser es, as ye' a ie'pa kimer

as ie'pa éna iwà ar buaë. Es mik ye' tso' pè' shuà eta ye' serke wes ie'pa es as wes alé ie'pa welepa tsatkër. ²³ Ì kos wekeyö e' dör Jesús tté buaë kī shkōwoie as iwà dōñak ye' ulà a.

²⁴ A' wā ijcher tō mik se' turke tseë isuöie tō wé e' alōmi, eta iturkerak seraa, erë eköl è e' alōmi, ese ulà a iské dōraë. E' sū a' senú Skëköl a buaë as iské dō a' ulà a wes wé e' alé ese ulà a iské de es. ²⁵ Tunukwakpa ulitane e' kkō'nuke, e' yuöke kekraë e' aloka imalepa kī. Ì kos tō ie'pa wöklö'wèmi, e' olo'yeke ie'pa tō. E' kos weke ie'pa tō as kal kō yuekerakitō wōshkiie* tkèka iwökir kī, ese dō ie'pa ulà a ie' alérak e' skéie. Iské e' chklörta'wā, erë se' iyuleke, e' dör yöbië kē chklörta'wā. ²⁶ Ye' serke Skëköl a wes yi tur e' aloka ese es, kē dör wes tunukwak turke éanas ese es. Ye' kē dör wes ñippökwa tō iulà tsiní uyeke è siwā' kī, kē wā tā' ese es. ²⁷ Ye' e' wöklö'uke darërë, ye' chkà kekeyö kēsik wa as tō iù wes Skëköl kī ikiane es. E' wekeyö es dō' ye' s'patté taië Skëkëpa tté wa, erë ye' wák kē ulà a iské dō.

10

Kē a' minuk iyi diököl dalöie ese wé a

¹ A yamipa, ye' kē kī ikiane tō a' éna ichōwa tō ì bak se' yamipa bak ká iaiaë Moisés kēwō ska' e'pa tā. Ie'pa kos wēttsē' Skëköl tō mò àr taië e' wa. Ñies Skëköl diché wa ie'pa kos baktsa klō wa dayë kiè Dayë Mat, e' shuà kē nune'ka dayë wā. ² E' dör wes ie'pa wōsunerak mò a ena dayë a es iwà kkachoie tō ie'pa batsulewā Moisés mik. ³ Es ñies chkè mé Skëköl wák tō ie'pa a, e' è ñé ie'pa ulitane tō. ⁴ Ñies di' mé ie' wák tō ie'pa a, e' è yé ie'pa ulitane tō. Di' e' dōwēttsaitō ákkuö a. Ákkuö e' tō Cristo wā ché, e' mir ie'pa tā kekraë ikimukrak. ⁵ Erë ie'pa kibiiepa kē wër Skëköl wa buaë. E' kuëkī ie'pa kibiiepa durulune, nu ate tkëter ká wa'ñe ká sir poë e' kī.

⁶ E' kos tka ie'pa tā se' a iwà kkachoie tō kē se' kàne ì sulu kkechök wes ie'pa tō ikkeyë' es. ⁷ Se' kē kàne iyi diököl dalöiök wes ie'pa welepa tō idalöië' es. Ì wamblë' ie'pa tō e' tso' kitule Skëköl yëkkuö kī. E' tō ichè: “Ie'pa e' tuléwā chkök di'yök taië buaë iyi diököl dalöioie. E' ukuökī tā ie' kékarak klötök trënuke ì sulu wamblök taië e' ttsë'wōkarak buaë.”* ⁸ Kē se' kàne trënuke wes ie'pa welepa trënerak es, e' nuí kī ie'pa taië e'pa durulune ká etkë a dōka 23,000. ⁹ Kē se' kàne Cristo wōñatkök ì sulu wa wes ie'pa welepa iwōñatkë' es, e' nuí kī ie'pa kōtuler tkabë wa. ¹⁰ Kē se' kàne kköchökka Skëköl wōa wes ie'pa welepa kköyë'ka es, e' nuí kī S'ttökulurwak tō ie'pa kōtuler.

¹¹ İyi ekkë kos tka s'yamipa bak ká iaiaë, e'pa tā iwà kkachoie se' a tō se' kē kàne ì sulu wamblök wes ie'pa es. E' kos kiteat Skëköl yëkkuö kī se' serke i'ñe tā ká i' erkewatke e' kēwō ska', esepa a ikkachoie tō wépa tō Skëköl watéttsa, esepa weirdaë inuí kī.

¹² A' welepa e' bikeitsö tō “ye' e' tkéwā darërë Jesús mik, kē ye' arpamine ì sulu a.” Ese wakpa kawōta senuk erki as kē iarmine ì sulu a. ¹³ Se' erkirke ì sulu wamblök, ese kos tköke sulitane tā. Erë Skëköl ttō mokië, ie' kē tō se' mepattsa tō ì sulu tō se' erkiöwè taië shutë kē se' a iwöklör ekkë. Mik se' erkiöwëke ì sulu tō, eta ie' tō se' a ikkacheraë wes se' tköshkarmi iulà a as se' a iwöklör.

¹⁴ A yamipa, a' dalër taië ye' éna, iyi diököl tso' dalöie ese kos yöki a' tköshkar bánet. ¹⁵ A' kabikeitsö buaë, e' kuëkī ì chekeyö a' a, e' bikeitsö tā a' isueraë tō mokië idir. ¹⁶ Mik se' ñi dapa'uke Cristo kōtewā e' kēwō tkö'uk, eta wéstela chèsö Skëköl a vino yekesö ñita tkā' etkë a e' kī. Vino ñe' tō ie' pè tène taië s'tsatkoie e' wā ché. E' wa se' kos tso' batsulewā ie' mik. Ñies pan etö è blatesö ñi a e' ñekesö ñita. E' tō ie' chkà wā ché. E' wa se' kos tso' batsulewā ie' mik. ¹⁷ Se' dör taië, e'

* **9:25** kal kō yöle wōshkiie: E' merke tunukwakpa e' alé esepa a, e' kkecheke ie'pa tō taië. Wé kī itkënekā ese wák dalöiërta' taië. * **10:7** Éxodo 32.6

kos tō pan etō ē e' ñeke, e' kueki se' kos dōr wēs wák ekōl ē es.

18 Ì weke Israel aleripa tō e' wà bikeitsō. Mik ie'pa tō iyiwak jcheke ka' tso' imoka Skëkōl a' e' ki, eta wēpa tō ese chkà kak kateke, esepa kos tso' ie' dalöiök ñita. Es ñies a' mi'ke iyi diökōl dalöio wé a, ta chkè meule iyi diökōl a, ese kak katé a' tō, e' ta a' tso' idalöiök ie'pa ta ñita. 19 E' wa ye' kē ku' ichök tō iyi diökōl ese ena chkè meule ia ese diché ta'. 20 Au, kē idōr es. Ye' tso' ichök tō pē' kē tō Skëkōl dalöiè esepa tō iyiwak jcheke mè iyi diökōl a, ñermata e' meule aknamapa a, kē meule Skëkōl ichök e' a. Ye' kē ki ikiane tō a' e' tiü aknamapa iyi shua yēs. 21 A' kē a Skëkēpa Jesús tka' ena aknamapa tka' e' wà yanuk ñita. A' kē a Skëkēpa chkè ena aknamapa chkè katanuk ñita. 22 Iwésö es, e' ta s'tso' Skëkēpa tsiriuk as isibirka s'ki. Ie' uluneka s'ki, e' ta ¿wēs e' dalē'ttsērmi sia?

Ì kos ú Skëkōl ē kīkoka

23 A' welepa tō icheke tō “se' wà kawō tso', ì kos kiane se' ki wè, ese woie.” E' yēne erē kē ì ulitane e' dōr buaē se' a wè. Ì kos kiane se' ki wè, e' wēmisō, erē kē ì ulitane a s'yamipa er diché iēnuk. 24 Se' kē kàne tkinuk se' wák ē ki. Ñies s'kawōta tkinuk s'malepa ki.

25-26 Skëkōl yēkkuō tō ichè: “Ká' i' ena iyi kos tso' iki, e' dōr Skëkōl icha.”† E' kueki iyiwak chkà watōrke iwé a, ese kos katēmiso. Kē iwà chakar tō imeule iyi diökōl a ö au as s'er kē tō s'kkatō iki.

27 Yi kē erblōta' Jesús mik, ese ekōl tō a' wele kié chkök ie' ta, ta a' shkak, e' ta a' yú. Ì kos wà a' dēne e' katō bēre kē ichakar as a' er kē tō a' kkatō iki. 28 Erē o'ka tō a' a' ichè: “Iyiwak chkà se meule iyi diökōl a”, e' ta kē ikatar ie' dalērmik, ñies erbikè dalērmik. 29 Ye' tso' ie' erbikè chök, ye' kē ku' a' erbikè chök.

Ye' a kawō ta' iyiwak chkà ulitane katök, ¿wēs e' kē katepayö, imène sulu

o'ka ki e' ē kueki? 30 Ì kateke ye' tō, ese ki ye' tō wēstela cheke Skëkōl a, e' ta ¿wēs e' sulurmi o'ka yöki? ¿Wēs e' ki ie' tō ye' chēmi suluē?

31 E' kueki ì kos yekesö, ñekesö, ñies ì kos wekesö, e' üsö as Skëkōl kīkarka. 32 A' senú wōsh wa as kē yi wöklör a' ukuömik. Judiowak idir ö kē idōr judiowak ö wēpa dōr Skëkōl icha ese idir, ese kos kē wöklö'war. 33 A' senú wēs ye' serke es. Ye' wák e' ché senuk kekraē as e' wēr buaē sulitane wa. Ye' kē tkirku' ye' wák ki. Ye' tkirke sulitane ki ie'pa kimoie as itsatkērdak.

11

1 A' senú wēs ye' serke es. Ye' serke wēs Cristo ser es.

Wēs alakōlpa kawōta e' uk mik se' ñi dapa'uke eta

2 Kekraē a' er arke ye' ska'. Ñies ì kos wa ye' tō a' wöblao', e' wekeia a' tō. E' kueki ye' tso' a' kīkōkka. 3 Erē ye' ki ikiane tō a' wà ijcher tō Cristo dōr wēpa dōr ie' icha esepa kos wōkir. Ñies wēm dōr alakōl wōkir. Ñies Skëkōl dōr Cristo wōkir. 4 Mik a' ñi dapa'uke ttök Skëkōl ta, eta a' wēpa welepa ttöke ie' ta ö ilè chekerakitö ie' ttekölie ta iwōkir pabakekewaitö, e' ta e' wa yi dōr iwōkir e' dalösewewaitö. 5 E' skéie kē dōr es alakōlpa a. Ie'pa ttöke Skëkōl ta ö ilè chekerakitö ie' ttekölie, kē wōkir pabakulewa, e' ta e' wa ie'pa tō yi dōr iwōkir e' dalösewewa. Ie'pa dōr wēs alakōlpa tsà tō dabebe esepa es. 6 Alakōl wele kē ena iwōkir pabakakwa, e' ta ese mú tō itsà tēe wēs wēm es. Erē e' dōr jaē taiē ie' a. E' kueki buaē idir ie' a tō iwōkir pabakōwa. 7-9 Skëkōl tō wēm yö' wēs ie' wák es, e' kueki wēs ie' dōr e' wērke wēm ki. E' kueki wēpa kē kàne iwōkir pabakōkwa mik ittöke ie' ta e' dalewa. Erē alakōl dē'ka wēm wa, e' kē dōr tō wēm dē'ka alakōl wa. Ñies alakōl yöne wēm kueki ikimoie, e' kē dōr tō wēm yöne alakōl kueki. E' kueki wēs wēm dōr e' wērke alakōl ki. 10 E' kueki alakōlpa kē e' wà kkachök iwōkir pabakèwa wa. Ñies ie'pa kē e'

† 10:25-26 Salmo 24.1

uk Skëköl biyöchökwakpa kueki. ¹¹ Erë alakölpa ena wëpa batsulewä Skëkëpa mik esepa kë meneat ulawa ulawa ñi yöki. E' skéie imeneat ñi kimuk ñi dalöiök. ¹² Moki tö alaköl tsá dë'ka wëm tsá wa. Erë ñies e' ukuöki ta wëpa ulitane kurke alaköl wa. Erë se' kos ena iyi kos, e' dë'ka Skëköl wa.

¹³ A' wakpa tö ibikeitsö. ¿Buaë idir tö alakölpa ttöke Skëköl ta wökir kë pabakule? ¹⁴ Sulitane wä ijcher tö iwake' meneatbak tö wëm tsá batsi, e' dör jaë. ¹⁵ Erë alaköl tsá batsi, e' mène ie' a iwökir pabakoie, e' kueki e' mène buaë ie' ki ikikoka. ¹⁶ Yile kë wä ye' sini'kune, e' ta ese éna ianú tö se' dör Skëköl icha erule erule ñi dapa'uke ká wa'ñe, e'pa kos wöblar tö alakölpa ttöke Skëköl ta wökir pabakulewä.

Wes se' ké Skëkëpa kötewä e' kèwö tkö'uk

¹⁷ Ì cheke ye' tö a' a' i' ta, e' kë ki ye' a' a' peñanuk. Mik a' ñi dapa'uke, etä e' wä dettsä suluë ichök ì buaë tsata. ¹⁸ Keweie yö ichè tö ye' wä ibiyö jcher tö mik a' ñi dapa'uke, etä a' ñi blabatsélor. Wële ta ye' iklö'wé tö e' dör moki. ¹⁹ Moki e' dör buaë tö a' ñi blabatsö as iwërwa a' shua tö a' wëpa wër moki Skëköl wa buaë. ²⁰⁻²¹ Mik a' ñi dapa'uke Skëkëpa kötewä e' kèwö tkö'woie chkè wa di'yè wa, etä a' wákpa tö a' chkè ñéwä kë wä iyamipa kë wä ì ta' esepa bikeitse. Bataie ta a' wëlepa ate kë chkaule wëlepa e' ttéka taië blo' wa. E' wa ì ché a' tö tö ikéwö tkö'weke a' tö e' dalösewéwä a' tö. ²² Wësua a' kë u ta' chkoie di'yoie. Wësua se' dör Skëköl icha e'pa dalösewëkewä a' tö. Wësua a' éna s'yamipa dör siarë, esepa jaëwakkä. ¿Ì chëmiyö a' a' iyi ekkë kueki? ¿A' ki ikiane tö ye' tö a' peñè iki? Au, ye' kë tö iwepa.

²³ Skëkëpa Jesús tté meneat ye' a' paka'neyö a' a, e' dör i' es: Nañewe kam ie' merttsä, e' yöki ie' tö pan klö'wé. ²⁴ E' ki wëstela chéitö Skëköl a. E' ukuöki ta iblatéitö ta iché: “Pan i' dör ye' chkä merdattsä a' tsatkoie e'. I' ú kekraë as a' er arne ye' ska'.” ²⁵ Es ñies mik ie'pa chké one ta tka' a

vino tkër, e' klö'wéitö ta iché: “Vino i' dör ye' pé. Ye' tterawä e' pé tërdaë, e' wa tté pa'ali me' Skëköl tö, e' wä de. Bitökicha a' tö iyeke, etä a' er anú ye' ska'.” ²⁶ Es bitökicha a' tö pan ñe' ñé ena vino ñe' yé, e' wa a' tso' ichök tö ie' kötewä se' skéie. Es a' tö ichè michoë dö mik ie' datskene etä.

²⁷ E' kueki yi isie tö pan ñe' ñé ena vino ñe' yé, erë kë iserku' wes kawö tkö'weke ñe' wä kiane ché es, e' ta esepa tso' Skëkëpa chkä ena ipé dalöseukwä. ²⁸⁻²⁹ Inésö ena iyésö, erë s'yamipa malepa dör wes wák eköl è es se' ta Skëkëpa batamik, esepa dalösewéwasö, e' ta Skëköl wö kiekésö e' ki. E' kueki se' kos eköl eköl kawöta e' sauk kewe tö is s'tso', e' ukuöki ta pan ñú ena vino yö. ³⁰ Erë a' kë ku' iwä dalöiök es. E' kueki a' taië kirirke ianewä alabëbë, ñies a' wëlepa duolur. ³¹ Se' e' sué buaë, e' ma Skëkëpa kë tö se' shulepa. ³² Erë ie' tö se' shuleke, e' ta e' dör se' kimoie as se' kë kichatër aishkuö ta wëpa kë tö ie' dalöieta' esepa ta ñita. ³³ A yamipa, mik a' ñi dapa'uke chkök ñita Skëkëpa kötewä e' kèwö tkö'woie, etä a' ñi panú. ³⁴ A' wëpa dué bli wä, e' ta esepa chköbitü iwák u a' as a' kë tö Skëköl wö kiö e' ki a' ñi dapa'uke chkök ñita e' wa. Íyi malè kianeia shulè, ese shulekeyö mik ye' dene a' ska' etä.

12

Ì merke Wiköl Batse'r wa e' pakè

¹ A yamipa, i' ta ye' tö ì merke Wiköl Batse'r wa se' a' e' tté pakeke a' a. Ye' ki ikiane tö a' éna tté e' wä ar buaë. ² A' wä ijcher buaë tö kenet ta kam a' tö Skëköl dalöiö, e' yöki a' bak e' muktsä wëttsè wes alé iyi diököl kë ttö ta', ese dalöiök. ³ E' kueki i' ñe ta ye' ki ikiane tö a' wä ijcher tö wëpa ttöke Skëköl Wiköl wa, esepa kë tö ichepa: “¡Jesús mú kichatër!” E' sù wëpa kë ttöku' Wiköl Batse'r wa, esepa kë tö ichepa moki: “¡Jesús dör sulitane Këköl!”

⁴ Ì mène se' a' ñi kimoie ese dör kua'ki kua'ki, erë e' wä dör Skëköl Wiköl eköl è. ⁵ E' sù kanè tso' se'

wà s'kimoie ese dör kuà'kì kuà'kì, erè e' wì dör Skèkèpa Jesús eköl è. ⁶ E' sù ì wekesö ese wà döketsa kuà'kì kuà'kì, erè e' wì dör Skèköl eköl è, e' tò iwakaneweke se' a as iwà döttsa wes ie' kì ikiane es. ⁷ Se' kos eköl eköl a imène Skèköl Wiköl wà s'malepa kimoie. ⁸ Welepa a imerke Skèköl Wiköl wa Skèköl siwé iskiè e' pakoie. Welepa skà a Wiköl e' è wa imerke ttè blèule ese wà pakoie. ⁹ Welepa skà a imerke Wiköl e' è wa erbloie Skèköl mik bua'ie. Welepa skà a imerke Wiköl e' è wa s'ðuöke ese bua'wone. ¹⁰ Welepa skà a imerke ì kè or yi a ese woie. Welepa skà a imerke ttoie Skèköl ttekölie. Welepa skà a imerke isuöie tò yile kapaköke ese dör Skèköl ttè mokì ö au. Welepa skà a imerke ttoie ttö kuà'kì kuà'kì wa. Welepa skà a imerke wépa ttöke ttö kuà'kì kuà'kì wa, ese wà pakone. ¹¹ Erè ekkè kos dör Skèköl Wiköl eköl è e' kanè. Ie' tò imeke se' kos a eköl eköl wes ie' kì ikiane es. ¹²⁻¹³ Se' dör Cristo icha e'pa dör wes wák eköl è es. Se' ulà ta', klö ta' ena se' yese skà tso' tajè, erè e' kos wöiëulewà etkème. Es ñies se' dör kuà'kì kuà'kì. Se' welepa dör judiowak, se' welepa skà kè dör judiowak, se' welepa klöulewà kanè mésoie, se' welepa skà kè dör es. Erè se' kos iënewà Skèköl Wiköl a, e' è a se' kos tso'. E' wa se' de wes wák eköl è es Cristo ta' ñita.

¹⁴ S'chkà kè dör etkème, iyese tso' tajè kuà'kì kuà'kì. ¹⁵ Ichösö tò s'klö mú tò ichè: “Ye' kè dör ulà, e' kuèkì ye' kè ku' chkà mik.” Ie' tò ichèmi es, erè ie' tso' chkà mik. ¹⁶ S'kukuöña mú tò ichè: “Ye' kè dör wöbla, e' kuèkì ye' kè ku' chkà mik.” Ie' tò ichèmi es, erè ie' tso' chkà mik. ¹⁷ S'chkà kos e' mú dör wöbla è, e' ma ¿wes ì ttsèmisö? S'chkà kos e' mú dör kukuöña è, e' ma ¿ì wa íyi alar ttsèmisö? ¹⁸ Erè Skèköl kè wà se' chkà yöne es. Ie' tò ì kos tso' s'chkà mik, e' méat wé ie' kì ikiane mèat eë as ikaneblö buaè ñita. ¹⁹ Es s'chkà ulitane mú dör wöbla è ö kukuöña è, e' ma s'chkà kè dör mokì. ²⁰ Erè kè idör es. S'yese tso' tajè.

²¹ E' kuèkì s'wöbla kè a iyënuke s'ulà

a: “Be' kè dör ìie bua' ye' a.” Es ñies s'wökir kè a iyënuke s'klö a: “Be' kè dör ìie bua' ye' a.” ²² E' skéie, s'chkà wésele bikeitsekésö tò kè ia ì or buaè, e' kè ta' eta kè se' serpa. ²³ S'chkà wésele kì se' jaërke, kè kkayër ta', ese paiekésö buaè datsi' wa kkö'neke buaè. ²⁴ Erè s'chkà wésele kè kì se' jaërku', e' kè paieku'sö datsi' wa. S'chkà wésele bikeitsekésö tò kè idör buaè chökle, ese kkö'nekésö bua'ie. Es Skèköl tò s'chkà tulu'wà. ²⁵ Ie' tò iwé es as s'chkà kè ñi blabatsö e' skéie ñni kkö'nurak buaè ñikkè. ²⁶ Se' yese alè dalène s'mik, e' ta' s'chkà kos e' tò ittsé. Ñies se' yese alè peñarke buaè, e' ta' s'chkà kos e' ttsé'ne buaè.

²⁷ A' kos eköl eköl tso' batsulewà Cristo mik wes wák eköl è es. ²⁸ Se' dör Skèkèpa Jesús icha e'pa shua Skèköl tò se' tkè'ka kanè kuà'kì kuà'kì uk. Kewe ie' tò Jesús ttekölpa tsá, e'pa tkè'ka. E' ukuökì ta' ittekölpa malepa tkèneka. E' ukuökì ta' s'wöbla'ukwakpa ittè wa esepa tkèneka. E' ukuökì ta' ì kè or yi a ese ukwakpa tkèneka, ñies s'ðuöke ese bua'ukwakpa ena s'kimukwakpa ena s'wëttsukwakpa esepa tkèneka. Ñies wépa ttöke ttö kuà'kì kuà'kì wa, esepa tkèneka. ²⁹ Se' ulitane kè dör Jesús ttekölpa tsá. Se' ulitane kè dör Skèköl ttekölpa. Se' ulitane kè dör s'wöbla'ukwakpa. Se' ulitane kè dör ì kè or yi a ese ukwakpa. ³⁰ Se' ulitane kè dör s'ðuöke ese bua'ukwakpa. Se' ulitane kè ttöpa ttö kuà'kì kuà'kì wa. Ì chekerakitö ttö kuà'kì kuà'kì wa, ese wà kè pakanukne se' ulitane a. ³¹ Erè ì merke se' a Wiköl Batsè'r wa, e' bua'ie yulö a' dör poè.

Se' ñi dalëritsö e' dör ñala bua'ie

Erè ñala bua'ie shüte, e' kkachekeyö a' a' i' ta.

13

¹ S'ttö kuà'kì kuà'kì dö Skèköl biyöchökwakpa ttö e' kos mú yër ye' a, erè s'malepa kè dalër ye' éna, e' ta' ye' dör wes tabechka ppésö ese blar es ö wes panakuö ppésö ese blar es kè wà ta'. ² Ye' mú ttö Skèköl ttekölie, ñies ie' siwé blèule e' kos mú ar ye' éna

ñies íyi kos mú jcher ye' wá ñies ye' mú erblö Skëköl mik taië dö kabata skéu ekkë, erë s'malepa kë dalër ye' éna, e' ta ye' kë dör ì. ³ Í kos tso' ye' wá e' mú mëttsayö s'siarëpa a, ñies ye' wák mú e' müttsa we'ikë siarë Skëköl ttë kuëki e' ttsoka*, erë s'malepa kë dalër ye' éna, e' ta e' kë dör ìie bua' ye' a.

⁴ Se' ñi dalëritsöke, e' ta ì kos dalë'ttsekösö bërë, ñies se' er buaë chöke s'malepa a. Se' ñi dalëritsöke, e' ta kë se' ukyërta' ñi kî, kë se' e' ttsötä'ka s'malepa kî, kë se' e' bikeitsötä'ka tö se' dör pë' taië. ⁵ Se' ñi dalëritsöke, e' ta kë s'malepa suësö er sulu wa, kë se' er muta'wá se' wák ë kî, kë se' ulurta'ka bet, ì sulu wamblërke se' ta, e' ta ese nuí olo'yekesö. ⁶ Se' ñi dalëritsöke, e' ta ì sulu wamblërke ese kë tö se' ttsë'wëpa buaë. E' skéie mik s'malepa serke wës ttë mokî tö ichè es, e' ta ese je' tö se' ttsë'wëke buaë. ⁷ Se' ñi dalëritsöke, e' ta ì kos dalë'ttsekösö, se' erblö michoë Skëköl mik, ì buaë yë' Skëköl tö se' a ese kos wà panekesö kröröë, ì kos wöklö'wëkesö.

⁸ Se' ñi dalëritsöke e' kë erta'wa. I'ñe ta imerke ttoie Skëköl ttekölie, erë aishkuö ta e' kë merpaia es. I'ñe ta imerke ttoie ttö kua'kî kua'kî wa, erë aishkuö ta e' kë ku'ia. I'ñe ta imerke íyi blëule ese jchenoie Wiköl Batse'r wa, erë aishkuö ta e' erdawa. ⁹ E' wà dör tö ì mène se' a jchenoie i'ñe ta ese kë dör Skëköl íyi wa'ñe, e' dör ikakla ë. Ñies ì chekesö Skëköl ttekölie, ese kë dör seraa. ¹⁰ Ese kos erdawa mik ì dör ibua'ie e' de seraa eta.

¹¹ E' dör i' es: Mik ye' ià alala, eta ye' ttöke wës alala es, ye' erbiköke wës alala es, íyi suekeyö wës alala es. Erë mik ye' kibineone, eta ye' kë dör alala, e' kuëki ye' kë seriä wës alala es. ¹² I'ñe ta se' wá Skëköl jcher wës íyi olo suësö wösuö nula wa es. Erë aishkuö ta isuerasö ñi wöshaë. I'ñe ta ie' kak jcher ye' wá, erë aishkuö ta ijcherdawa ye' wá buaë wës ie' wá ye' jcher buaë es.

¹³ I'ñe ta se' erblöke Skëköl mik. Ñies ì yë'atbakitö, ese wà panekesö kröröë. Ñies se' ñi dalëritsöke. Íyi mañat ekkë wawëkesö i'ñe ta, erë ibua'ie dör se' ñi dalëritsö.

14

Imène ttoie ttö kua'kî kua'kî wa, e' pake

¹ A' e' chö ñi dalëritsök buaë. Ñies ì merke se' a Wiköl Batse'r wa ñi kimoie ese yulö poë. Erë ttök Skëköl ttekölie e' yulö bua'ie imalepa tsata. ² E' wà dör tö yi a imène ttoie ttö kua'kî wa ese kë ttöku' imalepa ta, ittöke Skëköl ë ta. Kë yi skà éna ittöke e' anak. Erë ttë blëulewá ese chekeitö Skëköl Wiköl wa. ³ Erë yi a imène ttoie Skëköl ttekölie, ese ttöke imalepa ta ie'pa er diché kî ioie, ie'pa pattoie ena ie'pa er pabloie. ⁴ Yi ttöke ttö kua'kî wa Wiköl Batse'r wa, ese tö iwák ë er diché kî ieke. Erë yi ttöke Skëköl ttekölie, ese tö Skëképa Jesús icha malepa er diché kî ieke. ⁵ Ye' kî ikiane tö a' ulitane mú a imer ttoie ttö kua'kî kua'kî wa. Erë a' mú ttö Skëköl ttekölpaië, e' dör ibua'ie ttök ttö kua'kî kua'kî wa ese tsata. Erë a' ttöke ttö kua'kî kua'kî wa ta yile tö iwà pakène imalepa a as ie'pa er diché kî iër, e' ta e' dör buaë wës yi ttöke Skëköl ttekölie ese es.

⁶ A yamipa, e' wà pakekeyö a' a' i' es. Ichösö tö ye' de, e' ttöke a' ta ttö kua'kî wa, e' ta ¿e' tö a' kìmèmi? Au, e' kë dör ìie bua'. Erë ilè kkayène ye' a ese chéneyö a' a' ö ilè jcher ye' wá ese pakéneyö ö ilè chéyö Skëköl ttekölie ö a' wöbla'wéyö ttë wésele wa ese kos chéyö a' wákpa ttö wa, e' ta e' je' tö a' kìmèmi buaë. ⁷ E' dör wës ma'ma tso' blarta' pulë sù ö ma'ma kicha ta' sù ese blar es. Kë iblane wës ikawötä bla'wè es, e' ta ¿ì se' a ichök tö ì bla'wëkerakitö? ⁸ Ñies duk bla'wëke ñippökwakpa kioie ñippök ibolökpa ta, e' kë blane wës ibla'wëke es, e' ta ñippökwakpa kë bitúpa ñippök. ⁹ E' sù a' ta itköke. A' ttöke ttö kua'kî kua'kî wa, e' ta ¿wës e' wà armi yi éna? A'

* **13:3** ye' wák mú e' müttsa we'ikë siarë: Yëkküö këchke wële tö ichè: ye' mú e' müttsa ña'wëwa

ttöke é, wes yi ttö ekörla ese es. ¹⁰ S'ttö daklilië, e' tso' taië ká i' a, ese kos wà ane iwákpa éna. ¹¹ Erë wele ttöke iwákpa ttö wa, kë wà ane ye' éna, e' ttséyö, e' ta ie' dör ká kuá'ki wak ye' a, ñies ye' dör ká kuá'ki wak ie' a. ¹² Ì meke Skëköl tö se' a iWiköl wa, ese kos yuleke a' t' poë. E' kueki yö ichè a' a, e' wése tö se' malepa dör Skëképa icha e'pa er diché kí ieke, ese kos yulö bua'iewa.

¹³ E' kueki yi ttöke ttö kuá'ki wa ese wák tö ikiö Skëköl a as imütö ie' a iwà pakone imalepa a. ¹⁴ Ichösö tö ye' tso' ttök Skëköl ta ttö kuá'ki wa, e' ta moki ye' tso' ttök ie' ta, erë iwà kë ane ye' wák éna. ¹⁵ ¿Wes ye' iwèmi? Ye' iweke i' es: ye' ttöke Skëköl ta ttö kuá'ki wa, ñies ye' ttöke ie' ta ttö ane ye' éna ese wa. E' sù ye' ttsöke ie' kikokaie ttö kuá'ki wa, erë ñies ye' ttsöke ttö ane ye' éna ese wa. ¹⁶ Ichösö tö a' wele tso' wéstela chök Skëköl a ttö kuá'ki wa a' malepa kukua, erë iwà kë ane a' éna, e' ta ¿wes a' ichèmi, “Es e' idir”? ¹⁷ Moki ie' tö wéstela ché buaë Skëköl a, erë e' kë wa a' er diché kí iëne. ¹⁸ Ye' ttöke ttö kuá'ki wa taië a' tsata, e' ki ye' tö wéstela cheke Skëköl a. ¹⁹ Erë mik se' ñi dapa'uke, eta ee ye' a ta ye' kapaköke ttè böt mañat wà ane se' éna ese wa, e' dör buaë ye' kapaköke ttè taië ttö kuá'ki wa döká 10.000 kë ane yi éna e' skéie.

²⁰ A yamipa, kë a' kabikeitsökiá wes ala'rla es. A' kabikeitsö wes s'kibinetke es. Erë buaë idir tö sene sulu yöki a' kabikeitsö wes ala'rla es. ²¹ Skëköl tö ichè iyëkkuö ki i' es: “Erë ye' ttöraë ká i' wakpa ta s'ttö kuá'ki kuá'ki wa ena ká kuá'ki kuá'ki wakpa wa, erë ie'pa kë tö ye' ttö iutepa.” ²² E' wa isuésö tö s'ttöke ttö kuá'ki wa e' dör ilè kkachoie wépa kë erblöta' Jesús mik esepa a, kë idör se' erblö Jesús mik esepa a. Erë se' ttöke Skëköl ttekölie e' je' dör se' erblö ie' mik esepa a. ²³ E' wà dör i' es: A' ñi dapa'uke e' kos tso' ttök ttö kuá'ki kuá'ki kë ane ye' éna ese wa, e' wöshá pè' kë yöne Jesús ttè wa kë erblöta' ie' mik, esepa dewa a' shua, e' ta ie'pa tö ibikeitseraë tö

a' dör aliie. ²⁴ Erë e' skéie a' ulitane ttöke Skëköl ttekölie wà ane sulitane éna ta pè' kë erblöta' Jesús mik kë yöne ie' ttè wa esepa dewa, e' ta ie'pa éna iardaë tö nuì tso' ie'pa ki ta ie'pa e' shulöraë. ²⁵ Ì tso' blèule ie'pa er a, ese yëneka sulitane kukua ta ie'pa e' tköralur kuchè ki Skëköl dalöioie ta icheraërakitö, “Moki Skëköl tso' a' ta.”

A' ñi dapa'ú bèrè kë chiliwarka

²⁶ A yamipa, ttè ikkè kos bata dör i' es: Mik a' ñi dapa'uke, eta a' ulitane wà ilè bitumi eköl eköl s'malepa er diché ioie. A' wele wà Salmo bitumi ttsoie. A' wele skà wà ttè tso' s'wöbla'woie. A' wele skà wà ttè kkaché Skëköl tö ese tso' chè. A' wele wà ilè skà tso' chè ttö kuá'ki wa. A' wele wà i yëne ttö kuá'ki wa, e' wà pakè tso'ne. E' kos ú ñi er diché ioie. ²⁷ A' wépa ttöke ttö kuá'ki kuá'ki wa, e' ta buaë idir tö bül è ttö, isalema mañal, erë e' dör wè'. Ñies esepa kawöta' ttök eköl eköl. Ñies i' chekerakitö e' wà pakökne yile kawöta. ²⁸ Erë kë yi ku' iwà pakökne, e' ta ie'pa kawöta siwa'blökwa. As ie'pa ttö Skëköl ta ttö kuá'ki wa bänet ekörla. ²⁹ Es ñies wépa a imène ttoie Skëköl ttekölie, esepa ttö bül ö mañal, e' ukuöki ta a' malepa tö iwà bikeitsö isuoie tö moki idir ö au. ³⁰ Erë a' wele ttöke Skëköl ttekölie, e' dalewa a' wele skà tkër ee, ese a' Skëköl tö ittè é ñies, e' ta wé tso' ttök ese siwa'blö as iëköl tö icha chö. ³¹ Es a' ulitane ttömi Skëköl ttekölie eköl eköl as a' ulitane wöblar ena a' ulitane a' diché kí iër. ³²⁻³³ Skëköl dör sene bèrè mukwak e' kë chilirta'ka. E' kueki ie' ki ikiane tö se' ñi dapa'ú bèrè, kë chilirta'ka wes s'batse'rpa erule erule ñi dapa'uke ká wa'ñe es. E' kueki wépa a imène ttoie Skëköl ttekölpaie, esepa a' e' wöklörmi as ittö eköl eköl.

³⁴ Mik a' ñi dapa'uke, eta alakölpa kos ké siwa'blökwa. Ie'pa kë kàne ttök, e' skéie ie'pa ké ittök bèrè wes Skëköl ttè dalöiëno tö ichè es. ³⁵ Ie'pa ttöke mik a' ñi dapa'uke, e' dalewa e' dör jaë. E' kueki ie'pa éna ilè chakak, e' ta as ichakörakitö iwëm a' iu a.

³⁶ ¿Ima a' ibikeitsè? ¿Skèköl ttè de a' batamik? ¿A' è ulà a' ide? Au. ¡A' e' kité! ³⁷ Yi e' bikeitsö tö ie' dör Skèköl tteköl ö Wiköl Batse'r tö ie' ké ichök, e' ta ese kawöta ichök tö ì shteke ye' tö a' a' e' dör ì uk se' patkè' Skèkèpa Jesús tö e'. ³⁸ Erè yi tö ttè i' watéttsa, ese watèrdattsa.

³⁹ A yamipa, es ye' tö a' a' ichè tö ttök Skèköl ttekölle, e' yulö poë. Ñies wépa ttöke ttö kuá'ki wa, esepa kë wöklö'war. ⁴⁰ Erè íyi kos ese ú a' tö buaë yësyësè, kë chiliwarka.

15

Cristo shkenekane, e' pake

¹ A yamipa, Jesús tté buaë paka' ye' tö a' a, e' skà pakekeneyö a' a' i' ta as e' ska' a' er döne. Ttè ñe' klöo'bak a' tö, e' a' a' tso' tkéulewa darèrèë. ² A' e' tkéwa michoë ttè buaë ñe' a' yësyësè wes ye' tö a' a' iwà paka' es, e' ta e' wa a' tsatkène. Kè idör es, e' ta è ichök a' erblé imik.

³ Ttè meneat ye' a, e' è paka'neyö a' a. E' bua'ie dör i' es: Cristo kötewa se' nuì ki wes itso' kitule Skèköl yèkkuö ki es. ⁴ Ñies ie' wötènewa pö a, e' ki ká de mañat, eta ishkenekane wes itso' kitule Skèköl yèkkuö ki es. ⁵ Ñies ie' kkaché Cefas a. E' ukuöki ta ie' kkaché ittekölpa tsá dabom eyök kí böl (12), e'pa a. ⁶ E' ukuöki ta ie' kkaché s'yamipa döká cien skeyök (500) kíta, e'pa a mik ñni dapa'wé ek tsiní éme eta. Ie'pa ekkèpa welepa blèrulunetke, erè ikibiiepa dobyërkeia. ⁷ E' ukuöki ta ie' e' kkaché Santiago a. E' ukuöki ta ie' e' kkaché ittekölpa kos a.

⁸ Bata ekkè ta ie' e' kkaché ye' a. Ye' dör ittekölpa tsá e'pa yulé, erè ñies ie' e' kkaché ye' a. ⁹ Skèköl icha, e'pa we'ikök ye' bak. E' kuëki ye' dör ittekölpa malepa dikia diöshet. Ye' kiök ie'pa eköl, e' kë dör ye' siarla e' a. ¹⁰ Erè Skèköl er buaë ché ye' a, e' kuëki ye' dör ie'pa eköl. Ie' er buaë ché ye' a e' kë dör éme. E' wakanewéyö taië ie'pa malepa tsata. Ñermata kë dör tö ye' wák tö iwakanewé. Iwakanewéyö Skèköl er buaë chö ye' a e' batamik.

¹¹ Erè Jesús tté buaë, e' dör etkème, e' paka' sa' tö a' a, e' mik a' erblé. Ye' tö ipakè ö ie'pa tö ipakè, e' kë dè' wes.

Se' duulewa shkerdakane

¹² Sa' tö ipakeke tö Cristo kötewa, e' shkenekane. Erè a' welepa tö icheke tö s'duulewa kë shkerta'kane. ¿Wes e' chëmi ie'pa tö? ¹³ S'duulewa kë shkerta'kane, e'ma Cristo kë shkenekane. ¹⁴ Ie' kë shkenúpakane, e'ma è ye' tö ie' tté buaë pakeke. Ñies è a' erblöke ie' mik. ¹⁵ Sa' tö ipakeke tö Skèköl tö ie' shkeo'kane, erè s'duulewa kë shkerta'kane, e'ma ie' kë shkenekane. E' mú dör es, e'ma ttè pakeke sa' tö Skèköl ttö wa e' dör kache. ¹⁶ S'duulewa kë shkerta'kane, e'ma Cristo kë shkenekane. ¹⁷ Ie' kë shkenúpakane, e'ma è a' erblöke ie' mik. Se' tso'ia se' nuì ulà a. ¹⁸ Ñies e' mú dör es, e'ma wépa erblé' ie' mik blèrulune, esepa tso'tke weinuk. ¹⁹ Se' tö Cristo paneke, e' kë wà tköpa aishkuö ta, e'ma se' dör siarè chökke s'malepa dikia.

²⁰ ¡Erè moki Cristo shkenekane! Ie' dör se' shkerkane e'pa tsá, e' kuëki se' wa ijcher tö ñies se' shkerdakane. ²¹ E' wà dör i' es: Wëm eköl wa s'duöwa e' ali'ka sulitane ki. E' sù wëm skà eköl wa s'duulewa shkerdakane. ²² Sulitane dè'ka Adán wa, e' kuëki sulitane wömenettsa duökwa wes ie' es. Erè se' batsulewa Cristo mik e'pa kos shkerdakane wes ie' shkenekane es. ²³ Erè e' kos mir wes ikawöta minuk es. Cristo shkenekane kewe. E' itöki mik idene, eta se' dör ie' icha, e'pa kos shkerdakane. ²⁴ Eta ká i' erdawa. E' kèwö ska' ta Cristo e' alöraka íyi wökir, íyi wák, íyi kèköl wa diché ta' ese kos ki. Ì kos blu'ie ie' tso' e' merattsaitö Skèköl dör S'yé e' ulà a. ²⁵ Erè i'ñe ta' ie' tso'ia íyi kos wëttsuk blu'ie dö mik ibolökpa kos menewa ie' klö dikia eta. ²⁶ Ie' bolök bata, e' dör s'duöwa, e' ki ie' e' alöraka bataie. ²⁷ E' dör wes itso' kitule Skèköl yèkkuö ki es, e' tö ichè: “Íyi ulitane menewa ie' klö dikia.” Erè se' éna iane tö mik iyène “Íyi ulitane” eta Skèköl kë ku' e' shua, ie' wák tö ì kos mérö Cristo klö

dikiã e' kuëki. ²⁸ Erë mik iyi ulitane mérötke Skëköl tō Cristo dör ilà e' klō dikia, etã ñies Cristo e' murattsa iyë ulà a as iyi ulitane dō ie' dikia.

²⁹ S'duulewã kē shkerta'kane, e'ma wēpa wōsune s'duulewã skéie* çïök e' wëkerakitō? S'duulewã kē shkerta'kane, e'ma çïök ie'pa wōsune esepa skéie? ³⁰ S'duulewã kē shkerta'kane, e'ma çïök se' e' mūmi weinuk këkraë ttè e' pakök? ³¹ A yamipa, kã bit ta ye' ki idalō me'rie ttsëskua ye' ttëmiwã yile tō. E' dör moki wēs a' tso' batsulewã Skëkëpa Cristo Jesús mik, e' tō ye' ttsë'wëke buaë e' dör moki es. ³² Íe Éfeso ye' bolökpa tso' ñippök ye' ta wēs iyiwak sulusi es. Kē se' shkerta'kane, e'ma çïök e' dalë'ttsekeyō? E' kē dör ñie bua' ye' a. Moki tō s'duulewã kē shkerta'kane, e'ma iūsō wēs wēlepa tō icheke es. E' dör i' es: “Bulepa s'duōralur, e' kuëki i'ñe se' chkō, se' di'yō buaë kaneë.”

³³ Kē a' e' muktsa e' kitō'uk es. E' dör wēs yile tō iyë' es, e' dör i' es. “S'yamipa e' wamblō sulu esepa tō s'ser yësyësë esepa sulu'wëkewã.”

³⁴ A' erbikōne buaë yësyësë. Ì sulu kē wamblaria a' tō. A' wēlepa kē batse Skëköl mik yës. E' chéyō a' a' a' jaëwoka.

Se' duulewã shkerdakane çis e' chkà dör?

³⁵ Isalema a' wēlepa tō ichakèmi: “Se' duowa, çwēs e' shkermikane? Çis e' chkà dör?” ³⁶ Ì chaké a' tō wēs kē s'kabikeitsō ese ñ chakè es! Iyiwō tkèsō, e' kē dë'kane, ikuala deka ta iwō dalola nunéwã. ³⁷ Mik se' tō trigo wō tkéwã, etã kē se' wã itkëne kuáie. Se' tō iwō dalola tké. ³⁸ E' ukuöki ta ikua deka wēs Skëköl ime'atbak es. E' sù iyiwō ulitane dörakã iwakmik iwakmik wēs imeneat es.

³⁹ S'ditsō ena iyiwak klōka ena dù ena nima e' wák dör kuã'ki kuã'ki ñies ichkà dör kuã'ki kuã'ki. ⁴⁰ Ñies ñ meneat kã jai a' ena ñ meneat kã i' a' e' dör kuã'ki kuã'ki. E' kos dör buaala,

erë iwër kuã'ki kuã'ki. ⁴¹ Diwō si'wō bëkwō e' kos dalöburke kuã'ki kuã'ki. Ñies bëkwō kos e' wák dalöburke ek ek kuã'ki kuã'ki.

⁴² Mik se' shkenekane, etã se' manenettsatke wēs iyiwō tkëne e' manerttsa es. Se' chkà i' nurta'wã, erë mik ishkenekane, etã kē inurpawãia. ⁴³ S'chkà i' dör ësela, erë ishkerdakane olo ta' taië. S'chkà i' kē diché ta', erë ishkerdakane diché ta' taië. ⁴⁴ S'chkà i' dör buaë senioie i'ñe ta, erë mik ishkenekane, etã imanenettsa senioie buaë aishkuō ta Wiköl Batse'r ta. ⁴⁵ E' dör wēs Skëköl yëkkuō tō ichè es, e' tō ichè: “Wëm tsá kiè Adán, e' yöne se'ie ttsë'ka.”† Erë wëm skà de eköl Adán es, e' dör Cristo, e' yöne sene michoë mukwak. ⁴⁶ Erë s'chkà senioie aishkuō ta, e' kē mène Skëköl wã se' a' kewe. S'chkà i' me'itō se' a' kewe. E' itōki chkà senioie aishkuō ta Wiköl Batse'r ta ese merdaë se' a. ⁴⁷ Wëm tsá yöne iyök wa, e' kuëki e' dör kã i' wak. Erë wëm skà de Adán es, e' datse kã jai a. ⁴⁸ Wēpa dör kã i' wakpa, esepa dör wēs wëm tsá yöne iyök wa ñe' es. Erë wēpa dör Skëköl tso' kã jai a' e' icha esepa dör wēs wëm datse eë es. ⁴⁹ Se' tō wëm datse kã jai a' e' kitseraë wēs wëm yöne iyök wa ñe' kitse'sō es.

⁵⁰ A yamipa, ye' tō a' a' ichè tō se' chkà i' duöta'wã nurta'wã e' kē döpwã ñ blúie Skëköl tso' e' a. ⁵¹⁻⁵² Ye' ttō ttsō. Ttè bak blëulewã ese chekeyō a' a' i' ta: Kē se' ulitane duöpawã erë mik Skëköl duk blane iwã kkachoie tō kawō i' enewatke etã se' kos maneordattsã bet wēs s'wöbla tsimiü es. Mik duk ñe' blane, etã s'duulewã kos shkerdaka, kē duöpawãia. Ñies se' tso'ia ttsë'ka, e' chkà maneordattsã. ⁵³ Se' chkà i' nurta'wã, e' maneordattsã chkà kē nurta'wã ese wa. Se' chkà i' duöta'wã, e' maneordattsã chkà kē duöta'wã, ese wa. ⁵⁴ Mik se' chkà i' manenettsã kē duöpawãia, kē nurpawãia, etã ñ tso' kitule Skëköl yëkkuō ki, e' wã de, e' tō ichè: “Duewã ki Skëköl e' aléka.‡

* **15:29** s'wōsune s'duulewã skéie: E' dör ñ uk ie'pa wēlepa wöblar es. Kē iyëne Skëköl wã tō iü es.

† **15:45** Génesis 2.7 ‡ **15:54** Isaías 25.8 § **15:55** Oseas 13.14

55 A Duewa, ¿wé be' diché tajë e'? ¿Wé be' e' alò tajë e'? Be' kirëbata tso' se' rrewoie tajë, ¿wé e' i' ta?"⁵⁶ Se' ser sulu kueki duèwa tò se' rreweke ena sene sulu diché iëne ttë dalöiëno wa. ⁵⁷ Erë se' nuì olo'yane se' ki Skëkëpa Jesucristo batamik, e' kueki kë se' suaneia s'duöwa yöki. E' kueki këkraë wëstela chekesö Skëköl a.

⁵⁸ E' kueki, a yamipa dalër ye' éna, a' e' tköwa darërë këkraë Skëkëpa ttë a, kë a' e' sköktsa bánet. A' wa ijcher tò ì kos kanewé a' tò ie' a, e' kë weirpa éme. E' kueki a' kí kanëblö buaë këkraë ie' a.

16

Inuköl shteke s'siarëpa kimoie, e' pakë

¹ Inuköl shteke a' tò s'batse'rpa serke Jerusalén e'pa kimoie, e' pakeke ye' tò a' a' i' ta. Inuköl shtë wës ye' tò iyë' Skëkëpa icha erule erule tso' Galacia, e'pa a' es. ² Domingo bit ta a' wakpa bik ekkë tò a' inuköl shta'ú tò kos a' ulà a' ide. Età kos a' a' imermi, e' blö bánet. A' tò iwé es, età mik ye' de a' ska', età kë a' kawöta inuköl shtëk, a' wa itso'tke blëule e' kueki. ³ Mik ye' de a' ska', età wépa shushétke a' tò patkëmi Jerusalén inuköl ñe' muk, e'pa ttë choie yëkkuö shtekemiyö e' mi'ke ie'pa wa. Es ye' tò ie'pa patkeke Jerusalén. ⁴ A' ibikeitsé tò buaë idir tò ye' mi'ñak ie'pa ta, e' ta ye' mi'mi.

Pablo tò ishkak e' aleritsé

⁵ Ye' kawöta minuk Macedonia, e' ukuöki ta ye' mi'ke a' ska'. ⁶ Isalema ye' e' tsukeat a' ska' si' et si' böt ulatök ö isalema ye' e' tsümiat dö yuëdiö tka ekkë. Es a' a' ye' kimermi ì kiane ye' ki shkoie ese wa as ye' mi' buaë wé ye' mi'mirö eë. ⁷ Ye' kë shkak a' pakök shkaule. Ye' mú ser a' ska' ká tajë, Skëkëpa ki ikiane e'ma. ⁸ Erë ye' e' tsukeat íe Éfeso dö Pentecostés kéwö tka ekkë. ⁹ Íe buaë ye' a' kawö kune Jesús ttë buaë pakoie. Ye' bolökpa tso' tajë, erë ñies tajë pë' éna Jesús ttë buaë ttsak. E' kueki kë ye' e' yaktsa i' ta íe.

¹⁰ Timoteo kanëblöke Skëkëpa a' wës ye' es, e' kueki ie' de a' ska', e' ta ikiöwa buaë. ¹¹ Kë yi kàne ie' dalöseukwa. E' skéie ie' kimú as ie' döne bëre ye' ska'. Ye' tso', ie' ena s'yamipa urke ie' ta, e'pa panuk.

¹² Ye' tò s'yami Apolo e' cheke a' a' i' ta. Ye' kköyë' ie' a' tajë tò ie' yúñak s'yamipa mi'ke a' pakök e'pa ta. Ie' kë shkak i' ta, erë wekkë alè ta ie' a' kawö kurmi, età ie' mi'mi.

Pablo tò ie'pa bata patté

¹³ A' senú erki. A' e' tköwa darërë a' erblöke Jesús mik e' a. A' e' tköwa wëbla suë, kë a' suanuk. A' erblö darërë ie' mik. ¹⁴ Ì weke a' tò kos ese ú ñi dalërìtsè wa.

¹⁵ A' yamipa, a' wa ijcher tò Estéfanas ena iyamipa e'pa dö Acaya wakpa tsá erblë' Jesús mik e'pa. Ie'pa e' ché buaë s'batse'r malepa kimuk. ¹⁶ Ye' tò a' a' ikië tajë tò ie'pa esepa ttö dalöiö er bua' wa. Ñies yi isie tso'ñak kanëblök Skëkëpa kanë a' esepa ttö dalöiö.

¹⁷ Ye' ttsë'ne buaë tò Estéfanas ena Fortunato ena Acaico e'pa de ye' ska'. Ie'pa tso' ye' kimuk tajë a' kë ku' e' skéie. ¹⁸ Ie'pa tò ye' er pablé wës a' er pablérakitö es. Buaë idir ie'pa esepa kikökka.

Pablo e' chéat

¹⁹ Skëkëpa Jesús icha erule erule kos tso' Asia, e'pa tò a' shké'wëmi. Áquila ena Prisca ena Skëkëpa icha ñi dapa'uke ie'pa u a, e'pa tò shkéne patké tajë a' a' Skëkëpa ttö wa. ²⁰ S'yamipa kos tso' íe, e'pa tò a' shké'wëmi. A' ñi shké'ú ñi dalër wa.

²¹ Ye' dö Pablo e' tò shkéne i' shtë ye' wák ulà wa.

²² Yi kë éna Skëkëpa dalër, e' ta as ese kichatër. ¡A Skëkëpa, be' shköne bet!

²³ As Skëkëpa Jesús er buaë chö a' a.

²⁴ Ye' éna a' dalër Cristo Jesús batamik. Es e' idir.

Yëkkuö skà kit Pablo tō Corinto wakpa a, i' ta ide böt 2 Corintios

Mik Pablo bak kanablök Macedonia etā ie' tō yëkkuö skà kit Jesús mik erblökwakpa serke Corinto ena ipamik e'pa a. Wëm kiè Tito e' kanablöke Pablo ta Jesús tté pakök. Ie' tso' Corinto, mik ie' dene Pablo ska' etā ie' tō Jesús mik erblökwakpa tso' Corinto e'pa kabërke ñita e' paké Pablo a. E' kueki Pablo tō yëkkuö i' kit. Ì tköke Corinto wakpa ta e' dör i': Welepa e' chö tō ie'pa dör Jesús ttekölpa erë kë idör moki. Esepa dē'mi Corinto ta Jesús mik erblökwakpa tō iki'warak buaë. Ie'pa ñekkëpa tō s'wöbla'weke kache tté wa. Ie'pa e' ù tō ie'pa dör buaë Pablo tsata. Ie'pa tō icheke tō Pablo dör siarë kë dör këkëpa taië. Es ie'pa tso' Jesús mik erblökwakpa kitö'uk. Pablo éna Jesús mik erblökwakpa dalër taië e' kë kiane ie' ki tō imi'yal ñala sulusi ki kachökwakpa itöki. E' kueki ie' tō yëkkuö i' kit ie'pa a as ie'pa tso' ttsë'ka kachökwakpa yöki ena er bua' wa ì kkayëne ie'pa a e' dalöiök. Ñies ie' tō ie'pa a iché tō ie' dör Jesús tteköl moki.

E' kúie ta kam ie' tō yëkkuö i' shtö etā ie' tō inuköl ki' ie'pa a Jesús mik erblökwakpa siarëpa tso' Jerusalén e'pa kimoie. S'kitö'ukwakpa tō iyë' tō Pablo tō inuköl e' tsetekö iwák a, erë ie' tō iché tō e' kë dör es. Ie' mi'ke betka Jerusalén pakök e' kueki Jesús mik erblökwakpa tso' Corinto e'pa kawöta inuköl ki' shtök tsëmi Jerusalén.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Skököl wák er wa ye' dör Cristo Jesús ttekölpa tsá e'pa eköl. S'yami kiè Timoteo, e' tso' ye' ta íe. Sa' tso' yëkkuö i' shtök a' dör Skököl icha erule serke Corinto, e'pa a. Ñies sa' tso' yëkkuö i' shtök s'batse'r malepa serke ká malepa ate Acaya,

e'pa ulitane a. ² Skököl dör S'yé ena Skökëpa Jesucristo as e'pa er buaë chö ena sene bërë mù a' a.

Pablo weirke e' shua Skököl kíkëkaitö

³ Skököl dör Skökëpa Jesucristo yé, e' kíkëkasö taië. Ie' dör S'yé e' tō se' sueke er siarë wa ena se' er pableke kekraë. ⁴ Sa' weirke kos Cristo tté kueki, e' shua sa' er pableke Skököl tō as s'malepa weirke esepa er pablö sa' tō wes ie' tō sa' er pableke es. ⁵ Cristo weine taië, e' ukuö miria sa' ki taië. Erë ñies ie' batamik sa' er pablërke taië shute. ⁶ Sa' weine es, etā e' dör a' er pabloie, a' tsatkoie. Ñies Skököl tō sa' er pablé, etā ñies e' dör a' er pabloie as a' weirke wes sa' es ese dalë'ttsö a' tō er bua' wa. ⁷ Sa' wa ijcher tō a' weirke wes sa' es, erë ñies a' er pablërke wes sa' er pablërke es. E' kueki sa' wa ijcher buaë tō a' kë tō sa' eriawepa.

⁸ A yamipa, sa' ki ikiane tō a' wa ijcher tō sa' weine Asia e' dör darërë sa' a. Sa' diché kë dë'ka iwöklö'woie. Sa' ibikeits tō kë sa' döpattsa ttsë'ka. ⁹ Sa' e' ttsë' wes s'wömenettsa ttëwa es. Erë e' wamblëne sa' ta as kë sa' erblö sa' wákpa mik, e' skéie as sa' erblö Skököl tō s'shke'wëkane e' wák mik. ¹⁰⁻¹¹ Sa' ttekölur ñe' e' ulà a' ie' tō sa' tsatkë'ttsa ena sa' tsatkeraëitö. Ie' dapömik sa' moneka darërë. A' sa' kimé S'yé a' ikiök sa' ki, e'ma ie' tō sa' tsatkë' michoë. A' taië tō iwé es, e' ta ie' tō sa' kimeraë e' ki wëstela cheraë ie' a' se' taië tō.

Ì kueki Pablo kë dë' Corinto

¹² Sa' er kë tō sa' kkatè ì ki, e' tō sa' ttsë'weke buaë. Kekraë Skököl tō sa' a imè seno yësyësë e' batseitsök buaë er moki wa sulitane wö wa ena bua'ie a' wö wa. Sa' ser es, e' kë dör siwa' iski tso' ká i' a' ese wa, e' dör Skököl er buaë chö se' a' e' wa. ¹³⁻¹⁴ Yëkkuö kos kitmi sa' tō a' a, e' wà kë dör ttè blëulewa ese, iaritsmi a' a ena iwà armi a' éna. Erë wes sa' dör e' kë ane a' éna bua'ie, erë ye' ipaneke tō wëkkë alè ta a' éna iardaë seraa. E' dör es, e' ta mik Skökëpa Jesús datskene, etā e' këwö

ska' a' e' ttsörakā buaë sa' wa wēs sa' e' ttsörakā buaë a' wa es.

¹⁵ Ye' ibikeitsé tö a' e' ttséka ye' wa buaë, e' kueki warma ye' ibikeitsé tö ye' mi' a' pakök bötökicha as a' ttsë'r buaë bötökicha. ¹⁶ Ye' ibikeitsé tö mik ye' mi'ke Macedonia, etā warma ye' tkökemi a' pakök. Ye' datskene, e' ta ye' damitköne a' pakök. Es a' a ye' kimermi shkoie Judea. ¹⁷ Erë kë ye' wā ionē es. Ye' dē' a' pakök etökicha ē, e' kueki ¿a' ibikeitsé tö ye' kë wā iwā bikeitse buaë kewe? ¿A' ibikeitsé tö ye' ttö bötböt wēs s'ditsö ēse es? ¹⁸ Erë Skököl ttö mokiē, e' ttö wa ye' ichè a' a tö ye' kë ttö a' ta bötböt. ¹⁹ E' wā dör tö Jesucristo dör Skököl Alà, e' kë ttö bötböt, ie' ttö etkēme. Ie' tté buaë paka' ye' ena Silvano ena Timoteo, e'pa tö a' a. ²⁰ Ì kos uk Skököl kablē', e' wētö Cristo wa. E' kueki mik se' ñi dapa'uke Skököl kikökka, etā se' tö icheke: “Es e' idir” Cristo Jesús ttö wa. ²¹ Yi tö a' ena sa' kk'oneke as se' turlurie Cristo mik, e' dör Skököl. Ie' tö se' shukitbak iwák a. ²² Ie' tö se' er wakyué ie' wák a. Ñies iWiköl méitö se' a wēs íyi tsá patuésö es ikkachoie tö se' tsatkeraëitö da'a.

²³ Ie' wā ye' sūle buaë e' wōwa ye' ichè a' a tö kam ye' dōne Corinto warma wēs ye' ibikeitsé es, e' wā dör tö kë ye' éna a' kí eriawak. ²⁴ Sa' wā ijcher tö a' erblöke buaë Jesús mik, e' wa a' tkēnewā darērēē. E' kueki sa' tso' a' kimuk er bua' wa as a' ttsë'r buaë. Kë sa' ku' a' patkök kēsik wa a' erblöke e' iütök.

2

¹ E' kueki ye' ibikeits tö ye' kë shkakne a' pakök a' eriawoie. ² A' ē tö ye' ttsë'wēmi buaë. Erë a' eriawéyö, e' ta ¿yi tö ye' ttsë'wēmi buaë? ³ Warma a' ye' ttsë'wē buaë, e' kueki yēkkuö iēt kitmiyö a' a e' kí a' pautyö darērē as a' e' shulö, etā es a' kë tö ye' eriawēpa. Ye' iklöo' yēsyesē tö a' ulitane ttsë'rdaë buaë ye' ta ñita. ⁴ Mik ye' tö yēkkuö ñe' kit, etā ye' eriane siarē, ye' chkenewā tajē dö ye' iéttsaie ekkē. Erë kë ye' wā

ikite a' eriawoie. E' skéie ye' ikitmi as a' éna iar tö a' dalër tajē ye' éna.

Yi tö ì sulu wamblē' e' nuí olo'yé Pablo tö

⁵ Wēm tö kabene tski'ka a' shua ì sulu wambléitö e' wa, e' kë wā ye' ē eriaone. Isalema ye' tso' ikí kuötkökka, erë ye' ichè tö wēs alè ie' tö a' ulitane eriawé. ⁶ Kos a' kibiiepa tö ie' kí inuí métke e' dör wē'. ⁷ I'ñe ta' a' tö inuí olo'yö ikí ta' ikimú as kë ieriar tajē kë er pablēneia ekkē. ⁸ E' kueki ye' kköchö a' a tajē tö ikkachöne ie' a' tö moki a' éna ie' dalër. ⁹ Yēkkuö ñe' kitmiyö a' a isuoie tö ye' ttö iüté a' tö seraa ö au. ¹⁰ Yi isie nuí olo'yé a' tö ikí, ñies ese kí ye' tö ilo'yeke. Moki yö ichè Cristo wōwa ena a' dalërmik tö ilè nuí tso' kiane olo'yé, e' ta e' olo'yétkeyö ¹¹ as Satanás kë e' alöka se' kí. Wēs ie' éna se' sulu'wakwa, e' ane se' éna buaë.

Tito kë dē' Tróade

¹² Mik ye' de ká kiè Tróade Cristo tté buaë pakök ee, etā ye' isué tö Skökēpa tö ye' a' ñala yuétke buaë itté pakoie. ¹³ Erë s'yami Tito wā a' biyö done ye' a, e' kë kune ye' wā wēs ikablē' es. E' tö ye' tkiwé kabikeitséka tajē. E' kueki ye' e' chéat Tróade wakpa a' ta ye' mia Macedonia ie' yulök.

Íyi ulitane kí se' e' alökami Cristo wa

¹⁴ Erë wéstela Skököl a! Kekrae ie' tö sa' wētseke e' aloka íyi ulitane kí Cristo ta' ñita. Sa' wa ie' tö Cristo tté buaë pakeke ká wa'ñe, e' dör wēs kiö masmas alabur es. ¹⁵ Sa' tö Cristo tté pakeke, e' dör wēs íyi alar masmas ña'wē Cristo tö Skököl a' ikikoka es. Sa' dör wēs kiö masmas alar es. Erë wēpa tsatkërke ena wēpa kë tsatkërku' esepa böltēpa wōa ilär kua'kí kua'kí. ¹⁶ Wēpa kë tsatkërku' esepa a' tté pakeke sa' tö e' dör wēs s'nu alar es, e' wa ie'pa duöralur e' kueki. Erë wēpa tsatkërke esepa a' e' dör wēs íyi alar buaë es, e' wa sene michoë dōraë ie'pa ulà a' e' kueki. ¿Yi dirmi tté i' wakanéuk? ¹⁷ Tajē pē' tö Skököl tté pakeke inuköl ē klö'woie, erë sa' kë dör es. Ie' tö sa' patké

ipakök, e' kuekij sa' tö ipakeke er moki wa ie' wöwa Cristo dalërmik.

3

Skëköl ttë pa'alij e' wakanéukwakpa sa'dör

¹ ¿Ima a' ibikeitsè tö sa' wákpa e' tté chöke a' a? ¿Ima a' ibikeitsè tö sa' kij yëkkuö kiane sa' tté choie a' a ö a' tö yëkkuö mëmi sa' a sa' tté choie wes wele tö iweke es? Yëkkuö ese kë kiane sa' kij. ² A' wakpa dör wes sa' tté choie yëkkuö es. E' kitule sa' er a suule ena aritsule sulitane wa. ³ Iwënewa wöshak tö a' dör wes yëkkuö kitmi Cristo tö patkëne sa' ulà a es. Yëkkuö e' kë kitule tinta wa, e' skéie ikitule Skëköl ichökle e' Wiköl wa. E' kë kitule ákkue kij wes tté dalöiëno kite ákkue kij es. E' skéie ikitule a' er a.

⁴ Sa' erblöke Skëköl mik Cristo batamik, e' ë kuekij sa' tö a' ché es. ⁵ Sa' kë a iyënuke tö kanè wé sa' tö a' shua, e' dör sa' wákpa diché wa. Skëköl tö sa' a ieri mé iwakanéwoie. ⁶ Ie' tö sa' a ieri mé ie' tté pa'alij mëne se' a e' wakanéuk. Ttë e' kë datse tté dalöiëno mëne ká iaiaë e' wa. E' skéie idatse Skëköl Wiköl wa. Ttë dalöiëno ñe' tö s'kichateta'ttsa erë Skëköl Wiköl tö sene michoë meke se' a.

⁷ Ttë dalöiëno këchke kitule ákkue kij, e' mëne ká iaiaë Israel aleripa a. Mik tté e' tsá mëne, eta Skëköl olo bune taië. E' klöne Moisés wö kij dalölöë dö imalepa kë wö dë'wa ie' wö sauk ekkë. Erë dalö e' chowamine enaena. Ttë ñe' mëne olo ta' taië ikkachoie tö e' dör tté dalö ta' taië ese. ⁸ ¡E' yita Skëköl Wiköl kanè e' olo tköka taië tté ñe' tsata! ⁹ E' wà dör tö tté tö s'kichateta'ttsa ñe' mëne dalö ta' taië, ¡e' yita tté wa Skëköl tö s'klö'wëmi wes pë' buaë yësyësë es e' pakè olo ta' taië shute tköka tté tsá mëne e' tsata! ¹⁰ Moki tté pa'alij e' olo ta' taië shute, e' o'mik tté iët olo kë dör i. ¹¹ Ttë kë dör yöbië e' de olo ta' taië, ¡e' yita tté dör yöbië e' olo ta' taië shute!

¹² Ttë e' wà paneke sa' tö kröröë, e' kuekij sa' tö iwà pakeke sulitane kukua kë suarta'. ¹³ Sa' kë tö iweku' wes Moisés tö io' es. E' wö pabakéwa datsi'tak wa as Israel aleripa kë tö

isaù tö ie' wö dalö bune e' chowamine seraa. ¹⁴ Erë ie'pa er darë'newa, kë éna iwà ane. Ie'pa er pabakulewa wes Moisés wö pabakwa es. Es ñies ¡ñe ta ie'pa aleripa er pabakulewa mik ie'pa tso' tté këchke mëne iyëpa bak e'pa a e' aritsök eta. Ie'pa er pabakulewa e' sirmittsa erblè Cristo mik, e' ë wa. E' kuekij ie'pa icha kam sirttsa. ¹⁵ Dö ikkë ta, mik ie'pa tö yëkkuö kit Moisés tö e' aritseke, eta ie'pa er tso'ia pabakulewa. ¹⁶ Erë mik se' er mane'wé Skëképa a, eta se' er pabakulewa, e' sinettsa. ¹⁷ Skëképa e' dör Skëköl Wiköl. Wé e' tso', eta ee se' yënettsa tté dalöiëno ulà a. ¹⁸ Es se' dör wes s'wö kë pabakulewa es, esepa kos kij Cristo olo wërke buaë wes wösu es. Se' maner michoë as se' dö wes Skëképa olo ta' taië es. E' kos wakanewëke Skëköl Wiköl tö.

4

Sa'dör Jesucristo ttekölpa tsá

¹ Skëköl tö sa' sué er siarë wa, e' batamik kanè i' méitö sa' a. E' kuekij kë sa' e' chkeuwa. ² E' skéie kë sa' tö iwakanewëku' blëule wes i' dör jaë ese es. Sa' kë ku' s'kitö'uk. Sa' kë ku' Skëköl tté shutuökka kache tté wa. E' skéie tté moki pakeke sa' tö yësyësë Skëköl wöa as sulitane wa ijcher tö i' ché sa' tö, eta es idir. ³ Erë Jesús tté buaë pakeke sa' tö, e' pabakulewa, e' ta ipabakulewa wépa kichatërke esepa ë yöki. ⁴ Ie'pa kë erblöta' Cristo mik. Bë dör ká i' këköl, e' tö ie'pa er pabakéwa da'aie as kë ie'pa éna Cristo dör Skëköl wák sué olo ta' taië e' tté buaë wà ar. ⁵ Sa' kë tö sa' wákpa tté pakeku'. Sa' tö Jesucristo dör Skëképa, e' tté pakeke. Sa' e' chö tö sa' dör wes a' kanè mésopa es a' kimoie Jesús dalërmik. ⁶ Mik Skëköl tö ká i' yö', eta ie' iyë': "ká ñinú," eta ká ñine. Ie' wák tö se' er ñi'wé as ie' olo taië burke Jesucristo wö kij, e' ar se' éna. E' kuekij sa' tö ie' tté buaë e' pakeke sulitane a.

Se' weirke ká i' kij, e' dör bërber ë

⁷ Jesús tté buaë, e' dör wes iyi bua'buwa ské darërë es, e' meneat sa' a wakanewë. Erë sa' kë diché

ta'. Sa' dör tottola wes skau es. E' dör iwà kkachöie tö diché wa sa' tö iwakaneweke e' meke Skëköl tö sa' a, e' kë dör sa' diché. ⁸ Erë kabene tso' sa' ki tajë kekraë, erë e' kë e' alineka sa' ki. Erë sa' kë wa ijcher wes sa' e' ùmi, erë kë sa' e' öwa e' yöki. ⁹ Erë sa' bolökpa tö sa' tötieke, erë Skëköl kë wa sa' meneat. Erë sa' dettsa iski, erë sa' e' kökekane. ¹⁰⁻¹¹ Se' tso'ia tse'ka ká i' a, e' dalewa sa' chöke sa' bolökpa ulà a sa' ttekelur Jesús tté kueki wes ie' kötwarakitö es. Sa' weirke es as iwërwa sa' ki tö mokí ie' shkenekane, e' tso' sa' ta. ¹² Duewa dalö me'rie sa' ki, es sa' weirke a' dalërmik as sene michoë dö a' ulà a. ¹³ Itso' kitule Skëköl yëkkuö ki wé yile tö iyë': "Ye' erblé imik e' kueki ye' iché."* Es ñies sa' erblöke Skëköl mik wes yi ñe' es, e' kueki sa' tö ie' tté pakeke. ¹⁴ Sa' wa ijcher tö ie' tö Skëképa Jesús shkeo'kane ñies ie' tö sa' shke'werakane wes Jesús shkeo'kaneitö es, sa' batsulewa Jesús mik e' kueki. Aishkuö ta ie' wa sa' miraë a' ta ñita wé ie' tso' ee. ¹⁵ Sa' weirke kos e' dör a' kimoie as se' tajë tö wëstela chö Skëköl a' ier buaë ché se' tajë a' e' kueki. E' wa ie' kikardaka tajë. ¹⁶ E' kueki sa' kë e' chkeuwa. Erë sa' chkà mir wa'k ë, erë sa' er diché ki iërke kita kita ká bit ekkë. ¹⁷⁻¹⁸ Ì kos suekesö s'wöbla wa ese erta'wa. Erë ì kos kë wërta' ese dör yöbië. E' kueki kë sa' er menewa ì suekesö ese ki. E' skéie sa' er me'rie ì kë wërta' ese ki. E' kueki sa' weirke siarë, e' kë dör tajë sa' a, e' dör ekuölö ë. E' wà dör tö e' wa ì dör buaë, olo ta' tajë yöbië, e' döraë sa' ulà a' tajë shute tköka kos sa' weine e' tsata.

5

¹ S'chkà dör wes úla es, e' dör buaë senöie ká i' ki ë. Se' wa ijcher tö mik se' úla i' panane, eta u yöbië tso'tke Skëköl wa se' a ká jaì a. E' dör se' chkà pa'ali ser michoë yöule ie' wa e'. ² E' kueki mokí ká i' ki se' rrerke. S'chkà pa'ali merke se' a aishkuö ta ká jaì a, e' kkecheke se' tö poë. Se' éna s'chkà i' mane'waktke s'chkà pa'ali

wa wes datsi' mane'wësö es. ³ E' kiane se' ki as se' wiköl kë at aishkuö ta kë chkà ta' wes se' sume es. ⁴ Se' tso'ia se' úla i' a eta se' kköchöke se' serke chkeulewa wes dali ekkeë e' dikia es. Kë dör tö se' duakulurtke senöie chkà kë ta'. E' skéie se' éna s'chkà i' mane'waktke chkà pa'ali ñe' wa as ì duöta'wa ese manerttsane ì ser michoë ese wa. ⁵ Skëköl wák tö se' kanewétke maneonuk ñe' es. Ie' tö iWiköl mé se' a wes íyi tsá patuësö es iwà kkachöie tö iwà döraë se' ulà a wake'.

⁶ E' kueki kë se' tkirku' ì ki, erë se' wa ijcher tö se' tso' kamië Skëképa yöki, se' tso'ia tse'ka ká i' a e' dalewa. ⁷ Ì ñe' ta ie' kë sunuk se' a, erë se' serke se' erblé ie' mik e' wa. ⁸ Kë se' tkirku' ì ki. Se' a ta s'chkà i' mú mèatsö, e' ta es se' mia senuk ie' ska, e' dör ibua'ie. ⁹⁻¹⁰ Se' ulitane kawöta dökwá Cristo tkër s'shulo kulé ki e' wörki. Eë ì kos wé se' tö ká i' ki, buaë ena suluë, ese kkayërdaë ta e' ské meraëitö se' a eköl eköl. E' kueki se' tso'ia tse'ka ö se' mia ie' ta, erë kekraë se' e' chöke senuk yösyësë as ie' wa iwër buaë.

Skëköl er buarne se' ki e' pakë

¹¹ Sa' tö Skëképa dalöieke tajë, e' kueki sa' e' chöke darërë s'malepa pablök as ñies ie'pa tö ie' dalöiö. Skëköl wa ijcher buaë tö sa' er yösyësë, e' mú jcher a' wa ñies. ¹² Sa' kë skà ku'ne e' tté chök a' a. E' skéie sa' tso' a' a kawö skà mukne e' ttsöka sa' wa. E' wa a' tö sa' tsatkëmi wépa tö sa' cheke suluë, esepa yöki. Ie'pa esepa e' ttsöka tajë is imalepa wa iwër ese wa, kë dör is ie'pa er dör Skëköl wöa ese wa. ¹³ Sa' wër aliie, e' ta e' dör Skëköl dalërmik. Kë sa' wër es, e' ta e' dör a' kimoie. ¹⁴ Sa' éna iane tö Cristo éna se' dalër tajë, e' tö sa' ké senuk ie' a. Sa' éna iane tö ie' eköl ë kötëwa sulitane skéie, e' wà kiane ché tö e' dör wes sulitane kötëwa es. ¹⁵ Ie' kötëwa sulitane skéie as se' tso'ia tse'ka esepa kë seria wes se' ki ikiane es, e' skéie as se' ser wes ie' kötëwa shkenekane se' skéie e' ki ikiane es.

* **4:13** Salmo 116.10

16 E' kuëki kë sa' ku'ia s'malepa bikeitsök wës ká i' wakpa tö ibikeitseke es. Kenet sa' tö Cristo bikeits es. Sa' ibikeits tö ie' dör se' ëse ë. Erë i'ñe ta sa' kë tö ie' bikeitseku'ia es. 17 E' kuëki yi batsulewa Cristo mik, esepa er maneonetsa yöne pa'ali. Wës ie'pa bak senuk e' kë ku'ia, e' skéie isenémine pa'ali. 18 E' kos wé Skëköl tö. Ie' er buanene se' ki Cristo batamik. Nies ttè buaë pakè e' kané me'itö sa' a. 19 Ttè buaë ñe' dör i' es: Skëköl er buarmine ká ulitane wakpa ki Cristo batamik kë ie'pa wöchakeku' inuì ki. Nies ie' tö ttè buaë e' me' sa' a wà pakè sulitane a. 20 Sa' dör Cristo ttekölpa. E' dör wës Skëköl wák kköchöke a' a sa' wa es. E' kuëki sa' kköchöke a' a Cristo ttö wa tö a' er bua'üne Skëköl a. 21 Cristo kë wà i' sulu wamblène yës, erë Skëköl tö ie' su' wës i' sulu wamblökwak es se' skéie. Ie' tö iwé es as se' batsulewa Cristo mik e'pa saütö wës iwák dör yësyësë es.

6

1 Sa' kanëblöke Skëköl ta ñita, e' kuëki sa' kköchöke a' a tö ie' er buaë ché a' a, e' kë tsar ë. 2 E' wà dör tö ie' tö ichè iyëkkuö ki i' es:

“Mik ye' er buaë chö be' a e' kèwö de, eta be' kköchöke e' ttséyö. Mik be' tsatkè e' kèwö de, eta be' kiméyö.”*

Ye' ttö ttsö: Skëköl er buaë chö a' a, e' kèwö detke. Ie' tö a' tsatkè e' kèwö de i' ñe.

3 Sa' e' kkö'nuke buaë kekraë sultane wörki as kë yi tö Skëképa Jesús watöttsa sa' ukuömik. E' kë dör es, e' ta sa' kanëblöke Skëköl a e' yërmi suluë. 4-5 E' skéie i' ulitane wa sa' tö ikkacheke tö moki sa' dör Skëköl kané mésopa. Mikle ta sa' weirke, mikle ta sa' kë wà i' ta, mikle ta kawö darèrè tköke sa' ta. Mikle ta sa' burke siarè, sa' wötërke, pè' iërkeka taië sa' ki. Sa' kanëblöke darèrèè taië shute, wöñirke taië, tteke bli tö. Erë e' kos dalè'ttseke sa' tö bërè. 6 Nies sa' tö

ikkacheke sa' ser batse'r ena i' jcher se' wà e' wa. I' kos paneke sa' tö bërè er bua' wa. Sa' er buaë chöke s'malepa a. E' kos wa sa' tö ikkacheke tö moki sa' dör Skëköl kané mésopa. Iwënewa tö Wiköl Batse'r tso' sa' ta. S'malepa dalëritseke sa' tö er moki wa. 7 Ttè moki pakeke sa' tö. I' kos weke sa' tö diché meke Skëköl tö sa' a e' wa. Sa' serke yësyësë, e' dör sa' a wës tabè tso' ñippökwakpa wà ñippoie ena e' tsatkoie es. 8 Mikle ta sa' dalöierke, mikle ta kë sa' dalöierku'. Mikle ta sa' kikekëka buaë, mikle ta sa' cheke suluë. Sa' ttö moki, erë mikle ta sa' sueke kachökwakpaie. 9 Ie'pa wà sa' suule buaë, erë ie'pa tö sa' sueke wës ie'pa kë wà sa' suule es. Wësua sa' duökelurtke, erë sa' tso'ia ttsë'ka. Ie'pa tö sa' we'ikè siarè, erë kë itö sa' ttélur. 10 Sa' eriarke taië, erë sa' ttsë'rke buaë kekraë. Wësua sa' dör siarèpa, inuköl kë ta', erë Skëköl ttè wa sa' tö s'blu'weke taië. Wësua sa' kë wà i' ta', ñermata i' ulitane tso' sa' wà.

11 A Corinto wakpa, sa' ttöke a' ta yësyësë. A' dalër taië sa' éna. 12 E' kë blène sa' wà a' yöki, erë a' je' tö iblé sa' yöki. 13 E' kuëki ye' kköchöke a' a wës alà a iyé kköchö es, sa' bikeitsö er bua' wa wës sa' tö a' bikeitseke es.

A' e' batsöttsa i' sulu kos e' yöki

14 Kë a' e' batsök wépa kë erblöta' Jesús mik esepa ta. ¿Wës sene yësyësë batsmi sene sulu ta? ¿Wës ká ttsettse ena ká ñi a e' shuirirmika ñita? 15 ¿Wës Cristo ena bé sermi bërè ñita? Yi erblöta' Jesús mik ena yi kë erblöta' imik ¿wës esepa batsmi ñi mik? 16 Se' dör wës Skëköl ichök e' wé moki es. E' kuëki ¿wës e' ñi sini'kumi iyi diököl tso' dalöie ese ta? E' ye' Skëköl tö i' es: “Ye' serdaë ie'pa shua, Ye' shkoraë ie'pa ta ñita; Ye' döraë ie'pa Këköl ena ie'pa döraë Ye' icha.”†

17 E' kuëki nies Skëköl tö iyè': “A' e' yöttsa, a' e' sköttsa bánet pè' kë tö ye' dalöie esepa yöki.

I' kos dör ñá ese kë kar

* 6:2 Isaías 49.8 † 6:16 Levítico 26.12; Jeremías 32.38

e' ta Ye' tō a' kierawa buaë.
 18 A' serke es, e' ta Ye' dōraë a' yēie
 ena Ye' tō a' klō'weraë Ye' ala'rie.
 Ye' dōr Skëköl diché ta' taië íyi ulitane
 tsata,
 e' wák tō ichè es.”‡

7

1 A yamipa dalër taië ye' éna, es se'
 a Skëköl kablë' e' kuëki se' e' paiklō
 sene sulusi kos tō se' er ena se' chka
 ia'wëmi, e' yōki. Se' e' chō senuk
 batse'r kekraë, ie' dalöië taië e' wa.

*Pablo ttsë'wé buaë Corinto wakpa
 tō.*

2 ¡Sa' bikeitsō er bua' wa! Kë sa'
 wa ì sulu wamblëne yi ta. Kë sa'
 wa yi weine yës. Kë sa' wa yi kitëne
 kache tté wa. 3 A' dalër taië sa' éna, e'
 kuëki kë ye' ku' ttè i' chök a' kkatoie.
 Ye' tō a' a iyë'baktke kuaë tō sa' tō a'
 bikeitsë michoë dō sa' duolur ekkë.
 4 Ye' erblöke buaë a' mik. A' wa ye'
 e' ttséka taië. Sa' weirke kos e' shua
 ye' er kunene buaë. Ye' ttsë'ne buaë
 shute.

5 Sa' de Macedonia ta kë sa' wa
 kawō kune enoie. E' skéie kabene
 kí de taië sa' kí. Taië sa' tsiriwé sa'
 bolökpa tō. Nies sa' suane taië. 6 Erë
 Skëköl tō s'er pableke, e' tō sa' er pablé
 s'yami Tito de sa' ska' e' wa. 7 Kë dōr
 tō ie' de e' ë kuëki. Nies wes a' tō ie'
 er kuwé e' biyō tō sa' er pablé taië. Ie'
 tō sa' a' iché tō suluë a' éna ye' suak.
 Nies ie' iché tō ì wamblé a' tō sulu, e'
 tō a' eriawé taië ta' i'ñe ta' a' tso'ne ye'
 tsatkök. Ttè e' tō ye' kí ttsë'wé buaë.

8 Yëkkuō patkë'miyō a' a, erë e' tō
 a' eriawé, erë kë ye' tkine tō iök ye'
 tō ipatkë'mi. Tsawe ta ye' ttsë'wéitō
 sulu, erë i'ñe ta' kë ye' ttsërku'ia es.
 Mokí yëkkuō e' tō a' eriawé, erë e' dōr
 ekuölō ë. 9 I'ñe ta' ye' ttsë'ne buaë. E'
 kë dōr tō ye' tō a' eriaq' e' kuëki. E' dōr
 tō a' eriane es, e' tō a' er mane'wéne
 Skëköl a. A' eriane wes Skëköl kí
 ikiane es, e' kuëki sa' kë wa a' suluone
 yës. 10 Mik se' eriane wes ie' kí ikiane
 es, etā e' dōr se' er mane'woie ie' a
 as se' tsatkër. E' kuëki kë se' kane
 ttsë'nuk suluë se' eriar ese kí. Erë se'

eriar ëse, kë mène Skëköl wa, ese tō
 duëwa tskeke. 11 A' eriane wes Skëköl
 kí ikiane es, e' saú, jiwà dettsa buaë!
 E' wà bikeitsō. E' batamik a' er téwa
 darërë ta' a' ñi kékarak wëm tō ì sulu
 wamblé a' shua, e' shulök. E' wa a' tō
 ikkaché tō a' kë ku' ì sulu e' a. Iwënewa
 tō a' e' tuléwaie darërë. Ì sulu e' tō a'
 uluwé a' suawéitō. Iwënewa tō a' éna
 ye' dalëne taië. Iwënewa tō a' tso'tke
 ì sulu shulök. E' kos wa iwënewa tō
 mokí a' kë ku'ñak ì sulu ñe' a. 12 Ye' kë
 wa yëkkuō ñe' kite'mi a' a wëm tō ì sulu
 wamblé' ñe' kkatoie. Nies ye' kë wa
 ikitemi yi ta iwambléitō e' tsatkoie.
 E' skéie ye' tō ikitmi as a' wákpa éna
 iar buaë Skëköl wōa tō mokí a' tō sa'
 bikeitseke taië. 13 Ì wé a' tō, e' tō sa' er
 kí kuwéne buaë.

E' kúie ta' a' tō Tito er kuwé taië. Ie'
 ttsë'ne buaë e' tō sa' kí ttsë'wé buaë.
 14 A' kika'kayō ie' a' ta' a' kë wa ye'
 jaëone. Kekraë sa' ttō mokí a' ta, ñies
 ima sa' e' ttséka a' wa Tito kukua, e'
 suéitō tō e' dōr mokí. 15 A' tō ie' kiéwa
 suane wa painé wa ena a' tso'tke ie'
 ttō dalöiök, mik e' ska' ie' er ane etā
 e' tō ie' ké a' kí dalëritsök taië. 16 Ye'
 erblömi a' mik e' tō ye' ttsë'wéke buaë.

8

Se' er buaë chō siarëpa kimoie

1 A yamipa, sa' éna a' a ipakak tō
 wes Skëköl er buaë ché Skëképa icha
 erule erule ñi dapa'uke Macedonia
 kos a, e'pa a. 2 Ie'pa weine siarë íyi
 ulitane ulà a, erë e' shua ie'pa ttsë'rke
 buaë. Ie'pa dōr siarë, kë ì ta' taië,
 erë ie'pa tō inuköl kakké er bua' wa.
 Wësua ie'pa dōr inuköl blúpa. 3 Ye'
 tō a' a' iché tō ie'pa imé kos ie'pa a
 imermi, e' tsatā iwákpa er wa. 4 Ie'pa
 kköché taië sa' a' tō ñies kawō mú sa' a
 s'batse'r malepa serke Jerusalén, e'pa
 kimoie inuköl wa. 5 Ie'pa tō imé taië
 shute, sa' kë wa ibikeitse tō ie'pa a
 imermi ekkë. Kewe ie'pa wákpa e' mé
 Skëképa a, e' ukuökí ta' ie'pa e' ché sa' a
 wes Skëköl kí kiane es. 6 E' kuëki sa' tō
 ikié Tito a' tō ie' mi'ne a' ska' inuköl tsá
 kititō a' shu a' e' bata shtöktsa s'siarëpa

‡ 6:18 2 Samuel 7.14; Isaías 52.11; Ezequiel 20.34,41

kimoie. ⁷ Ì kos weke Skëköl a e' weke a' tō tajë. A' erblō buaë Jesús mik. A' tō ttè pakè buaë. A' wà íyi jcher tajë. Sulu a' éna s'malepa kimak. Sa' dalër tajë a' éna. E' sù sa' kī ikiane tō ñies a' er buaë chō tajë s'siarëpa a.

⁸ Ye' kē ku' ichök a' a' a' patkoie. E' skéie ye' éna isuak tō mokī a' éna s'malepa dalër wes s'yamipa tso' Macedonia e'pa éna s'malepa dalër es. ⁹ A' wà ijchertke buaë tō Skëkëpa Jesucristo er buaë ché a' a' tajë. Ie' íyi tso' tajë ká jaì a, e' me'atitō dē'bitu ká i' a siarëpaie a' dalërmik as a' blur ie' íyi tajë wa.

¹⁰ A' tō ibikeits kewe sulitane yōkī tō a' éna s'siarëpa kimak. Dwas suköt bak e' wa a' tō iwà kimémi kewe. E' kuekī ima ye' tō ibikeitsè, e' chekeyö a' a. ¹¹ Kanè buaë o'mi a' tō, e' eüwa er bua' wa wes tsawe a' tō ibikeits es. Inuköl shtō s'siarëpa kimoie kos a' a' ikit ekkè. ¹² Ì kē ta' se' wà, ese kē kiekū' Skëköl tō se' a. Erè ì tso' se' wà ese kakmésö er bua' wa kos se' a' imer ekkè, e' ta' e' wër buaë ie' wa.

¹³ Ye' kē ku' ichök tō a' íyi kakmú eta a' atne weinuk kē wà ì ta'. E' skéie buaë idir tō a' ñi kimù ñikkè. ¹⁴ I'ñe ta' a' wà íyi tso' tajë, e' kuekī buaë idir tō a' tō s'yamipa kē wà ì ta', esepa kimù. Es aishkuö ta' mik a' kē wà ì ta' tajë, erè ie'pa wà itso', eta' ie'pa tō a' kimémi. Es a' ulitane ñi kimùmi ñikkè. ¹⁵ E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuö kī es, e' tō ichè: "Wé tō ishtë tajë, e' icha kē bata atë. Wé tō ishtë bërëbërè, e' icha deka wè'."*

Tito ena iwapiepa

¹⁶ Skëköl tō Tito erkiöwé a' kimuk wes sa' éna a' kimak es. E' kuekī ye' tō wéstela cheke Skëköl a. ¹⁷ Mik sa' tō ikié Tito a' tō ie' mi' a' ska' a' kimuk inuköl shtök, eta' ie' éna a' kimak tajë, e' kuekī ie' e' ché iwák er wa minuk a' ska'. ¹⁸ Tito ta' s'yami skà patkekemi sa' tō eköl. E' tō Jesús tté buaë pakeke buaë ká wa'ñe. E' kuekī ie' tté cheke buaë Skëkëpa Jesús icha erule erule tso' ká wa'ñe e'pa tō. ¹⁹ E' kīie ta' ie'pa kos tō ie' shushtë as

imi' sa' ta' Jerusalén, inuköl shteke sa' tō e' muk. E' kaneweke sa' tō buaë Skëkëpa kikoka ena iwà kkachioie tō mokī sa' éna ie'pa kimak. ²⁰⁻²¹ Sa' e' chöke iwakanéuk buaë Skëkëpa wörki ñies sulitane wörki. E' kuekī wëm ñe' mi'ke sa' wà, e' wa kē yi a' sa' kkatënuK inuköl shteke tajë sa' tō e' kī.

²² Ñies sa' tō s'yami skà patkeke ie'pa bōl ta. E' er me'rie kanëblök buaë kekraë. Bänet sa' tō ie' su'bitu, e' kuekī ie' sule buaë sa' wà. Ñies ie' isué tō a' dör pè' buaë, e' kuekī ie' e' ché sa' kimuk kanè i' wa. ²³ Tito dör ye' wapie e' kanëblöke ye' ta' a' kimuk. S'yamipa bōl ñe' mi'ke ie' ta, e'pa patké Skëkëpa Jesús icha eruleë tso' ká wa'ñe e'pa tō. Ie'pa wa Cristo kikarkeka. ²⁴ E' kuekī ikkachö ie'pa a' tō ie'pa dalër a' éna as Skëkëpa icha eruleë tso' ká wa'ñe e'pa kos wà ijcher tō mokī a' tō s'dalëritseta'. Ikkachö ie'pa a' tō wëe' sa' e' ttsökā tajë a' wa.

9

¹⁻² Ye' wà ijcher tō s'batse'r malepa serke Jerusalén, e'pa kimak a' éna er bua' wa. E' kuekī inuköl shteke sa' tō ie'pa a, e' kī ye' kē kawōta' a' a' yëkkuö skà shtökne. Kekraë ye' e' ttsökeka a' tté pakök Macedonia wakpa a. Ye' iché ie'pa a' tō duas suköt bak e' wa a' dör Acaya wakpa, e'pa éna inuköl mak er bua' wa. E' tō ie'pa kibiie erkiöwé. ³ Erè s'yamipa mañal ñe' patkekeyö a' ska' as ye' e' ttsökeka a' wa e' kē dör é. E' skéie ye' kī ikiane tō a' wà inuköl tso'tke kitule wà mè è wes ye' tō a' pakè es. ⁴ Dö' Macedonia wakpa döbitu ye' ta' e'pa tō isuéwà tō kam a' tō inuköl e' shtō. E' tō sa' jaëweraë taië sa' iklö'wé tō a' tō ishtëtke e' kuekī. ¿Wes e' kē tō a' jaëwepañak? ⁵ E' è kuekī ye' ibikeitsé tō buaë idir s'yamipa mañal ñe' a' ikiök tō ie'pa mi' ye' yōkī kewe a' kimuk inuköl muk a' kablè' e' shtöksa. Es inuköl meke a' tō e' tso'tke kitule mik ye' de eta, iwà kkachioie tō a' imeke er bua' wa, kē dör kkè'blè wa.

* 8:15 Éxodo 16.18

⁶ Ttè i' anú a' éna: “Yi tò ì kuatké elkela, ese ulà a iwà wördane elkela. Erè yi tò ì kuatké taië, ese ulà a iwà wördane taië.” ⁷ A' ulitane eköl eköl tò imú kos a' ibikeitsé mè ekkè. Wépa tò imeke ttsè'ne bua' wa esepa dalër Skëköl éna, e' kueki kè imar er sulu wa ö diché wa. ⁸ Kè a' tkinuk. Skëköl er bua' kí chömi a' a taië as ì kos kiane a' ki senoie ese dö a' ulà a wè' kekraë. Nies ie' tò ikí mèmi a' a taië shute as a' ulà a idö taië ì buaë kos e' woie. ⁹ E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuö ki es. E' tò, yi tò ì meke er bua' wa, ese chè i' es:

“Ie' tò ikakme' taië er bua' wa s'siarëpa a;

Ì buaë wéitö e' ska' Skëköl er arke kekraë.”*

Es Skëköl yëkkuö tò ichè. ¹⁰ Skëköl tò iwö meke kuatké ena chkè mekeitö se' a ñè, ñies e' è tò ì kos kiane se' ki s'kimoie, ese kí meraëitö a' a taië as a' tò ì buaë ese kí ù taië. ¹¹ Kekraë ie' tò a' a iyi kí meraë buaë wè' as a' tò s'malepa kimù buaë kekraë. Ie' tò iweraë es as wéstela yër taië ie' a inuköl mèmi a' tò sa' ulà a e' ki. ¹² Es ì meke a' tò i' Skëköl dalöioie, e' wa s'batse'r malepa kimè kiane, esepa ulà a ì kiane ie'pa ki ese döraë. E' kiië ta' ie'pa tò wéstela cheraë taië ie' a ttsè'ne bua' wa. ¹³ Ì buaë weke a' tò ie'pa kimoie, e' wa iwërdawa tò mokí a' tso' Cristo tté buaë cheke a' tò tò mokí idir e' wà iütök. Nies iwërdawa tò a' tò ie'pa ena sulitane kimeke taië er bua' wa. E' kos kueki ie'pa tò Skëköl kikeraka taië. ¹⁴ E' kiië ta' ie' er buaë ché a' a taië shute, e' kueki ie'pa tò ikieraë ie' a' a' ki a' dalëritsè taië e' wa. ¹⁵ Wéstela chösö Skëköl a' ilà méitö se' a' e' ki, e' dör buaë shute kè se' a' iyënukekè.

10

Pablo tò kanè me' Skëköl tò ie' a, e' tsatké

¹⁻² Ye' dör Pablo, e' wák kköchöke a' a bèrè er bua' wa wes Cristo es tò ye' ttö ttsö. A' welepa tò sa' cheke tò sa' kanëblöke e' kè dör Skëköl a, e'

dör sa' wákpa a wes s'ditsö malepa es. Ie'pa icheke tò mik ye' tso' a' ska', eta ye' kësik kè ta' a' a' uñoie. Erè mik ye' tso' yëkkuö shtök ká bánet, e' je' ta' ye' kësik deka. Erè e' kè yène. Ye' kësik ta' yi isie tso' ye' chök ese uñoie darërëë. E' kueki ye' kköchöke a' a' tò a' e' shulö as kè ye' kawöta' a' uñuk darërëë mik ye' de a' ska' eta. ³ Mokí sa' dör s'ditsö wes sulitane es, erè kè sa' ñippöku' wes s'ditsö ñippöke es. ⁴ Ì tso' sa' wa e' aloka ì sulu ki, e' kè dör wes ì tso' s'ditsö wa e' aloka ibolökpa ki es. E' skéie e' dör ì meke Skëköl tò sa' a' diché ta' taië e' aloka ì sulu diché ki ese. E' wa sa' tò kache ttè ewëkewa. ⁵ Nies ttè kos pakarke e' ttsëka wa s'wöklö'woie as kè s'wa Skëköl jcher, ese chöwekewa sa' tò. Erbikè kos klö'wekewa sa' tò mekerö Cristo klö dikia as itö ittö iütö. ⁶ Mik a' de sa' ttö iütök buaë, eta sa' tso'tke wépa kè éna iütak, esepa kos we'ikök.

⁷ A' tò pè' sueke ikikke è, e' kè dör buaë. A' welepa e' bikeitsö tò e'pa è dör Cristo icha, e' ta' as esepa tò ibikeitsöne. Nies sa' dör Cristo icha wes ie'pa es. ⁸ Skëköl tò ye' a' ikéwö me' a' wöbla'woie. Isalema e' wa ye' e' ttsökä taië shute. Erè e' kéwö mène ye' a' a' er diché kí ioie, kè dör a' sulu'woie. E' kueki kè ye' jaëne e' ttsökä ikéwö mène ye' a' e' wa. ⁹ Kè a' tò ibikeitsar tò ye' éna a' tkiwak yëkkuö shtekeyö a' a' e' wa. ¹⁰ Welepa tò icheke: “Yëkkuö kos kitbitü Pablo tò se' a, e' ki ie' tò se' uñëbitü darërè ttsëskua ie' kësik deka buaë se' uñuk. Erè mik itso' se' ska' eta ikësik kè ta' yës. Wes ie' kapakö e' kè wa yi wa ie' dalöiëne.” ¹¹ Wépa tò icheke es, esepa wa ijchenú tò mik sa' demi a' ska' eta ì kit sa' tò yëkkuö ki ká bánet, e' wawëraë sa' tò.

¹² Ie'pa esepa ñi kikökeka taië. Kè sa' diché dè'ka e' chök tò sa' dör buaë wes ie'pa e' chö es. Ie'pa wákpa tò itské ier wa tò ì dör buaë wè. Wes ie'pa wakpa serke e' wéwa ie'pa ñi saù. ¡E' kueki ie'pa dör me'ukuöie! ¹³ Kanè me' Skëköl tò sa' a, e' è wa sa' a' e'

* 9:9 Salmo 112.9

ttsërmikā. Kē sa' a e' ttsēnukka ì skà wa. Kanè mène sa' a ñies e' wà dör a'. ¹⁴ E' kueki kē sa' ku' e' ttsökka tajē shute. Sa' kē dōpa kewe kanēblök a' shua, e'ma é sa' e' ttsōka. Erē sa' tō Cristo tté buaē e' paka' a' a tsawe. ¹⁵ Ñies sa' kē e' ttsōka o'ka kanè wa, e' kēwō kē mène Skëköl wā sa' a e' kueki. E' skéie sa' kī ikiane tō sa' kanè a' shua e' mú kī iēr buaē wēs a' kī erblō mir Skëkēpa mik es. Erē kē sa' kanēblōpa kōs sa' a ikēwō mène e' tsata. ¹⁶ Ñies Jesús tté buaē e' kī pakak sa' éna a' serke eē ká bánet tso' diwō mi'kewa e' kke eē. Erē kē sa' éna ipakak ká wé o'ka tso' ipakök eē as kē sa' e' ttsōka o'ka kanè wa.

¹⁷⁻¹⁸ Wēpa e' ttséka tajē, esepa kē wër buaē Skëköl wa. Erē wēpa kīkēka ie' wák tō, esepa je' wër buaē ie' wa. Wēe' itso' kitule iyëkkuō kī i' es: "Yi e' ttsakka as ese e' ttsōka ì wé Skëköl tō ese wa."*

11

Pablo tō s'kitō'ukwakpa ché

¹ Ye' ttōke aliwakpaie erē a' mú tō ye' dalē'ttsèia bērbēr ē. A' we'ikèyō, ye' ttō kī ttsō ekuölō ē. ² Ye' éna a' dalēr tajē. Ye' éna a' kkō'nak wēs Skëköl tō se' kkō'neke es. Ye' kī ikiane tō a' e' tkōwā kekraē darērēē Jesús ē a. E' dör wēs ye' tō a' mé senukwā wēm eköl ē tā es as a' dō wēs busi batse'r dō imaso ulà a es. A' maso e' dör Cristo. ³ Iñe tā a' tso' tkēulewā buaē darērēē Cristo ē a, erē ye' suane dō' a' e' müttsa e' kitō'uk wēs Eva kitō'o'ka Satanás e' a' tkabēie e' tō kache wa es. Ye' suane dō' a' er tso' buaē etkēme Cristo ē a, e' watè a' tō. ⁴ Wēlepa de a' ska' Jesús tté pakök, erē kē idör imokī wēs sa' tō ipakeke es. Erē e' ttseke a' tō buaē. Wiköl tté pakeke ie'pa tō, e' kē dör Wiköl Batse'r dē'wā a' er a e'. Ttē buaē pakeke ie'pa tō, e' kē dör imokī wēs sa' tō ipaka' a' a es. Erē esepa kiekewā a' tō buaē. E' kueki ye' suane dō' a' erblō Cristo mik, e' olo'yène a' tō. ⁵ Ie'pa de a' ska' sa' itōkī e' chök tō ie'pa dör Jesús ttekölpa tsá bua'iewā, erē ye' kē e' ttsē'ne ie'pa dikia diōshet

yēs. ⁶ Isalema ye' kē a ipakar buaē wēs ie'pa icha pakō es. Erē tté pakeke ye' tō e' wà jcher buaē ye' wā. E' wà kkayē'bitu sa' tō a' a tajē iyi ulitane shua.

⁷ Mik ye' tō Skëköl tté buaē e' paka' a' a, etā ye' kē wā a' ña'one e' kī yēs. E' kueki isalema a' tō ibikeitsé tō tté pakeke ye' tō a' a, e' kē dör buaē. Erē es ye' e' wōéwa diōshet as a' dalöier. ¿Ima a' tō ibikeitsè? ¿Ì wéyō es e' dör sulué? ⁸ Skëkēpa icha erule erule ñi dapa'uke ká bánet, e' dapömik ye' moneka kanēbloie éme a' shua. E' dör wēs ie'pa iyi ekiblèyō a' kimoie es. ⁹ Mik ye' sene' a' shua, etā ilè kiane ye' kī senoie, e' tā ye' kē wā a' tsirione ese wa. Erē s'yamipa datse Macedonia, e'pa wā ì kōs kiane ye' kī e' de ye' a. Es ye' kē wā ì kine a' a, ñies kē yō ì kiepa. ¹⁰ Ye' e' ttsō es e' kē yēnuksa ye' ulà a a' dör Acaya wakpa e' kōs a. E' dör mokī wēs Cristo tso' ye' a e' dör mokī es. ¹¹ Ye' ttō es, ¿e' dör tō ye' kē éna a' dalēr? Au, e' kē dör es. ¿Skëköl wák wā ijcher buaē tō ye' éna a' dalēr!

¹² Ye' kanēblōraē a' shua wēs ye' io'bitu es as ie'pa ñe' kē e' ttsōka tō ie'pa kanēblōke wēs sa' es. ¹³ Ie'pa kē dör Jesús ttekölpa tsá mokī esepa. Ie'pa dör s'kitō'ukwakpa. Ie'pa e' ò tō ie'pa dör Cristo ttekölpa tsá mokī, erē e' kē dör es. ¹⁴ E' kē dör ì kē suule se' wā ese. Satanás wák e' ò tō ie' dör Skëköl biyöchökwak olo tā' tajē ese. ¹⁵ E' kueki kē se' tkine tō ie' kanè mésopa e' ò tō ie'pa tso' sene yēsyesē e' tsatkök. Bata ekkē tā ie'pa ulà a iské dōraē wēs ie' wamblōrak es.

Pablo weine ie' dör Cristo tteköl e' kueki

¹⁶ Ye' tō iskà chène a' a, kē a' tō ye' bikeitsök tō ye' dör aliie. Erē a' wēlepa tō ye' bikeitsé es, etā kawō mú ña bērbēr ē e' ttsōka wēs aliwak es. ¹⁷ Ye' e' ttsōkeka, e' tté kē mène Skëkēpa Jesús wā ye' a. Ye' wák tō icheke aliie. ¹⁸ Tajē itso'rak e' ttsökka iwákpa iyi wa, es ñies ye' e' ttsōkeka wēs ie'pa es. ¹⁹ ¡Aj! A' dör iyi jcher tajē ese wakpa. Erē s'kukuō darērē esepa dalē'ttseke

* 10:17-18 Jeremías 9.24

a' dör er bua' wa. ²⁰ Wépa de a' ska' a' klö'ukwa wes ie'pa icha es, esepa kiekewa buaë a' tö. Ie'pa de a' kitö'uk a' íyi yottsá a' ulá a. Ie'pa e' ttsöke taië a' kî, a' ppeke a' wö kî, a' cheke erë ie'pa kiéwa a' tö er bua' wa. ²¹ ¡Aj! ¡Ye' wák e' jaëüne mik ye' ichè tö sa' diché kè dè'ka a' sauk es eta!

Ie'pa diché deka e' ttsoka taië, e' ta ñies ye' diché deka e' ttsoka. Ye' wák a ta ye' ttö es, e' dör wes aliwakpa ttö es. ²² Ie'pa dör hebreowak, e' wa ie'pa e' ttsökeka taië. Erë ñies ye' dör ie'pa ditséwö. Ie'pa e' chö tö ie'pa dör Israel aleripa, erë ñies ye' dör Israel aleri. Ie'pa e' ttsökeka taië tö ie'pa dör Abraham aleripa. Ñies ye' dör Abraham aleri. ²³ Ie'pa e' chö tö ie'pa dör Cristo kanè mésopa. Es ye' dör ñies, erë ye' dör ikanè méso bua'ie ie'pa tsata. Ye' ttö es e' dör wes aliwak ttö es, erë Cristo a kanèblè e' wa ye' e' aléka taië ie'pa kî. Ye' wötëule s'wöto wé a taië ie'pa tsata. Ye' buule tsa'bata daloie ese wa taië shute ie'pa tsata. Taië ye' bakshkar ye' duöwa e' ulá a. ²⁴ Sketökicha judiowak tö ye' buk tsa'bata wa. Bitökicha ie'pa tö ye' ppé, eta ie'pa tö ye' ppé dö dabom tkëyök tsá yënettsa et ekké* ²⁵ Mañatökicha romawak tö ye' buk kal wa. Etökicha ye' tè'rakitö ák wa ye' ttowa. Mañatökicha kanò kî ye' mirwa, e' wötunewa dayë a. E' shua etökicha ye' bak àr kaltakla kî dayë kî ká et ñië nañeë. ²⁶ Ye' shké taië, e' shua di' taië ena akblökwakpa tö ye' tkiwé siarë. Ye' wák ditséwöpa ena o'kapa, e'pa tö ye' we'ikeke, e' dalö taië e' shua ye' shké. Wé pè' serke taië ena wé pè' kè serku' taië, ñies dayë kî, ese ska' ye' shké wösh wa. Ñies wépa e' ö tö ie'pa dör Jesús mik erblökwakpa, esepa dalö mène taië ye' kî. ²⁷ Ye' kanèblé taië darërëë. Ye' wöñine taië, ye' bli dalé'ttsé' taië, ye' ersi dalé'ttsé' taië. Mikle ta ye' kè wa ì kune ñanoie, tteke kase tö taië, kè datsi' ta' wè' e' patroie.

* **11:24** dabom tkëyök tsá yënettsa et: E' kéwö ska' ta judiowak ttè dalöiëno tö ichè tö kè kawö ta' s'ppök döka dabom tkëyök tsata. Ie'pa wöblane pè' sulusipa ppök döka dabom mañayök kî sulitu as kè itköka dabom tkëyök tsata.

²⁸ E' kî skà tso', e' dör tö Skëkëpa Jesús icha erule erule, e'pa kos bikeit-sekeyö kekraë tö is ie'pa mir. ²⁹ Mik ie'pa welepa diché kè dè'kaia buaë e' tkowa darërë Jesús mik, eta ye' mik e' dalëne. Mik yile tö ie'pa kè ì sulu wamblök, eta e' tö ye' uluwé suluë. ³⁰ Ye' mú e' ttsakka, e'ma ì tö ikkacheke tö ye' kè diché ta' ese wa ye' e' ttsömika. ³¹ Skëköl dör Skëkëpa Jesús Yé ena iKëköl kîkarka kekraë, e' wa ijcher tö ye' kè ku' kachök. ³²⁻³³ Mik ye' bak Damasco, eta ká e' wökir kanèblöke iblú kiè Aretas e' a, e' tö ishkekîpa patké ye' klö'ukwa ká e' kköiëule shkit kakkeë, e' wékkö a. Erë s'yamipa welepa tö ye' iéka kkö a ta tsa' wa ye' émi énaëna iwékkö tsitsir tso' ese a döttsa iski. Es ye' tkashkar ie' yöki.

12

Ì kkaché Skëkëpa tö Pablo a kab-sueie

¹ Kè dör iie bua', erë ye' kawöta kî e' ttsökkaiä e' tsatkoie. Ì kkaché Skëkëpa Jesús tö ye' a kabsueie e' pakekeyö a' a i' ta. ² Wëm sule ye' wa eköl dör Cristo ttökata, e' minetser ká jai a, e' kî duas de dabom eyök kî tkël (14). Ye' kè wa ijcher tö ie' mine'ka chkaë ö wikölie, e' jcher Skëköl ë wa. ³⁻⁴ Wëm e' sule ye' wa, e' minetser ká jai a e' dör ká buaala ee. Eë ttè kè yënuke se' a ena kè se' a ikéwö mène chë, ese ttséitö. Iskà chekeneyö a' a tö ye' kè wa ijcher tö imine'ka chkaë ö wikölie, e' jcher Skëköl ë wa. ⁵ Wëm ese kîkémika ye' tö, erë ye' wák kè e' kîköpaka. Erë ye' diché kè ta' e' ë wa ye' e' kîkömika. ⁶ Ye' mú e' ttsakka, e'ma ye' a e' ttsërmika ttè mokî wa, e' kuëkî e' kè dör suluë. Erë kè ye' e' ttsöta'ka as kè yi ibikeitsö tö wes ye' wër ena wes ye' ttö e' tsata ye' dör. ⁷ Íyi taië buaë kkayëne ye' a ká jai a, ñe' kuëkî ilè mène ye' a ye' wöowaie as kè ye' e' ttsöka ì buaë su'yö e' wa.

E' dör wēs dika' tkērwa ye' chkà a es, e' wa ye' rreweke Satanás tō kekraē. ⁸ Mañatōkicha ye' kkōyē' Skēkēpa a tō iyōttsa ye' a. ⁹ Erē ie' ye' iutē: “Mik be' diché kē ta', etā e' kī Ye' diché wēnewa bua'iewa. E' kueki ye' er buaē chō be' a, e' ē dör wē' be' a.” E' kueki buaē idir ye' a e' ttsōkka ye' diché kē ta' e' wa as Cristo diché taiē e' wērwa bua'iewa ye' kī. ¹⁰ Mik ye' ttsē'r tō ye' diché kē ta', e' je' ta' ye' diché ta' taiē. E' kueki mik ye' diché kē ta', mik ye' yērke suluē, mik ye' kē wa i ta', mik ye' we'ikeke siarē pē' tō, mik ye' kawō tkōke suluē, mik ese kōs tkōke ye' ta' Cristo dalērmik, etā ye' ttsē'ne buaē.

¹¹ Erē ye' kē dör yi, erē wēpa cheke a' tō tō e'pa dör Jesús ttekōlpa tsá bua'iewa, e'pa kē dör ye' tsata. A' tō ye' tsatkōpa ie'pa yōki erē e' kē one a' wa. E' kueki a' tō ye' kē e' ttsōkka taiē wēs aliwak es. ¹² Mik ye' bak senuk a' shua, etā ye' weine kōs e' dalē'ttsēyō bēre er bua' wa. Nies i kē or yi a ese wēyō taiē a' wōrki Skēkōl diché taiē wa s'tkiwē ekkē. E' wa iwēnewa tō moki ye' dör Jesús ttekōlpa tsá, e'pa ekōl. ¹³ Ye' kē wa a' kane ye' kanéuk. E' ē wa a' wōanewa Skēkēpa icha erule erule malepa e' dikia diōshet. A' we'ikēyō, e' nuī olo'yō ye' kī.

Pablo kablé ie'pa pakök

¹⁴ Ye' tso'tke shkōk a' pakök. I' ta' ide mañatōkicha. I' etōkicha wēs kekraē kē ye' e' maupaka a' mik as a' tō ye' kkō'nū. Ye' kē tkirku' a' íyi kī, ye' tkirke a' wákpa kī. A' dör wēs ye' ala'r es. Ila'r kē kawōta iyē kkō'nuk, e' skéie iyē kawōta ila'r kkō'nuk. ¹⁵ E' kueki ye' e' chétke i kōs tso' ye' wa e' eukwa er bua' wa a' kimoie dō ye' wákē. Ye' tō a' dalēritseke kīta kīta, etā a' éna ye' dalēr ¿e' mir wa'k ē?

¹⁶ A' ye' sini'kué buaē tō mik ye' bak a' ska', etā ye' kē e' moneka a' mik. Erē a' wēlepa tō ichēke tō ye' tō a' kītō'wé a' inukōl klō'woie akir. ¹⁷ ¿Ima a' erbičō tō wēpa patkē'yō a' ska', e'pa wa ye' tō a' kītō'wé? ¹⁸ Ye' kkōyē' taiē Tito a' tō ie' mi' a' ska', etā s'yami skā ekōl patkē'miyō ie' ta. ¿Tito tō a' kītō'?

Au, ie' sene buaē yēsyesē a' shua wēs ye' es. Sa' bōl sené a' shua ñi suē.

¹⁹ Isalema a' tso'ia ibikeitsōk tō sa' e' tsatkōke a' yōki. E' kē dör es. Nermata sa' tso' ttōk Skēkōl wōrki wēs s'batsulewa Cristo mik esepa ttō es. A' yamipa dalēr ye' éna, i kōs weke sa' tō e' dör a' er diché kī ioie. ²⁰ Moki ye' suane dō' mik ye' de a' ska', etā ye' kē tō a' suē wēs ye' kī a' kiane suē es. Nies ye' suane dō' a' kē tō ye' suē wēs a' kī ye' kiane suē es. Ye' suane dō' ye' ikué tō a' ñippōke, a' ukyērke ñi kī, a' ulurke ñi kī, a' er me'rie a' wákpa ē kī, a' biyōblōke ñi kī, a' ñi chōke suluē, a' e' ttsōkeka taiē, a' ñi chiliuke. ²¹ Nies ye' suane dō' mik ye' dene a' ska' etā Skēkōl tō ye' jaewē a' kueki. Dō' a' taiē kē er maneone. Dō' a' e' ia'ukekaia sene sulusi wa. Dō' a' tso'ia trēnuk ena a' tso'ia i sulu skā kukuēña a' wa e' a. E' dör es, e' ta' Skēkōl tō ye' iuwérae siarē a' wa.

13

¹ I' ta' mañatōkicha ye' mi'ke a' pakök. I' tso' a' wa shulè, e' shuleraēsō wēs itso' kitule Skēkōl yēkkuō kī es, e' tō ichē: “Ttē kōs shulekesō etā ittekōlpa kiane bōl ō mañal ichoie tō moki idir ō au.” ² Mik ye' bata dē'rō a' ska', etā wēpa tō i sulu wamblé, e'pa a' ye' iyē' tō a' kawōta ilo'yōk. I' ñe ta' ye' kē ku' a' ska', erē ye' tō iskā chekene ekkēpa a' ena a' malepa tso' i sulu wamblōk, esepa a' tō mik ye' dene, etā a' shuleraēyō darērēē. ³ A' ichē tō a' kī ikiane suē tō moki ye' ttōke Cristo diché wa. Mik ye' de a' ska', etā a' isuēraē tō es idir. Cristo diché ta' taiē, e' tso' iwakanéuk a' shua, ie' kē dör wēs se' kē diché ta' es. ⁴ Moki ie' kōtēwa wōtēulewa krus mik wēs se' kē diché ta' es, erē ie' serkene Skēkōl diché taiē e' wa. Es ñies sa' batsulewa ie' mik, e' kueki wēsua sa' kē diché ta', erē Skēkōl diché wa sa' serdaē a' kimoie.

⁵ A' wakpa e' saú tō moki a' erblōke Jesucristo mik. A' ibikeitsō buaē. ¿A' kē wa ijcher tō ie' tso' a' er a? E' kē dör es, e' ta' e' wà kiane chē tō a' kē

dör ie' icha. ⁶ A' mú wö_a iwëne tö sa' kanëblë' a' shu_a e' wà dettsa buaë. ⁷ Sa' tso' ikiök Skëköl a tö a' kë tö ì sulu wamblökia. Sa' kë ku' e' kiök as iwër tö ye' kanëblë' a' shu_a e' wà dettsa buaë. E' skéie sa' k_i ikiane tö a' ser buaë yësyësë wës Skëköl k_i ikiane es, erë welepa wa iwër tö sa' kanëblë' e' kë wà dë'ttsa buaë. ⁸ Mik a' serke buaë wës Skëköl ttë mok_i tö ichë es, et_a e' k_i kë sa' a ì yënu_k. E' skéie e' k_ikekeka tajë sa' tö. ⁹ Sa' kë diché ta', erë mik a' e' tkëulewa darërë Skëkëpa ttë a, et_a e' tö sa' ttsë'weke buaë. Sa' tö ikië michoë Skëköl a tö a' mú dö senuk buaë yësyësë kekraë wës ie' k_i ikiane es. ¹⁰ Mik ye' de a' ska', et_a kawö mène ye' a a' k_i, e' kë wà shulak ye' éna darërë kësik wa. Skëkëpa Jesús tö e' kéwö me' ye' a, se' er diché ioie, e' kë dör se' sulu'woie. E' kuëk_i ye' tso' yëkkuö i' shtök a' a kam ye' dö a' ska' e' yöki as ì kos tso' shulè, e' shulö a' tö kam ye' dö e' yöki.

Pablo e' chéat

¹¹ A yamipa, bataie yö ichè tö a' ttsë'nú buaë. A' e' chö senuk yësyësë. A' er kuú. A' kabikeitsö ñikkëë. A' senú bërë ñita. A' serke es, e' ta Skëköl dör dalëritsökwak ena sene bërë mukwak, e' serdaë a' ta kekraë.

¹² A' ñi shke'ú ñi dalëritsè wa. S'batse'rpa kos tö a' shke'wémi.

¹³⁻¹⁴ As Skëkëpa Jesucristo er buaë chö a' a. As Skëköl tö a' a ikkachö tö a' dalër tajë ie' éna. Ñies as Wiköl Batse'r tö a' kö senuk wës wák eköl ë es.

Yëkkuö kit Pablo tö Galacia wakpa a Gálatas

Pablo tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa tso' ká kiè Galacia e' shua ká wa'ñe e'pa a ikimoie. Iekkëta ie'pa kos e' kè dör Israel aleripa. E' kueki kam ie'pa erblö Jesús mik eta ie'pa kè tö Moisés ttè dalöieno e' dalöie. Mik Pablo dè'rö Jesús ttè buaë kkachök ie'pa a eta ie' tö ie'pa a iché tö kè se' tsatkërpa Moisés ttè dalöieno e' dalöie wa.

Erë mik ie' mineane eta Israel aleripa shua pè' demi e' ö tö ie'pa dör Jesús mik erblökwakpa. E'pa tö ie'pa wöbla'weke sulu ikitöwoie. Ie'pa tö iché tö se' kè tsatkërpa Jesús mik erblè e' è wa. E' kueki ñies se' kawöta Moisés ttè dalöiök. Ì sulu e' wöklö'woie Pablo tö yëkkuö i' kit. Jesús mik erblökwakpa tö s'wöbla'uk kache ttè wa, e'pa ki'wa buaë, e' kueki Pablo tö yëkkuö i' kit as ie'pa tso' ttsë'ka iyöki ena ie'pa shulir er bua' wa. S'wöbla'uk kache ttè wa e'pa tö icheke tö Pablo kè dör Jesús tteköl chökle ie' kè wa Moisés ttè e' dalöiene e' kueki.

Pablo tö iché Jesús mik erblökwakpa a tö Jesús wák tö ie' klö' kaneblok ittekölie. Ñies ie' tö iché tö Jesús mik erblè e' è wa Skököl tö se' klö'wëmi wës pè' buaë yësyësë es. Kè dör Moisés ttè dalöie wa Skököl tö se' tsatkeke. E' skéie ie' er buaë ché se' a e' wa ie' tö se' tsatkeke senoie ie' a iWiköl wa. E' kkacheke Pablo tö yëkkuö i' ki.

Shke'wè

¹Ye' dör Pablo. Ye' dör Jesús ttekölpa tsá, e'pa eköl. Ye' kè kine s'ditsö wa ñies ye' kè patkëne s'ditsö wa. E' skéie Skököl dör S'yë tö Jesús shke'kane, e' ena Jesucristo, e'pa tö ye' patkë' ie' ttè buaë pakök. ²Ye' tso' yëkkuö i' shtök Skökëpa Jesús icha erule erule kos tso' Galacia e'pa a. Ye' ena s'yamipa kos tso' ye' ta' ie, e'pa tö a' kos shke'wëmi.

³Skököl dör S'yë ena Skökëpa Jesucristo, as e'pa er buaë chö ena sene bërë mù a' a. ⁴Jesucristo e' me'ttsa ttèwa se' nuì skéie wës Skököl dör S'yë e' ki ikiane es. E' o' ie' tö se' yottsá sene sulu kos tso' ká i' a e' ulà a. ⁵Ie' kükökasö kekraë! Es idir.

Jesús ttè buaë, e' dör etkëme

⁶Ye' tö a' me'at, e' itöki bet ta, Skököl olo'yé a' tö. Ie' tö se' klö'bak. Ie' er buaë ché taië se' a Cristo batamik. Erë ie' olo'yé a' tö. E' skéie a' tso'ne ttè ku'a'ki klö'uk. E' tö ye' tkiwéwa eriawéka taië. Welepa tö icheke tö ttè e' dör Jesús ttè buaë, ⁷erë e' kè dör es. Jesús ttè buaë moki, e' dör etkëme. Pè' welepa de a' wökir a ká chöukwa ttè ku'a'ki wa. Ie'pa tö Cristo ttè buaë, e' ki kuötkéka. Es ie'pa tö ie' ttè buaë moki e' shkuli'weke. ⁸Erë ye' tö a' a iché tö yi tö ttè ku'a'ki pakeke a' a Jesús ttéie, kè dör wës sa' tö a' a ipaka' kuaë es, e' ta as ese wák kichatër. Kè ye' tkine tö ye' wák alè tö ipakè ö Skököl biyöchökwak wele datse ká jaì a, ese tö ttè ku'a'ki pakè a' a, as esepa kichatër. ⁹Ye' tö a' a iskà chène: Yi tö ttè ku'a'ki paké a' a Jesús ttéie, kè dör ie' ttè buaë paka' sa' tö a' a e', kè dör ttè klö' a' tö kewe e', e' ta as ese wák kichatër. ¹⁰¿Ima a' ibikeitsè? Ye' ttöke es, ¿e' wa ye' atak buaë Skököl ta ö s'ditsö ta? Ye' mú atak buaë s'ditsö ta, e'ma ye' kè dör Cristo kanè méso moki.

Jesús ttè buaë, e' kè dè'bitü s'ditsö wa

¹¹A yamipa, a' wa ijchenú tö Jesús ttè buaë pakekeyö, e' kè dè'bitü s'ditsö wa. ¹²Ttè e' kè yëne yi wa ye' a, kè yi wa ye' wöblane iwa, e' skéie Jesucristo wák tö ikkayë' ye' a.

¹³Wës ye' bak senuk judiowak ttè dikia, e' ttsëule a' wa buaë. Ye' bak Skököl icha e'pa we'ikök siarë töiök kësik wa. Ye' éna ie'pa ewakwa s'raa. ¹⁴Mik ye' bak judiowak ttè dikia, eta ye' tö sa' yépa bak e' ser kos iuté buaë yësyësë, iwakpa bak kos ye' ta e' këska', e'pa taië tsata. ¹⁵⁻¹⁶Erë Skököl er buaë ché ye' a taië, e' kueki ie' tö ye' shukitbak iwák a, kam ye' kur e' yöki. Ie' tö ye' klö'bak kaneblok ie'

a. Mik ie' éna ilà kkachak ye' a, etā ie' tō ye' a ikkaché as ye' tō ilà tté buaë e' pakō pē' kē dör judiowak esepa a. Mik ie' tō ilà kkaché ye' a, etā ye' kē dē' s'ditsō ska' e' yuök. ¹⁷ Ñies ye' kē dē' Jerusalén, wēpa dör Jesús ttekōlpa tsá ye' yōkī kewe, e'pa ska' e' yuök ie'pa tté wa. E' skéie bet ye' mía Arabia, e' ukuōkī tā ye' dene Damasco.

¹⁸ Duas de mañal, e' ukuōkī tā ye' mía Jerusalén Pedro, kē sūule ye' wā, e' sauk. Erē kē ye' sene ie' ska' ká tajē, domingo bötō ē. ¹⁹ Ñies Santiago dör Skēkēpa Jesús ēl, e' suéyō. Erē kē ye' wā Jesús ttekōlpa tsá, e'pa malepa sune. ²⁰ Mokī ye' tō a' a ichē Skēkōl wörkī tō ì shtekeyō yēkkuō i' kī, e' dör mokī.

²¹ E' ukuōkī tā ye' mía bánet Siria ena Cilicia. ²² E' kēwō ska' tā Cristo icha erule erule tso' Judea, e'pa wā ye' tté jcher, erē ie'pa kē wā ye' sūule. ²³ Ie'pa tō ittsé: "Pablo bak se' we'ikök, tté mik se' erblöke e' olo'yakwā ie' éna, erē ì ñe tā ie' tso'ne ipakök." ²⁴ E' kuēkī ie'pa tō Skēkōl kīkēka tajē ye' kuēkī.

2

¹ Duas de dabom eyök kī tkēl (14), e' ukuōkī tā ye' skà míane Bernabé tā Jerusalén. Ñies Tito mía ye' tā. ² Skēkōl tō ye' a ikkayē' tō ye' kawōtā shkōk Jerusalén ttök Skēkēpa Jesús icha kōs e'pa wōkirpa tā, e' kuēkī ye' mía. Se' ulitane wā ie'pa sūule tō ie'pa dör se' wōkirpa. Mik ye' de Jerusalén, etā tté buaë pakekeyō pē' kē dör judiowak esepa a, e' wa pakéneyō se' wōkirpa ulitane e'pa ē a bánet isuoie tō iyēne ö kē iyēne. Ye' kē kī ikiane tō yi tō ichē tō Jesús kanē kōs o'bituyō, e' dör ē.

³ Ie'pa tō iché tō tté pakekeyō, e' dör buaë yēsēsē, kē ì skà kianeia. Tito mirwā ye' tā, e' dör griegowak, e' kuēkī ie'pa tottola kē kkuōlit tēule tsir wēs judiowak wōblar es. Erē ie'pa kē wā ie' kane itóttola kkuōlit tōk tsir. ⁴ Erē pē' wēlepa tso' ee e' chō tō ie'pa dör Jesús mik erblökwakpa, erē kē idör es. Ie'pa kē ichōpa tō Tito tottola kawōtā kkuōlit tēe tsir, e' ma s'wōkirpa

kē wā ì yēne. Pē' esepa tso' se' shūa se' weblök bër tō wēs se' ser buaë, ttsē'r buaë Cristo Jesús tté a. Ie'pa a tā kē idör buaë tō kē se' tō judiowak tté dalöiēno e' iūtēia. Ie'pa kī ikiane tō se' klörwane tté ñe' ulā a. ⁵ Sa' kī ikiane tō Jesús tté buaë mokīē, e' ē klō'ū a' tō kēkraē. E' kuēkī sa' kē wā ie'pa tté iūtēne yēs.

⁶ Se' wōkirpa kiēsō skēkēpa tajē, e'pa iché tō tté pakekeyō e' dör buaë. Ie'pa kē wā ikī kuōtkēne yēs. (Skēkōl a tā se' ulitane dör ñies ēme, e' kuēkī ē yō ichē tō ie'pa dör kēkēpa tajē ö kē idör es, e' kē kī ye' tkine.) ⁷ Ie'pa éna iane tō Skēkōl tō kanē me'at ye' ulā a Jesús tté buaë pakök, pē' kē dör judiowak, esepa a, wēs ie' tō kanē me'at Pedro ulā a ipakök judiowak a es. ⁸ Skēkōl tō Pedro patkē' Jesús tté buaë pakök judiowak a, e' ē tō ye' patkē' ipakök pē' kē dör judiowak esepa a. ⁹ Santiago ena Pedro ena Juan, e'pa sūule se' ulitane wā tō ie'pa dör se' wōkirpa kibiie. Ie'pa éna iane tō Skēkōl er buaë yē' ye' a kanē i' wa. E' kuēkī ie'pa ulā mé ye' a ena Bernabé a iwā kkachōie tō ie'pa tō sa' klō'wé ie'pa kīie. Ie'pa éna iane tō Skēkōl tō sa' patkē' Jesús tté buaë pakök pē' kē dör judiowak esepa a, erē ie'pa patkē' itō ipakök judiowak a. Es buaë idir ie'pa a. ¹⁰ Íyi etkē kié ie'pa tō sa' a, e' dör tō s'yamipa siarēpa serke Jerusalén, esepa kīmē sa' tō. E' wawēkeyō kēkraē er bua' wa.

Pedro uñé Pablo tō Antioquía

¹¹⁻¹² Erē e' ukuōkī tā mik Pedro demi Antioquía sa' pakök, etā kewe ie' chkōke buaë Jesús mik erblökwakpa kē dör judiowak, esepa tā. Erē s'yamipa dör judiowak datse Jerusalén, patkē' Santiago tō, e'pa de. E'pa tō iklō'wé tō s'yamipa kē dör judiowak, esepa kawōtā itóttola kkuōlit tōk tsir. Ñies ie'pa tō iklō'wé tō esepa kawōtā senuk wēs judiowak ser es. Pedro suane ie'pa yōkī, e' kuēkī mik ie'pa de, etā ie' e' batséttsa wēpa kē dör judiowak, esepa yōkī. Ie' kē chkōia ie'pa tā ñita. ¹³ Ñies judiowak malepa tō Pedro e' a' ñe' es, e' wamblēñak dō Bernabéē.

14 E' kueḱi, mik ye' isué tö Pedro kë ku' iwà iutök yësyësë wës Jesús tté buaë moki tö ichè es, etä ye' tö ie' a iché sulitane kukua: “Be' tso' e' ök. Be' dör judiowak, erë be' kë serku' wës judiowak ser es. ¿Iök be' tö, pë' kë dör judiowak, esepa keke senuk wës judiowak ser es? 15 Se' bül dör judiowak se' ditséwö wa. Se' kë dör pë' sulusipa kë tö Skëköl dalöië esepa. 16 Erë se' wä ijcher tö Skëköl kë tö se' klö'wëpa wës pë' buaë yësyësë es, Moisés tté dalöiëno e' iutësö e' batamik. Se' wä ijcher tö se' erblé Jesucristo mik, e' kueḱi ie' tö se' klö'wé wës pë' buaë yësyësë es. Ie' ichè tö ie' kë tö se' klö'wëpa wës pë' buaë yësyësë es, tté dalöiëno e' iutësö e' batamik. E' kueḱi se' bül erblétke Jesucristo mik as Skëköl tö se' klö'ü wës pë' buaë yësyësë es. E' kë dör tö Moisés tté dalöiëno, e' iutësö buaë e' batamik.” Es ye' tö iché Pedro a.

17 E' ukuöki ta ye' tö ie'pa ulitane a iché: “Se' erblöke Cristo mik, e' batamik Skëköl tö se' klö' wës pë' buaë yësyësë es, e' wà paneke se' tö. Es se' kë erblöku'ia Moisés tté dalöiëno e' mik. E' kueḱi judiowak tö se' chëmi tö se' dör ì sulu wamblökwakpa wës pë' kë dör judiowak es. E' kueḱi ¿sö ichëmi tö Cristo tö se' ké ì sulu wamblök? Au, kë idör es. 18 Se' éna iane tö Skëköl kë tö se' tsatkepa tté dalöiëno e' batamik. E' kueḱi se' kë erbléneia tté e' mik e' tsatkoie. Erë se' erbléne tté dalöiëno e' mik e' tsatkoie, e' ta e' je' tö se' a ikkacheraë tö moki se' dör ì sulu wamblökwakpa, se' kë a iwà iutënuḱ seraä e' kueḱi. 19 Mik ye' bak erblök Moisés tté dalöiëno e' mik e' tsatkoie, etä ye' éna iane tö ye' kë a tté e' iutënuḱ yësyësë wës s'kawöta iutök es. E' kueḱi ye' éna iane tö nuḱ tso' ye' ki, e' ki Skëköl tö ye' kichaterattsä. E' kueḱi i'ñe ta ye' kë erblöia tté dalöiëno e' mik e' tsatkoie. Ye' a ta e' dör wës ye' du'wä tté dalöiëno e' yöki es. I'ñe ta ye' erblöke Cristo ë mik as ye' ser yësyësë Skëköl a. Cristo kötëwä krus mik ye' skéie ye' nuḱ patuoie, 20 e' kueḱi e' dör wës ye' kötëwä ie' ta

krus mik es. I'ñe ta e' dör wës kë ye' serku'ia es, erë Cristo serke ye' er a iWiköl wa. Ie' tö ye' dalëritsé, ie' e' mettsä ttëwä ye' skéie. E' ë mik ye' erblöke, e' mik ye' serke ká i' ki. 21 Es Skëköl er buaë ché ye' a, e' kë watëpa ye' tö yës. Erë sene yësyësë mú dö se' ulà a tté dalöiëno e' iutë wa, e'ma e' wà kiane ché tö Cristo kötëwä éme, kë wà ta'.” Es ye' tö iché Jesús mik erblökwakpa tso' Antioquia, e'pa a.

3

Skëköl tö iWiköl mé se' a, se' erblö Jesucristo mik, e' batamik

1 ¡A Galacia wakpa, wësua a' kë kabikeitsöta'! ¿Yi alibché a' ki, e' tö a' wöliwëka taië es? Jesucristo kötëwä krus mik se' skéie, e' tté wa sa' tö a' wöblaö' buaë yësyësë, e' wà ane buaë a' éna kuaë. Etä ¿wës tté e' olo'yakne a' éna? 2 I' chakeke ye' tö a' a, e' iutö: ¿Ì batamik Skëköl Wiköl dë' a' ki? ¿E' dör Moisés tté dalöiëno e' iutë a' tö e' batamik? Au, kë idör es. Ie' dë' a' ki mik a' tö Jesucristo tté buaë e' ttsë' ta a' erblé' imik etä. 3 ¡A' kë kabikeitsöta'! Kuaë Skëköl tö se' yué ie' ala'rie iWiköl wa, erë ¿wës a' tö ibikeitsë i'ñe ta' tö se' kawöta Moisés tté dalöiëno e' iutök se' wäkpä diché wa as se' at buaë yësyësë ie' wöa? 4 Es idör, e' ta éme se' weine taië Jesús tté buaë kueḱi. ¡Ayëcha, e' kë weinewa éme! 5 Ye' tö iská chakéne a' a: ¿Skëköl tö iWiköl me' se' a, ñies ì kë or yi a ese o'itö a' shua, e' dör Moisés tté dalöiëno e' iutësö, e' batamik? Au, kë idör es. E' kos o' Skëköl tö, se' tö Jesucristo tté buaë e' ttsë' ta se' erblé' imik e' kueḱi.

Abraham erblé Skëköl mik, e' kueḱi Skëköl tö ie' klö'wé wës pë' buaë yësyësë es

6 Es ibak ñies sa' yé bak kië Abraham e' ta. Skëköl yëkuö tö iché: Abraham erblé Skëköl mik, e' kueḱi iklö'wëitö wës pë' buaë yësyësë es. 7 E' kueḱi a' wä ijchenú tö wëpa erblö Skëköl mik, esepa dör Abraham aleripa chök. 8 Ká iaiaë Skëköl ibikeitsbak tö mik pë' kë dör judiowak, esepa erblé ie' mik, etä ie' tö

ie'pa klö'weraë wes pë' buaë yësyësë es. E' kueki ttè buaë e' tso' kitule ie' yëkkuö ki wé ie' tö iyë' Abraham a i' es: "Be' batamik ye' er buaë chöraë ká ulitane wakpa a."* 9 Es se' isuë tö wépa kos erblöke ie' mik wes Abraham es, esepa kos a ie' er buaë chöraë wes ie' er buaë yë' Abraham a es. Esepa ë a ie' er buaë chöraë.

10 Skëköl yëkkuö tö ichè i' es: "Wépa kë tö ì kos tso' kitule ttè dalöiëno yëkkuö ki e' wà dalöieku' yësyësë, esepa kos kichateraë Skëköl tö."† Erë kë yi tö iwà iutepa es, e' kueki se' wà ijcher tö wépa erblé ttè dalöiëno mik e' tsatkoie, esepa kos kichateraëitö.

11 Nies ie' yëkkuö tö ichè i' es: "Yi dör yësyësë ierblö Skëköl mik e' batamik, ese serdaë."‡ Es se' wà ijcher tö kë yi tsatkënuq Moisés ttè dalöiëno iutè wa.

12 Nies Skëköl yëkkuö tö ichè i' es: "Yi tö ttè dalöiëno e' dalöié yësyësë seraa, ese ser michoë ttè e' wa."§ Ttè e' tö se' a ikkachè tö ttè dalöiëno, e' tö se' ké idalöiök seraa. Erë se' erblö Cristo mik, e' kë dör es, e' ki erblé ë kiane ie' mik. E' kueki ttè e' kë shutunukka Moisés ttè dalöiëno e' wa, e' dör ttè kuak'ki e' kueki.

13 Skëköl yëkkuö tö ichè: "Yi ttéwa kichatkëule kal mik, e' wa iwënewa tö ese kichatëttsa Skëköl tö."* Es Cristo kötëwa krus mik, e' wà kiane ché tö ikichatëttsa Skëköl tö. Erë ikichatënettsa se' skéie, Skëköl ttè dalöiëno e' dalösewéwasö e' nuí ki. Es Cristo tö se' yë'ttsa se' nuí ulà a.

14 Es ibak ie' ta as Skëköl kablè' er buaë chök Abraham a, e' wà dö nies pë' kë dör judiowak esepa ulà a Cristo Jesús batamik. E' dör tö Skëköl kablè' iWiköl muk se' a, se' erblö Cristo mik, e' batamik.

Skëköl er buaë ché se' a, e' kë dë' ttè dalöiëno e' batamik

15 A yamipa, se' a ta mik se' tö se' ttè mé ñi a, e' shtésö yëkkuö ki ta s'kiè shtésö iki, eta ttè e' kë maneorpattsane yës, kë iki kuötkërpakaiä yës. 16 Es ì uk Skëköl

kablè' Abraham a ena ileri eköl a, e' dör. Skëköl yëkkuö tö Abraham ditséwö eköl ë e' cheke, kë dör seraa. Abraham ditséwö chekeitö e' dör Cristo. 17 Ì chök ye' tso' e' dör i': Skëköl tö ittè me'tke Abraham a ta ikkachéitö ia tö moki iwaweraëitö. E' ukuöki ta duas tka döka cien tkëyök kí dabom mañayök (430) ta ie' tö ittè dalöiëno me' Moisés a as Israel aleripa tö idalöiö. E' wa isuésö tö ttè mène Abraham a, e' mène ia kewe, ttè dalöiëno mène Moisés a e' yöki. E' kueki ttè dalöiëno mène Moisés a, e' kë a ì uk Skëköl kablè' Abraham a, e' wöitukwa. 18 Ì uk Skëköl kablè' se' a, e' wà döpa se' ulà a, Moisés ttè dalöiëno e' iutésö e' batamik, e'ma e' kë dë'ttsa se' a wes ì kablëule es. Erë Skëköl kablè' Abraham a imuk éme.

19 E' dör es, e' ta ¿ì kueki Skëköl tö ittè dalöiëno me' Israel aleripa a? Ie' kablè' Abraham a, e' ukuöki ta ittè dalöiëno méitö ie'pa a ì sulu wamblekerakitö, e' wà kkachoie dö mik Abraham aleri eköl yëne ie' a, e' de eta, e' dör Cristo. Ttè dalöiëno e' me' Skëköl biyöchökwakpa tö Israel aleripa a Moisés dör itteköl e' wa. 20 Erë Skëköl wák kablè' Abraham a, e' kë dör itteköl wele wa. E' kueki se' wà ijcher tö ttè e' dör kibiie, ttè dalöiëno mène Moisés a e' tsata.

¿Ì kueki Skëköl tö ittè dalöiëno me' Israel aleripa a?

21 E' dör es, e' ta ¿e' wà kiane ché tö ttè dalöiëno, e' kë ñi sini'kune Skëköl kablè' Abraham a e' ta? ¡Au, kë idör es! Ttè dalöiëno tö sene michoë múpa se' a, e'ma se' dömi buaë yësyësë Skëköl wörki ttè ñe' dalöiësö e' wa.

22 Erë e' kë dör es. Skëköl yëkkuö tö ichè tö s'ditsö kos klöulewa sene sulu ulà a, kë se' a e' tsatkënuq. E' dör es as Skëköl kablè', e' wà dö se' ulà a, se' erblö Jesucristo mik e' wa.

23 Kam Cristo döbitu s'tsatkök se' erblö ie' mik e' wa, e' yöki se' bak klöulewa ttè dalöiëno dikia wes s'wötëwa s'wöto wé a es. Erë se' kë a e' yënuksa ttè e' dikia dö mik Cristo

* 3:8 Génesis 12.3 † 3:10 Deuteronomio 27.26 ‡ 3:11 Habacuc 2.4 § 3:12 Levítico 18.5 * 3:13 Deuteronomio 21.23

dë'bitu ikkachök se' a tö s'kawöta erblök ie' mik e' tsatkoie eta. ²⁴ Nies ichëmisö tö Skëköl tö se' méwa ttè dalöiëno dikia s'kkö'noie dö mik Cristo de eta. E' dör wes alà yé tö yi yulè ilà kkö'noie es. Skëköl tö iwé es as ie' tö se' klö'ù wes pë' buaë yësyësë es, se' erblö Cristo mik e' wa. ²⁵ I'ñe ta se' erblö Jesucristo ttè buaë e' mik, e' kueki ttè dalöiëno kë ku'ia se' kkö'nuk wes alà kkö'nukwak es. ²⁶ A' kos dör Skëköl ala'r, a' erblé Cristo Jesús mik e' wa. ²⁷ A' wépa kos wösune iwà kkachöie tö a' erblé Cristo mik, esepa ki Cristo ser iëne wes se' datsi' iö es. E' kueki a' serke buaë wes Cristo ser es. ²⁸ Se' kos batsulewa Cristo Jesús mik, e' kueki se' dör wes wák eköl ë es. E' kueki se' dör judiowak ö se' kë dör es, se' klöulewa kanè mésoie ö se' kë dör es, se' dör wëm ö se' dör alaköl, e' kë dë' wes Skëköl a. ²⁹ Se' dör Cristo icha, e' ta se' dör Abraham aleripa chök. Nies i' uk Skëköl kablè' Abraham a' e' wà döraë se' ulà a.

4

Se' kë ku'ia Moisés ttè dalöiëno e' dikia

¹⁻² Ye' tö ikleeke a' a ttè i' wa: Ichöso tö pë' eköl dör inuköl blu' taië e' blënewa. Ie' iyi kos méatitö ilà ulà a. Erë ie' alà ià tsirlala, kë a ikaneonuk. E' kueki o'ka tso'ne ie' kkö'nuk, ie' wëttsuk. Ie' kawöta ie'pa ttè iütök dö mik wekkë iyé tö ikéwö me'at ekkë. Erë ie' dör iyé blënewa e' dali kos e' wák, erë kam ikéwö dö e' yöki ie' dör wes s'klöulewa kanè mésoie tso' iu a es. Erë mik iyé blënewa e' tö ikéwö me'at e' deka, eta iyé dali kos döraë iulà a. ³ E' sù sa' judiowak bak wes alala ñe' es. Kam Skëköl tö ilà patkö e' yöki sa' bakia klöulewa ttè ëse tso' ká i' a ese dikia idalöiök. ⁴ Erë mik kawö bikeitsitö e' de, eta ie' tö ilà patké ká i' ki, e' kune' s'ditsöie sene' Moisés ttè dalöiëno e' dikia. ⁵ Ilà debitü sa' bak klöulewa ttè e' ulà a, e'pa yöktsa as sa' dö Skëköl ala'rie. ⁶ A' erblé Cristo mik, e' kueki a' dör Skëköl ala'r ñies wes sa' es. E' kueki ie' tö ilà Wiköl patké senuk se' er a, e' wa se' kköchöke buaë

Skëköl ska', ie' wa se' tö icheke buaë Skëköl a: "iA yéwöla!" ⁷ Es se' kë ku'ia wes s'klöulewa kanè mésoie es. E' skéie se' detke Skëköl ala'rie, e' kueki i' kos tso' ie' wa e' dör se' icha ñies.

⁸ Kenet ta a' kë e' batsöta' ie' mik, e' kéwö ska' ta a' bak klöulewa skëkölpä dalöiök a' bak esepa ulà a. Nermata ie'pa kë dör Skëköl ichökle e'. ⁹ Erë i'ñe ta a' bätse buaë Skëköl chök e' mik —ö ichëmisö bua'ie tö ie' bätse buaë a' mik— ¿wes i'ñe ta a' e' maktsane ttè ëse kos e' ane? Ttè ekkëpa kë a se' tsatkënik. Ttè e' kë dör iie bua' se' a. Kë se' senukne ttè ese dikia. ¹⁰ Judiowak tö idiwö tkö'weke, isi'wö tkö'weke, ikéwö tkö'weke ñies iduëswö tkö'weke. ¿Iök se' tö e' wakaneweke es? ¹¹ Ye' suane dö' kanè kos wéyö a' shua, e' weirwa ë.

Kenet ta Galacia wakpa tö Pablo kiéwa buaë

¹² A yamipa, ye' dör judiowak erë ye' kë serku'ia judiowak ttè dikia. ¿Wes i'ñe ta a' e' tiakwa ttè e' dikia? E' kë war a' tö es. Ye' kköchö a' a tö a' senú wes ye' es. Mik ye' bak a' ska' kuaë, eta a' kë wa i' sulu wamblëne ye' ta. ¹³ Mik ye' tö Jesús ttè buaë tsá paka' a' a, eta ye' kirirke taië, e' kueki ye' e' tséat a' ska'. ¹⁴ Ye' kirirke, e' dör darërëe a' a, erë e' kueki a' kë wa ye' watënettsa. E' skéie a' tö ye' suë buaë wes Skëköl biyöchökwak suë es. A' tö ye' kiéwa buaë wes Cristo Jesús kiéwa a' tö es. ¹⁵ A' ttsë'ne buaë ye' ta kuaë, ¿wes e' de i'ñe ta? Ye' ichè tö a' wák wöbla mú yërttsa a' a tkëwa ye' icha skéie, e'ma a' tö iö' es. Es a' kikékayö. ¹⁶ Erë i'ñe ta wësua a' ye' suë a' bolökie, ttè mokü chéyö a' a e' ë kueki.

¹⁷ Pë' tso' a' wöbla'uk judiowak ttè wa, e'pa tö iché tö ie'pa ki a' kiar taië, erë e' kë dör er bua' wa. Ie'pa ki kiane tö a' tö sa' watöttsa ta es a' mi' ie'pa ë ttè iütök. ¹⁸ Ie'pa tö a' saüpa, a' kimüpa er bua' wa mik ye' tso' a' ta ö ye' kë ku' a' ta, e'ma buaë idir ye' a. Erë ie'pa tso' a' wöbla'uk ttè kë dör mokü ese wa. E' kueki ye' yöki isulune. ¹⁹ A ye' ala'r, ye' skà weirke taië a' dalërmik wes alaköl alà kurke weir es

dō mik a' de senuk wes Cristo ser es eta. ²⁰ I' ta ye' mú dō a' ska' ttök bua'ie a' ta as a' isaù tò a' dalër tajë ye' éna. Ì wambleke a' tò es, e' tò ye' tkiwéwa suawé tajë.

Agar ena Sara, e' pakè

²¹ A' welepa senak judiowak ttè dikia, erë ì tso' kitule Moisés yëkkuö ki, ¿e' jcher a' wa? ²² E' tò ichè tò Abraham ala'r bōl. Eköl kune' alaköl kiè Agar, e' ta. E' kiè Ismael. Agar dör Abraham alaköl kiè Sara e' kanè méso toulettsa ese. Iëköl kune Sara ta. E' kiè Isaac. Sara kë dör yi kanè méso. ²³ Kanè méso ñe' alà kune' wes se' esepa kur es. Erë Sara kë dōta' alàè, e' alà kune' mik idetke këkëpalatke eta, wes Skëköl kablë' Abraham a es. ²⁴⁻²⁵ E' tò ilè kleeke se' a. Alakölpa bōl ñe' tò ttè mène bōt e' wà chë. Agar bak kanè méso e' tò ttè dalöiëno mène Israel aleripa a Sinaí këbata aṭe Arabia, e' wà chë. E' wà dör tò Israel aleripa erblé ttè dalöiëno e' mik e' tsatkoie. E' dör wes ie'pa tso' klöulewa ttè e' dikia wes kanè méso tso' klöulewa iwökir ulà a es. E' kueki wépa kos tso' klöulewa ttè dalöiëno e' ulà a, esepa dör wes Agar ala'r es. Ñies Sinaí këbata, e' tò Jerusalén tso' ká i' ki i' ñe ta e' wà chë. Ee judiowak serke. Ie'pa tso' klöulewa Moisés ttè dalöiëno dikia wes kanè méso es. ²⁶ Erë Sara alà kune' e' tò ttè mène Abraham a, e' wà chë. Se' kë ku' klöulewa Moisés ttè dikia, e' kueki se' dör wes Sara alà es. Se' dör Jerusalén èt tso' ká jaì a e' wakpa. ²⁷ E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuö ki es, e' tò ichè i' es:

A alaköl, be' kë dōta' alàè,
is alala kur, e' ki alakölpa weir, e' kë
ttsëule be' wa.

Erë be' dōraè alàè tajë
tkōka alaköl dōta' alàè e' tsata.
E' kueki be' ttsë'nú buaë.

Be' anú tajë ttsë'ne bua' wa.*
Es Skëköl yëkkuö tò ichè.

²⁸ A yamipa, se' dör wes Isaac es. Isaac kune' wes Skëköl kablë' Abraham a es. Es ñies se' erblé Cristo mik, esepa de Skëköl alà'rie wes ie'

kablë' es. ²⁹ Agar alà kune' wes s'ditsö kur es, erë Isaac kune' Skëköl Wiköl batamik. E' kewö ska' ta Agar alà tò Isaac we'ik tajë. E' sù i' ñe ta wépa tso' klöulewa Moisés ttè dikia, esepa tso' se' dör Skëköl ala'r, esepa we'ikök. ³⁰ Erë Skëköl yëkkuö tò ichè i' es: "Iyë íyi tso' mè alaköl kë dör kanè méso, e' alà a, e' kë kawö ta' blatè alaköl dör kanè méso e' alà a. E' kueki iyuöshkar alàè."† ³¹ E' kueki, a yamipa, se' kë dör wes alaköl dör kanè méso e' ala'r es. Se' dör wes alaköl kë dör kanè méso, e' ala'r es.

5

Se' yënettsa ttè dalöiëno dikia

¹ Cristo tò se' yë'ttsa Moisés ttè dalöiëno e' yöki as se' kë ku'ia klöulewa ttè e' ulà a. E' kueki se' e' tkōwa darërë erblök Cristo è mik. Kë se' e' tiukwane ttè dalöiëno dikia wes s'klöulewa kanè mésoie es.

² A' tò ye' ttö ttsö. Ye' dör Pablo. Ye' wák tò ichè a' a tò a' wépa e' mettsa itóttola kkuölit tók tsir wes judiowak wöblar es e' tsatkoie, e' ta Cristo kë tò a' kimepa yës. ³ Ye' tò iskà chène wépa ulitane e' mettsa itóttola kkuölit tók tsir, esepa a tò ie'pa kawōta Moisés ttè dalöiëno e' wà dalöiök sēraa. ⁴ A' ulitane éna ttè dalöiëno, e' iutak as a' dō yësyèsë Skëköl wōa, esepa kos e' batséttsa bánet Cristo yöki. Es Skëköl er buaë ché se' a Cristo batamik, e' watéttsa ie'pa tò sēraa. ⁵ Erë se' erblöke Cristo mik, esepa wa ijcher Skëköl Wiköl wa tò ie' tò se' klö'wēraè wes pē' buaë yësyèsë es, se' erblé Cristo mik, e' batamik. E' wà panekesö ttsë'ne bua' wa. ⁶ Se' batsulewa Cristo Jesús mik, e' ta yi tottola kkuölit tēule tsir ö kë itēule e' kë ska' Skëköl tkine. Se' erblö Cristo è mik, e' tò se' ké ñi dalërītsök, e' dör ibua'ie.

⁷ Kuaë ta a' mir buaë. ¿Yi tò a' wöklö'wé as a' kë tò ttè moki iutō? ⁸ E' kë dör Skëköl tò se' klö'bak iwák a e'. ⁹ A' tajë e'pa sulu'wērawa ttè suluë elkela è tò wes pan wölōwōka elkela tò harinachka kos wölōwēkēka

* 4:27 Isaiás 54.1,2 † 4:30 Génesis 21.10

es. ¹⁰ Erë ye' erblöke Skëképa Jesús mik tö a' kë mi'pa ttè sulu e' itöki. Wé tso' a' tsiriuk ttè ese wa, e' we'ikera Skëköl tö. Kë ki ie' tkine tö yi idir.

¹¹ Erë a yamipa, ye' mú tso'ia ipakök tö wépa kawöta itóttola kkuölit tök tsir, e'ma çì kueki judiowak tö ye' we'ikekeia tajë? Ye' tö ttè e' pakópaia, e'ma ie'pa kë ulurku' ye' ki mik ipakekeyö tö Cristo kötëwä krus mik se' skéie eta. ¹² Erë wépa tso' a' wökir a ká chöukwa ttè ese wa, jeseпа mú e' bióttsaie i' ta!

Ñi dalëritsè

¹³ A yamipa, Skëköl tö se' klöo'bak as se' kë seriä ttè dalöiëno dikia. Erë e' kë dör i sulu wambloie wes s'wák dër sulu ki ikiane es. E' skéie se' ñi kimù, ñi dalëritsè kueki. ¹⁴ Moisés ttè dalöiëno kos e' wöiënewä ttè etkë a, e' tö ichè: "A' malepa dalëritsö wes a' wákpa e' dalër es."* ¹⁵ A' e' kkö'nú. A' ñi saukeia suluë, a' ñippökeia tajë wes iyiwak sulusi es, e' ta a' wákpa ë ñi eurawa.

Sene Wiköl Batse'r wa

¹⁶ Es ye' tö a' a' ichè tö se' senù Skëköl Wiköl wa. Se' serke es, e' ta i sulu kiane s'wák dër sulu e' ki wamblè, ese kë wamblepasö. ¹⁷ I kiar s'wák dër sulu e' ki, ese kë kiar Skëköl Wiköl ki. Ñies i kiar Skëköl Wiköl ki, ese kë kiar s'wák dër suluë e' ki. S'wák dër suluë ena Skëköl Wiköl e'pa ñi wöklö'uke, e' kueki i kiar se' ki wè ese kë or se' a. ¹⁸ Erë Skëköl Wiköl tö se' wëttseke, e' ta se' kë ku'ia ttè dalöiëno dikia.

¹⁹ Wépa tso' iwák dër sulu e' iütök, e' wërwa wöshak. Esepa trër ena e' ia'uke sene sulusi wa. Íyi sulu ese skà kakuetéwarakitö darërëë. ²⁰ Ie'pa tö íyi diököl dalöieke. Ie'pa dör alibchökwakpa. Ie'pa ñi saü suluë, ñi wöñatkö ñië, ñippö tajë, ukyër ñi ki. Ie'pa ulurka bet. Ie'pa e' ttsöka imalepa tsata. Ie'pa dör s'blabatsökwakpa. Wépa e' batsöke ie'pa mik, e'pa ë ta ie'pa ser buaë. ²¹ Ie'pa kë wöbatsö tö i kiane ie'pa ki, ese tso' s'malepa wa. Ie'pa e' ttöke blo'

wa, e' kueki i sulu ki wamblekerakitö tajë. E' sü íyi skà suluë wambleke ie'pa tö. Ye' tö a' a' ichekene wes ye' tö iyë'bak es tö wépa serke es, eseпа kë döpa i blúie Skëköl tso' e' a.

²² Erë mik se' serke Skëköl Wiköl wa, eta se' ñi dalëritsöke, se' ttsë'rke buaë, se' serke bërë, i kos dalë'ttsekesö er bua' wa, se' ñi saü er bua' wa, se' er buaë chö s'malepa a, se' ttö moki, ²³ kë se' e' ttsöka tajë, se' e' kkö'nú buaë. Se' serke es, e' ta ttè dalöiëno kos, e' kë dalöseonewa se' wa. ²⁴ Se' wák dër suluë, ñies i kos suluë wamblak se' éna, ese kos watëttsa se' dör Cristo Jesús icha e'pa tö. E' dör wes se' tö ese kos ttëwä wötëulewa krus mik es.

²⁵ Se' serke Skëköl Wiköl mik, e' kueki se' e' mù as ie' tö se' wëttsü. ²⁶ Kë se' e' ttsökka tajë, kë se' ñi tsiriuk, kë se' ukyënuK ñi ki.

6

Se' kawöta ñi kimuk

¹ A yamipa, a' wele anemine i sulu wamblè a, e' ta a' serke Wiköl Batse'r wa, eseпа ké ie' kimuk er bua' wa as ie' e' kökane. Erë a' e' kkö'nú dö' i sulu tö a' erkiöwë ta a' armi i sulu wamblè a wes ie' es. ² A' welepa kawö tköke suluë, e' ta a' ñi kimú. A' tö iwé es, e' ta a' serke wes Cristo ttè dalöiëno tö ichè es. ³ A' wele e' bikeitsö tö buaë idir imalepa tsata, ñermata kë dör i, e' ta ie' kitö'uke.

⁴⁻⁵ Is se' ser buaë ö suluë ese wërke se' wöki eköl eköl. E' kueki se' ulitane ké e' sauk tö is se' ser, e' wa se' e' kkö'nú. Se' serke buaë yësyësë, e' ta se' ttsë'rdaë buaë se' wák a. Erë kë se' kàne e' kkö'nuk wes s'malepa serke es.

⁶ I buaë kos tso' a' wa ese kakmú wépa tö a' wöbla'weke Skëköl ttè wa eseпа a.

⁷ Kë se' e' kitö'uk tö se' a Skëköl wayörmi kë nuí ta'. I kuatkësö buaë ö suluë, e' wà wöweranesö. ⁸ I sulu kiane s'wák dër suluë e' ki wamblè, ese wamblésö, e' ta e' wà dörane s'ki ta se' weir michoë. Erë i buaë kiane Skëköl Wiköl ki wè ese wésö, e' ta e'

* 5:14 Levítico 19.18

wà dōrane s'kī tā sene michoë dōraë se' ulà a. ⁹ Ì buaë wēkesō kekraë, kē ilo'yeta', e' tā aishkuō tā mik ikéwō de, etā iské dōraë se' ulà a. E' kuëkī kē se' shtrinuk ì buaë uk kekraë. ¹⁰ E' kuëkī mik se' a ì buaë ormi, etā iūsō sulitane a, bua'iewa s'yamipa erblōke Cristo mik, esepa a.

Pablo e' chéat

¹¹ Ttè bata i' shtök ye' tso' ye' wák ulà wa. A' isaù tò ikite bërie, es a' wa ijchermi tò moki ye' tso' ishtök.

¹² Wépa tò a' keke a' wépa tottola kkuölit tōk tsir, e'pa tò iweke es as ie'pa at buaë judiowak malepa tā. Ie'pa tò ichōpa tò se' tsatkërke, Cristo kōtewa krus mik se' skéie, e' batamik, e'ma judiowak tò ie'pa we'ikera siarë.

¹³ Erë ie'pa wákpa tottola kkuölit tëule, e'pa kē tò Moisés ttè dalöiëno e' iutè seraa. Ie'pa tò a' keke a' tottola kkuölit tōk tsir e' ttsokā iwákpa a tò ie'pa tò a' ké e' wakyuök wēs judiowak es. ¹⁴ Erë ye' i', e' kē e' ttsōpakā ì ulitane kī. Skëkëpa Jesucristo kōtewa krus mik, e' ë kikekekayö. E' batamik ì sulu kos tso' ká i' a ese dunewabak ye' a, ñies ese a ye' dunewabak. ¹⁵ S'tottola kkuölit tëule tsir ö kē tëule, e' kē kī Skëköl tkine. Ie' tò se' er mane'wé pa'alī iWiköl wa, e' ë kiar ie' kī.

¹⁶ Wépa kos serke wēs ttè i' tò ichè es, as esepa a ie' tò sene bërë mù ena isaù er siarë wa. Esepa dör ie' ala'r chök, esepa dör Israel aleripa chök ie' a.

¹⁷ Ye' weine kos Jesús tté kuëkī, e' tò tso' ye' wa ye' chkà kī. E' wa ye' tò iwà kkacheke tò ye' dör ie' kanè méso moki. E' kuëkī i'tami kē yi tò ye' tsiriwariä ttè e' kī.

¹⁸ A yamipa, as Skëkëpa Jesucristo er buaë chō a' ulitane a. Es e' idir.

Yëkkuö kit Pablo tö Éfeso wakpa a Efesios

Pablo tö yëkkuö i' kit mik ie' bak Roma wötëulewā s'wōto wé a Jesús tté buaë pakè kueki e' ta. Ì bak ie' ta e' tso' kitule yëkkuö Hechos 28.17-31 e' ki. Pablo tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa tso' Éfeso ena ipamik e'pa a. E' kèwō ska' ta Éfeso dör ká bua'ie ena eë taië u tso' ì dalöieke ie'pa tö Skëköl skéie e' dalöioie. E' bua'ie dör ie'pa kéköl eköl kiè Artemisa e' dalöioie (Hechos 19.23-31). Mik Pablo shka' Jesús tté buaë pakök, etā ie' dè'mi Éfeso (Hechos 18.18-21). Erë eë ie' sené bërber ë ta iminea. E' ukuöki ta iskà mineane ta isené eë duas mañal Skëköl tté kkachök. E' tso' kitule Hechos 19 ki.

Jesús mik erblökwakpa kè wā kabene ku' taië. E' kueki Pablo kè wā ì kite taië e' ki. E' skéie ì buaë tsakië o' Skëköl tö se' a, ier buaë yè' siā e' batamik, e' ki ie' tö ikit kibiie. Ie' tö ichè tö e' kueki se' kawōta senuk Skëköl kikokaie. E' kit ie' tö yëkkuö i' ki.

Jesucristo wa Skëköl tö se' ulitane tsatkè' Israel aleripa ena pè' ulitane, ñies e'pa er bua'wéitö ñi ki.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Skëköl wák er wa ye' dör Jesús ttekölpa tsá, e'pa eköl. Ye' tso' yëkkuö i' shtök s'batse'rpa e' tkëulewā darërë Cristo Jesús mik serke Éfeso, e'pa a. ² Skëköl dör S'yë ena Skëképa Jesucristo as e'pa er buaë chō ena sené bërë mù a' a.

Skëköl tö se' tsatké Jesucristo batamik

³ Skëköl dör Skëképa Jesucristo yë, e' kikökasö taië. Se' batsulewā Cristo mik, e' kueki Skëköl er buaë ché se' a ì kos buaë tso' ie' wā ká jai a e' wa. ⁴ Kam ie' tö ká i' yuö, e' yöki se' shukitbakitö as se' dö batse'r, kè ki ì sulu ta' yës ie' wōa, se' batsulewā

Cristo mik e' batamik. Ie' éna se' dalër taië, ⁵ e' kueki ie' tö ibikeitsbak tö se' tseratköitö ìla'rie Jesucristo batamik, e' kiane ie' wák ki, ñies e' tö ie' ttsë'weke buaë. ⁶ Ie' tö iwé es as se' tö ie' kiköka michoë ie' er buaë ché se' a taië shute e' kueki. E' kos wé ie' tö ìla dalër taië ie' éna, e' batamik. ⁷⁻⁸ Cristo kötewā se' skéie, ie' pé tene, e' wa se' yënettsā sené sulu ulā a ena se' nuì olo'yé Skëköl tö se' ki. E' wa se' isugé tö ie' er buaë ché taië shute se' a. Ñies ie' tö erbikè buaë mé se' a as ì weke ie' tö e' wā ar se' a. ⁹ Ì bikeitsbak ie' tö wè, e' wawéitö ì o' Cristo tö e' batamik. Kuaë ta iblè'waitö sulitane yöki, eré iwā kkachéitö se' a. ¹⁰ Ie' ibikeitsbak tö mik ikéwō de, etā ie' tö Cristo tkerakā iyi ulitane tso' ká jai a ena ká i' a e' wökirie.

¹¹ Ì kos wèke Skëköl tö, e' wèke ie' tö iwák er wa wës ie' ki ikiane es, wës ie' tö ibikeitseke es. Es sa' dör judiowak e'pa shukitbak ie' tö as sa' dö ie' ichaie, sa' batsulewā Cristo mik e' batamik wës ie' tö ibikeitsbak es. ¹² Ie' tö iwé es as sa' erblè' kewe Cristo mik e'pa tö ie' olo taië e' kiköka. ¹³ Es a' ñies, mik a' tö s'tsatkè tté buaë moki e' ttsé ta' a' erblè' imik, etā a' bàtsewā Cristo mik ena Wiköl Batse'r muk ikablè' e' méitö a' a iwā kkachoie tö a' dör ie' icha. ¹⁴ Wiköl Batse'r tso' se' a, e' dör iwā kkachoie tö ì kos yè' Skëköl tö tö imeke, se' dör ie' icha, e'pa a aishkuö ta, e' meraëitö se' a. E' kueki se' wā ijcher tö ie' tö se' tsatkeraë da'a. E' kueki ie' olo ta' taië, e' kikökasö.

Pablo tté Skëköl ta Éfeso wakpa ki

¹⁵ E' kueki, mik ye' tö a' tté ttsé tö a' erblöke mokië Skëképa Jesús mik, ñies mik ye' ittsé tö s'batse'r malepa kos dalëritseke a' tö taië, ¹⁶ e'tami wëstela yè'miyö Skëköl a' a' dalërmik kekraë mik ye' ttöke ie' ta etā. ¹⁷ Ie' dör Skëképa Jesucristo e' Këköl. Ie' dör S'yë olo ta' taië e'. Ie' a' ye' tso'ie ikiök tö ie' tö a' kimè iWiköl wa as ie' iyi wā ar buaë a' éna, ñies as a' wā ijcher bua'iewā tö yi dör ie'. ¹⁸ Ie' tö se' klöo' ikablè' se' a e' wā panuk kröröë. E' tso' ie' wā mè se' dör ie' icha batse'rpa

ešepa a. Ye' tso'ie ie' a ikiök tō a' er ñi'úitō as kōs kablè ñe' bua' dōr ena olo dōr e' wà ar a' éna. ¹⁹ Ie' diché ta' taië íyi ulitane tsata. Ì kōs ormi ie' a. Idiché e' wa ie' tso' se' erblōke Cristo mik, e'pa kīmuk. Ye' tso'ie ikiök ie' a tō a' er ñi'úitō as e' kōs wà ar bua'ie a' éna. Diché e' dōr taië shute, ²⁰ e' wa Cristo kōtewa, e' shke'wékane ie' tō. Diché e' wa ie' tō Cristo tkéka ká jai a iulà bua'kka íyi ulitane wōkirie. ²¹ Ee Cristo tkērka diché ta' taië íyi wōkir, íyi wák, íyi kēkōl wà diché ta', ese kōs tsata. Ie' tkēnekā íyi ulitane tsata. Ie' dōr ì kōs tso' i'ñe ta' ena aishkuō ta' tsata. ²² Skēkōl tō ì kōs méwa ie' klō dikia. Ñies ie' tō iméka se' dōr ie' icha e'pa kōs wōkirie. ²³ Se' dōr wēs Cristo wák chkà es, ta' ie' dōr wēs s'wōkir es. Ie' tō se' wētseke ì kōs kiane ie' kī wē ká i' kī, e' uk. Ie' tso' ká wa'ñe, kē ì a' ie' wōklōnuk.

2

Skēkōl er buaë ché se' a se' tsatkoie

¹ Kam a' erblō Cristo mik, e' yōki a' bak e' wamblōk suluë, e' kueki a' bak wēs s'duulewā es Skēkōl a. ² E' kēwō ska' ta' a' bak senuk suluë wēs wēpa kē tō Skēkōl dalōiè esepa sēr es. Wimblu sulusi dōr ì sulu kōs tso' ká i' a e' wōkir e' ttō iūtōk a' bak. Ie' tso' Skēkōl ttē dalōseukwā wakpa esepa wōrieikōk. ³ Se' kōs bak senuk wēs ie'pa es. Ì sulu kōs kiane s'wák dēr suluë e' kī wamblè, ese wamblōk se' bak. Se' erbikè sulu, e' è wà wamblōk se' bak s'wák tts'woie buaë. Se' bak wōmeulettsā weinuk Skēkōl ulà a wēs pē' malepa es. ⁴⁻⁵ Se' bak duulewā se' nuì kī, erē Skēkōl tō se' suè er siarè wa taië. Ie' tō se' dalēritsé taië. E' kueki ie' tō sene michoë mé se' a. E' dōr wēs ie' tō se' shke'wékane Cristo ta' es. Ie' er buaë ché se' a taië, e' kueki se' tsatkēne. ⁶ Se' batsulewā Cristo Jesús mik, e' kueki e' dōr wēs Skēkōl tō se' shke'wékane Cristo ta' ñita es. Ñies ie' tō se' tkéka Cristo ta' ñita ká jai a. ⁷ E' kōs wé ie' tō es iwà kkachōie aishkuō ta' tō kōs ie' er buaë ché se' a ì wē Cristo Jesús tō se' dalērmik e' batamik. E' dōr taië shute kē wōet ta' ekkē.

⁸⁻⁹ Skēkōl er buaë ché a' a, e' batamik a' tsatkēne, a' erblōke Jesucristo mik e' kueki. E' kē dōr ì buaë wé a' tō ie' wōrkī ese skéie. Ie' tō a' a imé éme wēs íyi kakmè es. Ie' tō iwé es as kē yi e' ttsōka tō ie' tsatkēe ì buaë wēitō ese batamik. ¹⁰ Ie' tō se' er mane'wé pa'alī se' batsulewā Cristo Jesús mik e' batamik. Ie' tō iwé es as se' tō ì buaë kōs ese ù. E' kōs bikeitsbakitō as se' sēr wēs ie' kī ikiane es.

Judiowak ena wēpa kē dōr es, esepa de wēs wák ekōl è es Cristo batamik

¹¹ A' wēpa kē dōr judiowak, kē a' éna ichōkwa tō wēs a' bak kam a' erblō Cristo mik e' yōki. Judiowak wēpa kōs esepa tottola kkuōlit tēule tsir iwà kkachōie tō ie'pa dōr Skēkōl icha. Pē' kē dōr judiowak, esepa kiè ie'pa tō tottola kkuōlit kē tēule ese wakpa. Es ie'pa tō a' cheke suluë. Ie'pa a' a' dōr ñá. ¹² A' éna ianú tō a' bak e' but-sulettsā bānet Cristo yōki. A' kē bak Israel aleripa shuā. Ì uk Skēkōl kablè' ie'pa a' ena ttē mēne ie'pa a' tsakiè e' shuā a' kē bak. A' bak senuk ká i' a Skēkōl chōk kē ta', kē a' ì paneta'. ¹³ Erē i'ñe ta' a' batsulewā Jesucristo mik. E' kueki a' dewā Skēkōl ska' buaë, Cristo Jesús kōtewa a' skéie, ie' pē' tēne a' tsatkoie, e' batamik.

¹⁴ Cristo tō judiowak ena pē' kē dōr judiowak, esepa er bua'wé ñi kī. Se' bak ñi bolōkpaie, erē Cristo tō se' er bua'wé ñi kī. Ie' tō se' wōiēwā ká etkē wakpaie. Ì tō se' wé ñi bolōkpaie ese shulé ie' tō ikōtewa krus mik se' skéie e' wa. ¹⁵ Ttē me'atbak Skēkōl tō judiowak a' dalōiēno, e' tō se' me'ka ñi bolōkpaie. Erē Cristo kōtewa se' skéie e' kueki ttē e' kōs kē diché ta'ia. Skēkōl tō iwé es as sa' dōr judiowak ena a' kē dōr judiowak, e'pa dō ñi yamipaie batsulewā Cristo mik wēs wák ekōl è es. Es ie' tō se' er bua'wé ñi kī. ¹⁶ Ì tō se' wé ñi bolōkpaie, ese shulé Cristo tō. Ie' kōtewa krus mik se' skéie, e' wa ie' tō Skēkōl er bua'wé judiowak kī ena pē' kē dōr judiowak esepa kī. Es se' de wēs wák ekōl è es Skēkōl a. ¹⁷ Sene bēre Skēkōl ta', e' ttē buaë pakōk Cristo de, pē' kē dōr judiowak

e' butsulettša bānet Skëköl yökj, esepa a, ñies judiowak kē e' butsulettša bānet esepa a. ¹⁸ Cristo batamik se' kos döwami buaë S'yě ska', iWiköl dör eköl ē, e' wa. ¹⁹ E' kuëkj i'ñe ta' a' kē dör wēs ká kuä'kj wakpa es. A' de s'batse'rpa kíie. Ñies a' de Skëköl ala'rie. ²⁰ Se' dör wēs u es. Jesús ttekölpa tsá ena Skëköl ttekölpa, e'pa dör wēs u kukulëwō es. Jesucristo wák dör wēs u chkí es. ²¹ Cristo dör u wöklö'ukwak. Se' kos dör u e' yese alè. Cristo batamik u e' yörmir dö ide u etkue batse'r Skëképa a ekkē. ²² Se' batsulewā Cristo mik, ñies se' batsulewā ñi mik, es se' kos dö wēs Skëköl wé es, e' a Skëköl serke iWiköl wa.

3

Pablo klöne Cristo tté pakök pē' kē dör judiowak esepa a

¹ Ye' wák tso' wötëulewā s'wōto wé a Cristo Jesús tté pakē kuëkj a' kē dör judiowak esepa kimoie. Skëköl er buaë ché a' a tajë, e' kuëkj ie' a ye' tso' ikiök a' ki. ² Ye' wā ijcher tö a' wā ittseule tö Skëköl er buaë ché ye' a, e' kuëkj ie' tö kanè i' me' ye' a Jesús tté pakök a' kē dör judiowak esepa a. ³ Ibikeitsbak Skëköl tö wè, e' blë'waitö erè iwà kkayë'itö ye' a. E' wà shtétke ye' tö a' a yëkkuö i' kī böt mañat. ⁴ Yëkkuö i' sué a' tö, etā a' éna iwà armi tö Cristo tté blëulewā se' yökj kuaë, e' wà ane ye' éna buaë. ⁵ Ibikeitsbak Skëköl tö wè Cristo batamik, e' blëulewā kuaë. Erè i'ñe ta' ie' tö iwà kkaché iWiköl wa sa' dör Cristo ttekölpa tsá e'pa a, ñies Skëköl ttekölpa batse'r e'pa a. ⁶ Ttè e' blëulewā se' yökj kuaë, e' wà dör i' es: A' kē dör judiowak, esepa kiekē Skëköl tö Jesús tté buaë e' wa as i kos tso' ie' wā mè sa' a, e' mütö a' a ñies, as a' döñak sa' ta' ñita wēs wák eköl ē es, as i kos muk Skëköl kablè' sa' a e' dö a' ulā a ñies, a' batsulewā Cristo Jesús mik e' kuëkj. ⁷ Skëköl er buaë ché ye' a, e' kuëkj ie' diché wa ie' tö ye' me'ka ttè buaë ñe' wakanéuk.

⁸ S'batse'rpa kos, e' sulula ye' dör. Erè Skëköl er buaë ché ye' a, ie' tö ye'

shushtë Cristo tté buaë e' pakök pē' kē dör judiowak esepa a. I tso' Skëköl wā ie'pa a Cristo batamik, e' dör buaë shütē, kē se' a iwà bikeitsuk ekkē. ⁹ Ñies i bikeitsbak Skëköl tö wè Cristo wa, e' wà pakök sulitane a ie' tö ye' patké. Ttè e' bak blëulewā ká iaiaë, ie' dör iyi ulitane yuökwak e' wā. ¹⁰ Ie' kē wā ikkayëne yi a ká iaiaë ta, ie' tso' se' dör Skëképa Jesús icha e'pa panuk e' kuëkj. Se' wa ie' tö iwà kkaché i'ñe ta' iyi wökir ena iyi wák tso' kē wértā'wā ese kos a as ie'pa éna iar tö ie' siwā' dör iskië tsakië iyi ulitane tsata. ¹¹ E' kos wé ie' tö Cristo Jesús dör Skëképa e' wa, wēs ie' tö iwà yöbië e' bikeitsbak es. ¹² Se' batsulewā Cristo mik, se' erblöke ie' mik, e' kuëkj se' dömiwā buaë ttök ie' ta' kē suarta', kē wöklör i a. ¹³ Ye' weirke kos a' dalërmik, e' wa a' ké e' ttsökka. E' kuëkj ye' tö a' a ichè tö kē a' e' siaukwa.

Pablo tténe Skëköl ta' Éfeso wakpa kī

¹⁴ İyi ekkē kos kuëkj ye' e' tkéwā kuché kī S'yě wörki ttök ie' ta. ¹⁵ I kos dör ttsë'ka ká jai a ena ká i' a, e' tso' ie' ē batamik. ¹⁶ Ie' olo ta' tajë shütē, e' a ye' tö ikieke tö ie' tö a' er diché iö iWiköl wa. ¹⁷ Ñies ye' tö ikieke ie' a tö Cristo mú ser a' er a, a' erblöke ie' mik e' kuëkj. Ye' tö ie' a ikieke tö a' e' tkōwā darërèë ñi dalëritsök ñies Skëköl dalëritsök. ¹⁸ Ye' tö ikieke ie' a es as a' ena s'batse'r malepa, e'pa kos éna iwà ar tö kos Cristo éna se' dalër, e' dör tajë, shoë, batsjë, kakkëë, iskië, kē enukwa. ¹⁹ Ye' kī ikiane tö a' éna iwà anù buaë tö kos Cristo éna se' dalër, e' tkōka kos se' kabikeitsö e' tsata. Es ye' kī ikiane as a' ser buaë yësyësë, kabikeitsö buaë mokië wēs Skëköl wák es.

²⁰ Skëköl diché ta' tajë, e' tso' iwakanéuk se' er a. Ie' tö i buaë wèmi se' a, i kos kiekesö ena i kos bikeitsekösö e' tsata, e' kuëkj ie' kīkōkasö. ²¹ As Skëköl kīkōka se' dör Skëképa Jesús icha e'pa tö. Ñies ikīkōkasö Cristo Jesús kuëkj kekraë. Es e' idir.

4

Se' dör wes ñi yamipa es Wiköl Batse' r wa

¹Ye' tso' wötëulewā Skëkëpa Jesús ttë kueki. Skëköl er buaë ché a' a tajë Cristo batamik, e' kueki ye' kköchö a' a tö a' senú buaë yësyësë wes Skëköl tö a' klöo'bak senuk es. ²A' e' wöowa bërë, a' senú buaë ñita kë kësik wa. A' ñi dalëritso, ñies a' ñi dalë'ttsö er bua' wa. ³A' kos dör wes ñi yamipa es Skëköl Wiköl wa. A' e' chö darërë as a' kë ñi blabatsölor ñi yöki. A' senú bërë ñita. ⁴Se' kos dör wes wák eköl ë es. Skëköl Wiköl tso' se' ta e' dör eköl ë. Skëköl tö se' kos klöo' as se' ser michoë ie' ta, e' wà panekë se' kos tö ñita ttsë'ne buaë wa. ⁵Se' Këköl dör eköl ë, ttë mik se' erblöke e' dör etkë. S'wöskuè etkë a' se' ulitane wösune. ⁶Skëköl dör eköl ë, e' dör se' ulitane yë. Ie' dör se' ulitane wökir. Ie' tso' iwakanéuk se' ulitane wa, ñies ie' tso' se' ulitane ta.

⁷Se' kos dör wes wák eköl ë es, erë Cristo tö imé se' a eköl eköl kanebloie ie' a kua'ki kua'ki wes ie' ki ikiane es. ⁸E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuö ki es, e' tö ichë:

“Mik ie' e' alëkã ibolökpa ki

etã ie' míkãne kã jaì a.

Ibolökpa klö'wëwaitö tajë, e'pa mítser iwa e' ta,

ñies ì buaë méitö iwakpa a.”*

Es Skëköl yëkkuö tö ichë.

⁹Wé ichéitö tö “ie' míkãne kákke”, etã çima e' wà dör? E' wà dör tö ie' dërö kewe kã dià kaska'. ¹⁰E' wà kiane chë tö ie' dërö kã dià kaska', e' ë mine'kãne kã jaì a íyi ulitane tsatã kã kos wà ioie ie' olo tajë e' wa.

¹¹Cristo tö diché mé se' a eköl eköl kanebloie ie' a. Se' welepa shushtë ie' tö kaneblok ie' a ittekölpa tsáie. Se' welepa skà shushtë ie' tö Skëköl ttekölpaie. Se' welepa skà shushtë ie' tö ittë buaë pakökwakpaie. Se' welepa skà shushtë ie' tö ittë klö'ukwakpa wökirpaie ena s'wöbla'ukwakpaie ittë wa. ¹²Esepa kanë dör s'batse'r malepa kos wöbla'uk kaneblok buaë ie' a ena ñi kimuk buaë. Se' serke wes

ie' ki ikiane es, e' ta se' kos dör wes Cristo chkà es, e'pa er diché ki iërdaë Cristo ttë a. ¹³Es se' kos döraë erblök ñikkëë Jesús dör Skëköl Alà, e' mik. Ñies se' kos wã ijcherdaë ñikkëë se' er a tö wes ie' dör. Se' döraë wes wëm kibineone es. Se' serdaë buaë yësyësë wes Cristo es. ¹⁴Es se' kë döpaia wes alala es kitër tottola ttë ulitane wa. Esepa dör wes dichawö ppé siwa' tö es. S'wöbla'ukwakpa kache ttë wa, e'pa erbikö tajë, ie'pa tö ttë pa'ali yuëmi s'kitö'woie. Mik se' kibine Cristo ttë a, etã esepe kë kitöonukia yi a. ¹⁵Kë se' e' muktsã kitö'wë kache ttë wa. E' skéie ttë moki, ese chekesö ñi a se' ñi dalëritso e' kueki. Se' tö iwé es, etã se' diché iërke buaë Cristo dör s'wökir, e' ttë kos a. ¹⁶Cristo batamik se' kos dör wes s'chkà es. S'chkà a s'dichéwö tso', s'kicha tso' ena s'yese skà tso' tsakjë, e' kos tso' iëulewã buaë ñikkëë, kanebloke buaë ñikkëë ñita. Es se' dör tajë, e'pa kanebloke Cristo a eköl eköl kanë dör kua'ki kua'ki, erë Cristo batamik se' dör wes chkà etkë es, iëulewã buaë ñita, kanebloke buaë ñita. Es se' mir buaë, ñi ki diché iöke buaë ñikkëë ñi dalër wa.

Kë se' senukia wes pë' kë tö Skëköl dalöie es

¹⁷Skëkëpa Jesucristo ttö wa ye' tö a' a ichë tö kë se' seriã wes pë' kë tö Skëköl dalöie ser es. Ì kos bikeitseke ie'pa tö, e' wà kë dör ìie bua'. ¹⁸Ie'pa erbikë ttsenewatke. Skëköl ttë moki, e' wà kë ane ie'pa éna yës. Ie'pa er darërëë, e' kueki sene moki meke Skëköl tö se' a, e' kë dë' ie'pa ulà a. ¹⁹Ie'pa er burinewã. Ie'pa e' mettsã ì sulu kukuétökwã darërëë. Ie'pa e' ia'uke sene sulusi wa, kë e' wöklö'uta' yës.

²⁰Erë Cristo ttë kë wa se' wöblane senuk es. ²¹Moki a' tö ie' ttë ttsé, a' e' yué ie' ttë moki wa. ²²E' kueki se' bak senuk suluë, ese kos olo'yösö. Ñies se' wák dër suluë, e' olo'yösö. E' tö se' kitö'weke ì sulu wamblök. Se' tö iüté es, e' ta se' er sulurdawã. ²³Erë se' erbiköne kua'ki buaë yësyësë. ²⁴Skëköl tö se' wák dër

* 4:8 Salmo 68.18

suluë, e' mane'wéttsa pa'alj wes ie' wák es, e' kuëkj se' senú yësyësë ena batse'r wes ttè mokj tò ichè es.

²⁵ E' kuëkj a' kě kachökia ñi kji. Se' kos dör wes wák eköl ã es, e' kuëkj i cheke a' tò ñi a, e' chö ttè mokj wa.

²⁶ A' ulune, e' ta kě iwà wamblar. A' er buanúne kam katuirwa e' yökj.

²⁷ Kě kawö mar bē a as ie' tò a' kō i sulu wamblök.

²⁸ Yi bak akblök, e' kě akblökia. E' skéie ese kanéblö iwák ulà wa as iulà a iwà dö ta ikakmèitö s'siarëpa a.

²⁹ Ttè sulusi kě charia. E' skéie a' tò ttè buaë ese ã chö s'malepa kukua as ie'pa kji er tōwa Skëköl mik darërëë. Es a' tò ie'pa kimèmi buaë mik ie'pa kji ikiane eta. ³⁰ Skëköl tò iWiköl me' se' a iwà kkachöie tò se' dör ie' icha. Es se' wa ijcher mokj tò Skëköl tò se' bleraë buaë dö mik se' tsatkërdattsa aishkuö ta, e' kēwö ska' ta. E' kuëkj kě i sulu wamblaria as Wiköl Batse'r kě eriar. ³¹ Kě a' kēsik blökia ñi kji. Kě a' ñi saukia suluë. Kě a' ulunukia ñi kji. Kě a' wōñanukia ñi kji. Kě a' ñi chökia suluë. Ese kos olo'yö. ³² E' skéie i buaë ã u ñi a. A' ñi saú er siarë wa. I sulu wambleke a' tò ñi kji, ese nuí olo'yö ñi kji wes a' nuí olo'yé Skëköl tò a' kji Cristo batamik es.

5

¹ A' dör Skëköl ala'r dalër tajë ie' éna, e' kuëkj a' senú buaë yësyësë wes ie' ser es. ² A' ñi dalërítsö kekraë wes Cristo tò se' dalërítsé es. Ie' e' mettsa ttëwa se' skéie. E' wër buaë Skëköl wa wes iyi mekesö ie' a ala'r buaë masmas es. ³ A' senú wes s'batse'rpa ké senuk es. Kě a' kàne trë nuk. Kě a' kàne e' ia'ukka sene sulusi wa. Kě a' kàne iyi kkechök. İyi ese yökj a' e' kkö'nú bua'iewa as kě yi tò a' kkatö ikj. ⁴ Ttè sulusi kos, ttè kě wà ta' kos, ttè tsuleie kulúie kos, ese kě char. E' skéie Skëköl ã kiköka. ⁵ A' wa ijchenú buaë tò wépa trërke ena wépa tò iyi sulusi wambleke, ñies wépa tò iyi kkecheke (e' dör wes iyi diököl dalöie skëkölies es), esepa kos kě döpa i blúie Cristo ena Skëköl e'pa tso' e' a.

Sene buaë yësyësë

⁶ İyi sulu ekkë kos kuëkj wépa tò Skëköl ttè dalösewéwa, esepa kji Skëköl kēsik ardaë. E' kuëkj kě a' e' muktsa yi a kitö'wè ttè kě wà ta' ese wa. ⁷ Kě a' e' tiuk ie'pa esepa ta, a' e' skö ie'pa yökj bānet. ⁸ A' bak senuk suluë, e' dör wes a' bak senuk ká ttsettseë a es. Erë i'ñe ta a' tso' batsulewa Skëképa Jesús mik, e' dör wes a' serke ká ñi a es. E' kuëkj a' senú wes s'ser ká ñi a es. ⁹ S'serke wes ká ñi a es, esepa er buaë, ser yësyësë ena ttö mokj. ¹⁰ A' e' chö e' wöbla'uk i wër buaë Skëképa wa ese wa. ¹¹⁻¹² I sulu wambleke wépa ser wes ká ttsettseë a es, esepa tò, ese kě dör iie bua'. I sulu wambleke ie'pa tò akirie, ese pakè tò s'jaewè ekkë. E' kuëkj kě i sulu wamblaria yës wes ie'pa es. E' skéie i buaë kji ú kekraë. E' tò ie'pa a ikkachèmi tò i wambleke ie'pa tò e' dör suluë. ¹³⁻¹⁴ Erë ká ñiwe tò iyi ulitane kkachèwa buaë mía ñiweie. E' kuëkj mik i sulu wambleke ie'pa tò e' kkachésö ie'pa a, e' ta ie'pa wélepa éna iarmi tò e' dör suluë ta ier mane'umi ta imía ser buaë wes ká ñiwe wakpa es. E' kuëkj ttè tò ichè i' es:

“A' dör wes s'kapötkëter es, esepa tñ'nú,

a' dör wes s'duulewa es, esepa shkenúkane,

eta Cristo tò a' er ñi'weraë.”

¹⁵ E' kuëkj a' ser kkö'nú a' tò. Kě a' senukia wes wépa kě er ta' esepa ser es. E' skéie a' senú yësyësë. ¹⁶ Tajë pè' tò iyi sulu wambleke i'ñe ta, e' kuëkj i buaë ormi se' a, e' ta iüsö kos se' a iormi ekkë. ¹⁷ Kě a' senuk wes kě se' erbiköta' buaë es. Erë i kiáne Skëképa Jesús kji tò se' tò iwè, ese wà anú a' éna. ¹⁸ Kě a' e' ttökkaija blo' wa yës. E' tò s'sulu'wekewa da'a. E' skéie a' senú buaë yësyësë kekraë Wiköl Batse'r diché wa. ¹⁹ Mik a' ñi dapa'uke, eta a' ttsö ñita Salmo wa ena Skëköl ttsé wa, ñies ttsé meke iWiköl tò a' a ese wa. A' ttsö Skëköl a ikikokaie a' er kos wa. ²⁰ Wéstela chö kekraë Skëköl dör S'yé e' a Skëképa Jesucristo ttö wa.

Wes se' ké senuk ñita

21 Cristo dalöieke a' tō, e' kueki a' ñi dalöiö. 22 Alakölpa ké iwēpa dalöiök wes ie'pa tō Skëkëpa dalöieke es. 23 Alaköl wēm dör ie' wökir wes Cristo dör ie' ichapa wökir es. Ie' dör ie'pa tsatkökwak. Ie'pa dör wes ie' chkà es. 24 E' kueki alakölpa ké iwēpa dalöiök ì kōs a wes wēpa dör Cristo icha esepa tō ie' dalöieke es.

25 A wēpa, a' alakölpa dalëritsō wes Cristo tō se' dör ie' icha esepa dalëritseke es. Ie' e' mettsa ttēwā se' skéie. 26 Ie' tō iwé es se' batse'woie. Ie' tō se' paiklé ittē wa as se' dō maneneë Skëköl wōa. E' wà suekesō mik se' wōsune etā. 27 Ie' tō iwé es as se' dō ie' wák wörki batse'r, kē ki ì sulu tā' yēs, olo tā' taië wes alaköl ulabatsöketke es, ese paieüle buaë, kē iauleka, idatsi' kē wökliuleka. 28-30 Es ñies wēpa ké ilakölpa dalëritsök wes ie'pa e' dalëritsō es. Kē yi e' sauta' suluë. E' skéie se' e' kkō'nū buaë, e' tiö buaë. E' kueki wēm tō ilaköl dalëritseke, e' wa ie' wák e' dalëritsō. Es ñies se' dör Cristo icha, e'pa dör wes ie' chkà es, e' kueki ie' tō se' kkō'neke buaë. 31 Itso' kitule Skëköl yëkkuō ki i' es: "Wēm kē serpaia iyé ena imi e'pa dapōmik, e' skéie iserdawā ilaköl tā. Ie'pa bōl serdaë ñita tā ie'pa mīa wes wák eköl ã es."* 32 Ttē e' dör taië iskië, kē se' éna iwà ar bet. Erē ye' a tā, ttē e' tso' Cristo ena se' dör ie' ichapa e'pa chök. 33 Erē ñies ttē e' tso' se' a ichök tō wēpa kōs ké ilakölpa dalëritsök wes iwákpa e' dalëritsō es. Ñies alakölpa kōs ké iwēpa dalöiök.

6

1 A ala'rla, a' yé ena a' mī, e'pa ttō dalöiö Skëkëpa Jesús dalërmik, e' dör buaë yēsyesē e' kueki. 2-3 Ttē dalöiëno me'atbak Skëköl tō e' et tō ichè: "A' yé ena a' mī e'pa dalöiö. A' tō iwé es, e' tā a' kawō tkōraë buaë ena a' serdaë ká taië ká i' ki."* Ttē e' dör ttē dalöiëno tsā kablé se' a ilè uk iütè skéie e'.

4 A' dör ala'rla yéwōpa ena imiwōpa, kē a' tō a' ala'r uluukka. E' skéie ie'pa

tala'ú buaë, ie'pa shulö er bua' wa. Ñies ie'pa wöbla'ú Skëkëpa Jesús ttē wa.

5 A' klöulewā kanè mésoie, a' wökirpa tso' ká i' ki, e'pa ttō iütö er mokī wa. Ie'pa dalöiö suane wa painè wa. A' kaneblö ie'pa a buaë wes a' chōpa kaneblök Cristo a es. 6 A' kaneblö buaë ie'pa a kekraë, kē dör mik ie'pa tō a' suëke e' ã tā ie'pa wökatoie tō a' dör kanè mésopa buaë ese. Mokī a' dör Cristo kanè mésopa, e' kueki a' kaneblö ie'pa a kaneë wes Skëköl ki ikiane es. 7 A' kaneblö ie'pa a kaneë wes Skëkëpa Jesús wák a s'kaneblö es, kē dör wes s'kaneblö s'ditsö a es. 8 A' wā ijcher tō wēpa tso' klöulewā kanè mésoie ena wēpa kē dör es, esepa kōs a Skëkëpa Jesús tō iské meraë eköl eköl wes ì buaë wésō es.

9 A' dör kanè wökirpa, a' kanè mésopa dalöiö ñies. Kē ie'pa pauñar. A' éna ianú tō a' ena ie'pa, e'pa kōs wökir dör Skëköl tso' ká jaī a e'. Se' kōs kawōta ie' ttē dalöiök. Se' dör kanè wökirpa ö se' dör kanè mésopa esepa, esepa kōs dör ñies ãme ie' a.

Se' e' tsatkö bë yöki

10 A yamipa, ibataie tā ye' tō a' a icheke tō a' e' diché iö kekraë a' bat-sulewā Skëkëpa Jesús tā e' wa, ñies ie' diché taië e' wa. 11 Ì kōs mé Skëköl tō a' a e' tsatkoie ì sulu yöki, e' dör wes ì kōs tso' ñippökwapka wā e' tsatkoie es. E' iö a' tō as a' e' tsatkö, e' wa a' e' tkōwā darerē bë éna se' kitō'wak e' yöki. 12 Kē se' ñippöku' s'ditsö tā. E' skéie se' ñippöke iyi sulusi diché tā' kē wërta'wā esepa tā. E'pa dör iyi wökir ena iyi wák tso' ì sulu kōs tso' s'pamik wes stui a es ese wëttsuk. 13 E' kueki ì kōs mé Skëköl tō a' a e' tsatkoie, e' iö a' tō, e' klö'ú as mik ì sulu datse a' erkiöuk ì sulu wamblök, etā a' a iwöklör. A' tō iwé es kekraë, e' tā a' e' alōrakā ì sulu ki tā a' a e' tkërdawā darerē mokīë.

14 E' kueki a' tso' erki ñippök ì sulu tā. Skëköl ttē mokī e' klö'ú a' tō, e' dör wes ñippökwapka kipamo es. A' senu yēsyesē Skëköl a, e'

* 5:31 Génesis 2.24 * 6:2-3 Deuteronomio 5.16

tö a' k̄imeraë w̄es iyi daloie ieke ñippökwakpa tö ibatsi' k̄i e' tsatkoie es. ¹⁵ Skëköl tö a' er bua'wéne ie' k̄i Cristo batamik, e' ttè buaë klö'wé a' tö, e' dör a' a w̄es ñippökwakpa klökkuö iöka as kë ikulirttsa es. ¹⁶ Ñies a' erblö kekraë Skëkëpa Jesús mik, e' dör w̄es ì tso' klöule ñippökwakpa w̄a iulà a shoë e' tsatkoie es. E' wa a' tö ì sulu kos patkeke bë tö a' k̄i ese kos wöklö'weraë. E' dör w̄es kuaböt wöñarke bö'ie uyeke ñippökwakpa k̄i, e' wöklö'weke wöshteke ì tso' ie'pa w̄a iulà a e' wa es. ¹⁷ Skëköl tö a' tsatkeraë, e' bikeitsö a' tö kekraë, e' dör w̄es iyi daloie tkekeka ñippökwakpa tö iwökir k̄i e' tsatkoie es. Ñies a' er múwa ie' ttè k̄i, e' dör w̄es ie' Wiköl tabè es. ¹⁸ Ì kos a ta ikiö ie' a tö ie' tö a' k̄imè. Ie' ta a' ttö kekraë iWiköl wa, kë ilo'yar yës. Ñies ie' a ikiö s'batse'r malepa kos k̄i. ¹⁹ Ñies ikiö ie' a tö ye' a ttè mèitö wà pakè as ye' tö Jesús ttè buaë blëulew̄a k̄a iaiaë, e' wà pakö kë suarta'. ²⁰ Ye' patkëule ttè buaë e' pakök, erë i'ñe ta ye' tso' wötëulew̄a s'wöto wé a ttè e' kuek̄i. A' ikiö Skëköl a ye' k̄i as ye' tö iwà pakö buaë kë suarta'.

Pablo e' chéat

²¹⁻²² Ye' k̄i ikiane tö a' w̄a ijcher tö is ye' tso' ena ì weke ye' tö. E' kuek̄i ye' tö yëkkuö i' patkeke Tíquico ulà a. Ie' dör s'yami dalër taië sa' éna. Ie' dör Skëkëpa Jesús kanè méso yësyësë ese. Ie' tö a' a ichèmi tö is ye' tso'. Ñies ie' tö a' er diché ièmi.

²³ Skëköl dör S'yë ena Skëkëpa Jesucristo as e'pa tö sene bèrè mù s'yamipa kos a. Ñies as Skëköl tö ie'pa k̄imù ñi dalëritsök buaë. Ñies as ie'pa erblö Skëköl mik kekraë. ²⁴ As Skëköl er buaë chö wépa éna Skëkëpa Jesucristo dalër kekraë kë manerta'ttsa esepa kos a.

Yëkkuö kit Pablo tö Filipos wakpa a Filipenses

Mik Pablo tö yëkkuö i' kit, eta ie' tso' Roma wötëulewā s'wōto wé a Jesús tté buaë pakè kuëki. E' tso' kitule Hechos 28.14-31 e' ki. E' yökü mik Pablo dë'rö Filipos Silas ena Timoteo e'pa ta Jesús tté buaë pakök, eta tajë pë' erblë' Jesús mik (Hechos 16.11-40). Mik Jesús mik erblök wakpa wa ijchenewā tö Pablo tso' wötëulewā, eta ie'pa tö inuköl ena ilè skà patkë'mi Epafrodito ulà a ikimoie. E' ki wëstela ché Pablo tö yëkkuö i' ki.

Filipos wakpa weirke Jesús mik erblë e' kuëki. E' kuëki Pablo tö ie'pa a ikkaché tö erë ie' weirke, erë ie' ttsë'rke buaë. Ie' tö ie'pa a iché tö ie'pa ké senuk wës Jesús sené es. Ie' e' wöawa diöshet s'malepa kimoie. Es se' kawötā senuk ñi kimoie.

E' kúie ta ie' tö ie'pa a ibiyö ché tö Israel aleripa welepa tso' s'wöbla'uk suluë. E' yökü ie'pa kawötā e' kkö'nuk. Ie'pa ñekkëpa s'wöbla'weke tö kë se' tsatkërpa erblë Jesús mik e' ë wa. Erë Pablo tö iché tö e' kë idör es.

Shkë'wè

¹ Ye' dör Pablo. Ñies Timoteo tso' ye' ta ië. Sa' dör Cristo Jesús kanè mésopa. Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' dör batse'r batsulewā Cristo Jesús mik serke Filipos e'pa a, ñies a' wökirpa ena ie'pa kimukwakpa e'pa kos a. ² Skëköl dör S'yé ena Skëkëpa Jesucristo as e'pa er buaë chö a' a ena sene bërë mù a' a.

Pablo tö wëstela ché Skëköl a Filipos wakpa dalërmik

³ Bitökicha ye' er ane a' ska', eta ye' tö wëstela cheke Skëköl a' a' dalërmik. ⁴ Këkraë mik ye' tö ikieke Skëköl a' a' ki, eta ye' ttsë'ne buaë. ⁵ Kuaë dö ikkë ta, buaë a' tö ye' kimeke Jesús tté buaë pakè e' kané wa. E' kuëki ye' ttsë'ne buaë a' dalërmik. ⁶ Ye' wa ijcher buaë tö i' buaë tsá tkéwamitke Skëköl tö a' er

a, e' wà kí wëraëitö buaë dö mik Jesucristo döne eta. ⁷ A' dalër tajë ye' éna, e' kuëki e' dör buaë tö ye' tö a' bikeitsè es. Këkraë a' er tso' ye' ska'. Erë ye' tso' wötëule s'wōto wé a Jesús tté buaë kuëki, erë a' er tso' ye' ska'. Ñies mik ye' kë ku' wötëule tso' Jesús tté buaë tsatkök ena ichök tö e' dör moki, eta a' er tso' ye' ska'. Skëköl er buaë ché ye' a' e' kuëki kanè méitö ye' a' Jesús tté buaë pakök. Kanè e' a' a' ulitane tso' ye' ta ñita. E' kuëki buaë idir tö ye' tö a' bikeitsè es. ⁸ Skëköl wa ijcher buaë tö kos ye' éna a' dalër wës Cristo Jesús éna a' dalër es. ⁹ Ye' tö Skëköl a' ikieke tö a' kí ñi dalëritsö tajë. Ñies ye' tö ie' a' ikieke tö as a' kí erbiök yësyësë ena a' kí éna ká ar buaë ¹⁰ as i' dör ibua'ie ese shushtö a' tö wë këkraë. Es a' sermi batse'r, kë ki i' nuí ta' dö mik Cristo döne eta. ¹¹ Es Jesucristo batamik a' sermi yësyësë, e' wërdaë buaë wës kal bua'buwa wör buaë ese wër es. E' dör es, eta Skëköl dalöierdaë buaë ikikardakā tajë a' batamik.

Pablo tso' wötëule erë Jesús tté buaë kí pakarke

¹² A yamipa, ye' ki ikiane tö a' wa ijcher tö i' sulu tköke ye' ta, moki e' kë wa Jesús tté buaë wöklöne. E' skéie ikí pakarke tajë. ¹³ Shkëkipa kos tso' ië ká i' wökir kibi u a, ñies imalepa kos tso' ië, e'pa wa ijcher tö ye' tso' wötëule Cristo tté kuëki. ¹⁴ Ñies ye' tso' wötëulewā moulewā, e' tö tajë s'yamipa tso' ká i' a, e'pa kí erkiöwé tté pakök kë suarta'ia, ie'pa kí erblöke Skëkëpa mik e' wa.

¹⁵ Moki s'yamipa welepa ukyërke ye' ki, ie'pa wötköke ye' ki, e' kuëki ie'pa tö Cristo tté pakeke. Erë welepa tö ipakeke er moki wa. ¹⁶ Ie'pa éna ye' dalër tajë, ñies ie'pa wa ijcher buaë tö ye' tso' wötëulewā ië, e' dör Jesús tté buaë tsatkoie. E' kuëki ie'pa tö Cristo tté pakeke. ¹⁷ Erë welepa skà tso' e' ë bikeitsök, esepa tö ipakeke, erë e' kë dör er moki wa. Ie'pa éna ye' kí we'ikak ye' tso' s'wōto wé a' e' dalewa. ¹⁸ Erë ipakarke er sulu wa ö er moki wa, e' kë dë' wës ye' a. Ibu'ie dör

tö Cristo tté buaë e' pakarke, e' tö ye' ttsë'weke buaë.

Etä ye' kí ttsë'rdaë buaë. ¹⁹ E' wä dör tö ye' wä ijcher tö ye' yërdattsane e' kieke a' tö Skëköl a e' batamik, ñies Jesucristo Wiköl tso' ye' kímuk e' batamik. ²⁰ Moki yö iklö'wé tö ye' kë jaënukka Cristo kí s'shulökwakpa wörki. Ye' wä ijcher tö mik ye' e' tsatköke ie'pa wörki, etä ye' ttöraë ie'pa tä kë suane wes këkraë ye' tö Cristo tté pakeke es as ie' kíkarka tajë ye' wa. Ye' serkeia ö ye' ttëwä e' wa Cristo kíkarka. ²¹ Ye' a tä, ye' serkeia, e' dör Cristo kíkorka. Erë ye' blënewa, e' tä ye' e' alé. ²² Ye' serkeia ká i' a, etä es ye' kaneblömiia Cristo a tä e' wä kí dörattsa buaë. Ye' wák kë wä ijcher tö wéne dör ibua'ie. ²³ Darërë ishukit ye' a. Sulu ye' shkakmitke Cristo ska', e' dör ibua'ie ichökle. ²⁴ Erë a' a buaë idir tö ye' serkeia a' kimoie. ²⁵ Ye' wä ijcher buaë tö e' dör moki, e' kueki ye' wä ijcher tö ye' serkeia ká i' a a' kimoie as a' kí ttsë'r buaë ttë mik se' erblöke e' a. ²⁶ Ñies ye' serkeia ká i' a e' dör as a' tö Cristo Jesús kíkorka tajë mik a' tö isuë tö ie' wä ye' dene a' ska' etä.

Sene wes Cristo kí ikiane es

²⁷ Idua'ie dör tö a' senú yësyësë wes Cristo tté buaë tö ichë es. Ye' de a' ska' ö ye' kë dë' a' ska', erë ye' kí ikiane tö a' ser es as ye' tö a' tté ttsö tö a' er méwä ñita ñikkëë. Ñies as ye' tö ittsö tö a' e' tkéwä darërëë ñita Jesús tté buaë mik se' erblöke e' tsatkök. ²⁸⁻²⁹ Skëköl er buaë ché se' a, e' kueki ie' tö kawö mé se' a erblök Cristo mik ñies weinuk idalërmik. E' kueki kë a' suanuk se' bolökpa yöki. Ie'pa tö se' we'ikeke, e' dalë'ttsésö er bua' wa, e' tä e' tö ikkacheke ie'pa a' tö ie'pa weirdaë siarë aishkuö tä, erë se' tsatkërdaë. E' kos dör Skëköl kanë. ³⁰ I'ñe tä a' weirke wes a' tö isu' tö ye' weine mik a' tä ye' bak etä es. Ñies i'ñe tä a' tö ittsé tö ye' tso'ia weinuk.

2

Se' ké e' wöökwa diöshet wes Cristo e' wöawa es

¹ Cristo tö a' er kuweke. Ie' éna a' dalër tajë e' tö a' er pableke. A' batsulewä ñi mik Skëköl Wiköl wa. Ñies a' ñi saü er bua' wa, er siarë wa. ² E' kueki ye' tö a' a' ikië tajë tö a' er múwä ñita ñikkëë. A' ñi dalëritsó ñikkëë. A' erbikö ñikkëë Skëköl a. A' senú buaë ñita ñikkëë, e' wa a' tö ye' ttsë'ú buaë. ³ Kë i' war wötkoie ñita. Kë i' war e' ttsoka ñi kí. E' skéie a' e' wöowa bërë. Ibikeitsö tö s'malepa dör buaë a' tsata. ⁴ Kë a' e' tkiuk a' wákpa íyi è kí. A' ké s'malepa kí tkinuk ikimë wa isuë wa.

⁵ Se' erbikö wes Cristo Jesús erbikö es, e' dör i' es:

⁶ Ie' wák dör Skëköl je', erë ie' kë tkine e' kí tö iwák dör Skëköl. ⁷ E' kos méatitö iwák er wa, ie' de ká i' a yöne s'ditsöie wes kanë méso es.

Ie' kune' s'ditsöie.

⁸ Mik ie' bak ká i' a, etä i' kos kiane Skëköl kí e' iutë'itö seraa dö ie' e' me'ttsa ttëwä wötëulewä krus mik wes pë' sulusi es. Ekkë ie' e' wöa'wa.

⁹⁻¹¹ E' kueki Skëköl tö ie' tkéka íyi ulitane tsata.

Ñies ikië mékaitö Këköl íyi ulitane tsata.

Ie' tö iwé es as i' kos tso' ká jai a, ena ká i' a ena ká diöshet e'pa kos e' tulöwä kuchë kí Jesús wörki idalöioie,

ñies as sulitane tö ichökä tö Jesucristo dör Skëköl,

Skëköl dör S'yé e' kíkorka tajë.

Sene yësyësë pë' sulusipa shua

¹² A ye' yamipa dalër tajë ye' éna, Cristo tö Skëköl ttë iuté buaë, e' kueki ye' tö a' a' ichë tö a' tsatkëne e' wä ü suane wa painë wa. Mik ye' bak a' ska' etä këkraë a' tö Skëköl ttë iuté buaë, erë i'ñe tä ye' kë ku' a' tä, etä ikí iutö bua'iewä. ¹³ Skëköl wák tö a' erkiöwé i' kiane ie' kí wë ese woie. Ñies ie' tö idiché mé a' a' iwakanéwoie. E' kueki a' tö iwakanewëmi buaë.

¹⁴ I' kos weke a' tö, e' ü bërë, kë dör kabene wa, kë dör ukyëne wa. ¹⁵ Iú es

as kë ì sulu tté kur a' kī. Es a' sermi pè' sulusipa shua yēsēsē kë kī ì nuī ta' wes Skëköl ala'r es. Ie'pa shua a' dör wes bëkwö wõnar ká ttsettse a es. ¹⁶ Jesús tö sene michoë mè se' a, e' tté wà pakö ie'pa a. A' tö iwakanewé es, e' ta' ye' ttsè'rdaë buaë mik Cristo dene eta. Es ye' tö isuëraë tö ye' kanëblé darërë e' kë weine ë. ¹⁷ A' erblöke Jesús mik, a' tö Skëköl tté iuteke buaë. Ñies a' e' mettsa weinuk ie' tté kueki. E' dör wes iyiwak jchè sacerdote tö mè Skëköl a es. Isalema ie'pa tö ye' ttèwami Jesús tté kueki. E' wà tka ye' ta, e' ta' ye' döraë wes vino tekettsa iyiwak jchène mè Skëköl a e' kī es. Ie'pa tö ye' ttèwami, erë ye' ttsè'r buaë a' ta' ñita. ¹⁸ Es ñies a' ttsè'nú buaë ye' ta' ñita.

Timoteo

¹⁹ Skëkëpa Jesús ttö wa ye' mú tö Timoteo patkëmi bet a' ska'. Ie' tö a' a' ye' biyö meraë buaë, e' tö a' ttsè'weraë buaë. Ñies ie' wà a' biyö döraë ye' a' as ye' ttsè'r buaë. ²⁰ Kë yi skà ku' ye' ta' tkirke a' kī mokī wes ie' es. ²¹ Imalepa tkirke ì kiane ie'pa wákpa kī, ese ë kī, kë tkirta' ì kiane Jesu-cristo kī ese kī. ²² Erë a' wà ijcher tö Timoteo tö ikkayë'bak tö ie' dör Jesús kanè méso buaë. Ie' kanëblëule buaë ye' ta' Jesús tté buaë pakök wes ye' wák alà es. ²³ E' kueki mik ye' wà ijchertke tö wes ye' dõmi ie, eta' ye' mú tö Timoteo patkëmi a' ska'. ²⁴ Ñies ye' erblöke Skëkëpa mik tö ye' dõmine a' ska' kukuie.

Epafrdito

²⁵ Ñies ye' tö ibikeitsè tö ye' kawöta s'yami Epafrdito patkõkmine a' ska'. Ie' dör wes ye' ël es. Ie' kanëblöke buaë ye' ta. Ie' tö Jesús tté tsatkeke buaë ye' ta. A' tö ie' patkë'bitu ye' kimuk a' skéie.

²⁶ Ie' kī a' kiane suè kröröë. Mik ie' wà ijchenewa tö a' tö ibiyö ttsè' tö ie' duöke, eta' e' tö ie' eriwéka taië. ²⁷ Mokī ie' kirinebak. Tsir eta' ie' blënewa, erë Skëköl tö isué er siarë wa, e' kueki ie' buanene. Es Skëköl tö ye' sué er siarë wa ñies. Epafrdito

duöpawa, e'ma ye' kī eriane taië. ²⁸ E' kueki sulu ye' éna ipatkakmi bet a' ska' as a' ttsè'rne buaë isaukne, ñies as ye' kë kī eriaría. ²⁹⁻³⁰ A' tö ie' kiöwá ttsè'ne bua' wa wes Jesús mik erblökwakpa ñi kiöwá es. Tsir eta' ie' blënewa Cristo kanè wè kueki. Wes a' kë a' ye' kimer, e' kueki ie' tö ye' kimé a' skéie. Eë iekkë ta' ie' blënewa. E' kueki se' esepa dalöio.

3

Cristo dör buaë ichökle ì ulitane tsata

¹ A yamipa, e' kīie ta' ye' tö ichè a' a' tö a' ttsè'nú buaë Skëkëpa Jesús batamik. Ì kitbak ye' tö yëkkuö kī a' a, e' skà shtekeneyö a' a' i' ta. Ye' kë shtrine iskà chökne a' a. E' dör buaë a' a' a' tsatkoie wépa éna a' kitö'wak esepa yöki. ² A' e' kkö'nú pè' sulusipa datse wes chichi sulusipa es esepa yöki. Ie'pa e' wamblörak suluë. Ie'pa ichéke tö wépa tottola kkuölit tëule tsir wes Moisés tö ikitat es, esepa ë dör Skëköl ala'r chökle. Ie'pa éna a' er sulu'wakwa tté ese wa. E' kueki a' e' kkö'nú esepa yöki. ³ E' kë dör wes ie'pa tö ichè es. Se' tö Skëköl dalöieke iWiköl batamik, esepa je' dör Skëköl ala'r chökle. Kë se' erblöku' se' wákpa mik e' tsatkoie. E' skéie se' erblöke ì o' Cristo Jesús tö e' mik, e' wa se' e' tsökeká taië. ⁴ Yile e' ttsöka tö itsatkërmi iwák batamik, e' ta' ye' e' ttsökami taië e' tsata. ⁵ Mik ye' kī ká deka paköl (8) eta' ye' tottola kkuölit tëne tsir wes Moisés tö ime'at es. Ye' dör Israel aleripa e' eköl. Ye' dör Ben-jamín ditséwö. Ye' dör hebreo ditséwö chökle. Ye' bak fariseowakie e' kueki Moisés tté kitule dalöiëno e' dalöiök ye' bak buaë wes fariseowakpa es. ⁶ E' kèwö ska' ta' ye' bak tté e' tsatkök darërë dõ Skëkëpa Jesús icha esepa we'ikök siarë. Sene yēsēsë kieke tté ñe' tö se' a' e' wà iuteule ye' wà sèraa, kë kī ì sulu tté ta' yës. ⁷ Ye' bak ibikeitsök tö iyi ekkëpa kos e' dör buaë ye' a' e' tsatkoie, erë i'ñe ta' ye' éna iane tö e' kos kë dör ìie bua' ye' a. E' kueki e' kos kë wà ta'ia ye' a' Cristo dalërmik.

⁸ E' kⁱie ta, Cristo Jesús dör ye' Këköl, e' mik ye' bätse buaë, mokⁱ e' dör buaë ye' a iyi ulitane tsata. Ie' dalërmik iyi malè kos watëttsayö, e' dör ushñaie ye' a as ye' ulà dö ie' ska' ⁹ ena ye' bätswa ie' mik da' aie. Es Skëköl tö ye' klö'wé wes pè' buaë yësyësë es ie' wörki, e' kë dör Moisés ttè dalöiëno e' dalöiéyö buaë e' kueki. E' skéie ie' tö ye' klö'wé wes pè' buaë yësyësë es ye' erblé Cristo mik e' kueki. E' wà dör tö mik ye' erblé Cristo mik eta, e' kueki Skëköl tö iché tö ye' dör pè' buaë yësyësë ie' a. Nies ie' tö ye' kimé senuk yësyësë ie' a. ¹⁰ Ye' kⁱ e' batsak Cristo mik bua'iewa. Ie' kötwa pè' tö e' shkeo'kane Skëköl tö ie' diché tajë wa, e' diché kiane ye' ki ye' er a. Ye' e' chak weinuk ie' dalërmik wes ie' weine ye' dalërmik es. Ye' e' chak ttèwa ie' dalërmik wes ie' kötewa ye' dalërmik es. ¹¹ Ye' senak es as Skëköl tö ye' shke'ükane aishkuö ta.

Kam se' ser yësyësë wes Cristo es

¹² Ye' kë tö icheku' tö e' kos wétkeyö. Ye' kë tö icheku' tö ye' dekatke ser yësyësë wes Cristo Jesús ser es. Erë ie' tö ye' klöo'bak as ye' dö wes ie' es. E' kueki ye' e' tkéwa darërëe as ye' dö wes ie' es. ¹³ A yamipa, ye' kë ibikeitsè tö iyi ekkè kos detke ye' ulà a. Ì o' ye' tö, ese kë bikeitseku' iayö. E' skéie ì tso' Skëköl wa ye' a aishkuö ta, ese ë yuleke ye' tö darërëe. ¹⁴ Ye' e' tkéwa darërëe këkraë dö mik ye' demi ká jai a eta as iské dö ye' ulà a. E' dör sene michoë Skëköl ta. E' tso' ie' wa bil yi klöule ie' wa Cristo Jesús batamik esepa a. ¹⁵ Se' ulitane erblö buaë Cristo mik, esepa kawöta ibikeitsök ñe' es. A' welepa tö ilè bikeitseke kuakⁱ eta Skëköl tö a' er ñi'werane. ¹⁶ Erë ibua'ie dör tö se' ulitane ké senuk yësyësë kos se' a ikkayëne eköl eköl ekkè.

Se' dör ká jai wakpa

¹⁷ A yamipa, a' senú wes ye' serke es. Nies wépa serke wes sa' serke es esepa weblö ta a' senú es. ¹⁸ Ye' tö a' a iyè' taië tö pè' tso' e' chö tö ie'pa erblöke Jesús mik, erë ie'pa serke wes

Cristo kötewa krus mik e' bolökpa es. E' skà chëneyö a' a i' ta iè wa. ¹⁹ Ie'pa ekkëpa michoë ewèwa. Ì kiane ie'pa ki ese dör ie'pa këköl. Warma ì tö ie'pa ké jaënu^k tajë, ese wa ie'pa e' ttsökeka. Ie'pa er me'rie ì tso' ká i' a ese ë ki. ²⁰ Erë se' dör ká jai wakpa. Skëkëpa Jesucristo dör S'tsatkök^wak tso' ká jai a, e' datskene, e' paneke se' tö kröröe. ²¹ Ie' wa diché tso' tajë e' aloka iyi ulitane ki. Idiché wa ie' tö se' chka nurta'wa e' mane'werattsa as idö wes ie' wak chka olo ta' tajë es.

4

¹ A yamipa, a' e' tköwa darërë Skëkëpa Jesús a këkraë. Suluë ye' éna a' suakne, a' dalër tajë ye' éna. A' tö ye' ttsë'weke buaë. A' dör wes ye' kaneblöke Skëköl a' e' ské es.

Evodia ena Síntique

² A Evodia ena Síntique, a' bül dör Skëkëpa Jesús icha, e' kueki ye' kköchö a' a tö a' erbikö ñikkëe. ³ Eköl tso' a' shua, e' dör ye' kimukwak buaë, e' a ye' ikiè tö alakölpa e'pa kimú er buanukne ñi ki. Ie'pa bak kaneblök buaë ye' ta Jesús ttè buaë pakè wa. Ie'pa ena Clemente ena imalepa bak kaneblök darërëe ye' ta, e'pa kiè kos tso'tke kitule sene michoë yëkkuö ki.

A' ttsë'nú buaë këkraë

⁴ A' ttsë'nú buaë këkraë a' dör Skëkëpa Jesús icha e' kueki. Ye' tö iska chëne a' a tö a' ttsë'nú buaë. ⁵ Sulitane saú er bua' wa këkraë. Skëkëpa Jesús datskene bet.

⁶ Kë ì tö a' eriauk, e' skéie ì kiane a' ki, ese kos mú Skëköl ulà a, ie' a ikiè wa ena kköchè wa. Nies wëstela chö ia. ⁷ A' tö iwé es, e' ta sene bèrè meke ie' tö e' meraëitö a' a. E' dör tajë iskië kë se' éna iwà ar ekkè. E' tö a' er ena a' erbikè kkö'neraë Cristo Jesús batamik.

⁸ A yamipa, ibataie ta ye' tö a' a icheke tö ì kos dör mokⁱie, ì kos dalöiërta', ì kos dör yësyësë, ì kos dör batse'r, ì kos dör buaala, ì kos kikauleka buaë, iyi ese kos ki a' er múwa këkraë. Ì kos dör buaë ena ì kos kikarkata', ese bikeitsö këkraë.

⁹ Ì kòs wa ye' tō a' wōblao', ttè kòs yè' ye' tō a' a, e' ttsè' a' tō. Wēs ye' serke, e' su' a' tō. A' sēnū es, e' t̄a Skēkōl dōr sēne bērē mukwak, e' tso' a' t̄a' kēkraē.

Pablo tō ie'pa a wēstela ché

¹⁰ Ye' ttsē'ne buaē tō bata ekkē t̄a' a' er dene ye' ska'. Ì patkē a' tō ye' a, e' wà de ye' ulà a, e' tō ye' ké wēstela chōk Skēkēpa Jesús a. Ye' éna iane tō moki a' kē er chē'wa ye' ska', erē a' kē ulà dē' wēs ipatkoie ye' a. ¹¹ Ye' kē ku' e' chōk a' a ilè kī kianeia ye' kī e' kuekī. Ye' wōblanewatke ttsē'nuk buaē ì kòs tkōke ye' t̄a' e' a. ¹² Ye' wōblanewatke sēnuk mik ye' w̄a íyi tso' t̄aiē et̄a, ñies mik ye' kē w̄a íyi t̄a' yēs et̄a. Ye' wōblanewatke ì kòs tkōke ye' t̄a' e' dalē'ttsök. Íyi tso' ye' w̄a ñè ö íyi kē t̄a' ye' w̄a ñè, erē ye' ttsē'rke buaē. Ì tso' ye' w̄a t̄aiē ö ì kē t̄a' ye' w̄a yēs, erē ye' ttsē'rke buaē. ¹³ Íyi kòs dalē'ttsērmi ye' a buaē Cristo batamik, e' tō ye' a diché meke e' kuekī. ¹⁴ Erē buaē idir tō a' tō ye' kímé ye' weirke t̄aiē e' shua.

¹⁵ A yamipa, a' w̄a ijcher buaē tō mik a' tō Jesús tté buaē e' tsá ttsē', e' kēwō ska' t̄a' ye' e' yē'ttsa Macedonia t̄a' a' erule serke Filipos e'pa ē tō ye' kímé inukōl wa. Kē imalepa skà w̄a ye' kímène wēs a' es. ¹⁶ E' kīie t̄a' mik ye' bak Tesalónica, et̄a' a' tō íyi patkē' ye' a e' kimoie bōtōkichakkē. ¹⁷ Ye' kē ku' ì kakmeke a' tō ye' a e' ē bikeitsök. Ì buaē kī merke a' a ká jai a ì kakmé a' tō ye' a e' skéie, ese bikeitsök ye' tso' bua'ie. ¹⁸ A' w̄a ijchenú tō ì kòs patkē' a' tō ye' a, e' dē' ye' ulà a, e' kuekī t̄aiē ye' w̄a itso'. E' kīie t̄a' ì ipatkē' a' tō Epafrodito ulà a, e' kòs t̄a' ye' w̄a itso' t̄aiē shute. Ì wé a' tō e' wēr buaē Skēkōl wa wēs íyi meule ie' a ala'r buaē masmas es. Ese kiar ie' kī. ¹⁹ E' kuekī ye' Kēkōl tō ì kòs kiane a' kī sēnoie ie' a ese meraē a' a ì tso' ie' w̄a buaē t̄aiē shuteē e' wa Cristo Jesús batamik. ²⁰ ¡skēkōl dōr S'yé, e' kīkōkasō t̄aiē kēkraē! Es e' idir.

Pablo e' chéat

²¹ Jesucristo icha batse'r e'pa kòs shkē'ú ye' a. Ñies s'yamipa tso' ye' t̄a, e'pa tō a' shkē'wémi.

²² Ñies s'batse'rpa serke íe, e'pa kòs tō a' shkē'wémi. Sa' shua wépa kanablōke Roma wōkir kibi a, e'pa tō a' shkē'wémi bua'iewa.

²³ As Skēkēpa Jesucristo er buaē chō a' a.

Yëkkuö kit Pablo tö Colosas wakpa a Colosenses

Mik Pablo tö yëkkuö i' kit etä ie' tso'ia wötëulewä Roma s'wöto wé a. Wes i bak ie' ta e' tso' kitule Hechos 28.17-31 e' ki. Pablo wák kē wä Jesús tté buaë pakane Colosas. Wëm eköl kiè Epafra, e' tö Colosas wakpa a ipaka'. E' ukuöki ie' dē'rö Pablo we-blök s'wöto wé a ta ie' tö Pablo a ipaké tö Colosas wakpa shüa kabene tso' tajë.

Epafra tö ie' a ipaké tö pē' wele tso' s'wöbla'uk Jesús tté wa erē kē dör yësyësë. Pē' ñe'pa tö s'wöbla'weke tö Skëköl kē wä iyi kos yöne Cristo wa. Ñies ie'pa tö icheke tö Jesús kē dör kēkēpa tajë ese. E' skéie Jesús mik erblökwakpa kawötä tkinuk bua'ie i ki Israel aleripa tkirke ese ki, es ie'pa tö s'wöbla'weke.

E' kueki Pablo tö yëkkuö i' kit ñippoie ie'pa ñekkēpa ta Jesús tté buaë tsatkoie. Ie' tö ichè tö Jesús ë a se' tsatkërmi. E' kueki Skëköl tö ie' tkē'ka sulitane ena iyi ulitane tsata. Ñies ie' ichè tö i kkacheke pē' esepa tö e' kē dör lie bua' ena e' kē a se' tsatkënuke. E' kiiie ta ie' tö ikkaché tö wes se' kawötä senuk Skëköl wörki.

Shke'wë

¹ Ye' dör Pablo. Skëköl wák er wa ye' dör Jesucristo ttekölpa tsá, e'pa eköl. Ñies s'yami Timoteo e' tso' ye' ta íe. ² Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' dör batse'r serke Colosas e'pa a. A' dör s'yamipa e' tkëulewä darërë Cristo mik. Skëköl dör S'yë as e' er buaë chö ena sene bërë mù a' a.

Pablo tö wëstela ché Skëköl a ie'pa dalërmik

³ Këkraë mik sa' tö ikieke Skëköl a a' ki, etä sa' tö wëstela cheke ie' dör Skëkēpa Jesucristo Yë e' a a' dalërmik. ⁴ Sa' tö a' tté ttsé tö a' tso'ia erblök buaë Cristo Jesús mik. Ñies sa' tö ittésé tö a' tö s'batse'r malepa kos

dalëritseke buaë. E' kueki sa' tso' wëstela chök ie' a a' dalërmik. ⁵ Mik Jesús tté buaë mokië e' dē' a' ska' kuaë, etä a' tö ittésé' tö Skëköl wä i buaë tso' blëule a' a, e' tso' a' panuk ká jai a. E' wä paneke a' tö kröröë, e' kueki a' erblöke Cristo mik ena a' ñi dalëritsöke buaë këkraë. ⁶ Tté buaë e' pakarke tajë ká wa'ñe, e' klö'weke pē' tö tajë. E' tö ie'pa er mane'weke as iser buaë yësyësë. Es ñies ibak a' ta kuaë mik a' tö ittésé' ta iklö'mi moki tö Skëköl er buaë ché se' a Cristo batamik. Kuaë dö i'ñe ta tté e' wakanear buaë a' shüa. ⁷ Tté e' paka' Epafra tö a' a, ie' dalër tajë se' éna. Ie' dör Cristo kanè méso wes sa' es. Ie' dör Cristo kanè méso yësyësë a' kimoie. ⁸ Ie' wä a' tté de sa' ska' tö a' tö sa' dalëritseke tajë Skëköl Wiköl wa.

⁹ E' kueki mik sa' tö a' tté ttsé' kuaë, etä sa' utmi S'yë ta a' ki. E' kē olo'yeta' sa' tö dö ikkē ta. Sa' tö ikiear Skëköl a tö ie' Wiköl tö a' er ñi'ú kabikeitsoie buaë, as i kiane ie' ki tö a' iwè e' wä ar buaë a' éna. ¹⁰ E' ane buaë a' éna, e' ta a' serdaë buaë yësyësë wes wépa dör Skëkēpa Jesús icha, esepa ké senuk es. A' serke es, e' ta i kos weke a' tö, e' wër buaë ie' wa. I buaë kos weraë a' tö tajë wes kal wör tajë buaë es. Ñies wes Skëköl dör, e' wä kí ar michoë a' éna buaë. ¹¹⁻¹² Sa' tö ikieke S'yë a tö ie' tö a' er diché iö, ie' olo tajë, ie' diché tajë, e' wa. Es idir, e' ta a' weirke kos e' dalë'ttsërmi a' a er bua' wa. Ñies i kos wé S'yë tö a' a, e' ki wëstela cheraë a' tö ie' a' ttsë'ne bua' wa. I tso' ie' wä mè se' dör ie' icha batse'rpa e'pa a ilo bur tajë e' a, e' yök a' yuétkeitö as idö a' ulä a ñies. ¹³ Ie' tö se' yéttsä i sulu kos dör wes stui es, ese ulä a ta se' tsémiitö wépa blúie ilä dalër iéna e' tso' esepa kiiie. ¹⁴ E' batamik se' tsatkéitö ena se' nuì olo'yéitö se' ki.

Skëköl er buanene se' ki Cristo batamik

¹⁵ Skëköl kē wërta'wä, erë Cristo wa ie' e' kkayë' s'ditsö a. Kam iyi ulitane yöre, e' yöki Cristo tso'tke. Ie' dör iyi ulitane kos e' tsata. ¹⁶ I kos tso' ká jai a ena ká i' a, e' yö' Skëköl tö Cristo

ta ñita. Ì wërta'wa, ñies ì kě wërta'wa íyi wökirie ena íyi kékölie ena íyi wákíe wa diché ta' ese kos yö' ie' tò Cristo ta ena Cristo kíkoka. ¹⁷ Kam íyi ulitane yö'r, e' yöki Cristo tso'tke. Íyi ulitane yöne ie' ta ñita ta i'ñe ta e' kos kicha a'tser ie' wa. ¹⁸ Ñies se' dör ie' icha, e'pa wökir ie' dör. Se' dör wes Cristo wák chkà es, eta ie' dör wes s'wökir es. Ie' kötewa, e' shkenekane se' tsáie as ie' dö íyi ulitane tsata. E' kuëki ie' dör se' sene michoë, e' wì kicha bua'ie. ¹⁹ Wes Skëköl dör, e' kos wënewa Cristo ki, es Skëköl tò ibikeitsbak. ²⁰ Ñies ie' tò ibikeitsbak tò íyi ulitane tso' ká jaì a ena ká i' a ena ká wa'ñe e' dörane ie' ulà a Cristo batamik. Es ie' tò se' er bua'wëne ie' wák ki Cristo kötewa krus mik, ipé tene taië se' nuì skéie e' wa.

²¹ Kenet se' bak ì sulu wamblök ena ì sulu bikeitsök, e' kuëki se' bak Skëköl bolökpa siuletsa bánet ie' yöki. ²² Erë ie' tò se' er bua'ne ie' ki Cristo kötewa se' nuì skéie e' wa as se' döwa ie' wörki batse'r, kě ki ì sulu ta, kě ki ì nuì ta'. ²³ Erë se' kawöta e' tkökwa darërëë kekraë se' erblö Cristo mik e' a. Ttè buaë ttsë' a' tò wà paneke a' tò e' kě olo'yar, e' ta iwà döraë a' ulà a. Ttè buaë e' pakane sulitane a ká wa'ñe ñies ye' tso'ñak ipakök.

Kanè mène Pablo a

²⁴ Erë ye' weirke a' dalërmik, erë ye' ttsë'rke buaë. Cristo weine ie' icha dalërmik. Ie'pa dör wes ie' chkà es, e' kuëki ie'pa weirke e' dör wes ie' wák tso'ia weinuk es. E' kuëki ye' weirke kos a' dalërmik, e' dalë'ttsök ye' tso'. Es ye' tso'ñak weinuk Cristo ta. E' tò ye' ttsë'weke buaë. ²⁵ Skëköl tò kanè mé ye' a Skëkëpa Jesús icha e'pa kanëuk. Ie' tò ye' patké ie' ttè buaë kos e' pakök a' a. ²⁶ Se' bak ká iaiaë, e'pa yöki ttè buaë e' bak blëulewa, erë i'ñe ta ikkayëne ie' icha batse'rpa a. ²⁷ Ie' tò ibikeitsbak tò ttè e' kkacheraë ie'pa a. Ttè e' dör buaë shuteë, e' wa ie' er buaë chömi pë' kos kě dör judiowak esepa a. Ttè buaë blëulewa, e' dör tò Cristo tso' se' er a, e' batamik se' dörañak Skëköl olo ta' taië, e' ska'. E' wà paneke se' tò kröröë.

²⁸ E' kuëki sa' tò Cristo ttè pakeke sulitane a. E' wa sa' tò sulitane patteke wöbla'weke kabikeitsè buaë yösyësè wa as sa' tò ie'pa kos mù Skëköl ulà a yöuletke buaë batsulewa Cristo ta ñita. ²⁹ E' kuëki ye' e' tkéwa darërëë kanëblök diché taië meke Cristo tò ye' a, e' kos wa.

2

¹ Ye' ki ikiane tò a' wa ijcher tò ye' tso' kanëblök darërëë a' dalërmik kě shtrirta'wa. Ñies ye' tso' kanëblök s'yamipa serke Laodicea e'pa dalërmik ena s'yamipa malepa kě wa ye' suule, e'pa kos dalërmik. ² Ye' kanëblöke darërëë ie'pa dalërmik as ie'pa er diché ki iër buaë, ñies as ie'pa ki ñi dalëritsö taië wes s'yamipa ekka ñi dalëritsö es. E' dör es, e' ta ttè buaë blëulewa Skëköl wa kuaë, e' wà kos ardaë ie'pa éna buaë. Ttè buaë e' dör Cristo wák. ³ Skëköl erbikö kos, ena Skëköl wa íyi jcher kos, e' tso' Cristo a blëule wes íyi bua'buwa tuë darërë blësö es. ⁴ Ye' tò a' a ichè es as kě yi tò a' kitö'ù ttè ttsër buaë, erë kě dör ttè moki, ese wa. ⁵ Ye' wák kě ku' a' ta, erë e' dör wes ye' wák tso' a' ta es. Ye' wa ijcher tò a' e' tkéwa darërë ñikkëë a' erblö Cristo mik e' a wes wák eköl è es. E' tò ye' ttsë'weke buaë.

Sene pa'ali Cristo a

⁶ A' tò Jesucristo klö'wétke e' kékölie, e' kuëki a' senú wes ie' ki ikiane es. ⁷ A' e' tköwa darërëë ie' mik wes kal wì kicha klörwa es. A' talanú ie' mik wes kal talar iwí mik es. A' ki erblö ie' mik kekraë wes a' wöblaone es. Wëstela mú kekraë ie' a.

⁸ A' tso' erki as kě yi tò a' kitö'ù ttè kě wà ta' ese wa. Ttè e' ttsër buaë erë iwà kě dör moki, ese dör s'ditsö ttè è. Ttè ese kos pakane'bitu ká iaiaë, e' dör ttè èse tso' ká i' ki ese kě idör Cristo ttè. ⁹ Cristo dör s'ditsö erë wes Skëköl dör, e' kos wënewa ie' ki. ¹⁰ A' batsulewa ie' mik, e' kuëki kě ì skà kianeia a' ki Skëköl wörki. Íyi wökir wa diché ta' kě wërta'wa ese kos tsata ie' dör. E' kuëki kě a' e' kitö'uk ttè ku'ki wa.

11 A' batsulewā Cristo mik, e' tō a' wák dēr suluē yéttsā. Es ie' tō a' wakyué a' er a iwà kkachöie tō a' dör ie' icha. E' dör wes sa' judiowak wöblar iwēpa tottola kkuölitla ttök tsir es iwà kkachöie tō ie'pa dör Skököl icha. 12 A' tō iklö'wé moki tō Cristo shkeō'kane Skököl tō idiché taië wa. E' kueki mik a' wösune, etā e' dör wes a' wötēnewā ena a' shkenekane Cristo tā es. 13 Kenet tā a' dör i sulu wamblökwakpa, e' kéwō ska' tā a' kē dör Skököl icha, e' kueki a' dör wes s'duulewā es ie' a. Erē ie' tō a' shkeō'kane, sene moki méitō a' a Cristo tā ñita. Sene sulu e' nuí kōs olo'yéitō a' ki. 14 Ie' ttē dalöiēno, e' dalöseō'wā se' tō, e' nuí kōs e' ki se' kkatēne. E' dör wes se' nuí kōs tso' kitule yēkkuō ki es. Erē ie' tō e' nuí kōs patuéttsā Cristo kōtēwā e' batamik. E' dör wes ie' tō se' nuí yēkkuō wötē'wā krus mik Cristo tā ñita es. 15 Cristo batamik ie' tō íyi wōkir ena íyi wák wā diché tā' kē wértā'wā esepa diché yē'lur. Ie' e' ali'ka ie'pa ki tā ijaēo'itō wes s'klöulewā ñippè shuā jaewè sulitane wörki yi e' aléka iki e' tō es.

Ì tso' ká jai a ese ki a' er múwa

16 E' kueki kē yi kar a' kkatök chkè ki di'yè ki. Nies kawō tkō'weke judiowak tō duas bit ena si' pa'alí bit ena eno diwō bit ekkè, ese kē tkō'wè a' tō e' kē ki yi kar a' kkatök. 17 E' kōs me'atbak Skököl tō ie'pa a iwà kkachöie tō i weraë Cristo tō mik ide etā. Erē Cristo dé'bak. Es ttē e' kōs wà tka. E' kueki ttē dalöiēno kēchke ese kē dalöiaria. 18 Wépa e' ò tō ie'pa dör pē' buaë ser bère, esepa tō Skököl biyöchökwakpa dalöieke. Nies ie'pa e' chō tō Skököl tō íyi kkacheke ie'pa a kabsueie. E' wa ie'pa e' ttsökekā taië. Erē ie'pa ttē kē wà tā', e' dör iwákpa kabikeitsō è. Kē a' e' muktsā e' kitō'uk ie'pa esepa ttē wa. 19 Ie'pa esepa kē ku'ia e' batsökwā Cristo dör s'wōkir e' mik. Cristo dör wes s'wōkir es, etā se' dör wes ie' chká es. Se' wöbla tā', se' kukuöña tā' ena s'yese skà tso' taië kua'ki kua'ki, e' kōs iëulewā buaë ñikkè tā ikaneblöke buaë ñita. Erē iwōkir kē tā' etā s'chkà

kōs e' kē dör iie bua'. Es se' dör Cristo tā ñies. Se' batsulewā Cristo tā, e' tā se' kōs ser buaë ñita, ñi tsatköke buaë wes s'chkà etkè es. E' dör es, e' tā se' er diché kí iërdaë buaë wes Skököl ki ikiane es.

20 A' duulewābak Cristo tā ñita ttē èse tso' ká i' a ese kōs yöki. A' kē ku'ia idikia. ¿Wes a' tō iutekeia? Ttē ese dör i' es: 21 Chkè se' kē kar; chkè wí kē katar, kē ñar; chkè dió kē kar. 22 Ì kōs dör ñá cheke ttē ese tō, e' erta'wa. Mik ichké one, di'yé one, etā kē ita'ia. Ttē ese kōs e' dör ttē dalöiēno me' s'ditsō tō ese è. 23 Kuaë tā ittèsö tō ttē ese dör moki, wà tā'. Wépa tso' ttē ese iütök, esepa wër wësua ie'pa tō Skököl dalöieke buaë mokië. Ie'pa e' ò taië, suèsö tō wësua moki idir. Ie'pa wák e' we'iköke taië. E' kueki iwër tō ttē ese dör buaë, erē kē idör es. Ttē ese kē a' i wamblak s'wák dēr suluē éna ese wöklönuk yës.

3

1 Se' shkeulekane Cristo tā ñita, e' kueki i kōs tso' ká jai a, e' ki se' er múwa. Ee Cristo tkër Skököl ulā bua'kka dalöiërta' taië. 2-4 Se' duulewā Cristo tā ñita. Se' sene mokië e' tso' bléule Skököl wā Cristo tā ñita, e' kueki kam ikkayërwa da'aie. Cristo dör sene moki se' a. Mik ie' dene ká i' a, etā ikkayërdaë sulitane a. Se' kkayërdaë ie' tā ñita olo tā' taië. E' kueki se' er múwa kekraë i tso' ká jai a ese ki. Kē se' er mukwā, i tso' ká i' a, ese ki.

Wépa dör Cristo icha, esepa serke wes ie' ki ikiane es

5 E' kueki, i sulu tso' ká i' a tō se' erkiöweke, ese kōs olo'yō a' tō. Trē kōs, sene sulusi kōs, s'er me'rie trē ki, s'erbikō sulusi kōs, ese olo'yō a' tō. Nies íyi kkechè taië, e' olo'yō a' tō (e' dör wes íyi diököl dalöie skökölie es). 6 Íyi ekkè kōs kueki, wépa kē tō Skököl ttē iütetā', esepa ki Skököl kēsik ardaë. 7 A' bak senuk i sulu kōs ese diché dikia. 8 Erē i'ñe tā a' kawōtā i sulu skà tso' kōs e' olo'yök. Ulune, kēsik, ñi wamblö sulu, ese kōs olo'yō a' tō. Kē a' ñi chökia suluë. Kē

a' tō ttē sulusi chōkia. ⁹ A' wák dēr suluē ena wēs e' sēr, e' olo'ya' a' tō, e' kueki kē a' kachōk ñita. ¹⁰ A' wák dēr suluē, e' maneonebak sene pa'ali wa. Skēkōl tō a' er yuēne pa'ali. Ie' tō a' er mane'wē michoē kekraē as a' er dō wēs ie' wák er es. E' uk ie' tso' as a' dō ie' sini'pa chōkie. ¹¹ Se' dōr Cristo icha, e' shūa s'tso' dōr judiowak ena s'tso' kē dōr judiowak. Se' shūa s'tso' datse ká bánet, ñies s'tso' kē yōule tajē esepa. Se' shūa s'tso' klōulewa kanè mésoie ese ena s'tso' kē dōr es. E' kōs kē dē' wēs se' a. Cristo batamik se' kōs dōr ñikkē. Ie' dōr íyi ulitane tsata, ñies ie' tso' se' kōs er a.

¹² Skēkōl tō a' shukitbak iwák a. A' batseo'itō ena a' dalēr tajē ie' éna. E' kueki a' ñi saú er siarē wa, er bua' wa. A' e' ówa diōshet ñi yōki. A' senú bēre. Íyi kōs panú a' tō enaē. ¹³ A' ñi dalē'ttsō er bua' wa. Yile tō ì sulu wamblé a' ta, eta e' nuí olo'yō a' tō iki. A' nuí olo'yō a' tō ñi ki wēs Skēkēpa tō a' nuí olo'yé es. ¹⁴ Íyi ulitane ekkē tsata, a' ñi dalēritsō kekraē, e' dōr iwí bua'ie. A' ñi dalēritsōke es, e' ta a' serdaē buaē ñita wēs wák ekōl ē es. ¹⁵ Mokí Skēkōl tō a' klō'bak senuk bēre ñita wēs wák ekōl ē es. E' kueki a' e' mú as Cristo tō a' wēttsù senuk bēre ñita kekraē. Ñies wētela chō a' tō ie' a kekraē.

¹⁶ Cristo ttē blō a' tō a' er a kekraē. A' ñi wōbla'ú iwa, a' ñi pattō iwa erbikē buaē kōs meke Skēkōl tō a' a, ese wa. Wētela chō a' tō kekraē Skēkōl a' a' er a Salmo wa ena Skēkōl ttsé wa ena ttsé meke Wikōl Batse'r tō se' a ese wa. ¹⁷ Í kōs weke a' tō, ñies ì kōs cheke a' tō, e' kōs ú ena ichō Skēkēpa Jesús ttō wa. Kekraē wētela chō a' tō Skēkōl dōr S'yē e' a Cristo batamik.

Wēs se' ké senuk ñita

¹⁸ A alakōlpa wēm ta', a' wēm ttō dalōiō wēs Skēkēpa mik erblōkwakpa kawōta iuk es. ¹⁹ A wēpa, a' alakōl dalēritsō, kē kēsik blōk iki.

²⁰ A ala'r, a' yē ena a' mì, e'pa ttō dalōiō, e' wēr buaē Skēkēpa wa e' kueki. ²¹ A iyēpa, kē a' tō a' ala'r

uluwarka ē ichōkle as ie'pa kē eriar tajē shūte.

²² A' klōulewa kanè mésoie, a' wōkirpa ttō dalōiō kekraē. A' kanēblō buaē ie'pa a kekraē, kē dōr tō mik ie'pa tō a' sueke e' ē ta ie'pa wōkatoie. E' skéie a' kanēblō ie'pa a er mokí wa, Skēkēpa dalōieke a' tō e' kueki. ²³⁻²⁴ Ñermata a' dōr Cristo kanè mésopa, ie' dōr a' wōkir mokí. A' kanēblōke buaē ká i' a a' wōkirpa a, e' ta e' ské meraē Cristo tō a' a aishkuō ta. E' kueki ì kōs weke a' tō e' ú kanē wēs a' tso' iuk Skēkēpa wák a es, kē dōr wēs s'ditsō a iwē es. ²⁵ Erē Skēkōl a sulitane dōr ñies ēme, e' kueki wēpa tō ì sulu wambleke, ese nuí ki ie' tō ie'pa we'ikeraē aishkuō ta.

4

¹ A' wēpa wa kanè mésopa tso', esepa tō ie'pa saú er bua' wa yēsyesē. A' éna íanú tō a' wa wōkir tso' ñies, e' dōr Skēkēpa tso' ká jaí a e'.

Se' e' chō ttōk Skēkōl ta

² A' e' chō ttōk Skēkōl ta kekraē, kē ilo'yar. Mik a' ttōke ie' ta, eta e' ē wà bikeitsō, ñies wētela chō ie' a. ³ Ye' tso' wōtēule íe s'wōto wé a Cristo ttē buaē blēulewa kuaē, e' pakē kueki. E' kueki ikiō Skēkōl a tō ie' tō sa' kimú Cristo ttē kí pakōk buaē ká wa'ñe as kē ì tō sa' wōklō'ù. ⁴ Ikiō Skēkōl a tō ye' mú ipakē buaē yēsyesē wēs ye' kawōta ipakōk es as sulitane éna iwà ar buaē.

⁵ Mik a' tso' pē' kē dōr Jesús mik erblōkwakpa, esepa ta, eta a' senú buaē wēs Skēkōl ala'r ké senuk es. Kē a' kawō chōuk ē. Kawō yōttsa kapakōk ie'pa ta. Cristo ttē buaē pakō ie'pa a. ⁶ A' ké ttōk ie'pa ta ttē bua' buaē wa as ie'pa tō a' ttō ttsō er bua' wa. A' tso' erki ì kōs chakeke ie'pa tō a' a ekōl ekōl, e' iutōk yēsyesē.

Pablo e' chéqt

⁷ Tíquico tō ye' biyō cheraē a' a. Ie' dōr s'yami dalēr tajē sa' éna ese. Ie' dōr ye' kimukwak yēsyesē ese. Ie' dōr Skēkēpa Jesucristo kanè méso ye' ta. ⁸ E' kueki ye' tso' ie' patkōk a' ska' as ie' tō a' a ichō tō is sa' tso', ñies as a' er

kuùitò. ⁹ Ie' ta Onésimo mi'ke ñies. Ie' dalër sa' éna, ie' dör s'yami e' tkëulewa darërë ese. Ie' datse a' ká a. Ie'pa böi tö a' a icheraë tö is sa' kawö tköke.

¹⁰ Aristarco tso' wötëule ye' ta s'wöto wé a, e' tö a' shke'wémi. Ñies Marcos dör Bernabé duö', e' tö a' shke'wémi. A' a iyënetke tö ie' de a' pakök, eta ikiöwa buaë. ¹¹ Jesús kië ñies Justo, e' tö a' shke'wémi. Wépa tso' ye' ta ì blúie Skëköl tso' e' kanè a e'pa shua ie'pa mañal ë dör judiowak. Ye' er pablérakitö tajë. ¹² Epafra dör a' wakpa eköl, e' tö a' shke'wémi. Ie' dör Cristo Jesús kanè méso. Këkraë ie' kköchöke Skëköl a a' dalërmik tö a' mú e' tkéwa darërëë Cristo ttè a kë ibikeitsè bötböt ena e' meulettsa da'aie ì kiane Skëköl kî ese woie. ¹³ Ye' wák tö ie' cheke moki tö ie' kanëblöke darërëë a' dalërmik, ñies Jesús mik erblökwakpa tso' Laodicea ena Hierápolis, e'pa dalërmik. ¹⁴ Lucas tö a' shke'wémi. Ie' dör s'kapeyökwak dalër tajë se' éna. Ñies Demas tö a' shke'wémi.

¹⁵ S'yamipa serke Laodicea, e'pa shke'ú sa' a. Ñies Ninfa ena Skëképa icha erule ñi dapa'uke ie' u a, e'pa shke'ú sa' a. ¹⁶ Yëkkuö i' aritsé one a' tö sulitane kukua, e' ukuöki ta ipatkömi a' tö Skëképa icha erule ñi dapa'uke Laodicea, e'pa a as ie'pa tö iaritsö ñies. Ñies yëkkuö patkë' ye' tö Laodicea wakpa a, e' saú mik ide a' ska' eta. ¹⁷ Ichö Arquipo a tö Skëképa Jesucristo kanè mène ie' a wè, e' wà ú ie' tö seraa buaë.

¹⁸ Ñies ye' dör Pablo, e' tö shkene i' shtë ye' wák ulà wa. Kë a' éna ichökwa tö ye' tso' wötëule s'wöto wé a. As Skëköl er buaë chö a' a.

Yëkkuö Tsá Kit Pablo tö Tesalónica wakpa a 1 Tesalonicenses

Pablo tö yëkkuö i' kit duas dabom skeyök ena skeyök kí et Jesús kune'bak e' ukuöki (50-51 AC) e' shu ulat. E' kueki i' dör yëkkuö tsá kit ie' tö e'. Mik ie' skà dë'rö Tesalónica Skëköl tté buaë e' pakök etä Timoteo ena Silvano e'pa mir ie' ta. Mik Pablo tö Skëköl tté paka' ká e' a, etä tajë pë' uluneka ie' ki, e' kueki ie' bakshkarmi dö Atenas. E' ukuöki ie' shkakmine kanëblökne Tesalónica Jesús mik erblökwakpa kimuk, erë kē ie' dë'röne. Erë Jesús mik erblökwakpa we'ikeke tajë pë' kē dör Jesús mik erblökwakpa esepa tö, e' kueki Pablo tö Timoteo ë patkë'mi yëkkuö i' muk ie'pa a ier diché ioie (Hechos 12.1-14).

Ì kit Pablo tö yëkkuö i' ki e' dör i' es: Et: Ie' tö wëstela mé Skëköl a ì buaë o' ie' tö Jesús mik erblökwakpa tso' Tesalónica e'pa a e' ki. Ñies Pablo tö ie'pa a ieri mène tö Skëköl tso' ie'pa ta.

Böt: Pablo tö ie'pa a ieri mène tö wës ie' bak senuk ie'pa shua ena wës ie' tö ie'pa dalërits. Ie' tö ikit es ie'pa er diché ioie senuk Jesús a.

Mañat: Pablo tö ie'pa er diché ie' senuk kekraë Jesús a. Ñies ì tköraë Jesús mik erblökwakpa ta mik iblërulune etä, e' paké ie' tö ie'pa a. Ñies ie' tö ikkachè tö wës se' kawöta Jesús datskene e' panuk kröröë.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Silvano ena Timoteo tso' ye' ta ie. Sa' tso' yëkkuö i' shtök Skëkëpa Jesús icha erule serke Tesalónica e'pa a. A' batsulewa Skëköl dör S'yé e' mik, ñies Skëkëpa Jesucristo mik. As ie'pa er buaë chö ena sene bërè mù a' a.

Pablo wëstela ché Skëköl a Tesalónica wakpa dalërmik

² Kekraë sa' tö wëstela cheke Skëköl a a' dalërmik. Mik sa' ttöke ie' ta, etä

kekraë sa' tö ikieke a' ki. ³ Sa' éna iane tö a' erblöke Jesús mik, e' kueki a' tö ì kos buaë weke. S'yé dalër tajë a' éna, e' kueki a' kanëblöke darërë ie' a. Skëkëpa Jesucristo datskene, e' paneke a' tö mokië, e' kueki a' e' tkéwa darërë ie' mik. E' kos kueki kekraë mik sa' ttöke Skëköl ta, etä sa' tö wëstela cheke ie' dör S'yé e' a a' dalërmik. ⁴ A yamipa dalër tajë Skëköl éna, sa' wa ijcher tö ie' tö a' shukitbak ie' ala'rie. ⁵ Mik sa' tö Jesús tté buaë paka' a' a, etä kē sa' wa ipakane ttè ë wa. Ñies Wiköl Batse'r diché e' kkeyë' sa' tö a' a. A' tö isué tö ì ché sa' tö, e' ché sa' tö er mokië wa. A' wa ijcher buaë tö sa' bak senuk yësyësë a' shua iwà kkachoie tö a' kawöta senuk es.

⁶ Es a' dë'bak senuk yësyësë wës sa' ser es, ñies wës Skëkëpa Jesús ser es. Mik a' tö Jesús tté buaë klö'bak, etä e' kueki pë' tö a' we'ik siarë, erë a' tö ttè e' klö'wekeia ttsë'ne bua' wa Wiköl Batse'r batamik. ⁷ E' wa a' tö iwà kkaché Jesús mik erblökwakpa serke Macedonia ena Acaya, e'pa kos a' tö wës s'kawöta senuk Skëköl a. ⁸ A' batamik Skëkëpa Jesús tté buneka Macedonia ena Acaya. Ká wa'ñe, wë ye' mirwa, eë pë' kos wa ijcher tö a' erblöke Skëköl mik. E' kueki kē ì ku'ia ché yi a' ttè e' ki. ⁹ Sulitane tö sa' a' icheke tö a' tö sa' ki'wa buaë. Ñies ie'pa tö icheke tö íyi diököl tso' dalöiè, ese kos watëttsa a' tö kanëbloie Skëköl chökle eköl ë e' a. ¹⁰ Ñies ie'pa tö icheke sa' a' tö a' tso' Jesús datse ká jai a, e' panuk er moki wa. Ie' dör Skëköl Alà. Ie' kōtëwa, erë Skëköl tö ie' shke'kane. Ie' tö se' tsatkée, se' weirdäë siarë aishkuö ta, e' yöki.

2

Ì o' Pablo tö Tesalónica

¹ A yamipa, a' wa ijcher buaë tö sa' sene' a' shua, e' wä kē dör éme, e' tö a' kimé buaë. ² A' wa ijcher tö kam sa' dö a' ska' e' yöki Filipos wakpa tö sa' yé' suluë, sa' we'ik siarë. Ñies a' ká a' pë' bak e'pa éna sa' wöklö'wak erë Skëköl tö sa' kime'. Ie' tö diché mé sa' a' Jesús tté buaë pakoie a' a.

³ Sa' kē tō s'patteta' kache tté wa ö íyi sulusi dalërmik ö s'kitö'woie. ⁴ Sa' kē tō s'patteta' es. Skëköl tō sa' er webleke, e' tō sa' shukit. Ie' tō kanè me'at sa' ulà a Jesús tté buaë pakök. E' kueki sa' ipakeke as sa' wër buaë ie' wa, kē dör s'ditsö wa. ⁵ A' wä ijcher tō sa' kē dë'rö a' ska' a' kikökkä kache tté wa. Kē sa' wä a' pautule inuköl kiane sa' ki e' kueki. Skëköl wä ijcher tō sa' kē wä iwamblëne es. ⁶ Sa' kē dë'rö a' ska' as a' tō sa' kiköka ö yi skà tō sa' kiköka. ⁷ Sa' dör Cristo ttekölpa tsá, e' kueki sa' wä kawö tã' as a' tō sa' saü buaë, erë e' kē kine sa' wä a' a. Sa' tō a' suë wës alà mì tō ila'rla suë es. ⁸ Sa' éna a' dalër tajë, e' kueki sa' ttsë'ne buaë a' pattök Skëköl tté buaë wa. Kē dör e' è wa, ñies sa' e' mumittsa weinuk a' dalërmik. ⁹ A yamipa, a' éna iane tō mik Skëköl tté buaë paka' sa' tō a' a, e' dalewa sa' kanëblë' darërë. Sa' kanëblë' ñië nañeë as sa' kē tō a' ulà panù sa' tioie.

¹⁰ A' wä ijcher, ñies Skëköl wä ijcher, tō sa' sene' batse'r yësyësë kē kī ì sulu tté tã' a' dör Jesús mik erblökwakpa e'pa shüa. ¹¹⁻¹² A' wä ijcher tō sa' tō a' paut, a' er pablë' eköl eköl wës iyë tō iwë iwák ala'r tã es. Ñies sa' tō a' a iyë' kekraë tō a' senú yësyësë wës Skëköl kī ikiane es. E' tō se' klöo'bak as se' dö ì blúie ie' tso' olo tã' tajë e' kñie.

¹³ Mik sa' tō Skëköl tté paka' a' a, eta a' kē wä itsène wës s'ditsö tté es. E' skéie a' tō itse' wës Skëköl tté moki es, tã es je' idir. E' kueki kekraë sa' tso' wëstela chök Skëköl a' a' dalërmik. Ie' tté batamik, iwakanewëkeitö a' dör Jesús mik erblökwakpa e'pa er a. ¹⁴ A yamipa, a' wakpa ditséwöpa e'pa tō a' we'ik siarë. Es ñies ibak Skëköl icha erule erule erblö Cristo Jesús mik tso' Judea e'pa tã. Judiowak malepa tō ie'pa we'ik siarë ñies. ¹⁵ Judiowak tō iwakpa we'ik Jesús tté kueki, e' wakpa è tō Jesús kötwa wës kã iaiäie ie'pa tō Skëköl ttekölpa kötulurbak es. Ñies ie'pa è tō sa' trëo'yal. ¡Ie'pa kē wër buaë Skëköl wa! ¡Ie'pa kē wödör yi mik! ¹⁶ Mik sa' tō Skëköl tté pakeke pë' kē dör judiowak esepa a' as ñies

ie'pa tsatkër, eta judiowak ñe'pa tō sa' ma'wé wöklö'wè as kē sa' tō tté e' pakö, erë ie'pa kē ulà dë' iska'. Es ì sulu nuí, e' kī kieke ie'pa tō e' kī tajë. Bata ekkë tã Skëköl tō ie'pa kichatëttsatke.

Pablo shkakne ie'pa weblök

¹⁷ A yamipa, sa' manétyal, sa' kē ku'ia a' tã ñita, erë sa' er me'rie a' kī. Sa' manétyal erë bet tã sa' éna shkakne suluë a' weblökne. ¹⁸ Sa' tō ima'wé, ye' wák tō ima'wé tseë erë Satanás tō sa' wöklö'wé. ¹⁹ Mik Skëképa Jesús dene, eta çyi tō sa' ttsë'wëmi buaë mokië ie' wöa? ¡E' dör a'! Ì buaë paneke sa' tō Jesús wörki a' batamik. A' dë' Skëköl ala'rie, e' tō sa' ttsë'wëraë buaë Jesús wörki. ²⁰ Yëne e', a' wa sa' e' ttsökeka, a' tō sa' ttsë'wëke buaë.

3

Timoteo patkëmine Tesalónica wakpa ska'

¹ Bata ekkë tã, mik sa' kē a' idalë'ttsëneia, eta sa' tō ibikeits tō "sa' bül atë íe Atenas ² tã s'yami Timoteo e' patkekemi sa' tō a' weblök." Ie' dör Skëköl kanè méso Cristo tté buaë pakök wës sa' es. Sa' tō ie' patkë'mi a' kimuk as a' diché kī iër Jesús tté a' ena a' erblöia mokië imik. ³ Sa' kē kī ikiane tō a' wele eriawë, a' weirke siarë Jesús tté kueki, e' tō. È tköraë se' tã wake'. ⁴ Mik sa' bak a' ska', eta sa' tō a' a iyë' tajë tō se' weirdaë pë' kē dör Jesús mik erblökwakpa esepa ulà a. A' wä ijcher buaë tō iwà tka es. ⁵ E' kueki mik ye' wák kē a' idalë'ttsëneia, eta Timoteo patkë'miyö a' tté ttsök tō çis a' erblöke Jesús mik e' mir? Ye' suane siarë dö' Satanás tō a' erkiöwë tã a' èmine tã kos sa' tō a' patté e' weirdawa è.

⁶ Erë Timoteo tso' a' ska', írö ie' dene. Ie' wä biyö buaë debitü sa' a. Ie' ichè tō a' erblökeia Cristo mik, ñies a' ñi dalëritsökeia buaë. Kekraë a' tō sa' bikeitseke er bua' wa. A' éna sa' suakne suluë wës sa' éna a' suakne es. ⁷ A yamipa, a' erblöke Jesús mik buaë, e' tō sa' er pableke tajë sa' eriarke kos sa' weirke kos e' shüa. ⁸ Mik sa'

ittsé tö a' e' tkéwā darërē Skëkëpa mik, eta sa' er dekane. ⁹ A' tö sa' ttsë'wé buaë ichökle Skëköl wöa. Kekraë sa' tö wëstela cheke ie' a' tajë a' kī, erë e' kë dör wë'. ¹⁰ Sa' tö ie' a' ikieke tajë ñië nañeë as kawö mùitö sa' a' a' suöie a' kī wöbla'woie as a' kī yör erblök Jesús mik.

Pablo tté Skëköl ta

¹¹ Skëköl dör S'yë e' ena Skëkëpa Jesús e'pa a' sa' tö ikieke tö sa' kimú shkoie a' ska'. ¹² As Skëkëpa tö a' kö ñi kī dalëritsök tajë shütë ñies sulitane dalëritsök wës sa' tö a' dalëritseke es. ¹³ As ie' tö a' er diché kī iö as a' dö Skëköl dör S'yë e' wörki batse'r, kë kī i' sulu tté ta', mik Skëkëpa Jesús datskene ie' icha batse'rpa ta' eta. Es e' idir.

4

Sene wër buaë Skëköl wa ese

¹ A yamipa, sa' tö a' wöblaö' tö a' senú wës Skëköl wa iwër buaë es, e' iuteke buaë a' tö. I' ta' sa' tö a' a' ikieke, sa' tö a' patteke Skëkëpa Jesús ttö wa, tö a' kī senú yësyësë kekraë.

² I' uk a' ka' ye' tö Skëkëpa Jesús ttö wa, e' jcher buaë a' wā. ³ Skëköl kī ikiane tö a' ser batse'r, e' wā kiane chë tö a' e' sköttsa trë kos yöki. ⁴ A' e' wöbla'ú e' kkö'nuk batse'r dalöiërta'. ⁵ A' kë kane senuk wës pé' kë e' batsöta' Skëköl mik es. Ie'pa trër tajë wës iwákpa kī ikiane es. ⁶ A' dör ñi yamipa Jesús tté wa, e' kueki kë a' kane ñi tsiriuk a' alakölpā wa. A' ñi wamblö es, e' ta' a' ñi dalöseukewā. Sa' tö a' a' iyë'bak tö wëpa tö iwambleke es esepa we'ikeraë siarë Skëkëpa Jesús tö. ⁷ Skëköl kë wā a' klöone e' ia'ukka sene sulusi wa. Ie' tö a' klöo' senuk batse'r ie' a'. ⁸ E' kueki yi tö tté i' watëttsa, ese kë wā s'ditsö tté watënettsa, ie' tö Skëköl tö Wiköl Batse'r mé se' a, e' tté watëttsa.

⁹ Skëköl wák tö a' wöbla'wé ñi dalëritsök, e' kueki kë i' shteku'ia sa' tö tté e' kī. ¹⁰ A yamipa, e' yëne tö Jesús mik erblökwakpa serke Macedonia, e'pa kos dalër tajë a' éna. Erë sa' tö a' kī patteke tö a' kī ñi dalëritsö tajë

shütë. ¹¹ Ñies a' e' chö senuk bërë. Pé' kë tsiriwar kanè wa, tté wa, i' wa. A' wakpa iyi è wā saú wā shulö. A' kaneblö a' wákpa ulà wa wës sa' tö a' iyë' es. ¹² A' tö iwé es, e' ta' pé' kë erblö Jesús mik, esepa tö a' dalöieraë. Ñies a' tö iwé es, e' ta' i' kos kiane a' kī senoie, e' döraë a' ulà a' as a' kë tö yile ulà panù a' kanéwoie.

Skëkëpa Jesús datskene

¹³ A yamipa, sa' kī ikiane tö a' wā ijcher tö i' tköraë se' blërulunebak esepa ta' as a' kë eriar wës wëpa kë ku' i' panuk, esepa eriar es. ¹⁴ Se' tö iklö'wé tö Jesús kötewā shkenekane, e' kueki ñies se' tö iklö'wé tö wëpa batsulewā ie' mik blërulunebak, esepa tserabitü Skëköl tö Jesús ta' mik idatskene eta.

¹⁵ E' kueki i' kkayë' Skëkëpa tö sa' a' e' chekene sa' tö a' a, e' dör tö mik ie' dene, eta se' dör ie' icha tso' ttsë'ka, esepa kë mine se' malepa blënewā, esepa yöki kewe. ¹⁶ Mik Skëkëpa wák bitukene ká jai a, eta ittöraë aneule darërë ttersaë sulitane tö. Ñies Skëköl biyöchökwakpa wökir kibi, e' ardaë ta' Skëköl duk bla'weraëtö tajë. Eta wëpa batsulewā Cristo mik blërulunebak, esepa shkerdakane kewe. ¹⁷ E' ukuöki ta' se' tso' ttsë'ka ká i' a, esepa kos busdaka ie'pa ta' ñita mö a' ta' Skëkëpa Jesús kueraësö kashuk a, eta es se' tso' ie' ie' ta' kekraë. ¹⁸ E' kueki a' ñi er diché iö tté e' wa.

5

¹⁻² A yamipa, a' wā ijcher buaë tö mik Skëkëpa Jesús datskene, eta këwö e' datse kë biyö yëule wës akblökwakpa döwā se' u' a' nañewe es. Kë yi wā ijcher tö mik idatskene, e' kueki e' këwö kë kituk sa' a' yëkuö kī a' a. ³ Mik sulitane tö iché: "Ire' sulitane serke bërë ñita, kë pauirku'", e' bet ta' i' sulu döraë ká i' kī ta' s'ditsö weirdaë siarë. Ie'pa kë tköpushkar iulà a' wës tayë alà kurke e' kë tköpushkar iweir tajë e' ulà a' es. ⁴ Erë a yamipa, a' kë serku'ia ká ttsettse a' wës ie'pa es. E' kueki e' këwö kë döpa a' kī wës akblökwakpa döwā es. ⁵ A' kos serke yësyësë Jesús tté dikia, e' dör wës se'

serke ká ñiwe a es. Skëképa Jesús kéwö, e' tó a' ttsë'weraë buaë. Kë se' tó ì sulu wambleku'ia wës ká ttsettse wakpa es. ⁶ E' kuekì kě se' kàne senuk wës ie'pa es. Ie'pa dör wës se' kapötulur es, kě ku' ì panuk. Erë se' kawöta senuk wösh wa, kabikeitsöke buaë wës s'tso' kkáme es. ⁷ Wépa kapötkëter, esepa kapötkëter nañewe. Wépa tteke blo' tó, esepa tteke blo' tó nañewe. ⁸ Erë se' dör wës ká ñiwe wakpa es, esepa ké kabikeitsök buaë wës s'tso' kkáme es. Se' erblö Jesús mik, ñies se' ñi dalëritsö, e' tó se' bleraë wës iyi daloie ieke ñippökwakpa tó ibatsj' kì kuaböt yöki es. Ñies se' tsatkërdaë, e' panusö kröröë, e' tó se' tsatkeraë wës iyi daloie tkekeka ñippökwakpa tó iwökir kì e' tsatkoie es. ⁹ Skëköl kě wä se' klöone ie' ala'rie se' we'ikoie. E' skéie se' klöo'bakitö se' tsatkoie Skëképa Jesucristo batamik. ¹⁰ Cristo kötëwä se' skéie as se' ser michoë ie' tã ñita. Se' blënewä ö se' tso'ia ttsë'ka, e' kě dë' wës ie' a' mik ie' datskene eta. ¹¹ E' kuekì a' ñi er pablö, a' ñi diché iö, tte ikkë wa wës a' tso' iwà uk es.

Pablo tó ie'pa kí patté

¹² A yamipa, wépa tso' kaneblök darërë a' wökirpaie Skëképa Jesús tte a, esepa tó a' kkö'neke, a' patteke as a' ser buaë yësyësë Skëköl a. E' kuekì sa' tó a' a' ikieke tó ie'pa dalöiö. ¹³ Ie'pa dalöiö tajë. Ie'pa dalëritsö ie'pa kanë kuekì. A' senu bërë ñita.

¹⁴ Ñies sa' tó a' pattè tó a' wépa bikëne, kě éna kaneblak, esepa unú. Wépa eriarke, esepa er pablö. Wépa kě ku' tkëulewä darërë erblök Jesús mik, esepa kimú. Sulitane dalë'ttsö er bua' wa.

¹⁵ A' e' kkö'nú. Mik yi tó ì sulu wamblé a' kì, eta kě a' tó ì sulu wamblökne ie' kì iskéie. E' skéie a' e' chö kekraë er buaë chök ñi a' ena sulitane a.

¹⁶ A' ttsë'nú buaë kekraë. ¹⁷ A' ttö me'rie Skëköl ta. ¹⁸ Ì kos kì wëstela chö Skëköl a. A' dör Cristo Jesús icha, e' kuekì Skëköl kì ikiane tó a' ser es.

¹⁹ Ì weke Skëköl Wiköl tó a' shua, e' kě wöklö'war. ²⁰ Ttë Skëköl ttekölie, ese kě watarttsa. ²¹ Iwà kos bikeitsö bua'iewä. Wé dör buaë ese blö. ²² Ì sulu kos, ese yöki a' e' sköttsa.

²³ Skëköl dör sene bërë mukwak, as e' tó a' kimù senuk batse'r. Ñies as ie' tó a' chkà, a' er, a' wiköl, a' wák wa'ñe kkö'nü kě kì ì sulu ttë tã' yës dö mik Skëképa Jesucristo datskene eta. ²⁴ Yi tó a' klöo'bak, e' ttö mokjë. Ie' tó ese kos wawëraë.

Pablo e' chéat

²⁵ A yamipa, a' tó ikiö Skëköl a sa' kì.

²⁶ S'yamipa kos shke'ú sa' a' ñi dalër wa.

²⁷ Ye' tó a' ké Skëképa Jesús ttö wa yëkkuö i' sauk s'yamipa kos a.

²⁸ As Skëképa Jesucristo er buaë chö a' a.

Yëkkuö Skà Kit Pablo tö Tesalónica wakpa a, i' ta ide böt 2 Tesalonicenses

Mik Pablo bak Corinto eta ie' tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa tso' Tesalónica e'pa a. I' dör yëkkuö skà kit ie' tö ie'pa a, i' ta ide böt. S'wöbla'ukwakpa wele tö ichè tö Jesús skà dè'röbakne e' kueki kē s'kawōta kaneblok. Jesús mik erblökwakpa welepa tö e' klōo', e' kueki ie'pa kē kanebloia chke yuloie. E' kueki Pablo tö Jesucristo skà datkene e' pake ie'pa a.

Pablo éna ie'pa a ichak yësyësë tö Jesús kam döne e' kueki ie' tö yëkkuö i' kit. Ie' tö ie'pa a iché tö Jesucristo datsketkene e' yöki wëm döraë eköl sulitane kitö'uk. E' kanebloiaë Satanas diché wa. Nies ie' tö ie'pa a iché tö mik Jesús dene eta pē' kos kē erblène ie' mik e' we'ikeraë Skëköl tö.

Erë kam Jesús döne eta ie' mik erblökwakpa kawōta senuk yësyësë ena ie'pa kawōta kaneblok e' kkō'noie. Es Pablo tö ie'pa a iché.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Silvano ena Timoteo tso' ye' ta ie. Sa' tso' yëkkuö i' shtök Skëkëpa Jesús icha erule serke Tesalónica e'pa a. A' batsulewā Skëköl dör S'yé ena Skëkëpa Jesucristo e'pa mik. ² As ie'pa er buaë chō ena sene bërè mù a' a.

Mik Jesús dene, eta pē' suluë we'ikeraëtö

³ A yamipa, kekraë sa' kawōta wëstela chök Skëköl a' a' dalërmik. A' erblöke Jesús mik, e' kī mir buaë. E' sū a' ñi dalëritsōke, e' kī mir buaë. E' tö sa' ké wëstela chök Skëköl a. ⁴ Sa' tö a' tté ppékā buaë Skëköl icha eruleë kos e'pa shūa. Erë a' weirke siarë s'bolökpa ulā a, a' töierke siarë Jesús tté kueki, erë a' e' tkéwā darërëë, a' erblökeia Jesús mik buaë, e' kueki sa' tö a' kikéka. ⁵ E' kos wa iwënewā

tö Skëköl tö s'shulè yësyësë. Ie' dör se' blú, e' tté kueki a' weirke. E' wa iwënewā tö ie' tö ibikeitseke tö a' je' didir i' blúie ie' tso' e' kīie.

⁶ Skëköl tö s'shuleke yësyësë kekraë, e' kueki buaë idir tö wépa tö a' we'ikeke esepa we'ikeraë ie' tö siarë.

⁷ Ta a' weirke siarë e'pa enuraë sa' ta ñita. E' kos tkōraë mik Skëkëpa Jesús datskene ie' biyöchökwakpa diché ta' taië e'pa ta ena bö'wō ñarke taië e' shūa eta. ⁸ Wépa kē e' batsōta' Skëköl mik, kē wā Skëkëpa Jesús tté buaë e' iutène, esepa kos we'ikök ie' datse.

⁹ Ie'pa weir michoë siarë busdatta banet Skëköl diché ta' taië olo ta' taië, e' yöki. ¹⁰ E' kos tkōraë mik Skëkëpa Jesús datskene eta. E' kēwō ta' ie' icha batse'rpa kos tö ie' kikeraka. Se' erblé ie' mik, esepa kos tö ie' dalöieraë. A' tö tté yé' sa' tö a' a, e' klō'wé e' kueki a' tso'ñak e'pa shūa.

¹¹ E' kueki sa' tö Skëköl a' ikieke kekraë a' kī. Sa' tö ikieke ie' a' as ie' tö a' sa'ü tö a' serke yësyësë wës ie' tö a' klōo'bak senuk es. Nies sa' tö ikië ie' a' tö ie' tö a' kimù i' buaë kos kiane wè a' kī e' wā uk buaë ie' diché wa. E' kos wāk a' éna a' erblöke Jesús mik e' kueki. ¹² Sa' tö ikieke es as Skëkëpa Jesús kikarka a' batamik, ñies as Skëköl tö a' kikōka buaë. Ie' ena Skëkëpa Jesucristo e'pa er buaë chō a' a, e' kueki ie'pa tö a' kimeraë iwā uk buaë.

2

Wëm Sulusi Ichökle

¹ A yamipa, mik Skëkëpa Jesucristo datskene, eta se' busdaka kashuk a' ñi dapa'uk ie' ta, e' tté pakeke sa' tö a' a' i'ñe. Sa' tö a' a' ikieke kröröë tö ² yile iché tö Skëkëpa Jesús datskene, e' kēwō detke, e' ta kē a' e' kitö'uk e' tkiuk tté ese wa. Isalema yile tö a' a' icheke tö Wiköl Batse'r tö sa' a' ikkaché tö Jesús denetke. Isalema yile tö icheke tö sa' tö ie'pa a' iyë' ö sa' tö ikit yëkkuö kī tö Skëkëpa Jesús denetke ká i' a. Yile tö iché es, e' ta e' dör kache. ³ Kē a' e' kitö'uk tté ese wa yës. Skëkëpa Jesús kam

döne e' yökḡ tajē pē' tō Skēköl wa-
teratṡṡa. Nies wēm sulusi ichökḡle
wömenetṡṡabak weinuk e' döraē. ⁴ İ
koṡ tso' dalöiē skēkölīe, ese kē kiarpa
ie' kḡ. Ie' wák e' tṡṡoraka ese koṡ tṡṡaṡa.
Ie' kḡ ikiane tō sulitane tō ie' ē dalöiē.
Ie' e' tköraka Skēköl wé kibi a ṡa ie'
chöraē: “ye' döṡ İyi ulitane kēköl.”

⁵ Mik ye' bak a' ska', eṡa İyi ekkē
yē'yö a' a, ye' a ṡa e' ane a' éna. ⁶ İ
tō wēm sulusi ñe' wöklö'wekeia ṡṡ kē
idö kam ikéwö dö e' yökḡ e' jcher
a' wa. ⁷ Erē İ'ñe ṡa Satanás tso'tke
iwakanéuk bēṡ akirie ṡṡ s'ditsö tō
Skēköl ttē watötṡṡa. Erē wēm sulusi
ñe' kē döpa dö mik yi tso' iwöklö'uk
e' yēnetṡṡa eṡa. ⁸ Mik iyēnetṡṡa, eṡa
wēm sulusi e' döraē sulitane wörki.
Erē mik Skēkēpa Jesús de, eṡa ie' e'
alöraka iki ilo tajē wa ṡa itterawaitö
ikkö siwé ē wa. ⁹ Mik wēm sulusi ñe'
de (kam Jesús tō ittöwa e' yökḡ), eṡa
ie' döraē Satanás batamik. Satanás
diché wa, ie' tō İ kē or yi a ese koṡ
weraē s'kitö'woie. ¹⁰ İ sulu koṡ wa
ie' tō s'wömeuletṡṡa weinuk aishkuö ṡa
eseṡa kitö'weraē. Ie'pa kē wa Jesús ttē
moki e' dalēritṡṡe e' tṡṡatkoie, e' kueki
ie'pa wömeuletṡṡa weinuk. ¹¹ E' kueki
Skēköl tō ie'pa wömeratṡṡa ṡṡ ie'pa e'
kitö'ü Wēm Suluē Ichökḡle e' kache wa.
¹² Es ie'pa kē tō ttē mokiē ñe' klö'wē. E'
skéie ie'pa tṡṡe'r buaē İ sulu wamblök,
e' kueki Skēköl tō ie'pa wömeratṡṡa
weinuk aishkuö ṡa. Eṡeṡa koṡ kḡ inuí
döraē.

S'yē tō se' shukitbak tsatkē

¹³ Erē, a yamipa, a' dalēr tajē
Skēkēpa Jesús éna. Tsawe ṡa Skēköl
tō a' shukitbak tsatkē İWiköl tō a'
batse'wē e' batamik. Nies a' tsatkēne
ttē mokiē klö'wé a' tō e' batamik. E'
koṡ kueki sa' kawötṡa wēstela chök
Skēköl a' kēkraē a' kḡ. ¹⁴ Sa' tō Jesús
ttē buaē paka' a' a, e' wa Skēköl tō
a' klö'bak ṡṡ a' sēr michoē Skēkēpa
Jesucristo ṡa ñita e' olo tajē e' a.

¹⁵ A yamipa, e' kueki, ttē wa sa' tō
a' yö' mik sa' bak a' shua eṡa, ñies mik
sa' tō yēkkuö kit a' a eṡa, ttē e' koṡ
blö buaē a' er a, kē ilo'yar. ¹⁶ Skēkēpa
Jesucristo ena Skēköl döṡ S'yē, e'pa

éna se' dalēr tajē. Ie'pa er buaē chē
se' a, e' tō se' er pablē michoē. Nies
ie'pa kablē' sene michoē muk se' a, e'
panuk kröröē se' tso'ie. ¹⁷ As ie'pa tō a'
er pablö. As ie'pa tō a' er diché kḡ İö ṡṡ
a' tō İ buaē koṡ ü ttē wa ena iwawatke.

3

S'yē a ikiö sa' kḡ

¹ A yamipa, bata ekkē ṡa, a' tō
Skēköl a' ikiö sa' kḡ ṡṡ Skēkēpa Jesús
ttē pakeke sa' tō, e' kḡ pakar bet ká
ulitane wakpa a ṡa e'pa tō iklö'wé wēs
a' tō iklö' es. ² Nies pē' tso' tajē kē
erblöku' Jesús mik, e' kueki a' ikiö
Skēköl a' tō ie' tō sa' tsatkö pē' sulusi
yökḡ. ³ Erē Skēkēpa Jesús ttö mokiē, ie'
tō a' se'weraē tkēulewa darērē ie' mik
ṡa a' tsatkeraēitö İ sulu yökḡ. ⁴ Sa' e'
mué ie' mik tō ie' tō a' kimeraē. E'
kueki sa' wa ijcher tō İ uk a' kē sa' tō,
e' wawé a' tō ṡa a' iwē michoē. ⁵ As
Skēkēpa tō a' kimü koṡ Skēköl éna se'
dalēr e' wá anuk. Nies ṡṡ a' kimuitö a'
weirke koṡ e' dalē'ttsök wēs Cristo tō
ie' icha dalē'ttsē' es.

Se' kawötṡa kanēblök

⁶ A yamipa, Skēkēpa Jesucristo ttö
wa sa' tō a' a' icheke tō s'yamipa
welepa bikērke, eseṡa yökḡ a' e' skö.
Wépa kē tō ttē me'at sa' tō e' iuteku',
eseṡa yökḡ a' e' skö, kē iıutar. ⁷ A'
wa ijcher buaē tō a' kawötṡa senuk
wēs sa' bak senuk a' ska' es. A' kē
wa sa' sune bikēnuk. ⁸ Sa' kē wa yi
chkē ñane kē patoule. E' skéie sa' bak
kanēblök darērē ñiē nañeē shtrine wa
İ wa chkoie, di' yoie ṡṡ sa' kē tō yi
tsiriü e' tiē wa e' kanewē wa. ⁹ Mik sa'
bak a' ska' warma a' kawötṡa sa' sauk,
sa' kkö'nuk, erē sa' kē wa İ kine a' a
es. Es sa' kanēblē' a' ska' ṡṡ a' wöblar
kanēblök wēs sa' tō a' a' iwā kkayē' es.
¹⁰ Mik sa' bak a' ska', eṡa ttē i' yē' sa'
tō a' a: “Yi kē kanēblak, ese kē tiar.”
¹¹ Sa' tō ittṡe' tō a' welepa bikērke tajē.
Ie'pa kē kanēblöku' yēs, e' skéie wépa
kanēblöke eseṡa tsiriwekerakitö ñiē.
¹² Pē' eseṡa patté sa' tō, ñies ie'pa
ké sa' tō Skēkēpa Jesucristo ttö wa
kanēblök darērē bēṡe' e' kanéwoie.

¹³ Erë, a yamipa, kë a' shtrinuk ì buaë uk kekraë. ¹⁴ Ttè shtéyö yëkkuö i' kî, e' kë iutè yile tö, e' tã ichö a' malepa a. Ie' yökî a' e' skö as ijaërka tã ier mane'üne. ¹⁵ Erë kë ie' suar suluë wës s'bolök es, e' skéie ipattö er bua' wa wës s'ël es.

Pablo e' chéat

¹⁶ Skëképa Jesús dör sene bërë mukwak, as e' tö sene bërë mù a' a kekraë ì kos tköke a' tã e' shua. As ie' tkërie a' ulitane tã kekraë.

¹⁷ Ye' dör Pablo, e' tö shkëne i' shtë ye' wák ulà wa wës ye' tö ishteke yëkkuö kos shtéyö ese kî es. Es sultane wã ijcher tö ye' wák tö ishtë.

¹⁸ As Skëképa Jesucristo er buaë chö a' ulitane a' tajë.

Yëkkuö tsá kit Pablo tö Timoteo a

1 Timoteo

Pablo tö yëkkuö kit mañat Jesús mik erblökwakpa wökirpa a, e' et e' dör itsá kititö Timoteo a e'. Yëkkuö i' dör ie' pattoie wes ie'pa kawöta s'wëttsuk s'wökirpaie.

Timoteo dör Pablo wapiöuk ikanè a. Mik ie' bak duladula eta Pablo tö ie' klög' kanablök ie' ta. Timoteo bak senuk ká kiè Listra ate Asia ee. Ie' yé dör griegowak ena imi dör Israel aleri. Mik Pablo tö Jesús tté buaë paka' Listra eta Timoteo erblé' Jesús mik. E' ukuöki mik Pablo skà bak Listra eta ie' tö Timoteo shukit kanablök ie' ta (Hechos 16.1-4). E' ukuöki Timoteo kanablé' taié Pablo ta Jesús tté buaë pakök ká kuä'ki kuä'ki a. E' ukuöki ta Timoteo bak Jesús mik erblökwakpa wëttsuk Éfeso. Pablo tö yëkkuö i' kit Timoteo a ie' kimoie wes ie' ké senuk kanablök.

E' kieta se' wése ké kanablök Jesús mik erblökwakpa wökirpaie ena e'pa kimukwakpaie, e' kit Pablo tö Timoteo a. Nies Jesús mik erblökwakpa tso' Éfeso e'pa shua kabene tso' taié. Pè' welepa tö s'wöbla'weke kache tté wa, esepa kí talarke taié, e' ché Pablo tö Timoteo a tö wes ie' kawöta tté ese shulök.

Yëkkuö i' tö se' kimèmi taié i'ñe ta. Yëkkuö i' tö se' a ikkache tö se' wése kawöta shushtë s'wökirpaie, nies se' wése kawöta shushtë s'wökirpa kimukwakie. E' kieta wes s'wökirpa ké kanablök e' tso' kitule yëkkuö tsá kit Pablo tö Timoteo a e' ki.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Ye' dör Cristo Jesús ttekölpa tsá, e'pa eköl. Skököl dör S'tsatkökowak ena Cristo Jesús mik se' erblöke, e'pa ye' ka' kanè e' wà uk. ² A Timoteo, ye' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Be' dör wes ye' alà chök es tté mik se' erblöke e' wa. Skököl dör S'yé ena Sköképa Cristo Jesús, as e'pa er buaë

chö be' a ena be' saü er siarè wa nies sene bèrè mù be' a.

Se' wöbla'ukwakpa kache tté wa, esepa wöklö'ú

³ Mik ye' minea Macedonia, eta ye' kköyè' be' a: "Be' e' tsuat Éfeso pè' welepa tso' ee e'pa a ichö tö kë s'wöbla'war kache tté wa." ⁴ Ie'pa kawö chöke taié se' ditséwö bak ká iaiäe e' tté pakè wa. Tté e' kë erta'wa, e' dör tté èse. Ichö ie'pa a tö kë yi wöbla'waria kache tté ese wa. Tté ese ki sulu s'ñi chö. Tté ese tö, i weke Skököl tö se' erblé ie' mik e' wa, ese wöklö'weke.

⁵ Ye' ki ikiane tö s'yamipa ñi dalëritsö er maneneë wa, erbikè bua' wa. Mik ie'pa ñi dalëritsö es, eta e' wa iwënewa tö moki ie'pa erblöke Jesús mik. E' kuëki ye' tö be' ké s'wöbla'ukwakpa kache tté wa esepa wöklö'uk, kë kar s'wöbla'uk. ⁶ Ie'pa welepa tö tté moki méat ta ittémirak biraraë. ⁷ Ie'pa erkiöke s'wöbla'uk tté dalöiëno wa. Eré ipakekerakitö wes ichöpa éna iwà anerak buaë es, eré iwákpa kë éna iwà ane.

⁸ Se' wa ijcher tö tté dalöiëno e' dör buaë, eré se' kawöta iwà jchenukwa tö i kuëki imeneat. ⁹ Se' wa ijcher tö tté dalöiëno, e' kë meneat s'ser yësyësë esepa shuloie. E' skéie imeat wépa kë senak yësyësë, wépa tö tté dalösewëkewa, wépa dör pè' sulusi, wépa e' wamblö sulu, wépa kë tö Skököl ena ie' siwé dalöie, wépa tö imi ö iyé ttèwa, wépa dör s'ttökwakpa, ¹⁰ wépa trër, wépa serke wépa ta alakölpa skéie, wépa tö s'ditsö ekibleke watuë, wépa dör kachökwakpa, wépa tö s'kkateke kache wa, nies wépa tö i skà kë dör tté yësyësë sini'kuë ese wambleke, esepa kos shuloie tté dalöiëno meneat. ¹¹ Es tté buaë ichökle e' tö se' a ikkacheke. Tté e' pakè kané me'at Skököl kikauleka taié, e' tö ye' ulà a.

Pablo tö wëstela ché Cristo a

¹² Sköképa Cristo Jesús tö ye' er diché ieke. Ie' isuéwa tö ye' ttö mokië, e' kuëki ye' me'kaitö kanablök ie' a. E'

kuëki wëstela chëyö ie' a taië. ¹³ Ye' bak ie' chök suluë. Ñies ye' bak ie' ttökatapa chök suluë, we'ikök siarë. Erë Skëköl tö ye' suë er siarë wa, kam ye' erblö ie' mik e' kuëki. Ì wamblë' ye' tö ie' ta, e' wà kē ane ye' éna tö e' dör suluë, e' kuëki ie' tö ye' suë er siarë wa. ¹⁴ Es Skëképa Jesús er buaë ché ye' a taië shütë as ye' erblö ie' mik, ñies as ye' tö s'malepa dalëritsö buaë Cristo Jesús ttö wa.

¹⁵ Cristo Jesús dë'bitu ká i' a pë' sulusipa tsatkök. Ttè e' dör yësyësë je', sulitane ké iklö'uk. Ye' bak e' wamblök suluë sulitane tsata. ¹⁶ Erë Skëköl tö ye' suë er siarë wa, ie' tö ye' tsatkëe sulitane a ikkachoie tö kos Jesucristo tö se' dalë'ttseke enaë er bua' wa. Ie' tö iwé es as sulitane erblö Jesús mik wës ye' es ta sene michoë dö ie'pa ulà a. ¹⁷ Skëköl dör s'blú yöbië, kē duöta'wa, kē wërta'wa, e' dör eköl ëme. ¡As sulitane tö ie' dalöiö taië, ie' kiköka taië kekraë!

¹⁸ A Timoteo, be' dör wës ye' alà es, ye' tö be' ké iwakanéuk wës Skëköl tteköl tö iyë'bak be' a es. Be' e' tköwa darërë wës ñippökwa bua' bua' ñippö es. ¹⁹ Be' erblö michoë Jesús mik. Be' erbikö buaë e' wà iütó. Welepa kē wa ierbikö buaë e' wà iütëne, e' kuëki ie'pa erblöke Jesús mik e' olo'yé ie'pa tö. ²⁰ Esepa tso' böi kië Himeneo ena Alejandro. Ie'pa méttsa ye' tö Satanás ulà a as iwötkirdak tö Skëköl kē yërta' suluë.

2

Skëköl a ikiösö sulitane ki

¹ A Timoteo, ttè i' cheke ye' tö be' a e' dör ttè bua'ie: Jesús mik erblökwa kawa'wa Skëköl a ikiök sulitane ki kekraë. Ichö ie'pa a tö ie' a ikiö tö ie' tö sulitane kimë, ñies wëstela chö ie' a sulitane ki. ² Ie' a ikiö wépa tso' se' blúpaie se' wökirpaie esepa kos ki as ie'pa s'wëttsü buaë. Ie'pa tö iwé es, e' ta se' serdaë bërë buaë Skëköl dalöiök ë, kē ñi chöta' suluë. ³ E' dör buaë, ñies iwër buaë Skëköl dör S'tsatkökwa e' wa. ⁴ Ie' ki ikiane tö sulitane tsatkër.

Ñies ie' ki ikiane tö sulitane éna ttè mokië e' wà ar. ⁵ Ttè e' dör i' es: Skëköl dör eköl ëme.

Ñies wëm tso' eköl ëme, e' tso' se' ttè chök Skëköl a, e' dör Cristo Jesús.

⁶ Ie' wák e' me'ttsabak ttëwa sulitane nu' skëie.

E' bak mik Skëköl tö ikëwö me'wa eta, as sulitane wa ijcher tö moki ie' éna se' tsatkak.

⁷ Ttè e' wà pakök Skëköl tö ye' klö'bak Jesús ttekölpa tsá e'pa ekölie. Ie' tö ye' patkë' pë' kē dör judiowak esepa wöbla'uk ttè moki mik se' erblöke e' wa. Ì ché ye' tö e' dör mokië, e' kē dör kache.

⁸ Bitökicha a ñi dapa'uke ká wa'ñe, eta ye' ki ikiane tö wëpa ttö Skëköl ta er batse'r wa, kē ulune yi ki, kē ñi chöta'. ⁹ Ñies ye' ki ikiane tö alakölpa e' paiö buaë, kē dör ichka kkachök. Alakölpa kē kàne iyi tulökka taië itsa ki. Ñies ie'pa kē kàne e' kitkökka taië iyi wöñarke dalölöë oroie lie ese wa. Datsi' tuë darërë ese kē iër e' ttsoka taië. ¹⁰ E' skëie ie'pa ké e' kitkökka i buaë wekerakitö ese wa wës alakölpa e' chö tö ie' tkëulewa darërë Skëköl ttè a esepa ké senuk es. ¹¹ Ie'pa kawöta s'wöblarke e' kittsök bërë dalöie wa. ¹²⁻¹⁴ Skëköl tö Adán yö' kewe, e' ukuöki ta Eva yö'itö. Ñies Adán kē kitëne, Eva kitëne, es ie' tö Skëköl ttè dalöse'wa. E' kuëki mik a ñi dapa'uke Skëköl dalöiök, eta ye' ki ikiane tö alakölpa tular bërë. Ye' kē tö kawö mè ie'pa a s'wöbla'uk. Ñies ye' kē tö kawö mè ie'pa a e' alökka wëpa ki. ¹⁵ Erë alakölpa tö ila'r kaneweke buaë ena ierblöke Jesús mik ena s'dalëritseke ena iserke batse'r ena ierbiköke buaë yësyësë e' kos a itkërie, e' ta itsatkërdarak.

3

Skëképa Jesús ichapa erule e'pa wökirpa

¹ Ttè i' dör yësyësë: Yi éna kanëblak Skëképa Jesús ichapa erule e'pa wökirie, e' ta ese éna kanë buaë wak. ² E' kuëki esepa ké senuk yësyësë, kē

ki ì sulu kuëpa yi tō ikkatoie. Esepa ké alaköl tsukwā eköl ě, e' dalöiök tajë, kë kàne trë nuk. Esepa ké e' kkö'nuk buaë, kabikeitsök buaë, ñies senuk yësyësë as idalöier. Esepa ké s'yamipa datse bánet, eseпа kiökwa buaë iu a. Esepa a buaë s'wöblar Skëköl ttë wa. ³ Esepa kë kàne e' ttökka blo' wa. Esepa kë dör kësik tsiriwëta', e' skéie ie' er buaë chō sulitane a ta iserke bërë. Esepa kë er me'rie inuköl ki. ⁴ Esepa dör iu wökir buaë. Ñies eseпа ala'r wöblane buaë ie' ttö dalöiök, ñies sulitane dalöiök. ⁵ Esepa kë dör iwák u wökir buaë, e' ta ¿wes idömi Skëköl ichapa erule e'pa wökirie buaë? ⁶ Wëpa míwā erpa Skëköl ttë a, eseпа kë menukka s'wökirpaie dö' ie' ttsöka tajë ta iwömerttsa weinuk wes bé es. ⁷ Ñies e' wakpa ké senuk yësyësë as wëpa kë dör Skëkëpa Jesús ichapa eseпа tō idalöiö. Kë dör es, e' ta ie'pa tō iwayuëmi ta ijaërkami ta iarmine wes bé ki ikiane es.

Skëkëpa Jesús icha wökirpa e'pa kimukwakpa

⁸ Es ñies Skëkëpa Jesús ichapa erule wökirpa e'pa kimukwakpa ké senuk yësyësë as idalöier. Esepa ké ttök moki. Esepa kë kàne e' ttökka blo' wa. Esepa kë kàne inuköl klö'uk kache wa. ⁹ Esepa ké e' tkökwa darëre ttë mik se' erblöke kkayëne se' a, e' a erbikë maneneë wa. ¹⁰ Wëpa merkeka iwökirpa kimukwakpaie, eseпа kawöta suë kewe tō is iserdak. Kë iki ì nuí ta', e' ta imerkami kimukwakpaie. ¹¹ Esepa alakölpā ñies ké senuk buaë as idalöier. E'pa kë kàne biyöblök, kë kàne e' ttökka blo' wa. E'pa ké ì kos uk yësyësë. ¹² Wëpa kaneblak kimukwakpaie, eseпа ké alaköl tsukwā eköl ěme, e' dalöiök tajë, kë kàne trë nuk. Esepa wöblane buaë ila'r wëttsuk ñies ie' dör iwák u wökir buaë. ¹³ Kimukwakpa tō iwakanewëke buaë, e' ta ie'pa dalöierdaë, ñies Cristo Jesús ttë mik se' erblöke, e' pakeraëitö kë jaëne.

Jesucristo siwë kkayë' Skëköl tō se' a

¹⁴ Ye' mú mi' bet be' weblök. Ye' tso' yëkkuö i' shtök be' a ¹⁵ dö' ye' wöklör etā be' wā ijcher tō wes se' dör Skëköl yamipaie eseпа kawöta senuk. Se' dör Skëköl chök e' ichapa, e'pa dör wes u chkí bua'ie es ttë mokië e' tsatkoie iwöklö'woie. ¹⁶ Jesucristo siwë e' kkayë' Skëköl tō se' a, ttë e' dör mokië buaë shütëë. Ttë e' dör i' es:

Jesucristo yöne s'ditsöie.

Ie' dör yësyësë e' kkayë' Skëköl Wiköl tō.

Ie' su' Skëköl biyöchökwakpa tō.

Ie' ttë buaë e' pakane ká wa'ñe wakpa a.

Ie' mik pë' erblöke ká wa'ñe.

Ie' kinewā buaë ká jaí a olo ta' tajë eë.

4

S'wöbla'ukwakpa kache ttë wa

¹ Skëköl Wiköl tō ichë yësyësë tō mik ká i' erkewatke, etā tajë pë' tō ierblö Jesús mik e' waterattsā. E' skéie ttë datse wimblupa tō s'kitö'wëke eseпа wā ena aknamapa wā ese klö'wëkerakitö. ² Pë' e' ö sulu kachö tajë erbikë burinewatke eseпа iuterakitö. ³ Pë' ñe'sepa kë tō s'kë senukwa. Ñies ie'pa tō ichëke tō chké wësele kë katar, kë ñar. Erë chké kos me'atbak Skëköl tō se' a katanoie ñanoie. E' kuëki se' dör Jesús mik erblökwakpa wā ttë mokië e' jcher, e'pa wā kawö ta' chké ulitane katök ñuk wëstela chekesö ie' a e' wa. ⁴⁻⁵ Ì kos yö' ie' tō e' dör buaë, kë se' kàne iwatöktsa. Chké kos batse'ormi ie' ttë wa ena ie' a ikië wa. E' kuëki ie' a wëstela chësö iki, e' ta inëmisö.

Jesucristo kanë méso buaë

⁶ Ttë ekkë wa be' tō se' yamipa wöbla'wë, e' ta be' döraë Cristo Jesús kanë méso buaë ese. Ñies iwënewā tō be' er diché iërke buaë ttë moki mik se' erblöke e' kos wa. Ttë e' wā iutë'bitu be' tō buaë dö ikkë.

⁷ Erë kapakë ëse, kë wā ta', kë tō Skëköl dalöie, ese kos kë iutar. E' skéie be' e' paulaú kekraë senuk wes Skëköl ki ikiane es. ⁸ Se' e' diché iöke e' pa kë'woie e' dör bërëbërë buaë se'

a ká i' kǐ ě. Erë sene wēs Skëköl kǐ ikiane es, e' tō sene buaē shütēē e' meraē se' a ká i' kǐ ñies aishkuō ta. ⁹Ttē e' dör yēsýēsē, sulitane ké iklō'uk. ¹⁰Se' erblétke Skëköl chök e' mik, e' kuekǐ se' dobchöke darerē kanëblök ie' a. Ie' dör sulitane tsatkökwa, erë bua'iewa ie' dör wépa erblé ie' mik esepa tsatkökwa.

¹¹Ttē ekkē wa s'yamipa wöbla'ú ta ikō iwà iütök. ¹²Kē be' e' muktsa watē be' dör duladula e' kuekǐ. E' skéie be' ttō wa, be' ser wa, be' s'dalëritsē wa, be' erblō wa ena be' ser batse'r wa ikkachō s'malepa erblöke Jesús mik esepa a tō wēs se' ké senuk. ¹³Kam ye' dō e' yökǐ be' e' chō Skëköl yëkkuō aritsök s'yamipa a mik a' ñi dapa'uke etā. Ie'pa wöbla'ú iwa, ie'pa pattō iwa. ¹⁴Mik Skëkēpa Jesús icha e' wökirpa ulà me'kabak be' kǐ, etā Skëköl ttekölpa tō iyē' be' a tō ì me' Wiköl Batse'r tō be' a kanëbloie Skëköl a, e' wakaneú ie' a buaē, kē iwe'ikar. ¹⁵Be' e' chō ttē ekkē kōs e' wakanéuk as sulitane tō isaù tō be' kǐ yörke buaē Cristo ttē wa. ¹⁶Wēs be' ser ena wēs s'wöbla'wëbö e' kkō'nú. Be' tō iwé es kekraē, e' ta be' ena wépa tō be' ttōke e' ttsé, e'pa kōs tsatkërdaē.

5

Wēs be' ké senuk Jesús mik erblökwa pa ta

¹Wépa kékëpatke esepa kē uñar kësik wa, e' skéie ie'pa pattō er bua' wa wēs s'yéwō es. Duladulapa pattō wēs s'ëlpa es. ²Es ñies alakölpa kékëpatke, e' pattō wēs s'mì es. Ñies busipa pattō wēs s'kutapa es er yēsýēsē wa.

³Alakölpa schō siarëla, kē wa yi ta' e' kkō'nuk, esepa dalöiō, esepa kkō'nú.

⁴Erë schōpa wa ala'r ta' ö uyökpa ta' ö wǐ'chkepa ta' esepa ala'r ö isibayökpa kawōta e' wöbla'uk iwíkëla ö imì atē siarë e' kkō'nuk imipa tō ie'pa kkōna' e' skéie. E' wër buaē Skëköl wa. ⁵Alakölpa schō kē wa yi ta' e' kkō'nuk, serke ekörä, morke Skëköl ě mik, ttōke ie' ta' ñiē nañeē, esepa kawōta kímè. ⁶Erë alakölpa schōpa

e' mettsa ì sulu wamblök e' ttsé'woie buaē esepa tso' ttsé'ka, erë Skëköl a ie'pa dör wēs s'duulewa es. Esepa kē kawō ta' kímè. ⁷Ttē e' wà iütök s'yamipa kō as kē yi tō ì sulu kù ie'pa kǐ ikkatoie. ⁸Es yi kē tō iyamipa kkō'nè, kē tō iyamipa ekka kkō'nè bua'iewa, ese tō ttē mik se' erblöke e' watéttsa. Ie' dör suluë tkōka pē' kē erblōta' Jesús mik esepa tsata.

⁹Alakölpa schō kǐ duas de dabom teryök (60) ö kǐ ta, senewabak wëm eköl ě ta, esepa ě kiè shtō kímè. ¹⁰E' kǐie ta' ijcher sulitane wa tō ie'pa s'kimeke buaē, ie'pa ala'r talaq' buaē, ie'pa tō ipakökwa pa datse bánet esepa ki'wa buaē, kē ie'pa tkine kanë ěse uk s'batse'r malepa kimoie, ñies s'weirke esepa kimeke ie'pa tō, ie'pa e' muke íyi buaē kōs ese uk e' wawëke ie'pa tō. Alakölpa schō esepa kiè shtök se' kawōta yëkkuō kǐ ikimoie.

¹¹⁻¹²Erë alakölpa schō kam kǐ duas dō dabom teryök (60) esepa kiè kē shtar yëkkuō kǐ, esepa kē kawōta kímè. Ie'pa tō ichëmi Cristo a tō kē sa' serpawane, erë ie'pa erkiöwëne wépa tō, e' ta' ie'pa serdawane. Es ie'pa ttē me' kuaē, e' kē dalöiëne ie'pa wa, e' ta' e' nuí atē ie'pa kǐ. E' kuekǐ esepa kiè kē shtar yëkkuō kǐ as kē itkō ie'pa ta' es. ¹³Ñies a' tō alakölpa schō esepa kímè etā ie'pa bikërdaka taië, michöë upakök u èt u èt biyöblök suluë, e' tiü mir mir s'yamipa tsiriuk, ttē kē yër ta' ese cherami shabatshabat. ¹⁴E' kuekǐ alakölpa schō ià busipa, esepa a ye' tō ichè tō a' senúwane, a' ala'r kōkane, a' wákpa u kanëú. Ie'pa tō iwé es etā pē' kē wöbatsö Jesús ttē wa e'pa kē tō se' chepa suluë. ¹⁵Alakölpa schō wélepa anemibakne Cristo ttē yökǐ tso'ne Satanás ttō iütök, e' kuekǐ ye' tō ichè es.

¹⁶Alaköl isie dör Jesús mik erblökwa, e' yamipa alè dör alakölpa schō, etā ie' ké ie'pa kkō'nuk as kanë e' kē arka Skëkēpa icha malepa kǐ. Es imalepa tō alakölpa schō kē wa yi ta' e' kkō'nuk, esepa kkō'nemi.

¹⁷Skëkēpa Jesús icha erule erule e'pa wökirpa tō se' wëttsëke buaē,

ešepa kawōta dalōiè tajë patuè buaë. Ie'pa wēpa e' ché s'pattök s'wōbla'uk Skëköl ttè wa, ešepa kawōta pasuè bua'iewa. ¹⁸ Skëköl yëkkuö tö ichè: “Baka wē'ñe tso' kanebloie trigo wōttsoie, e' kē kawō ta' kkō payuèwa itso' kaneblök e' dalewa as ie' tö trigowö katö.” Ñies ichèitö: “Kaneblökwakpa kawōta patuè.” E' kueki s'wōkirpa pasauk buaë se' kawōta.

¹⁹ Yile debitu s'wōkirpa eköl kkatök, ese kē iutar. Erë mik idebiturak bōl mañal ikkatök ta' iché tö ie'pa tö isuè, eta ttè e' wà chakö tö iyëne ö kē iyëne.

²⁰ S'wōkirpa tö ì sulu wamblekeia, kē éna ilo'yak, ešepa wōuñú s'yamipa ulitane wörki as imalepa suarka ta' ie'pa kē tö iyi sulu wamblö.

²¹ Ye' tö be' a icheke Skëköl wörki ñies Jesucristo wörki ñies Skëköl biyöchökwakpa shukitule e'pa wörki tö ttè ekkëpa wà iutö ñikkë s'wōkirpa ulitane ta'. Ie'pa saú ñikkë. ²² Kē yi marka betbet s'wōkirie. Mik be' tö imekeka, eta iwà bikeitsöwa buaë kewe. Wëm tö ì sulu wamblé, ese mékabö s'wōkirie e' ta' ie'pa tö ichèmi tö be' tso' ie' pabakök. Ñies be' sueraë suluè ie'pa tö. Be' e' kkö'nú batse'r ì sulu kos e' yöki.

²³ Be' shü dalër ñië, e' kueki kē be' kàne di' è yök. Mikle ta' vino yö elkela kapöliie.

²⁴ Ì sulu wambleke welepa tö ese jcherwa sulitane wa bet, kam ishulir e' yöki. Erë ì sulu skà tso' ese kē jcherwa yi wa dö aishkuö ta' mik ishuline eta. ²⁵ Es ñies ì buaë wekesö ese wërwa bet. Erë kē iwëne bet, e' ta' iwërdaë aishkuö ta', kē iblënik. E' kueki kē yi marka betbet s'wōkirie kam iwà bikeitswa buaë e' yöki.

6

¹ Wēpa tso' klöulewa kanè mésoie, ešepa a ichö tö ie'pa kawōta iwōkirpa dalōiök er bua' wa as iwōkirpa kē tö Skëköl chö suluè, ñies as ie'pa kē tö ttè buaë wa se' tö s'wōbla'weke, e' chö suluè. ² Ie'pa wōkirpa dör Jesús mik erblökwakpa, e' ta' ie'pa

kē kàne idalöseukwa, ie'pa de ñi yamiie Jesús ttè wa e' kueki. E' skéie ie'pa kē kaneblök bua'iewa. E' wà dör tö iwōkirpa dör ñies Jesús mik erblökwakpa. Ie'pa dör ñi yamipa ñi dalër tajë. Ttè ekkë wa s'wōbla'ú, ichö sulitane a tö iutö.

Se' er me'rie inuköl ki, e' dör suluè

³ Ttè buaë wa se' wōbla' Skëkëpa Jesucristo tö, e' tö se' a ikkacheke tö wes seneke yësyësë Skëköl a. Ttè e' wa se' tö s'wōbla'weke. Yile tso' s'wōbla'uk ttè kua'ki wa, kē dör wes ttè wa se' tö s'wōbla'weke es, ⁴ e' ta' ie' e' ttsöka tajë, erë ie' kē wa ì jcher yës. Ttè kē wà ta', ese è tso' ie'pa er a, e' kabewekerakitö ñië se' tsiriwoie. Wēpa tö ie'pa ttè iuteke, ešepa ukyërke s'malepa ta', ñi blabatsökelor, ñi chöke suluè ena ñi bikeitsöke suluè. ⁵ Kekraë ñi tsiriukerak ttè kueki. S'wōbla'ukwakpa ttè kua'ki wa, ešepa er me'rie ì sulu è ki. Ttè moki ese kē ku'ia' ie'pa wa. Ie'pa tö ttè kua'ki pakeke e' blu'woie ème. ⁶⁻⁷ Erë ye' tö a' a ichè tö mik se' kune, eta se' kē wa ì dë'ka. Ñies mik se' blënewa, eta kē se' wa ì mine yës. E' kueki se' serke yësyësë wes Skëköl ki ikiane es ena se' ttsë'r buaë, ì tso' se' wa e' è wa, e' ta' e' dör buaë shute se' a inuköl tajë tsata. ⁸ E' kueki se' wa chkè ta' datsi' ta', e' ta' se' kē ttsë'nuk buaë, e' dör wë' se' a. ⁹ E' skéie wēpa e' blu'wakka tajë, ešepa erkirke ì sulu wamblök ta' ianemine ì sulu ulà a wes dúla klörwa shö a es. Ie'pa klöulewa sene sulu a, erë ese tö ie'pa sulu'weke, erë ie'pa tö iwawekeia, bata ekkë ta' ie'pa yilitewa idikia weinuk. ¹⁰ Inuköl dalër s'éna e' dör ì sulu tsakië e' wì. Welepa tö inuköl kkecheke tajë, e' ukuömik ttè mik se' erblöke e' olo'yérakitö ta' iweirke eriarke siarë.

Pablo tö Timoteo bata patté

¹¹ Erë be' dör Skëköl kanè méso buaë. Be' e' sköttsa ì sulu kos ekkë yöki. E' skéie be' e' chö senuk yësyësë wes Skëköl ki ikiane es. Be' erblö Jesús mik kekraë. S'malepa dalëritsö. Be' weirke kos e' dalë'ttsö er bua'

wa. S'malepa saú er bua' wa. ¹² Be' erblöke Jesús tté buaë e' mik, e' kuëki be' e' tkówa darërë ñippök ì sulu datse be' kî e' ta. Mik be' erblë' Jesús mik kuaë, eta e' yë'ka be' tö pë' tso' taië e' kukua. E' kéwö ska' ta Skëköl tö be' klö'bak senuk michoë ie' ta, ttè e' mik be' e' klö'ú darërëë kekraë, kë arwa as iwà dö be' ulà a. ¹³ Skëköl dör sene mukwak e' wörki, ñies Cristo Jesús e' tsatkë' ttè mokî wa Poncio Pilato ska', e' wörki ye' tö be' a ichè tö ¹⁴ ì uk ye' tö be' ké e' wà iutö yësyës as kë yi tö ì sulu kù be' kî be' kkatoie dö mik Skëkëpa Jesucristo datskene olo ta' taië eta. ¹⁵ Mik ikéwö de, eta Skëköl tö Jesucristo patkerane kkachè sultane a.

Skëköl kîkarkeka taië,
e' eköl ë dör íyi ulitane tsata.

Ie' dör blu'pa kos e'pa Blú
ena skëkölpa kos e'pa Këköl.

¹⁶ ¡Ie' eköl ë kë duöta'wa!

Ie' serke ie' olo ta' taië e' shua,
kë yi döpawa e' ska'.

Kë yi wa ie' suule iwöbla wa,
ñies kë yi a ie' sunukwa.

¡Ie' ë kawöta kîkëka kekraë!

¡Ie' ë diché ta' taië kekraë! ¡Es e' idir!

¹⁷ A Timoteo, inuköl blúpa a ichö tö ie'pa kë kàne e' ttsökkä taië. Inuköl erta'wa, chöta'wa e' kuëki ichö ie'pa a tö ie'pa kë kàne e' maukka inuköl mik. E' skéie ie'pa a ichö tö a' e' maúka Skëköl ë mik. Ie' tö se' a íyi buaë meke taië senoie, se' ttsë'woie buaë. ¹⁸ Ichö ie'pa a tö ì buaë ú taië s'kimoie. A' kë kàne kkë'blök. S'kimú a' inuköl wa er bua' wa. ¹⁹ Ie'pa tö iwé es, e' ta iské merane buaë Skëköl tö ie'pa a aishkuö ta. Es sene chökle e' döraë ie'pa ulà a.

Pablo e' chéat

²⁰ A Timoteo, Skëköl tté buaë mène be' ulà a, e' wakaneú er mokî wa. Kapakë kë wà ta', kë dör Skëköl dalöioie, ese kos yöki be' e' sköttsa. Ie'pa wákpa tö iché tö e' dör ttè mokîë. Ie' chörak tö ie'pa wa íyi jcher taië, erë e' dör kache. ²¹ Se' welepa tö iché tö ttè ese sini'kuérakitö ta ttè mik se'

erblöke e' olo'yérakitö. E' kuëki be' e' sköttsa bánet ttè ese kos yöki.

As Skëköl er buaë chö a' ulitane a.

Yëkkuö skà kit Pablo tó Timoteo a, i' ta ide böt 2 Timoteo

Pablo bak wötëulewà Roma s'wöto wé a, e' yënettsà duas dabom teryök ena teryök kí böt Jesús kune'bak e' ukuöki (60-62 DC) e' ulatök. E' ukuöki ta ie' skà minea Jesús tté buaë pakök i' ta ide tkëtökicha. E' kèwö ska' ie' tó yëkkuö tsá kit Timoteo a ena Tito a. E' ukuöki ta wëm kiè Nero e' yöne Roma blúie eta Pablo skà wötënewane s'wöto wé a. Mik ie' tso' wötëule e' dalewa ie' tó yëkkuö i' kit Timoteo a. I' ètökicha Pablo wötënewa kuà'ki. Kewe ie' bak wötëule iwák u a. I' ètökicha ie' wötënewa ká suluë ena sesëë ese a. Nies ie' monewà tabechka kicha wa. Ie' wà ijcher tó e' dör ie' kanè bata, e' kueki yëkkuö i' kit ie' tó Timoteo a. I' es ie' tó ikit. Et: Pablo ittse' tó ie' atë ekörla e' kueki ie' siánewa. Wëpa kiè Figelo ena Hermógenes dör ie' wapiëpa e'pa tó ie' méat. Nies wëm kiè Demas e' ena imalepa skà tó ie' méat. E' kueki ie' ki ikiane tó Timoteo bitu bet ie' kimuk.

Böt: Jesús mik erblökwakpa we'ikeke siarë Roma blú ñe' tó, e' ki Pablo tkirke tajë. E' kueki ie' tó Timoteo patté tajë tó ie' kawöta e' tkökwa darërë Jesús tté a. Nies ie' tó Timoteo a ichè tó ie' kawöta Jesús tté buaë e' kí wa s'wöbla'uk. E' kíeta ie' tó Timoteo a ichè tó ie' kawöta e' chöktke weinuk Jesús tté buaë kueki.

Yëkkuö i' tó se' a ikkachè tó wës se' kawöta senuk Jesús a. Nies se' a ichèitö tó se' kawöta e' chök weinuk Jesús mik erblè kueki. Welepa tó ibikeitsè tó i' dör yëkkuö bata kit Pablo tó e'.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Skëköl wák er wa ye' dör Cristo Jesús ttekölpa tsá, e'pa eköl. Ie' kablé sene michoë muk wëpa batsulewà Cristo Jesús mik esepa a, e' tté pakök ye' patkë'itö. ² A Timoteo, ye' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Be' dalër

tajë ye' éna wës ye' wák alà es. Skëköl dör S'yé ena Skëkëpa Cristo Jesús, as e'pa er buaë chö be' a ena be' saù er siarë wa ñies sene bèrë mù be' a.

Pablo wëstela ché Skëköl a Timoteo dalërmik

³ Skëköl dalöieke ye' tó erbikè maneneë wa wës ye' yëpa bak ká iaiäë idalöiök es. Këkraë mik ye' ttöke ie' ta ñië nañeë, eta ye' er arke be' ska' ta wëstela chekeyö be' dalërmik. ⁴ Mik ye' minea, eta be' ii' siarë. Mik e' anewà ye' éna, eta ttsësua ye' mú be' suène as ye' ttsë'rne buaë. ⁵ Nies ye' éna iane tó be' erblöke Jesús mik er moki wa. Ye' wà ijcher buaë tó be' erblöke Skëköl mik wës be' wì'kela Loida ena be' mì Eunice e'pa erblè' imik kewe be' yöki es.

Kè be' jaënuK Jesús tté buaë pakök

⁶ E' kueki i' me' Skëköl tó be' a kanebloie ie' a mik ye' ulà me'ka be' ki eta, e' kë olo'yar, e' kí wakaneú bua'iewa. ⁷ Skëköl kë wà se' a iWiköl mène as se' suar. E' skéie iWiköl tó se' a diché mé senoie yësyësë ie' a, ñi dalëritsoie, ñies erbikoie buaë yësyësë. E' kueki be' kaneblo Skëköl a kë suarta'. ⁸ Kè be' jaënuK Skëkëpa Jesús tté buaë pakök. Nies ye' tso' wötëule Jesús tté pakè kueki, e' kë ki be' jaënuK. E' skéie ye' tó be' a ichè tó be' e' chö se' weirke Jesús tté kueki e' dalë'ttsök ye' ta Skëköl diché wa.

⁹ Skëköl wák tó se' tsatkë'ttsa ñies ie' tó se' klö' senuk batse'r ie' a. E' kë dör tó se' tó i' buaë wé ie' a e' skéie.

E' dör tó ie' wák tó ibikeitsé es ta iwawéitö,

ie' er buaë ché se' a, e' kueki.

Kam ká i' yör e' yöki ie' tó ibikeits tó ie' er buaë chöraë se' a Cristo Jesús batamik.

¹⁰ Cristo Jesús dör S'tsatkökwa e' dë'rö ká i' a

se' a ikkachök tó Skëköl er buaë ché se' a.

Ie' kötëwà shkenekane, e' wa ie' tó iwà kkaché

tó ie' e' aléka duëwà ki.

Ie' tté buaë e' tó se' a ikkacheke

tö se' kë duõpawā da'a,
e' skéie sene michoë döraë se' ulā a
ie' tté buaë e' batamik.

¹¹ Ttè buaë e' wā pakök ena
s'wöbla'uk iwa Skëköl tö ye' klöo' Jesús
ttekölpa tsá e'pa ekölie. ¹² E' kueki erë
ye' weirke, erë ye' kë jaëne e' ki. Yi
mik ye' erblöke, e' mik ye' bätse buaë,
e' dör Jesús. Ye' wā ijcher buaë tö
kanè me' Skëköl tö ye' a e' kkö'neraë ie'
wák tö dö mik Skëkëpa Jesús datskene
eta. E' kueki ye' kë jaëne weinuk ie'
dalërmik.

¹³ Ttè yësyësë wa ye' tö be' wöbla' e'
wā iütö. Be' e' tköwā darërëë erblök
Jesús ë mik. Nies s'malepa dalëritsö
Cristo Jesús batamik. ¹⁴ Ttè mokië
mène be' a, e' wā kkö'nú buaë Wiköl
Batse'r tso' se' a e' wa as kë yi tö
imane'ùttsa.

¹⁵ Be' wā ijcher buaë tö s'yamipa
serke Asia, e'pa seraä iekké tā ye'
watë'ttsa, e'pa böi kië Figelo ena
Hermógenes. ¹⁶ Erë Onesíforo kë jaëne
ye' tso' wötëule e' ki. Këkraë ie' tso' ye'
er pablök. As Skëkëpa Jesús tö ie' ena
iyamipa saü er siarë wa. ¹⁷ Mik ie' de
ie' Roma, eta ie' tö ye' yulé poë tā ye'
wakuéitö. ¹⁸ Skëkëpa Jesús datskene,
mik e' kéwö de eta as ie' tö Onesíforo
saü er siarë wa. Be' wā ijcher buaë tö
wekkë ie' tö se' kime' Éfeso.

2

Be' weirke Jesús tté kueki e' dalë'ttsö

¹ A Timoteo, be' dör ye' aläie, Skëköl
er buaë chö se' a Cristo Jesús batamik,
e' mik be' e' diché iö. ² Wëpa ttö mokië
dirmi buaë s'wöbla'uk esepa yulö tā
ì yë'yö s'yamipa taië e' kukua, ttsë'
be' tö ese wa ie'pa wöbla'ú as ie'pa tö
s'malepa wöbla'ú iwa.

³ Se' weirke Cristo Jesús tté kueki,
ese dalë'ttsö darërëë wës ñippökwak
buaë tö iweirke kos e' dalë'ttseke es.
⁴ Mik ñippökwakpa tso' ikanè a, eta
ie'pa kë ku' e' tiük ì kua'ki a as iwër
buaë iwökir wa. ⁵ Es nies wëpa inuke
esepa kawötā ittë iütök buaë. Kë iwa
iütëne, e' tā kë e' alöpakā. ⁶ Wëpa
kaneblöke darërë iyi kuatök, esepa
ulā a iyiwö tsá döraë këwe. ⁷ Ì cheke

ye' tö be' a tté i' wa, e' wā bikeitsö
buaë tā Skëkëpa Jesús tö be' kimeräë
as be' éna iwā kos ar buaë.

⁸ Be' tö Jesucristo bikeitsö me'rie.
Ie' dör se' blú bak ká iaiäë kië David
e' aleri. Cristo kötëwā shkenekane,
e' tté buaë pakeke ye' tö. ⁹ Ttè buaë
e' kueki ye' weirke siarë. Ye' tso'
wötëulewā moulewā s'wöto wé a wës
pë' sulusipa es. Erë Skëköl tté e' kë
ku' wötëulewā. ¹⁰ E' kueki ye' tö ì
kos dalë'ttseke wëpa shukitbak Skëköl
tö esepa kimoie as ie'pa tsatkër ena
olo yöbië dö ie'pa ulā a Cristo Jesús
batamik.

¹¹ Ttè i' dör yësyësë:

Se' bätsewā Cristo kötëwā, e' tā ñita,
e' tā se' ser michoë ie' tā ñita.

¹² Se' weirke Cristo dalërmik, e'
dalë'ttsésö,
e' tā nies se' döraë s'wökirpaie ie' tā
ñita.

Se' tö iché s'malepa a tö se' kë dör
Cristo icha,
e' tā nies ie' tö icheraë aishkuö tā tö se'
kë dör ie' icha.

¹³ Ie' wák kë a e' watënuq,
e' kueki erë se' tö ie' watëmittsa,
erë ie' kë tö se' watepattsa.

*Be' kaneblö as be' wër buaë Skëköl
wa*

¹⁴ Be' tö tté ekkëpa chö ie'pa a as
ie'pa er arne iska' këkraë. Ie'pa pattö
Skëköl wörki tö a' kë kane ñi wötkök
ñië tté èse ki. E' kë dör ìie bua'. E' tö
wëpa tso' ittsök esepa sulu'wëkewā.

¹⁵ Be' e' chö kaneblök Skëköl a buaë
as ie' wa be' wër buaë. S'wöbla'ú
yësyësë tté mokië e' wa, kë shiliwar
shilitshilit as be' kë jaërka be' kanè
ki. ¹⁶ Kapakè kë dör Skëköl dalöioie,
kë wā tā', tté ese kos yöki be' e'
sköttsa. Ttè ese tö se' wëttsëmi ì sulu
ë a, kë tö Skëköl tté iütëia. ¹⁷ Ttè
ese tö s'sulu'wëwami wës smewö tö
s'katë es. Wëpa böi kië Himeneo ena
Fileto e'pa s'wöbla'weke kache tté wa.

¹⁸ Ie'pa tö tté moki watëttsa. Ie'pa tö
s'wöbla'weke kache tté wa. Ie'pa tö
icheke tö mik se' wöskuëe, eta e' dör
wës se' wiköl du'wā shkenekānetke
Skëköl a es. E' kueki mik se' duowā,
eta se' nu kë shkerpakāne aishkuö tā.

Ttè e' wa ie'pa tso' welepa er sulu'uk ta kè ierblöiarak Jesús mik. ¹⁹ Ie'pa tö s'wöbla'weke kache tté wa, erë Skököl ttè dör moki e' kè manerta', e' kè wötirta' wes ak blubluë kè wötirta' es. Itso' kitule Skököl yëkkuö ki, e' tö ichè: "Wépa dör Skököl icha, esepa sūle ie' wa buaë." Nies e' tö ichè: "Wépa iché tö ie'pa dör Skököl icha, esepa kawöta ì sulu kos wamblekerakitö e' olo'yök."

²⁰ Inuköl blu' u a tka' tso' daklilië welepa yöule orochka wa, inukölchka wa, ese dör tka' bua'buwa ikawö tkö'uke buaë ese tkéie. Nies u e' a tka' èse tso' yöule skauchka wa, nies kal yöule tka'ie ese dör tka' èse. ²¹ Es se' dör. Se' e' kkö'nuke ì sulu ñe' yöki, e' ta se' dömi wes tka' bua'buwa maneneë es, batse'oule, dör buaë se' Blú a iyi ulitaneie tso'tke ì kos buaë ese woie ie' a.

²² Ì sulu wamblak duladulapa éna, ese kos yöki be' tköshkar. E' skéie be' e' chö senuk yësyësë. Be' kī erblö Jesús mik. S'malepa dalëritsö. Nies be' senü bërë sulitane ta. E' kos yulö s'malepa tö Skökëpa chakè er maneneë wa esepa kos ta ñita. ²³ Ttè kè wà ta', ese kabewekerakitö, e' kè iutar be' tö. Be' wa ijcher buaë tö ttè ese tö sulu se' ké ñippök. ²⁴ Skökëpa Jesús kanè méso kè kawöta e' tiuk ñippè a. E' skéie ese ké senuk bërë sulitane ta. Ese a s'wöblarmi buaë Skököl ttè wa, sulitane dalè'ttsekeitö er bua' wa. ²⁵ Wépa kè éna ttè moki iutak, esepa kawöta shulëitö er bua' wa, isalema wekkè alè ta ie'pa er mane'umi Skököl a ta iyörmine ttè moki wa. ²⁶ Ie'pa er mane'wéne, e' ta es ème ie'pa tköshkar bë ulà a. Ie' wa ie'pa tso' klöulewa wes dúla klöulewa sho' a es as ie'pa e' wamblö wes ie' ki ikiane es.

3

Mik ká i' erkewa, eta s'ditsö e' wamblöraë suluë

¹ Be' kawöta wa ijchenuk tö mik ká i' erkewatke, eta kawö suluë datse tajë s'ki. ² Pè' wák è e' dalëritsöraë. Ie'pa er murawa inuköl ki. Ie'pa e' ttsöraká tajë, kè tkirpa yi skà ki.

Ie'pa ñi chöraë suluë. Iyë ena imi, e'pa ttö kè iuteparakitö. Ie'pa er suluë, kè wéstela chepa yi a. Ie'pa kè tö Skököl dalöiepa. ³ Kè er ttsë'rpa buaë yi ki, kè er buarpane yi ki. Ie'pa biyöblöraë tajë. Ì sulu datse ie'pa er a, ese wà wambleraë ie'pa tö. Ie'pa tö s'we'ikeraë siarë. Ì buaë kos suëraë suluë ie'pa tö. ⁴ Ýyi sulu wambleraë akirie, ýyi wambleraë kè ulé klöule. Ie'pa e' ttsöraká tajë shuteë. Skököl kè dalëritsepaitö, e' skéie ì tso' ká i' a s'ttsë'weke buaë, ese è wa ie'pa wöbatsöraë tajë. ⁵ Ie'pa e' ö tö mokië Skököl dalöiekerakitö, erë wes ie' wamblörak e' wa iwënewa tö e' dör kache.

Esepa yöki be' e' kkö'nú. ⁶ Wépa esepa welepa micho u èt u èt ta iwachekerakitö tö itso' s'pattök, erë e' dör kache. Ie'pa tso' alakölpa kitër tottola esepa dakiñuk. Alakölpa esepa tso' klöulewa ì sulu wamblekerakitö ese ulà a. Ì sulu wa ie'pa wöbatsö, ese tö ie'pa erkiöweke tajë. ⁷ Ie'pa e' yuak ttè kuá'ki wa mirmir kekraë, erë Skököl ttè moki kè ska' ie'pa er dè'. ⁸ Ie'pa esepa tö Skököl ttè moki cheke suluë wes ká iaiaë Janes ena Jambrés tö Moisés yè' suluë Skököl ttè kuëki es. Ie'pa kè a kabikeitsia buaë. Ie'pa kè erblökü'ia mokië Jesús mik. ⁹ Erë ì wambleke ie'pa tö, ese wà kè ki ká döpa tajë. Bet ta sulitane wa ijcherdawa tö ie'pa ttè e' kè wà ta' wes ibak ká iaiaë Janes ena Jambrés e'pa ta es.

Pablo tö Timoteo bata patté

¹⁰ Erë ttè wa ye' s'wöbla'weke e' jcher buaë be' wa. Nies wes ye' ser, ì kiane ye' ki, wes ye' erblö Jesús mik, wes ye' tö s'dalè'ttseke er bua' wa, wes ye' tö s'dalëritseke, wes ye' weine e' kos dalè'ttsë'yö, e' kos jcher buaë be' wa. ¹¹ Wes ye' yè'bak suluë pè' tö, wes ie'pa tö ye' we'ik siarë Antioquia ena Iconio ena Listra, e' kos sūle buaë be' wa. Ye' weinebak tajë siarë erë Skökëpa Jesús tö ye' tsatké' e' kos yöki. ¹² Ttè i' dör moki: yi senak yësyësë wes Cristo Jesús ki ikiane es, esepa

kos weirdaë siarë ie' ttè ki. ¹³ Erë pë' sulusipa ena s'kitö'ukwakpa esepa ki e' wamblöraë suluë shute, s'kitö'uk ena e' kitö'uk.

¹⁴ Erë be' e' tköwä darërëë kekraë ttè wa be' wöblaone e' a. Ttè e' dör mokì e' jcher yësyësë be' wä. Wépa tö be' wöbla' iwa e'pa sùule bua' be' wä, e' kuëki be' e' tköwäia kekraë. ¹⁵ Es ñies, mik be' ià alala, etä Skëköl yëkkuö batse'r e' sùule be' wä, e' a be' talane. Ttè e' tö be' a ikkachëmi tö Skëköl tö se' tsatkëmi se' erblé Cristo Jesús mik e' batamik. ¹⁶ Skëköl yëkkuö kos, e' kitule yësyësë wës ie' wák tö ibikeits es. E' dör buaë se' a s'wöbla'woie, s'wöuñoie, s'shuloie, ñies ikkachoie se' a wës seneke yësyësë ¹⁷ as wépa dör Skëköl icha, esepa yör buaë da'äie tso'tke i buaë kos ese uk.

4

¹ Cristo Jesús datskene s'blúie ká i' a olo ta' taië s'blërulunebak kos ena s'tso' ttsë'ka kos esepa shulök. Ie' wöa ena Skëköl wöa, ye' tö be' a ichè tö be' ké ² ie' tté buaë pakök kröröë, be' éna ipakak ö be' ké éna ipakak, erë ipakö kekraë. S'shulö, s'uñú, s'pattö, s'wöbla'ú enaë er bua' wa. ³ Kawö datse etä pë' ké tö Jesús tté mokì e' ttsepaiä. E' skéie s'wöbla'ukwakpa yuleke ie'pa tö taië ie'pa wöbla'woie ttè wése ttsak ie'pa éna ese ë wa. ⁴ Ttè mokìe e' waterattsarakitö ta kapakè ese kos ese klö'werarakitö. ⁵ Erë be' e' tköwä darërëë. Be' erbikö buaë yësyësë. Kos be' weirke e' dalë'ttsö buaë. Jesús tté buaë pakö. Kanè kos me'at Skëköl tö be' a, e' wakaneú er bua' wa.

⁶ Ye' duökewä, e' kéwö dökewatke. Ye' a ta' e' dör wës iyi mekesö Skëköl a idalöioie es. ⁷ Ye' e' tkéwä darërëë kanè me' Skëköl tö ye' a e' a, e' wawéyo buaë, ye' e' batseitsé iwawoie kekraë. ⁸ E' kuëki sene yësyësë ské, e' tso' blëule ye' a. Mik ikéwö de, etä imeraë ye' a Skëkëpa Jesús dör s'shulökwak yësyësë e' tö. Kë dör ye' ë a, ñies e' dör wépa éna ie' dalër taië ena itso'rak ie' datskene olo ta' taië e' panuk esepa kos a.

Pablo ttè bata ché Timoteo a

⁹⁻¹¹ Demas tö ye' méat, i tso' ká i' ki e' dalërmik ta imía Tesalónica. Ñies Crescente míä Galacia ena Tito míä Dalmacia. Lucas ë ate ye' ta. E' kuëki be' shkó bet ye' weblök, kë be' e' wöklö'uk i wa. Marcos yulö ta ikiöbitu e' ta. Ye' ki ie' kiane e' kimuk ye' kanè wa. ¹² Tíquico patkëmiyö Éfeso. ¹³ Be' we'ikèyo, mik be' datse, etä ye' paio kikküö me'atyö Tróade Carpo u a, e' tsúbitu ña. Ñies ye' yëkkuö me'at tseë, e' shuä wele tso', e' dör iyiwak kkuölit yöule yëkkuöie, ese kos kiane ye' ki, ttè bua'iewä tso' kitule iki e' kuëki, e' kos tsúbitu ña.

¹⁴ Alejandro dör iyi yuökwak tabechka wa, e' e' wamblé suluë ye' ta. Skëkëpa Jesús tö ie' patueraë wës ie' e' wamblé es. ¹⁵ Ttè buaë pakekesö e' ché ie' tö suluë. E' kuëki be' e' kkö'nú ie' yöki ñies.

¹⁶ Ye' tsá mine shulè s'wökirpa ska' etä kë yi dë' ye' kimuk. Sulitane tö ye' méat ekörla. Skëköl mú kë tö ie'pa we'ikè e' ki. ¹⁷ Erë Skëkëpa Jesús tö ye' kimé, ie' tö ye' a idiché mé as ye' tö S'tsátkökwak tté pakö sultane tso' ee, kë dör judiowak, e'pa kukua. Es Skëkëpa Jesús tö ye' tsatkée ye' bolökpa éna ye' ttakwä e'pa ulä a. ¹⁸ Ñies ie' tö ye' yerattsa i sulu kos e' ulä a. Ie' tö ye' tserami ká jai a wé ie' tkër s'blúie ee, es ye' tsatkeraëitö. ¡Ie' kikkökasö taië kekraë! Es e' idir.

Pablo e' chéat

¹⁹ Prisca ena Áquila ena Onesíforo yamipa, e'pa shké'ú ña. ²⁰ Erasto e' tséat Corinto. Trófimo kirirke, e' me'atyö Mileto. ²¹ Be' mú bitu kam tskiridiö döwä e' yöki. Eubolo, Pudente, Lino, Claudia ena s'yamipa kos tso' íerö e'pa tö be' shké'wémi.

²² As Skëkëpa Jesucristo tso'ie be' ta. As Skëköl er buaë chö a' ulitane a taië.

Yëkkuö kit Pablo tö Tito a Tito

Mik Pablo bak klöulewā Roma e' yēnettsa, etā yëkkuö i' kititö Tito a duas dabom teryök kī mañal ena teryök kī skel Jesús kune'bak e' ukuöki (63-65 DC) e' ulatök. S'wā ijcher tö Tito erblē' Jesús mik Pablo ttö wa. E' ukuöki tā ie' kanéblé Pablo ena Timoteo e'pa tā ñita. Mik Pablo tsá bak klöulewā e' yēnettsa etā ie' kanéblé Tito tā kánane blubluë tso' dayè kiè Mediterráneo e' a e' et kiè Creta ee. E' ukuöki tā Pablo minea bānet tā ie' tö Tito méat e' skéie. Pablo ena Tito bak senuk e' kēwö ska' tā Creta wakpa bak senuk suluë. E' kuëki Pablo tö yëkkuö i' kit Tito a ipattoie tö se' wése kawötā shushtë Jesús mik erblökwakpa wökirpaie ena ikimukwakpaie.

Ñies Pablo tö ie' patté tö wes ie' tö wépa kē kī Jesús tté buaë kiane, esepa wöklö'wèmi. E' kīie tā Pablo tö ie' a ichè tö s'wöbla'ukwakpa kache tté wa esepa döraë s'kitö'uk.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Ye' dör Skëköl kanè méso. Ñies ye' dör Jesucristo ttekölpa tsá e'pa eköl. Ie' tö ye' patkē' wépa shukitbakitö, esepa kimuk as ikī erblörak bua'ie ie' mik ena siwā' mokī e' kī wā ar buaë ie'pa éna. ² Es ie'pa ser michoë aishkuö tā Skëköl tā, e' wā paneke ie'pa tö kröröë. Skëköl kē kachö tā'. Kam ká i' yör e' yökī ie' kablè' sene michoë muk se' a. ³ Mik kēwö me'bakitö e' de, etā ie' tö Jesucristo tté buaë e' wā kkaché sulitane a. Ttè e' wā pakök ye' ka' Skëköl dör S'tsatkōkwak e' tö. ⁴ A Tito, ye' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Ttè mik se' bölerblöke e' wa be' dör wes ye' alà chök es. Skëköl dör S'yé ena Jesucristo dör S'tsatkōkwak, as e'pa er buaë chö ena sene bëré mù be' a.

Wes Skëképa Jesús ichapa wökirpa ké senuk

⁵ Ye' tö be' méat Creta, kanè kianeia wè, e' eukwa. Ñies ye' tö be' méat ee as be' tö wépa tkōka Skëképa icha wökirpaie wé itso'rak erule erule ee Creta kos a wes ye' tö be' a iyè' es. ⁶ Wépa serke yësyësë, kē yi tö ì sulu kuëpa ie'pa kī ikkatoie, esepa yulö. Esepa ké alaköl tsukwā eköl è, e' dalöiök taië. Esepa ala'r kos ké erblök Jesús mik buaë, kē kkatēnuk ì kī. Esepa ala'r ké ie'pa ttö dalöiök buaë. Wépa esepa tkōka be' tö Skëképa Jesús icha erule erule wökirpaie. ⁷ Skëképa icha erule erule e'pa wökirpa dör wes Skëköl kanè kuëblupa es. E' kuëki esepa ké senuk yësyësë, kē yi tö ì sulu kuëpa ie'pa kī ikkatoie. Esepa kē e' ttsö tö ie'pa è wā iyi jcher taië sulitane tsata. Esepa kē dör kësikie, kē e' ttötā'ka blo' wa. Esepa kē kàne ñippök yi tā. Esepa kē kàne inuköl klö'uk kache wa s'kitö'wè wa. ⁸ E' skéie ie'pa ké s'yamipa datse ie'pa pakök, esepa kiökwa er bua' wa. Esepa ttsè'r buaë ì buaë kos e' uk. Esepa ké erbikök buaë, senuk yësyësë ena batse'r ena e' kkö'nuk. ⁹ Jesús tté yësyësë wa ie'pa wöbla'ule, e' a ie'pa ké e' tkökwa darërë, kē kàne ilo'yök. Es esepa tö s'malepa kimèmi Jesús tté mokī wa. Ñies wépa tö tté mokī cheke suluë, esepa a ikkayèrmi tö wes ie'pa tö ibikeitseke, e' dör suluë.

S'wöbla'ukwakpa kache tté wa

¹⁰ Jesús mik erblökwakpa serke Creta e'pa shuā taië s'tso' kē éna Jesús tté mokī e' iutak. Ie'pa esepa kibiiëpa dör judiowak tö s'wöbla'weke tö Jesús mik erblökwakpa kawötā senuk wes judiowak ser es. Ttè pakeke ie'pa tö, e' kē wā tā'. Ie'pa tö s'kitö'weke. ¹¹ Ie'pa mir u èt u èt s'wöbla'uk kache tté wa, es ie'pa tö u wákpa welepa tso', e' kos wōa kachōwekewa kache tté wa. Ie'pa tö s'wöbla'weke es inuköl è klö'woie. E' kuëki ie'pa esepa kawötā wöklö'wè.

¹² Ká iaiaë wëm bak eköl Creta e' wā iyi jcher taië, ie' tö iwakpa yè' i' es: "Creta wakpa kachö taië kekraë. Ie'pa dör wes iyiwak kañiru

es, ie'pa bikër tajë, chkö tajë.” ¹³ Ì yë' ie' tö, e' yëne, e' kueki ie'pa uñú darërëë as ie'pa tö ttè mik se' erblöke e' iutö yësyësë. ¹⁴ Es ie'pa tö judiowak tö kache ttè pakeke kë wà ta', ese kë iutepaia. Es ñies wépa tö ttè mokië e' watéttsa, esepa ttè dalöiëno kë dalöiepaia ie'pa tö. ¹⁵ Wépa er maneneë, esepa a ì kos dör maneneë. Erë wépa er suluë, kë erblö Jesús mik, esepa a kë ì dör maneneë. Ie'pa er ena ie'pa erbikè dör suluë. ¹⁶ Ie'pa e' chö tö ie'pa bàtse buaë Skëköl mik, erë wes iserdak sulu, e' wa iwënewa tö e' dör kache. Ie'pa dör suluë ichök, kë tö Skëköl ttö dalöierak, kë iarak ì buaë or yës.

2

Wes se' kawöta senuk Skëköl a

¹ Erë be' ké s'wöbla'uk kekraë Jesucristo ttè moki wa. ² Wépa këkëpatke, esepa wöbla'ú tö ie'pa ké e' kkö'nuk sene sulu yöki. Ie'pa ké senuk buaë yësyësë as sulitane tö idalöiö. Ie'pa ké erbikök buaë yësyësë. Ie'pa ké e' tkökwa darërëë ttè mik se' erblöke e' a. Ie'pa ké s'dalëritsök mokië ena ì kos dalë'ttsök er bua' wa. ³ Es ñies tayëpa këkëpatke, esepa wöbla'ú senuk Skëköl dalöië a. Ie'pa kë kàne blo' kukueblökwa. Ie'pa kë kàne biyöblök. E' skéie ie'pa ké s'wöbla'uk senuk buaë. ⁴ Ie'pa ké tayëpa wöbla'uk tö ikawöta imaso ena ila'rla e'pa dalëritsök buaë. ⁵ Ie'pa ké erbikök yësyësë. Ie'pa ké senuk kë trërta'. Ie'pa ké iu kanéuk buaë. Ñies ie'pa ké iwëm dalöiök buaë as kë yi tö Skëköl ttè chö suluë.

⁶ Ñies duladulapa pattö tö ie'pa ké e' kkö'nuk sene suluë kos yöki. ⁷⁻⁸ Be' senú yësyësë ie'pa wörki as ie'pa ser wes be' ser es. Mik be' tso' ie'pa wöbla'uk, eta iwöbla'ú yësyësë er moki wa Skëköl dalöioie, es kë yi a ì sulu yërpa be' ki. Es be' bolökpa kë a ì sulu kunuk be' ki, e' kueki ie'pa jaërdaka se' ki.

⁹ S'tso' klöulewa kanè mésoie, esepa pattö tö ie'pa ké iwökirpa ttö kos e' iutök er bua' wa as iwërdak buaë

iwökirpa wa. Ie'pa kë kàne iwökirpa iutök kësik wa. ¹⁰ Ie'pa kë kàne iwökirpa iyi ekiblök, e' skéie ie'pa ké ì kos wekerakitö e' uk buaë yësyësë iwà kkachoie ì kos wa tö Skëköl dör S'tsatkökwa, e' ttè dör buaë.

¹¹ Skëköl tö s'tsatkë, e' watkekeitö sulitane a. Es ie' tö se' a iwà kkacheke tö ie' er buaë ché se' a. ¹² Mik se' éna iane tö kos Skëköl er buaë ché se' a, eta kë se' éna ì sulu wamblakia wes wépa kë tö ie' dalöië esepa es. Ie'pa er me'rie ì suluë ë ki. E' skéie se' erbikak buaë. Se' senak yësyësë ena batse'r ie' a wes ie' ki ikiane es, se' serkeia ká i' ki e' dalewa. ¹³ Se' tso'ia ká i' ki eta se' tso' Jesucristo datskene olo ta' tajë, e' panuk, e' tö se' ttsë'weke buaë. Ie' dör S'tsatkökwa, ie' dör Se' Këköl tajë e'. ¹⁴ Ie' e' me'ttsa ttëwa se' skéie se' yottsaië ì sulu kos e' ulà a, ñies se' er paikloie manene. Es se' de ie' wák a, es se' er de ì buaë uk kekraë.

¹⁵ A Tito, ttè e' chö ie'pa a, ie'pa pattö, ie'pa uñú diché wa. Es kë yi tö be' watepattsä.

3

Wes Jesús mik erblökwa pa ulitane kawöta senuk

¹ A Tito, iskà chöne ie'pa a tö ká wökirpa ena s'shkëkipa, e'pa dalöiö, ie'pa ttè iutö. Ichö ie'pa a tö a' tso' erki ì buaë kos e' woie. ² Ie'pa kë kàne yi chök suluë; ie'pa ké senuk bërë, sulitane a er buaë chök. Ie'pa ké sulitane sauk er bua' wa.

³ Se' bak senuk suluë, kë kabikeitsöta' buaë, kë Skëköl ttè iuteta'. Se' bak senuk kitögule; se' bak klöulewa ì sulu ulà a. Ì sulu kiane se' ki wamblë, ese ë wamblök se' bak. Ì sulu tö se' ttsë'weke buaë, ese ë wamblök se' bak. Se' bak senuk ì sulu ë a. Se' bak ukyënuken ñi ki. Se' sauk suluë s'malepa bak, ñies ie'pa sauk suluë se' bak. ⁴ Erë Skëköl dör S'tsatkökwa, e' er buaë ché sulitane a, ie' éna se' dalër tajë, e' kkachéitö se' a Jesucristo wa. ⁵ Ie' tö se' tsatké ie' wák er wa, kë dör tö se' serke yësyësë e' kueki. Ie' se' suë er siarë wa, e' ë kueki ie' tö se' tsatké. Skëköl tö Wiköl Batse'r mé senuk se'

a, e' tō se' er paiklé mane'wé yué pa'ali. Sene pa'ali méitō se' a. ⁶ Skëköl tō iWiköl mé se' a taië Jesucristo dör S'tsatkōkwak, e' batamik. ⁷ Skëköl tō se' klō'wé wes pé' buaë yësyësë es ie' wōa, ie' er buaë ché se' a, e' kuëki. Ie' tō iwé es as se' ser michoë ie' ta. E' wà panekë se' tō kröröë, ttsë'ne buaë wa. E' kos kuëki ie'pa ké senuk buaë yësyësë Skëköl a.

⁸ Ttë ikkë dör yësyësë. Ye' ki ikiane tō be' tō ttë ikkë wa s'ki wöbla'wè taië buaë as wépa erblöke Skëköl mik, esepa tso'ie i buaë uk. Íyi ikkë dör buaë sulitane a s'kimoie buaë. ⁹ Erë be' e' sköttsa ttë tō suluë s'blabatsélor ñi yōki ese kos yōki. Pë' welepa éna s'bak ká iaiäë, esepa ditséwō ese tté pakak kekraë, esepa yōki be' e' skō. Ñies pé' welepa ñi uñuke kësik wa kekraë ttë dalöiëno mène Moisés a e' ki, esepa yōki be' e' skō ñies. Ñi uñë esepa kos kë wà ta', kë dör iie bua', kë a s'kimer i wa. ¹⁰ Yi tō Jesús mik erblökwakpa blabatsélor, ese wōuñú darërëë etökicha bötökicha. Kë itō iütè, eta ie' uyöttsa a' shua. ¹¹ Be' wà ijcher buaë tō pé' ese er sulu'wéwa i sulu tō. I sulu wambléitō, ese tō ikichatéttsatke.

Ttë bata yëne Tito a

¹² Artemas ö Tíquico, e' eköl patkekeyö be' ska'. Mik ie' de, eta be' kawö yöttsa ta be' shkō kröröë Nicópolis wé ye' tso' eë. Eë ye' tō ibikeitsétke tskiridiö tkö'uk. ¹³ Zenas dör s'shulökwak ena Apolö, e'pa kimú buaë i kiane ie'pa ki kos e' wa, as imi'rak buaë. ¹⁴ Se' icha wöbla'ú buaë i kos buaë e' uk. Ñies ie'pa wöbla'ú s'siärëpa kimuk. Es ie'pa sermi buaë Skëköl wörki.

Pablo e' chéat

¹⁵ Ie'pa kos tso' ye' ska', e'pa tō be' shké'wémi. Wépa éna sa' dalër ttë mik se' erblöke e' dalërmik, e'pa shké'ú ña. As Skëköl er buaë chō a' ulitane a.

Yëkkuö kit Pablo tö Filemón a Filemón

Pablo tö yëkkuö i' kit mik ie' bak Roma s'wöto wé a eta. E' kèwö ska' ta ie' tö yëkkuö kit Éfeso ena Filipos ena Colosas wakpa a. Ie' tö yëkkuö i' kit iklé eköl kiè Filemón e' a. Ie' serke Colosas ee. Ie' tö kanè méso kë patueta' ese to'ttsa eköl e' kiè Onésimo. E' ukuöki ta Onésimo tö ie' iyi blélur ta ibakshkarmi. E' kèwö ska' ta akblökwakpa ttekelur. E' kueki Onésimo bakshkarmi dö Roma. Ee Pablo tso' wötèulewa Jesús tté buaë pakè kueki. Pablo tö Onésimo a Jesús tté buaë paké ta ierblé Jesús mik. E' kueki ie' shkakmine iwökir Filemón ska' ie' a kët kët chökne.

E' kueki Pablo tö yëkkuö i' kit Filemón a as ie' kë ulurka Onésimo ki. Pablo tö iché Filemón a tö Jesús éna ie' dalène taië ena i sulu nuí tso' ie' ki e' olo'ya'itö ta iki'wa buaë. Es ñies ie' kawöta Onésimo ki inuì olo'yök ta ikiökwá wës iyami ekka es.

S'kiè Onésimo griegoie e' wà kiane chè kanenamé buaë. Erë yëkkuö i' tö ichè tö kam Onésimo tö Jesús tté klö'ù eta ie' kë döer kanenamé buaë. Es Pablo tso' ichök tö Jesús batamik Onésimo dömi wës ikiè wà kiane chè es.

Shke'wè

¹ A Filemón, ye' döer Pablo tso' wötèule Cristo Jesús tté pakè kueki, e' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Ye' ena s'yami Timoteo, e'pa tö be' shke'wémi. Be' dalër taië sa' éna, ñies be' tso' kanèblök Cristo a wës sa' es. ² Ñies sa' tö s'yamipa kiè Apia ena Arquipo, e'pa shke'wémi. Arquipo döer Jesucristo tté buaë e' tsatkökwak buaë wës sa' es. Ñies Skëképa Jesús icha erule daparke be' u a, e'pa kos shke'wémi sa' tö. ³ Skëköl döer S'yé ena Skëképa Jesucristo, as e'pa er buaë chö ena sene bëre mü a' a.

Pablo tö wéstela ché S'yé a Filemón ki

⁴⁻⁵ Ye' tö be' tté ttsé tö be' erblöke buaë Skëképa Jesús mik, ñies s'batse'r malepa kos dalër be' éna. E' kueki mik ye' ttöke Skëköl ta, eta këkraë wéstela chekeyö be' dalërmik. ⁶ Tté mik se' erblöke e' a be' e' tköwa buaë s'yamipa ta ñita. Ye' tso' ikiök Skëköl a tö e' wa i buaë kos wëmisö Cristo dalërmik, e' ar be' éna. ⁷ A yami, s'batse'r malepa kos er pableke be' tö buaë, ie'pa dalër taië be' éna. E' tö ye' ttsé'weke buaë, ttsékua ye' er dekané.

Pablo tö Onésimo tté ché Filemón a

⁸⁻⁹ E' kueki ye' tö be' a ikiè er bua' wa tö i kiekeyö be' a, e' wà ú. Cristo tö ye' a kawö mé be' kök iuk. Erë se' ñi dalër taië, e' kueki ye' tö be' a ikieke er bua' wa. Ye' döer Pablo këképatke tso' wötèulewa Cristo Jesús tté pakè kueki e'. ¹⁰ Ye' be' a ikiè tö Onésimo saüne er bua' wa. Ie' erblé Jesús mik ye' ttö wa íe wé ye' tso' wötèule ee. E' kueki ie' döer wës ye' alá es.

¹¹ Kuaë ta ie' bak be' wa toulettsa be' kanè mésoie kë döer ñie bua' be' a, erë ñie ta ie' döer buaë be' a ñies ye' a. ¹² Ie' dalër taië ye' éna, erë ye' tö ie' patkémine be' a. ¹³ Ye' a ta imú e' tsuat ye' ta ye' kimoie be' skéie ye' tso'ia wötèulewa Jesús tté buaë pakè kueki e' dalewa. ¹⁴ Erë kë ye' éna i wak kam be' tö ikéwö mü e' yöki. Ye' ki ikiane tö i weke be' tö, e' übö be' wák er wa, kë döer tö ye' tö be' ké iuk e' kueki. ¹⁵ Isalema ie' minea be' yöki ekuölö è as idöne tso' be' ta këkraë. ¹⁶ Erë ie' dene e' kë döer kanè mésoie è, ie' dene be' yamiie Jesús tté wa dalër taië be' éna, e' döer buaë shute kanè méso èse tsata. Ie' dalër taië ye' éna, erë ie' döer be' kanè méso, ñies ie' döer wës be' èl es Jesús wa. E' kueki be' ké idalëritsök, ye' tö idalëritseke e' tsata.

¹⁷ Be' tö ye' klö'wé be' yamiie Jesús mik erblé e' wa, e' ta ie' klö'ú wës ye' wák es. ¹⁸ Ie' tö ilè sulu wamblé' ö be' tö ie' ña'weke ilè kueki, eta ye' ña'ú iskéie. ¹⁹ Ye' döer Pablo tso' yëkkuö i' shtök ye' wák ulà wa, e' wák tö ie' nuí patuëraë. Kë ye' éna ichak, erë kë be'

éna ichökwa tö ye' ttö wa be' tö Jesús tté klöo', e' kueki be' wa nuì ta'ia ye' a. ²⁰ A yami, be' we'ikèyö, be' mú er buaë chö ye' a Skëképa Jesús dalërmik. Ye' er pablö Cristo batamik.

²¹ Ye' wa ijcher buaë tö be' tö ye' iüteraë, e' kueki ye' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Ye' éna iane buaë tö ì kiéyö be' a, e' tsata be' tö iwëraë. ²² Ñies Skëköl mú tö kawö mè ye' a a' pakoie wës a' tso' ie' a ikiök es. E' kueki u yulö ye' a.

Pablo e' chéat

²³ Epafra tö be' shké'wémi. Ie' tso' wötëule ye' ta' Cristo Jesús tté pakè kueki. ²⁴ Ñies Marcos, Aristarco, Demas ena Lucas, e'pa kaneblöke Skëköl a ye' ta', e'pa tö be' shké'wémi ñies. ²⁵ As Skëképa Jesucristo er buaë chö be' a.

Yëkkuö kitule hebreowak a Hebreos

Yëkkuö i' kite Israel aleripa erblé Jesús mik e'pa a. Ñies ie'pa kiè hebreowak ena judiowak. Kë yi wà ijcher yi tö yëkkuö i' kit. Pë' wele tö ibikeitsè tö Pablo tö ikit. Wele skà tö ichè tö Bernabé tö ikit. Wele tö ichè tö Apolo tö ikit erè kë s'wà ijcher yi tö ikit. Wele tö ibikeitsè tö ikite Roma wakpa tö Jerusalén suluo'wà e' yökü duas dabom kuryök Jesús kune'bak e' ukuöki (70 D.C.).

Israel aleripa erblé' Jesús mik e' kueki e'pa bak weinuk. Ie'pa welepa éna ierblö Jesús mik e' olo'yak ta ishkakne Moisés ttè dikia. E' kueki yëkkuö i' kite ie'pa a ikimorak e' tkökwa darerëe Jesús mik. S'kitökwakpa tö ie'pa wöbla'weke tö Jesús kë diché ta' ie'pa kimoie, e' kueki ie'pa kawöta ie'pa erblö imik e' olo'yök. E' kueki yëkkuö i' kite Jesús mik erblökwakpa a Jesús kkachoe ie'pa a i' es: Skököl e' kkaché se' a Jesús wa as se' éna iar buaë. Kä iaiaë ta ie' utbitu se' ta ittekölpa wa ena ibiyöchökwakpa wa ena Moisés wa, erè bataie ta iut se' ta ilà eköl ë Jesucristo e' wa.

E' kúie ta ká iaiaë Skököl tö iyë'bak tö ie' kablörane Israel aleripa a. E' wà tka Jesucristo wa e' ché yëkkuö i' tö. Ñies sacerdotepa tö iyiwak jcheke Jerusalén ká bit ekké judiowak nuì olo'yoie. Iyiwak jcherke e' kë diché ta' se' nuì paiklottsa da'aie. E' kueki ie'pa tö ijcheke kekraë erè e' kë dör buaë shute Skököl wöa. E' kueki Jesucristo köte'wà etökicha ë se' nuì paiklottsa, e' je' dör buaë shute Skököl wöa. E' kueki Jesús dör ibua'ie. E' kueki se' kawöta erblök ie' mik ena ie' ë kawöta ttö iutè. I'ñeta ie' tkër Skököl wörki se' tté chök Skököl a. Ie' dör ibua'ie e' kueki Israel aleripa erblé ie' mik e'pa kë kawöta ie' olo'yök. Ie' wa iyë

tö ñala yö' se' a döka ikaska'. E' kueki se' kawöta senuk e' meulettsa weinuk erblé Jesús mik e' kueki. Se' tö ie' watéttsa e' ta Skököl tö se' shuleraë wes ie' tö Israel aleripa shuli' es.

Skököl ut se' ta ilà wa

¹ Skököl utbitu taië se' yëpa bak ká iaiaë e'pa ta ittekölpa wa. Ie' utbitu ie'pa ta taië kua'ki kua'ki. ² Erè i'ñe ta, mik ká i' erkewatke e' kewö ska' ta, ie' tté se' ta iwák alá patkë'itö ká i' ki e' wa. Tsawe ta ie' tö iyi ulitane yö' ilà ta ñita. Ñies ie' tö ilà tkë'kabak as iyi ulitane dö ie' ulà a aishkuö ta. ³ Skököl Alà dör iyë olo taië e'. Wes Skököl dör e' suë ie' dör. İyi ulitane kicha a'tser ie' wà itte diché taië e' wa. Se' nuì paikléttsaitö e' ukuöki ta ie' tkéka ká jai a dalöiërta' taië Skököl ulà bua'kka.

Skököl Alà olo ta' taië shute Skököl biyöchökwakpa tsata

⁴ E' wa iwënewa tö Skököl Alà dör Skököl biyöchökwakpa tso' ká jai a, e'pa kos tsata. Es ñies wes Skököl tö ie' kiè iwák alá, e' dör bua'iewa wes ie' tö ibiyöchökwakpa kiè e' tsata. ⁵ Skököl yëkkuö ki itso' kitule tö Skököl tö iché ilà a:

“Be' dör ye' alá;

i'ñe yö ikkachétke tö ye' dör be' yë.”*

Erè tté e' kë yëule ie' wà ibiyöchökwakpa isie a. Ñies Skököl yëkkuö ki Skököl tö ilà tté ché i' es:

“Ye' tö icheraë tö ye' dör ie' yé,

eta ie' dör ye' alá.”†

Erè Skököl kë wà ibiyöchökwakpa isie tté yëule es. ⁶ Ñies mik ie' tö ilà eköl ëme, e' patketke ká i' a, eta ie' tö itte yé' i' es:

“Ye' biyöchökwakpa ulitane kawöta ie' dalöiök taië.”‡

Tté ekké kos kueki se' wà ijcher tö Skököl Alà dör Skököl biyöchökwakpa ulitane tsata.

⁷ Mik Skököl tö ibiyöchökwakpa tté cheke, eta ie' tö iché i' es:

“Ye' tö ye' biyöchökwakpa patkeke wes siwa' batsir es,

* 1:5 Salmo 2.7 † 1:5 2 Samuel 7.14; 1 Crónicas 17.13 ‡ 1:6 Deuteronomio 32.43 § 1:7 Salmo 104.4

e'pa dör ye' kanè mésopa patkekeyö
 wes bö' wörkua wöñar es.”⁸
⁸ Erë ie' tö ilà tté cheke i' es:
 “¡A Skëköl, be' tö s'wëttseke s'blúie e'
 dör yöbiè!
 Be' tö s'wëttseke yösyësë.
⁹ Sene yösyësë dalër be' éna, erë sene
 sulu ar suluë be' éna;
 e' kuëki, ye' dör be' Këköl, e' tö be'
 klö'wé ta ttsë'ne buaë méyö
 be' a taië be' malepa ulitane
 tsata.”*
¹⁰ Ñies Skëköl tö ilà tté cheke i' es:
 “A Këköl, tsawe ta be' tö ká i' yö',
 ñies ká jaì ena ì kos tso' iki e' yö' be'
 wák tö.
¹¹⁻¹² E' kos chörawa erdawa wes datsi'
 nurwa ta ierwa es,
 e' kos manerdattsa wes s'datsi'
 mane'wè ta iwötrèwa es.
 Erë be' tso'tke kenet. Be' kë maner-
 pattsa, be' ser michoë.”†
¹³ Skëköl tö iché ilà a i' es:
 “Be' e' tköser ye' ulà bua'kka
 dö mik ye' tö be' bolökpa mérö be' klö
 dikia eta.”‡
 Erë Skëköl kë wa ttè e' yöule
 ibiyöchökwakpa isie a. ¹⁴ Skëköl
 biyöchökwakpa dör wes siwa' es kë
 wërta'. E'pa kos kanëblöke Skëköl a.
 Ie' tö ie'pa patkeke wépa tsatkërdaë,
 esepa kimuk. E' kuëki ie' kë wa ttè
 ese yöule ie'pa isie a.

2

Skëköl Alà tté buaë e' kawötä dalöie

¹ Skëköl Alà dör íyi ulitane tsata,
 e' kuëki se' ké e' tkökwa darërë ie'
 tté buaë mokì ttsëule se' wa, e' a as
 kë se' mi'ne wes kanò èmi di' kì es.
² Skëköl tö ittè dalöiëno, e' me'atbak
 ibiyöchökwakpa wa se' yöpa bak ká
 iaiaë e'pa a. Wépa kos kë wa ttè e'
 dalöiëne', e' nuí kì ie'pa weine wes
 ikawötä weinuk es. ³⁻⁴ Es ibak ie'pa
 ta, erë Skëköl Alà tté buaë, e' è wa
 se' tsatkërmi, e' dör ttè bua'iewa ttè
 ulitane tsata. S'tsatko tté, e' tsá yö'
 Skëképa Jesús wák tö. Wépa tö ttè
 e' ttsë', e'pa tö iyë'ne se' a ta iwà
 kkachérakitö tö e' dör ttè mokì. Ñies ì

kë or yi a ese o' Skëköl tö ie'pa wa taië
 kuä'kì kuä'kì iwà kkachöie tö ì ché
 ie'pa tö e' dör mokì. Ñies Wiköl Batse'r
 wa ie' tö imé se' a kanëbloie buaë ie' a
 taië kuä'kì kuä'kì wes ie' kì ikiane es.
 E' wa ie' tö iwà kkaché tö ie'pa ttè dör
 mokì. Ttè e' wà kë dalöiëne se' wa, e'
 ta ¿wes se' tkömishkar inuí ulà a?

Jesús dë'bitü se'yamië

⁵ Aishkuö ta ká i' mane'werattsane
 Skëköl tö buaë pa'alì, e' chök sa' tso'.
 Skëköl tö ibikeitsbak tö ká pa'alì e'
 kë merpa ibiyöchökwakpa a as ie'pa
 dö iwökirpaie. ⁶ Kë idör es. Ie' tö
 ibikeitsbak tö imerdaë s'ditsö ulà a. E'
 dör wes itso' kitule Skëköl yökküö kì
 es, e' tö ichè:
 “A Skëköl, ¿S'ditsö dör yi? ¿Iök e' ska'
 be' er de?
 ¿Wes ie'pa kì be' tkine?
⁷ Erë ekuölö è ie'pa yö' be' tö be'
 biyöchökwakpa dikia diöshet
 tsir.
 Erë ie'pa yö'bö olo ta' taië dalöiërta'
 taië.
⁸ Ie'pa tkë'ka be' tö íyi ulitane yö'bö e'
 wökirie.”*

Yëkküö e' ichè tö Skëköl tö se' tkë'ka
 íyi ulitane yö' ie' tö e' wökirie. “Íyi
 ulitane” e' wà kiane ché tö kë ì ku',
 e' kë ku' se' ulà a. Erë i'ñe ta kam
 se' tö isaüwa es. ⁹ Erë se' wa ijcher
 tö ì ché yökküö e' tö, e' wà tka Jesús
 wa. Ie' yöne s'ditsöie, e' wöanewa
 Skëköl biyöchökwakpa dikia diöshet
 tsir ekuölö è. Skëköl er buaë ché se'
 a, e' kuëki ie' tö Jesús me'ttsa ttèwa
 sulitane nuì skéie. Jesús weine siarë
 kötëwa se' skéie, e' kuëki Skëköl tö
 ie' kika'ka taië, tkë'ka íyi ulitane blúie
 dalöiërta' taië.

¹⁰ Skëköl dör íyi ulitane wì, e' kos
 tso' ie' wa ñies ie' a. Ie' kì ikiane
 tö se' taië dör ie' ala'r esepa dö ie'
 ta ñita olo ta' taië. E' wawé ie' tö
 Jesucristo wa. E' kuëki buaë idir ie'
 a tö Jesús weine kötëwa s'tsatkoie. Es
 ì kos kiane Skëköl kì tö Jesús tö iwè
 s'tsatkoie, e' wëitö seraä.

* 1:9 Salmo 45.6-7 † 1:11-12 Salmo 102.24-27

‡ 1:13 Salmo 110.1 * 2:8 Salmo 8.4-6

¹¹ Jesús ena se' batse'wekeitö, e'pa Yé dör eköl ë, e' dör Skëköl. E' kueki Jesús dör Skëköl Alà, e' kë jaëne ichök tö se' dör ie' ëlpa ena ie' kutapa. ¹² Es itso' kitule Skëköl yëkkuö kî wé ie' tö ichè Skëköl a i' es:

“A Skëköl, ye' tö be' tté cheraë ye' ëlpa ena ye' kutapa a.

Mik ie'pa ñi dapa'uke, eta ye' tö be' kikeraka ttsè wa ie'pa kukua.”†

¹³ Ñies iskà tso' kitule Skëköl yëkkuö kî wé Jesús tö iché i' es:

“Ye' erblöraë Skëköl ë mik.”‡

Ñies ichéitö:

“Ie ye' dur, wépa me' Skëköl tö ye' a ala'rie, e'pa ta.”§

¹⁴⁻¹⁵ Se' dör Jesús icha. Erë se' dör s'ditsö ë. Se' ulitane serkeia ta sulu se' suar s'duöwä yöki, e' wä se' tso' klöulewä. E' kueki Jesús yöne s'ditsöie. Ie' dë'bitü e' muktsa ttèwä se' skéie e' alokaie bë iane s'duöwä wiie e' kî. Es ie' tö se' tsatké, se' suar s'duöwä yöki, e' ulà a. ¹⁶ Iwënewä buaë tö Jesús kë dë'bitü Skëköl biyöchökwapka kimuk. Ie' dë'bitü se' dör se' yé bak ká iaiaë Abraham, e' aleripa kimuk. ¹⁷ E' kueki ie' yöne s'ditsöie wes se' es as ie' dö sacerdote kibiie se' tté chök Skëköl a e' wakanewëkeitö yësyësë. Ie' dör s'ditsö wes se' es, e' kueki ie' tö se' sueke er siarë wa. Ie' wák e' me'ttsa ttèwä se' skéie as se' nuì olo'yar se' kî. ¹⁸ Ie' weinebak ñies ie' erkiöone i sulu wamblök, e' kueki i'ñe ta wépa erkiörke i sulu wamblök, esepa kimermi buaë ie' a.

3

Jesús dör Moisés tsata

¹ A yamipa, a' batseo' Skëköl tö. Ie' tö a' klö'ñak as a' dö ie' ichaie. Jesús bikeitsö bua'ie. Se' tö ichekeka tö ie' dör Skëköl tteköl bua'ie ena se' sacerdote kibi mik se' erblöke e'. ² Skëköl tö ie' tkë'ka kaneblök se' sacerdote kibiie e' wakanewëitö yësyësë wes Moisés tö, kanè me' Skëköl tö ie' a, e' wakanë' yësyësë es. Kös i kiane wë Skëköl wé a e' o' Moisés tö yësyësë. ³ Erë Jesús

dalöierťa' taië tköka Moisés tsata wes u wák dalöier tköka u tsata es. ⁴ Se' wä ijcher tö u ulitane yuë yile tö, erë Skëköl dör íyi ulitane yuökwa. ⁵ Moki Moisés kaneblë' yësyësë Skëköl wé a ikanè mésoie. I' o' ie' tö, e' wa ie' tö i buaë kkachera Skëköl tö aishkuö ta Cristo wä e' klea'. ⁶ Erë Cristo dör Skëköl wák alà, e' kaneblöke yësyësë se' dör wes Skëköl wé es e'pa wökirie. I' buaë yë' Cristo tö tö idoiä se' a, e' wä panekesö kröröë ttsë'ne bua' wa kë tö ilo'yè, e' ta moki se' dör Skëköl icha.

A' e' kkö'nú Skëköl kë watarttsa

⁷ E' kueki, i' ché Wiköl Batse'r tö Skëköl yëkkuö kî, e' wä iutö buaë. E' tö iché i' es:

“I' cheke Skëköl tö e' ttsé a' tö i'ñe ta,

⁸ eta kë a' er darë'ukwä iyöki wes a' yépa bak ká iaiaë es.

Ie'pa e' ka'ka e' uk kësik kësik Skëköl wöa.

Ie'pa tö ie' wöñatkë' ká sir poë wé kë yi serku' taië e' ké a.

⁹ Skëköl tö iché tö duas döka dabom tkëyök (40),

e' dalewa ye' tö i' kë or yi a ese wé taië ie'pa se'woie, ie'pa kkö'noie,

erë ie'pa tö ye' wöñatkë' taië.

¹⁰ E' kueki ye' uluneka taië ie'pa kî eta ye' tö ie'pa ché i' es:

‘Këkraë ie'pa kë kî ikiar tö ye' ie'pa wëttsè,

ie'pa kë senak wes ye' kî ikiane es.’

¹¹ E' kueki ye' uluneka ie'pa kî eta ye' iché

tö ie'pa kë döpawä wé warma ie'pa enuweke ye' tö ee.”*

¹² A yamipa, a' e' kkö'nú dö' a' isie er sulurwä ta a' kë erblöia Skëköl chök e' mik ta a' e' batsöttsa iyöki. ¹³ E' skéie a' ñi er diché iö këkraë s'tsatkë kéwö tso'ia i'ñe ta e' dalewa. A' tö iú es as kë a' isie e' kitö'ü sene sulu wa ta a' er darërwa Skëköl yöki. ¹⁴ Se' erblö Cristo mik buaë këkraë dö ibata ekkë wes kuaë es, e' ta moki se' tso' ie' ta. E' kueki a' ñi er diché iö buaë. ¹⁵ Skëköl yëkkuö tö iché i' es:

“I' cheke Skëköl tö e' ttsé a' tö i'ñe ta,

† 2:12 Salmo 22.22 ‡ 2:13 Isaías 8.17 § 2:13 Isaías 8.18 * 3:11 Salmo 95.7-11

eta kë a' er darë'ukwā iyōki wēs a' yēpa bak ká iaiaē es.

Ie'pa e' ka'ka e' uk kēsik kēsik Skëköl wōa.”†

16 Wēpa tō Skëköl ttō ttsē' erē ie'pa e' o' ie' wōa kēsik kēsik, ¿e' wakpa dör yi? ¿Kë dör ie'pa ulitane yē'ttsa Skëköl tō Egipto Moisés wa, e'pa ë? 17 ¿Yi ki Skëköl ulune dō duas dabom tkëyök (40)? ¿Kë dör ie'pa tō ì sulu wamblē' ká sir poë wé kë yi serku' e' a e'pa ë? E' nuí ki idurulune. 18 ¿Yi a Skëköl tō ichétke: “A' kë dōpawā wé warma a' enuweke ye' tō eē”? ¿Kë dör ie'pa tō ie' ttē dalōseq'wā e'pa ë? 19 Es se' tō isué tō ie'pa kë erblēne ie' mik, e' kueki ie'pa kë dē'wā wé warma Skëköl tō ie'pa enuweke eē.

4

1 Nies Skëköl kablē' se' a tō se' dōwami ie' tō se' enuweke e' a. E' kueki e' tso'ia e' dalewa se' kawōta e' kkō'nuk taiē dō' se' wele kë ulā a idō. 2 Se' a Skëköl ttē buaē e' pakane wēs ie'pa bak ká iaiaē, e'pa a ipakane es. Erē ie'pa kë erblēne imik, e' kueki ttē buaē ttsē' ie'pa tō, e' kë dör ìe bua' ie'pa a. 3 Se' erblé Skëköl mik, e'pa dōrawā ie' tō se' enuweke e' a. Erē wēpa kë erblōku' ie' mik, esepa ché Skëköl tō iyëkkuō ki i' es:

“Ye' uluneka ie'pa ki eta yō ichétke ie'pa kë dōpawā wé warma ie'pa enuwekeyō eē.”*

Ie' tō iché es, erē ie' kanè enewa mik ká i' yōne one eta. 4 Skëköl tō íyi ulitane yō' dō ká teröl. Ká de kul ta ie' eni'. Es itso' kitule wele Skëköl yëkkuō ki. E' tō ichè:

“Ká de kul eta ì kos yō'bituitō e' yōne one, e' kueki diwō e' wa ie' kë kaneblēne.”†

E' kueki se' wā ijcher tō mokí Skëköl tō se' enuweke e' tso'tke. 5 Erē ttē kitule chétkeyō, e' ki Skëköl tō ichè:

“Ie'pa kë dōpawā wé warma ie'pa enuwekeyō eē.”‡

6 Es se' wā ijcher tō Skëköl tō se' enuweke e' tso'tke se' a. Erē wēpa

a ttē buaē e' pakane kuaē, e'pa kë dē'wā, ie'pa tō idalōseq'wā e' kueki.

7 E' ukuōki ta duas tka taiē eta Skëköl tō ttē e' ë skā pakène se' a ì kit se' blú bak kiè David e' tō e' wa. Ttē kitule ñe' chétkeyō, e' dör i' es:

“Ì cheke Skëköl tō e' ttsé a' tō i'ñe ta, e' ta kë a' er darë'ukwā iyōki.”

Es se' isué tō ikéwō skā mé Skëköl tō se' a as se' dōwā ie' se' enuweke e' a, e' kéwō dör i'ñe. 8 Josué tō Israel aleripa enuúpa ie' kéwō ska' ta, e' ma Skëköl kë wā ene skā yēnene. 9 E' wā kiane ché tō Skëköl tō se' enuwèmi wēs ie' eni' mik ká i' yō'itō eta es, e' tso'ia wēpa dör ie' icha esepa a. 10 Wēpa dewā Skëköl ene e' a, esepa enuraē wēs ie' eni' es. 11 E' kueki se' ké e' diché iök shkōwā ene e' a as se' kë isie tō ñe'pa kë wā Skëköl ttē iütēne e'pa wakōū.

12 Skëköl ttē dör ttsē'ka, diché ta' taiē, e' tō iwakaneweke buaē tkōka tabè ká yaule di'diē w'kē iō'kē e' tsata. Idökewā buaē dō se' er a, se' wiköl a. Ì kos dalèrmik se' serke tso' blēule se' er a, ena ì kos bikeitsekēsō, ese weblekettsaitō tō buaē idir ö sulu idir. 13 Se' e' chōrakā Skëköl a. Ie' yōki ì kos yō'itō e' kë a e' blēnukwā. Ì kos tso' áie ie' wörki. E' kueki se' e' tkōwā darèrē ie' ttē a.

Jesús dör se' sacerdote kibi buaē shute

14 Se' wā sacerdote kibi tso' eköl, e' dör sacerdotepa ulitane tsata. E' dör Jesús, ie' dör Skëköl Alà. Ie' mineatke tso' ká jai a se' ttē chök Skëköl a. E' kueki se' kawōta e' tkōkwā darèrēe ie' ttē buaē klō'wekesō, e' a. 15 Se' sacerdote kibi e' wa se' wër siarē. Mik ie' bak senuk ká i' ki, eta erē ie' ma'oule ì sulu kos wamblök wēs se' es, erē ie' kë wā ì sulu wamblēne yēs. E' kueki ie' wā ijcher buaē tō is s'ttsēr mik se' ma'orke ì sulu wamblök eta. 16 E' kueki a' shkōwā Skëköl wörki. Mik s'kimè kiane eta ikiösō ie' a, kë suar ta'. Ie' tō se' sueke er siarē wa, e' kueki ie' tō se' kimerāe er bua' wa.

† 3:15 Salmo 95.7-8 * 4:3 Salmo 95.11 † 4:4 Génesis 2.2 ‡ 4:5 Salmo 95.11

5

1 Wépa dör sacerdotepa kibipa e'pa kōs tso' shukitule iwakpa shua kanebloie imalepa tté chök Skëköl a. Ie'pa kanè dör iyiwak jchëule ena ilè skà merke Skëköl a, ese wakanéuk imalepa nuì olo'yoie. 2 Ie'pa dör wēs imalepa es. Ie'pa diché kē dē'ka buaë ì sulu wöklö'woie. Ie'pa weirke siarè wēs imalepa weir ì sulu ulà a es. E' kueki imalepa kē wöblaule iyi buaë wa, arkedö ì sulu a kekraë, esepa wërmi siarè ie'pa wa. 3 Nies ie'pa wakpa tò ì sulu wambleta', e' kueki ie'pa kawöta iyiwak jchök mè Skëköl a ie'pa nuì ki nies imalepa nuì ki. 4 Kanëblök Skëköl a sacerdote kibiie, e' dör kanè buaë, dalöier'ta' tajë. Kē yi yörta' sacerdote kibiie iwák er wa. E' shushteke Skëköl è tò ta itkéka sacerdote kibiie wēs ie' tò Aarón tké'ka es. 5 E' sù Cristo kē e' tkëneka sacerdote kibiie iwák er wa e' kikoka. E' skéie Skëköl tò iché ie' a: “Be' dör ye' alà; ì'ne ye' tò ikkacheke tò ye' dör be' yë.”*

6 Ttè kitule skà tò ichè i' es: “Be' dör sacerdote kekraë wēs Melquisedec ese es.”†

7 Mik Jesús tso'ia ká i' ki, età ie' kköyè' Skëköl a tajë aneule wj'wjë iè wa ì wa. Skëköl è a ie' yëmittsa duèwa ulà a, e' kueki ie' tò iki' Skëköl a tò ye' yóttsa iulà a. Ie' tò Skëköl dalöieke tajë, ittè iuteke buaë, e' kueki ì kiéitö e' iuté Skëköl tò. 8 Erè ie' dör Skëköl Alà, erè ie' weine tajë, e' wa ie' éna iane tò wēs s'weir Skëköl ttè dalöie kueki. 9 Mik ì uk ie' patkëne e' wéitö sèraa, età ie' de S'tsatkëkwakie. Wépa tò ie' ttè iuteke, esepa kōs tsatkè michoë ie' tò. 10 Nies Skëköl tò ie' tkéka sacerdote kibiie wēs Melquisedec ese es.

A' erblöke Cristo mik, e' kē olo'yar a' tò

11 Ttè ese tso'ia sa' wā yëno tajë, erè kē a' éna ianuk bet, e' kueki iwà pakè a' a e' dör darërëë. 12-13 Ká iaiaë a' erblè'mi Cristo mik, ikkè ta' warma

a' detke s'wöbla'ukwakpaie. Erè a' skà kianene wöbla'wè Skëköl ttè tsawe tottola ese wa. A' dör wēs ala'rla es kē a' chké darërë ñar, tso' tsu' è mik. Kam a' a' iwër tò ì dör buaë ì dör suluë. 14 E' skéie chké darërë ese dör s'wöblauletke esepa a. Ie'pa a' iwënetke tò ì dör buaë ì dör suluë. E' kueki ie'pa éna iane mik ta' buaë idir mik ta' sulu idir.

6

1 E' kueki Cristo tté tsá wa s'wöblane, e' è kē charia kekraë. E' skéie Cristo tté kī tso' tajë, ese wa se' kī e' yuö as se' yör iskië wēs se' kibirwa es. Kē se' kane e' wöbla'ukne Cristo tté tsá jchertke se' wā, ese wa. Se' wā ijchertke tò s'kawöta ì sulu nuì ki s'duöwami, ese kōs olo'yök. Se' wā ijchertke tò s'kawöta erblök Skëköl è mik. 2 S'wöskuë tté ena s'ulà mùka s'yamipa kī ese tté wa se' wöbla'netke. S'duulewā shkerdakane ena s'weir michoë ese tté jchertke se' wā. 3 E' kueki kē se' e' wöbla'ukia ttè ese wa. E' skéie se' kī e' yuö Cristo tté skà tso'ia ese wa. Skëköl tò ikéwö mé se' a, e' ta' iwëraësö es.

4 Wépa wöa ká ñine'bak Cristo ttè wa, erè e'pa tò ilo'yé, e' ta' ¿wēs kawö mermine ie'pa a' er mane'ukne? Ì buaë mé Skëköl tò se' a, e' kak ttsëule ie'pa wā. Wiköl Batse'r dē'ñak ie'pa kī. 5 Ie'pa éna iane tò Skëköl ttè dör buaë. Skëköl kèwö olo' ta' tajë datske aishkuö ta, e' diché kak sūule ie'pa wā. 6 E' kōs ttsëule ie'pa wā, e' watëttsa ie'pa tò, e' ta' ¿wēs ie'pa dōmine e' ska'? E' dör wēs ie'pa tso'ne Skëköl Alà ttökwanè wötèwanè krus mik es. Ie'pa tso' ie' wayuök sulitane wö wa. 7 Se' dör wēs të es. İyi kuatkëne iki, kalì yëne iki buaë, warma e' wà tskirmi buaë wà wörmi buaë wēs iwák kī ikiane es. Tè ese a' Skëköl er buaë chöraë. 8 Erè të e' kī dika'chka tskine, kualkö tskine, ì tskine, e' ta' e' kē dör ìie bua'. Kukur ta' iwayënarketke ì sulu a' ta' iñardawa.

9 A yamipa dalër tajë sa' éna, sa' ttöke a' ta' es, erè mokì sa' iklö'wëke tò

* 5:5 Salmo 2.7 † 5:6 Salmo 110.4

a' shkòke buaë s'tsatkè ñalé k̄i. A' kè dör wës wépa tō Crīsto watéttsa esepa es. ¹⁰ Skèköl dör yësyësë. A' kanèblòke buaë ie' a. A' tō s'batse'r malepa kimeke buaë, e' wèkeia a' tō buaë. E' wa iwènewa tō mok̄i a' éna Skèköl dalër. E' k̄os kè ska' ie' er chöpawa. ¹¹ Erè sa' k̄i ikiane tō a' ulitane tō, ì buaë wèke a' tō, ese k̄i ù er bua' wa dō ibata ekkè. Es ì buaë k̄os panekesō, e' wà dōraë a' ulà a da'äie. ¹² Sa' kè k̄i ikiane tō a' bikër. E' skéie sa' k̄i ikiane tō a' dō wës wépa erblōta' mok̄i Skèköl mik esepa es. Ì muk Skèköl kablè' se' a, e' wà panekesō énaë, e' wa iwà dōraë se' ulà a.

Se' erblōmi Skèköl kablè' se' a, e' mik

¹³ Mik Skèköl kablè' Abraham a, etā ie' kè kablène yi skà ttō wa. Ie' kablè' iwák ttō wa, kè yi ku' ie' tsata e' kuek̄i. ¹⁴ Ie' tō iyè' Abraham a: “Mok̄i ye' ichè tō ye' er buaë chōraë be' a tajè. Be' aleripa alōweraëyō tajè.”* ¹⁵ Ttè e' wà pané Abraham tō énaë ta Skèköl kablè'ia, e' wà de iulà a. ¹⁶ Mok̄i mik se' tō ttè mé yi a, etā imekesō yi dör se' tsata, ese ttō wa. Mik se' tō ttè métke es, etā ttè e' k̄i kè ì skà ku'ia chè. ¹⁷ Es ñies Skèköl k̄i ikiane k̄kachè wōshak wépa a ikablè' esepa a tō mok̄i iwà dōraë ie'pa ulà a, kè imane'wepaneitō yës. E' kuek̄i ikablè' iwák ttō wa. ¹⁸ Es se' éna iane buaë tō Skèköl tō ittè mé se' a iwák ttō wa, e' kè mane'wepaneitō yës, ie' kè kachōta' e' kuek̄i. Ie' tō ittè mé se' a iwák ttō wa tō se' erblòke ie' mik e'pa tsatkeraëitō. E' tō se' er pableke buaë. Ttè e' wà paneke se' tō kröröë, e' a se' e' tkōwa darèrè kèkraë. ¹⁹⁻²⁰ Ttè e' wà paneke se' tō, e' tō se' tkéwa darèrè wës tabechka tso' kanò wōklō'woie dayë shua es. Jesús míkane se' yōk̄i kewe k̄ajà a. E' ie' tso' Skèköl wé kibi e' úshu batse'r tajè shute, e' a. Úshu e' kkōiëule àr datsi' buririë shukuar e' wa, e' etmik ie' tso' se' tté chök kèkraë Skèköl wörki. Es ie' de se' sacerdote kibi kèkraë wës Melquisedec ese es.

7

Jesús dör sacerdote kibi wës Melquisedec ese es

¹ Melquisedec bak k̄a kiè Salem e' blúie. Ñies ie' kanèblè' sacerdoteie Skèköl dör íyi ulitane tsata e' a. Abraham e' ali'ka blu'pa skel wa ilayök Lot minetser e'pa k̄i. Mik Abraham dotkene iu a, etā Melquisedec dettsa ie' ñaletsuk ta ikié Skèköl a as e' er buaë chō ie' a. ² Ñies dali k̄os dè'ne Abram ulà a ñippè shua, e' blatéitō dōka dabop, e' eyök méitō Melquisedec a. S'kiè Melquisedec, e' wà kiane chè “sene yësyësë e' blú.” Ñies ie' dör k̄a kiè Salem, e' blú. Salem, e' wà kiane chè “sene bèrè,” e' kuek̄i ñies ie' dör sene bèrè blú. ³ Kè se' wa ijcher tō yi dör iyé, yi dör imì, yi dör iditséwō, mik ikune ö mik idu'wa. E' k̄os kè ku' kitule Skèköl yèkkuō k̄i. E' kuek̄i se' tō ichèmi tō ie' dör sacerdote kè erta'wa wës Skèköl Alà es.

⁴ Ibikeitsō buaë, e' ta a' wa ijcherdaë tō Melquisedec dalöiërta' tajè sacerdotèpa dör Leví aleripa, e'pa k̄os tsata. Abraham dör se' yé bak k̄a iaiaë dalöiërta' tajè ese. Ñippè shua ibolökpa dali de ie' ulà a, e' blatéitō dōka dabop, e' eyök tsá méitō Melquisedec a. ⁵ Leví aleripa yé tsá dör Abraham wës Israel aleripa malepa es. Leví aleripa è meneat sacerdotèpaie. Ie'pa dör Israel aleripa malepa yamipa, erè itso' kitule Moisés ttè dalöiëno, e' k̄i tō Israel aleripa k̄os kawōta iíyi k̄os blatök dōka dabop, ta e' eyök tsá muk Leví aleripa a. ⁶ Skèköl kablè' Abraham a tō ie' dōraë skèkèpa tajè. Erè Melquisedec kè dör Leví aleri, erè e' a Abraham tō iíyi tsá mé. Ñies Melquisedec tō ikié Skèköl a as e' er buaë chō Abraham a. ⁷ Sulitane wa ijcher tō yi tō e' ché o'ka a, ese wák dör yi a iyène e' tsata. ⁸ Israel aleripa tō iíyi tsá meke sacerdotèpa duōta'wa esepa a. Erè Skèköl yèkkuō tō Melquisedec chè wës ie' tso'ia ttsè'ka es. ⁹⁻¹⁰ Mik Abraham tō iíyi tsá

* 6:14 Génesis 22.17

mé Melquisedec a, etā Leví kam kur. Erë se' tō ichèmi tō Leví aleripa bak tō iíyi tsá mé Melquisedec a Abraham wa, Abraham dör ie'pa yé tsá e' kueki.

11 Ttè dalöiëno me' Skëköl tō Israel aleripa a Moisés wa, e' ichè tō Leví aleripa ë meneat sacerdotepaie Israel aleripa tté chök Skëköl a as e' tō ie'pa nuì olo'yö. Erë e' mú a nuì olo'yarmi se' ki seraa, e'ma kë sacerdote ské kua'ki kianeia. E' kueki Skëköl tō sacerdote ské patké. E' kë dör Leví aleripa e' eköl wës Aarón es. Ie' dör sacerdote wës Melquisedec ese es. 12 Sacerdote wësepa ské maneone kua'ki, e' ta ñies ttè dalöiëno tsá e' kawöta mane'wëttsa. 13-14 Sacerdote ské patké Skëköl tō chëyo a' a, e' dör Skëkëpa Jesús. E' kë dör Leví aleripa eköl. Sulitane wä ijcher buaë tō ie' dör Judá aleri. Moisés kë wä i yëule tō Judá aleripa dömi sacerdotie. E' kueki kë ie' aleri isie tkëuleka sacerdotie.

15 Sacerdote ské tkënekane kua'ki wës Melquisedec ese es, e' ta se' éna iwà ane tō ñies ttè dalöiëno meneat Moisés a e' maneonettsa. 16-17 Skëköl yëkuö ki itso' kitule tō ie' tō Jesús a iché i' es:

“Be' dör sacerdote këkraë wës Melquisedec ese es.”*

E' kueki se' wä ijcher tō Jesús kë tkëneka sacerdotie ie' ditséwö wa wës Moisés tté ki itso' kitule es. Ie' de sacerdotie ie' ser michoë, kë duöta'wa, e' diché wa. 18-19 Moisés ttè dalöiëno bak kenet, e' kë a yi onuk buaë yësyësë Skëköl wöa. E' kë diché ta', kë dör lie bua' ese woie. E' kueki ttè e' maneonettsa. E' skéie ttè pa'alí wä panekesö kröröë e' dör ibua'ie ttè këchke tsata, e' wa se' e' batsöwami buaë Skëköl mik kë ki i sulu nuí ta'ia.

20 Ñies mik Skëköl tō Jesús tkë'ka sacerdotie, etā ie' kablé'ia iwák ttö wa tō ikaneblö michoë sacerdotie. Ie' kë kablène es sacerdotepa dör Leví aleripa, e'pa a. 21 Erë mik ie' tō Jesús tkë'ka sacerdotie, etā ie' kablé'ia iwák ttö wa ttè i' wa:

“Be' dör sacerdote këkraë.

Ye' kablé be' a ye' wák ttö wa, e' kë olo'yepayö yës.”†

22 Es Skëköl kablé' Jesús a, e' wa se' wä ijcher moki tō ttè pa'alí mène se' a, e' dör bua'iewa ttè këchke mène Israel aleripa a e' tsata. Jesús wa se' wä ijcher yësyësë tō iwà suerasö.

23 Ñies sacerdotepa dör Leví aleripa, e'pa duöta'wa, e' kueki ie'pa kë a kanablène këkraë. E' kueki ie'pa ské tkëuleka taië. 24 Erë Jesús ser michoë, e' kueki ie' kë skéie yi tkënuka. 25 Wëpa kos shkökewa Skëköl wörki Jesús batamik, esepa tté chök ie' tso'ie këkraë Skëköl a, e' kueki ie'pa kos tsatkërmi ie' a buaë këkraë.

26 Es se' isué tō Jesús dör sacerdote kibiie chökle. Ie' dör batse'r. Kë i sulu ku' iki, kë iauleka sene sulusi wa. Ie' butsulettsa pë' sulusipa yöki. Skëköl tō ie' tkéka ká jaí a íyi ulitane tsata. Sacerdote ese kiane se' ki. 27 Ie' kë dör wës sacerdote kibi malepa es. Ká bit ta' ie'pa kawöta iyiwak jchök më Skëköl a ie'pa nuì kueki. E' ukuöki ta' iyiwak kí jchekerakitö më Skëköl a imalepa nuì kueki. Erë e' kos skéie Jesús e' me'ttsa ttèwä etökicha ë se' nuì patuoie, e' kë skà tköpaia. 28 Wëpa tkëuleka sacerdotepa kibiie Moisés ttè wa, moki e'pa dör wës s'malepa es, kë diché dë'ka e' kkö'nuk buaë yësyësë. Erë Moisés ttè kite, e' ukuöki ta' Skëköl kablé' iwák ttö wa tō ie' alá tkërdaka se' sacerdote kibiie, e' dör se' sacerdote kibi yöbië bua'iewa yësyësë e'.

8

Jesús dör ttè pa'alí me' Skëköl tō, e' wakanéukwak

1 I' kos cheratse sa' tō e' wä dör i': Jesús tso' se' wä sacerdote kibiie. Ie' tkër dalöiërta' taië ká jaí a Skëköl ulá bua'kka. 2 Ie' dör se' sacerdote kibi. Ie' tso' iwakanéuk Skëköl wé batse'r chökle tso' ká jaí a e' a. E' kë yöne s'ditsö wä, e' yö' ie' wák tō.

3 Sacerdote kibi kos tkëneka iyiwak tso'rak iwä jchë më Skëköl a ena i skà mekerakitö, e' wakanéuk

* 7:16-17 Salmo 110.4 † 7:21 Salmo 110.4

imalepa tsatkoie ie'pa nuì ulà a. E' kuekì Jesucristo kawöta ñies ilè muk Skèköl a se' tsatkoie. ⁴ Erè ie' kè tò ikaneweku' ká i' a, iwakanewekeitö ká jai a. Moisés ttè dalöiëno tò ichè tò Leví aleripa è tkèrkami sacerdoteie. E' kuekì Jesús mú tò iwakaneweke ká i' a, e'ma ie' kè tkènuuka sacerdoteie, ie' kè dör Leví aleri e' kuekì. ⁵ Ì kaneweke sacerdotepa tò ká i' a, ese dör ibua'ie tso' ká jai a, e' kleeke ie'pa tò ká i' a. E' dör wes ibak Moisés ta es. Mik Moisés tò u yueketke Skèköl a, eta Skèköl tò ichè ie' a: "Ittsö, ì kos yuó wes be' a ikkayëne Sinaí kébata a e' suë." E' kuekì se' wa ijcher tò Skèköl wé kibi tso' ká i' a, e' dör ichökke tso' ká jai a e' klí è. ⁶ Erè Jesús tkèneká se' sacerdote kibiie, e' wakanewekeitö buaë sacerdotepa tso' ká i' a e'pa tsata. Ñies ie' batamik ì muk Skèköl kablè' se' a ttè pa'alì wa, e' dör ibua'ie. E' kuekì ttè e' dör buaë shute ttè kèchke tsata.

Ttè tsá mène Israel aleripa a, e' kè dalöta'ia

⁷ Ttè tsá mène Israel aleripa a, e' mú dör wè' as Skèköl tò se' kiöwa buaë, e'ma ttè skà pa'alì kè kianukia. ⁸ Erè ie' isué tò ie'pa kè wa ttè tsá mène ie'pa a, e' wà iütëne buaë. E' kuekì itso' kitule Skèköl yèkkuö kì e' tò ie'pa chè i' es:

"Skèköl tò ichè: Aishkuö ta kawö döraë, e' kèwö ska' ta ye' tò ttè pa'alì meraë Israel wakpa a ena Judá wakpa a.

⁹ Ttè e' kè dör wes ttè tsá me' ye' tò ie'pa yèpa bak ká iaiaë e'pa a es.

Ttè e' me'yö ie'pa a mik ie'pa ulaië'yö er bua' wa ibak klöulewa Egipto e' yottsaië eta.

Erè ttè me'yö ie'pa a, e' wà kè iütëne ie'pa wa,

e' kuekì ye' tò ie'pa me'at.

¹⁰ Ñies Skèköl tò ichè:

Ttè pa'alì meraëyö Israel aleripa a aishkuö ta, e' dör i' es:

Ye' ttè dalöiëno e' merdaë ie'pa er a, ta ie'pa tò iüteraë er bua' wa iwákpa er wa.

Ye' döraë ie'pa Kèköl, ta ie'pa döraë ye' icha.

¹¹ Ie'pa kos, tsitsirpa dö kèkëpa, e'pa batsdaë ye' mik.

E' kuekì kè ikiarpaia tò yi tò iyamipa ö o'ka wöbla'weia as ibats ye' mik.

¹² Ì sulu kos wamblekerakitö, e' nuí olo'yeraëyö ie'pa kì,

kè ibikeitsepaiayö."*

¹³ Es Skèköl tò ichè tò ttè pa'alì meraëitö se' a. E' wa ie' tso' ichök tò ttè tsá mène, e' dör kèchke wöitewa. Ì kos ianewatke kèchke, e' bet ta kè ikü'ia.

9

Cristo dewa Skèköl wé a ká jai a se' ttè chök

¹ Ttè dalöiëno tsá me' Skèköl tò Israel aleripa a, e' a ttè tso' tò wes ie'pa kawöta Skèköl dalöië e' wakanéuk. Ñies ie'pa wa u tso' etkue batse'r ká i' a iwakanéwoie. ² Ie'pa tò u yö' Skèköl dalöië e' wakanéwoie, e' blatérakitö böt. Úshu kewe e' kiè úshu batse'r. Úshu e' a bö'wö taloka tso' et, ñies ka' tso' et, e' kì pan meke Skèköl a, ese me'r. ³ Úshu skà tso' datsi' buririë shukuar, e' etmik, e' kiè úshu batse'r taië shute. ⁴ Úshu e' a ka' tso' yöule orochka wa íyi masmas ña'woie Skèköl a e'. Ñies kalkuö tkè ek, e' paiëulewa orochka wa. Kalkuö e' shua tka' tso' etk yöule orochka wa. Tka' e' a chkè me' Skèköl tò Israel aleripa a kiè maná, e' kak tso' blëule. Ñies kalkuö ñe' shua Aarón shko kéli pèri tskineka, e' tso' blëule. Ñies ishua ak tak tso' böt, e' kì Skèköl tò ittè dalöiëno kit. Kalkuö e' kiè Ttè Mène Ñi A Kélkuö. ⁵ Kalkuö e' bata kì Skèköl biyöchökwak pik ta' kiè kèrub, e' diököl tulur böt. E' tò se' a iwà kkacheke tò Skèköl olo tso' ee. Ipi meuleka kalkuö kköshto bata kì, ee Israel aleripa nuí olo'yarke. Erè i' ta íyi ekkè kè wà pakanuktsa ye' a iskië.

⁶ Es íyi ulitane bak kaneoule buaë Skèköl wé a, ta sacerdotepa bak shkökwa kekraë úshu batse'r e' a iwakanéuk. ⁷ Erè sacerdote kibi, e'

* 8:12 Jeremías 31.31-34

ë a kawö tso' shkowa úshu skà tso' dör batse'r taië shute e' a. Eë ie' dōwami etökicha ë duas wa duas wa. Mik ie' mi'kewa eë, eta ie' wa iyiwak pé mi'ke mè Skëköl a e' nuì ki, ñies ì sulu wamblé pé' malepa tò kè wà jcher ie'pa wa, ese nuì ki. ⁸ E' kos wa Wiköl Batse'r tò se' a iwà kkacheke tò úshu batse'r, e' wakanéorkeia, e' dalewa kè sulitane dōpawa úshu batse'r taië shute e' a. ⁹⁻¹⁰ Ì kos kaneweke judiowak sacerdotepa tò ttè dalöiëno tsá mène ie'pa a, e' wa, e' dör chkeie, di'yeie, se' batse'weie, ese kos dör s'pa kikke ë batse'woie. E' tò se' kimeke kam ttè manerne e' dalewa ë. E' kueki ì meke ie'pa tò Skëköl a idalöie e' wakanéwoie, ñies iyiwak kos jcheke mè ie' a se' nuì ki, ese kos kè a wépa tò ie' dalöieke es, esepa erbikè pairinuk. Ie'pa ittse' tò inuì tso'ia ie'pa ki. Erë ì kos kaneweke ie'pa tò Skëköl wé a, e' tò ttè pa'alì mé Skëköl tò se' a Jesús batamik, e' wà kkacheke i'ne ta.

¹¹ Cristo dë'bitubak. Ie' dör se' sacerdote kibi. Ie' dör ttè buaë pa'alì me' Skëköl tò se' a e' wakanéukwak. Ie' dur iwakanéuk Skëköl wé tso' ká jai a, e' a. Skëköl wé e' kè yöne s'ditsö wa, e' kè dör wes íyi tso' ká i' a es. E' kueki Skëköl wé e' dör buaë shute itso' ká i' a e' tsata. ¹² Etökicha ëme Cristo dewa Skëköl wé tso' ká jai a e' shu batse'r taië shute, e' a s'tsatkoie. Ì wé ie' tò eë, e' dör wé', kè ie' mi'pane iskà kanéukne. Mik ie' dewa eë, eta kè ie' wa chibo ö baka pé mine mè Skëköl a se' nuì ki. E' skéie ie' wák kötewa e' pé m' ie' wa. Es ie' tò se' yëttsa michoë se' nuì ulà a. ¹³ Wépa bak ttè kèchke dikia, esepa iane ñá, e' ta chibo pé ö baka wé'ne pé ese sklippeke sacerdotepa tò ie'pa ki ö isalema baka alaki pupula ña'weke ese muluchka diöbléka di' wa e' sklippekerakitö ie'pa ki. Moki e' tò ie'pa pa kikke batse'wéne paiklé. ¹⁴ Erë e' dör es, e' yita buaë Cristo pé diché ta' taië iyiwak pé tsata. Skëköl Wiköl yöbië, e' batamik ie' wák e' me'ttsa ttèwa se' skéie wes iyiwak kè ki ì sulu ku' mè Skëköl a ese es. Ie' pé tò se' erbikè paiklèmi ì sulu nuì ki s'duowami ese

yöki as se' tò Skëköl chök e' dalöiö.

¹⁵ Jesucristo dör ttè pa'alì me' Skëköl tò se' a, e' wakanéukwak. Ì sulu kos wamblé' wépa bak ttè tsá mène e' dikia e'pa tò, e' nuì ulà a ie'pa yënettsa Jesús kötewa krus mik e' batamik. Ñies e' batamik ì buaë yöbië muk Skëköl kablé' wépa klö'bakitö as idö ie' ichaie esepa a, e' doraë ie'pa ulà a. ¹⁶⁻¹⁷ Ye' tò iwà pakè a' a i' es: Kam s'duöwa e' yöki s'wöblane ì mekesö s'yamipa a, ese yëkkuö mukat. Yëkkuö e' wà kè merpa, yi tò imé ese tso'ia ttsé'ka e' dalewa. Iwak blénewa, e' ë ta imermi. E' kueki s'kawöta isaukwa bua'ie tò yi tò imé, ese wák blénewatke yëkkuö e' wakanéwomi. ¹⁸ Es ñies ttè tsá mène, e' mène iyiwak jchëule e' pé tène ese wa. ¹⁹ Ttè tsá mène dalöiëno, e' wà paka' Moisés tò Israel aleripa kos a. E' ukuöki ta chibo ena baka wé'ne pé shutekaitö di' wa. E' sklippéitö yëkkuö ki Skëköl ttè dalöiëno tso' kitule e' ki, ñies e' sklippéitö Israel aleripa kos ki kal kiè hisopo e' ulatska mik datsi'tak batsë rratulewa e' wa. ²⁰ E' wekeitö ta icheramitö i' es: "Pé i' dör iwà kkachöie tò ttè mé Skëköl tò se' a e' tsá kaneonemitke." ²¹ E' sù Skëköl wé ena ì kos tso'ia Skëköl dalöie e' wakanéwoie, ñies ese ki Moisés tò pé sklippé. ²² Moki ttè dalöiëno tsá mène, e' wa ta tsir eta íyi ulitane batse'wekene pé wa. Ñies e' tò ichè tò iyiwak jchëule ese pé kè tène, e' ta se' nuì kè olonuk se' ki. ²³ Íyi tso' Skëköl wé tso' ká i' a e' a, e' dör ì tso' Skëköl wé tso' ká jai a, e' klí ë. Íyi ekké kawöta batse'wé iyiwak jchëule mè Skëköl a, ese pé wa. Erë Skëköl wé a íyi tso' ká jai a, e' kawöta batse'wé ì dör buaë shute iyiwak pé tsata, ese wa.

²⁴ Ì buaë e' dör Cristo. Ie' kè dë'wa Skëköl wé shu batse'r yöne s'ditsö wa tso' ká i' a, e' a. E' dör ibua'ie tso' ká jai a, e' klí ë. E' skéie ie' de ká jai a Skëköl wé chökle e' a, eë ie' tso' Skëköl a se' tté chök. ²⁵ Judiowak sacerdotepa kibipa, e'pa kawöta shkökwa Skëköl wé shu batse'r taië shute, e' a iyiwak

pé muk Skëköl a se' nuì kî duas bik ekkë etökicha etökicha. Erë Jesús kë dë'wà tajë wës ie'pa es. ²⁶ Imú dör es, e'ma ká i' yöne dō ikkë ta, età ie' kawōta e' muktsa ttëwà duas bit ekkë. Erë e' kë dör es. E' skéie, i'ñe ta mik ká i' erkewatke, età ie' de e' muktsa ttëwà se' skéie etökicha ë se' nuì kos paiklottsa. ²⁷ Sulitane a kawō meneat duökwa etökicha ë, e' ukuöki ta se' shulirdaë. ²⁸ Es ñies Cristo e' me'ttsa ttëwà etökicha ë, se' tajë e' nuì paiklottsa. Ie' skà dörane, erë e' kë dör se' nuì shulök. Ie' dörane wépa tso' ie' panuk esepa tsatök.

10

Ttë dalöiëno kë a se' nuì pairinuktsa

¹ Ttë dalöiëno mène ká iaiäë Moisés wa, e' dör i' bua'ie doia se' a Cristo batamik aishkuö ta, e' biyö yëne. E' dör wës ilo es, kë dör iwà chök. E' kueki ttë e' kë a wépa dökewa Skëköl ska' iyiwak jchök më ie' a kekraë duas bik ekkë esepa batse'onuk da'a. ² Ttë e' mú a ie'pa nuì pairinetsa moki, e'ma ie'pa er kë tö ie'pa kkatëpaia ta ie'pa kë tö iyiwak jchëpaia më Skëköl a. ³ Erë e' kë dör es. E' skéie mik ie'pa tö iyiwak jcheke më Skëköl a duas bit ekkë, età e' tö ie'pa er awëkene i' sulu wamblekerakitö ese ska'. ⁴ E' wà dör tö se' nuì kë pairipattsä baka wë'ñe pé wa ena chibo pé wa.

⁵ E' kueki mik Cristo döketke ká i' a, età i' tso' kitule Skëköl yëkkuö kî, e' chéitö Skëköl a, e' tö ichè i' es:

“Iyiwak jcheke më be' a ena ilè skà tso' më be' a,
e' kë kiane be' kî.
Erë be' tö ye' yueketke s'ditsöie chka ta' diché ta'.

⁶ Iyiwak jcheke ña'wè wa'ñe be' a ena ilè skà tso' më be' a nuì paikloie, e' kë wër bua' be' wa.”

⁷ E' ukuöki ta Cristo tö iché Skëköl a: “A Skëköl, i' ye' dur i' kiane be' kî wè e' woie,
wës ye' ttë tso' kitule be' yëkkuö kî es.”*

⁸ Kewe ie' tö iché Skëköl a: “Iyiwak jcheke më be' a ena ilè skà tso' më be' a, ñies iyiwak jcheke ña'wè wa'ñe be' a nuì paikloie, ese kos kë kiane be' kî, kë iwër bua' be' wa.” Erë ie' tö iché es, erë ese kos yë'atbakitö dalöie Skëköl ttë dalöiëno tso'tke kitule e' kî. ⁹ E' ukuöki ta ie' tö iché: “A Skëköl, i' ye' dur i' kiane be' kî wè e' woie.” E' wa se' éna iane tö iyiwak jcheke ie'pa tö ttë tsä dikia ese kos skéttsa Skëköl tö iské pa'ali mokane, e' dör Cristo kötëwà se' skéie e'. ¹⁰ I' kiane Skëköl kî e' wà o' Jesucristo tö. Ie' wák e' me'ttsa ttëwà se' skéie etökicha ë, kë skà ttëta'wäia. E' kueki Skëköl tö se' batseq'.

¹¹ Kekraë judiowak sacerdotëpa tö iwakanewëke. Ká bit ta ie'pa tö iyiwak jcheke më Skëköl a sene sulu nuì kî. E' ë kanewëke ie'pa tö tajë kekraë, erë e' kë a nuì pairinuktsa.

¹² Erë Jesucristo e' me'ttsa ttëwà se' nuì skéie etökicha ë, kë skà ttëta'wäia, e' ukuöki ta ká jai a ie' tkë'ka dalöiertä' tajë Skëköl ulà bua'kka. ¹³ Eë ie' tkër Skëköl e' aléka ibolökpa kos kî, e' mekerö ie' klö dikia e' panuk. ¹⁴ Ie' e' me'ttsa ttëwà se' skéie etökicha ë, e' wa wépa dör ie' icha, esepa batse'wëitö buaë ichökle Skëköl a etökicha ë, kë batse'wè kianeia.

¹⁵ Ñies Wiköl Batse'r tö ichè tö e' dör moki. Ie' tö iché Skëköl yëkkuö kî i' es:

¹⁶ “Kawö döraë ta ye' tö ttë pa'ali meraë ie'pa a,

e' tö ichè i' es:

Ye' ttë dalöiëno e' merdaë ie'pa er a,
età ie'pa tö iüteraë er bua' wa iwákpa er wa.

¹⁷ Ie'pa e' wamblö sulu kos, kë e' bikeitsepaia ye' tö.”†

¹⁸ Es se' éna iane tö se' nuì olo'yane se' kî, kë se' kawōtaia i' skà muk Skëköl a se' nuì kî.

Se' a kawö mène shkowa Skëköl wörki

¹⁹ A yamipa, e' kueki i'ñe ta se' döwami buaë Skëköl dör batse'r tajë shutë e' ska', kë suarta', Jesús kötëwà ipé tene tajë, e' batamik. ²⁰ Kë yi döta'wà Skëköl wörki éanas wës kë yi

* 10:7 Salmo 40.6-8 † 10:17 Jeremías 31.33,34

dè'wà äanas Skëköl wé úshu nanetkëar datsi' buririë wa e' etmik es. Erë Jesús kötëwà se' skéie e' chë datsi'ukuö jchënanane e' tö. E' wa ñalà pa'ali dö Skëköl ska', e' kköyë'ttsa ie' tö se' a, e' dör sene michoë e' ñalé. ²¹ Jesús dör se' sacerdote taië. Ie' dör se' dör Skëköl icha, e'pa kos wökir. ²² E' kueki se' shkōwà Skëköl wörki er moki wa ena erblë ie' mik yësyësë e' wa. Se' erbike sulu e' pairiulettsa. Se' batse'ouletke, e' dör wes s'pa skuë buaë manene di' maneneë wa es. ²³ Skëköl ttö mokië. I uk ie' kablë' se' a, e' weraëitö. E' wà panekesö kröröë. E' kueki se' e' tkōwà darërë ttë e' a, kē tö ibikeitsë böt böt. ²⁴ A' tö ibikeitsö tö wes a' a ñi kimermi as a' kī ñi dalëritsö buaë, ñies as a' tö i buaë kī ü taië ñi kimoie. ²⁵ Se' ñi dapa'uke, e' kē olo'yar a' tö wes se' wëlepa wöblane iwamblök es. E' skéie a' er kī diché iö ñita. E' yita mik se' tö isuë tö Skëkëpa Jesús datskene, e' kēwö dökewatke, età a' er kī diché iërmi ñita.

²⁶ Ttë mokië e' jchertke se' wà, erë e' ukuöki ta i sulu wamblekeiasö wöbla wa, e' ta kē i ku'ia jchë mè Skëköl a e' nuí olo'yoie se' kī. ²⁷ Iwamblésö es, e' ta s'pauirke shulè wa, e' ë tso' se' panuk. E' dör bö' ñarke taië wa Skëköl tö ibolökpa ewerawa e'. ²⁸ Ká iaiaë yi tö ttë dalöiëno me'at Moisés tö, e' dalösewëwà ta ikkatökwakpa dör bül ö mañal, e' ta ese wák ttekewà kē ulé klöule. ²⁹ E' dör es, e' ta wëpa tö Skëköl Alà dalösewëwà ¿wes esepa kē weirpa taië shute? Jesús pé wa ttë pa'ali mène se' a e' wakaneone, e' pé tuë taië e' wa ie'pa batse'one, erë isuëkerakitö wes se' ese pé es. Ñies Skëköl Wiköl er buaë chë se' a, e' chekerakitö suluë. ¿Wes ie'pa tkömishkar e' nuí ulà a? ³⁰ Skëköl mik se' bätse e' tö ichë iyëkkuö kī i' es: “Ye' ë wöki iské wërke wë. Yi tö i sulu wamblé ese ské wërayö iki.”[‡] Ñies ichëitö: “Skëköl icha kos esepa shuleraë ie' tö.”[§] ³¹ ;se' arwa Skëköl chök ulà a weinuk, e' dör siarë ichök!

³² Erë a' éna ianú tö mik kuaë

Skëköl tö a' er ñi o' Jesús ttë buaë wa, e' kēwö ska' ta pé' tö a' we'ik siarë Jesús ttë buaë kueki. Erë e' kos dalë'ttsë' a' tö er bua' wa. ³³ Mikle ta pé' tö a' yë' suluë, ie'pa tö a' we'ik siarë sulitane wörki. Mikle ta a' wák er wa a' e' chë weinuk wëpa weirke es esepa ta. ³⁴ Wëpa wötëne s'wöto wé a Jesús ttë kueki, esepa su' a' tö er siarë wa, ie'pa kime' a' tö. A' wà ijcher tö i bua'ie kē ertà'wa ese tso' taië a' wa ká jaì a, e' kueki mik pé' tö a' iyi kos yë'lur a' yöki, età e' dalë'ttsë' a' tö ttsë'ne bua' wa. ³⁵ A' kē e' ökwa a' weirke e' yöki, e' ské merdaë a' a taië, e' kueki iwöklö'ü a' tö darërë. ³⁶ A' weirke e' dalë'ttsök a' kawöta bërë er bua' wa as a' tö iü wes Skëköl kī ikiane es, ñies as i buaë muk a' a ie' kablë' e' mùitö. ³⁷ E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuö kī es, e' tö Cristo ttë chë i' es:

“Wé kawöta dök e' datse kukuie, e' kē kī kawö tköpa taië.

³⁸ Erë wëpa dör ye' icha serke yësyësë, esepa erblë buaë ye' mik, e' kueki ie'pa ser michoë.

Erë ie'pa wëpa suanéka ta ye' ttë olo'yërakitö,

e' ta kē ye' wa ie'pa wërpaia buaë.”*

Es itso' kitule Skëköl yëkkuö kī. ³⁹ Erë se' kē dör wes wëpa tö Jesús ttë buaë e' olo'yé esepa es. Ie'pa weirdaë siarë aishkuö ta. Se' erblöke buaë Jesús mik, e' kueki se' tsatkërdaë.

11

Se' erblö Skëköl mik wes kékëpa bak ká iaiaë erblë' imik es

¹ Erblë Skëköl mik, e' wà kiane chë tö se' tö iklö'wé mokië tö i muk ie' kablë' panekesö, e' meraëitö se' a. Erë e' kē wërta' i'ñe ta, erë se' tö iklö'wé yësyësë tö iwà suërasö. ² Se' yëpa bak ká iaiaë, e'pa bak erblök Skëköl mik, e' kueki ie'pa yë' ie' tö tö ie'pa dör buaë ie' wöa.

³ Se' erblöke Skëköl mik, e' kueki se' wà ijcher tö ie' tö iyi ulitane yö' iwák ttë wa. E' wà kiane chë tö i kos wërta' suësö i'ñe ta, e' yöne i kē wërta', e' ë wa.

⁴ Abel erblë' Skëköl mik, e' kueki ì mé ie' tō Skëköl a inuì ki, e' dör bua'ie ì mé Caín tō, e' tsata. Abel erblë Skëköl mik, e' kueki Skëköl tō ie' klō'wé wes pë' buaë yësyësë es. Ñies ì mé ie' tō Skëköl a e' wër buaë Skëköl wa. Ie' blënewabak ká iaiaë, erë ie' erblë Skëköl mik, e' tté pakarkeia ì ñe ta.

⁵ Enoc erblë' Skëköl mik, e' kueki ie' kë blënewa. Ie' minetser ttsë'ka Skëköl wa, e' kueki kë yi wa ie' nu kune. Skëköl yëkkuö ichè tō kam Enoc mi'tser Skëköl wa, e' yöki ie' wër buaë Skëköl wa. ⁶ Yi isie shkakwa Skëköl wörki, ese kawötä iklö'uk tō moki Skëköl tso'. Ñies ie' kawötä iklö'uk tō wépa tō Skëköl yuleke er moki wa, esepa ulà a iwà döraë. E' kueki kë se' erblöku' Skëköl mik, e' ta kë se' a ì onuk wërmi buaë ie' wa.

⁷ Noé erblë' Skëköl mik, e' kueki mik Skëköl tō ie' a iché tō ì sulu tköraë ká i' ki kë sule yi wa ese, etä ie' tō ittè iuté. Ie' tō kanò bérie yué etö, e' a ie' ena iyamipa e' ë tsatkëne. E' wa ikkayëne tō imalepa ki nuì tso'. Ñies sene yësyësë dömi se' ulà a s'erblë Skëköl mik e' wa, e' de ie' ulà a.

⁸ Abraham erblë' Skëköl mik, e' kueki mik e' tō iché ia: “Be' yú ká yë'yö tō imeraë be' a e' a,” etä iütéitö. Erë ie' kë wa ijcher tō ká wé a ie' mírö, erë bet ta ie' yëttsa iwák ká a. ⁹ Ie' erblë Skëköl mik, e' kueki mik ie' de ká yëne ie' a ee, etä ie' sené wes s'dami shkal ser es. Ie' sené úla yöule datsi'tak wa, ese a. Ie' alà Isaac ena itala Jacob, e'pa ñies sené wes ie' es. Ñies ie'pa a ká e' muk Skëköl kablë'. ¹⁰ Ká bua'ie kë erta'wa bikeitsbak Skëköl tō, yö'itö ká jai a, e' wà pané Abraham tō. E' kueki ie' sene' wes s'dami shkal ser es, e' dalë'ttséitö er bua' wa.

¹¹ Skëköl tō iyë' ie' a: be' alà kōrakā be' alaköl Sara e' ta. Erë ie' dewatke këkëpala aluë, ñies Sara wake' kë dōtä' alàë, erë ie' iklö'wé tō Skëköl kablë' ie' a e' weraëitö. E' kueki diché mène ie' a alà koka. ¹² Ie' dewatke këkëpala aluë, erë es ie' de alàë. Ilà e' wa ileripa dë'bitu tajë kë shtar ekkë wes bëkwö

tso' tajë ö ttsa'wö tso' tajë dayë kkömik kë shtar es.

¹³ Ie'pa ekkëpa kos erblë' Skëköl mik, kë ilo'yane ie'pa wa, es ie'pa blërulune. Ká muk Skëköl kablë ie'pa a, e' wà kë dë' ie'pa ulà a ie'pa tso'ia ttsë'ka e' dalewa. Erë ie'pa tō iklö'wé tō iwà döraë ie'pa ulà a aishkuö ta. E' dör ie'pa a wes ilo suë kamië es. E' kueki ie'pa tō iyë' tō ie'pa ser ká i' ki wes ká kua'ki wakpa dami shkal es. ¹⁴ Wépa tō ichè es, e' wa iwënewa tō ie'pa tso'ia ká yulök iwákpa a. ¹⁵ Ie'pa mú tso'ia wé ie'pa manete, e' ké bikeitsök, e'ma ie'pa mi'mine buaë ká e' a. ¹⁶ Erë ie'pa tō ká bua'ie e' kkecheke, e' dör ká tso' ká jai a. Skëköl tō ká e' yö'bak ie'pa a, e' kueki Skëköl kë jaëne tō ie' kië ie'pa Këköl.

¹⁷⁻¹⁹ Skëköl kablë' Abraham a ttè i' wa: “Be' aleripa chökle, e'pa döraë Isaac wa.” Erë e' ukuöki ta ie' tō iché ia: “Isaac ttōwa mē ye' a ye' dalöioie.” Ie' ki ikiane suë tō moki Abraham erblöke ie' mik, e' kueki ie' ima'wé es. Abraham erblë Skëköl mik, e' kueki moki ie' tō Isaac mekettsa wes Skëköl tō ie' a iyë' es. Ie' tō ibikeitsé tō ie' tō ilà ttéwa, e' ta Skëköl a ishkerkamine, e' kueki ie' tō ittekewa. Erë bata ekkë ta Skëköl tō ie' wöklö'wé. E' kueki ichëmisö tō e' dör wes Isaac kötëwa shkenekane es.

²⁰ Isaac erblë' Skëköl mik, e' kueki ie' tō iyë', ila'r Jacob ena Esaú, e'pa a tō aishkuö ta Skëköl er buaë chöraë ie'pa a.

²¹ Jacob erblë' Skëköl mik, e' kueki mik ie' blërkewa, e' këwö döketke, etä ie' tō iyë' italapa dör José ala'r e'pa a eköl eköl tō Skëköl er buaë chöraë ie'pa a. Ñies Skëköl dalöié ie' tō ie' e' duedur ishko kéli mik e' dalewa.

²² José erblë' Skëköl mik, e' kueki mik ie' blërkewatke, etä ie' tō iché tō aishkuö ta Israel aleripa e' yöratsarak Egipto. Es ie' ichéat tō mik a' e' yëttsa ká i' a etä ye' nu tso' blëule e' tsümi a' tō blëwa wé a' mírö ee.

²³ Ñies Moisés yë ena imi, e'pa erblë' Skëköl mik. Mik ie' kune', etä ie'pa tō isuë tō alala buaala kune. Egipto blú tō iyë' tō Israel aleripa alala kurke

wēpa, e'pa kōs ttekelur. Erē Moisés yé ena imì, e'pa erblé Skèköl mik, e' kuekì ie'pa kē suane blu' ttè yōki. Ie'pa tō Moisés blé dōka si' mañat itsatkoie.

²⁴ Moisés talane Egipto blú duöchkeie dalöiërta' taië. Erē ie' erblé Skèköl mik, e' kuekì mik ie' de kēchke, eta e' kōs watéttsa ie' tō. Ie' kē kī ikiane tō ie' kirwa Egipto blú duöchke. ²⁵ Ie' a ta weinuk wēpa dör Skèköl icha, esepa ta, e' dör buaë tkōka sene sulu tō s'ttsë'wēke buaë ekuölö ë, ese kōs tsata. ²⁶ Ì buaë dōraë ie' ulà a aishkuö ta iskéie, e' ë kī ie' er me'rie. E' kuekì ie' tō bikeitsé tō iweir kōs wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e' tté kī, e' dör buaë shūte, íyi bua'buatso' Egipto ese kōs tsata.

²⁷ Moisés erblé' Skèköl mik, e' kuekì ie' e' yéttsa Egipto, kē suane Egipto blú ulune yōki. Ie' e' tkéwa darërè Skèköl kē wërta' e' mik kē ilo'yane ie' wa. ²⁸ Ie' erblé Skèköl mik, e' kuekì ie' tō Israel aleripa patké Ie'pa Yépa Yërulune Egipto e' kēwö tkö'uk. Ie' tō ie'pa patké obeja pupula ttökwa ta ipé sklippök ie'pa ukkō kōs e' mik. Ie'pa tō iwé es as Skèköl biyöchökwak patké Skèköl tō s'ttökulur, e' kē mi'wa u a alà wëm tsá kune, esepa kōs ttökulur.

²⁹ Israel aleripa erblé' Skèköl mik, e' kuekì ie'pa tkami Dayë Mat shua wës íyök ë kī shkè es. Erē mik Egipto wakpa mí ie'pa itōki, eta e'pa kī dayë uneka tō ie'pa kōs ttélur.

³⁰ Israel aleripa erblé' Skèköl mik, e' kuekì ie'pa shké ká kiè Jericó kköiëule e' pamik dōka ká kul. E' ukuökì ta ká e' kköiëule kōs, e' tkënettsa iski. ³¹ Nies alaköl sulusi kiè Rahab, e' erblé' Skèköl mik. E' kuekì mik wēpa bōl patké' Josué tō Jericó weblök bër akir, eta e'pa kī'waitō bërè blé' itsatkoie. E' kuekì ie' kē dunewañak wēpa tō Skèköl ttè dalösewéwa esepa ta.

³² Ye' a ikí yërmi taië. Gedeón ena Barac ena Sansón ena Jefte ena David ena Samuel ena Skèköl ttekölpa kōs, e'pa kōs tté pakarmi ye' a, erë ye' kē kawö kune i' ta ipakoie seraa. ³³ Ie'pa ena pë' skà erblé' Skèköl mik wës

ie'pa es, e' wa e'pa wēlepa e' aléka ká kuā'kī kuā'kī wakpa kī. Nies ie'pa wēlepa ttè dalöiëno e' wakanewé yësyësë. Nies Skèköl kablé' ie'pa a, e' wà de ie'pa ulà a. Ie'pa wēlepa tō ma'name kkō tsatéwa. ³⁴ Ie'pa wēlepa kē kī bö' dakaneka. Ie'pa wēlepa ttekwatke tabè wa, e' tsatkéé Skèköl tō. Ie'pa wēlepa kē diché ta', erë idiché iëne. Ie'pa wēlepa ñippé darërè ta ie' aléka ká kuā'kī ñippök'wakpa kī. ³⁵ Nies alakölpa bak erblök Skèköl mik, e'pa wēlepa dëutōpa shkënekane menene ie'pa a.

Pë' wēlepa skà erblé' Skèköl mik, e'pa klö'wéwa pë' tō ta iwe'ikérakitō taië siarè dō iduowa ekkë. Erë ie'pa erblé Skèköl mik, e' kē watënettsa ie'pa wa. Ie'pa wa ijcher tō ie'pa shkerdakane aishkuö ta sēnoie buaë shūte, e' kuekì ie'pa ekemine áie, e' kē kinewa ie'pa wa. ³⁶ Ie'pa wēlepa wayōne taië, bune siarè. Ie'pa wēlepa skà monewa tabechka yöule tsa'ie ese wa, es iminerak s'wōto wé a. ³⁷ Ie'pa wēlepa ttélur ák wa. Wēlepa ttélur jchëulettsa shushaë. Nies wēlepa ttélur tabè wa. Ie'pa bak shkök wì a dià a paiëule obeja kkuölit ö chibo kkuölit wa. Ie'pa dör siarè, tōiëne siarè, weine taië. ³⁸ Ie'pa dör buaë shūte, kē dör bua' tō ie'pa ser imalepa serke ká i' kī e' shua. Erë ie'pa bak shkök wì a dià a ká sir poë wé kē yi serku' taië ese ska' ö kabata a. Ie'pa bak senuk siarè ákuk a ö kawk a.

³⁹ Ie'pa ekkëpa kōs erblé' Skèköl mik buaë, e' kuekì ie' wa ie'pa wëne buaë. Erë ie' kablé' ie'pa a, e' wà kam mer ie'pa a, ⁴⁰ ie' tō iskà bikeitséne bua'ie se' batamik e' kuekì. Ì buaë meke ie' tō se' a aishkuö ta, e' kiane ie' kī tō ie'pa ena se', e'pa ulà a idö ñita. E' kuekì kam idö ie'pa ulà a.

12

A' erblö Skèköl mik wës Jesús es

¹ A yamipa, se' erblöke Skèköl mik ena se' serke ie' a, e' dör wës s'tur e' aloka as i merke sia e' dō se' ulà a es.

Wépa erblë' Skëköl mik ká iaiäe e'pa durulunebak, e' dör wes ie'pa tune e' ali'kabak es. Ie'pa ekkëpa dör taië, e' kos erblë' buaë Skëköl mik, e' dör wes ie'pa iëne se' turke e' sauk es, tö is se' mir. E' kueki i kos tö se' wöklö'weke ese ulà watösö. I sulu wamblekesö, ese dör wes ttsa' mulitswä s'klö mik es, e' kueki ilo'yösö. Eta se' tunú darëre dö mik se' deka wé se' mi'kerö ee. ² Se' er mùwä Jesús ë ki. Se' erblöke Skëköl mik e' wërke Jesús wöki tsawe dö bataie. Ie' kötëwä krus mik, e' dör jaë taië, erë e' kë ki ie' tkine yës. Ie' wä ijcher tö ie' ttsë'rdaë buaë aishkuö ta, e' kueki idalë'ttséitö er bua' wa. Iñe ta ie' tkërka dalöiërta' taië Skëköl tkër ikulé ki e' ulà bua'kka.

³ Pë' sulusipa tö ie' we'ik taië, e' kos dalë'ttséitö. E' bikeitsö buaë as a' kë shtrirwä erblök Skëköl mik ta ilo'yë. ⁴ Moki a' tso' ñippök sene sulu ta, e' kueki a' weirke taië, erë kam a' weir dö a' duöwä pé tër taië ekkë wes Jesús es. ⁵⁻⁶ Skëköl yëkuö ki ie' tö a' pattë wes ie' ala'r es, wësua e' chowa a' éna, e' tö iché i' es:

“A ye' alà, wépa kos dalër Skëköl éna, esepa paruekeitö.

Wépa klö'wé ie' tö ila'rie, esepa uñkeitö.

E' kueki mik ie' tö be' parueke, eta e' kë watötsa be' tö.

Mik be' uñkeitö, eta kë be' erianuk.”*
Es itso' kitule Skëköl yëkuö ki.

⁷ A' weirke kos, e' wa Skëköl tso' a' paruök, e' kueki e' dalë'ttsö er bua' wa. A' parueke e' wà kiane chë tö ie' tö a' sué wes ie' ala'r es. ¿Wé a' wä isuule tö alala kë paruetä' iyë tö?

⁸ Skëköl kë tö a' paruè wes ila'r ulitane es, e' ta e' wà kiane chë tö a' kë dör ie' ala'r chökle, a' dör wes ñalä alé es. ⁹ Mik se' bak ala'rla, eta se' yé tso' ká i' ki, e'pa tö se' paruetä' ta ie' dalöië se' tö. E' dör es, e' yitá buaë se' kawötä S'yé tso' ká jai a' e' dalöiök taië as sene michoë dö se' ulà a.

¹⁰ Se' yé tso' ká i' ki, e'pa tö se' paruetä' ekuölö ë wes ie'pa wa iwër buaë es. Erë Skëköl tö se' parueke se' kimoie as se' ser batse'r wes ie' es. ¹¹ Mik se'

padurke, eta e' kéwö ska' ta kë ittsë'r buaë idalëne s'mik. Erë s'wöblane iwa, e' ta s'serdaë bërë yësyësë.

¹² E' kueki a' er diché iöne. A' erblöke Jesús mik, e' kë armi a' tö a' shtrine kueki. ¹³ A' shkö kekraë ttë yësyësë e' ñalé wa as a' wépa kë erblöku' buaë Jesús mik, shkökeia wes s'klö kranewä shkö es, esepa kë kí ardö, e' skéie ie'pa buarne ta ishkömi buaë.

Skëköl er buaë ché se' a, e' kë watartsa

¹⁴ A' e' mú senuk bërë sulitane ta. Ñies a' e' mú senuk batse'r wes Skëköl ki ikiane es. Yi isie kë serku' es, ese kë tö Skëkëpa Jesús suepa. ¹⁵ A' ñi kkö'nú buaë as Skëköl er buaë chöke se' a, e' kë watöttsa yi tö. Yi tö iwatëttsa, ese dör a' shua wes kalkua sulusi tskirka es. Mik ideka, eta imalepa taië sulu'wëwaitö. ¹⁶ A' kë kàne trënuke. A' kë kàne i dör batse'r ese dalöseukwä wes Esaú es. Ie' dör iyé alà tsá, e' kueki iyé iyi kuö meke ie' a. Erë e' wato'ttsa ie' tö iël a chké tka' etkë, e' ë skéie. ¹⁷ A' wä ijcher tö e' ukuöki ta ie' ki ikiane tö iyé mú er buaë chö ie' a wes ie'pa wöblar alà wëm tsá kune ese a er buaë chök es. E' kiéitö iyé a ië wa kköchë wa taië, erë kë wes ie' a ionukia, iwake' watënettsa.

¹⁸ Iñe ta a' kë döku' Skëköl wörki wes ká iaiäe se' yépa dë'rö ie' ska' es. Mik ie'pa dökewatke Sinaí kébata a, eta ká ttsenewä miá ttsettseë, e' shua bö' taië ñarke kabata ki, siwä' bitsirke darëre, e' kos ttsé ie'pa tö sué ie'pa tö. ¹⁹⁻²⁰ Duk blarke taië ttsé ie'pa tö. Ñies Skëköl ttöke e' ttsé ie'pa tö. I ché ie' tö ie'pa a, e' yöki ie'pa suane taië. Ie' iché ie'pa a: “Yi deka kabata i' ki, se' ö iyiwak, ese kawötä ttëwä ak wa.” Ttë e' kë dalë'ttsënuke ie'pa a. E' kueki ie'pa kköchë taië tö mú kë ittöia ie'pa ta. ²¹ Moki i' sué ie'pa tö, i' ttsé ie'pa tö e' tö ie'pa suawé taië. Ñies Moisés wák kköchöwëitö ta ichéitö: “iTaië ye' painéka suane ë wa!”

* 12:5-6 Proverbios 3.11-12

22 Erë i'ñe ta kë idör es a' a. E' skéie a' detke kabata kë wërta' kië Siön kébata ee, e' dör Jerusalén tso' ká jai a e'. Ee Skëköl chök serke. Ee ie' biyöchökwakpa tso' taië, kë shtarta' ekkë, e'pa daparke ie' kïkökka. 23 Ee wépa kos de Skëköl alà tsáie esepa tso' ñi dapa'uk ttsë'ne bua' wa. Ie'pa kië tso' kitule yëkkuö tso' ee e' ki, e'pa shu a' dör. Ee a' detke Skëköl dör sulitane shulökwak, e' wörki. Ñies a' detke pë' bak senuk yësyësë ká i' ki, esepa ta ñita. Ie'pa yuétke Skëköl tö yësyësë, kë ì kianeia ie'pa ki. 24 Ñies a' detke Jesús ska', ie' dör ttë pa'ali me' Skëköl tö se' a, e' kanéukwak. Ie' kötëwa ipë tene taië, e' wa se' batse'wé Skëköl tö. Ie' kötëwa e' dör s'tsatkoie, e' kë dör wës Abel kötëwa, e' nuí ki iël tsaiëne es.

25 E' kueki a' e' kkö'nú. Skëköl ttöke a' ta, e' kë watarttsa. Ká iaiaë wépa ta ie' ut ká i' ki, e' waté'ttsa ie'pa tö, e' nuí kë ulà a ie'pa bakyal, e' ta wës se' tköyalmi i'ñe ta ie' ttöke ká jai a e' ttö waté'ttsasö e' nuí ulà a? 26 Ká iaiaë mik ie' ut ie'pa ta, eta e' tö ká i' wötio' darëre. Erë i'ñe ta ie' ichè: “kawö doraë ta ká i' wötì'weraëyö etökichane, erë kë dör ká i' ë, ñies ká jai kos wötì'weraëyö.”† 27 Mik ie' tö iché es, eta e' wà kiane ché tö iyi kos yö'itö wötirta', ese wötì'weraëitö, skerattsaitö as ì kë wötirta' kë erta'wa, ese ë atne iskéie.

28-29 Ì blúie Skëköl tso' e' a se' tso', e' kë wötirta' kë erta'wa. E' kueki wéstela chösö ie' a. Ie' dalö ta' taië wës bö' ñar taië es, e' kueki ie' dalöiösö taië suane wa, wës ie' wa iwër buaë es.

13

Wës Jesús mik erblökwakpa kawöta senuk

1 A' ñi dalëritsö buaë kekraë ñi elpaie, kë ilo'yar.

2 Yi kë sùle a' wa, ese de a' u a, eta ikiöwa buaë. Welepa tö iq' es eta Skëköl biyöchökwakpa dë'wa ie'pa u a, erë e' kë ane ie'pa éna. E' kueki kë a'

éna ichökwa s'malepa kiökwa buaë a' u a.

3 S'yamipa tso' wötëule s'wöto wé a, esepa kimú wës a' wákpa tso' wötëule ie'pa ta ñita es. S'yamipa welepa weirke Jesús ttë kueki, eta a' tö ibikeitsö wës a' wákpa weirke es.

4 S'senewabak e' tté dalöiö. Wépa tö tté e' dalösewéwa trë wa ì wa esepa wömerattsa weinuk Skëköl tö. E' kueki kë a' trë nuk yës. Kë a' tö s'senewabak dalöseukwa.

5 Kë a' er mukwa inuköl ki yës. Skëköl tö iyë'bak i' es: “Ye' kë tö be' mepaat yës, ye' tö be' kkö'nè michoë.”* E' kueki ì tso' a' wa, as e' tö a' ttsë'ü buaë. 6 Se' erblöke Skëköl mik, e' kueki kë se' suane ì yöki. Se' tö ichëmi wës itso' kitule Skëköl yëkkuö ki es, e' tö ichè:

“Skëköl dör ye' kimukwak,

e' kueki ì wëmi s'ditsö tö ye' ta, e' kë yöki ye' suane.”†

7 A' wökirpa bak a' wöbla'uk Skëköl ttë wa, e'pa ska' a' er anúne. Wës ie'pa bak senuk kos ena wës ie'pa blënëwa, e' bikeitsö buaë ta a' erblö Jesús mik wës ie'pa es. 8 Jesucristo kë manerta'. Wës ie' dör ká iaiaë, es ie' dör i'ñe, ñies es ie' doraë aishkuö ta kekraë. 9 E' kueki kë a' e' muktsa e' kitö'uk ttë kua'ki kos kë dör Jesús ttë mokì ese wa. Ttë dalöiëno wele tö ichè tö chké wésele kë katar. Ttë ese kos kë dör lie bua' se' er diché ioie. Wépa tö tté ese dalöieke, e' kë tö ie'pa kimepa. Erë Skëköl er buaë chöke se' a, e' je' tö se' er diché iëmi buaë.

10 Sacerdotepa bak ka' tso' iyi moka Skëköl a e' wakanéuk, e'pa a kawö mène iyiwak ña'wekewa ka' e' ki ese chkà kak katök. Erë se' erblöke Jesús mik, e' dör wës ka' ñe' wakanewekerakitö es, ie' wa se' tsatkërmi. Erë wépa tso'ia erblök ka' ñe' mik, esepa kë a e' tsatkë nuk. 11 Iyiwak jchök sacerdote kibi bak duas bik ekkë nuí olo'yoie, ese pé tsukmi ie'pa bak Skëköl wé shu batse'r taië shute ee. Erë iyiwak ese nu ña'ukwa ie'pa bak ie'pa ká

† 12:26 Hageo 2.6

* 13:5 Deuteronomio 31.6

† 13:6 Salmo 118.6-7

döwa e' wishet. ¹² Es ñies Jesús kötewa Jerusalén kköiëule e' wishet se' batse'woie ipě wa. ¹³ E' kueki kë se' erblöia judiowak ttè dalöiëno e' mik. Mishka bánet Jesús ta weinuk jaënuک weş ie' weine jaëne es. ¹⁴ E' wà dör tö ká i' a kë se' wa ká ta' weş Jerusalén es. E' skéie ká yöbië doia aishkuö ta, e' panuk se' tso' kröröë. ¹⁵ E' kueki Skëköl kikökasö kekraë Jesucristo batamik. E' dör buaë weş iyiwak jchësö mè ie' a idalöioie es. E' kueki ikikökasö s'wák kkö wa. ¹⁶ Kë a' éna ichökwa ì buaë uk ena ñi kimuk. E' dör buaë ñies weş íyi mekesö Skëköl a es. A' tö iwé es, e' ta e' wër buaë ie' wa.

¹⁷ A' wökirpa wöñirke tajë a' kkö'nè batamik. Ie'pa éna iane tö e' ki ie'pa chakerane Skëköl tö. E' kueki ie'pa ttö iutö ena idalöiö. E' ú as ie'pa ttsë'ù buaë ikanè tö, kë kköchöku'. A' kë tö iwè es, e' ta e' kë dör buaë a' a.

¹⁸ A' tö ikiö Skëköl a kekraë sa' ki. Sa' wa ijcher tö sa' er kë tö sa' kkateku' ì ki. Kekraë sa' e' ché senuk buaë yësyësë. ¹⁹ Ñies ye' kköchö a' a tö a' ikiö Skëköl a as ie' tö ye' a ikéwö mù tö ye' mi'ne bet a' weblök.

Yëkkuö shtökwak e' chéat

²⁰⁻²¹ Skëköl dör sene bërë mukwak e' tö Skëképa Jesús shkeo'kane. As ie' tö ì kos kiane a' ki senoie weş ie' ki ikiane es, e' mù a' a. Ñies ì wër buaë ie' wa as ese kos uk ie' tö a' kó Jesucristo diché wa. Jesús tö ttè pa'alí yöbië mène se' a, e' kaneö' ie' pé wa. Ie' dör se' kkö'nukwak kibiie. ¡Cristo kikökasö tajë kekraë! Es e' idir.

²² A yamipa, ttè böt mañat i' shtéyö a' pattoie, e' mú klö'ù a' tö er bua' wa.

²³ Ñies ye' ki ikiane tö a' wa ijchenú tö s'yami Timoteo bak wötëule, e' yënettsane. Ie' de bet ye' ska', eta ye' wa ie' mi'ke e' ta mik ye' mi'ke a' weblök eta.

²⁴ A' wökirpa kos ena s'batse'r malepa kos shke'ú ña. Ñies s'yamipa dör Italia wakpa tso' ye' ta, e'pa tö a' shke'wémi.

²⁵ As S'yé er buaë chö a' ulitane a.

Yëkkuö kit Santiago tö Santiago

Yëkkuö i' kit Santiago tö. Welepa tö ibikeitsè tö ie' dör Jesús ël eköl. Ie' bak senuk Jerusalén ena ee ie' bak Jesús mik erblökwakpa wökirie. Ñies mik Jesús ttekölpa tsá ena Jesús mik erblökwakpa wökirpa malepa e'pa ñi dapa' Jerusalén Pablo kanè pakoie, eta Santiago tso' iwökirie (Hechos 15 saú). Mateo 13.55,56 tö Jesús ëlpa ena ikutapa e'pa chë.

Israel aleripa erblë' Jesús mik esepa taië bak senuk ká bánet kuá'ki kuá'ki a o'kapaie. E'pa a Santiago tö yëkkuö i' kit. Yëkkuö i' kit ie' tö kabene kuá'ki kuá'ki cheke erë e' yöki ie' tö iché: Mik se' serkeia ká i' ki eta se' weirdaë Jesús mik erblë kueki, e' wa Skököl tö se' kimeke senuk yësyësë ie' a. E' kueki kë se' kàne tkinukwa se' weirke e' wa. Se' ké ttsë'nuk buaë mik s'weirke eta. Es Santiago tö iché.

E' kiië ta ie' tö iché wes se' serke ena ì weke se' tö, e' wa iwënewa tö moki se' erblöke Jesús mik ö au. Wes se' tö s'malepa sueke e' dör ibua'ie. S'siarëpa ki Skököl tkirke ena ie' wöa ta sulitane dör ñies. E' kueki kë se' kàne inuköl blúpa sauk bua'ie s'siarëpa tsata.

E' kieta Santiago tö iché tö inuköl blúpa tö s'siarëpa watëttsa ena kë ipatuë buaë, esepa ki taië kabene tso' S'yë wöa, e' tö iwe'ikeraë s'siarëpa we'ikë e' nuí ki.

Shke'wè

¹ Ye' dör Santiago. Ye' dör Skököl ena Skökëpa Jesucristo, e'pa kanè méso eköl. Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' dör Skököl icha* e'pa a. A' shke'wëmiyö.

S'weirke kos e' dalë'ttsösö

² A ye' yamipa, mik ì sulu tköke a' ta tsakië a' ma'woie, eta a' ibikeitsö: "¡Ayëcha buaë ye' ta!" ³ E' wà dör tö

a' wa ijcher tö mik se' erblöke Skököl mik e' ma'orke, eta e' tö se' kimeke e' tkökwa darërëë. ⁴ E' kueki a' e' tköwa darërëë erblök Skököl mik, kë ilo'yar as a' er kurwa buaë darërëë wes ie' ki ikiane es, kë ì kiarpaia a' ki ie' wöa.

⁵ Erë a' welepa kë éna iane tö ì dör bua'ie wè, e' ta ikiö Skököl a ta ie' tö a' kimeräë as a' éna iwà ar buaë. E' kiësö ie' a, e' kë tö ie' tsiriwè. Ie' tö ì buaë meke sulitane a taië kë erta'wa ekkë. E' kueki ikiö ie' a. ⁶ Erë mik a' tö ilè kié ie' a, eta a' erblö darërëë ie' ë mik, kë ibikeitsar bötböt. Yi ibikeitséka bötböt, ese dör wes dayë uyë siwa' tö wì a dià a es, kë merta'wa bërë. ⁷⁻⁸ Yi dör es, ese erbiköke bötböt kekraë, kë erbikö etkëme. E' kueki ese kë tö ibikeitsök tö Skököl tö ì mëmi ie' a.

⁹ S'yamipa siarëpa erblöke Jesús mik, esepa ttsë'nú buaë shute, Skököl tö ie'pa tkéka pè' taië ie' a e' kueki. ¹⁰ Es ñies s'yamipa inuköl blúpa erblöke Jesús mik, esepa ttsë'nú buaë shute, Skököl tö ie'pa wöewa diöshet e' kueki. Ie'pa ta itköraë wes ma'ma wörkua es. ¹¹ Mik diwö deka ba'baë, eta e' tö ma'ma wörkua alabëwéwa anewa, kë wëria buaë wes kuaë es. E' suë itköraë inuköl blúpa ta, ie'pa iyi tso' taië, e' shua iblërdawarak.

¹² Wépa ma'orke e' dalë'ttsekerakitö er bua' wa, ayëcha buaë esepa. Ie'pa dettsa buaë, e' ta sene michoë merdaë ie'pa a iskieie. E' muk Skököl kablë' wépa éna ie' dalër esepa kos a.

¹³ Mik yi erkié ì sulu wamblök, e' ta kë ichar: "Skököl tö ye' erkiöwé ì sulu wamblök." Kë yi a Skököl erkinuk ì sulu wamblök. Ñies Skököl kë tö yi erkiöwépa ì sulu wamblök. E' kueki kë yi kàne ichök: "Skököl tö ye' erkiöwé ì sulu wamblök." ¹⁴ E' skéie, se' wák dër suluë, e' tö se' erkiöweke ì sulu wamblök ta sulu se' éna iwamblak. ¹⁵ E' ukuöki ta iwawamblésö. E' ukuöki ta se' wöblanewatke ì sulu ë wamblök, e' nuí ki s'duörawa.

* 1:1 a' dör Skököl icha: Griegoie ttë i' dör: ditséwö dabom eyök ki böl bakyalmi ká wa'ñe.

16 A yamipa dalër tajë ye' éna, kë a' e' kitö'uk. 17 Ì kos dör buaë yësyësë tso' se' wä, ese meke se' a S'yé tso' ká jai a, e' tö. Ì kos dalöburke ká jai a, e' yö' ie' tö. Íyi ekkë kos e' olo maneortä'ne, erë ie' kë e' mane'utä'ne. Ie' wák dër buaë yësyësë kekraë. 18 Ie' wák er wa, ie' tö ibikeits se' er mane'uk pa'ali ie' ala'rie, se' tö ie' ttè moki klö'wé e' batamik. Ie' tö iwé es as se' dö íyi kos yö' ie' tö ese tsá bua'ie.

Skököl ttè iutösö

19 A yamipa dalër tajë ye' éna, ye' ttö ttsó. Mik yile ttöke a' ta, eta ikukueblö bua'ie, kë iutar bet ena kë a' ulunukka bet. 20 Se' ulur e' kë tö se' kè senuk yësyësë Skököl wörki. 21 E' kueki e' ya'we kos ena i sulu skà tso' tajë, ese kos watöttsa uyöttsa a' tö seraa. E' skéie Skököl ttè tso' se' er a, e' klö'ú, e' wà iutö bërë er bua' wa. Ttè e' tkéule a' a wes íyi kuatkèsö es. Ttè e' a' tsatkërmi.

22 Erë kë a' tö Skököl ttè kittsar kukuö ë wa, iwà iutö mokië. A' kë tö iwé es, e' ta a' e' kitö'uke. 23 Yile tö Skököl ttè ttsé kukuö ë wa, erë kë itö iwà iutè, e' ta ese dör wes wëm e' saü wösuo wa es. 24 Ie' e' sué wösuo wa ta imía, erë bet iéna ichowa tö ì suéitö iwö ki. Ta ¿iök ie' e' wö sué? 25 Erë yi er me'rie ttè dalöiëno yësyësë tso' s'yottsa i sulu ulà a e' ki, ta e' a ie' tkökewa darërë ena iwà iutekeitö buaë, kë ichötä'wa iéna, ese a Skököl er buaë chöraë i kos wekeitö e' a.

26 Yi e' bikeitsö tö ie' dör Skököl dalöiökwak mokië, erë kë ikkö ki i sulu blërta'wa chë, e' ta ese e' kitö'uke siarë. Ie' e' bikeitsö tö ie' dör Skököl dalöiökwak, erë e' dör kache, kë wà ta'. 27 Erë Skököl dör S'yé, e' wöa wépa tö ie' dalöieke yësyësë, kë i sulu ta', esepa tö jchu'rlapa ena alakölpä schöpa weirke siarë, esepa kimeke. Nies ie'pa kë e' ia'utä'ka i sulu tso' ká i' a ese wa.

2

Sulitane dalöiösö ñikkëë

1 A yamipa, se' erblöke Skökëpa Jesucristo olo ta' tajë e' mik, esepa ké sulitane sauk ñikkëë. 2-3 Iwà kkachekeyö a' a i' es: ichösö tö wëm inuköl blú debitu eköl wé a' ñi dapa'uke ee, paiëule buaë datsi' bua'buwa wa, ñies ula'tsio iéitö dalölöë. E' kiéwa a' tö weshke ta ishke'wé buaë ta iché ia: "be' e' tköser ie kula' buaë i' ki." E' wösha ta s'siarë debitu eköl datsi' nula sulu dö ë ta a' tö iché ie' a: "Be' e' duödur see ö be' e' tköser iski." 4 A' tö iwé es, e' ta a' e' wamblö suluë. A' er suluë, e' kueki a' kë tö s'dalöieta' ñikkëë.

5 A yamipa dalër tajë ye' éna, ye' ttö ttsó: wépa dör siarë ká i' a esepa shukitbak Skököl tö as ie'pa dö erblé ie' mik e' blúie. Nies ie'pa shukitbakitö as idörak wépa blúie ie' tso' e' kúie wes ie' kablé' wépa éna ie' dalër esepa a es. 6 Erë ie'pa dalösewékewa a' tö. E' skéie inuköl blúpa sueke a' tö buaë dalöieke tajë, erë esepa tö a' we'ikeke siarë. Ie'pa wä a' mi'ke kkatè s'shulökwakpa wörki. 7 A' dör Jesucristo icha erë inuköl blúpa tö ie' cheke suluë. ¿Wes esepa dalöiëmi a' tö s'siarëpa tsata?

8 Skököl ttè dalöiëno bua'ie kitule iyëkkuö ki, e' tö iché, "A' malepa dalëritsö wes a' wákpa e' dalër es."* Ttè e' wà iuté a' tö moki, e' ta e' dör buaë. 9 Erë a' kë tö sulitane suë ñikkëë, e' ta a' tso' i sulu wamblök. E' wa a' tso' ttè dalöiëno bua'ie e' dalöseukwa. 10 Yi tö ttè dalöiëno e' dalöieke iekkë ta seraa, erë e' et dalösewéwaitö, e' ta e' dör wes ie' tö ttè kos dalösewéwa es. E' nuí kos ane ie' ki. 11 E' wà dör tö Skököl tö iyé': "kë a' kawö ta' s'senewabak dalöseukwa," ñies e' wák tö iyé': "kë a' kawö ta' s'ttökwa." Kë se' wä s'senewabak dalöseonewa, erë s'ttéwasö, eta e' wa se' ianewa ttè dalöiëno e' dalöseukwawak. 12 Ttè e' me'at Skököl tö se' tsatkoie se' er sulu e' yöki. Ttè e' wa ie' tö s'shuleraë aishkuö ta. E' kueki a' ttö, a' senú wes ttè e' tö iché es. 13 Kë sö s'malepa suë er siarë wa, e' ta mik se' shulirketke,

* 2:8 Levítico 19.18

eta Skëköl kë të se' suepa er siarë wa. Erë s'malepa suekesö er siarë wa, e' ta idörattsä buaë se' a mik se' shulirketke eta.

Ì buaë wésö s'malepa a e' wa iwënewa tö moki se' erblöke Skëköl mik

¹⁴ A yamipa, yi e' chö: “ye' erblöke Skëköl mik”, erë ese kë të buaë weku' s'malepa kimoie iwà kkachoie, e' ta ie' e' chö es, e' kë dör ìie bua'. ¿Wes ie' tsatkërmí? ¹⁵ E' wà kkachekeyö a' a i' es: ichösö tö s'yami eköl, wëm ö alaköl, ese tso' siarë, datsi' kë ta', chkewö kë ta', ¹⁶ eta a' wele tö iché ie' a: “Be' shkö wöbla wa, Skëköl be' kimé. Be' e' paiö buaë, be' chkö buaë.” A' tö iché ie' a es, erë ì kiane ie' ki e' kë mène a' wä ie' a, e' ta e' wa ¿ì buaë wé a' tö? ¹⁷ Es ñies se' e' chö tö se' erblöke Skëköl mik, erë se' kë të buaë weku' s'malepa a iwà kkachoie, e' ta se' e' chö es, e' kë dör ìie bua'.

¹⁸ A' wele tö ichëmi ye' a: “ye' tsatkërdaë ye' erblöke Skëköl mik e' ë batamik.” A' wele skà tö ichëmi ye' a: “ye' tsatkërdaë ì buaë wekeyö e' ë batamik.”

Ye' tö ie'pa iütëmi i' es: S'erblöke Skëköl mik ena ì buaë wekesö, e' mir ñita. Se' kë wä ì buaë one, e' ta kë se' a iwà kkayënuke tö se' erblöke Skëköl mik. Erë se' tö ì buaë weke, e' ta e' wa se' tso' iwà kkachök tö moki se' erblöke Skëköl mik. ¹⁹ Se' e' chö tö iklö'wésö tö Skëköl dör eköl ëme, eta e' dör buaë. Erë ñies aknamapa tö iklö'wé es, eta e' tö ie'pa suawëkeka painuwekeka tajë.

²⁰ Kë a' senuk wes kë se' er ta' es. A' éna iwà anú tö yi e' chö tö ierblöke Skëköl mik, erë kë itö ì buaë weku', e' ta ie' chö es e' kë dör ìie bua'. ²¹ Se' yé bak ká iaiaë kiè Abraham, e' tö ilà kiè Isaac, e' méka ka' yö'itö íyi moka Skëköl a e' ki ttëwä ña'wëwa wes Skëköl tö iuk patké' es. Moki ie' mí e' wä uk erë Skëköl tö iwöklö'wé. Skëköl tö isué tö moki ie' mí ittö wä iütök. E' kueki ie' tö iklö'wé wes wëm yësyësë es. ¿E' kë jcher a' wä? ²² Es a' éna iarmi tö moki ie' erblé Skëköl mik. Ie' tö Skëköl ttö wä iüté, e' tö iwà kkaché

tö moki ie' erblé imik. ²³ Es ì tso' kitule Skëköl yëkkuö ki e' wä ane se' éna, e' tö iché: “Abraham erblé Skëköl mik, e' kueki iklö'wéitö wes pé' buaë yësyësë es.”† E' kueki ie' kine Skëköl sini'. ²⁴ Es se' wä ijcher tö Skëköl tö se' klö'wé wes pé' buaë yësyësë es, ì buaë wekesö iwà kkachoie tö se' erblöke ie' mik ese batamik. E' kë dör tö se' erblöke ie' mik e' ë batamik.

²⁵ Es ñies ibak ká iaiaë alaköl trër tajë kiè Rahab, e' ta. Josué tö wëpa patké Jericó weblök tö wes iulà dömi iska'. Ká e' a e'pa kiéwä Rahab tö buaë ie' u a itsatkoie. E' ukuöki ta ie' tö ñala kuakí kkaché ie'pa a as e' wa itköshkardak. Es ie' tö iwà kkaché tö ie' erblé Skëköl mik. E' batamik Skëköl tö ie' klö'wé wes alaköl yësyësë es.

²⁶ Mik se' duowa, eta se' wiköl mía ta s'nu ë ate. E' sù mik se' e' chö tö se' erblöke Skëköl mik, erë kë ì buaë weku'sö iwà kkachoie, e' ta se' e' chö es, e' dör wes s'nu es, kë dör ìie bua'.

3

S'kkö paklòüsö as kë sö ì sulu chö

¹ A yamipa, a' wä ijcher tö sa' wëpa tso' a' wöbla'uk Skëköl ttë wa, esepa chakeraë aishkuö ta Skëköl tö tajë s'malepa kë dör s'wöbla'ukwakpa esepa tsata. E' kueki kë a' e' yuökka s'wöbla'ukwakpaie tajë. ² Sulitane tö ì sulu wambleta' tajë. Erë wé kë tö ì sulu cheta' yës, ese dör buaë yësyësë. Ie' a e' wöklörmi as kë itö ì sulu kos wamblö. ³ Kabaio diché tajë, erë ikkö payuekewasö tsa'ukuöla wa ta iwëttsëmisö wes se' ki ikiane es. ⁴ Ñies kanò blubluë shköke dayë ki, ese bikeitsö. E'pa dör bërie, e' uyeke siwä tö darërëë, erë iñakoie e' dör tsirlala, e' wa iñakökwak tö iñakeke buaë dö wé ie' ki ikiane tö imi' eë. ⁵ Es s'kkö dör tsirlala, erë e' a ì tajë wamblërmí wes bö'wö tsir tö të tajë ña'wëwa es. ⁶ S'kkö dör wes bö' es, e' dör ì sulu chök tso' se' a. Se' tso'ia ttsë'ka, e' dalewa e' tö se' wák kos e' sulu'wekewä kekraë wes bö' s'ña'wë es. Bö' e' datse bö' ké a. ⁷ Iyiwak ulitane urutërmí se' a. Iyiwak kañiru

† 2:23 Génesis 15.6

kos, dù, tkabë, ñies ì tso' dayë a, e' kos urutöule se' wa. ⁸ E' skéie kë yi a ikkō paklönuk as kë itö ì sulu chō. S'kkō a ì sulu dōkettsa kekraë, kë wöklör se' a. E' tō s'sulu'weke wes kapöli sulusi tō s'ttëwa es. ⁹ S'kkō wa se' tō Skëköl dör S'yé e' kikekëka e' ë wa se' alibchöke s'malepa yö'itö wes ie' wák es e'pa ki. ¹⁰ Se' er buaë chöke, se' alibchöke s'kkō e' ë wa. A yamipa, kë se' kàne e' wamblök es. ¹¹ ¿Wé a' wä isuule tō di' tum etkë a yëri tskirke ena di' sese tskirke? ¹² A' wä ijcher buaë tō higo klö kë wörtä' olivoie ö uva kicha kë wörtä' higoie. A yamipa, es ñies di' sese ena yëri kë tskirku' di' tum etkë a.

Skëköl siwé moki, e' tō se' ké senuk yësyësë

¹³ A' welepa e' bikeitsö tō a' wä siwä' meke Skëköl tō e' jcher tajë iwà ane buaë a' éna, e' tã e' wä kkachö sene yësyësë e' wa. A' senú kë e' ttsötä'ka wes wépa wä siwä' yësyësë jcher esepa ser es. ¹⁴ Erë a' ukyërkeia ñita, a' kköwërkeia ñita, ese tso'ia a' er sulu'ukwa, e' tã kë a' e' ttsökka tō a' wä siwä' yësyësë jcher. A' e' ttsöka es, e' tã a' tso' kachök. ¹⁵ Siwä' ese kë mène Skëköl tso' ká jai a e' wä. E' dör siwä' tskirke ká i' ki s'ditsö er a ese. E' meke se' a bë tō. ¹⁶ Mik se' ukyërke kköwërke ñi tã etã eë tajë se' ñi chiliuke, eë ì sulu kos wamblërke. ¹⁷ E' skéie, wépa tō Skëköl siwä' datse ká jai a e' iuteke, esepa serke yësyësë. Esepa serke bëre ñita. Ie'pa er buaë ñi ki. Ie'pa tō s'malepa sueke er siarë wa tajë. Ie'pa tō ì buaë weke kekraë sulitane a ñikkëe er moki wa. ¹⁸ Wépa tō s'patteke er bua'ukne ñi ki, esepa dör wes íyi kuatkökwak es. Sene bëre kuatkeke ie'pa tō tã e' wä dörattsa sene yësyësëie.

4

Yi éna sene sulu dalër, ese dör Skëköl bolök

¹ ¿Ì tō a' ké ñi tsiriuk ñippök ñita? E' dör tō a' éna ì sulu wamblak e' ttsë'woie buaë, ese tso' ñippök, ì buaë

tso' a' er a, ese tã. ² Ilè kkecheke a' tō tajë, erë e' wä kë dö a' ulà a, e' kueki a' tso'tke s'ttökwa. Ilè tō a' ukyëweke, erë e' kë dö a' ulà a, e' kueki a' ñi tsiriuke ñippöke ñita. Erë ì kiane a' ki, ese kë kiè a' tō Skëköl a, e' kueki kë idö a' ulà a. ³ Mik ilè kié a' tō Skëköl a, etã kë a' wä ikine er moki wa. A' éna iwà we'ikakwa a' wákpa ki e' ttsë'woie buaë. E' kueki kë a' ulà a idë'. ⁴ ¡A' kë tō Skëköl dalöie wes trër wakpa kë tō imaso dalöie es! ¿A' kë wä ijcher tō ì sulu tso' ká i' a, ese wa se' wöbatsö, e' tã se' mía Skëköl bolök? Iskà chekeneyö, yi tō ì sulu tso' ká i' a ese sini'kué, e' tã ese wák mía Skëköl bolök. ⁵ Kë a' tō ibikeitsök tō ë Skëköl yëkkuö tō ichë: “Skëköl tō se' wiköl me'at senuk se' er a, e' ulatska tkënettsa se' ki, e' tō se' sibirtseke tajë.” ⁶ Erë ì sulu wamblak se' éna ese wöklö'uk Skëköl tō s'kimeke tajë. Es itso' kitule ie' yëkkuö ki wé ichëitö: “Wépa e' ttsöka tajë, esepa wöklö'weke Skëköl tō. Erë wépa e' wöéwa diöshët, esepa a' ie' er buaë chö.”* ⁷ E' kueki a' e' mú Skëköl ttè dalöiök. Bë kë iutar tã ie' tkörashkar a' yöki. ⁸ A' e' batsö Skëköl mik tã ie' e' batsöra a' mik. ¡A' pë' sulusipa, sene sulu olo'yö, a' er batse'ú! A' erbikökeia bötböt, e' olo'yö, e' skéie a' erbikö etkëme Skëköl ë a. ⁹ ¡A' erianú, a' kköchö tajë, a' iú siarë! ¡Kë a' jañukia, e' skéie a' iú siarë! ¡Kë a' ttsë'nukia buaë, e' skéie a' erianú! ¹⁰ A' e' öwa bëre Skëköl wöa tã ie' tō a' kikeraka.

Kë se' ñi chök suluë

¹¹ A yamipa, kë a' ñi chök suluë. Yi tō iyami cheke suluë ö iwatekeitö, e' dör wes Skëköl ttè dalöiëno cheke suluë ena iwateke es. Es ese tō idalösewéwa. A' tō iwé es, e' tã a' e' tkéka iwà shulök, kë dör iwà dalöiök. ¹² Skëköl eköl ë tō ittè dalöiëno me'at se' a. Ie' ë dör s'shulökwak. Ie' ë a se' tsatkërmi. Ie' ë a se' kichatërmi. Etã ¿yi tō a' a kawö mé s'malepa kichatök?

Kë se' e' ttsökka

¹³ Ye' ttö ttsö. A' welepa tō ichëmi i' es: “Bulebök sa' mi'ke ká kuä'ki, etã eë sa' serke duas ek tã sa' kanëblömi

* 4:6 Proverbios 3.34

tajë, inuköl klö'weraë sa' tö tajë e' blu'woie." ¹⁴ A' tö ichèmi es, erë ì tkömi a' ta e' kè ijcher a' wa. A' dör wes mochka es, bla'mi ta sö isuë, erë bet ta kè iku'ia. ¹⁵ A' kawöta ichök i' es: "Skököl kî ikiane, e' ta sa' sermiia ta kanè wésele wèmi sa' tö." ¹⁶ Erë a' e' ttsöka tajë, e' kueki a' kè tö icheta' es. A' ibikeitseke tö a' serke a' wákpa ë mik. Se' e' ttsöka es, e' kos dör suluë. ¹⁷ Ì dör buaë wè, ese jcher se' wa, erë kè se' wa ìone, e' ta e' dör suluë.

5

Inuköl blúpa pattè

¹ A inuköl blúpa, ye' ttö ttsö! ;Skököl tö a' we'ikeraë, e' kéwö döketke a' kî! ;E' kueki a' iú, a' kköchö tajë! ² Ì bua'buatso' a' wa tajë, ese sulu'newatke, a' datsi' katétke powak tö. ³ Nies a' orochka, a' inukölchka kos, e' döli tokatke weirketke. Döli e' tö iwà kkacheke tö a' kkè'blö suluë. E' kueki aishkuö ta a' weirdaë bö' ké a. Ká i' erkewatke, erë a' tso'ia íyi blök tajë a' wákpa a. ⁴ A' tö ittsö. Wépa kanéblöke a' a' a' iyiwö shtök, e'pa kè patone a' wa. E' tö ie'pa kköchöweke tajë, e' ttsé Skököl diché ta' tajë e' tö. ⁵ Ká i' a' a' wa íyi bua'buatso' tajë e' ttsé'woie buaë. Nermata a' dör wes köchi kiéiesö ttèwa es; köchi kè éna iane tö ì sulu datse iki. ⁶ Pè' ser yesyèsè kè a' e' tsatkèr a' yöki, esepa kkaté a' tö wöméttsa ttèwa.

Se' weirke dalè'ttsösö bërè er bua' wa

⁷ A yamipa, a' weirke kos, e' dalè'ttsö er bua' wa bërè dö mik Sköképa Jesucristo datskene eta. Íyi kuatkökwakpa saú wes ie'pa tö iwörke e' wà paneke bërè er bua' wa es. Nies ie'pa tö kalí paneke bërè er bua' wa as iyiwö tskir, talar buaë, wöne tajë. ⁸ Sköképa datskene e' kéwö döketke tsinet, e' kueki e' wà panú bërè. A' e' tköwa darèrèe ie' a.

⁹ A yamipa, kè a' ñi chök suluë as a' kè we'ikö Skököl tö. Jesucristo dör s'shulökwak, e' döketke tsinet wes yi dökewatke ukkö a es. ¹⁰ A yamipa, Skököl ttekölpa bak ká iaiaë, e'pa weine tajë, e' dalè'ttsè'rakitö bërè er

buatso' wa. E' saú, eta iwà ú es. ¹¹ Se' tö ichè: "Wépa weine siarë, e' dalè'ttsérakitö bërè er bua' wa, ayècha buaë esepa." A' wa ittseule tö ká iaiaë wëm bak eköl kiè Job, e' weine tajë, erë ie' tö idalè'ttsé' bërè er bua' wa. Nies a' wa ijcher tö mik iweine siarë e' tka, eta Skököl er buaë yè' ie' a tajë. Skököl er dör buaë, se' wër siarë ie' wa, e' kueki ier buaë yè' Job a tajë.

¹² A yamipa, ttè chekeyö i' e' dör ibua'ie: Mik a' tö ì cheke, eta kè ichar: "Ì chéyö e' dör mokí Skököl tö ká jai ena ká i' yö' e' wöwa" ö yile skà wöwa. A' ttö etkè. Mik a' icheke, "tö", eta es idir; mik a' icheke, "au", eta es idir. A' ichö es as kè a' kichatèr.

Ikiösö Skököl a ñi kî

¹³ A' wele weirke eriarke siarë, e' ta ese ttö Skököl ta. A' wele ttsé'rke buaë, e' ta ese tö Skököl kíkóka ittsé wa. ¹⁴ A' wele duöke, e' ta ese tö Sköképa Jesús icha erule e'pa wökirpa tsuk patkö, as e'pa bitu ikiök Skököl a iki ena kiö tök iki Sköképa ttö wa. ¹⁵ Ie'pa tö ikié Skököl a erblè imik mokí e' wa, e' ta ibuardane ta Sköképa tö ikerakane. Nies ì sulu nuí tso' iki, e' ta e' olo'yeraëitö iki. ¹⁶ E' kueki a' e' kkatóka ñi a ta ikiö Skököl a ñi kî as a' buarne. Mik s'ser yesyèsè, esepa tö ì kié Skököl a er mokí wa, eta ie' tö iwà iuteraë buaë tajë. ¹⁷ Skököl tteköl bak ká iaiaë kiè Elías, e' dör s'ditsö wes sulitane es. Erë ie' tö iki' Skököl a er mokí wa tö as kalí kè yèr, eta kalí kè yène dö duas mañal kí shaböts. ¹⁸ E' ukuöki ta ie' tö ikiéne Skököl a tö as kalí yèrne, eta mokí kalí yènene ta íyi kuá kos talane buaë.

Ì sulu wamblökwakpa kímusö ilo'yök

¹⁹ A yamipa, a' wele tö ttè mokí, e' olo'yé, erë a' wele skà tö ikimé as idöne iutökne, e' ta e' dör buaë. ²⁰ A' éna ianú tö wépa tö pè' sulusi kímé ì wambléitö e' olo'yök, esepa tö ie' tsatkée ikichatèr yöki, nies inuì tajë e' kos olo'yane iki.

Yëkkuö tsá kit Pedro tö 1 Pedro

Pedro, kiè ñies Simón, e' tö yëkkuö i' kit. Jesús ttökatapa shuá ie' dör kékë tajë imalepa tsata. Erë mik Jesús klönewa ttëwa eta Pedro ë tö iyë' tö ie' kë wá Jesús suule. E' ukuöki ta ie' eriane tajë ta ie' e' me' Jesús dalöiökne. Kë s'wá ijcher wé ie' bak senuk mik ie' tö yëkkuö i' kit eta. Ie' tö iché tö ie' bak senuk Babilonia (1 Pedro 5.13) erë ká bak böt kuá'ki kuá'ki Babilonia. Roma wakpa tajë bak senuk suluë Skëköl wöa wes Babilonia wakpa bak senuk es. E' kueki ie'pa ká kiè ñies Babilonia. E' kueki pé' tajë tö ibikeitsè tö mik Pedro tö yëkkuö i' kit, eta ie' tso' Roma.

Ie' tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa bak senuk ká kuá'ki kuá'ki tso' Asia Menor shuá e'pa a. I'ñe ta ká e' kiène Turquía. Ie'pa bak weinuk, e' kueki Pedro éna ikimak senuk batse'ne këkraë Jesús a mik ie'pa weirke e' dalewa. Ñies ie' tö ie'pa a iché tö Skëköl wák tö ie'pa klö'bak iwák ichaie, e' kueki ie'pa tuë tajë Skëköl a. E' kueki ie'pa kë kàne tkinuk iwák ë ki. E' skéie ie'pa ké senuk tso'tke e' meulettsa er bua' wa weinuk Jesús dalërmik wes ie' weine ie'pa dalërmik es. Mik ie'pa weirke Jesús kueki eta ie'pa ké ttsë'nuk buaë Wiköl Batse'r tso' mokjë ie'pa a e' kueki. Es Pedro tö iché.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pedro. Ye' dör Jesucristo ttekölpa tsá, e'pa eköl. Ye' tso' yëkkuö i' shtök wépa shukitbak Skëköl tö iwák a mineyal senuk Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, ñies Bitinia, esepa a.

² Skëköl dör S'yë e' tö se' shukitbak wes ie' tö ibikeitsbak kuaë es. Iwiköl wa ie' tö se' batseo' as se' tö Jesucristo ttë iütö, ñies as se' er pairir Jesucristo pé wa se' nuì yökj. As Skëköl er buaë chö ena sene bèrè mù a' a tajë.

Skëköl kikökasö

³⁻⁴ Skëköl dör Skëképa Jesucristo yë, e' kikökasö tajë. Ie' tö se' sué er siarë wa. Jesucristo kötëwa shkenekane, e' batamik ie' tö se' a sene pa'ali mé. Aishkuö ta i' buaë kos tso' ie' wa blëule se' a ká jaì a, e' doraë se' ulá a, e' wá panekesö kröröë. E' kos kë nurta'wa, kë sulurta'wa, kë erta'wa yës. ⁵ A' erblöke Jesucristo mik, e' kueki Skëköl tso' a' kkö'nuk ie' diché wa as ie' tö a' tsatkë, e' dö a' ulá a. E' tso'tke kkachè sulitane a ká erkewatke eta.

⁶ Isalema a' kawöta weinuk ekuölö wì sù diö sù Cristo ttë kueki, erë e' dalewa a' ttsë'rke buaë a' wá ijcher tö Skëköl tö a' tsatkeraë aishkuö ta e' kueki. ⁷ A' erblö Jesucristo mik, e' ské dör orochka weirta'wa, e' ské tsata. Se' tö orochka ma'weke bö' wa iwá kkachöie tö mokj oro wöchka idir. I' kë dör oro wöchka ese ñarkewa. E' sù a' weirke, e' dör a' ma'woie iwá kkachöie tö mokj a' erblöke Jesucristo mik. A' dettsa buaë, e' ta mik Jesucristo datskene, eta Skëköl tö a' ttë keraka, a' kikeraka buaë.

⁸⁻⁹ A' kë wá Jesucristo suule a' wöbla wa, erë a' éna ie' dalër. I'ñe ta a' kë ku' ie' sauk, erë a' erblöke ie' mik, e' wá tö a' tsatkeraë. E' kueki a' ttsë'rke buaë shute, kë ttë ta' iwá choie ekkë.

¹⁰ Ká iaiä Skëköl ttekölpa tö s'tsatkë ñe' bikeits ena itö yulö'ttsarakitö. Ñies i' kos meraë Skëköl tö se' a' ie' er buaë ché se' a' e' dalërmik, e' yë'rakitö. ¹¹ Cristo Wiköl tö ie'pa ka' ijchenuk tö Cristo weirdaë siarë, e' ukuöki ta ilo kardaka tajë. Erë kë ie'pa éna iwá ane tö yi idir ö mik ö wes iwá tkömi. ¹² Erë Skëköl tö ie'pa a' iwá kkayë' tö ttë e' kë wá tköpa ie'pa kéwö ska', e' skéie iwá tköraë se' kéwö ska'. Ttë buaë yë' ie'pa tö, e' dör Jesucristo ttë buaë ttsë'bak a' tö e'. Ipakökwakpa tö a' a' ipaka' Wiköl Batse'r patkülebitu ká jaì a' e' diché wa. Íyi ikkë jchenakwa suluë Skëköl biyöchökwakpa wá.

Skëköl tö se' kié senuk buaë yësyësë

¹³ E' kueki a' erbikö buaë yësyësë, a' e' kkö'nú, a' tso' erki. Mik Jesucristo datskene, eta Skëköl er buaë ché a'

a, e' wà dōraē a' ulà a. E' wà panú kröröē, e' kī a' er múwāie kekraē. ¹⁴ Skëköl ttè iutō wēs ala'rla buaē tō s'ttō iutē es. Kē a' e' muktsane a' bak ì sulu wamblök ese ane wēs a' bak kenet kē wā ie' ttè mokī jcher es. ¹⁵ E' skéie a' senú batse'r kekraē, Skëköl tō a' klōō' e' dör batse'r e' kuekī. ¹⁶ Skëköl yëkkuō tō ichè i' es: “Skëköl tō ichè: Ye' dör batse'r, e' kuekī a' senú batse'r.”* Es iyē'itō.

¹⁷ Skëköl tō sulitane shuleke yēsyesē ñikkēē wēs se' serke es, e' kieke a' tō “S'yē”, e' tā a' kawōtā ie' dalöiök suane wa a' serkeiā ká i' kī e' dalewa. ¹⁸ A' wā ijcher tō ie' tō a' yē'ttsā a' ser suluē wēs a' yēpa bak senuk suluē es, e' nuí ulà a. E' ské kē patōne iyi ertā'wa wēs orochka ö inukölchka ese wa. ¹⁹ E' skéie ipatōne Cristo kötewā pē tēne taiē, e' wa. Ie' pē tuē taiē kē tonuk yi a. Ie' dör wēs obeja wē'ñe pupula jchē judiowak tō mē Skëköl a es. Obeja e' dör bua'buāē kē ikī ì sulu ku' yēs. E' sù Cristo kē kī ì sulu tā' yēs, erē ie' e' me'ttsā ttewā se' skéie. E' kuekī Skëköl dalöiōsō kekraē. ²⁰ Kam ká i' yör, e' yöki ie' tō Cristo wōme'ttsābak ttewā, erē i'ñe tā mik ká i' erkewatke, etā iwā tka a' tsatkoie. ²¹ Cristo batamik a' erblöke ie' mik. Ie' tō Cristo shkeo'kane s'duulewā shua tā ilo me'itō ie' a buaē. Ie' tō io'bak es as a' erblö ie' mik, ñies as ì weraē ie' tō, e' wà panú a' tō.

²² I'ñe tā ttè mokī e' dalöié a' tō, e' batamik a' batse'one ñi dalëritsoie er mokī wa. Es a' kī ñi dalëritsō a' er kos wa. ²³ A' a sene pa'alī mēne, e' dör wēs a' kurne erpa etökichane es. Erē e' kē dör wēs s'kur erpa s'mì wa s'yē wa es, e' duōtā'wa. A' kune' etökichane Skëköl ttè dör ttsē'ka tso' kekraē e' wa. ²⁴ E' dör wēs Skëköl yëkkuō tō ichè es, e' tō ichè:

“S'ditsō ulitane dör wēs kākō es, Ie'pa dör wēs ma'ma wörkua es.

Kākō sinewā tā iwörkua anewa,

²⁵ erē Skëköl ttè e' tso' kekraē.”†

* **1:16** Levítico 11.44-45 † **1:25** Isaías 40.6-8
Isaías 8.14

Ie' ttè e' dör Jesús ttè buaē pakane a' a e'.

2

¹ E' kuekī, sene sulu kos olo'yō. Kē a' kachōkiā ñi kī. Kē a' e' ökiā tō a' dör pē' buaē. Kē ukyënukiā. Kē yi chariā suluē a' tō. ²⁻³ Skëkēpa Jesús er buaē ché se' a, e' kke ttsétke a' tō, e' kuekī ie' ttè wāk wöchka yulō poē wēs alāla kune erpa ese tō imì tsu' yulè es as a' er kī diché ier buaē as a' tsatkër.

Cristo dör wēs ák kibi tso' u kat-abloie es

⁴ A' shkōwā Skëkēpa Jesucristo ska', ie' dör wēs ák tso' u yuoie es erē ttsē'ka. E' watē'ttsā s'ditsō tō wēs u yuōkwakpa tō ák kē dör buaē u yuoie ese kēu es. Erē Skëköl a tā ie' dör wēs ák shukitule tuē darerē es. ⁵ Es ñies se' dör wēs ák tso' u yuoie es erē ttsē'ka. Se' wa Wiköl Batse'r tso' iwé yuök. U e' a se' dör wēs sacerdotepa batse'r es. Eē se' tō ì wër buaē Skëköl wa ese meke ie' a Jesucristo batamik. Ì wër buaē ie' wa, e' dör tō se' tō ie' dalöiō Wiköl Batse'r wa se' er wa ena se' ser kos e' wa. ⁶ E' dör wēs itso' kitule Skëköl yëkkuō kī es. E' kī Skëköl tō Cristo ché i' es:

“Ittsō. Ye' tō ák kibiie tkéat ye' u kat-abloie Sión, e' dör ák bua'ie shukitule tuē darerēese.

Yi erblöke imik, ese kē eriarpa.”*

⁷ Ák e' dör Jesucristo. Se' erblöke ie' mik, esepa kikerakā Skëköl tō. Erē wēpa kē erblöku' ie' mik, esepa a tā e' kē dör es. Itköke ie'pa tā wēs itso' kitule Skëköl yëkkuō kī es, e' tō ichè:

“Ák watē'ttsā u yuōkwakpa tō, e' yönene ák bua'buāie.”†

⁸ Ñies e' tō ichè:

“Ák e' mik pē' klastkërdaē, ie'pa ardarö iski ák e' kuekī.”‡

Ie'pa kē wā Jesucristo ttè buaē e' iutēne, e' kuekī ie'pa weirdaē e' nuí kī. E' dör wēs ie'pa klastkër Jesucristo mik es. Skëköl tō ie'pa wōme'ttsābak as itkō ie'pa tā es.

* **2:6** Isaías 28.16 † **2:7** Salmo 118.22 ‡ **2:8**

⁹ Erë a' kě dör es. Skėköl tō a' shukit as a' dō ie' wák ichaie. Ie' dör a' blú ena a' dör ie' sacerdotepa. A' dör batse'r ie' a. A' bak senuk ì sulu dikia wes s'ser stui a es, erë ie' tō a' yě'ttsa e' ulà a senuie ie' olo buaë tajë e' a. Ie' tō iwé es as ì buaë kos wé ie' tō, e' wà pakō a' tō sulitane a. ¹⁰ Kenet ta a' kě dör ie' icha, erë i'ñe ta a' dör ie' wák icha. Kenet ta ie' kě wà a' sune er siarë wa, erë i'ñe ta ie' tō a' sueke er siarë wa.

Se' senu wes Skėköl kī ikiane es

¹¹ A ye' yamipa dalër tajë ye' éna, se' tso' bėrbėrla ě ká i' kī wes upakė shkal es. Se' ká bua'ie e' dör ká jai a. E' kueki a' wák dēr suluë tō a' erkiōweke ì sulu wamblök, e' kě iutar. E' tō a' wöklō'weke as a' kě tō Skėköl ttō iutė. ¹² A' senu yěsyēsė kekraė pė' kě tō Skėköl dalōiė esepa wörki. Erë i'ñe ta' ie'pa tō a' kkateke wes a' chōpa pė' sulusipa es, erë ie'pa tso' a' serke yěsyēsė e' wà sauk. E' kueki aishkuō ta mik Skėköl de s'chakök se' nuī kī, etā ie'pa tō ie' kikerakā wes a' serke e' kī. E' kueki a' senu buaë yěsyēsė kekraė.

¹³ S'wōkirpa kos ttė iutō a' tō Skėkėpa Jesús batamik. Ká wōkir kibi, e' ttė iutō, ie' dör s'wōkir kibi ká i' kī e' kueki. ¹⁴ Nies wėpa patkeke ie' tō s'wōkirpaie, esepa ttė iutō a' tō. Ie' tō ie'pa patkeke wėpa tō ì sulu wambleke esepa we'ikök ena wėpa tō ì bua' weke esepa kīkōkka. ¹⁵ Skėköl kī ikiane tō a' tō ì buaë wė, pė' tō ie' ttė watėttsa, kě wà iwà jcher yēs, esepa siwā'blōwōwāie as ie'pa kě tō a' chōia suluë.

¹⁶ A' senu wes pė' tsatkėulettsa es. A' bak klōulewā ì sulu ulà a, e' yōki a' tsatkė'ttsa Skėköl tō, erë e' kě klō'war a' tō ì sulu wambloie. E' skėie a' senu yěsyēsė ie' kanė mėsopaie. ¹⁷ Sulitane dalōiō. S'yamipa malepa dalėritsō. Skėköl dalōiō. Nies ká wōkir kibi, e' ttė dalōiō.

S'weirke kos e' dalė'ttsōsō

¹⁸ A' wėpa klōulewā kanė mėsokie, esepa tō a' wōkirpa ttō iutō. Wėpa er buaë tō a' sueke buaë, nies wėpa

er suluë tō a' sueke kėsik wa, esepa ttō iutō er bua' wa. ¹⁹ A' kě kī ì nuī ta', erë a' wōkir tō a' we'ikeke ěme, e' dalė'ttseke a' tō bėrė, a' er me'rie Skėköl kī e' kueki, e' ta e' wēr buaë ie' wa. E' kueki a' wōkirpa ttō iutō. ²⁰ Se' weirke ì sulu wamblekesō ese nuī kī, ese dalė'ttsėsō bėrė, e' ta Skėköl kě tō se' kīkepaka yēs. Erë se' weirke ì buaë wėsō ese kueki, ese dalė'ttsėsō bėrė, e' ta e' je' wēr buaë ie' wa. ²¹ Ie' tō se' klōō'bak as se' tō idalė'ttsō es. Cristo weine tajë se' dalėrmik, e' dalė'ttsė' ie' tō bėrė. Es ie' kī ikiane tō se' tō se' weirke ese dalė'ttsō bėrė wes ie' tō idalė'ttsė' es. ²² Cristo kě wà ì sulu wamblėne yēs, ie' kě kayėne yēs. ²³ Mik ie'pa tō ie' yě' suluë iwōshaė, etā ie' kě wà ie'pa yėne sulu. Mik ie'pa tō ie' we'ik tajë, etā ie' kě wà yi pauine. E' skėie e' me'atitō, Skėköl tō s'shuleke yěsyēsė, e' ulà a. ²⁴ Cristo kōtewā wōtėulewā krus mik se' nuī kos patuōie as se' ser yěsyēsė, nies as ì sulu kě wamblōiasō. Ie' shka'ne ichkà kī tajë, e' batamik a' buanene. ²⁵ A' bak wes obeja chōwa es, erë i'ñe ta a' dene Cristo ska'. Ie' dör a' kkō'nukwak buaë, ie' tō a' kkō'neke er bua' wa.

3

Wes s'senewabak esepa kė senuk nita

¹ A tayėpa, a' wėpa ttō iutō er bua' wa. A' tō iwé es, e' ta a' wėpa welepa kě erblōku' Jesús mik, esepa erblōmi alė Jesús mik, a' serke buaë ie'pa ta, e' ě batamik, kě wà pakaule ie'pa a. ² A' wėpa tō isuė tō a' serke yěsyēsė, Skėköl ttė dalōieke mokiė, e' tō ie'pa erkiōwėmi erblök Jesús mik. ³ A' tayėpa, ¿moki a' e' ttsakka buaala? e' ta kě a' e' kītkarka tajë a' chkà kī. Kě ì tularka tajë e' kī ena a' tsà kī wōnarke dalōlōė oroiė iie. Kě a' e' paiōkka datsi' tuė darėrėė ese wa. Ese kos weirta'wa. ⁴ E' skėie er buaë nies sene bėrė, ese wa a' e' kītkō. E' kě weirta'wa nies e' wēr buaë shute Skėköl wa. ⁵ Alakōlpa bak ká iaiaė tō Skėköl dalōieta', esepa bak e' kītkök es. Ie'pa bak e' maukka Skėköl mik,

ñies ie'pa bak iwēpa ttè iutök buaë.
 6 Sara tō iwēm Abraham ttè iutē' buaë
 ta iki'itō kēkēpa. A' tō ì buaë wēke, kē
 suarta' ì yōki, e' ta a' dör wēs Sara es.

7 A wēpa alaköl ta', a' senú ita bēre
 er bua' wa. Ie'pa diché kē ta' taiē
 wēs se' wēpa es. Ñies ie'pa ulà a sene
 mīchoë dōraē se' ta ñita Skēköl er buaë
 ché se' a e' wa. E' kueki ie'pa dalōiō.
 Iú es as ì kieke a' tō Skēköl a, ese kē
 wöklör.

*Jesús mik erblökwakpa ké senuk
 buaë sulitane ta*

8 Es bata ekkē ta ye' tō ichè a' uli-
 tane a, a' senú buaë ñita bēre. A' ñi
 saú er siarē wa. A' ñi dalēritsō buaë ñi
 ēlpaie. A' ñi saú er bua' wa. A' e' ówa
 ñi yōki diōshet. 9 Yi tō ì sulu wamblé a'
 ki, ese kē ki iské wamblarne. Yi tō a'
 ché suluë, ese kē ské charne suluë. E'
 skéie esepa a a' er buaë chōne. Skēköl
 tō se' klōō'bak er buaë choie se' a,
 e' kueki a' er buaë chō s'malepa a.
 10-12 E' dör wēs Skēköl yēkkuō tō ichè
 es, e' tō ichè:

“Skēköl wöbla me'rie s'ser yēsyesē, es-
 epa ki ikkō'nuk.

Ì kieke ie'pa tō ie' a, ese meraëitō ie'pa
 a.

Erē wēpa e' wamblō sulu, esepa
 suēkeitō ibolōkpaie.

E' kueki yi ki ikiane tō ikawō tkō buaë
 ttsēne bua' wa kēkraë,
 ese wák kawōta e' kkō'nuk as kē itō ì
 sulu chō,
 as kē itō yi kītō'ù.

Ese wák kawōta ì sulu kōs olo'yök,

kawōta senuk yēsyesē.

Ie' ké e' chök senuk bēre kēkraë suli-
 tane ta.”*

13 A' e' tkéwa darērēē senuk yēsyesē
 kēkraë, e' ta kē yi a a' sulunukwa
 da'a. 14 Erē a' serke yēsyesē, e' ki a'
 weirmi alè, e' ta ayēcha e' dör buaë. Kē
 a' suanuk wēpa tō a' we'ikeke esepa
 yōki. Kē a' tkinuk ì yōki. 15 E' skéie
 Cristo dalōiō a' tō e' blúie. Yile tō a'
 chaké Cristo paneke a' tō kröröë, e' ki,
 e' ta a' tso'tke erki kēkraë iwà iutök.
 16 Erē iwà iutō bēre er bua' wa. A'

senú yēsyesē as a' er kē tō a' kkatō ì ki.
 E' dör es, e' ta mik pē' tō a' ché suluë
 a' dör Cristo mik erblökwakpa e' kueki,
 etā e'pa jaērdakā ì ché ie'pa tō e' dör
 kache e' kueki.

17 Se' weirke ì buaë wēke se' tō
 ese ki, Skēköl ki ikiane alè es, e' ta
 e' dör buaë. Erē se' weirke ì sulu
 wamblekesō ese ki, e' ta e' dör su-
 luë. 18 Ñies Cristo weine siarē se' nuì
 patuoie. Ie' kōtēwa etōkicha ēme kē
 duōta'waiā yēs. Ie' dör yēsyesē, erē ie'
 e' mettsā ttēwa se' kē dör yēsyesē e'pa
 skéie se' tsomi Skēköl ska'. Mokī ie'
 kōtwa pē' tō, erē ie' shkeo'kane Skēköl
 tō iWiköl wa. 19 Ñies Wiköl Batse'r wa
 ie' dē'rō wē wimblupa tso' wötēule eē,
 ie' e' ali'ka e' chök ie'pa a. 20 Ká iaiaē
 ie'pa tō Skēköl ttō dalōseo'wa Noé
 kēska'. Noé bak kanò taiē e' yuök, e'
 dalewa Skēköl tō ipana' enaē tō pē' er
 mane'ù ie' a, erē ie'pa kē wā ìone. E'
 kueki Noé ena iyamipa pāköl wa'ñe,
 e'pa ē tsatkēne kanò a di' taiē yōki.
 21 Di' taiē bakmi Noé kēska', e' tō di' a
 s'wōskueke e' tsatkoie i'ñeta e' klea' se'
 a. S'wōskuè e' kē dör s'chkā paskuoie.
 E' skéie iwà kkachekeitō tō se' tso'
 ikiök Skēköl a tō se' nuì olo'yō s'ki as
 se' er kē tō s'kkatōia. E' tō se' tsatkeke
 Jesucristo shkenekane e' batamik.
 22 I'ñe ta Jesucristo mine'kane ká jaì
 a e' tkēr Skēköl ulà bua'kka† Skēköl
 biyōchökwakpa ulitane, ñies ì ulitane
 tso' s'wōkirie wā diché ta' kē wērtā'wā
 esepa kōs tso' ie' klō dikia.

4

1 Cristo weine taiē se' skéie, e' kueki
 a' e' chō a' weirke kōs e' dalé'ttsök er
 bua' wa wēs Cristo es. Yi weine ì buaë
 wēitō e' kueki, esepa kē éna ì sulu
 wamblakia. E' kueki a' e' chō weinuk.
 2 Wēpa dör es, ese wakpa serkeia ká
 i' a etā kē ie'pa éna ì sulu wamblakia
 wēs s'malepa tō iwambleke es. E'
 skéie ie'pa senak buaë yēsyesē kēkraë
 wēs Skēköl ki ikiane es. 3 Kenet ta a'
 kē wā Skēköl sūle, e' kēwō ska' ta
 a' bak ì sulu ē wamblök taiē wēs pē'
 malepa kē wā ie' sūle esepa ser es.

* 3:10-12 Salmo 34.12-16 † 3:22 ulà bua'kka: E' kēwō ska' ta yi tkēr blu' ulà bua'kka ese wák
 dalōiērtā' taiē imalepa tsata.

A' bak trënu_k tajë. Ì sulu kukuétë'wà darërëë. A' bak e' ttökkà blo' wa tajë. A' bak ñi dapa'uk blo' yök tajë. E' kéwa a' tò ì sulu kí wambleke tajë. Ñies íyi diököl tò s'dako'wè ekkë, ese dalöiök a' bak tajë skëkölie. ⁴ Erë ìñe ta' a' kè mineia pè' kè tò Skëköl dalöie esepa ta' ì sulu wamblök wës ie'pa tò iwambleke kè wöklörtà' es. E' tò ie'pa tkiwëwà, e' kuëki ie'pa tò a' cheke suluë. ⁵ Skëköl dör s'duulewà ena s'tso'ia ttsë'ka, e'pa kos shulökwak. Aishkuö ta' ì sulu wamblë' ie'pa tò, e' kos kî ie'pa kawötà e' chökka ie' wörki. ⁶ Cristo tté buaë e' pakanebak ñies s'durulune esepa a. Ie'pa durulune ì sulu wamblë' ie'pa tò e' kuëki, wës Skëköl tò ime'at tò sulitane kawötà duökwa es. Erë Cristo tté buaë e' pakanebak ie'pa a as ie'pa wikölpa ser michoë wës Skëköl ser es.

Se' ké ñi kimuk

⁷ Ká i' erkewatke, e' kuëki a' tso' erkî, a' e' kkö'nú buaë as a' a s'yëyër buaë. ⁸ Íyi kos tsata a' ñi dalëritsó a' er kos wa. A' ñi dalëritsóke es, e' ta wës alè s'yamipa e' wamblö suluë a' kî, ese kè kî a' tkirpa. ⁹ A' tò s'yamipa kiöwà er bua' wa a' u a, kè isuar suluë. ¹⁰ Skëköl er buaë ché a' a, e' kuëki ie' tò ime' a' a kua'kî kua'kî ñi kimoie, e' kuëblupa a' dör. E' kuëki ì mène a' eköl eköl a' s'malepa kimoie ese wà kaneú. ¹¹ A' welepa a' imène ttè pakök, e' ta esepa kawötà Skëköl ttè ë pakök. A' welepa a' imène s'kimuk, e' ta esepa kawötà s'kimuk kos Skëköl tò e'pa a' diché métke ekkë. Ì kos wëkesö e' usö buaë as Skëköl kîkarka tajë Jesucristo batamik. Jesucristo diché ta' tajë, olo ta' tajë íyi ulitane tsata kekraë. Es e' idir.

Se' ttsë'nú buaë se' weirke età

¹² A yamipa dalër tajë ye' éna, mik a' weirke siarë Cristo ttè kuëki, età kè e' kî a' tkinuk. Kè a' tò ibikeitsök tò a' ta itkömi wës ì kè suule yi wà tkö s'ta es. ¹³ E' skéie a' ttsë'nú buaë. Cristo weine kos e' bata de a' kî ñies, e' kuëki a' ttsë'nú buaë. E' tköke a' ta es as a' ttsë'r buaë shute mik Cristo dene olo

ta' tajë età. ¹⁴ Ayëcha buaë mik ie'pa tò a' ché suluë Cristo kuëki, e' wà dör tò Skëköl Wiköl olo ta' tajë e' tso' a' ta. ¹⁵ A' weirke s'ttëwà kuëki, akblë kuëki, ì sulu wamblë kuëki ö ulà tië o'ka íyi a' e' kuëki, e' je' ta' a' jaënú. ¹⁶ Erë a' weirke se' dör Cristo icha e' kuëki, età kè e' kî a' jaënu_k. E' skéie Skëköl kîkoka a' tò ie'pa tò a' kië Cristo icha e' kuëki.

¹⁷ Skëköl tò sulitane shuleketke, e' kéwö dökewatke. Erë ie' tò iwák icha shuleraë kewe. Se' weirke ìñe ta, e' dör sulitane weirdaë e' tsá, e' ta çì kè tköpa wépa kè tò ttè buaë me' Skëköl tò e' dalöieta' esepa ta? ¹⁸ E' dör wës itso' kitule Skëköl yëkkuö kî es, e' tò ichè:

“Pè' serke yësyësë, iekkë ta' esepa kè tsatkëne,
e' ta çì kè tköpa pè' sulusipa ena pè' e' wamblö sulu esepa ta?”*

¹⁹ Wépa mé Skëköl tò weinuk ie' ttè kuëki, esepa ké ì buaë wekerakitö, ese kî uk. Ie' se' yö', ie' ttö mokië, e' kuëki se' e' mù bërë ie' ulà a.

5

Skëképa Jesús icha wökirpa esepa patté Pedro tò

¹ Ìñe ye' tò ilè cheke a' dör Skëképa Jesús icha wökirpa esepa a. Ñies ye' dör Jesús icha wökir eköl. Cristo weine siarë, e' su'yö ye' wák wöbla wa. Mik ie' datkene, età ie' olo tajë e' kkayërdaë sulitane a, e' a ye' tso'ñak a' ta. E' kuëki ye' tò a' a' ichè tò ² wépa me' Skëköl tò a' ulà a' kkö'nè wës obeja es, esepa kkö'nú buaë, er buaë wa wës ie' kî ikiane es. Kè dör tò a' kè éna iwak, erë a' tò iweke. E' skéie iwakaneú er bua' wa. Ñies kè ie'pa kkö'nar inuköl ë dalërmik, e' skéie ikkö'nú er bua' wa ie'pa kimoie. ³ Kè a' tò ie'pa wëttsuk kësik wa. Kè a' e' ttsökka tajë ie'pa kî. E' skéie a' senú buaë yësyësë ie'pa wörki as ie'pa ser buaë wës a' ser es. ⁴ A' tò iwé es, e' ta mik Cristo dör se' ulitane wökir kibi e' datkene, età iské buaë olo ta' tajë, kè sulurta'wà e' meraëitö a' a.

* 4:18 Proverbios 11.31

Jesús icha malepa patté Pedro tö

⁵ A duladulapa, a' kəkēpa ttō iutō buaē. Ñies a' ulitane e' wöōwa diōshet ñi yōki, a' ñi dalōiō er bua' wa. Skəkōl yēkkuō tö ichè:

“Wépa e' ttsōka taiē, esepa wöklō'weke Skəkōl tö. Erē wépa e' wöōwa diōshet, esepa a' ie' er buaē chō.”*

⁶ E' kueki a' e' wöōwa diōshet ie' diché ta' taiē e' yōki, as ie' tö a' kikōka mik ikéwō de eta. ⁷ Ie' er me'rie a' ki a' kkō'noie, e' kueki kē a' tkinuk i' ki. I' kōs tö a' tkiweke, a' tsiriweke, e' muat ie' ulà a.

⁸ I' tso' erki, a' e' kkō'nú! Bě dör a' bolök. Ie' tso' a' tōtiuk wes ma' name arke taiē, e' tö iyiwak tōtieke katēwa es. ⁹ A' e' tkōwa darērē a' erblöke Skəkōl mik e' a, es a' tö Satanás wöklō'weraē. A' wa ijcher tö ká wa'ñe s'yamipa tso' weinuk wes a' es. E' kueki a' e' tkōwa darērē Skəkōl a. ¹⁰ Ie' er buaē ché se' a taiē shute. Ie' tö se' shukitbak as se' dōñak ie' olo yōbiē e' a, se' batsulewa Cristo mik e' wa. Se' weirke ekuölö ē ká i' a, mik e' tka, eta i' sulu tso'ia se' a, e' yerattsaitō sekkā. Ie' tö se' tkewaraē darērē. Ie' tö se' er diché ieraē, kē i' e' alōpakaiā se' ki. ¹¹ Ie' diché ta' taiē iyi ulitane tsata. Ie' dör iyi ulitane wökir kekraē. Es e' idir.

Pedro e' chéat

¹² Ye' tö Silvano ké yēkkuō i' shtök. Ye' wa ijcher tö ie' dör s'yami e' tkēulewa darērē ese. Yēkkuō i' shtéyō a' a' er diché ki ioie. Skəkōl er buaē ché se' a taiē, e' shtéyō yēkkuō i' ki. Ye' tö ichè tö e' dör ttè mokiē, e' a a' e' tkōwa darērē.

¹³ Jesús mik erblökwakpa kōs tso' Babilonia, e' pa tö a' shke'wémi. E' pa shukit Skəkōl tö wes ie' tö a' shukit es. Ñies Marcos dör wes ye' wák alà es, e' tö a' shke'wémi. ¹⁴ A' ñi shke'ú er bua' wa.

A' kōs dör Cristo icha, e' pa senú bërē.

* 5:5 Proverbios 3.34

Yëkkuö skà kit Pedro tö, i' ta ide böt 2 Pedro

Yëkkuö skà i' kit Pedro tö. Ie' wa ijchenewa tö iblërkewatke, e' yë'itö 2 Pedro 1.12-15 e' ki. Jesús mik erblökwakpa weirke ierblö ñe' kueki, e'pa a Pedro tö yëkkuö i' kit ie'pa er one Jesús tté mokië e' ska' as iserdak yësyësë ena kekraë Jesús a. E' kiieta ie' tö ie'pa a ieri mène tö pë' e' ö tö ie'pa dör Jesús mik erblökwakpa esepa doraë ie'pa shua ikitöukrak. Ie' tö ie'pa a iché tö wes s'kitö'ukwakpa ñe'sepa serdaë. Nies ie' tö ie'pa a iché tö s'kitö'ukwakpa we'ikeraë Skëköl tö. E' kiieta i' tkömi ká i' erkewatke eta e' eri mène Pedro tö ie'pa a. Ie' tö iché ká i' erkewa e' kéwö dewatke tsinet, e' kéwö ska' ta ie'pa kawötá senuk yësyësë Jesús kikokaie.

Nies Pedro tö iché tö mokië Jesús datskene erë Skëköl tö sulitane sueke er siarë wa ena ie' ki ikiane tö se' er mane'ù ta se' erblö Jesús mik. E' paneke ie' tö er bua' wa, e' kueki kam ie' tö Jesús patköne.

Shke'wè

¹ Ye' dör Simón Pedro. Ye' dör Jesucristo kanè méso. Nies ye' dör ittekölpa tsá, e'pa eköl. Jesucristo dör Skëköl ena S'tsatkökwak. Ie' dör yësyësë, e' batamik sa' de erblök ie' mik. Ye' tso' yëkkuö i' shtök wépa de erblök ie' mik buaë mokië wes sa' es, esepa a.

² Skëköl ena Skëképa Jesús as e'pa er buaë chö ena sene bërë mù a' a tajë, a' kii batsmir buaë ie'pa mik e' a.

Se' er diché iö senuk yësyësë Skëköl a

³ Jesús tö se' klöo'bak as se' dö ie' ta ñita ie' olo tajë e' a, nies as se' ser wes ie' ser es. Se' bätse ie' mik, e' wa i' kos kiane se' ki senoie wes ie' ki ikiane es e' me'tkeitö se' a ie' diché tajë e' wa. ⁴ Iyi ekkë kos wa ie' kablë' se' a as se' dö wes ie' wák dër es, as se' tköshkar i' sulu tso' ká i' a wamblak

se' éna tö se' sulu'wèwami ese ulà a. Skëköl kablë' se' a, e' me'tkeitö se' a, e' dör tajë buaë shute. ⁵ E' kueki a' e' diché iö a' erblöke Cristo mik, e' kiiie senuk yësyësë. Sene yësyësë, e' kiiie Skëköl iyi anuk. ⁶ Skëköl iyi ane, e' kiiie e' kkö'nuk. E' kkö'nè, e' kiiie iyi panuk bërë. Iyi panè bërë, e' kiiie er mukwa Skëköl ë ki. ⁷ Er mèwa Skëköl ë ki, e' kiiie ñi sauk er bua' wa wes ñi elpa es. Nii suë er bua' wa, e' kiiie ñi dalëritsök. ⁸ Iyi ekkë kos weke a' tö, nies iki weke a' tö kekraë, e' ta e' wà kiane ché tö moki a' bätse buaë Skëképa Jesucristo mik. A' serke es, e' ta i' kos weke a' tö Skëköl a, e' wà dörattsa buaë. ⁹ Erë wépa e' chö tö ie'pa erblö Cristo mik, erë ie'pa kë tö iyi ekkë wawè, esepa dör wes s'wöbla kë wawër buaë es. Ie'pa kë éna iwà ane buaë. Wësua ie'pa éna ichowa tö i' sulu wamblë' ie'pa tö, e' pairi'ttsa Skëköl tö ie'pa ki. ¹⁰ A yamipa, a' e' diché iö senuk buaë yësyësë kekraë, e' wa iwà kkayërdaë tö moki Skëköl tö a' klöo'bak, a' shukitbakitö iwák a. A' tö iwé es, e' ta a' erblöke Cristo mik, e' kë olo'yepa a' tö yës. ¹¹ E' wa aishkuö ta a' kirdawa buaë i' blúie Skëképa Jesucristo dör S'tsatkökwak, e' tso' e' a. E' dör yöbië.

¹² Iyi ekkë jcher a' wa buaë. Tté moki wa a' e' wöblaö, e' a a' tso' e' tkëulewá darërëë. Erë ye' tö a' a' iki ché michoë as a' kë éna ichöwa. ¹³ Ye' tso'ia' ttsë'ka, eta ye' a' ta buaë idir tö ye' tö a' a' ttè i' kii ché as a' tö iyi ekkë wà bikeitsö kekraë. ¹⁴ Skëképa Jesucristo tö ye' a' iyë' tö wekkë alè ta ye' kë ku'ia ká i' ki. ¹⁵ Ye' tö i' kos weraë as ttè i' kë chöwa a' éna yës i' ñe ta nies mik ye' blënewatke e' ukuöki ta.

¹⁶ Skëképa Jesucristo olo ta' tajë, e' su' sa' tö sa' wákpa wöbla wa. E' kueki mik sa' tö a' wöblaö ie' diché ta' tajë ena ie' datskene e' tté wa, eta kë sa' wá ipakane a' a' ttè kë wá ta' wes sa' wákpa tö ibikeitsè ché es a' kitö'woie. ¹⁷⁻¹⁸ Mik sa' dë'rö ie' ta kabata batse'r, e' tukir ki, eta ee Skëköl dör S'yé, e' tö ie' kikéka tajë. Ttö datse Skëköl olo ta' tajë e' ska', e' tö ie' ché i' es: "Se' dör

ye' alà dalër tajë ye' éna, e' wër ye' wa buaë shute." E' kos su' sa' tö. Ttö ñe' datse ká jaì a, e' ttsë' sa' tö, sa' tso'ñak ie' ta eë e' kuëki.

¹⁹ Ì su' sa' tö, ì ttsë' sa' tö, e' tö ikí cheke se' a tö Jesús tté tso' kitule Skéköl yëkkuö kí ká iaiaë ittekölpa wa, e' yëne moki. E' kuëki ttè kit ie'pa tö yëkkuö kí, e' wà iütök a' kawötá bua'iewá. Ttè e' dör wes bö'wö batsèkà stui a tö ká olo ppeeke ese es. E' tö se' er ñi'weke as se' éna iar tö ì dör moki, ì dör kache. Ttè e' tö se' kimeräe dö mik Skékëpa Jesucristo datskene eta. Mik ie' de, eta ì kos ardaë buaë se' éna, e' dör wes ká ñir s'ki es. Jesucristo dör wes bëkwö bërie wërke bla'mi e' es. ²⁰⁻²¹ Erë ì kos tsata a' wa ijchenú tö ì yë' Skéköl ttekölpa tö, tso' kitule Skéköl yëkkuö kí, e' kè yëne ie'pa wa ie'pa wákpa er wa. Erë Skéköl tö ie'pa ké ichök wes ie' kí ikiane es Wiköl Batse'r wa. E' kuëki ì kit Skéköl ttekölpa tö ká iaiaë, e' kè yëne ie'pa wa iwákpa er wa, e' dör Skéköl ttè moki.

2

S'wöbla'ukwakpa kache tté wa

¹ Ká iaiaë Israel aleripa shua kachökwakpa e' ka'ka e' chök tö ie'pa dör Skéköl ttekölpa. Es ñies i'ñe ta a' shua kachökwakpa e' kōrakā e' chök tö ie'pa dör s'wöbla'ukwakpa Skéköl ttè wa. Ie'pa e' ö tö ie'pa tso' ttè moki pakök, erë ttè wa ie'pa tö s'wöbla'weke, e' tö s'er sulu'wèwami e' iütésö, e' ta Skéköl tö s'we'ikeraë. Skékëpa Jesucristo tö ie'pa nuì to'ttsa, erë e' wák watéttsa ie'pa tö. E' kuëki ie' tö ie'pa we'ikeraë bet. ² Erë tajë s'yamipa ardarö kache ttè e' a itrërdarak tajë wes iwöbla'ukwakpa es. Ie'pa kuëki ttè moki e' cheraë suluë pè' malepa tö. ³ S'wöbla'ukwakpa kache tté wa, e'pa kí inuköl ë kiane tajë, e' kuëki ie'pa tö a' inuköl yerattsa ttè kè wà ta' pakeke ie'pa tö ese wa. E' kuëki ká iaiaë ie'pa esepa wöme'ttsabak weinuk Skéköl tö, e' kè chë'wa ie' éna.

⁴ Ká iaiaë Skéköl biyöchökwakpa welepa tö ì sulu wamblë' ie' kí, e' nuì kè olo'yane ie' wa ie'pa kí. Ie' tö ie'pa batrélor bö' ké a, eë ie'pa tso' wötëule moulewa stui a ie'pa kichat-eraëitö aishkuö ta e' panuk. ⁵ Ñies ká iaiaë wakpa bak senuk Noé këska' ta, e'pa tö ì sulu wamblë' tajë, e' nuì kè olo'yane ie' wa ie'pa kí. Noé tö ipaka' ie'pa a tö ie'pa kawötá senuk yësyësë, erë ie'pa kè wa ie' ttè iütëne. E' kuëki Skéköl tö ie'pa ewéwa di' tajë wa. Noé ena imalepa döka kul (7), e'pa ë tsatké Skéköl tö di' tajë yöki. ⁶⁻⁸ Ñies ká iaiaë ká böt kië Sodoma ena Gomorra, e' wakpa dör pè' sulusi. E'pa shua wëm serke eköl kië Lot, e' serke yësyësë. Ie'pa trër tajë, e' ttseke, e' sueke ie' tö kekraë, e' tö ie' dör buaë e' eriaweke siarë. Ie'pa nuì kí Skéköl tö ie'pa wöméttsa ewéwa. Ie' tö ie'pa ena ie'pa ká e' kos ña'wéwa serea imuluchka ë ate. Erë Lot, e' ë tsatkéttseitö. Ie' tö ie'pa ewéwa es iwá kkachöie sulitane a tö es itkōraë pè' sulusipa kos esepa ta.

⁹ E' kos bak ká iaiaë, e' wa se' wa ijcher tö wépa serke buaë yësyësë, esepa tsatkërmie buaë Skéköl a ì kos tö ie'pa we'ikeke e' ulà a. Ñies se' wa ijcher tö wépa dör ì sulu wamblökwakpa, esepa tso' blëule ie' wa ishulirkerak e' kèwö panuk. ¹⁰ Wépa e' mettsa e' ia'ukka sene sulusi wa wes ie'pa wák dër sulu kí ikiane es ena Skéköl ttè watéttsarakitö, esepa kos we'ikeraëitö tajë s'malepa tsata.

S'wöbla'ukwakpa kache tté wa, e'pa e' wamblörak kësik kësik, kè tö ì ulé klö'weta', iwökir darërëë. Ie'pa kè suane wépa olo ta' tajë, esepa chök suluë. ¹¹ Skéköl biyöchökwakpa diché ta' tajë, olo ta' tajë s'wöbla'ukwakpa kache tté wa, esepa tsata, erë ie'pa kè tö imalepa dör suluë esepa cheta' Skéköl a suluë as ikichatër. ¹² Erë ì sulu wambleke s'wöbla'ukwakpa kache tté wa, esepa tö, e' wamblekerakitö kè wà bikeitsule wes iyiwak kañiru kè a ká arta' tso' klö'wèwa ttèwa es. Ì kè ane ie'pa éna, e'

kos cheke suluë ie'pa tö. Ie'pa duörawa wes iyiwak kañiru ttèwà es. ¹³ Ie'pa tö s'malepa we'ikeke, e' skéie ie'pa weirdaë siarë. Ì sulu tö ie'pa ttsë'weke buaë, ese kos wambleke ie'pa tö taië ñiwe kë jaër ta'ia, ese tö ie'pa ttsë'weke buaë. Mik a' ñi dapa'uke chkök ñita di'yök ñita, eta ie'pa tso' a' shuà ì sulu wamblök e' ttsë'woie buaë. Ese wa ie'pa éna a' kitö'wak. Es ie'pa tö a' kawö sulu'wekewa. Ie'pa tö a' jaëwekewa taië. ¹⁴ Ie'pa er me'rie trë ë ki. Ie'pa kë shtrirta'wà ì sulu wamblök. Wépa kë e' tkënewa darërë S'tsatkökwaq ttè a, esepa dakiñekerakitö as ie'pa tö ì sulu wamblöne wes ie'pa es. Ie'pa tö inuköl ë kkecheke taië kekraë. Ie'pa wöme'ttsabak kichaté Skëköl tö. ¹⁵⁻¹⁶ Ie'pa dör wes s'cholur es. Ñala yësyësë e' olo'yé ie'pa tö e' wambloie wes ká iaiaë Beor alà kië Balaam dör Skëköl tteköl, e' e' wamblë' es. Ie' mí ì sulu wamblök inuköl ë dalërmik, erë Skëköl tö ie' burro ké ttökka ie' ta ta iuñéitö ta ichéitö ia: ¿Ì wambleke be' tö aliie? È' tö Balaam wöklö'wé.

¹⁷ S'wöbla'ukwakpa kache tté wa, e'pa dör wes di' tum itö kë a di' ta' es. Ie'pa dör wes kalì morka mochka a uyè siwa' tö kë wà yërta' es. Ie'pa wömeulettsa weinuk michoë stui ké a. ¹⁸ Ttè pakeke ie'pa tö e' ttsë'r buaë, erë kë iwà ta'. Ì sulu kukuéña ie'pa wà ena ì sulu kiane s'wák dër sulu e' ki, e' wa ie'pa tö wépa e' yéttsa tsaririë iserkerak kitëule e' ulà a, esepa erkiöwekekane as iarminë ì sulu a. ¹⁹ Ie'pa tö icheke: "A' tö sa' ttè iuté, e' ta' a' kë ku'ia klöulewà ì ulà a, a' sermi wes a' wákpa ki ikiane es." Ie'pa tö icheke es, erë ie'pa wákpa tso' klöulewà ì sulu ulà a, ie'pa kë a e' yèrpattsa wes. Mik se' kë a e' yènettsa ì ulà a, eta e' wà dör tö se' tso' klöulewà iulà a. ²⁰ Skëkëpa Jesucristo dör S'tsatkökwaq e' mik se' e' batsé, e' wa sene sulusi tso' ká i' a e' olo'ya'sö. Erë se' anemine ì sulu ulà ane, kë tö ilo'yeta', e' ta' se' a e' dör sulu ichökle kewe tsata. ²¹ Se'

tö sene yësyësë e' tté klöo'bak buaë kewe. Erë e' ukuöki ta' ttè dalöiëno batse'r mène se' a, e' olo'yésö, e'ma buaë idir tö kë sö iklö'upa. ²² E' dör wes ttè mokì i' tö iché es: "Chichi chöli tuéttsa, e' ukuöki ta' iñéwaneitö."* Ñies skà tö iché: "Köchi kuowésö buaë, e' mía kuekane dö a."

3

Skëkëpa Jesús dörane

¹ A yamipa dalër taië ye' éna, ye' tö yëkkuö tsá kit a' a, e' skà shtekeyö a' a, i' ta' ide böt. Yëkkuö böt e' ki ye' tso', ttè jchertke a' wà, e' chökne a' a a' pattök as a' er arne iska' ta iwà bikeitsö bua'iewa yësyësë. ² Ì yé' Skëköl ttekölpa batse'r e'pa tö ká iaiaë, e' ska' a' er anú. Ñies ttè dalöiëno me'at Skëkëpa dör S'tsatkökwaq e' tö, e' ska' a' er anú. Sa' dör ittekölpa tsá, e'pa tö ttè e' yé' a' a.

³ A' wà ijchenú bua'iewa tö ká i' erkewatke e' kèwö ska' ta' pè' serke suluë esepa döraë. Ie'pa tö ì sulu ë wambleke wes ier sulu tö ikieke ia es. Ie'pa tö a' wayueraë ⁴ ta' a' a ichakeraë: "Jesucristo kablë' dökne ¿wes e' de? Ikkë ta' kë iwër ta, ¿wé idir? Se' kékëpa blërulunebak, eta iyi kos mir iwák suë wes iyöne kuaë es." ⁵ Erë ie'pa wà ijcher tö ì cheke ie'pa tö e' kë yëne. Ie'pa kë ki ikiane ttsëno tö ká iaiaë Skëköl tö ká jai ena ì kos tso' ia, e' yö' ittö ë wa. Ñies ká i' ena ì kos tso' iki, e' yö' ie' tö ittö ë wa. Ká i' dë'ka ie' wà di' a, es di' tso' ká i' pamik shkit. ⁶ Ie'pa kë ki ikiane ttsëno tö ì ulitane bak senuk ká i' a, e' eo'wa Skëköl tö di' taië bak e' wa. ⁷ Erë ká jai ena ká i' tso' i' ñe ta, e' kicha a'ria ie' wà iwák ttè wa dö mik ie' tö iewekewa bö' wa aishkuö ta' eta. E' kos tköraë mik pè' sulusipa shulirke kichatërketsa e' kèwö de eta.

⁸ A yamipa dalër taië ye' éna, kë a' éna ichökwa tö Skëköl a ká etkë, e' dör wes duas dökä mil eyök es, ñies duas dökä mil eyök, e' dör wes ká etkë es. ⁹ Skëkëpa Jesús kablë', e' wà tköraë. Ie' datskene sulitane shulök mik Skëköl ki ikiane eta. E' kë dör tö ie' kablë'

* 2:22 Proverbios 26.11

e' chowa ie' éna wēs pē' wēlepa tso' ibikeitsök es. E' kē dör es. Ie' kē kī ikiane tō yi weir aishkuö ta. Ie' kī ikiane tō sulitane er mane'ù ie' a. E' wà panuk ie' tso' énaë. E' kueki ie' kam döne.

¹⁰ Erë ie' dörane, kē tköpa. Mik ie' datskene, etā e' kēwö dōraë kē e' biyö yēule wēs akblökwakpa dōwā nañewe es. Mik ie' de, etā ká jai kōs blardaë tajē ta ichōrawa kē wērpaia. Ì kōs tso' ká jai a, e' ñardawa diardawā. E' sù ká i' ena ì kōs tso' iki, e' ñardawa sekka, kē ì atukia. ¹¹ E' kōs erdawa es, e' ta ¿wēs kē se' serpa batse'r e' tkēulewā darērēē Skököl ē a? ¹² E' kēwö panuk se' tso' poë, e' dalewa se' e' chō senuk wēs Skököl kī ikiane es as ikēwö e' dö bet. Mik e' kēwö de, etā ká jai ñardawa ena ì kōs tso'ia, e' diardawā erdawa bö' wa. ¹³ Erë Skököl kablē' ká jai pa'alī ena ká i' pa'alī e' yuök se' a. Wēpa serke yēsyesē, esepa ē serdaë eē. Eē ì sulu kē ta'. E' wà paneke se' tō poë.

¹⁴ A yamipa dalër tajē ye' éna, a' tso' íyi ekkē wà panuk, e' dalewa a' e' tkōwā darērēē senuk as mik e' kēwö de, etā ie' tō a' kù senuk bërē ñita, kē iauleka, kē kī ì sulu tté ta'. ¹⁵ A' éna ianú tō Skökēpa Jesús kam dö, ie' tso'ia ipanuk as s'atsäkër. Ñies ttè e' kitat a' a yēkkuö kī s'yami Pablo dalër tajē se' éna e' tō. Ie' tō ikitat erbikē tajē me' Skököl tō ie' a e' wa. ¹⁶ Ttè i' kit Pablo tō yēkkuö kōs kit ie' tō ekkē kī. Ie' ttè wele dör darērē, kē wà ar se' éna bet. Pē' wēlepa kē yōule buaë, kē e' tkēulewā buaë Jesucristo ttè a, esepa tō Pablo ttè darērē, e' wà shkuli'wēkewā wēs ie'pa tō Skököl ttè kitule yēkkuö kī malepa, e' wà shkuli'wēkewā es. E' nuí kī ie'pa weirdaë siarē.

Ttè bata

¹⁷ A yamipa dalër tajē ye' éna, íyi ekkē kōs jchertke a' wā buaë. E' kueki a' e' kkō'nú pē' sulusi ñe'sepa yökī as a' kē tō ie'pa ttō iütö. A' tso' erki as a' e' tkēulewā buaë S'atsäkökwak mik, e' kē olo'yö a' tō. ¹⁸ Skökēpa Jesucristo dör S'atsäkökwak, e' er buaë ché se' a, e' ttè wa a' kī e' yuö. Ie' mik a' kī e' batsö

bua'ie. ¡As ie' kikarka tajē i'ñe ta ena kekraë! Es e' idir.

Yëkkuö tsá kit Juan tö 1 Juan

Yëkkuö i' kit Jesús ttekölpa tsá e' eköl kiè Juan e' tö. Ie' tö ikit Jesús mik erblökwakpa serke Asia e'pa a. I'ñe ta ká e' kiè Turquía. Ie' tö ikit eta ie' dewatke kékëla. Ñies yëkkuö skà kit ie' tö döká tkël, e' böt dör tsitsir, böt dör blublu. Yëkkuö blublu e' et kiè 'Jesús Tté Buaë kit Juan tö' ena iët kiè 'I Kkayë' Jesucristo tö Juan a e' Pakè.

Skëköl éna Jesús mik erblökwakpa dalër tajë ena iyi tajë buaë o' ie' tö ie'pa a Jesucristo batamik, e' pakè Juan tö yëkkuö i' ki. Ñies ie' tö iché tö mik se' ñi dalëritsöke eta se' wa ijcher tö Skëköl dör se' wák, e' kueki se' kawötá ñi dalëritsök.

E' kúie ta ie' tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa a s'wöbla'ukwakpa kache tté wa esepa biyö choie. Ie'pa tö s'wöbla'weke tö Jesús kë dör wes s'ditsö es. Ie'pa tö iché tö ie' wër se' sù erë kë idör se' es. Jesús mik erblökwakpa kë kàne ie'pa ttö ttsök. Ie'pa dör s'kitö'ukwak. Skëköl Wiköl e' je' tö Skëköl ena ilà Jesucristo e'pa tté moki e' kkacheraë se' a. Es Juan tö iché yëkkuö i' ki.

Sene michoë mukwak

¹ Itso' eköl dör tté tö sene michoë meke se' a e'. E' tté pakeke ye' tö a' a yëkkuö i' ki. Tsawemi ta ie' tso'tke, erë i'ñe ta sa' tö iché a' a tö ie' ttö ttsë' sa' tö, ie' su' sa' tö ena i' o' ie' tö e' su' sa' tö, ñies ie' ka' sa' tö sa' ulà wa. ² Ie' dör sene michoë mukwak, e' patkë'bitü S'yé tö ká i' a s'ditsöie e' kkachök se' a, e' su' sa' tö. E' kueki sa' tö ie' tté moki e' pakeke a' a. Sa' tö iché a' a tö ie' tö sene michoë meke se' a. Ie' bak S'yé ta ñitá kuaë kekraë, erë S'yé tö ie' kkayë' sa' a. ³ Es ie' su' sa' tö, ittö ttsë' sa' tö, e' tté pakeke sa' tö a' a i' ta as a' bàtswa sa' mik wes sa' batsulewá S'yé mik ena ilà Jesucristo mik es. ⁴ Yëkkuö i' shteke sa' tö a' a as a' ttsë'r buaë mokië.

Sene yësyësë

⁵ Tté wa Jesucristo tö sa' wöb'laö', e' wà pakeke sa' tö a' a, e' dör i': Skëköl dör buaë yësyësë, kë ki i' sulu ta' wes ká ñi kë a ká ttsettse ta' es. ⁶ E' kueki se' e' chö tö se' batsulewá ie' mik, erë se' tso'ia i' sulu wamblök, e' ta se' tso' kachök. Se' kë tö tté moki e' iutekü'. E' dör wes se' serkeia ká ttsettse a es. ⁷ E' skéie, se' serke yësyësë wes ie' ser yësyësë es, e' ta se' bàtsë buaë ñi mik. Ñies ie' alà Jesucristo, e' pé wa se' pairirke se' nu' kos e' ki.

⁸ Se' e' chö tö se' kë tö i' sulu wambléta', e' ta se' wák e' kitö'uke, ñies tté moki kë kü' se' er a. ⁹ Erë Skëköl ttö mokië ena ie' dör yësyësë. E' kueki se' e' kkatéka ie' a, e' ta se' nu' olo'yeraëitö se' ki, ñies sene sulu nu' kos paikleraëitö se' er a. ¹⁰ Se' e' chö tö se' kë tö i' sulu wambléta', e' ta se' tso' ichök tö Skëköl kachöta', ñies iwënewá tö ie' tté kë kü' se' er a.

2

¹ A' ye' ala'rla, ye' tso' tté ikké shtök a' a as a' kë tö i' sulu wamblö. Erë se' wele tö i' sulu wamblé, e' ta s'atsatkökwak tso' eköl S'yé ska', e' dör Jesucristo dör yësyësë e'. ² Jesucristo e' me'ttsa ttéwa se' skéie sene sulu nu' olo'yoie se' ki. Erë ie' kë kótewá se' ë nu' ki, ñies ie' kótewá ká ulitane wakpa nu' ki.

Se' kawötá ñi dalëritsök

³ Skëköl tté dalöiëno e' dalöiekesö, e' ta e' wa se' wa ijcher buaë tö se' bàtsë ie' mik. ⁴ Yi e' chö: "Ye' bàtsë buaë Skëköl mik", erë ese kë tö itté dalöieku', e' ta ie' tso' kachök, kë ittö moki. ⁵ Erë yi tö ie' tté dalöieke, ese je' éna ie' dalër mokië. Es se' wa ijcher tö se' batsulewá ie' mik. ⁶ Yi e' chö: "Ye' tkërie Skëköl mik", ese ké senuk wes Jesucristo sene' es.

⁷ A yamipa dalër tajë ye' éna, tté dalöiëno shtekeyö a' a i', e' kë dör tté pa'alí a' a. Tsawe ta tté e' yënebak a' a. Tté e' meneat ká iaiaë, e' ttsëuletke a' wa, e' dör i': se' kawötá ñi dalëritsök. ⁸ Tté e' meneat ká iaiaë, erë e' kèwö ska' ta se' er tso'ia wes ká ttsettse a es, e' kueki kë se' éna iwà ane buaë.

Erë i'ñe ta se' er a ká ñirketke Cristo ttè mokì e' kuëkì. Wës Cristo éna se' daléne, ñies wës a' ñi dalër, e' wa iwër wësua tö ttè e' dör pa'ali.

⁹ Yi e' chö: “Cristo ttè tö ye' er ñi'wé”, erë ese éna iyami ar suluë, e' ta ie' er kam ñir, ie' er tso'ia ká ttsettse a. ¹⁰ Erë yi éna iyami dalër mokì, ese er a ká ñine buaë, kë ì tö ie' epamine sene sulu a. ¹¹ Erë yi éna iyami ar suluë, ese er tso'ia ká ttsettse a. Ie' e' wamblö suluë, kë ie' wa ijcher ì dör suluë. Ie' dör wës s'shköke ká ttsettse a es. Ká ttsettse kë tö ie' kawö mè ká sauk, e' kuëkì kë ie' wa ijcher wé ie' mírö.

A' kë kàne er mukwa ì kos tso' ká i' a ese kì

¹² A ala'rla, a' nuì kos olo'yane a' kì Jesús batamik, e' kuëkì ye' tso' yëkkuö i' shtök a' a. ¹³ A' dör kékëpatke, a' bätse Jesús tso'tke tsawe ta e' mik, e' kuëkì ye' tso' yëkkuö i' shtök a' a. A duladulapa, a' e' ali'ka bë kì, e' kuëkì ye' tso' yëkkuö i' shtök a' a.

A ala'r, a' dör wës ye' ala'rla es, a' bätse S'yé mik, e' kuëkì ye' tso' yëkkuö i' shtök a' a. ¹⁴ A' dör kékëpatke, a' bätse Jesús tso'tke tsawe ta e' mik, e' kuëkì ye' tso' yëkkuö i' shtök a' a. A duladulapa, a' e' tkéwa darërë Skököl ttè a, e' tso' a' er a, ñies a' e' ali'ka bë kì, e' kuëkì ye' tso' yëkkuö i' shtök a' a.

¹⁵ Kë a' er mukwa ká i' kì ena ì tso' ikì ese kì. Yi er méwa ikì ese kë éna S'yé dalërta'. ¹⁶ ¿Ì tso' ká i' a? E' dör ì kos tö s'wák dër sulu ttsé'weke buaë ese. Ñies e' dör ì kos wa s'wöbatsö kkechekesö tajë ese. Ñies e' dör íyi tso' se' wa wa se' e' ttsöká tajë ese. Íyi ekkë kos tso' ká i' a, ese kë menebitu S'yé wa se' a, e' datse ì sulu tso' ká i' a ese wa. E' kuëkì kë se' er mukwa íyi ekkë kì. ¹⁷ Ká i' erkewatke, ñies ì sulu kos tso' ikì tö se' erkiöweke ese erkewatke. Erë wépa tö ì kiane Skököl kì ese weke, esepa ser michoë.

¹⁸ A ye' ala'rla, ká i' erkewa e' kéwö dökette. A' éna iane tö sa' tö a' a iyé' tö mik ká i' erkewatke, eta eköl idatse kiè Cristo Bolök. Es i'ñe ta a' tö isueke tö tajë Cristo bolökpa tso', e' kuëkì

se' wa ijcher tö ká i' erkewa e' kéwö dökette. ¹⁹ Ie'pa bak se' éltépa ta, erë ie'pa e' yélurne. E' wa iwënewa tö ie'pa kë dör mokì se' éltépa. Ie'pa chöpa se' éltépa mokì, e' ma ie'pa tso'ia se' ta. Erë ie'pa e' yélurne, e' wa iwënewa wöshak tö ie'pa kë dör se' éltépa.

²⁰ Cristo dör yi dör batse'r ichöke, e' tö a' batse'wé Wiköl Batse'r wa, e' kuëkì a' wa Cristo ttè mokìe e' jcher. ²¹ Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' a, e' wa kë dör tö a' kë wa Cristo tté jcher. E' skéie a' wa ie' tté jcher buaë, e' kuëkì ye' tso' yëkkuö i' shtök a' a. A' wa ijcher tö kachökwapka kë tö ttè mokì paketa'. ²² Eta ¿wépa dör kachökwapka? Wépa tö icheke tö Jesús kë dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e', esepa dör kachökwapka. Esepa dör Cristo bolökpa, ie'pa tö S'yé ena ilà watéttsa e' kuëkì. ²³ Wépa tö icheke tö Cristo kë dör Skököl Alà, esepa tso' ie' watöktsa, ñies ie'pa tso' S'yé watöktsa. Erë wépa tö icheke tö Cristo dör Skököl Alà, esepa tso' buaë S'yé ta.

²⁴ Cristo ttè mokì ttsé' a' tö mik a' tö iklö' tsawe ta, e' seú a' er a kekraë. E' wé a' tö es, e' ta a' serdaë batsulewa S'yé ena ilà mik kekraë. ²⁵ Ì muk Jesucristo kablé' se' a e' dör i': sene michoë e'.

²⁶ Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' a as a' e' kkö'nü s'kitö'ukwapka yökì. ²⁷ Erë Cristo tö a' batse'wé Wiköl Batse'r wa, e' tso'ie a' a, e' kuëkì ye' wa ijcher tö ie'pa kë tö a' kitö'wépa. Wiköl Batse'r mène a' a, e' tö a' er ñi'weke as ttè ikké kos wa ar buaë a' éna. Ttè wa ie' tö a' wöbla'weke, e' dör ttè mokì, kë dör kache. E' kuëkì a' kë kì ikiane tö yi skà bitu a' wöbla'uk. Es a' senú batsulewa Cristo mik wës Wiköl Batse'r tö a' wöbla'weke es.

A' kë e' muktsa e' kitö'uk yi a' ì sulu wambloie

²⁸ A ala'rla, a' senú batsulewa Cristo mik kekraë as a' kë suar ena a' kë jaër ie' wörkì mik idatskene eta.

²⁹ A' wa ijcher tö Cristo ser yësyësë, e' kuëkì a' wa ijcher ñies tö wépa serke yësyësë, esepa dör Skököl ala'r.

3

¹ A' ittsó tö wëkkë Skëköl dör S'yë e' éna se' dalër, ie' tö se' kiè iwák ala'r. Moki se' detke ie' ala'rie. Erë wépa kë tö ie' dalöiè, esepa kë e' batsóta' ie' mik, e' kuëki ie'pa kë éna iwà ane tö se' dör ie' ala'r. ² A yamipa dalër taië ye' éna, i'ñe ta se' tso'tke Skëköl ala'rie, aishkuö ta ie' tö se' mane'weraë bua'ie, erë kam se' éna iwà ar tö wës se' maneormi. Mik Cristo datkene, eta se' tö ie' wák sueraë, e' kuëki se' wà ijcher buaë tö se' doraë wës ie' wák es. ³ Wépa kos tso'ttè e' wà panuk, esepa e' batse'uke senoië yësyësë wës Cristo ser es.

⁴ Yi tö Skëköl ttè dalöiëno e' dalösewëkewa, ese tö i sulu wambleke. E' kuëki wépa tö i sulu wamblekeia, esepa tö Skëköl ttè dalöiëno, e' dalösewëkewa. ⁵ A' wà ijcher buaë tö Jesucristo dë'bitu ká i' a se' nuì olo'yök. Ie' kë tö i sulu wambleta' yës. ⁶ E' kuëki wépa tkërie Cristo mik, esepa kë ku'ia i sulu wamblök. Erë wépa tö i sulu wamblekeia, esepa kë wà Cristo suule moki, ie'pa kë bats ie' mik. ⁷ A ye' ala'rla, a' kë e' muktsa e' kitö'uk yi a i sulu wambloie. Yi serke yësyësë, ese dör yësyësë wës Cristo dör yësyësë es. ⁸ Erë yi tö i sulu wambleke, ese dör bé icha. Ie' e' wamblö sulu kuaëmi', es ie' dör kekraë. E' kuëki yi tö i sulu wambleke, ese dör ie' icha. Erë Skëköl Alà dë'bitu e' wà dör bé kanè kos e' olo'yökwa. ⁹ Wépa erblé Jesucristo mik, esepa kunene etökichane Wiköl Batse'r wa, ie'pa dör Skëköl ala'r, e' kuëki ie'pa wák dër wës Skëköl wák es. E' kuëki ie'pa kë serku'ia klöulewà i sulu ulà a. Ie'pa dör Skëköl ala'r e' kuëki ie'pa kë a i sulu wamblënukia. ¹⁰ ¿I wa isuëmisö tö wépa dör Skëköl ala'r ö bé ala'r? Wépa kë ser yësyësë, kë tö s'yamipa dalëritsè, esepa kë dör Skëköl ala'r.

Se' ñi dalëritsö

¹¹ Kuaë, mik a' tsá erblé' Cristo mik, e'tami ttè i' ttsë'bitu a' tö: se' ñi dalëritsö. ¹² Kë se' kàne ñi sauk suluë wës Caín tö iël su' suluë es. Ie' dör bé

icha. Ie' tö iël kötwa. Ie' e' wamblö suluë erë iël ser yësyësë, e' kuëki ie' tö ikötwa.

¹³ A ye' yamipa, wépa kë tö Skëköl dalöiè esepa tö a' suëke suluë, e' ta kë e' ki a' tkinuk. ¹⁴ Se' ñi dalëritsöke e' wa iwënewa tö Skëköl tö se' er mane'wëttsa pa'ali. Kam se' erblö Skëköl mik, eta se' dör wës s'duulewà es ie' a, erë i'ñe ta se' dör ttsë'ka ie' a. Yi kë tö iyami dalëritsè, ese tso'ia wës s'duulewà es ie' a. ¹⁵ Ie' a wépa kos tö s'yamipa suëke suluë, esepa dör s'ttökwa wakpa. A' wà ijcher tö s'ttökwa wakpa kos kë wà sene michoë ta'. ¹⁶ Jesucristo e' me'ttsa ttèwà se' skéie, e' wa ie' tö iwà kkaché tö wës se' kawöta ñi dalëritsök. E' kuëki se' kawöta e' muktsa s'yamipa kimuk se' wák er wa dö s'ttèwà ie'pa skéie ekkë. ¹⁷ E' kuëki yi wà iyi tso' ká i' a, ese tö s'yamipa sué tö iweirke, erë ie' er téwà darërë iyöki, kë tö i kakmè ia, e' ta ¿wës ie' ichèmi tö ie' éna Skëköl dalër? ¹⁸ A ye' ala'rla, kë se' kàne ñi dalëritsök kkö è wa, e' skéie se' kawöta ñi dalëritsök mokië iwawatke.

¹⁹⁻²⁰ Se' ñi dalëritsöke, e' wa se' wà ijcher mokië tö se' serke buaë wës Skëköl ttè moki tö ichè es. Mikle ta se' wák er tö se' kcateke tö kë se' ku' iwà iütök buaë. Erë Skëköl dör se' er tsata, ie' wà iyi ulitane jcher. E' kuëki se' ñi dalëritsöke, e' ta se' er ttsë'rdaë buaë ie' wöa kë suane. ²¹ A yamipa dalër taië ye' éna, se' er kë tö se' kkatè, e' ta se' ttsë'rmi buaë Skëköl wöa kë suane. ²² Ie' ttè iütokesö ena i wër buaë ie' wa ese wëkesö, e' ta i kos kiekësö ie' a, e' meraëitö se' a. ²³ Ie' ttè dalöiëno, e' dör i': se' kawöta erblök ie' alà Jesucristo mik, ñies se' kawöta ñi dalëritsök wës Cristo tö se' a iyë'at es. ²⁴ Wépa tö ie' ttè dalöieke, esepa serke batsulewà ie' mik, ñies ie' tso' batsulewà ie'pa mik. Ie' tö iWiköl me' se' a, e' wa se' wà ijcher tö ie' tso' batsulewà se' mik.

4

A' ké ttè ulitane wà sauk buaë tö moki idir

¹ A yamipa dalër ye' éna, taië kaçökwakpa tso' ká wa'ñe e' chök tö

ie'pa dör Skëköl ttekölpa. Esepa weblö buaë tö ie'pa dör Skëköl icha ö au. ² Wépa tö ichekeka tö Jesucristo yöne s'ditsöie, esepa dör Skëköl icha. Es a' wä ijchermi tö wépa a Skëköl Wiköl tso'. ³ Erë wépa kë tö Jesús chë es, esepa kë a Skëköl Wiköl ku'. E' skéie Cristo Bolök wiköl tso' iarak. A' wä ittseüle tö ie'pa esepa datske, itso'raktke i'ñe tã kã i' a.

⁴ A ala'rla, a' dör Skëköl icha. Ie' Wiköl tso' a' a, e' diché taië tköka yi tso' wépa kë tö ie' dalöieta' esepa a' e' tsata. E' kueki a' e' aléka kachökwakpa ñe'pa ki. ⁵ Ie'pa kë tö Skëköl dalöie, e' kueki ie'pa tö s'wöbla'weke ttë ese wa. Imalepa tö ie'pa ttë ttseke buaë. ⁶ Erë se' kë dör es, se' dör Skëköl icha. Wépa batsë ie' mik, esepa tö se' ttë ttseke buaë. Wépa kë dör ie' icha, esepa kë tö se' ttë ttsepa. E' wa sö isuëmi tö yi tö s'wöbla'weke ttë mokì wa Wiköl Batse'r wa, ö yi tö s'wöbla'weke kache ttë wa.

Skëköl tö se' dalëritseke taië

⁷ A yamipa dalër taië ye' éna, Skëköl tö se' a' diché mé ñi dalëritsoie, e' kueki se' ké ñi dalëritsök. Wépa ñi dalëritsöta', esepa dör ie' icha, ñies ie'pa batsë ie' mik. ⁸ Skëköl wák éna s'dalër, es ie' dör, e' kueki wépa kë ñi dalër, esepa kë bats ie' mik. ⁹ Ie' tö ilà eköl ëme e' patké' kã i' a' as sene michoë dö se' ulà a' ilà batamik, e' wa ie' tö se' a' iwà kkaché tö se' dalër ie' éna. ¹⁰ Skëköl dalër se' éna, e' kë dör iwà. Iwà dör tö ie' tö se' dalëritsé tã ilà patkéitö ttëwã se' skéie as se' nuì olo'yar.

¹¹ A yamipa dalër taië ye' éna, ekkë Skëköl tö se' dalëritsé, e' kueki se' ké ñi dalëritsök. ¹² Kë yi wä ie' suüle iwöbla wa, erë se' ñi dalëritsöke mokie, e' ta e' wa iwënewã tö ie' batsulewã se' mik ena se' ñi dalëritsöke wes ie' ki ikiane es. ¹³ Ie' tö i'Wiköl me' se' a, e' wa se' wä ijcher tö se' batsulewã ie' mik ena ie' batsulewã se' mik. ¹⁴ Ñies sa' tö isu' tö S'yé tö ilà patké' kã i' a' sulitane tsatkök. Ì cheke sa' tö, e' dör mokì. ¹⁵ Wépa tö iklö'wé tã icheke tö Jesús

dör Skëköl Alà, esepa mik Skëköl batsulewã, ñies ie'pa batsulewã ie' mik.

¹⁶ Es se' wä ijcher ena iklö'wésö tö Skëköl éna se' dalër taië. Kekraë ie' wák éna se' dalër taië. Wépa éna s'malepa dalër ena ie' dalër, esepa batsulewã ie' mik ena ie' batsulewã ie'pa mik. ¹⁷ Se' ñi dalëritsö wes ie' ki ikiane es, e' tã es se' serke yësyësë kã i' a' wes Jesucristo ser es. Se' serke es as kë se' suar s'shulirke e' këwö yöki. ¹⁸ Se' suane Skëköl yöki, e' tã e' wä kiane chë tö se' éna iane tö se' weirdaë ì sulu wamblekesö ese nuì ki. Erë wépa éna ie' dalër ena s'malepa dalër, esepa kë suane ishulirketke aishkuö tã e' yöki. E' kueki wépa suane e' yöki, e' wä kiane chë tö kam ie'pa éna ie' dalër ena s'malepa dalër buaë wes ie' ki ikiane es.

¹⁹ Skëköl tö se' dalëritsé kewe, e' kueki se' ñi dalër. ²⁰ Se' e' chö tö se' éna ie' dalër, erë s'yamipa erblöke Jesús mik, esepa sukesö suluë, e' tã se' tso' kachök. S'yami suésö, ese kë dalër se' éna, e' tã wes Skëköl kë sune s'wã e' dalërmi se' éna? E' kueki se' wä ijcher tö se' e' chö es, e' tã s'tso' kachök. ²¹ Ie' tö ttë i' me'at se' a' dalöie: yi éna Skëköl dalër, ese ké iyamipa dalëritsök ñies.

5

Se' erblö wa se' e' alöka ì sulu tso' kã i' a' ese ki

¹ Wépa kos tö iklö'wé mokie tö Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e', esepa dör Skëköl ala'r mokie. Yi tö iyé dalëritseke, ese tö ila'r dalëritseke ñies. ² Skëköl dalër se' éna ena ittë dalöiëno e' wä iutekesö, e' wa se' wä ijcher tö mokì se' tso' Skëköl ala'r dalëritsök ñies. ³ Skëköl dalër se' éna e' wä dör tö ittë dalöiëno e' wä iutekesö. Ie' ttë dalöiëno, e' kë dör darërëe se' a' iute. ⁴ E' wä dör tö wépa dör Skëköl ala'r, esepa e' alöka ì sulu tso' kã i' a' ese ki. Se' erblöke Jesús mik, e' wa se' a' diché mène e' aloka ì sulu kos ese ki. ⁵ Wépa tö iklö'wé mokie tö Jesús dör Skëköl Alà, esepa e' e' alöka ì sulu kos tso' kã i' a' ese ki.

⁶ Jesucristo dē'bitu ká i' a, e' wösuk Juan tö di' a, ñies ie' kötewā krus mik ipé tēne tajē; e' wa se' tö isueke tö ie' dör Skëköl Alà. Ie' kē dē'bitu wöskuè è, ñies ie' dē'bitu ttèwā pé tēne tajē. Skëköl Wiköl tö se' a ikkacheke tö mokiè idir, ie' ttō mokiè kekraè e' kueki. ⁷ Jesucristo dör Skëköl Alà, e' wā kkayēne se' a íyi mañatōkicha wa. ⁸ Skëköl Wiköl tö icheke se' a tö moki idir, ñies ie' wösune di' a, ñies ie' kötewā krus mik ipé tēne; ttè mañat e' tö icheke ñikkēè. ⁹ S'ditsö ttè klö'wésö, e' yita Skëköl ttè klö'wèmisö buaè, e' dör ibua'ie e' kueki. E' dör ie' Alà chéitö se' a e' tté. ¹⁰ Yi erblöke ie' alà mik, ese wā ijcher buaè tö moki Jesús dör ie' Alà wēs ie' tö iyè' es. Erè yi kē tö iklö'wè, ese tö Skëköl sueke kachökwakie, ie' kē tö ittè klö'wè e' kueki. ¹¹ Ttè e' dör i' es: Skëköl tö sene michoè meke se' a ie' Alà batamik. ¹² Yi batsulewā ie' Alà mik, ese wā sene michoè tso'. Erè yi kē ku' batsulewā imik, ese kē wā itā'.

Ttè bata

¹³ Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' erblöke Skëköl Alà mik esepa a as a' éna iar buaè tö a' wā sene michoè tso'.

¹⁴ E' dör es, e' tā kē se' suane ilè kiök Skëköl a. E' wā dör tö se' wā ijcher tö ilè kiésö ie' a e' dör ì kiane ie' ki ese, e' tā ie' tö ittse. ¹⁵ Se' wā ijcher tö ie' tö ittse, e' tā se' wā ijcher tö ì kiésö ie' a, e' detke se' ulà a.

¹⁶ Yile tö isué tö iyami erblöke Cristo mik, ese tso' ì sulu wamblök, erè e' kē ki ie' kichatēnuk aishkuö tā, e' tā a' kawötā ikiök Skëköl a iki tā ie' tö inuí olo'yeraè iki tā sene michoè meraëitö ia. Erè ì sulu tso' et, e' nuí kē olo'yepa Skëköl tö se' ki, e' nuí ki se' kichatërdaè wake'. Ye' kē tö icheku' tö a' tö ikiö yi tö ì sulu e' wamblé ese ki.

¹⁷ Ì sulu kos wamblekesö, e' dör suluè S'yé wōa. Ì sulu wamblekesö kos e' nuí olo'yèmiitö se' ki. Erè ì sulu chéyö ñe' è nuí kē olo'yepaitö se' ki.

¹⁸ Se' wā ijcher tö wépa wā Skëköl tso' iYéie, esepa kkö'neke Skëköl Alà tö as bé kē a ie'pa or wēs, e' kueki ie'pa kē tö ì sulu wamblèia. ¹⁹ Se' wā ijcher

tö se' dör Skëköl icha, ñies se' wā ijcher tö pé' malepa kos tso' klöulewā bé ulà a. ²⁰ Ñies se' wā ijcher tö Skëköl Alà dē'bitu ká i' a, e' tö se' er ñi'wé as se' e' batsö yi dör Skëköl ichökle e' mik. Ì ñe tā se' serke batsulewā yi dör ichökle e' mik, se' batsulewā ilà Jesucristo mik e' wa, e' dör Skëköl ichökle ena sene michoè e' mukwak. ²¹ A ala'rla, a' e' kkö'nú, íyi diököl tso' dalöie ese kos yöki.

Yëkkuö skà kit Juan tö i' ta ide böt 2 Juan

Yëkkuö i' kit Jesús ttekölpa tsá e' eköl kiè Juan e' tö. Ie' tö yëkkuö skà kit dōka tkël. Pë' welepa tö ibikeitsè tö ie' tö yëkkuö i' kit alaköl eköl ena ila'rla e'pa a. Erë ieltëpa tö ibikeitsè tö "alaköl" ena "ala'rla" e' wà kiane chè Skëkëpa Jesús icha erule wele. E' kueki welepa tö ibikeitsè tö ie' tö ikit Skëkëpa icha erule wele a.

S'kitö'ukwakpa dë'mi Jesús mik erblökwakpa shua e'pa kë tö s'wöbla'weku' Jesús tté buaë e' wa. Ie'pa éna Jesús mik erblökwakpa tsakmi ñala sulusi ki. E' kueki Juan tö yëkkuö i' kit pë' ñekkëpa biyö choie ie'pa a. Ñies ie' tö iché tö Jesús mik erblökwakpa kawöta ñi dalëritsök.

Shke'wè

¹ A tayë*, be' shukitbak Skëköl tö. Ye' kiè a' tö blë'këkëpa, e' tso' yëkkuö i' shtök be' a ena be' ala'r a. Mokië a' dalër taië ye' éna. Ñies wépa tö Skëköl ttè moki e' klö'wé, esepa kos éna a' dalër taië. ² Ttè moki e' tso' se' kos er a, e' tso' se' ta kekraë, e' kueki sa' éna a' dalër taië. ³ Skëköl dör S'yé ena ilà Jesucristo, as e'pa er buaë chö a' a ena a' saù er siarë wa. As ie'pa tö sene bèrè mù a' serke ttè moki a ena ñi dalëritsè a, esepa kos a.

Se' kawöta ñi dalëritsök

⁴ Ye' wà ijchenewa tö be' ala'r welepa tso' S'yé ttè mokië, e' wà dalöiök buaë wës ie' tö ime'at se' a es. E' tö ye' ttsë'weke buaë. ⁵ A tayë, ye' tö be' a ichè tö se' ulitane kawöta ñi dalëritsök. Ttè e' kë dör ttè dalöiëno pa'alì shtekeyö a' a. E' dör ttè yënebitu se' a tsawe e'. ⁶ Se' serke yësyësë wës Skëköl ttè dalöiëno tö ichè es, e' ta se' tso' Skëköl dalëritsök mokië. Ie' ttè dalöiëno tö ichè tö se' kawöta ñi dalëritsök. Ttè e' ttsë'bitu a' tö tsawe.

S'wöbla'ukwakpa kache tté wa

⁷ Taië s'kitö'ukwakpa tso' ká wa'ñe. Ie'pa tö icheke tö Jesucristo dë', erë kë idë'bitu s'ditsöie. Yi tö icheke es, ese dör s'kitö'ukwak ena Cristo Bolök. ⁸ A' e' kkö'nú pë' esepa yöki as sa' kaneblë' a' shua, e' kë wà weirwa éme. Ye' ki ikiane tö iské mú dö a' ulà a seraa.

⁹ Ttè wa Cristo tö s'wöbla'o', e' kë klö'weku'ia yile tö erë ikí kuötkékaitö taië kos Cristo tö iyë', e' tsata, e' ta ese kë batsulewa Skëköl mik. Erë yi e' tkéwa darërëë Cristo ttè moki a, ese batsulewa S'yé mik ena ilà mik. ¹⁰ Yile de a' ska' kë wà Cristo ttè moki mir, etä kë ese a weshke char, kë ishke'war. ¹¹ Yi tö ishke'wé, ese tö ì sulu wamblekeitö e' kimeke. E' kueki esepa kë shke'war.

Juan e' chéat

¹² Taië ye' wà iyi tso' chè a' a, erë kë ye' éna ishtak yëkkuö ki. Ye' mú mi' a' ska' ta se' tö iwà chèmi ñi a. Es se' ttsë'rdaë buaë shute.

¹³ Be' ël shukitbak Skëköl tö, e' ala'r tö be' shke'wëmi.

* 1:1 tayë: Es Juan tö Skëkëpa icha erule a ie' tso' yëkkuö i' shtök e'pa kiè.

Yëkkuö skà kit Juan tö i' ta ide mañat 3 Juan

Juan tö yëkkuö et ena böt kit e' wák tö i' kit. Ie' tö ikit isini' eköl kiè Gayo e' a. Ie' tö yile patkë' Gayo ska' Jesús tté buaë pakök erë wëm eköl e' ttsöka tajë kiè Diótréfes e' kë éna Juan tö ipatkë' e'pa kiakwa. E' kë mène buaë Juan a, e' kueki ie' tö yëkkuö i' kit Gayo a. Ie' wöa iwëne buaë tö Gayo tö s'wöbla'ukwakpa kiekewa buaë e' chak ie' éna Gayo a ena ie' ki ikiane tö e' kí wè Gayo tö es. E' kueki ie' tö yëkkuö i' kit.

Shké'wè

¹ A Gayo, ye' dör blë'këképa, e' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Ye' éna be' dalër tajë Jesús tté moki e' kueki.

Juan tö Gayo kikéka buaë

² A yami dalër tajë ye' éna, ye' tso' ikiök Skëköl a tö be' mú mir buaë ì kôs tso' be' wä e' a, ena be' mú tso' buaë kë duöta' wës be' er tso' buaë Skëköl ta es. ³ Mik s'yamipa welepa dë' ye' ska', etä e'pa tö ye' a iyë' tö be' serke buaë këkraë yësyësë wës Skëköl tté mokië tö ichè es. E' tö ye' ttsë'wëke buaë. ⁴ Këkraë mik ye' tö ittse' tö wépa dör wës ye' ala'r es, esepa serke buaë yësyësë wës Skëköl tté moki tö ichè es, etä e' tö ye' ttsë'wëke buaë tköka íy ulitane tsata.

⁵ A yami, be' dalër tajë ye' éna, s'yamipa shköke ká wa'ñe Jesús tté buaë pakök, esepa kiekewa be' tö buaë këkraë, bua'iewa wépa kë sùule be' wä esepa. ⁶ Ie'pa welepa dene sa' ska', e'pa tö be' paké Skëképa Jesús icha erule e'pa a tö be' éna ie'pa dalër tajë. Ye' tö be' a ichè tö ie'pa esepa kí kimú. Ì kôs kiane ie'pa kí shkoie Jesús tté buaë pakök, ese kôs wa ie'pa kimú. Ie'pa kimú er bua' wa wës Skëköl kí ikiane es. ⁷ Ie'pa mi'ke ká wa'ñe kaneblök Jesucristo a, ie'pa kë tö ì kieta' pë' kë tö Skëköl dalöieta' esepa

a. E' kueki ie'pa kimú. ⁸ Se' ulitane kawöta ie'pa kimuk, ì kôs kiane ie'pa kí e' wa. Es se' kôs tö ie'pa kimekeñak Jesús tté moki e' wä pakök.

Diótréfes dör se' e' ttsöka tajë ese

⁹ Skëképa Jesús icha erule serke a' ká a, e'pa a ye' tö yëkkuö kit. Erë wëm tso' ee eköl kiè Diótréfes, e' wöbatsö e' tköka imalepa wökirie, e' kueki kawö mène ye' a Jesús ttekölie, e' watéttsaitö. ¹⁰ E' kueki mik ye' de a' ska', etä ì sulu wamblé ie' tö, e' cherakayö a' ulitane kukua. Ie' tso' kachök ye' ta. E' kíie ta mik s'yamipa de a' weblök, etä e'pa kë kiéwa ie' tö. A' welepa éna ie'pa kiakwa e'pa wöklö'wëkeitö, uyekettsaitö Skëképa Jesús icha erule e' shüa.

¹¹ A yami dalër tajë ye' éna, ì sulu wamleke pë' tö, ese kë wamblar be' tö. E' skéie pë' ser buaë yësyësë, es be' senú buaë yësyësë. Yi serke yësyësë, ese dör Skëköl icha. Yi e' wamblö sulu, ese kë bätse Skëköl mik.

¹² Sulitane tö icheke tö wëm kiè Demetrio, e' dör pë' buaë. Ie' serke buaë yësyësë wës Skëköl tté moki tö ichè es. E' wa iwënewa tö ie' dör pë' buaë. Ñies sa' tö ichè tö ie' dör pë' buaë. Be' wä ijcher tö ì kôs cheke sa' tö e' dör moki.

Juan e' chéat

¹³ Ye' wä íyi tso' tajë chë be' a, erë kë ye' éna ishtak yëkkuö kí. ¹⁴ Ye' mú mi' be' ska' bet, e' wa ye' tö be' a iwà chë.

¹⁵ As be' ttsë'r buaë. Íe s'yamipa tö be' shké'wémi. S'yamipa tso' be' ska', e'pa shké'ú ña eköl eköl.

Yëkkuö kit Judas tö Juan

Yëkkuö i' kit Judas tö. Kë s'wä ijcher mokië tö yi dör ie'. Erë welepa tö ibikeitsè tö Jesús ttekölpa tsá e' eköl kiè Judas cheke Lucas tö (Lucas 6.16; Hechos 1.13), e' tö ikit. Pë' taië tö ibikeitsè tö ie' dör Jesús ël eköl wes Santiago es. Mateo 1.55 ena Marcos 6.3 e' tö Jesús ël kiè Judas e' chë, e' kueki welepa tö ibikeitsè es.

Judas tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa a, ie'pa a s'wöbla'uk kache tté wa, esepa biyö choie. Pë' esepa dë'bitu e' chök tö ie'pa dör Jesús mik erblökwakpa erë ie'pa dör s'kitö'ukwakpa ëme. Ie'pa ki Jesús mik erblökwakpa kiane tsëmi ñala sulu ki. E' chök Judas tso' ie'pa a tö a' e' kkö'nú iyöki. Ie'pa esepa tö s'wöbla'weke tö Skëköl éna se' dalër taië ena i sulu nuí tso' se' ki e' olo'ya'itö s'ki, e' kueki se' a i sulu ki wamblërmi. Judas tö iché tö e' kë dör es. Ká iaiäë wépa bak e' wamblök suluë e'pa we'ik Skëköl tö siarë. E' sù ie' tö s'kitö'ukwakpa ñe' we'ikeraë. E' kkachak Judas éna Jesús mik erblökwakpa a e' kueki ie' tö yëkkuö i' kit.

Shke'wè

¹ Ye' dör Judas, ye' dör Jesucristo kanè méso, ñies ye' dör Santiago ël, e' tso' yëkkuö i' shtök a' a. Skëköl dör S'yë e' tö a' klö'bak ie' ala'rie. Taië a' dalër ie' éna. Jesucristo tso' a' tsatkök i sulu kos yöki. ² As Skëköl tö a' saù er siarë wa ena sene bèrë kí mù a' a. Ñies as a' kí ñi dalëritsö taië.

Jesús tté buaë, e' tsatkö

³ A yamipa, a' dalër taië ye' éna. Kewe ta ye' ibikeitsé yëkkuö shtök a' a se' tsatkëne e' tté pakoie. Erë ye' ittsé tö ye' kawötä kköchök a' a tö tté mik se' erblöke e' tsatkö kekraë. Tté e' meneat etökicha ëme s'batse'rupa a kkö'nè kekraë. ⁴ Pë' welepa dewa a' shua, erë a' kibiiepa kë wä ijcher tö

e'pa dör s'kitö'ukwakpa. E' kueki ye' tso' yëkkuö i' shtök a' a. Esepa kë tö Skëköl dalöieta' moki. Ie'pa tö icheke tö ie' er buaë ché se' a, e' kueki i sulu kos wamblak se' éna, e' wamblëmisö, kë ulé klöule. Erë kë idör es. Tté e' wa ie'pa tö Skëkëpa Jesucristo dör se' blú eköl ë, e' dalösewéwa. Ká iaiäë Skëköl tö iyë'bak iyëkkuö ki tö esepa kos wömeuletsatke weinuk aishkuö ta. E' kueki ye' tso' a' a ichök tö Jesús tté buaë tsatkö ie'pa esepa yöki.

Skëköl tö i sulu wamblökwakpa we'ikeraë

⁵ A' wä ijchertke buaë, erë ye' éna ichakne a' a, as a' éna iarne tö Skëköl tö Israel aleripa tsatkë'ttsa egiptowak ulä a, yë'ttsa Egipto. E' ukuöki ta ie'pa wépa kë erblëne ie' mik e'pa e'waitö. ⁶ Ñies a' éna ianú tö Skëköl biyöchökwakpa, e'pa welepa tö kanè mène ie'pa a, e' olo'yé ta ie' yélur wé ie'pa bak senuk eë. E' kueki ie' wä ie'pa tso' wötëule stui ké a. Eë ie'pa tso' moule tabechka kë butsta'ttsa yöbië ese wa. Eë ie'pa tso' ikichatërke e' kéwö panuk. ⁷ Es ñies a' éna ianú tö Sodoma ena Gomorra wakpa, ñies ká tso' tsinet ie'pa o'mik e' wakpa, e'pa bak trënuke taië ena e' ya'uk suluë. E' kueki Skëköl tö ie'pa kos we'ik mi-choë bö' wa. Ie'pa wa ie' tö ikkaché tö i tköraë i sulu wamblökwakpa ta'.

⁸ Es ñies wépa chök ye' tso' a' a, esepa e' wamblö suluë. Ie'pa e' ia'ukeka trë wa ta ichekerakitö tö e' kkayëne ie'pa a kabsuë a. Ñies Skëköl tté watekerakitö ena ibiyöchökwakpa olo ta' taië, e'pa chekerakitö suluë. ⁹ Ká iaiäë mik Moisés blënewa, eta bë ki inú kiane, erë Skëköl biyöchökwak wökir eköl kiè Miguel, e' kë tö imë ie' a, e' kueki ie'pa ñi iuté iki. Miguel dör Skëköl biyöchökwak olo ta' taië ese, erë ie' kë wä bë yëne suluë as ikichatër. Ie' tö iché ia: "Skëköl tö be' uñú." E' ë ché Miguel tö ie' a. Eta zes wépa chök ye' tso' esepa tö Skëköl biyöchökwakpa chëmi suluë? ¹⁰ I kë ane ie'pa éna, i kë jcher ie'pa wa, ese kos cheke suluë ie'pa tö. Erë i jcher ie'pa wä iwákpa er wa, ese

wambleke ie'pa tö kë wà bikeitsule wës iyiwak es. E' kueki ie'pa weirdaë siarë aishkuö ta.

¹¹ ¡Wëstela ina ie'pa ta! Ie'pa e' wamblö suluë wës Caín e' o' es. Ie'pa tö ttè moki olo'yé inuköl klö'woie wës Balaam es. Ie'pa tö Skëköl dalösewëwa wës Coré tö Moisés dalöseowä es. E' kueki aishkuö ta ie'pa weirdaë siarë wës Coré es. ¹² Mik a' ñi dapa'uke chkök di'yök ñita er bua' wa Cristo kötëwa e' këwö tkö'uk, etä e' sulu'wëkëwa ie'pa tö wës ie' wamblörak ese wa. Ie'pa kë jaër ì sulu wamblök kawö e' a. Ie'pa er me'rie iwákpa ë kkö'nuk. Ie'pa dör s'kitö'ukwakpa wës kalì dami siwa' wa taië, erë kë iwà yër yës es. Ie'pa dör wës kal kë wör ta' mik iwörke e' këwö ska' es. Ie'pa dör wës kal ponettsä iwüë e' sirwä es. ¹³ Ie'pa tö ì sulu wambleke kë jaër ta', e' uyekerakitö wës dayë tö iyi tso' kos ie' a e' uyëttsä u'rki es. Ie'pa dör wës bëkwö kë ku'ar ek tsini ëme es. Skëköl wä ká tso' ie'pa a ttsetseë, eë ie'pa wötërdawä kë yërpattsaia.

¹⁴ Adán aleripa de ie' itöki döka kul, e' shuä wëm eköl bak, e' kië Enoc. Ie' tö pë' sulusi esepa yë' i' es Skëköl ttekölie: "Ye' ttö tso'. Skëköl döraë ibiyöchökwakpa batse'r taië shute e'pa ta ¹⁵ sulitane shulök. Pë' sulusipa kë tö ie' dalöieku' tö ì sulu wambleke tö ie' cheke suluë, esepa kos wömerattsä ie' tö weinuk." ¹⁶ Wëpa chök ye' tso' a' a, esepa wa iyi ulitane wër suluë, iyi ulitane tö ie'pa kköchöwëke. Ì sulu kiane ie'pa ki wamblë ese wamblekerakitö. Ie'pa e' ttsöka taië. Ñies s'malepa dakiñekerakitö ttè tse'r bua' ese wa as tö iü wës ie'pa ki ikiane es.

A' e' tköwä darërëë Skëköl ttè a

¹⁷ Erë a yamipa, a' dalër taië ye' éna. Ì yë' Skëképa Jesucristo ttekölpa tsá e'pa tö, e' ska' a' er anú. ¹⁸ Ie'pa tö se' a iyë': "Mik ká i' erkewatke, etä s'wayuökwakpa datse taië. Ie'pa serdaë wës ie'pa wák dër suluë ki ikiane senuk es." ¹⁹ Ye' tö a' a ichë tö pë' esepa tso' a' shuä a' blabatsök.

Ie'pa serke wës ie'pa er tö ikieke ia es. Skëköl Wiköl kë ku' ie'pa ta.

²⁰ Erë a yamipa dalër taië ye' éna, ttè batse'r ichökle mik se' erblöke, e' a a' kí er diché ió. A' ttö Skëköl ta Wiköl Batse'r wa. ²¹ Skëképa Jesucristo tö se' sué er siarë wa, e' kueki sene michoë döraë se' ulä a aishkuö ta, e' wä panuk se' tso' er bua' wa. E' dalewa kë a' éna ichökwa tö Skëköl éna se' dalër taië, e' a a' e' tköwä darërëë.

²² A' wëpa erblöke Jesús mik, erë ibikeitsekeia bötböt, esepa saü er siarë wa ta ie'pa kimú. ²³ A' wëpa skà mi'ketke ì sulu a, esepa tsatkö wës s'ñarkëwa ese tsatkësö es. A' wëpa skà tso' ì sulu wamblök taië ichök, esepa saü er siarë wa ta ikimú, erë a' tso' erki dö' a' armi ì sulu wambleke ie'pa tö e' a. Ì sulu wambleke ie'pa tö, e' yöki a' suanú taië; e' kë kiarwä a' a elkela wë'ia.

Ttè bata

²⁴ Skëköl ë a se' kkö'narmi as kë s'armine ì sulu a. Ie' ë a se' nuì olo'yarmi as se' dö ie' olo taië e' wörki tse'ne buaë wa, kë ki ì sulu ta' yës. E' kueki ie' kikökasö ttè bua' wa. ²⁵ Ie' kikökasö Skëképa Jesucristo batamik. Ie' dör eköl ëme. Ie' dör S'tsatkökwak. Tsawe ta, i'ñe ta, ñies dö këkraë ie' olo ta' taië, ie' diché ta' taië iyi ulitane tsata. Ie' dör se' blú taië. As sulitane tö ie' kiköka er bua' wa këkraë. Es e' idir.

Ì kkayè' Jesucristo tò Juan a, e' tté pakè Apocalipsis

Jesús ttekölpa tsá eköl kiè Juan e' tò yèkkuö i' kit. Ie' bak klöulewá dayénane kiè Patmos eë. Eë ie' bak senuk mik ie' tò yèkkuö i' kit etá.

Jesucristo wák tò Juan ka' ishtök. Ì kos kkayène ie' a ena yène ie' a kabsueie, e' shtök Jesucristo tò ie' ka'. Mik Jesucristo e' kkayè' ie' a kabsueie etá e' tò ika' yèkkuö i' shtök Skèkèpa icha erule erule doka kul serke ká kua'ki kua'ki tso' Asia shua e'pa a.

E' kúie tá Satanás ñippöke Skèköl tá wës e' ukuö miria Juan kéwö ska' ena e' ukuöki, e' paké ie' tò yèkkuö i' ki as Jesús mik erblökwakpa wá ijcher tò Skèköl ena Jesucristo e' alöraká da'áie Satanás ena iklépa ki.

Shké'wè

¹ Tté shtök ye' tso' yèkkuö i' ki e' dör ì kkayè' Skèköl tò Jesucristo a as ie' tò ikkachöne ikanè mésopa a as ie'pa éna iar tò ì tköraë bet. Ye' kiè Juan, ye' dör Cristo kanè méso. Ie' tò ibiyöchökwak patké' eköl ye' ska' íyi ikké kkachök ye' a. ² Ì kos sué ye' tò, e' shteke ye' tò yèkkuö i' ki seraa. Ye' tò a' a ichè tò e' dör Skèköl ttè mokí, ñies e' dör ttè mokí kkayè' Jesucristo tò e'.

³ Ì shteke ye' tò yèkkuö i' ki, e' wá dökette bet. E' kueki wépa tò iaritseke ena ittseke ena iwà iuteke, ayécha buaë esepa.

⁴⁻⁵ Ye' tso' yèkkuö i' shtök Skèkèpa Jesús icha eruleë serke ká kua'ki kua'ki doka kul até Asia e'pa a. Skèköl ena iWiköl ena Jesucristo, as e'pa er buaë chö ena sene bèrè mù a' a. Skèköl e' tso'tke tsawe tá, i'ñe tá, ñies kekraë. Wikölpa Kul* tso' wé Skèköl tkër s'blúie e' wörki. Jesucristo tò Skèköl ttè cheke yésyèsé kekraë. Ie'

dör s'duulewá e' tsá shkènekane sultane yöki kéwe e'. Ie' dör ká ulitane blúpa e'pa blú. Ie' éna se' dalër tajè. Ie' kötewá, ie' pé tène se' skéie, e' wa ie' tò se' tsatkée sene sulu nuí ulà a. ⁶ Ie' tò se' shukit as se' dö s'blúpaie ena sacerdotepaie kanèblök Skèköl dör ie' yé e' a. Jesucristo olo tá' tajè, ie' diché tá' tajè, as sultane tò ie' kiköka kekraë. Es e' idir.

⁷ ¡Ittsö! Jesucristo datse mò a.

Sultane tò ie' sueraë,

ñies wépa tò ie' kötwa, ie' tkè'rakitö kuaböt wa,

e'pa tò isueraë.

Mik ká ulitane wakpa tò isué,

etá ie'pa iuraë siarè suane yöki.

Es iwà tköraë. Es e' idir.

⁸ Skèköl diché tá' tajè íyi ulitane tsata, ie' tso'tke tsawe tá, i'ñe tá, ñies kekraë. Ie' tò ichè: “Ye' dör íyi wì ena íyi bata.”

Juan tò Jesucristo sué kabsueie

⁹ Ye' dör a' yami Juan, e' batsulewá Jesús mik e' wa ye' tso'ñak a' tá wépa blúie Skèköl tso' esepa shua. Ñies ye' tso'ñak weinuk a' tá ena idalè'ttsök a' tá er bua' wa. Ye' tò s'wöbla'wé Skèköl ttè wa, ñies ye' tò Jesús ttè paké sultane a, e' kueki ie'pa tò ye' uya'mi senuk dayè nane kiè Patmos e' a. ¹⁰ Skèkèpa Jesús diwö, e' dör Domingo, e' kéwö ska' tá Skèköl Wiköl de ye' ki tajè, etá ye' ittsé ye' tsikka tò yi tté ye' tá, e' ttö dör darèrèë wës duk blar es. ¹¹ Ie' tò ye' a' iché: “Ì sueke be' tò, e' shtö yèkkuö ki tá ipatkömi Skèkèpa Jesús icha eruleë serke Éfeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardes, Filadelfia ena Laodicea e'pa kos a.”

¹² Ye' wötrée isaük tò yi ttöke ye' tá, etá bö'wöla wöbastulur doka kul, e' sué ye' tò. E' tulur ituloká yöule orochka wa e' ki. ¹³ Bö'wöla kul shua, ye' tò isué tò ì dur s'ditsö sué. Ie' datsi' dör batsiè döttsa iklökue ki. Ikiparuo àr icho' mik e' dör oro. ¹⁴ Ie' tsakö

* **1:4-5** Wikölpa Kul: Mik yèkkuö i' tò Wikölpa Kul cheke, etá e' wá kiane ché Wiköl Batse'r. Isalema Juan tò ikié es ichoie tò ì kanewéke Wiköl Batse'r tò ese dör tsakíë buaë ké ì kianeia iki. Apocalipsis 3.1; 4.5; 5.6 saú.

dör saruru shüteë wes suiyök es wes mochka saruruë es† Ie' wöbla wër wes bö'wö wöñar es. ¹⁵ Ie' klö wër dalölöë wes tabechka bua'buā ba'wè bö' a ena ipaiklè tā iwër dalölöë es. Ie' ttö ttsër wes di' blar tajë áktö mik es. ¹⁶ Ie' ulattö bua'kka a ie' wā bēkwö tso' döka kul. Ie' kkö a tabè dettsa kaoule di'dië wī'kē iō'kē. Ie' wö wër dalölöë wes mik dība arke buaë etā diwö wër es.

¹⁷ Mik ye' tö ie' sué, etā ye' anewa wöwakköt ie' klö ska' wes s'duowa es. Erë ie' ulā bua'kka méka ye' kī tā ichéitö ye' a: “Kē be' suanuk. Ye' dör ttè tsá ena ttè bata. ¹⁸ Ye' dör sene michoë e' wák. Ye' du'wā e' tso'ne ttsē'ka kekraë. Ye' wā diché tso' s'duōwā kī. S'wimblu ké e' wékkö yottsā tso' ye' wā. Ie'pa shkeormikā ye' a. ¹⁹ I tso' iñe tā ena i kos datseia sueke be' tö e' shtö yēkkuö kī. ²⁰ Bēkwö döka kul sué be' tö ye' ulattö bua'kka a ñies bö'wöla tulokā yöule orochka wa, e' wā cheke ye' tö be' a i' tā. Bēkwö kul, e' tö Skēköl biyöchökwakpa döka kul e'pa wā chē. E'pa dör Skēkēpa Jesús icha eruleë serke ká kul a ñe' kkö'nukwakpa. Bö'wöla döka kul, e' tö Skēkēpa Jesús ichapa eruleë serke ká kul a ñe' wā chē.”

2

Ì ché Jesucristo tö ie' ichapa erule serke Éfeso, e'pa a

¹ Etā ie' tö ye' a iché: “Yēkkuö shtö Skēköl biyöchökwak tso' ye' icha erule serke Éfeso, e'pa kkö'nuk e' a. Yēkkuö e' kī ishtömi ie' a i' es:

‘Yi wā bēkwö kul tso' iulatö bua'kka a, ñies yi shködur bö'wöla tulokā yöule orochka wa, e' shuā, e' tö ichè a' a i' es: ² Wes a' serke e' kos jcher ye' wā. A' kanēblöke darērēë, a' weirke kos ye' kueki, e' dalē'ttseke a' tö er bua' wa, e' kos jcher ye' wā. Ye' wā ijcher tö pē' sulusipa kē wër a' wa buaë. Wēpa de a' ska' e' chök tö ie'pa dör ye' ttekölpa erë ikachörak, esepa ma'wé a' tö tā a' isué tö ie'pa dör kachökwakpa. ³ A'

weirke tajë ye' tté kueki, e' dalē'ttseke a' tö er bua' wa, kē ilo'yane a' wā. ⁴ Erë ye' wā ilè tso' kī a' kkatè: a' kē ñi dalërītsöku'ia ena a' kē ye' dalërītsèia wes kuaë es. ⁵ E' kueki wes kuaë tā a' éna ye' dalër, ñies wes kuaë tā a' ñi dalërīts e' anú a' éna. A' er mane'üne tā a' senüne wes a' sene' kuaë es. A' kē er maneone, e' tā ye' datskene bet a' ska' tā a' bö'wöla tulokā e' yerattsā ye' tö. ⁶ Erë i sulu wambleke Nicolaiwakpa tö e' sueke a' tö suluë wes ye' tö isueke es, e' tö ye' ttsē'wé buaë. ⁷ I cheke Skēköl Wiköl tö ye' icha eruleë e'pa a, e' ttsö a' ulitane tö! Wēpa e' aléka i sulu kī, kē wā ye' tté olo'yaule, esepa kos a' ye' tö kawö meraë sene michoë e' kéli wö katök. E' kéli ar ká buaala tso' ká jai a ee.' ”

Ì ché Jesucristo tö ie' ichapa erule serke Esmirna, e'pa a

⁸ E' ukuöki tā ie' tö iché ye' a: “Yēkkuö shtö Skēköl biyöchökwak tso' ye' icha erule serke Esmirna, e'pa kkö'nuk e' a. Yēkkuö e' kī ishtömi ie' a i' es:

‘Yi dör ttè tsawe ena ttè bata. Yi kötewā e' shkenekane, e' tö ichè a' a i' es: ⁹ A' weirke siarë ye' tté kueki ñies a' kē wā i' tā', e' kos jcher ye' wā, erë a' dör Skēköl icha e' kueki a' dör wes inuköl blúpa es. Ñies ye' wā ijcher tö pē' wēlepa tö a' cheke suluë. Ie'pa e' chö tö ie'pa dör Skēköl icha, ñermata ie'pa dör Satanás icha. ¹⁰ A' weirdaë kos, e' kē yöki a' suanuk. Ye' ttö ttsö: Bē tö a' wēlepa uyerawā s'wöto wé a, a' erblöke ye' mik e' ma'woie. A' weirdaë siarë döka ká dabop è. Ie'pa tö a' ttèwami ye' tté kueki, erë a' erblöke ye' mik, e' kē olo'yar a' tö yēs, e' tā sene michoë meraëyö a' a iskieie. ¹¹ I cheke Skēköl Wiköl tö ye' icha eruleë esepa a, e' ttsö a' ulitane tö! Wēpa e' aléka i sulu kī, kē wā ye' tté olo'yaule, esepa kē duōpawā bötökicha.’ ”*

† **1:14** suiyök ena mochka: Si'kuaie e' dör lana ena nieve. * **2:11** kē duōpawā bötökicha: S'duōwā bötökicha e' dör se' uyewā bö' ké a wé s'weir michoë ee' e'. Apocalipsis 20.16 saú.

Ì ché Jesucristo tò ie' ichapa erule serke Pérgamo, e'pa a

¹² E' ukuöki ta ie' tò iché ye' a: “Yëkkuö shtö Skëköl biyöchökwak tso' ye' icha erule serke Pérgamo, e'pa kkö'nuk e' a. Yëkkuö e' ki ishtömi ie' a i' es:

‘Yi wa tabè tso' kaule di'diè wì'kè iö'kè, e' tò ichè a' a i' es: ¹³Ye' wa ijcher tò a' serke wé Satanás tkër blu'ie ee, erè a' e' tkéwa darèrèe ye' a. Erè ye' ttè chökwak eköl yësyësè kiè Antipas, e' kötwa ie'pa tò a' ké a wé Satanás serke ee, erè a' ké wa a' erblöke ye' mik e' olo'yane. ¹⁴Erè ilè tso' ye' wa böt mañat ki a' kkatè: A' shua wëlepa tso', e'pa tso' ttè sulu iütök. Ttè e' dör wes ttè wa Balaam bak s'wöbla'uk es. Ká iaiaë Balaam tò Balac wöblao' as ie' tò Israel aleripa kö i' sulu wamblök. Balaam tò Israel aleripa dakiñé chké meule iyi diököl tso' dalöiè ese a, ese katök ñies trënuj tajë. ¹⁵Es ñies a' shua wëlepa tso', e'pa ké éna Nicolaiwakpa ttè olo'yak. ¹⁶E' kuëki a' er mane'üne Skëköl a. A' ké tò iwè es, e' ta bet ye' datske ñippök ie'pa ta tabè tso' ye' kkö a e' wa. ¹⁷Jì cheke Skëköl Wiköl tò ye' icha erulee e'pa a, e' ttsö a' ulitane tò! Wépa e' aléka i' sulu ki, ké wa ye' ttè olo'yaule, esepa kos tieraëyö chké tso' blëulewa kiè maná ese wa. Ñies ákwöla sarurula meraëyö ie'pa a eköl eköl, e' ki kiè pa'alì tso' kitule. Kiè e' ké jcher yi wa. Yi a imène, ese è wa ijcherdaë.’ ”

Ì ché Jesucristo tò ie' ichapa erule serke Tiatira, e'pa a

¹⁸ E' ukuöki ta ie' tò iché ye' a: “Yëkkuö shtö Skëköl biyöchökwak tso' ye' icha erule serke Tiatira, e'pa kkö'nuk e' a. Yëkkuö e' ki ishtömi ie' a i' es:

‘Skëköl Alà, e' wöbla wër wes bö'wö wöñar es. Ie' klö wër dalölöè wes tabechka bua'bu paiklèsö ta iwër dalölöè es, e' tò ichè a' a i' es: ¹⁹Wes a' serke e' kos jcher ye' wa. Ye' wa ijcher tò a' ñi dalèritsöke buaë ena a' erblöke ye' mik. Ñies ye' wa ijcher tò a' ñi kimuke ñikkèe buaë ena a' weirke kos, e' dalè'ttseke a' tò er bua' wa. I'ñe

a' tò ikí weke bua'ie, kuaë a' tò iö' e' tsata. ²⁰Erè ye' wa ilè tso' ki a' kkatè: alaköl tso' a' shua kiè Jezabel, e' a' a' tò kawö meke s'wöbla'uk. Ie' e' chö tò ie' dör Skëköl tteköl, erè ie' tò s'wöbla'weke, e' wa ie' tò ye' kanè mésopa dakiñeke as itrër ñies as itörak chké meule iyi diököl dalöiè ese a, ese katö. ²¹Ye' tò ie' pané tajë as ie' tò iyi suluë e' olo'yö ta ier mane'ü ye' a, erè ie' ké er mane'wak yës. ²²E' kuëki súyö duè patkè ie' ki darèrèe as ké ikarkaiä. Ñies wépa kos trëne ie' ta, esepa we'ikerayö. Ie'pa ké er mane'ü, ké tò i' sulu e' olo'yè, e' ta bet ye' tò ie'pa we'ikeraë. ²³Ñies ye' tò alaköl e' klépa tteralur. Es ye' icha erulee serke ká wa'ñe, e'pa wa ijcherdaë tò ye' wa sulitane er sule buaë tò wes idir, wes iser. Ye' tò a' ulitane a' iské meraë eköl eköl wes iser es. ²⁴Erè a' malepa tso' Tiatira, a' ké ku' ttè sulu e' iütök. Ttè e' kiè ie'pa tò “Satanás ttè blëulewa se' èsepa yöki.” Ttè e' dör suluë. E' ké iütène a' wa, eta e' dör buaë. E' kuëki ye' tò a' a' ichè tò ye' ké tò ttè dalöièno darèrèe ese skà kí meku' a' a' dalöiè. ²⁵Erè ye' ttè tso'tke a' wa klöule, e' a' a' e' tkówa darèrè michoë dö mik ye' datskene eta. ²⁶⁻²⁷Wépa e' aléka i' sulu ki, ké wa ye' ttè olo'yaule, wépa serke wes ye' ki ikiane es dö mik s'ënewa ekkè, esepa a' ye' tò kawö meraë s'blúpaie wes ye' Yé tò ye' a' imé es. Ie'pa tkeraka ye' tò ká ulitane wakpa wökirpaie. Ie'pa tò ká ulitane wakpa wëttseraë yësyësè ké janéweta' yës. Wépa tò ie'pa ttè dalösewéwa, esepa olordawa wes skauña olorwa es. ²⁸Ñies ye' tò bëkwö kiè dukir wërke bla'mi e' meraë ie'pa a. ²⁹Jì cheke Skëköl Wiköl tò ye' icha erulee e'pa a, e' ttsö a' ulitane tò! ”

3

Ì ché Jesucristo tò ie' ichapa erule serke Sardes, e'pa a

¹ E' ukuöki ta ie' tò ye' a' ichè: “Yëkkuö shtö Skëköl biyöchökwak tso' ye' icha erule serke Sardes, e'pa

kkö'nuk e' a. Yëkkuö e' kī ishtëmi ie' a i' es:

'Yi wā Skëköl Wikölpa Kul* tso'. Nies yi wā iulatö a bëkwö tso' doka kul, e' tö ichè a' a i' es: Wēs a' serke e' kos jcher ye' wā. Sulitane tö ibikeitseke tö a' serke buaë ye' a erë ye' wā ijcher tö e' kë dör es. A' kë serku'ia ye' a buaë. Ye' a tā a' dör wēs s'duulewā es. ² Ye' tö isuë tö a' serke Skëköl a, e' kam doka wē' ie' wōa. E' kuëki a' tī'nüne, a' senüne ye' a buaë. Ì buaë tso'ia a' a elkela, e' a a' e' diché iöne kam ichōwa da'a e' yöki. ³ Ttè buaë wa a' wöblane, e' ska' a' er anüne. Ttè e' iütöne. Ì sulu wamblé a' tö, ese olo'yō tā a' er mane'ú ye' a. A' kë tö iwè es, e' tā ye' dōraë a' ska' wēs akblökwak es a' we'ikök, e' kēwö kë jcherpa a' wā. ⁴ Erë a' tso' Sardes, e'pa welepa kë e' iaoneka sene sulu wa. E'pa serke yēsēsē ye' a, e' kuëki aishkuö tā ie'pa shkōraë ye' tā paiëule buaë datsi' saruru wa. ⁵ Es nies wēpa e' aléka sene sulu kī, kë wā ye' tté olo'yaule, esepa kī datsi' saruruë iërdaë. Ie'pa kiè kë yepattsayö sene michoë e' yëkkuö kī. E' skéie ye' tö icheraë Skëköl wörki ena Skëköl biyöchökwakpa wörki tö ie'pa dör ye' icha. ⁶ Ì cheke Skëköl Wiköl tö ye' icha eruleë e'pa a, e' ttsö a' ulitane tö! ”

Ì ché Jesucristo tö ie' ichapa erule serke Filadelfia, e'pa

⁷ E' ukuöki tā ie' tö ye' a ichè i' es: “Yëkkuö shtë Skëköl biyöchökwak tso' ye' icha erule serke Filadelfia, e'pa kkö'nuk e' a. Yëkkuö e' kī ishtëmi ie' a i' es:

'Yi dör batse'r ena ttö mokie e' ulā a' s'blú bak kiè David e' ké ukkö yottsā tso'. Ie' wā kawö tā' iyi ulitane kī. Mik ie' tö iukkö yéttsā, etā kë yi a iwötënukwane. Mik ie' tö iukkö wötéwa, etā kë yi a ikkö yënuksane. Ie' tö ichè a' a i' es: ⁸ Wēs a' serke e' kos jcher ye' wā. Ye' wā ijcher tö erë a' kë dalöiërta' taië, erë a' tö ye' tté iüté buaë, a' kë wā ye' watënettsā. E' kuëki ukkö yéttsā ye' tö a' a, kë yi a iwötënukwane. ⁹ Ye' ttö ttsö. A' shua

welepa tso', e'pa dör Satanás icha. Ie'pa e' chö tö ie'pa dör Skëköl icha, erë ie'pa kachö. Ie'pa keraë ye' tö e' tulökwa kuchë kī a' wörki. Es ie'pa wā ijcherdaë tö ye' tö a' dalëritseke. ¹⁰ A' weirke ye' tté kuëki, e' dalë'ttsé a' tö er bua' wa wēs ye' tö a' patkë' iwā uk es. E' wā iüté a' tö buaë, e' kuëki ye' tö a' tsatkeraë mik s'weirke taië e' kēwö de ká ulitane wakpa kī ima'woie etā. ¹¹ Ye' datsene bet. Ye' tté wā a' wöblane, e' a a' e' tkōwā darërë këkraë as kë yi tö a' ulā a' iské buaë e' yötttsā. ¹² Wēpa e' aléka sene sulu kī, kë wā ye' tté olo'yane, esepa dōraë wēs u chkí bua'ie es Skëköl wé tso' ká jaì a e' a. Ee ie'pa ser michoë këkraë. Skëköl kiè shteraëyö ie'pa mik. Nies Skëköl ké, e' kiè shteraëyö ie'pa mik. Ká e' kiè Jerusalén Pa'ali, e' datse ká jaì a. Nies ye' wák kiè pa'ali, e' shteraë ye' tö ie'pa mik. ¹³ Ì cheke Skëköl Wiköl tö ye' icha eruleë e'pa a, e' ttsö a' ulitane tö! ”

Ì ché Jesucristo tö ie' ichapa erule serke Laodicea, e'pa

¹⁴ E' ukuöki tā ie' tö ye' a iché i' es: “Yëkkuö shtë Skëköl biyöchökwak tso' ye' icha erule serke Laodicea e'pa kkö'nuk e' a. Yëkkuö e' kī ishtëmi ie' a i' es:

'Yi dör ì kos yë' Skëköl tö e' wā, yi tö ie' tté cheke yēsēsē këkraë, yi tā ie' tö iyi ulitane yö', e' tö ichè a' a i' es: ¹⁵ Wēs a' serke e' kos jcher ye' wā. Ye' wā ijcher tö a' tö ye' tté dalöieke bërëbërë ë, kë bua'ie. A' dör wēs di' bashbash es, kë dör ba'baë, kë dör sēsëë, a' dör bashbash ë. ÌA' mú dör ba'baë ö sēsëë! ¹⁶ Erë a' dör wēs di' bashbash es ye' a. A' kë dör ba'baë, nies a' kë dör sēsëë. E' kuëki ye' tö a' tuerattsa ye' kkö a. ¹⁷ A' tö ichè tö a' dör inuköl blüpa. A' tö ichè tö a' kawö tköke buaë, kë ì kī kianeia a' kī. Erë a' kë wā ijcher tö ñermata ye' a tā a' dör wēs pë' weirke siarë es. A' dör wēs se' wër siarë s'yamipa wa es. A' dör wēs pë' kë wā ì ku'ia es. A' dör wēs pë' wöbla kë wawër es. A'

* 3:1 Apocalipsis 1.3 saú.

dör wēs pē' kē wā datsi' t̄a' es. ¹⁸ E' kuek̄i ye' t̄o a' patteke t̄o a' t̄o orochka t̄a' ye' ska'. Oro ese dör oro bua' bua diaoule bö' wa ibua' bua yottsā ese. E' je' t̄o a' blu' wēmi buaē. N̄ies datsi' saruruē ese t̄a' ye' ska'. E' wa a' e' paiōmi buaē aš a' kē jaēria. N̄ies a' t̄o kapōli t̄a' ye' ska' a' wōbla bua' wōie aš iwawēr buaē. ¹⁹ Wēpa dalēr ye' éna, e' pa kōs uñeke ye' t̄o shūrueke ye' t̄o aš iserdak buaē. E' kuek̄i ye' dalōiō er bua' wa. Ì sulu wambleke a' t̄o, ese watōttsā. A' er mane' ū bua' iewā ye' a. ²⁰ ;Ye' t̄tō t̄tsō! Ye' dör wēs wēm dur ekōl ukkō a a' a ikiōk t̄o ye' a kawō mú shkōwā es. Yi t̄o ye' t̄tō t̄tsé t̄a ye' kiéwaitō weshkē, e' t̄a ye' dōrawā t̄a ye' chkōraē ie' t̄a. ²¹ Ye' e' aléka íyi ulitane k̄i t̄a ye' e' tkéka ye' Yé t̄a wé ie' tkēr blu' ie eē. Es n̄ies wēpa e' aléka ì sulu k̄i, kē wā ye' t̄tē olo' yane, esepa a kawō meraē ye' t̄o e' tkōksēr ye' t̄a wé ye' tkēr blu' ie eē. ²² ;Ì cheke Skēkōl Wikōl t̄o ye' icha eruleē e' pa a, e' t̄tsō a' ulitane t̄o! ”

4

Skēkōl k̄ikarkeka buaē k̄a jai a

¹ E' ukuōk̄i t̄a ye' t̄o íyi skā sué kab-sueie. Ye' isué t̄o k̄a jai a ukkō tso' áie t̄a s'ttō t̄tsē' ye' t̄o kewe wēs duk blar es, e' t̄o ye' a ichè: “Be' shkōk̄a íe, et̄a ì wamblērm̄i i' ukuōk̄i t̄a, e' kkacheke ye' t̄o be' a.”

² E' wōshā t̄a Skēkōl Wikōl de ye' k̄i tajē, t̄a ye' t̄o blu' kulé tso' k̄a jai a e' sué et. E' k̄i itkēr ekōl. ³ Yi tkēr kula' e' k̄i, e' dalōburke dalōlōē wēs ák bua' bua dalōbur es, e' wōaule spāspa ena mat wēs ák bua' bua kiē diamante ena rubí es. Ie' kula' pamik shkaba' tkērke oloburke dalōlōē, e' wōaule spāspa wēs ák bua' bua kiē esmeralda es. ⁴ N̄ies ie' kula' pamik blu' kulé skā suéyō dōka dabom böyök k̄i tkēl (24). E' k̄i kēkēpa tular dōka dabom böyök k̄i tkēl (24), e' pa paiēulewā datsi' saruruē wa, n̄ies ie' pa wā orochka tso' yöule tkēulek̄a iwōkir k̄i wēs blu' pa es. ⁵ Blu' kulé sué ye' t̄o kewe, eē alá wōnarke tajē, talachke blarke tajē.

Kula' e' wōshāē bö' wō n̄arke kul wēs kuatak wōbatsesō es. Bö' wō kul, e' t̄o Skēkōl Wikōl chē. ⁶ Kula' e' wōshāē ì me' r dayēie kkueie wēr sarērēē wēs vidrio es.

Ì t̄tsē' ka tso' kula' pamik dōka tkēl e' pa wōbla dör tajē tsikka wōkka. ⁷ Itsá e' wōkir wēr ma' name suē. Iētō wōkir wēr baka wē' n̄e suē. Iētō skā wō dör s' ditsō wō suē. Ibata wēr wēs pu ur àr es. ⁸ Itsá pik dör terōl, es imalepa kōs pik dör terōl n̄ies. Ie' pa pa kōs e' dör wōbla ē dōttsā ipik dik̄ia. N̄ie nañē ie' pa tso' Skēkōl t̄tseit̄sōk, kē ie' wōklō' ut̄a' rak t̄a ichekerakitō i' es:

“Skēkōl dör batse' r tajē, ie' dör batse' r tajē, ie' dör batse' r tajē.
Ie' diché t̄a' tajē íyi ulitane tsata.
Ie' tso' tke tsawe t̄a, ì' n̄e t̄a, n̄ies kēkraē.”

Es ie' pa t̄o icheke kēkraē.

⁹ Skēkōl yöbiē tkēr kula' e' k̄i, e' pamik ì t̄tsē' ka tso' tkēl, e' pa tso' ie' k̄ikōkka, ie' olo k̄ikōkka, ie' a wēstela chōk kēkraē. ¹⁰ Mik ie' pa tso' e' uk, e' dalewa kēkēpa dōka dabom böyök k̄i tkēl (24) tular ie' pamik, e' pa e' tulōkeser isk̄i wōwakkōt itkēr kula' k̄i e' dalōioie. Ie' pa tso' Skēkōl ser michoē e' dalōiōk, e' dalewa ì tkēr ie' pa wōkir k̄i yöule orochka wa, e' kōs mekewarakitō isk̄i Skēkōl kula' wōshāē t̄a ichekerakitō:

¹¹ “A Sa' Kēkōl, íyi ulitane yö' be' t̄o.

Íyi ulitane tso' be' wák t̄tō wa.

E' kuek̄i sa' ulitane kawōt̄a ichōk t̄o be' olo t̄a' tajē.

Sa' ulitane kawōt̄a be' dalōiōk n̄ies be' diché k̄ikōkka.”

5

Yēkkuō kitule wōrratule ena Obeja Pupula, e' pakē

¹ E' ukuōk̄i t̄a ye' t̄o isué t̄o itkēr kula' k̄i, e' wā yēkkuō wōrratule a' tser iulā bua' kka, e' k̄i itso' kitule ik̄ikke ena ishūa. Yēkkuō e' k̄kō wōbatsulewā dōka kul. ² Et̄a Skēkōl biyōchōkwak sué ye' t̄o ekōl, e' diché tajē, e' t̄o ichaké āneule: “;A yi wēē, yi e' didir

yëkkuö wöbatsulewā, e' kkō batsöök wé iwöbatsulewā ee tā ishuppöök?" ³ Erë ká jaì a ena ká i' kī ena ká dià kaska' kē yi didir yēs yëkkuö e' shuppöök ena iwā sauk. ⁴ Ye' iuke taië, kē yi didir yëkkuö e' shuppöök ena iwā sauk e' kueki. ⁵ Eta skëkëpa tso' ee dabom böyök kī tkël (24), e' eköl tō ye' a iché: "Kē be' iukia. Ittsö, eköl kiè Ma' name e' dör judáwak ditséwö, ie' kéköl dör blu' bak ká iaiaë kiè David e'. Ie' e' alí'kabak ibolökpa kos kī. Ie' je' didir yëkkuö wöbatsulewā kul e' kkō batsöök ena ishuppöök."

⁶ Eta ye' tō obeja wë'ñe pupula sué etö, e' pa kī itö tso' wësua ijchëulea më Skëköl a, ese shkenekane. E' dur itkër kula' kī e' o'mik, i' ttsë'ka dōka tkël ena kékëpa dōka dabom böyök kī tkël (24) e'pa shushā. Obeja e' dula' dōka kul ñies iwöbla dōka kul. Iwöbla dōka kul e' wà dör tō Skëköl Wiköl Kul* patké Skëköl tō ká wa'ñe. ⁷ Obeja Pupula e' de itkër kula' kī e' ska' tā yëkkuö a'tser itkër kula' kī e' ulà bua'kka, e' klö'wéitö. ⁸ Mik ie' tō yëkkuö klö'wé, eta i' ttsë'ka dōka tkël ena kékëpa dōka dabom böyök kī tkël (24), e'pa kos e' télur wöwakköt Obeja Pupula wörki. E'pa kos wā ma'ma tso' blanco kicha tā' kiè arpa. Ñies tkā' yöule orochka wa, ese tso' ie'pa kos wā. Tkā' e' a iyi masmas tso' ña'wë Skëköl a, ese tso' chikchië. E' tō s'batse'rpa ttöke ie' tā e' wà chë. ⁹⁻¹⁰ I' ttsë'ka dōka tkël ena kékëpa dōka dabom böyök kī tkël, e'pa kos ttsémi ttsè pa'alī wa Obeja Pupula kikokaie. Ie'pa tō ittseittsé i' es:

"Be' kötulewā, be' pé tene taië wës obeja pupula jchë më Skëköl a es, e' wa be' tō s'ditsö ttö kuā'kī kuā'kī ena ditsöwö kuā'kī kuā'kī ena ká kuā'kī kuā'kī wakpa to'ttsā as ekkëpa ulitane shua se' dö taië Skëköl ichaie. E'pa klö'wé be' tō as ie'pa kanablö Skëköl a blu'paie ena sacerdotepaie. Ie'pa dōraë ká ulitane wakpa blúpaie, es ie'pa tō s'wëttsëraë.

* 5:6 Apocalipsis 1.3 saú.

E' kueki be' je' didir moki yëkkuö wörratule se, e' klö'uk ena ikkō batsökök wé iwöbatsulewā ee."

¹¹ E' ukuöki tā ye' wökéka eta ye' tō isué tō Skëköl biyöchökwakpa tso' taië, kē ishtanuk yi a, e'pa ttö ttsé ye' tō. Ie'pa tso' itkër kula' kī ena i' ttsë'ka dōka tkël ena kékëpa dōka dabom böyök kī tkël, e'pa pamik. ¹² Ie'pa tō ittseittsé wī'wië i' es:

"Obeja Pupula kötulewā, e' je' kī sultane ie' kikëka e' mène buaë. Ie' olo tā' taië, ie' dör iyi ulitane wák, ie' wā iyi ulitane jcher, ie' diché tā' taië, e' kueki sultane kawöta ie' dalöiök, ie' kikökka."

¹³ Ñies ye' tō ittse tō iyi ulitane yö' Skëköl tō tso' ká jaì a ena ká i' kī ena ká dià kaska' ena dayë a, e' kos tō iché i' es:

"Itkër kula' kī ena Obeja Pupula, e'pa olo tā' taië, diché tā' taië iyi ulitane tsata, e' kueki sultane kawöta ie'pa kikökka, ie'pa dalöiök kekraë."

¹⁴ I' ttsë'ka dōka tkël e'pa tō iché: "iEs e' idir!" Kékëpa dōka dabom böyök kī tkël, e'pa e' télur wöwakköt Skëköl ena Obeja Pupula wörki ie'pa dalöiök.

6

Yëkkuö wörratule e' kkō batsulewā dōka kul e' batsée Obeja Pupula tō etk etk

¹ E' ukuöki tā ye' tō isué tō Obeja Pupula tō yëkkuö wörratule e' kkō batsulewā dōka kul e' tsá batsée. Eta i' ttsë'ka dōka tkël, e' eköl ttö ttséyö, e' ttö darërëë wës alá blar es. Wëpa tso' ipatkërke e' panuk e' eköl a ie' tō iché: "iBe' yú!" ² Ye' wökéka tā kabaio saruru suéyö etö. Yi tkërka iki, e' ulà a shkame' àr, ñies i' tkekeka wökir kī iwā kkachoie tō ie' dör e' alökwak ese mène ie' a et. Ie' mía kī e' alökka ibolökpa kī.

³ Mik Obeja Pupula tö yëkkuö kkö batsulewā, e' skā batsée et, etā ye' tö ittsé tö ì ttsé'ka dōka tkël, e' skā tö iché wépa tso' ipatkërke e' panuk e' skā a: “jBe' yú!” ⁴ Etā kabaio batsé dettsā. Yi tkërka iki, e' a kawō mène sene bërë ñita e' yōttsā ká i' a as pè' ñi ttōwā. Ie' a tabè bërë mène.

⁵ Mik Obeja Pupula tö yëkkuö kkö batsulewā, e' skā batsée et, i' ta ide mañat, etā ye' tö ittsé tö ì ttsé'ka dōka tkël, e' skā tö iché wépa tso' ipatkërke e' panuk e' skā a: “jBe' yú!” Ye' wökéka etā ye' tö kabaio dalolo sué etö. Yi tkërka iki, e' wā íyi es ma'woie dami iulā a. ⁶ Ì ttsé'ka dōka tkël, e' shua ye' tö ttö ttsé tö iché: “Harinachka kilo elka è e' tordaè s'kanablö ká et e' ské ekkë. Ñies cebada kilo mañalka tordaè s'kanablö ká et e' ské ekkë; erë olivo kié ena vino e' kë sulu'warwā be' tö.”

⁷ Mik Obeja Pupula tö yëkkuö kkö batsulewā, e' skā batsée et, i' ta ide tkël, etā ye' tö ittsé tö ì ttsé'ka dōka tkël, e' bata tö iché wépa tso' ipatkërke e' panuk e' skā a: “jBe' yú!” ⁸ Ye' wökéka etā kabaio tskrittskris suéyo etö wër suluë. Yi tkërka iki, e' kiè dör S'duōwā. E' itōki eköl skā datse e' kiè dör S'wimblu Kë. Ie'pa a kawō mène ká ulitane wakpa e' mú blatèsö tkël tsiní ta e' et tsiní eukwa tabè wa, bli wa, duè wa ena iyiwak dör se'name ese wa.

⁹ Mik Obeja Pupula tö yëkkuö kkö batsulewā, e' skā batsée et, i' ta ide skël, etā s'kötulewā Skëköl ttè paka' ie'pa tö taninië e' kuëki, e'pa wimblupa suéyo ka' tso' íyi moka Skëköl a e' dikia. ¹⁰ Ie'pa tso' ichök Skëköl a aneule: “A Sa' Këköl, be' dör íyi ulitane tsata, be' dör batse'r, be' ttö mokië. ¿Dö mik be' tö wépa serke dià íyök kī tö sa' kötulur esepa dalë'ttsekerö? ¿Mik be' tö ie'pa wömekettsā weinuk ì wamblë'rakitö sa' kī, e' nuí skéie?”

¹¹ Etā ie'pa wakpa bil ekkë e'pa a datsi' saruru mène iè. Skëköl tö iché ie'pa a: “A' enúia bërber è dö mik pè' tö a' malepa dör ye' kanè mésopa kianeia ttëlur, e'pa kos ttekeluria wës a' kötulurakitö es etā. E'pa panúia tsir.”

¹² Mik Obeja Pupula tö yëkkuö kkö batsulewā, e' skā batsée et, i' ta ide teröl, etā í tka darërëë. Diwö ttsenewā mīa ttsettsé wës datsi' daloloë es. Si'wö mīa batsé wës pé es. ¹³ Bëkwö darolone íyök kī wës kalwö tkëttsā siwā' tö mik ibitsirke taië etā es. ¹⁴ Etā ká jai, e' wörratéwā wës yëkkuö wötrëwasö es, kë iwértaiā. Kabata ulitane, dayë nane ulitane, e' kos e' skëlur bánet. ¹⁵ Etā ká blúpa kos, pè' taië kos, ñippökwakpa wökirpa kos, inuköl blúpa kos, s'daloiër ta' taië esepa kos, ñies s'klöulewā kanè mésoie, ñies kanè mésopa malepa, esepa kos e' blélur ákuk a ena ák blublu tso' kabata a ese dikia e' tsatkoie. ¹⁶ Etā ie'pa tö iché aneule kabata a ena ák blublu a: “jSa' blö a' dikia, sa' kkö'nú Skëköl tkër ikula' kī ká jai a e' yöki! Ñies Obeja Pupula kësik yöki sa' kkö'nú. ¹⁷ Ie'pa tö sulitane we'ikeraë siarë e' këwö detke, kë yi tköpashkar e' ulā a.”

7

Skëköl kanè mésopa wakyöule ie' a

¹ E' ukuöki ta ye' tö Skëköl biyöchökwakpa sué dōka tkël, e'pa iëter wé ká i' erkerö e' kkö mik. Böl iëter diwö tskirke e' kke; eköl dur ulā bua'kka, eköl dur ulā bakli'kka. Böl iëter diwö mi'kewa e' kke; eköl dur ulā bua'kka, eköl dur ulā bakli'kka. Ie'pa tso' siwā' kos bitsirke e' wöklö'uk as kë ibitsiria ká i' kī, dayë kī, kal kī, i kī yës. ² Ie'pa a kawō mène ká i' ena dayë sulu'ukwā. Ñies ye' tö Skëköl biyöchökwak skā sué eköl, e' datse diwö tskirke e' kke. E' ulā a íyi tso' s'wakyuoie Skëköl chök wā, e' a'tser. Ie' ane imalepa tkël tsaka ta ichéitö ie'pa a: ³ “jA' kë tö ká sulu'ukwā, dayë sulu'ukwā, kal sulu'ukwā kam sa' tö Skëköl kanè mésopa wakyuö iwötsā kī e' yöki!”

⁴⁻⁸ Etā bil wakyöule e' yëne ye' a. Wépa wakyöule e'pa dör se' yé bak ká iaiäë kiè Israel, e' ala'r dabom eyök kī böl (12), e'pa aleripa shukite iditséwö wa iditséwö wa. Ie'pa ditséwö kiè Judá, Rubén, Gad, Aser, Neftalí, Manasés, Simeón, Leví, Isacar, Zabulón,

José ena Benjamín. Ekképa ditséwö shukite döka 12.000 iditséwö wa iditséwö wa. Ishukite e'pa dör seraa 144.000 ekké.

⁹ E' ukuöki ta ye' wö kékā ta ye' isué tö s'ditsö dapane taië kē shtanuk yi a ekké. E'pa dör ká ulitane wakpa, ttö kuā'ki kuā'ki, ditsöwö kuā'ki kuā'ki. Ie'pa iëter, itkēr kula' ki ena yi kië Obeja Pupula, e'pa wörki. Ie'pa kos datsi' ié saruruë. Ie'pa ulitane wā sī kō dami iulā a. ¹⁰ Ie'pa tö iché aneule:

“j'stsatkè e' datse
Skéköl tkēr kula' ki ena Obeja Pupula
e'pa wā!”

¹¹ Kéképa döka dabom böyök kī tkél (24) ena ì ttsè'ka döka tkél, e'pa pamik Skéköl biyöchökwakpa kos iëter. E'pa kos e' télur wöwakköt, itkēr kula' ki, e' dalöioie ¹² etā ichérakitö:

“j'Es e' idir!
Be' dör sa' blú yöbië, sa' tö be'
kikekēka kekraë.
Be' olo ta' taië, be' wā iyi ulitane jcher
buaë.
Sa' tö wéstela cheke be' a kekraë.
Be' dalöieke sa' tö kekraë.
Be' diché ta' taië iyi ulitane tsata, be' ë
a ì kos or,
j'Es e' idir!”

¹³ E' ukuöki ta kéképa döka dabom böyök kī tkél (24), e'pa eköl tö ye' a ichaké: “¿Ie'pa paiëule datsi' saruru wa, e'pa dör yi? ¿Wé ie'pa datse?”

¹⁴ Ye' tö ie' iuté: “A kéképa, ye' kē wā ijcher, ichö ye' a.” Etā ie' tö ye' a iché: “Ie'pa dör wépa weine siarë sulitane weirke taië e' kēwö ska' e'pa. Erë e' dalé'ttsé' ie'pa tö buaë. Ie'pa tö idatsi' skué yi kië Obeja Pupula e' pé wa etā idatsi' míā saruruë.

¹⁵ “E' kueki ie'pa iëter Skéköl tso' ikulé kī, e' wörki.

Ñië nañeë ie'pa tso' ie' dalöië e' wakanéuk iwé a.

Ie'pa tso' ie' ta' ena ie' tö ie'pa kkö'neraë kekraë.

¹⁶ Ie'pa kē duöpaia bli wā, ie'pa kē er sirpaia.

Diba kē tö ie'pa ña'wepaia, kaba kē tö ie'pa we'ikepaia.

¹⁷ Obeja Pupula tso' Skéköl kula' o'mik,

e' dör ie'pa kkö'nukwak, e' kueki ie'pa kē weirpaia yës.

Obeja Pupula tö ie'pa wëttseraë di' tum tö sene michoë meke se' a, e' di' yök.

Skéköl tö ie'pa wöriö kos e' paikleraë as ie'pa ttsè'r buaë.”

8

Obeja Pupula tö yëkküö wörratule e' kkö batsulewā döka kul, e' bata batsée

¹ Mik Obeja Pupula tö yëkküö wöbatsulewā, e' bata kkö batsée, etā ká jai a ká míā mejmeë dö hora shaböts ekké.

² E' ukuöki ta Skéköl biyöchökwakpa döka kul iëter Skéköl wörki, e'pa suéyö. Ie'pa a duk mène eköl eköl. ³ E' ukuöki ta Skéköl biyöchökwak skà de wé ka' tso' iyi moka Skéköl a e' wörki. Ie' wā iulā a tka' yöule orochka wa ese a'tser. Ie' a iyi masmas mène taië s'batse'rpa kos e'pa ttöke Skéköl ta' e' kī ioie as ie' tö ñña'ù ka' yöule orochka wa ñña'woie tso' Skéköl kulé wö shaë, e' kī. ⁴ Etā ie' tö iyi masmas ñña'wé ka' ñe' kī, e' shkle tka ie' ulā mik deka Skéköl wörki s'batse'rpa ttöke ie' ta' e' ta' ñita. ⁵ Ie' tö itka' wā iéka bö' wörkua tso' ka' ñe' kī, e' wa. Bö' wörkua e' uyémi ie' tö iyök kī. Etā ká wa'ñe kī alá wöñane taië, iblane taië, ká wötí'wé taië j' tö.

Duk döka kul

⁶ Skéköl biyöchökwakpa döka kul, e'pa wā duk tso' iwakpa bil ekké, ie'pa tso'tke iduk bla'weke e' panuk.

⁷ Etā Skéköl biyöchökwak eköl tö iduk bla'wé kewe. Etā mò wöli wösi sēsēë, ñies bö'wö shutuule pé ta, ese dane taië iyök kī wēs kalí yër es. Ká i' ena kal e' ñanewā taië. Ká i' ena kal kos e' mú blatèsö mañat tsiní ta' e' et tsiní ñanewā. Ñies kākō kos tso' ká i' kī e' ñanewā seraa.

⁸ E' ukuöki ta Skéköl biyöchökwak skà tö iduk bla'wé. Etā ì biteshka kabataie bërie wöñarke bö'ie, e'

anewa dayë a. Eta dayë mú blatesö mañat tsiní ta e' et tsiní mía péie. ⁹ Iyiwak kos serke dayë a ena kanò kos shkòke dayë ki, e' mú blatesö mañat tsiní ta e' et tsiní enewa.

¹⁰ E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tö iduk bla'wé, i' ta ide mañatökicha. Eta bëkwö bërie wõñarke wes kuàtak wõñar es, e' biteshka anewa di' a ena di' tum a tajë. Di' tso' kos ena di' tum tso' kos, e' mú blatesö mañat tsiní ta e' et tsiní a bëkwö anewa. ¹¹ Bëkwö e' kiè Bacha'bachaë. Wé bëkwö e' anewa, e' di' kos mía bacha'bachaë. Di' e' tö s'ttélur tajë.

¹² E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tö iduk bla'wé, i' ta ide tkëtökicha. Eta diwö ena si'wö ena bëkwö, e' kos mú blatesö mañat tsiní ta e' et tsiní kos ttsenewa. E' kuëki ñiwe ena nañewe, e' mú blatesö mañat tsiní ta e' et tsiní ttsenewa.

¹³ E' ukuöki ta ye' wökéka ta ye' tö pu sué et ur àr kashuk a, e' tö iché aneule: “¡Ayëwëë, ayëwëë, ayëwëë! ¡Wëstela ina ká ulitane wakpa ta, mik Skëköl biyöchökwakpa tso'ia mañal e'pa tö iduk bla'weke eta!”

9

¹ E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tö iduk bla'wé, i' ta ide skëtökicha. Eta bëkwö et anewabak, e' suéyö iski. Ee kauk ter tajë iskië, kë s'wö dë'mi ekkë. Kauk e' kkö wötëule, e' kköyottsà mène bëkwö suéyö iski, e' a. ² Mik ie' tö kauk kköyëttsà, eta e' a ishklé deka tajë wes bö' wõñar tajë e' shklë es. E' tö kashuk ttsewëwä, e' kuëki diwö kë olo buneia. ³ Shklë e' shüa ditski blubluë dettsà tajë iyök ki, poneka ká wa'ñe, ká ulitane wà iéwä. Ie'pa a kawö mène s'we'ikök wes bachë' tö s'kuëwä ta idalë'r es. ⁴ Ie'pa kë a kawö mène kakö kos, kalkö kos, e' katök. Ie'pa a kawö mène, wépa kë wakyöule Skëköl wä iwö tsä ki, esepa ë we'ikök. ⁵ Erë ie'pa kë a kawö mène ittökulur. Ie'pa a kawö mène irreuk idalë'r tajë wa dö si' skel ekkë. E' dalër tajë wes bachë' s'kuëwä es. ⁶ E' këwö ska' ta s'ditsö tö duëwä yuleraë poë, erë duëwä wák, e' tkörashkar ie'pa yöki.

⁷ Ditski e' wër wes kabaio tso' ñippoie ese payöule es. Iwökir ki itkëuleka, i tkëka blu' tö iwökir ki yöule orochka wa ese suë. Iwö wër wes s'ditsö wö wër es. ⁸ Itsà batsië wes alakölpa tsà es. Ikà dör wes namu kà es. ⁹ Tabechka àr ibatsi' mik wes ñippökwakpa tö ieke e' tsatkoie e' sü. Ipik blar tajë wes carreta skè kabaio tö tuneule michoë ñippök es. ¹⁰ Ikirë dör wes bachë' kirë es, e' diché wa ie'pa tö s'we'ikeke dö si' skel ekkë. ¹¹ Ie'pa blü e' dör Skëköl biyöchökwak dör kauk iskië, e' wökir. Hebreoie e' kiè dör Abadón. Griegoie e' kiè dör Apolión (kiè e' wà kiane chë: Se' eukwawak).

¹² Ýi sulu e' tsá tka et, erë iskà kianeia böt.

¹³ E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tö iduk bla'wé, i' ta ide tektökicha. Ye' tö s'ttö ttsé datse ka' tso' yöule orochka wa iyi moka Skëköl a ee. Ka' e' bata tkël a iyöule dula'ie, e' shüa s'ttö ttséyö. ¹⁴ E' tö iché Skëköl biyöchökwak tö iduk bla'wé író e' a: “Skëköl biyöchökwakpa dökä tkël tso' moulewä di' tajë kiè Éufrates e' kkömik, e'pa wöttsólor be' tö.”

¹⁵ Skëköl biyöchökwakpa dökä tkël e'pa tso'tke Skëköl wä iwakanéwoie i' këwö ska'. Ie'pa kanè dör pë' tajë eukwa. Pë' ulitane mú blatesö mañat tsiní ta e' et tsiní erdawa seraä ie'pa ulä a. Eta Skëköl biyöchökwakpa dökä tkël wöttsërolone iwakanéuk. ¹⁶ Eta ye' a iyëne tö ñippökwakpa dami kabaio ki, e'pa dökä 200.000.000.

¹⁷ Ñippökwakpa ekkëpa dami kabaio ki, e' sué ye' tö, e'pa wä tabechka àr ibatsi' mik e' tsatkoie, e' wöaule batsë wes bö' wörkua suësö es ena sië wes ák bua'buä kiè jacinto es, ena tskiriri wes azufre es. Kabaio ekkëpa wökir wër wes namu wökir es. Ñies ikkö a bö' ena shklë ena azufre, e' dökëttsä. ¹⁸ Bö' ena shklë ena azufre dökëttsä kabaio ekkëpa kkö a, e' dör i mañat suluë döke pë' ki e'. E' tö pë' ewëwa tajë. Pë' ulitane mú blatesö mañat tsiní ta e' et tsiní enewa seraä. ¹⁹ E' wà dör tö kabaio ekkëpa wä diché tso'

ikkō a ena ikirē a s'we'ikoie. Ikirē bata dōr tkabē chōk wōkir es, e' wa s'shka'wekeitō.

²⁰ Erē pē' malepa aṭe kē durulune ì sulu tka e' wa, e'pa kē wā ì sulu wamblekerakitō ese olo'yane. Ñies aknamapa ena íyi diōkōl dalōiekerakitō esepa kē olo'yanerak iwa. Íyi diōkōl ñe'pa yöule orochka wa, inukōlchka wa, broncechka wa, ákchka wa ena kal tak wa, ese kōs wōbla kē wawēr, kē kukuō watsēr, kē shko, erē ie'pa tso'ia idalōiōk ikēkōlie. ²¹ Ie'pa kē er maneone. Ie'pa s'ttekewaia, alibchōkeia, trērkeia, akblōkeia.

10

Skēkōl biyōchōkwak e' wā yēkkuō a'tser iulā a

¹ E' ukuōki tā ye' tō Skēkōl biyōchōkwak sué ekōl, e' diché tā' taiē. Ie' datse ká jai a paiēulewā buaē mò wa. Shkaba' tkēnear iwōkir tsaka. Ie' wō dalōburke wes diwō es. Ie' klōlōbo wa'ñe wēr wes bō' wōñar es. ² Ie' wā yēkkuō tsitsirla a'tser iulā a shubukaule. Ie' klō bua'kka tkékaitō dayē ki, iklō bakli'kka tkékaitō ká sí ki. ³ Eta ie' ane taiē wes ma'ne ar es. Mik e' one, eta alá blane dōka kuktōkicha. ⁴ Í ché alá tō e' shtōk ye' mí yēkkuō ki, erē ttō ttséyō datse ká jai a e' tō iché: “Kē ishtar, iblōwābō bēre.”

⁵ Eta Skēkōl biyōchōkwak suéyō iklō et tkērka dayē ki, iklō et tkērka ká sí ki, e' ulā bua'kka kēka ká jai a ⁶ tā ichéitō: “Skēkōl ser michoē e' tō ká jai ena ká i' ena dayē ena ì kōs tso'ia, e' yö'. Ie' wōrki ye' tō ichè tō ì cheke ye' tō e' dōr moki. Skēkōl kē tō ì pane-paia. ⁷ Í tso' Skēkōl wā ier a blēule wē, e' yē'bakitō ikanè mēsopa dōr ittekōlpa e'pa a, e' wā ordaē mik Skēkōl biyōchōkwak bata tō iduk bla'wé eta.”

⁸ Eta s'ttō ttsé'yō datse ká jai a, e' tténe ye' tā tā ichéitō: “Be' yú Skēkōl biyōchōkwak klō et tkērka dayē ki eta iklō et tkērka ká sí ki, e' ska', eta yēkkuō a'tser iulā a shubukaule, e' klō'ú.” ⁹ Eta ye' mí Skēkōl biyōchōkwak

dur e' ska' tā yēkkuō e' kiéyō ie' a. Ie' tō ye' a iché: “Íkē, ikatōwābō. Be' kkō a be' tō ittseraē tō blo'bloē idir wes bulali es, erē be' shuā imiaraē bacha'bachaē.”

¹⁰ Eta yēkkuō a'tser Skēkōl biyōchōkwak ulā a, e' klō'wéyō tā ikatēwayō. Ye' kkō a tā blo'bloē idir wes bulali es, erē mik ide ye' shuā, eta imia bacha'bachaē. ¹¹ Eta ttē i' yēne ye' a: “Í wamblērmi ká kuā'ki kuā'ki wakpa taiē tā, ñies ditsōwō kuā'ki kuā'ki wakpa taiē tā, ñies s'ttō kuā'ki kuā'ki wakpa taiē tā, ñies ká blūpa taiē tā, e' kōs chōk be' kawōta Skēkōl ttekōlie.”

11

Skēkōl ttekōlpa bōl

¹ Eta ye' a kua' mēne ká ma'woie. Ye' a iyēne: “Be' yú, Skēkōl wé kibi, e' ma'uk. Ñies ka' tso' íyi moka Skēkōl a, e' ma'ú. Bil s'tso' Skēkōl dalōiōk iwé a, e' shta'úttsa. ² Erē Skēkōl wé kibi upa aṭe u'rki e' meule pē' kē dōr judiowak esepa a, e' kueki e' kē ma'war be' tō. Ie'pa tō Skēkōl kē, e' dōr Jerusalén dōr batse'r e', e' klō'werawa, sulu'werawa ì sulu wa dō si' dōka dabom tkéyōk kī bōt (42) ekkē. ³ Eta eē ye' tō ye' ttekōlpa patkeraē bōl ye' ttē pakōk ká dōka mil eyōk kī cien böyōk kī dabom teryōk (1.260 días) ekkē. Ie'pa paiēule datsi' kra'kraē wa s'ká datsi' sū.”

⁴ Olivo klō bōlka ena bō'wōla tulur itulokā ki dōka bōt tso' Skēkōl wōrki ká jai a, e' yē'bak ká iaiaē Zacarías tō, e' wā dōr ttekōlpa bōl e'. ⁵ Yi datse ie'pa bōl we'ikōk suluē kiane ppē, kiane ttēwā, e' tā ese ewerawa ie'pa tō bō' dōkettsā ie'pa kkō a e' wa. ⁶ Ie'pa tso' Skēkōl ttē pakōk ittekōlpaie, e' dalewa ie'pa a kawō mēne kalī wōklō'ukwā as kē iyēr. Ñies ie'pa a kawō mēne di' mane'uktsane péie. Ñies kawō mēne ie'pa a ì sulu kōs mukka ká i' wakpa ki bitōkicha ie'pa ki ikiane ekkē.

⁷ Erē mik ie'pa tō Skēkōl ttē pakē one, eta iyiwak sulusi aknamaie e' dōraka kauk taiē iskiē e' a. E' ñippōraē ie'pa tā, eta ie' alōraka ie'pa ki, eta itteraluritō. ⁸ Ie'pa nu ardaē

tkëter Jerusalén ká shushaë sulitane wörki. Ká e' a ie'pa Këköl kötwarakitö wötëulewá krus mik. Skëköl a ká e' dör suluë wës Sodoma ena Egipto es. ⁹ Pë' datse ká wa'ñe, ditséwö kuá'ki kuá'ki, ttö kuá'ki kuá'ki ena ká kuá'ki kuá'ki wakpa e'pa tö Skëköl ttekölpa nu sueraë dö ká mañat kí shaböts ekkë. Ie'pa kë tö kawö mepa yi a inú wötökwa. ¹⁰ Ká ulitane wakpa ttsë'rdaë buaë, ie'pa böl duolur e' kueki. Skëköl ttekölpa böl tö ie'pa we'ik siarë, e'pa duolur, e' tö ie'pa ttsë'weraë buaë, e' kueki ie'pa iyi kakmeraë ñi a.

¹¹ Mik ká mañat kí shaböts e' tka, eta Skëköl tö ittekölpa böl duolur, e'pa shkë'wékane ta ie'pa e' duéka. Wépa tö e' sué, e'pa kos suane iyöki taië. ¹² E' ukuöki ta ttö darërë datse ká jai a, e' ttsé ittekölpa tö, e' tö iché: "¡A' shkóka íe!" Eta ie'pa mika ká jai a mö shua, e' sué ibolökpa tö. ¹³ E' wösha ta í tka darërë, e' tö Jerusalén mú blatèsö doka dabop ta e' et tsini chöraë í ulà a. Iwakpa duolur doka mil kuryök (7.000). Imalepa ate ttsë'ka, e'pa kos suanerak taië. Ie'pa tö Skëköl tso' ká jai a, e' kikéka.

¹⁴ Es ì suluë skà tka, i' ta ide bötökicha. Ì suluë skà datseia bet, e' ta ide mañatökicha.

Duk blane, i' ta ide kuktökicha

¹⁵ Eta Skëköl biyöchökwak bata tö iduk bla'wé, i' ta ide kuktökicha. Eta s'ttö ttsëne taië darërë ká jai a, e'pa tö iché:

"T' ta ká ulitane wakpa ena iwökirpa, e'pa de Skëköl ena wé pairine'bitu idi wa s'blúie, e'pa ulà a. Ie'pa tö s'wëttsë michoë blu'ie."

¹⁶ E' ukuöki ta kékëpa doka dabom böyök kí tkël (24) tukur ikula'ki Skëköl ska', e'pa e' télur wöwakköt Skëköl wörki idalöiök. ¹⁷ Ie'pa tö iché:

"A sa' Këköl, be' diché ta' taië iyi ulitane tsata. Be' tso'tke tsawe ta, be' tso' i'ñe ta, ñies be' tso' aishkuö ta këkraë.

Be' e' tkéka ká ulitane wakpa blúie be' diché taië wa,

e' kueki sa' tö ichéke wéstela be' a.

¹⁸ Ká ulitane wakpa wépa dör be' bolökpa,

eseпа we'ikeketke be' tö kësik wa, e' këwö de i' ta.

E' kueki ie'pa ulune taië be' ki.

S'duulewá kos e' shulirke, e' këwö detke.

Ñies be' kanè mésopa ena be' ttekölpa ena s'batse'r malepa tö be' dalöieke, pë' dalöier'ta' esepa ena pë' esepa,

e'pa kos a iské meketke be' tö, e' këwö de.

Wépa tö s'ditsö ewéwa ká i' ki, esepa ewékewa be' tö, e' këwö detke."

¹⁹ Eta Skëköl wé tso' ká jai a, e' wëkkö bunane, e' shua Skëköl tö itte me' se' a, e' kélkuö suéyö. Eta alá wöñane blane taië, e' ttséyö. Í tka darërë, ñies mö wösi sësëë blublue, e' dane taië kalie.

12

Alaköl eköl ena bë dör këtali kékölie

¹ E' ukuöki ta ilè taië suéyö ká jai a ilè wà kkachöie. E' dör alaköl eköl parratulewá diwö wa. Si'wö tso' ie' klö dikia. Iwökir ki ì tkërka wës blu' wökir ki itkëka es, e' yöule bëkwö doka dabom eyök kí böt (12) e' wa. ² Alaköl batsöketkër buklú, e' kirinemitke, e' tö ie' kköchöweke taië.

³ E' ukuöki ta ye' tö ilè skà sué ká jai a ilè wà kkachöie. E' dör iyiwak sulusi aknamaie blublue, e' dör këtali këköl wák batsë e'. Iwökir doka kul, e' ki idula' tukurka doka dabop. Ñies iwökir kos ki itukurka wës blu' wökir ki itkër es. ⁴ Bëkwö kos mú blatèsö mañat tsini ta e' et tsini kaléttsaitö dö ká i' ki ikiré wa. Ie' e' duéka alaköl alá kurketke, e' wöshaë ipanuk ilà kurketke e' katowaie. ⁵ Alaköl alá kune wëm, e' suletënebak ká ulitane wakpa wëttsuk iblúie. Ie' tö ie'pa wëttseraë yësyësë idiché taië wa. Erë alá e' yënettsa imi ulà a, minetser wé Skëköl tkër ikulé ki ee. ⁶ Alaköl e' tkashkar këtali këköl yöki ta imia ká

sir poë wé kě yi serku' tajë ese ska'. Eë Skëköl tö ká me'baktke ie' a. Ee ie'pa tö alaköl se'weke ká doka mil eyök kí cien böyök kí dabom teryök ekkë (1260).

⁷ E' ukuöki ta ie'pa ñippémi tajë ká jai a. Skëköl biyöchökwak kibi kië Miguel, e' ena imalepa, e'pa ñippé tajë këtali kéköl ta. Këtali kéköl ena iklépa, e'pa ñippé tajë ñies, ⁸ erë Miguel e' aléka ie'pa ki. E' kueki këtali kéköl ena iklépa, e'pa kě a kawö mène senukiä ká jai a. ⁹ Es këtali kéköl bërie uyéttsarakitö ká jai a döttsa ká i' ki iklépa kos eta. Këtali kéköl e' dör tkabë bak ká iaiaë kië Bë ena Satanás e'. Ie' dör ká ulitane wakpa kitö'ukwak as ie'pa tö ì sulu wamblö.

¹⁰ E' ukuöki ta ttö darërëë ttséyö ká jai a tö iché:

“Bata ekkë ta Skëköl tö se' tsatkée, ie' e' tkékatke ì ulitane blúie diché ta' tajë.

Wé pairi'bitü ie' tö idi' wa s'blúie e' detke ká ulitane wakpa wökirie. Satanás bak s'yamipa kkatök ñie nañeë Skëköl a, erë bata ekkë ta ie' uyéttsaitö.

¹¹ Obeja Pupula kötewa, e' pë tene se' skéie,

ie' mik s'yamipa erblé, e' tté buaë paké ie'pa tö, e' kueki ie'pa e' aléka Satanás ki. Ie'pa kě tkine tté buaë e' dalërmik ittëwa e' ki.

¹² ¡A Skëköl biyöchökwakpa serke ká jai, a' ttsé'nú buaë!

Erë ¡wëstela ina wépa tso' ká i' ki ena dayë ki esepa ta!

Bë wa ijcher tö ie' kəwö dökewatke tsinet, e' kueki ie' ulune tajë, ie' dë'ttsa a' we'ikök.”

¹³ Mik këtali kéköl tö isuë tö ie' uyanettsa döttsa ká i' ki, eta ie' tö alaköl alá kune', e' tötíemi. ¹⁴ Erë alaköl a pu pik mène as iur kamië këtali kéköl yöki ie' ká tso' ká sir poë wé kě yi serku' ee. Eë ie'pa tö ie' se'weraë dö duas mañal kí shaböts. ¹⁵ Eta këtali kéköl tö di' tué ikkō a tajë

as e' tö alaköl katömi. ¹⁶ Erë íyök tö alaköl kimé. Íyök tskinane ta di' tué këtali kéköl tö ikkō a, e' yéwa íyök tö. ¹⁷ E' tö këtali kéköl uluwéka tajë alaköl ki. E' kueki ie' mía ñippök alaköl e' aleripa datse ie' itöki e'pa ta. Ie'pa dör wépa tö Skëköl tté dalöieno, e' iuteke buaë e'pa. Ñies ie'pa e' tkéwa darërëë kekraë Jesús tté mokí e' a kě olo'yeta'. ¹⁸ Eta këtali kéköl demi e' duéka dayë kkō mik.

13

Iyiwak sulusi aknamaie e' deka dayë a

¹ Eta ye' tö isuë tö iyiwak sulusi aknamaie deka etö dayë a, e' wökir doka kul, idula' tukurka dabop. Idula' kos ki itukurka wes itkër blu' wökir ki es. Ie' wökir bik ekkë ki kië kitule et et, e' kos tö Skëköl cheke suluë. ² Iyiwak sulusi suë ye' tö, e' dör wes namu es, ikkō dör wes sini'urri bërie klö es, ikkō dör wes ma' name kkō es. Iyiwak sulusi e' a këtali kéköl tö idiché ena kawö mé s'blúie s'wëttsöie. ³ Iyiwak sulusi e' wökir doka kul, iwökir ek shka'ule tajë wësua ittëwamiitö ekkë. Erë e' buanene bet. E' tö ká ulitane wakpa tkiwéwa tajë. E' kueki ie'pa tö ie' klö'wé iblúie. ⁴ Këtali kéköl tö idiché me'baktke iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' a, e' kueki ie'pa tö idalöie ikékölie. Ñies ie'pa tö iyiwak sulusi e' dalöie. Ie'pa tö iché: “Kě yi dör wes ie' es. Kě yi e' alöpaka ie' ki.”

⁵ Iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' a kawö mène e' ttsökka tajë, Skëköl chök suluë. Ñies kawö mène ie' a blu'ie s'wëttsuk si' doka dabom tkëyök ki böt ekkë (42). ⁶ Eta es ie' tö iwà wamblé. Ie' tö Skëköl ena Skëköl kië e' ché suluë. Ñies ie' tö Skëköl wé ena wépa serke ká jai a, e' kos ché suluë. ⁷ Ñies kawö mène ie' a ñippök s'batse'rpa tso' ká i' ki e'pa ta e' alökka ie'pa ki. Kawö mène ie' a blu'ie ká ulitane wakpa, s'ttö kua'ki kua'ki, ditsöwö kua'ki kua'ki, e'pa kos wëttsuk. ⁸ Wépa dör Obeja Pupula kötulewa se' skéie, e' icha, esepa kië tso' kitule iyëkkuö ki kuaë, mik Skëköl

tö ká i' yö' e' yökí. Yëkkuö e' dör sene michoë e' yëkkuö. Wépa kiè tso' kitule yëkkuö e' kí, esepa kë wá iyiwak suluë e' dalöiëne'. Erë ká ulitane wakpa malepa, wépa kiè kë ku' kitule sene michoë yëkkuö kí, esepa kos tö iyiwak sulusi dë'kà dayë a e' dalöië ikëkölíe.

9 Ì cheke ye' tö, e' ttsö a' ulitane tö:

10 “Wépa suletë'bak Skëköl tö klö'wëwá, esepa tserdami klöulewá. Wépa suletë'bak Skëköl tö duökwa tabè kkö a, esepa tterawá tabè wa.”

E' wa s'batse'rpa e' tköwá darërë ena ierblö ie' mik e' wërdaë.

Iyiwak Sulusi aknamaie deka etö íyök a

11 E' ukuökí ta ye' tö iyiwak sulusi aknamaie skà sué etö, e' deka íyök a. Idula' dör bötö wës obeja wë'ñe dula' es, ittö wës këtali këköl ttö es. 12 Ie' wá kawö tso' i kos wöie wës iyiwak sulusi dë'kà dayë a e' wá itso' es. Ie' kanëblöke iyiwak sulusi dë'kà dayë e' a. Ie' kanë dör ká ulitane wakpa kök iyiwak sulusi dë'kà dayë a shka'ule taië iwökí kí wësua ittëwamiitö, e' dalöiök. 13 Ì kë or yi a, ese wëitö taië döká bö' kiéitö ká jai a, e' ta ibiteshka taië döttsá ká i' kí sulitane wörki. 14 Ì kë or yi a, ese wé taië ie' tö iyiwak sulusi dë'kà dayë a e' wörki. E' wa ie' tö ká ulitane wakpa kë dör Skëköl icha, esepa kos kitö'wé taië. Ie' tö ie'pa a iché: “Iyiwak sulusi dë'kà dayë a e' shka'ule taië iwökí kí tabè wa erë ishkenekane e' diököl yuö iwák sué idalöioie.” 15 Iyiwak sulusi dë'kà íyök a e' a kawö mène siwá' muk iyiwak dë'kà dayë a e' diököl yöne e' a as ittöká, ñies as tö wépa kë tö idalöië, esepa ttökwa patkö. 16 Ñies iyiwak sulusi dë'kà íyök a, e' tö ká ulitane wakpa ké e' muk wakyuë iulá bua'kka kí ö iwötsá kí. Pé' esepa ena pé' dalöiërta', pé' siarëpa ena pé' inuköl blúpa, pé' klöulewá kanë mésoie ena pé' kë dör es, e'pa kos kawöta e'

muk wakyuë. 17 Wépa wakyöule es, esepa ë a kawö mène íyi taük ena íyi watauk. Ie'pa kos wakyöule iyiwak sulusi dë'kà dayë a e' kiè wa ö ikiè e' número wa.

18 A' kawöta iwá bikeitsökwa buaë as a' éna iar tö i kiane yë nuk. Wépa didir ena ká ane buaë, esepa éna iwá armi buaë. Iyiwak sulusi dë'kà dayë a e' número dör s'ditsö eköl e' número, e' dör cien teryök kí dabom teryök kí teröl (666).

14

Obeja Pupula ena wépa tsatkëne esepa

1 E' ukuökí ta ye' tö Obeja Pupula sué tö idur kabata kiè Siön e' wöbata kí. Ie' ta pé' tso' taië döká 144.000 ekkë. Ie'pa kos wötsá kí Obeja Pupula ena iyé, e'pa kiè tso' kitule. 2 E' ukuökí ta ye' tö ittse tö i blarke taië ká jai a, e' blar wës di' blar taië ákttö mik es, wës alá blar taië es, e' dör wës s'blar taië ma'ma kiè arpa wa es. 3 Pé' tso' taië döká 144.000, e'pa iëter Skëköl kulé wöshaë ñies itso' ttsë'ka döká tkél ena kékëpa döká dabom böyök kí tkél (24), e'pa wöshaë ie'pa iëter. Ie'pa tso' ttsök ttsè pa'alí wa. Ká ulitane wakpa shua e'pa ë tsatkëne, e' kueki kë yi ská a e' yönuk ttsè e' wa. 4 Ie'pa dör yësyësé, kë e' iaouleká trë wa yës. Ie'pa michoë Obeja Pupula itökí wé imi'ke eë. Ie'pa tsatkëne, ie'pa dör wës íyi tsá mène Skëköl a ena Obeja Pupula a es. 5 Ie'pa kë kayëule yës. Ie'pa kë kí i sulu ta' Skëköl wöa.

Skëköl biyöchökwakpa döká teröl

6 E' ukuökí ta ye' tö Skëköl biyöchökwak skà sué eköl urkear kashuk a. E' wá Skëköl tté buaë yöbië e' dami wá paké ká ulitane wakpa a, s'ditsöwö ulitane a ena s'ttö kua'kí kua'kí ulitane a. 7 Ie' tö iché aneule: “Skëköl tö sulitane shuleketke, e' kéwö detke. E' kueki Skëköl dalöiö, ie' kiköka. Kashuk ena ká i' ena dayë ena di' ulitane, e' kos yö'itö, e' kueki idalöiö sulitane tö.”

8 Eta Skëköl biyöchökwak skà debitu idë'bitü kewe, e' itökí, e' tö iché: “Ká

kibi tajë bua'iewa kië Babilonia, e' enewa seraa, sulunewa. Babilonia wakpa tö ká malepa wakpa erkiowé ì sulu wamblök ie'pa ta wes s'ttëka blo' wa senokka ita es. E' kueki ká e' wakpa enewa."

⁹ Etä Skëköl biyöchökwak skà debitu itöki, e' tö iché: "Wépa tö iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' ena idiököl dalöié ta ie' mérak wakyuë iwötsa ki ö iulà kkue ki, ¹⁰ esepa we'ikeraë Skëköl tö. Ie' kësik tajë e' ardaë seraa ie'pa ki. E' dör wes ie' tö ie'pa ké ì bacha'bachaë e' yökwa seraa es. Ie' tö ie'pa we'ikeraë tajë kekraë bö' wöñarke azufre ta e' wa ibiyöchökwakpa batse'r e'pa wörki ena Obeja Pupula wörki. ¹¹ Wépa tö iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' dalöié, ñies idiököl dalöierakitö, e'pa e' me' wakyuë iyiwak sulusi e' kië wa, esepa weirke bö' ké a, e' shkle batrö michoë ké iwöitta'wa ñië nañeë."

¹² S'batse'rpa tö ie' ttë dalöiëno, e' iuté buaë, ñies ie'pa tkëulewa darërëë Jesús mik. E' wa ie'pa diché wërdaë.

¹³ E' ukuöki ta ye' tö ttö datse ká jai a e' ttsé. E' tö ye' a iché: "Iñe ta ena aishkuö ta wépa erblë' Jesús mik ta idurulune es, ayëcha buaë esepa." Ñies Skëköl Wiköl tö iché: "E' dör moki, ie'pa kanëblë' darërëë Skëköl a ká i' ki, e'pa enuraë aishkuö ta. Ì buaë kos o' ie'pa tö, e' ské döraë ie'pa ulà a."

¹⁴ E' ukuöki ta ye' tö mò saruru sué, mò saruru e' ki yi tkër eköl wër tö ie' dör S'ditsö Alà. Ie' wökir ki itkëuleka ì tkekeka blu' wökir ki yöule orochka wa ese. Tabe kà di'dië tso' iyiwö toie, ese a'tser ie' wa. ¹⁵ Etä Skëköl biyöchökwak eköl e' yéttsa Skëköl wé tso' ká jai a e' a, etä iché aneule yi tkër mò bata ki e' a: "Ká ulitane wakpa dör wes iyiwö es, e' kéwö detke wöshtë wes iyi wöshtësö es. E' kueki e'pa wöshtö be' tabè wa." ¹⁶ Etä yi tkër mò bata ki, e' tö itabè waté ká i' ki, etä iwä wöshtëitö.

¹⁷ E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà e' yéttsa Skëköl wé tso' ká jai a e' a. Ie' wa tabè kà di'dië a'tser. ¹⁸ E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà

tso' e' dör ka' tso' iyi moka Skëköl a e' bö kanéukwak. Ie' dettsa ta ichéitö aneule wé wa tabè dami e' a: "Uvawö kos tso' ká dià a e' detke wöshtë, e' kueki uvawöli kicha tö tabè wa." ¹⁹ Etä Skëköl biyöchökwak, e' tö uvawöli kos kicha té ta iékaitö ákuk a wé iwöli ñateke idiö yottsaië e' a. Ákuk e' wà kiane chë tö Skëköl tö ibolökpa we'ikeraë ikësik wa wes uvawö ñatësö es. ²⁰ Ákuk e' tso' Jerusalén bánet, e' a iwöshté Skëköl biyöchökwak tö e' iëne. Mik iñatëne, etä spé tene tajë wër wes di' tajë suësö es. Ibatsí dör kilómetro doka cien mañayök (300) ekkë, ishóló dör metro et ki shaböts.

15

Ì sulu bata datse

¹ E' ukuöki ta ye' tö ì skà sué ká jai a ilè wà kkachoie, e' tö ye' tkiwéwa. E' dör Skëköl biyöchökwakpa doka kul, e'pa wa ì sulu bata datse doka kul ká i' wakpa ki, e' dami. Mik ì sulu ikképa tka, etä Skëköl kësik tajë e' wöklöne.

² Ñies ye' tö isué tö ì me'r bërie dayë suë, e' wër wösuochka suë sarërëë shutuule bö' wörkua wa. Ñies wépa e' ali'kabak iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' ki ena idiököl ki, esepa suéyö. Ie'pa ké e' menettsa wakyuë iyiwak sulusi kië e' número wa. Ie'pa iëter dayë e' kkömik. Ma'ma blarta' kië arpa me' Skëköl tö ie'pa a, e' a'tser ie'pa wa. ³ Skëköl kanë méso kië Moisés e' ttsé, ñies Obeja Pupula ttsé, e' tseittseke ie'pa tö, e' tö iché i' es:

"A Skëköl, be' diché ta' tajë iyi ulitane tsata.

Ì kos wé be' tö, e' dör tajë buaë, e' tö sa' tkiwéwa.

Be' ë dör ká ulitane wakpa blú.

Be' dör yësyësë, be' ttö etkë.

⁴ A Skëköl, sulitane tö be' dalöieraë.

Sulitane tö be' kikeraka.

Be' ë dör batse'r.

Sulitane wa ijcher tö be' tö s'shüleke yësyësë,

e' kueki ká ulitane wakpa döraë be' ska' be' dalöiök."

⁵ E' ukuöki ta Skököl wé tso' ká jaì a, e' úshu dalöiërta' tajë shute, e' suéaryö áie, e' shua ttè me'bak Skököl tö se' a e' tso' blëule. ⁶ Skököl biyöchökwakpa döka kul wa ì sulu datse ká i' kî e' damirak iwà iulà a, e'pa dettsa Skököl wé e' a. Ie'pa datsi' yöule datsi' kiè lino ese wa e' dör saruruë wöñarke dalalae, ikiparuo àr iwà icho' mik, e' dör oro. ⁷ Ì tso' ttsë'ka döka tkël, e' eköl tö tka' yöule orochka wa, e' mé Skököl biyöchökwakpa kul a eköl eköl. Tka' e' a Skököl ser michoë e' kësik iëne chië. ⁸ Eta Skököl wé e' wà iëneka Skököl olo tajë ena idiché tajë e' shklë wa. Kë yi döpa wa Skököl wé e' a dö mik, ì sulu dami Skököl biyöchökwakpa kul wa, e' wà tka eta.

16

¹ Ye' tö yile ttö ttsé darërëë Skököl wé a, e' tö iché Skököl biyöchökwakpa kul a: “iA' yú ta a' tka' wà iëne Skököl kësik wa, e' wà tköttsa ká dià kî!”

Tka' wà iëne Skököl kësik wa döka kul

² Skököl biyöchökwak tsá, e' tö itka' wà tkéttsa ká i' kî, eta wépa wakyöule iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' kiè wa ñies idiököl dalöiérakitö, esepa kos kî s'méwö sulusi tschine dalër tajë.

³ E' ukuöki ta Skököl biyöchökwak skà tö itka' wà tkéttsa dayë kî. Eta dayë mía péie wes wëm kötulewa pé es. Iyiwak kos tso' dayë a duolur yës.

⁴ E' ukuöki ta Skököl biyöchökwak skà tö itka' wà tkéttsa di' kos kî. Eta di' kos mía péie. ⁵ E' ukuöki ta ye' tö ittse tö Skököl biyöchökwak dör di' kkö'nukwak, e' tö iché:

“A Skököl, be' dör batse'r, be' tso'tke tsawe ta, ì ñe ta ena kekraë. Kekraë be' tö s'shüleke yësyësë, e' kueki e' dör buaë tö be' tso' ie'pa we'ikök es.

⁶ Ie'pa tö s'batse'rpa ena be' ttekölpa, e'pa kötulur pé tene tajë, e' kueki e' dör buaë tö be' tö ie'pa we'ikë es. Ì ñe ta be' tö ie'pa ské kéne pé yök. Es ie'pa kî inuí ské dene.”

⁷ E' ukuöki ta ka' tso' íyi moka Skököl a eë ttö ttséyö se' ttöie e' tö iché: “A

Skököl, be' diché ta' tajë íyi ulitane tsata, ayëcha e' dör mokië, be' tö ie'pa nuí shulé mokië yësyësë.”

⁸ E' ukuöki ta Skököl biyöchökwak skà tö itka' wà tkéttsa, e' ane diwö kî. Eta diwö a kawö mène s'ditsö ña'ukwa iba tajë e' wa. ⁹ Diba e' tö sulitane pa shayo'wéttsa tajë. Ì sulu ikkë kos patké Skököl tö ie'pa kî, erë ie'pa kë éna ì sulu wambleke ie'pa tö ese olo'yak, ie'pa kë er mane'wak ie' a. Ie'pa kë éna ie' kikakka. E' skéie ie'pa tö ie' ché suluë.

¹⁰ E' ukuöki ta Skököl biyöchökwak skà tö itka' wà tkéttsa, e' ane wé iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' tkërka e' kî. Eta ie' ká kos ttsenewa wes stui es. Ká ulitane wakpa tö iku' kuele ipà dalër tajë e' ë kueki. ¹¹ Erë ì sulu wambleke ie'pa tö, ese kë olo'yè ie'pa tö. Ie'pa pa dalër tajë ñies ie'pa tteke smewö sulusi tö, e' kueki ie'pa tö Skököl tso' ká jaì a e' ché suluë.

¹² Skököl biyöchökwak skà tö itka' wà tkéttsa, e' ane di' tajë kiè Éufrates e' a. Eta di' tajë e' sinewa as blu'pa datse diwö tskirke e' wa, esepa tkömi buaë ñippökwakpa ta. ¹³ E' ukuöki ta ye' tö wimblupa sulusi sué bukuë'ie mañat. Et dettsa këtali kéköl e' kkö a. Et dettsa iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' kkö a. Ibata èt dettsa iyiwak sulusi e' tteköl kkö a. ¹⁴ Bukuë' e'pa dör aknamapa. Ì kë or yi a, ese ormi ie'pa a. Ie'pa mi'ke blu'pa tso' ká wa'ñe, e'pa dapa'uk ñippök Skököl diché ta' tajë íyi ulitane tsata, e' ta, mik ikéwö de sulitane shulök eta.

¹⁵ Skökëpa Jesucristo tö iché i' es: “Ye' ttö ttsó. Mik ye' datsene, eta ye' datse kë e' biyö yöule wes akblökwak döwa es. Wépa tso' erki ye' panuk, idatsi' tso'tke buaë iënoie, ayëcha buaë esepa. Es ie'pa kë shköpa sume sulitane wörki ta ijaërkarak.”

¹⁶ Eta aknamapa mañal, e'pa tö blu'pa dapa'wéka ká kiè hebreoie Armagedón eë.

¹⁷ Eta Skököl biyöchökwak bata tö itka' wà tkéttsa, e' ane kashuk a. Eta se' ttöie darërëë ttsé ye' tö datse blu' kulé tso' Skököl wé a e' ska', e' tö

iché aneule: “¡Ye' tò iwakanewétke!”
 18 Età alá wõñane taië iblane taië. Í tka darërëë, e' tò ká wõtí'wé taië kos í bakule ká i' kí e' tsata. 19 Ká wa'ñe wé s'ditsö serke, e' ké kos enewa. Ká kibi taië bua'iewa kiè Babilonia, e' tskinewa atë mañat tsiní. Es Babilonia kí Skëköl kësik suluë blé, ì sulu wamblakerakitö ese nuí kueki. E' dör wes Skëköl tò ie'pa ké ì bacha'bachaë yökwa seraa es. 20 Dayë nane kos, kabata kos, e' cholur. 21 Ñies mò wöli wösi seseë, e' wösi es tköka dabom tkëyök (40) kilo tsata, ese dane taië s'ditsö kí wes kalí yër es. E' tò s'ditsö we'iké taië e' kueki ie'pa uluneka Skëköl kí ta ie' ché suluë.

17

Alaköl trër taië e' weirdaë

1 Skëköl biyöchökwakpa döka kul wa tka' tso', e' eköl de ye' ska' ta ye' a ichéitö: “Be' shkó ye' ta, súyö be' a ikkachè wes Skëköl tò alaköl trër taië kkeauléka taië, e' we'iké. Alaköl e' tkërka di' tso' taië e' bata kí. 2 Ká ulitane blúpa e' mettsa trënuke ie' ta. Ñies ká ulitane wakpa e' mettsa ì sulu wamblök wes ie' es ké wöklörtá' wes s'tteke blo' tò es.”

3 E' ukuökí ta Skëköl Wiköl de taië ye' kí ta Skëköl biyöchökwak wa ye' mítser ká sir poë wé ké yi serku' taië ese ska'. Età eë ye' tò alaköl sué eköl tkërka iyiwak sulusi dë'ka dayë a wák batsë e' kí. Iyiwak sulusi e' pa kos kí kiè tso' kitule taië kua'kí kua'kí. Kiè e' wà kos tò Skëköl cheke suluë. Iwökir döka kul, idula' döka dabop. 4 Alaköl e' paiëule buaë idatsi' dör sielsiel ena batsë. Ikitkëule buaë taië oro wa ena ák bua'buwa wa ena ákwöla bua'buwa kiè perla ese wa. Tka' yöule oro wa, e' a'tser iwá wà iëule chië blo' wa. Blo' e' tò ì kos wër suluë Skëköl wa ena alaköl e' ia'wéka trë wa e' chë. 5 Ie' wötsa kí ttè tso' kitule. Ttè e' wà bléulewá se' yöki, e' tò iché: “Ye' dör ká kibi taië kiè Babilonia. Ye' dör alakölpa trër suluë esepa kos mì. Ñies ye' dör ì kos tso' ká i' kí wër suluë Skëköl wa ese mì.” 6 Età ye' tò isué tò alaköl tteke

blo' tò. Blo' e' dör s'batse'rpa kötulur ie'pa tò Jesús tté kueki, e'pa pë. E' tò alaköl e' tteke blo'ie. Mík ye' tò ie' sué etá ye' tkinewa taië. 7 Etá Skëköl biyöchökwak tò ye' a ichaké: “¿Í kueki be' tkinewa? Alaköl e' ena iyiwak sulusi wökir döka kul, idula' döka dabop, e' kí alaköl tkërka, e' wà pakeke ye' tò be' a. 8 Iyiwak sulusi sué be' tò, e' bak senuk ká iaiaë, e' ké ku'ia i'ñe ta, erë ie' döraká kauk taië iskië, ké s'wö dë'mi ekké, e' a. E' ukuökí ta Skëköl tò ie' we'ikök patkeraë kekraë. Wépa kiè ké ku' kitule kuaë sene michoë yëkuö kí kam Skëköl tò ká i' yuö e' yöki, esepa kos tkirdawarak mikie'pa tò iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' sué etá. Iyiwak sulusi e' bak senuk, e' ké ku'ia i'ñe ta, erë ie' dörane.

9 “Wépa didir ena ká ane buaë, esepa éna ì cheke ye' tò a' a e' wà armi buaë. Iyiwak sulusi e' wökir döka kul, e' wà kiane chë kabata döka kul, e' kí alaköl sulusi tkërka. Ñies e' wà kiane chë blu'pa döka kul. 10 E' skel blërulunebak, e' eköl tso' blu'ie, blu' bata doia itöki erë e' ké kanëblöpa ká taië blu'ie. 11 Iyiwak sulusi bak senuk ká iaiaë, e' ké ku'ia i'ñe ta, mik ie' dene blu'ie, etá ide päköl, ie' dör blu' bak kul e' eköl ñies. Erë ie' dene blu'ie weinuk ë.

12 “Idula' döka dabop sué be' tò, e' wà kiane chë tò blu'pa döka dabop e'pa doia. Ie'pa a kawö merdaë s'wëttsöie iyiwak sulusi e' ta ekuölö ëme. 13 Blu'pa döka dabop, e'pa er mé ñikkëe iwákpa bil ekké, kawö ena diché tso' ie'pa wá s'wëttsöie, e' muk iyiwak sulusi e' a. 14 Ie'pa ñippöraë Obeja Pupula ta, erë e' e' alöraká ie'pa kí. Ie' dör skëkölpa ulitane e' kéköl, ñies ie' dör blu'pa ulitane e' blú, e' kueki ie' e' alöraká ie'pa kí. Wépa tso' ie' ta, e'pa klöo'bak Skëköl tò, ñies ie'pa shukitbakitö. Ie'pa dör Obeja Pupula ttökatapa e' tkökewá darërëe ie' a ese.”

15 Ñies Skëköl biyöchökwak tò ye' a iché: “Di' tso' taië sué be' tò, e' bata kí alaköl trër taië, e' tkërka, e' wà kiane chë, ká tso' taië e' wakpa

s'tso' tajë ttõ kua'ki kua'ki e'. ¹⁶ Idula' dõkã dabop enã iyiwak sulusi, e'pa tõ alakõl trër tajë e' sueraë suluë. Ì kos tso' ie' wã, e' yerattsarakitõ iulã a, imeraarakitõ sume. Ie'pa tõ ie' chká katerawã etã ikuõ atë e' ña'werawa ie'pa tõ. ¹⁷ Skëkõl wák tõ blu'pa dabop er méwã ñikkëë as ie'pa wã kawõ tso' s'wëttsõie, e' mütörak iyiwak sulusi e' a. Es ie'pa tõ iweraë dõ mik iwã tka wës Skëkõl tõ iyë'at es. ¹⁸ Alakõl trër tajë sué be' tõ, e' wã dör kã kibi tajë. Kã e' wakpa e' alékã kã malë blúpa kã."

18

Babilonia wakpa enewa ta iké sulunewa

¹ E' ukuõki ta ye' tõ Skëkõl biyõchõkwak skã sué ekõl datse kã jai a, e' diché ta' tajë. Ilo tajë, e' bunekã kã i' kos kã. ² Ie' tõ iché aneule:

“¡Babilonia wakpa enewa ta iké sulunewa!

Kã e' sulunewã míane aknamapa kéie.

Eë wimblupa sulusi tsakië e' dapa'wékã senuk.

E' dör iyiwak sulusi dör ñã ena dù dör ñã, ese wé.

³ Kã ulitane wakpa erkiõwékã Babilonia wakpa tõ

trënuke wës s'tteke blo' tõ es.

Kã ulitane blúpa senékã ie' ta.

Ì sulu kos tuëke ie' tõ ì sulu wambloie, e' tõ dalì wataukwakpa ulitane blu'wékã tajë.”

⁴ Ttõ skã ttsé ye' tõ datse kã jai a, e' tõ iché:

“Wépa dör ye' ichã, e'pa kos e' yõlur Babilonia

as a' kã tõ ì sulu wamblërke eë e' wamblõñak.

Ñies a' e' yõlur as ì sulu datse ie'pa kã e' kã dõ a' kã.

⁵ Ì sulu wamblé ie'pa tõ, e' dör tajë shute,

e' mú dapa'wèsõ, e'ma idekã kã jai a.

Ì sulu wamblé ie'pa tõ, e' jcher buaë Skëkõl wã.

⁶ Etã ttõ ttsé ye' tõ e' iché inamépa a: Ì sulu wamblé ie'pa tõ pë' malepa kã, e' nuí ské patkõne ie'pa kã tajë dõ bõtõkicha.

Ì sulu wamblé ie'pa tõ pë' malepa kã, e' dör wës ie'pa tõ pë' malepa ké ì bacha'bachaë yõk es.

E' kueki ibaché dõkã bõtõkicha, e' ské yõkwa ie'pa kõ inuíe.

⁷ Ie'pa e' kkeõkã tajë, ie'pa wã íyi bua'buã tso' tajë shute,

ekkë ie'pa we'ikõ tajë shute.

Ie'pa e' bikeitsõ:

‘Se' tso' buaë wës alakõl dör blu' es, se' kã dör wës schõ es weir siarë.’

⁸ Ie'pa e' bikeitsõ es, e' kueki ì suluë dõraë ie'pa kã bet.

Ie'pa teraë bli tõ, ie'pa weirdaë siarë, ie'pa duõralur, ie'pa ñardawa bö' a.

Skëkõl diché ta' tajë íyi ulitane tsata,

e' wa ie' tõ ie'pa wõme'ttsabak weinuk.”

⁹ Ì sulu wambleke Babilonia wakpa tõ, ese wamblë'ñak kã blúpa tõ ie'pa ta. Ñies íyi bua'buã tso' tajë Babilonia, e' tõ ie'pa ttsë'wé buaë. Mik ie'pa tõ Babilonia ñarkewa e' shkle sué, etã ie'pa eriardaë tajë, iuraë siarë.

¹⁰ Ie'pa suardaë dõ' ì sulu e' dõ ie'pa kã ñies. E' kueki ie'pa e' tsuraarak kamië ikí sauk ta icherarakitõ:

“¡Wëstela ina Babilonia wakpa ta!

Ie'pa dör pë' tajë. Ie'pa kã dör tajë buaë.

¡Ì sulu wamblé ie'pa tõ e' nuí de ie'pa kã bet,

ekuõlõie ie'pa enewa, ie'pa kã sulunewa!”

¹¹ Dalì wataukwakpa tso' kã i' kã e'pa eriardarak siarë iurarak tajë, kã yi ku'ia Babilonia ie'pa dalì tauk e' kueki. ¹² Dalì watueke ie'pa tõ e'

dör orochka, inukõlchka, ák bua'buã, ákwõla bua'buã kië perla, datsi' bua'buã kië lino ena seda, ñies datsi' bua'buã wõaule sielsiel ena batsë; ñies kal ulitane alar jamamaë; ñies íyi ulitane bua'buã yõule marfil*, ena

* **18:12** marfil: E' dör iyiwak kië elefante ese kã talëki wã.

kaltak bua'buwa wa, ena tabechka kiè hierro e' wa ena tabechka kiè bronce e' wa, ena ák bua'buwa kiè mármol e' wa; ¹³ ñies canela klõ e' kkuõlit, ñies íyi poie alar jamamaë ena íyi masmas ña'wè, kiõ masmas kiè mirra ena íyi masmas poie tuè darèrè kiè olibano; ñies vino ena kiõ, ñies harina bua'buwa ena trigowö; ñies baka ena obeja ena kabaio ena carreta; ñies pè' klõulewá kanè mésoie ena pè' skà tso' watuè ese. Íyi ekkè kòs watuèke ie'pa tò. ¹⁴ Dalì wataukwakpa tò icheraë:

“A Babilonia wakpa, ì kòs bua'buwäë kiarke a' kî tajë, e' kè ku'ia a' wá. Íyi bua'buwa kòs wër buaë wõñarke dalölöë, e' kòs kè dè'ia a' ulà a.”

¹⁵ Dalì wataukwakpa e' blu'wé Babilonia wakpa wa, e'pa e' tsuraarak kamiè ikí sauk. Ie'pa suane dö' ì sulu tka Babilonia wakpa kî, e' dö' ie'pa kî ñies. Ie'pa eriaräë siarè, iuraë tajë. ¹⁶ Ie'pa tò icheraë:

“iWéstela ina Babilonia wakpa ta! A' e' paiëule datsi' bua'buwa kiè lino ese wa ñies datsi' wöaule siësiël ena batsë ese wa. A' e' kîtkëule buaë oro wa ena ák bua'buwa wa ena ákwöla bua'buwa kiè perla ese wa.

¹⁷ iKá etkè ta a' wá íyi tso' bua'buwäë tajë, a' blune tajë, e' enewa!”

Es ñies kanò blubluë shkòke tajë dayè kî, e' wökirpa kòs ena ikaneblökerak kòs ena wépa shkòke kanò shua, wépa kòs inuköl klö'weke kaneblök kanò wa, esepa kòs e' tséat kamiè Babilonia kisauk. ¹⁸ Mik ie'pa tò ká e' ñanewá e' shkë sué, eta' ie'pa ane tajë: “iKá wé skà dö'r buaë tajë wës Babilonia es?” ¹⁹ Ie'pa tò ká po tkéka e' wökir kî iwà kkachoie tò ie'pa erianerak tajë ta iuke tajë ta ichéraitö aneule:

“iWéstela ina ká e' buaë tajë, e' wakpa ta!

Sa' kòs wá kanò tso', e'pa blune tajë ie'pa batamik. iKá etkè ta ká e' sulunewá!”

²⁰ iA a' tso' ká jai a, Skököl tö Babilonia wakpa ewéwa, e' kueki a' ttsë'nú buaë! A' dö'r batse'rpa, ñies Jesús ttekölpa tsá, ñies Skököl ttekölpa, ie'pa kòs ttsë'nú buaë! Skököl tö Babilonia wakpa we'iké, ì sulu wamblé ie'pa tò a' kî, e' nuí ské de ie'pa kî, e' kueki a' ttsë'nú buaë.

²¹ E' ukuöki ta Skököl biyöchökwak skà de eköl diché ta' taië. E' tò ák bërie kéka, ák e' dö'r kòs ák tso' wawè ekkè, e' uyémiitö dayè a ta ichéitö:

“A Babilonia wakpa, a' chörawa wës ák i' chowa dayè a es, kè yi tò a' suepaia.

²² Ma'ma tso' bla'wè kiè arpa ena flauta ena duk, ese kè blarpaia a' ká a. A' kanè mésopa kòs kè ku'ia.

Ák tso' wawè ese kè blarpaia a' ká a.

²³ Bö'wö ñarke e' kè wõñarpaia a' ká a. Kè yi ku'ia ulabatsök.

A' dalì wataukwakpa e'pa kkeauleka tajë,

ie'pa dö'r pè' tajë ká i' kî.

Es a' tò ká ulitane wakpa kî'tö'wé al-ibchö wa, e' kueki íyi ikkè sulu de a' kî.”

²⁴ Skököl ttekölpa ena s'batse'r malepa kòs kütulur Babilonia wakpa tò, e'pa pè' tène ie'pa ká kî. Ñies pè' malepa tajë kütulur ie'pa tò. E' kueki e' nuí de ie'pa kî.

19

¹ E' ukuöki ta ye' tò ittsé tò ká jai a pè' daparke tajë, e'pa tté darèrè ta ichéraitö aneule:

“Skököl tö s'shulè yësyësè ttè mokî wa, e' kueki i'kîkòkasö! Ie' dö'r S'tsatkòkwak.

Ie' olo ta' tajë, ie' diché ta' tajë iyi ulitane tsata. ² Babilonia wakpa dör wes alaköl trër tajë es. Ie'pa bak ká ulitane wakpa erkiöuk i sulu wamblök wes ie'pa es. Ie'pa tö Skököl kanè mésopa kötulur. E' nuí kî Skököl tö ie'pa ká sulu'wéwa ta iwakpa ewéwaitö. E' kuëkî se' wa ijcher tö ie' s'shuleke yësyësë mokië."

³ E' ukuökî ta ie'pa tö iskà chéne: "¡skököl kikökasö! Babilonia shklë dià e' batrö michoë."

⁴ Këképa döká dabom böyök kî tkël (24) ena i ttsë'ka döká tkël, e'pa e' télur iski wöwakköt ta Skököl tkërka ikulé kî, e' dalöierakitö. Ie'pa tö iché: "¡Es e' idir! ¡skököl kikökasö!" ⁵ Skököl tkër e' ska' ttö ttsé ye' tö, e' iché:

"¡A' ulitane tö se' Këkökî kiköka, se' tsitsipa ñies se' blublupa. A' dör ie' kanè mésopa tö ie' dalöieke, e'pa kos tö Skököl kiköka!"

Obeja Pupula ulabatsöke e' kéwö tkö'uk

⁶ Eta ye' tö ittsé tö i blarke tajë wes s'tso' tajë ttö es, wes di' blar tajë ákttö mik es, wes alá blar tajë es, e' tö iché:

"¡skököl kikökasö! Këké dör se' Këkökî, e' diché ta' tajë iyi ulitane tsata.

Ie' detke s'blúie s'wëttsuk, e' kuëkî ikikökasö.

⁷ Obeja Pupula ulabatsöketke, e' kéwö dewatke, e' tayë e' kané wétke ulabatsoie ie' ta. E' kuëkî se' ttsë'nù buaë kaneë, ie' olo kikökasö.

⁸ Ie' tayë a datsi' bua'buá kiè lino e' mène e' paioie, Datsi' e' dör saruruë, wöñarke dalalaë. Datsi' e' wà kiane chë s'batse'rapa ser yësyësë e'."

⁹ Skököl biyöchökwak tö ye' a iché: "Ishtë yëkkuö kî i' es: 'Wépa shkeñaule Obeja Pupula ulabatsöketke, e' kéwö tkö'uk, ayëcha buaë esepa.' " Ñies ie'

tö iché ye' a: "Ttè e' dör Skököl ttè mokië."

¹⁰ Ye' e' téwa iski wöwakköt Skököl biyöchökwak wöshäë idalöiök, erë ie' tö ye' a iché: "¡Së kë war! Ye' dör Skököl kanè méso wes be' ena be' malepa e' tkëulewa darërë Jesús tté a e'pa es. ¡skököl ë dalöiö!"

Jesús tté e' tö Skököl ttekölpa erkiöweke s'pattök.

Itkërka kabaio saruru kî

¹¹ E' ukuökî ta ye' tö isuë tö ká jaí a ukkó tso' áie, eë kabaio suéyö etö saruruë. E' kî itkërka, e' kiè dör Ttö Yësyësë Këkraë. Ie' tö s'wëttsëke yësyësë. Mik ie' e' kéka ñippök e' kë dör ë. ¹² Ie' wöbla wër wes bö'wö wöñar es. Ie' wökir kî i tkërka tajë wes itso' tkëka blu' wökir kî es. Ie' kî ikië tso' kitule. Kiè e' kë jcher yi wa, e' jcher ie' wák ë wa. ¹³ Ie' datsi' nuuleka pé wa. Ie' kiè dör Skököl Ttè. ¹⁴ Ñippökwakpa tso' tajë ká jaí a, e'pa datse ie' itökî kabaio saruru kî. Ie'pa paiëule datsi' bua'buá kiè lino ese wa, datsi' e' dör saruruë wöñarke dalalaë. ¹⁵ Ie' kkö a tabè döketsa ká yëule di'dië, tabè e' wa ie' e' alöraká ká ulitane wakpa kî. Ie' tö ie'pa wëttsëraë yësyësë idiché tajë wa. Skököl diché ta' tajë iyi ulitane tsata, e' kësik wa ie' tö ibolökpa ñatskerawa wes uvawö ñatskëwasö s'klö wa idiö yottsä es. ¹⁶ Itu' shà ie' paio kî itso' kitule, e' tö iché: "Blu'pa ulitane e'pa Blú, skökölpa ulitane e'pa Këkökî."

S'tsatkökwaq e' aléka iyiwak sulusi kî

¹⁷ E' ukuökî ta ye' isuë tö Skököl biyöchökwak dur eköl diwö kî. E' tö iché aneule dù kos urke kashuk a e' a: "¡A' shkö, a' ñi dapa'úka chkè tso' tajë Skököl wa a' a e' katök! ¹⁸ A' shkö blu'pa chkà katök, ñies ñippökwakpa wökirpa ena wépa kësik suluë, esepa chkà katök a' shkö. Kabaio ena iwákpa e'pa chkà katök a' shkö. S'klöulewa kanè mésoie ena pé' kë dör es, ñies s'dalöiër ta' tajë ena se' esepa ena pé' ulitane chkà katök a' shkö."

¹⁹ Eta ye' tö iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' sué. Ká ulitane blúpa ena

iñippökwakpa, e'pa tso' ie' ta. E'pa ñi dapa'uke ñippök itkërka kabaio saruru ki ena iñippökwakpa e'pa ta. ²⁰ Iyiwak sulusi dè'ka dayè a ena itteköl e'pa klö'wéwarakitö. Itteköl e' tö i kë or yi a ese o' iyiwak sulusi wörki. Ese wa ie' tö wépa e' me' wakyuè iyiwak sulusi e' kiè wa ena idiököl dalöie', esepa kitö'ka. Eta iyiwak sulusi ena itteköl, e'pa batréormi ttsé'ka bö' me'r taiè batsöriie e' a. Ee bö' wöñarke taiè azufre ta. ²¹ Imalepa ttélur itkërka kabaio ki e' tö, tabè döketsa ikkö a e' wa. Eta dù tö ie'pa chkà katé taiè dō çe.

20

Skököl e' aléka Satanás ki

¹ E' ukuöki ta Skököl biyöchökwak sué ye' tö eköl, e' datse ka jai a. Ie' wa kauk ter taiè iskiè e' kköyotssa tso'. Nies tabechka kichaie bérie e' a'tser iwa. ²⁻³ Eta ie' tö këtali kéköl klö'wéwa. Këtali kéköl e' dör Bè kiè Satanás dè'ka tkabëie ká iaiaè e'. Skököl biyöchökwak tö ie' muéwa tabechka kichaie wa batréemi kauk ter taiè iskiè e' a. Ta e' kkö wötéwaitö daloie ena iwakyuèitö as kë yi a ikköyérttsane. Ee ie' wötène dō duas mil eyök as kë ie' a ká ulitane wakpa kitèria. Erè mik duas mil eyök deka, eta ie' wötsénardaè erè ekuölö è.

⁴ E' ukuöki ta ye' tö s'blüpa kulé sué tular ká jai a. Wépa tular kula' e' ki, e'pa a kawö mène s'wëttsuk. Nies wépa kuli' tērdulune Skököl tté ena Jesús tté mokī pakè kuēki, esepa wiköl sué ye' tö. Ie'pa kë wa iyiwak sulusi dè'ka dayè a ena idiököl dalöiène'. Nies ie'pa kë e' mène wakyuè iyiwak sulusi kiè wa iwötsa ki ö iulà kkue ki. Ie'pa shkenekane, eta ie'pa tö s'wëttsé Cristo ta dōka duas mil eyök. ⁵ Ie'pa shkenekane e' dör s'duulewa e' tsá shkenekane. S'duulewa malepa e'pa kë shkerpakane dō mik duas mil eyök ene eta. ⁶ Wépa shkerdakane kewe, ayècha buaè esepa. Ie'pa dör wépa batseo' Skököl tö esepa kī. Ie'pa kë duōpawa bötökicha. Ie'pa kanēblōraè

Skököl a ena Cristo a sacerdotepaie. Nies ie'pa tö s'wëttseraè Cristo ta ñita dō duas mil eyök ekkè.

⁷ Mik duas mil eyök deka, eta Satanás yērdattsane wé itso' wötēulewa ee. ⁸ Ie' e' yōrattsa Gog ena Magog kitö'uk. Gog ena Magog, e' wà kiane chè ká ulitane wakpa. Satanás tö ie'pa dapa'weraè ñippök Skököl ta. Ie'pa ñippökwakpa dör taiè wes dayè tséwö es.

⁹ Ie'pa ulitane datse ká wa'ñe demi Jerusalén. Ee s'batse'rupa serke. Ká e' dalër taiè Skököl éna. Ie'pa tö ká e' kköiéwa shkit s'batse'rupa ewowa, erè bö' biteshka ká jai a, e' tö Skököl bolökpa ewéwa seraa. ¹⁰ Eta Bè tö ie'pa kitö', e' batréemi bö' wöñarke azufre ta me'r taiè batsöriie e' a. Ee iyiwak sulusi dè'ka dayè a ena itteköl e'pa uyanemibak. Ee ie'pa weir michoè ñie nañeè.

Skököl tö sulitane shuleke bata ekkè ta

¹¹ E' ukuöki ta ye' tö isué tö Skököl tkēr ikulé ki. Ikula' dör bérie saruruè. Ká jai ena ká i' e' tkashkar ie' yöki, kë iwēneia yēs. ¹²⁻¹³ Eta ye' tö isué tö s'duulewa kos iēter Skököl kulé wörki as ishulirdak. Wépa datse s'wimblu ké a esepa tso', ñies wépa durulune dayè a esepa tso'. S'dalöiērtā taiè ena s'ēsepa kos iēter Skököl wörki as ie' tö ie'pa shulö wes ie'pa e' wamblè' es. Yēkkuō tso' tseè ee, e' ki i kos o'sö ena i kos wamblè'sö e' tso' kitule. Yēkkuō skà tso' ee et, e' dör sene michoè yēkkuō. Yēkkuō e' ki wépa ulà a sene michoè dōraè, e'pa kiè tso' kitule. Yēkkuō e' shuppélor, eta s'duulewa kos shulé Skököl tö wes ie'pa e' wamblè' es, ñies wes itso' kitule iyēkkuō ki es. ¹⁴ E' ukuöki ta s'duōwa ena s'wimblu ké e' kos batréemi bö' me'r taiè batsöriie e' a, e' dör s'duōwa bötökicha e'. ¹⁵ Wépa kos kiè kë ku' kitule sene michoè yēkkuō ki, e'pa batréemi bö' ñe' a.

21

Ká jai pa'alī ena ká i' pa'alī

¹ E' ukuökí tã ye' tō isué tō ká jai tsá ena ká i' tsá, e' kě ku'ia, e' kōs ské yōnene pa'alí. Nies dayē kě ku'ia. ² Eta ye' tō isué tō ká batse'r dōr Jerusalén pa'alí e' datse ká jai a Skékōl ska'. Ká e' wēr buaala wes tayē ulabatsketke e' paiō buaala iwēm wōrkí es. ³ Skékōl tkēr, e' ska' ttō ttsé ye' tō, e' tō iché aneule: "Ittsō, i'ñe Skékōl de senuk s'ditsō shua. Ie' serdaē ie'pa tã kekraē. Ie'pa dōraē ie' ichaie. ⁴ Ie'pa wōriō kōs paikleraētō. Kě yi duōpawaiã, kě yi eriarpaia, kě yi kkōchōpaia, kě yi mik i' dalērpaia, íyi ekkē kōs bakbak e' kueki."

⁵ Eta Skékōl tkēr ikula'ki, e' tō iché: "Ye' tso' íyi kōs yuökne pa'alí." Nies ie' tō ye' a iché: "Ttē i' dōr mokíē, e' mik be' erblōmi, e' kueki ishtō yēkkuō ki."

⁶ E' ukuökí tã ie' tō iché ye' a: "Iwà yōne one. Ye' dōr íyi wì ena íyi bata, ttē tsá ena ttē bata. Wépa ersine, esepa a kawō meraē ye' tō, sene michoē di' yök ěme, kě tuè tã'. ⁷ Wépa e' aléka i' sulu ki, kě wã ye' ttē olo'yaule, esepa a íyi ekkē kōs ské meraē ye' tō. Ye' dōraē ie'pa Kékōl ena ie'pa dōraē ye' ala'rie. ⁸ Erē wépa tō ye' ttē olo'yé suane kueki, wépa kě erblōta' ye' mik, wépa e' ia'uke i' sulu wamblekerakitō ese wa, wépa dōr s'ttōkwakpa, wépa trērta', wépa wōbatsō alibchök, wépa tō íyi diökōl dalōieke skékōlie, ñies wépa dōr kachōkwakpa, esepa kōs batreerami bō' wōñarke azufre tã me'r tajē batsōriie e' a. E' dōr s'duōwã bōtōkicha e'."

Jerusalén pa'alí kkayēne Juan a

⁹ Skékōl biyōchōkwakpa dōka kul suéyō kewe tō tka' damirak iwã wã tkēttsã ká ulitane wakpa we'ikoie, e' ekōl de ye' ska', e' tō iché ye' a: "Be' shkō ye' tã. Obeja Pupula ulabatsōketke, e' tayē kkacheke ye' tō be' a." ¹⁰ Eta Skékōl Wikōl de tajē ye' ki tã Skékōl biyōchōkwak wã ye' mítser kabata bērie kãkkeē e' ki. Ie' tō Jerusalén dōr batse'r datse ká jai a e' kkaché ye' a, e' dōr Skékōl ké. ¹¹ Ká e' wōñarke dalōlōē Skékōl olo tajē e' wa. Ká e' olo burke tajē dalōlōē wes ák bua'buã tuè darērēē kiè jaspe

es. Ák e' wōaule spaspa ena mat, e' wēr sarērēē. ¹² Ká e' kkōiēulewã shkit kãkkeē buririē. E' ukkō dōka dabom eyök ki bōt (12). E' ukkō kōs a Skékōl biyōchōkwakpa iēter ekōl ekōl. Nies Israel aleripa ditséwō dōka dabom eyök ki bōt, e'pa kiè tso' kitule ekōl ekōl ukkō kōs e' mik. ¹³ Ukkō tso' mañat diwō tskirke, e' kke. Ukkō tso' mañat diwō mi'kewa, e' kke. Ukkō tso' mañat wì wa. Nies ukkō tso' mañat i' wa. ¹⁴ Ká e' kkōiēulewã shkitke, e' yöule ák blubluē ki dōka dabom eyök ki bōk. Obeja Pupula ttekōlpa tsá dabom eyök kí bōl, e'pa kiè tso' kitule ekōl ekōl ák blubluē kōs e' mik.

¹⁵ Skékōl biyōchōkwak tso' ttök ye' tã, e' wã orochka yöule batsiē ká ma'woie, ese a'tser. E' wa ie' tō ká kōs ñe' ma'weke, ikkōiēulewã shkit ena iukkō kōs e' ma'weke ie' tō. ¹⁶ Ká e' yöule ñikkēē, kōs ibatsí dōr, ekkē ishōló dōr. Skékōl biyōchōkwak tō ká e' ma'wé ká ma'wo a'tser ie' wã e' wa. Ká e' batsí dōr kilōmetro dōka mil böyök kí cien tkëyök (2.400); ñies ishōló ena ikákke e' dōr ekkē ñies. ¹⁷ E' ukuökí tã Skékōl biyōchōkwak tō ká kkōiēulewã shkit, e' burri' ma'wé. E' dōr metro dōka dabom teryök kí teröl (66). Skékōl biyōchōkwak tō ima'wé wes s'ditsō tō ká ma'wé es.

¹⁸ Ká kkōiēulewã shkit, e' yöule ák bua'buã kiè jaspe ese wa. Ká e' yöule orochka wák ě wa; e' damiã sarērēē wes vidrio es. ¹⁹ Ák blubluē tuluulewã ká kkōiēulewã e' chkiē, e' mik ák bua'buã kuã'ki kuã'ki bastulur tajē. Ák blubluē e' tsá e' dōr ák bua'buã kiè jaspe; ák blubluē skà dōr zafiro; iskà dōr ágata; iskà dōr esmeralda; ²⁰ iskà dōr ónice; iskà dōr cornalina; iskà dōr crisólito; iskà dōr berilo; iskà dōr topacio; iskà dōr crisoprasa; iskà dōr jacinto; ibata dōr amatista. ²¹ Ukkō dōka dabom eyök kí bōt, e' dōr ák bua'buã saruru kiè perla dōka dabom eyök kí bōt. Ukkō bit e' dōr perla et. Ká e' ñalé kibi e' yöule orochka wák ě wa damiã sarērēē.

²² Kě ye' wã Skékōl wé sune ká e' ki. Skékōl diché tã' tajē íyi ulitane

tsata ena Obeja Pupula e'pa serke ee, e' kueki Skëköl wé kè ta'. ²³ Skëköl olo burke taië ká e' a, ñies Obeja Pupula olo burke taië ká e' kos a wes bö'wö taië olo bur es. E' kueki diwö kè ta', si'wö kè ta'. ²⁴ Ká ulitane wakpa serdaë ká e' olo burke e' a. Ká ulitane blúpa wá iíyi bua'buá tso' e' bituraë ie'pa wá mè ká e' wakpa a. ²⁵ Ká e' a nañewe kè ta', kekraë ká dör ñiwe. E' kueki iukkò kè wötërta'wá yës. ²⁶ Ká ulitane wakpa wá iíyi bua'buá kos tso', e' bituraë mè ká e' wakpa a. ²⁷ Erë íyi ulitane kè dör batse'r, ñies wépa tò ì wër suluë Skëköl wa ese wambléta' ö s'kitö'wéta', esepa kos kè döpa wá ee. Wépa kiè tso' kitule Obeja Pupula yëkküö kî, yëkküö e' dör sene michoë yëkküö, e'pa è döwami ee.

22

¹ E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak tò ye' a di' kkaché etö. Di' e' dör maneneë, damiwa sarërëë, e' dör sene michoë dí. E' tskirke wé Skëköl ena Obeja Pupula tulus ikulé kî e' ska'. ² Di' e' dami ká e' ñalé kibi e' shushaë. Di' e' kkömik kal tso' wî'kè iö'kè. Kal e' dör sene michoë moie se' a. E' wörke si' bit ekkè. E' wà kiane ché tò duas ek ta iwöne döka dabom eyök kî bötökicha (12). Kal e' kö dör buaë kapölie ká ulitane wakpa bua'woie. ³ Ì kos kè dör buaë Skëköl wöa, e' kè ku' ká e' a. Eë ie' ena Obeja Pupula, e'pa tulus ikulé kî. Eë Skëköl kané mésopa tò ie' dalöieraë. ⁴ Ie'pa tò ie' sueraë iwöbla wa. Ie' kiè tso' kitule ie'pa wötsa kî. ⁵ Ká e' ñi'weraë ie' olo tò, e' kueki nañewe kè ta'ia ká e' a. Kè yi kî diwö ena bö'wö kiarpaia ká suoie. Ká e' wakpa tò s'wëttsè michoë blu'paie.

Jesucristo datskene e' kéwö dökewatke tsinet

⁶ Eta Skëköl biyöchökwak tò ye' a iché: “Ttè kos ttsé be' tò e' dör mokië e' mik be' erblömi. Skëköl tò ittekölpa patké ittè pakök, e' wák tò ibiyöchökwak patké ì tköraë bet, e' kkachök ikané mésopa a.”

⁷ Jesús tò iché: “¡Ittsó! Ye' datskene bet. Ì tköke ì ñe ta ena ì tköraë aishkuö ta ese tté tso' kitule yëkküö i' kî. Wépa tò ttè e' wà iuteke, ayëcha buaë esepa.”

⁸ Ye' dör Juan. Ye' tò íyi ikkè ttsé sué. Mik ye' tò ittsé ena isué, eta ye' e' téwa wöwakköt Skëköl biyöchökwak wörki idalöiök. ⁹ Erë ie' tò ye' a iché: “¡Se kè war! Ye' dör Skëköl kané méso wes be' ena be' yamipa dör Skëköl ttekölpa ena wépa kos tò ttè tso' kitule yëkküö i' kî e' wà iuteke, esepa es. ¡Skëköl è dalöiö!”

¹⁰ Ñies ie' tò ye' a iché: “Ttè tso' kitule yëkküö i' kî, e' wà tköketke bet, e' kueki kè iblarwa be' wák è a. ¹¹ Wépa e' wamblö sulu esepa múat as ikí e' wamblö sulu. Ñies wépa e' ia'uke sene sulusi wa esepa múat as ikí e' ia'ü sene sulusi wa. Erë wépa dör yësyësé as esepa kî ser yësyësé. Ñies wépa batse' Skëköl tò as esepa kî ser batse'r.”

¹² Jesús tò iché: “Ye' datskene bet. Ye' wá iské datse mè sulitane a eköl eköl wes iser es. ¹³ Ye' dör íyi wì ena íyi bata, ttè tsá ena ttè bata. Ye' tso'tke íyi ulitane yöki kewe, ñies ye' ser michoë kekraë.”

¹⁴ Wépa tò idatsi' skueke Obeja Pupula pé wa as idöttsa buaë maneneë Skëköl a, ayëcha buaë esepa. Esepa è a kawö merdaë dökwá Skëköl ká a, sene michoë e' kéli wö katök. ¹⁵ Erë wépa dör ì sulu wamblökwakpa, wépa wöbatsö alibchök, wépa trërta', wépa dör s'ttökwakpa, wépa tò íyi diököl dalöieke, wépa wöbatsö kachök, esepa kos ate u'rki, kè dè'wá Skëköl ká a.

¹⁶ Jesús tò iché: “Ye' dör Jesús, e' tò Skëköl biyöchökwak patké ttè i' kos chök ye' icha eruleë e'pa a. Ye' dör s'blú bak ká iaiaë kiè David, e' aleri datse s'blúie ie' skéie e'. Ye' dör wes bëkwö olo burke dalölöë ká ñirketke eta es.”

¹⁷ Wiköl Batse'r ena Obeja Pupula tayë, e'pa tò iché: “¡A' shkó!” Ñies wépa tò ttè i' ttsé, e'pa tò ichö: “¡A'

shkǒ!” Wépa kōs ɛrsine éna sene michoë dí yák, esepa mú dǒ sene michoë dí yök éme kë tuè ta.

¹⁸ Ì tkōraë e' tso' kitule yëkkuö i' kǐ, wépa tö ittsé, esepa a ye' tö ichè i' es: Yi tö ttè i' kǐ kuötkéka, e' ta esepa we'ikeraë siarë Skëköl tö ì sulu kōs tso' kitule yëkkuö i' kǐ ese wa. ¹⁹ Ñies yi tö ttè tso' kitule yëkkuö i' kǐ e' wële

yéttsa, e' ta esepa a Skëköl kë tö kawö mepa senuk Skëköl ká batse'r e' a, sene michoë kéli wö katök wës itso' kitule yëkkuö i' kǐ es.

²⁰ Jesús tö ttè i' kōs ché a' a, e' tö ichè: “Mokǐ ye' datskene bet.”

Es e' idir. ¡A Skëképa Jesús, be' shkǒ!

²¹ As Skëképa Jesús ɛr buaë chǒ s'batse'rpa ulitane a.